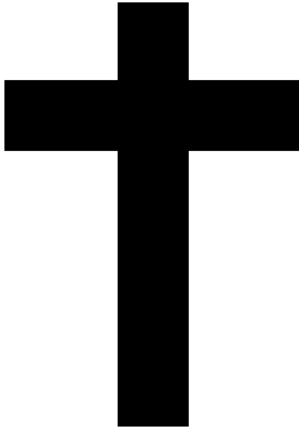

Zliya Yəwən kwəma
wəzə naa dzəkən
Yesəw Kəristəw

ana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw Ne
Testament

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw
Kəristəw**

**Bana: Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw
New Testament**

Le Nouveau Testament en langue Bana du Cameroun

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bana

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
ae014872-94cd-54bc-869e-601bde2245b3

Contents

Matiye	1
Markø	80
Løwka	126
Zhaŋ	207
Sløni ka kwal Yesəw	262
Rəm	333
1 Kwərintø	368
2 Kwərintø	400
Galatø	422
Efesø	435
Filipø	447
Kwələsø	456
1 Tesalənikø	464
2 Tesalənikø	471
1 Timøte	475
2 Timøte	485
Titø	492
Følemən	497
Ebərø	499
Zhakø	525
1 Piyer	534
2 Piyer	544
1 Zhaŋ	550
2 Zhaŋ	559
3 Zhaŋ	561
Zhəwdø	563
Shi nashi Zhaŋ	566

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən
Yesəw Kəristəw njasa tsasliiti
Matiye
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən
zliya na**

Ma Matiye tsaa tsasliiti zliya nay, ntsa ta səfa Yesəw na. Ghalə vəghwə tsaa niy nza Matiye mbə ghəra sləni mbə ciki birəw dəwan niy harvə Yesəw, ta nəw ghəci (nza ghwəy nighə mbə vəh 9:9). Ma ləy hwəm shi va kiy, war njasa səəmə vici niy dza kar Yesəw ghəshi lə Matiye. Tsahwəti slən tsa Matiye dibay, Levi na (nza ghwəy nighə mbə Markə 2:14).

Ma kə mbəzliy niy, kaa ka Zhəwifə tsasliiti Matiye zliya Yəwən kwəma wəzə na va, kə ghəshiy ni. Ava va tsəgha ka naa gəzə kwəmaa niy gəzəkə məndi mbə zliya kwa taŋa jakəva tsa Hyala lə mbəzli. Sa gəzə na kwəma vay, ta mbə ka Zhəwifəə sənay, kwəmaa gəzəkəvata na sa fə Yesəw vaa dzəghwa, kə ghəshi, mba'a ghəshi sənay, Yesəw na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 4:1-11 Kwəmaa dzəkən ya Yesəw, lə dzəkən Zhan tsaa məni batem kaa mbəzli, mba'a dzəkən hərəə tsa dzəghəhwə ndə jaka tsa Hyala hərəə Yesəw.

Vəh 4:12 pa' tə vəh 18:1-35 Sləni ghərahwə Yesəw tə hidfi ka Galile ghəngən ghəngən. Mbəbay, ta kəsata kwəma dza ghwəmməə dzəkən kwəmaa niy bənəhwə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci mə kəlanj (vəh 5-7). Dibay ta kəsashi firhi bələhwə Yesəw dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli dza ghwəmməə mbəba (vəh 13). Mba'a kwəma gəzanshi na kaa mbəzli ta səfa ciy dzəkən nzəy tsa shi kwa jipə shi (vəh 18).

Vəh 19 pa' tə vəh 20 Njasa kafəy Yesəw tə hidfi ka Galile ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 21 pa' tə vəh 25 Tsəhə tsa Yesəw mbə Zherəwzalem, mba'a kwa kərnə bəni kwəma ci kaa mbəzli.

Vəh 26 pa' tə vəh 28 Njasa basanakən məndi ngwəvə kaa Yesəw, lə mətə ci, mba'a zhakati tsa ci mbə mətə, lə kwa kərnə kwəma gəzə na kaa mbəzli ta səfa ci.

*Hwəlfə jijihiy Yesəw pa' ti də'wə ghən tsa ci
(Lk 3:23-38)*

¹ Avanay njasa nza hwəlfə jijihiy Yesəw *Kəristəw, ntsaa səvəri mbə kar *Davitə ghəshi lə *Abəraham.

² Tə kwatanay, baw Abəraham yakə *Izakə, mba'a Izakə yakə *Zhakwapə, mba'a Zhakwapə yayakə kar Zhəwda, ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy gwa'a. ³ Mba'a Zhəwda yakə kar Peresə lə Zara. Tamar na mbəghəshi kar Peresə lə Zara. Mba'a Peresə yakə Esərəm, baw Esərəm yakə Ram, ⁴ baw Ram yakə Aminadabə, mba'a Aminadabə yakə Nashən, mba'a Nashən yakə Salmən. ⁵ Dzəghwa Salmən baw yakə

Bəwazə. *Rahabə na mbəghəy Bəwazə tsa va. Dzəghwa Bəwazə baw yakə 'Wəbetə. Mbəghəy 'Wəbetə na Rətə. Mba'a 'Wəbetə yakə *Zhesə, ⁶ mba'a Zhesə yakə mazə *Davitə ki.

Dzəghwa baw mazə Davitə yakə *Saləmanjw. Mbəghəy Saləmanjw na mali 'Wəri va niy nza ki. ⁷ Mba'a Saləmanjw yakə Rəbəwam, baw Rəbəwam yakə Abiya, baw Abiya yakə Asafə, ⁸ baw Asafə yakə Zhəzafatə, baw Zhəzafatə yakə Zhəwram, baw Zhəwram yakə 'Waziyasə, ⁹ baw 'Waziyasə yakə Yətam, baw Yətam yakə Ahazə, baw Ahazə yakə Ezhekiyasə. ¹⁰ Mba'a Ezhekiyasə yakə Manasə, mba'a Manasə yakə Amanjw, baw Amanjw yakə Zhəshiyasə, ¹¹ baw Zhəshiyasə yakə Yekwəniya, ghəshi lə nihwəti ngwarməhiy, ge'i ghala pətsaa niy kəəsəhwəshi mbəzli ka *Babilanjw dzəti hidfi shi.

¹² Ma ləy hwəm sa kəəsəhwə məndi mbəzli ka *Izərayel dzəti hidfi ka Babilanjw ki na, dzəghwa Yekwəniya mba'a yakə Salatiyel, baw Salatiyel yakə Zərəbəbəl, ¹³ baw Zərəbəbəl yakə Abiyədə, baw Abiyədə yakə Eliyakim, baw Eliyakim yakə Azər, ¹⁴ baw Azər yakə Sadəsə, baw Sadəsə yakə Ahim, mba'a Ahim yakə Eliyədə, ¹⁵ baw Eliyədə yakə Eli'azar, mba'a Eli'azar yakə Matan, baw Matan yakə Zhakwapə, ¹⁶ Dzəghwa ki baw Zhakwapə yakə *Zhezhefə, ntsaa məəti Marəy, mbəghəy Yesəw tsa har məndi vaa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala ki.

¹⁷ Ma mbəzli yakə məndi va kwətinj kwətinj, ka 'wava tə Abəraham pa' tə Davitəy, mən lə fadə na jijih. Dzəghwa mbəzli yakə məndi kwətinj kwətinj ka 'wava tə mazə Davitə pa' ghala vici kəəsəhwə ka Babilanjw ka Izərayel na, mən lə fadə jijih difa. Ge'i səəkə tə tsava vəghwə ka sar pa' tə vəghwə tsa yakə məndi Kəristəw na, gar jijih mən lə fadə difa. Ava tsəgha na.

*Njasa yakə məndi Yesəw *Kəristəw
(Lk 2:1-7)*

¹⁸ Avənan njasa yakə məndi Yesəw Kəristəw: A tsəhwəti ndə niy nza tifa, *Zhezhefə, kə məndi slən tsa ciy, ghəci niy mə na Marəy, mbəghəy Yesəw. Ma ghəshi ghwəla ta bəvay, dza Marəy mba'a bəvə hwər lə bərçi *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa. ¹⁹ Ma Zhezhefə, ghəci bazhata Marəy tsa va kiy, ntsa wəzə tsa ghəci, ka nəw kwəma Hyala tərənəw. Kala dī ghəciy pəli kwəma hwər tsa Marəy vaa səvəriy dzəti ngwəla kaa nihwəti mbəzli. Dza na mba'a tarəkə ndaniy səvəri mbə, kala gar sonay mbəzli gwa'a. ²⁰ Ma ghəci ghwəlay mbə təkə kwəma va tsəgha na, dzəghwa van ndə kwal tsa Ndə sləkəpə səəkəy ngəci tsəgha kwa shiw. A kə ngəci na: «A Zhezhefə jijiy mazə *Davitə, ka hazləni gha va bə makwa gha Marəy ta nza ghənəzə ka mali gha ma, sa nzana, ma hwər tsa bəvə na vay, Hyala mənti na dzar kwa bərçi Safə tsa nzə dəwdəw tsa. ²¹ Ava ta yakə zəghwəə zal dza na, ma nza gha fanati slən Yesəw ngəci, sa nzanay, ghəci dza naa mbəli mbəzli mbə hwəlfə ci səvəri mbə jikir tsa shi» kə.

²² Ma kwəmaa mənta va gwanata tsəghay, war ta mbə kwəma gəzəkə Ndə sləkəpə va lə miy tsa *ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəghwata kwa na, a kə niy niy:

²³ Ava ta bəvə hwər dza zha kwa cikita,

mba'a dzaa yakə zəghwəə zal.

Mba'a məndi dzaa fanati slən Emanəwel ngəci, kə niy ni.

Ma slən Emanəwel tsa va kiy, lə ghwəmmə na Hyala, dī naa gəzə.

²⁴ Dzəghwa Zhezhefə sa fərghəy na ki na, mba'a dzaa bəvə makwa ci ka mali ci, njasa gəzanakə ndə kwal tsa Ndə sləkəpə va ki. ²⁵ Ma sa bətəvashi ghəshi ki na, mba'a ghəshi nzyəshi kala hənī ma pa' va vəghwə tsa yakə Marəy va zəghwə nzə. Mba'a Zhezhefə fanati slən Yesəw ki.

2

Gəzə kwəmaa dzəkən səəkə tsa mbəzliy sənata kwəma ta nighə Yesəw

¹ Mbə məlmə Betəlehem tə hidī ka Zhəwde niy yakə məndi Yesəw ki. Ghala vəghwə tsa vay, *Erədə niy nza mazə tsaa sləkə hidī va. Ma ləy hwəm sa yakə məndiy, mba'a mbəzliy nighə sasərkwə ta sənashi shiy dzaa məniva tə hidī səəkəshi kwa ghwəmə, ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. ² Ma sa tsəhəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta dəw, a kə ghəshi na: «A ghəy nata yəwən sasərkwə tsahwəta kwa ghwəmə, ghənzə citənjəy na a mazə tsa *ka Zhəwifə yay, kə. Va tsəgha səəkə ghəy ta tsəfəkwə kwa kwəma ci lə ta pəra'wanci dividivi. Citənjəyem nda dzəghwa tima na məlmə yay zəghwə va va mbə» kə ghəshi.

³ Ma sa favə mazə Erədə nava kwəma tsəgha na, mba'a her ci dzashi tərənjw tərənjw. Mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem na, tərənjw her shi dzashi kwərakwə. ⁴ Nza'jəw Erədə basəti mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala gwa'a gwa'a. Tapə ghəci ta dəw və shi, a kə na: «Kwəma niy dza məndiy ya *Ntsa tivə Hyala va ta mbəli mbəzli shama?» kə. ⁵ Ma kə ghəshi ngəci na: «Waa mbə məlmə Betəlehem tə hidī ka Zhəwde dza məndiy ya. Sa nzanay, vanta kwəma tsasliiti *ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəkən, ma kəy:

⁶ Ma ghay məlmə Betəleheməy, mənīna ghaa məlmə gəmta na mbə məlməhi tə hidī ka Zhəwde teepəw!
Sa nzanay, mbə Betəlehem dza məndiy ya mazə tsaa dzaa sləkə hwəlfə mbəzlee ka *Izərayel, kə» kə ghəshi.

⁷ Dzəghwa sa favə Erədə kwəma va tsəgha ki na, da' harvə mbəzliy sənata kwəma va tsəgha tə mbə. A kə ngəshi na: «Hwəm gha ghəwəy nata yəwən sasərkwə vaa?» kə. ⁸ Ma sa gəzanci ghəshi vəghwə tsa va, a kə na: «Ma pə ghəwəy məntiy, mbalam dzəmbə məlmə Betəlehem, a ghəwəy pəla zəghwə va mbəba lə məhərli. Sa ka ghəwəy kəsayəy nza ghəwəy səəkə gəzara. Nzee mbəə dza ta pəra'wanci nee dəvə ngəci kwərakwə» kə.

⁹⁻¹⁰ Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzanakəshi mazə va tsəgha na, kafə ghəshi kafəshi ka dzashi. Ma ghəshi mbə dzashi, tsa' kə ghəshi na, sasərkwəə citəvata va ngəshi səəkə kwa ghwəmə mbə 'wanshi kwəma, mba'a ghəshi vəshishi tərənjw ki. Ka nəw ghəshi. Ma sa tsəhəta na ge'i ge'i lə pətsa nza zəghwə va dzəghwa ti na, mba'a garəta. ¹¹ Dzəghwa ghəshi irətsə ghəshi dzashiy dzəmbə ciki tsa va. Mba'a ghəshi kəsay zəghwə va, lə mbəghəy Marəy. Dza gəgələbə, ghəshi gələbəshi, ka pəra'wanci dividivi shi. Tapə ghəshi mbə pəəli mbəledemer shi, ka bəbə shi dza ghəshi ta vəlanci ngəci səəmə kwa shi, ka bānci tsahi mbəzə, lə 'wərdi, mba'a dimə fəə zən wəzə, *Mirə, kə məndi kaa slən tsa nzə.

¹² Ma løy hwøm kwøma va ki na, mba'a ghøshi dzashi. Dza Hyala mba'a gøzanakøshi kwa shiw: «Ïntaa ghwøy taa zhiniy dza zhar kwa mazø Erødø ghala pøtsa ka ghwøy zhøghøva ta dzarñwøy ma» kø ngøshi. Ma sa gøzanshi Hyala tsøgha na, mba'a ghøshi bøvø tsahwøti kwal ta dzashiy jighi.

*Gøzø kwømaa dzøkøn kafø tsa kar *Zhezhefø læ Marøy mba'a Yesøw dzøti hidfi *Ezhipøtø*

¹³ Ma løy hwøm sa dzashi mbøzliy sønata kwøma va na, dzøghwa ndøs ndø kwal tsa Ndø sløkøpø søkøy va Zhezhefø kwa shiw. A kø ngøci na: «A Zhezhefø, sati pømø mali gha Marøy læ zøghwø nzø va, a ghwøy hwønñwøy dzøti hidfi ka Ezhipøtø læ zøghwø va. Mbala nzøyña ti shi, pa' tø vici dzee zhiniy gøzanya zhøghøvaa søkø. Sa nzanay, ta pala zøghwø va dza mazø *Erødø ta paslamti» kø. ¹⁴ Ma sa favø Zhezhefø tsøgha na, dzøghwa na pøm, pømøvø mali ci va tsøgha læ zøghwø nzø, war ka dzashiy dzøti hidfi ka Ezhipøtø høvir va. ¹⁵ Mba'a dzaa nzøyøy tø hidfi va, ka dzar pa' ghala vøghwø tsa møyti Erødø ki.

Ma shiy mønishi vay, war ta mbø kwømaa gøzøkø Ndø sløkøpø va læ miy tsa *ndø gøzø kwøma Hyala tsa ciy dzøghwata mønishi ghøshi. Ma kø niy niy: «Ma yønøy, e harkøvøri zøghwee søvøri mbø hidfi ka Ezhipøtø» kø niy ni.

*Njasa bøkøwø mazø *Erødø ndørazhi*

¹⁶ Ghala vøghwø tsaa niy gøzanci Hyala va hwøy dzømbø *Ezhipøtø kaa Zhezhefø kiy, war mbø ndøghø søkø tsa mbøzliy sønata kwøma va niy nza mazø Erødø naci ki. Dzøghwa sa nay na kala tsahwø mbøzli va na, mba'a sønay dakøø dakøti ghøshi, kø, tørøñw nøfø tsa ci satiy. Dzøghwa na tsøgha ghwøni ghwønashi mbøzliy dzømbø mølmø Betølehem læ nihwøti mølmøni dzar vøgha. A kø ngøshi na: «Mbalam dzømbø mølmøni va a ghwøy dzaa bakwamti ndørazhi yakø ndatø pa' tø niy mønti piya bakø ghala yakøshim» kø. Ma kwøma gøzøkø Erødø va tsøghay, sa nzana 'wava na tø vøghwø tsaa nata mbøzliy sønata kwøma va sasørkwø pa' tø vici ghwøni na va mbøzli ta bøkøwø ndørazhiy, niy mønti piya bakøw. ¹⁷ Ma sa bakwamti Erødø ndørazhi ki na, mba'a kwøma va dzøghwataa dzøghwa kwømaa niy gøzøkø *Zheremøy ndø gøzø kwøma Hyala va niy nø na:

¹⁸ Ava lalaa gakata mbø mølmø Rama!

Tihwøniy tihwøni møndi, war ka ndibø ghøn tørøñw tørøñw.

*Rashal tøhwøni na ta ndørazhi nzø,

zløbati ya jøw nzø møndiy gøzanta kwømaa

døpanta nøfø tsa nzø,

sa nzana mba'a ndørazhi nzø va bøkøwøshiw! kø.

*Zhøghøva tsa *Zhezhefø dzømbø hidfi ka Izørayel læ ghi tsa ci*

¹⁹ Dzøghwa mba'a *Erødø møyti ki. Ma sa møyti Erødø ki na, dzøghwa ndøs ndø kwal tsa Ndø sløkøpø søkøy kwa shiw kaa Zhezhefø, tø hidfi ka *Ezhipøtø. ²⁰ A kø ngøci na: «Zhezhefø, sati madfi, pømø mali gha ghøshi læ zøghwø nzø, zhøghøvaa zhøti hidfi ka *Izørayel li shi. Sa nzanay, a mbøzliy niy pala kwal tsaa pøesli zøghwø va va bøkøwøshiw» kø. ²¹ Dzøghwa Zhezhefø tsøgha mba'a madfiy, pøm pømøvø kar zøghwø va ghøshi læ mbøghøy, ka zhikøshi zhøti hidfi ka Izørayel. ²² Ma tsøhø na na, mba'a favø, Arkiløwøwø zøhwø na ghi ta mazø tsa Erødø tø hidfi ka Zhøwde, kø møndi. Dzøghwa na mba'a hazlønøy va nzøy tø hidfi va ki, sa nzana zøghwø

Erødə Arkiləwəsə tsa va niy nza. Dzəghwa Hyala mba'a cinti kwa shiw dība njasa ka na mēni. Ləy hwəm ki na, mba'a dzaa nzəyəy mbə nahwəti mēlmə tē hidī ka Galile, ²³ Nazaretə, kə mēndi slən tsa nzə. Ma mbə kwəma va tsəgha kiy, mba'a kwəmaa gəzəkə *ndə gəzə kwəma Hyala va mbəradzə dzəghwata kwa. Ma kə niy ni na: «Ghəciy, ndə ka Nazaretə dza mēndiy har» kə niy ni.

3

*Gəzə kwəma Hyala Zhan ndə mēni *batem*
(Mk 1:1-8; Lk 3:1-18; Zhj 1:19-28)

¹ Ma ghala vəghwə tsaa nza Yesəw mbə Nazaretə kiy, mba'a Zhan tsaa mēni batem kaa mbəzli tsahwəy kwamti, tə gamba ka Zhəwde ki. Dza na mba'a ghati gəzəpə kwəma Hyala, ² ma kə na: «Ghwəyəy, tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim nzəy tsa ghwəy, sa nzanay, ndəkwə ndəkwə na vəghwə ta səkəkə Hyala ta sləkəkə mbəzli» kə.

³ Ghala kwatanatay, a *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala niy gəzəkəkə kwəmaa dzəkən Zhan tsa va. Ma kə niy ni na: Ava mēli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba, ma kəy: «Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə, njasa ka mēndi vaa zamti kwal wəzə wəzə ta ka'wə ntsa dikə tsa, mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə» kə, kə niy ni.

⁴ Ma kwəban tsa dza Zhan li kən ghən ci ghalaβa ki na, lə shiti ngaləwba niy tsati mēndi, dzəghwa biyakə pəhətəvay lə kanda hwətəbə dzəvəri mbə hwər ci. Ni ci shi zəmə zəmə na na, war hayer lə mbəzəkəwə tsa kwamti. ⁵ Dzəghwa ki, ka fasəva mbəzli mbə mēlmə Zherəwzalem, lə mbəzli mbə nihwəti mēlməhi tē hidī ka Zhəwde, lə ni mbə mēlməhi dzəy niy həl Zhərdej gwanashiy dzəvəgha. ⁶ Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi cicikəvəri kwəma shi jikir na mēnti ghəshi gwa'a gwa'a. Dza Zhan ka mananshi batem kwa həl Zhərdej ki.

⁷ Dzəghwa ki daj *ka Farisahi, lə *ka Sadəsehi səkəkəshiy dzəvəgha Zhan ta mananshi batem ghəci kwərakwə. Ma sa nashi Zhan na, dza na ka gəzanshi, a kə na: «Ghwəyəy, nja shesher ndərəm ghwəy. Mbə təkə kwəma ghwəyəy, ta mbəlinəy dza ghəy va ngwəvə Hyala va dzaa səkəkə sa ka mēndi məntənəy batem nə ghwəy. Wa ntsaa gəzanwəy tsəgha na kəa? ⁸ Mba'a pə ghwəy dī mbəlinwəyəy, ə pə ghwəy mēni sləni wəzə na, gar sənay mēndi a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy katan katan, kə mēndi. ⁹ Nəghətaa ghwəy taa zəzəti na: “A ghəy dzaa mbəlinəy, sa nza *Abəraham vaa jijinəy” pə ghwəy ma. Ma na Hyala nanzə e gəzanwəyəy, a bərci və ta zhəghəti ya hərəzli nashi ghwəy ni ka ndərəzhi Abəraham. ¹⁰ A gəzanwəy ya, ndəkwə na ngwəvə Hyala nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa nza mbəzə mbəzə ta kəəsli fəhiy dzaa ya ma ya wəzə na gwanashi, ta ndəti ghwə ti shi.

¹¹ Ma yən na neyey, lə yam ngəri məninjwəy ya batem, ta mbə mēndiy sənay a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghwəy ka tsati titihwə, kə mēndi. A tsahwəti ndə dzaa səkəkə ləy hwəm tsee kiy, a tanətəra tē dikə. Məniree gar gələbee ta tədfanci kwakwahə tsa mbə səfa ciw. Na na ciy, lə *Safə

tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa səəkə ta məninqwəy batem. ¹² Sa ka na səkəyəy, ta mənī ngwəvə dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə ci vay, njasa ka ndə vaa pəhə ha dza naa mənī, lə kwakwa gaga ta dəvə ci. Ma sa ka na pəhamti na, mba'a basaghwa ha ci kwa tamə, ma davəna na, mba'a ndamti mbə ghwə dzaa mēti ma ya pa' hwəmba» kə.

*Njasa mənī Zhanj *batem kaa Yesəw
(Mk 1:9-11; Lk 3:21-22)*

¹³ Dzəghwa ki, mba'a Yesəw kafəy mbə hidī ka Galile, mba'a səkəy dzəməy həl Zhərdeŋ. Ma sa tsəhəy na miyba na, mba'a kətəghəvay dzəvəgha Zhanj ta mananci batem Zhanj. ¹⁴ Ma Zhanj na, kala dī zləba mananci batem. A kə ngəci na: «Tawa tsəgha nə gha kia? Avany sanay, gha niy təbə naa mənira batem, zhini ba na, ka səkə vəya ta məninqa batemee, pə gha shəkəna?» kə. ¹⁵ Ma kə Yesəw ngəci na: «A Zhanj, wa yanj pə gha na gha. Sa nzanay, war tsəgha dza ghwəm mēnti, nza ghwəm mbəə faghwa kwəma kwa kwəma dī Hyala» kə. Dza Zhanj tsəgha mba'a zləbati ki, mba'a mananati batem. ¹⁶ War sa manananti Zhanj tsəgha ki na, mba'a Yesəw səəməy kwa yam. War ghwəla na, bəŋ ghwəmə ghwənita, nighə Yesəw na, *Safə tsa Hyalaa səkə mə ghwəmə ndəba ghərpəpə, pə gha, ka pa'wəə dzəkən. ¹⁷ Ma fa na ba na, gaka mēli ndəə gəzə kwəma səkə məba, ma kə na: «Ava ghəci na Zəghwee dee tərəŋw, mbə vəshi nzee ti dalala» kə.

4

*Kar Yesəw lə *ndə jaka tsa Hyala
(Mk 1:12-13; Lk 4:1-13)*

¹ Ma ləy hwəm ki na, mba'a *Safə tsa Hyala pəməghə Yesəw dzəmbə gamba, ta mbə ndə jaka tsa Hyalaa hərəə. ² Dzəghwa na fəfə mətsəkə ghəci mēnti vici mbə gamba va. Shanj ghəci ta ngəmiy ya wa'a havəghwə lə həvir gwa'a. Mba'a ma 'wati ghəranci ləy hwəm. ³ 'Wakəvə ndə jaka tsa Hyala ki, kət kətikəvay dzəvəgha Yesəw. Ma kə kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, gəzanshi kaa hərəzli ni a ghəshi zhəghəshi ka shi zəmə, a gha zəməshi» kə. ⁴ Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Ma kə kwəma tsasliti mēndi mbə Zliya Hyalay: "Ka nzəyəy ndə tə hidī kwataka lə shi zəmə gwa'a tsəghaw, kwəma gəzəkə Hyala lə miy tsa nzəy, ghənzə na saa dzaa kəsəti piy tsa ndə" kə» kə Yesəw.

⁵ Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shanj ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla na, dza na mba'a pəməghə dzəmbə məlmə Zherəwzalem dəwdew na, mba'a pəməghə dzəmə ghən *ciki Hyala. ⁶ Ma kə kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, ndəbəva dza ghwa dzəti hidī, sa nzanay, a mēndi tsasliti kwa Zliya Hyala: "Ta ghwənikə ka kwal nəz dza Hyalaa dza ngəŋa, nza ghəshi ka'wətəŋa lə dividivi shi, va nəghətaa hakwə gwələhantaa tə səfa gha" kə mēndi» kə. ⁷ Ma kə Yesəw na: «A mēndi tsasliti kwa Zliya Hyala, ma kə mēndiy: "Əntaa gha dzəghə nighə kwəma Hyala gha Sləkəŋa ma" kə mēndi» kə.

⁸ Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shanj ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla dīfa na, mba'a bəghə dzəmə ghən dəlagwaa gwəramti yakəyəkə. Garə ghəshi garəshi mə, mba'a canamti pətsa sləsləkəm tə hidī gwa'a

3:12 3:12 Zher 13:24; Mt 13:30 **3:15** 3:15 5:17; 28:19 **3:16** 3:16 ghwəmə ghwənita: Ezay 63:19; Ezhek 1:1-3; Zhj 1:51; SləniKY 7:56 **3:17** 3:17 Ezay 42:1; Cem 2:7; Mt 12:18; 17:5 **4:1** 4:1 Ebr 2:18; 4:15 **4:2** 4:2 Səvəri 34:28; Mt 6:16-17 **4:4** 4:4 Nəw 8:3 **4:6** 4:6 Cem 91:11-12
4:7 4:7 Nəw 6:16 **4:8** 4:8 5:1

gwa'a, lə njasa nza difədidə tsa mbə shi gwa'a. ⁹ Ma kə ngəci na: «Nay gha tsəy, shi nashi gha va gwanashiy, ta ndanashi dzee mbə dəvə gha, war tsəfəkwəŋa ma gha kwa kwəmee gwa'a tsəgha, ka pəra'wəra dəvə gha» kə. ¹⁰ Ma kə Yesəw ngəci tə kwa kərnī kwəma va ki na: «Gha gha ndə jaka tsa Hyala tsa, ɓarvaŋa vəghee! A məndi tsasliiti kwa Zliya Hyala: “War kwa kwəma Hyala gha sləkəŋa, pə gha dzaa tsəfəkwə, war kaa ngəta pə gha dzaa ghəra sləni kwətita ya hwəmba” kə məndi» kə.

¹¹ Dza ndə jaka mba'a ɓarvay vəgha Yesəw ghalaba, mba'a zlay ka dzay ki. Mba'a *ka kwal Hyala səkəkəshi, tapə ghəshi mbə kəeti ci ki.

Zhəghəva tsa Yesəw dzəti hidī ka Galile

(Mk 1:14-15; Lk 4:14-15)

¹² Dzəghwa mba'a məndi kəsəti Zhan tsaa məni *batem va kaa mbəzli, mba'am faghwa kwa fərshina. Ma sa favə Yesəw kwəma va na, dzəghwa na mba'a kafəy, ka dzay dzəti hidī ka Galile. ¹³ Ma sa tsəhəy na na, kala nzəy ghəci mbə məlmə Nazaretə, mba'a dzaa nzəyəy mbə Kapernahwəm, məlmə lati məndi miy kwəfa ka Galile. Ma pətsa nzəyəy na va tiy, mbə tsa sləkə ka Zabəlanjw lə ka Nefətali pi na. ¹⁴ Ma mənta kwəma va tsəgha kiy, war ta mbə kwəma niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vaa dzəghwata kwa na. A kə niy niy:

¹⁵ A ghwəy ghwəy mbəzli tə hidī ka Zabəlanjw lə shi ka Nefətali, hidī kwa kwal tsaa səkəkə dzəməy kwəfa, pəriɓa pəriɓa tə miy həl Zhərdenj, hidī nzəyshi mbəzliy sənata ma Hyala katarj na ti shi tə hidī ka Galile,

¹⁶ ghwəy ghwəy mbəzli mbə kwəslinjwəy niy, ta nay waj tsaa dzaa məniva tərənəw tsa dza ghwəy.

Mba'a waj tsa va dzaa səkəkə dzəkən mbəzliy nzəyshi mbə zhəkəwətə, tə pətsa nza məti, kə niy ni.

¹⁷ Ma ghalaba ki na, mba'a Yesəw ghati gəzəpə kwəma Hyala, a kə na: «A pə ghwəy mənitiy, tsatim titihwə tsa ghwəy kaa Hyala, a ghwəy zlashi shiy niy məni ghwəy kwatəŋa. Sa nzanay, ndəkəwə ndəkəwə na vəghwə ta səkəkə Hyala ta sləkə mbəzli» kə.

Kar Yesəw lə ka kəəsə kərpi fadə

(Mk 1:16-20; Lk 5:1-11)

¹⁸ Tə nahwəti vici Yesəw mbə dza dzar miy kwəfa Galile na, mba'a nashi mbəzli bakə, kar ndə lə zəmbəghəy, ghəshi mbə bazla zlekwer dzəti kwəfa ta kəəsə kərpi, sa nza ghəshiy ka kəəsə kərpi. Mbəzli vay, kar Shimanjw tsa nə məndi slən tsa ci Piyer, kə məndi, mba'a Andərə zəmbəghəy niy nza ghəshi. ¹⁹ Ma kə Yesəw ngəshi tsəgha ki na: «A mbəzli ni, nəwram, zlashim kəəsə kərpi, e dzaa məntəjwəy ka mbəzliy haka mbəzliy səkəkə ta nəwra» kə. ²⁰ Ma sa favə ghəshi tsəgha na, nza'jəw mbərəkə mbəzli va zlashi zlekwer, mba'a ghəshi nəhwə.

²¹ Zhini sa dzay na kwa kwəma ɓa na, mba'a kəsashi nihwəti mbəzli bakə, ngwarməmə ghəshi, kar Zhakə lə Zhan, ndərəzhi Zhebēde. Gwanashi ghəshi tifa kwa kwambəwal lə dəshi gwa'a, ghəshi mbə gwəma zlekwer shi. Dzəghwa sa nashi Yesəw na, mba'a harhwəshi. ²² Dza

nza'jəw, mbərəkə ghəshi zлата kwambəwal tifa, lə dəshi Zhebēde gwa'a, mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

Sləni Yesəw mbə Galile

(Lk 6:17-19)

²³ Dza Yesəw mba'a kafəy təwramti təwrə mbə məlməhi tə hidfi ka Galile gwanashi. Mba'a bananavəshi shiy kaa mbəzli mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə vədəvəder shi gwa'a. ²⁴ War slən tsa ci məndiy gəzə gwa'a tə hidfi ka Shiri ki. Ma sa favə məndi tsəgha na, dza məndi, basə basə məndi basanakə mbəzli sanshi zəleghwer ghəngħən ghəngħən ngəra'wə gwanashi tsəgha ki, mbəzli ghəranshi gazlaka, ka bashakə, lə mbəzli məəti məəti vəgha ni. Dza na mba'a mbəlantishi. ²⁵ Ma ghəci mbə dza dza ci va kiy, tərəŋw mbəzli səkəkəshi ta nəw tə hidfi ghəngħən ghəngħən. Ka tsahwə tə hidfi Galile, lə səkəkə tə hidfi nə məndi, Hidfi Məlməhi Məŋ, kə məndi, lə mbə məlmə Zherəwzalem, lə tə hidfi ka Zhəwde, mba'a mbəzli mbə məlməhi tə hidfi pəriḃa pəriḃa taŋ həl Zhərdeŋ gwa'a.

5

Kwəma bənipe Yesəw mə ghən kəlan Vəh 5-7

¹ Dzəghwa ki, sa nashi Yesəw mbəzli dafŋ ni va mbə səkəkə dzəvəgha tsəghay, dza na mba'a dzəməy mə ghən kəlan. Dza das nzyəy, mba'a mbəzli ta səḃa ci səkəkəshiy dzəvəgha kwərakwə. ² Dzəghwa Yesəw mba'a ghati bananshi kwəma ghəngħən ghəngħən kaa mbəzli.

Kwəma wahə tsa gwəramti ta mbəzliy nəw Hyala

(Lk 6:20-23)

³ A kə Yesəw na:

«Vəshi na ta mbəzliy sənay daw nza ghəy, a ghəy mawti Hyala mbə nəfə ghəy ta kəətiŋəy, kə ghəshi. Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nzyəy mbə mbəzli sləkə Hyala.

⁴ Vəshi na ta mbəzliy wahə.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta dəpanatishi nefer shi.

⁵ Vəshi na ta mbəzli nza nefer shi wəzə.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta bənsi hidfi, njasa niy gəzanakəshi na va.

⁶ Vəshi na ta mbəzliy pəla məni war

kwəma dfi Hyala lə nəfə tsa shi gwa'a gwa'a.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta kəəti lə məni kwəma dfi ghəshi va.

⁷ Vəshi na ta mbəzli zhənsi hwər tsa shi ta nihwəti mbəzli.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyala ta zhəhwər ti shi kwərakwə.

⁸ Vəshi na ta mbəzli nza nefer shi dəwdəw kwa kwəma Hyala.

Sa nzanay, ghəshi na shiy dzaa nata Hyala lə mətəshə.

⁹ Vəshi na ta mbəzliy mbəə sləkati nihwəti mbəzli kwa jipə shi.

Sa nzanay, ghəshi na shi dza Hyalaa har ka ndərəzhi nzyə.

¹⁰ Vəshi na ta mbəzli sanshi məndi ngəra'wə, war tə sa məni ghəshi kwəma dfi Hyala.

Sa nzanay, ghëshi na shiy dzaa nzøy mbë mbëzli slökë Hyala.

¹¹ Ghwøyøy, vëshi na të ghwøy, kama na, war ë mëndiy tsëtsëærñwøy, ka sarñwøy ngëra'wë, ka slasla dzërvëë dzëkëñ ghwøy të gëm, sa nza ghwøy mbëzli ta sëdëe. ¹² Ghalabøy, vëshi pë ghwøy taa vëshi tërëñw. Sa nzanay, ta ngavëñwøy zhëmë ghwøy dza Hyala më ghwëmë. Ava war tsëgha niy sanshi ghëshi ngëra'wë kaa ka gëzë kwëma Hyalaa niy 'waa sëëkë» kë Yesëw.

*Nja waj pi ghëshi lë pësër tsaa tërë mëzli na *mbëzli ta sëdëe Yesëw tikë të hidï*

(Mk 9:50; Lk 14:34-35)

¹³ Dzëghwa ma kë Yesëw na: «Ghwøy ghwøy mbëzli ta sëdëe ni kiy, nzøy tsa ghwøy mbë mbëzli të hidïy, nja mëzli ta gwëma er na. Ma fëca ka ndëzhekiy kërøy mbë mëzli kiy, njaa dza mëndiy zhiniy zhanambë ndëzhekë tsa va ghwëla kia? Ka gwëmati er niva mëzli ghwëla tëpëw. War ka shëkati pësër tsa va dzøy të ngwëla gwa'a tsëgha na kwëma ci. Ma nza mbëzli dza dzar ti.

¹⁴ Nzøy tsa ghwøy mbë mbëzli të hidï dibay, njasa ka waj pi vaa nza na. Mba'a kë mëndi ngati mëlmë dikë na më ghën däl piy, ka mbay mëndiy mbëløy kala nata ndë ghwëlaw. ¹⁵ Zhini dibay, sëëkë mëndiy tsëraghwa ghwë kwa gërkëwa ta dzëbakëñ tasaw kënëw. War pësëaa gwëramti däl ka mëndiy pëla ta fë ti mbë ciki, ta mbë ghënzëë mbërë kaa mbëzli mbëbë gwanashi. ¹⁶ Ava war tsëgha kë nzøy tsa ghwøy mëniy, nja gërkëwaa mëni waj pi va kaa mbëzli. Mëni pë ghwøy mëni na wëzë na kwëma ta mbë mëndiy nata. Ma nza mëndi fal slën tsa Dëñwøy tsa më ghwëmë tsëgha ki» kë Yesëw.

*Bënipë kwëmaa dzëkëñ *kwëma pëhëti Hyala*

¹⁷ Dzëghwa ma kë Yesëw dëba na: «Nëghëtaa ghwøy zëzëti ta sawavëri kwëma pëhëti Hyala lë kwëmer gëzëkë ka gëzë kwëma Hyala sëëkëe, pë ghwøy ma. Æhëñ, sëëkëree ta sawa nzëw. Ma sëëkë tsee tsay, war ta mbëë faghwa kwëma kwëmer va kwa, lë ta përaslikëvëriñwëyshi sëëkëree.

¹⁸ Favëm ë gëzarñwøy ya, ta na navay, tsëgha na, ya war hwëmëba dza naa nza, pa' ghala ka ghwëmë nata ghwøy na, lë hidï nashi ghwøy ni këdëshiy, shiy tifa ya ni jëw ni, mba'a ghëshi dzaa tamtëvashi sëvëri mbë kwëma pëhëti Hyalaw. ¹⁹ Va tsëgha nzana kiy, ma ntsaa dï ma fëti va ta kwëma va, ya naa gwëramti jëw na mbë, mba'a bënanavë kaa nihwëti mbëzli tsëgha a ghëshi dï ma fëti tiy, tsava ndë dza naa kërøy të shigë mbëzli slökë Hyala. Ma ntsaa kësëvë kwëma va va wëzë, ka dï fëti ti, dzëghwa tsëgha bënanavë kaa nihwëti mbëzli a ghëshi dï fëti ta kwëma vay, ntsa dikë tsa mbë mbëzli slökë Hyala dza tsava ndëë nza. ²⁰ Æ gëzarñwøy ya sana, mba'a pë ghwøy dï dzëmbë mbëzli slökë Hyalay, dï pë ghwøy dï fëti ta kwëma nzë. Tërëñwëba ghwøy këë dï fëti kaa *ka bënipë kwëma, ghëshi lë *ka Farisahi» kë Yesëw.

Bënipë kwëmaa dzëkëñ bë nëfëë dzëkëñ ndë

²¹ Ma kë Yesëw dëba na: «A ghwøy sënay, a *kwëma pëhëti Hyala kaa jijiimmë niy gëzëkë: “Ka pësëli ndë gha ma! Ya wa ntsaa dzaa pësëli ndëy, ta har dza mëndiy dzëti ngwëvë” kë niy ni. ²² Ma në ya ngëñwøy

5:11 5:11 10:22; Lk 6:22 **5:12** 5:12 2NëMezh 36:16; Mt 23:30; Lk 6:23; SlëniKY 7:52; Ebr 11:32-38; Zhk 5:10 **5:13** 5:13 Mk 9:50 **5:15** 5:15 Mk 4:21; Lk 8:16 **5:16** 5:16 Ef 5:8; Flp 2:15; 1Pi 2:12 **5:17** 5:17 3:15; 7:12; 22:40; Rm 3:31 **5:18** 5:18-19 Zhk 2:10 **5:21** 5:21 Sëvëri 20:13; SlëniTaH 24:17 **5:22** 5:22 1Zhj 3:15

ta na tsee ghen nee kiy, ya war nɛfəə bəti ndəə dzəkən zəmbəghəy, ta har dza məndiy dzəti ngwəvə ti. War mba'a kə ndə ni kaa tsahwəti ndə: “Ma ghay, ndə mbə ghaw” kəy, ta dzəti ngwəvə dza tsava ndə kwa kwəma ka sləka mbəzli. Ma ntsaa ni kaa zəmbəghəy: “Hil tsa” kəy, dzəti ghwə Hyala kədi ma dza tsava ndə.

²³ Mba'a pə gha bəvə shiy ta dza ta vəlantashi kaa Hyala, dzəghwa mba'a gha zəzəvə nahwəti kwəma mənti gha kaa tsahwəti zəmənə tifa, ²⁴ ə pə gha zlashi shi tarəkə gha va bə kaa Hyala tifa kwa kwəma Hyala di. Mbala a ghwəy dzaa jakənjwəy sləkamti kwəma kwa jipə ghwəy lə zəmənə tsa va. Ma nza gha zhəghəvaa səkəkə ta banta shi gha va kaa Hyala ghalaba.

²⁵ War mba'a kə ntsa həərəva ghwəy liy harjaa dzəti ngwəvəy, ditəvanə tarjan a ghwəy sləkamtim kwəma va li ghalə ghwəy ghwələnəwəy kwa kwal ta tsəhə vəgha ndə sla ngwəvə. Kala tsəghay, ta pəmanaghəna dza na kaa ndə sla ngwəvə, ka ndə sla ngwəvə dza na, mba'a pəmanaghəna kaa ka sawji, dzəghwa mba'a ka sawji dzaa kalaynə mbə ciki fərshina ki. ²⁶ E gəzanəe, ta na navay, tsəgha na, ghalabay ka dza məndiy pəlanə təpə, kala war sa ka gha wamti kwəma gwa'a gwa'a, njasa dza məndiy slavənjaw» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma ghwərghwər

²⁷ Dzəghwa ma kə Yesəw difa na: «Zhini bay, a ghwəy favə njasa niy gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “əntaa gha məni ghwərghwər ma!” kə niy ni. ²⁸ Ma nə ya ngənjwəy ta na tsee ghen nee kiy, ya war kwataka lə mətə nata ndə mali tsahwəti ndə, dza ka səkwa nzəghə ci tiy, a tsava ndə manamti ghwərghwər gwa'a tsəgha lə mali va mbə nəfə tsa ci. ²⁹ Va tsəgha nzana ki, war mba'a kə nahwəti mətə ghaa ngədinəa dzəmbə məni *kwəma jikir nay, lamti kwa ghen gha, a gha ndəghamti kərakə lə gha. Sa nzanay, wəzəba nza gha lə mətə kwətinjta na, kən na dza vəgha gha gwanataa ndita mbə ghwə. ³⁰ Ya dəvə kwa bəzəmə gha fəna naa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəba nzəynə gha lə dəvə kwətinjta na, kən dzəmbə ghwəwə kədi ma lə vəgha gha gwanata» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma təhəva tsa kar zal lə mali

(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lk 16:18)

³¹ Ma kə Yesəw difa na: «Zhini bay, a *kwəma pəhəti Hyala gəzəkə: “Mba'a kə ndə təhamti mali ciy, ə kə tsaslanavə zliyaə banavə, ta mbəə cipə kwəma təhə tsa təhamti na va” kə niy ni. ³² Ma nə ya ngənjwəy ta na tsee ghen nee kiy, ya va ntsaa təhamti mali ci, kala mənti ghwərghwər ghenəy, tsava ndə fambə na mali va mbə məni ghwərghwər, sa ka na dza mba'a dzaa bəhwə tsahwəti zal. Dzəghwa ma zal tsa dzaa bə mali təhəvərivay tsahwəti zal li kwərakwə ba na, aa mənti ghwərghwər» kə Yesəw.

Bənipə kwəmaa dzəkən kwəma zəmə fəla

³³ Dzəghwa ma kə Yesəw difa na: «A ghwəy favə njasa gəzanəkə *kwəma pəhəti Hyala kaa jijihimmə niy nza difa: “Mba'a pə gha zəmanti fəla ta məni kwəmay, ka zhini miy gha ti ma. Mənti kwəma zəmanti gha va fəla ta məni nzo kwa kwəma Ndə sləkəpə” kə niy ni. ³⁴ Ma nə ya

ngøn̄wəy ta na tsee ghən nee kiy, ɔntaa ghwəy zəmə fəla tepə ma. Ka zəmə fəla ghwəy, yən lə pətsa mə ghwəmə, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ghwəmə va na gəzli nzəy Hyala mbə Mazə tsa nzə kwa. ³⁵ Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy lə hidī ni, pə ghwəy ma. Sa nzanay, hidī va na shi kədi Hyala səda nzə ti shi. Ka zəmə fəla ghwəy, ghəy lə məlmə Zherəwzalem, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ghenzə na məlmə Hyala, mazə tsa dikə tsa. ³⁶ ɔntaa ghwəy dzaa zəmə fəla tepə, ya ghəy lə ghən tsa ghəy, pə ghwəy ma. Sa nzanay, ka mbay ghwəy zhəghanti sətī mbə ghən ghwəy payta, ya ngeritaw. ³⁷ War ma kwəma ka ghwəy gəzəy: “Yi” ka ghwəy ni, kwəma kə tsəgha katan̄. Kala tsəgha kə na: “Awə” pə ghwəy. Sa nzana, mba'a pə gha mətsahən zəmə fəlay, səkə va *ndə jaka tsa Hyala səkə nava kwəma tsəgha» kə Yesəw.

Bən̄ipə kwəmaa dzəkən wa shiy tə ndə
(Lk 6:29-30)

³⁸ Dzəghwa ma kə Yesəw dība na: «Zhini bay, a ghwəy favə njasaa niy gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Mba'a kə ndə yahwamti mətsə ghay, yahwamti naci kwərakwə. Bəkwə kə ndə tədamti slini ghay, dza bəkwə gha tədamti na ci kwərakwə” kə niy ni. ³⁹ Ma nə ya ngøn̄wəy ta na tsee ghən nee kiy, mba'a kə ndə məntəwəy *kwəma jikir nay, ka nə ghwəy war ghəy wati shi ghəy ti lə kwəma jikir na kwərakwə pə ghwəy ma. Mba'a kə ndə sləvantəna vəgha ghən gha tar bəla kwa bəzəmə ghay, zhəghanavə na tarkə bəla tar kwa zlebi, a ghəci zhiniy ləkantəna vəgha nava bəla dība. ⁴⁰ Mba'a kə ndə pəla kəsən̄aa dzətī ngwəvə sa dī na zləghwəhwə kwəban̄ dən̄kəci tsa kən ghən ghay, zlatanavə kwal a ghəci bə ya lə ləkwəsa kən ghata gwa'a fəlgən. ⁴¹ Mba'a kə ndə mbə mbəzliy sləkə hidī ni kaa ngən̄a, war gha bəghəra shi ya niy dzətī pi gar kiləwmetər kwətīn̄, kəy, ə pə gha zhiniy mətsəhə bānci shi gar kiləwmetər bakə. ⁴² Mba'a kə ndə dəw shiy va ghay, bə pə ghaa bānci shi. Mba'a kə ndə səkəy ta dəw təm va ghay, ka ini gha ti ma, bānavə» kə Yesəw.

Dim ka jaka ghwəy
(Lk 6:27-28, 32-36)

⁴³ Dzəghwa ma kə Yesəw dība na: «A ghwəy favə njasa gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala: “Dī pə ghaa dī tsa gha ndə, ka pa jaka lə ndə mbəz tsa gha” kə niy ni. ⁴⁴ Ma nə ya ngøn̄wəy ta na tsee ghən nee kiy, ə pə ghwəy dī kwəma ka jaka ghwəy, ka cə'wə wəzə hwər tsa Hyala ta mbəzliy san̄wəy ngərə'wə. ⁴⁵ Mba'a pə ghwəy məni tsəghay, ndərazhi Dəwəy Hyala mə ghwəmə nza ghwəy. Sa nzanay, war yəmyəm ka naa kədi piy dzəkən ka ndərəm mbəzli, lə mbəzli wəzə hwər ni gwa'a. Ka nzəmə van dzəkən shi mbəzliy məni kwəma wəzə na, lə dzəkən ni mbəzliy məni *kwəma jikir na gwa'a. ⁴⁶ Mba'a pə ghwəy dī war mbəzliy dī kwəma ghwəy gwa'a tsəgha, kala dī ma nihwətīy, ka dza Hyalaa ngavəwəy zhəmə ghwəy ki na? Tīfaw, ka ngavəwəy, ya mbəzli nja ka *dəwan, ghəshi ka zləghwəy, kar ghəshiy dī kwəma mbəzliy dī kwəma shi kwərakwə. ⁴⁷ Mba'a pə ghwəy səkəw war ngwardəh̄wəy ja' ja' kiy, wa na nahwətī kwəma ghəkə ghwəy mbə pərtaa? Sən̄ay ghwəy, ya mbəzliy nəw ma Hyala na kar ghəshiy səkəw ngwardəshi kwərakwə, pə ghwəy sa? ⁴⁸ Ava

va tsøgha, ghwøy mbözli ta søfee ni kiy, a pø ghwøy mæni kwøma wøzø na kaa mbözli gwa'a, nza ghwøy nza ka mbözli kama føti tar kabaka shi ya jøw nzø, njasa nza Døjwøy Hyala va mø ghwømø, kala kama føti vø» kə Yesøw.

6

Bønipø kwømaa dzækən nga shiy kaa ka cicikwø

¹ Dzøghwa ma kə Yesøw difa na: «Mba'a pø ghwøy dī ghøratī sløni wøzø na kwa kwøma Hyalay, ka nø ghwøy, war mbözli nanjwøy gwa'a gwa'a ta faljwøy, pø ghwøy ma. War mba'a pø ghwøy mæni sløni ta faljwøy mbözli, ka dza ghwøy kwømavø zhømø ghwøy va Døjwøy Hyala mø ghwømø tsøgha teepøw.

² Mba'a pø ghaa dī nga shiy kaa ndø cicikwø kiy, ka nø gha war gha zlanata kwøma ta nganci shi va, njasa ka mbözli dakø mbözli va lø kwøma pørikø tø ngwølaa mæni, pø gha ma. Na nashiy, war kwa kwøma mbözli kala zlanø kwøma dzar mbø *ciki basøva tsa ka Zhøwifø, lø kwa kwal ka ghøshiy dī nga ni shi shiy kaa ka cicikwø, war ta mbø mændiy falshi. Ø gøzanjwøy ya, ta na navay, tsøgha na, na nashiy, a ghøshi kwømavø na shi zhømø mbø fal tsa falshim va. ³ Na na gha, mba'a pø ghaa dī nga shiy kaa ndø cicikwøy, tø mbø pø ghaa bāncishi. Kala sønivø ndø ya madiganja tsaa gwøramti. ⁴ Mba'a pø ghaa mæni tsøghay, ta ngavønja zhømø gha dza dønja tsaa nashi shi ka gha vaa mæni tø mbø» kə Yesøw.

Bønipø kwømaa dzækən cə'wø Hyala (Lk 11:2-4)

⁵ Ma kə Yesøw difa na: «Mba'a pø ghwøy dī cə'wø Hyala difay, øntaa ghwøy mæni nja mbözli dakø mbözli va lø kwøma pørikø tø ngwøla ma. Na nashi mba'a kə shiy dī cə'wøy, mbø *ciki basøva tsa ka Zhøwifø ka ghøshiy garøshi lø tø pøtsa jakøshi kweler, ta mbø mbözli gwa'aa nashi, ka falshi. Ø gøzanjwøy ya, ta na navay, tsøgha na, na nashiy, a ghøshi kwømavø na shi zhømø mbø fal tsa falshim va. ⁶ Na na gha mba'a pø ghaa dī cə'wø Hyalay, dzømbø ciki tsa gha pø gha dzaa dzømbønja, dzøghwa disl gha kalakøn ciki køn ghøn gha. Ghalaba kiy nza gha cə'wø Dønja Hyala kwøtiņa, sa nzanay, mbøba na Hyala vøgha gha. Mba'a pø ghaa mæni tsøghay, Dønja tsaa nashi shi ka gha vaa mæni tø mbø dza naa nganja na gha zhømø.

⁷ Mba'a pø ghwøy cə'wø Hyalay, øntaa ghwøy dzaa nzati nza ndimndim ka bala kwøma dānan, njasa ka ka ta mbøri vaa mæni ma. Ma ka gøla niva mbözliy bøkøti ta na nashiy, ta zløbavø cə'wø ghøy va dza Hyala sa ka ghøy balanakø kwøma dānan, ka ghøshiy ni. ⁸ Øntaa ghwøy mømøni nja sa shi va na ghwøy ma. Sa nzanay, ghala ghwøy ghwøla ta gha cə'wøy, cøke' sønāmti Døjwøy Hyala kwømaa gaganjwøy, dī ghwøy cə'wø ti gwa'a.

⁹ Mba'a pø ghwøy dī cə'wø Hyalay, avanay njasa ka ghwøy cə'wø:

“A Dønøy tsa mø ghwømø,

ø cə'wønja ghøy nza mbözli mbøø sønay Hyala dæwdæw na nza gha, kə ghøshi, ka fal sløn tsa gha.

¹⁰ Mazø nza gha, søkø sløkønøy.

Njasa møniva kwøma dī gha va mø ghwømøy, tsøgha køø møniva tikø tø hidī kwørakwø.

11 Bənjəy shi zəmə gar məkənjəy ndatsə.

12 Pəlatanəy kwəma ghəy jikir na mənti ghəy, njasa pələnsi ghəy va

na mbəzliy məniyəy *kwəma jikir na kwərakwə.

13 Ndəghwətənjəy vantaa ndə jaka dzaa həərətənjəy

ta məni kwəma jikir na,

ḥəkəvəriyəy mbə dəvə ci.

[Sa nzanay, gha na saa məni mazə, lə bərci,

mba'a shəndəkə, ya pa hwəmba nzə. *Amin"]

pə ghwəy ta ni.

14 A gəzanwəy yay, war mba'a pə ghwəy mbə pələnsi kwəma jikir na məniyəy nihwəti mbəzli mbə nəfə tsa ghwəyəy, war ta pələtanwəy na ghwəy dza Dənjwəy tsa mə ghwəməə dza mbə nəfə tsa ci ghalaba kwərakwə. 15 Kala pələnsi kwəma məntənjwəy mbəzli jikir na pə ghwəy mbə nefer ghwəy kwərakwəy, ka dza Dənjwəy pələtanwəy na ghwəy kwəma jikir na mananci ghwəy kwərakwəw» kə Yesəw.

Bəniyə kwəmaa dzəkən səwmay

16 Ma kə Yesəw difa na: «Mba'a pə ghwəy mbə səwmay ta cə'wə Hyalay, əntaa ghwəy məniyəy war barcicəkəwə, njasa ka mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəlaa məni ma. Ka ghəshiy dzay ni'wə ni'wə, ghəshi mənti pətsa mbə kwəma shi, ta mbə məndiy sənivəshi, ka mbəzli ka məni səwmay. Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma gəla mbəzli vay, a ghəshi kwəməvə na shi va zhəmə pəla ghəshi tikəta gwa'a. 17 Na na gha mba'a pə ghaa məni səwmayəy, pəshi pə gha pəshi pətsa mbə kwəma gha, dza mba'a gha vərəti shəti mbə ghən tsa gha wəzə lə in, 18 əntaa məndi sənay mbə məni səwmay nza gha, kə məndi. War Dənja tsa mə ghwəmə saa dzaa sənay, ghəci saa nashi shi məni gha mbə mbə ni gwa'a, ghəci dza naa waņa zhəmə gha ki» kə Yesəw.

Ti ghəra sləni, ta shi mə ghwəmə, lə shi tə hidfi (Lk 12:33-34)

19 Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci na: «Ka kəslimbə ghən ghwəy mbə ghəra sləni ta basə shiy tikə tə hidfi ni, tə pətsa dza ləmaa nza gar ndəbəhwəshi, ya limir na, gar yədamtishi, ya ka ghəli na, mba'a ghəshi pələdamti cikiy pahwəshi lə ghəli ma. 20 Wəzəfa ta shiy gwəramti, basəti Hyala mə ghwəmə, pə ghwəy ghəra sləni, tə pətsa dza limir mbay ma yədamtishi, kala ndəbamtishi ya ləma nzə. Ya ka ghəli na, kala dza ghəshiy mbay pələdamti cikiy ghələhwəshi. 21 Tawa gəzanwəy ya kwəma va tsəghay, sa nzana tə pətsa nza shi gha nza bama ti shiy, war tifa ka məhərli ghaa nza kwərakwə» kə Yesəw.

(Lk 11:34-36)

22 Ma kə Yesəw difa na: «A ghwəy sənay, mətsəhi ghwəmmə na gərkəwə tə vəgha ghwəmmə. Mba'a kə mətsəhi ghaa nay pi diwənj diwənjəy, mbə waņ pi dza vəgha ghaa nza gwanata ghalaba ki. 23 Mba'a kə mətsəhi gha kala nay pi diwənj diwənjəy, mbə kwəslə na vəgha gha. Tsəgha na difa, ma waņ pətsa katan tsa va Hyalay, sa mbə nəfə tsa ndə

ngëri na. Mba'a kə wan pətsa mbə gha va mənıy zhəkwətəy, mbə kwəslı nza gha gwananə ghalaba ki» kə Yesəw.

(Lk 16:13)

²⁴ Zhini ma kə Yesəw dıba na: «A ghwəy sənay, ndə tıba mba'a dzaa mbay ghərati sləni kaa mbəzlı bakə yəmyəməw. Ban dza naa dı kwəma tsahwəti, ka ndərə na tsahwəti. Ka na dza na, ka mananci sləni kaa tsahwəti lə kwal, ma kaa tsahwəti na, kala mənı ma lə kwal. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay ghwəy ghərati sləni bakə bakə, ka ghəra kaa Hyala, zhini mba'a ghwəy banavə məhərli ghwəy kaa gənwaw» kə.

Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, banavəm nefer ghwəy gwanashi kaa Hyala

(Lk 12:22-32)

²⁵ A kə Yesəw dıba na: «Ava va tsəgha nə ya ngənjwəy kiy, ka kəslımbə ghən ghwəy mbə zəzə kwəmaa dzəkən shı zəməə dzəghwa hwər ghwəy, ya dzəkən shıy dzəkən ghən ghwəy ma. A piy tsa ndə tanətı shı zəmə, a wəgha ndə tanətı shı pa naa dzəkən ghən ci dıba, pən. Tsəgha ghənzə sa?

²⁶ Nıghətım ya 'yegwer tə ghwəmə dı. Ka za ghəshıw, ka mənı shıy ghəshi səkə kwamtiw, ka basə shı zəmə ghəshi kwa taməw. Ya tsəgha nzə kiy, Dənjwəy tsa mə ghwəmə zəmənshı na shıy. Njana nzana tsəgha kiy, a Hyala dzaa bənjwəy shı zəmə, sa nzana dıməba tə ghwəy kaa 'yegwer.

²⁷ Mba'a pə ghwəy kəslımbə ghən mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza ghəwəy mbay mətsahakən vıciy dzəkən na slavənjwəy Hyala ya jəw nzə na? Ka mbay ghwəy tēpəw.

²⁸ A nava nə ghwəy kəslımbə ghwəy ghən mbə təkə kwəma shıy dzəkən ghən ghwəy gəma? Nıghətım njasa ka fəhi kwamtiy mbərətı ghwə wəzə. Kar ghəshıy mənəhwə sləniw, ka cıslıvə kwəbənər ghəshıw. ²⁹ Ya tsəgha nzə, e gəzanjwəy, ya ndə nja mazə *Saləmanjw ghəci saa niy nza vaa ndə shıy na, səkə naa pakən kwəbanj ka təbə nja fəhiy mbərə ghwə va tə gambaw. ³⁰ A ghwəy sənay mbərə ghwə kiy, ka nzay nza naw. Ka ndə nata ndatse na, kwəma gagaw, ma tə həzlımə na, ghənzə shəkəta, mba'a ghwə dzaa ndamti. Kwa nzana tsəgha Hyalaa təbətı shı ka mbərə ghwə wəzə kiy. Kala ghwəy ghənzə dzaa gwəraa pakənjwəy niy gwəramti wəzə ni shıy, ghwəy mbəzlı ki na. A gəzanjwəy yay, banavə nefer tsa ghwəy ghwəy kaa Hyala gwanashıw.

³¹ Ka təkə ghwəy, wa shı dza ghwəmməə zəməə? Wa shı dza ghwəmməə saa? Wa shı dza ghwəmməə paa dzəkən ghən ghwəmməə? pə ghwəy ma. ³² Ma mbəzlıy tasəva lə pala nıva shıy, mbəzlıy nəw ma Hyala na ghəshi. Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghənəy, a Dənjwəy tsa mə ghwəmə sənashi niy kama va ghwəy shıy gwa'a. ³³ Wəzəba banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na, nza ghənzə sləkənjwəy. Mənım naa təbantə kwəma. Ma nza Hyala ndanjwəy nıva shıy gwanashi. ³⁴ Ka tsə tsəva ghwəy mbə təkəə dzəkən vıci həzlımə ma. A vıci həzlımə va sənay tsəva ta tsa nzə ghən kwərakwə. Ya namafa vıci gwa'ay, war mək na ngəra'wə tsa sa na, ta tsa nzə ghən» kə Yesəw.

7

Ka ndərə nıhwətı mbəzlı ghwəy ma
(Lk 6:37-38, 41-42)

¹ A kə Yesəw difa na: «Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma. Mba'a pə ghwəy ndərə nihwəti mbəzli, a Hyala dzaa ndərəŋwəy kwərakwə.

² Sa nzanay, war njasa ndərə ghwəy va nihwəti mbəzli, tsəgha dza Hyalaa ndərəŋwəy kwərakwə. Njasa ka ghwəy vaa mananshi kaa nihwəti mbəzli, tsəgha dza Hyalaa bərkəti ta mənīŋwəy kwərakwə. ³ Sa wana nighə gha kwashebi məzadi jəw ni tə mətse zəmənə, kala nighəvə tsəm tsa dikə tsa va gha tə na gha mətse? ⁴ Njaa njaa gha mbay ni: “A zəmə, kadiw di e bantəŋa kwashebi məzadi jəw ni ni tə mətse gha” pə gha, war zlanəŋəy tsəm tə na gha mətse kia? ⁵ Ma gha gha ntsaa bəti ghən tsa gha tsa ka ntsa slar tsay, a pə gha banti pərba tsəm tsa dikə tsa va tə na gha va mətse di na gha. Ma ghalaba kiy, nza gha mbay nay pi diwəŋ diwəŋ, ta bananti kwashebi məzadi tə na zəmənə mətse.

⁶ Ka banshi shi wəzə ni dəwdew ni ghwəy kaa kireketi ma. Vantaa ghəshi dzaa zhiniy zhəghəkəvashi ta həciŋwəy. Ka ndəghənəy ja'wa mbəzə ghwəy ghwəy kaa ngəreder ma, vantaa ghəshi dzaa kadambə mbe hidī lə shidshid shi» kə Yesəw.

Cə'wəm shiy va Hyala a ghwəy dzaa kwəmavəshi

(Lk 11:9-13)

⁷ Ma kə Yesəw difa na: «Cə'wəm shiy va Hyala, ta ndanwəyshi dza na. Pəlam shiy və, ta kwəmavəshi dza ghwəy. A pə ghwəy har, ta zləbanwəy kwəma dza na. ⁸ Sa nzanay, ya wa ntsaa cə'wə shiyəy, ta banavəshi dza məndi. Ya wa ntsaa pəla shiyəy, ta kwəmavəshi dza na. Ya wa ntsaa tsa yashiy dzakə ghi, ta zləbanci kwəma dza məndi.

⁹ Ndə tība mbə ghwəy, ka dəw dəfa zəghwə ci və na, dza tsan, bəvə hakwə ka bānci na? ¹⁰ Naa ka dəw kəlipə zəghwə ci və na, dza hən, banəvə shishi difa na? Tsava ndə tībaw. ¹¹ Ma ghwəy ghwəy mbəzli gəmgəm ni, mba'a ghwəy sənay bānsi shi wəzə ni kaa ndərazhi ghwəy na, hanaba Dəŋwəy Hyala mə ghwəmə ki, pə ghwəy, ka na mbay ma bānsi shiy gwəramti wəzə kaa mbəzli cə'wə shəkəna?

¹² Njasa dī ghwəy va mənīy mənīŋwəy kwəma wəzə nay, war tsəgha pə ghwəy mananshi kaa mbəzli kwərakwə. Ava ghenzə na na gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala, lə kwəma gəzəkə Zliya ka gəzə kwəma Hyala» kə Yesəw.

Gəzə kwəmaa dzəkən miy dəgha te'wə na lə na bəŋw na

(Lk 13:24)

¹³ Ma kə Yesəw difa na: «Ghwəy ghwəy shiy nəw kwal tseyey, kwa na te'wə na miy dəgha pə ghwəy dzakə ghi. Ma miy dəgha bəŋw nay, bəŋw na kwal tsa nzə. Mbəzli dəŋ ka naa dza kwa kwal tsa va. Ma mbəzli dza kwa kwal tsa vay, ta zashi dza ghəshi. ¹⁴ Ma na miy dəgha te'wə na vay, kwal tsa dza mbəzli mbay dzəvəgha Hyala ta kwəmavə piy tsa kədi ma ghəshi na. Ma kwal tsa te'wə tsa vay, ngahə ngahə na dza kwa. Dəŋ dza mbəzli kwa kwal tsa va kiw» kə Yesəw.

Njasa dza ndəə mbay təhəvəri dəŋw fə wəzə na lə dəŋw fə gəmgəm na

(Lk 6:43-44)

¹⁵ Zhini ma kə Yesəw difa na: «Ə pə ghwəy va ghən tsa ghwəy va ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə. Sa ka ghəshiy səəkəshi dzəvəgha ghwəyəy, mba'a ghəshi zhəghəti ghən tsa shi war nja tənkesliy təvə ma kwəma.

7:1 7:1 Zhk 4:11-12; 1Kwər 4:5 7:2 7:2 Mk 4:24; Rm 2:1; 14:10-12 7:7 7:7 Zher 29:12-14; Mt 18:19; 21:22; Mk 11:24; Zhŋ 14:13-14; 15:7; 16:24; Zhk 1:5; 12hŋ 5:14-15 7:11 7:11 Zhk 1:17
7:12 7:12 5:17; Rm 13:8-10; Gal 5:14 7:14 7:14 SləniKY 14:22 7:15 7:15 Nəw 13:2-4; Mt 24:11, 24; SləniKY 20:29; 2Kwər 11:13-15; 2Pi 2:1; 1Zhŋ 4:1

Mbalaa mbəba mbəba mbə nəfə tsa shi na, dəghwava jezl tsa ghyanakə tsa ghəshi. ¹⁶ Mba'a kə ghəshi tsəhəshi vəgha ghwəyəy, gwa'a dza ghwəy mbay tihəvərishi tə sləni dza ghəshiy ghəra. A ghwəy sənay kiy, ka mbay mbəzakwaa yati hikəniw, ka mbay gwəvidiy yati bəzakəw. Tsəgha na. ¹⁷ Ma fə wəzə nay, ya fə wəzə na ka naa ya. Fə gəmgəm na na, ya gəmgəm na ka naa yati kwərakwə ba. ¹⁸ Na navay, a ghwəmmə sənay ka mbə dənjw fə wəzə naa yati ya fə gəmgəm naw. Ka mbə tsa gəmgəm tsa dənjw fəə yati ya wəzə na kwərakwə baw, tsəgha. ¹⁹ Ma fəə ya ma ya wəzə na va, ya nama fə na kiy, a ka məndiy kəsłamti, mba'am pəhamti ghwə ti. ²⁰ Ava tsəgha pə ghwəy sənay tihəvəri ka gəzə kwəma Hyala, tə sləni ghəra ghəshi, ta sənay niy nza ghəshiy ka gəzə kwəma Hyala katanj ni, ya ka slasla dzərvə na ghəshi» kə Yesəw.

War mbəzliy mənti kwəma di Hyala, na shiy dzaa tsəhəshi, mbə mbəzli sləkə Hyala
(Lk 13:25-27)

²¹ Ma kə Yesəw difa na: «A gəzanjwəy ya, mbəzliy harda: “A Ndə sləkənjəy, a Ndə sləkənjəy” kə ghəshiy, gwanashi dza ghəshiy tsəhəshi mbə mbəzli sləkə Hyalaw, war mbəzliy dzaa mənti shi gəzəkə Dirə tsa mə ghwəmə na shiy dzaa tsəhəshi. ²² Fəca vici dza Hyalaa basə ngwəwəə dzəkən mbəzliy, dən dza mbəzliy ni kaa ngəra, “A Ndə sləkənjəy, a Ndə sləkənjəy, ghəyəy tərənjw gəzəhwə ghəy kwəma gəzanjəy Hyala kaa mbəzli mbə slən tsa gha. A ghəy tatahamti hyeler mbə ghən tsa mbəzli mbə slən tsa gha. Zhəghwa dən ghəy mənəhwə shi mađanə mađanə ni mbə slən tsa gha difa” kə ghəshi. ²³ Ma dzee ni kaa mbəzli vay: “Sənanjwəy yaw. Ghwəy ghwəy mbəzliy məni va war kwəma jikir jikir nay, satim, barvanjwəyəm vəghəe” dzee ni ngəshi» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ceker bakə
(Lk 6:47-49)

²⁴ Ma kə Yesəw ki na: «A gəzanjwəyee, ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkəe va, ka mənishi ghəci njasa favəshi na vay, yəmyəm na ntsa va lə ndə məhərli tsaə ngati ciki tsa ci tə kəlba. ²⁵ Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati nzəmə tərənjw tərənjw, dza paf həl təhəy va ghərakwəli, ka viy safə lə bərçi ta ngəzłamti ciki tsa va na, shanj ghəci vəgha ngəzłamti, sa nzana tərənjw səfa ciki tsa va fəta səəkə kwaba tə kəlba. ²⁶ Ya wa ntsaa favə kwemer gəzəkəe va, kala məni kwəma favə na mbə shi ghəciy, yəmyəm na tsava ndə lə ntsa kama məhərli və ngati ciki tsa ci vəgha həl dzəy tə ndarghə. ²⁷ Ma sa ngamti na na, mba'a van ghati nzəmə tərənjw tərənjw, paf həl təhəy va ghərakwəli, ka viy safə lə bərçi ta ngəzłamti ciki tsa va, dzəghwa nza'jəw, gərip ciki tsa va ngəzłay gwanay ki» kə Yesəw.

²⁸ Ma sa kədiy Yesəw lə gəzə kwəma va kaa mbəzli na, mba'a shi bənipə na va səəvəri məhərli mbəzliy basəshi tə pətsa va, ²⁹ sa nzanay, niy mənta na ci va kwəma bənipə na, nja bəni kwəma *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyalaw, lə bama ti niy nza na ci va kwəma bəni na kaa mbəzli.

8

Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mk 1:40-45; Lk 5:12-16)

¹ Ma sa səkəwə Yesəw mə ghən kəlanj ki na, mba'a mbəzli dən nəwvə.
² Dzəghwa tsahwəti ndə dərna mba'a səkəy dzəvəgha Yesəw, tsəfəkwə, tsəfəkwəy kwa kwəma ci. A kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa di sənənvay, a ghaa mbəlanərə dēwəfəw va dərna kənee na» kə.
³ 'Wakəvə Yesəw tsəgha kaf kafəti dəvə ci, mba'a dāpay. A kə ngəci na: «E di ghaa mbəliṇa, mbəliṇa kwəriṇ» kə. Nza'jəw dərna va kərətə mba'a mbəliy. ⁴ A kə Yesəw ngəci sa mbəliy na ki na: «Fəvə tə gha kwəma dzee na ta gəzanə wəzə. Əntaa gha dzaa gəzə kwəma mbəli tsa mbəliṇa gha tsa kaa mbəzli ma. A pə ghaa madī a gha dzaa canati ghən tsa gha njasa mbəliṇa gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha, njasa gəzəkə *Məyizə va. Nza mbəzli mbəə sənay gwanashi a gha mbəliṇa va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə*
(Lk 7:1-10)

⁵ Dza Yesəw ki, madī madīy, ka dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma sa tsəhəy na na, dza tsahwəti ndə məlmə, dikə tsa ka sawji ka Rəm bələkwə ghəci, kət kətikəvay, tapə ghəci ta cə'wə Yesəw, ⁶ a kə na: «A Ndə sləkəpə, ndə ghəra sləni tsee gwərapəy. War məhəni ghəci kə ghi, məti məti vəgha ci kala mbay kafə. War ka sa ngəra'wə dalala» kə. ⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «Tsəgha na, ta dza dzee mbəlantī» kə. ⁸⁻⁹ Ma kə dikə tsa ka sawji tsa va na: «A Ndə sləkəpə, yənəy, mənđee ndə gar dzəkə ghi tsee gha də'wə ghən tsa ghaw. Avānay sanay, a mbəzli dikə dikə ni tifa kənee, ka sləkəra. Dzəghwa yən kwərakwə na, lə ka sawji sləkəe tifa. Yən kəə dīy, e ni: "Mbalaa dzətī pətsa tsa' tsa" pən kaa ndə sawji, ka dza ghəci. Aw na, "ndi" pən kaa tsahwəti, ka səkə ghəci. E ni: "Məntərə sləni tsa' na" pən kaa ndə ghəra sləni tsee, ka məni ghəci. Gha kwərakwə kiy, ntsa dikə tsa nza gha. A cə'wəṇee, gəzəkə kwəma kwataka lə miy tsa gha kwətiṇ, ta mbəliy dza ndə ghəra sləni tsee va va zəlghwə tsa ci, ka satiy» kə.

¹⁰ Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə ntsa va na, tapə ghəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va, a kə kaa mbəzli kwasəbə va na: «Ə gəzanəwəyee, ta na navay, tsəgha na, va mbə ghwəy ghwəy mbəzli ka *Izərayəy, səkəe kasay ntsaa hanavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa tepəw. ¹¹ A gəzanəwəy ya, dən dza mbəzliy səsəkəshi dzəghwa kwa ghwəmə, lə dzəghwa kwa məkwi, ta nzəy ka zəmə shi zəmə ghəshi lə kar *Abərahā, lə *Izakə mba'a *Zhakwəpə tə pətsa sləkə Hyala. ¹² Ma mbəzli nəzə va niy tərati Hyala niy nza, ta nza ghəshi mbə mbəzli sləkə nay, sa diti ma ghəshi fəti na, ka dza ghəshiy tsəhəshiw. Ta kihwashi dza naa dzətī ngwəla, dzəmbə kwəsli. Ma nza ghəshi wahə, ka pəpərə sli'i shi ki» kə Yesəw.

¹³ Zhəghwa ma kə kaa dikə tsa ka sawji tsa va ki na: «Mbalaa jighi, ta məntəna shi gəzəkə gha va dzee, sa nzana mba'a gha ndara nəfə tsa gha gwanay» kə. 'Wakəvə ndə ghəra sləni tsa ndə ka sawji tsa va va, pəlis mbəliy ghalaba ki.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə dən
(Mk 1:29-34; Lk 4:38-41)

¹⁴ Dza Yesew pəkw dzay dzakə ghi tsa Piyer. Ma dzakə na na, shiy Piyer məhəni, gwərapəta ghənzə tərənjw dalala, nja ghwə vəgha nɔ. ¹⁵ 'Wakəvə Yesew sa nata na tsəgha na, dap dapəti tə dəvə nɔ. Dzəghwa nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta ki. Dza na pəlhəm satita ka dza ta fanci shi zəmə.

¹⁶ Ma sa pəkwəta vici ki na, mba'a mbəzli banakə mbəzli ghəranshi gezekiki dan, ta mbalamtishi ghəshi. Dza Yesew mba'a tahamti hyeler mbə vəgha shi lə gəzə kwəma mbə miy tsa ci, mba'a mbalamti mbəzli va nihwəti zəleghwer ghəngħən ghəngħən gwa'a gwa'a ki. ¹⁷ Ma mənti Yesew kwəma va tsəgha kiy, nza kwəma gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nzaa dzəghwata kwa nə na. Saa ni va: «Mba'a bəhwə ngirghwə tsa kən ghwəmmə, zhini mba'a bəhwə zəlgħwə tsa kən ghwəmmə dzəkən ghən ci» kə.

Kar Yesew lə mbəzliy dfi nəw ci
(Lk 9:57-62)

¹⁸ Dza Yesew sa nashi na mbəzliy basəshi va dalala, dəzlətəbə ghəshi tsəbay na, mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səfa ci, a ghəshi tanəghəvashi dzəvəri tə kwəfa, dzəti tsa pəriəba həlbə. ¹⁹ 'Wakəvə ndə bənipə *kwəma pəhəti Hyala kət, kətikəvay dzəvəgha, a kə ngəci na: «A Metər, ta nəwja dze, ya pa' kwəmafa dza għaa dza» kə. ²⁰ Ma kə Yesew na: «A pə għa zəzəvə kwəma wəzə di, a għa sənay, ma kənkiđiy, a ghi tsa shi və shi mbə hidfi. 'Yegwer ba na, lə tsa shi ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, tsee ghi tifa gar dəkətəvaree mbə kiw» kə. ²¹ Zhəghwa ma kə tsahwəti ndə mbə mbəzliy nəwvə va ngəci ba na: «A Ndə sləkəpə, ndara kwal e dzaa lamti dirə di, kee għa səkə tə nəwja» kə. ²² Dzəghwa, ma kə Yesew ngəci na: «War nəw pə għaa nəwra dzam. Zlashi mbəreketi tifa, a ghəshi lala ghən tsa shi» kə.

A bərci va Yesew ta garəti kar safə tsa dikə tsa lə kwəfa
(Mk 4:35-41; Lk 8:22-25)

²³ Dza Yesew mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ki, ghəshi lə mbəzli ta səfa ci gwa'a, ka dzashi. ²⁴ Nza'jəw səpapəli 'yahə'yahə na għati viy tərənjw pa' ka di dzəghwa kwambəwal yam tərənjw va bərci safə. Ma Yesew għalaba naci ki na, ghəci tə hi. ²⁵ Dza mbəzli ta səfa ci va, mba'a ghəshi madishiy dzəvəgha, ka fərgħə, ma kə ghəshi ngəci na: «A Ntsaa sləkəjəy, a Ntsaa sləkəjəy, wa mbəlītənjəy, gwa'a ghəy» kə ghəshi. ²⁶ Nza'jəw Yesew fərgħəy. Ma kə kaa ngəshi na: «Tawa hazləni ghwəy tsətə nanzəa? Mbəzliy zləbavə ma Hyala lə nəfə tsa shi gwanay nza ghwəy» kə. Dza na pəlhəm kafəy, dza naə naə nabəti kar safə tsa va ghəshi lə kwəfa, vantaa ghəshi kwəfəghə ghwəla. Dəkədekə pi mənuy. ²⁷ Ma sa nashi mbəzli ta səfa ci shi va na, mba'a nava kwəma mananatishi madəja. Ma kə ghəshi na: «A ya, wa tsatsa ndə kia? Ya safə lə kwəfa na ka fanci fəti» kə ghəshi.

Kar Yesew lə ka gezekiki bakə
(Mk 5:1-20; Lk 8:26-39)

²⁸ Mba'a Yesew tsəhəy pəri həlbə, tə hidfi ka Gadarene. Nza'jəw ka gezekiki bakə tsahwəshi dzar mbə kwəlīhi tifa tsəgha, bam bam ghəshi kwəmay lə Yesew. Ka gezekiki għyanakə ni, ka hazləni mənđi və shi

dalala. Kala mbə məndiy dzar kwa kwal tsa va və shi. ²⁹ War sa nay ghəshi Yesəw tsəgha na, tapə ghəshi ta ngwəmə lala, a kə ghəshi na: «Gha gha Zəghwə Hyala tsa, ta njaa dī gha lə ghəya? Ə səkəŋa gha ta sanjəy ngəra'wə ghwəla vici basə ngwəvə ghəy səkə na?» kə ghəshi.

³⁰ Ma vəri, kərakə lə pətsa va na, mba'a garəwa ngəreder tərənjw niy nza tifa mbə pala shi zəmə shi. ³¹ Tapə hyeler mbə ghən mbəzli va va ta cə'wə Yesəw, a kə ghəshi na: «Mba'a pə ghaa dī tahantənjəy mbə ghən mbəzli niy, ndanjəy kwal a ghəy dzəmbənjəy mbə garəwa ngəreder pəriβa va» kə ghəshi. ³² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, cam, avee zlatavənjwəy kwal» kə. Shaa, ghəshi səvərihi mbə ghən mbəzli bakə ni va, shəbətə ghəshi dzashi gwanashiy dzəmbə ghən ngəreder va ki. Dzəghwa ki, gəgəgəgə, ngəreder va kafəshi səkə mə kəlanj tsa va, səkə ghəshi na'i shəkətəvashiy dzəti kwəfa. Bətə ghəshi zashi kwəfa.

³³ Ma sa nashi ka makə ngəreder shi va tsəgha na, mba'a ghəshi hwəshiy dzəmbə məlmə. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kaa mbəzli dzəkən shiy mənishi va gwanashi lə ngəreder, lə kwəma mananati Yesəw va kaa ka gezlekiki bakə ni va ki. ³⁴ Ma sa favə mbəzli mbə məlmə gwanashi na, mba'a ghəshi kafəshi ta dza ta nighə Yesəw. Ma sa nay ghəshi, a kə ghəshi na: «A cə'wəŋa ghəy, βarvaŋa tə hidī ghəy» kə ghəshi.

9

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci (Mk 2:1-12; Lk 5:17-26)

¹ Dza Yesəw ki, ka dzay dzəghwa kwəmbəwal, mba'a tanjəy səvəri tə kwəfa, ka zhəkəy dzəmbə məlmə ci. ² Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə məlmə ci va, mba'a ghəshi βanakə ntsa məti məti vəgha tsa tə pi həni tsa ci kaa Yesəw. Ma sa sənay Yesəw, a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A zəghwee, ka hazləni gha ma! A *kwəma gha jikir na pəlita!» kə.

³ Sa gəzəkə Yesəw tsəghay, ma kə nihwəti *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mbə təkə kwəma shi na: «Hyalaa sawa ntsa» kə ghəshi. ⁴ Mba'a Yesəw sənata kwəma təkə ghəshi va tsəgha na gwa'a. A kə ngəshi na: «Tawa nza ghwəy lə tətəkə kwemerəy kama ni wəzə ni mbə nefer ghwəy tsətsəa? ⁵ Nama kwəma gwəra na bəlanj, ndə kə ni: “A kwəma gha jikir na pəlita” kə, lə ndə kə ni kaa ndə zəlghwə: “Sati garəŋa a gha dzaŋa” kəa? ⁶ Ma kiy, e dī ghwəy sənay, a bərçi vəya yən Zəghwə yakə ndə ngəri tikə tə hidī ni, ta pəlanshi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A ntsa, avee gəzaŋa sənzenva, sati madī, bə pi həni tsa gha, mbalaa jigih!» kə. ⁷ Dzəghwa ntsa va mba'a satiy, ka dzay jigih, sa mbəliy na kwərinj.

⁸ Ma sa nay mbəzliy basəshi tə pətsa va gəla nava kwəma tsəgha na, dzəghwa gwa'a gwa'a nefer shi hazlənishi va kwəma va. Kə ghəshi ka fal slən tsa Hyala sa βanavə na bərçi kaa ndə ngəri ta mənti kwəma madəŋa madəŋa na va.

Kar Yesəw lə Matiye (Mk 2:13-17; Lk 5:27-32)

⁹ Dzəghwa Yesəw mba'a βarvay tə tsava pi, ka dzay kwa kwəma. Ma ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a nay ndə mənəzəy mbə ciki *dəwan,

Matiye, kə məndi slən tsa ci. Ma kə Yesəw ngəci na: «Sati, nəwra dzam!» kə. Mba'a Matiye tsa va satiy ka nəw.

¹⁰ Ma ləy hwəm shi va kiy, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci basəshi ta zəmə shi zəmə kəghi tsa Matiye. Dzəghwa dən nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzliy məni sləni jikir na səkəshi, jakə ghəshi ka zəmə shiy lə kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci. ¹¹ Dza *ka Farisahi, mba'a ghəshi nashi ghəshi mbə zəmə shi zəmə jakəjakə tsəgha. Ma sa nay ghəshi na, dza ghəshi ka dəw va *mbəzli ta səfa Yesəw, a kə ghəshi na: «Wa shiy mənishī zəmə ntsa ghwəy tsa dikə tsa shi zəmə jakəjakə lə ka dəwan mba'a mbəzliy məni sləni jikir naa?» kə ghəshi. ¹² Dzəghwa mba'a Yesəw favə kwəma shi va, ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, səkəe nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. ¹³ Ava va tsəgha na kiy, yən na neyey, ta pəla mbəzli wəzə ni səkə yaw, ta pəla mbəzliy məni sləni jikir na səkəree. A pə ghwəy zəzətiy dzəkən kwəmaa niy gəzəkə Hyala va mbə Zliya nze. Ma kə niy niy: “Zhəhwər na sa dee ghwəy məni kaa mbəzli, kaa na ka ghwəy slaslara dəbəkə” kə Hyala niy ni» kə Yesəw.

*Ka jakəva yəwən kwəma bəniyə Yesəw lə kwəma bəniyə *ka Zhəwifəw (Mk 2:18-22; Lk 5:33-39)*

¹⁴ Dzəghwa mbəzli ta səfa Zhan tsa məni *batem kaa mbəzli, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi ngəci na: «Ma ghəy lə mbəzli ka Farisahi, kar ghəy titi nahwəti vici ta məni səwmay, ka cə'wə Hyala. Ma mbəzli ta səfa gha ni na, kala məni ma ghəshi tsəgha kiy, a shiy mənishia?» kə ghəshi. ¹⁵ Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «A pə ghwəy favə kwəma dzee na ta gəzanwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa na ka dza mbəzli vaa nza tifəmmə ntsa va ghwəlay mbə shi di na? Ka mbə ghəshiy nzyəshi, tifəmməw. A tsahwəti vəghwə dzaa səkəy, ma ghala pətsa dza məndiy banti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ava ghalaba dza ghəshiy məni səwmay ki» kə.

¹⁶ Dza Yesəw ka zhiniy gəzanshi kwəma kwa fir bə, ma kə na: «Ndə tifaə bəvə yar 'war'war ni ta mbəghəshiy dzəti kwəban tsaə haliyəw. Sa nzanay, tələsə'wə dza tsa yəwən tsa vaa mbahəhwə tsaə haliy va. Mba'a kwal dzaa mətəshiy dzəti.

¹⁷ A ghwəy sənay, ndə tifa ka 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsaə dzəghwa ghwəlpə hali hali naw. Ma sa dza tay tsa vaa madiy ta pəsliy, ta wənəhəta dza ghwəlpə vaa dza. Mba'a tay dzaa shəkəy dzəti hidī gəm. Shi dza məndiy mənivə lə ghwəlpə va tifa ghwəla kiw. A ghwəy sənay wəzə, dzəghwa yəwən ghwəlpə ka məndiy 'yaghwa tay tsa njəm njəm tsa. Ma tsəgha kiy, ka dza ghwəlpə vaa pəsli ta yidamti tayəw» kə.*

*Kar Yesəw lə tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Zhəwifə, mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nze*

(Mk 5:21-43; Lk 8:40-56)

¹⁸ Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mbəzli va ki na, dzəghwa ndəs tsahwəti ntsa dikə tsa mbə mbəzli ka Zhəwifə səkəy dzəvəgha. Dza na tsəfəkwə, tsəfəkwəy kwa kwəma ci. Ma kə ngəci na: «Kətəitərə, zhee

9:10 9:10 11:19; Mk 2:15; Lk 5:29; 7:34; 15:1-2; 19:7 **9:13** 9:13 'Wəzh 6:6; Mt 12:7; Lk 19:10

9:14 9:14 6:16-17; 11:18-19; Lk 7:33-34 **9:15** 9:15 22:2; 25:10; Zhj 2:1-12; 3:29; ShiZhj 19:7

* **9:17** 9:17 Ka Izərayeləy, dzəghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəm njəm tsa. Ni shi ghwəlpipi, tə hwətəbə niy mənishī ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəm njəm tsa madi ta pəsli kwa shi.

mætita na sənzənva, səəkə a gha fanakən dəvə gha, a ghənzə zhakatita» kə. ¹⁹ «Əŋkwa» kə Yesəw. Mba'a ghəshi madishi ghəshi lə mbəzli ta səda ci ka nəw.

²⁰⁻²¹ Dzəghwa, mba'a nahwəti mali tifa, gwərapəta ghənzə. Piya nəw mən lə bakə war mbə səkwa miymiy kwa hwər nəw. Mba'a təkəti tsəgha mbə ghən tsa nəw: «War mərshi mee kwəfaghay, ya kwataka tə kwəban tsa kən na, gwa'a, war ta mbəlira dzee» kə. Ma sa nza Yesəw mbə dza tsəgha na, dza na kət kətəghəvataa dzəvəgha, zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə ghənzə dapay mətəni kwəban tsa ci.

²² 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəf, zhəghətəvay njə'wə kə kaa pətəsa lə hwəm ci na, mba'a nata. Dza, ma kə ngəta na: «A zhee, ka dza her gha ma. A gha mbəliŋa tə sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. Nza'jəw miymiy mali va va slashi tibatə.

²³ Dzəghwa Yesəw ki, ndəs tsəhəy kəghi tsa ntsa dikə tsa va mbə ka Zhəwifə. Ma dzakə na na, mba'a kəsashi mbəzli mbə tsa tsa shiy, ka hərsli wahə hərdzə nihwəti. ²⁴ Ma kə ngəshi na: «Barəvanjwəyəm tikə, ləvərim pəriba, mətita zha naw, hiy bəhwə na gwa'a tsəgha» kə.

Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ci ghəshiy nighə. ²⁵ Dza mbəzli mba'a ghəshi səvərishi tə ngwəla tsəgha. Ma sa səvərishi məndi na, mba'a Yesəw dzəmbəy mbə ciki tsa nza mbəri zha va mbə. Dza na tasl kəsəvə tə dəvə nəw, mba'a zha va satita. ²⁶ Dzəghwa nava kwəma ki mba'a dzamtəvata pa' tə pətəsa kəray ghala hidī va gwa'a gwa'a.

Yesəw lə ghwələfesli bakə

²⁷ Dza Yesəw ki mba'a madiy tə tsava pi ta dzay. Ma ghəci kwa kwal mbə dza na, kə ghwələfesli bakə ka nəw, ka zlanə kwəma, a kə ghəshi na: «A Yesəw, Jijiy mazə *Davita, mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi. Ka nəw pəkəw kəghi. ²⁸ Ma sa tsəhəy Yesəw kəghi na, mba'a ghəshi kəsay, dza ghəshi kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha. A kə Yesəw ngəshi na: «A sənay ghwəy a bərzi vəya gar mbəlītənjwəy, pə ghwəy na?» kə. Ma kə ghəshi na: «Yə ntsa ghəy dikə tsa, a ghəy sənay, a gha taa mbay» kə ghəshi.

²⁹ Dzəghwa Yesəw dapə dapə dapəti mətəni shi. A kə na: «Sa nzana mba'a ghwəy ndara nefer ghwəyəy, ta mbəlītənjwəy dzee» kə. ³⁰ War nza'jəw tsəgha na, dīwen dīwen mətəni shi ghwənishi, ka nay pi ghəshi ki. Mba'a Yesəw damətishi, a kə na: «Fəvəm wəzə, əntaa ghwəy dzaa gəzə shi məntənjwəy ya ni kaa nihwəti mbəzli ma» kə.

³¹ Ma sa dzashi ghəshi na, mbə ghəshiy zhiniy mbələy shi manamtishi Yesəw va ghwələw. Dza ghəshi ka gəzə nəwər tsa Yesəw dzar tə hidī va gwa'a gwa'a nashi.

Yesəw lə ntsa pəhəta ghani ci

³² Ma sa dzashi mbəzli va na, mba'a nihwəti mbəzli bəkə tsahwəti ndə kaa Yesəw. Kala mbay ma gəzə kwəma ghəci, sa pəhanti *hil ghani ci.

³³ Dzəghwa Yesəw ki mba'a tihəkəvəri hil tsa va mbə ntsa va. Nza'jəw ntsa va ghati gəzə kwəma. Ma mbəzli dən ni va bəsəshi tə pətəsa vay. Ka mananshi madəna nava kwəma ki. A kə ghəshi na: «A nana kwəma kia! Kay, səəkə ndəə nashi gəla ni tsətsə ni ni shiy mənishi mbə ka *Izərayel

ghala nza mēndi teepəw!» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə *ka Farisahi na: «Waa, mazə tsa mbə hyeler bānci na bərçi titihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi» kə ghəshi.

Yesəw lə vərəm ndə ngəri tsaə basəy

³⁵ Dza Yesəw mba'a kafəy ka təwrə dzar mbə məlməhi dikə dikə ni lə ni jəw jəw ni gwa'a gwa'a. Ka bananshi shiy kaa mbəzli mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Ka gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbəlanti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni lə vədəvəer gwa'a.

³⁶ Sa nə na, nighə kə kaa mbəzli basə ni va tə pətsa va dəŋ ni na, tapə hwər tsa ci ta zhānci ta mbəzli va ki. Sa nzana mba'a mbəzli va niy dalishi gwa'a gwa'a, mba'a hazləni kəəsəvəshi nja tənkesli kama ntsaa ndəghwəshi tifa. ³⁷ Ma kə kwa fir kaa mbəzli ta səda ci na: «A mbəzlee, dəŋ shi zəmə nakamtəvashi kwamti ngar na, daw mbəzli ta basəshi səkə tə vəhəə jighi. ³⁸ Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghwəy cə'wə ndə za tsa va, a ghəci mətsəhə ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta manānci shi ci vaə səkə» kə.

10

Kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni, lə njasa ghwənashi na

(Mk 3:13-19; 6:7-13; Lk 6:12-16; 9:1-6)

¹ Ma tə nahwəti viciy, mba'a Yesəw harvə mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni. Dza na mba'a bānavəshi bərçi ta tihə hyeler səvəri mbə ghən mbəzli, lə ta mbəli mbəzli va nihwəti zəleghwer, lə ta mbəli vədəvəder gwa'a. ² Avānashi slənedemer *ka kwal Yesəw va mən lə bakə ni: Kwatanay, Shimanjw, ntsa nə mēndi Piyer, kə mēndi slən tsa ci, ghəshi lə Andərə, zəmbəghəy. Kar Zhakə ghəshi lə zəmbəghəy Zhan, ndərəzhi Zhebēde ghəshi bakanashi. ³ Mba'a kar Fəlipə lə Bartelemi, Təmasə lə Matiye ndə *dəwan. Zhakə zəghwə Alfe, lə Tade, ⁴ mba'a Shimanjw ndə pərsələ ta hidī shi, ghəshi lə Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa ngati dafa ta Yesəw.

⁵ Dzəghwa Yesəw mba'a ghwənashi ka kwal ci va mən lə bakə ni, ta dza va mbəzli ki. Ma kə kaa ngəshi ghəshi dzaa madi na: «Əntaa ghwəy dzaa dzəti hidī *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ma. Əntaa ghwəy dzaa dzəmbə məlməhi tə hidī mbəzli ka *Samari bə ma. ⁶ Mbalam va ka *Izərəyəl, nja tənkesliy zashi na ghəshi. ⁷ Gazānshim kwa kwal ghwəy mbə dza: "Ndəkəwə ndəkəwə na Hyala ta səkə ta sləkə mbəzli" pə ghwəy ngəshi. ⁸ Mbəlīm ka zəlghwə, zhīnim mbəzliy bəkwəshi sati mbə məti, mbəlīm mbəzli nza dərna ti shi, ka titihə hyeler səvəri mbə ghən mbəzli. War njasa kwəməvə ghwəy va bərçi mbəli mbəzli tə gəməy, tsəgha pə ghwəy kəəti mbəzli, əntaa ghwəy dəw shiy ma. ⁹ Ma ghwəy madi ta dza vay, əntaa ghwəy bə ya tsahi mbəzə, ya gəna nzə, ta faghwa kwa zlipa ghwəy ma. ¹⁰ Əntaa ghwəy bə mbəl tsa ka ghwəy dza ta wə li ma, əntaa ghwəy bə za kwəbənjer bakə, ya kwakwahə tsa ghwəy, ya gəta ghwəy nzə ta dəwə ma. Va sa nzanay, mba'a kə ndəə ghəra sləni na, a təbə mēndiy ngānci shi zəmə mbə sləni ghəra na va.

¹¹ Mbalam, ma sa ka ghwøy tsəhənjwøy mbə məlmə dikə na, ya mbə na jəw nay, pəlam ghi tsa ntsaa dzaa zləbavə ka'wənjwøy bekir dəvə kəghi tsa ci. Mba'a ghwøy nzənjwøy kəyfa, pa' fəca ka ghwøy kafənjwøy ta dzanjwøy. ¹² Ma ghala pətsa ka ghwøy dzakə ghi tsa dzakə ghwøy gwa'ay, gəzə tə ghwøy kaa mbəzli kəyfa: "Zərkə kə məndi kəghi tsa!" pə ghwøy taa ni. ¹³ War mba'a kə mbəzli kə ghi tsa va va zləbavə yashi tsa ghwøy va lə vəshiy, ka nza yashi tsa ghwøy va gəməy ti shiw. Ma kala zləbati kə ghəshi na, ka dza zərkə tsa gəzanshi ghwøy vaa nza kən shi ghwəlaw. ¹⁴ Mba'a pə ghwøy dzanjwøy dzəmbə məlmə, kala zləba ka'wənjwøy məndi, kala fa ma kwəma gəzə ghwøyəy, səvəriənjwəy mbə nava məlmə, ka dzanjwøy, mba'a ghwøy batamti kwərbi tə shidshid' ghwøy. Ma tsəgha kiy, a mbəzli mbə məlmə va dzaa sənata, njasa məniti ghəshi *kwəma jikir na kaa ngənjwøy. ¹⁵ A gəzənjwøy ya, ta na navay, tsəgha na, fəca vici dza Hyalaa basə ngwəvəə dzəkən mbəzliy, tərənjwəba ngwəvə kən mbəzliy zləba ma kwəma ghwøy va dza naa nza, kən na mbəzli jikir jikir ni va mbə məlməhi *Sədəm lə *Gwəməy» kə Yesəw.

*Njasa dza məndiy sa ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw
(Mk 13:9-13; Lk 21:12-17)*

¹⁶ Zhini ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci fa na: «Favə tə ghwøy, ava ghwəniy ghwəniənjwøy ya ta dzaa dzəmbə mbəzli ghyanakə ni, nja tənkesli ka ndə vaa kambə mbə jipəjipə dəghwava jezlhi. Ma kiy, ka mbəzli tsəhwəli tsəhwəli ni pə ghwøy mənijwøy, nja shishi, kala pəla ma kwəma tə mbəzli, njasa ka ghərpəpə vaa nza. ¹⁷ Ndəghwəm ghən tsa ghwøy wəzə, sa nzanay, ta kəkəsənjwøy dza məndiy dzaa dzəti pi ngwəvə. Ka didi'wənjwøy taa nza lə kwərpə mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. ¹⁸ Ta kəkəsənjwøy dza məndiy dzaa dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni, ghəshi lə mezhizhə gwa'a sa zləbavə ghwøy kwəmee. Ghalaba kiy ta ndəgha fəti dza ghwøy dzaa dzəkənee kwa kwəma shi lə kwa kwəma *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. ¹⁹ Ghala pətsa dza məndiy kasatənjwøy tə ngwəvə va kiy, əntaa ghwøy dzaa tsətsəva, ka təkə na: "Njaa dza ghəy ni kaa kwəma ka ghəy gəzə kia?" pə ghwøy ma. Ma fəcavay ta səəkəta dza kwəma dza ghwøy gəzanshiy dzəghwa miy tsa ghwøy. ²⁰ Səəkə mbə zəzə kwəma ghwøy dza naa səəkəw. Safə tsa Dənjwøy dza naa gəzə kwəma va mbə ghwøy.

²¹ Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti mbəzli dza na, ka nga dafa ta ngwərməghəshi ta mbə məndiy bəkwəshi. Zhini tsəgha didihi dzaa məniti lə ndərazhi shi kwərakwə fa. Ka ndərazhi dza na, ka zhini ghən kaa mbəzliy yakəshi difa ki, ka bəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkwəshi. ²² Mbəzli gwanashiy ka dza ghəshiy di mətsə ghwøy, tə sa nəwra ghwəyəw. Ma ntsaa dzaa jihəkəyay kala zlay nəwra ghəci pa' tə vici məti ciy, ta mbəliti tsava ndə dza Hyala. ²³ Mba'a kə məndi ghəti sənəy ngəra'wə mbə nahwəti məlməy, hwənjwəyəy səvəri mbə nava məlmə dzəmbə nahwəti. A gəzənjwøy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza ghwøy hati nəw məlməhi tə hid'i ka *Izərayel gwanashi, dza ghwøy nayma, ndəs yən səəkəra, yən Zəghwə yakə ndə ngəriw.

10:13 10:13 Lk 2:14 **10:14** 10:14 SləniKY 13:51 **10:15** 10:15 Ghava 18:20; 19:1-29; Mt 11:24
10:16 10:16 Lk 10:3 **10:17** 10:17-22 24:9-14; Mk 13:9-13; Lk 21:12-19; Zhj 16:1-4 **10:17**
10:17 SləniKY 5:40; 2Kwər 11:24 **10:18** 10:18 SləniKY 24:1-26 **10:19** 10:19-20 Lk 12:11-12
10:21 10:21 Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **10:22** 10:22 5:11; Zhj 15:18 **10:23** 10:23 16:28;
SləniKY 8:1

²⁴ A ghwøy sənay kiy, ka mbə ndə bəni shiy tarəti ntsaa bananci shiy tə sənashi shiyəw. Ka mbə ndə ghəra sləniy tarəti ntsa ghəranci na sləni tə dikəw. ²⁵ Ə ka ntsa bananci məndi shiy zləbavə sə'wa kwəma, ma nza ghəci nza nja ntsaa bananci shiy. Tsəgha ndə ghəra sləni zləbavə sə'wa kwəma, nza ghəci nza nja ntsa ghəranci na va sləni ba. Əhətim, yən ndə ghi sana kiy, a məndi fatəra slən tsa mazə hyeler, Belzhebəl, kə məndi. Tsəgha kə kiy, kala tərənwfə ghwøy ghwøy mbəzli kəghi tsee məndi dzaa tsəərə shəkəna?» kə Yesəw.

Ka hazləni ghwøy va ndə ngəri ma, va Hyala pə ghwøy hazləni

(Lk 12:2-9)

²⁶ Ma kə Yesəw dība na: «A gəzanwøy ya, əntaa ghwøy hazləni va mbəzli ma. Ya wa kwəma mbəmbə na gwa'ay, ta dzəti ngwəla dza na. Ya wa kwəma dza məndiy ghələhwə gəzə nzəy, ta sənata dza məndi.

²⁷ Ma kwəma ghələwənjwøy ya gəzə nzə mbə kwəsliy, cikəvərim kwəma va tə ngwəla havəghwə kaa mbəzli gwa'a. Ya dāhwə dāhwə gəzanwøy ya kwəma mba'a ghwøy favəy, garənjwəyem mə dāl pi, a ghwøy zlapə gəzə kwəma va nza mbəzli mbəə favə. ²⁸ Ka hazləni ghwøy va mbəzliy dzaa mbay pəəsliti vəgha ghwøy ma, ma na nashiy, ka mbə ghəshiy pəəsliti piy tsa ndəw. Hazlənim va Hyala ghənzə sa dzaa mbay pəəsliti vəgha ndə, ka zamti lə piy tsa ndəta gwa'a, ka ndəghambə mbə ghwə. ²⁹ A ghwøy sənay, a ndə mbəə pavə 'yegwer tiytiyi bakə tə dala kwətij, va jəw jəw tsa shi bay. Ma ya tsəgha ghəshi jəw jəwəy, ka tərəy dzəti hidī ya kwətij kala zləbavə dənjwøy Hyalaw. ³⁰ Ma ghwøy kwərakwə kiy, ya shəti mbə ghən ghwøy gwanashi na, mbəra mbəra na ghəshi, kwətij kwətij tsa shi gwa'a va Hyala. ³¹ Njana nzana tsəgha kiy, ka hazləni ghwøy teepə ma. A ghwøy nay, ya njaa na 'yegwer dānj tsa shiy, ka zamti ghən Hyala ti shi ya kwətijəw, hanaba ghwøy, ghwøy ke ngəri ki ka na zəzə maa dzəkən ghwøy na» kə Yesəw.

³² Ma kə Yesəw dība na: «A gəzanwøy yay, ya wa ntsaa dzaa ni “Ndə nəw Yesəw nzeə neə” kə, kwa kwəma mbəzliy, yən kwərakwə na, ta gəzə dzeə kwa kwəma Dirə mə ghwəmə: “Tsee ndə na tsatsa” pən. ³³ Ma ntsaa dza vaa ni: “Sənay ndee Yesəw neyew” kə kwa kwəma mbəzliy, ava tsəgha dzeə ni: “Sənay tsava ndə yaw” pən, ta nza kwa kwəma Dirə mə ghwəmə kwərakwə» kə Yesəw.

Həərəva na sa bəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli

(Lk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Ma kə Yesəw na: «Ma bərkə ghwøy səəkə tsee tsaa dzəti hidī na, zərkəə bəkeə nə ghwøy na? Am awə, səəkəree ta nza zərkə kwa jipə mbəzliy. War pa jaka na sa bəkeə dzəghwa jipə mbəzli. ³⁵ A səəkəree ta həərəvəri kar zəghwə ghəshi lə dəy, ta həərəvəri zha ghəshi lə mbəghəta, ta həərəvəri makwa ghəshi lə shəta kəghi. ³⁶ A gəzanwøy ya, ma ntsaa nəw kwal tsa yay, ka jaka ci dza mbəzli kəghi tsa ciy nza.

³⁷ Ma ntsaa diti dība dəy lə mbəghəy kaa ngəray, mənuy na gar nəwraw. Ya ntsaa diti dība ndərazhi ci kaa ngəray, mənuy na gar nəwraw. ³⁸ Kala kafəy kə ndə ta nəwra mba'a dī zləbavə lə mətitay, ka nza na ka ntseyew. ³⁹ A gəzanwøy ya, ma ntsaa dī mbəliti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta zamti piy

10:24 10:24-25 Lk 6:40; Zhj 13:16; 15:20 **10:25** 10:25 9:34 **10:26** 10:26 Mk 4:22; Lk 8:17
10:28 10:28 Ebr 10:31 **10:30** 10:30 Lk 21:18 **10:32** 10:32 ShZhnj 3:5 **10:33** 10:33 Mk 8:38; Lk 9:26; 2Tim 2:12 **10:34** 10:34 Lk 2:14 **10:35** 10:35-36 Mishe 7:6 **10:35** 10:35 10:21; 24:10; Mk 13:12; Lk 21:16 **10:37** 10:37 Nəw 13:7-10; 33:9; Mt 19:29; Mk 10:29; Lk 18:29 **10:38** 10:38-39 16:24-25; Mk 8:34-35; Lk 9:23-24; Zhj 12:25-26

tsa ci dza na va Hyala. Ma ntsaa zamti piy tsa ci ta nəwray, ta kwəməvə piy tsa ci dza na va Hyala» kə Yesəw.

Ta kwəməvə zhəmə dza gha va Hyala, tə mbərkə sləni mənti gha (Mk 9:41; Lk 10:16)

⁴⁰ Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ma ntsaa ka'wətənjwəy lə nəfə kwətənjəy, yən na sa ka'wəti na va. Ntsaa ka'wətəra va ɓa na, Dirə tsaa ghwənəra va na sa ka'wəti na kwərakwə. ⁴¹ Ntsaa ka'wəti *ndə gəzə kwəma Hyala lə nəfə kwətənj, sa nza ntsa ka'wəti na va ka ndə gəzə kwəma Hyalay, ta kwəməvə zhəmə dza na, nja ndə gəzə kwəma Hyala tsa va kwərakwə. Ntsaa ka'wəti ntsa slar tsa kwa kwəma Hyala lə nəfə kwətənj, sa nzanaa ntsa slar tsa va Hyalay, ta kwəməvə zhəmə dza na nja ntsa slar tsa va ka'wəti na kwərakwə. ⁴² Ya wa ntsaa tivə yam sa rəniki niy ɓanavəshi kaa ntsa kwa tsa ci kwal tsa mbə mbəzli ta sɔdɛɛ, sa nza ntsa tanavə na va yam ka ntsa ta sɔdɛɛ kəy, a gəzənjwəy ya ta na navay, tsəgha na, ta kwəməvə zhəmə ci dza ntsa va» kə Yesəw.

11

¹ Dzəghwa Yesəw mba'a kəramti ɓananshi shiy kaa mbəzli ta sɔdɛɛ ci va mənɗ lə bakə ni ki. Ma sa kəɔfamtishi na na, mba'a kafəy tɛ tsava pi, ka dzay ta ɓananshi shiy lə ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə məlməhi tɛ hidi va.

*Gəzə kwəmaa dzəkən Zhan tsaa mənipə *batem (Lk 7:18-35)*

² Ma ghala pɛtsa va na, Zhan tsaa mənipə batem kəli kəli kwa fərshina. Dza na mba'a favə gaka sləni ghəra *Kəristaw ki. 'Wakəvə na, ɓənj ghwənashi nihwəti mbəzli mbə mbəzli ta sɔdɛɛ ci va Yesəw. ³ A kə ngəshi na: «Mbalam dɛwtəram kwəma va ntsa va, ma pə ghwəy ngəciy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səkəkə ta naa? Naa a ghəy ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhan" pə ghwəy ngəci» kə.

⁴ Mba'a mbəzli va dzaa dɛwti kwəma va va Yesəw tsəgha. Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Mbalam, a ghwəy gəzanci kwəma favə ghwəy sana, lə shi nashi ghwəy lə mətəsəhi ghwəy gwa'a kaa Zhan. ⁵ A ghwəy nay, a mətəsəhi ghwəlefesli ghwənishi, mbə nay pi ghəshi, vɛdɛvɛdɛr na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlishi. Dza mba'a slimim mɛdɛnɛsli ghwənishi, mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy bəkəwəshi na, ka zhakatishi mbə mətə, zhini mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta kwa slimim mbəzli ka cicikwə. ⁶ Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səkəkə mee dzəghwa ma ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənikə Zhan va ki, ka dzashi.

⁷ Ma sa dzashi ghəshi ki na, tapə Yesəw mbə gəzə kwəma Zhan kaa ləkəw ndə ngəri tsaa ɓasəy va tifa ki, a kə na: «Sa dzanwəy ghwəy vaa dzəti gamba ta nighə Zhanəy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nighə tay? Ta nighə dzəvəti kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə ɓa na? ⁸ Wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nay ndə lə kwəbɛnɛrəy gwəramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy nanzə ɓa na? Ta na mbəzliy dza lə kwəbɛnɛrəy gwəramtiy, war dzar kəy mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzəy nzəy tsa shi. ⁹ Əy, war wa na ntsaa dza ghwəy va ta nighə kia? A ghəy dzaa nighəti *ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə ɓay? Yan tsəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na Zhan katarj. Ghəciy, aa tanəti

nihwëti ka gëzë kwëma Hyala. ¹⁰ Sa nzanay, Zhanj na ntsaa niy dza vaa 'wara kwal, saa niy tsasliti mëndi va kwëmaa dzëkën kwa Zliya Hyala. Ma kë Hyala kaa kwëma gëzëkë naa dzëkënyë:

Avee taa ghwënyëghë ndë kwal tsee,

a ghëci 'watënjä kwal,

nza ghëci gwëmantënjä

kwal tsa dza ghaa dza kwa, kë.

¹¹ ð gëzänjwëy ya, ta na navay, tsëgha na, ndë tifa të hidfi mbë mbëzli yakëghwa mëndi kwa hwër baw, ka yëmëva lë Zhanj ndë mëni batem tsa vaw. Ya tsëgha nzë kiy, ya wa ntsa gëmëy tsa zlëbavë kwëmëe ta slëkë yay, dikëbä ghëci na kaa Zhanj. ¹² Sa ghava na të vëghwë tsaä gha Zhanj gëzëpë kwëma Hyala pa' të vëghwë tsa ndatë tsay, lë bërçi mbë tërënjw gëzëva kwëma slëkë tsa dza Hyala ta slëkë mbëzli. Dzëghwa tërënjw mbëzli jahambëvashi lë bërçi mbë pëla kwal, ta nza mbë mbëzli dza Hyala vaa slëkë. ¹³ Ka gëzë kwëma Hyala gwanashi, lë zliya *kwëma pëhëti Hyala gwa'ay, a ghëshi gëzëkë kwëmaa dzëkën slëkë tsa dza Hyala vaa slëkë mbëzli, pa' të vëghwë tsa tsahwë Zhanj ti. ¹⁴ E mbay gëzë sana, ghwëy gar dzaa zlëbä kwëma yay, Zhanj tsay, ghëci na *Eli tsaä niy gëzëkë mëndi va mbë Zliya Hyala, ta zhëkë dza na, kë mëndi, pën.

¹⁵ Fë të ghwëy ghën ta kwëma gëzänjwëy ya na wëzë. Niy nza mëhërliy fë ghën ta kwëma va ghwëy. ¹⁶ ð gëzänjwëy yay, mbëzli mbë vëghwë tsa ndatë tsay yëmëy na ghëshi lë ndërashiy basëtövashi va të bëghë ta tsabana, dzëghwa ka 'wanjanshi 'wanjë nihwëti kaa nihwëti, ma kë ghëshi na: ¹⁷ "Tawa mëni ghwëy tsëgha shëka? Mba'a ghwëmmë basëmmë ta tsë, tapë ghëy ta viyñjwëy sherey a ghwëy tsë pë ghëy na, a tsë ghwëyëw. ðnkwa pë ghëy, zhini ka 'wanjwëy cëm civë ghëy na, a zlëbä ghwëyëw!" kë ghëshi. ¹⁸ Tsëgha nza ghwëy nja ndërashiy va. Ndës sëkëy Zhanj, dzëghwa na mbë nzëy tsa ciy, kala zëmë shi wëzë ni, kala sa ma tay ghëci. Dzëghwa ma pë ghwëy na: "A, waa ndë gazlaka na tsatsa ndë" pë ghwëy, kala zlëbä kwëma ci ghwëy. ¹⁹ Ma sa sëkëree yën Zëghwë yakë ndë ngëri nee ki na, dzeë ka zëmë shi zëmë, ka sa tay. Zhini ma pë ghwëy bë na: "Wëyëw, ndë hwër na tsatsa ndë. War shi zëmë lë tay na na ci kwëma sënata na gwa'a tsëgha. Ka kësë madigaa dzëti ka *dëwan, lë dzar të ka badaway gëmgëm ni" pë ghwëy. Kala zlëbä ma kwëmëe ghwëy bë. ðy ma ki ya tsëgha nzëy, war mbë civa na sënata kwëma Hyala sëvëri mbë slëni ghëra ghëy lë Zhanj» kë Yesëw.

*Ngëra'wë tsaä dzaa dzëkën mbëzliy zlëbä ma kwëma Yesëw
(Lk 10:13-15)*

²⁰ Dzëghwa Yesëw tapë ta nabë mbëzli mbë mëlmëhi gwëra naa mënhwë slëni madänja madänja na mbë shi, sa nzana, kala di zhëghanti nzëy tsa shi mbëzli dzar mbë mëlmëhi va kwa kwëma Hyala, ma kë na:

²¹ «Ghwëy ghwëy mbëzli mbë mëlmë Kwërëzänj, lë ghwëy ghwëy mbëzli mbë mëlmë Betësayda, a ngëra'wë taa nza kën ghwëy. Sa nzana, mbë mëlmë Tir lë mbë mëlmë Shidanjw pën niy mënhwë shi madänja madänja ni ni mënhwëe mbë ghwëy nzay, ci mbëzli mbëbä tsëfëkwëshi, ka tsati titihwë, ka zhëghanti nzëy tsa shi kwa kwëma Hyala va kwëma shi jikir na nza. ²² Va tsëgha në ya sanay: Fëca vici dza Hyalaa basë ngwëwë dzëkën mbëzli na, tërënjwëbä na ghwëy ngwëwë dza naa nza kën na mbëzli mbë

məlmə Tir lə mbəzli mbə məlmə Shidanjw, pən. ²³ Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Kapernahwəm kiy, mbəzli dza məndiy kafashi dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy ki, nə ghwəy na. Nava tifa teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza mbəreketi. Sa nzana, war mbə mbəzli mbə məlmə *Sədəm pən niy mənəhwə kwəma mađanja mənəhwee na mbə ghwəy nzay, ci mbəzli va zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala nza. Ka dza Hyalaa ndamti məlmə shi va nzaw, ci ghənzə ghwəlata pa' ndatə nza. ²⁴ Va tsəgha nə yaa ni sana nğənyəwəy: Ma fəca dza vici bəsə ngwəvə kədi tsa hidiy mənivay, tərənyəba na ghwəy ngwəvə dza naa nza kaa na mbəzli mbə məlmə Sədəm pən» kə.

Səəkəm dzəvəghee e bənyəwəy dəkəva
(Lk 10:21-22)

²⁵ Zhəghwa tapə Yesəw ta zhiniy gəzə kwəma difa, a kə na: «A Dirə tsaə sləkə ghwəmə lə hidiy, 'wəsa nə ya nğəja. Sa nzana, ma kwəmaa niy mbələy gha va mbəzliy sənata kwəma, ghəshi lə ka məhərliya, a gha canakəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma. ²⁶ A Di, a faljəe, sa nzana tsəgha gha dī» kə. ²⁷ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvəe fambə Dirə shiy gwanashi. Ndə tifa mba'a sənara kala war Dirəw. Ndə tifa mba'a sənay Dirə, kala war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya, e dī canati Dirə pənəw.

²⁸ Səəkəm dzəvəghee gwanənyəwəy, ghwəy mbəzliy dalinjəwəy ni va shi shəndəkə ni, e bəbantənyəwəyshi, nza ghwəy dəkəva vəghee. ²⁹ Zləbavəram, e nza ka Ndə sləkənyəwəy, nzee bəniinjəwəy ni ya shiy. Sa nzanay, ntsa kwəd nəfə tsa nzee, ka kəli ghən tsee yaw. Mba'a pə ghwəy səəkənyəwəy dzəvəgha yay, ta kwəməvə dəkəva dza ghwəy ta ghən tsa ghwəy. ³⁰ Sa dza naa nza, kwəma dzee gəzanjəwəy mənə nzəy, kwəma bəlanj dza naa nza va ghwəy. Ma nə ya shi dzee bəniinjəwəy na, ka dza ghəshiy tanjəntənyəwəy bərciw» kə Yesəw.

12

*Gəzə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva ka Zhəwifə*
(Mk 2:23-28; Lk 6:1-5)

¹ Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma va, ge'i lə *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw mađishi lə *mbəzli ta səda ci. Dza ghəshi ka tanjə dzar mbə vəh alkamari. Ka ghəranshi ma kaa mbəzli ta səda Yesəw. Dzəghwa tapə ghəshi dzəmbəshi mbə slərbə alkamari va tsəgha, ka mbəliy dzəghwa miy shi, ka pərə. ² Mba'a *ka Farisahi nashi. Ma kə ghəshi Kaa Yesəw ki na: «A nava dzəmbəshi mbəzli ta səda gha ni, mbə mənə shi makəmmə *kwəma pəhəti Hyala va mənishi fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi.

³ Ma kə Yesəw nğəshi na: «Waa səəkə ghwəy jangəhwə kwəmaa niy mənəti kar *Davitə va ghəshi lə mbəzli kwasəbə kwa Zliya Hyala bay sa? Tə nahwəti vici sa niy ghərətishi may, ⁴ təhwə, niy dzəmbəy naa dzəmbə *ciki Hyala, dza na, hən bəvə pej tsa ka məndiy ta Hyala li, mba'a ghəshi zəməhwə lə mbəzliy niy nza kwasəbə. Ya tsəgha niy bənavəshi ma kwəma pəhəti Hyala kwal kaa kar Davitə lə mbəzli kwasəbə va ta zəmə pej tsa va, war kwataka *ka ta Hyala shiy niy nza kwal və shi ta zəməy, niy

nabæti Davitæ Hyalaw. ⁵ Naa kala sæøkæ ghwøy jangøhwø nahwæti kwøma mbæ zliya kwøma pæhæti Hyalaa dzækæn gæla kwøma va difa na? Ya *ka ta Hyalay, mbæ ghæra slæni mbæ ciki Hyala ka ghæshiy nza, ya fæca vici dækøva. Næwti kwøma pæhæti Hyala dzar kwa vici dækøva ghæshi tsøgha kiw. Ya tsøgha nzæ fæ na, ka fænsi fæti Hyalaw. ⁶ E gæzanwøy sana, yæn tsa nay ghwøy tsay, e tarjamti ciki Hyala. ⁷ Fæti ghæn ghwøy ta kwøma næ Hyala vaa ni:

Hæhæni shiy ta taray, ka tæbara niva shiyøw.

Mæni zhæhwær ta nihwæti mbæzli na kwøma dee, kæw.

War mba'a pæ ghwøy fæti ghæn ti nzay, ka dza ghwøy bæ fæti kaa mbæzli kama fæti vø shi tsøtsø nzaw. ⁸ Sønay tæ ghwøy kiy, yæn slækæ na vici dækøva, yæn Zøghwø yakæ ndæ ngæri» kæ.

Yesøw læ ntsa mæti mæti dævø tsa

(Mk 3:1-6; Lk 6:6-11)

⁹ Dza Yesøw mba'a madiy tæ pætsa va, ka dzay dzæmbæ *ciki fæsvæ tsa ka Zhæwifæ. ¹⁰ Ma sa dzæmbøy na na, mba'a kæsay tsahwæti ndæ mbæfa, mæti mæti dævø ci. 'Wakøvæ *ka Farisahi va, tapæ ta dæw kwøma va Yesøw, sa di ghæshi ngali kwømaa dzækæn ta mbæ ghæshiy bænci fæti. Ma kæ ghæshi ngæci na: «Ndammæ kwal tsa mbæli ndæ *kwøma pæhæti Hyala fæca vici dækøva ta naa, naa njaa?» kæ ghæshi.

¹¹ Ma kæ Yesøw ngøshi na: «Mba'a kæ tæmbækæ va ndæ mbæ ghwøy kwætinyæ, dza tæmbækæ tsa ci va mba'a tæry dzæghwa kæwø fæca vici dækøva na, ka dza ntsa vaa dza ta bææ sæømæ sa? ¹² Hanafa ndæ ngæri ki ka mændi zlay næ ghwøy, mba'a ghwøy sønay, dimæba tæ ndæ ngæri na tæryjw kæn saa dza sæfa, pæ ghwøy shækæna. Ta na kwøma pæhæti Hyalay, ka damæ ndæ na ta mæni wæzæ fæca vici dækøvaw?» kæ Yesøw.

¹³ Ma kæ Yesøw kaa ntsa mæti mæti dævø tsa va tsøgha ki na: «A ntsa, tædi dævø gha va!» kæ. Dzæghwa ntsa va, mba'a tæditi sa ci, kwærin dævø ci va mbæli ta tsøgha, njasa nza nahwæti dævø ci. ¹⁴ Ma sa nata ka Farisahi nava kwøma na, mba'a ghæshi sæværihiy bæsvæti ghæn tsa shi, ka slækæ kwøma kwa jipæ shi, njasa dza ghæshiy mby pæsliti Yesøw.

Yesøw na Ntsa tivø Hyala ta ghæraanta slæni

¹⁵ Ma læy hwæm jøw ki na, mba'a Yesøw zlæwanjævæ kwøma slækahwø ghæshi vaa dzækæn. Sa zlæwanjævæ na na, dza na kaf kaføy tæ tsava pi, ka dzay. Dza mbæzli tæryjw, mba'a ghæshi kafæshi tæ sæøbæ ci, ka næw. Dzæghwa na mba'a mbalamti ni gwærapæ gwærapæshi ni mbæzli mbæ shi gwanashi. ¹⁶ Sa mbælantishi na, ma kæ kaa ngøshi na: «Ka gæzæ kwøma kænee ghwøy ma. æntaa mbæzli dzæa sænara» kæ.

¹⁷ Ma mænishi shi va tsøghay, ta mbæ kwømaa niy gæzækæ *Ezay ndæ gæzæ kwøma Hyala va niy nzæa dzæghwata kwa. Ma kæ niy niy:

¹⁸ A kæ Hyalay: «Avanay tsee ndæ ghæradæ slæni tsa tivee.

Tsee ntsa dee, ka vøshee ti tæryjw.

Ta fanambæ Safæ tsee dzæe mbæ næfæ tsa ci,

ma nza ghæci canshi njasa dzæe sla ngwøvæ læ kwal tsa nzæ

kaa hwælfæ mbæzli tæ hidfi gwanashi.

¹⁹ Ka dza naa ya miy ghæshi læ ndæw,

ka dza naa ngwøwæ lalaw,

ka dza naa gəzə kwemer dzar kwa kwaləw,
²⁰ ka dza naa kərnami bəli dzəvətij gwərshitaw,
 ka dza naa kərnə shirkwamti ghwəə dī mətita kwa gərkəwaw.
 War tsəgha dza naa mənə pa' tə vici dza mənədiy gha sənay,
 lə kwal tsa nʒə na kwəmaa niy mənə na va, kə mənədi.
²¹ Dzəghwa ya namaba hwəlfə
 mbəzli tə hidī gwa'a taa nza ki na,
 war ta kwəma ci ghəshi dzaa fə ghən» kə Hyala,
 kə niy ni.

Dza kwa pətsa səəkə bərçi tihə Yesəw hyeler li shi
 (Mk 3:20-30; Lk 11:14-23)

²² Dzəghwa mənədi ki mba'am pəmanakə tsahwəti ndə kaa Yesəw tifa:
 Ghwəlfə ghəci, zhini bə na, kala mbə ghəciy gəzə kwəma, sa niy mananci
 *hil. Dzəghwa Yesəw kaa ntsa va, kwəriniy mbəlanti, ka gəzə kwəma
 ghəci, ka nighə pi wəzə. ²³ 'Wakəvə nava madaŋa kwəma, mba'a səəvəri
 məhərli ləkw ndə ngəri tsaə bəsəy va tə pətsa va tsəgha ki. Dzəghwa
 ma kə ghəshi na: «Aya, jiji mazə *Davitə tsa va na sasa bərkee?» kə
 ghəshi. ²⁴ Ma kə *ka Farisahi nashi ki sa favə ghəshi gəzə kwəma va na:
 «A mbəzli ni, ma ntsa nay ghwəy tsay, Belzhebəl, mazə tsa mbə hyeler
 bānci na bərçi va ta tihə nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi»
 kə ghəshi.

²⁵ Ma na Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata kwəma mbə ghən
 shi. Dzəghwa ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa zəzə ghwəy gəla
 kwəma tsəgha na tay? A ghwəy sənay mba'a kə mbəzli dikə dikə ni
 zəmə hidī dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən tsa
 shi dza ghəshi. Mba'a kə mbəzli mbə məlmə kwətij na, ya mbəzli kəghi
 tsa kwətij tsaə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta ndanivərivashi dza ghəshi.
²⁶ Mba'a kə *ndə jaka tsa Hyala zhiniy dzəmbəy mbə bānci bərçi kaa
 ndə, ta tihə nihwəti mbəzli ci hyeler sana kiy, jaka ghəci pa lə ghən tsa
 ci tsəgha bəsa. Ta ndanivərivay dza mazə tsa ci va ghalaba ki. ²⁷ Mba'a
 pən tihə hyeler lə bərçi ndara Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli ghwəy va
 tihə hyeler va na, wa ntsaa bānsi ni shi va bərçi kia? Sləni ghəra mbəzli
 ghwəy vay, ti ghwəy sənata a fəti va ghwəy pə ghwəy, mbə kwəma gəzəkə
 ghwəy na. ²⁸ Ma na nee na katanəy, lə bərçi *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa
 tihə hyeler səvəri mbə mbəzli. Ma dī kwəma nata ghwəy na cinwəyəy,
 waa na Hyala ghati sləkənwəy, dī naa gəzə. ²⁹ Ya dzəkə ghi tsa ndə bərçi
 kiy, ndə tifa mba'a dzaa dzəkəy ta pa shi ci bəlanəw. War ndə pəhati na
 ndə bərçi tsa va tə zə'wə kwatanata, dza ndəə mbay pa shi kəghi tsa ci.

³⁰ A na neyey, ma ntsaa ni, ghwəm na lə gha na yaw kəy, ndə mbəz
 tsee na tsava ndə. Ntsaa kəətira ma mbə sləni yay, slənee vaa lidī na.
³¹ Ava va tsəgha nə ya kaa ngənwəy, ya namaba hwəlfə *kwəma jikir naa
 mənəti ndə ngəri, ya njaa tsəərəti na Hyalay, a Hyala dzaa pələta kwəma
 ci va jikir na gwa'a mbə nəfə tsa nʒə. Ma na ntsaa gəzakən kwəma sawaa
 dzəkən Safə tsa Hyala dəwdəw tsay, ka pələta kwəma tsava ndə jikir na
 Hyala mbə nəfə tsa nʒə tepəw! ³² Mba'a kə ndə gəzakən kwəma hwəvə
 hwəvə naa dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pələy dza Hyala
 mbə nəfə tsa nʒə. War dza ndə mba'a gəzakən kwəma hwəvə hwəvə naa
 dzəkən Safə tsa Hyala dəwdəw tsa kiy, ka dza Hyalaa pələy jikir tsa tsava

ndə mbə nəfə tsa nzə ya pa' hwəmbaw, ya sənzenva, ya ka na nza ghwəla naci kiw!» kə Yesəw.

Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa
(Lk 6:43-45)

³³ Ma kə Yesəw kaa nahwəti kwəma kwa fir ɓa na: «Mba'a kə ndəə ɗi ngəlivə ya fə wəzə nay, ɗənjw fə wəzə na dza ndəə ngwəbəti kwərakwə. Mba'a kə ndə ngwəbəti ɗənjw fə gəmgəm nay, ya fə gəmgəm na dza ndəə ngəl ngwərakwə. Sa nzanay, tə ya nzə ka məndiy sənata ɗənjw fə wəzə na. ³⁴ Ghwəy ghwəy *ka Farisahiy, nja kwara jigəzlihi ndərəm ghwəy. Va tsəgha mbay ma ghwəy gəzə na wəzə na kwəma səvəri mbə miy tsa ghwəy. Sa nzanay, war kwəma təkəti ndə mbə nəfə tsa ci na sa ka miy tsa ciy gəzəə səvəri. ³⁵ Ma ntsa wəzə tsay, shi mbə nəfə tsa ci va wəzə tsa ka naa gəzəə səvəri. Ma tsa gəmgəm tsa ndə na, shi mbə nəfə tsa ci va gəmgəm ni ghəciy gəzəə səvəri kwərakwə. ³⁶ Fəca vici dza Hyalaa ɓasə ngwəvəə dzəkən mbəzli, e gəzanwəyəy, ta ɗəw kwəma dza naa dza va mbəzli gwanashiy dzəkən kwemerəy niy gəgəzəhwə ghəshi gəmgəm ni ghalaa nza ghəshi tə hidɗi. ³⁷ War ge'i ge'i lə kwəma gəzəhwə gha dza Hyalaa slanjə ngwəvə gha. Ta gəzanja dza na nda fəti va gha, nda kala fəti va gha» kə Yesəw.

**Ka Farisahi lə ka ɓənipə shiy ɗəw a Yesəw mananatishi shi maɗanja maɗanja ni*
(Mk 8:11-12; Lk 11:29-32)

³⁸ Dza nihwəti *ka ɓənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə nihwəti ka Farisahi, tapə ta ɗəw kwəma va Yesəw, a kə ghəshi na: «A Metər, a ghəy ɗi ghaa mənti shi maɗanja maɗanja ni kwətɨj kwa kwəma ghəy» kə ghəshi.

³⁹ A kə Yesəw ki na: «Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkiir ni nza ghwəy, ka ɗi fəti ghwəy va Hyalaw. “Mənti shi maɗanja maɗanja ni” pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi maɗanja maɗanja ni dzee məntənjwəy tɨbaw. Mək na shi maɗanja maɗanja ni va niy mənəhwə Hyala, lə *Zhəwnasə ndə gəzə kwəma Hyala. ⁴⁰ Sa nzanay, war njasa niy mənti Zhəwnasə va vici mahkan, lə wərdɗi mahkan kwa hwər tsa kəlipə dikə nay, war tsəgha dzee mənəhwə vici lə wərdɗi yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwa kwəli kwərakwə. ⁴¹ A gəzanwəy yay, fəca vici dza Hyalaa mənɗi ngwəvəə dzəkən mbəzliy, ta səkəkə dza mbəzli mbə məlmə ka *Ninivə dzəti ngwəvə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza ghəshi tə ngwəvə. Ghəshi na nashi sa niy favə ghəshi gəzə kwəma Hyalaa dzəkən jikir tsa shi va Zhəwnasəy, a ghəshi niy tsati tɨhwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi. Dzəghwa ghwəy na ghwəy kiy, kala ɗi fa kwəmee ghwəy. Yən sa dikə tsa kən Zhəwnasə ngar ki. ⁴² Zhini ɓay, ta səkəkə dza mazə maliy niy səkəkəta va tə hidɗi ka Sabaa dzəti ngwəvə, ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza na tə ngwəvə sa nzana, mba'a niy səkəkəta tə hidɗiy gwəramti kərakə, war ta favə kwəma gəzə mazə *Saləmanjw, sa nzana tərənjw ghəci sənata kwəma. Dzəghwa ghwəy na ghwəy ki na, kala ɗi zləɓa kwəmee ghwəy. Yən sa dikə tsa kən Saləmanjw ngar ki» kə Yesəw.

Njasa ka gazlakaa mætsəhəvaa dzəmbə ndə
(Lk 11:24-26)

⁴³ Ma kə Yesəw ɓa na: «Mba'a kə gazlaka niy nza mbə ghən ndə, dza mba'a səvəritay, a ka naa dza dza, ka təwrə dzar mbə gamba ta pala pətsa dza naa mbay dəkətəvata ti. Ma sa ka na dza kala kwəməvə pi ghənzəy ⁴⁴ ka na dza na: “Ma ghənzəy tsəgha kiy, wəzəba zharee naa zhəmbə ciki tsee va səvəridəe mbə” kə dzaa ni. Ma sa ka na zhəghəkəvataa zhəmbə na, mba'a kəsəy ciki tsa va gwəma gwəma wəzə, papa dəwədəw, kala ndə mbə. ⁴⁵ Sa ka gazlaka va nay pətsa mbəba tsəgha kiy, mba'a dzaa hakakə nihwəti gezlekikiy taŋəti tə məni ndərəm, mbərfəŋ, ta nzəy mbə ciki tsa va kwasəbə. Sa ka ghəshi səəkə ki na shirbītə dzashiy dzəmbə ntsa va gwanashi. Dzəghwa tərəŋw gazlaka dzaa mætsəhəta va ntsa va, taŋ na kwatəŋa va. Ava war tsəgha dza kwəma kən ghwəy nza ghwəy mbəzli ndatsə ni jikirkir kwəma ni kwərakwə ki» kə.

Mbəzli nəw kwəma Hyalay, niva mbəzli na ngwarməhiy, lə mbəghəy
Yesəw
(Mk 3:31-35; Lk 8:19-21)

⁴⁶ Ma Yesəw mbə gəzə kwəma kaa lək w ndə ngəri tsaə ɓasəy tə pətsa va ki na, mba'a kar mbəghəy ghəshi lə ngwarməhiy səəkəshiy garəshi tə ngwəla. Ka dī gəzanci kwəma ghəshi kaa Yesəw. ⁴⁷ Ma sa nashi məndi na, mba'a tsahwəti ndə dzaa gəzanci kaa Yesəw, ma kə na: «A Metər, ava kar məŋa, lə ngwarməhiŋa pəriɓa tə ngwəla mbə dəwŋa, ta gəzəŋa kwəma» kə. ⁴⁸ Dzəghwa ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Kadiw e citəŋa nee mərə, lə ngwarməhira» kə. ⁴⁹ Dzəghwa na ci cati dəvə tə *mbəzli ta səda ci. A kə na: «Avanashi mbəzli niy, ghəshi na nee mərə, lə ni ya ngwarməhira. ⁵⁰ Sa nzanay: Ya wa ntsaa məni kwəma dī Dirə tsa mə ghwəməy, ghəci na tsee zəmərə lə nee zhamərə, lə mərə, gwa'a tsəgha» kə.

13

Bəli fir lə kwəma ndə sləka ha
(Mk 4:1-9; Lk 8:4-8)

¹ Ma fəcava ki na, mba'a Yesəw səvəriy kəghi, mba'a dzaa nzəyəy miy kwəfa kwa həl Galile. ² Dza mbəzli mba'a ghəshi ɓasəkəvashiy dzəvəgha dalala. Ma sa nashi na mbəzli dəŋshi tsəgha na, dza na mba'a dzay dzəghwa kwambəwal nzəyəy. Dzəghwa mbəzliy ɓasəshi va, mba'a ghəshi gagarəshi miy kwəfa va ki.

³ Dza na ka gazanshi kwemer ghəŋghən ghəŋghən kaa mbəzli dzar kwa fir kwa fir, ma kə na: «Tə nahwəti viciy, mba'a tsahwəti ndə za niy maɗiy ta dza ta sləka ha ci. ⁴ Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, dzəghwa pəriŋ, nahwəti ha pəpəriŋətəa dzəghwa kwal. Dza 'yegwer mba'a ghəshi səəkəə iməhwə nava. ⁵ Dza nahwəti mba'a pəpəriŋətəa dzəti kwərə, war ghwəla na, nza'jəw ghənzə pəsəta, sa nzana, kala hidī kən dəŋ. ⁶ Ma war sa satita vici ka ndipə na, nza'jəw ha va ghwəlita ki. Sa kama hidī kən dəŋ gar tsəhəvə hililiŋə ghənzə. ⁷ Dza nahwəti dība mba'a pəpəriŋətə dzəghwa mbə tekesli. Ma sa pəsəta na na, mba'a tekesli kəlīshiy dzəkən. Kala bərci və gar kəli ghwəla. ⁸ Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a mətə tə hidī wəzə ni, dza na mba'a pəsəta, ka kəlita wəzə. Sa maɗi na ta fə ghən na, dikə dikə nahwəti fəti, ɓahwə ɓahwə nahwəti, nahwəti ɓa

na ge'i ge'i» kə. ⁹ Zhini ma kə ba na: «Ma ntsa nza sləmə vøy, fə tə ghəci ghən ta kwəma va wəzə» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fira?

(Mk 4:8-12; Lk 8:9-10)

¹⁰ Dzəghwa *mbəzli ta səfa Yesəw mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha, tapə ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A nava nzana war kwa fir kwa fir ghaa di gəzanshi kwəmaa?» kə ghəshi. ¹¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Na na ghwəyəy, a Hyala ndanwəy məhərli ta sənay njasa dza naa sləkə mbəzli nzə. Ma na mbəzli kiy, kwəmavə kwal tsa va ghəshiw. ¹² Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na, ta mətəsanavə nihwəti shiy dzam, nza ghəshi mbəə mətəshəva və dan tərəjw. Ma na ntsa kama shiy vøy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə va niy nza va jəw ni shiy və. ¹³ Ava va tsəgha nza na war dzar kwa fir yən di gəzanshi kwəma. Sa nzanay, mba'a mətəshi və shi ta nay pi na, a ka nay pi ghəshiw. Mbə favə kwəma slimim shi na, zhini ka favə kwəma fa ghəshi va ghəshiw, tsəgha. ¹⁴ Ma mbə kwəma shi va tsəgha na kiy, kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va mbəradzə na sava faghwa ghəshi gəra'i kwa. Sa niy nə na va:

Ma ghwəyəy,

mbə favə kwəma ghwəy dzaa nza lə slimim ghwəy ngar na,

a ka dza ghwəy favə shi di kwəma vaa gəzəw.

Mbə nighə pi ghwəy dzaa nza lə mətəshi ghwəy ngar na,

a ka dza ghwəy nashi shiyəw.

¹⁵ Sa nzanay, kwəmaa tsə'wə mbə nefer mbəzli ni tifa ya jəwəw.

Nə'wə nə'wə na na'way ghəshi slimim shi,

vantaa ghəshi dzaa zləwanəvə kwəma.

Dzəghwa, disl disl disl ghəshi kakalay mətəshi shi

vantaa ghəshi dzaa nashi shiy.

Mba'a ghəshi mənti nefer shi caslakə caslakə

vantaa kwəmee tsə'wə mbə nefer shi.

Ma mənti ghəshi kwəma va tsəghay,

va nəghətaa ghəshi zhəghəvaa zhikəə zhəvəghee,

ta mbalamtishee, nə ghəshi, kə Hyala,

kə niy ni.

¹⁶ Ma na na ghwəy ghwəy mbəzli ta səfəe kiy, vəshi na tə ghwəy. Sa

nzana, mbə nay pi ghwəy lə mətəshi ghwəy, dzəghwa mbə favə kwəma

ghwəy lə slimim ghwəy na ghwəy. ¹⁷ E gəzanwəyee, ta na navay, tsəgha

na, ka gəzə kwəma Hyala dan, mba'a mbəzliy nəw Hyala dan səəkə na

mbə maw nashi shi nashi mətəshi ghwəy ni sana. Kalaa niy kwəmavə

nashi ghəshi, mbə maw fa kwəma favə ghwəy na sənənva ghəshi niy

nza na, a kwəmavə fa nzə ghəshiw» kə.

Njasa ka kwəma Hyalaa dzəmbə nefer mbəzli

(Mk 4:13-20; Lk 8:11-15)

¹⁸ Zhini ma kə Yesəw difa na: «Əy ma kiy, favəm bazhə tsa kwəma di fir

tsa bəlee va lə ndə sləka haa gəzə. ¹⁹ Avana, fa' dza nihwəti mbəzliy favə

gəzə kwəmaa dzəkən njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli, dzəghwa kala dza

ghəshiy favə sləkar tsa kwəma va. Ka *ndə jaka tsa Hyala səəkəy, zəkəwə

jəw banti kwəma va mbə nəfə shi. Niva mbəzliy, yəmyəm ghəshi lə kwal

tsa përiņeta hwölfə ha vaa dzəghwa. ²⁰ Nəfə tsa nihwəti mbəzli bə na, yəmyəm na lə kwərhe tsa përiņeta nahwəti ha vaa dzəti. Sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, zəkwə jəw ghəshiy zləbavə lə vəshi. ²¹ Zhini dība na, ka nza nza ghəshi lə kwəma va mbə nəfə tsa shi, sa mba na kwəma vaa tsəhə hililinjə wəzə wəzə mbə shiw. War nə ma ngəra'wə ndəs kə kəsashi, ya ə ghəzlishi məndi tə mbərkə kwəma Hyala na, ka ghəshi dza nza'jəw, mbərkə ghəshi zlata nəw kwəma Hyala tsəgha ki. ²² Nəfə tsa nihwəti mbəzli dība na, yəmyəm na lə pətsa nza tekesli va ti dzəghwata nahwəti ha va mbə. Gəla niva mbəzli bay, sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləbavə. Ka ghəshi dza dība na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə zəzə kwəma tə hidī, ka məni mətə ta shi tə hidī ni ngədipə. Ma sa ka shi va təhay nəfə tsa shi ki na, ka ghəshi dza mba'a ghəshi makəti kwəma Hyala va kəli, lə va ghəra sləni mbə nefer mbəzli va. ²³ Ma nəfə tsa nihwəti mbəzli nashi kiy, yəmyəm na lə hidī wəzə ni va dzəmbəta nahwəti ha mbə shi. Ma na gəla niva mbəzli nashi kiy, sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, kar ghəshiy fəti ghən ti wəzə. Ka ghəshi dza na, ka ghəra sləni Hyala wəzə. Nihwəti mbə shi na tərəjw ghəshi jahambəvashi mbə, nihwəti na, bərkə, ma nihwəti bə na ge'i ge'i. Tsəgha» kə.

Bəli fir dzəkən hwölfə ha wəzə na, lə ka girfi

²⁴ Zhəghwa Yesəw dība, mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, ghalə mbə lə kwəma dzee na ta gəzəjwəyəw: Tsəjw niy tsəjwəti tsahwəti ndə hwölfə ha wəzə naa dzəti za ci. ²⁵ Ma tə nahwəti vərđi, mbəzli tə hi na, mba'a ndə jaka tsa ci səkəkə tsəjwanəmbə ka girfiy dzəmbə ha ci va, ka dzay. ²⁶ Mba'a ka girfi va pəpəsəshi kwəsəbə ha va, ka kəli yəmyəm li. Ma sa madita ha ta pasə na, dza ka girfi ka pasə kwərakwə. ²⁷ Ma sa səkəkə gwəlaa ghəranzi sləni kaa ntsa vaa nashi tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa gəzənci kaa ndə za tsa va, a kə ghəshi ngəci na: “A ntsa ghəy dikə tsa, wa hwölfə ha sa niy tsəjwəti gha va tə za gha va sham tsəy? Əy, war njaa zhəkə na, zhini ka girfiy təzlishi dzar mbə shiki?” kə ghəshi. ²⁸ Ma kə ndə za tsa va na: “Waa ntsaa dī ma mətəsee tsəjwəmbəshi na” kə. Ma kə gwəla va na: “Ghənzə tsəgha na, zləbati gha, a ghəy dza ta tadamtishi tsəna?” kə ghəshi. ²⁹ Ma kə ndə za tsa va na: “Əhəj, sana sənənva, war mba'a pə ghwəy tidishiy, a ghwəy dzaa karəhwə lə ha ta. ³⁰ Va tsəgha kiy, wəzəba zlashi ghwəy na, a ghəshi nakə gwanashi pa' tə wəghwə tsa dza məndiy sla ha ti. Ma ghalaba ki na, ma nzee gəzənsi kaa mbəzliy dzaa sla ha. Ma pən taa ni ngəshi na: Slantim ka girfi, a ghwəy pəhətishi, nza ghwəy ndamtishi lə ghwə. Ma na ha yay, paghəram jighiy dzəghwa tamə, pən dzaa ni” kə» kə Yesəw.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri

(Mk 4:30-32; Lk 13:18-19)

³¹ Zhəghwa Yesəw dība mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «Ma na sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli dibay, yəm na lə kwəma cizlə gwəbiri ka ndə vaa bəvə, mba'a ndə tsəjwəti kva tsa ci. ³² Ghəshi na cizləy gwəramti jəw jəw mbə hwölfə shi ka ndə ngəriy tsəjwə gwa'a gwa'a. Ma sa ka ghəshi pəsəshi kiy, ka ghəshi dza na, ka kəli dikə tərəjw, taņ fəhi gwanashi ni. Pa' ka səkəkə 'yegwer ghəngəhən ghəngəhən lala ghyeghyer shi mə» kə.

*Bəli fir lə kwəma *is*

(Lk 13:20-21)

³³ Dza Yesəw mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir difa, ma kə na: «Sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli nžə difay, yəmyəm na lə is tsa ka mali vaa tivə jəwə, mba'a tambə mbə ghwəpə gar kiləw bakə mətsekə cifəti, ka gha nighə na, pifpirif ghənzə pəkəməvata gwanata» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma war lə fira?

(Mk 4:33-34)

³⁴ Ava tsəgha gəzanamti Yesəw kwemer va kaa mbəzliy basəshi va gwanashi, war dzar kwa fir. Nahwəti kwəma tifa mba'a gəzanakəshi kala dzar kwa firiw. ³⁵ Ma gəzə na kwəma va tsəghay, war ta mbə ghənzə dzhəghwata kwa kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala va niy nza. Ma kə niy niy: «Ma kə Hyalay:

Yənəy, kwa fir dzee gəzanshi kwəma kaa mbəzli.

Ta canatishi shiy niy nza mbəmbə ni
ghala ngatee ghwəmə lə hidī dzee, kə»
kə niy ni.

Bazhə tsa kwəma dī Yesəw gəzə lə fir tsa bəli na va lə ka girfi

³⁶ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a zlashi mbəzliy basəshi va tərənḡw ni, mba'a dzay dzakə ghi ghəshi lə mbəzli ta səda ci. Dza mbəzli ta səda ci va kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, citənḡy bazhə tsa kwəma dī ghaa gəzə lə fir tsa bəlikə gha va lə ka girfiy təzlishi mbə ha shi» kə ghəshi.

³⁷ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A dī naa gəzəy: Ma ndə za tsa tsənḡwati hwəlfə ha wəzə na va tə za ciy, ghəci nzee, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri. ³⁸ Ma zay, ghəshi na hidī nza ghwəmə ni ti shi. Hwəlfə ha wəzə na va na, mbəzli sləkə Hyala ghəshi. Ma ka girfi nashi ki na, mbəzli mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala niva. ³⁹ Ma ntsaa dī ma mətsee va səkəkə tsənḡwambəra ka girfi mbə hee na, ghəci na ndə jaka tsa Hyala. Vici dza mənḡdiy sla ha ti kiy, ghənzə na vici basə ngwəvə fəca dza hidiy kədi. Ma gwəla ka sla ha va ki na, ghəshi na ka kwal Hyala ki. ⁴⁰ War njasa ka mənḡdi vaa tərāmti ka girfi səvəri mbə ha, mba'am ndamtishi lə ghwə mənḡdi mbə sla hay, war tsəgha dza mənḡdiy mənī fəca dza hidiy kədi.

⁴¹ Mba'a dzee ghwənashi ka kwalee, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi iməkəvəri hwəlfə mbəzliy shikə nihwəti mbəzli vaa dzəmbə mənī *kwəma jikir na, ghəshi lə mbəzliy mənī shi jikirkir ni gwanashi səvəri mbə mbəzli sləkə Hyala. ⁴² Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi shakambəshi mbə ghwə ngad' ngad' ngad' na, nza ghəshi tihwəni mbə, ka pəpərə sli'i shi. ⁴³ Ma na mbəzliy dī fəti ta mənī na dī Hyala kwəma nashi kiy, war mbərə dza ghəshi mbərə ghalaba, ghəy ghəy ghəy ndəba vici, tə pətsa sləkə dəshi tsa mə ghwəmə. Fə tə ghwəy ghən ta kwəma gəzee va wəzə, niy nza məhərli va ghwəy» kə.

Bəli fir dzəkən shi mbəmbə ni nza dīmə ti shi, mba'a dzəkən tsahi mbəzə

⁴⁴ Zhini ma kə Yesəw fa na: «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy nžəy, ghala mbə lə kwəma shiy nza va mbəmbə ni mbə vəh, tərənḡw dīmə ti shiw. Mba'a tsahwəti ndə səkəkə kəsashi. Ma sa nashi na na, tərənḡw

ghëci vëshiy, mba'a zhiniy gwëmati mbëliy shi va wëzë. Dza na mba'a dzaa dëlamti shi vë gwanashi, ta sëkë ta pahwë vëh tsa va, va ndë vëh tsa va.

⁴⁵ Ma slëkë tsa slëkë Hyala mbëzli nzë difay, ghala mbë lë kwëma ndë zhëghë dëvë tsa nza va, ka pala tsahi mbëzë ta pa shiw. ⁴⁶ Ma sa kwëmavë na niy gwëramti na, dza na mba'a dëlamti shi vë gwanashi, ta sëkë ta pahwë tsahi mbëzë va» kë Yesëw.

Bëli fir lë kwëma zlëkwë

⁴⁷ Zhini ma kë Yesëw bë na: «Ma slëkë tsa slëkë Hyala mbëzli difay, ghala mbë lë kwëma zlëkwë tsa ka mbëzliy kësë kërpi vaa bëzlaghwa kwa kwëfa, ta ka ya nimaba kërpi liw. Mba'a kërpi dzëghwashi ghënghën ghënghën daj tërëw. ⁴⁸ Dzëghwa ghëshi sa tëhëy na na, mba'a ghëshi mbahëkëmë dzëti hëlbë. Mba'a ghëshi shëkëkëmë kërpi kwa zlëkwë, dza tas ghëshi nzëyshi, ka tërashi. Dza ghëshi kaa ni wëzë wëzë ni kërpi, fëyik fëyik ghëshi bazlaghwashi kwa ghwanin shi. Dzëghwa kaa niy kama wëzë ni, mba'a ghëshi shashakamtishi. ⁴⁹ Ava tsëgha dza naa mëniva fëca dza hidiy këdi ki. Tëhwë dza ka kwal Hyalaa sëkëshi. Sa ghëshi sëkë na, mba'a ghëshi tihëvëri mbëzliy mëni kwëma wëzë na, lë niy mëni *kwëma jikir na. ⁵⁰ Ka ghëshi dza na, mba'a ghëshi shakambë ni jikirkir ni va mbëzliy dzëmbë ghwë tsë ngad' ngad' ngad' na. Ma nza ghëshi titihwëni, ka pëpërë sli'i shi mbë ghwë va ghalaba ki» kë.

Kwa kërni kwëma Yesëw dzëkën slëkëpë tsa Hyala

⁵¹ Ma kë Yesëw kaa mbëzli ta sëfa ci ki na: «Favë kwëmer gëzëkë va ghwëy gwanashi na?» kë. Ma kë ghëshi ngëci na: «Yë, a ghëy favëshi» kë ghëshi.

⁵² Ma kë Yesëw ngëshi ki na: «Va tsëgha na kiy, ya wa ndë bënipë kwëma tsa zlëbavë Hyalaa slëkëy, ta mbay dza naa bënipë *kwëma pëhëti Hyala mbëradzë, mba'a yëwën kwëma bëniwëy ya na sana» kë.

Kar Yesëw lë mbëzli mbë mëlmë Nazaretë (Mk 6:1-6; Lk 4:16-30)

⁵³ Dza Yesëw sa këdiy na lë bëli firhi va kaa mbëzli gwa'a, mba'a bërvay të tsava pi, ⁵⁴ ka dzay dzëmbë mëlmë Nazaretë këli na va mbë. Dza na tëhwë dzëmbëy mbë *ciki bësëva tsa ka Zhëwifë. Sa dzëmbëy na, dza na ka bëananshi shiy kaa mbëzli mbëbë. Ma mbëzli të pëtsa va gwanashi ki na, war hahashi ghëshi hashishi va gëla nava kwëma. Tapë ghëshi dzëmbëshi mbë gëzë kwëma, ma kë ghëshi na: «A mbëzli ni, sëkë kwëma kwëmavë na gëla na ci na sënata kwëma tsëtësë? Kwëma kwëmakë na nici ni bërci ta mëni shi madanä madanä ni ni tsëtësë?» ⁵⁵ Ghëci zëghwë ndë fëdi shëghwë tsa va, Marëy mbëghëyëy yakë nanzë sa. Kar Zhakë lë *Zhezhefë mba'a Shimanjw mba'a Zhëwdë ngwarmëhiy yakë mëndi li shi sham sa. ⁵⁶ Ya ngwarmëhiyëy mi'i nzë na, tikë ghëshi mbë ghwëmmë sana nanzë sa. War kwëma kwëmavë na nici ni bërci mëni na shini li shia?» kë ghëshi.

⁵⁷ 'Wakëvë gëla təkë kwëma tsëgha na va, mba'a makëtishi ta zlëba kwëma Yesëw. Ma kë Yesëw ngëshi naci ki na: «A katanëy, a mëndiy fë bamaa dzëti *ndë gëzë kwëma Hyala, ya pa' kwëmabë. Ma mbë mëlmë yakë mëndi lë këghi tsa yakë mëndiy, ka fë bama mëndiy dzëtiv» kë.

⁵⁸ Ma sa nzana kala di banavə nefer shi mbəzli mbə məlmə Nazaretə ki na, kəray jəwə tsətsə Yesəw mənəhwə kwəma madəna madəna na mbə məlmə va gwa'a tsəgha.

14

*Məti Zhan tsaə mənipə *batem* (Mk 6:14-29; Lk 9:7-9)

¹ Ma ghala pətsa va ki na, mba'a *Erədə mazə tsa tə hidī ka Galile favə ghəpə tsa kwəma Yesəw. ² Ma sa favə na, ma kə kaa ka ghəra sləni ci na: «Ma Yesəw tsa gəzə mēndi va kwəma ciy, Zhan tsaə mənipə batem va na, ə zhəkəməy na kwa kwəli, va tsəgha nza bərci və ta mənī shi madəna madəna ni va tsəgha» kə. ³⁻⁴ Ma gəzə Erədə kwəma va tsəghay, sa zəzəvə na shiy niy mēnti na lə Zhan na. Ghala pətsa vay, ə niy bələhwə na mali Fəlipə, zədəy. Erədiyadə, kə mēndi kaa slən tsa mali va. Sa niy bələhwə nay, ma kə Zhan niy ni kaa ngəci na: «Kwal va gha kwa kwəma Hyala ta bəli mali zədəna va bələhwə ghaw» kə niy ni kaa ngəci. Ma sa niy gəzanakə Zhan kwəma va tsəgha na, dza Erədə mba'a niy tsaghwa kwa dənw, mba'a faghwa kwa fərshina. ⁵ Mbə dī paslamti Zhan ghəci niy nza na, ka ghəranči hazləni niy nza va mbəzli. Sa nzana mba'a mbəzli gwanashi niy bəti Zhan ka *ndə gəzə kwəma Hyala.

⁶ Ma sa niy bərkəta viciy niy yakə mēndi mazə Erədə ti na, dza na mba'a niy tati shiy. Kə mba'a niy hakakə mbəzli ta zəmə shiy fəcava ki. Mba'a zha Erədiyadə niy səkəkə tsəti tsə kwa kwəma mbəzliy niy nza va tifa harkə na gwanashi. Mba'a tsə va təbanati kaa mazə Erədə tərənjw.

⁷ Dzəghwa na tə mbərkə ta tsə va, hwa' hwa', zəmanakə fəla kaa zha va. Ma kə niy ni ngəta na: «Ya wa shi dəw gha vəyay, ta ndəjashi dzee» kə niy ni. ⁸ Sa niy gəzəkə na tsəgha na, dza zha va del niy dzata, mba'a niy dzaa kəsata mbəghəta. Ma kə niy ni kaa ngəta na: «Wa shi kee dəw va mazəa mə?» kə niy ni kaa ngəta. Ma kə mbəghəta niy ni ngəta na: «Mbala, ma pə gha kaa ngəciy: Slaghwa ghən tsa Zhan ndə mənipə batem kwa tasaw, pə gha ngəci» kə niy ni. Dzəghwa zha va mba'a niy səkəkəta dəwhwə tsəgha va mazə ki.

⁹ Ma sa niy dəw zha va shi va tsəgha na, kwəshay vəgha mazə niy mēnta va nava kwəma. Ka zhanci ghənzə niy nza mbə nəfə tsa ci tərənjw ngar na, a niy mbay naa zhiniy bashamti, sa nzana mba'a niy mbəlitiy zəmanakə fəla kwa kwəma mbəzliy niy basəshi va kiw. Dza na niy nza tsəgha ki na, bəj niy ghwənay ndə sawji ta mananta kwəma dəw na va.

¹⁰ A kə niy ni ngəci na: «Mbalaa dzəghwa fərshina a gha dzaa kəsəvə Zhan tsaə mənipə batem va, nza gha slanəkəvə ghən tsa ci kaa zha na» kə niy ni. ¹¹ Mba'a ntsa va niy dzaa kəsəvə Zhan, piyəj slahwə ghən ti.

Mba'a niy faghwa ghən tsa va kwa tasaw, mba'a niy səkəkə banavə kaa zha va, mba'a zha va niy bəvəə, mba'a niy dzaa banavə kaa mbəghəta.

¹² Dzəghwa mba'a mbəzli ta səda Zhan niy favə bar tsa va ki. Ma sa favə ghəshi na, mba'a ghəshi niy səkəkə bəvə mbəri tsa Zhan, mba'a ghəshi dzaa lamti. Sa niy lamti ghəshi na, mba'a ghəshi niy dzaa slanati kwəmaa niy mēnta va gwa'a kaa Yesəw. Ava tsəgha niy mətīy Zhan ndə mənī batem.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cijə mətsəkə (Mk 6:30-44; Lk 9:10, 17; Zhj 6:1-14)

¹³ Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə *Erədə va ki na, dza na mba'a barvay tə pətsa va, ka dzay dzəghwa kwambəwal ta dzay dzəmbə gamba, ta dzaa nzəyəy kwətīy vəgha bəla. Dzəghwa nza'jəw mbəzli favə kwəma dza ci va. Mba'a mbəzli madishi səkəkə dzar mbə məlməhi ghəngəhən ghəngəhən, war ka nəw dzəy vəgha həlbə vəgha həlbə lə shidshid' shi.

¹⁴ Ma sa tsəhəy Yesəw tə pətsa bərkəti na va ki na, mba'a səməy kwa kwambəwal. Sa nə na tsa' kə na, mbəzli basə basə tə pətsa va d'əŋ. Tapə hwər tsa ci ta zhanci ta mbəzli va ki, mba'a mbalamti ni gwərapə gwərapəshi ni va zəleghwer mbə shi.

¹⁵ Ma sa mənta tihwer na, mba'a *mbəzli ta səfa Yesəw kətəghəvashiy dzəvəgha. Ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, sana sənzənva kiy, a vici dzata, mbə gamba pətsa. Va tsəgha nə ghəy wəzəba banavə gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi dzashi ta papa shi zəmə shi dzar mbə məlməhi, pə ghəy» kə ghəshi. ¹⁶ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Sa wana ka məndi gəzanshi dzashia? Bānshim shi zəmə də'wə ghən tsa ghwəy, a ghəshi zəməshi» kə. ¹⁷ Ma kə ghəshi ngəci na: «Sana sənzənvay, kwataka pəŋ cifə dəvə, mba'a kərpi bakəshi na shi tikə va ghəy gwa'a tsəgha» kə ghəshi. ¹⁸ Ma kə Yesəw na: «Ndakashim tikə na ghwəy» kə. Dzəghwa mba'a məndi banakəvəshi.

¹⁹ Ma sa banakəvəshi məndi na, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli va, a ghəshi nzəyshi mənəy. Dza na hən bəvə pəŋ tsa cifə tsa va, mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri pəŋ tsa va, mba'a banavə kaa mbəzli ta səfa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli d'əŋ ni va. ²⁰ Mba'a mbəzli va zəməhwə shi va gwanashi, bəhə, bəhə, bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. Dza mbəzli ta səfa ci va, basə, basə, ghəshi basəti mbəvəli va, gyadə gyadə ghwani mən lə bakə. ²¹ Mbə mbəzliy zəməhwə shiy va bəhə bəhə ghəshiy, a zhər mənī gar bələkwə bələkwə cifə mətəkə, mbərəkəshi mi' lə ndərashi.

Njasa dza Yesəw lə səfa ci dzar tə ghən yam

(Mk 6:45-52; Zhj 6:15-21)

²² War ghwəla, ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səfa ci na: «Ləghwam dzəghwa kwambəwal, a ghwəy 'wati kwal dzəvəriy dzəti həlbə. Kala kərnee səkətī mbəzli ghəshiy dzashi» kə. Mba'a mbəzli ta səfa ci va dzəghwashi, ka dzashi. ²³ Ma sa səkəwanti Yesəw mbəzli ka dzashi ghəshi ki na, dza na mba'a dzəməy mə kəlan kwətīy, ta cə'wə. Pa' ka mənīta vərđi war ghəci məba kwətīy. ²⁴ Ma ghalaba ki na, mbəzli ta səfa ci kətīvə dzaa dzashi kərakə lə həlbə. Dza safə ka viy səkəkə dzəmbə kwəma shi, ka gwanjəzə kwambəwal yam. ²⁵ Ma tə kwa baka wa ngələkə na, mba'a Yesəw dzətīy tə ghən yam, ka dza dzar ti shi lə səfa ci ta kəsashi mbəzli ta səfa ci. ²⁶ Ma sa nay mbəzli ta səfa ci va ghəcīy dza dzar tə ghən yam lə səfa na, mba'a her shi dzashi tərənəw. Ma kə ghəshi na: «Aya, anay *hil d'əŋəmmə» kə ghəshi. Ka ngwəmə lala ghəshi va hazlənī. ²⁷ War ghwəla tsəgha ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi kwəma, a kə na: «Waa yən na, ə kə her ghwəy dzəghwashi, ka hazlənī ghwəy ma!» kə.

²⁸ Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ndata gha na katanəy, gəzara e dzar lə səfəe tə yam vaa dzəvəgha gha kwərakwə» kə. ²⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Sar» kə. Dza Piyer fakatsa'wə

mafiy sөөmө kwa kwambөwаl, ka dza ghөci tө ghөн yam va lө sөdа ciy dzar dzөvөghа Yesөw ki. ³⁰ Zhini sa nay na safө mbө viy na, mba'a hazlөni ghati ghөranci tifa. War ghwөla tsөghа na, sөdөkwө Piyer ghati yipөvaa dzөghwa kwөfa. Dzөghwa na tapө ta ngwөmө lala, a kө na «A Ndө slөkөpө, mbөlitөra» kө. ³¹ Dzөghwa nza'jөw Yesөw vөlanavө dөvө ciy ka'wөti. Ma kө kaa ngөci sa ka'wөkөmmө na na: «A Piyer ndara nөfө tsa gha gha gwanayөw. Tawa mөnti gha ghөн tsa gha bakө bakөa?» kө. ³² Lөy hwөm ki na, mba'a ghөshi dzashiy dzөghwa kwambөwаl bakanashi. Dzөghwa gar safө tsa va garөti viy. ³³ Dzөghwa niy nza kwa kwambөwаl shi ni mbөzli ta sөdа Yesөw gwanashi, tsөfөkwө tsөfөkwө tsөfөkwө ghөshi tsөfөkwөshi, ka pөra'wanci dividivi shi kaa Yesөw. Ma kө ghөshi na: «Wa Zөghwө Hyala nza gha katar» kө ghөshi.

*Yesөw lө ka zөлghwө tө hidfi ka *Zhenezaretө
(Mk 6:53-56)*

³⁴ Ma sa tanamti ghөshi kwөfa va na, mba'a ghөshi tsөhөshi tө hidfi ka Zhenezaretө. ³⁵ War sa tsөhөshi ghөshi na, mba'a mbөzli tө hidfi va sөнivө Yesөw. Nza'jөw, zlөj mөlmө, ghөshi gөzamti sөkөkө tsa Yesөw kaa mbөzli tө hidfi va. Mba'a ghөshi basanakө ka zөлghwө ngөci ki. ³⁶ Tapө ghөshi ta cө'wө Yesөw, a ghөci banavөshi kwal tsaа dapөvө ya kwataka mөtsөni kwөbar» tsa kөн ghөн ci. Ya tsamaba ndө zөлghwө tsaа ndөjway ki na, mba'a mbөliy kwөriп.

15

*Kwөma jiji *ka Zhөwifө
(Mk 7:1-13)*

¹ Dza *ka Farisahi ghөshi lө *mbөzliy бөnipө kwөma pөhөti Hyala, mba'a ghөshi sөkөshi mbө mөlmө Zherөwzalem dzөvөghа Yesөw. Dza ghөshi ka dөw kwөma vө, ² a kө ghөshi na: «A Metөr, a kwөma jiji ghwөmmө gөzөkө, ka ndө gha zөmө shiyөy, mba'a ndө pishamti dөvө ci, kө. Ava ghaа nashi mbөzli ta sөdа gha ni mbө zөmө shiy kala pi ma dөvө. Tawa nөw ma ghөshi kwөma jiji va kia?» kө ghөshi. ³ Ma kө Yesөw zlөbanshi na: «Wa shiy mөнishi dfi ma ghwөy fөti ta kwөma pөhөti Hyala, dzanwөy ghwөy ta nөw war kwөma jijihijwөy na ghwөy shөka? ⁴ Njasa nzana va sөnzөnva, mba'a Hyala gөzөkө: “Ө pө ghaа ha'wө tө kar dөja lө mөja” kө. Zhini ma kө ba na: “Ya wa ntsaa tsөerөti dөy ya mbөghөyөy, mba'a mөndi paslamti tsava ndө” kө difa. ⁵ Ma pө ghwөy na ghwөy ki, mbө kwөma бөnipө ghwөy na: “War nө ma ndө kaa dөy, ya kaa mbөghөy: A di, a mө, ma shiy niy nza vөya gar бөjwөyshee ta kөөtiпwөyөy, kaa Hyala бөhwөshee, kөy, ya kala zhini tsava ndөө kөөti kar dөy lө mbөghөy na, gwa'a tsөgha” pө ghwөy. ⁶ War tsөgha pөsli ti ghwөy na Hyala va kwөma pөhөti na, ta mbөө nөw na ghwөy va kwөma jiji! ⁷ Ma kwөma ghwөy ghwөy ka dakө mbөzli lө kwөma pөrikө tө ngwөla niy, katar» na kwөmaa niy gөzөkө *Ezay ndө gөzө kwөma Hyala vaa dzөkөн ghwөy. A kө niy niy:

⁸ A kө Hyalay: “Ma mbөzli niy, war kwataka lө miy gөzө ghөshi ha'wө tsa ha'wө ghөshi tө ya gwa'a tsөgha.

Ma mbə nefer shi na, kərakə kərakə ghəshi lə ya.

⁹ Gəmta na tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi va kwa kwəmee, sa nzanay, war kwəma jiji shi gwa'a tsəgha na shi bananshi ghəshi kaa mbəzli, njasa nzanaa kwəmee ghəshi zhəghəti" kə Hyala, kə Ezay niy ni» kə Yesəw.

*Shiy dzaa yadamtı ndə kwa kwəma Hyala
(Mk 7:14-23)*

¹⁰ Dzəghwa Yesəw mba'a harvə mbəzliy basəshi va. Ma kə kaa ngəshi na: «Fam kwəma dee na gəzə, nza ghwəy fə ghən ti. ¹¹ Ma na shi zəməhwə ndəə dzəghwa hwər ciy, ka mbay ghəshiy yadamtı ndə kwa kwəma Hyalaw. Naa səvəri kwəma mbə miy tsa ci na saa yidı ndə kwa kwəma Hyala» kə.

¹² Dzəghwa mbəzli ta səda ci kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. A kə ghəshi ngəci na: «Sənay gha tərənjw satiy nəfə tsa *ka Farisahi va kwəma gəzəkə gha va tsəgha na, pə gha tsəna?» kə ghəshi. ¹³ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Nay ghwəy tsəy, ya tsamaba dənjw fə na, kala Dirə tsa mə ghwəmə kə ngwəbətıy, war tədı tədı dza naa nza. ¹⁴ Zlashim lə kwəma shi. Ghwəlefesliy canshi kwal kaa nihwəti ghwəlefesli na ghəshi. A ghwəy sənay, war mba'a kə ghwəlfəə kəsə tsahwəti ghwəlfə tə dəvə ci, ta canci kwaləy, ta shikəshi dza ghəshiy dzəghwa kə'wə bakanavashi» kə Yesəw. ¹⁵ Dzəghwa ma kə Piyer ngəci na: «A Metər, citənjəy bazhə tsa kwəma dı fir tsa vaa gəzə» kə. ¹⁶ Ma kə Yesəw ngəci na: «Waa lə ghwəy njwəy shi mbə ma naa favə kwəma kwərakwə ba na? ¹⁷ Ə sənay ma ghwəy, ma na shi zəməhwə ndəy, dzəghwa hwər tsa ci ka niva shiy dza, ka ndə dza na, mba'a təkəkəghwashi, pə ghwəy shəkəna? ¹⁸ Əy ma na kwəmaa səvəri mbə miy ndə nanzə kiy, səəkə mbə nəfə tsa ndə ka navaa səəkə. Ava niva shiy na shiy dzaa ladamtı ndə kwa kwəma Hyala. ¹⁹ Sa nzanay, war səəkə mbə nəfə tsa ndə səəkə təkə *kwəma jikir na. Ma ka gha nıghə na, vbəpə təkə kwəma va fambə ndə mbə pəsli ndə, ka pəsli mi'i mbəzli, ka məməni ghwərghwər, ka ghəli, ka təbə dzərvəə dzəkən mbəzli, ka gəzə kwəma jikir naa dzəkən mbəzli. ²⁰ Ava shiy məni ndə ka ntsa lıdı lıdı tsa kwa kwəma Hyala. Ma na nə jijihimmə va, mba'a kə ndə zəməhwə shiy kala pishə dəvə na, ntsa lıdı lıdı tsa na kwa kwəma Hyala, kə ghəshiy, tsəgha naw. Ka mbay niva shiy ladamtı ndəw» kə Yesəw.

*Kar Yesəw lə maliy səəkə tə hidı ka *Kanana
(Mk 7:24-30)*

²¹ Dza Yesəw mba'a barvaj tə tsava pi, ka dzay dzəti hidı vəgha məlmə Tir lə məlmə Shıdanjw. ²² Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa nahwəti mali mbə hwəlfə ka Kanana, tə hidı va, ndəs səəkətəa dzəvəgha Yesəw. A kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, jijiy mazə *Davıtə, titıhwə məntı zhəhwər tə ya. Gazlaka kəsəvə na zhee, war ə ghənzəə sa ngəra'wə tərənjw tərənjw və» kə. ²³ Dzəghwa Yesəw tərəm, nzəyəy kala zləbanta kwəma, ya kwətıj nzə. Mba'a mbəzli ta səda ci səəkəshiy dzəvəgha, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, mananati kwəma dəw na va, a ghənzə zlamməə dzata. Sa nzanay, ka dza naa zlay nəwəmmə war tsəgha lə lala nzə vaw» kə ghəshi. ²⁴ Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Yənəy, war kwataka ta hwəlfə ka *Izərayel, ghəshi shiy mənıshı njə tənjesli zaza ni ghwənıkəra Hyala» kə.

²⁵ Ma sa favø mali va tsøgha na, sækø na gøløbø gøløbøta tø shinin nø kwa kwøma ci. Ma kø ngøci na: «A Ndø sløkøpø, titihwø køtitøra na gha» kø.

²⁶ Dzøghwa ma kø Yesøw ngøta na: «A mali na, waa wøzø na ndø bøvø shi zømø ndørazhi, ka ndøghashi kaa kireketiw» kø. * ²⁷ Ma kø mali va na: «Yarj, tsøgha na nava nanzø kataj Ndø sløkøpø. Ma nanzø ya tsøgha nøy, ya kireketi na, kar ghøshiy kwømavø imø memiriy shikø sækwa tø tabøl tsa ndø shiy, ghøci mbø zømø shiy» kø. ²⁸ Ma kø Yesøw kaa ngøta na: «A mali na, a gha ndara nøfø tsa gha gwanay. Nana kiy, ta møntøja kwøma gha va dzee njasa dī nøfø tsa gha va» kø. 'Wakøvø tsøgha, nza'jøw, pølis zha mali va va mbølita va gazlaka va ghala pøtsa gøzø Yesøw va kwøma va.

Kar Yesøw lø ka zølg hwø ðarj

²⁹ Dzøghwa Yesøw mba'a madiy tifa, ka dzay dzømøy kwøfa har møndiy kwøfa Galile. Dza na mba'a dzømøy mø tsahwøti kølanj tifa, mba'a nzøyøy mø. ³⁰ Dzøghwa mbøzli ðarj, mba'a ghøshi basøkøvashiy dzøvøgha, lø mbøzli gwørapø gwørapøshi ni: Vødevøder, lø ghwølefesli, mba'a mbøzli møti møti vøgha ni, mba'a mbøzli pøhøta ghani shi mbay ma gøzø kwøma, mba'a nihwøti mbøzli mananshi zøleghwer ghønghøn ghønghøn ni ðarj. Basø ghøshi basøyshi kwa kwøma Yesøw. Dza na mba'a mbalamtishi gwa'a. ³¹ Ma sa mbalamtishi na na, mba'a nava kwøma mananatishi madanj kaa mbøzli. Ma kø ghøshi na: «Kay, 'yahø'yahøy na tsatsa ndø» kø ghøshi. Sa nata ghøshi hwølfø nava madanj kwøma. Sa nzana mbø mbata gøzø kwøma mbøzliy niy pøhøta ghani shi va, mbøli mbøli mbøzli møti møti vøgha ni, mbø dza dzashi vødevøder, mbø nay pi ghwølefesli dīwerj dīwerj. Dzøghwa ghøshi ki tapø ghøshi dzømbøshi mbø fal Hyala ka *Izørayel.

Kar Yesøw lø mbøzli bøløkwø bøløkwø fadø matsøkø

(Mk 8:1-10)

³² Dzøghwa Yesøw ki da' harvø mbøzli ta sødä ci, ma kø ngøshi na: «Ma mbøzli niy, dalalay zhøra hwøer tsee ti shi. Sa nzanay, kwa mahkana vici shi na sana, war ghøshi tikø vøghøe, shi zømø tibaw. Sana kiy, ka dæe ghøshiy dzashi kala nganavøshi shi zømø yaw, va nøghøtaa ghøshi dzaa shikøshi, kwa kwal va ma» kø. ³³ Ma kø mbøzli ta sødä ci kaa ngøci na: «Øy, kwøma ka ghwømmø pølakø shi zømø sana kwamti na gar møkanshi kaa gøla mbøzli ðarj ni ni tsøtsø kia?» kø ghøshi. ³⁴ Ma kø Yesøw ngøshi na: «Hwøm na perj va ghwøya?» kø. Ma kø ghøshi na: «Mbørføj na perj va ghøy, mba'a kørpi jøw jøw ni, jøwø» kø ghøshi. «Ndakashim tikø» kø.

³⁵ Dza na mba'a gøzanshi kaa mbøzliy basøshi va, a ghøshi nzøyshi mønøy. ³⁶ Ma sa nzøyshi ghøshi na, dza na høn bøvø perj tsa mbørføj tsa va, lø kørpi va ta dövø ci. Kø ka møni 'wøsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wøsa na, dza na nga' nga' ngangavøri shi va gwanashi, mba'a banavøshi kaa mbøzli ta sødä ci. Dza mbøzli ta sødä ci va mba'a ghøshi bøvø shi vaa tahanavøshi kaa mbøzli va ki. ³⁷ Dzøghwa mbøzli tø pøtsa va gwanashi, zømø zømø ghøshi zømøhwø shi zømø va ki, bøhø bøhø ghøshi. Dzøghwa mba'a møndi basøti naa tørmø mbøvøli, gyadø gyadø ghwani mbørføj. ³⁸ Mbø mbøzliy zømøhwø shi va vaa bøhøshiy, a zhøer mønti bøløkwø

* 15:26 15:26 Køreketi ka ka Zhøwiføe har mbøzliy kamaa ka Zhøwifø, va tsøgha niy gøzø Yesøw kwøma va tsøgha kaa mali va. 15:28 15:28 8:13 15:29 15:29 5:1 15:32 15:32-39 14:13-21 15:32 15:32 9:36

bələkwə fəfə mətsəkə. Mbərəkəshi kar mi'i ghəshi lə ndərazhi. ³⁹ Ma ləy hwəm ki na, dzəghwa Yesəw mba'a banavə kwal kaa mbəzli va, ka dzashi ghəshi. Ma sa dzashi ghəshi na, mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ka dzay dzəti hidī ka Magadan.

16

**Ka Farisahi lə *ka Sadəsehi mbə dəw kwəma madəna madəna na va Yesəw*

(Mk 8:11-13; Lk 12:54-56)

¹ Ma tə nahwəti vici na, mba'a ka Farisahi lə ka Sadəsehi səəkəshi va Yesəw. Ma kə ghəshi kaa Yesəw sa dī ghəshi ngali ci na: «Mənti shi madəna madəna ni kwa kwəma ghəy. Ti dza ghəy sənay səəkə va Hyala səəkə kwəma gha na katan, pə ghəy» kə ghəshi. ² Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, nata ma ghwəy ghwəmə ghəmmə vici mbə pəkwəy, cəke' ka ghwəy sənay diwəj dza piy nza həzlimə, pə ghwəy. ³ Dzəghwa mekəshi ba, sa ka ghwəy nata ghwəmə ləvəta ngərojəkəkəkə va kwələbi na, cəke' ka ghwəy sənay, ta nzəmə dza van ndatsə, pə ghwəy, tsəgha ghənzə. A ghwəy sənay tihəvəri shiy dzaa məniva lə nighə pətsa mə ghwəmə. Ma niy məniva shiy sənəznəva mbə ghwəy na, kala sənay tihəvəri shi ghwəy. ⁴ Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy, ka dī fəti ghwəy va Hyalaw. "Mənti shi madəna madəna ni" pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi madəna madəna ni dzee məntəjwəy tībaw. Mək na shi madəna madəna ni va niy mənəhwə Hyala lə *Zhəwnasə» kə. Sa gəzanəkəshi na tsəgha na, dza na mba'a zlashi tība ka dzay.

*Yesəw yəmə shi bənipə *ka Farisahi ghəshi lə *ka Sadəsehi lə *is*
(Mk 8:14-21)

⁵ Dza kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi kafəshiy tənəshi dzəvəri tə kwəfa vaa dzəti tsahwəti həlbə. Mba'a mbəzli ta səfa ci va niy zamti ghən ta bə pen. ⁶ Dzəghwa Yesəw mba'a madīy ta gəzanshi kwəma, ma kə na: «Favə ghwəy na, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy, va is tsa ka Farisahi va lə sa ka Sadəsehi» kə.

⁷ Ma sa favə mbəzli ta səfa ci va kwəma va tsəgha na, kə ghəshi ka gəzə kwəma kwa jipə shiy, ma kə ghəshi na: «Va sa zay ghən tsa ghwəmmə va ta bə pen gəzəmmə na kwəma va tsəgha bay?» kə ghəshi. ⁸ Dza Yesəw mba'a fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə kaa ngəshi na: «A navam kia? Tawa gəzə ghwəy kwəma kwa jipə ghwəy: "Va sa bəvə ma ghwəmmə pen" pə ghwəya? Ndara nefer ghwəy ghwəy gwanashiw. ⁹ Wa ka təkə kwəma ghwəy mbə ghən ghwəy sa? Ə zay ghən tsa ghwəy, ta mbəzli bahay ya va gar bələkwə bələkwə cifə mətsəkə ni tə nahwəti vici lə pen cifəy na? Ləy hwəm sa niy ngəslishi ghəshiy, ghwani hwəm niy təhay ghwəy lə kwa tərəmbəa? ¹⁰ Zhini tsəghee ngaslay mbəzli gar bələkwə bələkwə fəfə mətsəkə, lə pen mbərfən dəvə, ghwani hwəm niy nza kwa tərmbə tsaa niy basəti ghwəya? ¹¹ Ghala pətsa nə ya va ngəjwəy, ndəghwə ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi lə sa ka Sadəsehi pənəy, njaa sənay ma ghwəy, kwəma pen na sa dēe va gəzanəwəyəw, pə ghwəya?» kə.

¹² Ma sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a mbəzli ta səfa ci madīy fəti ghən ta kwəma va ki. «Ma kwəma gəzə Yesəw vay, dzəkən is tsaa pəslī shiy dī

naa gəzəw. Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va shi bənipə ka Farisahi lə ka Sadəsehi, dī naa gəzə» kə ghəshi.

*Piyer gəzə: «Yesəw na *Kəristəw» kə
(Mk 8:27-30; Lk 9:18-21)*

¹³ Dzəghwa Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səda ci, mba'a ghəshi madfishiy dzəti nihwəti hidī, ndəkəwə vəgha hidī Shezare Filipə. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a maadiy ta dəw kwəma va *mbəzli ta səda ci, ma kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni yən Zəghwə yakə ndə ngəri baya?» kə. ¹⁴ Ma kə mbəzli ta səda ci na: «Zhanj tsa mənipə *batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti ba na: Kala *Zhereməy pə ghay, tsahwəti ndə mbə kə gəzə kwəma Hyala nza gha, kə shi» kə ghəshi.

¹⁵ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. ¹⁶ Ma kə Shimanjw Piyer na: «Ghay, Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, zhini gha Zəghwə Hyala kwa bəpə piy» kə. ¹⁷ Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha, ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, zəghwə Zhanj, vəshi pə ghaa vəshi. Sa nzanay, ma kwəma katanj na na gəzəkəvəri ghay, kwəmaa səəkə va ndə ngəri naw. Dirə tsa mə ghwəmə citəŋa na kwəma va. ¹⁸ Ma nə ya ngəŋa kiy: Piyer nza gha. Ma Piyer tsa vay, kəlfə dī naa gəzə. Tə kəlfə va dzee basəy mbəzliy nəwra. Ka dza bərciy nza va mətī gar mbashiw. ¹⁹ Avee taa ndanə shiy ghwəni miy dəgha ta dzəti pətsa sləkə Hyala mbə dəvə gha. Ma shi dza ghaa pəhəti, ta mənishi mbəzli tikə tə hidiy, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə. Ma ni dza ghaa pəhəti shiy, ka mənishi məndiw, pə gha dība na, war tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə» kə.

²⁰ Sa gəzəmti na kwəma va tsəgha na, dza na mba'a makəti mbəzli ta səda ci, vantaa ghəshi dzaa gəzə kaa nihwəti mbəzli, ghəci na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli, kə ghəshi.

*Yesəw gəzə kwəmaa dzəkən mətī ci, lə zhakati tsa ci mbə mətī
(Mk 8:31-9:1; Lk 9:22-27)*

²¹ Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a Yesəw ghati gəzənsi bazhə bazhə kaa mbəzli ta səda ci, a kə kaa ngəshi na: «A nana ki, ya njaafay, ta dza dzee dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa kee tsəhəray, ta sara ngəra'wə dalala dza mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala. Ta paslanterə dza məndi. Ma sa kee mətiray, ta satira dzee mbə mətī tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə. ²² Ma sa favə Piyer nava kwəma na, mba'a harvə Yesəw dzəvəgha bəla. Ma kə kaa ngəci na: «A Ndə sləkəpə, əhəŋ, ka dee nava kwəmaa kəsanjəw. Makəti gəla na tsəgha na va kwəma Hyala va dzəkən gha» kə.

²³ 'Wakəvə Yesəw tsəgha, tərəf zhəghəghəvay dzar kwa Piyer. Ma kə ngəci na: «Kərakə pə gha lə ya, *ndə jaka tsa Hyala tsa. Ə dī gha hərədə, ta tərəmbəraa dzəmbə *kwəma jikir na. Sa nzanay, na gha na hwəlfə təkə kwəmay, kwəmaa səəkə va Hyala na teepəw. Təkə kwəmaa səəkə va ndə ngəri na» kə.

²⁴ Dzəghwa ma kə kaa mbəzli ta səda ci na: «Mba'a kə ndə dī nəwray, ə kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləbavə sa ngəra'wə,

lə mətita gwa'a, ma nza ghəci nəwra. ²⁵ Sa nzana, ya wa ntsaa dī mbəliti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hidī tə mbərkə kwəma yay, ta mbəliti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. ²⁶ Nay ghwəy na, ya shi tə hidī gwa'a gwa'aa kwəməvə ndə, mba'a piy tsa ci mə ghwəmə zayəy, shiy tifa ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw. Tsahwəti sə tifa teepə gar dza ndəə mbəərəti piy tsa ci ti mə ghwəmə va Hyalaw. ²⁷ E gəzanwəy yay, ta səəkə dzee yən Zəghwə yakə ndə ngəri lə shəndəkə tsa Dirə, ghəy lə ka kwal Hyala ci. Sa kee səəkəray, kee dza na mba'ee wanati zhəmə ndə, ya tsamaba ci gwa'a, war ge'i ge'i lə na ci sləni ghərahwə na mbə nzəy tsa ci tikə tə hidī. ²⁸ Ə gəzanwəyee, na navay tsəgha na, a nihwəti mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nara dza ghəshi, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, yən mbə səəkə ta məni mazə tsee» kə.

17

Yesəw mə kəlan lə nihwəti mbəzli ta səda ci
(Mk 9:2-13; Lk 9:28-36)

¹ Dzəghwa sa mənta vici kwan ləy hwəm shi va na, dza Yesəw kaa kar Piyer lə Zhakə, mba'a Zhanj zəmbəghəy Zhakə, pəm pəməvəshi kwasəbə ci, ka dzashiy dzəmə ghən kəlan tsa bitī tsa, ta nza kwətishi məba. ² Ma sa tsəhəshi ghəshi məba na, dzəghwa Yesəw mba'a zhəghanakəshi nahwəti pa kaa mbəzli ta səda ci va mahkan ni. Ka mbəərə pətsa mbə kwəma ci ghəy ghəy ghəy, ndəba vici pə gha. Ma kwəbenjer kən ghən ci na, mba'a ghəshi zhəghəshi tezləzlelelezi, war ka baməpə. ³ Ma zhini ghəshiy nighə ba na, kar *Məyizə lə *Eli tifa mbə gəzə kwəma li. ⁴ Ma kə Piyer kaa Yesəw tsəgha ki na: «A Ndə sləkəpə, jəw na wəzə ghwəmmə nzəyəmmə tə pətsaw. Mba'a pə gha zləbatiy, kadiw e danjəti ceker mahkan, kwətinj tsa gha, mba'a tsa Məyizə, mba'a tsa Eli» kə.

⁵ Ma war ghəci ghwəlay mbə kərnī gəzə kwəma gəzə na vaa səkwa tsəgha na, dzəghwa zləlahə, kwələbi səəkəshi tə ghwəmə, ka mbəərə, səəkə zhəmakə məkəkwə va kəələhwəshi. Fa ghəshi na, məli Hyala mbə gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw səəkə mbə kwələbi va, ma kə na: «Favə tə ghwəy, ava ghəci na Zhəghwee dēe, tərənjw yən vəshi ti, fam kwəma və» kə.

⁶ Ma sa favə *mbəzli ta səda Yesəw va mahkan ni məli va tsəgha na, mba'a ghəshi hazlənishi tərənjw. Tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi, nzənjw nzənjw kwəma shi mbə hidī. ⁷ Dza Yesəw, kət kətəghəvay dzəvəgha shi, mba'a dapashi. Ma kə ngəshi na: «Satinwəyəm məgarə, ka dza her ghwəy ma» kə. ⁸ Dzəghwa mbəzli ta səda ci va kafə, ghəshi kafata kwəma shi. Ma sa nə ghəshi njə'wə kə ghəshi na, nay ndə ghəshi tifa ghwəlaw. War Yesəw kwətīy. Mba'a ghəshi madishi ta səkwashi mə kəlan ki.

⁹ Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə səkwa səəkə mə kəlan tsa va na: «Ma shi nashi ghwəy ni mənishiy, əntaa ghwəy taa gəzəshi ya kaa tsamaba ndə di ma. Ndəghətim, pa' tə vici dzee zhakatira mbə mətī, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə. ¹⁰ Dzəghwa mbəzli ta səda ci va ka dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Metər, sa wana niy nə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala na: "Pərba Eli dza naa səəkəy, ka *Kəristəw gha səəkə" kə ghəshia?» kə

16:27 16:27 Cem 62:13; Zhəwəbə 34:11; Mt 7:23-27; 13:41; 25:31-46; Lk 13:27; Zhj 5:29; Rm 2:6; 1Kwər 3:13-15; 1Pi 1:17; 2Tim 4:14; ShiZhj 22:12 **16:28** 16:28 10:23; 24:34; Mk 9:1; 13:30; Lk 9:27; 21:32 **17:1** 17:1 5:1 **17:2** 17:2-8 2Pi 1:16-18; ShiZhj 1:16 **17:5** 17:5 3:17 **17:9** 17:9 16:20 **17:10** 17:10-11 Mala 3:23-24; Mt 16:14

ghøshi. ¹¹ Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Yan tsəgha na nava nanzə, katan na. Eli dza naa 'wa kwal səkəkə, ta gəzanshi zhəghə nefer shi kaa mbəzli ta nəw kwəma Hyala. ¹² Ma ki e gəzanwəyəy, a Eli 'wakə kwal səkəkəy ghala mbəradzəy. Dzəghwa mbəzli na, kala sənivə ghøshi. Mba'a ghøshi mēnti *kwəma jikir na li njasa dī ghøshi. Njasa sanamiy ghøshi va ngəra'wəy, tsəgha dza ghøshi ta samiyra, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə» kə. ¹³ Ma sa gəzəkə na kwəma va tsəgha na, mba'a mbəzli ta səda ci va fəti ghən tsəgha, dzəkən Zhan tsaa mənipə *batem gəzə na kwəma va, kə ghøshi.

*Yesəw lə zəghwə nza bashakə və
(Mk 9:14-29; Lk 9:37-43)*

¹⁴ Dzəghwa kar Yesəw lə *mbəzli ta səda ci ki mba'a ghøshi tsəhøshi vəgha mbəzli dan ni. Dza tsahwəti ndə mba'a madiy, ka səkəkə dzəvəgha Yesəw. Səkəkə na gələbə gələbəy tə shinin ci kwa səda Yesəw. ¹⁵ Ma kə na: «A Ndə sləkəpə, mēnti zhəhwər ta zəghwəe ghəci gwərapəy va zəlghwə bashakə, war mbə sa ngəra'wə ghəci və tərənjw. Dan səda ci səkəkə zəlghwə tsa va mbə ndəghaa dzəti ghwə, lə dzəmbə yam. ¹⁶ Dzəghwa mba'ee niy pəmanakøshi kaa mbəzli ta səda gha na, shan ghøshi shanjay mbəli ci» kə. ¹⁷ Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatə tsa gəmgəm niy, banavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyalaw. Pa' hwəm dī ghwəy yən nzəyra lə ghwəy kia? Pa' hwəm dzee nza mbə sə'wa kwəma ghwəy diba kia? Bəram zəghwə vaa sar tikə» kə ¹⁸ Dza mba'a mēndi banakə zəghwə va. Sa bəkəm na, mba'a gəzanakə kwəma lə bərci kaa bashakə tsa va tərənjw tərənjw a ghəci səvəriy mbə zəghwə va. Dzəghwa nza'jəw bashakə tsa vaa səvəriy mbə zəghwə va ki. Pəlis ghəci mbəliy tibatə kwəriŋ.

¹⁹ Ma sa nata *mbəzli ta səda Yesəw kwəma va mēnta tsəgha na, dza ghøshi, kət ghøshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghøshi ngəci na: «Wa shiy mənishi niy mbə ma ghəy təkəkəvəri bashakə tsa va na ghəya?» kə ghøshi. ²⁰ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Waa banavə nefer ghwəy ghwəy gwanashi kaa Hyalaw, va tsəgha mbay ma ghwəy təkəkəvəri. Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy banavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala ya jəwə tsətə nja cizlə gwəbiriy, ta mbay dza ghwəy ni, ya kaa dəlagwa na sana: "Tədamtəvanə tikə, mbalaa dzarba!" pə ghwəy, ka na dza na, mba'a barvata. Ma tsəgha kiy, nihwəti shiy tība mba'a dzaa zhəntənjwəy ghən tepəw. [²¹ Ma gəla bashakə tsay, ka mbay mēndiy təkəkəvəri mbə ndə, kala lə mēni səwmay mba'a cə'wə Hyalaw» kə.]

*Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti
ba*

(Mk 9:30-32; Lk 9:43-45)

²² Ma tə nahwəti vici sa basəshi kar Yesəw ghøshi lə mbəzli ta səda ci gwanashi tə hidfi ka Galile na, dza na tapə ta gəzanshi kwəma, a kə na: «Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvərə dza mēndi mba'am fambəra mbə dəvə mbəzli. ²³ Ka mbəzli va dza na, mba'a ghøshi paslantera. Ma sa kee mətiray, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli na ta zhakatira dzee mbə məti» kə. Ma sa favə mbəzli ta səda ci gəla nava kwəma tsəgha na, gwa'a, kwəshay vəgha shi mēnta tsəgha.

*Gəzə kwəmaa dzəkən tsəhə ghən mbə *ciki Hyala*

²⁴ Dza kar Yesow lə mbəzli ta səfa ci mba'a ghəshi səəkəshiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma sa səəkəshi ghəshi na, mba'a mbəzliy tsəhə ghən va mbəzli mbə ciki Hyala səəkəshiy dzəvəgha Piyer. Ma kə ghəshi ngəci na: «A Piyer, kar ntsa ghwəy tsa dikə tsaa tsəhə ghən tsa mbə ciki Hyala sa?» kə ghəshi. ²⁵ Ma kə Piyer na: «Yar, kar naa tsəhə» kə. Ma Piyer mbə dzəkə ghi na, mba'a Yesow 'wati dəw kwəma və pərba ghəci, ma kə ngəci na: «A Piyer, njaa na va gha tay? Va nima mbəzli ka mezhižhə tə hidiy tsəhə ghən tay? Va ka səəkə səəkə ta naa, naa va ka ya ya?» kə. ²⁶ Ma kə Piyer na: «Va ka səəkə səəkə ka ghəshiy tsəhə» kə. Ma kə Yesow na: «Ghənzə tsəgha na, ka tsəhə ghən ka ya ya na nashi ba na?» ²⁷ Əy, ma ki ya tsəgha nžə, vantaa nefer ka tsəhə ghən va taa satiy, mbala bəvə gwəvbenj, a gha dzaa dzəməy kwəfa, ta kəsə kərpi. Ma kəlipə dza ghaa 'wa kəsəvəy, nza gha bəvəə ghwənəmty miy tsa nžə. Sa ka gha ghwənəmty, ta kəsəy səlay dza gha mbəba. Nza gha bəvəə, nza gha dzaa banavəshi. Mək dza naa nzaa dzəti tsee ghən lə dzəti tsa gha gwa'a» kə.

18

Tsama ndə gwəra na dikə mbə mbəzli sləkə Hyalaa?

(Mk 9:33-37; Lk 9:46-48)

¹ Ghala pətsa va ki na, dza *mbəzli ta səfa Yesow mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesow. Ka dəw kwəma ghəshi və, ma kə ghəshi na: «A Metər, tsama ndə na ntsaa gwəra dikə mbə mbəzli sləkə Hyala tay?» kə ghəshi. ² Dzəghwa Yesow da' haray zəghwə jəwə tifa, mba'a garəy kwa kwəma shi. ³ A kə ngəshi na: «A gəzanwəy ya, ta na navy, tsəgha na, kala zhəghəti ghən tsa ghwəy pə ghwəy nja ndərazhi jəw jəw niy, ka dza ghwəy mbəə tsəhəjwəy mbə mbəzli sləkə Hyalaw. ⁴ Ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə nja zəghwə nay, ghəci dza naa gwəra dikə mbə mbəzli sləkə Hyala. ⁵ Ya wa ntsaa dzaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa tə mbərkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na va tsəgha» kə.

*Gəzə kwəmaa dzəkən shiy həərə ndə, ta mənī *kwəma jikir na*

(Mk 9:42-48; Lk 17:1-2)

⁶ Ma kə Yesow ba na: «Ya wa ntsaa dzaa mənī shiy ngədi mbəzliy təhəshi ma ni ndara nefer shi, dza mba'a ghəshi shikəshiy dzəmbə mənī kwəma jikir nay, a ngəra'wə taa nza kən tsava ndə. Wəzəba pəhanaghwa mənī vəna kwa wəri ci, mba'am tsəkwati tə hwər kwəfa, mba'a mətīy dza naa favə kən kwəmaa dzaa nza kən. ⁷ Kataj nanzə kiy mbəzliyay, mbə kwəma na mbəzli tə hidī. Va sa nzanay, ya hwəmba nžə na, war lə shiy həərəpə dzəmbə mənī kwəma jikir na na tifa. Ta na niva shiyəy, ka bashi nza ghəshi tifa ya hwəmbaw. Ma nanzə kiy, a ngəra'wə dzaa nza tərəjw kən ntsaa dza vaa titəvay ta mənī shiy ngədi mbəzliy dzəmbə kwəma jikir na» kə.

⁸ Ma kə kwa fir na: «War mba'a kə dəvə gha, ya nahwəti səfa ghaa fənəa dzəmbə mənī kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəba kwəmavə gha piy tsa slar tsa va Hyala, lə dəvə gha kwətīj na, ya lə səfa kwətīj na, kən na dza mənīdy ndəghambəna mbə ghwəə kədi ma, lə shi gha bakanashi. ⁹ Mba'a kə nahwəti mətə sə ghaa ngədinəa dzəmbə mənī kwəma jikir nay, lamti kwa ghən gha, a gha ndəghamti kərakə. Sa nzanay, wəzəba kwəmavə gha piy tsa slar tsa va

Hyala, lə mətse kwətiŋ na, kən na dza mēndiy ndəgharŋaa dzəmbə ghwəwə kədi ma, lə mətsehi gha bakanashi» kə Yesəw.

Bəli fir lə təmbəkə tsaə niy zay, mba'a ndə pəlavə sa ci
(Lk 15:3-7)

¹⁰ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci difa na: «Məni tə ghwəy məhərli, vantaa ghwəy dzaə fə ndərəə dzəti tsahwəti ya kwətiŋ mbə mbəzli daw daw bərçi ni. A gəzanŋwəyee, mbə ndəghwəshi na ka kwal Hyalahi shi kwa kwəma Dirə tsa mə ghwəmə ya hwəmba nze. ¹¹ [Sa nzana, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mbəli niy zashi mbəzli səəkəree tikə tə hidī.]

¹² A nə yay, njaa na va ghwəya? Ya ndə nza mba'a tənkesli ci və bələkwə, dza tsahwəti mba'a zay kwətiŋ mbə shi na, nza zlashi ni məslidə mələkə məslidəti ni va tifaishi ni mə d'al pi, ka dzay ta pala tsaə zay va kwətiŋ tsa sa? ¹³ E gəzanŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma sa ka na dza, mba'a kəsay sa ciy, tərənŋw dza naə vəshiy, ta təmbəkə tsa ci va kwətiŋ tsa. Tərənŋwba ti kaa ni d'anj ni va niy zashi ma. ¹⁴ Ava tsəgha dī ma Dənŋwəy Hyala mə ghwəmə tsahwətiy zay ya kwətiŋ ta mbəzli daw daw bərçi ni va nəwvə kwəma ci ki» kə.

*Kwəma ka ndə məni, ghəci kə nay zəmbəghəy mbə məni *kwəma jikir na*

¹⁵ Zhini ma kə difa na: «Mba'a kə zəmənŋa tsa mbə nəw Yesəw məntənŋa *kwəma jikir nay, mbala harvə a gha gəzancy dzəkən kwəma va, ghwəy bakə bakəŋwəy li. Ma sa ka na dza mba'a yivə, "Tsəgha na katan, vəya na fəti" kəy, a gha zhəghəkəə dzəghwa kwal Hyala tsəgha. ¹⁶ Ma mba'a kə kala dī fəti ta kwəma gəzancy gha vay, mbala harvə, ya ndə kwətiŋ, ya mbəzli bakə kwasəbə gha. Nza ghwəy zhiniy gəzancy kwəma li shi. A ghənzə mbəə nza nja kwəma gəzəkə Zliya Hyala va. Sa nə na va: "Mba'a kə kwəma dzətitaə dzəti ngwəwəy, mbəzli bakə, ya mahkan kə dzaə ndəghakə fəti kwətiŋ naə dzəkən kwəma va, ka məndi gha zləba" kə. ¹⁷ Ma sa ka na dī ma fəti ta na dza niva va mbəzliy gəzə kwəma bay, basəŋwəyəm lə mbəzliy nəw Yesəw, a ghwəy gəzancy. Kala dza kəə dī fəti ta kwəma dza basəva tsa mbəzliy nəw Yesəw gəzancy difa kiy, mba'a gha zlay, ka nighə war lə mətse. Njasa nza naə ndə ta mbəri lə nja ndə *dəwan gha bəti ghalaba. ¹⁸ E gəzanŋwəy na katan nay, mba'a pə ghwəy pəhəti shiy, ta mənishi mbəzli tikə tə hidiy, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə. Ma ni pəhəti ghwəy, ka mənishi məndiw, pə ghwəy difa na, tsəgha dza ghəshiy nza va Hyala mə ghwəmə kwərakwə.

¹⁹ Zhini ba, e gəzanŋwəyəy, war dzəghwa mbəzli bakə mbə ghwəy tə hidī, mba'a ghəshi yəməti miy tsa shi kwətiŋ ta kwəma dī ghəshi dəw mbə cə'wəy, ta banavəshi shi dəw ghəshi va dza Dirə tsa mə ghwəmə. ²⁰ Va sa nzanay, war tə pətsa basəshi mbəzli va gar bakə, ya mahkan mbə slən tseyey, war tifa nzee mbə shi» kə.

Bəli fir lə kwəma tsahwəti ndə ghəra sləni tsaə dī ma pəli ndə mbə nəfə ci

²¹ 'Wakəwə Piyer mba'a kətəghəvay dzəvəgha Yesəw, ka dəw kwəma və, ma kə na: «A Ndə sləkəpə, ya zəmərə dza, mba'a bəliti mənira *kwəma jikir na, war ka mənira, war ka mənira, gar d'anj səfay, gar hwəm səfəe

təbə na yən pəlanay kwəma jikir na mənira na va mbə nəfə tsee tay? Gar mbərfəŋ sədee ta naa, naa njaa?» kə. ²² Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Ŋŋ, əhəŋ, gar mbərfəŋ səda dza naa nza gwa'a tsəghaw, mbərfəŋ mətsekə, gar mbərfəŋ səda ghaa pəlay mbə nəfə gha. ²³ Vanda taa gəzəŋa kwəma va njasa məniva na mbə mbəzli sləkə Hyala. Yəm na lə kwəma tsahwəti mazə, lə ka ghəra sləni ci, mba'a niy banavəshi gəna kaa mbəzli va ta sləni. Dza na tə nahwəti vici na, mba'a harashi mbəzli va ta bəlanati gəna ci ghəra ghəshi sləni li. ²⁴ Dzəghwa sa ghəti na bəla gəna va na, mba'a məndi pəmanakə tsahwəti ntsa nza gəna ci və gar mələyanw daf. ²⁵ Ma ntsa va na, shiy və gar wəti gəna vaw. Dəghwa ma kə ntsa ghəran ci na va sləni na: "Ma ghənzə tsəghay, wəzəba dza məndiy pamti səkəm na tə ntsa, ghəshi lə mali ci, lə ndərazhi ci, mba'a ni ci shi və gwanashi. Ghalabay, aa dzaa mbay watəra təm tsee va" kə. ²⁶ Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha na, dza zal tsa va, gələb gələbəy tə shinin ci kwa səda ndə gəna tsa ghəran ci na va sləni, ka cə'wə və. Ma kə na: "A ntsee dikə tsa, titihwə, yan pə gha na gha, kadiw ndəghətəra. Ta wavəŋa sa gha dzee dza gwanata" kə. ²⁷ Dzəghwa ntsa ghəran ci na va sləni mba'a zhəti hwər ti, mba'a pəlay mbə nəfə ci, mbərkəkə zlatanavə gəna va gwanata.

²⁸ Ma dzəghwa ndə sləni tsa pəlay məndi va sa səvəriy na tə ngwəla na, bəgəm ghəshi lə tsahwəti ntsa ka ghəshiy ghəra sləni li. Ma ntsa va na mba'a niy bəvə təm və, gar mbəl bələkwə kwətij. Dza na tasl kəsəti ntsa va ta na ci va gəna, ka mətserdi ta wəri tsa ci. Ma kə ngəci na: "Ə pə gha wavəra gənee va sənznəva" kə. ²⁹ Dzəghwa tsava ndə sləni kwərakwə ki, gələbə gələbəy tə shinin ci kwa kwəma ci. Ka cə'wə və, a kə na: "A ntsee, titihwə yan pə gha na gha kadiw ndəghətəra. Ta wavəŋa gəna gha va dzee" kə. ³⁰ "Awə, war sənznəva dee ghaa wavəra see" kə. Dza na, na naci mba'a dzaa kalaghwa ntsa va kwa fərshina, pa' fəca vici dza naa wanavə gəna ci va.

³¹ Ma sa nata nihwəti mbəzli ka sləniy tərmbə kwəmaa mənəta va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəŋw tərəŋw dzəkən ntsaa zhəhwər ma va. Dza ghəshi cəke' ghəshi dzaa slanakə kwəma va kaa ntsa ghəran ci ghəshi va sləni. ³² Sa favə ndə gəna tsa ghəran ci ghəshi va sləni ki na, dza na da' ghəci haray ndə ghəra sləni ndə ndərəm tsa va. A kə ngəci na: "A ta gha gha tsatsa ndəy, ndə ndərəm ndə nza gha. A gha nay, sa pəra'wəra gha dəvəy, gwanata zlatanəe gənee va niy nza va gha. ³³ Sana kiy, a gha niy təbəə mənəti zhəhwər ta ntsa nza ghwəy tsa li kwa zərə kwətij na, njasa mənətnəe va kwərakwə" kə kaa ngəci. ³⁴ Dza na tərəŋw ghəci bəti nəfəə dzəkən ntsa va, tə mbərkəkə kwəma mənəti na va. Mba'a kəsaghwa kwa fərshina, nza ghəci nza kwa kwərakwə, pa' fəca vici dza naa wanamti na ci va gəna gwanata" kə Yesəw.

³⁵ Zhini ma kə Yesəw dība ki na: «Favə tə ghwəy! Kala dza pə ghwəy pəli mbəzli mbə nəfə tsa ghwəy lə nəfə kwətij, ghəshi kə mənətnəwəy kwəma jikir nay, avə war tsəgha dza Dirə tsa mə ghwəməə mənətnəwəy kwərakwə ki, njasa mənəti ndə gəna tsa va va kaa ndə ghəra sləni tsa ci va» kə.

19

*Yesəw bənipə kwəmaa dzəkən təhəva tsa kar zal lə mali ci
(Mk 10:1-12)*

¹ Ma sa kədfamti Yesəw bəni shi va kaa mbəzli ki na, dza na mba'a barvay tə hidī ka Galile, ka dzay dzəti hidī ka Zhəwde, pəri na pəriḃa bəla həl Zhərdeḃ. ² Mba'a mbəzli dāḃ nəwvə. Dza na mba'a mbalamtishi gwanashi va zəleghwer shi.

³ Dzəghwa *ka Farisahi, mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha Yesəw ta dəw kwəma və, ta nigə kwəma ci, ma kə ghəshi ngəci na: «Banavə kwal *kwəma pəhəti *Məyizə kaa ndə ta tihə mali ci, ghənzə kə mananati kwəma ya namaḃa na?» kə ghəshi. ⁴ Ma kə Yesəw na: «Njaa na kwəma gəzəkə məndi mbə zliyaa dzəkən kwəma vaa, səkəkə ghwəy jangəhwə sa? Ma kəy: “Kwa taḃ taḃəy, nga' ngati Hyala zal ghəshi lə mali” kə. ⁵ Dzəghwa, a kə dīḃa na: “Ava va tsəgha dza zal barvay vəgha kar dəy lə mbəghəy, nza ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci. Ma nza ghəshi bakanashi mənishi ka vəgha kwətīḃ” kə. ⁶ Mba'a kə tsəgha kiy, mbəzli bakə na ghəshi ghwəla kiw, vəgha kwətīḃ na sa shi. Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ndə ngəri təhəvəri shi jakəti Hyala ma» kə Yesəw.

⁷ Ma sa favə ka Farisahi tsəgha, ma kə ghəshi na: «Yāḃ, ya sa nzana tsəghay, tawa nə Məyizə, mba'a kə ndəə dī tihə mali ciy, a kwal va ndə, tsaslanavə ma ndə zliya kaa ngəta ta dəvə nzə, kə shiki?» kə ghəshi. ⁸ Ma kə Yesəw na: «Wa ma kwəma bəḃḃəy Məyizə kwal ti ta tihə mi'i ghwəy ghwəy lə zliyay, sa nzana caslakə ghən tsa ghwəy, kala zləḃa dī fəti ghwəy ta nəw kwəmaa gəzəkəvata na. Ma ghala kwatanatay, niy nza gəla nava kwəma tīḃa tərəw. ⁹ Na nee nee e gəzəḃḃəy: War mba'a kə ndə təhamti mali ci, kala məniti ghwərghwər ghənzə, dza mba'a bəvə nahwəti maliy, a ntsa va məniti ghwərghwər» kə Yesəw.

¹⁰ Ma sa favə mbəzli ta səḃa ci kwəma va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, ma ghənzə tsəgha, war tsəgha kə kwəma kən nzəy tsa kar zal lə mali na, wəzəḃa maw ma mənidiy bəva na» kə ghəshi.

¹¹ Ma kə Yesəw na: «Ma gəla nana kwəmay, mbəzli gwa'a dza naa mbay favəw. War mbəzli ghwənanamtishi Hyala məhərli shi, na shiy dzaa mbay favə. ¹² Ta na nava e gəzəḃḃəy, shiy ghəngəḃ ghəngəḃ na shiy makə zhər va bə mi'i. Nihwəti zhərəy, ghala yakəshi mənidi na mətī mətī kwala shi, va tsəgha bə ma ghəshi mi'i. Nihwəti na, va sa nzana mba'a mənidi tsa'wamtishi, nihwəti ḃa na, kala dī bəva ghəshi, sa dī ghəshi ghəra sləni kaa Hyala lə nəfə tsa shi kwətīḃ, nza Hyala sləkə mbəzli tikə tə hidī. Ma ntsaa dī zləḃavə kwəma vay, nza ghəci zləḃa» kə Yesəw.

Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni
(Mk 10:13-16; Lk 18:15-17)

¹³ Dzəghwa nihwəti mbəzli mba'a ghəshi ḃanakə ndərazhi kaa Yesəw, a ghəci fakən dividivi ci kən shi, ta cə'wə Hyala ti shi, dza *mbəzli ta səḃa Yesəw, ka makə mbəzli va. ¹⁴ Ma kə Yesəw sa nashi na ghəshiy makəshi na: «Ka makəshi ghwəy ma, zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghəe. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala» kə.

¹⁵ Dza na mba'a fanakənsi dividivi ci, ta təfanshi miy. Ləy hwəm ki na mba'a barvay tə tsava pi, ka dzay.

Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərəḃw tsa
(Mk 10:17-31; Lk 18:18-30)

¹⁶ Ma tə nahwəti vici na, ndəs tsahwəti ndə səkəkəy dzəvəgha Yesəw. A kə ngəci na: «A Metər, wa shi dzeə məniti wəzə ni kee kwəmavə piy tsa

kædi ma tay?» kə. ¹⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «A nava dəw gha kwəma wəzə na, ta məni vəya? Ma ntsa wəzə tsay war Hyala na kwətita. Mba'a pə ghaa di kwəməvə piy tsaa kædi may, nəw pə ghaa nəw kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala» kə Yesəw. ¹⁸ Ma kə ntsa va kaa Yesəw na: «Gəla nama hwəlfə kwəma pəhəti Hyala kee nəw kia?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni vay, ka pəəsli ndə gha ma, ka pəla mali ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təbə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ¹⁹ ə pə ghaa ha'wə tə kar dənja lə mənja, ka di nihwəti mbəzli gwanashi njasa di gha va ghən tsa gha kwərakwə, kə» kə Yesəw.

²⁰ Ma sa favə məgəla ndə shiy tsa va kwəma va, ma kə na: «A Metər shi bələkə gha niy, gwanashi nəwamtishee. Nana kiy wa shi kee zhiniy məni dība kia?» kə. ²¹ «Mba'a pə ghaa di məninja ka ntsaa kərkamti kwəmay, mbala pamti səkəm tə shi va gha, a gha tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səkəkə ta nəwra. Ma ghalaba kiy, ta kwəməvə shiy gwəranti dza gha mə ghwəmə» kə Yesəw ngəci. ²² War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərənjw. Dza na ka dzay lə nəfə lə nəfə, sa nzana ndə shiy tsa tərənjw tsa ghəci.

²³ Dzəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci ki na: «E gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ngahə na va ndə shiy ta tsəhə ghəci tə pətsa sləkə Hyala. ²⁴ Vanta nahwəti kwəma gəzanwəyee dība: Bəlanbā ngaləwba dza naa dzəvərta kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.

²⁵ Ma sa favə mbəzli ta səda ci nava kwəma na, mba'a səəvəri məhərli shi. Tapə ghəshi dzəmbəshi mbə dəfəw kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Əy war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi. ²⁶ Dzəghwa Yesəw naci, tsa' nighətishi. A kə kaa ngəshi na: «Kwəma vay, ka mbay mbəzliy mənitiw, ma na Hyala nanzə kiy, aa məniti. Sa nzanay, shiy tibaa tanjanati bərzi kaa Hyalaw» kə.

²⁷ A kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shi ghəy mba'a ghəy nəwvənja. Ya sa nzana tsəgha kiy, zhəmə njaa na dza ghəy kwəməvə na ghəy kia?» kə. ²⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, fəca vici dza Hyalaa məniti yəwən hidiy, ta nzəy dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwa gəzli mazə dībədībə na. Ma fəca vay, ghwəy ghwəy mbəzli mən lə bakə ni ni nəwvəra na, ta nzəy dza ghwəy dza kwərakwə kwa gəzli gəzli mezhizhə mən lə bakə. Nza ghwəy sla ngəwəvə dzəkən mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel. ²⁹ E gəzanwəy, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya ngwarməhiyəy zhər lə ghəyehi gwa'a, ya kar dəy lə mbəghəy, ya ndrəzhi yakə na, mba'a veher ci gwa'a, war ta ghərada sləniy, kwa kwəma jəw na ta kwəməvə shi ci va dza na tsəgha, gar bələkəwə səda. Zhini mba'a dzaa kwəməvə piy tsaa kædi ma dība. ³⁰ Mbəzli dən mba kə 'wa kwəma kaa mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm mbəzli sana na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kə Yesəw.

20

Bəli fir lə kwəma mbəzli ka sləni harvə ndə ta ghəra sləni mbə za ci

19:18 19:18-19 Səvəri 20:12-16; SləniTaH 19:18 **19:19** 19:19 22:39 **19:21** 19:21 6:20; 8:21-22; Lk 12:33 **19:22** 19:22 Cem 62:11 **19:26** 19:26 Zak 8:6; Lk 1:37 **19:28** 19:28 25:31; Lk 22:30; 1Kwər 6:2; ShiZhq 3:21 **19:29** 19:29 10:37 **19:30** 19:30 20:16; Mk 10:31; Lk 13:30

¹ Dzəghwa ma kə Yesəw ɓa na: «Avee dzaa gəzanwəy shi yəməva sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli li shi» kə. Ma kə na: «Yəmyəm na lə kwəma tsahwəti ndə za niy madiy na mekəshi mekəshi, ta pala ka sləni ta ghəranɔi sləni mbə za ci. ² Dza na mba'a kwəmavə mbəzli. Ma sa kwəmavəshi na na, “Mbəl mbəl dza ghaa wanəy mbə vəghwə, njasa ka məndi vaa wa ndimndim kaa ka sləni” kə mbəzli va ngəci, “tsəgha na, e zləbavə wanwəy tsəgha” kə kaa nghəshi. Sa sləkamti ghəshi na, dza na mba'a pəmashiy dzəmbə za ci ta ghəra sləni ghəshi ki. ³ Zhini ndə za tsa va ɓa, mba'a zhəkəvəriy ta pala nihwəti mbəzli ge'i lə tsahi məslidə. Ma dza na na, nihwəti mbəzli garə garə dzar tə ləwma gəmshi, kala shi məni ghəshi tifa. ⁴ Ma sa nashi na, a kə kaa ngəshi na: “A mbəzli ni, ndim dzamməm, a ghwəy dzaa ghəradə sləni mbə zee kwərakwə. E taa wawənəwəy zhəmə ghwəy njasa dza naa təbə” kə. ⁵ Tsəgha na, kə mbəzli va, ka madɔi tsəgha ta ghəranɔi sləni ci va. Zhini na difa, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i vici kwa ghən. Səvəri na na, mba'a kəsashi nihwəti mbəzli gəm shi difa. Dza na mba'a zhiniy pəmashiy dzəmbə za ci va. Zhini na difa, mba'a zhəkəvəriy ge'i ge'i lə tsahi mahkan, mba'a zhiniy kəsashi nihwəti mbəzli ɓa, mba'a pəmashiy dzəmbə za ci va. ⁶ Zhəghwa na difa ki, mba'a zhəkəvəriy ge'i lə tsahi cifə. Dza na mba'a kəsashi nihwəti mbəzli garə garə tə ləwma difa, war gəmshi kala shi məni ghəshi tifa. Ma sa nashi na na, dza na tapə ta dəw kwəma və shi, ma kə na: “Wa navam, vəghwə ghwəy tikə gəmɔwəy kala sləni ghəra ghwəy tifa shəkə?” kə ngəshi. ⁷ Ma kə mbəzli va na: “Waa ndə tifa dəwhwənəy ta sləniw, va tsəgha vəghwə ghəy tifa tsəgha” kə ghəshi. Ma kə ndə za tsa va na: “Ndim dzamməm a ghwəy dzaa ghəradə sləni mbə zee” kə. Mba'a mbəzli va nəwvə ta ghəranɔi sləni ci va.

⁸ Dzəghwa vici ki mba'a pəkəwəta. Sa pəkəwəta vici na, dza ndə za tsa va, da' harvə ntsaa ghəranɔi sləni kəghi tsa ci. A kə kaa ngəci na: “Harkə mbəzliy ghəra sləni va, a gha wanshi gəna tə sləni shi. Kaa mbəzliy kəray vaa dza ta sləni pə gha taa gha wa shiy, nza gha kəray tə niy 'wa vaa ghəra sləni va” kə. ⁹ Dzəghwa ka sləni va mba'a ghəshi ɓasəshi ki. Tapə məndi mbə wanshi gəna shi. Dza niy kəray va mbəzliy dza ta sləni ge'i ge'i lə tsahi cifə, təhwə ghəshi səkəshi, mba'a məndi wanatishi gəna shi. Ya wa ndə mbə shi na, mbəl mbəl məndi wanavə. ¹⁰ Dzəghwa niy 'wa vaa dza ta sləni mbəzli ghala mekəshi, ndəs ghəshi səkəshi. Ma kə ghən tsa shi na: “Daj dza ghəy kwəmavə shiy ka tanəti mbəzli ni ghəy niy vəghwə mbə sləni ɓasa” kə. Ma dzəghwa məndi na, mbəl mbəl məndi wanavəshi kwərakwə. ¹¹ Ma sa ɓəvə ghəshi gəna va mba'a ghəshi nata na, tapə ghəshi ta ngwəzliməə dzəkən ndə za tsa va, ¹² a kə ghəshi na: “Shi ka wa na gəla ni məntənəy gha ni shiy shəkəaa ntsa ghəy dikə tsa? Mbəzli niy, ghəshi kəray naa səkə ta sləni, war ler kwətɔnshi ghərahwə ghəshi sləni gwa'a tsəgha. Na na ghəy kiy, ghala mekəshi 'wati ghəy sləni, vəghwamti ghəy mbə vici vici vici, war ə viciy ndindinəy, kwəp kwəp ghəy dalantəvanəy. Njaa njaa ka gha wanəy gəna yəmyəm li shi kia?” kə ghəshi. ¹³ Dzəghwa ma kə ndə za tsa va kaa zləɓanci kaa tsahwəti ndə mbə shi kwətɔn na: “A madiga, a madiga, na na yaw, ngədɔtəɔ yaw. Niy 'wa ghaa ghəradə sləniy, a ghwəm niy sləkamti kwəma, mba'a gha niy zləbavə yən ɓəɔa mbəl tə vəghwə tsa gha mbə sləni. ¹⁴ Njanaa niy sləkati ghwəm tsəghay, ə pə ghaa ɓə zhəmə gha, a gha dzaa jighi. Wa yən dɔ na wanavə shiy tsəgha kaa ntsaa kəray vaa səkə ta sləni yəmyəm lə gha. ¹⁵ Ə nzana kala kwal vəya ta məni shi dɛe lə gənee ki shəkəna? Naa

ə ghəraŋja hərhe sa mənēe wəzə hwər na pən?" kə» kə Yesəw.

¹⁶ Zhəghwa, ma kə Yesəw ki na: «Ava war tsəgha dza naa nza kwərakwə ki, ni ləy hwəm shi ni mbəzli, ka mbəzli tə kwəma dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni tə kwəma mbəzli na, ka mbəzli ləy hwəm ghəshi taa zhəghəshi» kə Yesəw.

Yesəw zhiniy gəzə kwəmaa dzəkən məti ci, lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti kwa mahkana səda

(Mk 10:32-34; Lk 18:31-34)

¹⁷ Dzəghwa Yesəw mba'a kafəy ka dzay dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci mbə kwal na, dza na mba'a harvə mbəzli ta səda ci va mənə lə bakə ni ja' ja' vəgha bəla. Kə ka gəzanishi kwəma, ghəci mbə dza li shi, a kə na: ¹⁸ «Favə tə ghwəy, e gəzanwəy kwəma: Avannammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəba dza mbəzli ta fambərə, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi basakənda ngwəvəə pəslira. ¹⁹ Mba'a ghəshi dzaa fambərə mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ka ghəshi dza na, ka tsəərəda, ka də'wəra lə kwərpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza danwə danwəvəghara vəgha tsəm, mba'ee dzaa mətira. Ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee dza mbə məti tə kwa mahkana vici» kə.

Yesəw ghəshi lə mbəghəshi kar Zhakə lə Zhanj

(Mk 10:35-45)

²⁰ Dza mali Zhebede kət kətikəvataa dzəvəgha Yesəw ghəshi lə ndərazhi nzə, kar Zhakə lə Zhanj. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa kwəma Yesəw, ta cə'wə kwəma və. ²¹ Ma kə Yesəw ngəta na: «A shi dī gha vəya?» kə. Ma kə mali va na: «Ghala vəghwə tsa dza ghaa nza mbə sləkə mbəzliy, nza gha bəvə ndərazhee ni, ta nzəy vəgha gha, mba'a tsahwəti tə kwa bəzəmə gha, mba'a tsahwəti tə kwa zlebī gha. Ghənzə na kwəma dee ghaa zləbavə» kə. ²² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ma ghwəyəy, sənashi shi dəw ghwəy ni ghwəyəw. A pənəy, ka dza ghwəy mbay sə'wati ngəra'wə tsa dzee tsa ta sa na?» kə. «Ta mbay dza ghəy sə'wati» kə ghəshi. ²³ Ma kə Yesəw na: «Yanj, tsəghaa nava nanzə katanj. Ta sa ngəra'wə tsa dzee va ta sa dza ghwəy kwərakwə. Ə na na nzana kiy, yən dza naa bərkə na, tsatsa ndə dza naa nza tə kwa bəzəmee, tsatsa tə kwa zlebēe pənəw. War mbəzli gwəmanatishi Dirə va pətsa va kaa ngəshiy, ghəshi dza naa nzəy ti» kə.

²⁴ Ma sa favə niy tərmbə va mənə ni *mbəzli ta səda Yesəw kwəma va na, gha ghəshi ghati bə nəfəə dzəkən kar Zhakə ghəshi lə Zhanj. ²⁵ Dzəghwa Yesəw ki mba'a basayshi gwanashi. Ma kə ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay, mezhizhə tə hidiy, lə gwəlanj sləkə ghəshi mbəzli. Mbəzli dikə dikə ni kən shi kwərakwə ba na, ka mənī kwəma lə bərciy dzəkən shi. ²⁶ Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa kəli ghən tsa ghwəy nja mbəzli va ma. [Ə gəzanwəy ya, mba'a kə ndəə dī mənīy ka ntsa dikə tsa mbə ghwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ghəraŋwəy sləni tsa mbə ghwəy]. ²⁷ Mba'a kə ndəə dī mənīy ka ntsaa 'wa kwəma ngəŋwəyəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka mava tsa mbə ghwəy. ²⁸ Ava tsəgha nzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri sana. Sa səkəree na, nza mbəzli ghərada sləni səkə yaw. Ta ghəranishi sləni kaa mbəzli səkəree. Kee

dza na, mba'ee zlay piy tsee, ka mətira, ta mbəərə mbəzli d̄aŋ, nza ghəshi kwəmavə piy tsa kədi ma» kə Yesəw.

*Yesəw lə ghwəlefesli bakə
(Mk 10:46-52; Lk 18:35-43)*

²⁹ Dzəghwa kar Yesəw lə *mbəzli ta səda ci, mba'a ghəshi madishi ta səvərishi mbə məlmə Zherikwə. Ma ghəshi mbə səvəri na, dza mbəzli d̄aŋ ka nəw Yesəw. ³⁰ Ghalabā na, mba'a nihwəti ghwəlefesli niy nza tifa bakə, mənəzəy vəgha kwal. Dzəghwa mba'a ghəshi favə gaka. Ma sa favə ghəshi gaka na, dza ghəshi ka d̄əw kwəmaa mənta. Ma kə məndi ngəshi na: «Wa Yesəw na saa dzar» kə məndi. Dza ghəshi tsəgha ki, ka zlapanci kwəma, a kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi.

³¹ Dzəghwa mbəzliy bəsəshi va, ka nabəshi, a kə ghəshi na: «A ghwəlefesli ni, kalayəm miy tsa ghwəy va» kə ghəshi. Zhəghwa ghwəlefesli nashi ki, mətəsəh ghəshi zhiniy mətəsahata zlapə kwəma: «A Ndə sləkəpə, Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ghəy na gha» kə ghəshi. ³² 'Wakəw Yesəw tsəgha gar garəy, dza na da' harashi, mba'a ghəshi səəkəshi. Sa səəkəshi ghəshi, ma kə Yesəw ngəshi na: «A shi dī ghwəy yən məntəŋwəya?» kə. ³³ Ma kə ghwəlefesli na: «A Ndə sləkəpə, war mərshi ma ghaa diwəŋamətəŋəy mətəsəhi ghəy, nza ghəy nay pi, na sa dī ghəy» kə ghəshi. ³⁴ Dza Yesəw mba'a mərshi li shi, kə dapə dapə dadapashi mətəsəhi shi. Dzəghwa nza'jəw mətəsəhi zhər bakə ni va diwəŋəshi tsəgha, ka mbə ghəshiy nay pi ki. Dza ghəshi ka nəw Yesəw.

21

*Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mk 11:1-11; Lk 19:28-40; Zhj 12:12-19)*

¹ Ma kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci ndəkwə ndəkwə lə məlmə Zherəwzalem na, mba'a ghəshi tsəhəshi ndəkwə lə nahwəti məlmə, Bətəfazhe slən tsa nžə. Ndəkwə ghənzə vəgha kəlaŋ tsa har məndiy kəlaŋ *'Wəlivə. Dza Yesəw mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta səda ci. ² A kə ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə tarba va kwa kwəma ghwəy. Sa ka ghwəy tsəhəŋwəy mbəy, ta kəsata kwantəmca dza ghwəy dza pəhəpəhə tə zə'wə, ghəshi lə zəghwə nžə. Sa ghwəy dzay, nza ghwəy pəlikəvərashi. ³ Mba'a kə ndəw d̄əw va ghwəy: "Tawa pəelishi ghwəya?" kəy, "waa Ndə sləkəpə d̄əwshi na" pə ghwəy dzaa ni. Nza'jəw dza naa zlatavəŋwəyshi» kə.

⁴ Ma mənishi shi va tsəghay, war ta mbə kwəmaa niy gəzəkə ndə Hyala va mbəradzə dzəghwata kwa. Ma kə niy niy:

⁵ Gəzanashim kaa mbəzli mbə məlmə *Shiyəŋw: Ava Mazə tsa ghwəy səəkə, jəwə zhəghəti ghən tsa ci, d̄allə mə kwantəmca, ma dī naa gəzəy, zəghwə kwantəmca, kə niy ni.

⁶ Ma sa gəzanakə Yesəw kwəma va kaa mbəzli ta səda ci va ki na, mba'a ghəshi dzashi. Mba'a ghəshi dzaa mənti war njasa gəzanakəshi na va.

⁷ Mba'a ghəshi pəlanakəvə kwantəmca va lə zəghwə nžə va. Sa pəlikəshi ghəshi na, dza ghəshi pəli' pəli' ghəshi palati kwəbənər kən ghən shi

tə hwəm kwantəmcici va. Dzəghwa Yesəw mba'a dzəməə nzəyəy ti shi. ⁸ Mba'a mbəzli niy nza tifa tərəjw. Dzəghwa ghəshi, pəli' pəli' ghəshi pə pələnəy kwəbənər shi kwa kwal. Ka bəbəli kəslifi nihwəti, ka sləkashiy dzəghwa kwal, a ghəci dza ti shi. Ta fal, nja mazə tsa dikə tsa mənti mbəzli va shi va tsəgha. ⁹ Dzəghwa mbəzli mbə nəw Yesəw va lə niy 'wa kwal ngəci gwanashi, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ngwəmə lala, a kə ghəshi na:

«'Wəsa kaa Hyala,

ntsa dikə tsa na jijiy mazə *Davitə.

Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə

kaa ntsaa səkəy tsa mbə slən tsa nzə.

'Wəsa kaa Hyala dikə na mə ghwəmə» kə ghəshi.

¹⁰ Ma Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzaleməy, pəlan pəlan pəlan niy səvərishi mbəzli dzəti ngwəla. Dza ghəshi ka gəgəzə kwemər, a kə ghəshi na: «'Wa slən tsa tsatsa ndə kia?» kə ghəshi. ¹¹ Ma kə məndi ngəshi na: «'Waa *ndə gəzə kwəma Hyala tsa har məndi vaa Yesəw na. Səkə mbə məlmə Nazaretə, tə hidī ka Galile səkə na» kə məndi.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə *ciki Hyala*

(Mk 11:15-19; Lk 19:45-48; Zhj 2:13-22)

¹² Dza Yesəw ka dzay dzəmbə ciki Hyala. Dzəmbə na na, mba'a kəsashi ka dəl shiy, lə ka pa shiy mbəfa. Dza na cəke' tihəkəvərishiy dzəti ngwəla, kə dzəpə dzəpə dzədzəpamti tebelerhi mbəzliy mbəərə gəna, mba'a gəzli gəzli nzəy mbəzliy dəl kwəkəwər palayhi gwa'a gwa'a. ¹³ Ma kə kaa ngəshi na: «'Ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: "Ciki tseyey, ciki tsa dza mbəzliy cə'wəra mbə na" kə məndi. Ma dza ghəwəy na ghəwəy ki na, mba'a ghəwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.

¹⁴ Dzəghwa ghəwəfesli lə vədəvədər mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw mbə ciki Hyala. Dza na mba'a mbəlamtishi. ¹⁵ Ma sa nata mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala kwəma mənti Yesəw va mađanə mađanə na na, mba'a nəfə tsa shi satiy. Dzəghwa ndərazhi ka gəzə kwəma mbəfa zlanzlan dīfa, ma kə ghəshi na: «'Jijiy mazə *Davitə na ntsa dikə tsa, jijiy mazə Davitə na ntsa dikə tsa» kə ghəshi. Mba'a nəfə tsa mbəzli va zhiniy satiy dīfa. ¹⁶ Ma kə ghəshi kaa Yesəw ki na: «'Ca ki, favə gəla shi pə'wə ghəshi va gha tsəna?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «'Yə, gwa'a gwa'a favəshee. Ə səkə ma ghəwəy jəngəhwə kwəma gəzəkə Hyala va mbə zliya nzə shəkəna? Ma kəy: "Ma ghay, gwa'a gwa'a banənavəshi gha fal slən tsa gha kaa ndərazhi, lə kaa vərənje'wəta gwa'a" kə» kə Yesəw. ¹⁷ Sa gəzamti na kwəma va na, dza na mba'a zlashi, ka səvəriy mbə ciki tsa va. Səvəri tsa səvəri na na, mba'a bərvay mbə məlmə Zherəwzalem, ka dzay dzəmbə məlmə Betani, hi na mbəfa.

Yesəw lə dəjw bəzakə

(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ma way pi tə mekəshi na, mba'a Yesəw mađiy ta zhəghəvaa zhəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma ghəci mbə kwal na, ka ghəranči ma. ¹⁹ Dza na mba'a nay dəjw bəzakə. Sa nay na na, kə ka kətivaa dzəvəgha, ta ngəli ya ti, ta zəmə. Tsəhə na na, kwataka kəslifi ghəci kəsashi gwa'a tsəgha, kala ya fə məfa. Sa nata na tsəgha, ma kə kaa fə va na: «'Gha na na ghay fə nay,

gwa'a na na gha kwōma, ka zhini ghaa yahwō ya ghwōla ka gha nzaw!» kē. War sa gōzōkē na tsōgha na, hyan dōnjw bōzakē tsa va ghwōliy. ²⁰ Ma sa nata *mbōzli ta sōfa Yesōw nava kwōma na, ka mananshi maɔanja ghōnzō. Ma kē ghōshi na: «njaa na nana kwōma tsōtsō, ghwōliy dōnjw bōzakē tsa war nza'jōw tsōghaa?» kē ghōshi.

²¹ Ma kē Yesōw ngōshi na: «Θ gōzanjwōy ya, ta na navay, tsōgha na, war mba'a pē ghwōy banavō nōfō tsa ghwōy kaa Hyala, kala mōnti ghōn tsa ghwōy ghwōy bakē bakōy, a ghwōy dzaa mbay mōnti njasa mōntee tsa lē fō na. Ya pa' ka tanjōti na mōntee nay, ta mbay dza ghwōy. Ta mbay dza ghwōy gōzō ya kaa dōlagwa: "Barvanja tō pōtsa va mbalaa dzōghwa kwōfa!" pē ghwōy, ka ghwōy nighō na, dōlagwa va mōnti war tsōgha.

²² War banavō ma ghwōy nefer ghwōy kaa Hyalay, ya wa shi cō'wō ghwōy na, ta kwōmavōshi dza ghwōy gwa'a» kē Yesōw.

Sōkō kwōma sōkō bōrci ghōra Yesōw va slōni li shia?

(Mk 11:27-33; Lk 20:1-8)

²³ Dzōghwa Yesōw ka dzay dzōmbō *ciki Hyala. Sa dzōmbōy na na, dza na ka bananshi shiy kaa mbōzli. Dzōghwa mbōzli dikē dikē ni mbō *ka ta Hyala, lē mōtikwōkwōr *ka Zhōwifō, kōt ghōshi kōtōghōvashiy dzōvōgha. Dza ghōshi ka dōw kwōma vō, ma kē ghōshi kaa ngōci na: «A Metar, gōzanjōy, kwōma sōkō ni gha ni bōrci ghōra gha slōni gha na li shi tay? Wa ntsaa ndanja kwal ta ghōra gōla slōni naa?» kē ghōshi. ²⁴ Ma kē Yesōw ngōshi na: «Yōn kwōrakwōy, ta dōw kwōma dzee va ghwōy kwōtij. Mba'a pē ghwōy zlōbakōra kwōmee vay, ma nzee gōzanjwōy sōkō tō pōtsa sōkō bōrci ghōree va slōnee na li shi. ²⁵ A nō ya kwōrakwō kiy: Wa ntsaa ghwōnay Zhanj ta mōnīpē *batema? Hyala shōkōnaa, naa mbōzli?» kē.

Ma sa gōzōkē Yesōw tsōgha na, dzōghwa ghōshi ka slōka kwōma kwa jipō shi, ma kē ghōshi na: «Njaa dza ghwōmmō ni kaa nana kwōma sana kia? Mba'a pē ghwōmmō ni: "Hyala ghwōnay na Zhanj" pē ghwōmmōy, "ya sa nzana Hyala ghwōnay na, tawa niy zlōba ma ghwōy kwōma ci shiki?" dza naa ni ngōmmō. ²⁶ Mba'a pē ghwōmmō ni: "Mbōzli ghwōnay na" pē ghwōmmō dība na, a hazlōni ghwōmmō va ni gwa'a ni mbōzli. Sa nzanay, mbōzli gwanashi sōnay na, Zhanj ka *ndō gōzō kwōma Hyala» kē ghōshi.

²⁷ Ma kē ghōshi kaa zlōbanci ki na: «Sōnay ntsaa ghwōnay ghōyōw» kē ghōshi. Ma kē Yesōw ki na: «Ghōnzō tsōghay, yōn kwōrakwō na, ka gōzanjwōyee nda kwōma sōkō bōrci ghōree ni slōni li shiw» kē.

Bōli fir lē kwōma ndōrazhi ndō bakō

²⁸ Dza Yesōw ka nōw lē gōzō kwōma ci naci ki, ma kē na: «Avee taa bōlikōnjwōy fir, nza ghwōy tōkō dzōkōn: A tsahwōti ndō tība, bakō ndōrazhi vō. Ma kē kaa tsa dikē tsa zōghwō ci na: "A zōghwee, dzōmti dza gha ta za ndatō" kē. ²⁹ Ma kē zōghwō va na: "A di, ka tsōhōree kwamtiw" kē. Zhini na lōy hwōm mba'a zhōghanti zōzō kwōma, pōlhōm maɔiy, mba'a dzay dzōmti va, ta za. ³⁰ Dzōghwa didi tsa va mba'a dzaa gōzanci kaa tsa jōw tsa zōghwō ci, war njasa gōzanakō na va kaa tsa dikē tsa va. Ma kē tsava na: "Wa yikwa, tsōgha na, ta dza dzee di" kē. Dzōghwa na dighevō nzōyōy, kala dza. ³¹ Sana sōnzōnva yōn kōē dōw va ghwōyōy, mbō ndōrazhi bakō ni va na, tsama zōghwō na tsaa ghōranati slōni dī dōshia?» kē Yesōw. «Tsa kwa tanja va kia» kē ghōshi. Ma kē Yesōw ki na: «Ghōci na katanj. Θ gōzanjwōy ya ki, ta na navay, tsōgha na: Pōrba ka

*dəwan, lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər nashi ghwəy va dza naa tsəhəshi mbə mbəzli sləkə Hyala kən ghwəy. ³² Sa wanay: Ndəs niy səkəy Zhan tsaə mənipə *batem ta cinwəy kwal Hyala, dzəghwa ghwəy na, kala di ghwəy zləba na ci va kwəma. Ma ka dəwan, ghəshi lə mi'i mbə ghi ka ghwərghwər va nashi ki na, mba'a ghəshi zləbavə, ka nəw kwəma ci va. Ya tsəgha niy nashi ghwəy mbəzli va zləbavə, mba'a ghəshi tsati titihwə tsa shi kwa kwəma Hyala na, kalaa niy di zhəghanti nefer ghwəy ghwəy na na ghwəy, ta zləba kwəma ci va» kə.

Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm
(Mk 12:1-12; Lk 20:9-19)

³³ Zhini ma kə diba na: «Fam tsahwəti fir diba, a tsahwəti ndə ghi niy nza tibay, dza na ngwəbə ngwəbə ngwəbati fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na dəzlətsəbə hayshi. Kə kaa kə'wə kwəba la' lati, ta bəsə məəli ya fəhi va kwa. Dza na mba'a ngati pi madzək tsa dza mənədiy nzəy ta ndəghwə fəhi va mə. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlata mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə. ³⁴ Ma sa mənəy vəghwə tsaə ngəli ya fəhi ki na, dza ndə tsa tsa va, bəñ ghwənashi mbəzli mbə ka sləni ci, ta dza ghəshi va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, nza ghəshi banakə na ci bəla ya fə. ³⁵ Ma sa tsəhəshi mbəzli va na, dza mbəzliy ndəghwə tsa va nashi ki, mba'a ghəshi pəslishi ti shi, tasl ghəshi kəsəvə tsahwəti mbə shi, də'wə də'wə ghəshi də'wəti, mbəh ghəshi paslamti tsahwəti. Ma kwa mahkana ndə na, mba'a ghəshi pə'wəy lə hərəzli ka mbəri. ³⁶ Dza ndə tsa tsa va kaa nihwəti mbəzli dafəj tərənjw, ka tanjəti ni kwa tanja va, mba'a ghwənəghəshi ngəshi diba. Zhəghwa war tsəgha mbəzli ka sləni kwa tsa va zhiniy sanamiy shi ngəra'wə kaa niva mbəzli diba, njasa niy sanamiy ghəshi va kaa ni kwa tanja va mbəzli.

³⁷ Dza ndə tsa tsa va tə kwa kərni, mba'a ghwənənanaghəshi zəghwə ci də'wə ghən tsa ci. Ma kə mbə ghən ci na: "Sa ka ghəshi nay zəghwə yay, a ghəshi dzaa ha'wə ti" kə. ³⁸ Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki. Ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: "Yawaa, avanay ndə zəmə ghi səkəy də'wə ghən tsa ci ki. Dzammə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti, nza ghwəmmə mbəərəhwə tsa ka sa ghwəmmə!" kə ghəshi. ³⁹ Dzəghwa ghəshi tasl, ghəshi dzaa kəsəti, ka mbahə səmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla. Sa mbahəkəmə ghəshi na, mba'a ghəshi pəəsliti» kə Yesəw.

⁴⁰ Ma sa kədəfanti Yesəw fir ki, ma kə kaa mbəzli va na: «Njaa dza ndə tsa tsa vaa mənə lə gəla mbəzliy ndəghwə tsa va tsəgha ni sa ka na səkəyaya?» kə. ⁴¹ Ma kə ghəshi ngəci na: «Sa ka na səkəyəy, rapə dza naa bakwamti ka ndərəm va, kala mənə ma zhəhwər ti shi ya jəw nza. Ka na dza na mba'a fanambəshi tsa ci va mbə dəvə nihwəti ka ndəghwə tsaə dzaa mbay banavə na ci bəla shiy, mbə shi dza ghəshiy ngəli, sa ka na dəwshi, ghala pətsa dza vəghwə tsaə ngəli fəhiy mənəy» kə ghəshi.

⁴² Ma kə Yesəw ki na: «Səkə ghwəy jangəhwə kwəma gəzəkə Hyala va mbə zliya nza sa? Ma kəy:

Ma hakwə tsaə niy ndəghamti ka ndəbə shiy vay
ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaə gwəraa jihəti ciki.

Hyala kwa Sləkəpə təravə na hakwə tsa vaa mənəti
ka saa gwəra tsəgha nanzə ki.

Dzəghwa mbər ka kwəma madəfəna madəfəna na

ghenzə mənta kwa mətse ghwəmmə, kə Zliya Hyala» kə Yesəw.

⁴³⁻⁴⁴ Ma kə Yesəw dība na: «Ntsaa dzaa bati tərəə dzəti hakwə tsa vay, ta bəəlivərivay dza ntsa va. Ghəci kə tərəkənvay kən ndə bā na, mba'a zlərəvəri ndə. Ava va tsəgha zhinee gəzanwəy, ka dza ghwəy nza mbə mbəzli sləkə Hyala ghwəlaw, hwəlfə nihwəti mbəzli dza naa sləkə. Niva mbəzliy, ta dī fəti dza ghəshi ta kwəma nzə» kə Yesəw.

⁴⁵ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka Farisahi, pənjw ghəshi famti fir tsa bəli Yesəw va. Mba'a ghəshi fəti ghən: «Dzəkən ghəy bəli Yesəw fir tsa va» kə ghəshi. ⁴⁶ Tapə ghəshi mbə pəla kwal tsa kəsə Yesəw na, ka hazləni ghəshi va nihwəti mbəzliy bəsəshi va. Sa nzana ka *ndə gəzə kwəma Hyala mbəzli va bəti Yesəw.

22

Bəli fir lə kwəma har mbəzli ta zəmə shiy mbə bə mali (Lk 14:15-24)

¹ Dzəghwa Yesəw dība, ka bəlanshi tsahwəti fir kaa mbəzli, ma kə na: ² «Ma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli dībay, ghala mbə lə kwəma dzee na ta gəzanwəyəw: A tsahwəti mazə niy nza tība, dza na mba'a tati shi zəmə tərənjw, ta zəməshi, mbə pəhə mali kaa zəghwə ci. ³ Ma sa gwəmantəvay na na, mba'a ghwənashi nihwəti ka sləni ci, ta haka mbəzliy niy gəzanshi na səkə ta zəmə shi va. Ma dza mbəzli haka na va nashi ki na, kala dī səkə ghəshi. ⁴ Zhini na da' harvə nihwəti ka sləni ci, ta ghwənishi bā. A kə kaa ngəshi na: “Mbalam va mbəzliy niy gəzanshee va səkə, a ghwəy harashi. E hanamti slay, lə gemim kəli kəli ni, mba'am tamti shi zəmə gwa'a, tərə na war zəməshi, səkəkm, kə, pə ghwəy kaa ngəshi” kə. ⁵ Tsəgha na, kə mbəzli va, ka dzashi. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kaa mbəzli va war tsəgha. Ma mbəzli haka mazə tsa va va nashi ki na, kwəmaa shashanshi tība mbə niva shiy ya jəwəw. Mba'a ghəshi dzadzashi ta sləni shi. Ka dzay tsa dza ta za za ci, ka dzay tsahwəti ta pala shi zhəghə dəwə ci. ⁶ Dza nihwəti niy tərmbə mbəzli, mba'a ghəshi kəsəti ka sləni mazə va, sa' sa' ghəshi sanamiy shi ngərə'wə, mba'a ghəshi bakwamtishi. ⁷ Ma sa favə mazə tsa va kwəma va na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərənjw. Dza na mba'a ghwənashi ka sawji ci, ta dza ghəshiy bakwamti mbəzliy bakwamti ka sləni ci va, ka ndamti lə məlmə shi ta gwa'a.

⁸ Zhini ləy hwəm ki, ma kə kaa nihwəti ka sləni ci na: “A mbəzlee, avanay sənəzəna kiy, gwa'a gwa'a niy mbəlitee tamti shi zəmə ta zəməshi mbə pəhə makwa zəghwee na. Sana kiy, mbəzliy niy haree va na, ka dza ghəshiy 'wati shi zəmə ni ghwəlaw. Sa nzanay, a ghəshi dzadzashi ta na shi sləni. ⁹ Ghənzə tsəgha kiy, ləvərim dzəti ngwəla, a ghwəy dzaa təwrə dzar mbə məlmə. Ya wa ntsa dza ghwəy kəsəyəy, nza ghwəy har səkə, ta zəmə shi zəmə ni” kə mazə tsa va. ¹⁰ Dza ka sləni ci va, mba'a ghəshi səvərishi, ka dzashiy dzəghwa kweler. Mba'a ghəshi haharashi ni kəsashi ghəshi mbəzli dzar mbə məlmə, ta zəmə shi zəmə va. Mbəzli jikir kwəma ni, lə ni wəzə ni gwanashi. Dzəghwa ki, paf ciki təhəy va mbəzli.

¹¹ Ma sa bəsəshi mənđi gwa'a tsəgha na, dza mazə də'wə ghən tsa ci mba'a dzəmbəy ta nighə mbəzli harashi na ta zəmə shiy gwa'a ki. Ma dzəmbə na, sa nə na nighə kə na, kar mətse ci tə tsahwəti ndə. Ntsa va na, kala kwəbañ tsə kən ghən ci. ¹² Dza ma kə kaa ntsa va na: “A madiga, njaa 'wa ghaa səmbəñjaa dzəmbə ciki tsa kala kwəbañ tsə kən

ghən ghaa?” Kə. Hash ntsa va hashiy, kala mbəə zləbanci kwəma kaa mazə. ¹³ Ma kə mazə tsa va kaa ka sləni ci na: “Satim, kəsəm a ghwəy pahati tē zə'wə, kwa shid'shid' ci, lə kwa dividivi ci gwa'a. Nza ghwəy dzaa ndəghəy pəriba tē ngwəla mbə kwəsli va. A ghəci wawahə, ka pərə sli'i ci pəriba” kə» kə Yesəw. ¹⁴ Ma sa bələmti Yesəw fir tsa va, ma kə ba na: «Sa nzanay, daj tərənjw na mbəzli harashi Hyala, ə na na nzanay, daj na ni təravə na mbəzli mbə shiw» kə.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi*
(Mk 12:13-17; Lk 20:20-26)

¹⁵ Dza *ka Farisahi, mba'a ghəshi dzashi, mba'a ghəshi dzaa sləkati kwəma tsəhwəli, ta mbəə ngalivə Yesəw, ta kəsəti, tə kwəma dza naa zləbakə. ¹⁶ Ma sa sləkamti ghəshi kwəma ki na, dza ghəshi, mba'a ghəshi ghwənashi nihwəti mbəzli mbə mbəzli kwasəbə shi, ghəshi lə nihwəti mbəzli mazə *Erədə ta gəzə kwəma kaa Yesəw. Ma sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw ki, ma kə ghəshi ngəci na «A Metər, a ghəy sənay kwəma katarj na ka ghaa gəzə. War kwəma Hyala na sa ka ghaa bananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə. Ka hazləni gha va kwemer gəzə mbəzliw. Sa nzanay, ka nə gha, kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, tsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka təra ghalaa dzəmbə mbəzliw. ¹⁷ Ma kwəma dī ghəy sanay, ə dī ghəy ghaa gəzanəy kwəma təkə ghaa dzəkən kwəma dza ghəy na ta gəzanja: Kwal va ghwəmmə ta tsəhanci ghən ghwəmmə kaa mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi ta naa, na njaa?» kə ghəshi.

¹⁸ Ma Yesəw naci ki na, cəke' ghəci sənata kwəma shi va gəmgəm na təkəti ghəshi. Ma kə kaa zləbanshi na: «Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəlay, tawa dī ghwəy ngalira kia? ¹⁹ Citəram gəna tsəhə məndi va ghən tsa va li di» kə. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi bəvə dalaa cinti. ²⁰ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə. ²¹ Ma kə ghəshi ngəci na: «Fəətə mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi na, slən tsa ci sa va diba» kə ghəshi. Dzəghwa, ma kə Yesəw ki na: «Ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə tsa va njasa təbə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwəy banavə shi Hyala njasa təbə ghəshi kwərakwə» kə Yesəw.

²² Ma sa favə ghəshi kwəma zləbakə na va na, mba'a səəti məhərli shi, mbərəkə ghəshi zlay, ka dzashi.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə mətī
(Mk 12:18-27; Lk 20:27-40)

²³ A nihwəti mbəzli tifay, *ka Sadəsehi, kə məndi kaa ngəshi. Ma kə mbəzli vaa niy: «Ka zhakati mbəzliy bəkwəshi mbə mətīw» kə shiy ni. Dzəghwa fəcavata ki na, ndəs ghəshi tsəhəshi va Yesəw. Dza ghəshi ka dəw kwəma və, ²⁴ a kə ghəshi na: «A Metər, ma kə *Məyizə niy niy: “Mba'a kə ndə mətīy kala yavə zəghwə ghəci kwa mali ciy, zəmbəghəy dza naa bə mali mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəcīy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa mətīy va” kə niy ni. ²⁵ A nihwəti mbəzli niy nza tifa va ghəyəy, mbərfənj ghəshi ka ndərəzhi ndə kwətīnj. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi, mba'a bəvə mali ci. Dza na mba'a mətīy kala yakə zəghwə ghəshi li. ²⁶ Sa mətīy na na, dza Zəra hən bəhwə mali mbəri ti. Zhini Zəra mba'a mətīy kala yakə zəghwə ghəshi lə mali va ba. Dzəghwa Takwa mba'a mbəərhwə diba. Sar na kwərakwə mba'a mətīy, dzəghwa ndərəzhi va

mbərfañanavashi, mbəərəvə tsava, mətiy, mbəərəvə tsava, mətiy, war tsəgha. Cəke' ghəshi hati mali va, nək tsaa yavə zəghwə kwa mbə shi. ²⁷ Ma ləy hwəm shi gwanashi ki na, dza mali va kwərakwə mba'a mətita. ²⁸ Sana sənəvna kiy, avanay gwanashi bəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy zhakati mbə məti kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətij kia?» kə ghəshi.

²⁹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Ma ghwəyəy, ka favə kwəma di kwəma vaa gəzə ghwəyəw. Sa nzanay, sənata kwəma gəzəkə Hyala mbə zliya nzə ghwəyəw. Zhini dibay, sənata bərçi Hyala ghwəyəw. ³⁰ A na mbəzliy bəkwəshi, sa ka ghəshi zhakatishi mbə məti e gəzəywayəy, ka bə mi'i zhərəw, ka bə zhər mi'iw dza ghəshiy nza. Ghalabay, nja ka kwal Hyala va mə ghwəmə dza ghəshiy nza. ³¹ Ghənzə nja na kwəma zhakati tsa mbəzli mbə məti kiy, ə səkəkə ma ghwəy jəghəwə kwəma gəzəyway Hyala shəkən na. Ma kəy: ³² “Yənəy Hyala kar *Abərahəm, lə *Izakə mba'a *Zhakwapə nzee” kə. Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw. Hyala mbəzli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə» kə Yesəw. ³³ Ma sa favə mbəzliy basəshi va kwəma gəzəkə Yesəw va na, ka mananshi madfaña ghənzə.

Kwəmaa gwəramti dikə mbə kwəma pəhəti Hyala
(Mk 12:28-34; Lk 10:25-28)

³⁴ Dzəghwa mba'a *ka Farisahi favə, a Yesəw kəsəy *ka Sadəsehi lə gəzə kwəma, kə məndi. Ma sa favə ghəshi na, dza ghəshi basə ghəshi basayvashi. ³⁵ Dzəghwa tsahwəti *ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala mbə shi, ka dəw kwəma va Yesəw, sa di na ngali ci, a kə ngəci na: ³⁶ «A Metər, nama *kwəma pəhəti Hyala gwəramti na dikə mbə Zliya nzə tay?» kə.

³⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «Saa ni va: “Di pə ghaa di Hyala gha sləkəña, lə nəfə tsa gha gwanay, lə məhərli gha gwanata, mba'a gha banəwəy ghən tsa gha gwanay” kəy, ³⁸ ghənzə na kwəma gəzəkə Hyala ta mənı gwəramti tə dibədibə, lə dikə gwa'a. ³⁹ Vanta nahwəti kwa baka kwəma pəhəti Hyala dibədibə na: Saa ni va: “Di nihwəti mbəzli gwanashi, njasa di gha va ghən tsa gha kwərakwə” kə. ⁴⁰ Mbə kwəma gəzəkə na va bakə na səvərishi kar zliya kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə zliya ka gəzə kwəma Hyala gwa'a gwa'a» kə Yesəw.

*Dikəba *Kəristəw na kaa mazə *Davitə*
(Mk 12:35-37; Lk 20:41-44)

⁴¹ Dzəghwa Yesəw tapə ta dəw kwəma va *ka Farisahi basəshi va tə pətsa va. Ma kə na: ⁴² «A mbəzli ni, njaa ka ghwəy təkəkə dzəkən Kəristəw Ntsa tivə Hyala tay? Zəghwə wa na ka ghwəy nia?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Jijiy mazə Davitə na, ka ghəy ni» kə ghəshi. ⁴³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ndata tsəgha na kiy, njaa zhəkə na niy zhini mazə Davitə har Kəristəw: “Ndə sləkəra” kə, sa cinti *Safə tsa Hyalaa? A mazə Davitə niy gəzəkə, ma kə niy niy:

⁴⁴ A kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə sləkəray:
“Ndi nzəyña tə kwa bəzəmee,
pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha
ka mbəzli tə dəvə gha!” kə, kə niy ni.

⁴⁵ Ya sa nzana, Ndə sləkəra, kə mazə Davitə kaa har Kəristəw kiy, zhəkə dza njaa ka Kəristəw zhiniy nza ka jijiy mazə Davitə nə ghwəy kia?» kə.

⁴⁶ Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, tərəh ntsaa zhiniy mbay zləbanakə kwəma mbə shi. Dzəghwa ghala fəcava ki na, ndə tifa mba'a zhiniy təkə dəw nahwəti kwəma və ghwəlaw.

23

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma mənī *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi*

(Mk 12:38-39; Lk 11:43-46; 20:45-46)

¹ Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa mbəzliy basəshi tə pətsa va ghəshi lə mbəzli ta səda ci gwa'a na: ² «Kwəma pəhanavə Hyala va kaa *Məyizəy, a ghəwəmmə sənay, sləni *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi na bəni nza kaa mbəzli. ³ Njana nzana tsəghay, ə pə ghwəy dī fəti və shi, ka mənī kwəma bəniḡwəy ghəshi va gwa'a. Nanzə kiy, əntaa ghwəy dzaa mənī kwəma njasa mənī ghəshi tēpə ma. Sa nzanay, na nashi na, ka mənī shi bənipə ghəshi va ghəshiw. ⁴ Ghəshi na nashiy, shiy tanjanatishi bərci kaa mbəzli ka ghəshiy gəzanshi mənī. Njasa ka məndi vaa fanaghwa shi shəndəkə ni kwa ghən ndə. Ma ghəshi də'wə ghən tsa shi na, kala dī ma kanshi dəvə kaa mbəzli ya jəw tsə tsə. ⁵ Na shi kwəma ka ghəshiy mənī gwanatay, war ta mbə mbəzliy falshi gwa'a tsəgha, ka ghəshiy mənī. Hwəpər tsa jəw jəw tsa va ka məndiy fə kwəma Hyala kway, dikə dikə ka ghəshi mənivə tsa shi. Ka ghəshi dza dība na, ka pəhə shiy tərəḡw tərəḡw dzar ta mətəsnī kwəbənər shi. ⁶ Ya tə pətsa basəshi məndi ta zəmə shiy tsəhəshi ghəshiy, war pətsa nza mbəzli tə slən va ti ka ghəshiy pala ta nza. Ya mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə dība na, war tə kwəma ka ghəshiy dī nza. ⁷ Jəw dī ghəshi məndiy tsəfəkwə mbə səkəwəshi, dzar tə ləwmaw, jəw dī ghəshi məndiy harshiy mbəzli dikə dikə niw. ⁸ Na na ghəwəy ghəwəy mbəzli ta səfəe kiy, əntaa ghəwəy zləba məndiy hakanḡwəy, mbəzli dikə dikə ni ma. Sa nzanay, ghəwəy gwananḡwəy na, ngwarməmə mbə nəwraa gə ghwəy. Kwətḡḡəy na tsa ghwəy ntsa dikə tsa. ⁹ Ka har ndə ghwəy "Didi" tikə tə hidī ni ya tsamaba ma. Sa nzanay, Hyala mə ghəwəmə kwətita na tsa ghwəy Didi. ¹⁰ Ka zləba ghəwəy məndiy hakanḡwəy mezhizə ma. Sa nzanay, kwətḡḡəy na mazə tsa ghwəy. Ghəci na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala. ¹¹ Tsaa gwəra dikə ndə mbə ghwəyəy, ghəci kə dzaa nza ka ndə ghəranḡwəy sləni. ¹² Ə gəzanḡwəyee: Ntsaa dzaa kəli ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala jəwə tsətsə. Tsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci ndə, nja ntsa jəw tsay, tsava ndə na saa dzaa mənīy ka ntsa dikə tsa va Hyala» kə Yesəw.

*Yesəw lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a *ka Farisahi*

(Mk 12:40; Lk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Dzəghwa ma kə Yesəw kaa mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə ka Farisahi na: «Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghəwəy ghəwəy ka Farisahi, mbə səkə na ngəra'wə dzəkən ghəwəy. Ghəwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Dza ghwəy dīsl ghəwəy kalay miy kwal tsa dzəti pətsa sləkə Hyala va nihwəti mbəzli. A dī ghəwəy dzəmbə də'wə ghən tsa ghwəyəw,

a zlanay kwal ghwøy kaa niy di dzembø mbøzli, a ghøshi dzembø ßaw. [¹⁴ Ghwøy ghwøy mbøzliy ßønipø kwøma pøhøti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi niy, mbø søkø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy. Ghwøy ghwøy mbøzliy dakø mbøzli ni lø kwøma pørikø tø ngwøla. Ka ghwøy dza, me' me' ghwøy pamti shiy va mi'i mbøreketi gwa'a gwa'a na, zhini ka garø, pø ghwøy ni ta cø'wø Hyala. Ka ghwøy dza na, nza' nza' nza' ghwøy nzati nza tø cø'wø va. Tø mbørkø kwøma vay, ta møni ngwøvø dza Hyalaa dzøkøn ghwøy, tañ na nihwøti mbøzli.]

¹⁵ Ghwøy ghwøy mbøzliy ßønipø kwøma pøhøti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi niy, mbø søkø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy. Ghwøy ghwøy mbøzliy dakø mbøzli ni lø kwøma pørikø tø ngwøla. Ka ghwøy dzay, ka dzañwøy ta tøtwøø kørakø, lø shidshid' ghwøy, ka dzøy tø yam, lø kwambøwal. War ta dzaa pølavø ntsaa dzaa nøy kwøma ghwøy. Ma sa ka ghwøy kwømavø na, ka ghwøy dza mba'a ghwøy ßananavøshi ghwøy va. Ka shi dza ghwøy vaa ßananaghø dza na, mba'a ghøshi mønti ka ntsaa dzaa dzembø ghwø, sa ka ghøshi zhøghanti møhørlø ci ta møni *kwøma jikir na tañ kaa na ghwøy va.

¹⁶ Ghwøy ghwøy mbøzliy ßønipø kwøma pøhøti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi, mbø søkø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy. Ghwøyøy, ghala mbø ghwøy lø ghwølefesliy ci kwal va kaa mbøzliw. Ma pø ghwøy niy: "Mba'a kø ndø zømøkø føla lø *ciki Hyalay, shiy tiffaa mananciw. Ma mba'a kø zømøkø føla lø tsahi mbøzø mbø ciki tsa vay, ta køsø dza føla va" pø ghwøy ni. ¹⁷ Hyeler ni, ghwølefesli ni. Pørßa nima shiy na mbø shi bakø ni va nø møndi ngøñwøya? Pørßa tsahi mbøzø shøkønaa, naa pørßa *ciki Hyala, ghøci tsaa mønti tsahi va ka shi ßewðew ni kwa kwøma Hyala? Pørßa ciki Hyala na, e gøzawøy nee ki. ¹⁸ Ma pø ghwøy ni ßifay: "Mba'a kø ndø zømøkø føla lø pøtsa ka møndiy fø shiy ti ta ta Hyalay, shiy tiffaa mananciw. Ma mba'a kø ndø zømøkø føla lø shi fanati møndi va tø pøtsa va kaa Hyalay, ta køsø dza føla va" pø ghwøy ni. ¹⁹ Ghwølefesli ni. Pørßa nima shiy na ta shi bakø ni va nø møndi ngøñwøya? Pørßa shi ßø møndi va kaa Hyala shøkønaa, naa pørßa pøtsa fanta møndi va shi va ti ghøci saa zhøghøti shi va ka shi ßewðew ni kwa kwøma Hyala? Pørßa pøtsa føm va shi va ti na e gøzawøy nee ki ²⁰ Favø tø ghwøy e gøzawøy: Mba'a kø ndø zømøkø føla lø pøtsa fø møndi shiy ti ta ta Hyalay, lø shi fati møndi va tø pøtsa va ta gwa'a zømøkø ntsa va føla, di naa gøzø. ²¹ Mba'a kø ndø zømøkø føla lø ciki Hyalay, lø Hyalaa nzøy va mbø ciki tsa va ta gwa'a zømøkø ndø føla li, di naa gøzø. ²² Mba'a kø ndø zømøkø føla lø pøtsa mø ghwømøy, lø gøzli Mazø Hyala ta gwa'a, mba'a lø Hyalaa nzøy va kwa gøzli va ta gwa'a zømøkø ndø føla li, di naa gøzø.

²³ Ghwøy ghwøy mbøzliy ßønipø kwøma pøhøti Hyala ni, mba'a ghwøy ghwøy ka Farisahi niy, mbø søkø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy. Ghwøy ghwøy mbøzliy dakø mbøzli ni lø kwøma pørikø tø ngwøla. Ghwøy kiy, kar ghwøy ßø shiy kwøtijn mbø shiy møy ta ßøshi kaa Hyala. Tsøgha ka ghwøy ti nihwøti køslifi jøw jøw ni wøzø ni ka ghwøy ta. Ma shi gwøramti Hyalaa di ghwøy møni mbø kwøma pøhøti na na, kala di møni niva ghwøy. Shi di ma ghwøy va møni gwøramti Hyalaa diy, avanashi: Møni zhøhwøø ta mbøzli, mba'a møni kwøma lø kwal tsa nzø, mba'a nøy Hyala lø nøfø kwøtijn. Tsøgha na shi ka ghwøy møni nza ki, kala za ma ghøn ta ßø shiy kwøtijn kaa Hyala, søvøri mbø shiy møy ßifa. ²⁴ Ma ghwøyøy, ghwølefesliy

ci kwal kaa nihwəti mbəzli nza ghwəy. Ka ghwəy dzay, nashi ma ghwəy məcenekwesli tə shi sa ghwəy na, mba'a ghwəy nzələmtishi. Ma mba'a kə ngaləwba dzətita dzəti shi na, kip ghwəy sahwə nava. *

²⁵ Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla, mbalaa paf paf paf na nefer ghwəy va ghəli, lə va maw mənəni kwəma jikir na. Gwəyəy, mbəzliy gwəmanti yabə devəre sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa shi dəwdew pərikə tə hwəm shi, mbalaa ngərəkəkəkə na ghəshi va rəda kwa hwər kwa hwər shi nza ghwəy. ²⁶ A ka Farisahi, ghwələfesli ni. Ma pə ghwəy mənəni e gəzanwəy, pərba pətsa kwa hwər devərəhi ghwəy lə kwəkwer ghwəy pə ghwəy yabanti. Ma ghalabəy, dəwdew dza ghəshiy nza pə' pərikə tə hwəm shi.

²⁷ Ghwəy ghwəy mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy ka Farisahi niy, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy, ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. Ghala mbə ghwəy lə kwəli ka mənəni vaa hwəti tezlezl na, ka mbərə kwa kwəma mbəzliw. Mbalaa ma kwaɓa kwaɓa n zə ki na, paf təhəta va 'yesler lə va shi ghwaɓə ghwaɓə ni. ²⁸ Ghwəy kwərakwə kiy, war tsəgha nza ghwəy sana sənəzəna. Nja mbəzli wəzə wəzə ni ghwəy pəzli kwa kwəma mbəzli na, mbalaa paf təhəy pətsa mbə nefer ghwəy va dakə mbəzli, lə va ndərəm gwa'a» kə Yesəw.

Yesəw gəzə ngwəvə Hyala
(Lk 11:47-51)

²⁹ Zhini ma kə Yesəw ɓa na: «Ghwəy ghwəy *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni, mba'a ghwəy ghwəy *ka Farisahi, mbə səəkə na ngəra'wəə dzəkən ghwəy. Ghwəy ghwəy mbəzliy dakə mbəzli ni lə kwəma pərikə tə ngwəla. A ghwəy ngangamti kwəlihi ka gəzə kwəma Hyalaa niy bakwamti jijihinwəy mbərədzə wəzə wəzə. Mba'a ghwəy ghaslamti ni mbəzliy niy mənəni kwəma dī Hyala. ³⁰ Zhini ma pə ghwəy na: "Mba'a pə ghwəmmə niy nza tība ghala vəghwə tsa niy nza jijihimmə va tə ghwəmmə nzay, ka dza ghwəmmə zləba jakə miy tsa ghwəmmə li shi, ta bəkwə ka gəzə kwəma Hyala va nzaw" pə ghwəy ɓa! ³¹ Ma dī kwəma va gəzəy, mbə gəzə kwəma ghwəy va tsəgha nay, a ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy, jijihinwəy niy bakwaməti na ka gəzə kwəma Hyala, pə ghwəy, dī naa gəzə. ³² Ghənzə tsəghay, war nəw pə ghwəy nəw mənəni kwəmaa niy 'watənwəy jijihinwəy kwal tsa mənəni n zə gwa'a tsəgha, nza ghwəy kərnami sləni shi. ³³ Ghwəy ghwəy mbəzliy ndərəm ni nja kwara jigəzlihi niy, njaa njaa dza ghwəy mbay waslamti ghən tsa ghwəy va ngwəvə dzəti ghwə kia?

³⁴ Ava va tsəgha, kadiwəm, favəm: Ta ghəniwəy ka gəzə kwəma Hyala, lə ka sənata kwəma, mba'a mbəzliy bəni kwəma kaa mbəzli dze. Sa ka ghəshi səəkəshiy, ka ghwəy dza na, mba'a ghwəy bakwaməti nihwəti, dzəghwa kaa nihwəti danwə danwə dzəvəgha tsəm. Ka didi'wə nihwəti lə kwərpə dzar mbə ceker ɓasəvahi ghwəy. Ka nəwshi ta titihəshi dzar mbə məlməhi, mbə məlməhi. ³⁵ Va tsəgha ki, ma ngwəvə dza Hyala

* **23:24** 23:24 Dī kwəma vaa gəzəy: Mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə ka Farisahi, ə ka ghəshiy dzashi ta cimslı nəw na jəw jəw na kwəma mbə kwəma pəhəti Hyala. Ma na dībədībə na kwəma gwərəmti Hyalaa dī na, kala dī ghəshiy nəw. **23:25** 23:25 Mk 7:4 **23:26** 23:26 Zhj 9:40 **23:28** 23:28 Lk 16:15 **23:30** 23:30 5:12; SləniKY 7:52 **23:33** 23:33 3:7 **23:34** 23:34 1Tes 2:15 **23:35** 23:35 Ghava 4:8-10

vaa slaa dzækən mbəzli tə sa bakwaməti ghəshi mbəzli nə va slar slar ni kwatanay, dzækən ghwəy dza naa dza. Mbəzli ghəngħən ghəngħən bakwamti ghəshi, tə *Abel, ntsa slar tsa va Hyala gha mēndiy pəəsli ndə, ka sar lə bəkwəshi pa' tə Zakari, zəghwə Barashi. Dzar kwa jipə pətsa ka mēndiy fə shiy ti, ta ta Hyala, lə *ciki Hyala niy pəəsli ghwəy tsava. ³⁶ A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ngwəwə dza Hyalaa slaa dzækən mbəzli tə sa bakwaməti ghəshi mbəzli va gwanashiy, dzækən ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatə ni dza ngwəwə vaa dza» kə Yesəw.

*Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem
(Lk 13:34-35)*

³⁷ Dzəghwa ma kə Yesəw dzækən mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem na: «A mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, ghwəy bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghwəy pa'wamti mbəzli Hyala ghwənashi na lə hərəzli ka bakwamtishi. Daŋ sədəe mbə pəla basətəwəy ta ndəghwəwəy, njasa ka kwəkwəla vaa basambə kwərtiti nə mbə bəkəbəkə nəzə, kala zləba ghwəy. ³⁸ Ə gəzanwəy ya, nana kiy, ta banti dəwə nə dza Hyala tə məlmə ghwəy, war ka kwəfi dza naa mbəərətə. ³⁹ Ə gəzanwəy ya, ka zhiniy ghwəy nara ghwəla tərəw, pa' fəca dza ghwəy gəzəə dzəkənec: “Təfanati niy tsa nə Hyala kaa ntsaa səkə mbə slən tsa nəzə, ghənzə kwa sləkəpə” pə ghwəy» kə Yesəw.

24

*Ngəra'wə tsa ghəngħən ghəngħən tsa dzaa səkə, ka hidī gha kərə
(Mk 13:1-23; Lk 21:5-24)*

¹ Dzəghwa Yesəw mba'a madiy mbə *ciki Hyala kaa səvəriy dzay. Ma ghəci mbə dzay na, mba'a mbəzli ta sədə ci səkə kəsay. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Nighətima njasa ngay ciki Hyala tsa va wəzə tsa ci» kə ghəshi. ² Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Yə, e nay. Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya tsəgha nay ghwəy ciki tsa vay, ta ba'wamti dza mēndi. Ka dza ghwəy nashi hərəzli tsəŋəzli tsəŋəzli, ya kwətij ghwəlaw» kə Yesəw.

³ Ləy hwəm jəw ki na, dza Yesəw mba'a dzaa nəzəy mə ghən kəlan tsa har mēndiy «Kəlan *Wəlivə». Dza mbəzli ta sədə ci, mba'a ghəshi basəkəvashi kwətishiy dzəvəgha. Mba'a ghəshi nəzəyshi ja'ja' məba. Dzəghwa mba'a ghəshi ghəkə dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Ntsa ghəy dikə tsa, gə'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza mēndiy sənay ndal tərə gha ta səkəw, ndal tərmbə hidī ta kədiw, kə mēndi tay? Gəzanəy di» kə ghəshi.

⁴ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləba mēndiy ngədiŋwəy ma. ⁵ Sa nzanay, daŋ dza nihwəti mbəzliy səkə lə slən tsee. Ka ndə dzay: “Yən na *Kəristəw tsa tivə Hyala va” kə, ka tsahwəti dza dība na “yən na” kə. Gəla mbəzli vay, mbəzli daŋ tərəŋw dza ghəshiy ngədi. ⁶ Ta fa favə gaka mbəz dza ghwəy dza mbə məlməhi ndəkəw ndəkəw ni lə ghwəy. Zhini dībay, ta fa favə nəwər tsa mbəz dza ghwəy mbə məlməhi kərəkə kərəkə ni lə ghwəy. Ya ə dza ghwəy favə shi va tsəghay, əntaa her ghwəy taa dza ma. Ya njaay ta məniva dza gəla niva shiy tsəgha. Ya tsəgha dza shi vaa mənishiy, ka dza hidiy kədi diw. ⁷ Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti.

Ka tsahwëti mazë dza na, mba'a pëlati miy të tsahwëti, tapë ghëshi mbë mbëz taa nza. Dzar të nihwëti hidî ghëng'hën ghëng'hënëy, ta mënta dza ma, ka gërgërëva hidî dzar të tsahwëti pi ghëng'hën ghëng'hën. ⁸ Shi va gwanashiy, ngëra'wë tsaa dzaa gha sëakë na ghëshi, njasa ka mali vaa 'wa kemahë ta ya zëghwë na niva shiy.

⁹ Ka mëndi dza na, ka këkësëjwëy kaa nihwëti mbëzli, ta sanjwëy ngëra'wë ghëshi, ka bëkwënjwëy. Hwëlfëhi mbëzli gwanashiy, ka dza ghëshiy dî mëtsë ghwëy të sa nëwra ghwëyëw. ¹⁰ Ghala wëghwë tsa va kiy, dëj dza mbëzliy nëwraa zlay nëwra. Ka ghëshi dza na, ka nga dafa ta nihwëti, ghëshi ka ghën tsa shi, ka ndërëva kwa jipë shi. ¹¹ Dëj dza ka gëzë kwëma Hyala ka dzërvë tsahwëshi. Ka ghëshi sëakë na mba'a ghëshi ngëdëhwë nihwëti mbëzli dëj ta nëwshi. ¹² Tërënjw dza mëni *kwëma jikir naa vëjëtë të hidî. Ka gha nighë war va kwëma vay, mbëzli dëj zlay dîva kwa jipë shi. ¹³ Ma ntsaa dzaa jihëkëvay kala zlay nëwra ghëci pa' të vici mëti ciy, ta mbëliti tsava ndë dza Hyala. ¹⁴ Ma sa ka mëndi gëzamtî Yëwën kwëma wëzë naa dzëkën slëkë tsa dza Hyala ta slëkë mbëzli kaa mbëzli të hidî gwanashi, ta mbë hwëlfëhi të hidî gwanashiy favëy, ma nza hidî madî ta këdî ki.

¹⁵ Ta nashi shi rëdä rëdä ni va jikirkir ni, niy gëzëkë Daniyal *ndë gëzë kwëma Hyala kwëmaa dzëkën shi kwa zliya dza ghwëy garëshi mbë *ciki Hyala, (ntsaa jangëti kwëma vay, favë të ghëci wëzë). ¹⁶ Ghalabä kiy, mbëzli të hidî ka Zhëwë na, hwëshi të ghëshiy dzëmbë këlanj ta mbë mbëlîshi. ¹⁷ Mba'a kë ndë më jëba mbë tiferëy, ëntaa ghëci dzaa ni na: "Kadiw, e dzaa basëvë shi ya mbë ciki tsee" kë ma. Æ kë dzaa hwëy gwa'a tsëgha. ¹⁸ Ya kwamti dza ndë nza mbë zay, ëntaa ghëci dzaa ni: "Kadiw, e zhëghëvää jighi ta bëvë kwëbënjëree" kë ma. Æ kë dzaa hwëy gwa'a tsëgha. ¹⁹ Ngëra'wë tërënjw dza savaa nza fëcava kën mi'i lë hwër lë mi'i ka ndrëzhi të hwëm. ²⁰ Cë'wë pë ghwëy cë'wë Hyala ëntaa bali va taa mëniva ge'i ge'i lë tir tasli, lë nëghëtää dzaa nza fëca *vici dëkëva. ²¹ Sa dza naa nzay, ma ngëra'wë tsaa dza vaa nza të hidî ge'i lë vici va na, dikëy tërënjw dza naa nza. Sëakë gëla hwëlfë ngëra'wë tsa tsëgha tsa vaa kësashi mbëzli ghala ngati Hyala hidî, ka sar pa' të wëghwë tsa ndatsëw. Ka dza naa zhiniy sëakë kën mbëzli dîba ka mëndi nzaw. ²² Kala sa nzana mba'a Hyala tamti dëj tsa vici ngëra'wë tsa va të mbërkë mbëzli nze tëravë nay, ka dza ndë tërmbë të ghwëmëy nzaw. Æy ma dza na ki na, mba'a tamti dëj tsa vici va të mbërkë mbëzli nze tëravë na.

Sëakë tsa Zëghwë yakë ndë ngëri

(Mk 13:24-31; Lk 21:25-33)

²³ Ma sa ka wëghwë tsa va mëniyëy, mba'a kë ndë taa ni ngënjwëy: "A mbëzli ni, anay *Këristëw Ntsa tivë Hyala tikë" kë, ya "avaci tarbä" në nay, ëntaa ghwëy zlëbä kwëma ci va tëpë ma. ²⁴ Sa dza naa nza ghala wëghwë tsa vay, dëj dza Këristëwhi ka dzërvë lë ka gëzë kwëma Hyala ka dzërvë tsahwëshi të hidî. Ka ghëshi dza na, ka mëmëni shi madänj madänj ni tërënjw, lë shi dimëdime ni, ta mbë ngëdî mbëzli. Mba'a kë ghëshi dzaa mbatay, ta dzëghë ngëdî dza ghëshi ya mbëzli tëravë

24:9 24:9-14 10:17-22; Zhj 16:1-4 **24:9** 24:9 5:11 **24:10** 24:10 10:35; Lk 12:52-53 **24:11** 24:11 7:15 **24:12** 24:12 2Tim 3:1-5 **24:13** 24:13 ShiZhj 13:10 **24:14** 24:14 28:19 **24:15** 24:15 Dani 9:27; 11:31; 12:11 * **24:15** 24:15 Kwëma dzëghwä tikë nay, Matiye dë'wë ghën tsa ci gëzë na kaa mbëzliy dzaa jangë zliya ci na. **24:17** 24:17-18 Lk 17:31 **24:21** 24:21 Dani 12:1; ShiZhj 7:14 **24:23** 24:23-25 Lk 17:23-24 **24:24** 24:24 24:5; 7:15; ShiZhj 13:13-14

Hjala. ²⁵ Ə gəzamtənjwəy ya kwəma va kwaghwətsata, ta mbə ghwəy sənashi shiy dzaa məniva. ²⁶ Mba'a kə məndi taa ni ngənjwəy: "Avam Kəristaw pərifa tə gamba" kə məndiy, əntaa ghwəy dzəvəri ma. Ya: "Anay tikə mbəy na" nə məndiy, əntaa ghwəy taa zləba ma. ²⁷ Sa kee səkə, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, mbəzli gwanashi dza naa nara. War njasa ka wampidi van vaa dzəy tə ghwəmə, ka səkə kwa ghwəmə pa' kwa məkwi, tsəgha dza naa nza. ²⁸ A ghwəy sənay, dzəghwa tə pətsa mətishi shiyəy, tifa ka zlinjij basəva» kə Yesəw.

²⁹ «Ləy hwəm ngəra'wə tsa va kiy, nza'jəw shərkwə dza viciy shərkwəta, ka tir dza na, mba'a zlay mbərə, ka sasərkwəhi tə ghwəmə dza na, ka shikəvaa səkwa, ka shi nza bərçi vəshi mə ghwəmə 'wakəvə na, ka kwəfəghə. ³⁰ Ghalaba kiy, a shiy dzaa tsahwəshi səkə mə ghwəmə, shiy dzaa ci səkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri. Ma hwehwer mbəzli tə hidī gwanashi ta nza ghala pətsa va ki na, war ə dza ghəshiy ngəngəlvə, ka tihwəni. Ka Zəghwə yakə ndə ngəri dza na, tsahwə tsahwəy war ka nay mbəzli lə mətə shi səkə mbə kwəlebi tə ghwəmə, lə bərçi və tərənjw, mba'a shəndəkə ti difa. ³¹ Ka məndi dzay, mba'am viyata təlīmə dikə na tərənjw tərənjw. Sa ka məndi viyata na, ma nza ghwənashi ka kwal ci, ta dza ghəshiy basəkə mbəzli təravə na tə bəlahi tə hidī fadanavashi səkə tə pətsa kəray ghala hidī gwa'a.

³² Avee taa bəlinjwəy fir lə kwəma daskway, favə tə ghwəy shi dī na bəlinjwəy. A ghwəy sənay, mba'a kə kəslifi daskwa shikəshi, dza na mba'a dəkə nihwətiy, a vəghwə tsaa dzəmti kətikəvay, pə ghwəy. ³³ Ava tsəgha na ki, war nashi ma ghwəy gəla shi bəlakənjwəy ya va gwanashi ghati mənivay, sənay tə ghwəy ndal tərmbə Zəghwə yakə ndə ngəri ta səkəw, miy dəgha na ki, pə ghwəy. ³⁴ A gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa bəkəwəshi ka shi gəzanjwəy ya ni gwanashi mənivaw. ³⁵ Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na, ghəshi lə hidī gwa'ay, kərəp dza ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

*War Hyala kwətita na saa sənata vici dza Yesəw zhəkə ti
(Mk 13:32-37; Lk 17:26-30, 34-36)*

³⁶ Ma kə Yesəw difa na: «Ndə tifa ya kwətij mba'a sənata vici dza shi vaa məniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ciy, sənata ghəshiw. War Didi Hyala mə ghwəmə kwətita na saa sənata vici lə ler va gwa'a. ³⁷ War njasaa niy məniva shiy va ge'i ghala vəghwə tsa *Nəwey, tsəgha dza shiy zhiniy məniva, sa ka vici dzee səkə ti yən Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvata. ³⁸ Ma niy nza kwatəna, ghala vəghwə tsa Nəwe va, Hyala ghwəla ta za mbəzli lə yaməy, ə niy zəmə mbəzli shi zəmə, ka sa sa shiy, ka bə bə mi'i. Mbəzli nza ghyehi və shi na, ka bəshi kaa zhər, war tsəgha. Pa' fəca vici dzəmbə Nəwe dzəmbə kwambəwal ti na, war mbə məməni shi va ghəshi niy nza tsəgha. ³⁹ Ghalaba nashi kiy, niy shashanshi shiy ya jəwəw. War sa nighə ghəshi na, van ghati nzəmə kala kərə ma. Ray pətsa tə hidī va yam. Dza yam va kərəp ghəshi zamti mbəzli gwanashi. Njasa niy shashanshi ma shiy va kaa mbəzli vay, war tsəgha dza shiy shashanshi ma kaa mbəzli sa ka vəghwə

24:27 24:27 24:30, 37; 25:31; 1Kwər 15:23; 1Tes 3:13; 4:15; 2Tes 2:1, 8; Zhk 5:7-8; 2Pi 3:4; 1Zhhj 2:28
24:28 24:28 Zhəwəb 39:30; ShiZhhj 19:17-18 **24:29** 24:29 Ezay 13:10; 34:4; Azh 2:6, 21; 2Pi 3:10, 12; ShiZhhj 6:12-14 **24:30** 24:30 Zak 12:10-14; Dani 7:13-14; Mt 24:27; 26:64; Mk 14:62; ShiZhhj 1:7 **24:31** 24:31 13:41; təlīmə: 1Kwər 15:52; 1Tes 4:16 **24:34** 24:34 16:28 **24:36** 24:36 SləniKY 1:7 **24:37** 24:37-39 Ghava 6:11-13; 7:7-13; 2Pi 3:6

tsa dzee sækə ti, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kətikəvay kwərakwə ki. ⁴⁰ Ma sa kee sækə ghala pətsa va kiy, mbəzli bakə dza naa nza tə za, ka mēndi dza na mba'am bəhwə tsahwəti, mbərəkə zlay tsahwəti tifa. ⁴¹ Ta kəsashi mi'i dza mēndi bakə kwa vəna mbə hə, ka mēndi dza na mba'am bəhwə nahwəti, mbərəkə zlata nahwəti. ⁴² Ava va tsəgha, ə pə ghwəy mēnti məhərli, sa nzanay, sənata vici dzee sækə ti yən Ndə sləkəjwəy ghwəyəw. ⁴³ Favə tə ghwəy kwəma dēe na gəzanjwəy wəzə, a ghwəy sənay, mba'a kə ndə ghi sənay nza, fəca vici tsa' nay, ta sækə dza ndə ghəliy dzakə ghi tsee kəy, ka dza naa bə hi fəcavaw, war tsəmtəmmə dza naa nzəyəy, ka dza naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw. ⁴⁴ Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvanjwəyəm ya hwəmba nzə, ta ndəghə vici va. Sa nzanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy dzee sækə yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə Yesəw.

*Ndə ghəra sləni tsa nza məhərli və, lə tsa kama məhərli və
(Lk 12:41-48)*

⁴⁵ Ma kə Yesəw difa na: «Favəm e gəzanjwəy kwəmaa dzəkən ndə ghəra sləni tsaə fə ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərli. Kaa ngəci dza ndə ghi tsa ghəranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci bənsi shi zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyba sa ka vici zəmə shiy mēnta. ⁴⁶ Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa vaa sækə, mba'a kə kəsəy ndə sləni tsa ci va ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta tsava ndə ghəra sləni. ⁴⁷ A gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va. ⁴⁸ Ma mba'a kə ndə sləni tsa vaa ntsa gəmgəm tsay, vanta kwəma dza naa təkəti mbə nəfə tsa ci: “Ka dza ntsee tsa dikə tsaə zhikə bəlanəw” dza naa ni, ⁴⁹ ka na dza na, tapə dzəmbəy mbə di di'wə nihwəti mbəzli ghəra ghəshi sləni li shi, ka zəzəmə shi zəmə ci, ka sa sa shiy, ghəshi lə mbəzliy nza war ghi ghi ni. ⁵⁰ War ghəci mbə mēni shi ci va tsəgha ki na, ka ntsa ghəranci na va sləni dza vətəghə səkəy, fəca viciy niy bərkəti ma ndə sləni tsa va sækə tsa ci, ge'i lə leri y niy bərkəti ma na difa. ⁵¹ Sa naa sækə na, sa' sa' sanamiy ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərənəw, mba'a dzaa jakəyshi tə na shi kwəma lə mbəzliy dakə mbəzli va lə kwəma pərikə tə ngwəla. Nza ghəci wahə war wahə, ka pərə sli'i ci tə pətsa va» kə Yesəw.

25

Bəli fir lə kwəma degheghir mən

¹ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ma kwəma sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, yəm dza naa nza lə kwəma degheghir mən ni ni dzee ta gəzanjwəy kwəma shi: Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi bəbəvə gərkəwahi shi, ka dzashiy dzəti pətsa nza zal mali ti. ² Nihwəti cifə mbə degheghir vay, niy tsəhwəlishi ghəshiw. Ma nihwəti cifə nashi ki na, tsəhwəli tsəhwəli niva. ³ Dzəghwa niy tsəhwəlishi ma va cifə ni, mba'a ghəshi madishi, war sa bəvə ghəshi gərkəwahi shi tsəgha, tərəh tsaə bəvə hwəpər tsa ciy tivə in gərkəwa kwa mbə shi. ⁴ Ma ni tsəhwəli tsəhwəli ni va degheghir cifə ni na, laj laj ghəshi bəbəvə gərkəwahi shi, mba'a hwəpəhwəpər. Ya wa ndə na, mba'a tivə in kwa tsa ci hwəpər ghəciy kafə. ⁵ Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka ndəghə sækə tsa zal mali. Ndəghə ndəghə, kə ghəshi na,

shan, kala tsahwøy ghæci. Dzøghwa hi mba'a dënavë degheghir mëj ni va gwanashi, fëriñ fëriñ ghëshi bëbëhwë hi ki.

⁶ Ma mbë danjala vërdi ki na, dzam ka fërg'hëshi lë zlapë, ma kë mëndi na: "Waa, a zal mali tsahwøy naci, sëvërim a ghwøy dza ta ka'wë" kë mëndi. ⁷ Dzøghwa degheghir mëj ni va ki, mba'a ghëshi sasatishi gwanashi. Tapë ghëshi mbë gwëmava, ka tsëtserë ghwë dzøghwa gërkëwahi shi. ⁸ Ma kë niy tsëhwëlishi ma va degheghir cifë ni kaa ni tsëhwëli tsëhwëli ni va na: "A ya, tihwëtihwëm jadaghwanjøyëm in tsa ghwøy vaa dzøghwa ni ghøy ni gërkëwahi, ghwë ka shishirkwë kwa shi di" kë ghëshi. ⁹ Ma kë degheghir tsëhwëli tsëhwëli ni va kaa ngëshi na: "Am, awë, ka dza naa mënti mëk kaa ngëmmë gwanammëw. Wëzëfa dza ghwøy dzaa pavë tsa ghwøy va mbëzliy dël in na" kë ghëshi. ¹⁰ Ma sa gëzanakëshi mëndi tsøgha na, dza niy tsëhwëlishi ma va degheghir ka dzashi ta pala in ta pa ki. Ma ghala pëtsa dzashi ghëshi va ta pala in ki na, ndës zal mali sëkëy. Dza niy niy gwëmantëvashi va degheghir lë in tsa shi nashi ki, mba'a ghëshi dzashiy dzakë ghi kwasëbë zal mali. Disl mëndi kalay døgha. ¹¹ Ma løy hwëm ki na, ndës nihwëti degheghir va sëakashi. Sëakë ghëshi na, ka zlapë kwëma zlanzlan: "A Ndë slëkëpë, a Ndë slëkëpë, ndi ghwënamtënjøy døgha" kë ghëshi. ¹² Ma kë zal mali kaa zläbanshi na: "A gëzanwøy ya, ta na navay, tsøgha na, sënanjwøy ya tepëw" kë kë Yesëw.

¹³ Ma sa kërøy Yesëw lë bëli fir tsa va, ma kë na: «Va tsøgha kiy, ë pë ghwøy fë ghën, sa nzana, kala sënay vëghwë, ya vici dza kwëma vaa mëniva ti ghwøy» kë Yesëw.

*Ka ghëra slëni banavëshi mëndi gëna ta zhøghë dëvë li
(Lk 19:11-27)*

¹⁴ Ma kë Yesëw bë na: «Kwëma slëkë tsa slëkë Hyala mbëzliy, yëm dza naa nza lë kwëma tsahwëti ntsaa niy di vaa dzay ta wë. Ma fëca dza na ta kafë na, mba'a harvë ka slëni ci mahkan ta tahanshi gëna ci ngëshi ghëci taa dzay, nza ghëshi zhøghë dëvë li. ¹⁵ Ma sa basëshi ghëshi na, dza na mba'a tahanavëshi. Ya wa ndë na ge'i lë bërci ci ghëci banaghë gëna. Mbël bëlëkwë cifë ghëci banavë kaa tsahwëti. Ma kaa tsahwëti na, mbël bëlëkwë bakë. Kaa kwa mahkana ndë na, mbël bëlëkwë. Sa tahanavëshi na gëna ki na, dza na pëkw dzay.

¹⁶ Dza ntsa banavë mëndi va mbël bëlëkwë cifë, nza'jëw dzay ta zhøghë dëvë lë gëna va. Dza na mba'a zhøghëvë dëvë, mba'a zëmëvë tsahwëti mbël bëlëkwë cifë zhëkën tsaa niy banavë mëndi va. ¹⁷ Dza ntsa banavë mëndi va mbël bëlëkwë bakë, mba'a dzay ta zhøghë dëvë kwërakwë. Mba'a zëmëvë tsahwëti mbël bëlëkwë bakë dzëkën tsa banavë mëndi va. ¹⁸ Ma dza tsa banavë mëndi va mbël bëlëkwë naci ki na, la' lati kë'wë, dza slid' mbëliy na ci va gëna banavë Ntsa ci va dikë tsa kwa kë'wë. Dza na das nzøyëy.

¹⁹ Ma løy hwëm sa nzay ntsa shi va dikë tsa nza ki na, dza na mba'a zhøghëkëvay mbë wë ci va. Sa sëkëy na na, dza na har harashi ka slëni ci va, ta dëw njasa mënti ghëshi lë gëna ci va. ²⁰ Ma sa basëshi ghëshi ki na, kë ntsa banavë mëndi va mbël bëlëkwë cifë kët këtøghëvay dzävøgha dikë tsa ci va. Ma kë kaa ngëci na: "A Ntsee dikë tsa, any mbël bëlëkwë cifë tsaa niy ndara gha va. Avanan tsahwëti mbël bëlëkwë cifë difa, sa

zəmøvee mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va” kə. ²¹ Ma kə dikə tsa ci va na: “Wəzə mən̄ti gha, ndə sləni tsa wəzə tsa nza gha, lə nəfə kwət̄inj ghərati gha sləni gha. Wəzə ghərati gha sləni jəw na na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na sləni dzee mbə dəvə gha, na nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəȳna, ka vəshi lə ya” kə. ²² Dza ntsa banavə mən̄di va mbəl bələkwə bakə, kət̄ kət̄ikəvay kwərakwə. Ma kə na: “A ntsee dikə tsa, anay mbəl bələkwə bakə tsaa niy ndara gha va. Avana tsahwəti mbəl bələkwə bakə dība, sa zəmøvee, mbə zhəghə dəvə lə gəna ndara gha va” kə. ²³ Ma kə ndə gəna tsa va ngəci na: “Wəzə mən̄ti gha, ndə sləni tsa wəzə tsa nza gha, lə nəfə kwət̄inj ghərati gha sləni gha. Wəzə ghərati gha sləni jəw na na ndaŋee. Nana kiy, ta ndaŋa na dikə na sləni dzee mbə dəvə gha, na nza bama ti, a gha ghəra. Səəkə a gha nzəȳna, ka vəshi lə ya” kə.

²⁴ Dza ntsa banavə mən̄di va mbəl bələkwə kət̄ kət̄ikəvay kwərakwə ki. Ma kə na: “A Ntsee dikə tsa, ta na tsee ghəŋəy, e sən̄aŋa, ntsa ghyanakə tsa nza gha. Ghay, ya kala tsəŋwəhwə hwəlfə gha tə za na, kar ghaa slahwə shiy tə za va, ya kala ghərahwə sləni gha na, mbə pəla kwəmavə shiy ghaa nza. ²⁵ Ava va tsəgha ghəratəra hazləni nee. Ma dzee na mba'ee lati kə'wə, pən slid̄ yən mbələȳna gəna gha va kwaba. Avanta, ava sa gha” kə. ²⁶ Ma kə dikə tsa ci va ngəci na: “Ndə mar tsa kwamətsəni tsa, ndə ghəra sləni tsa gəmgəm tsa nza gha. A gha sən̄ay, mbə sla shiy kee nza, ya tə za tsanjwati mee hwəlfə, ka pəla kwəmavə shiy, ya kala ghərahwə slənee, pə gha. ²⁷ Ghənzə tsəgha kiy, mba'a pə gha niy sən̄ay nza, ka zhəghə dəvee liw pə ghay, ə ka gha banavə gənee va kaa tsahwəti ndə nza, ma nza ghəci zhəghə dəvə li. Sa kee səkə na, nzee basə see və, lə yam ti nza” kə kaa ntsa va. ²⁸ A kə kaa mbəzli na: “A mbəzli ni, bantim mbəl tsa bələkwə tsa va və ta dəvə ci, a ghwəy zhiniy banavə kaa ntsaa zəmøvə mbəl bələkwə cifə vaa dzəkən tsa ci. ²⁹ Sa nzanay, ma ntsaa kwəmavə shiy, dza na ka ghəra sləni ghəci li shiy, ta mət̄sahanavə shiy dza mən̄diy dzəkən shi. Ghalaba kiy, tərəŋw dza shiy nza və. Ma ntsaa kwəmavə shiy va, kala zhəghə dəvə ghəci li shiy, ə dza mən̄di zhiniy bəhwə ya ni jəw ni va shiy və. ³⁰ Ta na ndə sləni tsaa mbata ma tsa ya namaba kwəmay, bəvəm a ghwəy bəzlakəvəriy dzəti ngwəla dzəmbə kwəli, a ghəci sa ngəra'wə, ka wawahə, ka pəpərə sli'i ci pəri'ba” kə» kə Yesəw.

Mba'a pə gha mananati kwəma wəzə na kaa ndə tikə tə hid̄iy, kaa Yesəw mən̄ti gha kwəma va kwərakwə

³¹ Dzəghwa ma kə Yesəw dība na: «Ma fəca dzee səkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri mbə shəndəkə tsee, lə ka kwal Hyala kwasəbee gwanashiy, ta nzəȳra dzee kwa gəzli mazə. ³² Ka hwəlfəhi mbəzli tə hid̄i gwanashi dzay, basə basə ghəshi basəshi kwa kwəmee. Kee dza ki na, ka təra nihwəti mbəzli səvəri mbə nihwəti, njasa ka ndə makə shiy vaa təra tən̄kesli səvəri mbə kwəy. ³³ Sa kee dzay, mba'ee tərəghə mbəzli slar slar ni kwa kwəma Hyalaa dzar bəla kwa bəzəmee. Ma niy dzaa tərə na, tə kwa zləbee niva. ³⁴ Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ni tərəghee va mbəzli dzar bəla kwa bəzəmee ki na: “Na na ghwəy ghwəy mbəzli dərniiti Dirə niy, səəkəm a ghwəy dzəmbə pətsa sləkə Hyala tsa gwəmatəŋwəy mən̄di mbəradzəy, ghala ngati na hid̄i! ³⁵ Sa nzanay, niy nza na, e niy nza lə mara, dza ghwəy mba'a ghwəy niy ngavəra shi zəmə, ka ghəradā ndir

niy nza, mba'a ghwøy niy samiyrā yam. Ghala saa niy nzee ndə məlməy, a ghwøy niy ka'wətəra wəzə wəzə. ³⁶ Sa niy nzee dirinjday, a ghwøy niy ndara kwəbenjer dzəkən ghən tsee. Sa niy nzee gwərapəray, a ghwøy niy tsəva kənee. Sa niy kəsaghwara mēndi kwa fərshinay, a ghwøy niy səkə mbə nighəra” pən taa ni ngəshi. ³⁷ Ma kə mbəzli slar slar ni va kwa kwəma Hyala dzaa ni ngəra ki na: “A Ndə sləkəpə, hwəm niy səkə ghəy naŋa, gha lə maŋa, mba'a ghəy ngavəŋa shi zəməa? Hwəm niy səkə ghəy naŋa, gha lə ndir, mba'a ghəy niy samiyŋa yama? ³⁸ Hwəm niy səkə ghaa kəsəŋəy ghaa ndə məlmə, mba'a ghəy ka'wətəŋaa? Hwəm niy səkə ghəy naŋa, gha dirinj ŋa, mba'a ghəy niy ndaŋa kwəbenjer dzəkən ghən ghaa? ³⁹ Hwəm niy səkə ghəy naŋa, gha gwərapəŋa, ya gha kwa fərshina, mba'a ghəy niy dzaa nighətəŋaa?” kə ghəshi dzaa ni ngəra. ⁴⁰ Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ngəshi ki na: “A gəzəŋwəy ya, ta na navay, tsəgha na. Ya hwəm niy mananati ghwøy kwəma wəzə na kaa ya tsamaba ndə ta ngwarməhira daw dərci ni niy, kaa ngəra də'wə ghən tsee mēnti ghwøy kwəma va tsəgha” kə.

⁴¹ Dzəghwa, ma pən dzaa ni yən mazə kaa niy dzar kwa bəla kwa zlebee va mbəzli ki na: “Ghwøy na na ghwøyəy, katantəvaŋwəyəm kərakə vəghee. Ghwøy ghwøy mbəzli bazlamti Hyala ni. Mbalam dzəti ghwə ngad ngad na mēti ma. Ghwə vay, ta fə *ndə jaka tsa Hyala ghəshi lə ni ci ka kwal dzəmbə gwəmati mēndi ghala kwatəŋata. ⁴² Sa wana gəzəŋwəy ya tsəghay, sa nzana mba'ee niy nza lə mara kala niy ngara shi zəmə ghwøy. Ka ghəradā ndir niy nza na, kalaa niy tira yam ghwøy. ⁴³ Mba'ee niy tsəhəra ka ndə məlmə va ghwøy na, kalaa niy ka'wəra ghwøy, dirinjdee niy nza na, kalaa niy bəra shiy ghwøy dzəkən ghən tsee. Mba'ee niy nza gwərapəra, zhini mba'am niy kalaghwara kwa fərshina na, kalaa niy tsəva ghwøy kənee” pən taa ni ngəshi na nashi. ⁴⁴ Dzəghwa ma kə ghəshi dzaa ni ngəra na: “A Ndə sləkəpə, hwəm niy səkə ghəy naŋa, gha ya lə maŋa, ya gha lə ndir, ya ghaa ndə məlmə, ya gha dirinjaa, ya gha gwərapəŋa, ya gha kəəli kəəli kwa fərshina na, dzəghwa mbə shi va gwanashi na, kalaa niy kəətiŋa ghəya?” kə ghəshi dzaa ni. ⁴⁵ Ma pən dzaa ni yən mazə kaa ngəshi na: “A gəzəŋwəy ya, ta na navay tsəgha na: Ya hwəmba niy mēni ma ghwøy kwəma wəzə na kaa ndə ya kwətinj mbə mbəzli daw daw dərci ni ni mbə nəwray, kaa ngəra də'wə ghən tsee niy mēni ma ghwøy kwəma va tsəgha kwərakwə” pən dzaa ni ngəshi. ⁴⁶ Ma gəla niva mbəzli nashi kiy, dzəti pi tsa nza ngəra'wə kala kədi ma, pa' kwa ndimndim dza ghəshiy dza. Ma na mbəzli slar slar ni kwa kwəma Hyala nashi ki na, ta kwəmavə piy tsaa kədi ma dza ghəshi» kə Yesəw.

26

Məndi mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw
(*Mk 14:1-2; Lk 22:1-2; Zhj 11:45-53*)

¹ Ma sa kədiy Yesəw lə bəni shi va gwanashi kaa mbəzli ki na, dza na ka gəzə kwəma kaa *mbəzli ta səfa ci, a kə na: ² «A ghwøy səŋay kiy, vici bakə tərə na ta mēni makwaghwa *Pakə. Ghala tsə vay, ta kəsəra dza mēndi yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Sa ka mēndi kəsəvəra na, ka mēndi dza mba'a mēndi banavəra kaa nihwəti mbəzli, nza ghəshi dajwəraa dzəvəgha tsəm» kə.

³ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ki, mba'a ghəshi basətəvashi kəghi tsa Kayifə, dikə tsa ka ta Hyala. ⁴ Dza ghəshi, mba'a ghəshi sləkati kwəma kwa jipə shi, ta kəsə Yesəw nja dzar kwa tsəhwəli, ta paslamti. ⁵ Ma kə ghəshi na: «Ma nanzə kiy, əntaa ghwəmmə dzaa kəsə fəca vici Pakə ma. Vantaa mbəzli dzaa pəslishi tə ghwəmmə» kə ghəshi.

*Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw
(Mk 14:3-9; Zhj 12:1-8)*

⁶ Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə Betani niy nza Yesəw kəghi tsa tsəhwəti ndə, Shimanjw kə məndi kaa slən tsa ci. Ntsa vay, ndə dərna niy nza na kwatəna. ⁷ Ma Yesəw mbə zəmə shiy kəyba ki na, mba'a nahwəti mali kətəghəvataa dzəvəgha, lə təlīmə paf 'wərdi kwa ta dəvə nzə. Gəna dən məndiy pa 'wərdi va. Dza na mba'a shəkəmbə mbə ghən tsa Yesəw. ⁸ Ma sa nata *mbəzli ta səda Yesəw nava kwəma na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərənəw. Ma kə ghəshi na: «Tawa lidī mali na 'wərdi na kia? ⁹ Ə ka na zlatə lidī nzə nza, nza ghwəmmə dəlamti tə gəna dən. Ma nza ghwəmmə tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma nza» kə ghəshi.

¹⁰ Dzəghwa mba'a Yesəw fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va tsəgha na. Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa səsə ghwəy məhərli mali na tay? Kwəma wəzə na na sa mənī na va tə ya! ¹¹ Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va na tība dza ghwəy nza li shi ya hwəmba. Ma na nēe kiy, ka dza ghwəmmə nza lə ghwəy tikə ndimndim kiw. ¹² Ma 'wərdi baslatəra na nay, mbəri tsee na sa gwəmanti na vaa varamti, ta dza ta lara! ¹³ A gəzanəwəy ya ta na navay, tsəgha na, ya pa' kwəmafə dza məndiy gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidī gwa'a gwa'ay, ta gəzə kwəma mənī na va dza məndi, ka zəzəə dzəkən mali va» kə Yesəw.

*Zhəwdasə mbə dī nga dafa ta Yesəw
(Mk 14:10-11; Lk 22:3-6)*

¹⁴ Dzəghwa Zhəwdasə Isəkariyətə tsəhwəti ntsa mbə *mbəzli ta səda Yesəw mən lə bakə ni, mba'a dzaa kəsashi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala. ¹⁵ Ma kə kaa ngəshi na: «Ya yən ngati dafa ta kəsənjwəy Yesəw na, wantsa shi dza ghwəy ngavəraa?» kə. Ma sa favə mbəzli va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi gəzəti kwa jipə shi, mba'a ghəshi mbəranavə mbəl mahkan mətəkə ngəci. ¹⁶ War sa kwəməvə Zhəwdasə gəna va tsəgha ki na, mba'a 'wati pəla kwal tsaə nga dafa ta kəsə Yesəw ghəshi.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə mbəzli ta səda
ci*

(Mk 14:12-26; Lk 22:7-23; Zhj 13:21-30; 1Kwər 11:23-25)

¹⁷ Dzəghwa kwa tənə vici ka məndiy zəmə pən tsa kama *is ti mbə, mba'a səkətə. Dza *mbəzli ta səda Yesəw mba'a ghəshi tsəhəshi və, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, kwəma dī gha ghəy tatənə shi zəmə dza ghaa zəmə mbə makwaghwa Pakaa?» kə ghəshi. ¹⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə, dzəkə ghi tsa zana. A pə ghwəy taa ni ngəci sa ghwəy tsəhənjwəy kəybay: "Metər tsa ghəy ghwənəkənəy na va gha. A kəy: Waa vəghwə tsee mənīy na, ma dēe dzəkə ghi tsa gha, ta zəmə shi Pakə, ghəy lə mbəzli ta sədəe, kə" pə ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw. ¹⁹ Dzəghwa mbəzli ta səda Yesəw mba'a ghəshi dzaa mənī njasa

gəzanakəshi Yesəw va, mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə makwaghwa Pakə.

²⁰ Ma sa pəkəwəta vici ki na, mba'a kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni nzəyshi ta zəmə shi zəmə ki. ²¹ Ma kə Yesəw ngəshi ghəshi mbə zəmə shi na: «Nay ghwəy na, a gəzanəwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətiŋəy, ta nga dafa dza na tə ya, ta kəsəra məndi» kə.

²² Ma sa favə mbəzli ta səda Yesəw tsəgha na, ka zhanshi kwəma va tərənəw, gwanashi. Ya wa ndə na, tapə dzəmbəy mbə dəw kwəma va Yesəw: «A Ntsaa sləkəŋəy, yən na nanzə bərkee ba na?» kə tsava, tsəgha tsahwəti dəw difa, war tsəgha ghəshiy dəfdəw.

²³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ntsa zəmə ghəy shiy li kwa kwakwa tsa kwətiŋ tsay, ghəci na saa dza va ta nga dafa tə ya, ta kəsəra məndi. ²⁴ Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta mətira dzee njasa tsasliiti məndi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala. Ma nanzə kiy, tərənəw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga dafa tə ya tsa va. Wəzəbaa niy maw ma məndiy yakə dza naa nza və» kə.

²⁵ Ma kə Zhəwdasə ntsaa nga dafa va ta Yesəw na: «A Metər, yən na nanzə bərkee ba na?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Wa gha na» kə.

²⁶ Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va ki na, dza Yesəw hən bəvə pən. Dza na mba'a mananati 'wəsa ti kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na mba'a ngangavəri pən tsa vaa banavə kaa mbəzli ta səda ci. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghee, bəm zəməm» kə.

²⁷ Ma ləy hwəm na, dza na hən bəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, dza na mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na hən banavəshi. A kə na: «Sashim gwanəwəy! ²⁸ Sa nzanay, ghəshi na miymiy ya, li shi sla Hyala kiri kwa jipə nzə lə mbəzli. Ta shəkəshi dza ghəshi ta mbəzli dən, ta mbə Hyalaa pələta kwəma shi jikir na mbə nəfə nzə. ²⁹ Ə gəzanəwəy ya: Ghava na tə ndatsəy, ka zhineə sahwə shi sa ni kala war fəca vici dza ghwəmməə zhiniy sashi ka yəwən jakəjakə lə ghwəy, tə pətsa sləkə Dirə mə ghwəməw» kə.

³⁰ Dza ghəshi ka ha cemer, ka fal Hyala. Ma ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi səvəriishi, ka dzashiy dzəmə kəlan *Wəlivə.

Yesəw gəzə vərəslə tsa dza Piyer ta vərəslə

(Mk 14:27-31; Lk 22:31-34; Zhj 13:36-38)

³¹ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci ki na: «Nay ghwəy na, mbə vərđi ndatsə nay, ta zlara dza ghwəy kwətiraə hwənəwəy gwanəwəy. Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, a kəy:

Ta paslamti ndə ndəghwə shiy dzee,

ka tənkesli ci dzay,

mba'a ghəshi zləzləŋərəshi

ka dza kwaba, ka dza kwaba, kə.

³² Ləy hwəm sa kee zhakatira mbə mətə kiy, ta 'watənəwəy kwal dzee dzaa dzəti hidī ka Galile, ma nza ghwəy kəsara mbəba» kə.

³³ Ma kə Piyer kaa zləbanci na: «A Ndə sləkəpə, na nee neyey, ya gwa'a gwa'a zlanə mbəzliy, ka dzee zlanə tepəw» kə. ³⁴ Ma kə Yesəw ngəci na: «A Piyer, a gəzanəe ta na navay, mbə vərđi ndatsə na, ka ngələkə gha way,

gha zhinti gəzə mahkan səfa gha: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha» kə Yesəw. ³⁵ Ma kə Piyer na: «Ya ta məti dzee kwasəbə ghay, ka dzee gəzə, sənanja yaw, pən tēpəw» kə. Dza nihwəti *mbəzli ta səfa Yesəw va tərmbə, tsəgha ghəshi gəzəkə kwərakwə ki.

Njasa cə'wə Yesəw Hyala kwa Getəsemane

(Mk 14:32-42; Lk 22:39-46)

³⁶ Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi səkəshiy dzəti tsahwəti pi. «Getəsemane» kə mēndi kaa slən tsa pətsa va. Dzəghwa ma kə kaa ngəshi na: «Nzəyŋwəyəm tikə, e katayvaraa dzarba, ta cə'wə Hyala» kə. ³⁷ Dza na mba'a pəməvə kar Piyer ghəshi lə ndərazhi Zhebədə va bakə ni kwasəbə ci. Ma ghəshi mbə dza tsəgha na, mba'a her Yesəw ghati dza, ka sla nəfə tsa ci difa. ³⁸ Ma kə kaa ngəshi ki na: «Tərəyŋ slay nəfə tsee, ka di pəəslira. Nzəyŋwəyəm tikə kwasəbə, əntaa ghwəy bə hi ma» kə. ³⁹ Dza na mba'a kətivə dza bələkə jəw. 'Wakəvə na, mba'a 'yambə kwəma ci mbə hidī. Dza na ka cə'wə, a kə na: «A Di, War mba'a kə tsahwəti kwal tifay, bashamti ngəra'wə tsa va səkəkə dzəkənee. Nanzə kiy, əntaa gha məni war tə sa dəe ma, war njasa təbanja na ka gha məni» kə.

⁴⁰ Dza na tərəf zhəghəkəvay dzəvəgha mbəzli ta səfa ci va mahkan ni. Səkəkə na na, ghəshi banti hi. Ma kə kaa Piyer ki na: «A nava mbə ma ghwəy nzaynza ləməcinyəy kwasəbəe ya gar tsahi kwətiŋjaa. ⁴¹ Ə pə ghwəy nzəyŋwəy ləməcinyəy, ka cə'wə Hyala ta mbə ghənzəə ndəghwənyəy, vantaa *ndə jaka tsa nzə ngadambənyəy mbə məni *kwəma jikir na. Ka di məni kwəma wəzə na ndə ngəri kwa kwəma Hyala mbə nəfə tsa ci ngar ki na, daw bərçi vəgha ci ta məni nzə» kə.

⁴² Zhini na, mba'a katantəvay difa kwa səfa ci, ka cə'wə Hyala ghəci, a kə na: «A Di, kala tsahwəti kwal tifa gar banti ngəra'wə tsa kən yay, war ta sə'wa dzee. War njasa təbanja na kəə məniva» kə. ⁴³ Ma sa kədiy na lə cə'wə Hyala na, zhini na mba'a zhəkəy zhəvəgha mbəzli ta səfa ci va. Zhəkə na ba na, ghəshi tə hi, shəŋ ghəshi ta mbay nzəyshi ləməcishi. ⁴⁴ Zhini na mbərəkə zlashi, mba'a katamtəvay difa. Dza na mba'a zhiniy cə'wəti Hyala kwa mahkana səfa, war njasa məcana va.

⁴⁵ Dzəghwa mba'a zhəkəy zhəvəgha mbəzli ta səfa ci ki. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, him hi tsa ghwəy, ka dəkə vəgha ghwəy na ghwəy. Ava ghwəy nay vəghwə tsee kətikəvay, ta kəsəra mēndiy dzəmbə dividivi ka məni kwəma jikir na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. ⁴⁶ Ava ghwəy nay ntsaa ngati dafa va tə ya səkəkəy, satim a ghwəmmə dzar dzəvəgha» kə.

Njasa kəsə mēndi Yesəw

(Mk 14:43-50; Lk 22:47-53; Zhŋ 18:3-12)

⁴⁷ Ma Yesəw mbə kərni gəzə kwəma vaa səkwa na, ndəs Zhəwdasə, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni səkəkəy. Mba'a mbəzli dafŋ tərəyŋ kwasəbə, lə kafa'ihhi nihwəti, lə ghədemesli nihwəti. Mbəzli vay, mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkəwər mbə *ka Zhəwifə niy ghəwnashi na ta kəsə Yesəw. ⁴⁸ Ma kə Zhəwdasə tsaa ngati dafa va ta Yesəw niy ni kaa mbəzli va ghəshi dzaa kafə ki na: «Sa ka ghwəmmə tsəhəmməy, ntsa dza ghwəy vaa nara mbə səkəwə njasa ka ndəə səkəwə madigayəy, ghəci na. Nza ghwəy kəsə ki» kə niy ni kaa ngəshi. ⁴⁹ Tsəhə tsa tsəhə ghəshi ki na, karə Zhəwdasə dzay dzəvəgha

Yesəw. Ma kə kaa ngəci na: «'Wəsa Metər» kə, mba'a səkwəti njasa ka ndə vaa səkwə madigay. ⁵⁰ Ma kə Yesəw ngəci na: «A madiga, ə pə ghaa məni kwəma səəkə gha ta məni di» kə. War ghwəla ki na, dza mbəzli va basə basəkənvashiy dzəkən Yesəw, tasl ghəshi kəsəti tsəgha. ⁵¹ 'Wakəvə tsahwəti ntsa tə səəbə Yesəw fəkwatə tədikəvəri kafa'i ci, pətə sələkəghwa sləmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa ka ta Hyala. ⁵² Ma kə Yesəw ngəci na: «A ntsee, zhanambə kafa'i tsa gha mbə kwəbək tsa ci. Sa nzanay, ma mbəzli nashi ghwəy va mbə dza lə kafa'ihī ta dividivi shiy, War kafa'i dza naa zamtishi kwərakwə. ⁵³ Favə gha na, yən kə niy dī məni tsəgha nzay, e haray Dirə ta kəətira ghəci nza. Ka na dza tibatā nza na, mba'a ghwənikəra ka kwal ci dān tərənṭw ta kəətira. ⁵⁴ Kwəma nata ghwəy naa məniva sanay, kwəma tsaslitī məndi kwa Zliya Hyalaa dzəkənee na. Mba'a pən niy ni e har Dirə ta kəətira ghəci pən nzay, ka dza kwəma tsaslitī məndi vaa mənta nzaw» kə.

⁵⁵ Zhini ma kə kaa mbəzliy kəsə va na: «A mbəzli ni, tawa səəkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'i mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia? Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə *ciki Hyala, ka bəni shiyee kaa mbəzli, kalaa niy kəsəra ghwəy ghalabā nanzə sa? ⁵⁶ Ma kwəma nata ghwəy na məntay, ta mbəə dzəghwata kwa kwəmaa niy tsaslitī ka gəzə kwəma Hyala va mbə zliya, mənta na tsəgha» kə.

Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma va ki na, 'wakəvə mbəzli ta səda ci kwərec ghəshi hwəshi gwanashi, mbərəkə ghəshi zlay tifa kwətīy.

*Yesəw kwa kwəma ka sləka kwəma mbə *ka Zhəwifə
(Mk 14:53-65; Lk 22:54-55, 63-71; Zhnj 18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Dzəghwa mbəzliy kəsəvə Yesəw va mba'a ghəshi bəghə Yesəw dzəkə ghi tsa Kayifə, dikə tsa *ka ta Hyala. Ghalabāy, kəghi tsa va niy nza *ka bənīpə kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə mətīkwəkwər mbə ka Zhəwifə. ⁵⁸ Ma məndi mbə dza lə Yesəw dzəkə ghi tsa va na, dza Piyer ka nəwshi kərəkə kərəkə, pa' kwa tipə dikə tsa ka ta Hyala tsa dikə tsa va. Ma sa tsəhəy na kwa tipə va na, dza na mba'a nzəyəy mbə mbəzliy ndəghwə ghi tsa va, ta mbə ghəciy nashi shi dza məndi ta məni lə Yesəw.

⁵⁹ Ma kəyba ki na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy sləka ka Zhəwifə gwanashi mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə pala kwəma dza ghəshiy banavə fəti ti kaa Yesəw, ya dzərvə dza ghəshiy təbanakən, ta mbə ghəshiy paslamti. ⁶⁰ Dān tərənṭw mbəzli tətəbanakən dzərvə na, shān ghəshi ta kwəmavə kwəma ka ghəshi banavə fəti kaa Yesəw li. Ma ləy hwəm jəw ki na, 'wakəvə nihwəti mbəzli tifa bakə, mba'a ghəshi kafəshi. ⁶¹ A kə ghəshi na: «Aya, a kə ntsa niy niy: "Ma yənəy, e mbay ngəzlamti *ciki Hyala tsa, mba'ee zhiniy ngakati mbə vici mahkan" kə niy ni» kə ghəshi.

⁶² Ma sa gəzəkə mbəzli va tsəgha na, dza dikə tsa ka ta Hyala pəlhəm satiy, ma kə kaa Yesəw na: «Na ntsa, a shiy mənishi zləba ma gha kwemer gəzə məndi niy dzəkən gha shəka?» kə. ⁶³ Dzəghwa Yesəw naci dighevə catavay, zhini ma kə dikə tsa ka ta Hyala tsa va ngəci na: «Avee dzaa dəw kwəma va gha, nza gha zləbakəy. Lə slən tsa Hyalaa bəka piy dəwee va gha, mba'a pə ghaa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, Zəghwə Hyalay, mba'a gha gəzanəy» kə.

⁶⁴ Ma kə Yesəw na: «Yə, tsəgha na njasa gəzə gha va. Ə gəzarjwəy ya, ghala ndatsəy, tə dəvə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy sləkə shiy gwa'a dza ghwəy nara mənzəy, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. Zhini dibay, ta nara dza ghwəy yən mbə səkəkə mbə kwələbi mə ghwəmə» kə.

⁶⁵ Ma sa favə dikə tsa ka ta Hyala tsəgha na, dza na kwəban tsa kən ghən ci, kwəyah kwəyah ghəci slakwanti, sa satiy nəfə tsa ci. A kə na: «Ava ntsa va sawanti Hyala. Wəkə na nava tsəgha, ka di mbəzli ghwəmmə ta ndəgha fəti ta kwəma mənti na ghwəlaw. A ghwəy favə njasa sawa na Hyala də'wə ghən tsa ghwəy. ⁶⁶ Naa njaa na na təkə ghwəy dzəkən baya?» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «A gəzəkə *kwəma jikir na, gar pəəsli na» kə ghəshi.

⁶⁷ Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəmbə kwəma ci, ka ndəkwə lə dəvə. Ma nihwəti na, ka sləva dəvəə dzəvəgha ghən ci. ⁶⁸ Ma kə ghəshi na: «Gha na Kəristəw, ca a Hyala cətəŋa, a gha gəzarjəy sana di, nda wa ntsaa ləkəŋa va» kə ghəshi.

Vəraslə tsa Piyer

(Mk 14:66-72; Lk 22:56-62; Zhj 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ma Piyer mənzəy kwa tipə tifa kəghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala tsa va ki na, dzəghwa nahwəti maliy ghəra sləni kəyfa, kət kətəghəvataa dzəvəgha. A kə kaa Piyer na: «Ghay ntsay, tsahwəti ntsa kwasəbə Yesəw ndə ka Galile tsa va nza gha» kə. ⁷⁰ Dzəghwa Piyer ka vəraslə kwa kwəma mbəzli gwanashi ki, a kə na: «Sənata gəla kwəma di gha na gəzee sana nee kiw» kə. ⁷¹ Dza na mba'a kafəy dzaa nzəyəy vəgha miy dəgha. Dzəghwa nahwəti mali kwa ghəra sləni fa mba'a nighəva. Ma kə kaa mbəzli tə pətsa va na: «Ma ntsa nanzəy, ntsaa niy nza kwasəbə Yesəw ndə ka Nazaretə na» kə. ⁷² Ma sa favə Piyer tsəgha na, ka zhini ghəciy vəraslə, ma kə na: «Yən na neyey, e zəməkə ya fəla, sənay ntsa vee tepəw» kə.

⁷³ Dza war ghwəla jəw difa na, kət mbəzli tifa kətəghəvashiy dzəvəgha Piyer. A kə ghəshi ngəci na: «A ntsa, na katan katan nay, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ntsa ni nza gha. Ghala mbə gəzə kwəma gha liw» kə ghəshi.

⁷⁴ Dzəghwa Piyer tapə ta zəmə lə fəlata ki, a kə na: «Tifa tepəw, tsamtəra Hyala yən kəə sla dzərvə, sənay ntsavee na yaw!» kə.

War sa gəzəkə Piyer tsəgha ki na, 'wakəvə ngələkə tsəgha, mba'a way tibata ki. ⁷⁵ Ma sa favə Piyer wa ngələkə tsa va na, nza'jəw ghəci zəzəvə kwəmaa niy gəzanakə Yesəw va. Ma kə Yesəw niy ni ngəciy: «Ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzə mahkan səda gha: "Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw" pə gha» kə Yesəw niy ni ngəci. Ma sa zəzəti Piyer kwəma mənti na va na, dza na pəlhəm satiy, mba'a səvəriy tə ngwəla, ka wahə ghəci tərəŋw tərəŋw.

27

¹ Ma pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə, mba'a ghəshi basətəvashi, mba'a ghəshi sləkati basanakən ngwəvə kaa Yesəw ta paslamti. ² Dza pəhə ghəshi pəhəti, mba'a ghəshi pəməghə kaa ngwəmna Pilatə, ta basə ngwəvəə dzəkən.

*Mæti Zhəwdasə Isəkariyətə
(SləniKY 1:18-19)*

³ Dzəghwa ki, mba'a Zhəwdasə tsa dəlana və Yesəw va kaa mbəzli favə: «A mēndi basanakən ngwəvə dza ta pəəsli ci kaa Yesəw» kə mēndi. Ma sa favə na na: «Yən sənay nza» kə. Dza na həj bəvə mbəl tsa mahkan mətəkə tsa va niy banavə mēndi tə Yesəw. Kə mba'a zhananakəvə sa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə. ⁴ A kə ngəshi na: «A ya, avam gəna ghwəy va. Kwəma jikir naa sava mēntee, sa nzana, mba'ee ngati dafa ta ntsaa tətəti ma kwəma, ta pəəsli mēndi» kə. Ma kə mbəzli va ngəci nashi ki na: «Əh, əndaw shiy, war gha sənay nay, wa kwəma ghəy mbə na na ghəya?» kə ghəshi. ⁵ Ma sa favə Zhəwdasə tsəgha na, dza kihwə, kihwəy gəna va mbə *ciki Hyala. Kə war ka səvəriy tsəgha, mba'a dzaa bərtamti ghən tsa ci lə zə'wə.

⁶ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala mba'a ghəshi pati gəna va. Ma sa pati ghəshi, a kə ghəshi kwa jipə shi na: «A ghwəmmə sənay, kwal va ghwəmmə ta jakə gəna tsətsə naa dzəmbə gəna fə ghwəmmə ta sləni Hyalaw. Sa wanay, sa nzana gəna kwəmavə mēndi tə miymiy ndə ghənzə» kə ghəshi. ⁷ Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza ghəshi ka sləka kwəma kwa jipə shi ki, a kə ghəshi na: «Pavə za ghwəmmə tə gəna va, ta la ka məlməə dza bəkwəshi» kə ghəshi. Sa sləkati ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi pavə za, va tsahwəti ndə nga ghəəni. ⁸ Va tsəgha nzana, ya pa' sana na «za miymiy» mēndiy har slən tsa za va. ⁹ Shi vay, war njasa niy gəzəkə *Zhereməy ndə gəzə kwəma Hyala va mənishi ghəshi. Ma kə niy niy:

Mbəl tsa mahkan mətəkə tsa vay,
tsəgha niy zləbavə ka *Izərayel waa dzəti ntsa va.
Sa dza ghəshiy, mba'a ghəshi bəvə gəna va,

¹⁰ mba'a ghəshi dzaa pavə za ti va ndə nga ghəəni,
war njasa niy gəzəkəra Ndə sləkəpə vay,
tsəgha mēnti ghəshi, kə niy ni.

*Yesəw tə ngwəvə kwa kwəma ngwəmma Pilatə
(Mk 15:2-15; Lk 23:3-5, 13-23; Zhj 18:33-40; 19:1-16)*

¹¹ Ma sa pəməghə mēndi Yesəw dzəghwa kwəma ngwəmma Pilatə ki na, dza mēndi mba'am garəy kwa kwəma ci, tapə ngwəmma ta dəw kwəma və, a kə na: «Mazə tsa *ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə.

Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə gha va na» kə. ¹² Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə, mba'a ghəshi kafəshi ta bə fəti kaa Yesəw. Tərəm Yesəw nzəyəy kala zləba ma kwəma. ¹³ Ma kə ngwəmma ngəci ki na: «A favə ma gha fəti bəbənja ghəshi va ghəngən ghəngən na shəkəna?» kə ¹⁴ Ma Yesəw naci ki na dighevə catavay ghalaba, kala zhiniy zləba kwəma ya kwətij nə. Tərənjw nava kwəma mananati madanja kaa ngwəmma ki.

¹⁵ Njasa sənabəy ngwəmma mbə mēni nzəy, ya hwəmba war səəkəta ma vici *makwaghwa Pakəy, kar naa pəlanayshi tsa dī mbəzli ndə kwətij, mbə mbəzli kwa fərshina. ¹⁶ Ma ghala pətsa kəşə mēndi va Yesəw ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa kəəli kəəli kwa fərshina. «Yesəw Barabasə» kə mēndi kaa slən tsa ci. Ndə rəfa tsa tərənjw tsa ghəci niy

nza. ¹⁷ Dzəghwa ngwəmna Pilatə ki, ka dəw va mbəzliyə bəsəshi va tə pətsa va, a kə na: «A nə ya ngəjwəy kiy, wəzəba tsama ndə dī ghwəy yən pəlayŋwəy mbə mbəzli bakə ni nia? Yesəw Barabasə shəkənaa, naa wəzəba Yesəw tsa har məndiy *Kəristəw?» kə. ¹⁸ Na na Pilatəy, aa niy sənay, ə hərəhə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə va Yesəw, va tsəgha kəsanağhə ghəshi, kə.

¹⁹ Ma ngwəmna Pilatə mənəzəy tə pətsa ka məndiy sla ngwəvə ki na, ndəs tsahwəti ndə səkəy sa ghwənəkə mali ci. Ma kə ntsa va ngəci na: «A kə mali ghay ngwamənay: "Ntsa vay, əntaa gha dzaa mananci *kwəma jikir na ma. Fəti vəw, ntsa slar tsa na. Ndat sə həvirəy tərəjw shiwəhwee shiw li ka dza heree" kə» kə ntsa va.

²⁰ Dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə, cəke' ghəshi hərəvəri mbəzli. «Pəlayŋəy Barabasə, mba'am pəsliti Yesəw, pə ghwəy taa ni ngəci» kə ghəshi. ²¹ Zhini ngwəmna ki, ka dəw və shi, a kə na: «A nə yay, tsama ndə na sa dī ghwəy mbə mbəzli bakə ni ni yən pəlayŋwəy? Gəzaram» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Pəlayŋəy Barabasə» kə ghəshi. ²² Dzəghwa ma kə ngəshi na: «Ya Yesəw tsa har məndiy Kəristəw naci kiy, njaa kee mənti lia?» kə. Ma kə ghəshi ngəci gwanashi na: «Na naci, war danjwə pə gha danjwəvəgha vəgha tsəm» kə ghəshi. ²³ Zhini ma kə ngwəmna Pilatə ngəshi fa na: «Əy, wa na kwəma təvəti ntsa gar danjwə məndiy dzəvəgha tsəm kia?» kə. Zhini ghəshi mətəhə, ghəshi mətəhəti zlapə gəzə nzə zlanzlan difa: «War danjwə pə gha danjwəvəgha vəgha tsəm» kə ghəshi.

²⁴ Dzəghwa mba'a Pilatə nighəti, shi dzee mənti tifa lə gəzə kwəmee naw, kə. Sa nzana, war 'wanə saa mətəhəva. Sa nighəti na tsəgha na, dza na ti tivə yam, kə pi' peməti dəvə ci tifa kwa kwəma mbəzli gwanashi. A kə na: «Avam ghwəy nata dəvee. Yən mbə kwəma pəsliti ntsa na na yaw, war kən ghən tsa ghwəy kə sa ghwəy taa nza» kə. ²⁵ Ma kə mbəzli va gwanashi na: «Tsəgha na, a ghəy zləbavə. War va ghəy, lə va ndərazhi ghəy gwa'a kə Hyala dzaa dəw kəsli kərhiy dzəghwa ntsa va» kə ghəshi. ²⁶ Dzəghwa Pilatə wərət pəlanayshi Barabasə, mba'a gəzanshi kaa mbəzli, a ghəshi də'wəvə Yesəw lə kwərpə, ləy hwəm na, nza ghəshi banavəshi mbə dəvə shi, nza ghəshi dzaa danjwə dzəvəgha tsəm.

*Ka sawji lə Yesəw
(Mk 15:6-20; Zhj 19:2-3)*

²⁷ Dza ka sawji ki, mba'a ghəshi pəməghə Yesəw dzakə ghi, dzəti pi sla ngwəvə tsa ngwəmna. Sa dzakə ghəshi na, mba'a ghəshi basakənvashiy dzəkən lə nihwəti ka sawjiy tərmbə gwanashi. ²⁸ Dza ghəshi kwərət kwərət ghəshi saramti naci kwəbənər kən ghən ci, kwəp ghəshi panakən kwəban tsa ghəm tsa, nja sa mazə. ²⁹ Mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja məgapa pəəgə ghən mazə, sərə ghəshi səranambəshi mbə ghən tsa ci. Dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə gətaa fanambə mbə dəvə kwa bəzəmə ci. Dzəghwa ghəshi ki tsətəfəkwə ghəshi tsəfəkwəshi kwa kwəma ci, ka sawa sa shi. Ma kə ghəshi ngəci na: «A mazə *ka Zhəwifə, ava ghəy səkwtəŋa» kə ghəshi. ³⁰ Dza ghəshi ka titifə ndighwər dzəti, dzəghwa lan, ghəshi bəhwə gəta ta dəvə ci va, ta də'wə li kwa ghən ci. War tsəgha ghəshiy məni. ³¹ Dzəghwa sa kədfishi ghəshi lə sawa ci tsəgha ki na, mba'a

ghèshi sèramti kwèbanj tsa kèn va, mba'a ghèshi zhananakèn kwèbenjer ci. Dza ghèshi pèm ghèshi pèmèwè ta dza ta danjwè dzèwègha tsèm ki.

Yesèw wègha tsèm

(Mk 15:21-32; Lk 23:26-43; Zhj 19:17-27)

³² Ma ghèshi mbè sèwèri mbè mèlmè na, bègèm ghèshi kwèmày lè tsahwèti ndè ka Shiren, Shimanjw, kè mèndi kaa slèn tsa ci. Dza mba'a ghèshi mbaranavè bè tsèm tsa dza mèndi va ta danjwè Yesèw dzèwègha kaa ntsa va. ³³ Dza Shimanjw hèn ghèci bèwè tsèm tsa va. Dza ndès ghèshi tsèhèshi tètè pètsa har mèndiy «Gwalgwata». Gwalgwata vay, pi nja pa ghèn ndè ngèri di naa gèzè. ³⁴ Ma sa tsèhèshi ghèshi tètè pètsa va ki na, mba'a ghèshi bèwè tay tsa dzavèdi dzavèdi tsa lè shi 'yaghwakèghwak ni. Hèn ghèshi banavè kaa Yesèw, ta sa ghèci. Ma sa nè Yesèw gwèrètè kè dzèghèti na, kala di ghèci.

³⁵ Dza ghèshi ki danjwè ghèshi danjwèwègha wègha tsèm. Mba'a ghèshi tihèhwè kwèbenjer kèn ghèn ci kwa jipè shi lè ti dandèrdè. ³⁶ Sa tihèhwè ghèshi kwèbenjer ci va ki na, dza ghèshi mba'a ghèshi nzèyshi tifa wègha, ta ndèghwè ci. ³⁷ Dzèghwa mba'a ghèshi bèwè shiy tsaslati kwèma banavè mèndi fèti ti. Ma kè ghèshi kaa kwèma va na: «Ntsay, ghèci na Yesèw, mazè tsa *ka Zhèwifè» kè ghèshi. Dza mba'a ghèshi sèwèy shi tètè ghèn tsa ci. ³⁸ Mba'a mèndi danjwèwègha nihwèti mbèzli ka ghèrapè bakè tètè ni shi shèghwè tifa wègha Yesèw. Ya wa ndè na, tètè tsa ci tsèm, tar bèla kwa bèzèmè tsahwèti, mba'a tsahwèti tar kwa zlebè ci mèndi fèyshi wègha Yesèw.

³⁹ Dzèghwa mbèzliy dza dzashi dzar wègha pètsa va, ka sawa Yesèw, ka tsèwè, ⁴⁰ a kè ghèshi na: «Awè pè gha bay, gha gha saa niy di tsaa ngèzlamti *ciki Hyala, zhini ka ngakati mbè vici mahkanta pè gha niy niy, ca mbèlanti ghèn tsa gha dè'wè ghèn tsa gha sana di. Ndata Zèghwè Hyala nza gha katanèy, sèkwanja tètè tsèm tsa di!» kè ghèshi. ⁴¹ Zhini tsègha mbèzli dikè dikè ni mbè *ka ta Hyala, ghèshi lè *mbèzliy bènipè kwèma pèhèti Hyala, mba'a mètikwèkwèr mbè ka Zhèwifè sawa difa, a kè ghèshi na: ⁴² «Ma nihwèti mbèzli mba'a ghèci mbalamtishi na, kala dza ghèci mbèwè mbèlanti tsa ci ghèn kwèrakwè shèkèna. Mazè ka *Izèrayel gèè kè bay, sèkwa kè sèkway tètè tsèm tsa va sènzèna di. War mba'a kè sèkwayèy, ta banavè nefer ghwèmmè dza ghwèmmè. ⁴³ War kaa Hyala banavè na nèfè tsa ci, "Zèghwè Hyala nzeè" kè. Eh yan, wèzè tsègha, war nighè pè ghwèmmè nighè di na ghwèy, nda nza Hyalaa di va mbèlanti sènzèna di» kè ghèshi. ⁴⁴ Mbèzli ka ghèrapè bakè ni va danjwèy mèndi wègha Yesèw na, tsègha ghèshi zhiniy sawa kwèrakwè difa.

Mèti Yesèw

(Mk 15:33-41; Lk 23:44-49; Zhj 19:28-30)

⁴⁵ Ma sa mènata vici tarè kwa ghèn ki na, dzèghwa tèrkwèsl pi mènuy, ya pa' kwèmafà tètè hidì gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war tsègha pi. ⁴⁶ Ma gè'i lè tsahi mahkan ni va ki na, dza Yesèw ka zlapè kwèma zlanjlan, a kè na: «Eli, Eli, lama sabakètani?» kè. Ma di kwèma vaa gèzèy: «A Hyalee, a Hyalee, wa shiy mènishi ndèghamtèra gha kia?» di naa gèzè.

⁴⁷ Mba'a nihwëti mbëzli mbë mbëzliy nza të pëtsa va favë kwëma gëzëkë na va, a kë ghëshi na: «Aya, wa avacim haka *Eli» kë ghëshi. ⁴⁸ Ghavë tsahwëti ndë tifa kwëtiŋ mba'a kësëlghe bali, mba'a dzaa bëvë shiy nja sëwë, kë yëkwë yëkwambëshi mbë tay tsa ndalakwëlakwë tsa, sëkë na pëwë të gëta ka banci, a ghëci sa. ⁴⁹ Dzëghwa ma kë nihwëti mbëzli tifa kaa ntsa va na: «Zlay, a ghwëmmë nighë di, nda katan dza Eli tsa vaa sëkë mbëlanti» kë ghëshi.

⁵⁰ Zhini Yesëw difa mba'a ngwëmata lala zlanzlan, mba'a mëtiy ki. ⁵¹ Ghala pëtsa mëti na va na, 'wakëvë kwëmtë tsa pëhëy mëndi ta tëhëvëri pëtsa mbë *ciki Hyala, bakë mbë slëkwëvërivay, ghala sëkë më ghën tsa ci pa' kwakë të mëtsëni. Dza hidfi ka gërgëvë, ka wëwëredfi këlëbahi. ⁵² Dzëghwa kwëlihi mba'a ghëshi ghwëghwënishi. Mbëzliy niy bëbëkwëshi mbë mbëzliy nëw kwëma Hyala na, ðan ghëshi satishi mbë mëti. ⁵³ Sa satishi ghëshi mbë mëti na, mba'a ghëshi sësëmmëshi kwa kwëli. Ma lëy hwëm sa sati Yesëw mbë mëti ci na, mba'a ghëshi dzashiy dzëmbë Zherëwzalem mëlmë Hyala. Ma mbë mëlmë va ki na, mbëzli ðan tërëŋw niy nashi.

⁵⁴ Ghala pëtsa gërgëreshi hidfi va kiy, tifa niy nza dikë tsa ka sawji bëlëkwë, ghëshi lë ka sawjiy niy nza kwasëbë mbë ndëghwë Yesëw, va namaba kwëmaa mënta gwa'a na, cëke' ghëshi nata. Sa nata ghëshi tsëgha na, tërëŋw ghëshi hazlënishi. A kë ghëshi na: «Na katan nay, Zëghwë Hyala na ntsa» kë ghëshi.

⁵⁵ Ghala vëghwë tsa va ki na, mba'a mi'i niy nza të pëtsa va ðan, nja vëri kërakëshi, ka nighë kwëmaa mëniva lë Yesëw. Mi'i vay, sëkë mbë hidfi ka Galile niy nëwvë ghëshi Yesëw, ta këoti. ⁵⁶ Ma mbë mi'i va ki na, mbë shi niy nza kar Marëy mbë mëlmë Magëdala, lë Marëy mbëghëshi kar Zhakë lë *Zhezhefë, mba'a mbëghëshi ndëräzhi Zhebede.

**Zhezhefë ndë ka Arimate mbë la Yesëw*

(Mk 15:42-47; Lk 23:50-56; Zhj 19:38-42)

⁵⁷ Ma hetihwer ki na, mba'a tsahwëti ndë ka Arimate sëkëy, Zhezhefë kë mëndi kaa slën tsa ci. Ntsa nza gëna vë tërëŋw ghëci. Ghëci kwërakwë ki na, ntsaa nëw Yesëw ghëci. ⁵⁸ Ma sa mëtiy Yesëw na, dza na mba'a dzaa kësay ngwëmna Pilatë ta cë'wë kwal tsa dza ta bë mbëri tsa Yesëw ta dza ta lamti. Dza Pilatë mba'a gëzanci kaa ndë sawji ta banci. ⁵⁹ Ma sa ðanavë Pilatë ki na, dza Zhezhefë ki, mba'a dzaa bëvë mbëri tsa Yesëw, mba'a dzaa harambë mbë bahëta wëzë na. ⁶⁰ Ma sa harëti na na, mba'a faghwa kwa kwëli ci niy lati na kaa ghën tsa ci. Kwëli vay 'war la niy nza na, mbë hakwë niy lati na. Ma sa faghwa na mbëri tsa Yesëw va ki na, dza na mba'a tsëkwëkë hërambëzli dikë naa kalamiy miy kwëli va, ka dzay. ⁶¹ Mëniva shi va gwanashiy, tifa niy nza kar Marëy ka Magëdala ghëshi lë nahwëti Marëy va mënzëy vëgha kwëli.

Ka sawji mbë ndëghwë kwëli Yesëw

⁶² Ma way pi të hëzlimë, fëca *vici dëkëva ka Zhëwifë ki na, mba'a mbëzli dikë dikë ni mbë *ka ta Hyala, ghëshi lë *ka Farisahi madfishi, ka dza va ngwëmna Pilatë. ⁶³ Ma sa tsëhëshi ghëshi, a kë ghëshi ngëci na: «A ngwëmna tsa ghëy dikë tsa. Yan pë gha na gha, a ghëy zëzëvë nahwëti kwëmaa niy gëgëzë Yesëw, ghala pëtsaa niy nza na të ghwëmëy. A kë ndë dzërvë tsa va niy niy: "Të kwa mahkana vicee kwa kwëliy, ta zhakatira

dzee mbə məti” kə niy ni. ⁶⁴ Va tsəgha, wəzəba gəzanshi gha na kaa mbəzli, a ghəshi ndəghwə kwəli ci va wəzə, ka vici mahkan na va gəzə na dzar. Kala tsəghay, ta səkəkə dza mbəzli ta səfa ciy ghələhwə mbəri tsa ci kwa kwəli va. Ka ghəshi gwəravə kaa mbəzli na: “Aa zhakatiy mbə məti, tə ghwəməy na” kə ghəshi taa ni. Ghalaba kiy tərənjw dza dzərvə shi vaa kwəmavə bərçi tanj kaa na kwa tanja» kə ghəshi. ⁶⁵ Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha, ma kə ngəshi na: «Avam ka sawji va, pəməshim a ghəshi dza ta ndəghwə kwəli va ge'i njasa dza ghwəy mbay ndəghwə wəzə wəzə» kə. ⁶⁶ Dzəghwa ghəshi pəm ghəshi pəməvəshi ka dzashi. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi zlərbə ghəshi zlərbəkən shiy kən hərəmbəzli miy kwəli va va, ka nahay wəzə. Sa zlərbay ghəshi na, mba'a ghəshi garəy ka sawji tifa kən, ta ndəghwə nzə ki.

28

Zhakati tsa Yesəw mbə məti (Mk 16:1-10; Lk 24:1-12; Zhj 20:1-10)

¹ Ma tə way pi ləy hwəm *vici dəkəva, mekəshi mekəshi tə kədi pi, fəca ləwma Dəmasə ki na, mba'a kar Marəy ka Magədala ghəshi lə nahwəti Marəy va kafəshi, mba'a ghəshi tsəhəshi vəgha kwəli Yesəw, ta nighəti.

² Ghavə hidī tsəgha ka gərgərə tərənjw tərənjw. Dzəghwa *ndə kwal tsa Hyala kwa Sləkəpə mba'a tsahwəy səkəkə mə ghwəmə. Səkəkə na tsəkəkə tsəkəwmti hərəmbəzliy niy kalamiy məndi va miy kwəli Yesəw. Mba'a fəy vəgha bəla tsarakə, dzəghwa das nzəyəy ti. ³ Ndəba wampidi van, pə gha ghəciy mbərə. Ma kwəbənər kən ghən ci bə na ndəba ghwəpə məgapa pə gha tezlezl tsa shi. ⁴ Ma sa nata ka sawjiy ndəghwə kwəli va va gəla nava kwəmaa mənta va na, kwəp ghəshi tashi va hazləni, war ə ghəshiy gwərgwərə tsəgha, war ndəba mbəzli bəkəwə bəkəwə ni pə gha ghəshi zhəghəshi. ⁵ Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa mi'i nashi ki na: «A mi'i, ma ghwəy na na ghwəyəy, ka hazləni ghwəy ma. E sənay, Yesəw tsa danwəvəgha məndi va vəgha tsəm na sa pəla ghwəy. ⁶ Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə məti, njasa niy gəzəkə na va. Ndim a ghwəy nighəti pətsaa niy nza na va kwa məhəni lə mətə ghwəy! ⁷ Mbalam tanjan, a ghwəy dzaa gəzanshi kaa mbəzli ta səfa ci, a pə ghwəy kaa ngəshiy: “A Ndə sləkəmmə zhakatiy mbə məti. Pərfa ghəci dza naa 'waa tsəhəy kən ghwəy tə hidī ka Galile. Tifa dza ghwəy dzaa nay” pə ghwəy. Ghənzə na kwəma gəzanjwəy ya» kə.

⁸ Ma sa favə mi'i va kwəma va na, tərənjw ghəshi hazlənishī, tərənjw ghəshi vəshishi dība. Dza ghəshi, kyanjwkyanjw ghəshi madishi, ka kəsli bali ta dza ta gəzanshi kwəmaa mənta va kaa *mbəzli ta səfa Yesəw.

⁹ Ma ghəshi mbə bali va tsəgha na, vətəghə Yesəw tsahwəy kwa kwəma shi. A kə ngəshi na: «A mi'i, e səkəwətənjwəy» kə. Dzəghwa mi'i va kət kətəghəvashiy dzəvəgha, mba'a ghəshi tsəfəkəwəshi ka fal, tasl tasl, ghəshi kəsəvə dzar mbə ngeler ci. ¹⁰ A kə Yesəw ngəshi ki na: «A mi'i, ka hazləni ghwəy ma. Divam, mbalam a ghwəy dzaa gəzanshi kaa ngwərməhira, a ghəshi madiy dzəti hidī ka Galile. Tifa dza ghəy kwəmə li shi» kə.

Kwəmaa dzəkən ka sawjiy ndəghwə kwəli Yesəw

¹¹ Ma mi'i va kwa kwal ghwəlashi mbə dza ki na, mba'a nihwəti mbəzli mbə ka sawjiy ndəghwə kwəli Yesəw va səkəkəshiy dzəmbə məlmə. Dza ghəshi mba'a ghəshi slanəkə kwəmaa mənta va gwa'a gwa'a kaa mbəzli

dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala. ¹² Ma sa favə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala kwəma va tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi basətəvashi ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə. Sa basəshi ghəshi na, mba'a ghəshi sləkahwə kwəmaa dzəkən shiy mənishi va. Ma sa sləkati ghəshi na, mba'a ghəshi banavəshi gəna tərənj kaa ka sawji. ¹³ A kə ghəshi ngəshi na: «Ava ghəy ndarjwəy gəna. A pə ghwəy taa ni kaa mbəzliy: "Wa mbəzli ta səda ci səkə naa ghələhwə həvir va ghəy, ghəy tə hi" ka ghwəy ni gwa'a tsəgha. ¹⁴ Ya ə dza ngwəmmaa favə, mba'a kə dzaa gəzarjwəy kwəmay, war a ghəy taa sənay njasa dza ghəy zhiniy dəpəti lə kwəma ba, ta mbə mbələntənjwəy mbə kwəma va» kə ghəshi.

¹⁵ Dzəghwa ka sawjiy niy ndəghwə kwəli Yesəw va, hənj ghəshi bəvə gəna va. Mba'a ghəshi nəwti gəzə kwemer va war njasa gəzanshi mbəzli dikə dikə ni va ki. 'Wakəvə nava dzərvə mba'a zləlivərivata dzar mbə mbəzli ka Zhəwifə. 'Wava na ghalaba, ka sar pa' ndatsə.

*Yesəw canshi ghən tsa ci kaa *mbəzli ta səda ci*

(Mk 16:14-18; Lk 24:36-49; Zhj 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

¹⁶ Dza mbəzli ta səda Yesəw va mən lə tarj ni ki, mba'a ghəshi madishi, ka dzashiy dzəti hidī ka Galile. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi dzashiy, dzəmə bahwaa niy gəzanshi Yesəw va. ¹⁷ Ma sa tsəhəshi ghəshi məba na, mba'a ghəshi nay ki. War sa nay ghəshi na, dza ghəshi tsəfəkwə tsəfəkwə, ghəshi tsəfəkwəshi. Tapə ghəshi ka pəra'wanci dividivi shi, ta fal. Ma nihwəti mbəzli mbə shi na lə kə ghən. ¹⁸ Dza Yesəw ki, kət kətəghəvay dzəvəgha shi. Ma kə ngəshi na: «A Hyala ndara bərciy mənī mazəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a. Shi mə ghwəmə, lə shi tə hidī gwa'a. ¹⁹ Ava va tsəgha, mbalam a ghwəy dzar mbə hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi ta gəzanshi kwəmaa dzəkənee, nza ghəshi mənishi ka mbəzliy nəwra! Nza ghwəy mananshi *batem lə slən tsa Didi, mba'a lə slən tsa Zəghwə nzə, mba'a lə slən tsa Safə tsa nzə dəwdəw tsa. ²⁰ Bananshim dī fəti ta kwəmee gwanata, njasa gəzarjwəy ya va gwa'a! Ə gəzarjwəy ya, sənay tə ghwəy, war kwasəbə ghwəy dzee nza, njasa səmə vici va gwa'a, pa' fəca dza hidiy kədishi» kə Yesəw.

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw, njasa tsasli ti Matiye ki.

28:13 28:13 27:64 **28:16** 28:16 5:1; 26:32; 28:10 **28:17** 28:17 14:31 **28:18** 28:18 Dani 7:14; Mt 11:27 **28:19** 28:19hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi: 10:5-6; 24:14; Mk 16:15; Lk 24:47; mənī batem: Mt 3:15; Mk 16:16; SləniKY 2:38; 8:36; 1Kwər 1:13-16; Ef 4:5; Zhj 3:22; 4:1-2; Rm 6:3-4; mbə slən tsa Didi lə sa Zəghwə nzə mba'a sa Safə tsa nzə: 2Kwər 13:13 **28:20** 28:20 1:23; 5:2-7, 27; 11:28-30; 18:20

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw
Kəristəw njasa tsasliiti
Markø
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən
zliya na**

Markø tsaa tsasliiti zliya na tsay, tsasliiti slən tsa ci na mbəw. Ya tsəgha nzə kiy, mbə gəzə na nihwəti mbəzli, dzəkən Markø tsa va: «Ghəci na məgəla tsaa niy pəlatanavəshi gwədəwri tsa ci va kaa mbəzli fəcaa niy kəsə məndi va Yesəw kwa Getəseməne» kə ghəshi (vəh 14:51-51). Ma kə nihwəti mbəzli dīfa na: «Ghəci na Zhaŋ Markø tsaa niy təwrə va ghəshi lə Pəl mba'a Barnabasə» kə ghəshi (Sləni ka kwal Yesəw 12:25; 13:5, 13; 15:37-39; Kwələsə 4:10; 2 Timəte 4:11). A Piyer ntsa ta səda Yesəw niy sənay ghi tsa Markø wəzə wəzə (Sləni ka kwal Yesəw 12:12). Dīfa na mba'a kar Markø nzəyəhwə nzəy lə Piyer (1 Piyer 5:13). Zhini ma kə nihwəti dīfa na: «Kwəma tsasliiti Markø na mbə zliya nay, Piyer slanəkə na» kə ghəshi.

Ma kə nihwəti mbəzli fa na: «Pərfa Markø tsa tsasliiti na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa kar Matiye lə Ləwka mba'a Zhaŋ» kə ghəshi. «Kaa mbəzli Kəristəw kamaa ka Zhəwifə tsasliiti na, mbəzliyi sa ngəra'wə tə sa nəw ghəshi Yesəw tə hidi ka Rəm» kə ghəshi. A dī Markø canshi kaa mbəzli va njasa nza bərçi va Yesəw, sa nzana Zəghwə Hyala, nza mbəzli va mbəə sə'wa kwəma, kala hazləni ma. Mba'a ghəshi sənay, a bərçi və ta mbəli mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, lə ta tahamti hyeler mbə vəgha mbəzli, lə ta pəli kwəma mbəzli jikir na gwa'a, zhini ka fananshi shiy kaa mbəzli lə bərçi, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 9 Nzəy tsa Yesəw tə hidi ka Galile, lə sləni ci ghərahwə na mbə.

Vəh 10 Yesəw mbə kwal ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem.

Vəh 11 pa' tə vəh 16:1-8 Nzəy tsa Yesəw mbə Zherəwzalem pa' tə vici mətī ci, lə səəmə tsa ci kwa kwəli.

Vəh 16:9-20 Njasa citi Yesəw ghən tsa ci kaa mbəzli ci, sa satiy na mbə mətī, lə njasa dzay naa dzəmə ghwəmə ta nzəy vəgha Dəy. Ma kə mbəzliyi: «Markø tsasli na niva kwəshalahiw» kə ghəshi.

*Zhaŋ ndə məni *batem mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli*

(Mt 3:1-12; Lk 3:1-18; Zhŋ 1:19-28)

¹⁻² Ma kwəma mbə zliya nay, Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw, Zəghwə Hyala na. Njasa tsasliiti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vay, tsəgha ghatəvata na. Ma kə Hyalaa dzəkən zəghwə nzəy: «Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee a ghəci 'watəŋa kwal, ta gwəmantəŋa kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə Hyala» kə Ezay. ³ Zhini ma kə Ezay dībay: «Ava məli ntsa vaa gaka mbə zlapə mbə gamba, ma kəy: "Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə, njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə ta ka'wə ntsa dikə tsa, mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə" kə məli va» kə Ezay.

⁴ Njasa gəzəkə Ezay va kiy, tsəgha səkəy Zhan̄ tsa mən̄i batem mbə gamba. Dza na ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, a kə na: «Tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim n̄zəy tsa ghwəy, ma nza mən̄di mən̄tənjwəy batem, nza Hyala pəlaynjwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa n̄zə» kə.

⁵ Dza mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem lə nihwəti mbəzli tə hid̄i ka Zhəwde gwanashi mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha. Ma sa favə ghəshi kwəma ci va na, mba'a ghəshi cicikəvəri kwəma shi jikir na mən̄ti ghəshi gwa'a gwa'a. Dza Zhan̄ ka mananshi batem kwa həl Zhərden̄j ki.

⁶ Zhan̄ tsa vay, kwəban̄j tsa tsati mən̄di tə shəti ngaləwba niy nza na kən ghən ci, mba'a pəhətəvay səvəri mbə hwər ci lə kanda hwətəbə. War kar hayər lə mbəzəkəwə tsa kwamti ni ci shi zəmə na. ⁷ Ma kə kaa mbəzli mbə gəzə kwəma ci va na: «A tsahwəti ndə taa səkə ləy hwəmē, tsava ndəy, aa tan̄ətəra tə dika. Mən̄iree gar gələbə kwa səda ci ta pəli yidi mbə kwakwahə tsa mbə səda ciw. ⁸ Yən na neyey, lə yam ngəri mən̄injwəy ya batem. Na nacyi, lə *Safə tsa Hyala dza naa mən̄injwəy batem» kə.

*Njasa mən̄im *batem kaa Yesəw lə njasa hərəə *ndə jaka tsa Hyala (Mt 3:13-4:11; Lk 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Ghala vici va ki na, mba'a Yesəw kafəy mbə məlmə Nazaretə tə hid̄i Galile ta dzaa dzəvəgha Zhan̄, dza Zhan̄ mba'a mananati batem kwa həl Zhərden̄j. ¹⁰ Ma sa səməy Yesəw kwa yam na, nza'jəw ghwəmə ghwənita, ka səkwa Safə tsa Hyalaa dzəkən ndəba ghərpəpə pə gha. ¹¹ Ma fa na na, məli ndəə gaka, ka gəzanci kwəma səkə mə ghwəmə, a kə ngəci na: «Gha na Zəghwee, tərən̄jw d̄ijee, mbə vəshi n̄zee dalala tə gha!» kə.

¹² War ghwəla tsəgha ləy hwəm batem tsa mananati Zhan̄ va na, mba'hə Safə tsa Hyala mbahəghə dzəmbə gamba. ¹³ Dzəghwa vici fadə mətsəkə ghəci mən̄ti tə gamba va. War mbə hərəə ndə jaka tsa Hyala ka nighə kwəma ci. War ghəshi lə shəkwadeshi ka naa nza gwa'a tsəgha, Ka kəəti ka kwal Hyala.

Kar Yesəw lə ka kəəsə kərpi fadə (Mt 4:12-22; Lk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Dza mən̄di ki, mba'a mən̄di kalambə Zhan̄ tsa mən̄i *batem mbə ciki fərshina. Ma ləy hwəm sa kalay mən̄di Zhan̄ na, mba'a Yesəw səkəy dzəti hid̄i ka Galile, ka gəzəpə Yəwən kwəma Hyala wəzə na. ¹⁵ A kə kaa mbəzli na: «A vəghwə bərkəy nana, ndəkəwə ndəkəwə na vəghwə ta səkə Hyala ta sləkə mbəzli. Tsam titihwə kaa Hyala a ghwəy zhəghanti n̄zəy tsa ghwəy kwatan̄a, mba'a ghwəy zləbavə Yəwən kwəma wəzə na» kə.

¹⁶ Dza mad̄ Yesəw mad̄iy, ka dza dzəy miy kwəfa Galile. Ma dza na na, mba'a kəsashi kar Shiman̄jw ghəshi lə zəmbəghəy Andərə, ghəshi mbə bazla zlekwer dzəti kwəfa ta kəəsə kərpi, sa nza ghəshiy ka kəəsə kərpi. ¹⁷ Ma kə Yesəw ngəshi sa kəsashi na na: «A mbəzli ni, nəwram, zlashim kəəsə kərpi, e dzaa mən̄tənjwəy ka mbəzliy haka mbəzliy səkə ta nəwra» kə. ¹⁸ Dza nza'jəw mbərəkə mbəzli va zlashi zlekwer, mba'a ghəshi nəwhwə.

¹⁹ Ma sa nə na kət, kə kaa dza kwa kwəma jəw na, mba'a kəsashi kar tsahwəti ndə lə zəmbəghəy, kar Zhakə lə Zhan̄, ndərəzhi Zhebēde ghəshi kwa kwambəwal, ka gwama zlekwer shi. ²⁰ Da' Yesəw harhwəshi ba, mba'a ghəshi zlay dəshi ghəshi lə mbəzli ka ghəra sləni ci tifa kwa kwambəwal, mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

Kar Yesəw ghəshi lə ndə gazlaka

(Lk 4:31-37)

²¹ 'Wəkəvə Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səda ci va ki, mba'a ghəshi madishi ka dzashiy dzəmbə məlmə Kapernahwəm. Ma ghəshi mbəfa, sa mənta *vici dəkəva na, mba'a Yesəw dzəmbəy mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, tapə ghəci ta bananshi kwəma. ²² Ma mbəzli tifa ki na, mba'a shi bananavəshi na va səəvəri məhərli shi. Sa nzanay, niy mənta na ci va kwəma bənipə na, nja bəni kwəma *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyalaw, lə bama ti niy nza na ci va kwəma bəni na kaa mbəzli.

²³ Ma ge'i ghala pətsa va ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə ciki basəva tsa va, lə gazlaka ghəci niy nza və. ²⁴ Ka 'wanə, a kə na: «A Yesəw, ndə ka Nazaretə, ta njaa dī gha lə ghəya? Ta zamtənjəy səəkə gha shəkəna? Ma na neyey, e sənəna wəzə. Ghay, ntsa dəwdəw tsa ghwənay Hyala nza gha!» kə. ²⁵ Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa gazlaka mbə ghən ntsa va va, ma kə na: «Dekədəkə pə gha. Ə pə ghaa səvəri mbə ghən zal tsa, mbala kərakə!» kə. ²⁶ Dza gazlaka va mba'a kəsəy ntsa vaa gwanzəti lə bərci tərənjw, mba'a səvərita lə 'wanə zlanzlan zlay ntsa va. ²⁷ Mba'a mbəzliy nza tifa gwanashi hashishi va nava kwəma, ka dəfdəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A na tsətsə na na kwəma kia? Kwəmaa bənipə nahwəti yəwən kwəma ki naa, njaa? Gwəravə, mba'a gəzanakə kwəma lə bərci kaa gazlaka na, ka dī fəti ghənzə və!» kə ghəshi.

²⁸ War ghwəla tsəgha na, nza'jəw kwəma Yesəw pəlita, war ka sla məndi gwa'a gwa'a dzar mbə məlməhi tə hidī ka Galile.

Kar Yesəw lə ka zəlgəwə dənj

(Mt 8:14-17; Lk 4:38-41)

²⁹ Dzəghwa Yesəw ki mba'a səvəriy mbə ciki basəva tsa va, mba'a ghəshi dzashiy dzakə ghi tsa kar Shimanjw lə Andərə. Mba'a kar Zhakə ghəshi lə Zhanj nəwvə. ³⁰ Ma ghala pətsa va na, mba'a shiy Shimanjw məhəni ndəfa ghwə, pə gha vəgha nzə. War sa tsəhəshi kar Yesəw na, mba'a məndi gəzanci kwəma zəlgəwə tsa mali va va. ³¹ Dza Yesəw mba'a dzəvəghay, dza na tasl kəsəvə dəvə nzə, kafə kafakati tə pi həni. Nza'jəw rəniki vəgha mali va mənta ki. Dza na ka dza ta bənsi shi zəmə.

³² Ma sa pəkəwəta vici ki na, mba'a mbəzli basanakə nihwəti ka zəleghwer ghəngəhən ghəngəhən, mba'a ka gezekiki kaa Yesəw. ³³ Te' te' te' mbəzli mbə məlmə va gwanashi basəshi kwa dəgha va. ³⁴ Dzəghwa Yesəw mba'a mbalamti ka zəlgəwə dənj ni va va zəlgəwə tsa shi va ghəngəhən ghəngəhən tsa gwa'a. Mba'a tahamti lə gezekiki shi dənj tərənjw. Kala banavəshi kwal Yesəw kaa gezekiki va ta gəzə kwəma. Sa nzana, mba'a ghəshi niy sənay Yesəw.

Yesəw tə hidī ka Galile

(Lk 4:42-44)

³⁵ Ma tə həzlimə va mekəshi pəətə, pi ghwəlay həvir ki na, dza Yesəw mba'a kafəy kəghi, mba'a səvəriy mbə məlmə, ka dzay dzəti gamba. Dza na ka cə'wə Hyala tə gamba va ki. ³⁶ Dzəghwa kar Shimanjw lə nihwəti mbəzli ka ghəshiy nza li shi ka pala ki. ³⁷ Dza ghəshi ndəs ghəshi kəsəy. A kə ghəshi ngəci sa kəsəy ghəshi na: «Ava mbəzli mbə pəlanja gwa'a gwa'a» kə ghəshi. ³⁸ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Dzammə ghwəmmə dzəti tsahwəti pi, dzar mbə məlməhi jəw jəw ni ni ndəkəwə ndəkəwə ni, ta mbee

gəzanshi kwəma Hyala kaa ni mbə shi mbəzli kwərakwə. Sa nzanay ghənzə na kwəma səəkee ta mənī» kə.

³⁹ Dza na ki, ka dzay dzar mbə məlməhi tə hidī ka Galile gwanashi, ka gazanshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə ciki basəva tsa shi, ka titihə hyeler.

Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mt 8:1-4; Lk 5:12-16)

⁴⁰ Dzəghwa tsahwəti ndə dərna tifa, mba'a səəkəy dzəvəgha Yesəw. 'Wakəvə na tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, ka cə'wə kwəma və, a kə na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa dī sənznəvay a ghaa mbəlāntəra dēwdew va dərna kənee na» kə. ⁴¹ Dza tapə hwər tsa Yesəw ta zhānci ti tsəgha, kaf kafəti dəvə ci mba'a dāpay. A kə ngəci na: «E dī ghaa mbəlīnə, mbəlīnə kwərīn!» kə. ⁴² Nza'jəw dərna va sərəbətə ti, mba'a mbəlīy kwərīn. ⁴³ Dzəghwa Yesəw mba'a nabəti ki, mba'a gəzānci dzay jīghī kyanjkwyanjw. ⁴⁴ A kə kaa ngəci na: «Favə tə gha kwəma dzee na ta gəzānə wəzə. Əntaa gha dzaa gəzə kwəma mbəli tsa mbəlīnə gha tsa kaa mbəzli ya jəw nzə ma. A pə ghaa madī, a gha dzaa canamti ghən tsa gha, njasa mbəlīnə gha kaa ndə ta Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha kaa Hyala njasa gəzəkə *Məyizə va, nza mbəzli mbəə sənay gwanashi, a gha mbəlīnə va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.

⁴⁵ Ma ghəci naci ki, war sa dzay na na, mba'a ghati gəzə bar tsa va kaa mbəzli ya pa' kwəmāfa. Kala zhini Yesəw mbəə dzavə dza ghwazhə ghwazhə dzar mbə məlmə ghwəla. Ma sa nzana tsəgha ki na, 'wakəvə na mba'a dza nzəyəy kwamti mbə gamba kama mbəzli ti. Zhini mbəzli war ka səəkə və ya dza kwəmāfa dība.

2

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci
(Mt 9:1-8; Lk 5:17-26)

¹ Dzəghwa ləy hwəm hi jəw ki, mba'a Yesəw zhəghəkəvay səəkə mbə məlmə Kapernahwəm, mba'a nzəyəy kəghi. Ma sa favə məndi: «Kəghi na Yesəw» kə məndi na, ² 'wakəvə mbəzli mba'a ghəshi basəshi dān tərənjw, kala tərə ma ngwəla gar nzəy ya kwa dəgha nzə gwa'a. Tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli va.

³ Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma Hyala va tsəgha, mba'a nihwəti mbəzli fadə səəkəshi lə ntsa mətita bəla vəgha ci, bəbə kwa ghən shi. ⁴ Dzəghwa ki na, mbə ghəshiy tsəhəshi li vəgha Yesəw va dān tsa ntsa tībaw. 'Wakəvə ghəshi taram, dzəməshi mə ghən ciki tsa va li mba'a ghəshi ghwənivə kwal ge'i ge'i dzəghwa tə pətsa nza Yesəw va. Dza mba'a ghəshi vələghə ntsa va dzəghwa kwa kwal tsa va lə pi hənī tsa ci vay gwa'a dzəghwa kwəma Yesəw ki.

⁵ Ma sa sənay Yesəw, a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A zəghwee, a *kwəma gha jikir na pəlita!» kə.

⁶ Ma ghalāba ki na, mba'a nihwəti *mbəzliy bəlīpə kwəma pəhəti Hyala niy nza tifa mənəy. Tapə ghəshi ta zəzə kwəma mbə nefer shi, a kə ghəshi na: ⁷ «Njaa ka ntsa va gəzə gəla kwəma tsəgha naa, Hyalaa sawa na. A tsava ntsaa dza vaa mbay pəlatanay kwəma ndə jikir na tifa kala war Hyala kwətita?» kə ghəshi. ⁸ Gwa'a gwa'a Yesəw sənata kwəma

zəzə ghəshi va tsəgha na mbə nefer shi. Dza na ka dəw kwəma və shi, a kə na: «A mbəzli ni, sa wana tətəkə ghwəy kwemer tsətsə ni mbə nefer ghwəya? ⁹ Nama kwəma gwəra na bəlan, ndə kə ni: “A kwəma gha jikir na pəlita” kə, lə ndə ni kaa ndə zəlghwə: “Sati garəŋa, bə pi həni tsa gha, a gha dzaŋa” kaa? ¹⁰ Ma kiy, e di ghwəy sənay, a bərci vəya, yən Zəghwə yakə ndə ngəri ta pəlanshi jikir tsa mbəzli tə hidfi pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: ¹¹ «A ntsa, avee gəzəŋa, sati mađi bə pi həni tsa gha, mbalaa jighi!» kə. ¹² War nza'jəw tsəgha, tsər kwətiŋ, ntsa va kafəy, sati na kaa pi həni tsa ci va cimbəŋ bəkən, ka dzay tifa kwa mətə sə mbəzli gwanashi. War nja mađəŋa nava kwəmaa mananshi kaa mbəzli tə pətsa va gwanashi. Tapə ghəshi mbə fal Hyala, a kə ghəshi na: «Ghala nza ghwəmməy, səəkə ghwəmmə nata gəla nana kwəma!» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə Levi

(Mt 9:9-13; Lk 5:27-32)

¹³ Zhini Yesəw mba'a zhəghəghəvay njasaa dzəy kwəfa Galile. Dzəghwa daŋ mbəzli səəkəshiy dzəvəgha, mba'a ghəci bananavəshi shiy. ¹⁴ Dza na ki, ka dzay. Ma ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a nay tsahwəti ndə, Levi, zəghwə Alfe, ghəci mənəzəy mbə ciki *dəwan. Ma kə Yesəw ngəci na: «Sati, nəwra dzam» kə. Mba'a Levi tsa va satiy ka nəw.

¹⁵ Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw tsəhəy kəghi tsa Levi ta zəmə shiy. Daŋ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzliyə mənə sləni jikir na nza tifa mbə nəw Yesəw. Dza ghəshi gwanashi mba'a ghəshi basəshi, ka zəmə shiy tə pətsa kwətiŋ tsa lə kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səđa ci ki.

¹⁶ Dzəghwa nihwəti *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə *ka Farisahi mba'a ghəshi nay Yesəw lə mbəzli ta səđa ci, ghəshi mbə zəmə shi zəmə va jakə lə mbəzli jikir kwəma ni va. Dza ghəshi ka dəw va *mbəzli ta səđa Yesəw, a kə ghəshi na: «A mbəzli ni, tawa zəmə na shiy jakə lə ka dəwan mba'a nihwəti mbəzliy mənə sləni jikir naa?» kə ghəshi. ¹⁷ Dza mba'a Yesəw favə kwəma shi va, ma kə kaa ngəshi sa favə na tsəgha na: «A mbəzli ni, səəkə nashi mbəzli kwəriŋ kwəriŋ vəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. Va tsəgha na kiy, yən na nee na, ta pəla mbəzli wəzə ni səəkə yaw, ta pəla mbəzliy mənə *kwəma jikir na səəkəree» kə.

*Ka jakəva yəwən kwəma bənipə Yesəw lə kwəma bənipə *ka Zhəwifəw*

(Mt 9:14-17; Lk 5:33-39)

¹⁸ Ma ghalabəy, ka mənə səwmay mbəzli ta səđa Zhaŋ lə *ka Farisahi niy nza. Ma ni ta səđa Yesəw na, kala mənə ma. Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi səəkəshi ta dəw kwəma va Yesəw dzəkən kwəma va ki, a kə ghəshi na: «Tawa tivə ma ni gha ni mbəzli ta səđa gha vici səwmay kwərəkəw, njasa mənə ni ta səđa Zhaŋ va lə ni ka Farisahi va mbəzli?» kə ghəshi. ¹⁹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Favə tə ghwəy kwəma dzeə na ta gəzəŋwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa kiy, nza mbəzli va zhiniy tivə vici va ka viciy mənə səwmay shəkəna? Ka dza ghəshiy mənə səwmay kama na war ghwəlay zal mali tsa va mbə shiw. ²⁰ A vəghwə tsa va dzaa səəkəy, sa dza mənđiy banti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ava ghalaba dza ghəshiy mənə səwmay ki» kə Yesəw.

²¹ Ma kə ngəshi kwa fir ba na: «Ndə tibaa bəvə yar 'war'war ni ta mbəghəshiy dzəti kwəban tsaa haliyəw. Sa nzana, mba'a kə ndə mənəti

tsøghay, ta sløkwakar ghèn tsa shi dza ni 'war'war ni va yar, mba'a kwal dzaa mætsəhøy dzəti pəhal kwəbanj tsa va.

²² Ava tsøgha na difa, ndə tifa ka 'yaghwa tay tsa njəmnnjəm tsa dzøghwa ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a kə ndə mən̄ti tsøghay, sa ka tay tsa va mad̄iy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal ghwəlpə va, ka tay dza na, na'i shəkəy dzəti hid̄i gəm. Shi dza mən̄diy mən̄ivə lə ghwəlpə va tifa ghwəla kiw. Dzøghwa yəwən ghwəlpə təbə na mən̄diy i tay tsa njəmnnjəm tsa kwərakwə ki» kə. *

*Gəzə kwəmaa dzəkən *vici dəkəva ka Zhəwifə
(Mt 12:1-8; Lk 6:1-5)*

²³ Ma tə nahwəti *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mad̄ishi ka dza dzəvəri mbə vəh alkamari. Ma ghəshi mbə dza dza va tsøgha na, dza mbəzli ta səfa ci va ka slərbə alkamari. ²⁴ Dza *ka Farisahi ki, ka dəw kwəma va Yesəw, a kə ghəshi na: «Nighə dia Yesəw, tawa mən̄i mbəzli ta səfa gha ni shi makəmmə Zliya Hyala va mən̄ishi fəca vici dəkəva kia?» kə ghəshi. ²⁵⁻²⁶ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Səkə ghwəy jangəhwə mbə zliya Hyalaa dzəkən kwəmaa niy mən̄ti *Davitə va, ghala vəghwə tsa niy nza Abiyatar vaa dikə tsa *ka tsa Hyala bay sa? Saa niy kəsəvə ma kar Davitə lə mbəzli kwasəbə, ka d̄i zəmə shiy ghəshiy, dza na təhwə dzəmbəy dzəmbə *ciki Hyala mba'a bəhwə pəj tsa ka mən̄diy ta Hyala li, mba'a zəməhwə. Ya tsøgha niy nə *kwəma pəhəti Hyala ka zəmə pəj tsa va mən̄di, kala war ka ta Hyalaw kəy, a Davitə niy dzaa bəvə, mba'a zəhwə, mba'a tahanavəshi kaa mbəzli kwasəbə va kwərakwə. Niy nabəti Davitə Hyalaw» kə Yesəw.

²⁷ Zhini ma kə ngəshi na: «Talay, ta wəzə tsa ndə ngəri mən̄ta vici dəkəva. Mən̄y ndə ngəri ta nzaa mava tsa vici dəkəvaw. ²⁸ Sa nzana va tsøgha ki, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri sləkə na vici dəkəva» kə.

3

*Kar Yesəw lə ntsa məti məti dəvə tsa
(Mt 12:9-14; Lk 6:6-11)*

¹ Dza Yesəw mba'a dzəmbəy dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə difa. Dzəmbə na na, tsahwəti ndə mbəba məti məti dəvə ci. ² War sa dzəmbəy Yesəw na, dzøghwa nihwəti mbəzli tifa, ka fə ghən ti, nda nza naa mbəli ntsa va fəca *vici dəkəva va, sa d̄i ghəshi ngali kwəmaa dzəkən ta mbə ghəshiy bānci fəti. ³ 'Wakəvə Yesəw tsøgha kaa ntsa məti məti dəvə tsa va: «A ntsa, sati a gha garəna tifa tə jipə mbəzli!» kə. ⁴ Zhini na tapə, ta d̄əw kwəma va mbəzli tifa va, a kə na: «Njaa nə kwəma mbə Zliya Hyalaa? Mən̄im kwəma wəzə na kaa ndə fəca vici dəkəva nə na shəkənaa? Naa mən̄im kwəma gəmgəm na nə na? Kwal tsa mbəlanti piy tsa ndə na sa ndammə na ta naa? Naa tsa zamti piy tsa ci na?» kə. Dzøghwa dighevəshi ghəshi kala zləbānci.

⁵ Dzøghwa Yesəw mba'a fati mətə ci ti shi, ka nighəshi lə nəfə lə nəfə, va kwəma caslakə ghən tsa mən̄i ghəshi va tsøgha tsa. Ma kə kaa ntsa

* **2:22** 2:22 Ka Izərayələy, dzøghwa ghwəlpə yəwən na ka ghəshiy i tay tsa njəmnnjəm tsa. Ni shi ghwəlpipy, tə hwətəbə niy mən̄ishi ghəshi, va tsøgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəmnnjəm tsa mad̄i ta pəsli kwa shi. **2:23** 2:23 Nəw 23:25-26 **2:24** 2:24 Səvəri 20:8-10 **2:25-26** 2:25-26 1Sam 21:2-7; 22:20; Slən̄iTaH 24:5-9 **2:27** 2:27 Nəw 5:14 **2:27** 2:27-28 Mt 12:1-14; Lk 13:10-17; 14:1-6; Zhj 5:1-18; 7:21-24; 9:1-16 **3:1** 3:1-6 2:27-28

məti məti dəvə tsa va ki na: «A ntsa, tədi dəvə gha va!» kə. Dza ntsa va mba'a təditi sa ci, dza dəvə ci mba'a mbəlitə kwəriŋ tsəgha.

⁶ 'Wakəvə *ka Farisahi tə pətsa va, ka dzashi, nza'jəw ghəshi dzaa basəshi lə nihwəti mbəzli mbə mbəzli *Erədə, mba'a ghəshi sləkati kwəma kwa jipə shi njasa dza ghəshiy mbay pəəsliti Yesəw ki.

Mbəzli vəgha Yesəw miy kwəfa Galile
(Mt 4:23-25; 12:15-21; Lk 6:17-19)

⁷ Dza Yesəw kaf kafəy lə mbəzli ta səfa ci, ka dzay dzəy vəgha kwəfa Galile. Mba'a vərəm tsa mbəzli tə hidfi ghəngħən ghəngħən gwa'a nəwvəshi. Mbəzliy səəkə tə hidfi ka Galile, lə tə hidfi Zhəwde, ⁸ lə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, lə ni tə hidfi Idəme, lə niy səəkə pəriba tə miy həl Zhərden, lə səəkə tə hidfi Tir lə Shidanjw. Gwa'a gwa'a mbəzli va səəkəshiy dzəvəgha, sa nzana mba'a ghəshi favə sləni ghəratī na.

⁹ Dza Yesəw ki mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səfa ci a ghəshi katanakə kwambəwal, vantaa mbəzli dāŋ ni va 'yapamti mbə tsəəkəwəva. ¹⁰ Ma sa nzana mbə mbəli mbəzli dāŋ ki na, dzəghwa ka zəlghwə gwa'a gwa'a ka zlighwəva ta səəkəə dzəvəgha, ta dapə. ¹¹ Ma mbəzli nza gazlaka mbə ghən shi kwərakwə ki, war sa nay ghəshi Yesəw na, dza ghəshi ka ndibəvaa dzəti pi tifa kwa kwəma ci. Ka ngwəmə lala, a kə ghəshi na: «A Yesəw, waa gha na Zəghwə Hyala!» kə ghəshi. ¹² Dza Yesəw mba'a nabətishi, a kə kaa ngəshi lə bərçi na: «Ka gəzə kwəma kənee ghwəy ma, əntaa mbəzli dzaa sənara» kə.

Kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mən lə bakə
(Mt 10:1-4; Lk 6:12-16)

¹³ Dzəghwa Yesəw mba'a dzəməy mə kəlanj, tapə ghəci ta haka mbəzli dī naa dzəməə dzəvəgha. Dza mbəzli va mba'a ghəshi dzəməshiy dzəvəgha ki. ¹⁴ Mba'a təravə mbəzli mən lə bakə tsəgha ki. Ma kə ngəshi na: «Ghwəy ka kwalee nza ghwəy. Ə təravəŋwəy ya, ta nza ghwəy kwasəbee, nzee ghwəniŋwəy ta dza ghwəy gəzə kwəma kaa mbəzli. ¹⁵ Ta ndaŋwəy bərçi dzee dzəkən hyeler ta tihəshi ghwəy» kə. ¹⁶ Avanashi slənedemer mbəzli mən lə bakə ni va təravə na: Shimanjw, zhini mba'a Yesəw fanati slən Piyer, ¹⁷ mba'a kar Zhakə ghəshi lə zəmbəghəy Zhanj, ndərazhi Zhebede. Dza Yesəw mba'a fanatishi slən Bəwanergezə, ma dī slən tsa va gəzəy «ndərazhi dərəzli van» dī na gəzə. ¹⁸ Mba'a Andəre, mba'a Fəlipə, mba'a Bartelemi, mba'a Matiye, mba'a Təmasə, mba'a Zhakə tsa Alfe, mba'a Tade, mba'a Shimanjw ndə pərslə ta hidfi ci, ¹⁹ mba'a Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa ngati dafa va ta Yesəw.

*Kwal tsaə jakəti *ndə jaka tsa Hyala lə Yesəw tibaw*
(Mt 12:22-32; Lk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Dza Yesəw mba'a dzay dzakə ghi ki. Zhini mbəzli dība ngwərfə ghəshi ngwərfəkəvashi. Pa' lə shi zəməshi ta kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci kala kwəməvə kwal zəməhwəshi. ²¹ Ma sa favə manhiy kwəma va na, mba'a ghəshi səəkəshi ta pəməhwə. Sa nə ghəshi: «Ndə gazlaka na» kə ghəshi mbə gəzə kwəma shi.

²² Ma kə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, shiy səəkəshi səəkə mbə məlmə Zherəwzalem na: «A mbəzli ni, waa na Belzhebəl, ndə jaka tsa Hyala mbə ghən tsa ntsa va. Belzhebəl tsa va ghəci mazə tsa mbə

hyeler bānci na bērci tihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi!» kə ghəshi. ²³ Dzəghwa Yesəw mba'a harashi mbəzli ka gəzānshi kwəma kwa fir ta mbə ghəshiy favə, a kə na: «Njaa njaa ka ndə jaka tsa Hyala gay tahamti ghən tsa cia? ²⁴ Mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hidī dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta ndanishi dza hidī shi. ²⁵ Mba'a kə mbəzli kəghi tsa kwətiŋ tsa pa jaka kwa jipə shiy, ta ndaniy dza tsava ghi. ²⁶ Tsəgha na lə ndə jaka tsa Hyala kwərakwə ki. Mba'a kə tēhəvərivay bakə mbə, ka pa jaka kwa jipə ci lə nahwəti bəla ciy, ta ndaniy dza tsa ci va mazə, gwa'a kwəma ci kərkəta tsəgha. ²⁷ A ghwəy sənay, ka mbay ndəə pahwə shiy kəghi tsa ndə bērci bəlanəw. War ndə pəhəti na ndə bērci tsa va lə zə'wə kwatanata dza ndəə mbay pahwə shi kəghi tsa ci. ²⁸ Ə gəzānwəyee, na navay tsəgha na, ma kwəma məniti mbəzli jikir na gwanata, lə kwəma sawa gəzəkə ghəshi gwa'ay, a Hyala dzaa pəlashi mbə nəfə nzə. ²⁹ Ma na ntsaa gəzəkən kwəma sawaa dzəkən *Safə tsa Hyala dēwdēw tsay, ka dza Hyalaa pəlata nava kwəma mbə nəfə tsa nzə ya hwəmbaw, *kwəma jikir naa dzaa kəfi ma na nava ya pa hwəmba» kə Yesəw. ³⁰ Ma gəzə Yesəw kwəma va tsəghay, va sa niy gəzə nihwəti mbəzli: «A *hil mbə ghən ci!» kə ghəshi.

Mbəzliy nəw kwəma Hyalay, niva mbəzli na ngwarməhiy lə mbəghəy Yesəw

(Mt 12:46-50; Lk 8:19-21)

³¹ 'Wakəvə kar ngwarməhiy Yesəw mba'a mbəghəy ndəs tsəhəshi ki. Dza ghəshi mba'a ghəshi gagarəshi kwa dəgha, dza bəŋ ghəshi ghwənəghə ndə ta dzaa haranayshi Yesəw. ³² Ma ghalaba ki na, vərəm ndə ngəri tsaə bāsəy va tifa, dəzlətsəbə mənđi tsəbay Yesəw mənəy. Ma kə mənđi kaa Yesəw ki na: «A Metər, ava kar mənə ghəshi lə ngwarməhiya pəriəta tē ngwəla ka dəwŋa» kə mənđi. ³³ Ma kə Yesəw kaa zləbānshi na: «Kadiw e citəŋwəy nee mərə lə ngwarməhira» kə. ³⁴ Dza na kaa mbəzliy dəzlay va tifa njə'wə nighəti shi, a kə na: «Avanashi mbəzli niy, ghəshi na nee mərə lə ni ya ngwarməhira! ³⁵ Sa nzanay, ya wa ntsaa mənī kwəma dī Hyalay, ghəci na tsee zəməərə lə nee zhamərə, lə mərə. Gwa'a tsəgha» kə.

4

Bəli fir lə kwəma Ndə sləka ha

(Mt 13:1-9; Lk 8:4-8)

¹ Zhini Yesəw difa, mba'a ghati bəni kwəma kaa mbəzli miy kwəfa Galile. Dzəghwa tərəŋw vərəm ndə ngəri bāsəy vəgha. Ma sa nashi na mbəzli dānshi tsəgha na, mba'a dzay dzəghwa kwambəwal nzəyəy tə kwəfa va. Mba'a mbəzliy bāsəshi va məkə tə həlbə. ² Dza na mba'a bānanavə kwemer kaa ngəshi dāŋ ghəŋghən ghəŋghən dzar kwa fir. Ma kə mbə kwəma ci va bəniyə na na: ³ «Favə ta ghwəy, ma tə nahwəti viciy, mba'a tsahwəti ndə za mađiy ta dza ta sləka ha ci. ⁴ Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, pəriŋ nahwəti ha pəpəriŋətəa dzəghwa kwal. Mba'a 'yegwer səəkəə iməhwə nava. ⁵ Dza nahwəti mba'a pəpəriŋətəa dzəti kwərhe. War ghwəla na nza'jəw ghənəzə pəsəta, sa nzana kala hidī kən dāŋ. ⁶ War sa saŋita vici ka ndipə na, nza'jəw ha va ghwəlita ki, sa kama hidī kən dāŋ gar tsəhəvə hililinjə ghənəzə. ⁷ Dza nahwəti hwəlfə difa mba'a pəpəriŋətəa

dzəmbə tekesli. Ma sa pəsəta na na, mba'a tekesli kəlishiy dzəkən, kala mbə ghənzəə fə ya ghən nzo. ⁸ Ma dza nahwəti nanzə ki na, mba'a dzataa dzəmbə hidī wəzə ni. Dza na mba'a pəsəta, ka kəli, mba'a bəvə hwər pasəta, mba'a fəti ghən, nahwəti na dikə dikə fəti ghən, bahwə bahwə nahwəti, nahwəti na ge'i ge'i» kə Yesəw. ⁹ Dza ma kə ngəshi ki na: «Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fir?
(Mt 13:10-17; Lk 8:9-10)

¹⁰ Ma sa tərəmbəshi kar Yesəw kwətishi lə nihwəti mbəzli kwasəbə mba'a mbəzli ta səfa ci ki na, mba'a ghəshi madfishi ka dəw sləkar tsa kwəma fir tsa bəlikə Yesəw va və. ¹¹ Dza na mba'a zləbanakəshi, a kə na: «Ta na na ghwəyəy, a Hyala ndanwəy məhərli ta sənashi shiy dzəkən sləkə tsa dza na ta sləkə mbəzli. Ma na nihwəti niy tərəmbə mbəzli nashi kiy, war kwa fir dza məndiy gəzanshi kwəma. ¹² Ta mbəə nza: Mbə nay pi ghəshi lə mətəshi shi na, kala nashi shi nighə ghəshi va ghəshi. Mbə favə kwəma ghəshi lə slimim shi na, kala sənashi shi dī kwəma fa ghəshi vaa gəzə ghəshi. Kala tsəgha nzay, a ghəshi taa pəla zhəghəvaa dzəvəgha Hyala nza. Ma nza Hyala pəlanayshi jikir tsa shi mbə nəfə nzo ghalafa nza» kə.

Yesəw ci bazhə tsa fir tsa bəlikə na va lə sləka ha
(Mt 13:18-23; Lk 8:11-15)

¹³ A kə Yesəw ngəshi na: «Ya sa favə ma ghwəy kwəma dī fir tsa bəlikee tsa gəzə kiy, njaa dza ghwəy favə tsa gwanay tsa fir kia? ¹⁴ Avānay bazhə tsa kwəma va ki: Ma ndə za tsa kihwə ha vay, ntsaa gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli na.

¹⁵ Nəfə tsa nihwəti mbəzliy, nja kwal tsa pəriŋəta nahwəti hwəlfə ha vaa dzəti na. War sa favə ghəshi gəzə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləbavə, war ghwəla na nza'jəw, *ndə jaka tsa Hyala səəkəy banti kwəma va mbə nəfə tsa shi.

¹⁶ Nəfə tsa nihwəti mbəzli fa na, nja kwərhə tsa pəriŋəta nahwəti hwəlfə ha vaa dzəti na. Sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, nza'jəw, ghəshiy zləbavə lə vəshi. ¹⁷ Zhini dīfa na, ka nzay nza ghəshi lə kwəma va mbə nəfə tsa shi sa mbay ma kwəma vaa tsəhə hililinjə wəzə wəzə mbə shiw. War nə ma ngəra'wə ndəs kə kəsashi, ya ə ghəzlishi məndi tə mbərkə kwəma Hyala na, ka ghəshiy dza, nza'jəw, mbərəkə ghəshi zlata nəw kwəma Hyala.

¹⁸ Ma nəfə tsa nihwəti dīfa na, nja pi ndə tekesli tsa dzəghwata nahwəti ha va mbə ghəci. Gəla niva mbəzli bay, sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləbavə. ¹⁹ Ka ghəshi dza dīfa na mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə zəzə kwəma tə hidī, ka məni mətə ta shi tə hidī ni ngədipə lə nihwəti shi maw vəgha gwa'a. Ma sa ka shi va təhay nəfer shi ki na, ka ghəshi dza mba'a ghəshi makəti kwəma Hyala va kəli, lə va ghəra sləni mbə nəfer shi.

²⁰ Ma nəfə tsa nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hidī wəzə ni va dzəmbəta nahwəti ha mbə shi na. Ma na gəla niva mbəzli nashi kiy, sa ka ghəshiy favə kwəma Hyala na kar ghəshiy zləbavə, ka ghəshiy dza na, ka ghəra

sløni Hyala wəzə. Nihwəti mbə shi na tərənjw ghəshi jahambəvashi mbə, nihwəti na bərəkə, ma nihwəti na ge'i ge'i, tsəgha» kə.

Bəli fir lə kwəma gərkəwa dzəbay məndi
(Lk 8:16-18)

²¹ Dza Yesəw ka nəw lə gəzə kwəma ci va, a kə na: «Kar ndəw tsə'wə ghwəwə dzəghwa gərkəwa ta dzəbakən tasaw kən, ya ta mbələy ta pi həni na? A ghwəy sənay, tə pətsa dāl tsa ka məndiy fə. ²² Ya nimaba shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghəshiy dzəti ngwəla. Ya wa kwəma ghələhwə məndi gəzə nzəy, cəke' dza məndiy sənata zlənj məlmə. ²³ Fə tə ghwəy ghən ta kwəma va, niy nza sləmə va ghwəy ta fa kwəma!» kə. ²⁴ Zhini ma kə Yesəw ngəshi bə na: «Mənti tə ghwəy məhərli wəzə mbə fa kwəma fa ghwəy. Va sa nzanay, njasa dza ghwəy məni kwəmay, tsəgha dza Hyalaa mənijwəy kwərəkəwə. Pa' ka mətəhata na ghwəy bəla. ²⁵ Sa nzanay, ma ntsa nza nihwəti shiy vəy, ta mətəhənanəwə nihwəti shiy dza məndi. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza məndiy tsaləhwə ya niy nza va jəw ni shiy və» kə.

Fir dzəkən kwəma hwəlfə shiy njasa ghəshiy pəsə, ka kəli ghən tsa shi

²⁶ Zhini ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir dība na: «Yəmyəm na sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli lə kwəma ntsaa səvəriy dzay dzəmti, mba'a tsənjwəti za ci. ²⁷ Sa tsənjwəmti na za ci na, ka hi, ka vəghwə, ka hi, ka vəghwə ghəci, mba'a ha ci pəsəta ka kəli, kala nahwəti sləni məni na mbə. ²⁸ War ə haa kəli kwətita ka məni dəghəslə, ka bə hwər; dza pas pasəta, mba'a fəəti mətə. ²⁹ Dzəghwa sa ka ha nakəta ki na, ma ka nza ndə ha madiy dzəmbə sləni, ka bə mbetə ta kəsli ha ki. Sa mənij vəghwə kəsli nzə» kə.

Bəli fir lə kwəma cizlə gwəbiri
(Mt 13:31-34; Lk 13:18-19)

³⁰ Zhini ma kə Yesəw bə na: «A shiy tība gar yəməti sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli ghwəmmə li shi. A shiy tība gar bəli fir ghwəmmə li shiy dzəkən. ³¹ Lə cizlə gwəbiri dza naa yəməva. Ghəshi gwəramti na tə jəw mbə cizlə shiy gwa'a gwa'a. Tsənjwətishi ma məndi mba'a ghəshi pəsəshiy, ³² ka naa dza mba'a kəliy dikə, ka tanjəti fəhi tə hidī gwa'a dība. Sa ka na hati dividivi na, dikə dikə dikə, pa' ka lala ghyeghyer shi 'yegwer tə dividivi ci» kə.

³³ Ava tsəgha gazanshi Yesəw kwəma bənanshi na kaa mbəzli, war dzar kwa fir kwa fir dānj, ge'i ge'i lə kwal tsa dza ghəshiy mbay favə. ³⁴ Nahwəti kwəma gəzanshi na tība ngəshi, kala dzar kwa firw. Dzəghwa sa ka ghəshiy nza kwətishi lə mbəzli ta səfə ci ki na. Ka naa dza mba'a gəzanakəvərishi kwəma gəzə na va kwa fir bazhə bazhə.

A bərçi va Yesəw dzəkən kar safə tsa dikə tsa, lə kwəfa
(Mt 8:23-27; Lk 8:22-25)

³⁵ Ma fəcava hetihwer na, dza Yesəw ka gəzə kwəma kaa mbəzli ta səfə ci, a kə na: «A mbəzli ni, tanjəmmə ghwəmməwə dzəvəri tsa pərība pərība həlbə» kə. ³⁶ Mba'a ghəshi zlashi mbəzli dānj ni va tība, ka dzashiy dzəghwa kwambəwal nza Yesəw va kwa. Ma nihwəti kwambəwalerəy niy nza tība vəgha na, ka dzashi kwasəbə ki. ³⁷ Ma ghəshi mbə tanjəw dzəvəri na, mba'a safə tsa dikə tsa kafəy ta viy. Ka bənzla'wə kwəfa va

dalala, ka dzəghwa kwambəwal va yam, pa' ka dī təhay. ³⁸ Ma ghalaba na Yesəw məhəni ləyba ləy mətəni kwambəwal tə hi cinj cinj cinj, mba'a saa fə ghən ta ghən tsa ci. Dza mbəzli ta səfa ci ki, fərgə ghəshi fərgəhakati. A kə ghəshi ngəci na: «A Metər, gwa'a ghəy! A nava təkə ma ghaa dzəkən shəka?» kə ghəshi. ³⁹ Dza Yesəw pəlhəm sətīy, naβ naβ naβətī safə, dəkədəkə pə gha, kə kaa kwəfa va. Mba'a safə garəti viy, mba'a kwəfa dəkəta, dəkədəkə pi mənīy. ⁴⁰ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Tawa hazlənīnwəy ghwəy tsəghaa? Ka mbə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala sa?» kə. ⁴¹ Ma na mbəzli ta səfa ci na nashi ki na. Tərənḡ hazlənī ghərətīshi. A kə ghəshi kwa jipə shi na: «Kay, kwətīy gəla tsatsa ndə ki! Ya safə lə kwəfa na ka d'anci fəti!» kə ghəshi.

5

Yesəw lə ndə gazlaka

(Mt 8:28-34; Lk 8:26-39)

¹ Dza Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci ki ndəs ghəshi tsəhəshi pəriβa tə həlbə kwəfa tə hīdī ka Gerazeni. ² Ma sa tsəhəshi ghəshi, war sa səhməy Yesəw kwa kwambəwal tsəgha na, wəf tsahwəti ndə gazlaka tsəhwəy dzar mbə kwəlīhi tīfa tsəgha. ³ Ntsa vay, mbə kwəlīhi niy nza nzəy tsa ci. Ndə tīfa niy mbay zhīniy kəsəvə ta tsaghwa ya kwa dənḡw tsahiḡ. ⁴ Dənḡ səfa niy səkəm tsaghwa kwa dənḡw tsahi, mba'a niy ghwaghwanamti dənḡw tsahi tsa va kwa dividivi ci, mba'a balamti tsa kwa shīdshīd ci gwa'a. Mba'a tananati bərci kaa mbəzli gwanashi. ⁵ War kwa kwəlīhi lə dzar mbə dəlegwigwi gwa'a tsəgha tsa ci pətsaa niy nzəy na ti, havəghwə lə həvīr gwa'a. Ka ngwəmə lala, ka nzanarə vəgha ci gwa'a gwa'a lə hərezli kwacakasla.

⁶ War sa nay na Yesəw ghəci kərakəy ki na, bəvbəpə ghavə bali, səkəkə tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma Yesəw. ⁷ Ka ngwəmə lala ghəci zlanzlan, a kə na: «A Yesəw, Zəghwə Hyala ta ghwəmə, ta njaa dī gha lə ya? Ə cə'wənjee, ka pəra'wənja dəvə lə slən tsa Hyala, ka sara ngəra'wə gha ma» kə. ⁸ Kwəma gəzə na va tsəghay, sa nzana mba'a Yesəw naβətī gazlaka va: «Səvəriḡa mbə ghən tsa ntsa, gha gha gazlaka na!» kə niy ni kaa ngəta. ⁹ Dzəghwa ma kə Yesəw kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə. Ma kə ntsa va na: «Mbəzli dənḡ, na slən tsee. Sa nzanay, dənḡ nza ghəy» kə. ¹⁰ Dzəghwa ghəshi ka cə'wə Yesəw, əntaa dzaa tahashiy dzəti nihwəti hīdī.

¹¹ Tə pətsa va ki na, mba'a garəwa ngəreder tərənḡ niy nza tīfa dzar mbə kəlanḡ mbə pala shi zəmə shi. ¹² 'Wakəvə hyeler va tapə mbə cə'wə Yesəw, a kə ghəshi na: «Ndanəy kwal a ghəy dzəmbənjəy mbə ghən ngəreder va» kə ghəshi. ¹³ Dza Yesəw mba'a zlatanavəshi kwal. Dza ghəshi mba'a ghəshi səvəriḡi gwanashi mbə ghən zal tsa va. Shəbətə, ghəshi shəbətəmbəvashi mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder va gəgəgəgə ghəshi kafəshi mbə kəlanḡ tsa va, səkəkə na'i shəkətatəvashiy dzəti kwəfa, bətə ghəshi zashi kwəfa. Ngəreder gar bələkəwə bələkəwə bakə mətəkəkə dənḡ tsa shi.

¹⁴ Dzəghwa kwərec mbəzliy makə ngəreder va hwəshiy dzəmbə məlmə, lə dzar mbə giwahi vəgha məlmə. Mba'a ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar kaa mbəzli. Dzəghwa mbəzli dənḡ tərənḡw ki, mba'a ghəshi basəkəvashi ta nashi niva gəla shiy mənishi va. ¹⁵ Ma səkəkə mbəzli va, ndəs tsa shi vəgha Yesəw na, mba'a ghəshi kəsəy ntsaa niy nza hyeler va dənḡ mbə ghən ci

mənzəy tifa vəgha Yesəw. Mba'a pakən kwəbanj kən ghən ci, lə məhərli ci wəzə. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, ka ghərənshi hazləni. ¹⁶ Dza niy nata kwəma va va mbəzli lə mətəshī, mba'a ghəshi slanəkəshi kwəmaa mənəta lə ndə gazlaka tsa va, mba'a ngəreder va. ¹⁷ Dza mbəzli mbə məlme va ka cə'wə va Yesəw, a ghəci barvay dzay tə hidfi shi.

¹⁸ Ma sa dzay Yesəw dzəghwa kwambəwal ta madiy dzay na, tapə ntsaa niy ghəranci gazlaka va mbə cə'wə kwal va Yesəw, a ghəci nəwhwə ta dzashi li. ¹⁹ Kala zləbati Yesəw, ma kə kaa ngəci na: «Awə, mbalaa jighi a gha dzaa gəzənshi kaa mbəzli ghaa dzəkən kwəma mənətnə Ndə sləkəpə na, lə zhəhwər tsa mənətnə na gwa'a!» kə. ²⁰ Madfi ntsa va madiy tsəgha naci ki, ka təwrə dzar tə hidfi nə mənədi «Hidfi Məlməhi Məñ» kə mənədi. Tapə ghəci mbə gəzə kwəma mananati Yesəw va kaa mbəzli. Ya wa ntsaa favə nava hwəlfə kwəma ki na, war ka mananci madəñə ghənzə.

Kar Yesəw lə Zhayrəsə, mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər n zə

(Mt 9:18-26; Lk 8:40-56)

²¹ Dza Yesəw ki, mba'a zhəghəkəvay zhəkə pəri tsa va həlbə kwa kwambəwal zhəvəri tsahwəti. Ma sa tsəhəy na na, dza mbəzli dənj tərənəy mba'a ghəshi basəshi vəgha tifa, tə miy kwəfa. ²² Dzəghwa tsahwəti ndə kwətīñ ta mbəzli dikə dikə ni mbə *ciki basə va tsa ka Zhəwifə, Zhayrəsə, kə mənədi slən tsa ci, ndəs səəkəy tifa kwərakwə. Ma sa nay na Yesəw na, dza na tsəfəkwə kwa səfa Yesəw, ²³ ka pəra'wanci dividivi, ka cə'wə, a kə na: «Zhee nza na gwərapəta, ka dī mətita ghənzə. Ndi fanakən dividivi, a ghənzə mbəlita, əntaa mətita» kə. ²⁴ «Tsəgha na» kə Yesəw, mba'a madiy kwasəbə. Takwəs mbəzli dənj madfi shi kwasəbə ki, war ə ghəshiy dzədzərdi Yesəw.

²⁵ Ghaləfa na, mba'a nahwəti mali niy nza tə pətsa va, gwərapəta ghənzə gar piya n zə mənə lə bakə, war mbə səkwa miymiy kwa hwər n zə. ²⁶ Tərənəy ghənzə sahəwə ngəra'wə mbə dzadzaa dzəti shibiti. Pənəy ghənzə ladamti gəna ta dəvə n zə, shən ghənzə ta kwəməvə mbəlita. War mətəshə na mətəshə zəlghwə naci. ²⁷⁻²⁸ Ma sa favə na mənədiy gəzə kwəma Yesəw na, mba'a təkəti mbə ghən tsa n zə: «War mərshi mee dapay tə kwəbanj tsa kən ghən ciy, war gwa'a, ta mbəlira dzee» kə. Səəkə na mba'a dzəmbəta mbə mbəzliy basəshi va. Dza na kət kətəghəvataa dzəvəgha Yesəw zhəkə ləy hwəm ci, dapə dapay kwəbanj tsa ci. ²⁹ War sa dapay na tsəgha ki na, nza'jəw hatsə miymiyəy səkwa va kwa hwər n zə slashi lə səkwa. Dza na mba'a favə mbə vəgha n zə: «Ma nana kiy, gwa'a nee mbəlira!» kə.

³⁰ Ghala pətsa va kwərakwə ki na, mba'a Yesəw sənay a bərçi səvərishi mbə vəghee, kə. 'Wakəvə na, tərəd' zhəghətəvay zhəy ləy hwəm ci, tə jipəjipə mbəzli kwasəbə va. Dza na ka dəw və shi: «A ntsaa dapay kwəbanj tsee ya mbəzli ni?» kə. ³¹ Ma kə mbəzli ta səfa ci kaa zləbanci na: «Əy, njaa ghaa ni: "Wa ntsaa daparaa?" pə gha, kala nashi mbəzli ghaa dzərdīñə ya dza kwaməba kia?» kə ghəshi. ³² Ma na Yesəw naci ki na, war ə ghəciy pəla ntsaa dapay va lə mətə. ³³ Dza mali va ki mba'a madfi, kala gwərgwərə va hazləni. Sa sənata na kwəmaa mənəta li, səəkə na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa səfa Yesəw. Dza na mba'a gəzənəkəvəri kwəmaa mənəta li gwanata, kala mbələy ma ya kwətīñ. ³⁴ Ma kə Yesəw ngəta na: «A zhee,

a gha mbəliŋa tə sa ndara gha nəfə tsa gha. Mbəli mbəli pə gha va kwəma ngəra'wə tsa nza kən gha. Mbala lə zərkə mbə nəfə tsa gha» kə.

³⁵ War Yesəw mbə gəzə kwəma va kaa mali va tsəgha na, ndəs nihwəti mbəzli səkəshi səkə kəghi tsa Zhayrəsə, ntsa dikə tsa va. Ma kə ghəshi kaa Zhayrəsə na: «Ka maw ghaa tsə ghən tsa gha lə har Metər səkə gəm ma, a zha gha va mətita» kə ghəshi. ³⁶ Ma na Yesəw naci ki na, kala shashanci kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə kaa Zhayrəsə na: «A Zhayrəsə, ka dza her gha ma, bənavə nəfə tsa gha kaa Hyala gwa'a tsəgha!» kə. ³⁷ Dza Yesəw kaf kafəy, mba'a harvə Piyer ghəshi lə Zhakə mba'a Zhan, zəmbəghəy Zhakə, kwasəbə ci gwa'a tsəgha. Kala dī ghəci nihwəti mbəzliy nəw.

³⁸ Ma sa tsəhəy na vəgha ghi tsa Zhayrəsə na, mba'a kəsashi mbəzli gədi gədi gadi ka wahə, ka həhərsli wahə nihwəti tərəŋw tərəŋw. ³⁹ Dza Yesəw mba'a dzakəy dzakə ghi tsa va. Tapə ghəci ta dəw kwəma va mbəzli tifa: «A mbəzli ni, tawa wahə ghwəy gədi gədi shəka? Wa mətita zha naw, hiy bəhwə na gwa'a tsəgha» kə. ⁴⁰ Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ka gazlaka ghəshiy nighə. 'Wakəvə Yesəw mba'a tihəkəvərishi gwanashiy dzəti ngwəla. Tərə ghəshi kəyfa lə mbəzliy yakə zha va mba'a mbəzli ta səda ci va mahkan ni niy nəwvə gwa'a tsəgha. Dza ghəshi irətşə ghəshi dzəmbəshi mbə ciki tsa nza zha va va tsəgha ki. ⁴¹ Dza na, tasl kəsəvə zha va tə dəvə nzə, a kə ngəta na: «*Talita kwəma!*» kə. Ma dī kwəma gəzəkə na va gəzəy «A zha na, satija, yən gəzanə na!» dī naa gəzə. ⁴² Nza'jəw pəlhəm, zha va satita tsəgha, ka dza ghənşə. Zha vay, mənə lə bakə niy nza piya nzə. Mba'a gəla nava kwəma mananətishi madəŋa kaa mbəzli tifa tərəŋw ki.

⁴³ Dzəghwa Yesəw mba'a damətishi lə gəzə kwəma tərəŋw, vantaə ghəshi dzaə gəzə kwəma va kaa tsahwəti ndə pəmta pəmta. Zhini ma kə ngəshi na: «Divam mbalam bəntam shi zəmə kaa zha na, a ghənşə zəməshi!» kə.

6

Kar Yesəw lə mbəzli mbə məlmə Nazaretə (Mt 13:53-58; Lk 4:16-30)

¹ Dza Yesəw mba'a zhəghəkəvay tə tsava pi ki, səkəkə dzəmbə məlmə Nazaretə, na ci məlmə kəli na mbə. Mba'a mbəzli ta səda ci kwasəbə.

² Dzəghwa *vici dəkəva mba'a səkəkəta. Dza Yesəw ka bənanashi shiy kaa mbəzli mbə *ciki bəsəva tsa ka Zhəwifə. Ma sa favə mbəzliy bəsəshi va dən ni tifa shi bənanashi na va na, hahashi ghəshi hashishi va gəla nava kwəma. Tapə ghəshi mbə gəgəzə kwəma kwa jipə shiy dzəkən, a kə ghəshi na: «A mbəzli ni, kwəma səkəkə na ci na kwəma gəzəpə ntsa na tay? A ntsaa bənavə məhərli tsətsə ta bəni shi nia? Wa ntsaa bənavə bərçi ta mənə gəla kwəma madəŋa madəŋa na na tsətsə na naci baya?»

³ Ghəci ndə fədi shəghwə tsa va, zəghwə Marəy va, lə ngwarməhiy tifa, ndərazhiy zhar, kar Zhakə lə Zhezhesə, lə Zhəwdə, mba'a Shimanəy sa? Ya ngwarməhiyəy mi'i nzə na, tikə ghəshi mbə ghwəmmə sana nanzə sa?» kə ghəshi. 'Wakəvə gəla təkə kwəma tsəgha na va, mba'a makətishi ta bə nefer shi kaa Yesəw.

⁴ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A katanəy, a məndiy fə bamaa dzəti *ndə gəzə kwəma Hyala ya pa' kwəmafa. Ma mbə məlmə yakə məndi lə mbə ni ci mbəzli, lə kəghi tsa yakə məndiy, ka fə bama məndiy dzətiw» kə.

⁵ Dzəghwa kala mbə Yesəw zhiniy mənti nahwəti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na tifa. War kəray dividivi shi fanakən na kaa nihwəti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni, mba'a mbəzli va mbəlishi. ⁶ War hash Yesəw hashiy va kwəma mbəzli va, sa ɗi ma ghəshi fanci nefer shi.

*Njasa ghwəni Yesəw *mbəzli ta səɗa ci məj lə bakə ni*

(Mt 10:5-15; Lk 9:1-6)

Ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw dza dzamti dza dzar mbə məlməhi tə hidi va. Mba'a bananavə kwəma ci kaa mbəzli. ⁷ Dza na kaa mbəzli ta səɗa ci va məj lə bakə ni mba'a basətishi. Dza na mba'a banavəshi bərci ta tihə hyeler səvəri mbə ghən mbəzli. Mba'a ghwənashi bakə bakə bakə kwa zəərə shi, ta dza ghəshiy gəzə kwəma ci kaa mbəzli. ⁸ Dza ma kə ngəshi ki na: «Mbalam, ghwəy kafəy, əntaa ghwəy dzaa bə ya waba ta dəvə ghwəy ma. Ya shi zəmə nzə, ya mbəl ta bə shiy, ya gəna kwa zlipa ghwəy, əntaa ghwəy bə ma. War gəta ka ghwəy bəvə ta dəvə ghwəy gwa'a tsəgha. ⁹ Pambə tə ghwəy kwəkweher mbə səɗa ghwəy, ɗibay əntaa ghwəy dzaa sərakən kwəbənjer bakə bakə kən ghən ghwəy ghwəy dza ma!» kə. ¹⁰ Zhini ma kə ngəshi bə na: «Ma sa ka ghwəy tsəhəjwəy mbə məlmə ya namabay, mba'a kə ndə ka'wətəjwəy mbə na, kəy ntsa va pə ghwəy taa nzəyŋwəy, pa' fəca dza ghwəy ɓarva mbə məlmə va. ¹¹ Mba'a pə ghwəy tsəhəjwəy mbə məlmə, kala zləɓa ka'wəjwəy məndi, kala fa ma kwəma gəzə ghwəy məndiy, ɓarvanwəy tə ghwəy mbə nava məlmə, mba'a ghwəy batamti kwərbi tə shidshid' ghwəy. War tsəgha pə ghwəy dzaa məni ta mbə ghəshiy sənay, a ghəshi mənti *kwəma jikir na, kə ghəshi» kə Yesəw. ¹² Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha ki na, mba'a mbəzli ta səɗa ci va maɗishi, ta dzaa gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli nza ghəshi tsa titihwə tsa shi kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi ki. ¹³ Dza mba'a ghəshi tahamti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli ɗaŋ. Mba'a ghəshi vavarənati in kaa nihwəti mbəzli gwərapə gwərapəshi ni ɗaŋ ɗifa, mba'a mbəzli va mbəlishi.

*Məti Zhaŋ ndə mənipə *batem*

(Mt 14:1-12; Lk 9:7-9)

¹⁴⁻¹⁵ Dzəghwa gwa'a gwa'a slən tsa Yesəw dzay ya pa' kwəmaɓa ki, ka gəzə məndi: «Waa Zhaŋ tsaa niy mənipə batem va na sava zhəkəməy na kwa kwəli! Va tsəgha nza bərci və ta məni shi maɗaŋa maɗaŋa ni va tsəgha» kə məndi. Ma kə nihwəti na: «*Eli ndə gəzə kwəma Hyala na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti bə na: «*Ndə gəzə kwəma Hyala na, nja ka gəzə kwəma Hyalaa niy nza va tifa mbəradzə» kə ghəshi.

Dzəghwa mba'a mazə *Erədə favə ghəpə tsa kwəma Yesəw va. ¹⁶ Ma sa favə na tsəgha ki na: «Waa Zhaŋ tsaa mənipə batem va niy slantee ghən ti na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə. ¹⁷⁻¹⁸ Sa nzanay, ə niy bələhwə na mali zədəy Fəlipə ghəci ghəci mazə Erədə tsa va. Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Ma kə Zhaŋ niy ni kaa ngəci na: «Kwal va gha kwa kwəma Hyala ta bəli mali zədəjə va bələhwə ghaw» kə. Sa niy gəzəkə na tsəgha ki na, dza Erədə mba'a niy kəsəvəə tsaghwa kwa ɗəjw, mba'a niy faghwa kwa fərshina. ¹⁹ Mba'a nəfə tsa Erədiyadə niy satiy dzəkən Zhaŋ tərəjw va kwəma va. Mbə ɗi pəəsli ghənzə niy nza na, niy mbay na va mazə Erədəw. ²⁰ Sa nzanay, mbə ghəranci niy nza hazləni kaa Erədə va kwəma Zhaŋ, sa nzana mba'a niy sənay ndə gəzə kwəma katan naa Zhaŋ, ɗəwɗəw nəfə tsa ci kwa kwəma Hyala, kə. Dza na ka ndəghwə Zhaŋ niy

nza wəzə wəzə, war fa kwəma ka Zhan gəzə ghəci niy maw. Ma sa ka naa favə ki na, ka səəva məhərli ci.

²¹ Dzəghwa vəghwə tsa wəzə wəzə tsa va Erədiyadə nanzə ki, ndəs səəkəy. Sa niy mənta viciy niy yakə məndi mazə Erədə ti na, dza na mba'a niy tati shi zəmə tərənjw, ta makwaghwa mbə zəzə vici ya məndi va ti. Mba'a niy haharashi mbəzli dikə dikə ni tə hidfi ka Galile, lə mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji shi gwa'a. ²² Dzəghwa zha Erədiyadə irətsə niy dzəmbəta mbə pətsaa niy basəshi kar mazə Erədə va lə mbəzliy niy harkə na va ta zəmə shiy. Mba'a niy tsəti tsə ka təbanshi kaa kar Erədə lə mbəzliy niy nza va tifa gwanashi. Ma kə mazə niy ni ki na: «A zhee, ya wa shi di gha yən ndənjay, dəwshi, ta ndənjashi dzeel!» kə niy ni. ²³ Dzəghwa mazə hwa' hwa' niy zəməkə fəla: «Yən kala dzaa ndənja shi dza ghaa dəw vəya, ya war təhəvəri hidfi sləkə gha ni bakə mbə, a gha ndara nahwəti bəla dza ghaa ni!» kə niy ni. ²⁴ Dza zha va tsəgha del niy səvərita, ndəs niy dzaa kəsata mbəghəta. A kə niy ni ngəta na: «A mə, a kə mazə ngəray: “Dəw ya wa shi di gha vəya” kə. A shi kee dəw vəa?» kə niy ni. Ma kə mbəghəta va niy ni ngəta na: «Mbalaa, ma pə gha kaa ngəciy: “Slavəra ghən tsa Zhan ndə mənipə batem!” pə gha ngəci» kə niy ni. ²⁵ Nza'jəw zha va niy zhəghəkəvata lə diva, ta dəw va mazə ki, a kə niy ni kaa mazə na: «Ə dəe gha slaghwara ghən tsa Zhan ndə mənipə batem kwa tasaw!» kə niy ni. ²⁶ War sa niy gəzəkə zha va kwəma va tsəgha na, kwəshay vəgha mazə niy mənta va nava kwəma, sa niy di ma na tsəgha, niy mbay naa zhiniy bashamti ghwəla, sa nzana, mba'a niy mbəlitiiy zəmanakə fəla tifa kwa kwəma mbəzliy basəshi va kiw.

²⁷ Dzəghwa nza'jəw niy gəzanci kaa tsahwəti ndə sawji kwətij mbə ka sawjiy ndəghwə, a ghəci dzaa sləkəvə ghən tsa Zhan ndə mənipə batem tantan. Dza ndə sawji tsa va, mba'a niy dzay dzəghwa fərshina, mba'a niy dzaa slavə ghən tsa Zhan faghwa kwa tasaw ki, ²⁸ mba'a niy dzaa banavə kaa zha va, mba'a zha va niy bəvəvə banavə kaa mbəghəta kwərakwə ki.

²⁹ Ma sa niy favə mbəzli ta səfa Zhan, a məndi paslamti Zhan, kə məndi na, mba'a ghəshi niy səəkəvə bəvəvə mbəri tsa Zhan. Mba'a ghəshi dzaa laghwa kwa kwəli. Tsəgha niy mətiiy Zhan ki.

Yesəw lə mbəzli bələkəwə bələkəwə cifə mətəsəkə

(Mt 14:13-21; Lk 9:10-17; Zhj 6:1-14)

³⁰ Dzəghwa *ka kwal Yesəw va niy ghwənashi Yesəw, mba'a ghəshi zhəghəkəvashi mbə dza shi va ki. Səəkə ghəshi basə ghəshi basəshi, ka ndanci kwəma mənəhwə ghəshi gwa'a, lə shi bananavə ghəshi kaa mbəzli gwa'a. ³¹ Ma ghala pətsa basəshi mbəzli va tə pətsa nza Yesəw va ki na, ka dzashi niy dzashi, ka zhəkə nihwəti, war tsəgha. Shan kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci ta kwəmavə ya kwal tsaa zəhwə shiy nə. Va tsəgha ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci na: «A mbəzli ni, dzammə ghwəmmə ta pəlavə pətsa kama ndə ti di, a ghwəmmə dzaa dəkayvammə ti ya jəw nə» kə. ³² Dzəghwa mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal ta dzashiy dzəmbə gamba ta nzəyshi kwətishi vəgha bəla.

³³ Ma ghəshi mbə dzashi ki na, mbalaa na mbəzli dən nighəvəshi, mba'a məndi sənashi, kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci na shi va, kə məndi. Mba'a mbəzli madishi ya mbə namaba məlmə, mba'a ghəshi kəsləghə bali lə səfaa tsəhəshi tə pətsa va pərba ghəshi kaa kar Yesəw. ³⁴ Ma sa tsəhəy Yesəw tə pətsa va ki na, mba'a səəməy kwa kwambəwal, sa nə na tsa'

kə na, mbəzli basə basə tə pətsa va dafj. Tapə hwər tsa ci ta zhanci ta mbəzli va ki. Sa nashi na mbəzli va nja tenkesli kama ntsaa ndəghwəshi tifa. Dza na mba'a bananavəshi shiy tərəjw.

³⁵ Ma sa məniy tihwer, ma kə mbəzli ta səda ci kaa Yesəw na: «A Metər, avanay sənəzvay, a vici dzata, dzəghwa tə gambay pətsa. ³⁶ Wəzəba banavə gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi dzashi ta papa shi zəmə shi dzar mbə məlməhi lə mbə nihwəti giwahi ndəkwə ndəkwə ni» kə ghəshi.

³⁷ Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Banshim shi zəmə də'wə ghən tsa ghwəy a ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Zləbati gha, a ghəy dzaa bəvə mbəl bələkwə bakə ta dza ta pəlanshi shi zəmə na?» kə ghəshi.

³⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Pej hwəm na sa va ghwəy tifa sana nanzəy? Mbalam nighətim di» kə. Dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa nighəti. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wa cifəy na pej tike, mba'a kərpi bakə» kə ghəshi.

³⁹ Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli ta səda ci va, a ghəshi gəzanshi kaa mbəzli tifa va gwanashi, a ghəshi tihəvərivashiy nzəyshi dzar tə gwəzən tsa nebekə tsa. ⁴⁰ Dza mbəzli va mba'a ghəshi nzəyshi ki, bələkwə bələkwə nihwəti, ma nihwəti na cifə mətsəkə cifə mətsəkə.

⁴¹ Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw hən bəvə pej tsa cifə tsa va mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangəvəri pej tsa va, mba'a banavə kaa mbəzli ta səda ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli dafj ni va. Zhini tsəgha ghəci tahanavəshi kərpi bakə ni va gwanashi difa.

⁴² Mba'a mbəzli va gwanashi zəməhwə shi va, bəhə bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. ⁴³ Dza mənđi basə basəti naa tərmbə va mbəvəli pej tsa va lə kəripə va, paf paf ghwani mənə lə bakə. ⁴⁴ Ma dafj tsa mbəzliy zəhwə shi zəmə va va na, zhər bələkwə bələkwə cifə mətsəkə ghəshi.

*Njasa dza Yesəw lə səda ci dzəy tə ghən yam
(Mt 14:22-33; Zhj 6:15-21)*

⁴⁵ War ghwəla ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səda ci na: «Ləghwam dzəghwa kwambəwal, a ghwəy 'wati kwal dzəvəriy dzəti həlbə pəriβa pəri məlmə Betəsayda, kala kərnee səkwəti mbəzli ghəshiy dzashi» kə. Mba'a mbəzli ta səda ci va dzəghwashi ka dzashi.

⁴⁶ Ləy hwəm sa təhəvərivay na lə mbəzli ki na, mba'a kafəy dzay dzəmə kəlanj ta cə'wə.

⁴⁷ Ma hetihwer sa pəkəwəta vici na na, ava mbəzli ta səda ci kətivə dza ka tsəhəshi tə jipəjipə kwəfa, mba'ay ghəci pərikyə tə həlbə kwətiy naci ki. ⁴⁸ Dzəghwa mba'a nashi mbəzli ta səda ci war mbə təməva lə kabə kwambəwal ngahə ngahə ngahə, sa nzana səəkəə dzəmbə kwəma shi safə niy viy. Ma tə kwa baka wa ngələkə na, mba'a Yesəw dzətiy tə ghən yam, ka dza dzar ti shi lə səda ci, ta kəsashi mbəzli ta səda ci. Ma sa tsəhəy na ndəkwə vəgha shi na, njasa di na tarəshi ghəci mənti.

⁴⁹ Ma sa nay mbəzli ta səda ci va ghəciy dza dzar tə ghən yam lə səda na, ndəba *hil, kə ghən tsa shi. Ka ngwəmə lala ghəshi. ⁵⁰ Sa nzana, ghəshi njasa nza ghəshi va gwanashi na, mba'a ghəshi nay ghəci mbə dza dzəy tə ghən yam va, mba'a her shi dzashi. War ghwəla tsəgha ki na, mba'a Yesəw ghati gəzanshi kwəma, a kə na: «Waa yən na, ə kə her ghwəy dzəghwashi, ka hazləni ghwəy ma!» kə.

⁵¹ Dza na kwərəhw dzəghway kwa kwambəwal va

kwəsəbə shi ki, gar safə garəti viy kwərakwə. Dzəghwa tərənjw məhərli *mbəzli ta səfa Yesəw səəta va nava kwəma. ⁵² Sa nzana, kalaa niy favə ghən tsa kwəma madaŋa madaŋa na va niy mənti Yesəw lə peŋ ghəshi. War caslakəy nəfə tsa shi niy məniy.

*Kar Yesəw lə ka zəlghwə tə hidī ka *Zhenezaretə*

(Mt 14:34-36)

⁵³ Ma sa taŋamti ghəshi kwəfa va na, mba'a ghəshi tsəhəshi tə hidī ka Zhenezaretə ki. Dza ghəshi kaa kwambəwal shi mba'a ghəshi pəhəy vəgha həlbə tsa va. ⁵⁴ Sa pəhəy ghəshi na, mba'a ghəshi səəməshi kwa ki, nza'jəw məndi nighəvə Yesəw mba'am sənay. ⁵⁵ Dza məndi ki ka kəkəšli bali ta dzaa gəzə kaa mbəzli tə hidī va gwanashi. Ya kwəma favə məndi a səəkəy, kə məndi na, war ə məndiy bānci ka zəlghwə səəkə tə pi həni tsa shi. ⁵⁶ Ya kwamaba dza na, ya dzar mbə mbə məlmə dikə na, ya dzar mbə giwa, ya dzar mbə ni bəla bəla ni ghyeghyer na, war ə məndiy bānci ka zəlghwə dzəti ləwma. Ka cə'wə, a ghəci banavəshi kwal tsa dapəvə ya kwataka mətsəni kwəbaŋ tsa kən ghən ci. Ya tsamaba ndə zəlghwə tsa ndənjway na, mba'a mbəliy.

7

*Kwəma jiji *ka Zhəwifə*

(Mt 15:1-9)

¹ Dzəghwa *ka Farisahi ghəshi lə nihwəti mbəzli mbə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, shiy səəkəshi mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a ghəshi basəkəvashiy dzəvəgha Yesəw. ² Nighə ghəshi na, nihwəti mbəzli mbə *mbəzli ta səfa Yesəw mbə zəmə shi zəmə lə rəda tə dividivi shi. Di naa gəzəy, yabanti dividivi shi ghəshi ta zəmə shiy njasa ka ka Zhəwifə məni mbə kwəma jiji shiw. ³ Na na ka Farisahi lə ka Zhəwifəy, tərənjw ka ghəshiy məni məhərli ta məni kwəma jijihishi. Ka ghəshiy gha zəmə shi zəməy, ghəshi yabanti dividivi shi wəzə wəzə. ⁴ Sa ka ghəshiy səəkəshi mbə ləwmay, ka zəmə shiy ghəshi kala pəshamtəvashi ghəshiw. Zhini dāŋ nihwəti shi gazanakəshi jijihishi ta mənishi ghəshi tsəgha. Ya dzəkən njasa ka ndə yabə shi sa ndə shiy kwa shi, lə yabə tsaghwa, lə shekiki vasəti məndi tə mbəzə, ya pətsa həni ndə ti gwa'a. ⁵ Sa zəmə mbəzli ta səfa Yesəw va shiy kala yabanti dividivi shi kiy, va tsəgha dəw ka Farisahi, lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala va Yesəw: «Tawa dī ma mbəzli ta səfa gha ni fəti ta kwəma banavəka jijihī, zəmə ghəshi shi zəmə lə rəda tə dividivi shia?» kə ghəshi. ⁶ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalaa katanə na kwəmaa niy gəzəkə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala vaa dzəkən ghwəy! Ghwəy ghwəy ka dakə mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla ni. A kə niy niy: “A kə Hyalay:

Ma mbəzli niy,

war kwataka lə miy gəzə ghəshi

ha'wə tsa ha'wə ghəshi tə ya gwa'a tsəgha.

Ma mbə nefer shi na, kərakə kərakə ghəshi lə ya.

⁷ Gəmta na tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi kwa kwəmee.

Sa nzanay, war kwəma jiji shi

na shi bananshi ghəshi kaa mbəzli,

njasa nzanaa kwəmee ghəshi zhəghəti, kə Hyala”

kə Ezay niy ni.

⁸ Dza ghwøy na, mba'a ghwøy zлата nøy kwöma pöhöti Hyala, ka dzanwøy ta nøy war kwöma jiji ke ngöri» kə Yesəw. ⁹ Zhini ma kə ba na: «Kay, tsöghaa nava katanj, a ghwøy zлата *kwöma pöhöti Hyala ta nøy, mba'a ghwøy dzanwøy ta bönipə na ghwøy va kwöma jijihinjwøy. ¹⁰ A *Möyizə niy gözəkə nahwöti kwöma, a kə niy niy: “Ə pə ghaa ha'wə tə kar dənja lə mənja” kə niy ni. Zhini ma kə ba na: “Ya wa ntsaa tsööröti døy, ya mbəghöyöy, mba'a mändi paslamti tsava ndə” kə. ¹¹ Ma pə ghwøy na ghwøy ki mbə kwöma bönipə ghwøy na, mba'a kə shiy va ndə ta kəöti kar døy lə mbəghöyöy, a ndəə mbay gözə: “A di, a mə, ma shiy niy nza vöya gar bönwöyşhee ta kəötinjwöyöy, kwərban na ghəshi” kə, (ma di kwərban gözöy, shi banavə mändi kaa Hyala), ¹² gwa'a, ka zhini tsava ndəə kəöti kar døy lə mbəghöy ghwəla ma, pə ghwøy. War ə ghwøy makə mbözliiy tsögha va kəöti mbözli shi. ¹³ Tsögha pəösliti ghwøy na Hyala va *kwöma pöhöti na, war ta mböə nøy na ghwøy va kwöma jiji pöhöti ghwøy. Zhini lə nihwöti shi mämöni ghwøy tifa danj war tsögha tsögha diba» kə Yesəw.

Shiy dzaa ladamti ndə kwa kwöma Hyala
(Mt 15:10-20)

¹⁴ Dzəghwa Yesəw mba'a zhiniy harvə mbözliiy basəshi va. Ma kə ngöshi na: «Fam kwöma dee na gözə gwananjwøy, fə tə ghwøy ghən ti. ¹⁵ Ma na shi bövə ndəə zəhwəshiy dzəghwa hwər ciy, ka yidamti ndə ghəshi kwa kwöma Hyalaw. Shiy səvəri mbə nəfə tsa ndə na shiy dzaa yadamti ndə kwa kwöma Hyala. ¹⁶ Fə tə ghwøy ghən ta kwöma va, niy nza slömə va ghwøy ta fa kwöma!» kə.

¹⁷ Ma sa təhəvərivay Yesəw lə mbözliiy niy basəshi va na, mba'a dzay dzəmbə ciki. Ma mbəba na, madf mbözli ta səda ci madfishi ta dəw bazhə tsa fir tsa bəlikə na va tsögha tsa. ¹⁸ Ma kə ngöshi na: «Wa ə favə ma ghwøy kwöma di kwöma vaa gözə lə ghwəyinjwöyşhi kwərakwə ba na? Ə sənay ma ghwøy, shi bövə ndəə zəməhwəshiy dzəghwa hwər tsa ci na ka yadamti ndə ghəshiy pə ghwøy shəkəna? ¹⁹ Sa nzanay, dzəmbə nəfə tsa ndə ka ghəshiy dzaw, dzəghwa hwər ka ghəshiy dza, ka ndə dza na mba'a təhəkəghwəshiy» kə Yesəw. Ma di Yesəw gözə mbə kwöma ci va gözəkə na tsöghay, ya war nimaba shi zəmə gwa'ay, a mändiy mbay zəməshi, nə na. ²⁰ Zhini ma kə diba na: «Njasa gözee vay, war kwömaa səəkə mbə nəfə tsa ndə na saa dzaa mbay ladamti ndə kwa kwöma Hyala. ²¹ Sa nzanay, səəkə mbə nəfə tsa ndə ka təkə *kwöma jikir naa səəkə, lə ghwərghwər, lə ghəli, lə bəkwə mbözli, ²² lə pəösl mi'i mbözli, lə di gəna, lə zliy, lə dakə mbözli, lə mənə kwöma rəda rəda na, lə səl va ndə, lə gözə kwöma jikir naa dzəkən mbözli, lə kəli ghən, mba'a gözə kwöma kama ghən ti. ²³ Niva shi jikir ni gwanashiy, səəkə mbə nəfə tsa ndə səəkə ghəshi. Ghəshi na shiy dzaa ladamti ndə kwa kwöma Hyala» kə Yesəw.

Kar Yesəw lə mali ka Shirəfniki
(Mt 15:21-28)

²⁴ Dzəghwa Yesəw mba'a madiy barvay tə pətsa va, ka dzay dzəti hidfi ndəkwə ndəkwə ni vögha məlmə Tir tə hidfi ka Shirəfniki. Dza na mba'a dzəkəy dzəkə tsahwöti ndə tifa, kala di ma ghəci mändiy sənay, tifa na, kə mändi. Ya tsögha nzo ki na, shanj ghəci ta mbay mbələy ghən tsa ci. ²⁵ A nahwöti mali niy nza tifa gwərapəta zha nzo va zəlghwə gazlaka tərənəw, mba'a favə tifa na Yesəw, kə mändi. Ma sa favə na tsögha na, nza'jəw ghənəzə madita, səəkə na tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa kwöma Yesəw. ²⁶ Dza

na ka cə'wə Yesəw, a ghəci tahananmti gazlaka səvəri mbə ghən tsa zha nzo va. Mali vay, mali *ka Zhəwifə niy nza naw, zha mbəzli ka Shirəfiniki niy nza na. ²⁷ Ma kə Yesəw ngəta na: «A mali na, waa wəzə na ndə bəvə shi zəmə ndərazhi ka ndəghashi kaa kireketiw» kə. * ²⁸ A kə mali va ki na: «Tsəgha na nava nanzə katarj Ndə sləkəpə. Ya tsəgha na nanzə kiy, ya kireketi na kar ghəshiy dzar ta tabəl, ka imə shiy shikə va ndərazhi» kə. ²⁹ Ma kə Yesəw ngəta ki na: «A mali, va kwataka tə kwəma gha na zləbakə ghay, gwa'a! Mbala, a gazlaka va səvərta mbə ghən zha gha va» kə. ³⁰ Dzəghwa mali va mba'a dzata. Ma tsəhə na katarj na, zha nzo va məhəni tə pi həni tsa nzo lə məhərli nzo wəzə, səvəri səvəri gazlaka mbə ghən nzo.

Kar Yesəw ghəshi lə mədənj tsa pəhəta ghani ci, kala mbay ma gəzə kwəma

³¹ Dza Yesəw ki mba'a barvay tə hidfi ka Tir ka dzar tə hidfi ka Shidanjw, ka dzar tə hidfi har məndiy hidfi Məlməhi Mənj, ta zhəghəkəvay zhəməy kwəfa Galile. ³² Ma sa tsəhəy na na, mba'a məndi pəmanakə tsahwəti ndə tifa, mədənj ghəci, pəhəpəhə ghani ci, kala mbay ma gəzə kwəma. Dza məndi ka cə'wə a ghəci fanakən dəvə ci ta mbəlanti. ³³ Dza Yesəw ki, pəm pəməkəvəri ntsa va səvəri mbə mbəzli. Mba'a ghəshi garəshi tsarakə, bakəshi li. Dza na mba'a 'yaghwa dividiviy dzəghwa sləmə ci, mba'a təfati ndighwər tə dəvə ciy dapata ghani ci va li shi. ³⁴ Dza na kaa kwəma ci, kafə kafataa dzəta ghwəmə, mba'a piyaghwa piy lə bərci. A kə kaa ntsa va na: «Efata!» kə. Di kwəma vaa gəzəy: «Ghwəniŋa!». ³⁵ Dzəghwa nza'jəw pənj, slimic ci ghwəniŋi, mba'a ghani ci va niy pəhəta pəlita, mba'a ghəci ghati gəzə kwəma wəzə wəzə ki.

³⁶ Dzəghwa Yesəw mba'a gəzanshi kaa mbəzli tifa gwanashi, əntaa ghəshi gəzə kwəma mənti na va. Ya war tsəgha gəzanshi na kaa mbəzli, əntaa ghəshi gəzə kwəma kən ki na, war ə mbəzliy mətsəhə gəzə kwəma ci tərənjw tərənjw. ³⁷ Ma kə mbəzli ki na: «Kay, sləni wəzə na sa ci gwanata! Ya mədənəsliy favə ma kwəmay, aa mbəlantishi, mbə favə kwəma ghəshi, mbəzli pəhəta ghani shi na, mba'a pələmti, ka gəzə kwəma ghəshi!» kə shi. Tərənjw nava kwəma mananatishi madəja.

8

Kar Yesəw lə mbəzli bələkəwə bələkəwə fadə mətsəkə (Mt 15:32-39)

¹ Zhini mbəzli dən tərənjw mba'a ghəshi bəsəshi ghala pətsa va vəgha Yesəw difa. Kala shi zəmə və shi. Ma sa nay Yesəw kala shi zəmə və shi na, dza na da' harashi *mbəzli ta səfa ci. Ma kə ngəshi na: ² «Mbəzli niy, dalalay zhəra hwər tsee ti shi. Sa nzanay, kwa mahkana vici shi na sana, war ghəshi tikə vəghee, kala shi zəmə tifa! ³ Mba'a pən ni sana: "Mbalam jighi" pən ngəshi, kala nganavəshi shi zəmə pənəy, ta shikəshi dza ghəshi kwa kwal va ma. Sa nzanay, kərakə səəkə nihwəti mbəzli mbə shi sana» kə. ⁴ Ma kə mbəzli ta səfa ci ngəci na: «Əy, kwəma ka ndə palakə shi zəmə sana tikə mbə gamba na gar zəhwəshi mbəzli ni nə gha kia?» kə ghəshi. ⁵ Ma kə Yesəw na: «Hwəm na pənj va ghwəya?» kə. Ma

* **7:27** 7:27 Kəreketi ka ka Zhəwifəwə har mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, va tsəgha niy gəzə Yesəw kwəma va tsəgha kaa mali va. **7:33** 7:33 8:23 **7:36** 7:36 Mt 8:4; 9:30-31; 12:16; Mk 1:44-45; 5:43; 9:9; Lk 5:14-15; 8:56 **7:37** 7:37 Ghava 1:31; Ezay 35:5-6 **8:1** 8:1-10 6:32-44 **8:2** 8:2 Mt 9:36

kə ghəshi na: «Mbərfeñəy na peñ va ghəy» kə ghəshi. «Ndakam tikə» kə. ⁶ Dza Yesəw mba'a gəzanshi kaa mbəzliy basəshi va, a ghəshi nzəyshi mənəy. Ma sa nzəyshi ghəshi na, dza na həñ bəvə peñ tsa mbərfeñ tsa va ta dəvə ci, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wəsa na, dza na nga' nga' nga ngavəri, mba'a banavə kaa mbəzli ta səfa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli va. Dzəghwa mbəzli ta səfa ci va mba'a ghəshi tahanavəshi ki. ⁷ Zhini mba'a kərpi və shi tifa jəw tsətsə difa. Dza Yesəw mba'a zhinij məniti 'wəsa ti shi kaa Hyala difa, mba'a banavəshi mbəzli ta səfa ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli va. ⁸⁻⁹ Dzəghwa mbəzli tə pətsa va va, zəmə zəmə ghəshi zəməhwə shi zəmə va ki, bəhə bəhə ghəshi. Mbəzli bələkwə bələkwə fadə mətsəkə na ghəshi dafə tsa shi. Dzəghwa mba'a mənidi basəti naa tərmbə mbəvəli gyadə gyadə ghwani mbərfeñ. Ləy hwəm ki na, mba'a Yesəw səkwamtəvay lə mbəzli va, mba'a banavəshi kwal a ghəshi dzashi ki.

¹⁰ Dza ghəshi nza'jaw tsəgha, mba'a ghəshi dzashi dzəghwa kwambəwal, ghəshi lə mbəzli ta səfa ci, war ka dzashiy dzəti hidji Dalmanəta.

**Ka Farisahiy d'əw a Yesəw mananatishi shi madəña madəña ni (Mt 16:1-4)*

¹¹ Dza nihwəti *ka Farisahi mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə kanci ghəpə kaa Yesəw, a kə ghəshi na: «Məniti shi madəña madəña ni tə pətsa va, ti dza ghəy sənay, səəkə va Hyala səəkə kwəma gha na katanj, pə ghəy» kə ghəshi, sa dji ghəshi ngali ta mbə ghəshiy kəsəti. ¹² Dza Yesəw mba'a piyaghwa piy tərəw. Ma kə ngəshi na: «A shiy ghəranshi ni kaa mbəzli mbə vəghəwə sa ndatsə, nzana war shi madəña madəña ni ghəshiy pala tay? Ə gəzəñwəy ya, ta na navay, tsəgha na, na nee nee kiy, shi madəña madəña ni dzee mənəñwəy tifa» kə Yesəw. ¹³ Dza na mba'a zhay zhəghwa kwambəwal, mbərəkə zlashi tə pətsa va, mba'a tanəy dzay zhəvəri tsahwəti həlbə tsa həl tsa va.

*Yesəw yəmə *is lə shi bənipə *ka Farisahi mba'a *Erədə (Mt 16:5-12)*

¹⁴ Dzəghwa *mbəzli ta səfa Yesəw va ghəshiy madjiy dzashi, mba'a ghəshi zamti ghən ta mətsəhə peñ, war kəray peñ kwətiñəy gwa'a tsəgha sa və shi kwa kwambəwal. ¹⁵ Ma ghəshi mbə dza na, tapə Yesəw ta canshi nahwəti kwəma, a kə ngəshi na: «Favə ghwəy na, məniti tə ghwəy məhərli, ka ndəghwə ghən tsa ghwəy va is tsa ka Farisahi lə is tsa Erədə!» kə. ¹⁶ Sa gəzəkə na tsəgha na, dza mbəzli ta səfa ci ka gəzə kwəma kwa jipə shi tsəgha ki, a kə ghəshi na: «Wa sa zay ghən tsa ghwəmmə va ta bə peñ, va tsəgha gəzəmmə na kwəma va tsəgha» kə ghəshi. ¹⁷ Dza Yesəw mba'a fəti ghən ta kwəma gəzə ghəshi va. Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, ta waa nə ghwəy ni, sa bəvə ma ghwəmmə peñ, ma gəzəmmə na kwəma va, pə ghwəya? Ə sənata ma ghwəy kwəma shəkəna? Ka təkə kwəma ghwəy mbə ghən ghwəy sa? War ghwəlay na ghən tsa ghwəy caslakə slakə pa' sana na? ¹⁸ Mba'a mətsəhi kwa ghən ghwəy nanzə ki na, ka nay pi ghwəy li shiy? Lə slimim vəgha ghən ghwəy na, ka favə kwəma ghwəy li shiy? Ə zay ghən tsa ghwəy ¹⁹ ta peñ tsa cifə tsa va niy ngangavəree ta təhə kaa mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə shəkəna? Gambal hwəm niy tahay ghwəy lə kwa tərmbə peña?» kə. Ma kə ghəshi na: «Məñ lə bakə» kə ghəshi. ²⁰ A kə difa na: «Ya ghala pətsaa ndanəwəyee va ta tahanshi

kaa mbəzli bələkwə bələkwə fəfə mətsəkə bay, ghwani hwəm niy tahay ghwəy lə tsa niy təraa?» kə. Ma kə ghəshi na: «Gambal mbərfəŋ» kə ghəshi. ²¹ Ma kə Yesəw ki na: «Ya sa nzana tsəgha kiy, wa shiy mənishi mbə ma ghwəy favə kwəmaa?» kə.

Kar Yesəw lə ghwəlfə mbə məlmə Betəsayda

²² Dzəghwa mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Betəsayda ki, mba'a məndi pəmanakə ghwəlfə tifa. Dza məndi ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəə dapay ntsa va lə dəvə ci ta mbəliti. ²³ Dzəghwa Yesəw kaa ghwəlfə tsa va tasl kəsəvə tə dəvə ci, mba'a kəsəkəvəri səvəri mbə məlmə. Dza na kaa ndighwər, pe' pe' tafanatishi tə mətsəhi ci, kə mba'a fakən dəvə ci kən. Dza na ka dəw va ghwəlfə tsa va, a kə na: «Ka nay pi gha na?» kə. ²⁴ Dza ghwəlfə tsa va ka nighə pi. A kə na: «Yə mbə nashi mbəzli nzee, ma yən nighəshiy nja fəhi mbə dza» kə. ²⁵ Zhini Yesəw difa mba'a fanati dəvə tə mətsəhi ci. Ma sa nə ghwəlfə vərəghə kə na, diwen ghəciy nay pi. ²⁶ Ma kə Yesəw ngəci ki na: «Mbalaa jighi karə ki, əntaa gha zhiniy dzar mbə məlmə ma!» kə.

*Piyer gəzə «Yesəw na *Kəristəw» kə
(Mt 16:13-20; Lk 9:18-21)*

²⁷ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a kar Yesəw lə *mbəzli ta səfa ci madishi ta dzashiy dzəmbə məlməhi ndəkəwə ndəkəwə ni vəgha məlmə Shezare Filipə. Ma ghəshi mbə kwal na, dza Yesəw ka dəw kwəma və shi, a kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni baya?» kə. ²⁸ Ma kə mbəzli ta səfa ci kaa zləbanci na: «Zhan tsa mənipə batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Eli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti ba na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala nza gha, kə shi» kə ghəshi. ²⁹ Ma kə Yesəw ki na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. Ma kə Piyer na: «Ghay, Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala» kə. ³⁰ Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantaa ghəshi taa gəzə kwəma kən ya kaa waba.

*Yesəw gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə zhakati tsa ci mbə məti
(Mt 16:21-28; Lk 9:22-27)*

³¹ Dzəghwa Yesəw ka gəzanshi kwəma kaa *mbəzli ta səfa ci ki, a kə na: «Yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta sawə ngəra'wə dzee dalala. Mətikwəkəwər mbə *ka Zhəwifə, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka bənipə kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy di mətsə yaw. Ta paslantəra dza məndi, ma sa kee mətiray, ta zhakatira dzee mbə məti tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə. ³² Dzəghwa na mba'a gəzanakəshi kwəma va, pa'i pa'i gwanata tsa nzə. Ma sa favə Piyer tsəgha na, dza na mba'a harvə Yesəw dzəvəgha bəla: «Wəzə na nava kwəmaa kəsənan» kə ngəci. ³³ Wakəvə Yesəw tsəgha, tərəf zhəghətəvay zhar kwa mbəzli ta səfa ci gwanashi, ka nighəshi. Dza na ka nabə Piyer, a kə na: «Kərakə pə gha lə ya, *ndə jaka tsa Hyala tsa. Na gha na hwəlfə təkə kwəmay, kwəmaa səəkə va Hyala na teepəw. Təkə kwəmaa səəkə va ndə ngəri na» kə.

³⁴ Dza Yesəw kaa mbəzliy basəshi va tifa, da' harashi ghəshi lə mbəzli ta səfa ci gwa'a, ma kə ngəshi na: «Mba'a kə ndə dī nəwray, ə kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləbavə sa ngəra'wə lə mətita

gwa'a, ma nza ghøci nøwra. ³⁵ Sa nzana ya wa ntsaa dfi mbøliti piy tsa ci tikø tø hidfi, ta zamti tsa mø ghwømø piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikø tø hidfi tø mbørkø kwømee læ Yøwøn kwøma wøzø nay, ta mbøliti tsa mø ghwømø piy tsa ci dza na. ³⁶ Nay ghwøy na, ya shi tø hidfi ni gwa'a gwa'aa kwøma vø ndø, mba'a piy tsa ci mø ghwømø zayøy, shiy tifa ndøø 'wøy ti mbø kwøma va tsøghaw. ³⁷ Sa nzanay, tsahwøti sø tifa tøk gar dza ndøø mbøøretø piy tsa ci ti mø ghwømø va Hyalaw.

³⁸ Mba'a kø ndøø ha'wø va ndøgha føtiy dzøkønee, ya va gøzø kwømee kaa mbøzli mbø vøghwø tsa ndatsø tsa fa ma kwøma Hyala, ka mømøni war *kwøma jikir nay, ta ha'wø dzee, yøn Zøghwø yakø ndø ngøri va ndøgha føtiy dzøkøn kwørakwø, ghala vøghwø tsa dzee zhøkø mbø shøndøkø tsa Dirø, ghøy læ ka kwal Hyala døwdøw ni» kø Yesøw.

9

¹ Zhini ma kø Yesøw fa na: «Θ gøzanwøy ya, ta na navay, tsøgha na, a nihwøti mbøzli mbø ghwøy ghwøy mbøzli tikø niy, ka ghøshi gha bøkwe na ta nay dza ghøshi njasa dza Hyalaa søkø ta sløkø mbøzli læ børci nø» kø.

Yesøw mø kølaj læ nihwøti mbøzli ta sødä ci
(Mt 17:1-13; Lk 9:28-36)

² Dzøghwa sa mønta vici kwanj læy hwøm shi va na, dza Yesøw kaa kar Piyer læ Zhakø mba'a Zhanj, pøm pømøvøshi kwasøbø. Ka dzashiy dzømø ghøn kølaj tsa biti tsa, ta nza ghøshi li møbä kwøtishi. Ma sa tsøhøshi ghøshi møbä na, mba'a Yesøw zhøghanakøshi nahwøti pa. ³ Tsa' pø gha kaa kwøbøner køn ghøn ci na, ka mbøøø tezllezlezl, kala shiy tifa gar mønti payshi tsøgha tø hidfi. ⁴ Nighø ghøshi difa na, kar *Eli læ *Møyizø tsahwøshi. Dza ghøshi ka gøzø kwøma læ Yesøw. ⁵ Ma kø Piyer kaa Yesøw tsøgha na: «A Metø, jøw na wøzø ghwømmø nzøymmø tø pøtsaw. Kadiw a ghøy danøti ceker mahkan, kwøtiy tsa gha, mba'a tsa Møyizø, mba'a tsa Eli» kø. ⁶ Kwøma gøzø na va tsøghay, ø sønata ma na kwøma ka na gøzø, sa søeta møhørlø ci. Sa nzana tøøøwshi her shi dzashi va hazlønø mahkanashi. ⁷ Ghavø kwølefi zlølahø ghøshi søkøø pølakønvasi køn shi tsøgha. Ma fa ghøshi ki na, møli Hyalaa gøzanshi kwømaa dzøkøn Yesøw søkø mbø kwølefi va, a kø na: «Ava ghøci na Zøghwee dæe tøøøw, fam kwøma vø!» kø. ⁸ War ghwøla ki, njø'wø kø ghøshi dzar tifa na, nay ndø ghøshi tifa ghwølaw. War Yesøw sa tifa vøgha shi kwøtiy. Mba'a ghøshi madfishi ta søkwashi mø kølaj ki.

⁹ Ma kø Yesøw kaa ngøshi ghøshi mbø søkwa søkø mø kølaj tsa va na: «Θntaa ghwøy dzaa gøzø shi nashi ghwøy va ya kaa tsamäba ndø ma! War gwøøøwøy pø ghwøy taa nza, pa' ghala pøtsa ka Zøghwø yakø ndø ngøri møti, zhini mba'a zhakatiy mbø møti» kø. ¹⁰ Mba'a ghøshi dïvø føti ta kwøma gøzanakøshi Yesøw va nanzø ngar na, war mbø dødøw kwøma ghøshi kwa jipø shi, a kø ghøshi na: «A na gøla na zhini na naa gøzømmø kwøma, nø na "Pa' ghala pøtsa kee møtira mba'ee zhakatira mbø møti" kø kia?» kø ghøshi.

¹¹ Dza ghøshi ka døw kwøma va Yesøw, a kø ghøshi na: «A Metø, sa wana niy nø *mbøzliy bønipø kwøma pøhøti Hyala na, "Pørbä Eli dza naa søkøy ka *Køristøw gha søkø" kø ghøshia?» kø ghøshi. ¹² Ma kø kaa zløbanshi na: «Yan tsøghaa nava nanzø, na katanj nay Eli dza naa

'wa kwal sækø ta gøzanshi zhøghø nefer shi kaa mbözli, ta nøw kwøma Hyala. A zliyahì Hyala niy gøzøkø kwørakwø: "War ta sahwø ngøra'wø dza Zøghwø yakø ndø ngøri tørønjw. Ka ghøzliti møndi, ka zhøghøti nja sa kama viri ti" kø ghøshi. ¹³ Ma ki e gøzanjwøyø, a Eli sækøy. Dza mbözli mba'a ghøshi mønti *kwøma jikir na li njasa di ghøshi, njasa niy gøzøkø zliyahì Hyalaa dzøkøn kwørakwø» kø.

Yesøw ghøshi læ zøghwø ghøra bashakø
(Mt 17:14-21; Lk 9:37-43)

¹⁴ Ma kar Yesøw læ mbözli mahkan ni vaa dza ta tsøhø vægha niy niy tømbe va tifa mbözli ta søfa ci na, mba'a ghøshi nashi mbözli tifa ðan, mba'a mbözli ta søfa ci va tøjipø shi. War ka ngøre ghøpø nihwøti mbözli mbø *mbözliy bønipø kwøma pøhøti Hyala li shi. ¹⁵ War sa nay mbözli tifa va Yesøw na, kwøma vøtøghø ghønzø mønta vø shi tsøgha. Dza ghøshi ka køsli baliy dzøvøgha ta sækwø. ¹⁶ Dzøghwa Yesøw ka ðøw kwøma va mbözli ta søfa ci ki, a kø na: «Dzøkøn va ngøre ghwøy ghøpø li shi shøkø?» kø. ¹⁷ Ma kø tsahwøti ndø kwøtiñ mbø mbözliy basøshi va na: «A Metø; wa zøghwee niy pømækøe ngøña, nza na gwørapøy va zølghwø bashakø, kala mbø ghøciy gøzø kwøma. ¹⁸ War nø ma zølghwø tsa va, kafø kø ti ya kwømafay, ka naa dza børipø fati tøjidi. War gwifgwifi ghaa nighømaa nza ta miy ci, ka pøre sli'i ci. Tsa' pø gha kaa vægha ciy nza na, hyan hyan hyan møtita. Naa niy sækøre ka cø'wø *mbözli ta søfa gha ni, a ghøshi tahantøra bashakø tsa va mbø ghøn zøghwee va pøn na. Kala mbay ghøshiy tahamti» kø.

¹⁹ Ma sa gøzøkø ntsa va tsøgha, ma kø Yesøw kaa mbözli na: «Mata ghwøy ghwøy mbözli mbø væghwø tsa ndatsø tsa di ma ðanavø nefer ghwøy kaa Hyalay! Pa' hwøm di ghwøy yøn nzøyra læ ghwøy kia? Pa' hwøm dzee nza mbø sø'wa kwøma ghwøy ðifa kia? Pømøram zøghwø vaa sækø!» kø. ²⁰ Dza pøm møndi pømanakø zøghwø va. War sa nay zøghwø va Yesøw tsøgha na, dza zølghwø tsa va mba'a gwønøzay, børipø ghøci møy tøj pi. War ka mørmøre tsøgha. War gwifgwifi ghaa nighøma sar kwa miy ci. ²¹ Ma kø Yesøw ka døy na: «A ntsa, gar hwøm na piya zøghwø na læ zølghwø tsa tsøtsø ghala køsøvø naa?» kø. Ma kø døy zøghwø va na: «Ghala ghøci jøwøy ghati na tsøgha. ²² ðan søfa sækø zølghwø tsa va mbø pøla paslamti. Ndøghambø dzømbø ghwø føcahwøti, ndøghati tøj kwøfa føcahwøti, war tsøgha. Mørshi læ ghøy na gha, a gha mbølitønøy zøghwø ghøy na, gha gar mbay mbølitø» kø. ²³ Ma kø Yesøw ngøci na: «"Gha gar mbay mbølitø", pø gha. ð sønay ma gha tsahwøti søj tifa kala mbay møniva kaa ntsaa ðanavø nøfø tsa ci kaa Hyalaw, pø gha na?» kø. ²⁴ War sa gøzøkø Yesøw tsøgha na, ghavø ntsa va zlanzlan: «Wa nee ðanavø nøfø tsee kaa Hyala, ø pø ghaa køøtira ta mbee ðanavø nøfø tsee wøzø wøzø!» kø.

²⁵ Tsa' kø Yesøw na, mbözli ðan mbø basøvaa sækøe dzøvøgha shi læ bali. Dza na ka gøzø kwøma læ børci tørønjwøy kaa zølghwø bashakø tsa va. Ma kø na: «A bashakø tsa pøhø ghani ndø tsa, ka zhøghø ndø ka møðøn, yøn gøzaja na, søvøri mbø ghøn zøghwø na sønzenva! ðntaa gha zhiniy zhømbø ghøn ci ghwøla va hwømfa ma!» kø. ²⁶ 'Wakøvø zølghwø bashakø tsa va kaa lala zlanzlan, kyak ngwømaghwa ghøciy søvøriy mbø ghøn ci. Tsa' pø gha kaa zøghwø va tifa na, war nja ntsaa møtiy. Pa' ka gøzø nihwøti mbözli: «Aa møtiy» kø ghøshi. ²⁷ Dza Yesøw, tasl køsøvø tøj døvø ci, zan kafakati zøghwø va, mba'a zøghwø va garøy møgarø.

²⁸ Dzøghwa Yesøw mba'a dzay dzømbø ciki. Ma sa dzømbø na mbø ciki tsa va kwøtishi ghøshi mbøba læ mbøzli ta søfa ci na, tapø mbøzli ta søfa ci va ta døw vø, a kø ghøshi na: «Tawa niy mbay ma ghøy tihøkøvøri bashakø tsa va na ghøya?» kø ghøshi. ²⁹ A kø Yesøw ngøshi na: «Gøla hwølfø bashakø tsa vay, ka tøhøva na søvøri mbø ndø kala war læ cø'wøw» kø.

Yesøw zhiniy gøzøpø kwømaa dzøkøn møti ci læ zhakati tsa ci mbø møti ßa

(Mt 17:22-23; Lk 9:43-45)

³⁰ Dza ghøshi mba'a ghøshi ßarvashi tø pøtsa va, mba'a ghøshi dzarshi tø hidfi ka Galile ki. Niy di Yesøw møndiy sønay pøtsa nza na tiw. ³¹ Sa nzanay, mbø di ßananshi shiy niy nza na kaa mbøzli ta søfa ci. A kø na: «Yøn yøn Zøghwø yakø ndø ngøriy, ta køsøvøra dza møndi mba'am fambøra mbø døvø mbøzli. Ka mbøzli va dza na, mba'a ghøshi paslantøra. Ma sa kee møtiray, tø kwa mahkana vicee kwa kwøli na, ta zhakatira dzee mbø møti» kø. ³² Ma mbøzli ta søfa ci nashi ki na, favø shi di Yesøw gøzø ghøshiw, zhini ßa na, ka ghøranshi hazløni va døw shi va va Yesøw.

Tsama ndø na ntsa dikø tsaa?

(Mt 18:1-5; Lk 9:46-48)

³³ Dza ghøshi ndøs ghøshi tsøhøshi mbø mølmø Kapernahwø, mba'a ghøshi dzømbøshi mbø ciki. Dza Yesøw ka døw kwøma vø shi, a kø na: «Dzøkøn va ngøwø ghwøy ghøpø ghwøy kwa kwal baya?» kø. ³⁴ Gwøjøshi ghøshi nzøyshi kala zløba, sa sønay ghøshi dzøkøn kwøma ntsaa gwøra dikø tsa mbø shi ngøwøghwø ghøshi ghøpø kwa kwal, kø ghøshi. ³⁵ Dzøghwa Yesøw ki, das nzøyøy mønzyø, dza na kaa mbøzli ta søfa ci va møn læ bakø ni, mba'a harashi. A kø kaa ngøshi na: «War mba'a kø ndøø di ghøciy møy niy ka ntsaa 'wa kwøma kaa nihwøti mbøzli mbø ghwøyøy, ø kø ndø zhøghøti ghøn tsa ci ka ntsaa køray løykø tø møtsøni, ka ndø ghøranshi sløni kaa niy tørmbo va mbøzli» kø.

³⁶ Dzøghwa na kaa zøghwø jøwø tø pøtsa va pøm pømøkø, mba'a garøy kwa kwøma shi tifa. Dza na mba'a hwøtømøvø, a kø ngøshi na: ³⁷ «Ya va ntsaa ka'wøti zøghwø jøwø nja sasa, war tø mbørkø kwøma yay, yøn dø'wø ghøn tsee na sa ka'wøti na va tsøgha. Mba'a kø ndø ka'wøtøray, kwataka yøn ka'wøti na gwa'a tsøghaw, aa ka'wøti ntsaa ghwønøkøra va kwørakwø» kø.

Tsa ghwømmø ndø na ntsaa pa ma jaka læ ghwømmø

(Lk 9:49-50)

³⁸ Dzøghwa Zhanj mba'a sækøø gøzanci ka Yesøw, a kø na: «A Møtø, a ghøy nay tsahwøti ndø ghøci mbø tihø gazlaka læ sløn tsa gha. Mba'a ghøy makøti na ghøy, sa kama na kwasøbø ghwømmø» kø. ³⁹ Ma kø Yesøw ngøci na: «Zlayøm ka makø ghwøy ma, sa nzanay, ndø tifa mba'a dzaa mønti shi madanja madanja ni læ sløn tsee, zhini war ghwøla na, ka gøzø kwøma gømgø na ghøciy dzøkøn yaw. ⁴⁰ Ntsaa kama mbø jaka læ ghwømmøy, tsa ghwømmø ndø na tsava. ⁴¹ Ntsaa dza vaa tavønøwøy ya yam jøwø, sa nza ghwøy mbøzliy nøwra, yøn *Køristøwøy, ø gøzanøwøy ya, ta na navay, tsøgha na, ta kwømavø zhømø ci dza ntsa va» kø Yesøw.

*Gøzø kwømaa dzøkøn shiy høwøpøø dzømbø *kwøma jikir na*

(Mt 18:6-9; Lk 17:1-2)

⁴² Ma kə Yesəw ƒa na: «Ya wa ntsaa dzaa mənti shiy ngədi mbəzliy təhəshi ma ndara nefer shi, dza mba'a ghəshi shikəshiy dzəmbə məni kwəma jikir nay, a ngəra'wə taa nza kən tsava ndə. Wəzəba pəhanaghwa məndi vəna kwa wəri ci, mba'am ndəghaghwa kwa hwər kwəfa mba'a mətiy dza naa favə kən kwəmaa dzaa nza kən. ⁴³ Ava va tsəgha nzana ki, war mba'a kə sə, ya nja dəvə ghaa fəja dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slanti, wəzəba kwəməvə gha piy tsa gha slar tsa va Hyala lə dəvə kwətij na, kən na dza ghaa dzaŋaa dzəmbə ghwəə kədi ma lə dividivi gha bakanashi. [⁴⁴ Tə tsava piy, ka məti ləhwəə zəmə vəgha ndə ngəriw, ka məti ghwəw, kə Zliya Hyala.] ⁴⁵ Ya səfa gha fəja naa dzəmbə məni kwəma jikir nay, sla pə gha slakəghwa tə gha! Wəzəba kwəməvə gha piy tsa gha slar tsa va Hyala, ya kwətijta na səfa va gha na, kən na dza ghaa nza lə shidshid gha bakanashi mba'am bəzlambəŋaa dzəmbə ghwəə kədi ma, [⁴⁶ ta nza gha tə pətsa gəzə Zliya Hyala va, ka məti ləhwə tibaw, ka məti ghwə tibaw, kə.] ⁴⁷ Tsəgha na difa, mba'a kə nahwəti mətsə ghaa ngədiŋaa dzəmbə məni kwəma jikir nay, ə pə gha lamti kwa ghən gha! Wəzəba tsəhəŋa gha tə pətsa sləkə Hyala ya kwətijta na mətsə va gha na, kən na dza ghaa nza lə mətsəhi gha bakanashi, mba'am bəzlambəŋaa dzəmbə ghwəə kədi ma, [⁴⁸ ta nza gha tə pətsa gəzə Zliya Hyala va, ka məti ləhwə tibaw, ka məti ghwə tibaw, kə.]

⁴⁹ Ya wa ntsaa dza ta sla shiy kaa Hyalay, a dza naa manati ghwəni tə shi va, ta mbə ghəshiy nza wəzə kwa kwəma Hyala. Ma ghwəy kwərakwəy, ta sa ngəra'wə dza ghwəy, ta nza ghwəy wəzə kwa kwəma Hyala. * ⁵⁰ A ghwəy sənay kiy, shiy wəzə na ghwəni. Ma mba'a kə ghwənghwən tsa mbə kədiyəy, lə wa ka ndə mbəə zhiniy zhanambə ghwənghwən tsa vaa? Va tsəgha kiy, ə pə ghwəy məniŋwəy ka mbəzli wəzə ni nja ghwəni, lə zərkə pə ghwəy mbə nzəy tsa ghwəy kwa jipə ghwəy» kə.

10

*Yesəw ƒəniyə kwəmaa dzəkən təhəva tsa kar zal lə mali ci
(Mt 19:1-12; Lk 16:18)*

¹ Dza Yesəw ki, mba'a madiy ƒarvay tə tsa va pi, ka dzay dzəti hidfi ka Zhəwde, pəri na pəriƒa bəla həl Zhərdeŋ. Zhini mbəzli difa ngwərƒə ghəshi zhiniy ƒəsəkəvashiy dzəvəgha. Dza na mba'a ghati ƒananshi kwəma ki, njasa ka na vaa məni ndimndim.

² Dzəghwa *ka Farisahi, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha ta dəw kwəma və, ta nigə kwəma ci, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, ƒanavə kwal kwəma pəhəti *Məyizə kaa ndə ta tihə mali ci ta na?» kə ghəshi.

³ Dza Yesəw ka zləbanshi lə dəw kwəma, a kə na: «A pənəy, njaa niy nə Məyizə ngəŋwəy baya?» kə. ⁴ A kə ghəshi na: «A Məyizə niy ƒanavə kwal kaa zal ta tihə mali ci, tsasl kaa zliya kwasəbə, kə» kə ghəshi. ⁵ Ma kə Yesəw na: «Sa nza ghən tsa ghwəy caslakəy, va tsəgha niy gəzəŋwəy Məyizə kwəma va tsəgha. ⁶ Ə gəzəŋwəyee nee ki, ta na na kwatəŋa niy ngamti Hyala shiy gwanashiy, dzəghwa na mba'a ngati zal ghəshi lə mali, kə Zliya Hyala. ⁷ Ma kə difa na: “Ava va tsəgha dza zal ƒarvay vəgha kar dəy lə mbəghəy, nza ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci. ⁸ Ma nza ghəshi

9:43 9:43 Mt 5:30 9:47 9:47 Mt 5:29 9:48 9:48 Ezay 66:24 9:49 9:49 SləniTaH 2:13

* 9:49 9:49 Shi di kwəma naa gəzə lə kwəma ka Gərekəy, a ghwə taa zhəghati ya wa ndə wəzə njə ghwəni. 9:50 9:50 zərkə: Lk 2:14; 1Tes 5:13; Rm 12:18 10:1 10:1 Lk 9:51 10:3 10:3-4 Mt 5:31 10:6 10:6 Ghava 1:27 10:7 10:7 Ghava 2:24

bakanashi mənishi ka vøgha kwətiŋ” kə. Mba'a kə tsøgha kiy, mbəzli bakə na ghəshi ghwəla kiw, vøgha kwətiŋ na sa shi. ⁹ Ghənzə tsøgha kiy, əntaa ndə ngəri təhəvəri shi jakəti Hyala ma» kə Yesəw. ¹⁰ Dza kar Yesəw mba'a a ghəshi dzakəshiy dzakə ghi.

Ma ghəshi kəghi tsa va na, dza mbəzli ta səfa ci ka zhiniy dəw kwəma va və dība. ¹¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «War mba'a kə ndə təhamti mali ci, dza mba'a bəvə nahwəti maliy, a ntsa va mənti ghwərghwər va na kwa taŋa va mali. ¹² Tsøgha na lə mali kwərakwə ba, mba'a kə mali bərvata va zata, mba'a dzaa bəhwə tsahwəti zaləy, aa mənti ghwərghwər» kə Yesəw.

Kar Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni
(Mt 19:13-15; Lk 18:15-17)

¹³ Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi bənakə ndərazhi kaa Yesəw, a ghəci fakən dividivi ci kən shi ta təfanshi miy. Kala dī *mbəzli ta səfa ci tsøgha, dza ghəshi ka makə mbəzli va. ¹⁴ Ma sa nashi Yesəw ghəshi mbə make mbəzli va na, mba'a nəfə tsa ci satiy dzəkən mbəzli ta səfa ci. A kə ngəshi na: «Zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee, ka makəshi ghwəy ma. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala. ¹⁵ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsøgha na, kala zləbavə kə ndə Hyalaa sləkə mbə nəfə tsa ci nja zəghwə jəw nay, ka kwəməvə tsəhəy ndə tə pətsa sləkə na tēpəw» kə. ¹⁶ Ma sa gəzəkə na tsøgha na, dza na hwətəm hwətəm, hwəhwətəməvə ndərazhi va, mba'a fafanakənshi dividivi ciy təfanatishi miy.

Kar Yesəw lə ndə shiy tsa tərəŋw tsa
(Mt 19:16-30; Lk 18:18-30)

¹⁷ Dza Yesəw mba'a madiy ka dzay. Ma ghəci mbə kwal na, dza tsahwəti ndə mba'a səkəy lə bali. Səkə na tsəfəkəwə tsəfəkəwəy kwa kwəma ci. A kə na: «A Metər tsa wəzə tsa! Wa shi dzee mənti kee kwəməvə piy tsaa kədi ma tay?» kə. ¹⁸ Ma kə Yesəw ngəci na: «Sa wana nə gha, ntsa wəzə tsa, pə gha kaa ngəraa? Ndə tība wəzə ghəci kala war Hyala kwətiŋtaw. ¹⁹ Talay, a gha sənata kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala bəsa. Ma kəy: “Ka pəəsli ndə gha ma, ka pəla mali ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təbə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ka mənī tsəhwəli gha ta shi ndə ma, ə pə ghaa ha'wə tə kar dəŋa lə mənja” kə» kə Yesəw. ²⁰ Ma sa favə ntsa va tsøgha, ma kə na: «A Metər, shi bəlakə gha niy, gwanashi nəwamtishee ghala yən zəghwəra» kə. ²¹ Dzəghwa Yesəw ka nighə, mba'a dīti ntsa va mbə nəfə ci. A kə ngəci ki na: «Ma ghənzə tsøghay, shiy kwətiŋ tərə na va gha nana, ta mənishi gha. Mbala pamti səkəm tə shi va gha, a gha tahaŋavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səkə ta nəwra. Ma ghaləba kiy, ta kwəməvə shiy gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə Yesəw. ²² War sa favə ntsa va Yesəw gəzanakə kwəma va tsøgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərəŋw. Dza na ka dzay lə nəfə lə nəfə, sa nzana ndə shiy tsa tərəŋw tsa ghəci.

²³ Dzəghwa Yesəw njə'wə nighəti *mbəzli ta səfa ci. Ma kə kaa ngəshi na: «Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy» kə. ²⁴ Dza kwəma va mba'a səvəri məhərli mbəzli ta səfa ci tərəŋw, kala sənata kwəma ka ghəshi gəzə. Zhini ma kə Yesəw bə na: «A ndərazhee, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala. ²⁵ Bəlanbə ngaləwba dza naa

dzəvərta kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə. ²⁶ Dzəghwa kwəma va, mba'a zhiniy səvəri məhərli shi, tapə ghəshi mbə dədəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Əy, war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi. ²⁷ Dza Yesəw njəwə nighəti shi. A kə na: «Ma kwəma vay, ka mbay mbəzliy məntiw. Ma na Hyala nanzə kiy, aa mənti. Sa nzanay, shiy tıbaa tanjanati bərci kaa Hyalaw!» kə.

²⁸ Ma kə Piyer ngəci na: «A Metər, ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shiy, mba'a ghəy nəwvəŋa» kə. ²⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya ngwarməhiyəy zhər lə ghyehi gwa'a, ya kar dəy lə mbəghəy, ya ndərashizhi yakə na, mba'a vėher ci gwa'a war tə mbərkə kwəmee, lə Yəwən kwəma wəzə nay, ³⁰ kwa kwəma jəw na ta kwəməvə shi ci va dza na tsəgha gar bələkwə səda tikə tə hidı nza ghwəmmə ni, ya ghi na, ya ngwarməmə, ya didi, ya məmə, ya ndərashizhi, ya vėher, zhini ta sahəwə ngəra'wə ghəci dza. Ma ghala vəghwə tsaa dzaa zhikə dıba na, ta kwəməvə piy tsaa kədi ma ghəci dza. ³¹ Mbəzli d'əŋ mbə ka 'wa kwəma kaa mbəzli sanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma ni ləy hwəm mbəzli sana na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka mbəzliy 'wa kwəma kaa mbəzli» kə Yesəw.

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səda

(Mt 20:17-19; Lk 18:31-34)

³² Dzəghwa Yesəw mba'a madıy ta dzəmə məlmə Zherəwzalem lə *mbəzli ta səda ci, ka 'wanshi kwal ghəci. Mbəzli ta səda ci va na mbə ghəranshi hazlənı tərəŋw. Zhini tsəgha nihwəti mbəzli kwasəbəshi va hazlənishi kwərakwə. Zhəghwa Yesəw dıba da' harashi mbəzli ta səda ci va məŋ lə bakə niy dzəvəgha. Dza na mba'a ghati gəzanshi shiy dzaa mənıva li kwa kwəma jəw, ³³ a kə kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzaleməy, mbəba dza mbəzli ta fəmbəra, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy dzəmbə dəvə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi basəkəndıa ngwəvəə pəəslira. Mba'a ghəshi dzaa fəmbəra mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwıfə. ³⁴ Sa ka mbəzli va dza kwərakwə ki na, ka tsəərəda, ka tıfə ndıghwər dzəkənee, ka də'wəra lə kwərpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza mbəh paslantəra. Mətıra mee, sa kee mənti vici bakə kwa kwəliy, tə kwa mahkana vici na, ta zhikəməra dzee kwa kwəli» kə.

Kar Yesəw lə Zhakə mba'a Zhanj

(Mt 20:20-28)

³⁵ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a kar Zhakə lə Zhanj, ndərashizhi Zhebede kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw, ta dəw kwəma və, a kə ghəshi ngəci na: «A Metər, ə dı ghəy gha məntəŋəy kwəma dza ghəy na ta dəw va gha!» kə ghəshi. ³⁶ Ma kə Yesəw na: «Wa na dı ghwəy va kwəma yən məntəŋwəy kia?» kə. ³⁷ A kə ghəshi na: «Ma dı ghəy, ghala pətsa dza ghaa nzəy kwa gəzli mazə tsa gha dikə tsay, nza gha ndanəy kwal ta dza ghəy nzəyŋəy vəgha gha, mba'a tsahwəti tə kwa bəzəmə gha, mba'a tsahwəti tə kwa zləfi gha» kə ghəshi. ³⁸ Ma kə Yesəw na: «Ma ghwəy, sənashi shi dəw ghwəy ni ghwəy. A pənəy, ka dza ghwəy mbay sə'wati

ngëra'wə tsa dzee va ta sa na? Nza ghwəy zləbavə *batem tsa dza mēndi va ta mənira na?» kə. ³⁹ Ma kə ghəshi na: «Ta mbay dza ghəy sə'wati» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yar, tsəgha na nava nanzə katan, ta sa ngëra'wə tsa dzee va ta sa dza ghwəy kwərakwə, ta məninyəy batem tsa dza mēndi va ta mənira dza mēndi. ⁴⁰ Ə na na nzana kiy, yən dza naa bərkə na, tsatsa ndə dza naa nza tə kwa bəzəmee, tsatsa tə kwa zləbee pənəw. War mbəzli gwəmanatishi Hyala va pətsa va kaa ngəshiy, ghəshi dza naa nzəy ti» kə Yesəw.

⁴¹ Ma sa favə niy tərmbə mən ni *mbəzli ta səfa Yesəw kwəma va na, mba'a ghəshi ghati bə nəfəə dzəkən kar Zhakə lə Zhan tsəgha. ⁴² 'Wakəvə Yesəw ki mba'a basayshi gwanashi. Ma kə ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay, mbəzli nə mēndi ka mazə, kə mēndi tə hidiy, lə gwəlan sləkə ghəshi mbəzli. Mbəzli dikə dikə ni kən shi kwərakwə bə na, ka mənī kwəma lə bərciy dzəkən shi. ⁴³ Ghwəy ta na tsa ghwəy ghən na ghwəy kiy, əntaa ghwəy dzaa kəli ghən tsa ghwəy nja mbəzli va ma. Ə gəzanjwəy ya, mba'a kə ndəə dī mənīy ka ntsa dikə tsa mbə ghwəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ghəranjwəy sləni tsa mbə ghwəy. ⁴⁴ Mba'a kə ndəə dī mənīy ka ntsaa 'wa kwəma ngəjwəy, ə kə zhəghəti ghən tsa ci ka mava tsa mbə ghwəy. ⁴⁵ Va sa nzana, yən yən Zəghwə yakə ndə ngəri sanay, sa səəkəree na, nza mbəzli ghərada sləni səəkə yaw. Ta ghəranishi sləni kaa mbəzli səəkəree. Kee dza na, mba'ee zlay piy tsee ka mətira, ta mbəəə mbəzli dən, nza ghəshi kwəmavə piy tsa kəfī ma» kə Yesəw.

*Yesəw ghəshi lə ghwəlfə, Bartime, kə mēndi slən tsa ci
(Mt 20:29-34; Lk 18:35-43)*

⁴⁶ Dza kar Yesəw lə *mbəzli ta səfa ci ndəs tsəhəshi mbə məlmə Zherikwə ki, zhini mba'a ghəshi madishi ta səvərishi. Ma ghəshi mbə səvəri na, mba'a vərəm mbəzli dən nəwvəshi. Mba'a ghəshi kəsəy tsahwəti ghwəlfə mənəy vəgha kwal ka cə'wə cə'wə ci. Bartime, kə mēndi slən tsa ci, zəghwə Time ghəci. ⁴⁷ Ma fa ghwəlfə tsa va na, mēndiy gaka. Dza na tapə ta dəw shiy mənishi: «Waa Yesəw, ndə ka Nazaretə na saa dzar» kə mēndi ngəci. Dza na ka zlapanci kwəma, a kə na: «A Yesəw, Jijiy mazə *Davite, mēnti zhəhwər tə ya!» kə. ⁴⁸ Dza mbəzli dən ni va ka nabə, a kə ghəshi na: «A ghwəlfə tsa, kalay miy tsa gha va» kə ghəshi. Dzəghwa na, na naci ki na, mətəhə zhiniy mətəhata zlapə kwəma: «A Jijiy mazə Davite, mēnti zhəhwər tə ya na gha!» kə. ⁴⁹ Dza Yesəw garə garəy, a kə na: «Harayəm a ghəci sar!» kə. Dza mēndi mba'am dzaa haray ghwəlfə tsa va, a kə mēndi ngəci na: «Ca ki, sati, ndahwə nəfə tsa gha! Avaci mbə harja!» kə mēndi ngəci. ⁵⁰ Kə, fakatsa'wə sati tə pətsa va, dza na fiyəkə ndəghamti kwəmtə tsa kən ghən ci, ka səəkəə dzəvəgha Yesəw. ⁵¹ Ma sa tsəhəy na na, dza Yesəw ka dəw kwəma va, a kə na: «A shi dī gha yən məntənəa?» kə. Ma kə ghwəlfə tsa va na: «A Metər, mətəhee ni dēe ghaa ghwənantəra ta mbee nay pi!» kə. ⁵² Ma kə Yesəw ngəci ki na: «Sati mbala, a mətəhi gha ghwənishi, sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. Dzəghwa nza'jəw mətəhi ci va ghwənishi tsəgha, ka mbə ghəci nay pi ki. Dza na ka nəw Yesəw kwa kwal tsa dza na tsəgha.

11

*Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Lk 19:28-40; Zhj 12:12-19)*

¹ Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkwə ndəkwə lə məlmə Zherəwzalem, njasaa dzəvəgha bəla məlmə Betəfazhe lə Betani na, ndəs ghəshi tsəhəshi vəgha kəlanj tsa har məndi vaa kəlanj *Wəlivə. Dza Yesəw bənj ghwənashi mbəzli bakə mbə *mbəzli ta səfa ci. ² A kə kaa ngəshi na: «Mbalam dzəmbə məlmə tarba va kwa kwəma ghwəy. Sa ka ghwəy tsəhəjwəy mbəy, ta kəsəy zəghwə kwantəmca dza ghwəy pəhəpəhə kala səəkə ndəə nza mə, nza ghwəy pəlikəvəra. ³ Mba'a kə ndəə dəw va ghwəy: “Wa shi dza ghwəy ta məni li pəli ghwəya?” kəy, “waa Ndə sləkəpə dəw na” pə ghwəy dzaa ni ngəci. Nza'jəw dza naa zlatavəjwəy» kə.

⁴ Dza mbəzli bakə ni va mba'a ghəshi dzashi. Dza ghəshi na, mba'a ghəshi kəsəy zəghwə kwantəmca tība vəgha kwal pəhəpəhə tə zə'wə miy tsahwəti ciki. Tapə ghəshi mbə pəli ci. Ma ghəshi mbə pəli ki na, ⁵ dza nihwəti mbəzli tība məgarə ka dəw və shi, a kə ghəshi na: «A shi məni ghwəy vaa mbəzli ni? Tawa pəli ghwəy zəghwə kwantəmca tsa vaa?» kə ghəshi. ⁶ Dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi zləbakə kwəma va njasa niy gəzanəkəshi Yesəw va ki. Ənjkwa, kə mbəzli va mba'a ghəshi zlatanavəshi.

⁷ Mba'a mbəzli bakə ni va kəsəghə zəghwə kwantəmca tsa va kaa Yesəw ki. Dza pəli ghəshi pəlati kwəbənər shi tə hwəm kwantəmca va. Dza Yesəw ki dəl dzəməy. ⁸ Gar dənj nihwəti mbəzli pəpələnəy kwəbənər shi dzar kwa kwal, ka dza nihwəti ka bəəli kəslifi dzar kwamti ka səəkə pəlancishiy dzəghwa kwal. ⁹ Dzəghwa tapə mbəzli gwanashi, shiy 'wanci kwal, lə ni ləy hwəm ci dzəmbəshi mbə ngwəmə lala, a kə ghəshi na: «'Wəsa kaa Hyala!

Təfanati miy tsa nזə Hyalaa sləkəpə
kaa ntsaa səəkəy tsa mbə slən tsa nזə!

¹⁰ Təfanati miy tsa nזə Hyala kaa ntsaa dzaa məni mazə
dzəghwa sa jijimmə *Davitə!

'Wəsa kaa Hyala dikə na mə ghwəmə!» kə ghəshi.

¹¹ Dzəghwa ndəs Yesəw tsəhəy mbə məlmə Zherəwzalem ki. Dza na mba'a dzəmbəy mbə *ciki Hyala. Dzəmbə na njə'wə njə'wə naghəmti pətsa mbəba gwa'a gwa'a. Ma sa nzana ki mba'a vərđi mənta na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzashi lə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə niy dzəmbə məlmə Betani.

*Yesəw lə dəjw bəzakə
(Mt 21:18-19)*

¹² Ma way pi tə həzlimə va ki, sa səvərishi ghəshi mbə məlmə Betani na, dza ma ka ghəranci kaa Yesəw. ¹³ Sa nə na tsa' kə na, ka pəzli dəjw bəzakə kərəkə, zləngwəvə kəslifi ti. Dza Yesəw mba'a madiy ka dzaa dzəta dəjw bəzakə tsa va, nda kee dzaa ngəlivə ya ti, kə. Ma sa tsəhəy na, tsa' kə na, war kəslifi zləngwəvə bəzakə va, kala ya ti, sa nzana ghwəla vəghwə tsa ka bəzakəy ya ti. ¹⁴ Dzəghwa ma kə Yesəw kaa bəzakə va na: «Gha gha bəzakə nay, ka dza ndəə zhiniy zəhwə ya tə gha ghwəla na gha ka gha nzaw!» kə. Mba'a mbəzli ta səfa ci va favə kwəma va.

*Kwəma Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə *ciki Hyala
(Mt 21:12-17; Lk 19:45-48; Zhj 2:13-22)*

¹⁵ Dza ghəshi ndəs tsəhəshi mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a Yesəw dzay dzəmbə ciki Hyala. Dzəmbə na na ka tihə mbəzli ka d'əl shiy, lə niy pashi gwa'a səvəri mbəba. Dza na dzəpə dzəpə dzədəzəpanti tebelərhi mbəzliy mbəərə gəna, mba'a gəzli gəzli nzyə mbəzliy dəfəl kwəkwər palayhi. ¹⁶ Zləhavə na ndəə bə shiy ta tanə dzar mbə ciki Hyala tsa va ya kwətənjəw. ¹⁷ Dza na ki, ka bananshi kwəma, a kə na: «Favə tə ghwəy, ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: “Ciki tseyey, ciki tsa dza hwəlfə mbəzli tə hidi gwanashiy cə'wəra mbə na” kə məndi. Ma dza ghwəy na na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzyə mbə» kə.

¹⁸ Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *mbəzliy bənipe kwəma pəhəti Hyala, gwa'a ghəshi favə kwəma gəzəkə na va. Dza ghəshi tapə ta pəla kwal tsaa paslamti. Zhini kala hazləni ghəshi va kwəma tifa, sa nzana mba'a kwəma bananshi Yesəw va kaa mbəzli tsə'wəta mbə nefer shi gwanashi.

¹⁹ Dzəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səfə ci sa mənta tihwer, mba'a ghəshi səvərishi mbə məlmə va.

*Yesəw pəghə kwəma lə dənjw bəzakə
(Mt 21:20-22)*

²⁰ Ma həzlimə mekəshi ghəshi mbə zhəghəva zhar kwa kwal tsa va difa, tsa' kə ghəshi na, bəzakə niy nata ghəshi va lə kəslifi ti tərənjw ghwəlita lə hililinjə nzyə ta gwa'a. ²¹ Dza Piyer mba'a zəzəvə kwəmaa niy gəzəhwə Yesəw va. Ma kə kaa ngəci ki na: «A Metər, eh, ava ghaa nata bəzakə niy bazlamti gha va ghwəlita katanəy!» kə. ²² Ma kə Yesəw ngəshi na: «A pə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala! ²³ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war mba'a pə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala, kala mənti ghen ghwəy bakə bakə, kwəma gəzəkə ghəy yay, ta mənta dza na katanə, pə ghwəy; ta mbay dza ghwəy gəzə ya kaa dəlagwa na: “Barvanə tə pətsa va mbalaa dzəghwa kwəfa!” pə ghwəy, ka na dza na mba'a barvata katanə. ²⁴ Va tsəgha nə ya ki, ya wa shi dī ghwəy cə'wə va Hyala gwa'ay, banavəm nefer ghwəy kaa Hyala njasa nzana mba'a ghwəy kwəmavə shi cə'wə ghwəy va. Ma ghalaba kiy, a ghwəy dzaa kwəmavəshi.

²⁵ Ya hwəmba garənjwəy ghwəy ta cə'wə Hyala, mba'a kə tsahwəti ndə niy məntənjwə kwəma, mba'a ghwəy kəsəti mbə nəfə tsa ghwəy, pəlatam kwəma ci va mbə nəfə tsa ghwəy, ta mbə Dənjwəy Hyala mə ghwəməə pəlatanwəy na ghwəy *kwəma jikir na kwərakwə. ²⁶ [Kala pəlanashi kwəma məntənjwəy mbəzli jikir na, pə ghwəy mbə nefer ghwəy kwərakwəy, ka dza Dənjwəy Hyala mə ghwəməə pəlatanwəy na ghwəy kwəma jikir na mananta ghwəy kwərakwəw]» kə Yesəw.

*Səəkə kwəma səəkə bərci ghəra Yesəw sləni li shia?
(Mt 21:23-27; Lk 20:1-8)*

²⁷ Dza kar Yesəw mba'a ghəshi zhəkəshiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem difa. Dza na mba'a dzəmbəy mbə *ciki Hyala, ka təwrə ghəci mbəba. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə *mbəzliy bənipe kwəma pəhəti Hyala mba'a mətikwəkwər *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. ²⁸ Tapə ghəshi ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi na: «A Metər, gəzanəy nda kwəma səəkə ni gha ni bərci ghəra gha sləni ghəra gha na li shi di, wa ntsaa ndanə kwal ta ghəra gala sləni naa?» kə ghəshi. ²⁹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta dəw kwəma dzee

va ghwøy kwøtiŋ. Ma sa ka ghwøy zløbakøray, nzee gøzarŋwøy sækø tø pøtsa sækø børci ghøree va slønee na li shi. ³⁰ Ma nø ya kwørakwø kiy, Hyala ghwønay na Zhaŋ ta møni *batem ta naa, naa mbøzli? Cam zløbakøram di!» kø. ³¹ Ma sa gøzøkø Yesøw tsøgha na, dzøghwa ghøshi ka sløka kwøma kwa jipø shi. Ma kø ghøshi na: «Njaa dza ghwømmøø ni kaa nana kwøma sana kia? Mba'a pø ghwømmøø ni: "Hyala ghwønay na Zhaŋ" pø ghwømmøø, "za sa nzana Hyala ghwønay na, tawa niy zløba ma ghwøy kwøma ci shiki?" dza naa ni. ³² Mba'a pø ghwømmøø ni difa: "Mbøzli ghwønay na" pø ghwømmøø na, øndaw» kø ghøshi. Sa nzana mbø hazløni ghøshi va mbøzli, sa sønay møndi Zhaŋ gwa'a gwa'a ka *ndø gøzø kwøma Hyala ghøci slar slar. ³³ Ma kø ghøshi kaa zløbanci ki na: «Sønay ntsaa ghwønay ghøyøw» kø ghøshi. Ma kø Yesøw ki na: «Ghønzø tsøghay, yøn kwørakwø na, ka gøzarŋwøyee nda kwøma sækø børci ghøree ni sløni li shiw» kø.

12

Bøli fir læ kwøma ka sløni ka ndørem
(Mt 21:33-46; Lk 20:9-19)

¹ Dza Yesøw tapø ta gøzanshi kwøma dzar kwa fir, a kø na: «A tsahwøti ndø niy nza tifay, dza na ngwøbø ngwøbati føhiy zømø tø za ci. Dza na døzløtsøbø hayshi, kø kaa kø'wø kwaba la' la' lati ta bøsø møøli ya føhi va kwa. Dza na mba'a ngati pi madzæk tsa dza møndiy nzøy ta ndøghwø føhi va mø. Dza na ki mba'a pølavø mbøzli ta ndøghwø tsa va, mba'a zlata mbø dövø shi, mba'a dzay ta wø. ² Ma sa mønta vici ngøli ya føhi ki na, mba'a ndø tsa tsa va ghwønay ndø sløni tsa ci va ka ndøghwø tsa va, ta mbø ghøshiy ðanakøvø na ci bøla ya fø dza ghøshiy ðanci kwørakwø ki. ³ Ma sa tsøhøy ndø sløni tsa va na, dzøghwa mbøzliy ndøghwø tsa va tasl køsøti ntsa ghwønøikø møndi va, dø'wø dø'wø ghøshi dø'wøti, mba'a ghøshi pølay dzay tsøghay. ⁴ Ønkwa kø ndø tsa tsa va, kø kaa tsahwøti ndø sløni tsa ci, bøn ghwønøanaghøshi kaa ka ndøghwø tsa va difa. 'Wakøvø ghøshi kaa tsava ndø difa tasl køsøti, mba'a ghøshi dø'wøti mbø ghøn tsa ci. Dza ghøshi tsøørø tsøørø ghøshi tsøørøti. ⁵ War yaŋ, kø ndø tsa tsa va, dza bøn ghwønøanaghøshi tsahwøti ndø sløni tsa ci difa. Dza ka ndøghwø tsa va kaa tsava ndø nana ki, mbøgh ghøshi paslamti. War tsøgha, war tsøgha ghøshi mømønti læ nihwøti mbøzli ghwønøanaghøshi møndi, ka didi'wø nihwøti, ka bøbøkwø nihwøti.

⁶ War zøghwø ci kwøtiŋ gwa'a tsøgha, saa niy tømmbø va ndø tsa tsa va. Dza na kaa zøghwø ci va di na tøørŋw, bøn ghwønøanaghøshi tsøgha kaa mbøzliy ndøghwø tsa ci va. Ma kwømaa niy zøzøti nay: "Sa ka ghøshi nay zøghwø yay, a ghøshi dzaa ha'wø ti" niy nø na. ⁷ Dza zøghwø va mba'a tsøhøy vø shi ki, ma kø mbøzliy ndøghwø tsa va kwa jipø shi, sa nay ghøshi zøghwø va na: "Yawaa, avanay ndø zømø ghi sækøy dø'wø ghøn tsa ci ki. Dzammø ta køsøvø, a ghwømmøø paslamti, nza tsa na mbøø nza ka sa ghwømmøø kwa vøløm ki!" kø ghøshi. ⁸ Dza tasl, ghøshi køsøti zøghwø ntsa va va, mba'a ghøshi paslamti, føyik ghøshi bøzlakømmø mbøri tsa ci sømøø kwa tsa vaa dzøti ngwøla.

⁹ Ya sa dza ndø tsa tsa vaa tsøhøy kiy, njaa dza naa møni læ mbøzli vaa? Ta sækø dza naa bakwamti ka ndøghwø tsa va, ka na dza na mba'a ðanavø tsa ci va kaa nihwøti ka ndøghwø tsa mbø dövø shi. ¹⁰ Shi va

gwanashiy, war nja shiy tsaslishi va mbø Zliya Hyala mønishi ghøshi. E sønay a ghwøy sækøø jangøhwø kwøma va. A køy:

Ma hakwø tsaa niy ndøghamti ka ndøbø shiy vay, ghøci zhini naa zhøghøy ka hakwø tsaa gwøraa jihøti ciki.

¹¹ Hyala kwa sløkøø tøravø na hakwø tsa vaa mønti ka saa gwøra tsøgha nanzø ki.

Dzøghwa mbøer ka kwøma madfanja madfanja na ghønzø mønta kwa møtsø ghwømmø, kø Zliya Hyala» kø Yesøw.

¹² Ma sa gøzøkø Yesøw kwøma va tsøgha na, cøke' *ka bønipø kwøma pøhøti Hyala lø mbøzli dikø dikø ni mbø *ka ta Hyala føti ghøn, dzøkøn ghøy bæli Yesøw fir tsa va, kø ghøshi. Dza ghøshi ka pøla kwal tsaa køsø ci. Zhini difa na, ka hazløni ghøshi va mbøzli dafj ni va. Dzøghwa mbøerøkø ghøshi zlay tifa, ka dzashi.

*Tsøhø ghøn kaa mazø tsaa sløkø hidfi ka *Røm gwanashi*

(Mt 22:15-22; Lk 20:20-26)

¹³ Dzøghwa mbøzli dikø dikø ni mbø *ka Zhøwifø mba'a ghøshi ghwønashi nihwøti mbøzli mbø *ka Farisahi, ghøshi lø mbøzli *Erødø ta dza ghøshiy ngali Yesøw lø døw kwøma. Ma nza ghøshi mbøø køsøti tø kwøma dza naa zløbakø. ¹⁴ A kø ghøshi ngøci sa tsøhøshi ghøshi na: «A Metøer, a ghøy sønay kwøma katanj na ka ghaa gøzø, ka hazløni gha va kwemer gøzøø mbøzliw. Sa nzanay, ka nø gha, kar ntsa dikø tsa na tsatsa ndø, tsa jøw tsa na tsatsa ndø, pø gha, ka tøra ghalaa dzømbø mbøzliw. Na na ghay kwøma Hyala na sa ka ghaa bananshi kaa mbøzli lø kwal tsa nzø. Ava va tsøgha difi ghøy ghaa gøzanøy nda kwal va ghwømmø ta tsøhanci ghøn kaa mazø tsaa sløkø hidfi ka Røm gwanashi, nda kala kwal va ghwømmø? A ghwømmø tsøhanci shøkønaa, naa a ghwømmø nzøyømmø na?» kø ghøshi. ¹⁵ Mbalaa ma Yesøw naci ki na, gwa'a gwa'a sønata na kwøma mbøloy ghøshi mbø nefer shi. A kø ngøshi na: «A mbøzli ni, tawa difi ghwøy ngalira kia? Taram dala va ghwøy tø pøtsa va e nighøti di» kø. ¹⁶ Dzøghwa høj møndi banakø. A kø na: «Føetø tø dala na na sanay, føetø wa naa? Ya sløn tsa tsaslati møndi tsa tiy, sløn tsa wa naa?» kø. Ma kø ghøshi na: «Føetø mazø tsaa sløkø hidfi ka Røm gwanashi na, sløn tsa ci sava difa» kø ghøshi. ¹⁷ Ma kø Yesøw ngøshi ki na: «Ghønzø tsøgha kiy, tsøhancim ghøn tsa ci kaa mazø tsa va njasa tøbø na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghwøy banavø shi Hyala njasa tøbø ghøshi kwørakwø» kø Yesøw. Ma sa favø mbøzli va kwøma zløbakø na va na, mba'a søøti møhørlhi shi.

Ta zhakati dza mbøzliy bøkøwøshi mbø møti

(Mt 22:23-33; Lk 20:27-40)

¹⁸ *Ka Sadøsehi, kø møndi kaa nihwøti mbøzliy: «Ka zhakati mbøzliy bøkøwøshi mbø møtiw» kø ghøshiy ni. Dza ghøshi ndøs ghøshi sækøshiy dzøvøgha Yesøw, ta døw kwøma vø, ma kø ghøshi kaa ngøci na: ¹⁹ «A Metøer, a kø *Møyizø niy ni kaa kwøma tsaslitøjøy na ta møni ghøyøy: "Mba'a kø ndø bøvø mali, dza na mba'a møyiy zlata mali ci va, kala yakø zøghwø ghøshi liy, ø kø zømbøghøy dzaa bø mali mbøri tø mali ci va, ta mbø ghøciy yanakø hwølfø kaa zømbøghøy tsaa møyiy va" kø niy ni. ²⁰ Dzøghwa ki na, mba'a nihwøti mbøzli niy nza va ghøy, mbørføj ghøshi ka ndørazhi ndø kwøtiñ. Dzøghwa Cikwa tsa mbø shi mba'a bøvø mali.

Dza na mba'a mætiy, kala yakø zøghwø ghæshi li. ²¹ Dza Zøra mba'a bøvø mali mbøri tø mali va. Dza na kwørakwø bølahø mætiy, nøk ghæci ta yakø zøghwø kwa mali va. Zhini tsøgha lø Takwa kwørakwø difa. ²² War tsøgha, war tsøgha, pøjw ndørazhi mbørføj ni va hati bø mali mbøri tø mali va. Cøke' ghæshi bøkøwæshi mbørfanjanavashi, nøk tsaa yakø zøghwø kwa. Dza mali va kwørakwø løy hwøm shi gwanashi, mba'a mætita. ²³ Sana sønzenva kiy, avanay gwanashi bøhwø mbøzli va mali va. Føca vici dza mbøzliy zhakati mbø mæti kiy, mali tsama ndø dza naa nza mbø shi kwøtiŋ kia?» kø ghæshi.

²⁴ Ma kø Yesøw kaa ngøshi na: «Ma ghwøyøw, ka favø kwøma di kwøma vaa gøzø ghwøyøw. Sa nzanay, sønata kwøma gøzøkø Hyala mbø zliya nø ghwøyøw. Zhini difay, sønata børci Hyala ghwøyøw. ²⁵ A na mbøzliy bøkøwæshi, sa ka ghæshi zhakatishi mbø mæti e gøzøjwøyøw, ka bø mi'i zhøraw, ka bø zhøw mi'iw dza ghøshiy nza. Ghalabay, nja ka kwal Hyala va mø ghwømø dza ghøshiy nza.

²⁶ Ghønzø nja na kwøma zhakati tsa mbøzli mbø mæti kiy, ø søkø ma ghwøy jangøhwø kwøma gøzøkø Hyala mbø zliya Møyizø ghala vøghwø tsaa gøzø na va kwømaa dzøkøn ghwø mbø zhøghwø shøkøna? A kø Hyala niy niy: "Yønøy, Hyala kar *Abøraham lø *Izakø mba'a *Zhakwapø nzee" kø niy ni. ²⁷ Di naa gøzøw, tø ghwømøshi na mbøzliy bøkøwæshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbøzli bøkøwø bøkøwø ni naw, Hyala mbøzli tø ghwømø mbø piy na, na nanzø. Ava va tsøgha nø ya, a ghwøy søjwøw mbø kwøma zhakati tsa mbøzli mbø mæti, pøn» kø Yesøw.

*Kwømaa gwøramti dikø mbø *kwøma pøhøti Hyala
(Mt 22:34-40; Lk 10:25-28)*

²⁸ Ghalavøghwø tsaa niy køhwø kar Yesøw va ghøpø lø ka Sadøsehii, a tsahwøti ntsaa bønipø kwøma pøhøti Hyala niy nza tifa, mba'a niy favø ghøpø tsa shi va. Wøzø ghæci niy nay Yesøw zløbanakøshi kwøma kaa mbøzli va. Dza na ki mba'a søkøy ta døw kwøma va Yesøw, a kø na: «A Metøw, nama kwøma pøhøti Hyala gwøramti na difødifø tay?» kø. ²⁹ Ma kø Yesøw ngøci na: «Avanta kwøma pøhøti Hyala gwøramti tø difødifø, saa ni va: "A hwølfø mbøzli ka *Izørayel, favø tø ghwøy! War Hyala ghwømmø va sløkømmø na Ndø sløkøpø kwøtiŋ! ³⁰ Di pø ghaa di Hyala gha sløkøŋa, lø nøfø tsa gha gwanay, lø møhørlø gha gwanata, lø børci gha gwanashi, mba'a gha ðanavø ghøn tsa gha gwanay" kø. ³¹ Zhini ma kø kwa baka kwømaa dzøkøn ða na: "Di nihwøti mbøzli gwanashi njasa di gha va ghøn tsa gha kwørakwø" kø. Nahwøti kwøma pøhøti Hyala tifa mba'a tanjamti sa bakø na va tø dikøw» kø Yesøw.

³² Ma kø ndø bønipø kwøma tsa va kaa Yesøw na: «Tsøgha na Metøw, kwøma gøzø gha vay, katan na. Kwøtiŋtaa Hyala, nahwøti Hyala tifa ghwøla dzøghwakønøw. ³³ War di kø ndøw di Hyala lø nøfø tsa ci gwanay, lø møhørlø ci gwanata, mba'a lø børci ci gwanashi. Zhini ka di nihwøti mbøzli njasa di na ghøn tsa ci kwørakwø. Mba'a kø ndøw di føti ta kwøma pøhøti Hyala bakø na vay, aa tanøti shiy dza søða ka møndi vaa slasla kaa Hyala lø nihwøti shi ka møndiy ðanta gwanashi» kø. ³⁴ Mba'a Yesøw nihøti, a ntsa va føti ghøn ta kwøma va, mba'a zløbakø wøzø, kø. Ma kø ngøci ki na: «A ntsa, ma ghay, dikø tøwø na gha taa tsøhø tø pøtsa

məni Hyala mazəw» kə. Ləy hwəm shi va ki na, ndə tifa mba'a zhiniy kwəməvə bərci ta dəw nahwəti kwəma və ghwəlaw.

*Dikəba *Kəristəw na kaa mazə *Davitə
(Mt 22:41-46; Lk 20:41-44)*

³⁵ Ma Yesəw mbə bənipə shiy mbə *ciki Hyala na, dza na ka dəw kwəma, a kə na: «A pənəy, njaa njaa ka *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ni: “Jijiy mazə Davitə na Kəristəw Ntsa tivə Hyala” kə ghəshia? ³⁶ Mazə Davitə də'wə ghən tsa ciy, aa gəzəkə lə bərci *Safə tsa Hyala, a kəy: Ma kə Hyala kwa sləkəpə kaa Ndə sləkəray:

“Ndi nzəyŋa tə kwa bəzəmee,
pa' fəca dzee mən̄ti ka mbəz gha,
ka mbəzli tə dəvə gha!” kə.

³⁷ Davitə də'wə ghən tsa ci kiy: “Ndə sləkəra” kə kaa har slən tsa Kəristəw, njaa njaa ka na mbəə nza ka jijiy Davitə difa kia?» kə Yesəw.

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni *ka bənipə
kwəma pəhəti Hyala
(Mt 23:1-36; Lk 20:45-47)*

Dzəghwa mbəzliy basəshi va tə pətsa va dafŋ ni ki, war ka fa kwəma gəzə Yesəw va lə vəshi. ³⁸ Ma kə kaa mbəzli mbə kwəma bənanashi na va na: «Favə ghwəy na, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni ka bənipə kwəma pəhəti Hyala! Na nashiy, war lə kwəbənjer dikə dikə ni ka ghəshiy dī dza kən ghən, ta ci dikə tsa shi. Jəw dī ghəshi mən̄diy səkəwəshi mətəfəkəwə dzar tə ləwmaw. ³⁹ War tə kwəma ka ghəshiy dī nzəy mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Mba'a kə mən̄di harvəshi ta zəmə shiyəy, war pətsa nzəy mbəzli tə slən va ti ka ghəshiy pala ta nzəy ti. ⁴⁰ Ghəshi dibay, me' me' ka ghəshiy pamti shiy va mi'i mbəreketi, zhini ka garə kə ghəshiy ni ta cə'wə Hyala. Ka ghəshi dza na nza' nza' ghəshi nzati nza tə cə'wə va, ta mbə mən̄diy ni: “Ka nəw Hyala tərəŋw ni ghəshi” kə mən̄di. Na nashiy, ta bənshi fəti dza Hyala tafŋ na nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

*Mali mbəri kwa ndərma
(Lk 21:1-4)*

⁴¹ Dza Yesəw mba'a nzəyəy vəgha sərndəkə tsa shikə mən̄di gəna vəli mən̄di kaa Hyala kwa mbə *ciki Hyala. Dza na mba'a mən̄ti məhərli ta nigə njasa səkəkə mən̄di ta shikə gəna dzəghwa sərndəkə tsa va ki. Dzəghwa dafŋ mbəzli nza gəna və shi tərəŋw səsəkəshiy shakaghwa gəna kwa sərndəkə tsa va, dafŋ, dafŋ, dafŋ. ⁴² Dzəghwa nahwəti mali mbəri, kwa ndərma ghənzə tərəŋw, mba'a faghwa dala bakəta kwa sərndəkə tsa va. ⁴³ Kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci ki, da' harashi, a kə kaa ngəshi na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, mali mbəri kwa ndərma nata ghwəy nay, tərəŋwba ghənzə faghwa na gəna kwa sərndəkə tsa kaa mbəzliy fəhwə gəna va gwanashi. ⁴⁴ Sa nzanay, ma na nihwəti mbəzli vay, war jəwə tsətsə tivə ghəshi gəna bəkə ghəshi dafŋ na, səvəri mbə nahwəti na dafŋ na tərmbə və shi. Ma na mali na nanzə kiy, ya tsəgha na mbə ndərma na, dza na mba'a basanavə gənaa niy nza və gwanata kaa Hyala, gwanata tsa nzə njasa niy nza na və ta pa shiy dzəghwa hwər nzə» kə Yesəw.

13

*«Ta ngazlamti *ciki Hyala dza mändi» kə Yesəw
(Mt 24:1-2; Lk 21:5-6)*

¹ Ma sa səvəriy Yesəw mbə ciki Hyala ki na, dza tsahwəti ndə kwətiŋ mbə mbəzli ta səda ci ka gəzanci kwəma, ma kə na: «A Metər, nashi niva hərezli njasa təbə ghəshi, nay tsava ciki njasa ngatim li shi, ka təbə» kə. ² Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa nay gha va ciki tsa va dikə tsa ci sənzənvay, tə nahwəti vici na, ka dza ghaa nayəw, ta ba'wamti dza mändi, ka dza ghaa nashi hərezli tsəŋezli tsəŋezli ni ni ya kwətiŋəw» kə Yesəw.

Ngəra'wə tsaa dzaa səəkə ghəŋghən ghəŋghən dzəti hidfi, ka ghəshi gha kərə

(Mt 24:3-14; Lk 21:7-19)

³ Dza Yesəw mba'a nzəyəy mə kəlanj *'Wəlivə, mba'a zhəghanavə kwəma ci kaa ciki Hyala, ghəshi kwətishi lə kar Piyer, Zhakə, Zhanj mba'a Andərə. Dzəghwa tapə ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: ⁴ «A Metər, ge'i lə tsama vəghwə dza shi gəzə gha niy məniva tay? Tə wa dza mändiy sənay ndal tərə shi va gwanashi ta kərkəvaw, kə mändia? Gəzanəy di» kə ghəshi. ⁵ Dza Yesəw ka gəzanshi ki, a kə na: «Məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dzaa zləba mändiy ngədiŋwəy ma. ⁶ Sa nzanay, danj dza nihwəti mbəzliy səəkə lə slən tsee. Ka ndə dza na: "Yən na *Kəristəw!" kə. Gəla mbəzli vay, mbəzli danj tərəŋw dza ghəshiy ngədfiti. ⁷ Ta favə gaka mbəz dza ghwəy dzar mbə məlməhi ndəkəwə ndəkəwə ni lə ghwəy, zhini ka favə nəwər mbəz mbə məlməhi kərakə kərakə ni lə ghwəy. Ya ə dza ghwəy favə shi va tsəghay, əntaa her ghwəy taa dza ma. Sa nzana, ya njaabay, ta məniva dza gəla niva shiy tsəgha. Ya tsəgha dza shi vaa mənishiy, ka dza hidfiy kərə diw. ⁸ Ka hwəhwə tsa nihwəti mbəzli dzay, ka mbəz lə hwəhwə tsa nihwəti. Ka tsahwəti maza dza na, mba'a pəlati miy tə tsahwəti, tapə ghəshi mbə mbəz taa nza. Ka gərgərəva hidfi dzar tə tsahwəti pi ghəŋghən ghəŋghən, zhini mba'a ma dzaa nza tə hidfi. Shi vay, ngəra'wə tsaa dzaa gha səəkə na ghəshi, njasa ka mali vaa 'wa kemahə ta ya zəghwə na niva shiy.

⁹ Ma ghwəy na na ghwəy kiy, məhərli pə ghwəy dzaa məni ta ghən tsa ghwəy. Sa nzanay, ta kəəsəŋwəy dza mändiy dzaa dzəti pi ngwəvə, ka didi'wəŋwəy dzar mbə ceker ka *ka Zhəwifəwə bəsəva. Ta kəəsəŋwəy dza mändiy dzəghwa kwəma mbəzli dikə dikə ni, ghəshi lə mezhizhə gwa'a, sa zləbavə ghwəy kwəmee. Ghalaba kiy, ta ndəgha fəti dza ghwəy dzaa dzəkənee kwa kwəma shi. ¹⁰ Ava tsəgha dza naa nza, war pərba Yəwən kwəma wəzə na dza mändiy gəzanshi kaa hwəlfə mbəzli tə hidfi gwanashi. ¹¹ Ghala pətsa dza mändi vaa kəəsəvəŋwəy, ka bəghəŋwəy dzəti ngwəvəy, əntaa ghwəy tsətsəva lə tikə kwemer na: "Njaa dza ghəy ni kaa kwəma ka ghəy gəzə kia?" pə ghwəy ma. War naa dzaa kaghavata kwəma kwa miy ghwəy ta gəzə ghwəy ghalabay, ghənzə pə ghwəy dzaa gəzə. Sa dza naa nzay, səəkə mbə zəzə kwəma ghwəy dza naa səəkəw, səəkə va *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa dza naa səəkə. ¹² Ghala vəghwə tsa vay, ka nihwəti mbəzli dza na, ka nga dafa ta ngwərməbəghəshi, ta mbə mändiy bəkwəshi. Zhini tsəgha didihi dzaa məni lə ndərəzhi shi kwərakəwə bə. Ka ndərəzhi dza na, ka zhini ghən kaa mbəzliy yakəshi difa ki, ka bəshi kaa nihwəti mbəzli ta bəkwəshi. ¹³ Mbəzli gwanashiy, ka dza ghəshiy dī mətəwə ghwəy

13:2 13:2 Lk 19:44 **13:8** 13:8 2NəMezh 15:6; Ezay 19:2 **13:9** 13:9-13 Mt 10:17-22; Zhj 16:1-4

13:11 13:11 Lk 12:11-12 **13:12** 13:12 Mishe 7:6; Mt 10:35; Lk 12:52-53 **13:13** 13:13 Zhj 15:21; ShiZhj 13:10

tø sa nøwra ghwøyøw. Ma ntsaa dzaa jihøkøvay kala zlay nøwra ghøci pa' tø vici mæti ciy, ta mbøliti tsava ndø dza Hyala» kø Yesøw.

Kwømaa dzøkøn ngøra'wø tsaa dzaa sækøø dzøkøn mbøzli
(Mt 24:15-28; Lk 21:20-24)

¹⁴ Zhini ma kø Yesøw ßa na: «Ta nashi shi røða røða ni va jikirkir ni dza ghwøy garøshi tø pøtsaa niy tøßø ma ghøshiy garø, (ntsaa jangøti kwøma vay, favø tø ghøci wøzø), ghalaßa kiy, mbøzli tø hidì ka Zhøwde na, hwøshi tø ghøshiy dzømbø kølanj ta mbøø mbølishi. ¹⁵ Mba'a kø ndø mø jøba mbø tiførøy, øntaa ghøci dzaa ni na: “Kadiw, e dzøghwaraa dzømbø ciki tsee, ta ßøvø ya nimaba shiy” kø ma. ¹⁶ Ya kwamti dza ndøø nza mbø zay, øntaa ghøci dzaa ni: “Kadiw e zhøghøvaa jigih ta ßøvø kwøbenjerøe” kø ma. Ø kø dzaa hwøy gwa'a tsøgha. ¹⁷ Ngøra'wø tørønøw dza savaa nza ßøcavaa køn mi'i lø hwør, lø mi'i ka ndrøzhi tø hwøm. ¹⁸ Cø'wø pø ghwøy cø'wø va Hyala, øntaa bali va taa mønivø ge'i ge'i lø tir tasli. ¹⁹ Va sa dza naa nza ßøcavay, ngøra'wø tørønøwø dza naa nza tø hidì. Gøla hwølfø ngøra'wø tsa sækø ma møndiy favø gaka ci ghala ghava hidì lø ghala ngati Hyala shiy gwa'a, ka sar pa' tø vøghwø tsa ndatsø. Ka dza naa zhiniy sækø køn mbøzli diba ka møndi nzaw. ²⁰ Kala sa nzana, mba'a Ndø sløkøpø Hyala tamti ßanj tsa vici ngøra'wø tsa vay, ka dza ndøø tørmbø tø ghwømøøy nzaw. Ma dza na ki na, mba'a tamti ßanj tsa vici va tø mbørkø mbøzli nø tøravø na. ²¹ Ma sa ka vøghwø tsa va mønøyøy, mba'a kø ndø taa ni ngønøwø: “A mbøzli ni, anay *Køristøw Ntsa tivø Hyala tikø” kø, ya “avaci tarßa” nø nay, øntaa ghwøy zløßa kwøma ci va tepø ma. ²² Sa dza naa nza ghala vøghwø tsa vay, ßanj dza Køristøwhi ka dzørvø lø ka gøzø kwøma Hyala ka dzørvøø tsahwøshi tø hidì. Ka ghøshi dza na, ka møni shi maßanja maßanja ni, lø shi dimødimø ni, ta mbøø ngøði mbøzli tøravø Hyala, ghøshi gar dzaa mbay. ²³ Øy ma ki, avee gøzamtønøwøy kwøma va nee ki kwaghwøtsata gwa'a gwa'a, nza ghwøy mbøø møni møhørlø wøzø!» kø.

Sækø tsa Zøghwø yakø ndø ngøri
(Mt 24:29-31; Lk 21:25-28)

²⁴ Ma kø Yesøw diba na: «Ghala vøghwø tsa va ki, løy hwøm ngøra'wø tsa vay, shørkwø dza viciy shørkwøta, ka tir dza na, mba'a zlay mbøø. ²⁵ Ka sasørkwøhi tø ghwømø dza na, ka shikøvaa sækwa, ka shi nza børci vø shi mø ghwømø dza na, ka kwøføghø. ²⁶ Ghalaßa kiy, nza Zøghwø yakø ndø ngøri tsahwø, ka nay mbøzli lø mætø shi sækø mbø kwøleßi tø ghwømø lø børci vø tørønøw, tsøgha shøndøkø diba. ²⁷ Sa ka na dzay mba'a ghwønashi ka kwal Hyala ta dza ta ßasanci mbøzli ci tøрати na, tø bæla hidì ßaðanashi, sækø tø pøtsa køray ghala hidì gwa'a» kø.

Yesøw ßøli fir lø daskwa
(Mt 24:32-35; Lk 21:29-33)

²⁸ Ma kø Yesøw diba na «Avee taa ßølinøwøy fir lø kwøma daskway, favø tø ghwøy shi ßi na ßølinøwøy. A ghwøy sønay, mba'a kø køslifi daskwa shikøshi, dza na mba'a ßakø nihwøtiy, a vøghwø tsaa dzømti køtikøvay, pø ghwøy. ²⁹ Ava tsøgha na ki, nashi ma ghwøy gøla shi ßølakønøwøy ya va ghati mønivay, sønay tø ghwøy ndal tørmbø Zøghwø yakø ndø ngøri ta sækøw, miy døgha na ki, pø ghwøy. ³⁰ Ø gøzanøwøy ya, ta na navay, tsøgha

na, ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatse tsaə bəkwəshi ka shi gəzanwəy ya ni gwanashi mənivaw. ³¹ Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na ghəshi lə hidfi gwa'ay, kərəp dza ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanzə kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

War Hyala kwətita na saa sənata vici dza Yesəw zhəkə ti
(Mt 24:36-44)

³² Ma kə Yesəw difa na: «Ndə tifa ya kwətiŋ, mba'a sənata vici dza shi vaa məniva tiw. Ya ka kwal Hyala, ya Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ciy, ndə tifaə sənataw. War Didi Hyala mə ghwəmə kwətita na saa sənata vici va lə ler va gwa'a. ³³ Ə pə ghwəy mənī məhərli tərəŋw, ka ndəghə vici va kala bə ma hi. Sa nzana, kala sənay ma vəghwə tsa dza na vaa səkə ti ghwəy. ³⁴ Ma kwəma vay, njasa ka ndə vaa mənī ghəciy dzay ta wə dza naa nza. Mba'a zlay ghi tsa ci, bəm fanambə mbə dəvə ka sləni ci nza ghəshi nighə dzəkən. Ka na dza na, mba'a tahanavəshi sləni kəyfa, mba'a gəzanci kaa ntsaa nzəy miy dəgha, a ghəci fə ghən tə ndəghwə ghi tsa va. ³⁵ Ghwəy kwərakwə kiy, ə pə ghwəy fə ghən ta ndəghə vici va. Sa nzanay, sənata vici dza ndə ghi tsa vaa zhəghəvaa səkə ti ghwəy, nda hetihwər ka na səkə, nda mbə dankala vərđi, nda tə kwa tanja wa ngələkə, nda mekəshi, sənay ghwəyəw. ³⁶ Ya ə dza naa səkə vətəghəy, ka na səkə na mba'a kəsəŋwəy ləməcijwəy. ³⁷ Kwəma gəzanwəy ya nay, ghənzə na sa gəzee kaa mbəzli gwanashi, ə pə ghwəy fə ghən» kə Yesəw.

14

Məndi mbə pəla kwal tsaə kəsə Yesəw
(Mt 26:1-5; Lk 22:1-2; Zhj 11:45-53)

¹ Tərəmbə vici bakə, məndi dzaə madfi ta *makwaghwa Pakə ki. Mbə makwaghwa vay, kar məndiy zəmə pəŋ tsa nza *is mbəw. Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi madfishi ta pəla kwal tsaə kəsə Yesəw nja dzar kwa tsəhwəli, ta dza ghəshiy paslamti. ² Ma kə ghəshi na: «Nanzə kiy, əntaa ghwəmmə dzaə kəsə fəca vici makwaghwa Pakə ma. Vantaa mbəzli dzaə pəslishi tə ghwəmmə» kə ghəshi.

Nahwəti mali ghəshi lə Yesəw
(Mt 26:6-13; Zhj 12:1-8)

³ Ghala vəghwə tsa va kiy, mbə məlmə Betani niy nza Yesəw mbə zəmə shiy kəghi tsa tsahwəti ndə, Shimanjw, kə məndi slən tsa ci. Ntsa vay ndə dərna niy nza na kwatana.

Dza nahwəti mali mba'a səkəta lə təlimə paf 'wərđi kwa, «*Nardə» kə məndi kaa 'wərđi va, gəna d'əŋ məndiy pa. Dza na mba'a bəlamti təlimə 'wərđi va, mba'a shəkambə mbə ghən tsa Yesəw. ⁴ Dza nihwəti mbəzli tifa, kala dfi ma kwəma mənti mali va va ghəshi, war ə ghəshiy gəzə kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «A ni mənti mali na ni shiy kia? Tawa gwaravə naa ladamti 'wərđi na gəmta kia? ⁵ A shiy ti məndi d'əlamti 'wərđi vaa kwəməvə gəna gar mbəl bələkwə mahkan, mba'a məndi tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma nzaa» kə ghəshi, ka ngwəzlimə dzəkən mali va tərəŋw. ⁶ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, zlatam mali va! Ka sə məhərli nzə ghwəy ma! Kwəma wəzə na na sa mənī na va tə ya. ⁷ Sa nzanay, ka ndərma gəzə ghwəy va na tifa dza ghwəy nza

li shi ya hwëm̄ba, gar dza ghwøy m̄bay mananatishi kwëma wözë na ya hwëm̄ba dī ghwøy. Ma na nee kiy, ka dza ghwëmmë nza lë ghwøy tikë ndimndim kiw. ⁸ Nanzë kwëma dza naa nza gar mënti fëca dza mëndiy lara na sa manamti na va, baslakëna na 'wërdi ghala vici va ghwëlaa sëkë. ⁹ Ə gëzanjwøy ya, ta na navay, tsëgha na, ya war pa' kwëm̄aba dza mëndiy gëzë Yëwën kwëma wözë na kaa mbëzli të hidī gwa'a gwa'ay, ta gëzë kwëma mënti na va dza mëndi, ka zözë dzäkën mali va» kë Yesëw.

Zhëwdasë mbë nga dafa ta Yesëw

(Mt 26:14-16; Lk 22:3-6)

¹⁰ Dzëghwa Zhëwdasë Isëkariyëtë, tsahwëti ndë mbë *mbëzli ta sëdä Yesëw va mënj lë bakë ni, mba'a dzaa gëzanshi kaa mbëzli dikë dikë ni mbë *ka ta Hyala: «Ta ngatëjwøy dafa dzee ta Yesëw» kë. ¹¹ Ma sa favë ghëshi tsëgha na, mba'a ghëshi vëshishi. Mba'a ghëshi gëzanci njasa dza ghëshiy nganci sëdä ci. Ava ghala vëghwë tsa va gha Zhëwdasëw pëla kwal tsaa nga dafa ta kësë Yesëw ki.

*Yesëw mbë zëmë shiy mbë *makwaghwa Pakë ghëshi lë mbëzli ta sëdä ci*

(Mt 26:17-30; Lk 22:7-23; Zhj 13:21-30; 1Kwër 11:23-25)

¹² Dzëghwa kwa taña vici ka mëndiy zëmë penj tsa kama is mbë, mba'a sëkëta. Vici vay, fëcava ka mëndiy hëoni gemim jëw jëw ni ta makwaghwa Pakë. Ma fëcava ki na, dza *mbëzli ta sëdä Yesëw ka dëw kwëma vë, a kë ghëshi na: «A Metër, kwëma dī gha ghëy dza ta tatëña shi zëmë dza ghaa zëmë mbë makwaghwa Pakëa?» kë ghëshi. ¹³ Dza Yesëw ki mba'a ghwënanashi mbëzli bakë mbë shi, a kë ngëshi na: «Mbalam dzëmbë mëlmë. War tsëhëjwøy ma ghwëyëy, ta kwëm̄ay dza ghwëy lë ndë, lë tsaghwa yam vë. Nza ghwëy nëw. ¹⁴ Dzakë ghi tsa dza naa dzay, nza ghwëy gëzanci kaa ndë ghi tsa va, a pë ghwëy taa niy: “Ma kë Metërëy, ndara ciki tsa dza ghëy sëkë ta zëmë shiy lë mbëzli ta sëdëe mbë, mbë Pakë, kë” pë ghwëy taa ni. ¹⁵ Gëzanakë ma ghwëy tsëghay, ta citëjwøy ciki dza na dikë, më ghën tsahwëti ciki, cëkë' mëndi gwëm̄anti, mba'a shiy nzëy mbëba. Ava mbëba ka ghwëy dzaa tatëmmë shi dza ghwëmmëw zëmë mbë Pakë ki» kë Yesëw.

¹⁶ Dza mbëzli ta sëdä ci va bakë ni mba'a ghëshi madishi, ka dzaa dzëmbë mëlmë ki. Ma dzëmbë ghëshi na, mba'a ghëshi kësashi shi va gwanashi njasa gëzanakëshi Yesëw va. Mba'a ghëshi tati shi zëmë dza ghëshiy zëmë mbë Pakë.

¹⁷ Ma sa pëkwëta vici ki na, mba'a kar Yesëw sëkëshi, ghëshi lë mbëzli ta sëdä ci va mënj lë bakë ni. ¹⁸ Ma kë Yesëw kaa ngëshi, ghëshi mbë zëmë shiy na: «Nay ghwëy na, a gëzanjwøy ya, ta na navay, tsëgha na, a tsahwëti ndë mbë ghwëy kwëtij, ntsa zëmë ghëy shiy liy, ta nga dafa dza na të ya, ta kësëra mëndi» kë. ¹⁹ Dza kwëma va ka zhanshi kaa mbëzli ta sëdä ci tërëjw tërëjw. Ga' ghëshi ta dëdëw kwëma vë, a kë ghëshi na: «Yën na nanzë bā naa Ndë slëkëpë? Yën na bā na? Yën na bā na?» kë ghëshi. ²⁰ Ma kë Yesëw ngëshi na: «Waa ndë të ghwëy, ghwëy mbëzli ta sëdëe va mënj lë bakë ni na, ntsa zëmë ghëy shiy li kwa kwakwa tsa kwëtij tsa. ²¹ Na nee yën Zëghwë yakë ndë ngëriy, ta mëтира dzee njasa tsaslitī mëndi vaa dzökënee mbë Zliya Hyala. Ma nanzë kiy, tërëjw dza ngëra'wëw nza kën ndë nga dafa të ya tsa va. Wëzëbaa niy maw ma mëndiy yakë dza naa nza vë» kë. ²² Ma ghëshi mbë zëmë shi zëmë va

ki na, dza Yesøw høn bøvø perj, mba'a mananati 'wøsa kaa Hyala. Sa mananati na 'wøsa na, dza na mba'a ngangavøri perj tsa vaa banavøshi. Ma kø ngøshi na: «Vøghee na sana, bøm zømøm!» kø ²³ Ma løy hwøm na, dza na høn bøvø hwøpør tsa nza shi sa kwa, kø mba'a mananati 'wøsa kaa Hyala. Sa mananati na 'wøsa na, dza na høn banavøshi. Dzøghwa mbøzli va gwanashi mba'a ghøshi sasahwø shi sa va. ²⁴ Ma kø Yesøw kaa ngøshi ki na: «Miyimiy ya na shi ni, li shi sla Hyala kiri kwa jipø nzø læ mbøzli, ta shøkøshi dza ghøshi ta mbøzli dan. ²⁵ Ø gøzanwøy ya, ta na navay, tsøgha na, ka dzee zhiniy sahwø shi sa ni, kala war føca vici dzee zhiniy sashi tø pøtsa sløkø Hyalaw» kø.

²⁶ Dza ghøshi ka ha cemer, ka fal Hyala. Løy hwøm ki na, mba'a ghøshi søvøriishi ka dzashiy dzømø køløn *'Wølivø.

Yesøw mbø gøzø vøraslø tsa dza Piyer ta vøraslø
(Mt 26:31-35; Lk 22:31-34; Zhj 13:36-38)

²⁷ Ma kø Yesøw kaa *mbøzli ta søfa ci na: «Nay ghwøy na, ta zlara dza ghwøy kwøtiraa hwønøywøy gwananøywøy. Sa nzanay, a Hyala gøzøkø mbø Zliya nzø, a køy: "Ta paslamti ndø ndøghwø shiy dzee, ka tenkesli ci dzay, mba'a ghøshi zløzlønerøshi ka dza kwaða, ka dza kwaða" kø. ²⁸ Løy hwøm sa kee zhakatira mbø møti kiy, ta 'watønøywøy kwal dzee dzaa dzøfi hidfi ka Galile, ma nza ghwøy køsara mbøða» kø.

²⁹ Ma kø Piyer ki na: «A Ndø sløkøpø, na nee, ya mbøzli gwanashi dza naa zlanøy, ka dzee zlanø na neyew» kø. ³⁰ Ma kø Yesøw ngøci na: «A Piyer, ø gøzanøe, ta na navay, mbø vørdi ndatsø na, ka ngøløkø gha wa kwa bakay, gha zhønti gøzø mahkan søfa gha: "Sønay tsava ndø yaw, sønay tsava ndø yaw" pø gha» kø Yesøw. ³¹ Dzøghwa ma kø Piyer læ børci na: «Ya ta møti dzee kwasøbø ghay, ka dzee gøzø, sønænø yaw, pøn tøywø» kø. Tsøgha nihwøti niy tørbmø va gøzøkø gwanashi kwørakwø ki.

Yesøw cø'wø Hyala kwa Getøsemane
(Mt 26:36-46; Lk 22:39-46)

³² Dzøghwa kar Yesøw læ mbøzli ta søfa ci mba'a ghøshi tsøhøshi, tø pøtsa nø møndi va Getøsemane, kø møndi. Ma kø Yesøw kaa mbøzli ta søfa ci tifa na: «Nzøyñwøyøm tikø, e dza ta cø'wø Hyala» kø. ³³ Dza na kaa kar Piyer, ghøshi læ Zhakø, mba'a Zhan, pøn pømøvøshi kwasøbø ci. Dzøghwa her ci mba'a ghøshi ghati dza, mba'a nøfø tsa ci slay. ³⁴ Ma kø kaa ngøshi na: «Tøरणw slay nøfø tsee ka di pøøslira. Nzøyñwøyøm tikø, øntaa ghwøy bø hi ma!» kø. ³⁵ Dza na mba'a køtivø dza bølakø jøw. Kø tsøføkøwø tsøføkøwø tø hidfi ka cø'wø Hyala, a ngøra'wø tsa dza na va ta sa bashamti sækøkø dzøkøn tø nava vici, ghønøzø gar mønta. ³⁶ Ma kø mbø cø'wø ci va na: «A Di, gha kiy Didiy, nihwøti shiy tifa kala mbay ghaa møntiw! Va tsøgha cø'wønøe, bashamti ngøra'wø tsa va sækøkø dzøkønee. Nanøzø kiy, øntaa gha møni war tø sa dee ma, war njasa tøbænø na ka gha møni» kø Yesøw.

³⁷ Dza na tørød zhøghøkøvay dzøvøgha mbøzli ta søfa ci va mahkan ni. Sækøkø na na, ghøshi banti hi. Ma kø kaa Piyer ki na: «A Shimanjw Piyer, wa hiy hi gha na? A shiy mønishi mbø ma ghaa nzaynza lømøciña ya ta tsahi kwøtij nzøa?» ³⁸ Ø pø ghwøy nzøyñwøy lømøciñwøy, ka cø'wø Hyala ta mbø ghønøzø ndøghwønøywøy, vantaa *ndø jaka tsa nzø ngadambønøywøy

mbə məni *kwəma jikir na. Ka dī məni kwəma wəzə na ndə ngəri kwa kwəma Hyala mbə nəfə tsa ci ngar ki na, daw bərçi vəgha ci ta məni nzə» kə.

³⁹ Zhini na mba'a katantəvay vəgha shi dīfə, mba'a zhəa cə'wəti Hyala war njasa kwa taŋa va. ⁴⁰ Ma sa kədiy na lə cə'wə Hyala na, mba'a zhikəy zhəvəgha shi. Zhəkə na bə na, ghəshi tə hi, shaŋ ghəshi ta mbay nzəyshi ləməcishi. Kala sənata kwəma ka ghəshi zləbanci ghəshi. ⁴¹ Zhini na ndəs zhəkəy dzəvəgha shi kwa mahkan səfa dīfə ki. A kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, him hi tsa ghwəy, ka dəkə vəgha ghwəy na ghwəy. Gwa'aa kwəma, a vəghwə mənīy. Ava məndi dzaa kəsəraa dzəmbə dividivi ka məni kwəma jikir na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. ⁴² Ava ghwəy nay ntsaa ngati dafa va tə ya səkəy, satim a ghwəmmə dzaa dzəvəgha!» kə Yesəw.

Njasa kəsə məndi Yesəw

(Mt 26:47-56; Lk 22:47-53; Zhj 18:3-12)

⁴³ War ghwəla tsəgha ki, Yesəw mbə kərni gəzə kwəma vaa səkwa na, ndəs Zhəwdasə, tsahwəti ntsa mbə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni tsahwəy. Mba'a mbəzli dafŋ kwasəbə, lə kafa'ihī nihwəti, lə ghədemesli nihwəti. Mbəzli vay, mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə niy ghwənashi na ta kəsə Yesəw. ⁴⁴ Ma kə Zhəwdasə tsaa ngati dafa va ta Yesəw niy ni kaa mbəzli va ghəshi dzaa kafə ki na: «Sa ka ghwəmmə tsəhəmməy, ntsa dza ghwəy vaa nara mbə səkwe njasa ka ndə səkwe madigayəy, ghəci na. Nza ghwəy kəsə, ka ndəghwə wəzə va mbəliy ki» kə niy ni ngəshi. ⁴⁵ Dza Zhəwdasə war sa tsəhəy na tsəgha ki, karə dzay dzəvəgha Yesəw, a kə ngəci na: «A Metər» kə, mba'a səkəwəti njasa ka ndə vaa səkwe madigay. ⁴⁶ Gwa'a, kahə mbəzli va sənay Yesəw tsəgha ki, bəsə ghəshi basəkənvashi kən, tasl ghəshi kəsəti.

⁴⁷ 'Wakəvə tsahwəti ndə tifa mbə mbəzliy nza lə Yesəw, fat tədfikəvəri kafa'i tsa ci, dza na pətsə kəsəkəghwa sləmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa *ka ta Hyala. ⁴⁸ Ma kə Yesəw kaa vərəm mbəzliy basəkəvashi va tsəgha ni na: «A mbəzli ni, tawa səkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'i mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia? ⁴⁹ Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə *ciki Hyala, ka bəni shiyee kaa mbəzli, kalaa niy kəsəra ghwəy ghalaba nanzə sa? Ma kwəma nata ghwəy na məntay, ta mbə kwəmaa niy tsaslitim va mbə Zliya Hyalaa dzəghwata kwa na» kə Yesəw.

⁵⁰ Dzəghwa *mbəzli ta səfa Yesəw gwanashi kwərec ghəshi hwəshi, mba'a ghəshi zlay Yesəw tifa ki. ⁵¹ Dza tsahwəti məgəla kwətīn, ka nəw kar mbəzli va lə Yesəw tə səbə tə səbə. War gwədəwri sa kən ghən ci gwa'a tsəgha zləbə zləbə. Dza məndi ka dī kəsə. ⁵² Sa nə məndi, a məndi kəsə, kə məndi na, dza na mba'a pəlatanavəshi gwədəwri tsa va tsəgha kaa mbəli va, ka hwəy dirəjəy.

*Yesəw kwa kwəma mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni*

(Mt 26:57-68; Lk 22:54-55, 63-71; Zhj 18:13-14, 19-24)

⁵³ Dzəghwa mbəzli va mba'a ghəshi pəmanaghə Yesəw kaa dikə tsa *ka ta Hyala ki. Ghala pətsa va na, dza mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, lə mətikwəkwər ka Zhəwifə, mba'a *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala ka basəvaa səkəə dzəkə ghi tsa va.

⁵⁴ Dza Piyer, ka nøwshi kørakø kørakø, pa' køghi tsa dikø tsa ka ta Hyala tsa va. Dzakø na das nzøyøy vægha gwølaa ndøghwø ghi tsa ntsa va, ka bøghæzli ghwø kwasøbø shi. ⁵⁵ Dza mbæzli dikø dikø ni mbø ka ta Hyala ghøshi lø *mbæzliy sløka ka Zhøwifø gwanashi, tapø dzømbøshi mbø pala kwøma dza ghøshiy ðanavø føti ti kaa Yesøw ta mbø ghøshiy paslamti. Shañ ghøshi ta kwømavø kwøma ka ghøshi ðanavø føti ti kaa Yesøw. ⁵⁶ Mbæzli ðañ tøørñw sækøshi, ka tøbanci dzørvø kaa Yesøw na, kala jakøshi kwemer shi va gøzø ghøshiy dzøkøn, gar nø møndi: «Tsøgha na katarj» kø møndi.

⁵⁷ Dza nihwøti mbæzli mba'a ghøshi satishi ta tøbanci na shi kwøma dzørvø, ma kø ghøshi na: ⁵⁸ «Wa ma kø niy ni mbø kwøma ciy: “Yønøy, ta ngøzlamti *ciki Hyala tsa ngati ndø ngøri tsa lø døvø ci dzee. Ma mbø vici mahkanøy, mba'ee zhiniy ngakati, kala sækø døvø ndø mbø” kø niy ni» kø ghøshi. ⁵⁹ Ya tsøgha tøbänaghø ghøshi dzørvø tsøgha na va kaa Yesøw ki na, dzatøvata kwa kwal tsa kwøtñj tsaw.

⁶⁰ 'Wakøvø dikø tsa ka ta Hyala tsa va tsøgha fakatsa'wø satiy, gar garøy mbø mbæzli tifa va. A kø kaa Yesøw na: «Na ntsa, a shiy mønishi zløba ma gha kwemer gøzø møndi niy dzøkøn gha shøka?» kø. ⁶¹ Dzøghwa Yesøw dighevø catavay, kala maw zløba kwøma ya jøw nzø. Zhini dikø tsa ka ta Hyala tsa va, ka zhiniy ðøw kwøma vø, a kø ngøci na: «Gha na *Køristøw Ntsa tivø Hyala, Zøghwø Hyala ka møndi vaa fal na pøn?» kø. ⁶² Ma kø Yesøw ngøci na: «Yø, yøn na! Ghwøy gwananjwøy sanay, tø døvø kwa bözømø Hyala kwa børciy sløkø shiy gwanashi dza ghwøy nara mønzyø, yøn Zøghwø yakø ndø ngøri. Zhini difay, ta nara dza ghwøy yøn mbø sækø mbø kwølebi mø ghwømmø» kø. ⁶³ Ma sa favø dikø tsa ka ta Hyala tsøgha na, dza na kaa kwøbanj tsa køn ghøn ci, kwøyah kwøyah slakwanti, sa satiy nøfø tsa ci. A kø na: «Wøkø na nava tsøgha, ka ði mbæzli ghwømmø ta ndøgha føti ta kwøma mønti na ghwølaw. ⁶⁴ A ghwøy favø njasa sawa na Hyala dø'wø ghøn tsa ghwøy. Njaa na kwøma tøkø ghwøya?» kø. Ma kø ghøshi gwanashi ki na: «Aa gøzøkø *kwøma jikir na, gar pøesli na!» kø ghøshi.

⁶⁵ Dzøghwa nihwøti mbæzli mbø shi mba'a ghøshi madishi, ka tifo ndighwø dzøkøn Yesøw. Ka ghøshiy dza mbøkøwø mbøkøwøti kwøma ci na, ka ghøni døvøø ndøkøwø li, ma kø ghøshiy ni ngøci sa ka ghøshi ndøkøwamti na: «Ca a Hyala cøtøña, a gha gøzanøy, nda tsama ndø ndøkøwøna na?» kø ghøshiy ni. Dza døwgerhi pøm ghøshi pømøvø Yesøw, war ka tsatsanci dividivi dzøghwa slimim ci.

Vøraslø tsa Piyer

(Mt 26:69-75; Lk 22:56-62; Zhj 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Ma Piyer war ghwølay kwa tipø køghi tsa va ki na, dzøghwa mali kwa ghøra sløni køghi tsa dikø tsa *ka ta Hyala ndøs sækøta. ⁶⁷ Ma sa sækø na, tsa' kø na, Piyer ta ghwø tifa mbø bøghæzli, dza na vøøghø vøøghøti. A kø kaa Piyer na: «A ntsa, ghay ntsa kwasøbø Yesøw ndø ka Nazaretø nza gha kwørakwø» kø. ⁶⁸ Tapø Piyer dzømbøy mbø vøraslø, a ka na: «Am, sønay na na neyew, sønata gøla kwøma ði gha na gøzee sana nee kiw» kø. Dza na mba'a ðarvay tifa kwa tipø va ka dzay dzømbø jøwler. ['Wakøvø kwa tana ngøløkø mba'a way ki.] ⁶⁹ Zhini maliy ghøra sløni va køyfa

mba'a nay ghæci mbø jøwler tsa va difa, ma kə kaa mbøzli mbøfa war sa nay na na: «A mbøzlia, ntsay, tsahwøti ntsa mbøzli va na» kə. ⁷⁰ Zhini Piyer ka vøraslø difa. War ghwøla na, dza mbøzliy nza va tifa ka gøzanci kwøma kaa Piyer, a kə ghøshi na: «A ntsa, na katan, nay, tsahwøti ntsa mbø mbøzli ntsa ni nza gha. Sa nzana, ghay, ndø ka Galile nza gha» kə ghøshi. ⁷¹ Dzøghwa Piyer tapø ta zømə lø følata ki, a kə na: «Tifa tēpøw, tsamtøra Hyala yøn kəø sla dzørvø! Sønay ntsa gøzø ghwøy vee, ya sèni sèni na neyew!» kə. ⁷² 'Wakøvø ngølakø kwa bakø søda ki, mba'a zhiniy way. Dza Piyer nza'jøw zøzøvø kwømaa niy gøzanakø Yesøw va. Sa niy nø na va: «Ka ngølakø gha wa kwa bakø søday, gha zhønti gøzø mahkan søda gha: "Sønay tsava ndø yaw, sønay tsava ndø yaw" pø gha» kə niy ni ngøci. Mba'a sækøta mbø ghøn ci. Dzøghwa ki tapø dzømbøy mbø wahø tsøgha.

15

Yesøw tø ngwøvø kwa kwøma ngwømna Pilatø (Mt 27:1-2, 11-14; Lk 23:1-5; Zhj 18:28-38)

¹ Pøøtø mekøshi na, mba'a mbøzli dikø dikø ni mbø *ka ta Hyala ghati sløka kwømaa dzøkøn Yesøw kwa jipø shi, lø møtikwøkør *ka Zhøwifa, lø *ka bønipø kwøma pøhøti Hyala, mba'a *mbøzliy sløka ka Zhøwifø. Dza pøhø ghøshi pøhøti Yesøw, mba'a ghøshi pømøghø kaa ngwømna Pilatø ta fæsø ngwøvøø dzøkøn. ² Dza Pilatø ki, tapø ta døw kwøma va Yesøw, a kə na: «Mazø tsa ka Zhøwifø nza gha na ntsa?» kə. Ma kə Yesøw ngøci na: «Njasa gøzø gha va na» kə.

³ Dzøghwa mbøzli dikø dikø ni mbø ka ta Hyala ka gøzøwø kwemørfan dzøkøn Yesøw, ta mbøø banci føti. ⁴ Zhini Pilatø ka døw kwøma va Yesøw difa: «A ntsa, ka zløfa kwøma gha sa? Favø gha njasa gøzøkø ghøshi kwømaa bønja føti fan tsa nzø sa?» kə. ⁵ Dighevø Yesøw nzøyøy kala zløfa kwøma difa. Dza nava kwøma, mba'a søøvøri møhørlø Pilatø.

Ngwøvø møti køn Yesøw (Mt 27:15-26; Lk 23:13-25; Zhj 18:38-19:16)

⁶ Njasa sækø vici *makwaghwa Pakø vay, tsøgha ka ngwømna Pilatøø pølanayshi tsa di *ka Zhøwifø ndø kwøtiŋ mbø mbøzli kwa førhina.

⁷ Dzøghwa ghala pøtsa va ki na, mba'a ntsa nø møndi Barabasø, kə møndi sløn tsa ci kwa førhina. Ghøshi lø nihwøti mbøzli ka zhini ghøn, pøkøw ka pøøsliti ndø ghøshi mbø zhini ghøn tsa shi va.

⁸ Dza vørem tsa mbøzli va tsøgha, takwøw ghøshi madfishi ta døw va ngwømna Pilatø a ghøci møni kwøma sønabøy na va mbø mananshi ndimndim. ⁹ Ma kə Pilatø ngøshi na: «Wa ntsa di ghwøy yøn pølayŋwøya? E pølavøŋwøy mazø ka Zhøwifø na?» kə. ¹⁰ Tawa gøzø ngwømna tsøghay, sa sønay na lø katan, sa hørhø mbøzli dikø dikø ni mbø *ka ta Hyala va Yesøw, va tsøgha kəsana ghøshi, kə. ¹¹ Dza mbøzli dikø dikø ni mbø ka ta Hyala va, tapø dzømbøshi mbø høørø ni tifa mbøzli, nza ghøshi mbøø døw va Pilatø, a ghøci pølanayshi Barabasø. Dza mbøzli va ka døw tsøgha. ¹² Zhini ma kə Pilatø kaa mbøzli tifa va gwanashi na: «Ya tsa nø ghwøy tsa ndø mazø tsa ka Zhøwifø na, pø ghwøy naci kiy, njaa kee mønti lia?» kə. ¹³ Ma kə ghøshi gwanashi zlanzlan na: «Na nacyi, ø pø gha danjavøgha vøgha tsøm!» kə ghøshi. ¹⁴ Ma kə Pilatø kaa ngøshi

na: «Ëy, wa kwøma tøvøti na gar danjwø møndiy dzøvøgha tsøm shøka?» kø. Zhini ghøshi møtsøhø ghøshi møtsøhøti zlanø kwøma difa: «War ø pø gha danjavøgha vøgha tsøm!» kø ghøshi. ¹⁵ Dzøghwa Pilatø, sa di na nøw møni naa dzaa tøbanshi kwøma kaa mbøzliy basøshi va tifa ki, mba'a pølanayshi Barabasø. Dza na mba'a gøzanshi kaa ka sawji a ghøshi dø'wøvø Yesøw lø kwørpø, nza ghøshi dzaa danjavøgha vøgha tsøm ki.

*Njasa sawa ka sawji Yesøw
(Mt 27:27-31; Zhj 19:2-3)*

¹⁶ Dza ka sawji ki mba'a ghøshi pømøghø Yesøw dzakø ghi dzøghwa hwør tipø, tø pi sla ngwøvø tsa ngwømna Pilatø. Mba'a ghøshi dzaa basøkø nihwøti ka sawjiy tørmbø gwa'aa dzakø. ¹⁷ Dzøghwa ghøshi ki, mba'a ghøshi panakøn løkwøsa ghømta nja sa mazø kaa Yesøw. Mba'a ghøshi mbøretø tekesli nja møgapa pøerø ghøn mazø, sørø ghøshi sèranambøshi mbø ghøn tsa ci. ¹⁸ Dza ghøshi ka sèkwø kwa kwøma sawa ki: «A mazø *ka Zhøwifø, ava ghøy sèkwøtøn» kø ghøshi. ¹⁹ Dza ghøshi ka dø'wø dzøghwa mbø ghøn ci lø gøta, ka tifø ndighwør dzøkøn, ka gøløbø kwa kwøma ci. ²⁰ Ma sa kødishi ghøshi lø sawa ci tsøgha ki na, mba'a ghøshi sèramti løkwøsa ghøn na va køn, mba'a ghøshi zhananakøn kwøbønjer ci. Dza ghøshi mba'a ghøshi pømøkøvøri søvøri mbø mølmøø dzøti ngwøla, ta dza ta danjwøø dzøvøgha tsøm ki.

*Yesøw vøgha tsøm
(Mt 27:32-44; Lk 23:26-43; Zhj 19:17-27)*

²¹ Ma ka sawjiy pømø Yesøw va mbø dza kwa kwal na, mba'a tsahwøti ndø ka Shiren søkøy kwamti tifa, Shimanjw, kø møndi kaa sløn tsa ci. Døshi kar Alekøsandørø lø Røføsø. Dza ka sawji va mba'a ghøshi tsøkwambø lø gwølanj mbø bø tsøm tsa dza møndi va ta danjwø Yesøw dzøvøgha.

²² Kø ghøshi ki, mba'a ghøshi bøghø Yesøw dzøti pøtsa nø møndi «Gwalgwata» kø møndi. Gwalgwata vay, pi nja pa ghøn ndø ngøri, di naa gøzø. ²³ Ma sa tsøhøshi ghøshi na, dza ghøshi ka di sanciy tay dzavødø lø nihwøti shi har møndiy *Mirø kaa Yesøw. Kala zløba sa ci Yesøw. ²⁴ Dza ghøshi ki danjwø ghøshi danjavøgha vøgha tsøm. Mba'a ghøshi tihøhwø kwøbønjer køn ghøn ci kwa jipø shi lø ti dandørdø. ²⁵ Ma vici ghala pøtsa danjwø møndi va Yesøw dzøti tsøm ki na, ge'i lø tsahi møslidø.

²⁶ Dza ghøshi mba'a ghøshi tsasliiti shi ðanavø møndi føti ti. Ma shi tsasliiti ghøshi vay: «Mazø tsa *ka Zhøwifø» kø møndi. ²⁷ Dza ghøshi mba'a ghøshi danjavøgha ka ghørapø bakø vøgha shøghwø kwasøbø Yesøw ki. Mba'a ghøshi garøyshi, ya wa ndø na, tø tsa ci tsøm, mba'a tsahwøti tar kwa bözøme ci, mba'a tsahwøti tar kwa zlebi ci. [²⁸ Kwømaa niy gøzøkø møndi va mbø Zliya Hyala, niy nø møndi: «Ta mbørambø dza møndi mbø ka møni jikir» kø møndiy, mba'a dzøghwata kwa tsøgha ki.]

²⁹ Dzøghwa mbøzliy dza dzashi dzar vøgha pøtsa va ka sawa Yesøw, ka tsørø. A kø ghøshi na: «Awø pø gha ðay, gha saa niy ni va, e ngøzlamti *ciki Hyala, zhini ka ngakati mbø vici mahkanta, pø gha sa? ³⁰ Æ ka gha mbølantiy ghøn tsa gha dø'wø ghøn tsa gha sana ðay! Søkwanja tø tsøm tsa di!» kø ghøshi. ³¹ Zhini tsøgha mbøzliy dikø dikø ni mbø *ka ta Hyala, ghøshi lø *mbøzliy ðønipø kwøma pøhøti Hyala gøzanci kwøma

sawa kwa jipø shi dība, a kø ghøshi na: «Ma nihwøti mbøzli mba'a ghøci mbalamtishi na, kala dza ghøci mbøø mbølantia tsa ci ghøn kwørakwø shøkøna! ³² *Køristøw Ntsa tivø Hyala, mazø tsa ka *Izørayel gee kø ßay, sækwa kø sækway tø tsøm tsa va sønznøva di! Ma sa ka ghwømmø nay ghøci sækway kiy, ta ßanavø nefer ghwømmø dza ghwømmø» kø ghøshi. Tsøgha mbøzli ðanjwøy møndi va vøgha sawa kwørakwø.

Njasa mätiy Yesøw

(Mt 27:45-56; Lk 23:44-49; Zhj 19:28-30)

³³ Ma sa mønta vici tarø kwa ghøn ki na, dzøghwa tørkwøsl pi møniy, ya pa' kwømafä tø hidfi gwa'a gwa'a, pa' tsahi mahkan hetihwer na war tsøgha pi. ³⁴ Ma ge'i lø tsahi mahkan ni va ki na, dza Yesøw ka zlapø kwøma zlanzlan, a kø na: «*Eløwy Eløwy lama sabakøtani?*» kø. Ma ði kwøma vaa gøzøw «A Hyalee, a Hyalee, va shiy mønishi ndøghamtøra gha kia?» ði naa gøzø. ³⁵ Ma kø nihwøti mbøzli mbø mbøzliy nza tø pøtsa va, sa favø ghøshi kwøma gøzø Yesøw va na: «Aya, avaci mbø haka *Eli» kø ghøshi. ³⁶ Dzøghwa tsahwøti ndø mbø shi bøvberøp ta bali. Dza na tsan ßøvø shiy nja søwsø, kø yøkwø yøkwambøshi mbø tay tsa ndalakwø tsa, sækø na mba'a haslivøshi lø gøta, ka ßanci, a ghøci sa. A kø na: «Zlayøw, a ghwømmø nighe di, nda katan dza Eli tsa vaa sækøø pølamti sækwa tø tsøm tsa va!» kø.

³⁷ Dzøghwa Yesøw mba'a ngwømata lala zlanzlan, mba'a mätiy.

³⁸ Dzøghwa kwømtø tsa pøhøy møndi ta tøhøvøri pøtsa mbø *ciki Hyala, mba'a slækwøy bakø mbø, sa 'wava na sækø mø ghøn tsa ci pa' kwakø tø møtsøni.

³⁹ Ma kø dikø tsa ka sawji bøløkwø, sa nata na møti Yesøw va, ghøci tifa ki na: «Ma ntsa katanøy, Zøghwø Hyala na!» kø.

⁴⁰ Ma ghala pøtsaa møti Yesøw va ki na, tifa niy nza nihwøti mi'i ka nighe kwøma va vøri kørakø. Mbø mi'i va kar Marøy ka Magødala, lø Marøy mbøghøy kar Zhakø tsa jøw tsa, lø Zhøzesø, mba'a Salømyø niy nza. ⁴¹ Sa niy nøw ghøshi Yesøw ghala ghøci ghwølay tø hidfi ka Galile, ka kækøøti ghøshiy nza lø shiy ghønghøn ghønghøn. ðan tøranjwø nihwøti mi'i tifa dība, sa sæsøkøshi ghøshi kwasøbø Yesøw dzømbø mølmø Zherøwzalem.

Njasa lamti møndi Yesøw

(Mt 27:57-61; Lk 23:50-56; Zhj 19:38-42)

⁴² Ma vici møti Yesøw va ti kiy, føca vici ka møndiy gwømava ta ndøghø *vici ðøkøva tø høzlimø niy nza na. Ma sa møniy pi hetihwer na, ⁴³ dza *Zhezhefø, ntsa mbø mølmø Arimate mba'a sækøy. [Ghøciy, ntsa fa møndi kwøma vø mbø mbøzliy sløka *ka Zhøwifø niy nza na. Mbø ndøghø vici dza Hyalaa sækø tø sløkø mbøzli ti ghøci niy nza kwørakwø.] Dza na kaa nøfø tsa ci, mba'a ndahwø, mba'a tsøhøy vøgha ngwømna Pilatø ta cø'wø kwal tsaa dza ta ßø mbøri tsa Yesøw ta dzaa ta lamti. ⁴⁴ War sa favø Pilatø a Yesøw mätiy, kø møndi na, mba'a møhørlø ci søøta, sa mätiy Yesøw va kyanjkwyanjw. Dza na ða' harvø dikø tsa ka sawji bøløkwø ka ðøw vø, a kø na: «A Yesøw mätiy kø møndiy, nzay nza na ghala møtiy na na?» kø.

⁴⁵ Ma sa gøzanci ndø sawji tsa va kwøma ðøw na va vø gwa'a kaa Pilatø ki na, mba'a ßanavø kwal kaa Zhezhefø ta ßø mbøri tsa Yesøw.

⁴⁶ Dza Zhezhefə kaa bahta wəzə na, mba'a pavə ta harə Yesəw mbə. Dza na mba'a dzaa bəkəghwa mbəri tsa Yesəw səkwa vəgha tsəm tsa va, mba'a dzaa harambə mbə. Mba'a dzaa faghwa kwa kwəli lati mēndi mbə hakwə. Dza na mba'a tsəkwəkə hərəmbəzliy kalamiy miy kwəli va.

⁴⁷ Kar Marøy ka Magədala ghəshi lə Marøy mbəghøy Zhwəzesə ki na, mba'a ghəshi niy nay dzəghwa tə pətsa løy mēndi Yesəw.

16

Zhakati tsa Yesəw mbə məti

(Mt 28:1-8; Lk 24:1-12; Zhj 20:1-10)

¹ Ma sa dzəvərta *vici dəkəva ki na, dza kar Marøy ka Magədala, lə Marøy mbəghøy Zhakə, mba'a Saləmøy, pa' ghəshi pavə 'wərđi, ta dza ta mēniy dzəti mbəri tsa Yesəw kwa kwəli va. ² Dza ghəshi fəca ləwma Dəmasə mekəshi, pəətə ghəshi madishi, dza ndəs ghəshi tsəhəshi tə kwəli viciy səəmə. ³ Ma kə ghəshi kwa jipə shi sa tsəhəshi ghəshi na: «A ntsaa dzaa tsəkwantəmmə hərəmbəzli møy kwəli va va nanzə kia?» kə ghəshi.

⁴ Va sa nzana, hərəmbəzli dikə sa va tərəjw gəzə ghəshi tsəgha. Sa nə ghəshi njə'wə, kə ghəshi kaa pətsa møy kwəli na, bəjwəta kwəli, mba'a hərəmbəzli tsarakə dzar kwa tsa nzə pi. ⁵ Dza ghəshi təhwə dzəmbəshi mbə kwəli va. Ma dzəmbə ghəshi na, tsahwəti mөгəla ndə mənəzøy mbəfa, ge'i tar bəla kwa bəzəmə kwəli va, lə kwəban tsa tezezl tsa kən ghən ci. Mba'a mi'i va hazlənishi dalala. ⁶ Ma kə kaa mi'i va na: «A mi'i, ka hazlənı ghwəy ma! E sənay Yesəw ndə ka Nazaretə tsa danwəvəgha mēndi va vəgha tsəm na sa pala ghwəy. Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə məti. Vanay pətsaa niy fəy mēndi ti. ⁷ Madim gəzanshim bar tsa kwəma va kaa mbəzli ta səfa ci, lə kaa Piyer gwa'a. A pə ghwəy ngəshiy: "Pəfba ghəci dza naa 'waa tsəhəy kən ghwəy tə hidı ka Galile. Tıba dza ghwəy dzaa nay, nja kwəmaa niy gəzanwəy na va" pə ghwəy ngəshi» kə.

⁸ 'Wakəvə mi'i va mba'a ghəshi səəməshi kwa kwəli va, kwəsha' ghəshi ta bali, ka hwəshiy dzashi kərakə vəgha kwəli va, kala gwərgwərə, sa səəta məhərli shi. Dza ghəshi kala maw gəzə kwəma va ya kaa tsaməba ndə va hazlənı.

Yesəw ghəshi lə Marøy ka Magədala

(Mt 28:9-10; Zhj 20:11-18)

[⁹ Ma sa zhakatiy Yesəw mbə məti mekəshi mekəshi fəca ləwma dəmasə na, dza na mba'a canati ghən tsa ci pəfba kaa Marøy ka Magədala. Marøy ka Magədala niy tihəkəvəri Yesəw va hyeler mbərfəj mbə ghən nzə.

¹⁰ Dza Marøy mba'a dzaa gəzanshi bar tsa kwəma va kaa mbəzliy niy nza lə Yesəw. Ma ghəshi ghala pətsa va na, war cəcəlikwə, lə wahə kwa mətəshı. ¹¹ A kə Marøy ngəshi na: «Mbə piy na Yesəw sənənva! E nay lə mətsee!» kə Marøy. Ma mbəzli va na kala zləbati ma kwəma nzə va ghəshi.

Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səfa ci

(Mt 28:16-20; Lk 24:13-49; Zhj 20:19-23; SləniKY 1:6-8)

¹² Zhini mba'a Yesəw zhəghəvə nahwəti pa ta canati ghən tsa ci kaa nihwəti mbəzli ci bakə, mbəzli va kwa kwal mbə dza ta dzəti nahwəti giwa. ¹³ Mba'a ghəshi zhəghəkəvəshiy dzəvəgha nihwəti mbəzli ci va,

mba'a ghøshi gøzanshi kwømaa mønta. Dza ni va kwørakwø ßa na, kala zløßa ma kwøma va ghøshi.

¹⁴ Dzøghwa, löy hwøm kiy, mba'a Yesøw canati ghøn tsa ci kaa mbözli ta søða ci va møj lø taj ni gwanashi, ghøshi mbø zømø shi zømø ghala vøghwø tsa va. Dza na nabø nabø nabøtishi, sa di ma ghøshi zløßa kwøma gøzøkø Hyala lø sa nza nefer shi caslakøslakø, mba'a tø sa di ma ghøshi va yi kwøma gøzanakøshi mbözliy niy nay va ghøci zhakatiy mbø møti.

¹⁵ A kø kaa ngøshi difa ki na: «Mbalam ya pa' kwømaßa tø pøtsa kørkø hidfi, a ghwøy dzaa gøzanshi Yøwøn kwøma wøzø na kaa mbözli gwanashi.

¹⁶ Ma ntsaa dzaa zløßavø kwøma dza ghwøy vaa gøzø, dzøghwa mba'a møndi mananati *batemøy, ta mbøliy dza tsava ndø. Ma ntsaa dzaa zløßati may, ta slanakøn ngwøvø dza Hyala.

¹⁷ Mbözliy dzaa zløßavø kwøma vay, avanta kwøma madanja madanja na dza ghøshiy møni: Ta tihø hyeler dza ghøshiy dza mbø mbözli, lø sløn tsee. Ta gøzø kwøma dza ghøshi lø ghani sækø ma ghøshiy gøzøhwø. ¹⁸ Ya shishiy køsøvø ghøshi lø dövø shi, ya ghwø'iy pøøslø ndøø sahwø ghøshiy, kwømaa dzaa mananshi tifa tepøw. Ka ghøshi dzay ka fø dividivi shiy dzøkøn mbözli shaw shaw ni, fanakønsi ma ghøshi na, mba'a mbözli va mbøli shi» kø Yesøw.

*Njasa dzay Yesøw dzøvøgha Hyala mø ghwømø
(Lk 24:50-53; SløniKY 1:9-11)*

¹⁹ Ma löy hwøm sa kødiy Ndø sløkøpø Yesøw lø gøzø kwøma va kaa mbözli ta søða ci ki na, dza Hyala mba'a ßøhwøø dzømø ghwømø, mba'a dzaa nzøyøy tø kwa bözømø Hyala møßa.

²⁰ Dzøghwa mbözli ta søða ci mba'a ghøshi madishi ta dza ta gøzø Yøwøn kwøma wøzø na va, ya pa' kwømaßa tø hidfi gwa'a. Dzøghwa Ndø sløkøpø mba'a køtitishi. Tørejw ghøshi mønti kwøma madanja madanja na. Ma sa nata mbözli kwøma va na, mba'a ghøshi sønay, kwøma katanj naa sa gøzø ghøshi va, kø ghøshi.]

Ava tsøgha na Yøwøn kwøma wøzø naa dzøkøn Yesøw *Køristøw njasa tsasliti Markø ki.

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw
Kəristəw njasa tsasliti
Ləwka
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən
zliya na**

Ma Ləwka tsaa tsasliti zliya na tsay, ghəshi lə Pəl niy təwrə na ghala vəghwə tsaa niy wə Pəl dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən, mba'a ghəshi niy nzəyəhwə nzəy li tə hidfi ka Rəm. Ghəci dibay, dəkwətər tsaa mbəzli ka zəlghwə niy nza na. (Nza ghwəy nighə mbə Kwələsə 4:14). A dəwhwə nzəy tsa Yesəw va mbəzli ghəngħən ghəngħən madi na ta tsasli zliya na. Va Marəy mbəghəy Yesəw dəwvə na kwəmaa dzəkən ya Yesəw, kə məndi. A kə məndi dibay, ghala pətsa tsasli na zliya nay, Pəl kwa fərshina tə hidfi ka Shezare na, kə məndi.

Kaa madigay Tiyəwfiləsə tsasliti Ləwka zliya na. Ma ntsa vay, ntsa mbə hwəlfə ka Zhəwifə naw. Zhini Ləwka də'wə ghən tsa ci dibay, hwəlfə ka Zhəwifə naw. Ləwkay, ntsa slanci hwər tsa ci ta mbəzli na. Tərənjw ka naa gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli kwa tsa shi kwal ni, lə dzəkən ka ndərma, lə mbəzli gwərəpə gwərəpəshi ni, lə ndərəzhi, mba'a mi'i. Bazhə bazhə gəzə na kwəmaa dzəkən səkə tsa Yesəw dzəti hidfi ta mbəzli nja ghəshi ni.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 2 Nəwər tsaa dzəkən shiy mənishi ghəngħən ghəngħən Yesəw ghwəla ta ya, mba'a dzəkən ya Yesəw.

Vəh 3 pa' vəh 4:1-13 Kwəmaa dzəkən Zhan tsaa məni batem kaa mbəzli, mba'a dzəkən hərəə tsa hərəəhwə ndə jakə tsa Hyala Yesəw.

Vəh 4:14 pa' vəh 9:1-50 Njasa 'wa Yesəw sləni ci mbə hidfi ka Galile. Sa ghanay, mba'a dzəmbəy mbə ciki basəva tsa ka Zhəwifə, dza na mba'a jangəti kwəma mbə Zliya Hyala, dzəkən sləni dza na ta məni, njasa dza na ta canshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli kwa tsa shi kwal ni, lə kaa mbəzli mbə dəvə ndə jaka, lə njasa dza na ta mbəli mbəzli nza ngəra'wə kən shi (4:17-19). Dza Yesəw ki, war tsəgha ghəci mənti njasa jangəti na va.

Vəh 9:51 pa' tə vəh 19:1-27 Yesəw kafəy tə hidfi ka Galile ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ghəci mbə dza kwa kwal na, mba'a bananəvə shiy kaa mbəzli ghəngħən ghəngħən.

Vəh 19:28 pa' tə vəh 23:1-56 Nəwər dzəkən shiy dzaa səkəə dzəkən Yesəw ghala vəghwə tsa nzana mbə məlmə Zherəwzalem, pa' va məti ci.

Vəh 24 Nəwər dzəkən səmə tsa Yesəw kwa kwəli, lə njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa mbəzli ghəngħən ghəngħən, lə njasa dzay naa dzəmə ghwəmə ta dzaa nzəyəy vəgha dəy.

Kwəma gəzə Ləwka kaa Tiyəwfiləsə

¹⁻² A Tiyəwfiləsə ntsa dikə tsa, a gha sənay ghəngħən ghəngħən mənəhwə Hyala shiy mbə ghəy. A nihwəti mbəzli tibay, mba'a ghəshi nashi shi mənəhwə Hyala va lə mətsə shi ghala ghava ghəshi. Dzəghwa Hyala ki mba'a ghwənashi mbəzli va, ta dza ta gəzə kwəma nze va kaa mbəzli. Ma sa dza nihwəti mbəzli ki na, mba'a ghəshi tsatsasliti shi va

tø zliya, war njasa slakèshi mbèzliy nashi va. ³ Sa dzee kwèrakwè kiy, mba'ee njèdivè shi va wèzè va mbèzli, njasa ghava ghèshi gwanashi. Ma sa njèdivèshee ki na, wèzè na yèn tsaslèghènjashi, gha ntsee dikè tsa njasa ghakèvashi ghèshi lè njasa nèwva ghèshi, pèn na sana nay gha. ⁴ Ma kwèma tsaslijeè va shi va tiy, ta mbè ghaa sènay katanj na shi banavèja mèndi va, pè gha, nè ya.

**Ndø kwal tsa Hyalaa gèzèpè ya tsa Zhanj ndø mènipè *batem*

⁵ Ghala vèghwè tsaa nza *Erødè mbè mèni mazè tè hidfi ka Zhèwdey, a tsahwèti ndø ta Hyala niy nza tifa, Zakari, kè mèndi kaa slèn tsa ci. Zakari tsa vay, ndø ta Hyala tsa kwa zèrè *ka ta Hyala slèkè Abiya niy nzana. Ma mali ci na, mbè hwèhwè tsa *Aranj, ntsa dikè tsa mbè ka ta Hyala, Elizabetè, kè mèndi kaa slèn tsa nze. ⁶ Kar Zakari ghèshi lè mali ci va bakanashiy, mbèzliy mèni kwèma dfi Hyala niy nza ghèshi, ka dfi fèti ta *kwèma pèhèti Hyala lè nèfè tsa shi gwanay. ⁷ Niy nza ndèrazhi vè shiw. Sa nzanay, jèja niy nza Elizabetè. Zhini difa ghala vèghwè tsa va na, tèrènjwshi ghèshi niy halishi bakanashi.

⁸⁻⁹ Dzèghwa vèghwè tsa dza kar Zakari kwa zèrè shi, ta ghèra slèni mbè *ciki Hyala ti, mba'a sèkèy. Dza ghèshi, ta'wè ta'wè ta'wè ghèshi slaslati dandèrdè, njasa sènaèshè ghèshi mbè mèni, ta ti ntsa dza Hyalaa tsèhavè ta mèni slèni mbè ciki tsa nze, ge'i lè tsava vèghwè. Ma sa ti ghèshi dandèrdè tsa va ki na, mba'a tivè Zakari ta dza ta ndi shiy zèn wèzè mbè ciki Hyala. Sa sènata Zakari tè ya na ghèra slèni va kè ki na, mba'a dzay dzèmbè ciki Hyala ta ghèra slèni va. ¹⁰ Ma ghèci mbè ndi shiy zèn va wèzè mbèba na, ka cè'wè Hyala mbèzli gwanashi ni pèrikè tè ngwèla.

¹¹ War Zakari mbèba ki na, vètèghè ndø kwal tsa Hyala tsahwèy kwa kwèma ci. Dza gar garèy vègha bèla kwa bèzèmè pètsa ka mèndi vaa, ndi shiy zèn wèzè ni kaa Hyala ti. ¹² War sa nay Zakari tsègha na, mba'a mèhèrli ci sèta, ka gwèrgwèrè ghèci va hazlèni. ¹³ Ma kè ndø kwal tsa Hyala tsa va kaa ngèci na: «A Zakari, ka hazlèni gha ma. A Hyala zlèbati cè'wè gha. Avana, ta bè hwèr dza mali gha Elizabetè, ta yanj zèghwè. Sa ka na yakè zèghwè vay, Zhanj pè gha taa ni kaa slèn tsa ci. ¹⁴ Ta vèshina dza gha dalala ta kwèma ci. Mbèzli danj dza naa nza mbè vèshi, sa ka mèndi yakè. ¹⁵ Zèghwè vay, ntsa dikè tsa dza naa nza mbè slèni Hyala. Ka dza naa sa ya mbezli, ya nimaba shi saa ghipèw. Ghala ghèci kwa hwèrèy dza *Safè tsa Hyala dewdew tsaa tèhay nèfè tsa ci. ¹⁶ Danj dza naa zhèghèkè mèhèrli ka *Izèrayel, lè kwèma dza naa gèzànshi, ta zhini ghèshiy nèw Hyala kwa slèkèshi. ¹⁷ Ndø kwal tsa Ndø slèkèpè dza naa nza. Mèhèrli ci lè bèrci ci gwa'ay, war nja sa *ndø gèzè kwèma Hyala *Eli va mbèradzè dza naa nza. Sa ka na dzay, mba'a slèkamti kwèma kwa jipè kar didihi lè ndèrazhi shi, mba'a jakètishi. Sa ka na dza kaa mbèzliy zhini ghèn kaa Hyalay, mba'a zhèghanti mèhèrli shi, nza ghèshi nza ka mbèzliy mèni kwèma dfi Hyala. Ava tsègha dza naa gwèmantè nefèr mbèzli wèzè wèzè ta zlèba Ndø slèkèpè ghèshi sa naa sèkèy» kè ndø kwal tsa Hyala tsa va kaa Zakari.

¹⁸ Ma sa favè Zakari kwèma va tsègha, ma kè kaa ndø kwal tsa Hyala tsa va na: «Kay, njaa njaa dzee gha sènay katanj na kwèma va pèn kia? Ava ghaa nay sènzènvay, pèhal nzee dalala, zhini tsègha malee kwèrakwè ba»

kə. ¹⁹ Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va na: «Yənəy, yən na ndə kwal tsa Hyala tsa har məndiy Gabəriyel. Kwa kwəma Hyala kee nza, ka gharanta sləni. Sanay, Hyala ghwənikəra na ta gəzanja kwəma, lə ta gəzanja Yəwən nəwər tsa wəzə tsa tsa. ²⁰ Ma kwəma gəzanjəə vay, ta məniva dza na, sa ka vəghwə tsa va səkəy. Ma nja na zləbati ma gha kwəma vay, ta pəhəta dza ghani gha. Kala mbata ma gəzə kwəma gha, pa' fəca vici dza məndi vaa yakə zəghwə gəzanjəə na» kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa Zakari.

²¹ Ma ghala pətsa va ki na, war mbə ndəghə Zakari mbəzliy bəsəshi va, ta cə wə Hyala pərikə. «Wa shiy mənishi nzyəy Zakari rikəriy mbə ciki tsa tsətsə shəka?» kə ghəshi. ²² Dza Zakari ki, mba'a səvəriy. Ma sa səvəriy na, dzəghə kə kaa gəzanshi kwəma na, kala mbay ghəciy gəzanshi. Dza na ka paghanshi kwəma lə dividivi. Ma sa paghanshi na kwəma lə dəvə na, mba'a ghəshi sənay tsəgha, shi mađanja mađanja ni səkə va Hyalaa nashi na, kə ghəshi.

²³ Ma sa kədiy vəghwə tsa slanavə məndi kaa Zakari ta ghəra sləni mbə ciki Hyala ki na, mba'a dzay jiggi.

²⁴ Ləy hwəm hi jəw ki na, mba'a mali ci Elizabetə bəvə hwər. Ma sa nay na ghənzə bəvə hwər na, mba'a nzyəta kəghi tsa nzyə mbə tir cifə, kala dzəti ma ngwəla. Ma kə kaa kwəma gəzə na na: ²⁵ «Hyala məntəda na tsava wəzə hwər. Aa banti ha'wə tsa tə ya, va kwəma jinja kənee na» kə.

**Ndə kwal tsa Hyalaa gəzəpə ya tsa Yesəw*

²⁶ Ma tə kwa kwəna tir tsa Elizabetə lə hwər na, dza Hyala tə nahwəti vici, mba'a ghwənay ndə kwal tsa nzyə Gabəriyel dzəmbə məlmə Nazaretə tə hidī ka Galile. ²⁷ Ndə kwal tsa vay, kaa nahwəti zha ghwənəghə na, Marəy, kə məndi kaa slən tsa nzyə. Makwa tsahwəti ndə ghənzə, *Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci, ntsa yakə məndi mbə hwəhwə tsa mazə *Davitə ghəci. ²⁸ Ma sa tsəhəy ndə kwal tsa Hyala tsa va kəghi tsa kar Marəy ki, ma kə kaa ngəta na: «Avee səkwətənja kwajin, vəshi pə ghaa vəshi, sa nzanay, a Hyala dərnitənja. Kwasəbə gha na Ndə sləkəpə» kə. ²⁹ Sa favə Marəy kwəma va na, mba'a məhərli nzyə səəta. Ma kə mbə ghən tsa nzyə na: «Njaa dī gəla tsatsa səkwəpəə gəzə kia mbəzlia!» kə.

³⁰ Ma ghənzə mbə təkə tsəgha, ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəta na: «A Marəy, ka hazləni gha ma! Hyala məntənja na wəzə hwər tsa nzyə.

³¹ Avəna, ta dzəghwa hwər dza gha, ta ya zəghwəə zal. Sa ka gha yakəy, Yesəw pə gha taa ni kaa slən tsa ci. ³² Ma zəghwəə vay, ntsa dikə tsa dza naa nza, Zəghwə Hyala ta ghwəmə dza məndiy har. Ta fəy dza Hyala kwa sləkəpə ka mazə, njasaa niy nza jiji Davitə va niy nza. ³³ Ghəci dza naa sləkə hwəlfə ka *Izərayel pa' kwa ndimdim. Ka dza sləkəpə tsa ciy kədi ka na nzaw» kə. ³⁴ Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va na: «njaa kee mbay bəvə tsava hwər ki, kala səəkə ghəy nza lə zal ghala nzee kia?» kə. ³⁵ Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəta na: «*Safə tsa Hyala dəwdəw tsa dza naa səəkəy dzəkən gha, mba'a bərzi nzyə dzaa səəkəə ləma'wakənvashi kən gha nja məcakwə. Ava tsəgha dza ghaa bəvə hwər. Ma zəghwə dza gha va ta yay, ntsa dəwdəw tsa dza naa nza, Zəghwə Hyala dza məndi har. ³⁶ Avəna sanay, zhadənja Elizabetə ghənzə sa niy nə məndi va, jinja na, ka yakə zəghwəə naw, kə məndiy, lə hwər na sənənva. Kwa kwəna tir tsa nzyə na, ya tsəgha naa pəhal. ³⁷ A

gəzanee, na na Hyalay, shiy tifa kala mbay ghənzəə məntishiw» kə. ³⁸ Ma sa favə Marəy tsəgha, ma kə na: «Yənəy, sa kwa sləkəpə nzee. Məniwa kwəma nzeə vaa dzəkənee lə kwal tsa bərkəti na va, njasa gəzə gha va» kə. Ma sa zləbakə Marəy tsəgha ki na, dza ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a dzay, zlata.

Kar Marəy lə Elizabetə

³⁹ Ma ləy hwəm sa gəzəkə *ndə kwal tsa Hyala va kwəma kaa Marəy ki na, dza na mba'a madita kyanwkyanw ta wə vəgha Elizabetə, mbə məlmə nza kar Zakari mbə. Məlmə vay, dzar mbə kəlejer tə hidī ka Zhəwde niy nza na. ⁴⁰ Ma sa tsəhəta na mbəba na, mba'a dzəkətaa dzəkə ghi tsa Zakari, dza na ka səkwe Elizabetə ghənzə. ⁴¹ War sa səkwe ti Marəy Elizabetə na, mba'a zəghwə nzeə kafəy ta kwəfəghə kwa hwər nzeə. Dzəghwa *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa paf təhay nəfə tsa Elizabetə tsəgha. ⁴² Dza na ka gəzanta kwəma kaa Marəy zlanzlan, ma kə na: «A Hyala dərnitəna na gha ki Marəy. Tərənwbə ghaa dərni na kaa nihwəti mi'i gwanashi. Zəghwə dza gha va ta ya bay, a Hyala təfanati miy. ⁴³ Wa slən tsee mbə mbəzli kwərakwə kia mbəzlee səkəta mbəghəy Ntsa sləkəra ta wəra wə? ⁴⁴ Sənay gha na Marəy, ghala pətsa səkərə gha vay, mad, zəghwə madiy ta kwəfəghə va vəshi tsəgha kwa hwər tsee. ⁴⁵ A Marəy, vəshi na tə gha, sa nzana, mba'a gha zləbavə kwəma gəzəkəna Ndə sləkəpə, mba'a gha sənay, ta məniwa dza na, pə gha» kə.

Marəy fal Hyala kwa cəm

⁴⁶ Ləy hwəm sa gəzəkə Elizabetə tsəgha na, dza Marəy ka fal Hyala kwa cəm, ma kə na:

«A falee dikə tsa Hyala kwa sləkəpə.

⁴⁷ Paf təhəy nəfə tsee va vəshi, tə mbərkə Hyalaa mbəlira.

⁴⁸ Sa nzanay, aa fakən məhərli nzeə kənee, yən yən kwa ghəranta sləniy zhəghəti ghən tsee jəwə. Va tsəgha kiy, ghava na sana, pa' kwa ndimndiməy, mali dərni Hyala dza məndiy harda.

⁴⁹ Sa nzanay, a Hyalaa gwəramti tə bərzi dəwdəw na məntəra shi wəzə ni tərənəw. Ntsa dəwdəw tsa, na slən tsa nzeə.

⁵⁰ Ya hwəmbay, war mbə məni wəzə hwər na kaa mbəzliy danta fəti.

⁵¹ Aa mənti sləni dikə na tərənəw lə bərzi mbə dəvə nzeə, mba'a ndanivəri zəzə kwəma mbəzli nza kəli ghən mbə nefer shi,

⁵² mba'a tsəkəkəghwa mezhizhə kwa gəzli mazə shi, mba'a parambə mbəzliy zhəghəti ghən tsa shi jəw jəw mbə mazə tə pətsa shi.

⁵³ Aa ngangaslay mbəzli mbə mashi ni paf paf lə shi wəzə ni. Mba'a tihəti ka shiy paw dividivi shi.

⁵⁴ Aa kətitəmmə ghwəmmə hwəlfə ka *Izərayel, ghwəmmə ka sləni nzeə.

Zamti ghən na ta məni wəzə hwər tsa nzeə

⁵⁵ kaa *Abərahəm, lə kaa ngəmmə ghwəmmə jijhiy ya hwəmbaw. Njasa niy gəzəkə na va məni kaa jijhimməy,

tsəgha mənimmə na wəzə hwər tsa va»
kə Marəy kaa cəm tsa nzə va.

⁵⁶ Dza Marəy mba'a nzyta kəghi tsa kar Elizabetə, mba'a mənti tir gar mahkan kəyba. Ləy hwəm ki na, mba'a zhataa jighi.

*Ya Zhan tsaə mənipə *batem*

⁵⁷ Dzəghwa ki, mba'a tir tsa dza Elizabetə ta ya ti səkəy. Dza na baw yakə zəghwəə zal. ⁵⁸ Ma sa yata na na, mba'a ka ghalahita, lə manhita gwa'a favə: «A Hyala mananati wəzə hwər tsa nzə kaa Elizabetə, mba'a banavə zəghwə» kə məndi, dza mba'a ghəshi vəshishi tərəjw li.

⁵⁹ Ma sa mənti zəghwə ləwma kwətij ghala yakə məndi ki na, mba'a məndi basəshi ta *slanci fə'yasa lə ta fanci slən. Dza məndi ka di fanci slən slən Zakari, nja dəy kwərakwə. ⁶⁰ Ma kə mbəghəy na: «Awə, tsəgha dza slən tsa ciy nzaw, Zhan ka məndi har» a kə. ⁶¹ Ma kə mbəzliy basəshi va kaa ngəta na: «Səkə slən tsa tsəgha tsaə nza tə tsahwəti ndə mbə takə tsa ghwəy ya kwətijəw Elizabetəw» kə ghəshi. ⁶² Dzəghwa ghəshi ka paghanci kwəma lə dəvə kaa Zakari, dəy zəghwə va ta mbəə sənay slən tsa di na məndiy fanci kaa zəghwə ci. ⁶³ Dza Zakari, mba'a dəwvə tsəm tsa fəditi məndi ta tsasli shiy dzəti və shi. Sa banavə məndi na, dza na mba'a tsaslati slən tsa zəghwə va ti. «Zhan na slən tsa ci» kə. Sa jəngəwə mbəzli va shi tsaslati na va na, mba'a məhərli shi səəta va nava kwəma. ⁶⁴ War ghwəla ki na, wərət ghani Zakari va niy pəhəta pəlita, nighəm na, ghəciy mbata gəzə kwəma wəzə. Dza na ka fal Hyala zlanzlan. ⁶⁵ Ma sa nata ka ghalahiy Zakari nava kwəma tsəgha na, mba'a her shi dzashi. War ə məndiy slasla kwəma zəghwə va dzar mbə məlməhi mbə kələjer tə hidī ka Zhəwde. ⁶⁶ Ya wa ntsaa favə nava kwəma na, mba'a banavə təkə kwəma mbə nəfə tsa ci. A kə ndəə ni na: «Ta njaa dza kwəma tsava zəghwəə nza kia?» kəə ni. Ta na nava katanəy, a Hyala fakən dəvə nzə kən zəghwə va.

Zakariy fal Hyala kwa cəm

⁶⁷ Dzəghwa Hyala lə Safə tsa nzə dəwdew tsa paf təhay nəfə tsa Zakari, dəy Zhan, tapə ghəci ta gəzə kwəmaa səkə va Hyala, ⁶⁸ ma kə na: «'Wəsa nə ya kaa Hyalaa sləkəra, kaa Hyala ka *Izərayel,

sa nzana mba'a fakən məhərli nzə kən shi, ghəshi mbəzli nzə, dza na mba'a mbəlitiishi.

⁶⁹ Aa ghwənikəmmə ndə mbəlimmə lə bərçi və tərəjw.

Ndə mbəlimmə tsa vay, jijiy mazə *Davite, ndə ghəra sləni tsa Hyala mbəradzə na.

⁷⁰ Kwəma mənti Hyala vay, aa niy gəzəkə lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə dəwdew ni mbəradzə.

⁷¹ Aa niy gəzəkə: "Ta mbəlitiəwəy dzee mbə dəvə ka mbəz ghwəy, lə mbə dəvə mbəzliy di ma kwəma ghwəy gwanashi" kə niy ni.

⁷² Zhini difa, mba'a niy gəzəkə: "Ta mənəwəy wəzə hwər dzee" kə niy ni kaa jijihimmə niy nza.

"Ka dzee zamti ghən ta kiri tsa slati ghwəmmə tsaw" kə niy ni kaa ngəshi.

⁷³ Gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana,

mba'a Hyala niy zəmanakə fəla kaa jijimmə *Abərahəm,
 74 ta mbəlikəvərimmə mbə dəvə ka mbəz ghwəmmə,
 lə ta ndammə kwal tsaə għeranta sləni nʒə,
 kala hazləni mbə nəfə ghwəmmə.

75 Mba'a ta mbə ghwəmmə nza ka mbəzli dəwdəw ni,
 ka nəw kwəma lə kwal tsa nʒə, dəwdəw ghwəmmə
 kwa kwəma nʒə ya pa' hwəmba.

76 Ta na na għa ki, zəghwə yay,
 *Ndə gəzə kwəma Hyala ta ghwəmə dza għaa nza,
 kwa kwəma Ndə sləkəpə dza għaa dza,
 ta gwəmanci kwal tsa dza naa səəkə kwa.

77 Għa dza naa gəzanshi kaa mbəzli ci:
 "Ta pəlaynjwəy jikir tsa ghwəy dza Hyala mbə nəfə tsa nʒə,
 ta mbə ghwəy mbəlinjwəy" pə għa.

78 Sa nzanay, tərənjw na wəzə hwər va Hyala ghwəmmə,
 tərənjw hwər tsa nʒə zhanta ta mbəzli diba.
 Ava va tsəgha dza wañ pi tsa nʒə səəkə
 mə ghwəmmə kaa ngəmmə,
 nja wañ tsa ka vici vaa məni għənzə mbə səəmə.

79 Wañ pi tsa vay, għəci dza naa mbərə kaa mbəzli mbə kwəslı,
 lə kaa mbəzliy hazləni va məti.
 Għəci dza naa cimmə kwal tsaə dzəvəgha Hyala,
 ta mbə zərkəə nza kwa jipə ghwəmmə li
 kə Zakari kaa cəm tsa ci va.

80 Ma Zhañ naci ki na, war mbə kəli għəci, ka mətsəhəva məhərli ci.
 Dza na mba'a dzaa nʒəyəy mbə gamba, kərakə lə mbəzli, pa' fəca vici
 għa naa səəkə ta ci għən tsa ci kaa ka Izərayel ta 'wa sləni ci.

2

Ya tsa Yesəw *(Mt 1:18-25)*

1-2 Ghala vəghwə tsa vay, a tsahwəti ndə niy nza tifa, Agwəstə kə
 məndi kaa slən tsa ci. Għəci niy nza naa mazə tsaə sləkə hidı ka *Rəm
 gwanashi. Dzəghwa na mba'a fəy Kiriniyəsə ka ngwəmma tə hidı ka Shiri.
 Ghala vəghwə tsaə nza Kiriniyəsə vaa ngwəmma ki na, dza mazə Agwəstə
 tə nahwəti vici, mba'a gəzanshi tsasli slən tsa mbəzli tə hidı ka Rəm
 gwanashi kaa mezhihə. Għənzə na kwa taja tsasli 'wa məndiy tsasli tə
 hidı va. 3 Ma sa gəzəkə mazə Agwəstə tsəgha ki na, dza mbəzli gwanashi
 ka dzashi ta tsasli slən tsa shi ki. Ya tsamaba ndə na, ka dzaa dzəmbə
 məlmə jijihiy.

4-5 A tsahwəti ndə niy nza tibay, *Zhezhefə, kə məndi kaa slən tsa ci. Dza
 na kwərakwə ki, għəshi lə makwa ci Marəy, mba'a għəshi kafəshi mbə
 məlmə Nazaretə tə hidı ka Galile, ta dzəmbə məlmə Betəlehem tə hidı
 ka Zhəwde. Məlmə vay, mbə niy yakə məndi mazə *Davitə mbərədzə.
 Sa nzana jijiy Davitə Zhezhefə ki na, na dza għəshi ta tsasli tsa shi slən
 mbəba. Ma Marəy ghala vici va ki na, lə hwər għənzə niy nza.

6 Ma sa tsəhəshi għəshi mbə məlmə Betəlehem va ki na, mba'a vici ya
 Marəy mənta. 7 Dzəghwa baw yakə zəghwəə zal, Cikwa tsa nʒə. Sa yakə

na na, dza na mba'a parambə mbə kadibəl faghwa kwa pətsa ngati məndi ta shəkə gwəzən kaa gədəw. Ma kwəma faghwa na kwa pətsa va tiy, sa kama ngwəla mək mbə ciki tsa ka ka məlmə nza mbə.

Hyalaa ghwənikə ndə kwal tsa nzə ta gəzə kwəma kaa ka garəwa mbə makə shiy

⁸ Ma ghala vici va ki na, mba'a ka garəwa niy nza kwamti vəgha məlmə Betəlehem va mbə makə shiy həvir. ⁹ Dza *ndə kwal tsa Hyalaa sləkəpə, vətəghə səkəy dzəghwa kwəma shi. Dza shəndəkə tsa Ndə sləkəpə mba'a səkəy dzəkən shi, ka mbərə war pi tsa nzəw dzəkən shi. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, mba'a hazləni kəsəvəshi tərənəw tərənəw. ¹⁰ Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəshi na: «Ka hazləni ghwəy ma, sa nzanay, nəwər tsa wəzə tsa na sa bəkənəwəy ya. Nəwər tsa vay, saa dzaa banavəshi vəshi tərənəw kaa hwəlfə mbəzli tə hidī gwa'a na. ¹¹ Favə tə ghwəy, ndatə tə vərđi nay, a ndə mbəlīpə yay tə ghwəy mbə məlmə Betəlehem, məlmə mazə Davitə. Ghəci na Ndə sləkəpə, ghəci *Kəristəw, ntsa təravə Hyala va ta mbəli mbəzli. ¹² Mbalam, a ghwəy dzaa nighəti. War kəsay ma ghwəy vərñjə'wə pəərə pəərə mbə kadibəl, məhəni ghəci kwa pətsa ka gədəw pərə gwəzənəy, ghəci na ki» kə.

¹³ War sa gəzəkə ndə kwal tsa Hyala tsa va tsəgha na, nza'jəw vərəm ka kwal Hyala mə ghwəmə mətəshəkəvəshiy dzəvəgha tsava ndə kwal tsa Hyala. Ka fal Hyala ghəshi, ma kə ghəshi na:

¹⁴ «Hyala shəndəkə na na Hyala ta ghwəmə, fal ghwəmmə, aa banakəshi zərkə kaa mbəzli dī na tikə tə hidī» kə ghəshi.

Ka garəwa

¹⁵ Sa falamti ka kwal Hyala va Hyala ki na, dza ghəshi, mba'a ghəshi kafəshi vəgha ka garəwa va, ka zhashiy zhimə ghwəmə. Ma sa zhəshi ghəshi na, dza ka garəwa va, ka gəzə kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Ndata tsəgha na kwəma vay, dzamməm dzəmbə məlmə Betəlehem va, a ghwəmmə dzaa nashi shiy mənishi va gəzammə Ndə sləkəpə lə mətə ghwəmmə» kə ghəshi. ¹⁶ Dza ghəshi tsəgha, kafə ghəshi kafəshi, ka dza, lə diva lə diva. Dza mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Betəlehem. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsəshi kar Marəy lə Zhezhefə mba'a vərñjə'wə tsa va, məhəni ghəci kwa pətsa ka gədəw pərə gwəzən. ¹⁷ Ma sa nay ghəshi vərñjə'wə tsa va na, tapə ghəshi ta slanshi kwəma gəzanakəshi *ndə kwal tsa Hyala vaa dzəkən zəghwə va. ¹⁸ Ya wa ntsaa favə kwəma gəzəkə ka garəwa va va na, nja madəna ghəci nata nava kwəma. ¹⁹ Ma Marəy nanzə ki na, war ka fə kwəma va gwanataa dzəmbə ghən nzə, ka təkə kwəmaa dzəkən wəzə. ²⁰ Ghavə ka garəwa va, mba'a ghəshi kafəshi, ka zhashiy jighi. Ma ghəshi mbə kwal na, war ə ghəshiy fal dikə tsa Hyala ta shi favə ghəshi va lə shi nashi ghəshi va. Sa nzana tsəgha mətə shi nashi shi va, njasaa niy gəzanakəshi ndə kwal tsa Hyala va.

*Kar *Zhezhefə lə Marəy mba'a Yesəw mbə *ciki Hyala*

²¹ Ma sa mənta ləwma kwətīn ghala yata Marəy ki na, mba'a vici *slanci fə'yasa kaa zəghwə nzə mənta. Sa slanamti məndi na, mba'a məndi fanati

sløn Yesəw. Sløn tsa vay, ghəci na saa niy gəzanci *ndə kwal tsa Hyala kaa mbəghəy ta fanci ghala ghənzə ghwəla ta bə hwər.

²² Dza Marəy mba'a mənti vici fadə mətəkə mbə pi yam ghwə məwti, njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə kaa ka *Izərayel. Ma sa kəfamti na pi yam ghwə ki na, mba'a ghəshi bəvə zəghwə shi va, ka dzashiy dzəmbə ciki Hyala mbə məlmə Zherəwzalem ta fəə dzəghwa kwəma Hyala. ²³ Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi fəy kwa kwəma Hyala, sa nzana tsəgha məndi tsasliti mbə *kwəma pəhəti Hyala. Ma kə məndi na: «Yakə ma mali kwa taja zəghwə nzə, zəghwəə zal kəy, tsa Hyalaa sləkəpə dza tsavaa nza» kə məndi. ²⁴ Dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə shiy vəlanavəshi kaa Hyala, sa nzana tsəgha kwəma pəhəti Məyizə gəzəkə: «Mba'a kə mali kədita lə pi yam ghwə məwtiy, nza ghənzə dzaa banavə ya ghərpəpəhi bakə, ya kwəkwr palayhi bakə kaa Hyala» kə.

Shimeyanjw gəzə kwəmaa səəkə va Hyalaa dzəkən Yesəw

²⁵ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə məlmə Zherəwzalem, Shimeyanjw, kə məndi kaa sløn tsa ci. Ndə wəzə ghəci niy nza, ntsa slar tsa, ka nəw kwal Hyala lə nəfə kwətiŋ. War mbə ndəghə səəkə tsa ntsaa dzaa mbəli ka *Izərayel ghəci. Lə *Safə tsa Hyala dēwdew tsa mbə nəfə ci. ²⁶ Mba'a Safə tsa Hyala va niy gəzanci, ka dza ghaa mətina kala dza mətə ghaa nay *Kəristəw Ntsa tivə Hyalaw, kə niy ni ngəci. ²⁷ Dza Safə tsa Hyala va, mba'a kakə Shimeyanjw dzəmbə *ciki Hyala. Ma ghala vəghwə tsa va na, mba'a kar dəy lə mbəghəy bəkə Yesəw dzəmbə ciki Hyala, ta fəə dzəghwa kwəma Hyala, njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə. ²⁸ Sa nay Shimeyanjw zəghwə va ki na, mba'a bəvə wəgha hwər tsa ci. Dza na ka məni 'wəsa kaa Hyala, ma kə na:

²⁹⁻³⁰ «A Ndə sləkəpə, 'wəsa dalala, nana kiy, a kwəmaa niy gəzəkə miy tsa gha va niy nza mənta, a mətsee nay ndə mbəliphə tsa ghwənikə gha. Nana kiy, a ghaa mbəə zlay ndə sləni tsa gha a ghəci mətiy lə wəzə.

³¹ *Ndə mbəliphə tsa va na sa garəy gha ta mbəzli tə hidī gwanashi.

³² Ghəci na warj pi tsaa dzaa canshi kwal tsaa nəwŋa kaa hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi. Ghəci dza naa fə shəndəkə dzəti ka *Izərayel ghəshi mbəzli gha» kə.

³³ Ma sa favə kar dəy Yesəw ghəshi lə mbəghəy kwəma gəzə Shimeyanjw va na, nja madəŋa ghəshiy nata nava kwəma. ³⁴ Dzəghwa Shimeyanjw mba'a təfanatishi miy. Zhini ma kə kaa Marəy mbəghəy Yesəw na: «Avanay zəghwə nay, Hyala təravə na ta sənay nəfə tsa ka Izərayel ghənzə. Nihwəti mbəzliy zəghwə va dza naa mbəlitiŋ, nihwətiy difa na, ra'i ghəshi dzaa zashi, sa ka ghəshi zləba ma nəw ci. Zəghwə va dza naa ci shi dī Hyala mbəzliy məni. Ə na na nzanay, ka dza mbəzliy zləbaw. ³⁵ Ghəciy, ta cikəvəri kwəma mbəmbə na dzar mbə nefer mbəzli dafj dza naa dzəti ngwəla. Ma gha na na ghay Marəyəy, ta sa ngəra'wə dza ghaa dza tə kwəma zəghwə gha na. Njasa dzəramtəŋa məndi miy nəfə tsa gha lə gwapa dza ngəra'wə tsa tə ghaa zhəŋa» kə.

Anaa gəzə kwəmaa səəkə va Hyalaa dzəkən Yesəw

³⁶ Ma ghalaba diba ki na, mba'a nahwëti mali niy nza tifa mbë mëlme Zherëwzalem. Kwa gëzë kwëmaa sëkë va Hyala ghënzë. Ana slën tsa mali va, zha Penëwel mbë hwëlfë kar Aser ghënzë. Tërënjw ghënzë niy halita. Ghënzë kiy, piya mberfënj niy mënëhwë ghëshi lë zal tsa niy bëvë na, ghënzë zha. Dzëghwa mba'a zata tsa va mëtiy. ³⁷ Ma sa mëtiy zata na, dza na mba'a nzëyta ka mëgwëmba. Ghala vëghwë tsa vay, piya dëghësë mëtsëkë fadëti niy nza sa nzë. Kalaa niy sëvëri ghënzë mbë *ciki Hyala, war slëni Hyala ghënzë mënë havëghwë lë hëvir gwa'a. Ka mënë sëwmay, ka cë'wë Hyala.

³⁸ Dza na ki ndës sëkëta tifa dzëvëgha kar Marëy lë zata ge'i lë vëghwë tsa va. Sa sëkëta na na, tapë ghënzë ta mananta 'wësa kaa Hyala kwërakwë, dza na ka gëzanshi kwëmaa dzëkën Yesëw kaa mbëzliy ndëghë vici dza Hyalaa mbëli mbëzli mbë Zherëwzalem ti.

*Kar *Zhezhefë lë zëghwë shi mbë mëlme Nazaretë*

³⁹ Dza kar Zhezhefë ghëshi lë Marëy ki, mba'a ghëshi këfamti mënë *kwëma pëhëti Hyalaa dzëkën zëghwë shi. Ma sa këfamti ghëshi mënë nzë na, dza ghëshi ka zhashi lë zëghwë shiy jighi, zhimbë mëlme Nazaretë të hidfi ka Galile. ⁴⁰ Ma zëghwë shi va naci ki na, war mbë mëtsëhë këli dikë, kwëriy kwëriy vëgha ci. Mba'a Hyala fanambë mëhëriy sënata kwëma tërënjw dzëmbë ghën tsa ci. Bëm Hyala fakën dëvë nzë kën.

*Yesëw mbë *ciki Hyala, ghëci lë piya mënj lë bakë*

⁴¹ Njasa sëkë piya vay, mbë dza niy nza kar dëy lë mbëghëy Yesëw dzëmbë mëlme Zherëwzalem ta *makwaghwa Pakë. ⁴² Ma sa mënti Yesëw piya mënj lë bakë ki na, dza ghëshi pëm ghëshi pëmëvë, ka dza ta makwaghwa va li njasa sënabëshi ghëshi mbë mënë. ⁴³ Sa tsëhëshi ghëshi mbë Zherëwzalem na, ka mënë makwaghwa Pakë ghëshi. Dza ki mba'a Pakë këdita. Ma sa këdita Pakë na, mba'a kar *Zhezhefë lë Marëy kafëshi ka zhashiy jighi nashi ki. Mbalaa mba'ay na Yesëw lëy hwëmëy mbë mëlme Zherëwzalem. Kalaa niy fëti ghën ghëshi ta nava kwëma.

⁴⁴ War dza ghëshiy dza. Ma kë ghën tsa shi na: «Dzar mbë nihwëti mbëzli nza ghëy mbë dza li shi kwa zëerë kwëtij na na zëghwë» kë ghëshi nashi ki. Vëghwamti ghëshi mbë dza. Ma hetihwer ki na, mba'a ghëshi madishi ta pala dzar mbë manhiy, lë dzar mbë madigahishi. ⁴⁵ Pëla' pëla' kë ghëshi na, shanj ghëshi ta nay. Ma sa nay ma ghëshi na, dza ghëshi ka zhëghëvaa zhimbë Zherëwzalem ta pëla mbëba. ⁴⁶ Vëghwamti ghëshi mbë pëla ci. Ma të kwa mahkana vici na, zhini ndës ghëshi tsëhëshi mbë Zherëwzalem. Dza ghëshi na, Yesëw mënzëy mbë ciki Hyala, të jipëjipë *ka bënëpë kwëma pëhëti Hyala mbë *ka Zhëwifë. Ka fa kwëmer bënëpë ghëshi va, ka dëdëw nahwëti kwëma mbë vë shi ghëci. ⁴⁷ Ya wa ntsaa favë gëla kwëmer gëzë va na na, ka mananci madanja va na ci va hwëlfë mëhëri, lë va gëla kwëma ka naa zlebakë gwa'a.

⁴⁸ Ma sa sëkë kar Zhezhefë lë Marëy nay na, ka mananshi madanja nava kwëma. Ma kë mbëghëy ngëci na: «A zëghwëe, tawa mëntënjëy gha nana kwëma tsëtësä, tawa gwëravë ghaa dzamëntënjëy her ghëy lë dënja, kwëp kwëp kwëp ghëy mbë pëlanja kia?» kë. ⁴⁹ Ma kë Yesëw kaa zlebanta na: «Wa shi pëlara ghwëy ti tsëghaa? Æ sënay ma ghwëy mbë ciki tsa Dirë dzëe nza ta ghërançi slëni ci pë ghwëy shëkëna?» kë. ⁵⁰ Kwëma gëzëkë na va ki na, mba'a sëoti mëhëri kar dëy ghëshi lë mbëghëy.

⁵¹ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a nəwvəshi, ka zhashi ghəshiy zhimbə məlmə Nazaretə kwa zəərə shi. Ka yə fəti ghəci kaa mbəzliy yakə va, njasa dī ghəshi. Ma na mbəghəy nanzə ki na, war mbə fə ghən ghənzə ta shiy məniva va gwanashi. ⁵² Yesəw ki na ka mətəhə kəli vəgha ci, ka mətəhəva məhərliyə sənata kwəmaa dzəmbə ghən tsa ci gwa'a. Ka təbanta kwəma ci kaa Hyala, tsəgha kaa mbəzli kwərakwa.

3

*Zhañ ndə məni *batem mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Zhj 1:19-28)*

¹ Ləy hwəm sa mətiy Agwəstə, mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi na, mba'a məndi pəərəti tsahwəti ndəə dzəghwa pətsa ci. Tiber, kə məndi kaa slən tsa ci. Ma Tiber mbə məni kwa mən lə cifə piya ci mbə mazəy, Pañwəsə Pilatə niy nza naa ngwəmna tə hidī ka Zhəwde. Ma *Erədə na, ka məni ngwəmna tə hidī ka Galile. Fəlipə, zədəy Erədə na, tə hidī ka Itərə lə ni ka Terakwanitə, mba'a Lizaniyasə ka məni tə ni ka Abilen.

² Ghala vici vay, bakə niy nza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala mbə ka *Izərayel. Anə, kə məndi kaa slən tsa tsahwəti, Kayifə tsahwəti.

Ge'i ge'i lə vəghwə tsa va ki na, dza Hyala mba'a gəzanta kwəma nza kaa Zhañ zəghwə Zakari ghəci ghwəlay mbə gamba. ³ Ma sa favə Zhañ kwəma gəzanakə Hyala va na, dza na mba'a madiy ka dza dzar mbə məlməhi dzar niy həl Zhərdeñ gwanashi ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli, ma kə na: «Tsam titihwə kwa kwəma Hyala, zhəghantim nza tsa ghwəy, ma nza məndi məntəjwəy batem, nza Hyala pəlayñwəy jikir tsa ghwəy mbə nəfə tsa nza» kə. ⁴ Kwəma gəzə na vay, kərasl dzəghwata na kwa kwəmaa niy tsasli ti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala va niy nza mbə zliya ciy dzəkən Zhañ. Ma kə niy niy:

Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba. Ma kəy:

«Gwəmantim nefer ghwəy ta ka'wə Ndə sləkəpə,

njasa ka məndi vaa zamti kwal wəzə wəzə

ta ka'wə ntsa dikə tsa,

mba'a ghwəy ghwənanamti nefer ghwəy wəzə wəzə.

⁵ Pətsa dəbañ dəbañ tsa gwa'ay, ta yəməy dza na,

cəke' dza məndiy həlbanti kar dəlegwigwi lə hwəmer pi gwa'a.

Tə pətsa nza kweler hwədañə hwədañəy,

tidid dza məndiy gəñətishi.

Kweleriy yidishi gwa'ay, ta yəmantishi dza məndi.

⁶ Ya wa ndə ghalaba kiy, ta nay ntsa ghwənikə

Hyala ta mbəlipə dza na» kə mali va, kə niy ni.

⁷ Ma Zhañ mbə gəzə kwəma ci va tsəgha ki na, dza mbəzli mba'a ghəshi basəkəvashi dalala ta mbə ghəciy mananshi batem. Ma kə Zhañ kaa ngəshi na: «Ghwəyəy, nja sheshər ndərəm ghwəy. Mbə təkə kwəma ghwəyəy, ta mbəlinəy dza ghəy va ngwəwə Hyala va dzaa səəkə, sa ka məndi məntəjəy batem, nə ghwəy. A ntsaa gəzəñwəy tsəgha na kə kia?»

⁸ Mba'a pə ghwəy dī mbəlinwəyəy, ə pə ghwəy məni sləni wəzə na gar sənay məndi a ghwəy zhəghanti nza tsa ghwəy katan katan, kə məndi. Nəghətəa ghwəy taa zəzəti na: "A ghəy dzaa mbəlinəy sa nza *Abərahəm vaa jijiñəy" pə ghwəy ma. Ma na Hyala nanzə e gəzəñwəyəy, a bərci və ta zhəghəti ya hərezli nashi ghwəy ni ka ndərazhi Abərahəm. ⁹ Ə

gəzanwəy ya, ndəkwə na ngwəvə Hyala nanzə ki, njasa ka tsə'i vaa nza mbəzə mbəzə ta kəəsli fəhiy dzaa ya ma ya wəzə na gwanashi, ta ndəti ghwə ti shi» kə. ¹⁰ Ma sa gəzəkə Zhan tsəgha, ma kə mbəzliy basəkəvashi va kaa ngəci na: «Njaa dza ghəy məni sana kia Zhan?» kə ghəshi. ¹¹ Ma kə Zhan ngəshi na: «Ma pə ghwəy məntiy, ntsa nza kwəbənəjer və bakəy, ə kə tanavə tsahwəti kwətij kaa ntsa kama na və. Ntsa nza shi zəmə və ba na, ka təhəshi ghəci lə mbəzli kama ghəshi və shi» kə.

¹² Dzəghwa ka *dəwan kwərakwə mba'a ghəshi səkəshi ta mbə Zhan mananshi batem. Sa səkəshi ghəshi na, dza ghəshi ka dəw kwəma va Zhan, ma kə ghəshi na: «A Metər, njaa ka ghəy məni na ghəy kia?» kə ghəshi. ¹³ Ma kə Zhan kaa ngəshi na: «Ghwəy mbə sləni ghwəyəy, əntaa ghwəy papa shiy va mbəzli ma, war njasa gəzanwəy ngwəmna tsəhə shiy va mbəzli pə ghwəy dzaa tsəhəshi» kə kaa ngəshi.

¹⁴ Dza ka sawji kwərakwə, mba'a ghəshi səkəshi, ka dəw və tsəgha ba, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghəy məni na ghəy kia?» kə ghəshi. Ma kə Zhan ngəshi na: «Əntaa ghwəy zlihwə gəna va mbəzli lə bərca ma, əntaa ghwəy dzaa slasla dzərvəvə dzəkən mbəzli ma. Ta na ghwəy va zhəmə wanwəy məndi pə ghwəy vəshi» kə.

¹⁵ Ya wa ndəy, mbə ndəghə səkə tsa *Kəristəw Ntsa tivə Hyala niy nzana. Ma sa nata məndi kwəma məni Zhan ki na, ghəci dza Kəristəw tsa vaa nza bərkee, kə mbəzli kaa kwəma təkə ghəshi mbə ghən shi. ¹⁶ Ma kə Zhan kaa ngəshi gwanashi ki na: «Yən na neyey, lə yam ngəri mənijwəy ya batem. A tsahwəti ntsaa tanətəra tə dikə tifa dzaa səkə. Ntsa vay, məniree gar gələbə ta pəli yidi mbə kwakwahə tsa mbə səda ciw. Na nacy, lə *Safə tsa Hyala, mba'a lə ghwə dza naa səkə ta mənijwəy batem. ¹⁷ Sa ka na səkəyəy, ta məni ngwəvə dza naa dzəkən mbəzli. Ngwəvə ci vay, njasa ka ndə vaa pəhə ha lə kwakwa gaga ta dəvə ci dza naa məni. Ma sa ka na pəhamti na, mba'a basaghwa ha ci kwa tamə, ma davəna na mba'a ndamti mbə ghwəvə dzaa məti ma ya pa' hwəmba» kə Zhan.

¹⁸ Ava tsəgha niy gəzanshi Zhan Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka tsəhanshi sətəy dzəghwa sləmə shi lə kwəma ghəngən ghəngən ta mbə ghəshiy zhəghanti nzəy tsa shi. ¹⁹ Dza Zhan tə nahwəti vici mba'a gəzanəkə kwəma kaa ngwəmna Erədə dzəkən kwəma mənti na gəmgəm na. Ə niy bəhwə Erədə mali zədəy, Erədiyadə, kə məndi kaa slən tsa mali va. Zhini mba'a niy mənti nihwəti shi gəmgəm ni dən difa. Va tsəgha niy nə Zhan, shi wəzə ni na shi mənti gha vaw, kə kaa ngəci. ²⁰ Ma sa gəzanəkə Zhan kwəma va kaa Erədə tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy, dza na mba'a faghwa Zhan kwa fərshina. Zhini mətəhə mətəhəti lifi kwəma tsəgha ki.

*Zhan mbə məni *batem kaa Yesəw
(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)*

²¹ Zhan ghwəla ta dzəghwa fərshinay, mbəzli dən niy səkə na və, ka mananshi batem ghəci. Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a səkəy va Zhan, mba'a Zhan mananati batem kwərakwə. Ma Yesəw mbə cə'wə na, gwəravə ghwəmə tsəgha bən ghwənita. ²² Dza *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa ka səkə mə ghwəmə dzəkən, njə'wə pə gha na, ndəfa vəgha ghərpəpə, pə gha. Fa məndi na, məli ndə gəzə kwəma səkə mə

ghwəmə, a kə na: «Gha na Zəghwee, tərəjw dıjnee, mbə vəshi nzee dalala tə gha» kə.

Jijihiy Yesəw
(Mt 1:1-17)

²³ Ma gha Yesəw gha sləni Hyalay, mahkan mətsəkə niy nza piya ci. Ma dəy tə bərkə nzəy, *Zhezhefə na, ma Zhezhefə na, zəghwə Eli, ²⁴ Eli na, zəghwə Matatə, Matatə na, zəghwə Levi, Levi na, zəghwə Meləki, Meləki na, zəghwə Zhanay, Zhanay na, zəghwə *Zhezhefə, ²⁵ Zhezhefə na, zəghwə Matatıyasə, Matatıyasə na, zəghwə Aməsə, Aməsə na, zəghwə Nahwəm, Nahwəm na, zəghwə Ezəli, Ezəli na, zəghwə Nagay. ²⁶ Nagay na, zəghwə Matə, Matə na, zəghwə Matatıyasə, Matatıyasə na, zəghwə Sheməj, Sheməj na, zəghwə Zhəsəkə, Zhəsəkə na, zəghwə Zhəda, ²⁷ Zhəda na, zəghwə Zhəwanan, Zhəwanan na, zəghwə Resa, Resa na, zəghwə Zhərəbabel, Zhərəbabel na, zəghwə Salatiyel, Salatiyel na, zəghwə Neri, Neri na, zəghwə Meləki, ²⁸ Meləki na, zəghwə Adi, Adi na, zəghwə Kwasam, Kwasam na, zəghwə Eləmadam, Eləmadam na, zəghwə Er, ²⁹ Er na, zəghwə Yesəw, Yesəw na, zəghwə Eliyezer, Eliyezer na, zəghwə Zhewrim, Zhewrim na, zəghwə Matatə, Matatə na, zəghwə Levi, ³⁰ Levi na, zəghwə Shimeyanjw, Shimeyanjw na, zəghwə Zhəwda, Zhəwda na, zəghwə *Zhezhefə, Zhezhefə na, zəghwə Zhənəm, Zhənəm na, zəghwə Eliyakim, ³¹ Eliyakim na, zəghwə Meleya, Meleya na, zəghwə Mena, Mena na, zəghwə Matata, Matata na, zəghwə Natan, Natan na, zəghwə *Davitə, ³² Davitə na, zəghwə *Zhese, Zhese na, zəghwə 'Wəbetə, 'Wəbetə na, zəghwə Bəwazə, Bəwazə na, zəghwə Sala, Sala na, zəghwə Nashən, ³³ Nashən na, zəghwə Aminadabə, Aminadabə na, zəghwə Adəmin, Adəmin na, zəghwə Arni, Arni na, zəghwə Esərəm, Esərəm na, zəghwə Peresə, Peresə na, zəghwə Zhəwda, ³⁴ Zhəwda na, zəghwə *Zhakwapə, Zhakwapə na, zəghwə *Izakə, Izakə na, zəghwə *Abəraham, Abəraham na, zəghwə Tera, Tera na, zəghwə Nahwər, ³⁵ Nahwər na, zəghwə Serəgwə, Serəgwə na, zəghwə Rewə, Rewə na, zəghwə Pelegə, Pelegə na, zəghwə Eber, Eber na, zəghwə Shela, ³⁶ Shela na, zəghwə Kaynan, Kaynan na, zəghwə Arfakəsadə, Arfakəsadə na, zəghwə Shem, Shem na, zəghwə *Nəwe, Nəwe na, zəghwə Lamekə, ³⁷ Lamekə na, zəghwə Matəsalem, Matəsalem na, zəghwə Henəkəwə, Henəkəwə na, zəghwə Zharet, Zharet na, zəghwə Malelelə, Malelelə na, zəghwə Kaynan, ³⁸ Kaynan na, zəghwə Enəsə, Enəsə na, zəghwə Setə, Setə na, zəghwə *Adam, Adam na, Zəghwə Hyala. Ava tsəgha na jijihiy Yesəw njasa nza ghəshi.

4

Yesəw lə ndə jaka tsa Hyalaa
(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Ma ləy hwəm sa mananati məndi *batem kaa Yesəw kwa həl Zhərden ki na, mba'a zhəghəkəvay, paf nəfə tsa ci təhəy va *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa. Dza Safə tsa va, mba'a pəməghə dzəmbə gamba. ² Hi fadə mətsəkə ghəci mənti mbə gamba va, war mbə hərə *ndə jaka tsa Hyala. Səəkə shi zəmə kwa miy ci nehem mbə hi tsa va gwanayəw. Ma lə hwəm sa kərətə vici fadə mətsəkə na va ki na, mba'a ma 'wati ghəranci. ³ Ma kə

ndə jaka tsa Hyala kaa ngəci na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, gəzanci kaa hakwə tsa, a ghəci zhəghəy ka shi zəmə, a gha zəməshi» kə. ⁴ Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Ma kə kwəma tsasliti məndi mbə Zliya Hyalay: “Ka nzəyəy ndə tə hidī kwatakə lə shi zəmə gwa'a tsəghaw” kə» kə Yesəw.

⁵ Sa nay ndə jaka tsa Hyala shaj ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla na, dza na pəm pəməghə dzəmə pətsaa gwəramti yakəyake. Sa pəməghə na na dza na nza'jəw, canamti məlməhi tə hidī gwa'a gwa'a lə mezhizhəy sləkəshi. ⁶⁻⁷ Ma kə ngəci na: «War mba'a pə gha tsəfəkwəŋə kwa kwəma yay, ta ndaŋə kwal tsaa sləkə məlməhi va, lə shi mbə shi va dzee, mbə dəvə gha dza ghəshiy nza gwa'a gwa'a. Sa nzana shi va gwanashiy, kaa ngərə ndarashi məndi mbə dəvee. Yən kwərakwəy, e mbay banavəshi kaa ntsa dəe bānci shi» kə. ⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Ma kə kwəma tsasliti məndi kwa Zliya Hyalay: “War kwa kwəma Hyala gha sləkəŋə, pə gha dzaa tsəfəkwə, war kaa ngəta pə ghaa ghəra sləni kwətita ya hwəmba” kə məndi» kə Yesəw.

⁹ Ma sa nay ndə jaka tsa Hyala shaj ghəci ta mbay Yesəw dza kwa nava bəla difa na, dza na mba'a pəməghə Yesəw dzəmbə məlmə Zherəwzalem, mba'a pəməghə dzəmə ghən *ciki Hyala. Ma kə kaa Yesəw na: «Ndata Zəghwə Hyala nza ghay, ndəbəvaa dzəghwaa dzəti hidī. ¹⁰ Sa nzanay a məndi tsasliti kwa Zliya Hyala: “Ta ghwənikə ka kwal nzə dza Hyala ta səkə ta ndəghwəŋə” kə məndi. ¹¹ Ma kə məndi difay: “Ma nza ghəshi ka'wəŋə lə dividivi shi va nəghətaa hakwə gwələhantaa tə səda gha” kə məndi» kə. ¹² Ma kə Yesəw ngəci na: «A Zliya Hyala gəzəkə difa, a kəy: “Əntaa gha dzəghə nighə kwəma Hyala gha sləkəŋə ma” kə məndi» kə Yesəw.

¹³ Ma sa kəfamti ndə jaka tsa Hyala dzəghə həərə Yesəw lə tsəhwəli ghəngən ghəngən dāŋ tsəgha ki na, dza na, mba'a dzay tə nava vici di, ta ndəghə nahwəti vici.

Yesəw gha sləni ci tə hidī ka Galile

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwə Yesəw mba'a zhəghəghəvay zhiti hidī ka Galile. Paf nəfə tsa ci təhəy lə bərci banavə *Safə tsa Hyala dəwdew tsa. Dzəghwə zləŋ məlmə slən tsa ci dzay. ¹⁵ War ə ghəciy bəni kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə ceker basəva *ka Zhəwifə, ka fal mbəzli gwanashi.

Zləbati kwəma Yesəw mbəzli ka Nazaretəw

(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)

¹⁶ Dzəghwə Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Nazaretə, məlmə kəli na mbə. Ma sa səkəta *vici dəkəva ka Zhəwifə na, dza na mba'a dzəmbəy dzəmbə *ciki basəva tsa shi va, njasa sənabəy na mbə dzəmbə. Ma sa tsəhəy na, mba'a garəy ta jangə Zliya Hyala. ¹⁷ Dzəghwə mba'a məndi vələnəvə zliya tsasliti *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala. Ma sa bəvə na na, mba'a palamti, dza na mba'a kəsata kwəma mbəba tsasli tsasli naa dzəkən ghən tsa ci. Kə ka jangə kwəma va, ma kə na:

¹⁸ «A *Safə tsa Hyala kənee, ə tsəhavəra na ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa ka ndərma.

Ə ghwənara na ta gəzanshi pəli tsa shi kaa mbəzli kwa fərshina, lə ta ghwənanamti mətšəhi ghwələfesli.

Zhini mba'a ghwənara ta mbalamti mbəzli sanshim ngəra'wə.

¹⁹ Mba'a ta gəzanshi kaa mbəzli, nza ghəshi mbəə sənay, a vəghwə tsa dza Hyalaa mbəlishi ti səəkəy» kə.

²⁰ Ma sa jangamti Yesəw kwəma va tsəgha na, dza na mba'a zhiniy paray zliya va. Mba'a banavə kaa ntsaa ghəra sləni mbə ciki basəva tsa va. Ma sa banavə na na, das nzəyəy mənəy ta bananshi shiy. Mbəzli tifa ghalaba mbə ciki basəva tsa va gwanashi na issə, ghəshi fati mətšə tə Yesəw, ka nighə. Ka ndəghə kwəma dza na ta gəzanshi. ²¹ Dzəghwa ki, ma kə Yesəw ngəshi na: «Kwəshala tə zliya na na jangəhwee sənəzənay, a nava kwəma mənta ndatsə. Ghala pətsaa fa ghwəy va yən mbə jangə məniva na» kə. ²² Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va na, tərənjw ghənzə təbanatishi gwanashi. Ma kə ghəshi na: «Kay, kwəma gagaa nava kwəma wəzə tsa nzəw, zəghwə *Zhezhefə va sasa tsəy?» kə ghəshi.

²³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ka dza ghwəy bashəhwə gəzəkəra kwəma nja kwa fir taa nzaw. Ma dza ghwəy niy: "A ndə mbəliphə, ca mbəliti ghən tsa gha kwərakwə kəshi" dza ghwəy ni. Zhini a pə ghwəy taa ni ngəra difa na: "Ya gəla shiy mənəhwə gha va tə hidī ka Kapernahwəm, favə ghəyəy, məntishi tsəgha tikə mbə na gha na məlmə kwərakwə di" dza ghwəy ni» a kə Yesəw. ²⁴ Zhəghwa, ma kə ngəshi difa na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə tifa ya kwətij mbə ka gəzə kwəma Hyala mba'a məndi zləbati kwəma ci, ka fə bamaa dzəti mbə məlmə yakə məndiw. ²⁵ Zhini difa e gəzanwəy kwagwa'ay, mbəradzə ghala vəghwə tsa *Eli ndə gəzə kwəma Hyalay, dən niy nza mi'i mbəreketi tə hidī ka *Izərayel. Ghalabay, tərənjw niy nza ma tə hidī va, sa niy nzəməy ma van mbəy piya mahkan mba'a tir kwənj. ²⁶ Ya tsəgha niy nza mi'i mbəreketi tə hidī ci va dən mbə may, niy ghwənəghə Eli Hyalaa dzəkə ghi tsa nahwəti ya kwətij ti shi, ta kəəti ghəciw. War dzəkə ghi tsa nahwəti mali mbəriy kama tə hidī shi, niy ghwənəghə na Eli. Mali yay, mbə məlmə Sərepəta niy nza na, tə hidī ka Shidanw. ²⁷ Ya ghala vəghwə tsa ndə Hyala Elizhe kiy, dən niy nza ka dərna tə hidī ka Izərayel ghəshi ni ci hidī. Ya tsəgha niy nza ka dərna dən tə hidī ci yay, niy mbəlanti tsahwəti Elizhe ti shi ya kwətijəw. War *Naaman, tsahwəti ndə dərna tsaa səəkə tə hidī Shiri na saa niy mbəlanti na» kə.

²⁸ Ma sa favə mbəzliy basəshi va mbə ciki basəva tsa va kwəma gəzə Yesəw va tsəgha na, mba'a nefer shi satishi gwanashi mbəba. ²⁹ Dza ghəshi rəərə ghəshi satishi, tasl ghəshi kəsəwə Yesəw, ka mbahəə səvəri mbə məlmə, sa mbahəkəvəri ghəshi na, mba'a ghəshi dzəməshi liy dzəti dāl pətsa ləy ghəshi va məlmə shi va ti. Ta mbə ghəshiy tsəkway səəkə mə pətsa vaa dzəti ngwəla, ta mətī ghəci. ³⁰ Ma dza Yesəw naci ki na, liwed səvəriy mbə shi, ka dzay.

Yesəw ghəshi lə ntsa sancī gazlaka ngəra'wə
(Mk 1:21-28)

³¹ Dzəghwa Yesəw mba'a dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm, tə hidī ka Galilə. Sa tsəhəy na mbəba na, dza na ka bəni shiy ghəci kaa mbəzli mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə fəca *vici dəkəva. ³² Ma mbəzli tifa ki na, mba'a shi bananshi na va səvəri məhərli shi. Sa nzana lə bama ti ghəci gəzə kwəma kaa mbəzli.

³³ Mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə ciki basəva tsa va, lə gazlaka 'yahə'yahə na mbə ghən ci. 'Wakəvə ntsa va tsəgha tapə ta 'wanə, zlanzlan, ma kə na: ³⁴ «A Yesəw, ndə ka Nazaretə tsa, ta njaa dī gha lə ghəya? Ta zantənyə səkə gha shəkəna? Ma na neyey, e sənəya wəzə. Ghay, ntsa dəwəfəw tsa ghwənay Hyala nza gha!» kə. ³⁵ Dza Yesəw mba'a 'yamanakə cihə kaa gazlaka mbə ghən ntsa va va, ma kə na: «Dekədekə pə gha. Ə pə ghaa səvəri mbə ghən zal tsa, mbala kərakə» kə. Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, 'wakəvə gazlaka va tsəgha, mbəriv fati zal tsa va tə pi tifa kwa kwəma mbəzli gwa'a. Mba'a səvərita mbə ghən ntsa va. Shaŋ ta mananati shiy kaa ntsa va gar zhanci ghənzə mbə səvəri mbə ghən ci.

³⁶ Ma sa nata mbəzliy nza tifa gwanashi nava kwəma ki na, mba'a mananatishi madəŋa. Dza ghəshi ka gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Wa slən tsa na tsətsə na na kwəma kia? Njaa mbay tsatsa ndəə gəzanakə kwəma kaa gazlaka lə gwəlan, dza mba'a hwətə səvəri mbə ghən ndəə zlayaa?» kə ghəshi. ³⁷ Dzəghwa ki war kwəma Yesəw məndiy sla tə hidī va gwa'a gwa'a.

Kar Yesəw lə ka zəlghwə dəŋ
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Ma sa dza Yesəw na, mba'a səvəriy ghalaba mbə ciki basəva tsa va, mba'a dzay dzakə ghi tsa Shimanjw. Dzakə na na, shiy Shimanjw tifa gwərapəta dalala məhəni, ndəba ghwə, pə gha vəgha nzə. Dza mbəzli ka cə'wə Yesəw a ghəci mbəlanti. ³⁹ 'Wakəvə Yesəw ki, gəlan gəlanəy kən mali va. Dza na ka gəzanci kwəma ghəci kaa zəlghwə tsa va lə gwəlan, a ghəci səvəriy mbə vəgha mali va. Sa gəzanakə Yesəw kwəma tsəgha na, dza zəlghwə tsa va mba'a səvəriy mbə vəgha mali va. War ghwəla tsəgha na, nza jəw ghənzə kafəta ka dza ta bənsi shi zəmə.

⁴⁰ Ma sa pəkəwəta vici ki na, dzəghwa məndi basə basə məndi basanakə nihwəti ka zəleghwer ghəngən ghəngən. Dzəghwa Yesəw, mba'a fafanakənsi dividivi ci kwətij kwətij tsa shi gwa'a. Dza ghəshi, kwəriŋ kwəriŋ ghəshi mbəlishi gwanashi. ⁴¹ Dəŋ gezkiki səvəri shi mbə ghən ka gezkiki dəŋəŋ mbə mbəzli va, kala ngwəmə lala ghəshi mbə səvəri. Ma kə ghəshiy ni na: «Gha na Zəghwə Hyala. Gha na Zəghwə Hyala» kə ghəshiy ni. Ka Yesəw dza na, ka nabəshi lə gwəlan. A ghəshi catavashi kala gəzə ma kwəma. Sa nzana, ma gezkiki va na nashiy, a ghəshi sənay ghəci na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, kə ghəshi.

Yesəw tə hidī ka Zhəwde
(Mk 1:35-39)

⁴² Ma tə way pi mekəshi na, mba'a Yesəw kafəy səvəriy mbə məlmə Kapernahwəm, ka dzay dzəti gamba kərakə lə mbəzli. Dza mbəzli dəŋəŋ, mba'a ghəshi kafəshi, ka papala, dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay. Ma sa kəsay ghəshi tsəgha na, kala zhini ghəshiy dī ghəciy zlashi ta dzay ghwəla. ⁴³ Ma kə Yesəw kaa ngəshi naci ki na: «Wəzəba dzeə na ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli, kaa mbəzli mbə nihwəti məlməhi kwərakwə. Sa nzanay, ghənzə na kwəma ghwənikəra Hyala ti» kə.

⁴⁴ Dza na mba'a dzay, ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli dzar mbə ceker ka *ka Zhəwifəə basəva tə hidī ka Zhəwde.

5

*Kwa taṅa *mbözli ta sæða Yesəw
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)*

¹ Ma tē nahwēti vici na, mba'a Yesəw səvəriy garəy tē həlbə tsa miy kwəfa *Zhenezaretē. Dza mbözli, ðaṅ ghəshi basəkəvashiy dzəvəgha. Dza ghəshi ka tsətsəkəwəva ta nza ndəkəwə vəgha, ta fa kwəma Hyala gəzə na va. ² Tsa' kə Yesəw na, mba'a nashi kwambəwaler bakə tē pətsa va vəgha həlbə. Ə niy səəməshi ka kəəsə kərpi kwa shi, mba'a ghəshi niy dzashi ta yabə zlekwer shi. ³ Dza Yesəw ki, mba'a dzay dzəghwa nahwēti kwambəwal va, sa Shimanṅw ghənzə. Ma kə ngəci na: «A Shimanṅw, katata kwambəwal gha naa jəw dzar dzəti yam di» kə kaa ngəci. Dza Shimanṅw mba'a dzəghwaa katata. Mba'a Yesəw nzəyəy kwa, dza na mba'a ghati gəzənsi kwəma kaa mbözli ki.

⁴ Ma lə hwəm sa kəđiy na lə gəzə kwəma kaa mbözli ki, ma kə kaa Shimanṅw na: «Ca mbala, kətəghə kwambəwal gha naa dzar dzəti hwər kwəfa, nza ghwəy pəəli zlekwer ghwəy, a ghwəy ndaghashiy dzəghwa kwəfa, ta ka kərpi njasa nza ghwəy va kwa zəərə ghwəy» kə. ⁵ Ma kə Shimanṅw ngəci na: «A Metər, ava ghaa nay mbə ka kərpi hi ghəy virvirvir, kəsəvə sə ghəy ya wabaw. E ma njana nzana gha gəzəkəray, kadiw a ghəy zhiniy pəli zlekwer ghəy zhimbə kwəfa» kə. ⁶ Dza ghəshi ki mba'a ghəshi katatavashiy dzəti hwər, ka pəpəli zlekwer shiy dzəmbə kwəfa, ka ka kərpi. Dzəghwa tərəṅw ghəshi kavə kərpi, pa' ka di slikwə zlekwer shi va ðaṅ tsa kərpi. ⁷ Sa nashi ghəshi tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi təhwəfashi nihwəti madigahishi kwa nahwəti kwambəwal ta kəətishi. Ndəs niva mbözli səəkəshi. Dza ghəshi tifa ki ka pa kərpiy dzəghwa kwambəwaler bakə ni va. Paf paf ghəshi tahayshi lə kərpi bakanashi, pa' ka di ndava kwambəwaler vaa dzəmbə yam, va shəndəkə tsa kərpi, gwa'a tsəgha.

⁸ Ma sa nay Shimanṅw Piyer tsəgha na, dza na gələb gələbəy shinin ci mbə hidī kwa kwəma Yesəw. Ma kə kaa ghəci na: «A Ntsaa sləkəra, katantəvaṅa vəghee, sa nzanay, ndə mənī *kwəma jikir na nzee» kə. ⁹ Ma Shimanṅw kiy, tərəṅw niy dzashi her ci, lə mbözli va ta gwa'a, va kwəma kərpi kəsəvə ghəshi va ðaṅ ni tsəgha. ¹⁰ Ndərazhi Zhebede, kar Zhakə lə Zhaṅ kwərakwə na, tsəgha her shi dzashi. Mbözli bakə ni vay, ghəshi lə kar Shimanṅw niy nza na mbə sləni shi kwa zəərə kwətij na. Ma kə Yesəw kaa Shimanṅw ki na: «A Shimanṅw, ka dza her gha ma. Ghala ndatsə e gəzəṅay, ka zhini ghaa nzaa ndə kəsə kərpiw. Ndə dza ta haka mbözli səəkə ta nəwra dza ghaa nza» kə. ¹¹ Ma sa favə ghəshi tsəgha ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi pakəmə kwambəwaler shiy dzəti həlbə. Mbərəkə ghəshi zlashi tifa, lə shi və shi gwa'a. Mba'a ghəshi nəwhwə Yesəw.

*Kar Yesəw lə ndə dərna
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)*

¹² Ma tē nahwēti vici na, mba'a Yesəw tsəhəy mbə nahwəti məlmə. 'Wakəvə tsahwəti ndə tifa mba'a tsahwəy, war dərna vəgha ci. Dza na mba'a nay Yesəw. Ma sa nay na Yesəw tsəgha na, dza na, mba'a səəkə tsəfəkəwəy kwa kwəma ci, lə kwəma ci mbə hidī, ka pəra'wanci dəvə. Ma kə na: «A Ndə sləkəpə, war mba'a pə ghaa di sənəzvay, a ghaa mbəlantəra dəwdew va dərna kənee na» kə. ¹³ Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza Yesəw, kaf kafəti dəvə ci, mba'a dapay. A kə ngəci na: «E di

ghaa mbəliŋa, mbəliŋa kwəriŋ» kə. Nza'jəw dərna va sərəbətə ti. ¹⁴ A kə Yesəw kaa ngəci sa mbəliŋa na na: «Əntaa gha gəzə kwəma məntəŋee na ya kaa wa ma. Mbala tsərə, a gha dzaa canati ghən tsa gha njasa mbəliŋa gha kaa ndə tə Hyala. Nza gha dzaa vəliti vəli gha kaa Hyala njasa gəzəkə *Məyizə va, nza mbəzli mbəə sənay gwanashi, a gha mbəliŋa va dərna tə gha, kə ghəshi» kə.

¹⁵ Ma ghalafa ki na, war ə mbəzliŋ mətsəhə sla kwəma Yesəw dza kwa kwəma kwa kwəma dzar mbə mbəzli gwa'a. Ka mbəzliŋ dza na, ka basəvaa səkə dəŋ, ta fa kwəma bəniyə na, lə tə mbə ghəciŋ mbəlitiŋi va zəleghwer shi. ¹⁶ Ka Yesəw dza na, mba'a səvəriŋ mbə məlmə, ka dzay dzəti gamba kərəkə vəgha mbəzli, ta cə'wə Hyala.

Kar Yesəw lə ntsa mətita nahwəti bəla vəgha ci
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka bənanŋi kwəma Hyala kaa mbəzli mbə tsahwəti ciki. Dza *ka Farisahi lə *ka bəniyə kwəma pəhəti Hyala mbə *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi basəkəvashi səkə dzar mbə məlməhi ghəŋhən ghəŋhən tə hidfi ka Galile, lə tə hidfi ka Zhəwədə, mba'a səkə mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a. Sa səkəkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi nzyəshi vəgha Yesəw. Bərci Hyala ki na kwasəbə Yesəw ghənzə niy nza, ka mbəli ka zəleghwə ghəci lə bərci va. ¹⁸ Ma ləy hwəw jəw na mba'a nihwəti mbəzli bəkə tsahwəti ndə tə pi həni tsa ci, sa nza nahwəti bəla vəgha ci məti məti. Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa bəghə dzəmbə ciki tsa va ta mbay ghəshiy fəy kwa kwəma Yesəw. ¹⁹ Şarı ghəshi ta kwəməvə kwal gar dzəmbəshi ghəshi li, va dəŋ tsa mbəzliŋi basəshi tə pətsa va. 'Wəkəvə ghəshi tsəgha tsarı ghəshi bəvə, dza taram ghəshi dzəməshi li mə ghən ciki tsa va, sa tsəti məndi nja beela. Dza ghəshi mba'a ghəshi tsahwəti kwal ti. Sa tsahwəti ghəshi kwal na, mba'a ghəshi vələghə ntsa va tə pi həni tsa ci dzəghwa tə jipəjipə mbəzli dzəghwa səda Yesəw. ²⁰ Ma sa sənay Yesəw a mbəzli va ndara nefer shi gwanashi, kə, ma kə kaa ntsa şaw tsa va ki na: «A madiga, a kwəma gha jikir na pəliŋa!» kə.

²¹ War sa favə *ka bəniyə kwəma pəhəti Hyala lə ka Farisahi nava kwəma tsəgha na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə təkə kwəma, ma kə ghəshi mbə ghən shi na «A tsatsa ntsaa sawa Hyala tsa şəka? Wa tsava ntsaa dza va mbay pəlatanay kwəma ndə jikir na tifa kala war Hyala kwətitaa?» kə ghəshi. ²² Ma Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata təkə kwəma mbə ghən shi. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, tawa tətəkə ghwəy kwemər tsətsə ni mbə nefer ghwəya? ²³ Nama kwəma gwəra na bəlan, ta ndə kə ni: «A kwəma gha jikir na pəliŋa» kə, lə ndə ni kaa ndə zəleghwə: «Sati gərəŋa a gha dzaŋa» kəa? ²⁴ Ma kiy, e fi ghwəy sənay, a bərci vəya yən Zəghwə yakə ndə ngəri tikə tə hidfi ni, ta pəlanŋi jikir tsa mbəzli, pə ghwəy» kə. Dza ma kə kaa ntsa mətita bəla vəgha ci va na: «A ntsa, avee gəzəŋa sənənzəva, sati, madfi bə pi həni tsa gha, mbalaa जिघी» kə. ²⁵ War sa gəzəkə Yesəw kwəma va na, dza ntsa va tsəgha, nza'jəw satiy tə hidfi tibatə, kwa kwəma mbəzli va gwa'a. Tsarı bəvə pi həni tsa ci, ka dzay जिघी. War ə ghəciŋ fal Hyala ghəci mbə dzay. ²⁶ Ma sa nata mbəzli tifa va gwanashi nava kwəma na, ka mananŋi madəŋa ghənzə. Dza ghəshi ka fal Hyala, mba'a hazləni təhay

nefer shi. Ma kə ghəshi mbə gəzə kwəma shi na: «Ndatsey, a ghwəmme nata kwəma maɗaŋa maɗaŋa na, nanzə» kə ghəshi.

*Kar Yesəw lə Levi
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)*

²⁷ Ma ləy hwəm shi va ki na, dza Yesəw mba'a kafəy ta dzay. Ma ghəci mbə dzay na, mba'a nay ndə *dəwan mənəy mbə ciki sləni tsa ci. Levi, kə mēndi kaa slən tsa ntsa va. Ma sa nay Yesəw ki, ma kə kaa ngəci na: «Sati, nəwra dzam» kə. ²⁸ War sa gəzanakə Yesəw tsəgha na, dza Levi pəlhəm satiy, mbərəkə zlashi shiy tifa gwa'a, ka nəw Yesəw.

²⁹ Dzəghwa Levi mba'a pəməghə Yesəw dzakə ghi tsa ci, mba'a tanati shiy tərəŋw. Daŋ nihwəti ka dəwan lə nihwəti mbəzli niy səkəshi ta zəmə shi va. Ka zəmə shiy ghəshi jakə lə kar Yesəw ki. ³⁰ Ma *ka Farisahi lə mbəzliy bananshi *kwəma pəhəti Hyala mbə shi ki na, tsarakə ghəshi niy nza tə na shi bəla. Ma sa nashi ghəshi kar Yesəw tsəgha mbə zəmə shiy lə mbəzli va na, mba'a zhanatishi kwa hwər shi. Ma kə ghəshi kaa *mbəzli ta səɗa Yesəw na: «Tawa zəmə ghwəy shiy ka sa shiy jakə lə ka dəwan mba'a nihwəti mbəzliy mənī sləni jikir naa?» kə ghəshi. ³¹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «A mbəzli ni, səkəee nashi mbəzli kwərīŋ kwərīŋ wəgha ni mbə dza va dəkwətərəw, war ka zəlghwə na shi kee nashiy dza və. ³² Ava va tsəgha na kiy, yən neyey, ta pəla mbəzli wəzə ni səkəkə yaw, ta pəla mbəzliy mənī sləni jikir na səkəkəree, ta mbay ghəshiy tsa titihwə kaa Hyala, ka zhəghə nzyə tsa shi» kə.

*Ka jakəva yəwən kwəma bənipə Yesəw lə kwəma bənipə *ka Zhəwifəw
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)*

³³ Ma ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki, ma kə nihwəti mbəzli mbə shi kaa Yesəw na: «Mbəzli ta səɗa Zhaŋ ghəshi lə mbəzli ta səɗa *ka Farisahi, kar ghəshiy tivə vici, ka mənī səwmay ka cə'wə Hyala. Ya ni gha ni *mbəzli ta səɗa gha kiy, wa shiy mənishi mənī ma ghəshi tsəgha, nza na war shiy ghəshiy zəmə, ka sa shiy ya hwəmbaa?» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «A pə ghwəy favə kwəma dzee na ta gəzanwəy. Mba'a kə ndə harvə mbəzli ta zəmə gəzləbə mətəpa na, mba'a mbəzli va dzaa tivə vici va ka vici mənī səwmay shəkəna? Ka dza ghwəy mbay makətishi va zəmə shiy, kama zal mali tsa va ghwəlay mbə shiw. ³⁵ Ma kiy, a tsahwəti wəghwə dzaa səkəkəy, ghala pətsa dza mēndi vaa banti ndə mətəpa kwa jipə shiy, ghalaɓa dza ghəshiy mənī səwmay ki» kə.

³⁶ Dza Yesəw mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir difa, ma kə na: «Ndə tifa sləkəwə kwəban tsa yəwən tsa, ta dza ta mbəghəwə dzəti tsa haliyəw. Sa nzana, mba'a kə ndə mēnti tsəghay, lidiy ladamti ndə tsa yəwən tsa va kwəban gəməy. Zhini difa na, ka dza kəjer tsa yəwən tsa jakəshi, lə tsa halihali tsaw, ta slikwəshi dza ni halihali ni shiy.

³⁷ Ava tsəgha na difa, ndə tifa ka 'yaghwa tay tsa njəmŋəm tsa dzəghwa ghwəlpə halihali naw. Sa nzana, mba'a kə ndə mēnti tsəghay, sa ka tay tsa va madiy ta pəsli na, ta wənəhəta dza pəhal ghwəlpə va, ka tay dza na, na'i shəkəkəy dzəti hidī gəm. Shi dza mēndiy mənivə lə ghwəlpə va tifa ghwəla kiw. ³⁸ Va tsəgha, ma təbə na kiy, dzəghwa yəwən ghwəlpə təbə na mēndiy i tay tsa njəmŋəm tsa kwərakwə ki. * ³⁹ Ndə

5:28 5:28 Mt 8:21-22 5:29 5:29 Mt 9:10 5:32 5:32 19:10 5:33 5:33 Mt 6:16-17; 11:18-19;

Lk 7:33-34 5:34 5:34 Mt 9:15 * 5:38 5:38 Ka *Izərayəley, dzəghwa ghwəlpə yəwan na ka ghəshiy i tay tsa njəmŋəm tsa. Ni shi ghwəlpipiy, tə hwətəbə niy mənishi ghəshi, va tsəgha ka ghəshiy slikwəshi ghəshi kə halishi, sa ka tay tsa njəmŋəm tsa madī ta pəsli kwa shi.

tifa dzaa zløba sa tay tsa njømnjøm tsa, sahwø ma na tsa pøslipøslø tsaw. Ta na navay, kar møndiy gøzø: "Wøzøba tay tsa pøslipøslø tsa na kaa tsa njømnjøm tsa" kø møndiy ni» kø.

6

*Gøzø kwømaa dzøkøn *vici døkøva ka Zhøwifø*
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Ma tø nahwøti vici, føca vici døkøva ka Zhøwifø na, ka tanø kar Yesøw lø mbøzli ta søfa ci dzøvøri mbø vøh alkamari. Ma ghøshi mbø dza va na, dza mbøzli ta søfa ci va ka slørbø alkamari va, ka zømø. ² Ma sa nashi nihwøti mbøzli mbø *ka Farisahi mbø møni tsøgha, ma kø ghøshi kaa ngøshi na: «Tawa dzømbønjøwøy ghwøy mbø møni shi makømmø *kwøma pøhøti Hyala va møni ghwømmø føca vici døkøva kia?» kø ghøshi. ³ Ma kø Yesøw kaa ngøshi na: «Wa søkø ghwøy jangøhwø mbø Zliya Hyalaa dzøkøn kwømaa niy mønti kar *Davitø va ghøshi lø mbøzli kwasøbø bay sa? Tø nahwøti vici sa niy ghøratishi may, ⁴ tøhwø niy dzømbøy Davitø mbø *ciki Hyala, dza høn bøvø pøn tsa ka møndi ta Hyala li, mba'a zømøhwø, mba'a tatahanavøshi kaa mbøzli kwasøbø va, mba'a ghøshi zømøhwø kwørakwø. Ya tsøgha niy nø kwøma pøhøti Hyala, ka zømø pøn tsa va møndi kala war *ka ta Hyalaw køy, niy nabøti Davitø Hyalaw» kø. ⁵ Zhini ma kø Yesøw ngøshi fa na: «Yøn sløkø na vici døkøva, yøn Zøghwø yakø ndø ngøri» kø.

Kar Yesøw lø ntsa møti møti døvø tsa
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Ma føca nahwøti *vici døkøva difa na, mba'a Yesøw kaføy, dzay dzømbø *ciki basøva tsa ka Zhøwifø. Sa dzømbøy na na, dza na ka ðananshi kwøma Hyala kaa mbøzli. Mba'a tsahwøti ndø niy nza tifa mbø mbøzli va møti møti døvø kwa bözømmø ci. ⁷ Dza *ka ðønipø kwøma pøhøti Hyala lø *ka Farisahi ki, war ka fø ghøn ta Yesøw, ta nighø nda nza naa mbøli ntsa va føca vici døkøva, sa ði ghøshi ngali kwømaa dzøkøn ta mbø ghøshiy ðanci føti. ⁸ Mbalaa ma Yesøw naci ki na, gwa'a sønata na kwøma tøkø ghøshi. Dza na ki, ma kø kaa ntsa møti møti døvø tsa va tsøgha na: «Satiña, a gha garønja tifa tø jipø mbøzli» kø. Pølhøm ntsa va satiy, mba'a garøy møgarø tifa. ⁹ Ma sa garøy ntsa va ki, ma kø Yesøw kaa mbøzli tø pøtsa va na: «A pønøy, njaa nø *kwøma pøhøti Hyalaa? Mønim kwøma wøzø na kaa ndø føca vici døkøva nø na shøkøna? Naa mønim kwøma gøngøngø na nø na? Kwal tsaa mbølantø piy tsa ndø na sa ndammø na ta naa? Naa tsaa zamti piy tsa ci na?» kø. ¹⁰ Sa gøzøkø na tsøgha na, dza na mba'a fati møtsø ci ti shi gwanashi ka nighøshi. Dzøghwa ma kø kaa ntsa møti møti døvø tsa va ki na: «A ntsa tødø døvø gha va» kø. Dzøghwa ntsa va mba'a tødøta, war sa tødøta na na, dza døvø ci mba'a mbølitø kwørinj tsøgha. ¹¹ Ma sa nata nihwøti mbøzli kwøma va tsøgha na, mba'a nøfø tsa shi satiy tønjøwøy. Dza ghøshi ka sløkø kwøma kwa jipø shiy dzøkøn shi dza ghøshiy møni lø Yesøw.

Kar Yesøw lø mbøzli ta søfa ci møy lø bakø ni
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Dza Yesøw ge'i ghala vøghwø tsa va, mba'a dzømmøy mø køløn ta cø'wø. Dzøghwa na virvirvir key pi ghøci hyamti mbø cø'wø Hyala. ¹³ Ma sa kørøy

pi na, dza na da' harvə *mbəzli ta səfa ci. Dzəghwa na tərə', tərə' tərə' ghəci təravə mbəzli mən lə bakə mbə shi. Ma kə kaa ni təravə na va na: «Ghwəyə ka kwalee nza ghwəy na ghwəy» kə kaa ngəshi. ¹⁴ Avanashi slənedfemer mbəzli va: Shimanjw tsa fanati na slən Piyer ghəshi lə Andərə zəmbəghəy, Zhakə, Zhanj, Fəlipə ghəshi lə Barteləmi, ¹⁵ Matiye, Təmasə, Zhakə zəghwə Alfe mba'a Shimanjw tsa har mēndi: «Ndə pərslə ta hidī ci» ¹⁶ Zhəwdə zəghwə Zhakə, mba'a Zhəwdasə Isəkariyətə, ntsaa dzaa nga dfa ta Yesəw. Ava tsəgha ghəshi.

Yesəw lə mbəzli d'anj, mba'a ka zəlghwə
(Mt 4:23-25)

¹⁷ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a səkway lə mbəzli təravə na va səəkə mə kəlanj tsa va, mba'a ghəshi səkwaa garəshi tə ngwəla. Tə pətsa va, mbəzliy nəwəw kwəma ci niy nza d'anj. Tiba nihwəti mbəzli niy basəshi dīfa. Mbəzliy səəkə tə hidī ka Zhəwde, lə mbə məlmə Zherəwzələm, lə mbə məlməhi tə miy həl, lə ni tə hidī ka Tir lə Shidanjw. ¹⁸ Gwa'a niy səəkə ghəshi. Ta fa kwəma bənipə Yesəw, mba'a ta mbəə kwəməvə mbəlishi va zəleghwer shi niy basətəvashi mbəzli va gwanashi. Lə mbəzli mananshi gazlakata niy səəkəshi na, mba'a ghəshi mbəlishi kwərakwə. ¹⁹ Dzəghwa ya tsamaba ndə mbə mbəzliy basəshi va na, war ka pəla kwal tsaa d'apay, sa nzana, mbə səvəri bərzi niy nza mbə vəgha ci ka mbəlishi gwanashi.

Mbəzli mbə vəshi, lə ni tə ngərə'wə
(Mt 5:1-12)

²⁰ Dzəghwa Yesəw njə'wə nighəti *mbəzli ta səfa ci. Ma kə kaa ngəshi na:

«Vəshi na tə ghwəy, ghwəy ka ndərma.
Sa nzanay, ghəy na shiy dzaa nzəy mbə mbəzli sləkə Hyala
tə pi kwəti mbə mazə tsa nzə.

²¹ Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli mbə ma sənənva.

Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa ngəsliñwəy tərənəw.

Vəshi na tə ghwəy, ghwəy mbəzli nza wahə
kwa mətsəhi ghwəy sənənva.

Sa nzanay, ghwəy na shiy dzaa 'wəshi.

²² Mba'a kə mbəzli kala dī mətsə ghwəy, mba'am ndəghamtənəwəy, ka tsəərənəwəy, ka ndərənəwəy, war tə sa nəwra ghwəy yən Zəghwə yakə Ndə ngəriy, vəshi na tə ghwəy. ²³ War mba'a pə ghwəy nata nava kwəma mənta tsəghay, ə pə ghwəy taa vəshi ghalaba, ka bərməə dzəta ghwəmə va nava vəshi. Sa nzanay, ta ngavənəwəy zhəmə ghwəy dza Hyala mə ghwəmə. War tsəgha niy sanshi jijihihi ngərə'wə kaa ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə kwərakwə.

²⁴ Ta səəkə dza ngərə'wəə dzəkən ghwəy, ghwəy ka shiy.

Sa nzanay a ghwəy kwəməvə tsa ghwəy wahə tükə tə hidī.

²⁵ A ngərə'wə kən ghwəy, ghwəy mbəzli bəhəbəhə ni sənənva.

Sa nzanay, ta dzəkən ghwəy dza maa dza.

A ngərə'wə kən ghwəy, ghwəy mbəzliy 'wəshi sənənva.

Sa nzanay, bərcicəkəwə dza ghwəy nza,

war lə wahə kwa mətsə ghwəy.

26 Ngəra'wə dza naa nza kən ghwəy, mbəzli kəə gəzə war kwəma wəzə wəzə naa dzar kabaka ghwəy. Sa nzanay, war tsəgha niy gəzə jijihishi kwəma wəzə wəzə na dzar kwa kabaka ka Hyala ka dzərvə mbəradzə kwərakwə» kə.

Dim ka jaka ghwəy
(Mt 5:38-48; 7:12)

27 Zhini ma kə Yesəw dība na: «Na na ghwəy, ghwəy mbəzliyi fa kwəma gəzee nay, ə pə ghwəy dī kwəma ka jaka ghwəy, mananshim kwəma wəzə na kaa mbəzliyi dī ma mətse ghwəy. 28 Mba'a kə mbəzliyi bazlaŋwəyəy, ə pə ghwəy təfanshi miy tsa wəzə tsa na na ghwəy. Mba'a kə mbəzliyi tsəerəŋwəyəy, ə pə ghwəy cə'wə wəzə hwər tsa Hyalaa dzəkən shi.

29 Mba'a kə ndə ləkavəghaŋa dəvə vəgha ghən ghay, ə pə gha zhəghanavə nahwəti bəlaa tərmbə, a ghəci ləkəŋa vəgha dība. Mba'a kə ndə sərəhwə ləkəwəsa kən ghən tsa ghay, zlay a ghəci zhiniy sərəhwə lə dāŋkəci tsa kən ghay ta gwa'a. 30 Ya tsamaba ndə dəw na shiy va ghay, bə pə ghaa bāncishi. Mba'a kə ndə bəhwəŋa shi ghay, ka nə gha war gha zhanavəra shi ya, pə gha ngəci ma. 31 Njasa dī ghwəy va məndiy mənīŋwəy kwəma wəzə nay, war tsəgha pə ghwəy mananshi kaa mbəzli kwərakwə.

32 Ma kala tsəgha, mba'a pə ghwəy dī war mbəzliyi dī kwəma ghwəy gwa'a tsəghay, zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyalaa? A ghwəy sənay ya mbəzliyi mənī *kwəma jikir nay, a ghəshiy dī mbəzliyi dī kwəma shi kwərakwə. 33 Mba'a pə ghwəy mananshi kwəma wəzə na, war kwataka kaa mbəzliyi mənīŋwəy wəzəy. Zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyala kia? A ghwəy sənay, ya mbəzli jikir niy, tsəgha mənī ghəshi kwərakwə.

34 Mba'a pə ghwəy bānsi təm war kwataka kaa mbəzli sənashi ghwəy a ghəshi dzaa wəvəŋwəy sa ghwəy, pə ghəwəyəy. Zhəmə njaa naa ndəghə ghwəy va Hyalaa? A ghwəy sənay, ya mbəzliyi mənī kwəma jikir nay, war kaa nihwəti mbəzliyi mənī kwəma jikir na nja ghəshi, ka ghəshiy bə təm tsa shi, ta mbay mbəzli vaa wānsi sa shi kwərakwə. 35 Ma na na ghwəy, ghwəy mbəzliyi nəwray, ə pə ghwəy dī ka jaka ghwəy, mananshim kwəma wəzə na, bānsim təm kaa mbəzli bərkəti ma ghwəy gar kwəmavə təm və shi. Ma ghalabay, ta kwəmavə zhəmə dikə na dza ghwəy va Hyala ta ghwəmə, ka mənīŋwəy ndərəzhi nə. Sa nzanay, Hyala na nanzə na, aa mənī wəzə kaa mbəzli gwanashi. Kaa ka ndərəm lə kaa ka vini'wə shiy gwa'a. 36 Ə pə ghwəy mənī wəzə hwər kaa mbəzli tərəŋw, njasa nza Dəŋwəy Hyala va mbə mənī wəzə hwər tərəŋw kaa mbəzli kwərakwə» kə.

Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma
(Mt 7:1-5)

37 Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi bā na: «Ka ndərə nihwəti mbəzli ghwəy ma, ghalabay, ka dza Hyalaa ndərəŋwəyəw. Ka bə fəti ghwəy kaa nihwəti mbəzli ma, ghalabay, ka dza Hyalaa bəŋwəy fətiw. Mba'a kə ndə mənəŋwəy *kwəma jikir nay, ə pə ghwəy pəlay mbə nəfə tsa ghwəy, ghalabay, ta pəlatəŋwəy kwəma ghwəy jikir na dza Hyala mbə nəfə nə kwərakwə. 38 Nganshim shiy kaa nihwəti mbəzli, ghalabay ta ngəŋwəy shiy dza Hyala kwərakwə. Mba'a pə ghwəy nga shiy kaa nihwəti mbəzliyi, tsəgha dza Hyala ngəŋwəy shiy, paf, ka shikə bəratatə nja ka ha vaa shikə ta tasaw. Sa nzanay, war njasa ka ghwəy vaa mananshi kaa nihwəti mbəzliyi, tsəgha dza Hyalaa bərkəti ta mənīŋwəy kwərakwə» kə.

³⁹ Dza Yesəw dıba, mba'a bəlanakəshi fir, ma kə na: «Ya wa ndəy aa sənay, ka mbay ghwəlfəə kəsəvə tsahwəti ghwəlfə nja ghəci ta canci kwaləw. Mba'a kə kəsəvəy, bakanashi dza ghəshiy shakaghwavashi kwa kə'wə. ⁴⁰ Ndə bəni shiy tıba mba'a tanətı ntsaa bananci shiy tə sənashi shiw. Nanzə ki, mba'a kə bənəhwə shi va wəzə gwa'ay, yəmə dza naa nza lə ndə bananci shiy tsa va.

⁴¹ Sa wana nıghə gha kwashebi məzadı jəw ni tə mətsə zəmənə, kala nıghəvə tsəm tsa dikə tsa va gha tə mətsə ghaa? ⁴² Njaa dza ghaa mbay ni kaa zəmənə na: «A zəmə, kadiw di e bantənə kwashebi məzadı tə mətsə gha ni jəw ni» pə gha, mba'a gha zlay tsəm tsa dikə tsa va tə mətsə ghaa? Ma gha gha ntsaa bəti ghən tsa gha tsa ka ntsa slar tsay, a pə gha banti pərba tsəm tsa dikə tsa va tə na gha va mətsə di na gha. Ma ghalaba kiy, nza gha mbay nay pi diweŋ diweŋ ta bananti kwashebi məzadı tə mətsə zəmənə» kə.

Tə kwəma gəzə na səvəri mbə miy tsa ci ka məndiy sənay ntsa wəzə tsa, lə ntsa jikir tsa
(Mt 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir ba na: «Ka mbay dəŋw fə wəzə naa yati ya gəmgəm naw. Ka mbay dəŋw fə gəmgəm naa yati ya wəzə naw. ⁴⁴ Ya tsamaba dəŋw fəy, war tə ya ci ka məndiy sənay sa wəzə tsa na, kə məndi. Sənənvay, ka mbay məndiy ngəlivə ya bəzakə tə gwəvidiŋw. Zhini bay, ka mbay məndiy ngəlivə ya shəkən tə dəŋw mbəzakwaw. ⁴⁵ Ava tsəgha na, ma ntsa wəzə tsay, sləni wəzə na ka naa mənı, sa nzana shi wəzə ni shi mbə nəfə tsa ci. Ma tsa gəmgəm tsa ndəy, sləni gəmgəm na ghəcıy mənı, sa nza shi mbə nəfə tsa ciy shi gəmgəm ni. Sənay tə ghwəy, kwəmaa təhay nəfə tsa ndə na sa ka ndəə gəzə səkwa tə miy ci» kə.

Kwəmaa dzəkən ceker bakə
(Mt 7:24-27)

⁴⁶ Ma kə Yesəw kaa ngəshi ba na: «Tawa harda ghwəy, «A Ndə sləkənəy, a Ndə sləkənəy» pə ghwəy, kala mənı kwəma ghwəy, njasa gəzanwəy ya? ⁴⁷ Ya wa ntsaa səəkəy dzəvəghee mba'a favə kwəma gəzəkəe, dzəghwa na ka mənı njasa gəzəkəe vay, avanashi shi yəməva na li shi: ⁴⁸ Yəmyəm na lə ntsaa di nga ciki, la' la' la' lati pərba kə'wə tədəm, mba'a fəti səda ciki tsa ci tə kəlba səəkə kwa hidı. Ma sa ngamti na na, mba'a ghərakwəli səəkəta tə nahwəti vici, pəya' həl təhəy ka dəzlay ciki tsa ci va, shan ghənzə ta ngəzlamti, sa ngay na wəzə tə kəlba. ⁴⁹ Ma na ntsaa favə kwəma gəzee, kala mənı kwəma favə na vay, yəmyəm na lə ntsaa ghavə vaa fəti səda ciki tsa ci dzəy tə hidı gəmshı, kala lay ya kə'wə jəwə, mba'a ngati. Ma sa kərəy na lə ngaci, tə nahwəti viciy mba'a ghərakwəli səəkəta pəya' həl təhəy, ka dəzlay ciki tsa ci va, nza'jəw, gərıp, ghəcı ngəzlay. Kala zhiniy tərmbə ya jəw tsətsə» kə Yesəw.

7

*Kar Yesəw lə dikə tsa ka sawji ka *Rəm bələkwə*
(Mt 8:5-13)

¹ Sa kədamti Yesəw gəzə kwəma va gwanata tsəgha kaa mbəzli ki na, dza na mba'a madıy ka dzay dzəmbə məlmə Kapernahwəm. ² Ma mbə məlmə va na, mba'a tsahwəti dikə tsa ka sawji ka Rəm bələkwə niy nza

tifa, mba'a ntsaa għeranci sləni tifa, tərəŋw għəci dī. Dzəghwa mba'a zəghwə kəsəvə ndə għeranci sləni tsa va dalala, tərmbə war miy nəfə ta məti.

³ Ma sa tsəhəy Yesəw mbə məlmə va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va favə məndiy gəzə kwəma Yesəw. Dza na nza'jəw harvə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə, mba'a għwəŋəghəshi kaa Yesəw ta dza għəshiy cə'wə, a għəci səkəkə ta mbəlanamti ndə għəra sləni tsa ci va. ⁴ Dzəghwa mətikwəkwər va, mba'a għəshi madishi, dza ndəs għəshi tsəhəshi va Yesəw. Sa tsəhəshi għəshi na, dza għəshi tapə ta cə'wə Yesəw dalala, ma kə għəshi ngəci na: «Dikə tsa ka sawji ka Rəm għwənikəŋəy na ta cə'wəŋə, a għə mbəlanamti ndə għəra sləni tsa ci. Ntsa vay, jəw na wəzəw, aa təbə għaa kəətiti. ⁵ Sa nzanay, tərəŋw diti na hwəlfə għwəmmə, għwəmmə ka Zhəwifə. Sanay, għəci ngatəmmə na ciki basəva tsa għwəmmə tsa» kə għəshi.

⁶ Ma sa favə Yesəw kwəma va na, dza na kaf kafəy, mba'a nəwvəshi. Ma għəshi kwa kwalshi, għəshi ndəkəwə lə ghi tsa ntsa va na, mba'a dikə tsa ka sawji tsa va għwənikə madigahiy kaa Yesəw. Bəgəm għəshi mbə kwal lə mbəzli va. Ma kə għəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, ma kə dikə tsa ka sawjiy: Ka tasə għən tsa għa għa ma. Yəŋəy, məndee ndə gar dzəkə ghi tsee għa də'wə għən tsa għaw. ⁷⁻⁸ Sa kamee va mək, dīmee tsəhə kwa kwəma għa də'wə għən tsee. Avənanay sanay, a mbəzli dikə dikə ni tifa kənee ka sləkəra, yən kwərəkəwə na, lə ka sawji sləkəe tifa. Yən kəə dīy, e ni: “Mbəlaa dzəti pətsa tsa' tsa” pən kaa ndə sawji, ka dza għəci. Aw na: “Ndi” pən kaa tsəhwəti, ka səkəkə għəci. E ni: “Məntəra sləni tsa' na” pən kaa ndə għəra sləni tsee, ka məni għəci. Għa kwərəkəwə kiy, ntsa dikə tsa nza għa. Ə cə'wəŋee, gəzəkə kwəma lə miy tsa għa kwətiŋ, ta mbəliy dza ndə għəra sləni tsee va va zəghwə tsa ci, ka satiy, kə» kə għəshi.

⁹ Ma sa favə Yesəw kwəma gəzəkə dikə tsa ka sawji tsa va va tsəgha na, tapə għəci mbə vəshiy dzəkən ntsa va. Dza na, tərəd' zhəghəghəvay dza kwa vərəm tsa kwasəbə va. A kə kaa ngəshi na: «Ya mbə għwəy, għwəy mbəzli ka *Izərayeləy, səkəke kəsəy ntsaa bənavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwanay nja ndə ka məlmə tsa tərəw» kə. ¹⁰ Ma ləy hwəm ki na, mba'a mbəzli għwəŋəghə dikə tsa ka sawji tsa va va zhəghəghəvashiy jigħi ki. Dza għəshi na, ndə għəra sləni tsa ci va mbəliy kwərīŋ.

Yesəw zhanakati zəghwə nahwəti mali mbəri mbə məti

¹¹ Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw kafəy, ka dzay dzəmbə nahwəti məlmə, Nayin, kə məndi slən tsa məlmə va. Mba'a mbəzli ta səfə ci kwasəbə, għəshi lə nihwəti mbəzli dərənən. ¹² Ma għəci ndəkəwə ta tsəhə mbə məlmə va na, bəgəm għəshi lə mbəri, məndiy dza ta la. Ntsaa mətiy vay, zəghwə nahwəti mali mbəri niy nza na. War kwətiŋəy niy yakə na. Dərənən mbəzli mbə məlmə va niy nza kwasəbə mali va mbə bə mbəri tsa va. ¹³ War sa nata Yesəw mali va tsəgha na, tapə hwər tsa ci ta zhanci ti. Ma kə kaa ngəta na: «A mali, ka wahə għa ma» kə. ¹⁴ Dzəghwa na, kət kətəghəvay dzəvəgha mbəri tsa va, dapə dapashi shəghwə bə məndi mbəri tsa va ti shi. Sa dapətishi na na, dza ka bə mbəri, gar għəshi garəshi. A kə Yesəw kaa mbəri tsa va na: «A məgəla, yən gəzəŋə na, satīŋə» kə. ¹⁵ Pəlħəm, zəghwə va satiy, das nəzəyəy mənzəy, dza na ka għa gəzə kwəma tsəgha. Dza Yesəw ki, mba'a bənavə kaa mbəghəy. ¹⁶ Ma sa nata mbəzli tifa va gwanashi nava kwəma na, mba'a her shi

dzashi tərəŋw. Dza ghəshi ka fal Hyala, ma kə ghəshi na: «Kay, par nava kwəma ki. Avanaŋ *ndə gəzə kwəma Hyala tsa dikə tsa tsahwəy dzəmbə ghwəmmə ndatsə. Hyala səkəta na ta kəti mbəzli nzə» kə ghəshi. ¹⁷ Dza kwəma mənti Yesəw va tsəgha na, mba'a pəlivərivata gwa'a gwa'a tə hidī ka Zhəwde, lə tə nihwəti hidī dzar vəgha shi gwa'a ki.

*Kar Yesəw lə mbəzli ta səda Zhan̄ tsaə mənīpə *batem
(Mt 11:2-19)*

¹⁸ Ma ləy hwəm shi va ki na, mba'a mbəzli ta səda Zhan̄ tsaə mənīpə batem dzaa zhananavə shi mənəhwə Yesəw va gwanashi kaa ngəci ghəci kwa fərshina. Ma sa favə Zhan̄ kwəma va tsəgha na, dza na da' harvə mbəzli bakə mbə mbəzli ta səda ci va. ¹⁹ Kə ka ghwənishi kaa Yesəw Ndə sləkəpə, ma kə kaa ngəshi na: «Mbalam dəwtəram kwəma va ntsa va. Ma pə ghwəy ngəciy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti ndə na? kə Zhan̄" pə ghwəy ngəci» kə. ²⁰ Dza mbəzli va kaf ghəshi kafəshi, mba'a ghəshi dzaa kəsəy Yesəw. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Waa Zhan̄, ndə mənīpə batem ghwənīkəŋəy na va gha. Ma kəy: "Waa gha na ntsa ndəghə ghəy va dzaa səkə ta naa? Naa, a ghəy ndəghə tsahwəti na?" kə» kə ghəshi.

²¹ Ma ge'i ghala vəghwə tsa gəzə mbəzli va va kwəma na, dza Yesəw mba'a mbalamti ka zəlghwə dən̄, mbəli' kaa vədəvəder, mbəli' kaa ka gezlekiki, zhini mba'a ghwənamti mətəhi ghwələfesli dən̄. ²² Dzəghwa, ma kə kaa mbəzli ghwənīkə Zhan̄ va ki na: «Mbalam, a ghwəy dzaa gəzanci shi nashi ghwəy lə mətəhi ghwəy, lə kwəma favə ghwəy lə slimim ghwəy kaa Zhan̄. A ghwəy nay, aa mətəhi ghwələfesli ghwənishi, mbə nay pi ghəshi, vədəvəder na, ka dza, mba'a ka dərna mbəlīshi, dza mba'a slimim mədənəshi ghwənishi, mbə favə kwəma ghəshi. Mbəzliy niy bəkwəshi na, ka zhakatishi mbə məti. Zhini, mba'a Yəwən kwəma wəzə na tsəhəta kwa slimim ka cicikwə. ²³ Vəshi na ta ntsaa zhəghavəra ma hwəm, sa səkəra mee dzəghwa ma ci» kə kaa ngəshi. Dzəghwa mbəzli ghwənīkə Zhan̄ va ki, ka dzashi.

²⁴ Ma sa dzashi ghəshi na, tapə Yesəw ta gəzanshi kwəma Zhan̄ kaa niy basəshi va mbəzli tə pətsa va, a kə kaa ngəshi na: «Sa dzan̄wəy ghwəy vaa dzəti gamba ta nīghə Zhan̄əy, a ntsaa niy dza ghwəy ta nīghə tay? Ta nīghə dzəvəti kwəfəghə safə niy dza ghwəy nanzə ba na? ²⁵ Naa wa na ntsaa dza ghwəy va ta nīghə kia? A ghəy dzaa nay ndə lə kwəbenjəy gwəramti wəzə kən ghən ci, niy nə ghwəy nanzə dibaw? Ta na ka pa kwəbenjəy gwəramti wəzə lə mbəzli tə wahəy, dzar kəy mezhizhə ka gəla niva mbəzliy nzəy nzəy tsa shi. ²⁶ War wa na ntsaa dza ghwəy va ta nīghə kia? A ghəy dzaa nīghəti *ndə gəzə kwəma Hyala niy nə ghwəy nanzə bay? Yan̄ tsəgha na, ndə gəzə kwəma Hyala na Zhan̄ katan̄. Ghəciy aa tan̄əti nihwəti ka gəzə kwəma Hyala. ²⁷ Sa nzanay, Zhan̄ na ntsaa niy dza vaa 'wara kwal, saa niy tsasliti məndi va kwəmaa dzəkən kwa Zliya Hyala. Ma kə Hyala kaa kwəma gəzəkə naa dzəkənəy:

Avee taa ghwənəghə ndə kwal tsee, a ghəci 'watəŋa kwal,

nza ghəci gwəmāntəŋa kwal tsa dza ghaa dza kwa, kə niy ni.

²⁸ Ə gəzan̄wəy ya, ndə tifa tə hidī məndi yakə ka yəməva lə Zhan̄ tə dikəw. Ya tsəgha nzə kiy, ya wa ntsa gəməy tsa zləbavə kwəmee, ta sləkə Hyalay, dikəba ghəci na kaa Zhan̄.

²⁹ A ghwəy na, va tsamaba ntsaa favə kwəma gəzəkə Zhan̄ ndə mənīpə batem va, lə ka dəwanshi gwa'ay, mba'a ghəshi zləbavə Hyalaa sləkəshi,

sa nzana lə kwal ghənzə mənɪ kwəma nzə. Mba'a Zhan mananatishi batem. ³⁰ Ma *ka Farisahi lə *ka bənɪpə kwəma pəhəti Hyala nashi ki na, mba'a ghəshi ndəghamti kwəma taranakəshi Hyala, kala zləba mənɪ batem va Zhan» kə Yesəw.

³¹ Zhini ma kə dɪba na: «Mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, lə wa yəməva ghəshi tay? ³² Yəməy na ghəshi lə ndərazhiy basətəvashi va tə bəghə ta tsabana. Dzəghwa ka 'wanjanshi 'wanə nihwəti kaa nihwəti, ma kə ghəshi na: "Tawa mənɪ ghwəy tsəgha shəka? Mba'a ghwəmmə basəmmə ta tsə, tapə ghəy ta viyhwəy sherey a ghwəy tsə, pə ghəy na, a tsə ghwəyəw. Ənkwa pə ghəy, zhini ka 'wanjwəy cəm civə ghəy na, a zləba ghwəyəw!" kə ghəshi. ³³ Tsəgha nza ghwəy nja ndərazhiy səəvəri nihwəti va. Sa nzanay, ndəs səəkəy Zhan tsaa mənɪpə batem, ma mbə nzəy tsa ci na, kala zəmə ma shi wəzə ni, kala sa ma tay ghəci. Ma pə ghwəy na: "Waa ndə gazlaka na tsatsa ndə" pə ghwəy, kala zləba kwəma Zhan ghwəy. ³⁴ Dzəghwa sa səəkəree, yən Zəghwə yakə ndə ngəri nee ki na, dzee ka zəmə shi zəmə, ka sa tay. Zhini ma pə ghwəy ba na: "Wəyəw, ndə hwər na tsatsa ndə, war shi zəmə lə tay na na ci kwəma sənata na gwa'a tsəgha, ka kəsə madigaa dzəti ka *dəwan lə dzar tə ka badaway gəngəm ni" pə ghwəy, kala zləba ma kwəmee ghwəy ba. ³⁵ Ya tsəgha nzə kiy, nihwəti mbəzliy zləbavə kwəmee na a ghəshi sənay, kwəma mənɪ Hyala va lə sənata kwəma nzəy, kwəma lə kwal na, kə ghəshi» kə Yesəw.

*Yesəw ghəshi lə Shimanjw *ndə Farisa*

³⁶ Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti ndə Farisa, Shimanjw kə mənɪ kaa slən tsa ci, da' haray Yesəw dzakə ghi tsa ci ta zəmə shiy ghəshi li. Dza Yesəw mba'a dzakəy dzakə ghi tsa ntsa va, dza das nzəyəy ta zəmə shi zəmə.

³⁷ Ma mbə məlmə va na, mba'a nahwəti mali niy nza tɪba, kwa mənɪ *kwəma jikir na ghənzə tərənjw. Ma sa favə mali va kəghi tsa *ndə Farisa tsa va na Yesəw mbə zəmə shiy, kə mənɪ na, pəlham kafəta, kə lan bəvə təlɪmə paf 'wərɪdi kwa, ka dzata liy dzakə ghi tsa va. ³⁸ Tsəhə tsa tsəhə na na, mba'a nzəyta lə hwəm Yesəw ndəkəwə vəgha səda ci. Dza na ka wahə tsəgha. Bəbəbəbəbə ghaa nighə ma wahə kwa mətəşə nzə, ka səkwaa dzəti səda Yesəw, cəke' baslamti shidshid Yesəw lə wahə. Kə dɪba ka sadishi lə shiti mbə ghən nzə. Sa sadamtishi na na, hwətəm hwətəməvəshi. Ləy hwəm ki na, dza na na'i na'i baslati 'wərɪdi ti shi.

³⁹ Ma sa nata Shimanjw tsaa haray Yesəw va ta zəmə shiy kwəma va tsəgha na, dza na ka təkə kwəma mbə ghən ci kwətiy, a kə na: «Ntsay, *ndə gəzə kwəma Hyala naw. Sa nzana war mba'a kə niy nzaa ndə gəzə kwəma Hyala nza katanəy, ka dza naa bashi sənata maliy dapə na nzaw. Cəke' niy dza naa sənay, mali kwa mənɪ kwəma jikir na na, kə nza» kə. ⁴⁰ Dzəghwa Yesəw tsəgha ki, mba'a madiy ta gəzanci kwəma, ma kə ngəci na: «A Shimanjw, e di gəzanə nahwəti kwəma» kə. Ma kə Shimanjw na: «Gəzə shaa, Metər» kə.

⁴¹ Ma kə Yesəw na: «A tsahwəti ndə niy nza tɪba kwatanə lə temer ci va mbəzli bakə. Mbəl bələkəwə bələkəwə cifə va tsahwəti. Ma va tsahwəti na, mbəl cifə mətəşəkə. ⁴² Ma mbəzli va bakanashi na, daw bərɪci shi ta wa təm tsa va. Sa nay ntsa va bərɪci shi daw tsəgha na, mba'a zlatanavəshi gəna va, kala zhiniy dəw və shi bakanashi. Mbə mbəzli bakə ni va sanay, tsama ndə dza naa gwəraa dɪ kwəma ndə gəna tsa va mənɪ kə dəw va

ghaa?» kə Yesəw kaa ngəci. ⁴³ Ma kə Shimanjw kaa zləbanci na: «Difa ntsa zlatanavə na va gəna dənba ngəci dza naa di kwəma ntsa va bərkee nee» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «A gha sənata katarj» kə.

⁴⁴ Dzəghwa na dzar kwa bəla mali va, tərəf zhəghəghə kwəma ci. Ma kə kaa Shimanjw na: «A Shimanjw, nata mali na gha na. Avana sanay, ndəs səkəree dzakə ghi tsa gha, dza na nanzə ki, basl basl baslamti shidshidee lə wahə kwa mətə nze, dza na mba'a sadamtishi lə shəti mbə ghən nze. Ma gha na na ghay, tara gha ya yam ta pi shidshid yaw. ⁴⁵ Zhini dibay hwətəmhəwəra gha ghala səkəra yaw. Na nanzəy, ghala səkəree dzakə ghi tsa gha tsa na, war mbə hwətəmə shidshidee na. ⁴⁶ Gha na na gha dibay, varambəra in gha mbə ghən tsee ta ci ka'wə tsa ka'wətəra ghaw. Na nanzə, nanzə ki na, aa baslati 'wərdi tə shidshidee. Nata kwəma va gha sa. ⁴⁷ Va tsəgha gəzanee, ma shi mənti mali na niy, aa ci ghəshi di tsa dītəra na tərənəw. Aa ci ghəshi pəli tsa pəlay Hyala jikir tsa nze va tərənəw tsa difa. Ma na ntsa pəlanay Hyala jikir tsa ci jəwə tsətsəy, daw dza naa dīra kwərakwə» kə Yesəw.

⁴⁸ Sa gəzəkə na kwəma va tsəgha ki na, dza na ka gəzanta kwəma kaa mali va, ma kə na: «A mali, avee pəlaynə kwəma mənəhwə gha jikir na kwa hwər tsee» kə. ⁴⁹ Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza mbəzli zəmə ghəshi va shiy li shi, tapə ghəshi ta təkə kwəma mbə ghən shi, ma kə ghəshi kwa jipə shi na: «Wə slən tsa gəla tsatsa ndə dza naa mbay pəlanay lə kwəma ndə jikir na taa?» kə ghəshi. ⁵⁰ Ma kə Yesəw kaa mali va naci ki na: «A mali, sa ndara gha tsa nəfə tsa gha gwanayəy, a gha mbəlinə, mbala kwərinj» kə.

8

Nihwəti mi'i kwasəbə Yesəw

¹ Dzəghwa, ləy hwəm shi va ki na, mba'a Yesəw madiy ka dza dzar mbə məlməhi dikə dikə ni, lə dzar mbə ni jəw jəw ni gwa'a. Mba'a gəzanavəshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzli. Ma ghalaba na, kwasəbə mbəzli ta səda ci va mən lə bakə ni niy nza, ² ghəshi lə nihwəti mi'iy niy mbəlanti na va gazlaka, mba'a va nihwəti zəleghwer ghəngən ghəngən gwa'a. Avana slən tsa mi'i va: Marəy ka Magədala, mbərfən niy tihəkəvəri Yesəw hyeler mbə ghən nze. ³ Mba'a Zhanə, mali Shəwza ndə ghəra sləni kaa mazə *Erədə, mba'a Səwzanə, mba'a nihwəti mi'i ghəngən ghəngən. Shi və shi niy bəvə ghəshi ta kəkəkəti kar Yesəw ghəshi lə mbəzli ta səda ci. Tsəgha niy nza ghəshi.

Bəli fir lə kwəma ndə sləka ha

(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

⁴ Dza mbəzli tə nahwəti vici ba, dən ghəshi basəkəvashi, səkə mbə məlməhi ghəngən ghəngən dzəvəgha Yesəw. Ma sa nashi na mbəzli basəshi tsəgha na, dza na tapə ta bəlanshi fir. ⁵ Ma kə na: «Tə nahwəti viciy mba'a tsahwəti ndə za madiy dzəmti ta sləka ha. Ma sa tsəhəy na na, dzəghwa na tapə ghəci ta kihwə ha va kihwə kihwə. Ma ghəci mbə kihwə ha va ki na, dzəghwa pərin nahwəti ha pəpərinətəa dzəghwa kwal. Ma mbəzli mbə dza kwa kwal tsa va na, mba'a ghəshi kadamtı, zhini 'yegwer ba, im im im ghəshi səkəkə iməhwə. ⁶ Dzəghwa nahwəti ba, mba'a pəpərinətəa dzəti kwərhe. War sa pəseta na na, nza'jəw ghənəzə ghwə ghwəlita, sa nzyə ma yam mbə kwərhe. ⁷ Dza nahwəti difa mba'a

pəpərinətə dzəghwambə jipə tekesli. Ma sa pəsəta na na, tapə ghəshi ka kəli lə tekesli gwanashi, dzəghwa tekesli tisl ghəshi kəələhwə ha va kala mbə ghənzəə zhiniy kəli. ⁸ Ma dzəghwa nahwəti nanzə ki na, mba'a dzataa dzəmbə hidī wəzə ni, dzəghwa na, mba'a pəsəta, ka kəli kəli nza. Ma sa kəli ta na, mba'a bəvə hwər, mba'a fəti mətsə wəzə wəzə» kə Yesəw.

Ma sa kəfəmti Yesəw gəzə kwəma va kaa mbəzli tsəgha, ma kə kaa ngəshi na: «Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə.

Sa wana gəzə Yesəw kwəma kaa mbəzli kwa fir?

(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

⁹ Dzəghwa *mbəzli ta səfa Yesəw tapə ghəshi ta dəw sləkar tsa fir tsa bəli na va kaa mbəzli. ¹⁰ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Ta na na ghwəyəy, a Hyala ndəŋwəy məhərli ta sənashi shiy dzəkən sləkə tsa dza na ta sləkə mbəzli. Ma na kaa nihwəti mbəzli, kwa fir gəzənshee kwəma. Sa nza, ghəshi na nashiy, lə mətsəhi və shi ta nighə pi na, a ka nay pi ghəshiw.

Mba'a slimim vəshi ta favə kwəma na, a ka favə kwəma ghəshiw, tsəgha» kə.

Yesəw ci sləkar tsa fir tsa bəli na va lə sləka ha

(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

¹¹ Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «Avandə taa gəzəŋwəy kwəma dī fir tsee vaa gəzə: Ma hwəlfə vay, ghənzə na kwəma Hyala. ¹² Nefer nihwəti mbəzli, nja kwal tsa pərinətə nahwəti hwəlfə ha vaa dzəghwa na. Sa ka ghəshiy favə gəzə kwəma Hyalay, ka *ndə jaka tsa Hyala səəkə mba'a banti kwəma va mbə nefer shi, va nəghətaa ghəshi dzaa mbəlishi, sa ka ghəshi bənavə nefer shi kaa kwəma va. ¹³ Ma nefer nihwəti mbəzli bay, nja kwərhe tsa pərinətəvata nahwəti ha va ti na ghəshi. Gəla mbəzli vay, war favə ma ghəshi kwəma Hyala tsəgha na, nza'jəw ka ghəshiy bənavə nefer shi lə vəshi. Ma ləy hwəm bə ki na, ka zlata kwəma va ghəshiy nza gar tsəhəvə hililijə ghənzə wəzə mbə nefer shiw, war ta vici jəwə ka ghəshiy zləbavə gwa'a tsəgha. War səəkəy ma ngəra'wəə dzəkən shiy, ka ghəshiy dza, mbərəkə ghəshi zlata kwəmaa niy zləbavə ghəshi va. ¹⁴ Ma nefer nihwəti mbəzli dība na, nja pi ndə tekesli tsa dzəghwata nahwəti ha va mbə. Niva mbəzli, sa ghəshiy favə kwəma Hyala na, mba'a ghəshi zləbavə, ka ghəshi dza dība na mba'a ghəshi ghati zəzə kwəmaa kən shi, lə kwəma shi tə hidī, mba'a wəzə tsa nza'y tsa tə hidī. Ka niva shiy dza ki na, mba'a ghəshi makəti kwəma Hyala kala zhini ghənzəə ghəra sləni mbə nefer shi. ¹⁵ Ma nefer nihwəti mbəzli nashi kiy, nja hidī wəzə ni va dzəmbəta hwəlfə haa dzəmbə shi na. Sa favə ghəshi kwəma Hyalay, mba'a ghəshi zləbavə, dza tasl, ghəshi kəsəvə kwəma va mbə nefer shi wəzə wəzə. Ka nəw kwəma Hyala ghəshi lə kwal, ghəshi na shiy ghəra sləni wəzə na dī Hyala kala zlata» kə.

Bəli fir lə ghwə kwa gərkəwa

(Mk 4:21-25)

¹⁶ Zhəghwa ma kə Yesəw bə na: «A ghwəmmə sənay, ndə tība, mba'a tsə'waghwa ghwə kwa gərkəwa na, zhini dzəbə dzəbakən tasaw bərkə

shiy kən, awə kə bay na, mba'a mbələy dzəy ta pi həni tsa ciw. Mba'a kə mənđi pəhaghwa ghwə kwa gərkəway, tə pətsa ɗal tsa ka mənđiy fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma nza mbəzliy dzəmbə ciki nay pi wan. ¹⁷ Tsəgha na ki, ya wa shi mbəmbə niy, ta səvərishi dza ghəshiy dzətı ngwəla, ya wa kwəma ghələhwə mənđi gəzə nzəy, cəke' dza mənđiy sənati, zləj məlmə. ¹⁸ Va tsəgha ki, a nə ya ngəjwəyəy, mənım məhərliy dzəkən kwəma fa ghwəy. Sa nzanay, ntsa nza nihwəti shiy və na ta mətsahanavə nihwəti shiy dza mənđi. Ma na ntsa kama shiy vəy, ta zhini dza mənđiy tsaləhwə ya ni jəw ni va shiy niy fə na ghən ti shi» kə.

Mbəzliy nəw kwəma Hyalay niva mbəzli na ngwarməhiy Yesəw lə mbəghəy

(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Dza kar mbəghəy Yesəw lə ngwarməhiy, mba'a ghəshi madıshi ta dza ta nighə ci. Dza ghəshi ndəs tsəhəshi tə pətsa nza na va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, kala mbə ghəshiy dzar dzəvəgha Yesəw sa nza mbəzli ɗanshi. ²⁰ Ma sa nashi mbəzli na, mba'a ghəshi dzaa kəsəy Yesəw. A kə mənđi ngəci na: «Ava kar mənja lə ngwarməhiya pərikə tə ngwəla ka ɗəwɗa ta nighətəɗa, kə ghəshi» kə mənđi ngəci. ²¹ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Na neyey, mbəzliy fa kwəma Hyala va, ka nəw ghəshi njasa gəzəkə nay, ghəshi na ni ya ngwarməhira, zhini ghəshi nee mərə» kə.

A bərçi va Yesəw dzəkən kar safə tsa dikə tsa lə kwəfa

(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a dzay dzəghwa kwambəwal ghəshi lə *mbəzli ta səɗa ci. Ma sa dzəghwashi ghəshi, a kə kaa ngəshi na: «Tanjəmmə ghwəmməə dzəvəri tsahwəti həlbə» kə. Sa gəzəkə na tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi kafəshi, ka dzashi. ²³ Ma ghəshi mbə dza kwa kwambəwal na, mba'a Yesəw bəhwə hi. War dzəghwa safə tsəgha vətəghə ghava viy lə bərçi mbə tərəjw tə yam va. Dza yam paf ghəshi təhay kwambəwal, ka ndava ghənzəə dzəmbə yam, jəw ghəshi tərmbə ta yəpəshi. ²⁴ Nza'jəw mbəzli ta səɗa Yesəw kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Mba'a ghəshi fərghay tə hi. Ma kə ghəshi ngəci naa: «A Metər, a Metər, gwa'a ghəy!» kə ghəshi. Dza Yesəw pəlhəm satiy, sa satiy na na, nabə nabəti kar safə, lə legwepər dzəy tə ghən yam va lə bərçi. Sa gəzanakəshi na kwəma na, mba'a safə tsa va zlay viy, mba'a yam va dəkəshi, ɗəkəɗəkə pi mənıy tsəgha. ²⁵ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səɗa ci ki na: «Wa shiy ghəraɗwəya? Kwəma kəray ni ghwəy nefer ɓanavə ghwəy kaa Hyalaa?» kə.

Sa nata mbəzli ta səɗa ci kwəma mənıti Yesəw va nashi ki na, mba'a hazləni ghəratishi. Ka mananshi madanə nava kwəma gwa'a tsəgha. Ma kə ghəshi kwa jipə shi na: «Kay, kwətıy gəla tsatsa ndə ki! Ya kar safə lə yam na a ghəshi ɗanati fəti sa gəzanakəshi na kwəma lə bərçi ni!» kə ghəshi.

Kar Yesəw lə ndə gazlaka

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Ma ləy hwəm shi va ki na, dza kar Yesəw mba'a ghəshi kafəshi tə hidı ka Galilee tanjəshi dzəvəri tə kwəfa ka Galile. Mba'a ghəshi dzətishi tə hidı ka Gerazeni. ²⁷⁻²⁹ Mbə məlmə vay, mba'a tsahwəti ndə gazlaka niy nza tıfa. Tərəjw ghəci niy hiy mbə gazlaka ci va. Kala dza ma ghəci

lə kwəbejer. Kala hi ma kəghi, war dzar mbə kwəlihi nzəy tsa ci gwa'a tsəgha. Ka sancı ngəra'wə ghənzə. Sa ka məndiy dza, tsa məndi tsəghwa dividivi ci lə shıdshıd' ci kwa dənəw tsahi, ta mbay məndiy ndəghwəti na, ka na ghavə cəke' ngəəlivəri nıva shiy na naci. Sa ka gazlaka vaa dza na, zlənjər zlənjərəghə dzar mbə gamba, war tsəgha.

Ma sa səkway Yesəw kwa kwambəwal na, mba'a ndə gazlaka tsa va nay. Dza na mba'a ngwəmata lala, kə ka dzar dzəmbə kwəma Yesəw. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəy, ka gəzə kwəma kaa Yesəw zlanzlan, a kə na: «A Yesəw Zəghwə Hyala ta ghwəmə, ta njaa dı gha lə ya?» kə. Dza Yesəw ka gəzə kwəma kaa hyeler va lə bərçi, a kə na: «Səvəriŋwəyəm mbə ntsa» kə. Ma kə ndə gazlaka tsa va ki na: «A cə'wəŋee, ka sara ngəra'wə gha na gha ma» kə. ³⁰ Sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa ngəci ki na: «A slən tsa ghaa?» kə. Ma kə ntsa va na: «Mbəzli dən» kə. Dən tərənjw niy basəmbəvashi hyeler mbə ghən ci, va tsəgha niy gəzə na kwəma va tsəgha. ³¹ Dzəghwa hyeler va tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə ghəshi na: «Titihwə ka tihənjəy gha səvəri mbə ghən ntsa, ta dza ta kalaghwanəy kwa kə'wə tsa hwərhwər tsa va ma» kə ghəshi.

³² Ge'i tə pətsa mənıva shi va vay, a garəwa ngəreder tərənjw niy nza tıba. Mbə pala shi zəmə shi dzəghwa vəgha kəlan. Dza hyeler va tapə ta cə'wə Yesəw dıba, a kə ghəshi na: «Ndanəy kwal, a ghəy səvəriŋəy dzanəy dzəmbə ngəreder ni» kə ghəshi. Dza Yesəw mba'a zlatanavəshi kwal. ³³ Sa zlatanavəshi Yesəw kwal ki na, dza hyeler va shaa ghəshi səvəriishi mbə ghən ntsa va, shəbətə shəbətəmbəvashi mbə ghən ngəreder va. Dza ngəreder va gəgəgəgə ghəshi kafəshi səəkə mə kəlan tsa va, səəkə ghəshi na'i ghəshi shakatəvashi tə kwəfa. Bətə ghəshi zashi kwaba.

³⁴ Mbəzliy niy makə ngəreder va na, tıba ghəshi niy nza ka nata kwəmaa mənıva. Ma sa nata ghəshi na, bəvbəpə ghəshi hwəshiy dzəmbə məlmə, lə dzar mbə giwahi vəgha məlmə, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi tsava bar kaa mbəzli. ³⁵ Sa favə mbəzli nava kwəma na, kəram ghəshi madishi, ta dzaa nata kwəmaa mənıta va. Ndəs ghəshi tsəhəshi vəgha Yesəw. Mba'a ghəshi kəsəy zal tsa səvəriita gazlaka va mbə ghən ci mənəzəy vəgha Yesəw. Mba'a pakən kwəban kən ghən ci, lə məhərli ci və wəzə. Ma sa nay ghəshi tsəgha na, ka ghərənshi hazlənı. ³⁶ Dzəghwa mbəzliy niy nashi shi va va gwanashi njasa mənishi ghəshi, mba'a ghəshi slanəkəshi kaa mbəzliy səəkəshi va, njasa gha gazlaka vaa səvəriita mbə ghən ntsa va. ³⁷ Ma sa favə ghəshi kwəma va na, dza mbəzli mbə məlmə va gwanashi, ka cə'wə Yesəw a ghəci barvay tə hidı shi, sa nzana tərənjw ghəshi hazlənishi va nava kwəma. Mba'a Yesəw zhay zhəghwa kwambəwal, ka dzay.

³⁸⁻³⁹ Dza ntsa səvəriita gazlaka va mbə ghən ci, tapə ta cə'wə Yesəw, ma kə na: «Yan pə gha, e nəwvəŋa» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Awə, mbalaa jigihı, a gha dzaa gəzanshi kwəma mənıtəŋa Hyala na gwanata kaa nihwəti mbəzli» kə. Sa gəzanakə Yesəw tsəgha ki na, dza ntsa va ka dzay jigihı. Jigihı na na, ka gəzanshi kwəma mananati Yesəw va kaa mbəzli mbə məlmə gwanashi.

Kar Yesəw lə Zhayrəsə mba'a nahwəti mali səkwa miymiy kwa hwər nza

(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ Dzəghwa ki sa zhəghəkəvay Yesəw səəkə pəri tsahwəti həlbə na, mba'a mbəzli basəshi tərənjw, sa nzana mbə ndəghə ghəshi niy nza gwanashi. Dza mba'a ghəshi ka'wəti ki. ⁴¹⁻⁴² Mba'a tsahwəti ndə niy nza

tifa, ntsa dikē tsa ghēci mbē *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Zhayrəsə, kə mēndi kaa slən tsa ci. Mba'a zha və kwətinja, mənɔ lə bakə piya nɔ.

Dza na mba'a tərətə gwərapətə tərənɔ, tərə na war miy nəfə. Dza ntsa va ndəs səkəy dzəvəgha Yesəw. Dza na tsəfəkwə tsəfəkwəy tə shinin ci kwa kwəma Yesəw ta cə'wə, a kə kaa ngəci na: «Titihwə dzam dzakə ghi tsee, a gha dzaa mbəlītəra zhee nza na gwərapətə» kə. Dza Yesəw mba'a zləbavə. Kafə ghēci kafəy ta dzaa dzakə ghi tsa va. Ma ghēci mbē kwal na, war a mbəzliy nəw dishi, rəf rəf rəf ghəshi kwasəbə.

⁴³ Mbē mbəzli va na, mba'a nahwəti mali niy nza tifa, gwərapətə ghənɔ. Piya nɔ mənɔ lə bakə, war mbē səkwa miymiy kwa hwər nɔ. Pənɔw pənɔw ghənɔ dənəramti shi ta dəvə nɔ kaa ka ciki ghwə'i, ta pəla mbəli ghən tsa nɔ. Tərəh ntsaa mbay mbəliti. ⁴⁴ Dza na ki, kət kətəghəvataa dzəvəgha Yesəw zhəkə ləy hwəm ci, kə dapə, ghənɔ dapay mətəni kwəbanɔ tsa ci. War ghwəla tsəgha na, nza'jəw miymiy nɔ və slashi lə səkwa, mba'a mbəlita. ⁴⁵ Ma sa ndənɔway mali va Yesəw na, dza Yesəw ka dəw va mbəzli, ma kə na: «Wa ntsaa daparaa?» kə. Ya wa ndə mbē mbəzli kwasəbə va na: «Am, yən na na yaw, am, yən na na yaw, am, yən na na yaw» ghəshiy gəzə. Ma kə Piyer na: «A ntsa ghəy dikə tsa, a nava kia? Mba'a gha nashi mbəzli dishi rəf rəf rəf kwasəbə gha na, zhini gha ka dəw, wa ntsaa daparaa, pə gha shəkəna?» kə. ⁴⁶ Ma kə Yesəw na: «Yanɔ war a ndə dapara, sa nzanay, e favə bərɔci tikəvərivashi mbə ya» kə.

⁴⁷ Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa mali va mba'a sənay, a mēndi sənara, ka mbələyvara yaw, kə. Dza na shələhwə shələhwə səkətəta dzəvəgha Yesəw kala gwəgwərə. Kə tsəfəkwə tsəfəkwəta kwa səfa ci. Dza na cəkə' gəzanakə kwəma dapə na ti kaa Yesəw, tifa kwa kwəma mbəzli gwanashi. Mba'a gəzanakə njasa mbəlita na va zəlghwə tsa nɔ ghala dapay na va. ⁴⁸ Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə Yesəw ngəta na: «A zhee, a gha mbəlina tə sa ndara gha nəfə tsa gha. Mbala lə zərkə mbē nɔfə tsa gha» kə.

⁴⁹ Ma Yesəw mbē gəzə kwəma va kaa mali va tsəgha na, ndəs ntsa kəghi tsa Zhayrəsə səkəy. A kə kaa Zhayrəsə na: «A zha gha va mətita, ka maw ghaa gagay Metər ma» kə. ⁵⁰ Mba'a Yesəw favə kwəma gəzə ntsa va va. Ma kə kaa Zhayrəsə na: «A Zhayrəsə, ka dza her gha ma, banavə nəfə tsa gha kaa Hyala gwa'a tsəgha, ta mbəlita dza zha gha va» kə. War a ghəshiy nəw lə kwal tsa shi.

⁵¹ Dza ndəs ghəshi tsəhəshi miy dəgha Zhayrəsə ki. Dza Yesəw mba'a makəti mbəzli gwanashi ni va dzakə ghi tsa va kwasəbə. Kwataka Piyer, ghəshi lə kar Zhanɔ lə Zhakə, mba'a kar dəta zha va lə mbəghəta shi pəməvə na gwa'a tsəgha. ⁵² Ma sa dzakəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsashi nihwəti mbəzli, war a ghəshiy wahə, ka tihwəniy dzəkən zha va. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Kadiwəm, ka wahə ghwəy ma. Mətita zha naw, hiy bəhwə na gwa'a tsəgha» kə. ⁵³ Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə na va tsəgha na, njasa pə'wə na kwəma ka gazlaka ghəshiy nighə. Sa sənay ghəshi a zha va mətita, kə ghəshi. ⁵⁴ Dzəghwa Yesəw naci ki, tasl kəsəvə zha va tə dəvə nɔ. Ma kə kaa ngəta zlanɔlanɔ na: «A zhee, satina!» kə ⁵⁵ War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, nza'jəw piy tsa nɔ zhəkəy zhəmbə. Kə pəlhəm satita. Ma kə Yesəw kaa mbəzli, sa satita na na: «Bantam shi zəmə a ghənɔzə zəmə shi» kə. ⁵⁶ Dza nava kwəma, mba'a mananatishi

madfaŋa kaa kar dəta zha va, lə mbəghəta. Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Əntaa ghwəy dzaa gəzə kwəma na ya kaa waba ma» kə.

9

*Njasa ghwəni Yesəw *mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni*

(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw mba'a bəsəti mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni. Dza na mba'a bənavəshi bərzi ta tihə hyeler gwanashi səvəri mbə ghən mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə. ² Dzəghwa na ki, mba'a ghwənashi ta gəzə kwəmaa dzəkən sləkə tsa dza Hyalaa sləkə mbəzli, lə ta mbəli ka zəlghwə, ³ ma kə ngəshi na: «Mbalam, ghwəy kafəy, əntaa ghwəy dzaa bə ya waba ta dəvə ghwəy ma. Ya gəta, ya mbəl ta bə shiy, ya shi zəmə, ya gənay, əntaa ghwəy bə ma. Zhini bay, ya tsama ndə mbə ghwəy na, əntaa ghəci bə kwəbənər bakə ta dza va ma. ⁴ Ya mbə namaba məlmə dza ghwəy tsəhəŋwəyəy, mba'a kə ndə ka'wətəŋwəy kəghi tsa ci na, əntaa ghwəy mbəərə ghi ma. War kəghi tsa kwətəŋ tsa pə ghwəy taa nzəy pa' fəca dza ghwəy səvəriŋwəy mbə nava məlmə.

⁵ Mba'a pə ghwəy tsəhəŋwəy mbə məlmə, kala zləba fəŋwəy gwəci tsa ghwəy mbəzli mbəy, səvəriŋwəy tə ghwəy mbə nava məlmə. Ghwəy səvəri, nza ghwəy batamti kwərbi mbə məlmə shi tə shidshid ghwəy, ta mbə ghəshiy sənay a ghəshi mənti *kwəma jikir na, kə ghəshi» kə.

⁶ Ma sa gəzanakəshi Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a mbəzli ta səfa ci va kafəshi. Dza ghəshi ka dzar mbə məlməhi gwanashi, ka gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ka mbəmbəli ka zəlghwə ya kwəma kəsashi ghəshi gwa'a.

*Njasa səy *Erədə*

(Mt 14:1-12; Mk 6:14-29)

⁷ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, cəke' ngwəmna Erədə favə kwəma məməni Yesəw va. Dzəghwa ra'i ghəci zay va nava kwəma tsəgha. Sa nzana, ma nihwəti mbəzli: «Wa Zhaŋ tsa niy mənipə *batem va na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi niy ni. ⁸ Ma kə nihwəti na: «*Eli ndə gəzə kwəma Hyala na sava tsahwəy na» kə niva. Ma kə nihwəti bə na: «Waa ndə gəzə kwəma Hyala tsa mbəradzə na sava zhəkəməy na kwa kwəli» kə ghəshi. ⁹ Ma kə Erədə na naci ki na: «Ya gar nə ya Zhaŋ na sava pənəy, e niy slanti ghən tə Zhaŋ. Əy wa ndə na, tsatsa ntsa gəzə məndi tsa kwəmaa dzəkən tsətsə dība kia?» kə. Dza tapə ghəci mbə pəla kwal tsaə nay Yesəw də'wə ghən tsa ci ki.

Yesəw lə mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Zhj 6:1-14)

¹⁰ Ma sa dza *ka kwal Yesəw mənikə slənəy niy ghwənashi Yesəw va ti ki na, mba'a ghəshi zhəkəshi. Cəke' ghəshi gəzanakə shi məmənəhwə ghəshi kaa Yesəw. Dza Yesəw mba'a pəməvəshi ka dzay li shiy dzəti pətsa kama mbəzli ti, ta dza nzəyshi kwətishi. Pətsa dzashi ghəshi vaa dzəti na, ndəkəwə ghəci vəgha məlmə Betəsayda. ¹¹ Nza'jəw mbəzli dən sənivəshi, mba'a ghəshi nəwghəshi tə səbə. Dzəghwa sa tsəhəshi ghəshi vəgha Yesəw na, mba'a ka'wətishi lə nəfə kwətəŋ. Dza na mba'a gəzanavəshi kwəma njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli. Mba'a mbalamti niy səəkəshi ta mbəli ghən tsa shi va zəlghwə.

¹² Dzəghwa mba'a tihwer 'wati məniva, ma sa nata *mbəzli ta səda Yesəw va mən lə bakə ni vici ndəkwə ndəkwə ta pəkw na, dza ghəshi, kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Wəzəba banavə gha kwal kaa mbəzli ni, a ghəshi ndanivaa dzashi dzar mbə məlməhi lə mbə giwahi ndəkwə ndəkwə ni, ta pala shi zəmə shi, lə pətsa dza ghəshiy hi ti gwa'a. Sa nzanay, gamba na pətsa nza ghwəmmə tsa ti tika» kə ghəshi. ¹³ Ma kə Yesəw ngəshi naci ki na: «Banshim shi zəmə də'wə ghən tsa ghwəy, a ghəshi zəməshi» kə. Ma kə ghəshi ngəci na: «Nihwəti shiy va ghəy tikə, kala war peŋ cifəy mba'a kərpi bakəshiy. Mba'a pə ghaa dī ghəy dza ta pa shi zəmə, ta bānsi kaa mbəzli tikə ni gwanashiy, mbə nava» kə ghəshi. ¹⁴ Zhəyəy niy nza tə pətsa vay, a ghəshi mən̄ti gar bələkwə bələkwə cifə mətəkə. Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci na: «Tihəvərim mbəzli va, a ghəshi nzəyshi, cifə mətəkə, cifə mətəkə, cifə mətəkə» kə. ¹⁵ Dza mbəzli ta səda ci mba'a ghəshi tihəvərishī njasa gəzəkə na va, mba'a mbəzli va nzəyshi gwanashi.

¹⁶ Ma sa nzəyshi mbəzli ki na, dza Yesəw tsəgha, hən bəvə peŋ tsa cifə tsa va mba'a kərpi bakə ni va ta dəvə ci, mba'a kafata kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə va. Ma sa mananati na 'wəsa kaa Hyala na, dza na mba'a ngangavəri peŋ tsa va, mba'a banavə kaa mbəzli ta səda ci, a ghəshi tahanshi kaa mbəzli dfaŋ ni va. Dza mbəzli ta səda ci hən hən ghəshi bəvə, ka tahanshi kaa mbəzli. ¹⁷ Mba'a mbəzli va zəməhwə shi va gwanashi, bəhə bəhə bəhə ghəshi, mba'a mbəvəli tərə. Dza mən̄di kaa naa tərmbəta mbəvəli basə basə mən̄di basəti, gyađə gyađə ghwani mən lə bakə.

*Piyer gəzə: «Yesəw na *Kəristəw» kə
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-30)*

¹⁸ Ma tə nahwəti vici ki na, mba'a Yesəw dzaa nzəyəy kwətiy ka cə'wə Hyala. Dza mbəzli ta səda ci ndəs ghəshi səəkəshiy dzəvəgha. Ma sa səəkəshi ghəshi na, dza na ka dəw kwəma və shi, a kə na: «A ndə nzee ka mbəzliy ni baya?» kə.

¹⁹ Ma kə ghəshi ngəci na: «Zhaŋ tsaa mən̄ipə *batem nza gha, ka nihwəti mbəzliy ni. Nihwəti na: *Əli nza gha, kə ghəshi. Ma nihwəti bā na: Tsahwəti ndə mbə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə zhakatiy na mbə mət̄i nza gha, kə shi» kə mbəzli ta səda ci. ²⁰ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ghwəy na ghwəy kiy, wa ndə nzee ka ghwəy nia?» kə. Ma kə Piyer na: «Ghay Kəristəw nza gha, Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli» kə.

²¹ Ma sa gəzəkə Piyer tsəgha na, dza Yesəw mba'a makətishi vantaa ghəshi dzaa gəzə kwəma va, ya kaa waba.

*Yesəw gəzə kwəma mət̄i ci lə zhakati tsa ci mbə mət̄i
(Mt 16:20-28; Mk 8:30-9:1)*

²² Ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səda ci dība na: «Yən yən, Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta sahwə ngəra'wə dzee dalala. Mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka bən̄ipə kwəma pəhəti Hyalay, ka dza ghəshiy dī mət̄sə yaw. Ta paslan̄təra dza mən̄di, ma sa kee mət̄iray, ta zhakatira dzee mbə mət̄i, tə kwa mahkana vicee kwa kwəli» kə. ²³ Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi ki na: «Mba'a kə ndə dī nəwray, a kə tsava ndə zlay zəzəə dzəkən tsa ci ghən, mba'a zləbavə sa ngəra'wə lə mət̄ita gwa'a, njasa səəmə vici, ma nza ghəci

nəwra. ²⁴ Sa nzana, ya wa ntsaa dī mbəliti piy tsa ci tikə tə hidfiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hidfi tə mbərkə kwəma yay, ta mbəliti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza tsava ndə. ²⁵ Nay ghwəy na, ya shi tə hidfi ni gwa'a gwa'aa kwəməvə ndə mba'a piy tsa ci mə ghwəmə zay, awə na mba'a yadamti ghən tsa ciy, shiy tifa ndəə 'wəy ti mbə kwəma va tsəghaw. ²⁶ Mba'a kə ndəə ha'wə va ndəgha fətiy dzəkənee, ya va gəzə kwəmee kaa mbəzliy, ta ha'wə dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri va ndəgha fətiy dzəkən kwərakwə, ghala vəghwə tsa dzee zhekə mbə shəndəkə tsee lə mbə shəndəkə tsa Dirə, mba'a sa ka kwal ci dəwdew ni mə ghwəmə. ²⁷ A gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy ghwəy mbəzli tikə niy, ka ghəshi gha bəkwə na ta nay dza ghəshi njasa dza Hyalaa sləkə mbəzli» kə.

*Yesəw mə kəlan lə nihwəti *mbəzli ta səda ci*
(Mt 17:1-8; Mk 9:2-8)

²⁸ Ma sa məniy hi gar dəghəsə ləy hwəm kwəma gəzəkə Yesəw va ki na, dza na mba'a pəməvə kar Piyer, lə Zhanj mba'a Zhakə. Mba'a dzay li shiy dzəmə kəlan ta cə'wə Hyala. ²⁹ Sa tsəhəshi ghəshi ki na, mba'a 'wati cə'wə. Ma ghəci mbə cə'wə na, dza pətsa mbə kwəma ci mba'a zhəghəkə nahwəti pa. Ma kwəbejer kən ghən ci na, tezlezlezlezi ghəshi zhəghəshi, ka mbərə. ³⁰⁻³¹ Dzəghwa, vətəghə zhər bakə təzlishi tifa lə shəndəkə tsa mə ghwəmə kən shi. Dza ghəshi ka gəzə kwəma lə Yesəw dzəkən məti dza na va ta məti mbə məlmə Zherəwzalem, ta kərkə sləni ci niy ghwənikə Hyala ti. Zhər vay kar *Məyizə lə *Eli niy nza ghəshi. ³² Ma kar Piyer lə nihwəti mbəzli va ghalaba nashi ki na, cinj cinj ghəshi ba banti hi. Dzəghwa mba'a ghəshi fərgəshi. Sa fərgəshi ghəshi na, mba'a ghəshi niy shəndəkə tsa Yesəw, lə zhər bakə ni va nza na li shi. ³³ Dza mbəzli bakə ni va ki, mba'a ghəshi kafəshi ta zhashi. Ma ghəshi mbə tihəva lə Yesəw ki, ma kə Piyer kaa Yesəw na: «A Metər, jəw na wəzə ghwəmmə nzəyəmmə tə pətsaw, kadiw a ghəy danəti ceker mahkan. Kwətinj tsa gha, mba'a tsa Məyizə, mba'a tsa Eli» kə. Ma na Piyerəy, niy sənay ghən tsa kwəma dī na va gəzə naw. ³⁴ Ma ghəci mbə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə kwəlefi tə ghwəmə zləlahə səkəshi, zhəmakə məcakwə shi dzəkənshi kən kar Yesəw lə mbəzli bakə ni va. Ma sa nata *mbəzli ta səda Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a her shi dzashi. ³⁵ Fa ghəshi na, məli Hyalaa gəzanshi kwəmaa dzəkən Yesəw səkə mbə kwəlefi va, ma kə na: «Favə tə ghwəy, ava ghəci na Zəghwee təravee, fam kwəma və» kə. ³⁶ War sa gəzamtə məli Hyala kwəma na, nay ndə ghəshi tifa ghwəlaw, war Yesəw kwətiy. Ləy hwəm kwəma va na, gwənjəshi mbəzli ta səda Yesəw niy nzəyshi, kala gəzə ma kwəma nata ghəshi va, ya kaa waba nzə.

Yesəw lə zəghwə nza bashakə və
(Mt 17:14-18; Mk 9:14-27)

³⁷ Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a kar Yesəw lə *mbəzli ta səda ci va mahkan ni səkwaschi mə kəlan tsa va. Ma sa səkwaschi ghəshi na, dza mbəzli danj, mba'a ghəshi səkəshiy dzəghwa kwəma Yesəw. ³⁸ Dza tsahwəti ndə mbə mbəzliy basəshi va, ka zlanj kwəma, ma kə na: «A ntsa dikə tsa, ə cə'wəjəe, nighətima zəghwee na, war kwətinjəy na tsəgha vəya. ³⁹ Sana kiy ndə bashakə na. Kafəy ma bashakə tsa va tiy, war ə ka

naa ngwəmə lala, ka mərmərə lə bərçi. Ka gha nighə na tsəkwəf kwəf kwəf gwifgwifi ta miy ci. Tərəŋw ka naa sanamiy ngəra'wə. 'Yahə'yahə ka naa gha dəkə mbə ghən ci kafəy ma na ti. ⁴⁰ Naa niy səkəkəree, ka cə'wə mbəzli ta səfa gha nee, a ghəshi təhamtəra bashakə tsa va mbə ghən ci, pən na, kala mbay ghəshiy tahamti» kə.

⁴¹ Ma sa gəzəkə ntsa va tsəgha, ma kə Yesəw kaa mbəzli na: «Mata ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa gəmgəm niy, banavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyalaw. Pa' hwəm di ghwəy yən nzəyra lə ghwəy kia? Hwəm dzee kərə lə sə'wa kwəma ghwəy kia?» kə. Sa gəzəkə na tsəgha, a kə kaa dəy zəghwə va na: «Pəmərə zəghwə gha vaa səkəkə tikə» kə. ⁴² Dza məndi ka dza ta pəmə zəghwə va. Ma ghəci mbə səkəkə na, dza bashakə tsa va, mbəfə fati tə pi. War a ghəciy mərmərə lə bərçi. Dəzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzanakə kwəma lə bərçi kaa bashakə tsa va, mba'a tahamti. Dza na kwəriŋ mbəlanti zəghwə va, mba'a pəmanavə kaa dəy. ⁴³ Ma sa nashi mbəzli tiḃa gwanashi shi va na, ka mananshi maḃaŋa, sa nata ghəshi bərçi Hyala.

Yesəw zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci lə zhakati tsa ci mbə məti (Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Ya wa ndə na, war mbə mananci maḃaŋa kwəma mənti Yesəw va ki. Ma kə kaa mbəzli ta səfa ci na: ⁴⁴ «Kwəma dzee na ta gəzanwəy sanay, fə tə ghwəy ghən ti wəzə. Ma yən yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta kəsəvəra dza məndi, mba'am fambərə mbə dəvə mbəzli» kə. ⁴⁵ Ma mbəzli ta səfa ci nashi ki na, favə shi di Yesəw gəzə ghəshiw. Mbəmbə niy nza sləkar tsa kwəma va və shi, va nəghətəa ghəshi favə shi di naa gəzə. Mbə ghəranshi hazləni niy nza ta dəw shi va va Yesəw.

Tsama ndə na ntsa dikə tsaa?

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

⁴⁶ Dəzəghwa *mbəzli ta səfa Yesəw, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ngərə ghəpə kwa jipə shi, ta mbəə sənay, nda a ntsaa gwəra dikə mbə shi. ⁴⁷ Mbalaa cəkə' sənata Yesəw kwəma təkə ghəshi mbə nefer shi, naci ki. Dəzəghwa na kaa zəghwə jəwə pəm pəməvə, dza na mba'a garəy kwa kwəma ci. ⁴⁸ Ma kə kaa ngəshi na: «Nay ghwəy na, a gəzanwəy ya, ya wa ntsaa ka'wəti zəghwə jəwə nja sasa tə mbərkə kwəma yay, yən də'wə ghən tsee na sa ka'wəti na tsəgha. Mba'a kə ndə ka'wətəray, aa ka'wəti ntsaa ghwənəkəra va kwərakwə. Sa nzanay ntsaa dzaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə mbə ghwəy gwənanwəyəy, ghəci na ntsa dikə tsa» kə.

Tsa ghwəmmə ndə na ntsaa pa ma jaka lə ghwəmmə

(Mk 9:38-40)

⁴⁹ Ma sa gəzamti Yesəw kwəma, ma kə Zhan kaa ngəci na: «A Metər, a ghəy nay tsahwəti ndə ghəci mbə tiḃə gazlaka lə slən tsa gha. Mba'a ghəy makəti na ghəy, sa kama na kwasəbə ghwəmmə» kə. ⁵⁰ Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlayəm, ka makə ghwəy ma. Sa nzana, ma ntsaa kama mbə jaka lə ghwəyəy, ntsa ghwəy na tsava ndə» kə.

*Mbəzli mbə nahwəti məlmə tə hidfi ka *Samarī kala zləḃa ma ka'wə Yesəw*

⁵¹ Dəzəghwa vici dza Yesəw ta dzay dzəmə ghwəmə ti, mba'a kətəkəvata. Ghala vəghwə tsa vay, dza na mba'a pəhəti dzaa dzəmbə məlmə

Zherəwzalem mbə nəfə tsa ci. ⁵² Sa pəhəti na tsəgha na, dza na, mba'a ghwənashi ka ghwəni miy tə kwəma ci. Dza mbəzli va pəkəw ghəshi dzashi, ndəs ghəshi tsəhəshi mbə nahwəti məlmə tə hidfi ka Samari ta dzaa gwəmanati pi fə gwəci tsa Yesəw mbə. ⁵³ Ma mbəzli mbə məlmə va na, kala zləba ka'wə ci ghəshi, sa nzana va dzəmbə məlmə Zherəwzalem ghəci dza. * ⁵⁴ Ma sa nata *mbəzli ta səfa Yesəw, kar Zhakə ghəshi lə Zhan nava kwəma tsəgha, ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, ka dī gha ghəy cə'wə Hyala a ghənzə ghwənəkəghwa ghwə səəkə mə ghwəməə ndamtishi na?» kə ghəshi. ⁵⁵ 'Wakəvə Yesəw tsəgha tərəd, zhəghətəvay, dza kwa shi, ka nabəshi. Ma kə ngəshi na: «A ntsaa fambənəwəy gəla nana zəzə kwəma mbə ghən tsa ghəwəya? Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta zamti piy tsa mbəzli səəkə yaw, ta mbəlishi səəkəe» kə. ⁵⁶ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə nahwəti məlmə.

Kar Yesəw lə mbəzliy dī nəw ci
(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Ma kar Yesəw kwa kwal mbə dza ki na, dza tsahwəti ndə tifa, mba'a ghəvə gəzanci kwəma. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta nəwŋa dzee, ya pa' kwəmafa dza ghaa dza» kə.

⁵⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A pə gha zəzəvə kwəma wəzə di, a gha sənay, ma kənkiđiy a ghi tsa shi və shi mbə hidfi. 'Yegwer ɓa na, lə tsa shi ghi ghəshi mə fə. Ma na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy tsee ghi tifa gar dəkətəvaree mbə kiw» kə. ⁵⁹ Ma kə kaa tsahwəti ndə na: «Nəwra dzam» kə. Ma kə ntsa va na: «A Ndə sləkəpə, ndara kwal, e dzaa lamti dirə di, kee gha səəkə ta nəwŋa» kə. ⁶⁰ Ma kə Yesəw ngəci na: «Zlashi mbəreketi tifa a ghəshi lala ghən tsa shi. Na na ghay, mbala ta gəzə njasa sləkə Hyala mbəzli» kə. ⁶¹ Ma kə tsahwəti ndə kaa Yesəw ɓa na: «Yən neyey, ta nəwŋa dzee Ntsee dikə tsa. Ma nanzə kiy, ndara kwal e dzaa səkwamti mbəzli kəghi tsee, ma nzee səəkə ta nəwŋa» kə. ⁶² Ma kə Yesəw ngəci na: «Mba'a kə ndə kəsəvə ngwər slay ta za, zhini mba'a dzay ta nighə pətsa zhəy ləy hwəməy, ta dzay dza ngwər tsa vaa dzəvəgha bəla. Tsəgha na lə ntsaa dī nəwra kwərakwə, mba'a kə zhiniy dzay ta zəzə shi dzəy lə hwəməy, dzəkəwətəvay tsava ndə ta gəzə sləkə tsa dza Hyalaa sləkə mbəzliw» kə.

Yesəw mbə ghwəni mbəzli mbərfəŋ mətsəkə bakəti ta gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli

10

¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza Yesəw Ntsaa sləkəpə mba'a tərəvə nihwəti mbəzli mbərfəŋ mətsəkə bakəti. Dza na mba'a ghwənashi, bakə bakə kwa zərə shi, a ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma ci, dzar mbə məlməhi gwa'a gwa'a lə dzəti pətsa dza naa dza də'wə ghən tsa ci. ² Dzəghwa, ma kə kaa ngəshi kwa fir na: «A mbəzlee, dāŋ shi zəmə nakamtəvashi kwamti ngar na, daw mbəzli ta ɓasəshi səəkə tə vəhəə jighi. Ghənzə tsəghay, cə'wə pə ghəwəy cə'wə ndə za tsa va, a ghəci mətsəhə ghwəni nihwəti mbəzli dzəmti, ta mananci shi ci vaa səəkə» kə. ³ Ma kə difa na: «Nana kiy satim, mbalam, aa ghwənəŋwəy ya, nja

ndərazhi tenkesli ka mēndi vaa kambə mbə jipəjipə dəghwava jezli.
⁴ Əntaa ghwəy dzaa bə ya mbəl pas tsaa bə gəna kwa, ya mbəl ndə dza ta wə, ya kwəkweher nzə ma. Ghwəy mbə kwaləy, əntaa ghwəy səkwə mbəzli ma.

⁵ Ya tsama ghi dza ghwəy dzəkənjwəyəy: “Ndanjwəy zərkə Hyala mbə nzəy tsa ghwəy kəykə” pə ghwəy taa ni kaa mbəzli kəyba ghwəy dzəkə.
⁶ Ma ghalaba, mba'a kə ntsa zərkə nəfə tsa kəghi tsa vay, ta dzəkən dza zərkə tsa bəghə ghwəy va. Ma kala gəla tsava ndə kəybay, ka dza zərkə tsa gəzanshi ghwəy vaa nza kən shi ghwəlaw. ⁷ Mba'a kə ndə ka'wətnəwəy kəghi tsa ciy, nzəynwəy tə ghwəy kəyba. Ka zəmə shi zəmə bənjwəy mēndi kəyba, ka sa shi sa bənjwəy mēndi kəyba diba. Sa nzanay, mba'a kə ndə ghəra sləni na, aa təbə mēndiy nganci shi zəmə ci. Əntaa ghwəy dzaa tədi ghi kəy pətsa gha ghwəy nzəy kəy, ta dzəkə tsahwəti ghi, mbə mələm kwətiŋ na ma.

⁸ Mba'a pə ghwəy tsəhənjwəy mbə mələm, dza mba'a mēndi ka'wətnəwəy mbəy, a pə ghwəy taa zəmə shi dza mēndiy bənjwəy mbəba.
⁹ Ka zəlghwə dza ghwəy kəsashi mbəbay, ka mbəlishi. A pə ghwəy taa ni kaa mbəzli mbə mələm vay: “Ndəkwə ndəkwə na Hyala ta səkə ta sləkənjwəy” pə ghwəy taa ni ngəshi. ¹⁰ Ma mba'a pə ghwəy tsəhənjwəy mbə mələm, kala zləba ka'wənjwəy mēndi mbəy. Səvərinwəy tə ghwəy dzəti pətsa ka mēndiy basəva mbəba. Tsa' pə ghwəy taa ni ngəshiy:
¹¹ “Ava ghəy batənjwəy lə kwərbi mbə mələm ghwəy ta niy dzətishi tə shidshid ghəy, ta mbə ghwəy sənay a ghwəy mēnti *kwəma jikir na, pə ghwəy. Nanzə kiy, sənay tə ghwəy wəzə, ndəkwə ndəkwə na Hyala ta səkə ta sləkənjwəy” pə ghwəy taa ni ngəshi. ¹² A gəzanjwəyee, fəca dza Hyalaa mēni ngwəvəə dzəkən mbəzliy, tərənjwəba ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə nava mələm dza naa nza kən ngəra'wə tsaa dzaa nza kən mbəzli mbə mələm *Sədəm» kə Yesəw.

*Ngəra'wə tsaa dzaa dzəkən mbəzliy di ma zləba kwəma Yesəw
 (Mt 11:20-24)*

¹³ Dzəghwa, ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli mbə mələm Kwərazin lə ghwəy ghwəy mbəzli mbə mələm Bətəsayda, a ngəra'wə taa nza kən ghwəy. Sa nzana mbə mələm Tir lə mbə mələm Shidanjwə pən niy mənəhwə shi madəna madəna ni ni mənəhwəe mbə ghwəy nzay, ci mbəzli mbəba tsəfəkwəshi, ka tsati titihwə ka zhəghanti nzəy tsa shi kwa kwəma Hyala va kwəma shi jikir na nza. ¹⁴ Va tsəgha kiy, fəca dza Hyalaa mēni ngwəvəə dzəkən mbəzli na, tərənjwəba na ghwəy ngwəvəə dza naa nza kən na mbəzli mbə mələm Tir lə mbəzli mbə mələm Shidanjwə. ¹⁵ Ghwəy ghwəy mbəzli mbə mələm Kapernahwəm kiy, mbəzli dza mēndiy kafashiy dzəta ghwəmə nza ghəy na ghəy ki nə ghwəy na, nava tiba teepəw. Ta dzəghwa dza ghwəy pa' tə pətsa nza mbəreketi» kə Yesəw.

¹⁶ Ma kə kaa mbəzli ta səda ci diba ki na: «Ya wa ntsaa fa kwəma ghwəyəy, kwəmee fa na kwərakwə. Ya wa ntsaa di ma fa kwəma ghwəyəy, kwəmee di ma na fa kwərakwə. Ya wa ntsaa di ma fa kwəmee kwərakwə diba na, kwəma ntsaa ghwənara na sa di ma na va fa tsəgha» kə.

Mbəzli ghwənashi Yesəw va mbərfənj mətsəkə bakəti ni

¹⁷ Dzəghwa mbəzli mbərfəñ mətsəkə bakəti ni va niy ghwənashi Yesəw ki, mba'a ghəshi zhəghəkəvashi mbə dzashi va lə vəshi. Ma kə ghəshi kaa Yesəw sa səkəshi ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, lə hyelərshi dītəñəy na fəti. Sa ka ghəy tihəshi səvəri mbə ghən mbəzli lə slən tsa ghay, ka səvəri ghəshi» kə ghəshi. ¹⁸ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Tsəgha na, mbə nay *ndə jaka tsa Hyala niy nzee ghəci mbə tərə səkə mə ghwəmə, wampid, kə, nja wampidi van. ¹⁹ Favə tə ghwəy: Avee ndəñwəy bərçi ta dza ghwəy dzar tə sheshər lə dzar tə yəthi, zhini ka təfanəkən bərçi kaa ndə jaka tsa Hyala. Shiy tifa dzaa mbanwəyəw. ²⁰ Nanzə kiy, ka vəshi ghwəy war tə sa dītəñəy hyelər fəti ma, tə sa nzana mba'a Hyala tsaslitli slən tsa ghwəy mə ghwəmə pə ghwəy vəshi» kə Yesəw.

Yesəw vəshiy

(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ma ge'i ghala vəghwə tsa səkəshi mbəzli vaa gəzanci kwəma kaa Yesəw ki na, mba'a safə tsa Hyala dəwdəw tsa təhanay nəfə tsa Yesəw lə vəshi. Ma kə na: «A Dirə tsa sləkə ghwəmə lə hidfi, 'wəsa nə yə ngəñ, sa nzana ma kwəmaa niy mbələy gha na va mbəzli sənata kwəma ghəshi lə ka məhərliy, a gha canəkəvərishi kaa mbəzli daw daw ni tə sənata kwəma. A Di a faljəe, sa nzana tsəgha gha dī» kə.

²² Ma kə Yesəw kaa mbəzli ki na: «Mbə dəvee fambə Dirə shiy gwanashi. Ndə tifa mba'a sənata kwəmee kala war Dirəw. Ndə tifa sənata kwəma Dirə kala war yən yən Zəghwə ci, mba'a ntsa nə ya e dī canati Dirə pənəw» kə.

²³ Sa gəzəkə Yesəw tsəgha ki na, dza na, tərəf zhəghəghəvay dzar kwa mbəzli ta səfa ci. Ma kə kaa ngəshi kwətishi na: «Vəshi na va ghwəy, sa kwəmavə ghwəy nashi shi mənti Hyala lə mətsəhi ghwəy. ²⁴ Sa nzana e gəzanwəyəy, ka gəzə kwəma Hyala dəñ, lə mezhihizə dəñ niy dī na nashi shi nashi mətsəhi ghwəy ni sənənva, kalaa niy kwəmavə nashi ghəshi. Mbə dī fa kwəma favə ghwəy na sənənva ghəshi niy nza na, a kwəmavə fa nzə ghəshiw» kə.

*Bəli fir dzəkən ndə ka *Samari tsa məni kwəma wəzə na*

²⁵ Ma tə nahwəti vici na, dza tsahwəti *ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a səkəy dzəvəgha Yesəw ta ngali lə kwəma. Ma kə kaa Yesəw na: «A Metər, wa shi dzee mənti, kee kwəmavə piy tsa kədi maa?» kə.

²⁶ Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa nə məndi kaa kwəma tsaslitli məndi mbə kwəma pəhətəmmə Hyala ta mənia? Njaa na kwəma ka ghaa favə gha mbə jəngə nzaa?» kə. ²⁷ Ma kə ntsa va na: «A kə məndi mbə kwəma pəhəti Hyalay: "Dī pə ghaa dī Hyala gha sləkəñ, lə nəfə tsa gha gwanay, lə bərçi gha gwanashi, lə məhərli gha gwanata, mba'a gha bənavə ghən tsa gha gwanay. Zhini dibay, dī nihwəti mbəzli gwanashi njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə" kə məndi» kə.

²⁸ Ma sa zləbakə ntsa va tsəgha ki, ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Kay, wəzə zləbati gha kwəma va. Mbala məni war tsəgha, ta kwəmavə piy tsa kədi ma dza gha» kə.

²⁹ Ma ntsa va na, kala dī ghəci kwəma vaa kəray və. Ma kə kaa Yesəw ki na: «Yəñ, tsəgha na, sana kiy, wa na tsee ndə ghalaraa?» kə. ³⁰ Ma kə

Yesəw kaa zləbanci kwa fir na: «Tə nahwəti viciy, mba'a kafəy tsahwəti ndə Zhəwifə mbə məlmə Zherəwzalem ta dzaa dzəmbə məlmə Zherikwə. Ma ghəci mbə kwal na, mba'a ka ghəli pəslishi ti. Dza də'wə də'wə ghəshi də'wəti. Kwərat kwərat ghəshi səsərhəwə shiy kən ghən ci. Mba'a ghəshi pahwə shi wə gwanashi, ka dzashi. Tərə na war miy nəfə ta məti. ³¹ Ma kwa kwəma jəw na, dza tsahwəti ndə ta Hyala tsa mbə hwəlfə kwətij na li mba'a dzakə dza ci kwa kwal tsa va. Mba'a kəsay ntsa də'wəwə ka ghəli va bəzhehə tifa kwa kwal. Ma sa nay na na, dza na, wəsl wəslivə kwal tsa ci, mba'a zlay ntsa va tifa, ka dzay. ³² Ma kwa kwəma jəw ba na, zhəghwa tsahwəti ndə mbə hwəlfə Levi ba, ntsa nza ghəshi mbə hwəlfə kwətij na li, mba'a zhəkəy kwa kwal tsa va. Səkə na na, mba'a kəsay ntsa va war tə pətsa va bəzhehə. Ma sa nay na kwərakwə na, dza na wəsl wəslivə kwal tsa ci. Mba'a zlay ntsa va tifa, ka dzay. ³³ Ma kwa kwəma jəw difa kiy, dza tsahwəti ndə ka Samari, ndə məlmə kala kama mbə hwəlfə ci, mba'a dzakə dza ci kwərakwə. Səkə na ndəs tsəhəy vəgha ntsa va. War sa nay na naci ki na, mba'a hwər tsa ci zhanati tərənjw ti. ³⁴ Dzəghwa na kət kətəghəvay dzəvəgha ntsa va. Dza na kaa zheher ti njə'wə njə'wə naghəmtishi, dza na mba'a mananati ghwə'i tə zheher va, kə ki pəərə pəərə pəərətishi. Ma sa paramtishi na na, dza na tsəj bəvə, dfa famə mə kwəntəmca ci səkə na li. Dza na mba'a dzaa fəy mbə ciki tsa ka ka məlmə nzyə mbə tə gəna, ka zəlgəwə ntsa va mbəba. ³⁵ Ma tə way pi həzlimə ki na, mba'a kafəy ta dzay. Dza na mba'a bəvə gəna gar mbəl bakə, mba'a banavə kaa ndə ciki tsa va. Ma kə kaa ngəci na: "A dzaree ta dza, ndi gəna na, nza gha nighəə dzəkən ntsa va. Ya ə dza gəna dza ghaa zamti mbə kwəma ciy tənəti nanay, sa kee zhəghəkəvara mbə dzee na e taa zhanavəna sa gha" kə» kə Yesəw.

³⁶ Ma sa kədfamti Yesəw bəlanci fir tsa va kaa ndə bənipə kwəma pəhəti Hyala va ki, ma kə kaa ngəci na: «Mbə mbəzli mahkan ni va sana kiy, tsama na ndə ghalay ntsa də'wəwə ka ghəli vaa?» kə ngəci. ³⁷ Ma kə ntsa va na: «Vəya na neyey, ntsaa pəərəti zheher ci va na» kə. Ma kə Yesəw ki na: «Tsəgha na, gha kwərakwə kiy, mbala, gha dzaa dzaa mənə tsəgha» kə.

Yesəw kəghi tsa kar Martə lə Marəy

³⁸ Dzəghwa kar Yesəw ghəshi lə *mbəzli ta səfa ci, mba'a ghəshi kafəshi ta dza. Ma ghəshi mbə kwal na, mba'a ghəshi kəsata nahwəti məlmə. Mba'a nahwəti mali niy nza mbə məlmə va, Martə, kə mənədi kaa slən tsa nzə. Dza na mba'a ka wətishi kəghi tsa nzə. ³⁹ Martə vay, a zhaməmmə niy nza və, Marəy, kə mənədi kaa slən tsa nzə. Dza Marəy nanzə kiy, pa' pavə pətsa nzə vəgha Ndə sləkəpə. Dərasə nzyəta war ka fa kwəma gəzə Yesəw. ⁴⁰ Ma Martə nanzə ki na, war a ghənzəə tsəva lə ghəra sləni ghəngəhən ghəngəhən kwətita. Dzəghwa na, kaf kafəta, dza ndəs tsəhəta vəgha Yesəw. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, kwəmaa shashəna tifa mbə kwəma zhamərə na, sa zlara na tsa mbə sləni, war e tsəva mbə kwətira tsəy? Gəzanta a ghənzə kəətira» kə. ⁴¹ Ma kə Yesəw kaa ngəta na: «A Martə, wə nava dzaŋa gha ta təra kwəma tsəgha dənənən, ka tase ghən tsa gha tərənjw tay? ⁴² Shiy kwətij na shiy gwəramti e gəzəna nee ki. Na na Marəyəy, a təravə bəlaa gwəramti wəzə. Zlata a ghənzə fa kwəmee» kə.

11

*Njasa bəni Yesəw cə'wə Hyala kaa *mbəzli ta səda ci*
(Mt 6:9-13; 7:7-11)

¹ Ma tə nahwəti vici na, dza Yesəw ka cə'wə Hyala dzəghwa tə tsahwəti pi. Ma sa kədīy na lə cə'wə na, dza tsahwəti ndə kwətīj mbə mbəzli ta səda ci ka gəzanci kwəma, ma kə ngəci na: «A Ntsaa sləkənəy, bənavənəy cə'wə Hyala kwərakwə, njasa bənanavə Zhanj va kaa mbəzli ta səda ci» kə. ² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mba'a pə ghwəy cə'wə Hyalay. Vanta kwəma ka ghwəy gəzə:

A Dənəy,

a cə'wənə għəy nza mbəzli mbə sənay Hyala dəwdəw na nza għa, kə għəshi, ka fal slən tsa għa.

Mazə nza għa, səəkə sləkənəy.

³ Bənəy shi zəmə gar məkənəy vici va vici va.

⁴ Pəlatanəy kwəma għəy jikir na mənəti għəy.

Sa nzanay, kar għəy pəlata na mbəzliy

mənənəy *kwəma jikir na kwərakwə.

Ndəghwətənəy vantaa *ndə jaka dzaa həərətənəy

ta mənə kwəma jikir na.

Ava tsəgha ka ghwəy ni» kə Yesəw.

⁵ Zhini ma kə kaa ngəshi bə na: «Sənzənvay ava ndə mbə ghwəy, mba'a madigay və, dzəghwa na mbə dankala vərđi pəkw dzay dzakə għi tsa madigay tsa va. Ma kə kaa ngəci sa tsəhəy na na: "A madiga, va għa səəkəe, a għa ngavəra shi zəmə nzee watənə shi għa. ⁶ A səəkəy tsahwəti madigara ta wə kəghi tsee, kala shi zəmə vəya ta ngancishi" kə. ⁷ A kə madigay tsa məhəni va kaa ngəci na: "Am, am, am! Kaa gagara għa ma! Kəli kəli na dəgħee məcənata, məhəni għəy lə ndərazhəe gwənanəy.

Ka mbay ya satira tə pi hənə sənznəva ta ndənə shi vaw" kə ⁸ Ya tsəgha gəzəkə na na, war ə madigay tsa vaa gagay lə cə'wə va ki. Mba'a madigay tsa va sati y bənavə shi dəw na va gwa'a, sa gagay na, kala kama tə sa nza għəshiy madiga. ⁹ A gəzanwəy ya kiy, cə'wəm shiy va Hyala, ta ndənəwəyshi dza na. Pəlam shiy və, ta kwəməvəshi dza ghwəy. A pə ghwəy har, ta zləbənəwəy kwəma dza na. ¹⁰ Sa nzana, ya wa ntsaa cə'wə shiyəy, ta bənavəshi dza mənđi. Ya wa ntsaa pəla shiyəy, ta kwəməvəshi dza na. Ya wa ntsaa tsa yashiy dzakə għiy, ta zləbənəci kwəma dza mənđi.

¹¹ Didi tifa mbə ghwəy, ka dəw dafa zəghwə ci və na, dza tsən bəvə hakwə ka bənəci na? Ka dəw kəlipə għəci və na, nza naa bənavə shishi ka məjə'a kəlipə va na? ¹² Ya zəghwə ciy cə'wə slisli kwəkəwəla və na, nza naa bənəci yiti na? ¹³ Ma ghwəy ghwəy mbəzli gəmgəm ni mba'a ghwəy sənay bənəshi shi wəzə ni kaa ndərazhi ghwəy na, hanaba Dənəwəy tsa mə ghwəmə ka na mbay ma bənavə Safə tsa nzə dəwdəw tsa kaa mbəzliy cə'wə və shəkəna?» kə.

Dza kwa pətsa səəkə bərci tihə Yesəw hyeler li shi

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ A tsahwəti ndə niy nza tifa y, mba'a *hil niy pəhəti għani ci, kala mbə għəciy gəzə kwəma. Dzəghwa Yesəw tə nahwəti vici, mba'a tihəkəvəri hil tsa va mbə ntsa va. Ma sa səvəriy hil tsa va mbə na, ka gəzə kwəma ntsa va. Sa nata mbəzli dən ni va bəsəshi tə pətsa va nava kwəma

na, ka mananshi madʼana ghənzə. ¹⁵ Ma kə nihwəti mbəzli nashi ki na: «Belzhebəl, mazə tsa mbə hyeler bənci na bərçi tihə na va nihwəti hyeler səvəri mbə ghən mbəzli li shi» kə ghəshi.

¹⁶ Dza nihwəti bə, ka pəla ngali ci lə kwəma. Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «Mənti shi madʼana madʼana ni, ti dza ghəy gha sənay Hyala ghwənikəna na katan, pə ghəy» kə ghəshi. ¹⁷ Na na Yesəw naci ki na, gwa'a gwa'a ghəci sənata kwəma mbə ghən shi. Ma kə ngəshi na: «Mba'a kə mbəzli dikə dikə ni zəmə hidfi dzəmbəshi mbə pa jaka kwa jipə tsa shiy, ta zamti ghən tsa shi dza ghəshi. Ka ceker shi dzay, ka ngangazlavaa dzəkən nihwəti. ¹⁸ Mba'a kə *ndə jaka tsa Hyala dzəmbəy mbə pa lə mbəzli ciy, ta ndanivərivay dza mazə tsa ci va. Ma pə ghwəy mbə gəzə kwəma ghwəyəy, lə bərçi ndara Belzhebəl tihee hyeler mbə ghən mbəzli, pə ghwəy. ¹⁹ Mba'a pən tihə hyeler lə bərçi ndara Belzhebəl kiy, ya nihwəti mbəzli ghwəy va tihə hyeler va na, wa ntsaa bənsi ni shi va bərçi kia? Sləni ghəra mbəzli ghwəy vay, ti ghwəy sənay, a fəti va ghwəy, pə ghwəy mbə kwəma gəzəkə ghwəy na. ²⁰ Ma na nee na katan nay, lə bərçi Hyala tihee hyeler səvəri mbə mbəzli. Ma dī kwəma nata ghwəy na cinwəyəy: Wa na Hyala ghati sləkərwəy, dī naa gəzə» kə.

²¹ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Mba'a kə ndə bərçi pəhətəvay wəzə lə shi mbəzə ci, ka ndəghwə ghi tsa ciy, ndə tifa dzaa ndəjwashi shi ciw. ²² Ma mba'a kə tsahwəti ntsaa tanəti tə bərçi səəkəy dzəkən, mba'a təfanakənəy, ta pahwə shi mbəz ci va niy vəshi na ti shi dza ntsa va. Shi dza na vaa pahwə və na, mba'a tatahamtishi.

²³ A na neyey, ma ntsaa ni ghwəm na lə gha na yaw, kəy, ndə mbəz tsee na tsava ndə. Ntsaa kəətira ma mbə sləni yay, slənee vaa lidī na» kə Yesəw.

Njasa ka gazlakaa zhəghəvaa zhəmbə ndə (Mt 12:43-45)

²⁴ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Mba'a kə gazlaka niy nza mbə ghən ndə, dza mba'a səvəritay, a ka naa dza dza, ka təwrə dzar mbə gamba, ta pəla pətsa dza naa mbay dəkətəvata ti. Ma sa ka na dza kala kwəmavə pi ghənzəy, ka na dza mbə zəzə kwəma nzəy: “Ma ghənzə tsəgha na, wəzəba zhəree zhəmbə ciki tsee vaa səvəri dēe mbə” dza naa ni. ²⁵ Ma sa ka na zhəghəkəvataa zhəmbə na, mba'a kəsəy ciki tsa va gwəma gwəma wəzə, papa dēwdēw. ²⁶ Ma sa ka gazlaka va nay pətsa mbəba tsəgha ki na, mba'a dzaa hakakə nihwəti gezlekikiy gwəramti məni ndərəm kən mbərfən, ta nzəy mbə ciki tsa va. Ma sa kə ghəshi səəkə ki na, shirbiət dzashiy dzəmbə ntsa va gwanashi. Dzəghwa tərənʷ gazlaka dzaa mətəhəta va ntsa va, tan na kwatəna va ki» kə.

Vəshi katan na

²⁷ Ma sa kəramti Yesəw gəzə kwəma va na, mba'a nahwəti mali madita mbə jipə mbəzli tifa, ka gəzə kwəma zlanʷlanʷ. Ma kə na: «Vəshi na ta mali səkwa gha kwa hwər nze, mba'a gha sahwə 'wa tə hati nze!» kə. ²⁸ Ma kə Yesəw kaa zləbanta na: «Aw kiw, mbəzliy fa kwəma Hyala va, dza ghəshi ka dī fəti tiy, ghəshi na shi mbə vəshi» kə.

Məndiy dəw shi madʼana madʼana ni va Yesəw (Mt 12:38-42)

²⁹ Ma sa bəsətəvashi mbəzli vəgha Yesəw, a kə na: «Ma ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsay, mbəzli jikirkir ni nza ghwəy. "Mənti shi mađaña mađaña ni" pə ghwəy kaa ngəra. Na nee nee kiy, nihwəti shi mađaña mađaña ni dzeə məntəjwəy tıfaw. Mək na shi mađaña mađaña ni va niy mənehwə Hyala lə *Zhəwnasə. ³⁰ A Hyala mənti shi mađaña mađaña ni lə Zhəwnasə, ta mbə ka *Ninivə sənay, Hyala ghwənəkə na, kə ghəshi. Ta mənti shi mađaña mađaña ni dza Hyala lə ya kwərakwə, ta mbə ghwəy ghwəy mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa sənay, Hyala ghwənəkəra na, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, pə ghwəy. ³¹ Nay ghwəy na, fəca dza Hyalaa məni ngwəwəə dzəkən mbəzliy, ta dza dza mazə maliy niy səəkəta va tə hidı ka Sabaa dzəti ngwəwəə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa. Ta kəsəyshi dza na tə ngwəwəə, sa nzana mba'a niy səəkəta tə hidıy gwəramti kərakə, war ta favə kwəma gəzə mazə *Saləmanjw, sa nzana tərənəw ghəci sənata kwəma. Dzəghwa ghwəy na ghwəy ki na, kala dı zləba kwəmee ghwəy. Yən sa dikə tsa kən Saləmanjw ngar ki. ³² Fəca vici dza Hyalaa məni ngwəwəə dzəkən mbəzliy, ta səəkə dza mbəzli mbə məlmə ka Ninivə dzəti ngwəwəə ghəshi lə mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsa, ta kəsəyshi dza ghəshi tə ngwəwəə. Ghəshi na nashi sa niy favə ghəshi gəzə kwəma Hyalaa dzəkən jikir tsa shi va Zhəwnasəy, a ghəshi niy tsati tıtihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzəy tsa shi. Dzəghwa ghwəy na ghwəy kiy, kala dı fa kwəmee ghwəy, yən tsa dikə tsa kən Zhəwnasə ngar ki» kə Yesəw.

*Nzəy tsa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə wəj pi
(Mt 5:15; 6:22-23)*

³³ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ndə tıbaa tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa, sa tsəraghwa na na, mba'a mbələy, aw bay na, mba'a dzəbakən tasaw kənəw. Mə pətsa d'al tsa ka məndiy fəy, ta mbə ghənzəə mbərə, ma nza mbəzliy dzəmbə ciki nay pi wəj. ³⁴ Məcihi ghay, nja gərkəwa tə vəgha gha na ghəshi. Mba'a kə mətsəhi ghaa nay pi dıwəj dıwənəy, mbə wəj pi dza vəgha ghaa nza gwanata ghaləba ki. Mba'a kə mətsəhi gha kala nay pi dıwəj dıwənəy, mbə kwəsli na vəgha gha. ³⁵ Ghənzə tsəgha kiy, məni tə gha məhərli, vantaa wəj pi tsa mbə nəfə tsa gha dzaa nzaa kwəsli. ³⁶ Wəj kə pətsa mbə vəgha gha gwanay, kala tərmbə nahwəti bəla nzə mbə kwəsliy, ghaləba na, mbə wəj pi dza naa nza gwanata, njasa ka gərkəwa vaa mbərəna wəj tsa nzə kwərakwə» kə.

*Yesəw lə *ka Farisahi mba'a *ka bənıpə kwəma pəhəti Hyala
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)*

³⁷ Ma sa kədfamti Yesəw gəzə kwəma ki na, dzəghwa tsahwəti ndə Farisa mba'a harvə ta zəmə shiy kəghi tsa ci. Dzəghwa Yesəw mba'a tsəhəy kəghi tsa ci va. Mba'a ghəshi ghəti zəmə shiy kala yabə dəvə Yesəw. ³⁸ Ma sa nay ndə Farisa tsa va Yesəw ghəti zəmə shiy, kala yabəhwə dəvə ghəci ta zəməshi na, mba'a məhərli ci səəta va nava kwəma. ³⁹ Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəci ki na: «Ghwəy ghwəy ka Farisahi, paf paf təhəshi nefer ghwəy va ndərəm lə va ghəli. Gwəyəy, mbəzliy gwəmanti yabə devərə sa shiy tsa shi va lə kwakwa tsa shi dəwdəwə pərikə tə hwəm shi, mbalaa ngərjəkəjəkə na ghəshi va rəda kwa hwər kwa hwər shi nza ghwəy. ⁴⁰ Ghwəyəy, mbəzli kama məhərli mbə ghən shi nza ghwəy. Ma Hyalaa mənti pətsa pərikə va tə ngwəla na, kala ghənzə mənti tsa mbəba

mbøba pi nē ghwøy kwørakwø shøkøna? ⁴¹ Wøzøba ßanavø ghwøy shi kwa devøre sa yam tsa ghwøy lø shi kwa kwa zøndafa tsa ghwøy kaa ka ndrøma. Mba'a pø ghwøy mønti tsøghay d'ewd'ew dza nefer ghwøy nza kwa kwøma Hyala.

⁴² A gøzanwøy ya, ghwøy ghwøy ka Farisahiy, mbø søøkø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy. Ghwøy kiy, kar ghwøy bø shiy kwøtinj mbø shiy møy ta bøshi kaa Hyala. Ka bø shiy kwøtinj mbø shiy møy, ya søvøri mbø køslifi er jøy jøy ni wøzø ni ka ghwøy ta ghøngøn ghøngøn ni. Ma na nza bama ti *kwøma pøhøti Hyala na, kala di nøy ghwøy. Shi di kwøma pøhøti Hyalay: Ka di Hyala lø nøy kwøtinj, ka møy kwøma lø kwal tsa nzø, ava ghønzø na kwøma nza bama ti va Hyala. Tsøgha na shi ka ghwøy møy nza ki, kala za ma ghøn ta bø shiy kwøtinj søvøri mbø shiy møy kaa Hyala difa. ⁴³ Ghwøy ghwøy ka Farisahiy, mbø søøkø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy. Sa nzanay, war tsa kwa kwøma pi nøy ka ghwøy pøla ta nøy mbø *ciki ßasøva tsa ka Zhøwifø nza mbøzli mbøø nanwøy. Jøy di ghwøy møndiy sækwanwøy møtsøfækwø dzar tø løwmaw. ⁴⁴ Ghwøy ghwøy ka Farisahiy, mbø søøkø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy. Sa nzanay, yømyøm nza ghwøy lø kwøli mbø hidi, kala mbø møndiy nata, war dza møndiy dza dzar køn kala sønata møndi» kø.

⁴⁵ Ma kø tsahwøti ndø mbø ka bønipø kwøma pøhøti Hyala na: «A Metø, mbø kwøma gøzø gha va tsøgha nay, lø ghøynøyta tsøørø gha mbø kwøma va» kø.

⁴⁶ Ma kø Yesøw kaa ngøci na: «Mbø søøkø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy kwørakwø, ghwøy ghwøy ka bønipø kwøma pøhøti Hyala! Sa nzanay, kwøma shøndøkø na tanjøti børci mbøzli ka ghwøy di ghøshiy møy. Ma ghwøy na, ka ka døvø ghwøy kaa mbøzli ya jøy mbø nøy kwøma ghwøy vaw. ⁴⁷ Ghwøy ghwøy shiy gwømantø nga kwølihi ni wøzøø dzøkøn ka gøzø kwøma Hyala bakwamtø jijihiñwøyø, mbø søøkø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy. ⁴⁸ Sa gwømantø ghwøy va kwølihi vay, a ghwøy zløbavø kwøma mønti jijihiñwøy va di na gøzø. Sa nzanay, bøkøwø bakwamtø jijihiñwøy ka gøzø kwøma Hyala, sa dza ghwøy na ghwøy ki na, mba'a ghwøy gwømantø kwølihi ka gøzø kwøma Hyala va. ⁴⁹ Va tsøgha niy nø Hyala ghønzø kwa sønata kwøma: "Ta ghwønønakøvøshi ka gøzø kwømee dzee lø ka kwølee, ka ghøshi dzay, mba'a ghøshi bakwamtø nihwøti mbø shi, nihwøti na, mba'a ghøshi sanamiyshi ngøra'wø" kø. ⁵⁰ Ka gøzø kwøma Hyala bakwamtø møndi ghala ghava hidi kiy, tø ghwøy ghwøy mbøzli mbø vøghwø tsa ndatsø tsa dza Hyalaa køli kørhi tsa shi. ⁵¹ Tø *Abel gha møndiy pøslø ni ndø, ka sar lø bøkøwøshi pa' tø Zakari tsa pøsløti møndi va kwa jipø pøtsa ka møndi fø shiy ti ta ta Hyala lø ciki tsa nzø. Njasa gøzanwøy ya va na, ta sla ngwøvø dza Hyalaa dzøkøn ghwøy, ghwøy mbøzli ndatsø ni, tø mbørkø mbøzli bakwamtø møndi va gwanashi.

⁵² Ghwøy ghwøy ka bønipø kwøma pøhøti Hyalay, mbø søøkø na ngøra'wøø dzøkøn ghwøy, sa nzana mba'a ghwøy bøhwø sønata kwøma Hyalaa dzømbø døvø ghwøy, mba'a ghwøy kalay kwal va mbøzliy di sønata kwøma va, ya ghwøy dø'wø ghøn tsa ghwøy na sønata ghwøyøw» kø.

⁵³ Ma sa gøzamtø Yesøw kwøma va ki na, dza na mba'a ßarvay tifa. Dza ka bønipø kwøma pøhøti Hyala, ghøshi lø ka Farisahi ka ghwørvøø dzøkøn tøyw, ka dødøw nihwøti shiy vø ghøngøn ghøngøn, ⁵⁴ ka pøla ngali

ci, nda nza naa mbølikøvøri *kwøma jikir na tø miy ci, ta mbø ghøshiy kwømavø kwøma dza ghøshiy kəsø ti.

12

*Yesøw yømø shi bønipø *ka Farisahi læ *is*

(Mt 10:26-27)

¹ Ma ghala pøtsa va ki na, mba'a mbøzli gar diwøw diwøw diwøw, basøshi, ka dza tø ndø tø ndø va ðanshi. Dza Yesøw mba'a ghati gøzø kwøma pørba kaa mbøzli ta søða ci, ma kə na: «Ndøghwø tø ghwøw ghøn tsa ghwøw va is tsa ka Farisahi va. Di naa gøzøw, ndøghwø tø ghwøw ghøn tsa ghwøw va ngødipø tsa bønì ghøshi va kaa mbøzli. Sa ka ghøshiy dzay, mba'a ghøshi bøti ghøn tsa shi ka mbøzli slar slar ni, a tsøgha na ghøshiw. ² Ya wa kwøma mbømbø na gwa'ay ta dzøti ngwøla dza na. Ya wa kwøma dza møndiy ghøløhwø gøzø nzøw, ta sønata dza møndi. ³ Va tsøgha, ya wa kwøma dza ghwøw gøzøhwø taa nza mbø kwøshiy, ta favø dza møndi havøghwø tø ngwøla. Ya wa kwøma dza ghwøw ðahwøhwø kaa ndø mbø ciki køøli køøliy, ta zlapata kwøma va dza møndi mø ðal pi pørikø tø ngwøla, ka favø møndi» kə.

Ka hazlèni ghwøw va ndø ngøri ma, va Hyala pø ghwøw hazlèni

(Mt 10:28-31)

⁴ Zhini ma kə Yesøw ba na: «Ma nø ya kaa ngøwøwøw madigahiray, ka hazlèni ghwøw va mbøzliy dzaa mbay pøøsliti wøgha ghwøw ma. Na niva mbøzliy, nihwøti shiy tìba ghøshi dzaa mbay mønti dzøghwakøn shi waw. ⁵ Kadiwøw, e citønøwøw ntsa tøbø na ghwøw hazlèni wø. Va Hyala pø ghwøw hazlèni. Ghønzø na ntsaa dzaa mbay pøøsliti ndø, zhini mba'a børci wø ta zhiniy ndøghambø ntsa va mbø ghwø ðìba. Ø gøzanøwøw ya, gøla tsava ndø na sa tøbø ghwøw hazlèni wø.

⁶ A ghwømmø sønay, cifø ka møndiy tanavø 'yegwer tiytiyihi kaa ndø tø dala bakø. Ya tsøgha nzø kiy, ka zamti ghøn Hyala ta tsahwøti mbø shi ya kwøtønøw! ⁷ Ghwøw kiy, ya shøti mbø ghøn ghwøw gwanashi na mbøra mbøra na ghøshi, kwøtøn kwøtøn tsa shi gwa'a va Hyala. Njana nzana tsøgha kiy, ka hazlèni ghwøw tepø ma. A ghwøw nay, ya njaa na 'yegwer ðan tsa shiy, ka zamti ghøn Hyala ti shi ya kwøtønøw, hanabø ghwøw ghwøw ke ngøri ki ka na zøzø maa dzøkøn ghwøw na» kə Yesøw.

Ka ha'wø ghwøw læ gøzø kwøma Yesøw kaa mbøzli ma

(Mt 10:32-33; 12:32)

⁸ Zhini ma kə Yesøw ba na: «Ø gøzanøwøwøw, ya wa ntsaa dzaa ni: "Ndø nøw Yesøw nzee nee" kə kwa kwøma mbøzliy, ta gøzø dzee yøn Zøghwø yakø ndø ngøri, kwa kwøma ka kwal Hyala kwørakwø: "Tsee ndø na tsatsa" pøn. ⁹ Ma ntsaa dza vaa ni: "Sønay ndee Yesøw na yaw" kə kwa kwøma mbøzliy, tsøgha dzee gøzø yøn Zøghwø yakø ndø ngøri kwørakwø kwa kwøma ka kwal Hyala: "Sønay tsava ndø yaw" pøn.

¹⁰ Ya wa ntsaa dzaa gøzøkø kwøma hwøw hawøw naa dzøkønee yøn Zøghwø yakø ndø ngøriy, ta pølay dza Hyala mbø nøfø nzø. Ma na ntsaa gøzakøn kwøma sawaa dzøkøn *Safø tsa Hyala ðewðew tsay, ka dza Hyalaa pølay tsava ndø mbø nøfø tsa nzø teepøw.

¹¹ Mba'a kə møndi dzaa køesøghønøwøw dzøti ngwøwøw mbø *ciki basøva tsa ka Zhøwifø, ya dzøghwa kwøma mezhizhø, ya va nihwøti mbøzli dikø

dikə ni ta slarəwəy ngwəwəy, sa ka ghwəy tsəhənjəwəy na, əntaa ghwəy taa zəzə njasa dza ghwəy mənti ta mbəlijəwəy, ya kwəma dza ghwəy gəzə ma. ¹² Sa nzanay, gwa'a dza Safə tsa Hyala dəwdəw tsa citənjəwəy kwəma dza ghwəy gəzə ghala vici va» kə.

Fir dzəkən ndə gəna tsa kama məhərli və

¹³ 'Wakəvə tsahwəti ndə mbə mbəzliy basəshi va, mba'a madiy, ma kə kaa Yesəw na: «A Metər; gəzanci kaa zədİRə a ghəci zləbə ghəy təhə shi zəmə ghi tsa dənəy» kə. ¹⁴ Ma kə Yesəw ngəci na: «A madiga, wa ntsaa fəyra ta sləka kwəma kən ghwəy, ya ta təhənjəwəy shi ghwəya?» kə. ¹⁵ Dzəghwa ma kə kaa mbəzli gwanashi na: «Mənim məhərli, ndəghwə tə ghəy ghən tsa ghwəy va nəghətaa ghwəy məniənjəwəy ka mbəzli ka di gəna. Sa nzana, ya njaa na gəna dən tsa nzə va ndəy, ka banavə piy gəna va kaa ndəw» kə.

¹⁶ Sa gəzəkə na kwəma va ki na, dza na mba'a bəlanakəshi fir. Ma kə na: «A tsahwəti ndə niy nza tİbay, ndə gəna ghəci tərənəw. Mba'a veher və. Ma sa zati na za ti shi na, tərənəw shiy mənishi tə veher va. ¹⁷ Ma sa nashi na shiy mənishi və tsəgha ki na, dza na mba'a dzay dzəmbə təkə kwəma mbə ghən ci kwətİy, ma kə na: "Njaa dzee məni tay? Sanay, daw na pi vəya ta shikə shi zakee ni gwanashi" kə, war ka zəzə kwəma, war ka zəzə kwəma. Ma kə ki na: ¹⁸ "Yawa kadiw na gha ki. E sənay njasa dzee mənti nana ki. A dzee bəkwamti gəzhemer ya ni gwanashi, kee dza na mba'ee zhiniy nga ngati ni dikə dikə ni. Kee dza ki na basə basə basaghwa shi zakee kwa shi, lə nihwəti shi vəya gwa'a. ¹⁹ Sa kee mənti tsəgha ki, ma pən taa ni kaa ghən tsee na, a ghən tsee! A shiy mənishi va gha dalala nana ki, dən gəna, lə shi zəmə paf paf paf, məkənə ta piya gar dən. Nana kiy, a pə ghaa dəkəva, ka zəmə shiy, ka sa shi sa, ka vəshi" kə. ²⁰ Ma kə Hyala kaa ngəci na: "Gha niy ya, sa kama məhərli tsa ya jəw tsətəş mbə ghən ci! Avana, ndatsə ndatsə, tə vərđi ndatsə nay, ta mətiə dza gha. Sa ka gha mətiə kiy, ya shi gha ni gwanashi basəti gha kaa ghən tsa gha na, wa ntsaa dza zəməshia?" kə» kə Yesəw. ²¹ Ma sa kəfəmti Yesəw bəli fir tsa va, zhəghwa ma kə na: «Ava tsəgha dza naa nza lə ntsaa kəşlimbə ghən va war mbə tsəni shiy kaa ghən tsa ci, ma dza kwa kwəma Hyala na, ndə ndrəma ghəci» kə.

Ka zəzə nahwəti kwəma ghwəy ma, banavəm nefer ghwəy gwanay kaa Hyala

(Mt 6:25-34)

²² Ma ləy hwəm kwəma va ki, ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səda ci na: «Ava va tsəgha nə ya ngənjəwəy kiy, ka kəşlimbə ghən ghwəy mbə zəzə kwəmaa dzəkən shi zəmə dəghwa hwər ghwəy, ya dzəkən shiy dzəkən ghən ghwəy ma. ²³ Sa nzanay, a piy tsa ndə tənəti shi zəmə ndə. A vəgha ndə tənəti shi pa naa dzəkən ghən ci dİba, pən. ²⁴ Nashim ghaməkəhi, njasa ka ghəshiy zəmə shiy dİ. Ka za ghəshiw, ka məni shiy ghəshİ səkə kwamtiw, tamə və shiw, gəzəm və shiw. Ya tsəgha nzə kiy, Hyala zəmanshi na shiy. Ghwəy kiy, dİməba tə ghwəy na kwa kwəma Hyala kən 'yegwer. ²⁵ Mba'a pə ghwəy kəşlimbə ghən mbə zəzə kwəma tsəgha kiy, ka dza ghwəy mbay mətsahakən viciy dzəkən na slavənjəwəy Hyala ya jəw nzə na? Ka mbay ghwəy tēpəw. ²⁶ Njana nzana kala mbay ghwəy mənti na jəw na kwəma kiy, wa shiy mənishi zəzə ghwəy kwəma tərənəw dzəkən niy tərmbə shiya? ²⁷ Nashim fəhiy mbərə ghwə tə gamba njasa

ka ghəshiy təbə kyasə tsa shi. Ghəshiy, kar ghəshiy mənəhwə sləniw, ka cislivə kwəbenjer ghəshiw. Ya tsəgha nʒə e gəzanjwəyəy, ya ndə nja mazə *Saləmarjw, ghəci saa niy nza vaa ndə shiy na, səkəkə naa pakən kwəbanj ka təbə nja fəhiy mbərə ghwə va tə gambaw. ²⁸ A ghwəy sənay, mbərə ghwə kiy, ka nʒay nza naw, ka ndə nata ndatse na kwəma gagaw, həzliməy ghənzə shəkətə, mba'a ghwə dʒaa ndamti. Ya tsəgha nʒə kiy, kar Hyalaa ghasləti, ka təbə wəzə. Hanaba ghwəy ghwəy mbəzli dʒa naa pakənʒwəy ma kwəbenjerəy gwəranti wəzə ki na. Ma ghwəyəy banavə nefer ghwəy ghwəy kaa Hyala gwanashiw. ²⁹ Ka tasə ghən tsa ghwəy ghwəy lə papala shi dʒa ghwəy zəmə, lə shi dʒa ghwəy sa, ka zəzə, war ka zəzəə dzəkən shi ma. ³⁰ Ma na gəla niva shiyəy, mbəzliy nəw ma Hyala mənə shi tikə tə hidī na shiy tasəva lə pala niva shiy. Na na ghwəyəy, a Didi va ghwəy. Gwa'a sənashi na niy kama va ghwəy shiy. ³¹ Wəzəba banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na, nʒa ghənzə sləkəjwəy. Ma nʒa Hyala ndanjwəy niva shiy» kə.

Ghəra sləni ta shi wəzə ni mə ghwəmə

(Mt 6:19-21)

³² Ma kə Yesəw dība na: «A mbəzlee ni, ya kala dʒanj nʒa ghwəyəy, ka hazlənə ghwəy ma. Sa nʒanay, a Dənjwəy tsa mə ghwəmə vəshiy ta bənjwəy dzəti pətsa dʒa naa sləkə mə ghwəmə. ³³ A gəzanjwəy ya, mbalam pamtim səkəm tə shi va ghwəy, nʒa ghwəy tahanavə gəna dʒa ghwəy kwəməvə ti shi kaa ka ndərma. Pavəm mbəl tsaa hali ma. Di naa gəzəy, ghəra sləni ta shi mə ghwəmə. Sa nʒana məbay, ka dʒa shi va kərəshiw, ka mbə ndə ghəliy kətəghəvay dzəvəgha shiw, ka mbə ləmaa ndəbəhwəshiw. ³⁴ Sa nʒana tə pətsa nʒa shi gha nʒa bama ti shiy, war tība ka məhərli ghaa nʒa kwərakwə» kə.

Ka ghəra sləniy bə ma hi mbə ndəghə nʒa ghəranci ghəshi sləni

³⁵ Zhəghwa ma kə Yesəw bə na: «Pəhətəvanjwəyəm ta ghəra sləni ya hwəmba, mba'a ghwəy tsə'waghwa ghwə kwa gərəkəwahi ghwəy, kala hi ma ghwəy. ³⁶ Mənəjwəyəm nja ka ghəra sləniy ndəghə nʒa ghəranci ghəshi sləni, dʒaa zhəkə mbə bə mali. Ya vici hwəm səkəkə nay, war favə ma ghəshi har tsa ci na, ka ghwənanci dəgha. ³⁷ Sa dʒa nʒa ghəranci ghəshi va sləniy zhəghəkəvay kəsashiy, vəshi na va ka sləni va, sa nʒana mbə ndəghə səkəkə tsa ci ghəshi niy nʒa, kala hi ma. A gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta pakən kwəbenjer sləni ci dʒa nʒa va, mba'a pəhantəvay ta ghəra sləni. Ka na dʒa na, ka harshi a ghəshi nʒəyshi. Sa ghəshi nʒəyshi na, ka təhanshi shi zəmə ghəci. ³⁸ Mba'a kə nʒa va zhəghəkəvay ya mbə danʒala vərđi, ya tə kwa tanʒa ngələkə, səkəkə na ghəshi mbə ndəghə kala bəhwə ma hiy, vəshi na ta niva ka sləni. ³⁹ Favə tə ghwəy kwəma dee na gəzanjwəy wəzə. A ghwəy sənay mba'a kə ndə ghi sənay vəghwə tsa dʒa ndə ghəliy səkəkə dzakə ghi tsa ciy, ta fə ghən dʒa na ti. Ka dʒa naa zlay kwal kaa ndə ghəli ta dzakəw. ⁴⁰ Va tsəgha, ma ghwəy kwərakwə kiy, gwəmatəvanjwəyəm ya hwəmba. Sa nʒanay, ge'i lə vəghwə tsa təkəti ma ghwəy dzee səkəkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

Ndə ghəra sləni tsa nʒa məhərli və, lə tsa kama məhərli və

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha, ma kə Piyer ngəci na: «A Ndə sləkəpə, kwataka kaa ngəñəy bəli gha fir tsa ta naa, naa kaa mbəzli gwanashi?» kə.

⁴² Ma kə Yesəw zləbanci na: «Favə tə ghwəy, e gəzəñwəy kwəmaa dzəkən ntsa fəy məndi ta nighəə dzəkən sləni nihwəti mbəzli. Ntsaa fə ghən ta sləni ci, ka ghəra lə məhərliy, kaa ngəci dza ndə ghi tsa ghəranci na va sləniy zlatanavə ndəghwə pətsa kəghi tsa ci, nza ghəci bənsi shi zəmə kaa nihwəti ka sləni kəyba sa ka vici zəmə shiy mənəta. ⁴³ Ghala vəghwə tsa dza ndə ghi tsa vaa səkəkə, mba'a kə kəsəy ndə sləni tsa ci va, ghəci mbə tsəva lə sləni gəzanci na va wəzə wəzəy, vəshi na ta tsava ndə ghəra sləni. ⁴⁴ Ə gəzəñwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta fanambə shi və gwanashi dza ntsa va mbə dəvə ndə sləni tsa ci va. ⁴⁵ Ma mba'a kə ndə sləni tsa va ghavə təkə mbə nəfə tsa ci: "Ka dza ntsee tsa dikə tsaa zhiyə bəlanəw" kə, dza na tapə, dzəmbəy mbə didi'wə nihwəti ka ghəra sləni tsa, shiy zhər lə mi'i gwa'a, war ka zəmə shi zəmə ci, ka sa shi sa, ka ghıy, ⁴⁶ war ghəci mbə mənı shi ci va tsəgha ki na, ka ntsa ghəranci na va sləni dza vətəghə səkəkəy, fəca viciy niy bərkəti ma ndə sləni tsa va səkəkə tsa ci, ge'i lə leriy niy bərkəti ma na dıba. Sa naa səkəkə na, sa' sa' sanamiy ngəra'wə kaa ndə sləni tsa va tərəñw, mba'a dzaa jakayshi tə na shi kwəma lə mbəzliy kəsəvə ma sləni ci va bəkir divi.

⁴⁷ Ma ndə sləni tsaa sənashi shi dı ntsa ghəranci na sləni, dza na kala gwəmava ghəci ta sləni va, kala mənı ma shi dı ntsa ghəranci na va sləni ghəciy, tərəñw dza məndiy də'wəti. ⁴⁸ Ma na ndə sləni tsaa sənashi ma shi dı ntsa ghəranci na sləni, dza na mba'a təvəti kwəma gar də'wə mənı tiy, jəwə dza məndiy də'wəvə. Ava tsəgha dza naa nza, ma ntsa bənavə Hyala shiy dənəy, shiy dən dza naa dəw və. Ma ntsa zlanay na sləni dikə nay, tərəñwba və dza naa dəw sləni» kə.

*Tihəva na sa bəkə Yesəw dzəghwa jipə mbəzli
(Mt 10:34-36; 16:2-3)*

⁴⁹ Zhəghwa ma kə Yesəw bə na: «Ma səkəkə tsee tsay, ghwə na sa bəkəkə dzəti hidı. Ma tə dı tsee kə nzay, tsətsə na ghənzə pəhəpəhə. ⁵⁰ Ta sa ngəra'wə dzeə ya nja'a. Mbə hazlənı na nəfə tsee tərəñw, pa' fəca dza naa səkəkəy dzəkənəe. ⁵¹ Zərkəkə bəkəkə kaa mbəzli nə ghwəy bay na? Awə, a gəzəñwəy ya, waa tihə mbəzli na sa bəkəkə dzəti hidı. ⁵² Ghala ndətsə, mba'a kə mbəzli kəghi tsa kwətıñ tsa cifəy, ta tihəvərivashi dza ghəshi. Mahkan nihwəti kwa na shi bəla, ka bə nəfəə dzəkən ni bakə ni va, bakə nihwəti kwa na shi bəla, ka bə nəfəə dzəkən ni mahkan ni va. ⁵³ Ka bə nəfə didiy dzəkən zəghwə ci, zəghwə kwərakwə na, ka bə nəfəə dzəkən dəy. Məməy, ka bə nəfəə dzəkən zha nza, zha kwərakwə na, ka bə nəfəə dzəkən mbəghəta. Ma mashiy mali na, ka bə nəfəə dzəkən makwa nza, makwa na, ka bə nəfəə dzəkən shəta» kə.

⁵⁴ Dzəghwa, ma kə Yesəw kaa vərəm tsa tıba va kwərakwə na: «Sa ka ghwəy nashi kwələbi kwa ghwəməy, ta səkəkə dza van, pə ghwəy ni, war ghwəla ka gha nighə na, van səkəkəy katanj. ⁵⁵ Dzəghwa bə, mba'a pə ghwəy nay safə zhəghəkəvay səkəkə ləykə ka viy dzatikəy, a fəghwə səkəkəta, pə ghwəy ni, ka gha nighə na mənı mbə fəghwə katanj. ⁵⁶ Ghwəy kiyy, ka ngədi mbəzli lə kwəma pərikə tə ngwəla nza ghwəy. Mba'a ghwəy sənay nighə pətsa mə ghwəmə lə pətsa tə hidı ta gəzə shiy

dzaa məniva kiy, sa wana mbay ma ghwəy sənashi shi dī shiy məniva ni sanaa gəzəa?» kə.

Sləkatim kwəma kwa jipə ghwəy lə ndə mbəz tsa gha
(Mt 5:25-26)

⁵⁷ Ma kə Yesəw fə na: «Wa slən tsa shiy mənishi, mbay ma ghwəy təra na təbə məndiy mənī kwəma də'wə ghən tsa ghwəya? ⁵⁸ Mba'a kə ntsa nza ghwəy mbə həerəva liy harnaa dzəti ngwəvəy, dzəghə tə gha sləka kwəma va ghwəy li kwa kwaləwəy, vantaa ghəci dzaa pəmanavəŋa kaa ka sla ngwəvə, vantaa ka sla ngwəvə dzaa pəmanavəŋa kaa ka sawji, vantaa ka sawji dzaa kalaghwanə kwa fərshina. ⁵⁹ Ghalabə kiy, ka dza məndiy pəlanə tepə, kala war sa ka gha wamti kwəma gwa'a gwa'a njasa dza məndiy slavəŋaw» kə.

13

Kala zhəghanti nzəy tsa ci kə ndəy, ta zamti piy tsa ci dza na

¹ Ghala vəghwə tsa va ki na, dzəghwa nihwəti mbəzliy nza tə pətsa va mba'a ghəshi gəzanci kwəma kaa Yesəw, ma kə ghəshi na: «A ghəy favə, a Pilatə niy bakwamti ka Galile ghəshi mbə həəni shiy kaa Hyala, dzavəfə miymiy mbəzli va dzavəfəishi lə miymiy shi həəni ghəshi va kaa Hyala, kə məndi» kə ghəshi. ² Ma kə Yesəw zləbanshi na: «Tərəŋwəba ka Galile bakwamti məndi va mənti na rəda kən nihwəti ka Galile, va tsəgha bakwamtishim, nə ghwəy sa bərkə ghwəy na? ³ Tifaw, ghwəy kwərakwə ki, e gəzanwəyəy, kala zhəghanti nzəy tsa ghwəy pə ghwəy sana na, ta bəkwə dza ghwəy gwanəwəy nja ghəshi kwərakwə. ⁴ A ghwəy niy favə, a ciki Shiləwe niy ngəzlay dzəkən mbəzli mən lə dəghəsə, mba'a ghəshi bəkwəshi, kə məndi niy ni. Tərəŋwəba ghəshi mənti na *kwəma jikir na kən nihwəti mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem gwanashi, va tsəgha bəkwəshi ghəshi, nə ghwəy sa bərkəti ghwəy na? ⁵ Tifaw, ghwəy kwərakwə ki, e gəzanwəyəy, kala zhəghanti nzəy tsa ghwəy pə ghwəy sana na, ta bəkwə dza ghwəy gwanəwəy nja ghəshi kwərakwə» kə.

Bəli fir lə bəzakə

⁶ Ma ləy hwəm ki na, dza Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa, a kə na: «A tsahwəti ndə niy nza tifa, lə tsa və. Dza na ngwəbə ngwəbəti bəzakə kwa tsa ci va. Ma sa kəlita fə va na, dza na tə nahwəti vici mba'a madfiy ta ngəli nzə, tsəhə na na, kala kəsata ya ti. ⁷ Ma kə kaa ntsaa ghəra sləni kwa tsa ci va na: «Nata fə na ghay, ndatsə mənta na gar yaw. Kwa mahkana piyee na sana mbə səkəkə ta ngəli ya nzə, shəŋ ghənzə ta yati va. Ghənzə tsəghay bə tsə'i gha kəslamti. A nava ka na nzəyta war ka kəli, ka makamti ngwəla tə za gəmtaa?» kə. ⁸ Ma kə ndə ghəra sləni tsa va ngəci na: «A ntsee dikə tsa, kadiw, zlata tə piya na na gha difa, e lamti pətsa dzar ta mətəni nzə, ma nzee tənti məlbə. ⁹ Ghalabəy aa ta yati ya mbə piya zhəkə va bərkee. Kala dza kəy yay, nza gha kəslamti ghalabə ki» kə.

*Yesəw lə nahwəti mali fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə*

¹⁰ Ma tə nahwəti vici dəkəva na, dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Dza na ka bananshi kwəma Hyala kaa mbəzli. ¹¹ Mba'a nahwəti mali niy nza tifa gwərapəta va *hil. Piya nzə mən lə dəghəsə niy mənti na lə hil tsa va mbə vəgha nzə. Cəke' hil tsa va

zhìghøveri, war mø dømøhwø ghønzø dza, kala mbay ma garø. ¹² Ma sa nata Yesøw mali va na, dza na mba'a harata, ma kø ngøta na: «A mali, a gha mbøliņa va zølghwø tsa zhøghøņa gha tsa vø» kø. ¹³ Dza na bøm fati dividivi ci tø mali va, war ghwøla tsøgha na nza'jøw tidid, mali va garøta. Tapø ghønzø mbø fal Hyala.

¹⁴ Ma sa nata ntsaa sløwa ciki basøva tsa va nava kwøma tsøgha na, mba'a nøfø tsa ci satiy tøरणw, sa mbøliti Yesøw va mali va føca vici døkøva. Ma kø kaa mbøzliy basøshi va tø pøtsa va ki na: «Vici kwan na sa ka møndiy ghøra sløni ti mbø løwma kwøtiņ. Mba'a pø ghwøy di mbøliņwøy va zølghwø tsa ghwøyøy, mbø vici kwan na va ka ghwøy søkø. Ma na vici døkøvay, mbøli mbøzli tifa føca nava viciw» kø.

¹⁵ Ma sa gøzøkø na tsøgha, ma kø Ndø sløkøpø ngøci na: «Ghwøyøy, mbøzliy dakø mbøzli lø kwøma pørikø tø ngwøla nza ghwøy. Ya tsamaba ndø mbø ghwøy na, kar pøli møcar tsa ci, ya kwantømca ci, ta dza ta santa yam føca vici døkøva sa? ¹⁶ Mali na kiy, jijiy *Abøraham na, kwa møj lø døghøse na piya nzø ghala zhøghøveri *ndø jaka tsa Hyala, shay ghønzø ta mbay garø. Ya sa nzana mbø pøli døbøkø tsa ghwøy ghwøy føca vici døkøva ta sancy yam kiy, hanaba mali na ka møndi zlata mbøli nza føca vici døkøva nø ghwøy na?» kø. ¹⁷ Ma sa gøzøkø Yesøw kwøma va tsøgha na, mba'a ha'wø køesøvø mbøzliy niy kanci ghøpø va. Ma mbøzli gwanashi ni nashi ki na, tøरणw ghøshi vøshishi ta slønihi wøzø wøzø ni va ghøraty Yesøw.

Bøli fir lø kwøma cizlø gwøbiri

(Mt 13:31-32; Mk 4:30-32)

¹⁸ Zhøghwa ma kø Yesøw ða na: «A shiy tifa, nja sløkø tsa sløkø Hyala mbøzli li shi ghøshi, ¹⁹ lø cizlø gwøbiri dzee yømøti. A ghwøy sønay, mba'a kø ndø mønivø cizlø gwøbiri, mba'a tsøणwøyshi mbø za ciy, ta pøsøshi dza ghøshi, ka ghøshi dza na mba'a ghøshi kølishi ka fø dikø na. Ka 'yegwer søkø ki na, ka la ghyeghyer shi mø. Ava tsøgha na lø mazø tsa Hyala kwørakwø ki, jøwø ka naa 'way, ka køli» kø.

*Bøli fir lø kwøma *is*

(Mt 13:33)

²⁰ Zhini ma kø Yesøw kaa tsahwøti fir ða na: «A shiy tifa dzee yømøti sløkø tsa sløkø Hyala mbøzli lø shi difa. ²¹ Yømyø m na lø is tsa ka mali vaa tivø jøwø, mba'a tambø mbø ghwøpø gar kiløw bakø møtsøkø ciføti, ka gha nighø na pifpirif ghønzø pøkømøvata gwanata. Ava tsøgha na lø mazø tsa Hyala kwørakwø ki, jøwø ka naa 'way, ka køli» kø.

Gøzø kwømaa dzøkøn miy døgha te'wø na

(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Ma løy hwøm ki na, mba'a Yesøw tanøhwø mølmøhi ghønghøn ghønghøn, ta tsøhø mbø mølmø Zherøwzalem. Ghøci mbø dza dza ci vay, kala gøzø kwøma Hyala niy nza na kaa mbøzli.

²³ Ma tø nahwøti vici na, dza tsahwøti ndø ka døw kwøma vø, a kø na: «A Metø, kwataka mbøzli jøwø na shiy dzaa mbølishi ta naa, njaa?» kø. Ma kø Yesøw ngøshi na: ²⁴ «Ø pø ghwøy jihøva ta dzakø kwa miy døgha te'wø na. Sa nzanay d'arj na mbøzliy dzaa dzøghø dzakø kwa miy døgha va, kala dza ghøshiy mbay dzakø, e gøzaywøy nee ki.

²⁵ Kala dza pə ghwəy jihəva ta dzakə kwa miy dəgha vay, sa ka ndə ghi dza na, disl dza naa kalay dəgha ci, mba'a kwəbələy kəyba kəyba. Ma ghwəy na ghwəy ki na, pərikəŋwəy ghwəy taa nza tə ngwəla. Ka ghwəy ghəvə na, ka dəmdəmə gəzli miy dəgha. Ma pə ghwəy taa ni na: "A Metər, ghwənəmtəŋəy dəgha" pə ghwəy taa ni. Ma kə taa ni ngəŋwəy naci ki na: "Ka ghwəni yaw, sənay ya nda dza kwama tsahwə ghwəyəw" kə taa ni.

²⁶ Ma pə ghwəy dzaa ni ngəci ki na: "A ghəy niy zəməhwə shiy jakə lə gha, ka sa shiy lə gha. A gha niy bənəhwə shiy kaa mbəzli dzar kwa kweler mbə məlmə ghəy" pə ghwəy taa ni. ²⁷ Zhəghwa ma kə ndə ghi tsa va dzaa ni ngəŋwəy diba na: "Waa sənay ya nda dza kwama tsahwə ghwəyəw, satim bərvəŋwəyəw vəghee gwəŋəŋwəy, ghwəy mbəzli ka mənəi kwəma jikir na ni" kə dzaa ni. ²⁸ Sa ka ghwəy nashi kar Abərahā lə *Izakə, mba'a *Zhakwapə, mba'a ka gəzə kwəma Hyala gwənashi, ghəshi mbə Mazə tsa Hyala, ma ghwəy na, mbəzli bazlakəvəri mənəiy dzəti ngwəla, e gəzəŋwəyəy, war ə dza ghwəy wahə, ka pərə sli'i ghwəy. ²⁹ Ta səkə dza mbəzli dza ya pa' səkə kwa ghwəmə lə njasaa dzəghwa məkwi, lə səkə kwa həci, lə zhəkə dzati kwa məw, ta nzyə ka zəmə shiy tə pətsa sləkə Hyala. ³⁰ Ghalaba kiy, nihwəti mbəzli mbə mbəzli y'wa kwəma nanay, ka mbəzli ləy hwəm dza ghəshiy zhəghəshi. Ma nihwəti mbə mbəzli ləy hwəm sana na, ka mbəzli kwa kwəma ghəshi taa zhəghəshi ghalaba» kə Yesəw.

*Hwər tsa Yesəw mbə zhanci ta mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem
(Mt 23:37-39)*

³¹ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, dza nihwəti *ka Farisahi mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha Yesəw. Ma kə ghəshi ngəci na: «Barvaŋa tikə, a gha dzaŋaa dzəti tsahwəti pi, sa nzanay, mbə pəla pəəsliŋa na mazə *Erədə» kə ghəshi ngəci. ³² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, gəzancim kaa saa tsəhwəli y va tərəŋw tsa. Ma pə ghwəy ngəciy: "Avanara mbə tihə hyeler səvəri mbə mbəzli, ka mbəli ka zəlghwə, ndatsə lə həzlimə. Ma tə kwa mahkana viciy, gwa'a dza slənee nza, kə ntsa va" pə ghwəy kaa ngəci» kə. ³³ «Ya njaa nay, war ta nəw kwal tsee dzee, ndatsə, lə həzlimə, lə vəghwə tsa həzlimə gwa'a. Sa nzanay, ka təbə na mənəiy pəəsli *ndə gəzə kwəma Hyala tə tsahwəti pi kala war mbə məlmə Zherəwzaleməw» kə.

³⁴ Dzəghwa ma kə Yesəw na: «A mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem, ghwəy bakwamti na ka gəzə kwəma Hyala, mba'a ghwəy pa'wamti mbəzli Hyala ghwənashi na lə hərəzli, ka bakwamtishi. Dəŋ na sədēe mbə pəla basətəŋwəy, ta ndəghwəŋwəy, njasa ka kwəkəwəla vaa basambə kwərtiti nzyə mbə bəkəbəkə nzyə. Dzəghwa kala zləba ma ghwəy. ³⁵ Ə gəzəŋwəy ya nana kiy, ta banti dəvə nzyə dza Hyala tə məlmə ghwəy. Ə gəzəŋwəy ya, ka zhini ghwəy nara ghwəla tēpəw, pa' fəca dza ghwəy gəzə dzəkənee: "Təfanati miy tsa nzyə Hyala kaa ntsaa səkə mbə slən tsa nzyə ghənzə kwa sləkəpə" pə ghwəy» kə Yesəw.

14

Yesəw lə ndə zəlghwə

¹⁻² Ma fəca nahwəti *vici dəkəva ka Zhəwifə na, mba'a Yesəw dzakəy dzakə ghi tsa tsahwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Farisahi ta zəmə shiy. Dzəghwa tsahwəti ndə gwərapəy ghəci va zəlghwə pəpə, mba'a səkə garəy vəgha. Ma mbəzli kəyba na, war ə ghəshiy fə ghən ta Yesəw, ta

nighē shi dza naa mēni fēcava. ³ Ma sa nay Yesēw tsēgha na, dza na ka dēw kwēma va *ka bēnipē kwēma pēhēti Hyala, lē va ka Farisahi, ma kē ngēshi na: «Ndapē kwal kwēma pēhēti ghwēmmē ta mbēli mbēzli fēca vici dēkēva ta naa, na kala ndapē na?» kē ngēshi. ⁴ Dza mbēzli va shalal ghēshi nzēyshi, kala dī ma zlēbanci kwēma. Dza Yesēw ki mba'a fakēn dividivi cī kēn ghēn zal tsa va, mba'a mbēlanti. Sa mbēlanti na na, mbalaa jigghi, kē kaa ngēci, ka dzay ntsa va.

⁵ Zhēghwa ma kē Yesēw kaa mbēzli va ki na: «Mba'a kē ndē mbē ghwēy sana lē zēghwē vē, ya mēcar na sa vē, dzēghwa na mba'a bāghwa tērē kwa wawērē fēca vici dēkēvay, nza ghwēy dza ta bēē sēmē tibata sa?» kē kaa ngēshi. ⁶ Ma sa favē mbēzli va tsēgha na, sharj ghēshi ta mbay zlēbanakē kwēmaa dzēkēn kwēma va, shalal, ghēshi nzēyshi.

Njasa ka gha har mbēzli ta zēmē shiy

⁷ Mbēzli harashim vaa dzakē ghi tsa va ta zēmē shiy na, war pētsa wēzē tsa ghēshiy tēra ta nzēy ti, mbalaa na Yesēw fēti ghēn ti shi. Dza na tapē dzēmbēy mbē bēlanshi fir ki, ma kē ngēshi na: ⁸ «Mba'a kē ndē harvēnja ta zēmē shiy mbē bē maliy, ēntaa gha dzaa nza, tsēhēnja ma gha na, ka nzēy tē pētsaa gwērā wēzē tsa ma. Sēnay gha nda tsahwēti ndē tifa mbē mbēzli harashi ntsa va tērēnjbā ti bama kaa ngēnaw. ⁹ Ka gha nighē na ntsaa harānjwēy va ta zēmē shiy sēkē kēsānja, a kē taa ni ngēnja na: "Satiŋja zlanay tsava pi kaa ntsa" kē taa ni. Ghalabā ki na, lē ha'wē lē ha'wē dza ghaa dza ta zhiniy nzēy zhēkē lēy hwēm mbēzli ki. ¹⁰ A ka gha mēni ndē kē harvēnja ta zēmē shiyēy, tsēhēnja ma ghay, mba'a gha dzaa nzēyŋja tē pētsaa kēray. Ma sa ka ntsa harānjwēy va sēkē ki, ma kē dzaa ni ngēnja na: "A madiga, satiŋja tikē dzēghwa pi nzēy tsa wēzē tsa tsa" kē dzaa ni. Ma tsēgha ghalabā kiy, bama tērēnjbā dza naa nza tē gha kwa kwēma mbēzli dza ghwēy zēmē shiy li shi gwanashi. ¹¹ Sa nzanay, ya wa ntsaa kēliti ghēn tsa ciy, ta zhēghēti dza Hyala ka ntsa jēw tsa. Ma ntsaa zhēghēti ghēn tsa ci ka ntsa jēw tsay, ta mēnti dza Hyala ka ntsa dikē tsa» kē Yesēw.

¹² Dzēghwa, ma kē kaa *ndē Farisa tsaa harvē va ki na: «Mba'a pē gha tati shiy ta har mbēzliy, ēntaa gha haka madigahiŋja, lē ngwarmēhiŋja, mba'a manhiŋja, mba'a ka ghalahiŋja nza shiy vē shi ma. Sa nzana, mba'a pē gha harvēshiy, ta harŋja dza ghēshiy dza ta zēmē shiy fēcawēti kwērakwē. Ghalabāy shi gha va dza ghēshiy zhanavēnja. ¹³ Mba'a pē gha tati shiy ta har mbēzli ta zēmē shi mbē makwaghwa ghay, ka cicikwē, lē mbēzli mēti mēti vēgha ni, lē vēdevēder, mba'a ghwēlefezi, pē gha dzaa har. ¹⁴ Ghalabā kiy, ta vēshi dza ghaa dza, sa nzana kala dza ghēshiy mbē zhanavēnja shi gha va. Ma nza Hyala dē'wē ghēn tsa nzē zhanavēnashi gē'i lē vici dza mbēzliy mēni kwēma dī Hyalaa zhikēmē kwa kwēli» kē.

Bēli fir lē kwēma har mbēzli ta zēmē shiy mbē makwaghwa (Mt 22:1-10)

¹⁵ Ma sa favē mbēzli tifa va mbē zēmē shiy kwēma gēzēkē Yesēw va tsēgha, ma kē tsahwēti ndē mbē shi kaa Yesēw na: «Vēshi na ta ntsaa dzaa zēmē shi zēmē tē pētsa slēkē Hyala sa» kē. ¹⁶ Ma kē Yesēw kaa zlēbanci kwēma va lē fir na: «Favē tē gha, a tsahwēti ndē niy nza tibay, dza na mba'a tati shi zēmē dāŋj tērēnjbā, ta haka mbēzli dāŋjanj tērēnjbā ta zēmēshi. ¹⁷ Ma sa mēnta vici zēmē shi zēmē va na, da' haray ntsaa ghēranci slēni,

mba'a ghwənay kaa mbəzli har na va. Ma kə ngəci na: "Mbala, ma pə gha kaa mbəzli haree va ta zəmə shiyəy: Səəkəm, gwa'a gwa'a nakamtəvashi shi zəmə, pə gha ngəshi" kə. Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a dzaa gəzanshi tsəgha. ¹⁸ Ya wa ndə mbə shi gwanashi na, war kwal vəya na yaw, kwal vəya na yaw, kə ghəshi gwanashi. Ma kə kwa tarja ndə na: "Wa e pavə za, 'war'war tifa, ta dza ta nighəti za va dee, ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi zəmə vaw, titihwə ə cə'wəjəe, yan pə gha na gha!" kə. ¹⁹ Ma kə tsahwəti ba na: "E pavə slay ka zee, ngwər cifə, ta dza ta dzəghəshi dee, ka dzee tsəhəra mbə zəmə shi zəmə vaw, titihwə ə cə'wəjəe, yan pə gha na gha!" kə. ²⁰ Ma kə tsahwəti ba na: "Yənəy, 'war bə mali nzee, va tsəghay, ka dzee tsəhəraw" kə.

²¹ Sa favə ndə sləni tsa va kwemer shi va gwanashi na, ənkwa kə. Dza na mba'a zhəghəkəvay dzəvəgha ntsa ci va dikə tsa. Səəkə na cəke' zhananavə kwemer gəgəzəkə mbəzli va va kaa ngəci. Ma sa favə ndə ghi tsa va kwəma gəzəkə mbəzli va va na, mba'a nəfə tsa ci satiy tərənəwəy. Ma kə kaa mөгəla tsa ci va na: "Mbala dzar tə ləwmahi, lə dzar kwa kweler dzar mbə məlmə, a gha harashidə ka ndərma, lə mbəzli məti məti vəgha ni, lə ghwələfesli, mba'a vədəvəder" kə. ²² Tsəgha na, kə ndə sləni tsa va, mba'a dzaa mənti tsəgha. Dzəghwa na mba'a zhikəy. Ma kə kaa ntsa ci dikə tsa na: "A ntsee dikə tsa, e harashi mbəzli va njasa gəzəkəra gha va nee, dən səəkəshi mbəzli. Ya tsəgha nzəy, a tsahwəti pi nzəy tərmbə" kə. ²³ Ma kə ndə ghi tsa va kaa ndə sləni tsa ci va na: "Mbalaa dzəghwa kweleryi dzəmti, lə dzar kwa kweler slehə slehə ni, a gha dzaa cə'wə mbəzli kəsashi gha gwa'a, ta səəkə ghəshi, ta mbə ghi tsee təhəy va mbəzli. ²⁴ A na mbəzliy niy ghee vaa har, kala səəkə ghəshi nashi, e gəzanəy, ndə mbə shi ya kwətij mba'a dzaa tsəhəməy shi zəmee vaw" kə» kə Yesəw.

*Njasa dza ndəə mənti ghəci kəə dī məniy ka ntsa ta səda Yesəw
(Mt 10:37-38)*

²⁵ Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw kafəy ta dza, lə mbəzli dən kwasəbə. Ma ghəshi mbə kwal tsəgha na, 'wakəvə na, tərəf zhəghətəvay ləy hwəm, ma kə kaa ngəshi na: ²⁶ «Mba'a kə ndəə səəkə ta nəwray, tərənəwə yən kə ndə dzaa dī kən kar dəy, lə mbəghəy, lə mali ci, lə ndərashi ci, mba'a ngwarməhiy. Tərənəwə yən kə taa dī ya kaa ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci. Kala tsəghay, ka mbay tsava ndəə məniy ka ntsa ta səda yaw. ²⁷ Kala kafəy kə ndə ta nəwra, mba'a zləbavə lə mətityay, ka mbay tsava ndəə məniy ka ntsa ta səda yaw.

²⁸ A ghwəy sənay, mba'a kə ndə mbə ghwəy dī nga ciki tsa ci sanay, a dza naa nzəyəy dī, ka na dza na, mba'a təkəmti gəna dza naa zamti ta nga ci. Ka na dza mba'a nighəti nda wəkə na gəna və ta kədəmti sləni va.

²⁹ Vantaa dzaa nza, mba'a dzaa ghati fə səda ciki na, dza walwal kwəma gəna mananati kala dzaa mbay kərnəmti. Ma sa ka mbəzli nashi niva shiy ki na, ka ghəshiy dza tapə mbə 'wəshi ci. Ma kə ghəshi dzaa ni na: ³⁰ "Nayəm tsava ndə dia mbəzli ni, mba'a a niy ghati fə səda ciki ndəndəta na, dzəghwa kala mbay ghəciy kərnəmti!" kə ghəshi dzaa ni.

³¹ A ghwəy sənay tsəgha na lə mazə diba. Mba'a kə tsahwəti mazə dī dza ta mbəz lə tsahwəti mazə nja ghəci sanay, das dza naa nzəyəy dī, ka na dza mba'a təkəti wəzə, nda nza naa nza gar kafəy lə ka sawji bələkwə bələkwə mən, ta dza ta mbəz lə mazə tsaa səəkə va lə ni ci ka sawji bələkwə bələkwə bakə mətəəkə. ³² Ma sa ka na nighəti, kala gar mbay

ghöciy dza ta mböz læ mazə tsa vay, ta ghwənəghə mbözli dza naa dza kaa mazə tsa di na va mböz li ghəci kərakəy, ta cə'wə zərkə və, ta dəpanti mböz tsa va. ³³ Nay ghwəy kiy, tsəgha dza naa nza læ ghwəy kwərakwə. Ya tsamaba ndə mbə ghwəy, kala zlashi shi və gwanashi kəy, ka dza naa mbay maniy ka ntsa ta sədeyew» kə Yesəw.

Bəli fir læ məzlrir kama məəli mbə shi
(Mt 5:13; Mk 9:50)

³⁴ Ma kə Yesəw difa na: «Məzlrir nashiy, wəzə jəw na ghəshiw, ma mba'a kə ndezhekə kərey mbə shiy, njaa dza məndiy zhiniy zhanambə ndezhekə tsa va ghwəla kia? ³⁵ Naa tərmbə kiy, war a ka məndiy shəkəy pəsər tsa va dzəy tə ngwəla. Sa nzanay, ka gwəmati er ghwəlaw, wəzə na ta dzəmbə zaw. Zhini difa na, maniy naa məlbəw, tsəgha.

Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən ta kwəma va!» kə Yesəw.

15

Bəli fir læ təmbəkə tsaa niy zay mba'a ndə pəlavə sa ci
(Mt 18:12-14)

¹ Dzəghwa ka *dəwan ghəshi læ nihwəti mbözliy məni *kwəma jikir na, mba'a ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw ta fa kwəma gəzə na va.

² Ma sa nashi *ka Farisahi læ *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala na, tapə ghəshi ta ngwəzlimə kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ntsay, mbə ka'wə mbözli jikir ni na, ka zəmə shi zəmə li shi» kə ghəshi.

³ Dza Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa ki, ma kə na: ⁴ «Favə tə ghwəy kwəma dzeə na ta gəzə. Sənzənvay, ya ndə mbə ghwəy læ tenkesli və bələkwə, dza tsahwəti mbə shi kwətij mba'a zay na, nza'jəw ghəci dzaa zlashi ni məslidə mətsəkə məslidəti ni va tifa kaa ntsa makə ghəshi shiy li, kaf kafəy ta pəla tsaa zay va kwətij tsa, ka pəla, ka pəla, pa' sa ka na kəsəy sa ci sa. ⁵ Sa ka na kəsəy sa ci kiy, tərənj dza naa vəshiy. Ka na dza tsəj bəvə sa ci, bəm fati tə wəri, ⁶ ka dzay jighi. Sa ka na tsəhəy kəghiy, ka na dza da' da' harashi madigahiy læ ka ghalahiy. Ma kə dzaa ni kaa ngəshi na: "A mbözlee, vəshim kwasəbēe, sa nzanay, e kwəmavə təmbəkə tsee va niy zay" kə dzaa ni» kə Yesəw.

⁷ Ma sa kəramti Yesəw bəli fir tsa va, ma kə na: «War tsəgha dza məndiy vəshi mə ghwəmə ta ntsa jikir tsa kwətij, ghəci tsati titihwə kwa kwəma Hyala. Tərənjwə ti dza məndiy vəshishi kən ni məslidə mətsəkə məslidəti ni va tərmbə bərkəti ghən tsa shi ka mbözli slar ni, kala təkə ma tsanta titihwə ghəshi kaa Hyala» kə Yesəw.

Bəli fir læ kwəma gənaa niy zata, zhini mba'a məndi kwəmavə

⁸ Zhini Yesəw bə, mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir, ma kə na: «A nahwəti mali niy nza læ mbəl mən, dzəghwa tsahwəti kwətij mba'a zay. Nza'jəw ghənəzə tsəraghwa ghwə kwa gərkəwa, ta pəla pətsa mbə ciki tsa nzə wəzə, ka pəla, ka pəla, mba'a kəsəy sa nzə. ⁹ Ma sa kəsəy nay, dza na da' da' harashi madigahita, læ ka ghalahita. Ma kə kaa ngəshi na: "A mbözlee, vəshim kwasəbēe, sa nzanay, e kwəmavə mbəl tsee va niy zay" kə» kə Yesəw. ¹⁰ Ma sa kədamti Yesəw bəli fir tsa va, ma kə difa na: «Ə gəzanwəy ya, ta vəshi dza ka kwal Hyala ta ntsa jikir tsa kwətij, ghəci kə tsati titihwə kaa Hyala» kə Yesəw.

Bəli fir dzəkən zəghwəə niy zay, mba'am kwəməvə

¹¹ Zhəghwa ma kə Yesəw kaa tsahwəti fir ba na: «A tsahwəti ndə niy nza tıfay, bakə ndərazhi və. ¹² Dzəghwa ma kə tsa jəw tsa kaa dəy tsa va na: “A di, ndara ni ya shi zəmə ghiy niy dzee zəmə mbə ghi tsa gha” kə. “Tsəgha na” kə didi tsa va, dza na mba'a təhanavərishi shi və kaa ndərazhi ci va bakə ni.

¹³ Ma ləy hwəm hi jəw ki na, dza zəghwə jəw na va, mba'a papamti səkəm tə ni ci shi zəmə ghi gwanashi. Dza na pəkw dzay lə gəna ci vaa dzəti nihwəti hidı kərakə. Ma sa tsəhəy na tə pətsa va na, dza na ka lidı gəna va, war ka lidı, war ka lidı. Kə pəryw ladamti gəna va mbə mənı badaway.

¹⁴ Ma sa kədıta gəna ci va gwa'a ki na, dzəghwa ma mba'a mənta tərəryw tə hidı nza na va. Mba'a ndərma ghati dzəkən ki. ¹⁵ Dzəghwa na, mba'a dzay dzakə tsahwəti ndə mbə məlmə va, ta dəw sləni və. Mba'a ntsa va ghwənay ta makə ngəreder ci kwamti. ¹⁶ Ma ghəci mbə makəshi ki na, ka ghəranci maa nza tərəryw. Ka dı kwəməvə ghəciy nza ya fəhi ka məndiy shakanshi kaa ngəreder va dzəghwa miy tsa ci na, a ka dı bānci shi məndiw.

¹⁷ Dza na tə nahwəti vici, mba'a dzəmbəy mbə təkə kwəmaa dzəkən nzəy tsa ci, ma kə na: “Sənzənvay, ka ghəra sləni kəghi tsa dirəy, dənshi na shi zəmə və shi, ka mbay ghəshiy zəmantishiy. Ma yən nee ki na, war ka məti va ma tikə. Əm, awə. ¹⁸ Wəzəba zhəghəvee zhəvəgha dirə na. Ma pən dzaa ni ngəci sa kee tsəhəra vəghay, a Di, e mananati *kwəma jikir na kaa Hyala, lə kaa ngəna gwa'a. ¹⁹ Nanay, məndee gar zhini ghaa harda ka zəghwə gha ghwəlaw. War mərshi ma ghaa məntəra, nja tsahwəti ndə ghəraņa sləni gwa'a tsəgha, pən, dzaa ni” kə. ²⁰ Ma sa təkamti na tsəgha na, dza na mba'a madiy ta dzay dzəvəgha dəy.

Ka dza, ka dza, ka dza ghəci. Ma ghwəla ghəci mbə kwal kərakə vəgha ghi na, mba'a dəy tsa va nighəvə tsəgha. Dza hwər tsa ci ka zhānci ti. Kə ka kəsli bali ta dza ta kwəmə lı. Sa kwəməti ghəshi na, dza na hwətəm hwətəməvə zəghwə ci va. ²¹ Ma kə zəghwə va ngəci ki na: “A di, e mananati kwəma jikir na kaa Hyala, lə kaa ngəna gwa'a. Məndee gar zhini ghaa harda ka zəghwə gha ghwəlaw” kə. ²² Ma kə didi tsa va kaa ka sləni ci na: “Mbalam kyanjwkyanjw a ghwəy bəkə ləkəwəsa gwəramti wəzə, nza ghwəy panakən, mba'a ghwəy pəlakə shi kwa dəvəə sərānaghwashı kwa dəvə ci, pəla' kaa kwəkweher, pa' mbə səda ci. ²³ Mbalam kəsəkəm kəbə ghwəmmə va kəliti ghwəmmə, a ghwəy slanti, a ghwəmmə ta, ta zəmə ngəslə ngəslə ghwəmmə, ka vəshi tərəryw. ²⁴ Sa nzana, ma zəghwee na nay ghwəyəy, nja ntsaa mətıy mba'a zhiniy zhakatıy mbə məti na. Ra'i niy zay na, dzəghwa mba'ee zhiniy kwəməvə see” kə. Sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a ka sləni ci manamti kwəma va gwa'a. Dza tsə mba'a ghatəvata tərəryw lə vəshi tsəgha ki.

²⁵ Mənıva shi va gwanashiy, kwamti niy nza tsa dikə tsa va zəghwə. Ma ghəci mbə səkəkə, war sa kətıkəvay na ndəkəwə lə ghi tsa shi na, mba'a favə tsa shiy, lə cəm, ka tsə məndi. ²⁶ Ma sa tsəhəy na kəghi na, dza na da' harvə tsahwəti ndə mbə ka sləni dəy va, ka dəw kwəma və: “A shiy mənıshı shəkə?” kə. ²⁷ Ma kə ntsa va ngəci na: “Waa zəməņa zhəkəy na, ma slanti dənja kəbə kəliti ghwəmmə va, sa nzana mba'a zhiniy kwəməvə sa ci kwərıj, va tsəgha tsə məndi, ka vəshi tərəryw” kə.

²⁸ Ma sa favə tsa dikə tsa va zəghwə kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satıy, kala zləba dzakə ghi ghəci. Dzəghwa dəy mba'a səvəriy, kə ka

cə'wə zəghwə ci va, a ghəci dzakə ghi. ²⁹ Ma kə kaa dəy na: "A di, nighətəyi piya d'anj na ghala nza ghwəm, war mbə mənija slənee, səəkee tanjəti kwəma gəzara gha ya namabaw. Ya tsəgha nzə kiy, səəkə ghaa kəsəvəra ya 'wəgə ta zəməhwə shi zəmee lə vəshi ghəy lə madigahiraw. ³⁰ Ma war sa səəkəy zəghwə gha na danjəramtənja gəna gha mbə ghwərghwər na, mba'a gha kəsəvə kəbə kəliti ghwəmmə na, pəf gha hənənəy" kə.

³¹ Ma kə dəy ngəci ki na: "A zəghwee, gha na na ghay, ghwəm na lə gha ya hwəmba. Ya wa shi vəya gwa'ay, shi gha na ghəshi kwərakwə. ³² Nanzə kiy, aa təbə ghwəm tsə, ka vəshi tərənjw ta zəmənja tsa. Sa nzanay, nja ntsaa mətij va, zhini mba'a zhakatij mbə mətij na. Sa nzanay, aa niy zay, dza mba'ee zhiniy kwəmvə, sana" kə Yesəw.

16

Fir dzəkən ndə fə shiy tsa tsəhwəli tsəhwəli tsa

¹ Dzəghwa ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səda ci na: «A tsəhwətij ndə gəna niy nza tifa, lə ntsa ka naa fə shi ci və ta ndəghwəshi tifa. Ma tə nahwətij vici na, ndəs məndi səəkəshiy gəzanci, ma kə məndi ngəci na: "A ntsa fə gha va shi gha vəə lilidij shi gha va" kə məndi kaa ngəci. ² Ma sa favə na tsəgha na, dza na da' harvə ntsa va. Ma kə kaa ngəci na: "E favə məndiy gəgəzə kwəma dzar kwa kabaka gha. Ca cikəvərifə njasa mənəhwə gha sləni gha. Na neyey, ka zhini ghaa ndəghwəra shi ya ghwəlaw" kə.

³ Ma sa favə ndə fə shiy tsa va kwəma va tsəgha na, dza na ka zəzə kwəma dza naa mənij, ma kə na: "Vanay ta bantəra dji ntsee tsa dikə tsa mbə fə shi ci ni. Sana kiy, njaa dzee ta mənij kee ghaa kwəmvə shi zəmə kia? E dza ta za, pən na, bərci vəya gar zaw. E cə'wə shiy va mbəzli, pən ba na, kwəma ha'wə ha'wə na na tərənjw difa" kə. ⁴ Dza na mba'a təkəvə nahwətij kwəma. Ma kə na: "E sənay njasa dzee mənij, madiga dzee mənij tə mbəzli, ma sa ka ntsee dikə tsa bantəra mbə slənij, nza mbəzli va kəsəvəra bekir dəvə taa nza kəghi tsa shi" kə. ⁵ Dzəghwa na, da' da' haharashi mbəzlij niy bə bəhwə temer va ntsa ghəranci na va sləni gwanashi. Sa səəkəshi ghəshi na, dza na ka harshij kwətij kwətij. Ma kə kaa kwa tanja ndə na: "A pənəy, shiy hwəm na təm tsa ntsee dikə tsa va ghaa?" kə. ⁶ Ma kə ntsa va ngəci na: "Təm in gwanjwanj tsa dikə tsa diwəy na sa ci vəya" kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va tsəgha ki na: "Vanta zliyaa niy tsaslatij mənij va təm tsa va ti. Ca tanjanj nzənja tsaslatij, gwanjwanj cifə mətəkə na sa ci vəya pə gha" kə. ⁷ "Ya ghay təm shiy hwəm nənəja ntsee dikə tsa?" kə. Ma kə tsa va na: "Təm bəhwə ha diwəy cifə na sa ci vəya" kə. Ma kə ndə fə shiy tsa va ngəci na: "Vanta zliyaa niy tsaslatij mənij va təm tsa va ti. Ca tsaslatij bəhwə ha diwəy fadə na sa ci vəya pə gha" kə.

⁸ Ma sa favə ndə shiy tsa va kwəma mənij ndə fə shiy tsa ci va gəmgəm tsay, mba'a faltij, sa nzana mba'a mənij tsəhwəli mbə sləni ci va» kə Yesəw. «E gəzanjwəy, a mbəzlij tikə tə hidij tanjəti mbəzlij mbə wanj pi tsa Hyala tə tsəhwəli mbə sləni kwa jipə shi» kə.

⁹ Ma kə Yesəw difa na: «E gəzanjwəy nee kiy, ma gənay, shi tikə tə hidij na, ə pə ghwəy tahanavə gəna va ghwəy kaa mbəzlij, ka mənij madiga ti shi. Ma sa ka gəna ghwəy kərətay, a Hyala dzaa zləbavənjwəy kwa kwəma nzə mə ghwəmə.

¹⁰ Ma ntsaa kəsəvə ghəra sləni jəw na bekir diviy, tsəgha dza naa mbay ghərati na dikə na sləni kwərakwə. Ma ntsa ghərati sləni jəw na lə gwəfəy, tsəgha dza naa ghəra na dikə na sləni kwərakwə. ¹¹ Kala mbay pə ghwəy ghərati sləni wəzə bekir divi lə gəna tikə tē hidī ni sənznəva kiy, njaa dza ghwəy mbay ghərati sləni lə naa gwəramti gəna dza Hyala bənjwəy kia? ¹² Kala mbə pə ghwəy ghərati sləni wəzə bekir divi lə ni ndə shiy ndanjwəy na kiy, ka dza Hyalaa ndanjwəy ni dī na bənjwəy shiy ka shi ghwəy ki na?

¹³ Ndə ghəra sləni tifa, mba'a dzaa mbay ghərati sləni kaa mbəzli bakə yəmyəməw. Bañ dza naa dī kwəma tsahwəti, ka ndərə na tsahwəti. Ka na dza na, ka mananci sləni kaa tsahwəti lə kwal, ma kaa tsahwəti na kala mənī ma lə kwal. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay ghwəy ghərati sləni bakə bakə, ka ghəra kaa Hyala, zhini mba'a ghwəy bənavə məhərli ghwəy kaa gəna» kə Yesəw.

*Yesəw lə *ka Farisahi*

(Mt 11:12-13; 5:31-32; Mk 10:11-12)

¹⁴ Ma Yesəw mbə gəzə kwəma va ki na, cəke' ka Farisahi favə. Dza ghəshi ka 'wəshi Yesəw, sa nza ghəshiy ka dī gəna. ¹⁵ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghwəyəy, a ka ghwəy kəli ghən tsa ghwəy kwa kwəma mbəzli nzam mbə ni, mbəzli slar slar ni nza ghwəy, kə məndi. Na Hyalay, aa sənashi nefer ghwəy njasa nza ghəshi. Sa nzana, shi ka ndə ngəriy nighəti nja shi dibədibə niy, shi gəmgəm ni tərənjw na ghəshi va Hyala.

¹⁶ Kwatanəy a kwəma pəhəti *Məyizə, lə zliyahi ka gəzə kwəma Hyala mberadzə niy nza tifa, ghənzə na sa niy nəw mbəzli, ka sar pa' tə vəghwə tsa səkəy Zhan tsaə mənəpə *batem. Ma sa səkəy Zhan kiy, mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli nza məndi pa' ndatsə. Ya wa ndə ki na, mbə jihəva ghəci lə bərçi ta tsəhə mbə mbəzli sləkə Hyala va. ¹⁷ Ya tsəgha nza e gəzanjwəyəy, tifa na *kwəma pəhəti Hyala ghəwəlata, tanjanba ghwəmə nata ghwəy na lə hidī nashi ghwəy ni dza naa kədishi kən tamti shiy gwəra jəw ni mbə kwəma pəhəti Hyala.

¹⁸ Ə zhinee gəzanjwəy difa, ya wa ntsaa təhamti mali ci, dza na mba'a bəvə nahwəti maliy, a ntsa va məniti ghwərghwər. Ma ntsaa dzaa bəhwə mali təhamti zata va difay, a ntsa va məniti ghwərghwər kwərakwə» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ndə shiy tsa tərənjw tsa ghəshi lə Lazar

¹⁹ Ma kə Yesəw ba na: «A tsahwəti ndə niy nza tifay, ndə shiy tsa tərənjw tsa ghəci niy nza. Ka dza ləkwəsahi, mba'a nihwəti kwəbənjer ka gəna tərənjw tərənjw ni kən ghən, ka zəmə shi zəməə gwəramti wəzə ni tē hidī. Ya hwəmba na, war tə wahə nzəy tsa ci.

²⁰⁻²¹ Dzəghwa mba'a tsahwəti ndə ndərma niy nza tifa, Lazar, kə məndi kaa slən tsa ci. Vəgha ciy, war zheher ghənzə niy nza gwa'a gwa'a. Ka kireketiy dza na, ka səkəə dərni zheher ci va, war tsəgha. Ka Lazar tsa vaa dza na, takwəl səkəə hənīy kwa dəgha ndə shiy tsa va, ta mbəə iməvə memir shi zəməə dzaa shikə ta miy ndə shiy tsa va.

²² Ma tə nahwəti vici ki na, dzəghwa Lazar bəlahə mətiy. Ma sa mətiy na na, səkə ka kwal Hyala, tsanj ghəshi bəhwə ka dzashi liy dzəmə ghwəmə dzəti pətsa nza *Abəraham. Ma tə nahwəti vici ba na, dza ndə shiy tsa va bəlahə mətiy kwərakwə, mba'a məndi lamti. ²³ Ka sa ngəra'wə ghəci tərənjw tə pətsa nza mbəzliy bəkwəshi. Sa nə na kafə kə kaa kwəma ci

na, kar mætse ci tē kar Abərahām lə Lazar, kərakə ghəci li shi. ²⁴ Ma sa nashi na na, dza na ka zlapə kwəma, a kə na: “A Didi Abərahām, mēnti zhəhwər tē ya, ghwəwən Lazar a ghəci tsaməvə yam tē zəghwə dəvə ci, nza ghəci səkəkə tekwatərashi tē ghane nda nza naa məntərə rəniki jəwə. Sa nzanay, tərəjwəy see ngəra'wə mbə ghwə na” kə. ²⁵ Ma kə Abərahām kaa ngəci na: “A zəghwee, təkəvə nzəy tsa gha ghalaa niy nza gha tē ghwəmənə di. Ghay, ndə gəna tsa tərəjw tsa niy nza gha, ma Lazar na naci ghalaba na, war ngəra'wə ghəci niy sa. Nana kiy, a Hyala bəkəkə dzətikə ta dəkə nəfə tsa ci. Ma gha nana na gha ki na, mbə sa ngəra'wə gha. ²⁶ Ya kala na va talay, a zleha təfəm na kwa jipə ghəy lə ghwəy. Ya ə dī ndə kafə tikə mbə ghəy ta dzaa dzəvəgha ghwəy sanay, ka mbay ndə tərəjəw. Ya mbə ghwəy dī ndə səvəriy dzəmbə ghəy difa na, ka mbay naa tərəjəw” kə. ²⁷ Zhəghwa ma kə ndə shiy tsa va na: “A Di, ghənzə tsəghay, titihwə ə cə'wənee a gha ghwənay Lazar dzakə ghi tsa dirə. ²⁸ Sa nzanay, a ngwarməhira tifa cifə tē ghwəməshi. Sa ka na tsəhəyəy, nza ghəci dzaa gəzanshi ngəra'wə tsa see tsa tikə, vantaə ghəshi dzaa zhikə dzəti pətsa nzee tsa mbə sa ngəra'wə kwərakwə” kə. ²⁹ Ma kə Abərahām ngəci na: “A na ngwarməhinay, a zliya kar *Məyizə lə ka gəzə kwəma Hyala məba ta itishi, ə kə ghəshiy jangəshi ka fa kwəma gəzə ghəshi” kə. ³⁰ Ma kə ndə shiy tsa va na: “Awə didi Abərahām, ka nza na wəkə tsəgha na ghaw. War mba'a kə ntsaa niy mətīy zhəməy, mba'a dzaa gəzanshiy, ta zhəghəti nzəy tsa shi dza ghəshi” kə. ³¹ Ma kə Abərahām ngəci ki na: “Kala zləba kwəma gəzanshi kar Məyizə lə ka gəzə kwəma Hyala kə ghəshiy, ya səkəkə kwa kwəli səkəkəy ndə ta gəzanshi na ka dza ghəshi zləbaw” kə» kə Yesəw.

17

*Pəlay tē gha ntsaa məntənə *kwəma jikir na mbə nəfə gha
(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)*

¹ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci na: «Ya hwəmba nanzəy, a shiy dzaa ngəditi mbəzli ta mənī kwəma jikir na tifa. Nanzə kiy, a ngəra'wə dzaa nza tərəjw kən ntsaa ngədī mbəzli ta mənī kwəma jikir na. ² Ma ntsaa taa ngədī tsahwəti kwətīn ta mbəzliy təhəshi ma ni ndara nefer shi ta mənī kwəma jikir nay, wəzəba pəhanaghwa mēndi vəna kwa wəri ci, mba'am ndəghaghwa kwa hwər kwəfa dza naa nza. Sa nzana, mba'a kə ngəditi ndə ta zlay kwal tseyey, ngəra'wə dza naa nza kən. ³ A gəzarjwəy ya, mənī tē ghwəy məhərliy dzəkən nzəy tsa ghwəy.

Mba'a kə zəmənə tsa mbə nəw Yesəw məntənə kwəma jikir nay, mbala harvə a ghaa gəzanci kwəma sahə lə məhərli. Mba'a kə ni: “Titihwə pəlara mbə nəfə tsa gha” kəy, pəlay tē gha mbə nəfə tsa gha. ⁴ Ya a mənīnə na kwəma jikir na gar mbərfej səfa mbə vici kwətīn, kama na war mbə səkəkə ghəci gar mbərfej səfa, ka gəzənə: “Titihwə pəlara mbə nəfə tsa gha” kəy, war ə pə gha dzaa pəli mbə nəfə tsa gha» kə Yesəw.

Kwəmaa dzəkən ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala

⁵ Ma kə *ka kwal ci kaa Yesəw na: «A Ndə sləkəpə, kətitənəy, a ghəy mbəə banavə nefer ghəy gwanashi kaa Hyala shi» kə ghəshi. ⁶ Ma kə Ndə sləkəpə kaa ngəshi na: «War mba'a pə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyala ya jəw tsətsə nja cizlə gwəbiriy, ta mbay dza ghwəy gəzə kaa dənəw

kwəkəwə tsa: “Tədamtəvəna tifa, a gha dzaa ngwəbəyvanə kwa kwəfa” pə ghwəy, ta yə fəti dza na ta kwəma ghwəy» kə.

Kwəmaa dzəkən ndə ghəra sləni kaa Hyala kala zhəmə tifa

⁷ Zhini ma kə Yesəw kaa *mbəzli ta səfa ci fa na: «Favə tə ghwəy, ya ndə mbə ghwəy sana, lə ndə ghəra sləni və kəghi tsa ci, ka zanci za ntsa va, ka ndəghwanci shiy kaa ntsa va. Sa ka ndə ghəra sləni tsa va səəkəy kwamti kiy, ka dza ntsa ghəranci na va sləniy ni ngəci na, sar tikə tanjan zəmə shi zəmə, kə na?» ⁸ Awə, ka gəzanci na tsəgha tēpəw. Ma dza naa ni ngəciy: “Səramti ni kən gha ni kwəbenjər, mbala tatəra shi zəmə, sa ghaa tatishiy, nza gha bəkəra shi. Ma sa kee zəhwə ni ya shi zəmə ki na na, nza gha zəmə shiy, ka sa ni gha shi sa” dza naa ni. ⁹ Sa ka ntsa va manamti sləni gəzanakə na va gwanata na, nza ntsa ci va dikə tsa mananci 'wəsa na? Tibaw.

¹⁰ Ava war tsəgha na lə ghwəy ghwəy mbəzli ta səfəe kwərakwə ki. Mba'a pə ghwəy ghəramti sləni gəzəkənjəwəy Hyala ta məni nzə gwanatay, “Ka ghəra sləni gəmshī ni nza ghəy gwa'a tsəgha, sləniy niy dza ghəy ghəra na sa ghəra ti ghəy va” pə ghwəy dzaa ni» kə Yesəw.

Yesəw ghəshi lə ka dərna mən

¹¹ Mba'a Yesəw madiy ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Ma tə nahwəti vici na, dza na ka dzar kwa ghala hidī ka *Samari lə hidī ka Galile. ¹² Ma ghəci mbə dzəmbə nahwəti məlmə na, mba'a ka dərna mənəy, ka səəkə ghəshi ta kwəmə li. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi garəshi vəri kərakə li, ¹³ ka zlapanci kwəma zlanzlanj. Ma kə ghəshi na: «A Yesəw, a mətər, mənti zhəhwər tə ghəy» kə ghəshi.

¹⁴ Ma sa nashi Yesəw, ma kə ngəshi na: «Mbalam, a ghwəy dzaa canati vəgha ghwəy kaa *ka ta Hyala» kə. Ma sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, dza ka dərna va kəram ghəshi madīshi ka dzashi. Ma ghəshi mbə kwalshi na, mba'a dərna shi va kərəti.

¹⁵ Ma sa nay tsahwəti mbə shi ghəci mbəliy na, kə ka fal Hyala zlanzlanj, dza na tərəf zhəghətəvay va Yesəw. ¹⁶ Səəkə na gələb gələbəy, lə kwəma ci mbə hidī kwa kwəma Yesəw, mba'a mananati 'wəsa. Ntsa vay, ndə məlmə na, mbə hwəhwə tsa ka Samari ghəci. ¹⁷ Ma kə Yesəw ki na: «Gwanashi mbəzli mənəy ni va mbəlishi nanzə sa? Əy, kwəma dzashi ni məslifə ni va tərmbə shiki? ¹⁸ Tərəh tsaa zəzəti səəkə ta mananta 'wəsa kaa Hyala mbə ghwəy war gha, gha ndə məlmə na?» kə. ¹⁹ «Sati mbala, a gha mbəlina tə sa banavə gha nəfə tsa gha kaa Hyala» kə.

*Shiy dzaa cipə səəkə tsa Yesəw
(Mt 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Dza *ka Farisahi tapə ta dəw va Yesəw, ma kə ghəshi na: «Hwəm dza Hyalaa sləkə mbəzli?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ma sləkə tsa dza Hyala ta sləkə mbəzliy, ka dza məndiy nay njasa dza naa səəkəw.

²¹ Ka dza naa nza gar gəzə məndi: “Avanayəm pətəsa sləkə Hyala mbəzli ti tikə” aw na: “Avamcim tarba” kə məndiw. Awə, ə gəzanjəwəy ya, ya sana sənzənvay, mbə sləkə mbəzli na Hyala» kə.

²² Ma kə kaa *mbəzli ta səfa ci ki na: «A tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, ka dzee nza mbə ghwəyəw. Ghalabay, tərənəw dza ghwəy mawti nara yən Zəghwə yakə ndə ngəri, ya ta vici kwətinj nzə, ka dza ghwəy mbəə nara

diw. ²³ Ma dza mēndiy ni kaa ngəjwəyəy: “A mbəzli ni, anay *Kəristəw tikə, ya avaci tarba” dza mēndiy ni, sa ka mēndi gəzəjwəy tsəghay, əntaa ghwəy dzaa kəsli bali, ka dza kwakə, ka dza kwakə ta nighəra ma. ²⁴ Sa kee səkə yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, mbəzli gwanashi dza naa nara. War njasa ka van vaa wampidi dzəy tə ghwəmə, ka səkə kwa ghwəmə pa' dzəghwa kwa məkwiyy, tsəgha dzee səkə. ²⁵ Ma kiy, war pərba ngəra'wə dzee sahwə tərəjw di, ka shi va məniva. Ka mbəzli ndatsə ni dza na, mba'a ghəshi ndərantera.

²⁶ Njasa niy mənishi shiy va ghala vəghwə tsa *Nəwey, war tsəgha dza ghəshiy məniva ge'i lə vəghwə tsa dzee səkə ti yən Zəghwə yakə ndə ngəri kwərakwə. ²⁷ Ghala vəghwə tsa vay, shiy niy zəmə mbəzli, ka sa shi sa, ka bəbəli mi'i, ka bə ghyehi shi kaa zhər, war tsəgha, pa' fəca vici dzəmbəy *Nəwe dzəmbə kwambəwal. Ma sa dzəmbəy na na, dza van mba'a ghati nzmə, ka nzmə, war ka nzmə kala kərə ma. Ray pətsa tə hidi va yam. Dza yam va kərəp ghəshi zamti mbəzli gwanashi. War kar Nəwe lə mbəzli kəghi tsa ci gwa'a tsəgha shiy mbəlishi.

²⁸ War njasa niy mənishi shiy va ghala vəghwə tsa *Ləwtə bay, tsəgha dza ghəshiy məniva ghala vəghwə tsa dzee səkə. Ghala vəghwə tsa vay, war shiy niy zəmə mbəzli, ka sa shiy, ka dəfəl shiy, ka papa nihwəti, ka za shiy, ka nganga ceker, war tsəgha. ²⁹ Ma tə nahwəti vici, fəca səvəri Ləwtə mbə məlmə *Sədəm ki na, dza ghwə lə barəwdəw, mba'a ghəshi nzməkəvashi səkə mə ghwəmə. Kərəp ghəshi zamti niy niy tərmbə mbəzli mbə məlmə va gwanashi. ³⁰ E gəzəjwəyəy, ava war tsəgha dza shiy məniva ghala vəghwə tsa dzee səkə yən Zəghwə yakə ndə ngəri.

³¹ Ma fəcava, mba'a kə ndə mə jəba mbə tifər, mba'a shi ci mbə cikiy, əntaa ghəci dzəmbə ciki tsa va ta bəshi ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. Ya kwamti dza ndə nza mbə zay, əntaa ghəci dzaa ni: “Kadiw e zhəghəvaa jighi ta bəvə shi va kəghi” kə ma. War ə kə dzaa hwəy gwa'a tsəgha. ³² Zəzətım dzəkən kwəma mali Ləwtə va. Sa niy naghay na pətsa ləy hwəm na, mba'a niy mətita.

³³ Va tsəgha nə ya ngəjwəy, ntsaa dī mbəlanti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta zamti tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na. Ma ntsaa dzaa zamti piy tsa ci tikə tə hidiy, ta kwəmavə tsa mə ghwəmə piy tsa ci dza na, pən. ³⁴ Ə gəzəjwəy ya, tə vərđi dzee vaa səkəy, mbəzli bakə dza naa nza tə pi həni tsa kwətij tsa, ka mēndi dzay, mba'am səkə bəhwə tsahwəti kwətij ti shi, ma tsahwəti na, mbərəkə mēndi zlay. ³⁵ Mi'i bakə dza naa nza mbə hə tə vəna, ka mēndi dzay, mba'am səkə bəhwə nahwəti kwətij ti shi, ma nahwəti na mbərəkə mēndi zlata. ³⁶ [Mbəzli bakə dza naa nza mbə za kwamti na, ka mēndi dza na tsəj mənı səkə bəhwə tsahwəti kwətij ti shi, ma tsahwəti na mbərəkə mēndi zlay] kə Yesəw.

³⁷ Ma sa favə mbəzli ta səfa ci kwəma gəzəkə Yesəw va, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Dzəghwa tima dza niva shiy məniva kia Ndə sləkəpə?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw kaa ngəshi na: «Dzəghwa tə pətsa mətishi shiyəy tifa ka zlinij basəvə» kə.

18

Fir dzəkən mali mbəri ghəshi lə ndə sla ngwəvə

1 Dzəghwa Yesəw mba'a bəlanakəshi fir tsa kaa *mbəzli ta səfa ci, ta

mbə ghəshiy cə'wə Hyala war ka cə'wə, kala dali ma va cə'wə nzə. ² Ma kə kaa ngəshi na: «A tsahwəti ndə sla ngwəvə niy nza tifa mbə nahwəti məlməy, kala hazləni ma ghəci va Hyala ya jəw nzə. Na nacyi, ka nighə mbəzli na nja mbəzliw. ³ Dzəghwa, mba'a nahwəti mali mbəri niy nza mbə məlmə va kwərakwə. War ka səkəkə ghənzə nza zhevı va ntsa va, a ghəci mananati ngwəvə nzə. Ma kə nı ngəci na: “Ndəghatəjəy fəti kwa jipə ghəy lə ndə jaka tsee tsa, nza gha mbəlītəra va kwəma va” kə nı. ⁴ Ndimndim mali va war mbə səkəkə tsəgha, gwəjəy ndə sla ngwəvə tsa va kala kəti ma. Ma tə nahwəti vici na, dza na, mba'a ghavə təkə kwəma mbə ghən ci, ma kə na “Ya tsəgha, hazləni mee va Hyala, kala nighə mbəzlee nja mbəzliy, ⁵ ta mananati ngwəvə mali na na dzee. Sa nzana, war ə gagara na. Kala dza pən kətitiy, ta səsə məhərlee dza na” kə Yesəw.

⁶ Ma sa kəfamtı Yesəw gəzanshi kwəma kwa fir ki, ma kə ngəshi ɓa na: «Favəm kwəma gəzəkə ndə sla ngwəvə ndə ndərəm tsa va di. Ya tsəghaa ntsa va kala nighə ndə nja ndəy, sa nzana war mbə səkəkə mali va, war ka səkəkə, war ka səkəkə na, nay ntsa va ghwəy kətiti sa. ⁷ Ma Hyala nanzə ki na, kala dzaa kətiti mbəzli nza tsəhavə na, ghəshi kə tsanta titihwə ka pəra'wanta dividivi, həvir lə havəghwə nə ghwəy shəkəna? Aa dzaa nzay nza ta kətishi nə ghwəy na? ⁸ Ə gəzanwəy ya, tanɓan dza naa zləbavə kətishi. Ghala vəghwə tsa dzee zhəkəkə dzəti hidı, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, nza ya kəsashi mbəzliy ɓanavə nefer shi katan kaa Hyala ki na?» kə.

*Fir dzəkən *ndə Farisa ghəshi lə ndə *dəwan*

⁹ Dzəghwa Yesəw ka ɓəli fir kaa mbəzliy ɓəti ghən tsa shi va ka mbəzli dəwdew ni kwa kwəma Hyala. Kala nighə ma nihwəti mbəzli nja mbəzli. ¹⁰ Ma kə na: «Tə nahwəti viciy, təhwə dzashi nihwəti mbəzli bakə dzəmbə *ciki Hyala ta cə'wə Hyala. Mbəzli vay, ndə Farisa tsahwəti, ndə dəwan tsahwəti. ¹¹ Ma sa dzəmbəshi ghəshi na, dza ndə Farisa gar garə, ka cə'wə Hyala ki, ma kə na: “A Hyala, 'wəsa nə ya kaa ngəja, sa kamee nja nihwəti mbəzli gwanashi ni, mbəzli nja ka ghəli, ka vəraslə, lə ka ghwərghwər, ya nja ndə dəwan tsa tikə tsa sənznəva. ¹² Yən na neyey, vici bakə kee tivə mbə ləwma kwətın, ka mənı səwmay. Ya nimaba shi vəyay, mən mbə kee təhəvərishi mba'ee ndanə nihwəti kwətın” kə.

¹³ Ma ndə dəwan tsa va naci ki na, dza na gar garəy kəkəkə, kala kafə kwəma ciy dzəta ghwəmə. Kə mbəkəwə mbəkəwəti nəfə tsa ci, ma kə na: “A Hyalee, titihwə mənı zhəhwər tə ya, yənəy, ntsa jikir tsa nzee” kə» kə Yesəw. ¹⁴ Ma sa kəfamtı Yesəw ɓəli fir ki, ma kə na: «Nay ghwəy e gəzanwəyəy, ma sa dzay naa jighiy, a Hyala zləbavə cə'wə ci mba'a pəlata kwəma ci jikir na. Ma na ndə Farisa na nacyi, zləbati na ci va kwəma Hyalaw. Sa nzana, ya wa ntsaa kəliti ghən tsa ciy, ta zhəghəti dza Hyala jəwə tsə tsə. Ya wa ntsaa zhəghəti ghən tsa ci jəwə ɓay, ta kafakati dza Hyala» kə.

Kar Yesəw lə ndərazhi jəw jəw ni (Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Dza nihwəti mbəzli mba'a ghəshi ɓanakə lə ndərazhi jəw jəw ni ta kaa Yesəw ta mbə ghəciy fakən dividivi ci kən shi ta təfanshi miy. Ma sa nashi *mbəzli ta səɗa Yesəw tsəgha na, dza ghəshi ka makə mbəzli va. ¹⁶ Dzəghwa Yesəw naci ki na, mba'a harashi ndərazhi vaa dzəmbə hwər

ci, ma kə kaa mbəzli ta səḏa ci na: «Zlashim ndərazhi jəw jəw ni va, a ghəshi sar dzəvəghee, ka makəshi ghwəy ma. Sa nzanay, gəla mbəzli nja ghəshi na shi sləkə Hyala. ¹⁷ Ə gəzarjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala zləbavə kə ndə Hyalaa sləkə mbə nəfə tsa ci nja zəghwə jəw nay, ka kwəməvə tsəhəy ndə tə pətsa sləkə na tepəw» kə.

Kar Yesəw lə ndə shiy tsa tərəjw tsa
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸ Ləy hwəm kwəma va ki na, dza tsəhwəti ntsa dikə tsa mbə *ka Zhəwifə ndəs səkəy va Yesəw ta dəw kwəma və, ma kə na: «A Metər tsa wəzə tsa, wa shi dzee mən̄ti kee kwəməvə piy tsaa kəḏi ma tay?» kə.

¹⁹ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Sa wana nə gha, ntsa wəzə tsa, pə gha kaa ngəraa? Ndə tifa wəzə ghəci kala war Hyala kwətiŋtaw. ²⁰ Talay, a gha sənata kwəma gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala bəsa. Ma kəy: “Ka pəla mali ndə gha ma, ka pəəsli ndə gha ma, ka ghəli gha ma, ka təbə dzərvə ghaa dzəkən ndə ma, ə pə ghaa ha'wə tə kar dəja lə mən̄ja” kə» kə Yesəw. ²¹ Ma sa favə ntsa va tsəgha, ma kə na: «A Metər, shi bələkə gha niy, gwanashi nəwamtishee ghala yən zəghwəra» kə. ²² Ma sa favə Yesəw kwəma zləbakə na va, ma kə kaa ngəci na: «Ma ghənzə tsəghay, shiy kwətiŋ tərə na va gha nana ta mən̄ishi gha. Mbala pamti səkəm tə shi va gha gwanashi, a gha tahanavəshi gəna va kaa ka ndərma, nza gha səkə ta nəwra. Ma ghaləba kiy, ta kwəməvə shiy gwəramti dza gha mə ghwəmə» kə.

²³ War sa favə ntsa va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, ka zhanci nəfə tsa ci tərəjw, sa nzana ndə shiy tsa tərəjw tsa ghəci. ²⁴ Dzəghwa mba'a Yesəw nay njasa zhanci nəfə tsa ci. Ma kə ki na: «Nay ghwəy na, ngahə na tsəhə tə pətsa sləkə Hyala va ka shiy. ²⁵ Bəlan̄ba ngaləwba dza naa dzəvər̄ita kwa kwal batal cisli shiy, kən dzəti pətsa sləkə Hyala va ndə shiy» kə.

²⁶ Ma sa favə mbəzli kwəma ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Əy, war tsəgha kə kiy, wa ntsaa dza vaa mbəliy kia?» kə ghəshi. ²⁷ Ma kə Yesəw na: «Ma shi mbashi ma mbəzli vaa mən̄tiy, kar Hyala mbay mən̄tishi na nanzə» kə.

²⁸ Ma kə Piyer na: «Ghəy sana kiy, avanay gwa'a gwa'a zlashi ghəy shi ghəy, mba'a ghəy nəwvəŋa» kə. ²⁹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ə gəzarjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa zlay ghi tsa ci, ya mali ci, ya ngwərməhiy, ya mbəzliy yakə, ya ndərazhi yakə na, war ta sləkə Hyala njasa dza Hyala sləkə mbəzliy, ³⁰ ta kwəməvə shiy dza na tərəjwba ghəshi, kaa shi zlashi na va, mbə vəghwə tsa sən̄zənvə tsa. Ghala vəghwə tsaa dzaa zhikə dibay, ta kwəməvə piy tsaa kəḏi ma dza na» kə.

Yesəw mbə zhiniy gəzəpə kwəmaa dzəkən məti ci, lə dzəkən zhakati tsa ci mbə məti, kwa mahkana səḏa

(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa Yesəw mba'a harvə *mbəzli ta səḏa ci va mən̄j lə bakə ni, ma kə kaa ngəshi na: «Avanammə mbə kwal sana ta dzəmə məlmə Zherəwzələməy, mbəba dza kwemerəy niy tsasli ti ka Hyala mbəradzə gwanashiy dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəriy mən̄iva. ³² Ta fambərə dza mən̄di mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ka ghəshi dza na, ka 'wəshira, ka tsəərəḏa, ka tifə ndighwər dzətēe. ³³ Ka

ghəshi dza dibay, ka də'wəra lə kwərəpə. Ma ləy hwəm ki na, ka ghəshi dza mbəh paslamtəra. Mənti mee vici bakə kwa kwəli, tə kwa mahkana vici, ta zhiyəməra dzee kwa kwəli» kə.

³⁴ Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəghay, shaŋ mbəzli ta səda ci ta favə kwəma di naa gəzə, sa nzana mba'a mahəzladə tsa kwəma va niy mbələyvata və shi. Kala sənata ma ghəshi nda dzəkən wa gəzə Yesəw kwəma va.

Yesəw ghəshi lə ghwəlfə
(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Ma tə nahwəti vici na, mba'a Yesəw mađiy ta dzəmbə məlmə Zherikwə. Ma ghəci ndəkwə ta tsəhə na, mba'a tsahwəti ghwəlfə niy nza mənəy vəgha kwal mbə cə'wə shiy. ³⁶ Ka dzar mbəzli d'əŋ vəgha ghwəlfə tsa va. Ma sa favə na gaka səda mbəzli ghəshi mbə dza na, kə ka dəw kwəmaa mənta va mbəzli. ³⁷ Ma kə məndi ngəci na: «Waa Yesəw ndə ka Nazaretə na saa dzar» kə məndi. ³⁸ War sa favə na tsəgha na, dza na ka zlapanci kwəma, a kə na: «A Yesəw Jijiy mazə *Davitə, mənti zhəhwər tə ya» kə.

³⁹ Dzəghwa mbəzliy niy nza kwa kwəma na, ka nabə, a kə ghəshi na: «A ghwəlfə tsa, kalay miy tsa gha va» kə ghəshi. War ə ghəciy mətsəhə zlapə kwəma, a kə na: «A Jijiy mazə Davitə, mənti zhəhwər tə ya na gha» kə.

⁴⁰ Ma sa favə Yesəw tsəgha na, dza na gar garəy. Ma kə kaa mbəzli na: «Kəsəram ghwəlfə tsa vaa sar» kə. Dza mbəzli ka kəsəə dzəvəgha Yesəw. Sa kəsəghəm na, dza Yesəw ka dəw kwəma və, ma kə ngəci na: ⁴¹ «A ntsa, a shi di gha yən məntəŋa?» kə. Ma kə ghwəlfə tsa va na: «A Ndə sləkəpə, ə dee ghaa ghwənantəra mətsəhee ni, ta mbee nay pi» kə. ⁴² Ma kə Yesəw ngəci na: «A mətsəhi gha ghwənishi, sa ndara gha nəfə tsa gha» kə. ⁴³ War sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza mətsəhi ghwəlfə tsa va, mba'a ghəshi ghwənishi tibata ka nay pi ghəci ki. Dza na ka nəw Yesəw, war fal ghəciy fal Hyala. Mbəzliy basəshi va gwanashi na, mba'a ghəshi nata kwəma va. Dza ghəshi ka fal Hyala kwərakwə.

19

Kar Yesəw lə Zashe

¹ Mba'a Yesəw tsəhəy mbə məlmə Zherikwə, ka dza ghəci mbəba. ² Mba'a tsahwəti ndə gəna niy nza tifa mbə məlmə va, Zashe, kə məndi kaa slən tsa ci. Dikə tsa ka *dəwan ghəci. ³ Dza na ka di pəla nay Yesəw ghəci ta mbəə sənay. Kaf kafəy ta nighə, shaŋ ghəci ta nay, sa nzana d'əŋshi mbəzli, dəkwəy ghəci. ⁴ Dzəghwa na bəvbəpə ghavə bali, ka dzay kwa kwəma. Dza na taram dzəməy mə fə dikə na ta mbə ghəciy nay Yesəw, sa dza na ta dzar ta fə va.

⁵ Ma sa tsəhəy Yesəw ta fə va na, dza na kafə kafata kwəma ci, mba'a nay Zashe məba. Ma kə ngəci na: «A Zashe, mbata gha, səkwa mə fə va tanjaŋ. Ndatəy kəghi tsa gha dzee ta fə gwəci tsee» kə. ⁶ Dza Zashe ka səkwa kyanwkyanw mə fə va, mba'a pəməghə dzəkə ghi tsa ci, mba'a ka'wəvə lə vəshi.

⁷ Ma sa nata mbəzli tifa gwanashi nava kwəma tsəgha na, tapə ghəshi mbə ngwəzlimə, ma kə ghəshi na: «Ntsay, kəghi tsa ndə mənəi *kwəma

jikir na dza na ta hi» kə ghəshi. ⁸ Əy, ma na Zashe naci ki na, dza na gar garəy kwa kwəma Ndə sləkəpə, ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəpə, ta təhəvəri shi vəya dzee bakə mbə, nzee banavə nahwəti bəla kaa ka ndərma. Ya ə niy ngədcəhwee shiy va ndə ghala pətsaa mənəe dəwanəy, ta wanati gəna ci va niy bəhwee dzee fadə səfa» kə. ⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Ndatsəy a Hyala mbəlītəŋa lə mbəzli kəghi tsa gha gwanashi. Sa nzana, mba'a gha banavə nəfə tsa gha kaa Hyala nja *Aberaham, va tsəgha nza ghaa jiyi kwərakwə. ¹⁰ Na nee yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ta pəla mbəzliy zashi, ta mbəlishi səəkəree» kə.

Fir dzəkən gənaa niy banavə ndə kaa ka sləni ci ta zhəghə dəvə
(Mt 25:14-30)

¹¹ Ma mbə zəzə kwəma mbəzliy, ndal tərmbə Hyala ta səəkə ta sləkə mbəzliw, niy nə ghəshi. Sa nzana ndəkəwə Yesəw niy nza ta tsəhə mbə məlmə Zherəwzalem. * Dzəghwa Yesəw ki na, mba'a bəlanakəshi tsahwəti fir kaa mbəzliy favə kwəma gəzəkə na va, ¹² ma kə ngəshi na: «A tsahwəti ntsa dikə tsa niy nza tibay, dza na mba'a madiy ta dzaa dzəti hidī kərakə ni ta pəla mazə. Ma sa naa kwəmavəy nza ghəci zhəkəy ta nza. ¹³ Dzəghwa na ghəci taa madī, da' da' harashi mbəzli mənə mbə ka sləni ci. Sa basəshi ghəshi na, dza na kaa gəna, mbəl diwəy diwəy diwəy tahanavəshi gwanashi. Ma kə kaa ngəshi na: "Mbalam zhəghəm dəvə lə gəna va pa' fəca vici dzee zhəkə ti" kə. Dza na pəlhəm madiy ka dzay. ¹⁴ Mbalaa niy dī mətəsi ci mbəzli mbə məlmə ci vaw. Ma sa dzay na na, dza ghəshi, bən ghəshi ghwənashi mbəzli ləy hwəm ci, ta dza ghəshiy gəzanshi kaa mbəzli dza ntsa va va ta pəla mazə və shi. Ma kə mbəzli va taa ni na: "Ghəy na na ghəyəy, ka dī ghəy ntsa vaa mənī mazə dzəkən ghəyəw" kə ghəshi taa ni.

¹⁵ Ya tsəgha nza na, dza mənī mba'am banavə mazə tsa ci kaa ntsaa va naci. Mba'a zhəkəy dzəti hidī ci ta mənī mazə ki. Dza na mba'a basəkə ka sləni ci va tahanavəshi na gəna ghəciy dzay, ta sənashi shi mətəhakən ghəshi kən gəna va ki. ¹⁶ Ma sa basəshi ghəshi na, dzəghwa kwa taŋa ndə, təhwə səəkəy, ma kə na: "A Ndə sləkəra, ma gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a mbəl diwəy diwəy mənə mətəshəy dzəkən" kə. ¹⁷ Ma kə ntsa ci va dikə tsa ngəci na: "Wəzə tsəgha! Ndə sləni tsa wəzə tsa nza gha. Sa nzana, mba'a gha ghərati sləni jəw na lə nəfə kwətīŋ. Avee ndaŋa mənī mazə dzəkən məlməhi mənə" kə. ¹⁸ Dza kwa baka mba'a madiy ta gəzə kwəma, ma kə na: "A Ndə sləkəra, ma gəna ndara gha va ta zhəghə dəvə liy, a mbəl diwəy diwəy cifə mətəshəy dzəkən" kə. ¹⁹ Ma kə kaa tsava ba na: "Gha kwərakwəy, avee ndaŋa mənī mazə dzəkən məlməhi cifə" kə. ²⁰ Dza tsahwəti mba'a kafəy, ma kə na: "A Ndə sləkəra, avanay mbəl tsa gha diwəy tsa nee, mbə kəjer niy parambee mbələy. ²¹ Ə niy ghərətəra hazlənī va gha tərənəw, sa nzanay, ntsa ghyanakə tsa nza gha. Na na ghay, shiy kamaa shi gha na, tsəŋ ka ghaa bəhwəshi. Shi zati ma gha na, mba'a ghaa lahwəshiy nza" kə. ²² Ma kə mazə ngəci na: "Ghay ndə sləni tsa gəmgəm tsa nza gha. Tə kwəma gəzəkə miy tsa gha dzee ta mənīŋa ngwəvə sənənva. Ya sa sənay gha ntsa ghyanakə tsa nzee, shiy

19:8 19:8 Səvəri 21:37; Ezhek 33:14-16 **19:9** 19:9 13:16; SləniKY 16:31 **19:10** 19:10 Ezhek 34:16; Mt 9:13; Mk 2:17; Lk 5:32; 1Tim 1:15 **19:11** 19:11 11:2; SləniKY 1:6 * **19:11** 19:11 Ya tsama mazə tsaa sləkə ka zhəwifəy, mbə məlmə Zherəwzalem niy mənī na mazə. Va tsəgha na ki, sa niy nza Yesəw va ndəkəwə ta dzəmbə məlmə vay, sa naa tsəhəy na ta mənī mazə dza na niy nə ka zhwifə. **19:12** 19:12-13 Mk 13:34; SləniKY 1:11; 2:33-36 **19:14** 19:14 SləniKY 4:17; 5:28; 13:44-46; 28:25-28 **19:17** 19:17-19 12:42-44; 16:10

kama ka shi ya na, tsarj kee bəhwə shi, shi zati mee na karee lahwəshi, pə gha kiy, ²³ wa shiy mənishi niy banavə ma gha gənee va kaa tsahwəti ndə, a ghəci zhəghə dəvə li, ya ə dzee zhəghəkəvara tsətsə na, ma nzee bə see lə yam kən nzaa?" kə. ²⁴ Ma sa gəzəkə na tsəgha, ma kə kaa mbəzli tifa na: "Bantim mbəl tsa diwəy tsa va və, a ghwəy jakanakən kaa ntsa nza mbəl diwəy diwəy mən j və!" kə. ²⁵ Ma kə məndi ngəci na: "A Ndə sləkəpə, lə tsahwəti mbəl diwəy diwəy mən j və kiy, tawa lə tsava və difaa?" kə məndi. ²⁶ Ma kə ntsa dikə tsa va na: "Favə tə ghwəy, e gəzarjwəy, ntsaa kwəmavə shiy, dza na ka ghəra sləni ghəci li shiy, ta mətəhanavə shiy dza məndiy dzəkən shi. Ma ntsaa kwəmavə shiy va, kala zhəghə dəvə ghəci li shiy, ə dza məndi zhiniy bəhwə ya ni jəw ni va shiy və. ²⁷ Ta na ka jakəe va niy dī ma yən məni mazə dzəkən shiy, kəəsəkəshim a ghwəy bakwamtishi tikə kwa kwəmee" kə ntsa dikə tsa va» kə Yesəw.

Yesəw mbə dzəmbə məlmə Zherəwzalem

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Zhj 12:12-19)

²⁸ Ma sa gəzamtı Yesəw kwəma va tsəgha ki na, dza na mba'a dzətıy tə kwəma mbəzli, ta dzəmbə məlmə Zherəwzalem. ²⁹ Dza na mba'a tsəhəy ndəkəwə vəgha məlmə Betəfazhe mba'a vəgha məlmə Betani, vəgha kəlarj tsa har məndiy kəlarj *Wəlivə. Kə tifa mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzli ta səda ci kwa kwəma. Ma kə ngəshi na: ³⁰ «Mbalam dzəmbə məlmə tarba va kwa kwəma ghwəy, sa ka ghwəy tsəhənjwəy mbəy, ta kəsəy zəghwə kwantəmca dza ghwəy pəhəpəhə kala səəkə ndəə nza mə, nza ghwəy pəlikəvə. ³¹ Mba'a kə ndəə dəw va ghwəy: "Tawa pəli ghwəya?" kəy, "Waa Ndə sləkəpə dəw na" pə ghwəy taa ni ngəci» kə Yesəw.

³² Sa gəzanakəshi Yesəw tsəgha na, dza mbəzli va mba'a ghəshi dzashi. Sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi kəsata kwəma va njasa gəzanakəshi Yesəw va. ³³ Dza ghəshi ka pəli kwantəmca va ki. Ma ghəshi mbə pəli, ma kə ka kwantəmca va ngəshi na: «Tawa pəli ghwəy kwantəmca va shika mbəzli ni?» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə mbəzli va ngəshi na: «Waa Ndə sləkəpə dəw na» kə ghəshi. Mba'a ka kwantəmca banavəshi kwal ta pəli nə.

³⁵ Dza mbəzli va ki, mba'a ghəshi kəsəghə zəghwə kwantəmca tsa va kaa Yesəw. Dza ghəshi mba'a ghəshi fəfati kwəbenjər shi tə hwəm kwantəmca va. Kə ghəshi dəl ghəshi fəmə Yesəw mə, ³⁶ ka dza ghənzə liy dzəmbə Zherəwzalem. War ə mbəzli pəpəəli kwəbenjər shi dzar kwa kwal, ta mbə ghəciy dza dzar ti shi. ³⁷ Ka səkwa ghəci kwa kwal tsa səəkə va mə kəlarj *Wəlivə, mba'a tsəhəy ndəkəwə vəgha Zherəwzalem. Dza mbəzli kwasəbə va dənj ni gwanashi ki, ka vəshi, ka fal Hyala zlanjlanj, ta kwəma madəna madəna na va nata ghəshi dənj na. ³⁸ Ma kə ghəshi na:

«Təfanati miy tsa nə Hyalaa sləkəpə kaa ntsaa səəkəy tsa, Mazə mbə slən tsa nə!

A zərkə səəkəy mə ghwəmə,

tə shəndəkə ghwəmmə dzətı Hyala dikə na!»

kə ghəshi.

³⁹ A nihwəti *ka Farisahi niy nza mbə mbəzli va. Ma sa favə ghəshi tsəgha, ma kə ghəshi ngəci na: «A Metər, gəzanshi kaa mbəzliy nəwəna ni, a ghəshi nzyəshi gwənjəshi!» kə ghəshi. ⁴⁰ Ma kə Yesəw na: «Nay ghwəy

e gəzanjwəy na, mba'a kə ghəshi nzəyshi gwənjəshi sənzənvay, ta ngwəmə lala dza hərezliy dza ta falda!» kə.

Yesəw gəzə njasa dza məndi ta zanti məlmə Zherəwzalem

⁴¹ Dza Yesəw mba'a tsəhəy vəgha məlmə Zherəwzalem. Ma sa nata na na, tapə ghəci mbə wahəə dzəkən mbəzli mbəba. ⁴² Ma kə na: «A mbəzli ni, mba'a pə ghwəy taa nza gar zləba zərkə tsa di Hyala bənjwəy ndatsəy, a ghwəy taa mbəljwəy! Vanay sana kiy, mbəmbə na kwəma va va ghwəy, ka mbay ghwəy sənataw. ⁴³ A gəzanjwəy ya, a nahwəti vici ngəra'wə tiba taa səkəkə dzəkən ghwəy, ta dəzlay məlmə ghwəy dza ka mbəz ghwəy, lə shi mbəz tərənjw ni və shi. Ka ghəshi dza na təpələ'wə basakənvashiy dzəkən ghwəy, ka ghəranjwəy gwananjwəy. ⁴⁴ Kərəp dza ghəshiy zantənjwəy, lə məlmə ghwəy ta gwa'a. Ka dza ghəshiy zlay ya həkwe tsa tsənzlaməm mə tsahwəti manəy mbə məlmə vaw. Dza kwəma vaa məniva tsəghay, sa nzana ghala vəghwə tsaa niy səkəkəta Hyala ta mbəljwəy na, kalaa niy zləba ghwəy» kə Yesəw.

*Yesəw lə mbəzliy dəl shiy mbə *ciki Hyala*

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Zhj 2:13-22)

⁴⁵ Dza Yesəw mba'a dzəmbəy mbə ciki Hyala. Ma sa nashi na ka zhəghə dəwə na, kə ka tihəshi səvəri mbəba. ⁴⁶ Ma kə kaa ngəshi na: «Ma kə məndi mbə Zliya Hyalay: “Ciki tseyey, ciki tsa dza mbəzliy cə'wəra mbə dza naa nza” kə məndi. Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy zhəghəti ka ləgwə ka ka ghəliy nzəy mbə» kə.

⁴⁷ Njasa səkəkə vici va na, war tsəgha Yesəw niy nza mbə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli mbə ciki tsa nza. Ma mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə na, war mbə pəla kwal tsaa pəəsli ci ghəshi. ⁴⁸ Shan ghəshi ta sənay njasa ka ghəshi mbəə kwəməvə kwal pəəsli ci. Va sa nzana, mbə fa kwəma bənipə na va mbəzli niy nza lə nəfə kwətiŋ.

20

Kwəma səkəkə bərçi ghəra Yesəw va sləni li shia?

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Tə nahwəti viciy, dza Yesəw ka bəni Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə *ciki Hyala. Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a mətikwəkwer *ka Zhəwifə tsəgha, ndəs ghəshi səkəkəshiy dzəvəgha Yesəw. ² Ka dəw kwəma ghəshi, ma kə ghəshi na: «A Metər, gəzanjəy, kwəma səkəkə ni gha ni bərçi ghəra gha sləni ghəra gha na li shi tay? Wa ntsaa ndəna kwal ta ghəra gəla sləni naa?» kə ghəshi. ³ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Yən kwərakwəy, ta dəw kwəma dzeə va ghwəy kwətiŋ. E di ghwəy gəzara, ⁴ Hyala ghwənay na Zhan ta mənipə *batəm ta naa, naa mbəzli?» kə. ⁵ Ma sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dzəghwa ghəshi ka sləka kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmməə ni kaa nana kwəma sana kia? Mba'a pə ghwəmməə ni: “Hyala ghwənay na Zhan” pə ghwəmməy, “Ya sa nzana Hyala ghwənay na, tawa niy zləba ma ghwəy kwəma ci shiki?” dza naa ni. ⁶ Mba'a pə ghwəmməə ni difa: “Mbəzli ghwənay na” pə ghwəmməə na, ka mbəzli gwanashi dza ba na, ka pə'wəmməə lə hərezli ta bəkwəmməə. Sa nzanay,

gwanashi sənay məndi Zhan ka *ndə gəzə kwəma Hyala» kə ghəshi. ⁷ Ma sa hashishi ghəshi ki na, 'wakəvə ghəshi tsəgha: «Sənay ntsaa ghwənay ghəyəw» kə ghəshi. ⁸ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ghənzə tsəghay, yən kwərakwə na, ka gəzanjwəyee nda kwəma səəkə bərci ghəree ni sləni li shiw» kə.

Bəli fir lə kwəma ka sləni ka ndərəm
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Dzəghwa Yesəw ləy hwəm kwəma va, mba'a mađiy ta bəli fir lə kwəma na, ma kə kaa mbəzli tifa va na: «A tsahwəti ndə niy nza tifa, dza na ngwəbə, ngwəbə ngwəbə ngwəbətə fəhiy zəmə tə vəh tsa ci. Dza na ki, mba'a pəlavə mbəzli ta ndəghwə tsa va, mba'a zlatə mbə dəvə shi, mba'a dzay ta wə, kə dalala ghəci hiy mbə wə va. ¹⁰ Mba'a vici ngəli ya fəhi mənta, dza na bəj ghwənay ndə sləni tsa ci va mbəzliy ndəghwə tsa ci va, a ghəci dzaa banakə na ci bəla ya fə. Ma sa tsəhəy ndə sləni tsa va na, dza ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wətə ntsa va, mba'a ghəshi pəlay dzay jighi tsəghay. ¹¹ Ənkwa, kə ndə tsa tsa va, zhəghwa na bəj ghwənay tsahwətə ndə sləni tsa ci bə. 'Wakəvə ghəshi kaa tsava ndə bə tasl ghəshi kəsətə. Zhəghwa ghəshi də'wə də'wə ghəshi də'wətə tsava difa, tsəərə tsəərə ghəshi tsəərətə. Mba'a ghəshi təhay jighi tsəghay. ¹² Yan, kə ntsa va, zhini na difa bəj ghwənay kwa mahkana ndə. Sa tsəhəy na na, dza ghəshi mba'a ghəshi paslanati zheher, mba'a ghəshi təhamti. ¹³ Ma sa nata ndə tsa tsa va kwəma va tsəgha, ma kə na: 'Njaa dzee mənti tay? Kadiw, e ghwənay zəghwee na dee tərəjw. Sa ka ghəshi nayəy, a ghəshi dzaa ha'wə ti" kə. Dza na bəj ghwənay. ¹⁴ Dza zəghwə va mba'a tsəhəy və shi ki, ma kə mbəzliy ndəghwə tsa va kwa jipə shi, sa nay ghəshi zəghwə va na: "Yawaa, avanay ndə zəmə ghi səəkəy də'wə ghən tsa ci ki! Dzamə ta kəsəvə, a ghwəmmə paslamti! A tsa mbə nza ka sa ghwəmmə kwagwa'a ki" kə ghəshi. ¹⁵ Dza ghəshi tasl ghəshi kəsəvə, ka mbahə səmə kwa tsa vaa dzəti ngwəla, mba'a ghəshi pəsliti» kə Yesəw.

Ma sa kəfamtə Yesəw fir tsa va, ma kə difa na: «Sana kiy, njaa dza ndə tsa tsa vaa məni lə mbəzli vaa? ¹⁶ Ə gəzanjwəy ya, ta səəkə dza naa bakwamtə ka ndəghwə tsa va, ka na dza na mba'a banavə tsa ci va kaa nihwətə ka ndəghwə tsa mbə dəvə shi» kə Yesəw.

Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha, ma kə ghəshi na: «Kay, ka məniva gəla nava kwəma tsəgha teepəw» kə ghəshi. ¹⁷ 'Wakəvə Yesəw njə'wə nihətishi, ma kə ngəshi na: «Kwəma tsaslitə məndi na mbə Zliya Hyalay, va slən tsa shi dī na gəzəa? Ma kə məndi kwəma yay: Ma hakwə tsaa niy ndəghamtə ka ndəbə shiy vay, ghəci zhini naa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəraa jihəti ciki, kə məndi mbə zliya. ¹⁸ Ya wa ntsaa bati tərə dzəti hakwə tsa vay, ta bəəliverivay dza ntsa va. Ghəci kə tərəkənvay kən ndə bə na, mba'a zlərəvəri ndə» kə Yesəw.

*Tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi*
(Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)

¹⁹ Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, cəkə' *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala fəti ghən, dzəkən ghəy bəli Yesəw fir tsa va, kə ghəshi. Dza ghəshi ka pəla kwal tsaa kəsə Yesəw tibatə. Kala mbə ghəshiy kəsə, sa hazləni ghəshi va mbəzli.

²⁰ Ghalabay dza ghèshi ki mba'a ghèshi ghati ndèghwø Yesøw ta kəsø. Kə ghèshi mba'a ghèshi ghwənanashi mbəzli y taa məntəvashi nja mbəzli tərəjw tərəjw ni. Nza ghèshi dəfəw kwemer va Yesøw, ta mbə ghèshiy ngaliti, ta kəsəti mbə kwəma dza naa zləbakə. Ə di ghèshi kwəməvə kwal tsaa kəsəti ta banaghə kaa ngwəmma. ²¹ Ma sa tsəhəshi ghèshi vəgha Yesøw ki, ma kə ghèshi kaa dəw kwəma shi na: «A Metər, a ghəy sənay, shi bənirə gha ni lə kwəma gəzə gha gwanatay, war kwəma lə kwal na. Sa nzanay, ka nə gha kar ntsa dikə tsa na tsatsa ndə, ntsa jəw tsa na tsatsa ndə, pə gha, ka tərə ghalaa dzəmbə mbəzliw. Ma ghay, kwəma Hyala na sa ka ghaa bananshi kaa mbəzli lə kwal tsa nzə. ²² Va tsəgha dī ghəy ghaa gəzanəy, kwal va ghwəmmə ta tsəhə ghən kaa mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi ta naa njaa?» kə ghèshi.

²³ Ma Yesøw na naci ki na, mba'a sənamti tsəhwəli shi va, ma kə ngəshi na: ²⁴ «Citeram dala va ghəwəy tə pətsa va di. Fəətə tə dala na na sanay, fəətə wa naa? Ya slən tsa tsaslati məndi tsa tiy, slən tsa wa naa?» kə. Ma kə ghèshi na: «Fəətə mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi na, slən tsa ci sa va dībə» kə ghèshi. ²⁵ Ma kə Yesøw ngəshi ki na: «Ma ghənzə tsəgha kiy, tsəhancim ghən tsa ci kaa mazə tsa va njasa təbə na. Ma ni Hyala shiy na, mba'a ghəwəy banavə shi Hyala njasa təbə ghèshi kwərakwə» kə Yesøw.

²⁶ Ma sa gəzanakəshi Yesøw tsəgha na, mba'a gəla nava kwəma səəti məhərli shi, mba'a ghèshi catavashi. Shar ghəshi ta favə, kwəma gəmgəm na gəzəkə na tība kwa kwəma mbəzli gar kəsəti ghèshi ti.

Ta zhakati dza mbəzliy bəkwəshi mbə mətī
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə *ka Sadəsehi ndəs ghèshi səəkə kəsəy Yesøw. Ka Sadəsehi vay, ka zhakati mbəzliy bəkwəshi mbə mətīw, ka ghèshiy ni na nashi. Sa səəkəshi ghèshiy dzəvəgha Yesøw ki na, dza ghèshi ka dəw kwəma və, ²⁸ ma kə ghèshi na: «A Metər, a kə *Məyizə niy ni kaa kwəma tsaslitəjəy na ta mənī ghəyəy: “Mba'a kə ndə bəvə mali, dza na mba'a mətīy zlatə mali ci va, kala yakə zəghwə ghèshi liy, ə kə zəmbəghəy dzaa bə mali mbəri tə mali ci va, ta mbə ghəcīy yanakə hwəlfə kaa zəmbəghəy tsaa mətīy va” kə niy ni. ²⁹ A nihwəti mbəzli niy nza tība, mbərfəj ghèshi ka ndərazhi ndə kwətīj. Dzəghwa Cikwa tsa mbə shi mba'a bəvə mali, dza na mba'a mətīy, kala yakə zəghwə ghèshi li. ³⁰ Dza Zəra mba'a bəvə mali mbəri tə mali va, kə mba'a mətīy kala yakə zəghwə ghèshi li kwərakwə. Zhini Takwa bə tsəgha. ³¹ War tsəgha, war tsəgha, pəjw ndərazhi mbərfəj ni va hati bə mali mbəri tə mali va. Cəke' ghèshi bəkwəshi mbərfəjanavashi, nək tsaa yakə zəghwə kwa. ³² Ma ləy hwəm ki na, mba'a mali va mətīta kwərakwə ki. ³³ Sana kiy, avanay gwanashi bəhwə mbəzli va mali va. Fəca vici dza mbəzliy zhakati mbə mətī kiy, mali tsama ndə dza naa nza mbə shi kwətīj kia?» kə ghèshi.

³⁴ Ma kə Yesøw kaa zləbanshi na: «Tikə tə hidī sənəzvay, mbə bəbəva na kar zhər lə mi'i. ³⁵ Ma na zhər lə mi'i dza Hyalaa ni, gar zhakati na nini mbəzli mbə mətī ta piy mbə vəghwə tsaa dza səəkə kwa kwəma, kəy, ka dza niva mbəzliy bəva ghwəlaw. ³⁶ Ka dza ghèshiy zhiniy bəkwəw, yəmyəm dza ghèshiy nza lə ka kwal Hyala. Ndərazhi Hyala dza ghèshiy nza, sa nzanay, a ghèshi zhakatishi mbə mətī.

³⁷ Ma na kwəmaa dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə mətīy, a Məyizə niy

gəzəkə, mbəzliy bəkwəshiy, ta zhakatishi dza ghəshi mbə məti, kə. Mbə zliya ciy, aa niy tsasliiy dzəkən ghwə mbə zhəghwə, ma mbəbay: “Hyala kar *Abərahəm, lə *Izakə, mba'a *Zhakwapə” kə niy ni kaa har Hyala. ³⁸ Di naa gəzəy, tə ghwəməshi na mbəzliy bəkwəshi va. Sa nzanay, na na Hyala na, Hyala mbəzli bəkwə bəkwə ni naw, Hyala mbəzli tə ghwəmə mbə piy na, na nanzə. Ti piy mbəzli gwanashi» kə Yesəw.

³⁹ Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va, ma kə nihwəti mbəzli mbə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala na: «A Metər, a gha gəzəkə kwəma wəzə na» kə ghəshi. ⁴⁰ Dzəghwa mba'a ghəshi hazlənishi va zhiniy dəw nahwəti kwəma və.

*Dikəba *Kəristəw na kaa mazə *Davitə*
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Njaa njaa ka məndi ni “Kəristəw Ntsa tivə Hyala na, jijiy mazə Davitə na” kə məndia? ⁴² Ya Davitə də'wə ghən tsa ci kiy, aa gəzəkə mbə *zliya cəm tsa ci, ma kəy:

Ma kə Hyala kwa sləkəpə, kaa Ndə sləkəray:

“Ndi nzəyña tə kwa bəzəmee,

⁴³ pa' fəca dzee mənti ka mbəz gha ka mbəzli tə dəvə gha!” kə,

kə Davitə niy ni.

⁴⁴ Nighətəm Davitə də'wə ghən tsa ci, “Ndə sləkəra” kə kaa har slən tsa Kəristəw kiy, njaa njaa ka na zhiniy nza ka jijiy kia?» kə Yesəw.

*Ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala*

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40)

⁴⁵ Dzəghwa Yesəw ka gəzə kwəma kaa mbəzli ta səfa ci kwa kwəma mbəzli dən, ma kə kaa ngəshi na: ⁴⁶ «Avee gəzanwəy, ya tə ghwəy ghən tsa ghwəy va yəmə kwəma məni *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala! Na nashiy war lə kwəbejər dikə dikə ni ka ghəshiy di dza kən ghən, ta ci dikə tsa shi. Jəw di ghəshi məndiy səkwəshi mətəfəkwə dzar tə ləwmaw. War tə kwəma ka ghəshiy di nzəy mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə. Mba'a kə məndi harvəshi ta zəmə shiyəy, war pətsa nzəy mbəzli tə slən va ti ka ghəshiy pala ta nzəy ti. ⁴⁷ Ghəshi dibay, me' me' ka ghəshiy pamti shiy va mi'i mbəreketi, zhini ka garə kə ghəshiy ni ta cə'wə Hyala, ka ghəshi dza na, nza' nza' nza' ghəshi nzati nza tə cə'wə va, ta mbə məndiy ni, ka nəw Hyala tərəjwə ni ghəshi, kə məndi. Na nashiy, ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən shi, taŋ na nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

21

Mali mbəri kwa ndərma
(Mk 12:41-44)

¹ Ma Yesəw mbə *ciki Hyala na, dza na ka nighə njasa shəkə ka gəna shiy kaa Hyalaa dzəghwa sərndəkə. ² Mba'a nighəvə njasa səəkəta nahwəti mali mbəri kwa ndərma kwərakwə, mba'a faghwa dala bakə kwa sərndəkə tsa va. ³ Ma sa naghəmti Yesəw kwəma va tsəgha, ma kə ki na: «Ə gəzanwəy ya lə katan, mali mbəri kwa ndərma nata ghwəy nay, tərəjwəba ghənzə faghwa na gəna kaa mbəzli tifa gwanashi. ⁴ Sa nzanay, nihwəti mbəzli gwanashiy, war jəwə tsətsə tivə ghəshi gəna bəkə ghəshi

søveri mbø nahwæti na ðaŋ na tømbe vø shi. Ma na mali na nanzø kiy, ya tsøgha na mbø ndørma na, dza na mba'a basanavø shiy niy dza naa pa shiy dzøghwa hwør nzø ti shi gwanashi kaa Hyala» kø.

Ngøra'wø tsa dza sækø ghønghøn ghønghøn dzøti hidī ka ghøshi gha kørø

(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

⁵ Dzøghwa nihwæti mbøzli ka gøzø kwømaa dzøkøn *ciki Hyala tsa mbø Zherøwzalem, ma kø ghøshi kaa Yesøw na: «Kay, jøw tøbø hørøzli ndøbøti møndi ni ciki tsa li shiw, jøw ghaslamti møndi tsava cikiw, zhini mba'a shi wøzø wøzø ni mbøba, shi bøkø møndi kaa Hyala ta fanta shøndøkø» kø ghøshi. Ma sa favø Yesøw møndiy gøzø kwøma va tsøgha, ma kø na: ⁶ «Ø gøzanjwø ya, mbø sækø na tsahwæti vøghwø, ya tsøgha nay ghwøw ciki tsa va ghaslø ghaslø tsøghay, ta ba'wamti dza møndi, ka dza ghwøw nashi hørøzli tsønøzli tsønøzli ya kwøtiŋ ghwølaw» kø Yesøw.

⁷ Dza ghøshi ki, ka ðøw va Yesøw, ma kø ghøshi na: «A Metø, ge'i lø tsama vøghwø dza shi gøzø gha niy møniva tay? Tø wa dza møndiy sønay, ndal tørø shi va ta mønivaw kø møndia? Gøzanj di» kø ghøshi. ⁸ Ma kø Yesøw na: «Møni tø ghwøw møhørlī wøzø, øntaa ghwøw dzaa zløba møndiy ngøðiŋwø ma. Sa nzanay, ðaŋ dza nihwæti mbøzliy sækø lø sløn tsee. Ka ndø dza na: "Yøn na *Køristøw, a vøghwø sækøw" kø. Mba'a kø ndø gøzøkøŋwø tsøghay, øntaa ghwøw dzaa zløba kwøma gøla tsava ndø ma.

⁹ Ma sa ka ghwøw favø gaka mbøz dzar mbø mølmøhi, ka zhini ghøn mbøzli, kala ði ma føti ta kwøma gøzø mbøzli dikø dikø ni sløkø hidiy, øntaa ghwøw dzaa gwørgwøwø ma. Ya njaay pørbø niva shiy dza naa gha manatjwøvashi di, ta na hidiy, ka dza ghøshiy kørøshi tanjaŋ løy hwøm shi vaw. ¹⁰ Ø zhinee gøzanjwøw, ka hwøhwø tsa nihwæti mbøzli dzay, ka mbøz lø hwøhwø tsa nihwæti. Ka tsahwæti mazø dza na, mba'a pølati miy tø tsahwæti, tapø ghøshi mbø mbøz ta nza. ¹¹ Ta gørgøwø dza hidiy dza tørøŋw, nza zølghwø biyambø tsa dikø tsa shøøkøw mbøzli. Tørøŋw ma dzaa nza tø nihwæti hidī ghønghøn ghønghøn. Ta møniva dza shiy, ka dza her mbøzli vø shi tørøŋw, zhini ka tsahwøwa shiy cipø kwøma tørøŋw dzøw tø ghwøwø. ¹² Ma ya tsøgha nzø, ka shi va mønivay, ta køkøwøŋwøw dza møndiy dza, ta saŋwøw ngøra'wø. Ka møndi dzay høn ðanavøŋwøw kaa mbøzli dikø dikø ni mbø *ciki basøva tsa ka Zhøwifø ta basø ngwøwø dzøkøn ghwøw. Ka møndi dza na, mba'am kalaghwanjwøw kwa førshina. Ka møndi dza ðibay, ka køkøwøŋwøw dzøghwa kwøma mezhizhø, lø dzøghwa kwøma mbøzli dikø dikø ni tø hidī, ta møni ngwøwø. Sa wana dza møndiy saŋwøw ngøra'wø tsa va tsøghay, sa nøwra ghwøw. ¹³ Ma na na ghwøw ghalabay, kwal na sava dza ghwøw kwømavø ta mbø ghwøw ndøgha føti dzøkønee. ¹⁴ Fambø tø ghwøw kwøma dzee na ta gøzanjwøw wøzøw mbø møhørlī ghwøw. Øntaa ghwøw tatasø ghøn tsa ghwøw lø tøtøkø: "Njaa dza ghøw mønti dza ghøw mbøliŋøya?" pø ghwøw ma. ¹⁵ Sa nzanay, yøn dza naa ndanjwøw kwøma dza ghwøw gøzø ghalaba, lø møhørlī sønata kwøma gwa'a. Sa ka ghwøw bøkøvøri na ghwøw gøzø kwømay, ka dza ka mbøz ghwøw mbay zløbakøŋwøw kwøma gar mbanjwøwøw. ¹⁶ Ya mbøzliy yakøŋwøw, ya ngwørmøhiŋwøw, ya madigahiŋwøwøw ta køkøwøŋwøw dza mbøzli va gwanashi ta fambøŋwøw mbø døvø mbøzli dikø dikø ni, ðaŋ dza møndiy bakwamti nihwæti mbøzli mbø ghwøw. ¹⁷ Mbøzli gwanashiy,

ka dza ghəshiy dī mətəə ghwəy tə sa nəwra ghwəyəw. ¹⁸ Ya tsəgha nəə kiy, əntaa ghwəy hazləni ma. Ya səəti mbə ghən ghwəy kwətinjəy, ka dza naa zataw. ¹⁹ Va tsəgha, jihəkəvanjwəyəm wəzə. Ma tsəghay, ta mbəlivə piy tsa ghwəy dza ghwəy» kə Yesəw.

Yesəw gəzə njasa dza məndiy ngazlamti məlmə Zherəwzalem

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰ Zhəghwa ma kə Yesəw dība na: «Ma sa ka ghwəy nata məlmə Zherəwzalem dəzlətsəbə mbəzli tsəbay lə shi mbəz və shiy, sənay tə ghwəy ghalabə na, ndal tərə məndi ta ngazlamtiw, pə ghwəy. ²¹ Ghalabə kiy, ma mbəzli tə hidī ka Zhəwde na, hwəshi tə ghəshiy dzəmbə kəlanj ta mbəə mbəlishi. Mbəzli mbə məlmə Zherəwzaleməy, hwəshi tə ghəshi. Ni dzar kwamtiiy, əntaa ghəshi dzaa zhimbə məlmə va ma. ²² Sa dza naa nza, ma vəghwə tsa vay, vəghwə tsa dza Hyalaa mənī ngwəvəə dzəkən mbəzli ti na. Ghalabə dza shi tsasliiti məndi mbə zliya gwanashiy məniva. ²³ Ngəra'wə tərənəw dza savaa nza fəcava kən mi'i lə hwər lə mi'i ka ndrəzahi tə hwəm. Sa nzanay, tərənəw dza ngəra'wə ta səəkəə dzəti hidī. Ta mənī ngwəvəə dza Hyalaa dzəkən mbəzli mbə məlmə va, sa satiy nəfə tsa nəə. ²⁴ Ta bakwamtishi dza *mbəzliiy kamaa ka Zhəwifə lə kafa'i. Ka ghəshi dza na mba'a ghəshi kakasamtishi, ta nza ghəshi ka mevivi dzar mbə hwəlfəhi mbəzliiy kamaa ka Zhəwifə. Ta zləghwəhwə məlmə Zherəwzalem dza ghəshi ka sa shi, pa' fəca vici dza Hyalaa bəhwə və shi, mba'a banavə kaa nihwəti mbəzli» kə Yesəw.

Səəkə tsa Zəghwə yakə ndə ngəri

(Mt 24:29-31; Mk 13:14-27)

²⁵ Ma kə Yesəw dība na: «Sa ka hidī nza ndəkwə ta kərəy, ta məniva dza shiy cipə kwəma ka pəghəva tə vici, kə pəghəva tə tir, ka pəghəva tə sasərkwəhi gwa'a. Tərənəw dza her hwəlfəhi mbəzli tə hidiy dzashi, kala dza ghəshiy sənashi ma shi ka ghəshi mənī va gaka yam kwa həl lə va kwəfəghə tsa shi. ²⁶ Ka shi nza bərci və shi mə ghwəmə 'wakəvə na, ka kwəfəghə. Ka mbəzli dzay, ka hazləni, sa ka ghəshi zəzəti kwəmaa dzaa səəkəə dzəkən mbəzli tə hidī. ²⁷ Ghalabə kiy, nza Zəghwə yakə ndə ngəri tsahwə, war ka nay mbəzli lə mətəə shi səəkə mbə kwələbi tə ghwəmə, lə bərci və tərənəw, tsəgha shəndəkə dība. ²⁸ Ma sa ka ghwəy nashi gəla shi tsəgha ni va ghati mənivay, həcəhəcə kə nəfə tsa ghwəy taa nza, mba'a ghwəy jihətəvanjwəy. Sa nzanay, ndal tərə ghwəy ta mbəlinjwəy ghalabaw» kə Yesəw.

Yesəw bəli fir lə kwəma daskwa

(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)

²⁹ Ma ləy hwəm kwəma va na, dzəghwa Yesəw dība ka bəlanishi fir. Ma kə na: «Nighəvə tə ghwəy daskwa, lə nihwəti fəhi gwa'a. ³⁰ War nashi ma ghwəy ghəshi ghati day. Gwa'a ka ghwəy sənay na, a vəghwə tsaa dzəmti kətikəvay, pə ghwəy. ³¹ Ava tsəgha na ki, nashi ma ghwəy gəla shi bəlakənəwəy ya va ghati mənivay, sənay tə ghwəy ndal tərəmbə Hyala ta səəkə ta sləkə mbəzliw, pə ghwəy. ³² A gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ka dza mbəzli mbə vəghwə tsa ndatsə tsaa bəkwəshi ka shi gəzanjwəy ya ni gwanashi mənivaw. ³³ Nay ghwəy na, kar ghwəmə nata ghwəy na

ghəshi lə hidfi gwa'ay, kərəp dza ghəshiy zashi. Ma na kwəmee na nanze kiy, ka kərə naw» kə Yesəw.

Mənim məhərli!

³⁴ Ma kə Yesəw bə na: «Məni tə ghwəy məhərli tərənjw. Əntaa ghwəy dzaa zlatanavə məhərli ghwəy kaa zəzəmə shiy lə kaa sasa shiy ghipə lə kaa məni mətsə ta mbə kwəməvə shi tə hidfi ma. Mba'a pə ghwəy dzaa kəslimbə ghən kən niva shiyəy, vətəghə dza vici dzee vaa səəkə tiy kəsənjwəy. ³⁵ Njasa ka mənədi vaa kaghwa kərpi vətəghə dzəghwa zləkwəy, ava tsəgha dzee səəkə vətəghə dzəkən mbəzli tə hidfi gwanashi. ³⁶ Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy bə hi ma, ə pə ghwəy cə'wə Hyala va həwmba. Ta mbə ghwəy kwəməvə bərçi ta mbəlijwəy va shiy dza vaa səəkə gwanashi. Ma nza ghwəy mbə kwəməvə garənjwəy, kwa kwəmee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

³⁷ Ava tsəgha niy bənipə Yesəw shiy havəghwə mbə *ciki Hyala. Ma hetihwer sa ka vərđiy mənəta na, ka dzay ta hi mə kəlanj tsa har mənədiy kəlanj *'Wəlivə. ³⁸ Ka mbəzli gwanashiy dza ki na, ka səəkə pəətə mekəshi mekəshi ta fa kwəma gəzə na va kaa mbəzli mbə ciki Hyala.

22

Mbəzli dikə dikə ni mbə pəla kwal tsaa kəsə Yesəw

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Zhj 11:45-53)

¹ Ma ghala pətsa va ki na, mba'a vici *makwaghwa Pakə kətikəvata. Mbə makwaghwa vay, kar mənədiy zəmə pən tsa nza *is mbəw. ² Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala, mba'a ghəshi məđishi ta pəla kwal tsaa kəsə Yesəw, ta pəəsli ci. Mbə hazləni ghəshi va mbəzli, kala mbə ma ghəshiy kəsə ci.

Zhəwdasə mbə dī nga d'afa ta Yesəw

(Mt 26:14-16; Mk 1:10-11)

³ Dzəghwa *ndə jaka tsa Hyala mba'a dzay dzəmbə nəfə tsa Zhəwdasə, tsa har mənədiy Isəkariyətə. Ndə mbə *mbəzli ta səda Yesəw va mənə lə bakə ni. ⁴ Dza Zhəwdasə mba'a dzaa kəsashi mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni sləwa ka ndəghwə *ciki Hyala. Dza na mba'a gəzənsi kaa mbəzli va. Njasa dza naa mbay kwəməvə ngati dafa ta kəsə Yesəw. ⁵ Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzanakəshi Zhəwdasə va na, mba'a ghəshi vəshishi. «Ta ngavəna səda gha dza ghəy gha kə kwəməvənjəy kwal tsaa kəsə ci» kə ghəshi. ⁶ Tsəgha na, e zləbavə, kə Zhəwdasə ka dzay. Dza na ka pəla kwal tsaa nga d'afa ta kəsə Yesəw nja kwa mbəmbə kala dza nihwəti mbəzli gwanashi niy fəti ghen.

*Yesəw mbə ghwəni *mbəzli ta səda ci ta ta shi dza naa zəmə mbə *makwaghwa Pakə*

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Zhj 13:21-30)

⁷ Dzəghwa vici makwaghwa ka mənədiy zəmə ma pən tsa nza *is mbə, mba'a mənəta. Ma mbə vici vay, kar mənədiy həni zəghwə təmbəkə ta tse Pakə.

⁸ Dza Yesəw da' harvə kar Piyer lə Zhanj. Ma kə ngəshi na: «Mbalam a ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmmə zəmə mbə makwaghwa Pakə» kə. ⁹ Ma kə kar Piyer ngəci na: «Kwəma dī gha ghəy dzaa tatəmmə shi

zəmə vaa?» kə ghəshi. ¹⁰ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Mbalam, ma sa ka ghwəy tsəhənjwəy mbə məlməy, ta kwəmay dza ghwəy lə ndə, lə tsaghwa yam və. Nza ghwəy nəw dzakə ghi tsa dza naa dza. ¹¹ Ma sa ka ghwəy tsəhənjwəy kəybay, ma nza ghwəy gəzanci kaa ndə ghi tsa va, ma pə ghwəy taa niy: “Metər tsa ghəy ghwənikənjəy na. A kəy, ndara ciki tsa dza ghəy səəkə ta zəmə shiy lə mbəzli ta sədee mbə Pakə, kə” pə ghwəy taa ni ngəci. ¹² Gəzanakə ma ghwəy tsəghay, ta citənjwəy ciki dza na dikə mə ghən tsahwəti ciki, gwəma gwəma ghəci. Ava mbəba ka ghwəy dzaa tatəmmə shi dza ghwəmmə zəmə mbə Pakə ki» kə Yesəw.

¹³ Tsəgha na, kə kar Piyer, mba'a ghəshi məfishi ka dzashi. Mba'a ghəshi kəsashi shi va gwanashi njasa gəzanakəshi Yesəw va. Mba'a ghəshi tati shi zəmə dza ghəshiy zəmə mbə Pakə.

*Yesəw mbə zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə ghəshi lə *mbəzli ta səda ci*

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1Kwər 11:23-25)

¹⁴ Ma sa mənta tihwər ki na, dza kar Yesəw lə mbəzli ta səda ci mba'a ghəshi səəkəshiy nzəyshi, ka zəmə shiy ghəshi. ¹⁵ Ma ghəshi mbə zəmə shi zəmə va, ma kə kaa mbəzli ta səda ci va na: «Yən kiy, kwəma jəw səəkəe mbə maw zəmə shi zəmə mbə Pakə ni lə ghwəy gwanənjwəy, ka məndi gha sara ngəra'wəw. ¹⁶ Sa gəzanwəy ya va tsəghay, ka dzee zhiniy zəhwə shi zəmə mbə Pakə ghwəlaw. War shi dī Pakə vaa gəzə cikəvərivashi gwa'a gwa'a. Ma ghalaba kiy, ta zəmə shi zəmə va dzee dza tə pətsa sləkə Hyala» kə. ¹⁷ Ma sa gəzəkə na tsəgha na, dza na hən bəvə hwəpər tsa nza shi sa kwa, kə mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma kə kaa mbəzli ta səda ci na: «Ndim shi sa ni a ghwəy sa shi. ¹⁸ Sa nzana, e gəzanwəy, ka zhinee sahwə shiy ghwəla kala fəca dza Hyalaa səəkə tə sləkə mbəzliw» kə.

¹⁹ Zhini na ləy hwəm kwəma va, hən bəvə pər, dza na, mba'a mananati 'wəsa kaa Hyala. Ma sa mananati na 'wəsa na, mba'a ngangavəri pər tsa vaa banavəshi. Ma kə ngəshi na: «Ava ghənzə na vəghee va zlatee kaa məti tə ghwəy. Tsəgha pə ghwəy taa məni ta zəzəə dzəkən mətee» kə.

²⁰ Zhini na kaa hwəpər tsa nza shi sa kwa, tsəgha ghəci mənti li sa zəməhwə ghəshi shi zəmə. Ma kə na: «Avanashim shi sa niy, ghəshi na yəwən *sla kiri tsa slati Hyala, ta zhiniy jakəva lə mbəzli lə miymiy ya ni shəkəshi tə ghwəy. ²¹ Ə gəzanwəy ya, avanayəm ntsaa ngati dafa tə ya mbə zəmə shiy kwa kwakwa tsa kwətinj tsa lə ya. ²² Ta na navay, yən yən Zəghwə ndə ngəri nee kiy, ta pəəslitəra dza məndi war njasa tarəkə Hyala vaa dzəkənee. Ə na na nzana nanzə kiy, tərənjw dza ngəra'wəə nza kən ndə nga dafa tə ya tsa va» kə. ²³ Ghalaba tsəgha ki na, dza mbəzli ta səda ci ka kəfəw kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Wa tsaa dza va ta məni gəla nava kwəma mbə ghwəmmə kia? Tsama kia? Tsama kia?» kə ghəshi.

A ntsa dikə tsaa?

²⁴ Dza *mbəzli ta səda Yesəw, mba'a ghəshi ghavə ngərə ghəpə kwa jipə shi, ta mbəə sənay ntsaa dzaa nza dikə tsa mbə shi. ²⁵ Mba'a Yesəw fəvə ghəpə tsa shi va. Ma kə kaa ngəshi na: «Fəvə ghwəy na, a ghwəmmə sənay mbə məni mazə tsa shi na mezhizhəy dzəkən mbəzli tə hidī. Mbəzli dikə dikə niy, a ghəshiy dī mbəzli sləwa ghəshi vaa falshi: “Mbəzli wəzə

ni nza ghwəy” kə ghəshi. ²⁶ Na na ghwəy na ghwəy kiy, tsəgha dza naa nzaw. Ntsa dikə tsa mbə ghwəyəy, nja ntsa jəw tsa kə taa zhəghəy. Ma ntsaa sləkənjwəy na, mba'a zhəghəy nja ndə sləni tsa ghwəy. ²⁷ Tsama ndə gwəra na dikə mbə kar ntsaa nzəyəy dərəsə ka ndəghə shi zəmə, ghəshi lə tsaa banci shiy ta zəməshi ghəcia? A ghwəmmə sənay, tsaa nzəyəy va ndə ta zəmə shiyəy, ghəci na sa dikə tsa. Avanaş sana kiy, yən na ntsa dikə tsa mbə ghwəy. Ya tsəgha nzee ntsa dikə tsay, ndə ghəranjwəy sləni zhəghəree. Mən tə ghwəy tsəgha kwərakwə.

²⁸ Ghwəy kiy, war kwasəbee nza ghwəy ya hwəmba mbə ngəra'wə tsa see tsa. ²⁹ Yən kwərakwəy ta ndanjwəy mənı mazə dzee, njasa ndara Dirə va mənı ci. ³⁰ Ka zəmə shi zəmə, ka sa shi sa dza ghwəy nza kwasəbee tə pətsa kwətiş tsa, tə pətsa sləkee. Ka ghwəy dza na das das nzəyənəy kwa gəzligəzli mezhizhə, ka sla ngwəwəə dzəkən mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *İzərayel» kə Yesəw.

Yesəw mbə gəzə vəraslə tsa dza Piyer ta vəraslə
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Zhj 13:36-38)

³¹ Ləy hwəm kwəma va, ma kə Yesəw ka Shimanj na: «A Shimanj, a Shimanj, a *ndə jaka tsa Hyala niy dəw kwal ta mbə tanəshamətənjwəy, njasa ka ndə vaa pəhəkəvəri davəna mbə ha. ³² Sa nighətəe tsəghay dzee, mba'ee cə'wəti Hyala tə gha əntaa gha zlay nəwra. E sənay, a gha taa zlay nəwra, ma sa ka gha zhakatişay, nza gha mətsahanshi bərci kaa nihwəti ngwarməhişja mbə nəwra» kə. ³³ Ma kə Piyer na: «A Ndə sləkəpə, e pəhamtəvara ta zləba dza kwasəbə gha, ya pa' kwa fərshina, ya pa' ka məti kwasəbə gha na nee» kə. ³⁴ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A Piyer, ə gəzamtənəe avanay ndatsə, ka ngələkə gha way, gha zhinti gəzəə dzəkənee: «Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha mahkan səfa» kə.

Kwəmaa dzəkən mbəl pas, lə mbəl tsaa dza ta wə mba'a kafa'i

³⁵ Zhəghwa ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghala pətsaa niy ghwənanjwəy ya vay, e niy gəzanjwəy, əntaa ghwəy bə mbəl pas, lə mbəl wə, lə kwəkweher ma, pən, niy şanəşhi shiy ghwəy na?» kə. Ma kə ghəshi na: «Awə, niy şanəşhi shiy ghəyəw» kə ghəshi ngəci.

³⁶ Zhəghwa, ma kə ngəshi na: «Nana kiy, ntsa nza mbəl pas vəy, bəvə tə ghəci sa ci ta dza li. Mba'a kə mbəl wə va ndə na, ka dza ghəci li difa. Kala kafa'i va ndəy, ə kə dzaa dələmti kwəbanj tsa ci ta pa kafa'i. ³⁷ Sa nzana kwəmaa niy tsasli ti mənđi vaa dzəkənee mbə Zliya Hyala ghala mbəradzəy, war ghənzə mənta na. Ma kə mənđi niy niy: “Mbə ka mənı rəfa niy mbərambə mənđi” kə mənđi niy ni. Tsəgha na, ta na navay, shi tsasli ti mənđi vaa dzəkənee na ta mənıva dza ghəshi tsəgha» kə Yesəw.

³⁸ Ma sa favə mbəzli ta səfa ci va tsəgha, ma kə ghəshi na: «A Ntsaa sləkənjəy, avanashi kafa'ihı tikə bakə va ghəy» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Gwa'a ki, wəkə na tsəgha» kə.

*Njasa cə'wə Yesəw Hyala mə kəlan *Wəlivə*
(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Ma ləy hwəm kwəma va na, dza Yesəw mba'a madfiy dzəmə kəlan 'Wəlivə njasa sənabəy na mbə mənı ndimndim. Mba'a *mbəzli ta səfa

ci madishi kwasəbə kwərakwə. ⁴⁰ Ma sa tsəhəshi ghəshi mə kəlan ki, ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səda ci va na: «Cə'wəm Hyala a ghənzə ndəghwəñwəy, vantaa *ndə jaka tsa nze ngadambəñwəy mbə mənə *kwəma jikir na» kə.

⁴¹ War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a katantəvay vəgha shi ge'i ge'i gar bəzlaghə hakwə ndə dzəti pətsa nza na va ti li shi. Dzəghwa na ki, tsəfəkwə tsəfəkwəy tə shinin ci, ka cə'wə Hyala ghəci, ma kə na: ⁴² «A Di mba'a pə gha zləbatiy, bashamti ngəra'wə tsa va səkəkə dzəkənəe. Ma nanzə kiy, a ghənzə məniva war njasa deə nə yaw. War kwəmaa təbanə mbə nəfə tsa gha kə taa məniva» kə. [⁴³ Ghalaba tsəgha ki na, dzəghwa *ndə kwal tsa Hyala mba'a səkəkəy mə ghwəmə dzəvəgha ta mətəhanci bərci. ⁴⁴ Yesəw kiy, mba'a hazlaniy va ngəra'wə tsa va ka gwərgwəwə, sa nzana tsəgha ki na, dza na ka zhiniy mətəhə cə'wə Hyala tərəñw tərəñw. Capə capə capə ghaa nay ma ghwətəghwətə və, war ka njərəmə dzəti hidi nja miymiy.]

⁴⁵ Ma sa kəramti na cə'wə Hyala ki na, dzəghwa na pəlhəm kafəy, mba'a səkəkəy dzəvəgha mbəzli ta səda ci. Səkəkə na na, ghəshi tə hi va dali təkə ngəra'wə. ⁴⁶ Səkəkə na, mba'a fərghashi. Ma kə ka ngəshi na: «Wa navam bəhwə ghwəy hi kia? Satinwəyəm, a ghwəy cə'wə Hyala a ghənzə ndəghwəñwəy, vantaa ndə jaka tsa nze ngadambəñwəy mbə mənə kwəma jikir na» kə.

Njasa kəsə məndi Yesəw
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Zhj 18:3-11)

⁴⁷ War Yesəw mbə kərnə gəzə kwəma vaa səkwa na, gidəfə mbəzli səkəkəshi. Mba'a Zhəwdasə tsahwəti ndə kwətin mbə *mbəzli ta səda Yesəw va məñ lə bakə ni tə kwəma shi, ka 'wanshi kwal. Ma sa səkəkəy na na, karə ka dzar dzəvəgha Yesəw, ta səkəkə njasa ka ndə vaa səkəkə madigay. ⁴⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «A Zhəwdasə, wa nava səkəkəwəra ghaa nja madiganə sa di gha nga dafa tə ya yən Zəghwə yakə ndə ngəri kia?» kə. ⁴⁹ Ma sa nashi mbəzli kwasəbə Yesəw shiy dzaa məniva tsəgha, ma kə ghəshi kaa ngəci na: «A Ntsaa sləkəkəñəy, zləbati gha a ghəy kəslivərishi lə kafa'ihə ghəy ni na?» kə ghəshi. ⁵⁰ War ghwəla tsəgha na, dza tsahwəti kwətin mbə shi pətsə kəsləkəghwa sləmə kwa bəzəmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa *ka ta Hyala. ⁵¹ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ka mənə ghwəy tsəgha ma, zlashim» kə. Dza na dap dapata sləmə zal tsa va va, mba'a mbəlanamti sa ci.

⁵² Ma sa mbəliti Yesəw ntsa va, ma kə kaa mbəzli dikə dikə ni va mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli dikə dikə ni ndəghwə *ciki Hyala, mba'a mətikwəkwər na: «A mbəzli ni, tawa səkəkə ghwəy ta kəsəra lə kafa'ihə mba'a ghədemesli njasa nzee ndə ghəli kia? ⁵³ Vici va vici va ghwəmmə niy nza lə ghwəy mbə ciki Hyala na, a kar ghwəy kəsəra ghalabəw. Sənay tə ghwəy, tsatsa vəghwəy, tsa ghwəy na səkəkəy na ta kəsəra, vəghwə tsa dza ntsaa ghəra sləni mbə kwəsliy ci ni ci bərciy səvəri na» kə.

Vəraslə tsa Piyer
(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Zhj 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ma sa gəzamti Yesəw kwəma va tsəgha na, dza ghəshi tasl ghəshi kəsəti. Ka pəmə dzəkə ghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala. Ghəshi mbə pəmə na, war ə Piyer nəwshi kərakə kərakə pa' kəghi tsa dikə tsa ka ta Hyala va ghəci nəwghəshi. ⁵⁵ Mba'a məndi niy pəhəy ghwə kwa tipə va, tazəl

mbözli ta ghwə va ka bəghözli. Dza Piyer kwərakwə ki, das nzəyöy mbə shi.

⁵⁶ Dza nahwəti mali kwa ghəra sləni kəghi tsa va, mba'a fati mətə tə Piyer ghəci mənəy ta ghwə va, war ə ghənzəə nighə. Ma kə kaa mbözli tifa na: «Ma zal tsay, ntsaa nza kwasəbə ntsa va na» kə. ⁵⁷ Dzəghwa Piyer ka vəraslə, a kə na: «Əm, sənay tsava ndee na neyew mali naw» kə. ⁵⁸ Ma ləy hwəm jəw ba na, dza tsahwəti ndə mba'a nighəvə, ma kə ngəci ba na: «Gha kwərakwəy ntsay, ntsa kwasəbə mbözli va nza gha» kə. Ma kə Piyer ba na: «Tifaw, na neyey dzar kwasəbə nzee neyew, pən basə» kə. ⁵⁹ Ma ləy hwəm sa nzay məndi nza gar tsahi kwətiŋ difa na, dza tsahwəti ndə ka gəzə kwəma difa, a kə na: «A ntsa nanzə na katan katan nay, kwasəbə ntsa va niy nza na. Sa nzanay, ndə ka Galile na kwərakwə» kə. ⁶⁰ Ma kə Piyer difa na: «A zal tsa, sənashi gəla ni di gha ni gəzə shiyee na neyew» kə.

War ghwəla Piyer kəni gəzə kwəma va səvəri tə miy ci na, mba'a ngələkə way tsəgha ki. ⁶¹ Sa way ngələkə ki na, dza Ndə sləkəpə, tərəd zhəghəghə kwəma ci dzar kwa Piyer, ka nighə ghəci. Ghalaβa ki na mba'a Piyer zəzəvə kwəma niy gəzanakə Ndə sləkəpə va, ma kə niy ni ngəciy: «Ka ngələkə gha wa ndatsəy gha zhinti gəzə mahkan sədā gha: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha» kə niy ni kaa ngəci. ⁶² Sa zəzəti Piyer kwəma mənti na va na, dza na pəlhəm satiy, mba'a səvəriy tə ngwəla, ka wahə ghəci tərəŋw tərəŋw.

Məndiy sawa Yesəw, ka də'wə
(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

⁶³ Ma Yesəw kwa hwər tipə dikə tsa *ka ta Hyala ki na, dza mbözliy ndəghwə va, ka sawa, ka də'wə. ⁶⁴ Ka ghəshiy dza, mbəkəwə mbəkəway kwəma ci, ka də'wə. Ka ghəshi dza na ka dəw və, ma kə ghəshiy ni na: «Ca gəzanəy ntsaa ləkəŋa di?» kə ghəshiy ni. ⁶⁵ Dzəghwa ghəshi, war ə ghəshi gagay ka tsətsəərə tərəŋw tərəŋw.

*Yesəw kwa kwəma ka sləkə kwəma mbə *ka Zhəwifə*
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Zhj 18:19-24)

⁶⁶ Ma sa kərəy pi ki na, dzəghwa mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə ghəshi lə mbözli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a *ka bəniyə kwəma pəhəti Hyala basə ghəshi basətəvashi. Mba'a ghəshi dzaa pəməkə Yesəw dzəkwa kwəma mbözliy sləka ka Zhəwifə. ⁶⁷ Dza ghəshi ka dəw kwəma və, ma kə ghəshi ngəci na: «Ə di ghəy gha gəzanəy, nda gha na *Kəristəw tsa tivə Hyala» kə ghəshi. Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya ə gəzanəwəy ya sanay, ka dza ghwəy ni katan na pə ghwəyəw. ⁶⁸ Mba'a pən ni, kadiw e dəw kwəma va ghwəy pən ba na, a ka zləbara kwəma dəwəe va ghwəyəw. ⁶⁹ Ghava na tə ndatsəy, ta nzəy dzee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri tə dəvə kwa bəzəmə Hyalaa kwa bərciy sləkə shiy gwa'a» kə. ⁷⁰ Ma sa favə ghəshi Yesəw gəzəkə tsəgha, ma kə ghəshi gwanashi na: «Zəghwə Hyala nza gha tsəna?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Njasa gəzanəwəy ya va na, zəghwə nzə nzee» kə.

⁷¹ Ma kə ghəshi na: «Wəkə na nava tsəgha, ka di mbözli ghwəmmə, ta ndəgha fəti ta kwəma mənti na ghwəlaw. A ghwəmmə favə kwəma zləbakəmmə na lə miy tsa ci, də'wə ghən tsa ghwəmmə basə. Mək na tsəgha» kə ghəshi.

23

Yesəw tə ngwəwə kwa kwəma ngwəmma Pilatə
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Zhj 18:28-38)

¹ 'Wakəwə mbəzliy basəshi va gwanashi, takwəs ghəshi satishi ka dzashi lə Yesəw, mba'a ghəshi dzaa pəmanaghə kaa ngwəmma Pilatə. ² Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ghəshi ka pə'wə kwəma mənti na ka Pilatə ki, ma kə ghəshi na: «Ma ntsay, a ngədi na mbəzli ghəy ta zhini ghən. A kə kaa ngəshiy, ka tsəhanci ghən ghwəy kaa mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi ma, kə. Ma kə mbə gəzə kwəma ci ba na: “Yən na *Kəristəw. Yən na mazə” kə» kə ghəshi. ³ Ma sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, dza Pilatə ka dəw kwəma va Yesəw, ma kə na: «Mazə tsa *ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Njasa gəzə gha va na» kə. ⁴ Ma kə Pilatə kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə mbəzliy basəshi va tə pətsa va gwanashi na: «A mbəzli ni, a na na yay kəsata kwəma jikir nee va ntsa gar banci fəti məndiw» kə. ⁵ Zhəghwa mbəzli va mətəhə, ghəshi mətəhata gəzə kwəma va lə bərçi, ma kə ghəshi na: «Ə bananshi na zhini ghən kaa mbəzli lə shi bənipə na va, səkəkə tə hidī ka Galile ghati na shi ci va, ka dzar mbə hidī ka Zhəwde gwanashi, avanay tsəhəy tikə sana» kə ghəshi.

*Yesəw ta ngwəwə kwa kwəma mazə *Erədə*

⁶ Ma sa favə Pilatə mbəzli va haməykə kwəma hidī ka Galile na, dza na ka dəw və shi, ma kə na: «Ndə ka Galile na ntsa na?» kə. ⁷ Ma kə mbəzli ngəci na: «Ndə ka Galile na» kə ghəshi. Ma sa favə Pilatə tsəgha na, dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli a ghəshi pəməghə kaa mazə Erədə. Sa nzanay, ghəci niy məni na mazə tə hidī ka Galile. Ghala wəghwə tsa va ki na, tifa ghəci niy nza mbə məlmə Zherəwzalem.

⁸ Ma sa tsəhəshi məndi lə Yesəw kwa kwəma Erədə ki na, mba'a Erədə vəshiy tərəjw. Sa niy nzana mbəradzəy ghəci niy nza mbə pəla kwal tsaa nay Yesəw, sa ka naa favə kwəma ka məndi gəzəə dzəkən. Ma kwəmaa niy bərkəti na mbə ghən ciy, nay Yesəw ghəci mbə məni kwəma madənya madənya na, niy dī na. ⁹ Dza na ki ka dəfəw kwemər ghəci daj daj va Yesəw. Kala zləba kwəma Yesəw ngəci ya kwətij. ¹⁰ Ma ghala pətsa va na, tifa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala niy nza, war ka pə'wə kwəma ghəshi tərəjw kaa Yesəw. ¹¹ Dza kar Erədə lə ka sawji ci tapə mbə sawa Yesəw, ka sawa, ka 'wəshiy dzəkən. Ghavə ghəshi mba'a ghəshi panakən kwəbanj tsa tə dimə. Dza ghəshi mba'a ghəshi pəməghə kaa Pilatə difa.

¹² Ma kwatanay ka jaka niy nza kar Pilatə lə Erədə. Ma fəcava na dza nava kwəma, mba'a jakayshi, mba'a ghəshi mənishi ka madigahi tərəjw ni.

Ngwəwə məti kən Yesəw

(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Zhj 18:39-19:16)

¹³ Ma sa pəmanaghəm Yesəw kaa ngwəmma Pilatə ki na, dza na mba'a basəti mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə mbəzli dikə dikə ni, mba'a nihwəti mbəzli. ¹⁴ Ma kə ngəshi na: «A ghwəy kəsəkə ntsa, ma pə ghwəyəy: “a ngədi na mbəzli ta zhini ghən” pə ghwəy. Dzəghwee kiy, mba'ee dəwhwə kwəma va və tifa kwa kwəma ghwəy. Kəsata fətee və ya kwətij dzar kwa gəla shi gəzəkə ghwəy vaa dzar kabaka ciw. ¹⁵ Zhini

tsøgha *Erødə ɓa, shaj ta kəsata fəti və. Va tsøgha zhinikəvə na tikə, ma zal tsay, fəti və gar pəəsli məndiw. ¹⁶ Ghənzə tsøghay, ə dzee kəkəditi lə ghwəɗa, nzee pəlay a ghəci dzay» kə.

[¹⁷ Ndimndim tsa shiy nzay, səkəkəta ma tsə Pakə njasa nza ghəshi va mbə sanay, kwətɪn ka ngwəmna Pilatə pəlanayshi ndə mbə mbəzli kwa fərshina.] ¹⁸ Sa gəzəkə Pilatə tsøgha na, dza mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə zlanə kwəma lə bərci gwanashi gwanashi, ma kə ghəshi na: «Pəəsli ntsa va, a gha pəlaynjəy Barabasə» kə ghəshi. ¹⁹ Barabasə tsa dī ghəshi va məndiy pəlanayshiy, ə niy ngadambə na mbəzliy dzəmbə zhini ghən, mba'a niy pəəsli ndə. Va tsøgha niy kəsaghwa məndi kwa fərshina. ²⁰ Sa mawti Pilatə pəlay Yesəw na, zhəghwa na dība ka gəzənshi kwəma. ²¹ Ma mbəzli va nashi ki na, zləba na Pilatə va kwəma ghəshiw. Kə ghəshi ka zlapə zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Wa danjwavəgha, danjwavəgha vəgha tsəm, a ghəci mətiiy» kə ghəshi.

²² Ma kə Pilatə kaa ngəshi kwa mahkana gəzə kwəma ci ɓa na: «Ųy wa na kwəma təvəti ntsa gar dənjw məndiy dzəvəgha tsəm kia? Nata kwəma yəɗamti nee ya jəw gar pəəsli məndiw. Ə na na dzee də'wəvə lə ghwəɗa nee, nzee pəlay a ghəci dzay» kə. ²³ Ma sa favə ghəshi Pilatə zləbanakəshi tsøgha na, zhəghwa ghəshi mətəshə, ghəshi mətəshata gəzə kwəma zlanzlan: «War danjwə pə gha danjwavəgha Yesəw tsa va vəgha tsəm» kə ghəshi. Dzəghwa na shi va kwəma tsøgha, mba'a zəhwə na ngwəmna Pilatə kwəma ki. ²⁴ Dza na mba'a zləbati mananshi njasa dī ghəshi va. ²⁵ Mba'a ɓanavəshi Yesəw, a ghəshi məni shi dī ghəshi va li, kə mba'a pəlanayshi ntsa va ki. Ntsaa niy kəsaghwa məndi va kwa fərshina, sa niy ngadambə mbəzli mbə zhini ghən lə sa pəəsli na ndə.

Yesəw vəgha tsəm

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Zhj 19:17-27)

²⁶ Ma sa ɓanavəshi məndi Yesəw ki na, dza ghəshi ka dzashi li ta danjwə dzəvəgha tsəm. Ma ghəshi mbə kwal na, bəgəm ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə, Shimanjw, kə məndi kaa slən tsa ci, ndə ka Shiren ghəci. Ntsa vay mbə za za ci niy səkəkə na kwamti. Sa kwəmay ghəshi li na, dza ka sawji, tasl ghəshi kəsəvə, bərəɗə ghəshi bərdanəkən tsəm tsa dza ghəshi va ta danjwə Yesəw dzəti, a ghəci bə ta nəw Yesəw li.

²⁷ Dzəghwa danj mbəzli ɓasəshi, bəlidiŋ ghaa nashi ma kwasəbə Yesəw. Mba'a mi'i kwasəbə dība, war ə ghəshiy tihwəni, ka pəəsli ghən tsa shi lə wahə. ²⁸ Dza Yesəw tərəd, zhəghəghə kwəma ci dzar kwa mi'i va, ma kə kaa ngəshi na: «A mi'i ka Zherəwzalem, ka wahə ghwəy tə ya na nee ma. Ta tsa ghwəy ghən lə ta ndərazhi ghwəy, pə ghəy wahə!

²⁹ Sa nzanay, a tsahwəti vəghwə taa səkəkə, vəghwə tsa vay, tərənɟw dza ngərə'wə nza mbə. Ma dza məndiy ni ghala vəghwə tsa vay: "Wahə na kən jinjə maliy yakə ma zəghwə, kala səkəkə zəghwə sahəwə 'wa tə hati nzə sa!" dza məndiy ni. ³⁰ Ma dza mbəzliy ni kaa dəlagwigwi ghalabay: "A dəlagwa, ngəzłakənvəna kən ghəy" va tsatsa ngərə'wə, dza ghəshiy ni. Ma kə ghəshi dzaa ni kaa hwəm pi ɓa na: "A hwəm pi, mbələynjəy va tsatsa ngərə'wə shi" dza ghəshiy ni. ³¹ Nighətəimam kiy, kwa vəghwə tsa nzana yən tsaa məni shi dī Hyala ka sa ngərə'wee tsətə kiy, njaa dza naa nza kən mbəzliy zləba na kwəma Hyala kia?» kə Yesəw. *

23:18 23:18-25 SləniKY 3:13-14 **23:29** 23:29 21:23 **23:30** 23:30 'Wəzh 10:8; ShiZhj 6:16

23:31 23:31 1Pi 4:17 * **23:31** 23:31 Lə kwəma ka Gərəkəy, vanay njasa gəzəti məndi kwəma va: Ya sa nzana tsøgha məndi məni lə fə nefəkəta na kiy, njaa dza naa nza lə fə ghwəli ghwəli na kia? kə məndi.

³² Ghala pətsaa pəmə məndi va Yesəw ta pəəsliyi, a məndi niy pəməvə nihwəti zhər bakə ta bəkwəshi kwasəbə Yesəw, sa hwəti niva mbəzli rəda tərəw na. ³³ Ma sa tsəhəshi məndi li shi tə pətsa har məndiy «Gwalgwata», pi nja pa ghən ndə ngəri na, dza ghəshi mba'a ghəshi danwəvəgha Yesəw vəgha tsəm tiba ki. Dzəghwa danwə ghəshi danwəvəgha ka hwə rəda bakə ni va, ya wa ndə na tə tsa ci tsəm kwərakwə. Tshhwəti na, tə kwa bəzəmə Yesəw, tshhwəti na, tə kwa zlebi ci.

³⁴ Dzəghwa Yesəw ghəci vəgha tsəm tsa va, tapə ta cə'wə Hyala ta mbəzliyi sanamiy ngəra'wə va: «A Di, yar pə gha na gha, pəlashi mbə nəfə tsa gha. Sa nzanay, sənashi shi mənəi ghəshi ni ghəshiy» kə. Ma sa danwəmti mbəzli va nashi ki na, mba'a ghəshi tihəhwə kwəbenjer kən ghən ci kwa jipə shi lə ti dandərdə.

³⁵ Mbəzliyi bəsəkəvashi nashi kiy, war tiba ghəshi ka nighə kwəmaa məniva. Mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə na, war kwəma sənə ghəshiy gəzanci. Ma kə ghəshi na: «Ndata *Kəristəw tsa, tivə Hyala na katanəy, ə kə mbəliti tsa ci ghən njasa mbəlanti na va nihwəti mbəzli ki!» kə ghəshi. ³⁶ Zhini tsəgha ka sawji gəzanci kwəma sənə kwərakwə bə, ka sawa. Dza ghəshi kət ghəshi kətəghəvashiy dzəvəgha Yesəw, mba'a ghəshi banavə shi sa ndalakwə niy dzəta miy ci. Ma kə ghəshi na: ³⁷ «Ndata mazə ka Zhəwifə nza gha katanəy, ca mbəlanti ghən tsa gha də'wə ghən tsa gha sana di» kə ghəshi.

³⁸ Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi tsasliti shiy tə tsəm tə ghən Yesəw. Ma shi tsasliti ghəshi vay: «Ntsay mazə ka Zhəwifə na» kə ghəshi.

³⁹ Dzəghwa tshhwəti ndə mbə ka rəda bakə ni va danwəy məndi vəgha Yesəw mba'a ghəvə sawa ci kwərakwə bə. Ma kə na: «Ə kama ghaa Kəristəw Ntsa tivə Hyala shəkəna? Ca mbəlanti ghən tsa gha, nza gha mbəlantənəy kwərakwə» kə.

⁴⁰ Ma sa gəzəkə tshhwəti ndə rəda tsa va kwəma tsəgha, ma kə tshhwəti tsa va kaa ngəci na: «Tawa gəzə gha kwəma tsəgha tay. Ə hazlənəi ma gha va Hyala ta na. Ghwəm na na ghwəm sənənzəvay, ka rəda nza ghwəm. Sanay fəti kwətəy naa ndammə məndi lə ntsa. ⁴¹ Ta na na ghwəməy, kwaakwa na ngəra'wə tsa ghwəm tsa, sa nzanay, a ghwəm hwəti rəda, va tsəgha sam məndi ngəra'wə. Na naci kiy, rəda mənəti na tiba ya jəwəw, war təgəm tsəgha sa na ngəra'wə» kə. ⁴² Ma sa gəzəmti na kwəma va tsəgha kaa ntsa va ki, ma kə kaa Yesəw na: «A Yesəw, ma na nee neyey, zəzə tə ghaa dzəkənee fəca dza ghaa səkəkə ta sləkə mbəzli gha» kə. ⁴³ Ma kə Yesəw kaa ngəci na: «Nay gha na, kwa gwa'a gəzənəy, ndatsə ndatsə nay ghwəm dza naa nza lə gha tə pətsa wəzə tsa mə ghwəmə!» kə.

Njasa mətə Yesəw

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Zhj 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ma sa mənəta vici tarə kwa ghən ki na, dzəghwa tərkwəsl pi mənəiy ya pa' kwəmafə tə hidəi gwa'a gwa'a, pa' tshai mahkan hetihwer na war tsəgha pi. 'Wakəwə kwəmtə tsa pəhəy məndi ta təhəvəri pətsa mbə *ciki Hyala, bakə mbə sləkəwəvəvay. ⁴⁶ Dzəghwa Yesəw ki, mba'a gəzəy kwəma zlanzlan, ma kə na: «A Didi, avee zlatavəna piy tsee mbə dəvə gha» kə. Ma ləy hwəm sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a mətəiy ki.

⁴⁷ Ghala pøtsa va na, tifa dikē tsa ka sawji bøløkwē niy nza, gwa'a gwa'a nashi shiy mənishi va. Sa nashi na na mba'a dzømbøy mbə fal Hyala. Ma kə na: «Katanj katanj niy nza zal tsa ntsa wəzə tsa» kə.

⁴⁸ Mbəzliy niy basəkəvashi va đanj ni gwanashi ta nighə kwəma dzaa məniva na, mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va. Ma sa nashi ghəshi na, dza ghəshi ka dzashiy jighi, ya wa ndə mbə shi na, war lə dəvə miy nəfə ci, sa zhanshi nəfə tsa shi va nava kwəma.

⁴⁹ Ghala vəghwə tsa məniva shi va vay, tifa niy nza madigahiy Yesəw gwanashiy, vəri kərakə, ghəshi lə mi'iy niy nəwvə va ghala mađi na səkə mbə məlmə Galile. Mba'a ghəshi nashi shiy mənishi va gwanashi.

Njasa lamti mēndi Yesəw

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Zhj 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ A tsahwəti ndə niy nza tifa ghala vici vay, Zhezhefə, kə mēndi kaa slən tsa ci. Ntsa mbə məlmə Arimate tə hidi *ka Zhəwifə ghəci niy nza. Ntsa vay ntsa wəzə tsa, ka nəw kwal Hyala wəzə, niy nza na, mbə ndəghə səkə tsa Hyala ta sləkə mbəzli ghəci niy nza. Ntsa va dibay, mbə ka sləkə ka Zhəwifə niy nza na. Ghala pøtsaa sla mbəzli nza na va mbə shi ngwəwə dzəkən Yesəwəy, niy zləbavə kwəmaa niy garəti nihwəti ka sla ngwəwə va na na naciw. Niy zləbavə shi mēni ghəshi va na dibaw. ⁵² Ma sa mətiy Yesəw na, mba'a dzaa kəsay ngwəmma Pilatə ta cə'wə kwal tsa dza ta bə mbəri tsa Yesəw ta dza ta lamti. ⁵³ Mba'a Pilatə banavə kwal. Dza na mba'a dzaa bəkəghwa səkwa mə tsəm tsa đanjwəvəgha mēndi va. Dza na, lanj bəvə, mba'a harambə mbə bahəta wəzə na, mba'a faghwa kwa kwəli niy lati mēndi mbə hakwə. Kwəli vay, niy səkə mēndiy lahwə ndə kwa ya kwətiŋəw.

⁵⁴ Ma ghala vəghwə tsa la na va Yesəwəy, hetihwer fəca vici ka mēndiy, gwəmava ta ndəghə *vici dəkəva ka Zhəwifə niy nza na. ⁵⁵ Dza mi'iy niy səkəshi va kwasəbə Yesəw ghala səkə tə hidi ka Galile, mba'a ghəshi pəhay *Zhezhefə. Mba'a ghəshi nata kwəli Yesəw tə pøtsa nza na, lə njasa laghwa Zhezhefə mbəri tsa va kwəba gwa'a. ⁵⁶ Ma sa lamtim mbəri ki na, dza mi'i va tərəđ ghəshi zhəghəghəvashiy jighi. Ma sa tsəhəshi ghəshi kəghi na, dza ghəshi mba'a ghəshi pəlati in mba'a wərdi, ta dza ta məsəə dzəti mbəri. Dzəghwa ghəshi fəca vici dəkəva ka Zhəwifə ki, das ghəshi nzəyshi, ka dəkəva njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə.

24

Njasa zhakatiy Yesəw kwa kwəli

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Zhj 20:1-10)

¹ Ma fəca ləwmə dəmasə pəətə mekəshi mekəshi ki na, dza mi'i va pəlhəm ghəshi mađishi, mba'a ghəshi bəvə shiy niy gwəmanti ghəshi va, 'wərdi, mba'a in, ta məsəə dzəti mbəri. Dza ghəshi pəkəw ghəshi dzashiy dzəti kwəli Yesəw va. ² Ma sa sa tsəhəshi ghəshi tsəgha, tsa' kə ghəshi na, kwəli ghwəni ghwəni, kərakə mēndi tsəkwəy hərəmbəzliy niy kalay mēndi va kwəli li. ³ Dza ghəshi təhwə ghəshi dzəmbəshiy dzəmbə kwəli va, njə'wə njə'wə kə ghəshi na, a nay mbəri tsa Yesəw Ndə sləkəpə ghəshiw. ⁴ Ra'i ghəshi zashi va nava kwəma. War ghəshi hahashi tifa tsəgha na, ghavə zhər bakə vətəghə ghəshi tsahwəshi vəgha shi tsəgha, lə kwəberjer tezlezl tezlezl ni kən ghən shi, ka mbərə. ⁵ War sa nashi mi'i

va mbəzli va tsəgha na, mba'a hazləni kəəsəvəshi, nzəŋw nzəŋw nzəŋw ghəshi nzəŋwambə kwəma shi mbə hidi gwanashi. Ma kə zhər va ngəshi na: «A mi'i, tawa pala ghwəy ntsa tə ghwəməy tsa mbə mbəzli bəkwə bəkwə ni shəka? ⁶ Ghəci tikə kwa kwəli naw. Aa zhakatiy mbə mətī. Zəzəvəm kwəmaa niy gəzanwəy na va niy nza, ghəci ghwəlay tə hidi ka Galile. ⁷ Ma kə niy niy: "Ta banavəra dza məndi, yən Zəghwə yakə ndə ngəri kaa ka mənī *kwəma jikir na, ka ghəshi dza na mba'a ghəshi danwəvəghara vəgha tsəm. Ta mətira dzee dza, ma tə kwa mahkana vicee kwa kwəli kiy, ma nzee zhakatira mbə mətī" kə niy ni» kə ghəshi.

⁸ Ma sa gəzanakəshi zhər va kwəma va tsəgha kaa mi'i va na, mba'a ghəshi zəzəvə kwəmaa niy gəzanakəshi Yesəw va. ⁹⁻¹⁰ Dzəghwa mba'a ghəshi bərvashi tə kwəli va, ka dzashi. Avānay slən tsa mi'i va, kar Marəy ka Magədala, Zhanə, mba'a Marəy mbəghəy Zhakə, mba'a nihwəti mi'iy nza kwasəbə shi, tsəgha niy nza ghəshi.

Ma sa bərvashi ghəshi tə kwəli va na, dza ghəshi mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kwəmaa mənāta va gwanata kaa *mbəzli ta səfā Yesəw va tərmbə mən lə tan ni, mba'a kaa nihwəti mbəzli gwa'a. ¹¹ Ma sa favə *ka kwəl Yesəw va mən lə tan ni kwəma va na, njasa gəzəkə mi'i va kwəma kama ghən ti ghəshi favə niva shiy. Kala yə kwəma mi'i va va ghəshi.

¹² Ya tsəgha nzə ki na, dza Piyer fakatsa'wə satiy də'wə ghən tsa ci, dza na bəvbəpə bəvə bali, ka dzay dzəti kwəli va. Dzəghwa na ndəs tsəhəy miy kwəli, gələb gələbəy, njə'wə nighəti pətsa kwaβa. War məgapaa niy gapəti mənādi mbəri li gwa'a tsəgha sa nata na kwaβa tə hidi, kala nay mbəri ghəci. Sa nata na nava kwəma tsəgha na, 'wakəvə na tərəd zhəghətəvay, mba'a dzay jigih. Tərəŋw nava kwəma mananati mađanə kaa ngəci.

*Kwəmaa mənāta kwa kwal tsa dzəmbə məlmə Emawəsə
(Mk 16:12-13)*

¹³ Ma fəcavata, fəca dəmasə na, mba'a nihwəti *mbəzli ta səfā Yesəw bakə mađishi ta dza ta wə mbə nahwəti məlmə, Emawəsə kə mənādi kaa slən tsa nzə. Ma ngwəla kwa jipə məlmə va lə məlmə Zherəwzaleməy, gar kiləwmetər mən lə tan na. ¹⁴ Ma ghəshi mbə kwal na, war ə ghəshiy sla kwəmaa mənāta va gwanata. ¹⁵ Ma ghəshi mbə sla kwəma shi va tsəgha na, dzəghwa ndəs Yesəw kəsashi. Kə ka dza ghəci li shi kwa zəərə kwətij na. ¹⁶ Mbə nay Yesəw ghəshi nanzə ki na, mba'a shiy makətishi ta sənay ghəshi Yesəw na, kə ghəshi. ¹⁷ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa kwəma sla ghwəy mbə kwal shəka?» kə. Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, 'wakəvə mbəzli va tsəgha, ghərən ghəshi ghərənəshi. ¹⁸ Ma kə ntsa har mənādiy Kəleyəwpasə ta mbəzli bakə ni va kaa zləβanci na: «Kwətija nza gha mbə Zherəwzalem, gha gha tsa sənashi ma shiy mənishi ni mbəβa 'war'war na?» kə. ¹⁹ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Wa shiy mənishi baya mbəzli?» kə. Ma kə ghəshi na: «Ə sənashi ma gha shi mananati mənādi va kaa Yesəw, ndə ka Nazaretə shəkəna? Ghəciy, *ndə gəzə kwəma Hyala lə bərāci nza na, mba'a mənəhwə shi dikə dikə ni ghəngən ghəngən. Kwəma wəzə na ghənzə tərəŋw. Hyala lə mbəzli gwa'ay, a ghəshi sənata kwəma va. ²⁰⁻²¹ Ma sa niy nashi ghəy bərāci ci va tsəghay, ghəci na sa ghwənəkə Hyala va ta mbəli ka *Izərayel niy nə ghəy. Ma dza *ka ta Hyala ghəy dikə dikə ni, ghəshi lə mbəzli ghəy dikə dikə ni na, mba'a ghəshi kəsəghə dzəghwa kwəma ngwəmna, mba'a ghəshi slanəkən ngwəvə mətī. Dza ghəshi danwə ghəshi danwəvəgha vəgha tsəm, mba'a ghəshi pəsliti.

Avanta kwa mahkana vici na sana ndatsə ghala mənishi shi va. ²² Ma kwəmaa gwəramti vaa səəvərinəy kiy. A nihwəti mi'i ka ghəy nza li shi kwa zəəgə kwətij na li shi kafəshi ndatsə pəətə mekəshi. Mba'a ghəshi tsəhəshi tə kwəli Yesəw va ta nighə. ²³ Ma dza ghəshiy, kala kəsəy mbəri tsa Yesəw ghəshi kwa kwəli va. Mba'a ghəshi zhəghəkəvashi. Ma kə ghəshi kaa ngənyə sa səəkəshi ghəshi na: «A ka kwal Hyala tsahwəshi ghəy niy kwəli va mba'a ghəshi gəzanəy, aa zhakatiy mbə mətə, mbə piy na, kə ghəshi» kə mi'i va kaa ngənyə. ²⁴ Ma sa favə ghəy tsəgha na, dza nihwəti mbəzli mbə ghəy, mba'a ghəshi dzaa nighəkə kwəli va. Ma dza ghəshi na, war njasa gəzəkə mi'i va va ghəshi kəsata. Kala nay mbəri tsa Yesəw ghəshi kwaba» kə ghəshi.

²⁵ Sa famti Yesəw kwəma shi gwanata ki, ma kə kaa ngəshi na: «Ghwəyəy mbəzli kama məhərli və shi gar fə ghən ta kwəma nza ghwəy. Bakə bakə na nefer ghwəy ta kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala mbə zliya gwanata. ²⁶ Tsəgha kwəma va niy gəzətə nanzə sa? Ta sahwe ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, ka shəndəkə gha dzətə, kə məndi niy ni nanzə sa?» kə. ²⁷ Dzəghwa na tapə, ta canshi kwəmaa gəzəkəvataa dzəkən mbə Zliya Hyala gwanata. Sa ghati na tə zliyah i *Məyizə ka sar pa' tə zliyah i nihwəti ka gəzə kwəma Hyala gwa'a.

²⁸ Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkəwə vəgha məlmə Emawəsə na, dza ghəshi vaa dzəmbə na, dza Yesəw mba'a mənti njasa dī na dzay kərakə kən shi. ²⁹ Dzəghwa mbəzli va, mba'a ghəshi tətə'wəwə, a ghəci hi. Ma kə ghəshi ngəci na: «Nzəyja lə ghəy, sa nzanay, a vici dzata, ndal tərmbə vərđi ta mənivaw» kə ghəshi. «Tsəgha na» kə Yesəw, mba'a dzakəy dzakə ghi ta nzəy lə shi. ³⁰ Dza ghəshi das ghəshi ndəyshi ta zəmə shiy, kə Yesəw mba'a bəvə pəj, mba'a mənti 'wəsə kaa Hyala. Dza na mba'a ngangavəri mba'a banavəshi. ³¹ War sa banavəshi na pəj tsa va tsəgha na, mba'a məhərli shi ghwənita. Kar ghəshi sənay na, Yesəw na sasa, kə ghəshi. Dza Yesəw ki mba'a zanavəshi ta tifa. ³² Tapə ghəshi ta gəgəzə kwəma kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ghala sa gəzam na va kwəma ka cim kwəma mbə zliya kwa kwal na, paf nefer ghwəm niy nza va vəshi sa?» kə ghəshi.

³³ Dza ghəshi nza'jəw ghəshi madishi tsəgha, ka zhəghəvaa zhəmbə Zherəwzalem. Dza ndəs ghəshi tsəhəshi, mba'a ghəshi kəsashi mbəzli ta səfa Yesəw va mənə lə tarj ni basə basə lə nihwəti mbəzli kwasəbə shi. ³⁴ Ma kə mbəzliy basəshi va kaa mbəzli bakə ni va tsəhəshi vəgha shi na: «A mbəzli ghəy ni, katarj katarj zhakatiy Ndə sləkəpə mbə mətə. A Shimanjw nay lə mətə cī» kə ghəshi. ³⁵ Dzəghwa, ni bakə ni va mbəzli tapə tə gəzanshi shiy mənishi li shi, ma kə ghəshi na: «Ma ghəy mbə dzaa dzəmbə məlmə Emawəsəy, a ghəy kwəmay lə Yesəw kwa kwaləy, kalaa niy sənay ghəy. Ma hetihwer sa təhavənyə na pənəy, mba'a ghəy sənay ghalaba ki» kə ghəshi.

*Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa *mbəzli ta səfa ci
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Zhj 20:19-23; SləniKY 1:6-8)*

³⁶ War ghwəla mbəzli bakə ni va mbə gəgəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə Yesəw də'wə ghən tsa ci tsəgha, tsahwə tsahwəy kwa jipə tsa shi. Ma kə kaa ngəshi na: «Nzəyəy zərkə lə ghwəy» kə. ³⁷ Dzəghwa mbəzli gwanashi ka gwərgwərəy va hazləni, «Ndəba məkəkəwə ndə dzanakənsi na dza» a kə ghən tsa shi. ³⁸ Ma kə Yesəw kaa ngəshi ki na: «Wa shiy

mənishi hazlənirəwəy ghwəy shəka? Wa nava mənti ghwəy nefer ghwəy bakə bakə tsəgha nanzəa? ³⁹ Waa yən na, cam nighətimam dividivee lə shidshidfee gwa'a. Cam daparam tə wəghee nza ghwəy mbəə sənay məcakwə ndə nza yaw pə ghwəy. Sa nzanay, ya 'yesler, ya sliw na għeshi mbə məcakwəw. Na nee kiy, a shi va mbə ya? kə. ⁴⁰ Ma ghəci mbə gəzanshi kwəma va na, dza na mba'a cintishi dividivi ci lə shidshid' ci. ⁴¹ Dza mbəzli va ka vəshi tərənəw tərənəw. Ka mananshi madəna nava kwəma tərənəw. Kala mbə ghəshiy zləbavə gəla nava kwəma di. Ma sa nighəti Yesəw tsəgha, ma kə ngəshi na: «Shi zəmə va ghwəy tikə ta na?» kə. ⁴² Dza mbəzli va mba'a ghəshi banakə kəlipə səli səli na. ⁴³ Dza Yesəw lan bəvə, mba'a zəməhwə tifa kwa kwəma shi.

⁴⁴ Ma kə kaa ngəshi na: «Ghala wəghwə tsaa niy nzee kwa jipə ghwəy diy, e niy gəzamtəwəy, shi tsasli ti məndi vaa dzəkənee mbə zliya *Məyizə, lə mbə zliya ka gəzə kwəma Hyala, mba'a mbə zliya cəməy, ya njaabəy, cəke' dza ghəshiy mənishi lə ya, pən niy ni ka nğənəwəy» kə Yesəw. ⁴⁵ Dza na ki, mba'a kətitishi nza məhərli shi mbəə ghəwəni ta mbə ghəshiy sənashi shiy tsasli shi mbə Zliya Hyala. ⁴⁶ Ma kə ngəshi na: «Avantam kwəma tsasli ti məndiy dzəkənee: Ya njaabəy ta sa nğəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala, ka mətiy. Ma tə kwa mahkana viciy, nza zhakatiy mbə məti.

⁴⁷ Difa kiy, ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na dza məndi kaa hwəlfə mbəzli ghəngħən ghəngħən gwa'a tikə tə hidfi. Tawa dza məndiy gəzanshiy, nza ghəshi mbəə zhəghanti nzyə tsa shi. Ma nza Hyala pəlatanashi kwəma shi jikir na mbə slən tsa ci. Ma nəwər tsa vay, mbə məlmə Zherəwzalem dza məndiy għa gəzə, ka nəw pa' tə pətsa kəray hidfi, kə məndi. ⁴⁸ Ava ghwəy na ka ndəgha fətiy dzəkən shi va kaa mbəzli. ⁴⁹ Sa kee dzay, mba'ee ghəwənikəwəy *Safə tsa Hyala va niy gəzəkəwəy Dirə bəwəy. Ma nana diy, nzyəwəyəm mbə məlmə Zherəwzalem, pa' fəca dza Hyalaa ghəwənikəwəy Safə tsa nzyə, nza ghwəy kwəməvə bər ci ta gəzə kwəmee kaa mbəzli» kə.

Njasa kafə Yesəw dzəmə ghəwəmə
(Mk 16:19-20; SləniKY 1:9-11)

⁵⁰ Ma sa gəzanamtishi Yesəw kwəma va tsəgha *kaa mbəzli ta səda ci va na, dza na pəm pəməkəvərishi mbə məlmə va, mba'a dzay li shi ndəkəwə dzəwəgha məlmə Betani. Ma sa tsəhəshi ghəshi tifa na, mba'a Yesəw kafashi dividivi ci mba'a təfanatishi miy. ⁵¹ Ma ghəci mbə təfanshi miy tsa va na, dza na mba'a təhəvərivay li shi, mba'a Hyala bəhwəə dzəmə ghəwəmə.

⁵² Dzəghwa ghəshi nashi ki na, ka fal Hyala ghəshi mba'a ghəshi madishi ka zhəshiy zhəmbə məlmə Zherəwzalem lə vəshi mbə nefer shi tərənəw tərənəw. ⁵³ Ya hwəmba na, war ka bəsəva ghəshiy nza mbə *ciki Hyala, ka fal Hyala.

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw njasa tsasli ti Ləwka ki.

24:41 24:41-43 Zhj 21:5, 10; SləniKY 10:41 **24:44** 24:44 24:27; Zhj 5:39; Məyizə: SləniKY 7:9-10, 25-27, 35, 37-39; Zhj 5:46; ka gəzə kwəma Hyala: Ezay 52:13-53:12; 'Wəzh 6:2; Cemer: Cem 22:69 **24:45** 24:45 24:25-27, 32; Zhj 20:9 **24:46** 24:46 9:21-22; Mt 26:56; Mk 14:49; 1Kwər 15:3-4; SləniKY 17:2-3; 28:23 **24:47** 24:47 3:3; SləniKY 1:8; 5:31; 11:18; 17:30-31; 20:21; Rm 15:19
24:48 24:48-49 SləniKY 5:32; Zhj 15:26-27 **24:48** 24:48 SləniKY 1:8, 22; 2:32; 3:15; 4:33; 10:39-41; 13:31 **24:49** 24:49 4:18 **24:50** 24:50-51 9:51; Mk 16:19; SləniKY 1:9; 3:21 **24:52** 24:52 SləniKY 1:12; Zhj 14:28; 16:22 **24:53** 24:53 SləniKY 2:46; 5:12

**Zliya Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən
Yesəw Kəristəw njasa tsasli
Zhanj
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən
zliya na**

Zhanj zəghwə Zhebede tsasli na zliya na. Ghəciy, ntsa ta səda Yesəw na. Ma kə mbəzliy, ghala vəghwə tsa tsasli Zhanj zliya nay, ghəci haliy nza na. Piya ka tanjəti məslidə mətsəkə ləy hwəm ya tsa Yesəw tsasli na, kə ghəshi. Ma di naa gəzəy, Matiye, Markə mba'a Ləwkay, pərba ghəshi tsasli na ni shi zliyahi kən Zhanj.

Mbə zliya nay, kar Zhanj gəzə kwəmaa dzəkən tsahwəti ntsa ta səda Yesəw va niy di Yesəw tərənjw tsa. Ma di naa gəzəy, dzəkən ghən tsa ci ka naa gəzə.

Ma kwəma tsasli Zhanj zliya na tiy, ta kəəti mbəzli nza ghəshi mbə sənay Yesəw ka Zəghwə Hyala, lə ta mbə ghəshiy sənay dība ghəci na ndə mbəliphə, kə ghəshi. Ma ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw tsa vay, ka dzaa zayəw, ta kwəməvə piy tsa kədi ma dza na (vəh 20:31).

Mba'a kə Zhanj tsasli kwəma mənəhwə Yesəw mađana mađana nay, kar naa tsasli kwəma bəniphə Yesəw dzəkən mađana mənəti na va. A ghwəmməə nighəvə ya tə sa ngaslay Yesəw va mbəzli bələkwə bələkwə cifə mətsəkə lə pəj cifə. Ləy hwəməy, dza na ka bananshi kaa mbəzli, ma kə ngəshi na: «Yən na pəj tsa bə piy kaa mbəzli» kə (vəh 6). Dzəghwa na dibay mba'a zhinikəmə Lazar kwa kwəli, zhini na mba'a bananavəshi kaa mbəzli, a ka na: «Yən na ntsaa zhini mbəzli səəmə kwa kwəli, zhini ka bananshi piy dība» kə (vəh 11). Ma kə Yesəw dība na: «Yən na wəj pi tsa mbəzli tikə tə hidī» kə (vəh 8:12). «Yən na miy ciki» kə (vəh 10:9). «Yən na ndə mbəli shiy tsa katar tsa» kə (vəh 10:11). «Yən na kwal tsa tidid tsa, zhini mba'a saa kwəma piy tsa kədi ma» kə (vəh 14:6). Zhini «Yən dənjw fə, ma dividivi ti na, ghwəy» kə (vəh 15:5).

Ma sa ka Yesəw bananshi shiy kaa mbəzli tsəgha ki na, mbə zləbashi nihwəti mbəzliy nza, ma nihwəti na, kala zləbashi ma.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 12 Nəwər dzəkən nzyə tsa Yesəw Kəristəw kwa jipə mbəzli, lə njasa bananavə na shiy kaa mbəzli, ta mbə mənədi sənay, nda a ndə na.

Vəh 13 pa' tə vəh 17 Nəwər dzəkən shiy ghəngghən ghəngghən, shi bananavə Yesəw Kəristəw kaa mbəzli ta səda ci, lə njasa ditishi na, mba'a dzəkən cə'wə tsa cə'wəhwə na dəy.

Vəh 18 pa' tə vəh 21 Nəwər tsa dzəkən məti Yesəw Kəristəw lə zhakati tsa ci mbə məti, lə njasa zhini naa təzliy kwa kwəma mbəzli ci.

Ntsa har mənədiy «Kwəma gəzə Hyala» na Yesəw Kəristəw

¹ Ghala kwatanjata,

Hyala ghwəla ta nga shi tə hidī lə shi mə ghwəmə gwa'ay, ntsa har mənədiy «Kwəma gəzə Hyala» tība.

«Kwəma gəzə Hyala» vay,

ghəshi niy nza na lə Hyala, niy təhəvərivashi ghəshiw.

«Kwøma gøzø Hyala» va na, Hyala va ghønzø.

² Ma «Kwøma gøzø Hyala» va kiy, ghøshi niy nza na lø Hyala ghala kwatanjata.

³ Ya wa shi ngati Hyala gwa'ay, war lø Kwøma va ngatishi na. Tsahwøti sè tifa ya kwøtiŋ, mba'a mənøy kala lø Kwøma vaw.

⁴ «Kwøma gøzø Hyala» va kiy, sækø mbø sækø piy. Dza piy tsa va, ka mbørø ka mənipø wanj pi, ta mbø mbøzli tø hidfiy sənata kwøma katanj na.

⁵ Ma wanj pi tsa va ki na, ka mbørø, ka mənipø wanj pi mbø kwøslì, kala mbay kwøslìy shørkwaŋti ya jøw nzø.

⁶ Mba'a Hyala ghwønìkø tsahwøti ndø, Zhanj, kø møndi sløn tsa ci, ta nza ghøciy ndø kwal tsa nzø. ⁷ Ghøci na ntsaa sækøy ta cipø kwøma køn kwøma wanj pi tsa va. Ma nza møndi favø kwøma køn, nza møndi mbøø zløbavø gwanashi ki. ⁸ Ma na Zhanj nacyi, ghøci na wanj pi tsa vaw. A sækøy na ta ndøgha føtiy dzøkøn kwøma køn wanj pi tsa va.

⁹ Ma ntsa nza sløn tsa ci vaa «Kwøma gøzø Hyala» kiy, ghøci naa mbørø wanj pi tsa katanj katanj tsa. Mba'a sækøy dzøti hidfi tikø, dzøghwa ka mbørø kaa nefer mbøzli gwa'a.

¹⁰ «Kwøma gøzø Hyala» vay, tifa niy nza na tø hidfi, lø kwøma nzø va ngati Hyala shi ngati na tø hidfi gwanashi. Ma na ntsa tø hidfi naci ki na, sənivø kwøma va naw.

¹¹ Mba'a «Kwøma gøzø Hyala» va sækwata mba'a nzøyta tø hidfi nzø. Ma dza mbøzli nzø na, kala zløbati ka'wøvø ghøshi.

¹² Ma nihwøti mbøzli na, mba'a ghøshi ka'wøvø, ka ßanavø nefer shi. Dzøghwa na kaa niy ßanavø nefer shi va, mba'a ßanavøshi børci ta mbø ghøshiy mənishi ka ndørazhi Hyala.

¹³ Nza tsa nza ghøshi va ka ndørazhi Hyala ßa na, tø sa yakøshi møndi njasa ka møndi vaa yapø kwa hwør naw, tø sa dfi ndø ngøri na ßaw, øhøj, sa nzana, mba'a Hyala ßanavøshi piy tsa 'war'war tsa na.

¹⁴ Ma dza «Kwøma gøzø Hyala» va kiy, mba'a zhøghøta ka ndø, lø vøgha ti, mba'a sækøtaa nzøyta mbø ghwømmø. Mba'a ghøy nay dikø tsa møni na, ma dikø tsa nzø va na, nja dikø tsa ka Didi vaa fanati kaa zækwøti zøghwø ci ghøci kwøtiŋøy vø. Ava tø kwøma nzø va sənay ghwømmø nza tsa nza Hyala ka ntsa wøzø hwør tsa, lø ka ntsa slar tsa ki.

¹⁵ Dzøghwa Zhanj tsaa møni *batem ki, ka gøzøpø kwømaa dzøkøn ntsa va zlanjlan njasa nza na, ma kø na: «A ghwøy niy favø yøn gøzøŋwøy kwømaa dzøkøn ndø ßay, ava ghøci na ntsa va ki, saa niy nø ya va: “A

ndə tifa taa səkə lə hwəm yay, a ntsa va tanjətəra tə dikə. Sa nzana, ghəci na nacy, ghala məndi ghwəla ta yara na tifa” pən niy ni» kə.

¹⁶ Ghwəmmə gwanamməy, a ghwəmmə kwəməvə bəla mbə shi sləkə na gwanashi, sa nzana, mbə təfəmmə miy tsa nʒə ghənzə ghəngħən ghəngħən həzlimə həzlimə.

¹⁷ Kwataŋa kiy, a Hyala niy pəhəti kwəma ta nəw məndi, mba'a niy banavə kaa *Məyizə ta bəmmə. Ma kwəma wəzə hwər tsa Hyala tə ghwəmmə, lə kwəma nʒə katanj na kiy, lə Yesəw *Kəristəw kwəməvə ghwəmmə. ¹⁸ A ghwəmmə sənay, tsahwəti ndə tifa mba'a səkəə nata Hyala njasa nza na tepəw. Zəghwə nʒə va, zəkəwəti tsa va, saa niy nza va ka ntsa kwətɪnj tsa ghəshi lə Dəy kiy, ghəci citəmmə na njasa nza Hyala.

Zhanj ci tsa ci ghən njasa nzana kaa mbəzli
(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Lk 3:1-18)

¹⁹ Ma dza mbəzli dikə dikə ni mbə hwəlfə *ka Zhəwifə mbə məlmə Zhərəwzalem na, mba'a ghəshi ghwənashi mbəzli mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mbəzli Levi, ta dzaa dəw kwəma va Zhanj, a kə ghəshi taa ni na: «A Zhanj, a kə məndiy: “Wa ndə nza gha na ghaa?” kə məndi» kə ghəshi taa ni. ²⁰ Sa tsəhəshi ghəshi, mba'a ghəshi dəwti kwəma va tsəgha ki, ma kə Zhanj naci kaa zləbanshi, kala mbə maa dzəkən na: «Ma na nee yən Zhanjəy, yən na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala na neyew» kə. ²¹ Ma kə ghəshi ngəci ki na: «Əy wa ndə nza gha na gha kia? *Əli na?» kə ghəshi. «Əm, əhəj, ghəci nzeyew» kə. «Ndə Hyala tsa ndəghə ghəy va nza gha na?» kə ghəshi. «Wa awə baw» kə. ²² Ma kə ghəshi ki na: «War wa ndə nza gha nə gha nana kia? Gəzanjəy, ta mbə ghəy dzaa zhananshi kaa mbəzli ghwənənjəy» kə ghəshi. ²³ Ma kə Zhanj ki na: «Favə tə ghwəy, yənəy, yən na ntsaa gaka va mbə gamba, njasa niy gəzəkə ndə Hyala *Ezay va, niy nə na:

Ava məli ndəə gaka mbə zlapə mbə gamba, a kəy: “Zanamtim kwal tsa dza Ndə sləkəpəə dza kwa bənjw wəzə wəzə, ka gənjəti tidid” kə, kə niy ni» kə.

²⁴ Mba'a nihwəti *ka Farisahi mbə mbəzli ghwənəkə məndi va ta dəw kwəma va Zhanj ki. ²⁵ Ma kə ghəshi na: «Ya sa nzana, nza ghaa Kəristəwəw, a nza ghaa Eliw, zhini nza gha ka Ndə Hyala tsa ndəghə ghəy ba kiwəy, war njaa njaa mananshi gha *batem kaa mbəzlia?» kə ghəshi. ²⁶ Ma kə Zhanj kaa zləbanshi na: «Yən ta na tsee ghənəy, batem tsa mənənjwəyee tsa na, kwataka lə yam gwa'a tsəgha mənənjwəyee. A tsahwəti ndə tifa, mbə ghwəy ghəci na, kala sənay ghwəy. ²⁷ Ma ghəci na naci kiy, ləy hwəmee dza naa səkə. Daw nzeə ta pəli ya kwataka yidi mbə kwakwahə tsa mbə səfə ci» kə.

²⁸ Ma shi va gwanashi kiy, pəriβa tə miy həl Zhərdeŋ ge'i lə məlmə Betani, tə pətsa mənəni Zhanj batem mənəni va ghəshi.

*Yesəw na *Zəghwə təmbəkə tsa Hyala*

²⁹ Ma way pi tə həzlimə ki na, mba'a Zhanj nay Yesəw ghəci mbə səkəə dzəvəgha. Ma kə war sa nay na tsəgha na: «Ava ghwəy nay *Zəghwə təmbəkə tsa Hyala, ghəci dza na ta banti kwəmashi jikir na kən mbəzli

tə hidí. ³⁰ Ghəci na ntsaa niy gəzəjwəy ya va kwəma ci niy nə ya: “A ndə tifa taa səkə ləy hwəm yay, aa dzaa tajətəra tə dikə. Sa nzanay, ghəci na nacyi, ghala məndi ghwəla ta yara na tifa” pən niy ni. ³¹ Yən yən Zhanjəy, niy sənay ya dibaw. War a səkəree ta məni *batem lə yam kaa hwəlfə ka *Izərayel, ta mbə ghəshiy sənay ntsa va gwa'a tsəgha» kə.

³² A kə Zhanj diba na: «Mba'ee nay *Safə tsa Hyalaa səkəmə mə ghwəmə nja għərpəpə, ka səkwa pa'wəə dzəkən ntsa va ki. ³³ Kwatanjəy, niy sənay yaw. Mba'a Hyala ghənzə saa ghwənara va ta məni batem niy gəzara, a kə niy niy: “A Zhanj, ma ta nza, sa ka gha nay Safə tsee səkwa mə ghwəmə, ka səkəpə pa'wəə dzəkən tsahwəti ndəy, ava ntsa va dza naa mənijwəy batem lə Safə tsee d'əwdəw tsa” kə Hyala niy ni ngəra. ³⁴ Dzəghwa sa nay ya tsəgha ki na, mba'ee garəda tə kwəma va lə bərci katanj katanj, ava war ghəci na Zəghwə Hyala ki, pən» kə Zhanj.

*Kwa taja *mbəzli ta səda Yesəw*

³⁵ Ma way pi tə həzlimə kiy, mba'a kar Zhanj ghəshi lə nihwəti mbəzli ta səda ci bakə tə pətsa va dibə. ³⁶ Mba'a Yesəw səkəy kwərakwə ki, ka dzar ghəci wəgha shi. Ma sa nay Zhanj Yesəw dzar wəgha shi ki, ma kə na: «Ava ghwəy nay *Zəghwə təmbəkə tsa Hyala va» kə. ³⁷ Sa favə mbəzli ta səda ci va bakə ni kwəma gəzəkə na va na, mba'a ghəshi kafəshi ka nəw Yesəw tsəgha. ³⁸ Tərəf kə Yesəw na, mbəzli ta səda Zhanj va bakə ni mbə nəw. Tapə ghəci ta d'əw kwəma və shi, a kə na: «A mbəzli ni, a shi pəla ghwəy shəka?» kə. Ma kə ghəshi na: «A Rabi, kwəma nza gha lə nzəy tsa ghaa?» kə ghəshi. (Ma dī slən Rabi tsa va gəzəy «Metər».) ³⁹ Ma kə ki na: «Ndim, səkəmə a ghwəy nay!» kə. Mba'a ghəshi kafəshi, mba'a ghəshi dzaa nay pətsa nza na ti. Ma ghala pətsa va na, vici ge'i ge'i lə səkə tsa mbəzli kwamti. Pəkw va hetihwer ghəshi li.

⁴⁰ Tsahwəti mbə mbəzli bakə ni va favə kwəma gəzə Zhanj niy nəwvə Yesəwəy, Andərə, zəmbəghəy Shimanjw Piyer niy nza na. ⁴¹ Ma sa dzashi ghəshi ki na, dza Andərə mba'a ghəshi 'wa kwəmay lə zəmbəghəy Shimanjw Piyer di. A kə ngəci sa kwəmay ghəshi na: «A Shimanjw, a ghəy kəsay ntsa har məndi vaa Meshi» kə. (Ma dī slən Meshi tsa va gəzəy *Kəristəw Ntsa tivə Hyala.) ⁴² Dza na pəm pəməghə zəmbəghəy tsa va kaa Yesəw. Sa tsəhəshi ghəshi na, dza Yesəw ka nighə Shimanjw, ma kə kaa ngəci na: «Shimanjw zəghwə Zhanj nza gha bay, dzaa nza kwa kwəmay, Kefasə, dza mənidiy ni kaa slən tsa gha» kə. (Ma dī slən Kefasə tsa va gəzəy, Kəlfə.)

Njasa harvə Yesəw kar Fəlipə lə Natanayel

⁴³ Ma tə həzlimə ki na, mba'a Yesəw madiy ta zhəghəvaa zhəti hidí ka Galile. Dza mba'a ghəshi kwəmay lə tsahwəti ndə, Fəlipə, kə məndi slən tsa ci. Ma kə kaa ngəci na: «A Fəlipə, nəwra dzam!» kə. ⁴⁴ Ma Fəlipə tsa va kiy, ntsa mbə məlmə Betəsayda niy nza na, mbə məlmə kwətiñ na ghəshi lə kar Andərə lə zəmbəghəy Piyer.

⁴⁵ Ləy hwəm jəw ki na, mba'a kar Fəlipə kwəmay ghəshi lə Natanayel kwərakwə. A kə ngəci na: «A Natanayel, a ghəy kəsay Ntsa gəzə *Məyizə va kwəmaa dzəkən kwəma ci mbə zliya *kwəma pəhəti Hyala, zhini tsəgha nihwəti mbəzli ka Hyala gəzəpə kwəmaa dzəkən kwəma ci dibə.

Ma ntsa vay, Yesew zəghwə *Zhezhefə, ndə ka Nazaretə na» kə. ⁴⁶ Ma kə Natanayel na: «Mbə məlmə ka Nazaretə na, ka nza shi wəzə ni tsahwəshi tsəgha kiy?» kə. Ma kə Fəlipə na: «E yan, ndi nighəti na gha ɓa shi!» kə. Əjkwə kə, mba'a madiy ta dzaa nighəti.

⁴⁷ Ma sa nay Yesew Natanayel mbə sar dzəvəgha na, tapə ghəci ta gəzə kwəmaa dzəkən, a kə na: «Ava ndə ka *Izərayel tsa karkar tsa sar. Məni kwəma gwəfə gwəfə na mbə nəfə ciw» kə. ⁴⁸ Dza Natanayel ka dəw və, a kə na: «Njaa gha ghaa sənara shəkara ntsa?» kə. Ma kə Yesew na: «Ghala pətsaa nza gha va ta daskwa, Fəlipə ghwəla ta harjay, cəke' niy nanjəe» kə Yesew. ⁴⁹ Ma kə Natanayel ki na: «A Metər, waa ni yaw, gha na Zəghwə Hyala! Gha na mazə tsa hwəlfə ka *Izərayel!» kə. ⁵⁰ Ma kə Yesew na: «War tə sa nə ya ngəja: “Ya ghala pətsaa nza gha va ta daskway cəke' nanjəe” pən na, mba'a gha zləbavə kwəmee na. Ghwəla gha ta nashi niy dzaa tanjamti nini shiy tə dikə dīɓa sa» kə. ⁵¹ Zhini ma kə ɓa na: «Nay ghwəy tsəy, ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ta nata ghwəmə dza ghwəy ghwənita, ka ghwəy nighəy, ka kwal Hyala ka dzəmə, ka səkwa, ka dzəmə, ka səkwa dzəkənee, yən Zəghwə yakə ndə ngəri» kə.

2

Pəhə makwa tə hidfi ka Kana

¹ Ma sa mēnta vici mahkan ləy hwəm nava kwəma ki na, mba'a mēndi harashi mbəzli ta zəmə shiy mbə pəhə makwa mbə məlmə Kana tə hidfi ka Galile. Mba'a mbəghəy Yesew tīɓa kwərakwə ki. ² Dza mba'a mēndi harashi kar Yesew lə *mbəzli ta səɗa ci ta zəmə shi va.

³ Ma ghəshi mbə sa shiy na, mba'a shi sa kədīshi. Ma sa nay mbəghəy Yesew shi sa va kədīshi tsəgha, a kə na: «A zəghwee, gwa'a na shi sa və shi» kə. ⁴ Ma kə Yesew na: «A mə, wa kwəma gha na mbə kwəmee tay, səkəy tsee vəghwə nee diw» kə. ⁵ Ma kə mbəghəy kaa mbəzliy ghəra sləni va mbə zəmə shi va ki na: «A mbəzli ni, ya wa kwəma dza naa gəzanwəy gwa'ay, mēni tə ghwəy» kə.

⁶ Dzəghwa mba'a ce'wer niy nza tīɓa kwan, nja tsəham nja tsəham, shi ka mbəzli *ka Zhəwifəgə ga yam dzəti shi ta ga'wəva li shi, ta nza dəwdəw njasa ka ghəshiy mēni mbə kwəma jiji shi ndimndim. Ma dikə dikə tsa ce'wer vay, kwətiŋ tsa ci na, kar naa ɓəhwə yam gar ləyter dəghəsə mətəkə, tsahwəti na gar ɓələkəwə bakə mətəkə ghən kən.

⁷ Ma kə Yesew kaa mbəzliy ghəra sləni mbə zəmə shi va ki na: «A mbəzli ni, gatim yam pəya' pəya' tə degwer va dīɓiy» kə. Dza mba'a mēndi gatishi. ⁸ Ma kə sa gamtishi mēndi ki na: «Nana kiy tishim, a ghwəy ɓanshi kaa ntsaa nighə dzəkən zəmə shiy ki» kə. Dza mba'a mēndi ɓanavəshi njasa gəzəkə na va. ⁹ Dzəghwa ntsa va ki, gwərətə, hwətəmiyshi. Fa na na, ka shi sa wəzə ni ghəshi, a sənay tə pətsa səkə ghəshiw, war mbəzliy ghəra sləni va gati yam va shiy sənata kwəma va gwa'a tsəgha. 'Wakəvə ntsa va da' harvə zal makwa tsa va. ¹⁰ Ma kə ngəci na: «Ni wəzə ni shi saa gwəranti 'yaghwakə ni ka mēndiy 'wa ɓanshi kaa mbəzli harvə mēndi ta zəmə gəzləbə, dza sa ka ghəshiy ghyamtəvashi ki na, ma ka nza mēndi ɓanshi, ya ni ndalakwə ni nza. Mbalaa a gha mbələy shiy gwəranti 'yaghwakə ghala məcana pəkəw nana na gha ki na» kə.

¹¹ Ava tsøgha mēnta kwa tana kwōma mađana gha Yesew mēni, mbē mēlmē Kanā tē hidī ka Galile. Mba'a cinti kaa mbēzli ta sēđa ci njasa nza dikē tsa mēni na tsøgha ki. Mba'a ghēshi zlēbati kwōma ci.

¹² Dzøghwa ghēshi løy hwēm kwōma va, ghēshi lē kar mbēghøy lē ngwarmēhiy, lē mbēzli ta sēđa ci gwa'a, ka dzashiy dzēmbē mēlmē Kapernahwēm, mba'a ghēshi nzøyshi mbē gar vici jōwē.

*Kwōma Yesew lē mbēzliy dēl shiy mbē *ciki Hyala*
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46)

¹³ Ma vici *makwaghwa Pakē ka Zhōwifē ndōkwē ndōkwē na, mba'a Yesew mađiy dzēmbē mēlmē Zherōwzalem. ¹⁴ Sa tsøhøy na na, mba'a dzēmbøy mbē ciki Hyala. Ma dzēmbē na na, mbēzliy dēđēl shiy mbēba. Ka dēl slay, lē tējkesli, lē kwōkwōr palayhi. Mba'a ka mbēōrē gēna mbēba mēnzøy mēnzøy kwa kwōma tebeler shi dība. ¹⁵ 'Wakōvē na tsøgha kaa zhi'wō'wō mba'a jakētishiy mbēōtishi bēlbēl, nja kwōrōpē. Mba'a dzēmbøy mbē shi, ka tihēshiy sēvōri lē shi shi va gwa'a, kar tējkesli, lē slay shi, mba'a kikihwōvōri gēna shi va, ka dzēdzēpati tebelerhi shi va tē hidī. ¹⁶ Ma kē kaa mbēzliy dēl kwōkwōr palay va na: «Katamtim shi ghwōy va tē pōtsa va, ka zhøghōra ciki tsa Dirē tsa ghwōy ka ciki ka zhøghē dōvō ma» kē. ¹⁷ Dzøghwa kwōma va, mba'a banavēshi zōzē kwōma kaa mbēzli ta sēđa ciy dzōkēn kwōmaa tsaslita va mbē Zliya Hyala, saa ni va: «A Hyala, tērōjwda dītee ghi tsa gha tsa gar mētra ti» kē.

¹⁸ Ma sa nay mbēzli dikē dikē ni mbē *ka Zhōwifē Yesew tihē mbēzli ki, ma kē ghēshi ngōci na: «A Yesew, a kwōma mađana dza ghaa mēnti, ta mbē ghøy sēnay, katanøy, a Hyala ndana kwal ta mēni tsøgha, pē ghōya?» kē ghēshi. ¹⁹ Ma kē Yesew na: «Ghēnzē tsøghay, ngōzla pē ghwōy ngōzlamti ciki Hyala tsa, a ghwōy nay ma yōn zhiniy ngakati war tsøgha mbē vici mahkan» kē. ²⁰ Ma kē ka Zhōwifē na: «Piya fadē mētsekē kwānti mēndi mēnti mbē nga ciki tsa na, ma gha na, war gwa'a gha taa ngakati mbē vici mahkanta na?» kē ghēshi.

²¹ Ma na Yesewōy, vøgha ci na sa bōti na va nja ciki Hyala. ²² Ma løy hwēm sa pōsliti mēndi Yesew, mba'a zhakatiy mbē mēti løy hwēm vici mahkan ki na, dza mbēzli ta sēđa ci mba'a ghēshi mađiy zōzōvē kwōma va njasa niy gōzanakōshi na va. Dzøghwa mba'a ghēshi zlēbavē kwōma tsatsasliti mēndi mbē Zliya Hyala lē kwemerōy niy gazanshi Yesew ngōshi gwa'a, ka shi katanj ni ki.

Gwa'a sōnata Yesew tōkē kwōma mbē nōfē tsa ndē ngōri

²³ Ma Yesew mbē mēlmē Zherōwzalem, ge'i lē *makwaghwa Pakē na, mba'a mbēzli đanj tērōjw nata kwōma mađana mēnti na, mba'a nefer shi hōnishi ta kwōma ci. ²⁴ Ma Yesew naci ki na, banavēshi nōfē tsa ci na, sa nzana gwa'a gwa'a ghōci niy sōnashi gwanashiy. ²⁵ Dība na, dī tsahwōti ndē na ta canci kwōma tōkē ndē ngōri mbē nōfē tsa ciw, sa nzanay, gwa'a gwa'a sōnashi na ke ngōri.

3

Gzō kwōma kar Yesew lē Nikwōdem

2:11 2:11 shi mađana mađana ni: 2:23; 3:2; 4:54; 6:26; 11:47-48; 20:30; SlōniKY 2:22; Rm 15:19
2:12 2:12 Mt 4:13 **2:13** 2:13 6:4; 11:55; 12:12; Sēvōri 12:1-14 **2:16** 2:16 Lk 2:49 **2:17** 2:17 Cem 69:10 **2:18** 2:18 2:11 **2:19** 2:19 Mt 26:61; 27:40; SlōniKY 6:14 **2:21** 2:21 1Kwōr 6:19 **2:22** 2:22 1:45; 12:16; 14:26; Lk 24:6-8, 27 **2:23** 2:23 2:11; 6:29; 7:31; 8:30; 9:38; 10:42; 11:45; 12:42; 20:29, 31; 16:9

1 Mba'a tsahwëti *ndë Farisa niy nza tifa, Nikwëdem, kë mëndi slën tsa ci, ndë dikë ghëci mbë *ka Zhëwifë. 2 Dza ntsa va të nahwëti vici hävir, ndës tsëhëy vëgha Yesëw. Ma kë ngëci na: «A Metër, a ghëy sënay, gha na ntsa ghwënikë Hyala ta cinëy kwëma. Sa nzanay, tsahwëti ndë tifa mbay mënti kwëma madanä na nja sa mëni gha na, kala war ntsa nza Hyala liw» kë. 3 Ma kë Yesëw na: «A gëzanjée, ta na navay, tsëgha na, kala zhini kë ndë yay kwa baka sëday, ka kwëmavë tsëhë ndë mbë mbëzli släkë Hyalaw» kë. 4 Ma kë Nikwëdem na: «A Metër, ya ntsaa halantëvay kiy, njaa dza naa yay kwa baka sëda cia? Njaa dza naa zhiniy mbay zhay zhëghwa hwër mbëghëya?» kë. 5 Ma kë Yesëw ngëci na: «A gëzanjée, ta na navay, tsëgha na, kala yay kë ndë lë yam, mba'a lë *Safë tsa Hyalay, ka kwëmavë tsëhëy ndë mbë mbëzli släkë Hyala tēpëw. 6 Sa nzanay, ma vëgha yakëm ndë ngëri li tikë të hidiy, war vëgha ndë ngëri tsa va vay na gwa'a tsëgha. Ma naa yata va vëgha lë Safë tsa dëwdëw tsay, vëgha lë piy tsa Safë tsa dëwdëw tsa na. 7 Èntaa kwëma në ya va: "War ghwëy yanwëy 'war'war" pën, mëniña nja madanä ma. 8 Kar ghaa nay, mba'a kë safë viyëy, sëäkë dza kwa pëtsa di na ka naa viy, war ka favë gaka ci ghaa nza. Ma ki na, ka sënay gha të pëtsa ghava na, ya dzëti pëtsa dza naw. Ava war tsëgha na lë kwëma ntsaa yay sëäkë dzar kwa Safë tsa Hyala kwërakwë ki» kë. 9 Ma kë Nikwëdem na: «Njaa njaa ka nava kwëma mbay mëntëvata tsëgha kia?» kë. 10 Ma kë Yesëw na: «Gha ndë bënipë kwëma tsa dikë tsa mbë ka *Izarayel na, kala sënata kwëma tsëgha na gha na? 11 A gëzanjée, ta na navay, tsëgha na, ghëy ta na tsa ghëy ghënëy, kwëma gëzënjwëy ghëyëy, kwëma sënata ghëy na, ka gëzënjwëy kwëmaa dzäkën shi nashi ghëy lë mëtsëhi ghëy. Ma ghwëy ki na, a di ghwëy zläba kwëma gëzënjwëy ghëyëw. 12 Ya sa nzana ki, kala di zläba ghwëy, ghala pëtsa gëzënjwëyëe kwëma shi të hidiy, njaa dza ghwëy mbay zläba kwëmëe ghala pëtsa dzëe madä ta gëzënjwëy kwëma ni më ghwëmë shia? 13 Tsahwëti ndë tifa mba'a sëäkë nza më ghwëmë kala war yën yën ntsaa sëäkë va sëäkë mëba, yën Zëghwë yakë ndë ngëri kiw. 14 Niy nza kwamti mbë gambay, a *Mëyizë ni vasëti *shishi, mba'a zlanjëlati të tsëm. Njaa niy mënti Mëyizë vay, ava war tsëgha dza mëndiy favëghara, yën Zëghwë yakë ndë ngëri vëgha tsëm kwërakwë. 15 Ta way, ta mbë ya tsamaba ntsaa ndara nëfë tsa ciy kwëmavë piy tsaa kädä ma. 16 Sa nzanay, tärëjwta diti Hyala mbëzli të hidä, dza na mba'a banakëshi Zëghwë nzë, zëkwëti ghëci vë. Ta mbë nza, ya wa ntsaa banavë nëfë tsa ci kaa Zëghwë nzë vay, kala dza ghëciy zay ma, mba'a kwëmavë piy tsaa kädä ma. 17 Ma na Hyalay, ghwënikë Zëghwë nzë na tikë të hidä ta basë ngwëvë dzäkën mbëzliw. War ta mbë ghëshiy kwëmavë mbëlishi të mbërkë ghëci gwa'a tsëgha. 18 Ma ntsaa banavë nëfë tsa ci kaa Zëghwë Hyala vay, ka dza ngwëvë nza kënëw. Ntsaa banavë ma nëfë tsa ci na, kësë kësë tsava ndë va ngwëvë Hyala. Sa nzana, kala di ghëciy bë nëfë tsa ci kaa Zëghwë Hyala va, zëkwëti tsa nzë. 19 Të wa kësëy ngwëvë Hyala va mbëzliy, të sa nzana mba'a pëtsa war tsa sëäkëy va Hyala kaa mbëzli të hidä, dzëghwa mbëzli difa na, nzëy tsa shi va mbë kwëslä ghëshi di kën nza mbë pëtsa

wanj tsa. Sa nzana, war *kwōma jikir na ghōshiy mōni. ²⁰ Ya wa ntsaa dī mōni kwōma jikir nay, ka dī nzōy na tō pōtsa wanj tsa ya jōwōw, war tō pōtsa zhōkwōtō tsa ka naa dī. Sa nzanay, mbō hazlōni ghōci wāntaa kwōma ci va jikir na ghavōw citaa dzōti ngwōla. ²¹ Ma na ntsaa mōni na slar na kwōma kiy, war pōtsa wanj tsa ka naa dī, ta mbō mbōzli gwanashiy nata na ci va slōni mōni na. Sa nzana mba'a ghōrati lō dī fōti ci va Hyala» kō Yesōw.

*Kwōma kōn Zhanj tsa mōni *batem lō kwōma kōn Yesōw*

²² Ma lōy hwēm ki na, mba'a Yesōw ghōshi lō *mbōzli ta sōfa ci mafishi ka dzashiy dzōti hidī ka Zhōwde. Dza na mba'a hyayvay tō pōtsa va li shi, ka mōni batem ghōci kaa mbōzli. ²³ Ma ghala pōtsa va kwōrakwō bā na, mbō mōni batem Zhanj mbō mōlmō Ayōnōn, ndōkwō ndōkwō wōgha mōlmō Salem. Sa nza yam dān kwa hōl tsa va gar mōni batem. War ka sōkō mbōzliy nza vō tō pōtsa va ki, ka mananshi batem ghōci. ²⁴ Ghala pōtsa va na, mōndi ghwōla ta kōsō Zhanj dzōghwa fōrshina dī.

²⁵ Dza nihwōti mbōzli ta sōfa Zhanj mba'a ghōshi ghavō ngōrō ghōpō kwa jipō shi lō tsahwōti ndō *ka Zhōwifō dzōkōn kwōma yabō wōgha dōwōdōw, njasa nza kwōma jiji shi. ²⁶ Ma kō ghōshi kaa Zhanj na: «A Metar, zōzōvō ntsaa niy nza ghwōy va li gha pōrībā pōrībā tō miy hōl Zhōrdēn, ntsaa niy gōzānōy gha va kwōma ci. Ma ghōci kiy, batem mōni na kaa mbōzli kwōrakwō, mbōzli gwa'a gwa'a dza na vō» kō ghōshi. ²⁷ Ma kō Zhanj na: «Nay ghwōy tsōy, ndō tībāa mōnti shiy, kala war shi kanavō Hyala ghōshiw. ²⁸ Ma ghōnzō nja tsee ghōn kiy, ghwōy dō'wō ghōn tsa ghwōy dza naa ndōgha fōti tō ya, sa nzana, mba'a ghwōy niy favō njasa niy gōzōkē: “Ma yōn ta na tsee ghōnōy, *Kōristōw Ntsa tivō Hyala nzeyew! Ò na na ghwōnikōra mōndi ta “wānci kwal” pōn niy ni. ²⁹ Kwōma va sanay, njasa ka ndō vaa nza ghōciy dī bō mali ci, mba'a madigay tībā, ma ntsaa bō mali vay, ghōci ka naa nzāa ndō mali. Ma na madigay tsa vay, war ta nzōyōy ghōci wōgha madigay, ka fa kwōma gōzō na, ka naci kwōmaa nza. Ma sa ka na favō gōzō kwōma ntsaa bō mali va ki na, ka vōshi ghōci tōrōnjw. Ava tsōgha nzee sana kwōrakwō ki, tōrōnjw tōhōree va vōshi, ta favee gaka ci. ³⁰ War mōtsōhō kō tsa ci dikō mōtsōhō kōli dza kwa kwōma, ka zhōy tsee lōy hwēm» kō Zhanj.

Ntsaa sōkōy mō ghwōmō slōwa na shiy gwa'a

³¹ Ma ntsaa sōkōy mō ghwōmōy, ghōci na sa kōn ghōn shiy gwa'a gwa'a. Ma tsa yay ndō tikō tō hidī kwōrakwō na, ntsa hidī va na tsava ndō. Ya kwōma gōzō na na, war kwōma tībā tō hidī va ghōnzō bā. Ma na ntsaa sōkōy mō ghwōmō kiy, ghōci na sa kōn ghōn shiy gwa'a gwa'a. ³² Ya kwōma gōzō na na war kwōma shi nashi na, lō ni favō na gwa'a tsōgha. Ya tsōgha nzō ki na, ndō tībā ya kwōtiy yivō kwōma ci vaw. ³³ Ya wa ntsaa zlēbavō kwōma gōzō na vay, a tsava ndō sōnay: «Katanj na kwōma gōzō Hyala» kō. ³⁴ Ma ntsa ghwōnāy Hyalay, war kwōma Hyala ka naa gōzō. Sa nzana, mba'a Hyala va tōhay lō Safō tsa nzō. ³⁵ A Didi diti Zōghwō ci, dza na mba'a bānavō bōrci ngōciy dzōkōn shiy gwanashi. ³⁶ Ya wa ntsaa zlēbati kwōma Zōghwō ci vay, a tsava ndō kwōmavō piy tsa kōdī ma. Ma na ntsaa dzaa dī ma fōti ta kwōma gōzō Zōghwō vay, ka kwōmavō piy

3:20 3:20 Ef 5:11-13 3:21 3:21 1Zhj 2:4 3:22 3:22 4:1-2 3:24 3:24 Mt 4:12; 14:3 3:26 3:26 1:29-34 3:27 3:27 19:11; 1Kwōr 4:7; Ebr 5:4 3:28 3:28 1:20; Mala 3:1; Mt 11:10 3:29 3:29 Mt 9:15 3:31 3:31 8:23; 15:19; 1Zhj 4:5 3:32 3:32 3:11 3:35 3:35 5:20; 10:17; 13:3; 14:10; 17:2; Mt 11:27; 28:18 3:36 3:36 3:16

tsaa kœdi maw. War ngwœvœ sati nœfœ tsa Hyala na saa dzaa nza kœn ya hwœmba.

4

*Yesœw læ mali ka *Samari*

¹ Dzœghwa mba'a *ka Farisahi favœ mœndiy gœzœ: «Mbœ mœni *batem na Yesœw, ðanj tœrœnjw mbœzli ka sœœkœ vœ, ðanjba nici mbœzliy nœw mœnishi kœn ni Zhanj» kœ mœndi ngœshi. ² Na Yesœw dœ'wœ ghœn tsa ci kiy, niy mœnœhwœ batem na kaa ndœw, mbœzli ta sœða ci niy mœni na.

³ Dza Yesœw sa favœ na kwemer gœzœ mœndi va tsœgha, mba'a ðarvay tœ hidfi ka Zhœwde ta zhay zhœti hidfi ka Galile. ⁴ Ta dzaa zhœmbœ Galile va ki na, dzœvœri tœ hidfi ka Samari ghœci dzaa tanœ.

⁵ Ma ghœci mbœ tanœ dzœvœri tœ hidfi ka Samari va ki na, mba'a tsœhœy mbœ nahwœti mœlmœ tœ hidfi va, Shikar, kœ mœndi slœn tsa nzœ. Mœlmœ va na, vœgha vœh tsaa niy ðanavœ *Zhakwapœ va kaa zœghwœ ci *Zhezhefœ ghœnzœ. ⁶ Ma mbœ vœh tsa va kiy, mba'a Zhakwapœ niy lati yam. Sa daliy Yesœw va dza ki na, mba'a nzœyœy ka dœkœva miy yam va, ge'i lœ vici kwa ghœn.

⁷ 'Wakœvœ nahwœti mali ka Samari ndœs sœœkœta ta ga yam ghala vici va ki. Ma sa sœœkœta na na, dza Yesœw ka gœzanta kwœma: «A mali, samiyra yam va di» kœ. ⁸ Ma ghala pœtsa va kiy, *mbœzli ta sœða Yesœw dzashi ta papa shi zœmœ dzar mbœ mœlmœ niy nza na. ⁹ Ma kœ mali va kaa Yesœw na: «A ntsa, ndœ *ka Zhœwifœ gha, mali ka Samari yœn kiy, tawa dœw gha yam vœya ta sashi kia?» kœ. Ma kwœma gœzœ na vay, sa nzana, kalaa niy tsœbœ ghœn tsa ka Zhœwifœ ghœshi lœ ka Samari ghala pœtsa va ya jœw nzœ, va tsœgha gœzœ na tsœgha. ¹⁰ Ma kœ Yesœw zlœbanta na: «A mali na, mbala na gha sœnay gœla ni di Hyala vœlipœ shiy nza, mba'a gha sœnay, nda va ntsaa dœw yam tsa va gha nzay, gha na saa niy dzaa tœbœ dœw yam vœ. Ma nza ghœci bœna yamœ bœpœ piy tsaa kœdi ma nza» kœ. ¹¹ Ma kœ mali va na: «A Metœr, kœrakœ yam kwaba, zhini saa ga yam va ghaw na, kwœma dza ghaa bœkœ niva yamœ bœpœ piy tifa sœnzœnva kia? ¹² Yam nashi gha niy, jijimmœ *Zhakwapœ latœnjœyshi na. Ghœci dœ'wœ ghœn tsa ci, lœ ndœrazhi ci, mba'a dœbœkœ tsa ci gwa'ay, yam ni niy sa ghœshi. Naa œ nzana mba'a gha tanœti jijimmœ Zhakwapœ tœ dikœ nœ gha ki shœkœna?» kœ. ¹³ Ma kœ Yesœw na: «A mali, ya wa ntsaa sawhœ nini yamœy, war ta zhini dza ndir ghœranci ða. ¹⁴ Ma ni dzœe vaa ðanshi yam kaa mbœzli kiy, ntsaa dzaa sawhœ shi na, ka zhini ndir ghœranci kaa tsava ndœ ghwœla tœpœw. Yam dzœe vaa ðanavœy, mbœr ka shœnifœ yam dza ghœshiy nza mbœ, ta ðanci piy tsaa kœdi ma ghœshi» kœ.

¹⁵ Ma sa favœ mali va tsœgha, ma kœ kaa Yesœw ki na: «A Metœr, gavœra gœla niva yam di, e sawhœshi, nda kee mbœlira va zhini ndir ghœrada kala dzœe zhiniy zhœkœ tikœ ta ga yam ghwœla» kœ. ¹⁶ Ma kœ Yesœw na: «Tsœgha na, mbala harkœ zanja, a ghwœy sœœkœ li tikœ» kœ. ¹⁷ Ma kœ mali va na: «Zal vœyaw» kœ. Ma kœ Yesœw na: «Ge'i ge'i na kwœma nœ gha va: "Zal vœyaw" pœ gha. ¹⁸ Sa nzanay, cifœ na zhœr sœœkœ gha ti shi ghœnghœn ghœnghœn. Tsa nza gha tsa vœ zal sœnzœnvanay, zanja tsa slar tsa naw, dzœrvœ mbœ kwœma gœzœkœra gha vaw» kœ. ¹⁹ Dzœghwa ma kœ mali va ki na: «A Metœr,

wa nee sənay nana ki, ndə Hyala nza gha. ²⁰ Ghəy ghəy ka Samariy, tikə mə ghən dəlagwa niy va jijihinəy tsəfəkwə ta pəra'wanta dividivi shi kaa Hyala. Ma pə ghwəy ghwəy ka Zhəwifə na ghwəy ki na: "War mbə məlmə Zherəwzalem gwa'a tsəgha na pətsa ka məndi pəra'wanta dəvə ti kaa Hyala" pə ghwəy» kə. ²¹ A kə Yesəw ngəta na: «A mali, zləbavə kwəma dzee na ta gəzəŋa: Mbə səkə na tsahwəti vəghwə, mbə vəghwə tsa vay, ka dza ghwəy pəra'wanci dividivi ghwəy kaa Didi Hyala ya tikə mə dəlagwa na, ya mbə məlmə Zherəwzaleməw. ²² Ghwəy ghwəy ka Samari talay, sənay ntsa pəra'wanci ghwəy dividivi ghwəy ghwəyəw. Əy, ma na ghəy ghəy ka Zhəwifə kiy, a ghəy sənay ntsa pəra'wanci ghəy dividivi ghəy. Sa nzanay, səkə mbə hwəlfə ka Zhəwifə dza ntsaa dzaa mbəlipəw tsahwə. ²³⁻²⁴ A tsahwəti vəghwə dzaa səkə, ya sana nzəy, aa mənəy. Ghalabay, lə *Safə tsa Hyala dəwdew tsa, mba'a lə nəfə tsa katanj tsa dza ka pəra'wə dəvə slar niy pəra'wanci dəvə kaa Didi. Sa nzanay Safə na Hyala. Mbəzliy di pəra'wanta dividivi shi kaa Hyala kwərakwə kiy, lə bərci Safə tsa nzə, mba'a lə nəfə tsa katanj tsa dza ghəshiy pəra'wanta dividivi shi. Sa nzanay, gəla mbəzliy pəra'wanta dividivi tsəgha na shi di Hyala» kə Yesəw.

²⁵ Ma kə mali va ki na: «Talay, e sənay, ta səkə dza Ntsa tivə Hyala, ntsa nə məndi va, *Kəristəw, kə məndi. Sa ka na səkəyəy, ta pəraslavəŋəy kwəma Hyala dza naa dza gwa'a gwa'a» kə. ²⁶ Ma kə Yesəw ngəta na: «Ava yən na ki, yən ntsaa gəzəŋa kwəma tsa sənəvna» kə.

²⁷ Ghala pətsa va ki na, mba'a mbəzli ta səda Yesəw zhəghəkəvashi mbə məlmə. Mə səkə ghəshi na, Yesəw mbə gəzə kwəma lə mali, mba'a nava kwəma səti məhərli shi. Ya tsəgha nzə ki na, ndə tifa mbə shiy dəw: «A mali na, wa shi di gha və shəka?» kəw. Ya ka dəw va Yesəw na: «Gha kiy, a kwəma gəzə ghwəy lia?» kə faw.

²⁸ 'Wakəvə mali va tsəgha, mbərəkə zlata tsaghwa nzə tifa miy yam, ka zhəghəvəa jiggi ta dzaa gəzəŋa shi mbəzli. A kə kaa mbəzli sa tsəhəta na na: ²⁹ «A mbəzlia, wa ndim nighətımam tsahwəti ndə tikə, mba'a gəzəkəra shi mənəhwee ghala mbəradzə gwa'a gwa'a. Nda ghəci na Kəristəw Ntsa tivə Hyala vay? Əndaw» kə. ³⁰ 'Wakəvə mbəzli mbə məlmə va tsəgha takwəs madishi ta dza ta nighə Yesəw ki.

³¹ Ləy hwəm sa dzata mali vaa dzəmbə məlmə ki na, mba'a mbəzli ta səda Yesəw madishi ta cə'wə Yesəw, a ghəci zəməhwə shi zəmə di, ma kə ghəshi na: «A Mətər, zəhwə shi zəmə» kə ghəshi. ³² Dzəghwa ma kə ngəshi na: «Kadiwəm na ghwəy di, a ni ya shi zəmə vəya zəməshee, shi zəmə sənashi ma ghwəy» kə. ³³ Tapə mbəzli ta səda ci va dzəmbəshi mbə dəwdew kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Ə nzana mba'a tsahwəti ndə banakə shi zəmə shəkəna?» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Ma na ni ya shi zəmə gəzəŋwəy yay, ghəshi na di fəti ta kwəma gəzəkə ntsaa ghwənara, mba'a kəramti sləni ndara na ta mənə nzə. ³⁵ Tir fadə tərə na məndi dzaa mənə shi zəmə səkə kwamti, pə ghwəy sana bay? A gəzəŋwəy ya nee ki, nighətım njasa nza pətsa kwamti, gwa'a gwa'a nakamtəvashi shi zəmə. Tərə na war mənishiy jiggi. ³⁶ Ndə mənə shiy jiggi kiy, mbə kwəma zhəmə ci na, ka na dza kaa hwəlfə shi vay, basə basə basətishi, mba'a dzaa gwəmaghwashi kwa gəzəm, ta kwəma piy tsaa

kædi ma ghæshi. Ta mbæ kar ntsaa zati shi va ghæshi læ tsaa mænikäshi vaa jigghi nza læ væshi bakanashi. ³⁷ A kwæma va mbæ nza nja kwæma fir tsaa niy gæzæ va, ma kæ na: "Kwætiy ndæ tsæjwæ shiy na, kwætiy tsaa mænishiy jigghi" kæ. ³⁸ Sa nzanay, ghwæniy ghwæniy wæy ya sana, ta dza ghwæy mæni shi zæmæ tsæjwæti ma ghwæy jigghi. Kwætishi na mbæzliy, zati shi va. Mba'ee ghwæniy wæy kwærakwæ ki tæ mbærkæ slæni shi va» kæ.

³⁹⁻⁴⁰ Ma sa tsæhæshi mbæzli mbæ mælmæ ka Samari va vægha Yesæw na, dæj mbæzli mbæba banavæ nefer shi ki, tæ mbærkæ kwæma gæzanshi mali va va, næ na: «Gwa'a gæzara na kwæmaa niy mænæhwee ghala mbærædzæ» kæ. Dza ghæshi ka cæ'wæ Yesæw, a ghæci hyayvay mbæ shi. Dza Yesæw mba'a zlæbati mba'a hiy mbæ shi gar vici ci bakæ. ⁴¹ Sa favæ ghæshi kwæma gæzanshi na læ miy tsa ci dæ'wæ ghæn tsa shi na, dzæghwa mætsæhæ nihwæti mbæzliy banavæ nefer shi zhiniy mætsæhæ shi ki. ⁴² Ma kæ ghæshi kaa maliy harashi va ki na: «A mali, kwataka tæ sa gæzanjæy gha va gwa'a tsægha banavæ ghæy nefer ghæy kaa Yesæw nana kiw. Sa nzana, mba'a ghæy favæ kwæma gæzæ na læ miy tsa ci ngænæy dæ'wæ ghæn tsa ghæy. Dzæghwa mbæ kwæma va na, mba'a ghæy sænay katanj katanj, ghæci na Ndæ mbæli mbæzli tæ hidî, pæ ghæy, va tsægha banavæ ghæy nefer ghæy difa» kæ ghæshi.

Kar Yesæw læ ndæ ghæra slæni ngwæmna tsa dikæ tsa

⁴³ Læy hwæm vici mænti Yesæw va bakæ na mbæ mælmæ *Samari kiy, dza na mba'a zlay tsava piy sæværiy, ka dzay dzæti nici hidî, hidî ka Galile. ⁴⁴ Kwatanjæy aa niy gæzækæ, a kæ niy niy: «Ka fati dikæ mændiy dzæti ndæ Hyala njasa tæbæ na mbæ mælmæ ciw» kæ niy ni. ⁴⁵ Ya tsægha nzæ kiy, ma sa tsæhæy na tæ hidî ka Galile na, dzæghwa mbæzli tæ hidî va mba'a ghæshi ka'wæw wæzæ wæzæ tæjæw. Sa nzana mba'a ghæshi sæækæ mbæ mælmæ Zheræwzalem ta *makwaghwa Pakæ, mba'a ghæshi nashi shi mænæhwæ Yesæw mbæ makwaghwa va læ mætsæ shi njasa mænishi na gwa'a.

⁴⁶ Dzæghwa Yesæw mba'a zhæghæghæyay zhimbæ mælmæ Kana, tæ hidî ka Galile. Mbæ pætsaa niy zhæghæti na va yam gæmshi ni ka tay. Dzæghwa mba'a tsæhwæti ndæ ghæra slæni ngwæmna tsa dikæ tsa tifa mbæ mælmæ Kapernahwæm gwærapæy zæghwæ ci. ⁴⁷ Ma sa favæ na, a Yesæw zhæghækæyay tæ hidî ka Zhæwde dzæti hidî ka Galile, kæ mændi na, dza na mba'a dzaa kæsay ta cæ'wæ, a kæ na: «A Metæj, titihwæ dzam a gha dzaa mbælitæra zæghwee ghæci gwærapæy mbæ mælmæ Kapernahwæm, tæjæ na jæw sana ta mæti» kæ. ⁴⁸ Ma kæ Yesæw ngæci na: «Yanj tsægha na, ghwæy di na bæra nefer ghwæy kala war ghwæy nay na yæn mænti shi madænja madænja ni, læ shiy cipæ kwæma ba na.» kæ. ⁴⁹ Ma kæ ndæ slæni ngwæmna tsa va ngæci na: «A Metæj, yanj pæ gha, ndi mbata ghaa dzækæ ghi tsee di na gha, æntaa zæghwee va mætiy» kæ. ⁵⁰ Ma kæ Yesæw ngæci na: «A pæ gha mæntiy, mbalaa jigghi, mbæli mbæli na zæghwæ gha» kæ. Dza na: «Yanj» kæ zlæbavæ kwæma gæzanci Yesæw va, war ka dzay.

⁵¹ Ma war ghæci ghwælay kwa kwal mbæ jigghæy, mba'a mbæzliy ghæra slæni kæghi tsa ci sækæshi ta ka'wæ, ka gæzanci: «A zæghwæ gha va mbæliy fay» kæ shi. ⁵² Ma kæ na: «Ge'i ge'i læ vici njaa gha naa mænti gæja' baya?» kæ. Ma kæ mbæzli va na: «Mbæra sa sækwata vici kwa ghæn gha naa kwæmavæ gæja'a» kæ ghæshi. ⁵³ Dzæghwa ndæ ghæra slæni ngwæmna tsa va mba'a sænay tsægha, war ge'i ge'i ghala vici gæzanci Yesæw va næ naa ni: «Mbala, mbæli mbæli na zæghwæ gha va» kæ, zæghwæ ci va kwæmavæ

gøja'a. Dzøghwa na, ghøci læ mbøzli køghi tsa ci gwanashi, mba'a ghøshi banavø nefer shi kaa Yesøw ki.

⁵⁴ Ava, ghønzø na kwa baka kwøma madarja madarja na mønti Yesøw tø hidfi ka Galile, ghala pøtsaa søvøriy na mbø hidfi ka Zhøwde dzøtiy ti shi.

5

Yesøw ghøshi læ ntsa mæti mæti vøgha tsa mbø mælmø Zherøwzalem

¹ Ma læy hwøm kwøma va na, mba'a nahwøti vici makwaghwa *ka Zhøwifø mønta, mba'a Yesøw dzay dzømbø mælmø Zherøwzalem ta makwaghwa va kwørakwø ki. ² Ma mbø mælmø va na, mba'a kwøfa lati møndi tifa ndøkwø ghønzø vøgha miy døgha ka tenkesliy dzømbø mælmø va kwa. Sløn tsa kwøfa va læ kwøma ka *Ebøre na: «Betizata.» Cifø møndi lalati geshikiki vøgha. ³ Ma mbø geshikiki va na, mba'a mbøzli gwørapø gwørapøshi ni niy basøyvashi d'arj tøøn'w, ghwølefesli, læ vødevøder, mba'a mbøzli mæti mæti vøgha ni gwa'a. [Ka ndøghø dazløbø tsa dza yam vaa dazløbøyvashi. ⁴ Sa ka naa nzay, bøkøti ma *ndø kwal tsa Hyala na, kar naa sækway dzøghwa kwøfa vaa dazløbata. Ma ndø zølghwø tsaa dzaa 'waa dzøghway dzøghwa kwøfa va, ya zølghwø ka wa niy nza sa ci na, mbøli mbøli ghøci.]

⁵ Mba'a tsahwøti ndø niy nza tifa møhøni mbø gaska va, gwørapøy gar piya ci, mahkan mætsøkø døghøsøti. ⁶ Sa nay Yesøw tsøgha møhøni, mba'a niy sønay gwørapøy na ghala ndimndim kø na, dza na ka døw kwøma vø, a kø na: «Ka di ghaa mbølija na?» kø. ⁷ Ma kø ntsa gwørapøy tsa va na: «A Ndø sløkøpø, ava war tsøgha kee nza tifa. Tsee ndø tø ya gar bøvøraa fambøra mbø yam tan'arj, ghala pøtsa ka ghøshiy dazløbøshiw. Sa kee dza kaf kaføra, ka dza ta dzøghø dzømbøshiy, kee madiy tsøhø na, tsahwøti ndø 'wati kwal dzøghway kønee» kø. ⁸ Ma kø Yesøw na: «Sati, pørø køshødø tsa gha, mbala» kø. ⁹ Nza'jøw tsøgha, kwøriñ, ntsa va mbøliy. Dza na mba'a pøerøvø køshødø tsa ci, ka dza.

Ma vici møniva shi va ti kiy, føca *vici døkøva ka Zhøwifø ghønzø. ¹⁰ Ma kø mbøzli dikø dikø ni mbø ka Zhøwifø kaa ntsaa mbøliy va na: «Gha kiy, kwal va gha ta bø køshødø tsa gha tsa, njana nzana mahalakø ghøra sløni va ghwømmø ndatø nza» kø ghøshi. ¹¹ Ma kø kaa zløbanshi na: «Waa ntsaa mbølitøra va, nø naa ni: "Sati pøerø køshødø tsa gha a gha dzaa" kø sa» kø. ¹² Zhini ma kø ghøshi ngøci b'a na: «Yarj, wa sløn tsa tsava ntsaa gøzara va tsøgha naciy?» kø ghøshi. ¹³ Ma na ntsa mbølitim va naci kiy, niy sønay ntsaa mbølitø va naw. Sa nzanay, a Yesøw niy b'arvay tø pøtsa va, mba'a dzay sa nza mbøzli d'arjshì tifa.

¹⁴ Dzøghwa læy hwøm shi va ki na, mba'a Yesøw dzaa køsøy ghøci mbø *ciki Hyala. Ma sa køsøy na tsøgha ki na, dza na mba'a gøzanci, ma kø ngøci na: «A ntsa, avanay søn'øn'vay, a gha mbølija, nana kiy, ya tø gha ghøn tsa gha va zhiniy møni *kwøma jikir na. Vantaa nahwøti kwøma zhataa dzøkøn gha, tarj kaa na kwatarja va» kø. ¹⁵ Dzøghwa ntsa va mba'a dzaa gøzanshi ka mbøzli dikø dikø ni mbø ka Zhøwifø: «Wa Yesøw mbølitøra na ki» kø.

¹⁶ Tø kwøma va di ma mbøzli ka Zhøwifø dikø dikø ni mætsø Yesøw ki, sa mbølitø na va ntsa va føca vici døkøva shi. Mba'a ghøshi ghati ghøzli ci

tsøgha. ¹⁷ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, Dirəy, vici va vici va na mbə ghəra sləni. Yən kwərakwə kiy, war tsøgha ghəree» kə. ¹⁸ Tə mbərəkə kwəma gəzəkə Yesəw va tsøgha na gwəra mbəzli dikə dikə niy bəti nəfəə dzəkən Yesəw tərənjw ka pəla kwal pəəsli ci. Kwataka va ntsa mbəliti na va fəca vici dəkəwa naw, əhəj, gaw tə sa nə na va: «Dirə na Hyala» kə, ka zhəghəti ghən tsa ci yəm lə Hyala na.

Bərci banavə Hyala kaa Zəghwə nzə

¹⁹ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «A mbəzli ni, a gəzənjwəy ya, ta na navay, tsøgha na, ya wa shi nashi ghwəy va Zəghwə məntiy, shi mənti na də'wə ghən tsa ci ghəshiw. Shi nashi na Dəy mbə mənishi na, shi va mənti na. Ya nimaba shiy na shi məni Didi va gwa'ay, ghəshi na shi məni Zəghwə ci kwərakwə. ²⁰ Sa nzana mba'a Didi diti Zəghwə ciy, dza na mba'a cinti məni shi ka naa məni gwa'a ngəci. Ta zhini dza naa canci ghəra sləniy tanjamti nana tə dikə tərənjw diba, nza Zəghwə ci mbəə ghəra, ma nza ghwəy nighə nava kwəma, nja kwəma dimədime na ki. ²¹ Sa nzanay, njasa mbay Didi vaa zhanakati mbəzliy bəkwəshi zhakati mbə məti, ka zhanambə piy tsa shiy, tsøgha dza Zəghwə ciy mbay bānci piy tsa kədi ma kaa ya tsama ntsa dza naa dī gwa'a kwərakwə ki. ²² Na Didiy, ka basə ngwəvə naa dzəkən ndə ya kwətij naciw. War kaa Zəghwə ci banavə na kwal basə ngwəvə. ²³ Ta mbə ndə ya tsamafa ciy fal Zəghwə ci va, njasa fal ghəshi va Didi kwərakwə. Ntsaa dzaa dī ma fal Zəghwə ci vay, ava tsøgha dza naa fal ma Dəy tsa ghwənay va kwərakwə.

²⁴ Avānay sənənzəvay, ə gəzənjwəy ya, ta na navay, tsøgha na, ya tsamafa ndə favə na kwəma gəzee, dza na mba'a zləbavə kwəma ntsaa ghwənaray, a tsava ndə kwəməvə piy tsa kədi ma. Ka kəsəy tsava ndə ngwəvəw. A tanjəy dzəghwa kən məti, mba'a dzay dzəmbə piy tsa kədi ma. ²⁵ Ə gəzənjwəy ya, ta na navay, tsøgha na, a tsahwəti vəghwə tifa dzaa səkə, ya sənənzəvay, aa səkəy, vəghwə tsa vay, vəghwə tsa dza mbəzli bəkwə bəkwə niy favə gaka məli Zəghwə Hyala ti na. Mbəzliy dzaa favə gaka məli ci va kiy, ta piy dza ghəshi. ²⁶ Sa nzanay, njasa nza Didi va lə bərçi və ta bə piy kaa ndə na, tsøgha banavə na bərçi va kaa Zəghwə ci a ghəci bānshi piy kaa mbəzli kwərakwə. ²⁷ Mba'a banavə kwal tsa basə ngwəvə dzəkən mbəzli gwa'a kaa ngəci, sa nzana Zəghwə yakə ndə ngəri ghəci. ²⁸ Əntaa ghwəy dzaa nighə nja maɖaɖa sa ka tsahwəti vəghwə səkəy ma. Ghala vəghwə tsa vay, mbəzli kwa kwəli gwa'a gwa'a dza naa favə məli ci, ²⁹ ka ghəshi dza na, mba'a ghəshi zhikəməshi kwa kwəli. Ma mbəzliy niy nza mbə məni kwəma wəzə nay, səmə tsa shi na, ta kwəməvə piy tsa kədi ma, ma niy niy məni war *kwəma jikir na na, ka səmə tsa dzəti ngwəvə.

³⁰ Na neyey, sa mbay ya məni də'wə ghən tsee, njasa tarəvee tifa. Ya ngwəvə njasa slee nay, njasa gəzara Hyala slee. Ngwəvə slee vay sa tsərtsərsə na na, sa nzana, kala pəla fambə nee kwəma dee yən dzəmbə, war njasa dī ntsaa ghwənara yən məni» kə.

Shiy ndəgha fəti ta bərçi va Yesəw mbə sləni ci

5:18 5:18 ka pəla pəəsli ci: Mt 14:5; Zhj 7:1, 25; 8:37, 40; 11:53; Dirə na Hyala: 1:34; 3:35; 8:16-19; 10:17-18, 29-38; 14:8-11, 20, 28; 15:9-10; 16:27-28; vəh. 17 **5:19** 5:19 1:34 **5:20** 5:20 3:35
5:21 5:21 Rm 4:17; Ef 2:5; Zhj 11:25 **5:22** 5:22 3:18; 5:27, 30; 9:39; 12:47-48; SləniKY 10:42; 1Zhj 2:28 **5:23** 5:23 Flp 2:10-11 **5:24** 5:24 3:16; 5:22; 6:35; 8:51; 10:28; 11:25-26; 14:6; 17:2; 20:31; 1Zhj 2:25; 3:14 **5:25** 5:25 11:43; Mk 5:41; Lk 7:14 **5:26** 5:26 1:4 **5:29** 5:29 11:24
5:30 5:30 4:34

³¹ Ma kə Yesəw difa na: «Na neyey, mba'a pən ni, e ndəgha fəti ta ghen tsee, pənəy, fəti katanj na naw dza mbəzliy ni. ³² Nanzə kiy, a ndə tifa, ntsaa dzaa ndəgha fəti tə ya. E sənay, fəti ndəgha ntsa vaa dzəkən yay, ndəgha fəti lə kwal tsa katanj tsa na. ³³ A ghwəy niy ghwənashi mbəzli kaa Zhanj tsaə mənī *batem ta dʒw kwəma və. Dza Zhanj mba'a ndəghamti fəti ta kwəma katanj na va. ³⁴ Ma na nee ta na tsee ghen kiy, dʒw ndee a ghəci mbəə ndəghatəra fəti, pənəw. War tə mbərəkə ghwəy gəzee kwəma ndəgha fəti Zhanj, ta mbə ghwəy zləba, ma nza ghwəy mbəliŋwəy. ³⁵ Sa nzana Zhanjəy, nja gərəkəwa ka ghwə vaa nza wanjə kwa, ka mbərə kaa mbəzli ghəci niy nza. Dzəghwa mba'a ghwəy niy vəshinjwəy ge'i lə tsava vəghwə gar jəwə tsətsə, ta kwəma wanj tsa mən na va.

³⁶ Na nee difay, a nihwəti shiy dzaa ndəgha fətij dzəkənee tifa, tərənjbə na shi va ndəgha fəti kən na Zhanj. Sləni gəzara Dirə va, ta ghəray, ghənzə ndəgha na fəti tə ya. Sləni mənəe vay, ti dza mbəzliy sənay, Dirə tsa mə ghwəmə ghwənəkəra na, kə ghəshi. ³⁷ Dzəghwa Dirə tsaə ghwənəkəra va ba na, mbə ndəgha fəti ghəci də'wə ghen tsa ci tə ya. Ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghen ki na, səkəkə ghwəy favə gaka məli ciw, səkəkə ghwəy nata mətəse ciw, tsəgha. ³⁸ Njana dī ma ghwəy zləba kwəma ntsaa ghwənəray, kwəma ci mbə nəfə ghwəyəw dī naa gəzə.

³⁹ Dzəghwa ghwəy mba'a ghwəy jahambəvanjwəy tərənjb dzəmbə jangə zliyahī Hyala, sa bərkəti ghwəy: “Ta kəsata kwəmaa cipə njasa dza mənđiy kwəməvə piy tsaə kəđi ma dza ghəy mbə” pə ghwəy. Mbalaa dzəkənee gəzə kwemer mbə zliyahī va va kwəma nashi ki. ⁴⁰ A ka dī ghwəy səkəkə vəya ta kwəməvə tsa katanj tsa piyəw.

⁴¹ Ma na nee, ta na tsee ghenəy, nə yaa ni, war ndə ngəri faltəra, pənəw. ⁴² E sənənjwəy, ka dī Hyala ghwəy ya jəw mbə nəfə ghwəyəw. ⁴³ Vanay sanay, e səkəkəra tikə, ta kwəma ghwənəkəra Dirə, dzəghwa ghwəy na, a dī ka'wəra ghwəyəw. Ka ghwəy nighə taa nza kiy, mba'a kə tsahwəti ndə səkəkəy lə kwəma tarəkə na, də'wə ghen tsa ci na, ka ghwəy dza, ka'wə ka'wəvə tsava ndə tsəgha. ⁴⁴ War fal tsa dza ndə ngəri, nja ghwəy faltənjwəy sa pala ghwəy gwa'a tsəgha, kala pəla fal tsa dza Hyala kwətitaə faltənjwəy. Njaa dza ghwəy zləbavə kwəmee nə ghwəy kia? ⁴⁵ Əntaa ghwəy təkə na, nja yən dza naa hakanjwəy dzəti ngwəvə kwa kwəma Dirə, pə ghwəy nee ki ma. *Məyizə tsa sənay ghwəy va fəy ghwəy ghen tsa ghwəy tiy, ghəci dza naa harnjwəy dzəti ngwəvə. ⁴⁶ War mba'a pə ghwəy niy zləbavə kwəma Məyizə lə nəfə tsa karkar tsa nzay, a ghwəy niy dzaa zləbavə nee va kwəma nza kwərakwə ki, sa nzanay, kwəmaa dzəkənee na sa niy tsasliti Məyizə va. ⁴⁷ Kwa vəghwə tsa njana, kala zləbavə na Məyizə va kwəma ghwəy kiy, njaa dza ghwəy ghaa zləbavə nee kwəma nee paraa?» kə Yesəw.

6

Yesəw lə mbəzli bələkəwə bələkəwə cifə mətəskə
(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lk 9:10-17)

5:31 5:31-32 5:36 **5:33** 5:33-34 1:15, 19, 34 **5:36** 5:36 10:25, 38; 14:10-11; 15:24, 27 **5:37** 5:37 1:34; Səvəri 20:19; Nəw 4:12 **5:38** 5:38 16:9 **5:39** 5:39 Lk 24:27, 44; SləniKY 13:27; 17:11; 2Tim 3:15-16; 1Pi 1:10-11 **5:41** 5:41 7:18 **5:44** 5:44 5:41 **5:45** 5:45 Nəw 31:24-29 **5:46** 5:46 Nəw 18:15, 18; Lk 24:27; Zhj 6:14; SləniKY 3:22; 7:37 **5:47** 5:47 Lk 16:29-31

¹ Ma løy hwøm kwøma va ki na, mba'a Yesew kaføy tanjøy dzøvøri na pøriða pøriða bøla høl Galile tsa har møndi vaa høl *Tiberiyadø. ² Ma sa nay møndi ghøci dzay na, tapø vørøm ndø ngøri mbø nøyw ci, sa nay møndi kwøma madanja madanja na mbø mbøli tsa mbalamti na va mbøzli gwørapø gwørapøshi ni. ³ Dza kar Yesew ghøshi løy mbøzli ta sødä ci mba'a ghøshi dzømøshi møy kolanj tibaa nzøyshi møy. ⁴ Ma ghala pøtsa va ki na, *makwaghwa Pakø ka Zhøwifø ndøkwyø ndøkwyø ta møyiva.

⁵ Sa nøy Yesew njø'wø, køy na, ndø ngøri danj tøyryw basøkøyvay, ka sækøø dzøvøgha. Sa nashi na mbøzli va, ma køy kaa Følipø na: «A Følipø, kwøma dza ghwøm pakø shi zømø tøy pøtsa sana gar bånshi kaa mbøzli ni gwanashia?» køy. ⁶ Ma gøzø na kwøma va tsøghay, war ta mbøø favø na dza Følipøø zløbanci kwøma gwa'a tsøgha. Ma ghøci na nacyi, gwa'a sønata na njasa dza naa møy. ⁷ Ma køy Følipø na: «A Metø; ya war mbøl gar bøløkwø bøløkwø bakøø bøyvø ghwøm pavø shi zømø tiy, daw dza ghøshiy nza ta kwømavø ngømiy shi mbøzli ni jøy jøyw gwanashi» køy. ⁸ Ma køy tsahwøti mbø mbøzli ta sødä ci, Andøre, zømbøghøy Shimanjw Piyer na: ⁹ «Avanay tsahwøti zøghwø tikø jøywø løy pøj cifø mba'a kørpi bakø vø. Nanzø kiy, wa shi dza niva shiy ghakø ta gøla mbøzli danj ni ni tsøtsø kia?» køy. ¹⁰ Ma køy Yesew ngøshi na: «Gözanshim mbøzli va, a ghøshi nzøyshi mänzøy na ghwøy» køy. Ma pøtsa vay, løy gwözøn ti gar nzøyshi mbøzli. Mbøzli va ki na, mba'a ghøshi møyti gar bøløkwø bøløkwø cifø møytsøkø. Dza ghøshi mba'a ghøshi nzøyshi ki. ¹¹ Sa nashi Yesew mbøzli va nzøyshi gwa'a na, dza na tsanj bøyvø pøj, ka møy ni 'wøsa kaa Hyalaa dzøkøn. Sa manamti na 'wøsa na, mba'a banavøshi kaa mbøzliy nzøyshi va gwanashi a ghøshi zømø. Tsøgha møyti løy kørpi va ßa. Ya wa dø mbø shi na, mba'a kwømavø shiy zøhwøshi gar møykanci. ¹² Ma løy hwøm sa zøhwø mbøzli va shi zømø gwanashi bøyhø bøyhø kiy, mba'a Yesew gözanshi mbøzli ta sødä ci, a køy ngøshi na: «A pøy ghwøy møyti kiy, basøtim tsaa tøyrmøy va va mbøzli va, øntaa tsahwøti dzaa danjøyvø møy» køy. ¹³ Dzøghwa møyndi basø basø møyndi basøti tsaa tøyrmøy pøj mbø sa cifø tsa va sa zømøyvø møyndi, ghwani møyj løy bakø møyndi tøyhay li gyadø gyadø.

¹⁴ Mba'a ghøshi nata njasa møyti Yesew kwøma dimødimø na va gwanashi tsøgha, a køy ghøshi ki na: «Ntsa na ndø Hyala tsa gøzø møyndi va dzaa sækøø dzøti hidï» køy ghøshi. ¹⁵ Mba'a Yesew søyay tsøgha, «Ndal tøyrmøy ghøshi ta sækø ta køsøra løy bøyrci ta pøerødä ka mazøy» køy. Mba'a zhiniy zhay zhimø kolanj tsa va kwøtiy, mba'a dzaa nzøyøy møy dïßa.

Njasa dza Yesew dzøy tøy ghøn yam løy sødä ci
(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

¹⁶ Sa møyiy tihwer na, mba'a *mbøzli ta sødä Yesew dzashiy dzømøy høl. ¹⁷ Mba'a ghøshi dzøghwøshi kwa kwambøywal, ka tanj dzøvøri tøy høl tsa va ta dzømbø møylmø Kapernahwøm. Pa' ka møynta vørdi war ghøshi mbø tanj, kala sækøy Yesew køsashi. ¹⁸ Mba'a safø madiy ta viy dzøy tøy kwøfa va løy bøyrci tøyryw. War pasla'wø yam pasla'wøva dalala tsøgha ki. ¹⁹ Ma sa kabø ghøshi kwambøywal tsøgha, mba'a ghøshi køytivø dza gar kiløwmetø cifø, ya gar kwanj kiy, nighe ghøshi na Yesew sækøy ndøkwyø ndøkwyø løy kwambøywal, ka dza løy sødä ci dzøy tøy yam. Dzøghwa mba'a her shi dzashi vø. ²⁰ Ma køy Yesew ngøshi ki na: «Waa yøn na, ka hazløy

ghwøy ma» kə. ²¹ «Ənkwa» kə ghəshi. Dza ghəshi ka dī ka'wəə dzəghwa kwambəwal, war ghwəla tsəgha na, ndəs kwambəwal kəsashi hidī pəri həlbə tsa dī ghəshi va dzaa dzəti.

Vərəm mbəzli lə Yesəw

²² Ma way pi tə həzlimə na, gha' mbəzliy niy basəshi va ghati zəə kwəma Yesəw tə pətsa nza na. Sa nzana mba'a ghəshi sənay, mbəray war kwətiŋta kwambəwal niy nza tə pətsa va, mba'a *mbəzli ta səda Yesəw niy dzəghwashi kwa. Ma ghala pətsa dzəghwa ghəshi va na, niy nay Yesəw ghəshi dzəghway li shiw, war mbəzli ta səda ci va shiy niy dzashi ja'ja'a.

²³ Ma ghəshi mbə zəə kwəma Yesəw tsəgha ki na, mba'a nihwəti kwambəwalerə səəkə mbə məlmə *Tiberiyadə dzakə dzashi tə pətsa va, tifa ndəkəwə lə pətsa zəmə məndi va pəŋ tsa mənti Yesəw va 'wəsa kaa Hyala məndiy zəmə. ²⁴ Sa nay ghəshi, kala Yesəw tifa, zhini kala mbəzli ta səda ci tifa kwərakwøy, mba'a ghəshi dzəghwashi kwa kwambəwaler va, ka dzashiy dzəvəri məlmə Kapernahwəm ta pala Yesəw.

Yesəw na dafaa bəpə piy

²⁵ Dza ghəshi ndəs ghəshi kəsay Yesəw pəriŋba ki. Ma sa kəsay ghəshi na: «A Metər, hwəm səəkəŋa gha tikəa?» kə ghəshi. ²⁶ Ma kə Yesəw na: «Ə gəzanwøy ya, ta na navay, tsəgha na, sa nzana mba'a ghwøy favə kwəma dī shi madəŋa məntee va cinwøy palara ghwøyəw. Sa nzana, mba'a ghwøy kwəməvə shi zəmə vəya, ka zəhwəshi bəhə ghwøy, va tsəgha palara ghwøy. ²⁷ Ka kəsəlimbə ghən ghwøy war kən ghəra sləni ta shi zəməə dzaa gwəravəə yidishi gəm ki ma. Ta niy dzaa nza ndimndim ni shi zəmə ka bənci piy tsaə kədi ma kaa ndə pə ghwøy ghəra sləni. Shi zəmə vay, yən Zəghwə yakə ndə ngəri, yən sa fati Dirə Hyala lamba nə tə ya, dza naa bəŋwəyshi» kə Yesəw.

²⁸ Tapə mbəzli va ta dəw kwəma və ki, a kə ghəshi na: «War njaa njaa dza ghəy mənti dza ghəy mbay ghərati sləniy dzaa təbanta kaa Hyalaa?» kə ghəshi. ²⁹ Ma kə Yesəw zləbanshi na: «War ndara ma ghwøy nefer ghwøy, yən ntsa ghwənay nay, ghənzə na ghəra sləni wəzə na dī na va ghwøy» kə. ³⁰ Zhini ma kə ghəshi na: «A kwəma madəŋa mənti gha gar nata ghəy, ta mbə ghəy ndarə nefer ghəya? Naa a sləni mənti ghaa? ³¹ A gha sənay ghala pətsaa nza jijihihmə kwamti mbə gambay, a ghəshi niy kwəməvə shi zəmə nə məndi *manə, kə məndi, mba'a ghəshi zəhwəshi, njasa gəzəkə kwəma mbə Zliya Hyala, ma kə na: "Mba'a bənakəshi na shi zəmə səəkə mə ghwəmə" kə» kə ghəshi.

³² Ma kə Yesəw na: «Ə gəzanwøy ya, ta na navay tsəgha, *Məyizə ndanwəy na shi zəməə səəkə mə ghwəməw, Dirə na saa dzaa bəŋwəy ni katan katan ni shi zəməə səəkə mə ghwəmə. ³³ Sa nzanay, ma ni bəkə Hyala shi zəmə mə ghwəməy, shi ka bənsi piy kaa mbəzli tə hidī na ghəshi» kə. ³⁴ Ma kə mbəzli va na: «A ntsa dikə tsa, bəŋəy niva gəla shi zəmə həzlimə həzlimə di» kə ghəshi. ³⁵ Ma kə Yesəw na: «Yənəy, yən na shi zəməə bəpə piy. Ya tsamaba ndə səəkəy na vəyay, ka dza maa ghəranciw. Ntsaa ndara nəfə tsa ciy, ka ghəranci ndir ghwəlaw.

³⁶ Nanzəy, e niy gəzəkəŋwəy: A ghwøy nara ngar na, a ndara nəfə tsa ghwøy ghwəyəw, pən niy ni. ³⁷ Ya tsama ndə na mbə ni ndara Dirə va mbəzliy, ta səəkə dza naa dzəmbə dəvee, ka tihəti tsa dzaa səəkəy va

ndəə dzəmbə dəvee ya tepə kiw. ³⁸ Sa nzanay, səəkəree mə ghwəmə ta mənī kwəma war njasa dī yaw, ta mənī kwəma dī ntsaa ghwənara səəkee. ³⁹ Kwəma dī ntsaa ghwənara vay, war mba'ee ndəghwəti mbəzli ndara na va mbə dəvee gwanashi. Kala zay ndə mbə shi ya kwətīj nṁə. Mba'ee dzaa zhanakatishi mbə məti gwanashi, fəca dza hidīy kərə. ⁴⁰ Ma kwəma dī Dirəy, ya wa ntsaa nara, yən Zəghwə ci, dza na mba'a ndara nəfə tsa ciy, mba'a tsava ndə kwəməvə piy tsa kədi ma, zhini mba'ee dzaa zhanakati mbə məti fəca dza hidīy kərə» kə Yesəw.

⁴¹ 'Wakəvə *ka Zhəwifə ga' ta ngwəzliməə dzəkən Yesəw, sa nə na va: «Yən na shi zəməə səəkəshi mə ghwəmə» kə. ⁴² Ma kə ghəshi na: «Yesəw sasa tsəy? Ghəci zəghwə *Zhezhefə va tsəy. Ntsa sənay ghwəmmə kar dəy lə mbəghəy ghəci ki na. Njaa njaa naa ni: "Mə ghwəmə səəkee" kəa?» kə ghəshi. ⁴³ Ma kə Yesəw na: «A mbəzli ni, ka ngwəzliməə ghwəy kwa jipə ghwəy gəm ma. ⁴⁴ Ndə tība mba'a dzaa mbay səəkəy dzəvəghee, kala war ntsa haray Didi tsa ghwənīkərəw. Yən kiy, ta zhanakati dzee mbə məti fəca dza hidīy kərə. ⁴⁵ A mbəzliy gəzə kwəma Hyala niy tsasli ti kwəma Mbə Zliya Hyala, a kə ghəshi niy niy: "Ta bananavəshi kwəma dza Hyala kaa mbəzli gwanashi" kə ghəshi niy ni. Ntsaa dzaa fəti ghən ta kwəma dza Didiy bananci, dza mba'a zləbavə kwəma bənīpə na va kiy, ta səəkə dza tsava ndəə dza vəya. ⁴⁶ Mbə gəzə kwəma vay, ə nə ya: A tsahwəti ndə tība, mba'a səəkəə nay Didi, pənəw. War yən kwətira yən saa səəkə va mə Hyala na saa nay Didi.

⁴⁷ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa ndara na nəfə tsa ciy, aa kwəməvə piy tsa kədi ma. ⁴⁸ Yən na shi zəməə bəpə piy. ⁴⁹ Njasa gəzə ghwəy vay, a jijihīnwəy niy zəhwə shi har mənīdiy manə kwamti mbə gamba, ya tsəgha nṁə kiy, gwanashi bəkwəshi ghəshi. ⁵⁰ Ma na shi zəməə səəkə mə ghwəmə nashi kiy, ya wa ntsaa dzaa zəhwəshiy, ka məti tsava ndəw. ⁵¹ Yən na shi zəməə səəkə mə ghwəmə, ka bəpə piy. Zəhwə ma ndə niva shi zəməy, ta nza dza na lə piy ta kwa ndimndim jiji. Vəghee də'wə ghən tsee na shi zəmə dzee vaa bānci kaa ntsa va. Ta zlatanavə vəghee va dzee kaa məti, tə mbərkə mbəzli tə hidī, ta mbə ghəshiy kwəməvə piy» kə Yesəw.

⁵² Ma sa favə ka Zhəwifə kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha na, mba'a kafəkə ghəpə kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Njaa njaa ka ntsa mbay ndammə vəgha ci, ta zəmə ghwəmmə nə na kia?» kə ghəshi. ⁵³ Dzəghwa ma kə Yesəw ki na: «A mbəzli ni, a gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, war dza ghwəy kala zəhwə vəghee ghwəy, yən Zəghwə yakə ndə ngeri, kala sahwə miymiy ya ghwəyəy, ka dza ghwəy kwəməvə piyəw. ⁵⁴ Ma na ntsaa zəhwə vəghee, mba'a sahwə miymiy yay, aa kwəməvə piy tsa kədi ma. Ta zhanakati dzee mbə məti ci fəca dza hidīy kədi. ⁵⁵ Sa nzanay, vəghee va na ni katanj ni shi zəmə, zhini miymiy ya na, ni katanj ni shi sa. ⁵⁶ Ma ntsaa zəhwə vəghee va, mba'a sahwə miymiy yay, jakəjakə nza ghəy li. Mbə ya na, mbee piy kwərakwə. ⁵⁷ Dirə tsa ghwənaray ghəci bəpə na piy. Tə mbərkə ghəci piyee sana. Ava tsəgha dza ntsaa zəhwə vəghee nza lə piy tə mbərkə kwərakwə ki. ⁵⁸ Ma na shi zəmə mə ghwəmə nashi kiy, yəm na ghəshi lə niy niy zəhwə jijihīnwəy va shi zəmə mbəradzə kwamtiw. Ya tsəgha niy zəməhwəshi ghəshiy, a ghəshi niy bəkwəshi na

nashi. Ma ntsaa dzaa zəhwə nini shi zəməy, ta nza dza na lə piy tsa ci, ta kwa ndimndim jiji» kə Yesəw.

⁵⁹ Yesəw mbə bananshi kwəma kaa mbəzli mbə ciki basə va tsa ka Zhəwifə, mbə məlmə Kapernahwəm, gəzəkə na kwəma na.

Mbəzliy zləbavə nəw Yesəw lə mbəzliy zləbavə ma

⁶⁰ Ma sa favə mbəzliy nəw Yesəw va kwemer gəzəkə na va tsəghay, dəŋ nihwəti mbəzli ghati ngwəzlimə, a kə ghəshi na: «Kay, ata gəla nana kwəmay, caslakəta na. Ka dza ndəə mbay nəwtiw» kə ghəshi. ⁶¹ Mbalaa gwa'a sənay Yesəw njasa ngwəzlimə ghəshiy dzəkən. Ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, njaa baya ə zhəjwəy kwəma na na? ⁶² Ya sa dza ghwəy nara yən Zəghwə yakə ndə ngəri, yən madiy dzara dzəmə ghwəməə zhəti pətsaa niy nzee kwatəŋa kiy, njaa dza ghwəy təkə ghalabaa? ⁶³ *Safə tsa Hyala naa bə piy kaa ndə, tsahwəti sa mbay ndə ngəriy ghakə tifa ya wabaw. Ma kwemer gəzəŋwəy ya niy, Safə tsa Hyala na ghəshi, piy ghəshi difa. ⁶⁴ Ya tsəgha nzə kiy, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy kala di ghəshiy zləba kwəma va» kə. Sa gəzə Yesəw va tsəghay, aa niy sənashi mbəzliy dzaa zləba ma kwəma ci ghala kwatəŋata, lə ntsaa dzaa nga dafa ti gwa'a.

⁶⁵ Ma kə Yesəw bə na: «Va tsəgha niy nə ya ngəjwəy kiy: Ndə tifa mba'a taa səkəy dzəvəghee, kala ntsa pəməvə Dirəw, pən» kə.

⁶⁶ Ma sa favə mbəzliy nəw va kwəma gəzəkə na va tsəgha ki na, mba'a nihwəti mbəzli dəŋ mbə mbəzliy nəw zlay dzashi. ⁶⁷ Ma kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə ni ki na: «A mbəzli ni, njaa mə shəka, ə di ghwəy zlaraa dzaŋwəy kwərakwə na?» kə. ⁶⁸ Ma kə Shimanjw Piyer na: «A Ndə sləkəŋəy, va wa ghəy dza kia? A ghəy sənay, kwəma gha na saa bəpə piy tsa kədi ma. ⁶⁹ A ghəy zləbavə kwəma gha, mba'a ghəy sənay gha na ntsa Hyala dəwdfew tsa ghwənikə na, pə ghəy» kə. ⁷⁰ Ma kə Yesəw na: «Ghwəy ghwəy mbəzli ta səfəe ni mən lə bakə ni na, yən təravəŋəy tsəy? Ya tsəgha nzə kiy, *ndə jaka tsa Hyala na tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətŋ» kə. ⁷¹ Kwəma gəzə Yesəw va tsəgha nay, dzəkən Zhəwdasə zəghwə Shimanjw Isəkəriyətə gəzə na. Sa nzana, ya tsəgha na Zhəwdasə mbə mbəzli ta səfa ci va mən lə bakə niy, ghəci dza na ta nga dafa ta Yesəw.

7

Kar Yesəw lə ngwarməhiy

¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a Yesəw dzay ta təwrə mbə məlməhi tə hidfi ka Galile. Kalaa niy di dza ghəciy dzəti hidfi ka Zhəwde, sa nzana mbə di pəsli ci mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə niy nza.

² Ma sa nza vici *makwaghwa ka ka Zhəwifə vaa tsə tə Gaska ndəkwe na, ³ dza ngwarməhiy ka gəzanci kwəma kaa Yesəw, ma kə ghəshi na: «A Yesəw, barvaŋa tikə, mbalaa dzəti hidfi ka Zhəwde, a gha dzaa ghərati sləni madəŋa na, ta mbə mbəzli ta səfa ghaa nata kwərakwə. ⁴ Sa nzana, mba'a kə ndəə di mbəzli gwa'aa sənayəy, kar ndəə mənəi kwəma tə mbəw. Ma njana nzana, mba'a ghaa mbata ghəra sləni tsəgha na naghay, war ghəra pə gha dzaa ghərati kwa mətsə mbəzli gwanashi!» kə ghəshi. ⁵ Ya ngwarməbhəyshi kiy, niy banavə nefer shi ghəshiw, va tsəgha gəzə ghəshi tsəgha. ⁶ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ta na neyey, səkəy

tsee vøghwə nee diw. E sənay, na na ghwəy na ghwəyəy, ya hwəmba na, war yəməy na vøghwə va ghwəy. ⁷ Sa nzana, ma ghwəy ta na tsa ghwəy ghənəy, a mbəzli tə hidiy di mətəsə ghwəy. Na nee nee kiy, ka di mətsee ghəshiw. Sa nzana, mbə gəzanshee sləni jikir naa məni ghwəy, pən ngəshi. ⁸ Zlaram, mbalam ta makwaghwa ghwəy na ghwəy, na neyey, ka dzee tsəhəra mbə diw, na nzanay, ghwəla na tsee vøghwə» kə Yesəw. ⁹ Ma sa gəzanakəshi na kwəma va tsəgha na, dza na mba'a nzəyəy tə hidī ka Galile.

*Yesəw mbə *makwaghwa ka ka Zhəwifə vaa tsə ta Gaska*

¹⁰ Ma sa dzashi ngwarməhiy Yesəw ta tsə makwaghwa Gaska va ki na, mba'a Yesəw mađiy ləy hwəm shi, ta dza ta tsə va kwərakwə nja mbəmbə, kala ci ghən tsa ci kaa mbəzli.

¹¹ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə ka papala dzar mbə mbəzli mbə tsə va. A kə ghəshi na: «Kwəma na kia nə ghwəmməy?» kə ghəshi. ¹² Ma vərəm ntsaa basəy ta tsə makwaghwa naci ki na, bakə mbə tēhəvəriyay tē mbərkə kwəma ci, ka ngwəngwəliva kwa jipə shi. Ma kə nihwəti na: «Kay, ma ntsa vay, wəzə na kwəma ci tərəjwə» kə ghəshi. A kə nihwəti ba na: «Kay, tifaw, ndə mbə tēpəw. Mbəzli na ni dakə na» kə niva ba. ¹³ Ya tsəgha nzə ki na, a mbə ghəshiy gəzəkəvəri kwəma va pa'i pa'i dzəti ngwəla, sa hazləni ghəshi va mbəzli ka Zhəwifə dikə dikə niw.

¹⁴ Ma sa mənta vici məntim mbə tsə va yəmyəm lə naa tərmbə ki na, 'wakəwə Yesəw irətəw dzəmbəy mbə *ciki Hyala, ka bananshi shiy kaa mbəzli mbəba. ¹⁵ Ma sa favə ka Zhəwifə kwəma bəniyə na va na, mba'a nava kwəma səəvəri məhərli shi. A kə ghəshi na: «Aya, njaa sənata tsatsa ndə kwəma mbə zliya kala səkəkə ghəci mbə bəni nzə kia?» kə ghəshi. ¹⁶ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A mbəzli ni, nay ghwəy na, kwəma bəniyəy ya nay, kwəmaa səkəkə vəya də'wə ghən tsee naw. Kwəmaa səkəkə va Hyalaa ghwənara va na. ¹⁷ Ma ntsaa tarəti məni kwəma di Hyala mbə nəfə ciy, ta mbay dza tsava ndəə sənata, niy nza kwəma gəzee na, ka kwəmaa səkəkə va Hyala karkar, ya ka kwəmaa səkəkə vəya də'wə ghən tsee na. ¹⁸ War mba'a pə ghwəy nay ndə dzətiy tə gəzə kwəmaa səkəkə və də'wə ghən tsa ciy, fal tsa ciy pəla tsava ndə kaa ghən tsa ci. Ma na ntsaa pəlanci fal kaa ntsaa ghwənəkəy, ava ntsa katarj tsa, dzərvə mbə kwəma ci tēpəw.

¹⁹ A *Məyizə niy ndanjəwəy *kwəma pəhəti Hyala. Ya ndə kwətinjəy ntsaa nəwti kwəma pəhəti na va mbə ghwəyəw. Wa shiy mənishi pəla ghwəy kwal tsaə pəəslira kia?» kə Yesəw. ²⁰ Dzəghwa, ma kə vərəm tsaə basəy va tə pətsa va ngəci na: «Gazlaka kəsəvəjə na shəkəna? Wa ntsaa pəla pəəslija tifaa?» kə ghəshi. ²¹ Ma kə Yesəw na: «A ghwəy nay war sa məntee sləni kwətinjə gwa'a tsəghay, mba'a səəvəriyəy məhərli ghwəy. ²² Sa gəzanəwəy Məyizə *slanshi fə'yasa kaa ndərazhiy zhər ghwəy mənti ma ghəshi hi dəghəsə ghala yakəshi məndiy, ya fəca *vici dəkəva məniva kwa dəghasa vici va na, kar ghwəy slanshi fə'yasa kaa ndərazhi ghwəy. Mbalaə kwəma ghakə Məyizə na sava tala naci kiw, kwəma gəzəkə Hyala kaa jijihinjəwəy ghala mbəradzə na. ²³ Ya sa nzana mbə slanshi fə'yasa ghwəy nza kaa ndərazhi ghwəy ya pa' fəca vici dəkəva, sa di ma ghwəy

7:7 7:7 15:18; 16:33; 17:14; Mt 10:22; 24:9; 1Zhj 3:13 **7:11** 7:11 11:56 **7:13** 7:13 9:22 **7:15** 7:15 Mt 13:54; Lk 2:47 **7:16** 7:16 12:49; 14:10 **7:18** 7:18 5:41; 8:50; 12:43 **7:19** 7:19 1:17; SləniKY 7:53; Rm 2:17-24 **7:20** 7:20 8:48 **7:21** 7:21-23 5:9 **7:22** 7:22 Ghava 17:9-14; SləniTaH 12:3 **7:23** 7:23 5:9

dzəghwanjwəy kən kwəma gəzəkə Məyizə kiy, war tawa bə ghwəy nəfə dzəkənee, sa mbəlantee ndə fəca vici dəkəva mbə ngəra'wə tsa kən, nza vəgha ci mbəə nza kwəriŋ kia? ²⁴ A pə ghwəy məntiy, ka bə fəti ghwəy kaa ndə, war tə shi nashi ghwəy ghəci mənti kwa mətse ghwəy gwa'a tsəgha ma. Sənay tə ghwəy kwal tsa kwəma, ka ghwəy mađi ta bə fəti kaa ndə» kə Yesəw.

*Yesəw na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala va ta mbəli mbəzli*

²⁵ Ma kə nihwəti mbəzli mbə mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem sa nay ghəshi Yesəw mbə gəzə kwəma na: «Aya, wa ntsa sa pala məndi va ta pəəsli ci sham sa? ²⁶ Avana y mbə gəzə kwəma tə ngwəla parahwə kala ntsaa gəzənci va kwəma tiba ni? Naa ə nzana mba'a mbəzli ghwəmmə dikə dikə ni sənay "Ghəci na Kəristəw ntsa tivə Hyala va" kə ghəshi shəkəna? ²⁷ Sa ka Kəristəw səəkəy na nacy, ka dza məndiy sənay nda ndə ka wa naw. A na tsatsa ndə naci kiy, a ghwəmmə sənay tə pətsa səəkə na» kə ghəshi.

²⁸ Ghala vəghwə tsa gəzə mbəzli va va kwəma vay, Yesəw mbə bəni shiy kaa mbəzli mbə *ciki Hyala na. Dza na, ka zlapə kwəma zlanjlan, a kə na: «Njaa pə ghwəya? A ghwəy sənara, ka sənay ya tə pətsa səəkəe, pə ghwəy? Kataŋ sənara ghwəy na? Yən nee ki e gəzanjwəyəy, səəkə tsee tsa na, yən səəkəra na lə dēe də'wə ghən tseyew, ndə ghwənəra na. Ntsa va kiy, ntsa slar tsa na, ghwəy na na ghwəyəy, sənay ntsaa ghwənəra va ghwəyəw. ²⁹ Na nee nee kiy, e sənay, sa nzanay, ghəy li niy nza na. Dza na mba'a ghwənəkəra sana ki» kə Yesəw. ³⁰ Ma sa favə ghəshi kwəma gəzəkə na va tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə pəla kwal tsa kəsə ci. Kala ntsaa mbay dapati dəvə ti tiba ya jəw nə. Sa nzana, ghwəla tsa ci vəghwə niy nza səəkə. ³¹ Daŋ mbəzliy zləbavə kwəma ci mənishi mbə mbəzliy basəshi va. Ma kə ghəshi na: «Sa ka Kəristəw tsa va səəkəy na, war pərba ghəci dzaa mənti kwəma mađaŋa mađaŋa na kən ntsa ki shəkəna?» kə ghəshi.

*Mbəzliy ndəghwə *ciki Hyala lə Yesəw*

³² Ma sa favə *ka Farisahi mbəzli tibiaa dahwə dahwə gəzə kwəma Yesəw na, dza ghəshi mba'a ghəshi jakəti miy tsa shi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, mba'a ghəshi ghwənashi mbəzliy ndəghwə ciki Hyala, ta dza ghəshiy kəsəti Yesəw. ³³ Ma sa tsəhəshi ghəshi, ma kə Yesəw na: «Vici daŋ tərmbə nzəy tsa ghwəmmə lə ghwəy yən dzaa mađi ta dzaraa dzəvəgha ntsaa ghwənəkəraw. ³⁴ Ta palara dza ghwəy dza, kala dza ghwəy nara. Ka dza ghwəy mbay tsəhənjwəy tə pətsa dzee nza dibaw» kə Yesəw. ³⁵ Ma kə *ka Zhəwifə kaa dəw kwəma kwa jipə shi na: «Wa slən tsa nana kwəma kia? Kwəma dza na ta dzay, nə na: "Ka dza ghwəy naraw" kəa? Ə nzana ta dzay ghəci dzaa dzəmbə hwəlfə mbəzli ghwəmmə ka Zhəwifə va dzashiy dzəmbə hidfi ka *Gərekə, ta dza ta bənanashi kwəma kaa ka Gərekə shəkəna njaa? ³⁶ Wantsa hwəlfə gəla kwəma gəzəkə na, nə na: "Ta palara dza ghwəy dza kala dza ghwəy nara, ka dza ghwəy mbay tsəhənjwəy tə pətsa dzee nzaw" kəa? Am, sənata hwəlfə gəla kwəma dī na na gəzə ghwəmməw» kə ghəshi.

Mətse yaməə bə piy kaa mbəzli na Yesəw

³⁷ Mbə makwaghwa vay, tə kwa kəni vici nəzə ka bamaa gwəramti.

Dzəghwa Yesəw fəca kwa kərnı vıcı va ki, gar garəy kwa kwəma vərəm tsaə bəsəy va tə pətsa va gwanay, dza na ka gəzə kwəma zlanjlanj, a kə na: «Mba'a kə ndir gheranci kaa ndəy, səəkə ghəci vəya, a ghəci sa yam. 38 Ya wa ntsaa ndara nəfə tsa ciy, a nəfə tsa ci taa zhəghəy ka mətsə yam dən jı bəpə piy, njasa gəzəkə məndi va mbə zliy Hyala» kə Yesəw. 39 Ma kwəma gəzə Yesəw va tsəgha nay, dzəkən *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa dza mbəzliy bənavə nəfə tsa shiy kwəməvə ta nza, gəzə na. Ghala pətsa va di na, kalaa niy kwəməvə ghəshi, sa nzana, ghwəla Yesəw niy nza ta dzəmbə dikə tsa ci.

Tihəva tə mbərkə kwəma Yesəw

40 Ma kə nihwəti mbəzli mbə vərəm tsaə bəsəy va sa favə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw va na: «Ma ntsa katanəy, ndə Hyala tsa ndəghə ghəy va na» kə ghəshi. 41 Ma kə nihwəti na: «Əhən, *Kəristəw Ntsa tivə Hyala va na» kə ghəshi. Ma kə nihwəti bə na: «Am awə, Kəristəw kə na, ka səəkə na tə hidı ka Galile nza. 42 Niy favə ghwəy njasa gəzəkə Zliya Hyala sa: "Mbə hwəhwə tsa mazə *Davitə dza Kəristəw səəkə, mbə məlmə Betəlehem, tə pətsa niy nza mazə Davitə tsa va va" kə sa» kə ghəshi 43 Mba'a mbəzliy bəsəshi va tərənəw ni tihəvərivashi tsəgha ki, tə mbərkə kwəma Yesəw.

44 Mbə dı kəsə ci nihwəti mbəzli niy nza mbə shi na, ndə tıba mbə shiy dapati dəvə ci tiw.

*Caslakə ghən tsa mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni*

45 Dzəghwa ka ndəghwə *ciki Hyalaa niy ghwənashi məndi va ta kəsə Yesəw, ndəs ghəshi zhəkəshiy dzəvəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə *ka Farisahiy niy ghwənashi va ki, kala səəkəshi ghəshi li. Ma kə ghəshi kaa mbəzli va sa nay ma ghəshi Yesəw na: «Kwəma zhini ghwəy zlay, kəsə ma ghwəy səəkə baa?» kə ghəshi. 46 Ma kə ka ndəghwə ciki Hyala ngəshi na: «Ghala nza məndi na səəkə tsahwəti ndəə gəzəkə kwəma nja sa ci vaw» kə ghəshi. 47 Ma kə ka Farisahi ki na: «Waa ə ngədəhwənəwəy na kwərakwə bə lə ghwəyñwəyshi na? 48 Nay ndə ghwəy ya kwətın mbə mbəzli ghwəmmə dikə dikə ni, ya mbə ka Farisahi yivə nəw kwəma ci va na? 49 Nay ghwəy, kəray mbəzliy sənata ma kwəma pəhəti *Məyizə va shiy yivə nəw kwəma ci va sa? Mbəzli bəzla bəzla ni na niva mbəzli» kə ghəshi.

50 Ma mbə ka Farisahi vay, Nikwədəm, kə məndi niy ni kaa tsahwəti. Saa niy səəkə va həvir mbə dəw kwəma va Yesəw niy nza, 51 ma ka na naci ki na: «Nanzəy, ndammə kwal tsaə bə fəti kaa ndə kwəma pəhəti ghwəmmə, kala sa ka ghwəmmə fanti kwəma gəzəkə ndə gwa'a, mba'a ghwəmmə sənata kwəma mənti naw» kə. 52 Ma kə ghəshi ngəci na: «Ə nza ghaa ndə ka Galile kwərakwə shəkəna? Mbala bəvə Zliya Hyala, a gha jangətı di, ndata dza ghaa kəsəy slən tsa ndə Hyala tsaə təzliy səəkə mbə mbəzli ka Galile mbəbə ya kwətın» kə ghəshi. 53 [Ma ləy hwəm kwəma va ki na, mba'a ghəshi ndanivərivashi, kwətın kwətın, ka dzashiy jighi.

8

Yesəw lə ka Fairsa mba'a mali kəsəvə məndi mbə məni ghwərghwər

1 Ma dza Yesəw naci ki na, mba'a dzay dzəmə kəlanj *'Wəlivə nzəyəy.
2 Way pi tə həzlimə va pəətə ki na, mba'a Yesəw səkway məbaa dzay

dzəmbə *ciki Hyala. 'Wakəvə vərəm ndə ngəri tərəjw, mba'a basəkəvay dzəvəgha mbəba ki. Dza na das nzəyəy mənəzəy, mba'a ghati bananshi shiy.

³ Ma sa ghati na bananshi shi va na, dza *mbəzliy bənipə kwəma pəhəti Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi, ndəs ghəshi səkəshi tə pətsa va lə mali sa kəsəvə ghəshi ghənəzə mbə mənī ghwərghwər. Səkə ghəshi, gar ghəshi garəy tə jipəjipə mbəzli gwanashi. ⁴ Ma kə ghəshi kaa Yesəw na: «A Metər, mali nay, ə kəsata ghəy ghənəzə mbə hənī lə tsahwəti zal, ka mənī ghwərghwər. ⁵ Tə kwəma gəzəkəjəy *Məyizə mbə zliya kwəma pəhəti Hyalay, gəla mali tsətsə na na, war ka pə'wamti ka mbəri lə hərəzli gwa'a tsəgha na kwəma nzə. Nda njaa na va gha na gha kiy, əndaw?» kə ghəshi. ⁶ Ma kwəma gəzə ghəshi va tsəgha nay, kəlanə na sava ngənəy ghəshi kaa Yesəw ta mbəə kəsəy lə fəti tə kwəma dza naa zləbakə.

Ma sa famti Yesəw kwəma shi va na, nzəjw nzəjwəy, ka tsasli shiy dzar tə hidī lə dəvə ci. ⁷ Dza ghəshi ka dəw kwəma va və tsəgha zhənti zhənti ki. 'Wakəvə Yesəw mba'a kafəti kwəma ci, ma kə ngəshi na: «Ghənəzə tsəghay, ə kə ntsaa səkə maa mənī *kwəma jikir na mbə ghwəy ghati pə'wə mali va lə hakwə» kə. ⁸ Zhini na nzəjw nzəjwəy dība, war ka tsasli shi ci va məcana lə dəvə ci dzar tə hidī. ⁹ Ma sa favə mbəzli va kwəma gəzəkə Yesəw va na, kwətīj, kwətīj, kwətīj ghəshi 'wati ghəlivaə səvəri, ka dzashi, pərba mətīkwəkəwər 'wati kwal, ka kəray niy tərmbə. Tərə na war mali va tība didīj məgarə kwa kwəma Yesəw bakəshi ghəshi li.

¹⁰ 'Wakəvə Yesəw kafə kafəti kwəma ci, ma kə kaa mali va na: «A mali, kwəma dzashi mbəzli ni shəkə? A kama ntsaa kəsəyja tība mbə shi lə ngwəvə shəkəna?» kə. ¹¹ Ma kə mali va na: «Am, ndə tība va kwətījəw Metərəw» kə. Ma kə Yesəw ki na: «Yən kwərakwə kiy, ka basə ngwəvə dzəkən ghaw. Mbala, əntaa gha zhiniy mənī kwəma jikir na ghwəla ma» kə Yesəw ngəta.]

Yesəw na waj pi tsaa mbərə kaa mbəzli tə hidī

¹² Zhini Yesəw ka gəzə kwəma kaa vərəm tsaa basəy va. Ma kə na: «Favə tə ghwəy, waa yən na waj pi tsaa mbərə kaa mbəzli tə hidī gwanashi. Ntsaa nəwvəray, ka dza naa nza mbə kwəsliw. Ta kwəmavə waj tsaa dzaa canci kwal, ta kwəmavə piy tsaa kədi ma dza na» kə. ¹³ Ma kə *ka Farisahi ngəci na: «Ava ghaa ndəgha fəti ta kwəma gəzə gha də'wə ghən tsa gha sana, kwəma mbə kwəma gəzə gha vaw» kə ghəshi. ¹⁴ Ma kə Yesəw na: «Ya ə ndəghee fətiy dzəkən kwəma gəzee də'wə ghən tseyey, war kwəma katarj na na sa gəzee. Sa nzanay, e sənay tə pətsa səkəe, zhini mba'ee sənay zhəti pətsa dzee zha ba. Na na ghwəy na ghwəy kiy, sənay ghwəy tə pətsa səkəe yaw, sənay ghwəy nda kwəma dzee dibaw. ¹⁵ Na na ghwəyəy, dza kwa zəzə kwəma ke ngəri sla ghwəy na ghwəy ngwəvə. Na nee ta na tsee ghən nee kiy, ka basə ngwəvəe kaa ndəw. ¹⁶ Ya ə niy nzana, mba'ee harati ndə tə ngwəvə, mba'ee banavə fətiy, fəti lə kwal tsa nzə na, tə kwəma mənī na. Sa nzanay, war yən kwətira dza naa nza mbə sla ngwəvə vaw. Bakanəjəy dza ghəy nza mbə sla nza ghəy lə Dirə tsaa ghwənīkərə. ¹⁷ Njasa nzana va tsəgha kwəma va tsasli mbə zliya pəhəti ghwəy: "War mba'a kə mbəzli bakə ndəghakən fəti kwətīj

naa dzəkən kwəmay, ndəgha fəti katanj na dza nava ndəgha fətiy nza” kə. ¹⁸ Tsəgha na, fətiy ndəghee ta kwəmee də'wə ghən tsee, mbə ndəgha na Dirə tsaa ghwənara vaa dzəkənee kwərakwə difa» kə. ¹⁹ Ma kə ka Farisahi na: «Kwəmaa Dəŋaa?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Sənara ghwəyəw, sənay Dirə ghwəy baw. Ava tsəgha na. Mbala a ghwəy sənara nzay, a ghwəy dza sənay Dirə nza kwərakwə» kə Yesəw.

²⁰ Yesəw mbə ciki Hyala mbə bəni shiy kaa mbəzli gəzə na kwemer ni gwanashi. Ghəci tə pətsa ka məndiy fə gəna kaa Hyala ti. Ghala pətsa vay, ndə tifa niy mbay kəsəti, sa nzana, ghwəla vəghwə tsa ci niy nzaa səkəw.

Ka dza ghwəy mbay tsəhəŋwəy tə pətsa dzee nzaw

²¹ Zhini ma kə Yesəw kaa ngəshi difa na: «Nay ghwəy na, ta dzara dzee. Ka ghwəy dzay, ka palara. Ka dza ghwəy mbəə tsəhəŋwəy tə pətsa dzee va nzaw. Ta bəkwə dza ghwəy tifa lə kwəma ghwəy jikir na» kə Yesəw.

²² Ma kə *ka Zhəwifə kwa jipə shi ki na: «Əy kwəma dza na ta dzay shəka? Ta dzaa pəsliti ghən tsa ci dza na shəkəna? Njaa na nava kwəma, nə na: “Ka dza ghwəy mbəə tsəhəŋwəy tə pətsa dzee nzaw” kəa?» kə ghəshi.

²³ Ma kə Yesəw sa favə na kwəma təkə ghəshi ki na: «A mbəzli ni, ma ghwəyəy mbəzli tə hidfi nza ghwəy. Yən nee kiy, mə ghwəmə səkəe. Ghwəyəy, mbəzli tə hidfi ni tikə nza ghwəy. Yən nee kiy, ntsa tikə nzeyew.

²⁴ Va tsəgha nə ya ngəŋwəy kiy, tifa dza ghwəy nza, ka bəkwə lə kwəma ghwəy jikir na, pən. Kala zləbati pə ghwəy mbə nefer ghwəy, yən na ntsa nzee ghəci, pə ghwəyəy. Ta bəkwə dza ghwəy lə kwəma ghwəy jikir na» kə Yesəw.

²⁵ A kə ghəshi na: «A ndə nza ghaa?» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Yən na sa kee vaa gəzəŋwəy ndimndim ghala ghatee gəzəŋwəy basa. ²⁶ Nay ghwəy na, yənəy, dāŋ na kwemer vəya gar gəzəshee, ya gar basəŋwəy ngwəvə nza. Ma ki na, mba'ee sənay, ntsaa ghwənara vay, kwəma katanj na na sa ci, pən. Ə dzee gəzənsi kwəma gəzara na gwa'a tsəgha kaa mbəzli tə hidfi» kə Yesəw. ²⁷ Mbəzli va nashi ki na, sənay ghəshiy dzəkən Dəy Hyala gəzəŋwəy Yesəw kwəma na, kə ghəshiw. ²⁸ Ma kə ngəshi ki na: «Ghala pətsa dza ghwəy kafakatəra yən Zəghwə yakə ndə ngəriy, ghalaba dza ghwəy sənay, yən na Ntsa nzee ghəci, pə ghwəy. Ta sənay dza ghwəy difa, shiy tifa mba'ee məni lə dī tsee njasa dī yaw, ya namafa kwəma na sa gəzə yay, war kwəma banavəra Dirə na, pə ghwəy. ²⁹ War ghəy na kwa zəərə lə ntsaa ghwənara va, ka zlara na kwətiraw. Sa nzanay, ya hwəmfa na, war kwəmaa təbanici kee məni» kə Yesəw. ³⁰ Ma sa favə mbəzli kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha ki na, dāŋ nihwəti banavə nefer shi.

Ndərazhi yaya ni lə mevivi

³¹ Ma kə Yesəw kaa *ka Zhəwifəə banavə nefer shi va ki na: «Ghwəy na ghwəy kiy mbəzli niy, mba'a pə ghwəy kasəvə kwəma bəniŋwəy ya na mbə nefer ghwəy katanj katanjəy, ka ni ya mbəzli ta sədəe dza ghwəy nza katanj katanj. ³² Ta sənata na katanj na kwəma dza ghwəy. Ka kwəma katanj na va dzay, mba'a pəlantəŋwəy səvəri mbə mevivi ka gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy» kə. ³³ Ma kə ka Zhəwifə ngəci na: «A Metər, ghəy kiy, jijihiy *Abəraham nza ghəy, səkə ndəə mənəhwə mava tə ghəy ghala nza

ghøyew. Njaa njaa ka gha ni na: “A kwëma katan na va dzaa pëlantëwëy mbë mevivi ka gwëra ghën tsa ghwëy ghwëy” pë ghaa?» Kë ghëshi. ³⁴ Ma kë Yesëw na: «Ë gëzanwëy ya, ta na navay, tsëgha na, ya wa ntsaa mëni *kwëma jikir na ya hwëmbay, mava tsa kwëma jikir na va mëniy na. ³⁵ A ghwëmmë sënay, ya hwëm kiy, ka mbay mëndiy bëlati mava, ka zëghwë këghi mbë ndërazhi yaya niw. Ma tsa yakë mëndi yaya tsa zëghwëy, ntsa këghi na tsava ya hwëmba naci. ³⁶ Va tsëgha na ki, mba'a pën yën Zëghwë këghi pëlantëwëyëy, ghalaba na mbëzliy gwëra ghën tsa shi dza ghwëy nza kwagwa'a kwagwa'a ki.

³⁷ E sënay jijihiy Abëraham nza ghwëy nanzë. Ya tsëgha nzë ki na, mbë pëla pëslira ghwëy. Sa nzana, kala zlëbavë kwëma bëniwëy ya ghwëy. ³⁸ Yën nee kiy, dzëkën shi citëra Dirë gëzee kwëma. Ghwëy kwërakwë na, kwëma gëzanwëy dënwëy ghwëy mëni» kë Yesëw. ³⁹ Ma kë ghëshi zlëbanci na: «Wa Abëraham na jijihiy sa» kë ghëshi. Ma kë Yesëw na: «Mba'a pë ghwëy niy nzaa jijihiy Abëraham katan nza, ta ghëra slëni niy dza ghwëy njasa niy ghërahwë Abëraham va nza. ⁴⁰ Vanay sana, ya tsëgha bëniwëy ya kwëma katan na, njasa banavëra Hyala kwagwa'ay, mbë zhini nza ghwëy pëla kwal tsaa pëslira bë. Gëla kwëma vay, sëkë Abëraham mënhwë ghalaba nza naw. ⁴¹ Ghwëyëy, slëni ghëra dënwëy na sa ghëra ghwëy va» kë Yesëw. Ma kë ghëshi na: «Ghëyëy, ndërazhi yakë mëndi kwa ciki kala sënay dëshim nza ghëyëw. Hyala na tsa ghëy Dënyëy kwëtij» kë ghëshi.

⁴² Ma kë Yesëw na: «E gëzanwëy kwëma na, dënwëy kë Hyala nza katan katanëy, ta dirä niy dza ghwëy nza, sa nzana, va Hyala yën madï sëakee tikë. Ë tarëvëe sëakëra sana dë'wë ghën tseyew, ghënzë ghwënikëra na. ⁴³ Sënzënva kiy, wa shiy mënishï favë ma ghwëy kwëma dëe na gëzanwëy sanaa? Sa nzana, kala mbay ghwëy fa kwëma gëzanwëy ya. ⁴⁴ Sa nza ghwëy ndërazhi *ndë jaka tsa Hyala. Dzëghwa ka di mëni shi di dënwëy ghwëy ki. Dënwëy tsa vay, ndë bëkwëpë na ghala kwatanata na naci. Sëakë naa gëzëkëvëri na katan na kwëma sëvëri mbë miy tsa ci ghala nza na ya kwëtijëw. Sa nzanay gëzë na katan na kwëma vëw. Na dzërvë dzërvë na va kwëmay, ghënzë na naci gëzë kwëma sëna bëy na mbë, sa nzana didi dzërvë ghëci. ⁴⁵ Na nee kiy, kwëma katan naa na gëzee. Va tsëgha zlëba ma ghwëy nee va kwëma. ⁴⁶ Wa ntsaa kësara mbë ghwëy yën mbë mëni kwëma jikir na, gar në ghëci na: “Ava të pëtsa tsa' tsa nanjée mbë mëni kwëma jikir na nee” këa? Ëy kala tsëgha, war kwëma katan na kë sa gëzee nay, tawa di ma ghwëy zlëba kwëmee kia? ⁴⁷ A na tsa Hyala ndëy, ta fa kwëma nzë va dza na. Sa nzana kala mbëzli Hyala ghwëy, va tsëgha fa ma ghwëy kwëma va» kë Yesëw.

Gha mëndiy ya Abërahamëy, Yesëw tifa na

⁴⁸ Ma kë *ka Zhëwifë kaa Yesëw na: «Nay gha katan kwëma gëzänä ghëy va, në ghëy: “Ndë ka *Samari nza gha, zhini ndë gazlaka gha” pë ghëy kësa» kë ghëshi. ⁴⁹ Ma kë Yesëw na: «Ndë gazlaka nzeyew. Yënëy, dikë na sa fee dzëti Dirë, ma ghwëy na, kala di ghwëy fë dikë dzëtee. ⁵⁰ Pëla dikee kaa ghën tsee na na yaw, a ntsaa pëlara tsee dikë tifa. Ntsa vay, ghëci dza naa sla ngwëvë kën mbëzli difa. ⁵¹ Ë gëzanwëy ya, ta na

navay, tsøgha na, war mba'a kə ndə kəsəvə kwəma gəzee na mbə nəfə tsa ciy, ka nata məti tsava ndə naciw» kə.

⁵² Ma kə ka Zhəwifə ngəci ki na: «Yawaa, nana kiy, a ghəy sənay karkar, ndə gazlaka nza gha, pə ghəy. Ma kar *Abəraham ghəshi lə ka gəzə kwəma Hyala mbəradzə, mba'a ghəshi bəkwəshi gwa'a na, ka nata məti ntsaa kəsəvə kwəma gəzee na mbə nəfə tsa ciw, pə gha na. ⁵³ Ma Abəraham ghəci jijiñəy naci ki, mba'a mətiy na, war tərəñwəba tsa gha va dikə tsa mənəi gha kən tsa ci va na? Ya ka gəzə kwəma Hyala mbəradzəy pəñw bəkwəshi ghəshi. Ndə ka wa bəti gha ghən tsa gha na gha kia?» kə ghəshi. ⁵⁴ Ma kə Yesəw na: «War mba'a pən fal ghən tsee də'wə ghən tseyey, ka dza bamaa nza tə kwəma fal tsa vaw. Dirə tsa mə ghwəmə falra na tsee fal. Dirə tsa nə ghwəy va: "Hyala ghəy na" pə ghwəy. ⁵⁵ Zhini kala sənay ghwəy ba. Yən nee kiy, e sənay. Mba'a pən ni, sənay yaw, pənəy, ndə dzərvə dzee zhəghəra kwərakwə ki, njasa nza ghwəy va. E sənay ta na tsee ghən, mba'ee kəsəvə kwəma ci mbə nəfə tsee. ⁵⁶ Ndə nja jijiñwəy Abəraham tsa gəzə ghwəy tsa sanay, dalala niy vəshiy na, ta nata vici dzee təzli ti. Ma sa tsəhəy vəghwə tsa va mba'a nayəy, dza na mba'a vəshiy dalala» kə. ⁵⁷ Ma kə ka Zhəwifə na: «Ghaa wa nə gha, shan gha ta mənəti ya piya cifə mətəkə ghala yakəña mənədi na, hwəm nay gha Abərahamaa?» kə ghəshi. ⁵⁸ Ma kə Yesəw na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsøgha na, ghala mənədi ghwəla ta ya Abərahaməy, yən tifa na» kə.

⁵⁹ Ma sa favə ghəshi Yesəw zləbakə kwəma va tsøgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy. Tapə ghəshi mbə basə hərəzli, ta pə'wə li shi. Dza Yesəw naci mba'a mbəy və shi. Mba'a ghəlikəvərivay səvəri mbə *ciki Hyala.

9

Kar Yesəw lə ntsa yakə mənədi ka ghwəlfə

¹ Ma sa tsəhəy Yesəw ge'i lə tsahwəti pi ghəci mbə dza na, mba'a nay tsahwəti ndə, ghwəlfə ghəci, ghala yakə mənədi. ² Ma kə *mbəzli ta səfa ci na: «A Metər, wa shiy mənishi yakə mənədi ntsa tsətsə ka ghwəlfə tay? Va na ci *kwəma jikir na ghwəlfəy na tanaa? Naa va na mənəti mbəzliy yakə na?» kə ghəshi. ³ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Mənəy ghwəlfə tsa kən ntsa tsa va kwəma ci jikir na, ya va na mənəti mbəzliy yakəw. War ə yakə mənədi tsøgha, ta mbə bərci Hyalaa civaa dzəti ngwəla kaa mbəzli, tə mbərkə kwəma ci. ⁴ Nay ghwəy na, ghala nza pi ghwəlay havəghwə, ka mbərə viciy, ghəra pə ghwəmməə ghəra sləni ntsaa ghwənəkəra. Sa ka vərđi səkətay, ka dza ndəə mbay ghəra sləniw. ⁵ Ghala pətsa nzee tsa tikə tə hidī diy, yən na war pi ta mbəzli tə hidī» kə Yesəw.

⁶ Ma sa gəzəkə na kwəma va tsøgha na, dza na pe' təfati ndighwər tə hidī, dza hwad hwadivəshi lə dəvə ci jəwə, mba'a sadatishi tə mətəshi ghwəlfə tsa va. ⁷ Ma kə ngəci ki na: «Mbala pishə kwəma gha kwa kwəfa nə mənədi va Shiləwə, kə mənədi slən tsa nzə» kə. (Ma di slən Shiləwə tsa vaa gəzəy, ntsa ghwənay mənədi.) Mba'a ghwəlfə dzay dzəghwa kwəfa va, mba'a pishə kwəma ci. Ma zhəghəva naa səkə na, ghəci mbə nay pi diwəñ diwəñ.

⁸ Ka ghalahi, lə nihwəti mbəzliy niy nay ghəci mbə cə'wə shiy nza na, mba'a ghəshi nay mbə nay pi. Sa nay ghəshi na, dza ghəshi ka dəfəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «Ntsa sa ka ghwəmmə vaa nay

mənzəy vəgha kwal ka cə'wə shiy tsəy?» kə ghəshi. ⁹ Dzəghwa bakə mbə mbəzli tēhəvərivashi ta zləba kwəmaa dzəkən: «Ghəci na» kə nihwəti. «Awə, ghəci naw, tsahwəti ndə na sava nzana wa'i ghəci» kə ghəshi. Ma kə də'wə ghən tsa ci ki na: «Waa yən na» kə. ¹⁰ Ma kə mēndi ngəci ki na: «njaa njaa səkəkə na, ghwənishi mətəshi gha, ka nay pi gha nana shiki?» kə mēndi. ¹¹ Ma kə na: «Waa ntsa nē mēndi va, Yesəw, kə mēndi slən tsa ci hwadivə na hidfi lə dəvə ci jəwə, mba'a manatərashi tē mətəshee, ma kə ngəra na: “Mbala pishə kwəma gha kwa kwəfa Shiləwə” kə. Ənkwa pən, mba'ee dzaa pishə. Ma sa pishə ya, tsa' pən na, yən mbə nay pi tsəgha» kə. ¹² Ma kə ghəshi na: «Kwəmaa ntsa va sənzanva tsəy?» kə ghəshi. «A' sənay ya nda kwəma naw» kə ntsa va.

**Ka Farisahi lə ghwəlfə tsa ghwənita mətəšə ci*

¹³⁻¹⁴ Ma fəca vici hwadivə Yesəw va hidfi jəwə, mba'a sadatishi tē mətəšə ghwəlfə tsa va mba'a mbəliyəy, fəca *vici dəkəva niy nza na. Dza mēndi mba'am pəmanakəshi ntsa va kaa *ka Farisahi. ¹⁵ Dzəghwa ka Farisahi kwərakwə ki, ka dəw kwəma va ghwəlfə tsa va, a kə ghəshi na: «A ntsa, ya sa niy nzana ghwəlfə gha niy nza kala nay piy, njaa njaa səkəkə na zhini ghaa nay pi nanaa?» kə ghəshi. A kə ghwəlfə tsa va na: «Waa hidfiy sadati na tē mətəshee jəwə. “Mbala pishamtishi” kə. Ma sa dzee pishishi na, mba'a mətəshee ghwənishi dīwən, ka nay pee» kə. ¹⁶ 'Wakəvə nava kwəma bakə mbə tihəvəri ka Farisahi kwa jipə shi ki. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shi na: «Ma ntsaa ghərati sləni vay, ntsa Hyala naw, mba'a kəə ntsa Hyala nzay, ka dza naa mēni sləni tsəgha na fəca vici dəkəva nzaw» kə ghəshi. Ma kə nihwəti na: «njaa njaa ka ntsaa kamaa ntsa Hyala mbay mēnti sləni madəŋa madəŋa na va tsəghaa?» kə ghəshi.

¹⁷ Dzəghwa ka Farisahi va ka zhiniy dəw kwəma va ntsa ghwənita mətəšə ci va difa, a kə ghəshi na: «A ntsa, njaa na kwəma gəzə ghaa dzəkən ntsaa ghwənantəŋa mətəshi gha ni naghaa?» kə ghəshi. A kə ntsa va na: «Ma ta vəyay, ndə Hyala na, nə ya na nee» kə. ¹⁸ Ma mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə nashi ghalaba na, dī zləba ghəshi, katanj niy nza ntsa vaa ghwəlfə na ghwənishi mətəshi ci, kə ghəshi, kala war sa ghəshi dəwti va mbəzliy yakəw. Dza ghəshi mba'a ghəshi harashi mbəzliy yakə ki. ¹⁹ Ma sa səkəkəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta dəw və shi, a kə ghəshi na: «Zəghwə ghwəy na sasa katanj na mbəzli ni? Katanj katanj sənay ghwəy, ka ghwəlfə ghwəy yakə na? Ya sa nzana tsəghay, njaa mēnti na madī naa nay pi sana kia?» kə ghəshi. ²⁰ Ma kə mbəzli va na: «A na na ghəyəy, a ghəy sənay zəghwə ghəy na, ka ghwəlfə ghəy yakə. ²¹ Ma ghwəni tsa ghwənishi mətəshi ci, madī na ta nay pi sanay, nda wantsaa ghwənamtishi na, sənata nava ghəyəw. Dəwəm nava və, dikə na gar zləba kwəma ghəci də'wə ghən tsa ci» kə ghəshi. ²² Va wa gəzə ghəshi kwəma va tsəghay, sa nzana mbə hazləni ghəshi va mbəzli dikə dikə ni va mbə ka Zhəwifə. Sa nzana, mba'a ghəshi niy gəzəti kwa jipə shi: «Ntsaa dzaa ni: “*Kəristəw Ntsa tivə Hyala na Yesəw” kəy, ta banti dzam səvəri mbə ciki basə va tsa ka Zhəwifə» kə ghəshi niy niy. ²³ Va tsəgha na mbəzliy yakə zəghwə va va: «Dəwəm və, aa kəliy gar zləba kwəma də'wə ghən tsa ci» kə ghəshi.

²⁴ Zhini ka Farisahi da' ghəshi harvə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə, ka zhiniy dəw kwəma və kwa baka səda difa, a kə ghəshi na: «Ntsa, sənzanvay, kwa kwəma Hyala nza ghwəmmə, gəzə pə gha gəzəkəvəri kwəma tsərtsər. A ghəy sənay, ndə mēni *kwəma jikir naa ntsa va, pə

ghøy» kə ghəshi. ²⁵ Ma kə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə na: «Am, a na neyey, sənay ya nee, nda ndə məni kwəma jikir na na, nda kala tsəgha naw. Ma na neyey, shiy kwətij na shi sənashēe, ghwəlfə niy yakəram, ma nanay, mbə nay pee» kə. ²⁶ Ma kə ghəshi ngəci na: «njaa məntəŋa na tay? A shi mənti na madī mətə gha vaa ghwənita?» kə ghəshi. ²⁷ Ma kə ntsa va na: «A mbəzli ni, e gəzanwəy kwəma na ngar nanzə məcanata gwa'a bay? A shi di ghwəy ni mbə kwəma va, zhini ghwəy dəw bayaa? Naa, ə di ghwəy mənijwəy ka mbəzli ta səda ci kwərakwə shəkəna?» kə. ²⁸ Sa gəzəkə ntsa va tsəgha na, dza ghəshi ka tsəərə, a kə ghəshi na: «Nighəvəŋəy tə gha wəzə. Gha ka na nzaa ntsa ta səda tsava ndə, pə gha. Lə ghəyŋəyshi na ghəyəw. Ghəy na na ghəyəy, mbəzli ta səda *Məyizə nza ghəy. ²⁹ A ghəy sənay, a Hyala niy gəzanci kwəma kaa Məyizə. A na tsatsa ndəy, sənay ghəy nda dzəghwa tima təzlikəvay naw» kə ghəshi.

³⁰ Ma kə ntsaa niy nza vaa ghwəlfə na: «Kwəma madəŋa madəŋa naa nava ki, sa nzana va kala sənay pətəsa səkəkə na ti ghwəy, zhini mba'a ghwənanətəra mətəshee? ³¹ Nanzə kiy, a ghwəmmə sənay, kar Hyalaa yəmanshi kwəma mbəzliy məni kwəma jikir naw, war ntsaa ha'wə ti, ka məni kwəma di na, na sa ka naa mananci kwəma dəw na. ³² Ghala nza ghwəmmə sana tə hidiy, səkəkə ghwəmmə favə məndiy gəzə tsahwəti ntsaa ghwənanamti mətə s ntsa yakəm ka ghwəlfəw. ³³ Kala va Hyala kə ntsa səkəkə nzay, shi dza naa mbay mənti tifa ya jəw nzwə» kə. ³⁴ «Gha sa yakəm mbə kwəma jikir na, mba'əŋa gha mbə pa' ndatsə na, zhini gha saa dzaa banavəŋəy kwəma na?» kə ghəshi. Mba'a ghəshi banti mbə ciki basəva tsa shi ki.

Yesəw yəmə mbəzli caslakə nəfə ni lə ghwəlfə

³⁵ Ma sa favə Yesəw məndiy gəzə, a ghəshi banti ntsa mbəliti na va mbə ciki basəva, kə məndi na, mba'a ghəshi kwəmay li. Ma kə ngəci sa kwəmay ghəshi na: «A ntsa, banavə nəfə tsa gha gha kaa Zəghwə yakə ndə ngəri na?» kə. ³⁶ Ma kə ntsa va na: «A Ntsaa sləkəra, gəzara nda wa ndə na, nzee mbəə banavə nəfə tsee» kə. ³⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «Ava ghəci na saa gəzanə kwəma tsa sənəzəvə, yən yən sa nighə gha tsa» kə. ³⁸ Ma sa favə na tsəgha, a kə na: «A Ntsaa sləkəra, e ndəŋa nəfə tsee» kə. Tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa səda Yesəw.

³⁹ Ma kə Yesəw ki na: «Ta mbə shiy zhəghəshi səkəkəree dzəti hidī, a mbəzli ghwəlfə ghwəlfə ni nay ma pi mbəə nay pi, ma ka mətə səə nay pi na, mbər niva ka ghwəlefesliy nay ma pi» kə. ⁴⁰ Ma sa favə nihwəti *ka Farisahi tifa vəgha Yesəw, ghəci mbə gəzə kwəma va na, tapə ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «Ghwəlefesli nza ghəy sana sənəzəvə kwərakwə tsəna?» kə ghəshi. ⁴¹ Ma kə Yesəw na: «War mba'a pə ghwəy: "Ghwəlefesli nzay" ka dza fətiy nza kən ghwəy nzwə. Sa nə ghwəy va ki: "Mbəzliy nay piy gə ghəy na ghəy" pə ghwəyəy, va tsəgha nza fəti kən ghwəy» kə Yesəw.

10

Fir dzəkən ndə lə tənkesli ci

¹ Dza Yesəw mba'a gəzəkəkə kwəma kwa fir, a kə na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ya wa ntsaa dza maa dzəghwa səəmə tənkesli kwa

miy pətsaa dzəghwa səəmə, dza na mba'a dzəghway tə kələm dzəghwa səəməy, ndə ghəli na tsava ndə, zhini ndə zləghwə ghəci difa. ² Ma na ntsaa dzakə kwa miy pətsaa dzəghwa səəməy, ghəci na ndə tenkesli tsa slar tsa. ³ Ta ghwənanamti səəmə dza ntsaa ndəghwə ghi tsa va. Ka na dza na, ka haka tenkesli ci vaa səvəriy dzəti ngwəla, lə slən lə slən ki. Sa nzana gwa'a gwa'a tenkesli va sənata məli ci na, war ka danci fəti ghəshiy səvəri. ⁴ Ka na dza, sa ka na harkəvəriishi gwanashiy dzəti ngwəla na, ka 'wanshi kwal, ka nəw ghəshiy dzəmti. Sa nzana, gwa'a ghəshi sənabəhwə məli ci. ⁵ Ma na ntsa sənabəshi ma ghəshi liy, ka dī ghəshiy nəwəw. A ka ghəshiy hwəhwəshi və, sa sənabəshi ma ghəshi li» kə.

⁶ Tsəgha bəlanakəshi Yesəw fir tsa va. Ma ki na, favə kwəma va ghəshi nda dzəkən wa dī Yesəw gəzanshiw.

Yesəw na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa

⁷ Zhini ma kə Yesəw bə na: «Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, yən na miy pətsaa dzəghwa səəmə kəli məndi tenkesli kwa. ⁸ Mbəzliy 'wakə kwal vaa səəkəshi pərba ghəshi kaa ngəra gwanashiy, ka ghəli na ghəshi, zhini ka zləghwə ghəshi difa. Sa səəkəshi ghəshi na, kala fa kwəma tenkesli və shi. ⁹ Yən na miy dəgha. Mba'a kə ndə dzakəw wayay, a tsava ndə taa mbəliy. Ta mbə dza naa dza, ka dzakə, ka səvəriy, ka kwəməvə shi zəmə ci. ¹⁰ A na ndə ghəli naci kiy, nay gha ghəci səəkəy na, war ta ghəli shiy, ka bəkwə shiy, ka ladamtishi gwa'a tsəgha ka naa səəkə. Yən na nee kiy, ta mbə mbəzliy kwəməvə piy səəkəree. Piy tsa va na, ta kwa ndimndim, kala kədi ma.

¹¹ Yən na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa. Ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsay, kar naa zlay piy tsa ci tə mbərkə tenkesli ci. ¹² Ma na ndə ndəghwə shiy tsaa ndəghwə shiy war ta kwəməvə gəna ci, kala ndə ndəghwə shiy tsa katanj tsa ghəci, zhini kala shi ci tenkesliy, war nay ma na dəghwava jezl tsahwəy mbə tenkesli na, bəvbəpə ka naa hwəy zlashi tenkesli tifa. Ka dəghwava jezl dza na, ka zliy dzəmbə shi, mba'a zlərhəvəri tenkesli ki. ¹³ Va wa hwəy na tsəgha zlashi tenkesli va kiy, sa nzana war ta gəna ghəci ndəghwə shiy gwa'a tsəgha, kala kwəmaa shashanci tifa ta tenkesli. ¹⁴⁻¹⁵ Yən na ndə ndəghwə shiy tsa wəzə tsa. Njasa nzana va, mba'a Dirə sənara, mba'ee sənay kwərakwəy, tsəgha sənashēe tenkeslee, mba'a ghəshi sənara kwərakwə. Ta zlay piy tsee dze tə mbərkə ti shi. ¹⁶ A nihwəti tenkeslee tifa tə ngwəlashi, kala tsəhəshi kwa səəmə difa. Ta dza dze basəkəshiy dzəghwa səəmə, nza ghəshi favə gaka məlee, nza ghəshi jakəshi ka garəwa tenkesli kwətiŋ. Nzee nzaa ndə ndəghwəshi kwətira ki.

¹⁷ Tərənjw dīti Dirə kwəmee sana, sa nzana mba'ee zləbati zlanay ghən tsee kaa məti, ma nzee zhiniy zhakatira taa nza difa. ¹⁸ Ndə tifa ka mbay bəhwə piy tseyew. Yən lə dī tsee zləbati na zlanay ghən tsee kaa məti. A bərciy zlanay ghən tsee kaa məti vəya, zhini lə bərciy zhakatira mbə məti vəya difa. Ava tsəgha na kwəma ndara Dirə ta mənēe» kə.

¹⁹ Sa gəzəkə Yesəw tsəgha na, dza bakə mbə *ka Zhəwifə zhiniy təhəshi, tə mbərkə kwəma ci va gəzəkə na. ²⁰ Ma kə nihwəti mbəzli dāŋ mbə shi

10:4 10:4 10:27; ShiZhnj 14:4 **10:6** 10:6 16:25 **10:8** 10:8 Zher 23:1-2; Ezhek 34:2-3 **10:9** 10:9 14:6; Cem 23:2; Ezhek 34:14 **10:11** 10:11 ndə tenkesli: Cem 23:1; Ezhek 34:11-16; Zher 23:3; Mt 18:12-14; Ebr 13:20; ShiZhnj 7:17; zləbavə məti: 15:13; Rm 5:8; 1Zhnj 3:16 **10:12** 10:12 SləniKY 20:29 **10:14-15** 10:14 10:27; 2Tim 2:19 **10:14-15** 10:15 Mt 11:27 **10:16** 10:16 11:52; Ezay 56:8; Ezhek 34:23-24; 1Pi 2:25 **10:17** 10:17 3:35; 5:18 **10:18** 10:18 4:34 **10:19** 10:19 9:16
10:20 10:20 8:48

na: «A shiy mbə ghən ci, ndə gazlaka na, tawa fafa ghwəy kwəma ci va tay» kə ghəshi. ²¹ Ma kə nihwəti na: «Ka mbay ndə shi mbə ghən gəzəkə kwəma tsətsə naw. Ndə gazlaka na, mba'a mbay ghwənanti mətəshi ghwəlfə na?» kə ghəshi.

Ka Zhəwifə kala dī ma kwəma Yesəw

²² Dza *ka Zhəwifə mba'a ghəshi mənti makwaghwa zəzəə dzəkən ghwəni *ciki Hyala tsa mbə məlmə Zherəwzalem, sa mənta vici va ki. Kəghəli, ghala tir tasli ka makwaghwa vaa nza. ²³ Dza Yesəw mba'a tsəhəy mbə tsə va. Dza na ka təwrə dzar mbə gərka nə məndi va «Gərka *Saləmanjw» kə məndi mbə ciki Hyala tsa va. ²⁴ 'Wakəvə ka Zhəwifə basə ghəshi basəkəvashi, dəzlətsəbə ghəshi tsəbay Yesəw. Ga' ghəshi ta dəw kwəma və, a kə ghəshi na: «A Yesəw, pa' hwəm dza ghaa nza mbə səənjəy məhərli ghəy tay, wəzəba kəslatənjəy gha na slən tə kwəma na, niy nza ghaa *Kəristəw ntsaa tivə Hyala va sa» kə ghəshi. ²⁵ Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ghala ndatə gəzanjəy ya kwəma vaw, ghwəy na shiy dī ma zləba. Ya kwatəka sləni ghəree na madəna madəna na lə bərci bəra Dirəy, mbə ndəgha fəti naa dzəkənee. ²⁶ Ya tsəgha nzə kiy, ndara nefer ghwəy ghwəy, sa kama ghwəy mbə tənkesliy yaw. ²⁷ Ma ni ya va tənkesliy, a ghəshi sənəbəhwə nee məli. Ka nəwra tə səəbee. Mba'ee sənashi shi ya kwərakwə. ²⁸ Ta banəvəshi piy tsaə kədi ma dzee, ka dza ghəshiy zashi tərəw. Tsahwəti ndə tifa dzaa mbay zləghwəhwəshi mbə dəvə yaw. ²⁹ A Dirə tsaə ndarashi va mbə dəvee tanəti shiy gwa'a gwa'a tə dikə. Tsahwəti ndə tifa mba'a dzaa mbay zləghwəhwəshi mbə dəvə ciw. ³⁰ Na na ghəy ghəy lə Dirə kiy, ndə kwətij nza ghəy» kə Yesəw.

³¹ Dza ka Zhəwifə ka zhiniy imə hərəzli ta pə'wə Yesəw li shi difa. ³² Ma kə Yesəw ngəshi na: «Ya sa nzana sləni wəzə na yən ghərati kwa kwəma ghwəy lə bərci ndara dirə, mba'a ghwəy nata kiy, ta nama mbə kwəma va dī ghwəy zhiniy pə'wəra lə hərəzli kia?» kə.

³³ Ma kə ka Zhəwifə na: «Va sləni wəzə na mənti gha dī ghəy pə'wəna lə hərəzliw. Ma kwəma pə'wəna ghəy tiy, sa dzəmbəna gha va mbə gəzə kwəma sawaa dzəkən Hyala. Ndə ngəri gha na, dza gha ka dī zhəghə ghən tsa gha ka Hyala» kə ghəshi. ³⁴ Ma kə Yesəw ngəshi na: «A məndi tsasliiti mbə zliya kwəma pəhəti ghwəy, ma kə Hyalay: "Ghwəy na hyalahi" kə. ³⁵ Zhini difa kiy, a ghwəmmə sənay, ma kwəmaa gəzəkəvata mbə Zliya Hyalay, ka mbay ndəə bashamtiw. A Hyala fanati slən gwa'a kaa mbəzli banəkəshi na va kwəma nzə: "Ghwəy na hyalahi" kə ngəshi. ³⁶ Yən sana kiy, Hyala tərəvəra na mba'a ghwənəkəra tikə tə hidī ni. Njaa njaa ka ghwəy ni ba na: "Kwəma sawaa gəzee dzəkən Hyala" pə ghwəy ki, yən patsənjəy kwəmaa dzəti ngwəla: "Zəghwə Hyala nzee" pən kia? ³⁷ Mba'a kə sləni ghəratee, kala sləni Dirəy, ghaləba na ka bəra nefer ghwəy ghwəy ma. ³⁸ War sləni Dirə karkar kə sa ghəree vay, ya kala bəra nefer ghwəy ghwəy na, zləbatim sləni ghəratee va gwa'a tsəgha. Ghalabay, ta sənay dza ghwəy njasa nza Dirə mbə ya, yən kwərakwə na, mbee» kə Yesəw.

³⁹ Zhini ka Zhəwifə tapə zhimbəshi mbə pəla kwal tsaə kəsə ci difa, dza na mba'a mbəliy və shi. ⁴⁰ Mba'a dzaa tanəy dzəvəri tsahwəti həlbə tsa həl Zhərden, ge'i tə pətsaa niy məni Zhanj va *batem. Dza na mba'a

nzøyøy. ⁴¹ Dzøghwa ðanj nihwæti mbözli sækæshiy dzøvøgha. A kə ghøshi na: «A ghwæmmə sənay, mənəhwə kwəma maðana maðana na Zhanj ya kwətiñəw. Nanzə kiyy, ya namaba kwəma gəzəkə naa dzar ntsa gwanata na, tsøgha ghənzə» kə ghøshi. ⁴² Ðanj mbözli tə pətsa va ðanavə nefer shi kaa Yesəw.

11

Məti Lazar

¹ Dza zəlghwə mba'a kəsəvə tsahwəti ndə mbə məlmə Betani, Lazar, kə məndi slən tsa ci. Betani vay, məlmə nza kar Marəy va, ghøshi lə zhambəghəta Martə mbə na. ² Ma Marəy vay, ghənzə na maliy niy ðasliiti shidshid Ndə sləkəpə va lə 'wərdi, zhini mba'a niy sadamtishi lə shiti mbə ghən nžə. Zəmbəghəta Lazar na sa gwərapəy tsa va. ³ Dza ghøshi lə zhambəghəta bakanashi ki, ghwəni ghøshi ghwənay ndə ta dza ghəciy gəzə kaa Yesəw. A kə taa ni na: «A Ndə sləkəpə, wa vanay madiganə tərəy gwərapəy, kə məndi» kə taa ni. ⁴ Ma sa favə Yesəw bar tsa zəlghwə tsa Lazar va ki, a kə na: «Nay kwəma zəlghwə tsa Lazar va ghwəy na, məniy zəlghwə tsa vaa zəlghwə ta mətiy ghəci və bətəw. Zəlghwə tsa dzaa ci dikə tsa Hyala tərəñw tsa ci, lə ta mbə məndiy fə bamaa dzəti dikə tsa Zəghwə Hyala na» kə.

⁵ Yesəw kiyy, tərəñw niy ði na kar Martə lə Marəy mba'a zəmbəghəshi Lazar. ⁶ Ya tsøgha nžə, ləy hwəm sa favə na zəlghwə tsa Lazar va na, mba'a mənti vici bakə ðifa tə pətsa nza na va.

⁷ Ma kə kaa *mbözli ta səða ci lə hwəm vici bakə na va ki na: «A mbözli ni, zhəghəva ghwəmmə zhəti hidfi ka Zhəwde» kə. ⁸ Ma kə ghøshi na: «A Metər, a gha nay nanzə hiy hi ðanj ghala səkə *ka Zhəwifə mbə pəla pəəsliñə lə hərəzliw, zhini a ghwəmmə zhaa zhəmbə ða, pə gha na?» kə ghøshi. ⁹ Ma kə Yesəw na: «A ghwəy sənay tsahi mən lə bakə na wañ pi mbə vici kwətiñ. Mba'a kə ndə dza havəghwəy, ka tsati təhwəni tə səða ciw. Sa nzanay, mbə nay pi na, va wañ tsa havəghwə. ¹⁰ Ma mba'a kə ndə dza həvirəy, ta tsa dza təhwəni tə səða ci ghalaba. Sa ka na nay ma pi, sa nzana kala wañ pi və» kə.

¹¹ Tsøgha gəzanakəshi Yesəw kwemər va, zha ma kə ləy hwəm ki na: «A madigammə Lazar ðəti hi, nanzəy, ta dza dzee fərghakati» kə. ¹² Ma kə mbözli ta səða ci na: «Əy, a Ndə sləkəñəy, ma ghənzə tsøgha tə hi kəy, ta mbəliy dza na» kə ghøshi. ¹³ Ma na Yesəw naciyy, a Lazar mətiyy, na kwəma ði na gəzanshi. Ma mbözli ta səða ci na, favə kwəma va ghəshiw, hiy bəhwə na katanj, kə ghøshi. ¹⁴ Zhini ma kə Yesəw bazhə bazhə ngəshi na: «Wa mətiyy mətiyy Lazar. ¹⁵ Dalala vəshiree ta kwəma kən ghwəy sa mətiyy na va, kala tsəhəree vøgha, nza ghwəy mbəə ndara nefer ghwəy. Nana kiyy, dzamməm dzøvøgha!» kə.

¹⁶ Ma kə Təmasə tsa har məndi vaa ihwəli kaa nihwəti *mbözli ta səða Yesəw na: «Dza ghwəmmə kwərakwə, a ghwəmmə dza ta bəkwə kwasəbə Ndə sləkəmmə» kə.

Yesəw na ntsaa zhini mbözli zhakati mbə məti, ka ðanshi piy tsa kəði ma kaa mbözliyy bəkwəshi

¹⁷ Džəghwa kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci ki ndəs tsəhəshi mbə məlmə Betani. Ma madī ghəshiy tsəhə na, məndi lamti Lazar, ka mənti vici ghəci fadə kwa kwəli. ¹⁸ Məlmə Betani vay, ndəkwə ndəkwə na lə Zherəwzalem, gar kilwmetər mahkanəy na kwa jipə shi gwa'a tsəgha. ¹⁹ Dza *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi səəkəshi tifa dən, ta səkwə kar Martə lə zhambəghəta Marəy, lə ta dəpanshi nefer shi va kwəma mətī zəmbəghəshi va ki.

²⁰ Ma kə məndi kaa Martə na: «A Yesəw səəkəy, mbə səəkə na» kə məndi. Ma sa favə na na, dza na pəlhəm kafəta, ka dza ta ka'wə kwa kwal. Ma Marəy nanzə ki na, gwəjəta mənəzəy kəghi. ²¹ Ma sa kə 'wəwə Martə Yesəw ki, ma kə na: «A Ndə sləkəra, a is, mba'a pə gha niy nza tifa nza na, ka mətiy zəmərə tsa nzaw. ²² Ya tsəgha nəzə kiy, e sənay, ya sana nəzə dəw gha shiy, ya nimafa va Hyalay, ka zlay bənjashiw» kə. ²³ Ma kə Yesəw ngəta na: «Ta zhəkəməy dza zəmənə kwa kwəli pəra Martə, e gəzənə» kə. ²⁴ Ma kə Martə na: «Yan, e sənay ta zhəkəməy dza na kwa kwəli fəca dza nihwəti mbəreketiy səəmə kwa kwəli, fəca dza hidiy kərə» kə. ²⁵ Ma kə Yesəw na: «Martə, yən na ntsaa zhini mbəzli zhakati mbə mətī, ka bānshi piy tsa kədi ma kaa mbəzliy bəkwəshi. Ntsaa ndara nəfə tsa ciy, tə ghwəməy dza naa nza, ya ə mətiy na. ²⁶ Ntsa tə ghwəməy tsa dibay, mba'a kə ndara nəfə tsa na, ka mətī na bətə teepəw. Zləbavə kwəma va gha tsəgha na, pə gha sa?» kə Yesəw. ²⁷ Ma kə Martə na: «Yə tsəgha na Ndə sləkəra, e zləbavə, gha na *Kəristəw Zəghwə Hyala, saa niy gəzəm va dzaa səəkə dətī hidi» kə.

Yesəw wahə

²⁸ Ma sa gəzəkə Martə kwəma va tsəgha na, mba'a dzaa kəsata zhambəghəta Marəy. A kə ngəta dāhwə dāhwə na: «A Marəy, a Metər tsa ghwəmmə səəkəy, mbə harəna na» kə. ²⁹ Ma sa favə Marəy kwəma va tsəgha na, pəlhəm kafəta, ka diva ta dzəvəgha Yesəw. ³⁰ Ghala pətsa va na, Yesəw ghwəla ta tsəhə mbə məlmə di, ghəci war tifa y tə pətsa kwəmə Martə va li.

³¹ Ma sa nata *ka Zhəwifə niy nza va vəgha Marəy ta dəpanta nəfə tsa nəzə ghənzə səvəri lə diva na, dza ghəshi ka nəw tə səəbə. «Nda dzətī kwəli dza na ta wahə» kə ghəshi.

³² Ma sa tsəhəta Marəy tə pətsa nza Yesəw va, mba'a nay na, dza na tsəfəkwə tsəfəkwəta tifa kwa səfa Yesəw. Ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəra, a is, mba'a pə gha niy nza tifa nzay, ka mətiy zəmərə tsa nzaw» kə. ³³ Ma sa nay Yesəw ghənzə mbə wahə, zhini tsəgha ka Zhəwifə səəkəshi va kwəsəbə mbə wawahə kwərakwə fa na, dza hwər tsa ci ka madī ta slanci ti shi tərənəw tərənəw, gar tanjamti bərçi. ³⁴ Dza na ka dəw və shi, a kə na: «Kwəma lamti ghwəy sənəzənva tsəy?» kə. Ma kə məndi ngəci na: «A Ndə sləkəpə, vanta kwəli ci tikə, ndi natama» kə məndi. ³⁵ Džəghwa Yesəw ka wahə. ³⁶ Ma kə ka Zhəwifə tifa sa nata ghəshi nava kwəma na: «Kay, nighətim njasa diti Yesəw ntsa di» kə ghəshi. ³⁷ Ma kə nihwəti mbə shi na: «Ya sa nzana mba'a ghəciy mbay ghwənənti mətəshi ghwəlfə kiy, tawa niy damətī ma na mətī va bə Lazara?» kə ghəshi.

Yesəw ghəshi lə Lazar

³⁸ Zhini mætsəhə hwər tsa Yesəw mætsəhəti slanci ta Lazar tifa tərənjw tərənjw, pəkʷ dzay dzəti kwəli. Mbə ləgwə niy nza kwəli va, mba'a məndi kalay lə hərəmbəzli. ³⁹ Ma sa tsəhəy Yesəw ki, a kə kaa mbəzli tifa na: «Kafantim hərəmbəzli va mbəzli ni» kə. Ma kə Martə, zhəmbəghəy Lazar tsaam mətiy va na: «A Ndə sləkəpə, tawa kia! Mbə zən dza naa nza sənzenva. Sa nzanay, kwa fəfə vici ci na ndatsə ghala lamti məndi» kə. ⁴⁰ Ma kə Yesəw na: «A Martə, niy gəzanjəe: “War ndara ma gha nəfə tsa ghay, ta nay dikə tsa Hyala dza gha?” pən sa» kə. ⁴¹ Mba'a məndi banti hərəmbəzli va ki. Ma sa banti məndi na, 'wakəvə Yesəw kaa kwəma ciy dzəta ghwəmə mba'a kafata, tapə ta cə'wə Hyala, a kə na: «A Didi, 'wəsa nə ya ngəja, sa nzana, mbə fəra kwəma dəwee ghaa dzəghwa. ⁴² E sənay, mbə fəra nza ghaa dzəghwa, ya hwəm dība. Va wa gəzee tsəghay, ta mbə mbəzliy tsəbayra ni tikə favə, mba'a ghəshi zləbati tsərtsə; gha ghwənəkəra na, kə ghəshi» kə Yesəw. ⁴³ War sa gəzəkə na kwəma va tsəgha, a kə zlanjlanj na: «Lazar, səəmə!» kə. ⁴⁴ 'Wakəvə mbəri mba'a səəməy, pəərə pəərə shidshid ci lə dividivi ci lə mēgapa, mba'a gəjer mbə kwəma ci. Ma kə Yesəw kaa mbəzli tifa na: «Palamtim shi va ti a ghwəy zlay dzay!» kə.

Məndi mbə pəla kwal tsaə kəsə Yesəw
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)

⁴⁵ Mbə *ka Zhəwifə niy səkəshi va ta nighə kar Marəyəy, mba'a nihwəti dāj bənavə nefer shi kaa Yesəw sa nata ghəshi kwəma mənti na va mađəja mađəja na. ⁴⁶ Ma nihwəti mbəzli mbə shi na mba'a ghəshi dzaa gəzanshi shi mənti Yesəw va gwa'a kaa *ka Farisahi. ⁴⁷ Dza ka Farisahi lə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala bəsə ghəshi bəsətəvashi lə *ka sləka kwəma mbə ka Zhəwifə, ta sləka kwəmaa dzəkən Yesəw. A kə ghəshi na: «njaa njaa dza ghwəmmə məni sana kia? Avənanay mbə ghəra sləni mađəja mađəja naa ntsa tərənjw sana. ⁴⁸ Mba'a pə ghwəmmə ni, zlay ghwəmmə, a ghəci məni sa ci tsəgha pə ghwəmmə na, mbəzli gwanashi dza naa bənavə nefer shi. Ma sa ka mbəzliy sləkəmmə dikə dikə ni mbə *Rəm favəy, ta səkə dza ghəshiy dzashiy dzəmbə kwəma va, ka ghəshi dza na mba'a ngəzlamti *ciki Hyala tsa ghwəmmə, kərəp zamti mbəzli mbə hwəlfə ghwəmmə» kə ghəshi.

⁴⁹ Ma kə ndə mbə shi, Kayifə, kə məndi slən tsa ci, dikə tsa ka ta Hyala ghəci mbə piya va na: «A navam tay, ka dī ghwəy fə ghən ta kwəma nanzə tēpəw. ⁵⁰ Ə təkə ma ghwəy, wəzəba mətiy ndə kwətiŋ tə mbərəkə mbəzli gwanashi na, kən na ka məndi səkəkə zamti hwəlfə ghwəmmə, pə ghwəy na?» kə ⁵¹ Ma kwəma gəzəkə na va tsəgha nay, lə sənata kwəma ci tarəvə na gəzə nzwə. Sa nzana, dikə tsa ka ta Hyala ghəci mbə piya va, na kanəmbə Hyala kwəma gəzə na vaa səvəri, nja kwəma ghyaghya nzwə. Va tsəgha gəzə naa dzəkən məti dza Yesəw ta mətiy tə mbərəkə hwəlfə ka Zhəwifə gwanashi. ⁵² Ta mbərəkə hwəlfə ka Zhəwifə lə ndərəzhi Hyala tihəvəriyashi gwa'a mətiy na, ta bəsətishi ta nza ghəshiy mbəzli kwətiŋ ni.

⁵³ Ma sa gəzəkə Kayifə tsəgha ki na, dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə mba'a ghəshi sləkəti kwəmaa dza ta pəsli Yesəw fəcava ki.

⁵⁴ Va tsəgha zhini ma Yesəw ci ghən tsa ci dzar mbə ka Zhəwifə ghwəla.

Dza na mba'a dza nzøyøy mbə nahwəti məlmə ndəkwə vəgha gamba, ghəshi lə mbəzli ta səfa ci, Efərayim, kə məndi slən tsa məlmə va.

⁵⁵ Dzəghwa vici *makwaghwa ka Zhəwifə va ka məndiy har Pakə, mba'a kətikəvata. Dza mbəzliy səəkə dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən, mba'a ghəshi basəkəvashi daŋ dzəmbə məlmə Zherəwzalem, vici tsə va ghwəlaa tsəhə, ta mbə ghəshiy gwamamti vəgha shi njasa ka məndiy mēni mbə kwəma jiji shi.

⁵⁶ Dza mbəzli va ka pala Yesəw mbə mbəzli. Ma ghəshi mbə ciki Hyala ki, sa nay ma ghəshi na, dza ghəshi ka dəw kwəma kwa jipə shi, a kə ghəshi na: «njaa na kwəma təkə ghwəmmə tay, ta səəkə dza na ta tsə na tanaa, naa kala dzaa səəkə?» kə ghəshi.

⁵⁷ Mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, ghəshi lə ka Farisahi niy gəzəy kaa mbəzli: «Nza ndə səəkə gəzanshi, sa ka na nay Yesəw tə pətsa nza na, ma nza məndi dza kəsəhwə» kə ghəshi niy ni.

12

Marəy ghəshi lə Yesəw

(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Tərəmbə vici kwanj ta *makwaghwa Pakə ki. Dza Yesəw mba'a 'wati kwal dzay dzəmbə məlmə Betani, dzəmbə məlmə Lazar tsa zhinikəmə na va kwa kwəli. ² Mba'a məndi tanati shi zəmə ghəngħən ghəngħən ngəci mbəba. Tiba Lazar ghəshi lə nihwəti mbəzli mbə zəmə shi zəmə tanati məndi va kaa Yesəw ki. Ma ghala pətsa va ki na, Martə saa tsəva mbə babanshi shi zəmə ngəshi.

³ Ma ghəshi mbə zəmə shi va tsəgha na, mba'a Marəy bəvə 'wərdi tə dimə, sa tati məndi tə *Nardə dəwdew, gar paf kwa magwaji ti kən, mba'a dzaa baslanati tə shidshid Yesəw. Ləy hwəm sa baslamtishi na na, mba'a sadananti shidshid ci va lə shiti mbə ghən nə. Dza ciki tsa nza ghəshi va mbə gwanay ki, ka zən war 'wərdi va ja' ja'a.

⁴ Ma kə Zhəwdasə Isəkariyətə, tsahwəti ntsa mbə *mbəzli ta səfa Yesəw va, saa dza va ta nga dəfa ti na: ⁵ «A is, tawa niy dəlamti ma ghwəmmə 'wərdi naa, pavə gəna ti gar mbəl bələkwə bələkwə mahkan, mba'a ghwəmmə tahananə kaa ka ndərma nza kia?» kə. ⁶ Kwəma gəzə na va tsəghay, sa nzana, mbə shashanci kwəma kən ka ndərma naw. Sa nzana va, və məndiy fə gənay, nza ghəli sa ci, njasa sənabəy na mbə ghəli nə nə na. ⁷ Ma kə Yesəw ngəci na: «A ntsa, zlata mali va, ka gəzanta kwəma gha ma. Sləni dza məndiy mēni, sa ka məndi laraa dzəghwa kwəli na sa 'wati na va mēni, e gəzaŋa. ⁸ Ma na ka ndərma, tiba nza ghwəy li shi gar nganavəshi shiy ghwəy ya hwəmba. Na tsee ghən nee ki, ka dza ghwəmmə nza ndimndim tikə lə ghwəyəw» kə Yesəw.

⁹ Dza vərəm *ka Zhəwifə tərəjw, mba'a madiy ta dzaa dzəmbə məlmə Betani sa favə ghəshi: «Mbə məlmə va na Yesəw» kə məndi. Kwataka ta Yesəw gwa'a tsəgha madishi ghəshi dibaw, lə ta dza ghəshiy nay Lazar tsa zhanakati Yesəw va mbə mēti gəzə mēndi na dibə.

¹⁰ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ki, mba'a ghəshi tarəkə paslamti Lazar kwərakwə. ¹¹ Sa nzana, daŋ mbəzli mbə ka Zhəwifə

zlashi mbə na shi va kwəma, ka dzashi ta nəw Yesəw, mba'a ghəshi banavə nefer shi ngəci tə mbərkə zhəkəmə tsa Lazar va kwa kwəli.

Njasa ka'wəti məndi Yesəw mbə Zherəwzalem
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

¹² Ma way pi tə həzlimə va, sa favə vərəm tsa d'anj tsa va niy basəy mbə Zherəwzalem ta tsə *makwaghwa Pakə: «Ava Yesəw mbə səkəkə dzəmbə Zherəwzalem» kə məndi na, ¹³ 'wakəvə ghəshi tsəgha ka kəsli bali, ta slikwə dividivi slərpə ta dəvə shi, ka dzashi ta ka'wə Yesəw kwa kwal. Dza ghəshi ka ngwəmə lala zlanjlanj, a kə ghəshi na: «'Wəsa kaa Hyala! Təfanati miy tsa nzə Hyalaa sləkəpə kaa ntsaa səkəkəy tsa mbə slən tsa nzə! Təfanati miy tsa nzə Hyala kaa mazə tsa ka *Izərayel tsa!» kə ghəshi.

¹⁴ Dza Yesəw ndəs kəsata kwantəmca, taram dzəməy mə, ka dzaa dzəmbə Zherəwzalem, nja kwəma gəzəkə məndi va mbə Zliya Hyalaa dzəkən, a kə məndi na:

¹⁵ A mbəzli mbə məlmə *Shiyanjw, əntaa ghəy hazləni ma!

Ava ghəwəy nay mazə tsa ghəwəy, dallə mə zəghwə kwantəmca mbə səkəkə, kə məndi.

¹⁶ Ghala pətsa məniva shi vay, niy favə kwəma dī ghəshi gəzə mbəzli ta səda ci diw. Ma ləy hwəm sa dzay Yesəw dzəmbə dikə tsa ci va Hyala mə ghəwəmə ki na, mba'a ghəshi zəzəvə. A kə ghəshi na: «Ma shiy niy mənī mbəzli va kaa Yesəwəy, a məndi niy gəzəkəshi tsəghaa dzəkən mbə Zliya Hyala va sham» kə ghəshi.

¹⁷ Ghala pətsaa har Yesəw va Lazar səəmə kwa kwəli, mba'a zhanakati mbə mətī kiy, vərəm d'anj niy nza na tifa. Mba'a ghəshi niy slanəkəshi shiy niy nashi ghəshi kaa nihwəti mbəzli kwərakwə ki. ¹⁸ Va tsəgha basəkəvay ndə ngəri d'anj tsəgha ta ka'wə Yesəw ki. Sa nzana mba'a ghəshi favə kwəma madanja madanja na mənī na. ¹⁹ Ma kə *ka Farisahi kwa jipə shi ki na: «Njaa dza ghəwəmmə mənī kia? Shi dza ghəwəmmə ghakə tifa ghəwəla ya jəw nzwə. Ava mbəzli gwanashi madiy dzashi ta nəw kwəma ci» kə ghəshi.

*Nihwəti ka *Gərekə mbə dəw kwəma Yesəw*

²⁰ Mbə mbəzliy niy basəkəvashi vaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem ta pəra'wə dividivi shi kaa Hyala ge'i lə vici *makwaghwa Pakəy, a nihwəti ka Gərekə niy nza na mbə shi. ²¹ Ghavə ghəshi, ghəshi ka Gərekə va, mba'a ghəshi səkəkəshiy dzəvəgha Fəlipə, ndə ka Bətəsayda tə hidī ka Galile, ma kə ghəshi ngəci na: «A ntsa dikə tsa, a ghəy dī kwəmay lə Yesəw» kə ghəshi. ²² Dza Fəlipə mba'a dzaa gəzanci kaa Andərə. Dza ghəshi bakanashi mba'a ghəshi dzaa gəzanci kaa Yesəw: «Ava məndiy dəwŋa» kə ghəshi ki. ²³ Ma kə Yesəw kaa zləbanshi na: «Nana kiy, a vəghwə tsa va mənīy, ta fəva dikə dzətəe, yən Zəghwə yakə ndə ngəri. ²⁴ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəgha na, kala bəvə hwəlfə ha kə ndə, mba'a tsanjwambə mbə hidīy, kwətŋta ka naa nza, ka mətəsəhwə. War məndi tsanjwambə na mbə hidī, mba'a pəsəta ka naa gha səghəta d'anj. ²⁵ Tsəgha na lə ke ngəri kwərakwə. Ntsaa njədī piy tsa ci tikə tə hidīy, ta zay dza piy tsa tsava ndə. Ma ntsaa njədī ma piy tsa ci tikə tə hidī na, ta kwəməvə piy tsa kədī ma dza na. ²⁶ War mba'a kə ndə dī nza ka ndə

gherada sleniy, nēw kē ntsa vaa nēwra. Nza ndē ghera slēni tsee nzēy tē pētsa dzee nza kwērakwē. Ma ntsaa gherada slēni kiy, ta falti kwēma ci dza Dirē tērējw difa» kē Yesēw.

Yesēw gēzēpē kwēma mēti dza na ta mēti

²⁷ Zhini ma kē Yesēw bā na: «Sanay, a mēhērlee sēta. Wēzēba njaa mēntee bay tay? Wēzēba nē ya kaa Dirē: «A Di, mbēlantēra sēvērī mbē ngēra'wē tsa dzee tsa ta sa» pēn ta na? Tibaw, war ta sa ngēra'wē tsa dzee tsa ta sa sēkēree. ²⁸ «A Di, fē bamaa dzēti slēn tsa gha» nē ya» kē.

Dzēghwa, ma kē gaka mēli ndē kaa zlēbanci kwēma sēkē mē ghwēmē ki na: «E fati bama ti, ta zhini dzee mētsēhē fē dzēti ka yēwēn difa» kē.

²⁹ Ma kē vērēm tsa tē pētsa va gwa'a sa favē na gaka mēli va na: «Fam mēli van sa gērgērēy na» kē ghēshi. Ma kē nihwēti mbē shi na: «Am, awē, mēli *ndē kwal tsa Hyala na sava gēzanci na kwēma» kē ghēshi.

³⁰ Ma kē Yesēw na: «Ma gaka mēli favē ghwēy vay, ta kwēmee sēkēta naw, ēhēj, war tē ghwēy na.

³¹ Avānāy vēghwē tsa dza Hyalaa basē ngwēvōē dzēkēn mbēzli tē hidī ti ki. War sēnzēnva dza na ta banti mazē tsa tē hidī ni tsa. ³² Ghala pētsa dza mēndi vaa kafara vēgha tsēmōy, ta harēhwē mbēzli dzee dza gwa'a gwa'aa dzēvōghee» kē Yesēw. ³³ Ma mbē kwēma gēzēkē na va tsēgha na kiy, ciy citōpē na gēla mēti dza na ta mēti.

³⁴ Ma kē vērēm tsa tifa va ngēci na: «Sa ka *Kōristēw Ntsa tivē Hyala sēkēyēy, war tifa dza naa nza tē ghwēmē ta kwa ndimndim, kē kwēma bōnivē ghēy mbē zliyahi kwēma ghēy pēhēpēhē na. Zhini ma pē gha bā na: «Ghala pētsa dza mēndiy kafay Zēghwē yakē ndē ngērīy dzēvōgha tsēm» pē gha. A ndē na Zēghwē yakē ndē ngērī tsa va difa kia?» kē ghēshi. ³⁵ Ma kē Yesēw na: «A mbēzli ni, nana diy, ghwēlay na wāj pi mbē ghwēy ta vici jēw. Mbatsēm dza ta wāj pi tsa va, vantaa kwēli sēkēkē kēlēhwējwēy. Sa nzanay, ntsaa dza mbē kwēli na, ka sēnāy na dzēghwa tē pētsa kēdī na sēdā ciw. ³⁶ Va tsēgha kiy, wēzēba zlēbavē ghwēy wāj pi tsa va ghala pētsa nza na tsa ghwēlay lē ghwēy di. Ta mbē ghwēy zhēghējwēy ka mbēzli mbē wāj pi» kē Yesēw.

Ma sa gēzanti Yesēw kwēma va tsēgha na, mba'a dzay kōrakē, dzaa mbēy vō shi.

*Zlēbavē kwēma Yesēw mbēzli *ka Zhēwifēw*

³⁷ Di ghēshiy bānavē nēfer shi kaa Yesēw, ya tsēgha nzana, mba'a ghēci mēmēnēhwē shi dimēdimē ni dāj kwa kwēma shiw. ³⁸ Ma mēnti ghēshi tsēghay, ta mbē kwēma niy gēzēkē ndē Hyala *Ezay va mbē zliyaa dzēghwata kwa, a kē niy niy:

A Hyala kwa slēkēpē, wa ntsaa zlēba kwēma gēzē ghēy kia?

Kaa wa cinti gha bērci kētipē gha li kia Ndē slēkēpē?

kē Ezay niy ni.

³⁹ Zhini bā mba'a Ezay gēzēkē nda sa wana bānavē ma ghēshi nēfer shi kaa Yesēw, a kēy:

⁴⁰ A Hyala ghwēlfay mētsēhi shi, mba'a dējday mēhērli shi.

Tawa ghwēlfay na mētsēhi shiy, ēntaa ghēshi nay pi.

Tawa dējday ma mēhērli shiy, vantaa ghēshi sēnata kwēma,

«Zhini öntaa ghëshi zhiniy zhëghövaa sækëä dzövöghee, gar mbayee zhiniy mbälantishi dîba» kə Hyala, kə Ezay.

⁴¹ Sa wana gözə Ezay kwëma va tsəghay, sa nzana, mba'a ghëci nay dikə tsa mëni Yesəw. Na gözə na kwëmaa dzəkən tsəgha.

⁴² Ya tsəgha nžə kiy, ðanj niy nza nihwëti mbə mbözli dikə dikə ni mbə ka Zhəwifə, mba'a ghëshi ðanavə nefer shi kaa Yesəw. Kala ði ci ghən tsa shi ghëshiy səvəri bazhə bazhə. Sa hazlëni ghëshi va *ka Farisahi, vantaa ghëshi ðantishi səvəri mbə ciki ðasəva tsa shi. ⁴³ Sa nzana dîba fal tsa falshi ke ngəri ghëshi niy ði kaa fal tsa Hyala.

Kwëma gözə Yesəw dza naa sla ngwövəä dzəkən mbözli

⁴⁴ Dza Yesəw ka gözə kwëma zlanjlan, a kə na: «Favə tə ghwəy, ya wa ntsaa ndara nəfə tsa ciy, kaa ngəra kwətira ndara na nəfə tsa ciw. Aa ðanavə nəfə tsa ci kaa ntsaa ghwënikəra kwərakwə. ⁴⁵ Mba'a kə ndə naray, a ntsa va nay ntsaa ghwënikəra kwərakwə ða. ⁴⁶ Yənəy, nja wanj tsa mbərə kaa mbözli sækərəe tikə tə hidî. Vantaa ntsaa ndara nəfə tsa ci nžəy mbə kwəsli. ⁴⁷ War mba'a ndə favə kwëma gözee, dza na kala ði fəti ghëci tiy, yən dza naa ðanci fəti na tsee ghənəw. Sa nzanay, sækərəe ta ðasə ngwövəä dzəkən mbözli tə hidî niw, war ta mbəlishi sækərəe.

⁴⁸ Ma ntsaa zhiniða ghən kala ði zləða kwëmee ghëciy, a ntsaa dzaa ðasə ngwövəä dzəkən tîba. Kwëma gözee na dza naa sla ngwövəä dzəkən ndə fəca dza hidiy kərə. ⁴⁹ Sa nzanay, nahwëti kwëma tarəvee gözəkə læ bərceə tîfav. War kwëma Dirə tsa ghwënikəra va na sava. Ghëci ka naa gəzara kwëma, na kee gözə ya na kee canshi kaa mbözli nžə gwa'a. ⁵⁰ Kwëma gəzanwəy na va mëni nžəy, e sənay, kwëmaa dzaa ðanjwəy piy tsa kəðî ma na. War kwëma gözəkəra Dirə dzee gözə gwa'a tsəgha» kə Yesəw.

13

Yesəw yabanshi shidshid mbözli ta səða ci

¹ Dzəghwa ki, sa tərə hi kwëtij ta vici *makwaghwa Pakə ki na, mba'a Yesəw sənay tsəgha, vəghwə tsa ci na sava sækəy na ta ðarvay ghëciy zlashi hidî ni, ta dzay dzəmə ghwəməä dzövəgha Dəy, kə. War mbə ði mbözli ci tikə tə hidî ni ghëci niy nza ki, war tsəgha ghëci mbə ðishi pa' tə kwa kəni vici.

² Ma hetihwer va na, mba'a kar Yesəw læ mbözli ta səða ci ðasəshi ta zəmə shiy, ghalabay *ndə jaka tsa Hyala fanambə kwëma nga ðafa ta Yesəw mbə nəfə tsa Zhəwdasə, zəghwə Shimanjw Isəkariyətə na naci ki.

³ Ma na Yesəw na, aa sənay naci, sa nzana, ntsaa sækə vəgha Hyala ghëci, zhini ta zhəghəva ghëci dzaa zhövəgha dîba. Aa sənay a Hyala zlatanəv shiy gwanashi ngəci mbə dəvə ci, kə.

⁴ *Wakəvə na kaf kafəy sati tə pi zəmə shiy, dza na kwərat sərämti tsahwəti kwəbanj kən ghən ci lanj ðəvə kadibəl, mba'a pəhəti təti ci. ⁵ Dza na ngənə tivə yam kwa tasaw, mba'a ghati yabanshi shidshid mbözli ta səða ci li shi. Sadamtishi sadamtishi ghëci kaa shidshid shi va læ kadibəl tsa titi ci va.

⁶ Ma sa tsəhəy na tə Shimanjw Piyer ki, tsa' kə ta yabanci shidshid' ci na: «A Ndə sləkəra, a gha yabəra shidshid'ee, pə gha na? Əm, tibaw!» kə Shimanjw. ⁷ Ma kə Yesəw na: «A Piyer, kadiw na gha di. Ma kwəma nata gha na yən mənī sənzənvay, ka dza ghaa mbay favə nana diw. Ma kwa kwəma jəwəy, ta favə dza gha» kə Yesəw. ⁸ Ma kə Piyer na: «Am, awə, ya tsəgha nzəy, zləbatee na nee ghaa yabəra shidshid' yaw» kə. Ma kə Yesəw na: «Ma ghənzə tsəgha, gha kala zləbati yən yabəra shidshid' ghay, ə dī ma gha kwəməvə ya nimaba shiy vəya» kə. ⁹ Ma kə Shimanjw Piyer sa gəzəkə Yesəw tsəgha na: «Ma ghənzə tsəghay Ndə sləkəray, ka dza nna nza war shidshid'ee shi dza ghaa yabəra gwa'a tsəghaw, wəzəba yabəra gha lə dividivishi, lə ghən tseyey gwa'a na» kə. ¹⁰ Ma kə Yesəw na: «Na ntsaa pishivay gwanata vəgha ci dəwdəwəy, ka maw məndiy pi ghwəla gwanata vəgha ciw. War pəshanamti ma məndi shidshid' ciy, mək na tsəgha. Ghwəyəy, dəwdəw nza ghwəy. Nanzə kiy, ghwəy gwananjwəy na dəwdəwəw» kə Yesəw. ¹¹ Sa nzana, mba'a sənay lə ntsaa dzaa nga dafa ti tifa mbə shi, va tsəgha gəzə na: «Ghwəy gwananjwəy na dəwdəwəw» kə.

¹² Dza Yesəw sa kədiy na lə pi shidshid' mbəzli ta səfa ci, mba'a zhanakən kwəbanj tsa ci, das nzəyəy tə pi zəmə shiy. Ma kə kaa ngəshi na: «Favə gəla kwəma məntənjwəy ya na ghwəy na? ¹³ Ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy ka naa ni: “A Metər” pə ghwəy, zhini “A Ndə sləkənjəy” pə ghwəy ni ngəra. Tsəgha ghənzə katanj ba, sa nzana, Metər tsa ghwəy yən, zhini Ndə sləkənjwəy yən ba. ¹⁴ Njana nzana, yən Ndə sləkənjwəy, zhini yən Metər tsa ghwəy, dzəghwa ka yabənjwəy shidshid' ghwəyee kiy, tsəgha ka ghwəy məmənī kwa jipə ghwəy kwərakwə ki, ka yayabə shidshid' ghwəy. ¹⁵ Kwal na sava citənjwəy ya, ma nza ghwəy mbə mənī tsəgha kaa ghən tsa ghwəy njasa məntənjwəy ya va kwərakwə. ¹⁶ Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ndə ghəra sləni tsa tanjəti ntsaa ghəran ci na va sləni tifa tə dikəw, ka mbə ntsa ghwəni məndiy tanjəti ntsaa ghəwəni tə dikəw, ava tsəgha na. ¹⁷ Sana sənzənvay, a ghwəy sənata kwəma va gwa'a. Mbəzli təfanatishi Hyala miy dza ghwəy nza, ghwəy kə fəti ghən ta mənī nzə.

¹⁸ Ya tsəgha nzəy dzəkən ghwəy gwananjwəy gəzee kwəma vaw. E sənashi nefer ni tərətəe va mbəzli. Əy ma difa na, wəzəba nza na mba'a kwəma gəzəva va mbə zliya dzəghwata kwa na. Saa ni va: “Ntsaa zəmə ghəy dafa li kwa kwakwa tsa kwətij tsa zhiniy mənīy ka ndə ghəra tsee” kə, kə məndi. ¹⁹ Ə gəzanjwəy ya sənzənvayata ghala vici va ghwəla ta məniva. Sa ka shi va mənishi kiy, ma nza ghwəy mbə sənay, yən na ntsa nzee ghəci, pə ghwəy. ²⁰ Ə gəzənjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ma ntsaa zləbavə ntsa ghwənav yay, yən də'wə ghən tsee na sa zləbavə na va kwərakwə. Ntsaa zləbavəra na, ntsaa ghwənikəra va na sa zləbavə na kwərakwə ba» kə.

Yesəw lə Zhəwdasə tsa dza vaa nga dafa ti
(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-23)

²¹ Ləy hwəm sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a məhərli ci sətə. Ga' ghəci ta gətə kwəma, a kə na: «Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, tsəgha na, a tsahwəti ndə mbə ghwəy kwətijəy, ta nga dafa dza na tə ya, ta kəsəra məndi» kə. ²² Mba'a mbəzli ta səfa ci ghati nighəva kwa

jipø shi, ka dædæw kwa jipø shi nda dzækæn tsama mbø shi gøzø Yesøw kwøma va. ²³ Mbø mbøzli ta sødfa ci va kiy, a ntsa dī na niy nza tība vøgha. ²⁴ Ga' Shimanjw Piyer ta mæla'wø gøzanci kaa ntsa dī Yesøw va lø mætsø, a ghæci dæw kwøma va vø, nda dzækæn tsama ndø mbø shi gøzø na kwøma va. ²⁵ Dza ntsa va kwørakwø ki, kæt kætøghøvay dzøvøgha Yesøw, ka dæw, a kø na: «A Ndø slækønøy, tsama ndø na savaa?» kø. ²⁶ Ma kø Yesøw na: «Kadiw, avee taa nga penj ta mbøzø er dzøti ta banci kaa ndøy, ntsa dzee vaa bancyi, ghæci na» kø. 'Wakøvø na, ba'wø ngavø penj ki, dza bøkø mbøzøvø er ti, tsan banavø kaa Zhøwdasø, zøghwø Shimanjw Isøkariyøtø. ²⁷ War sa bøvø Zhøwdasø penj tsa va tsøgha na, gwa'a, mba'a ndø jaka tsa Hyala dzay dzømbø nøfø tsa ci. Ma kø Yesøw ngøci ki na: «A Zhøwdasø, ca mbata gha tantan, møni kwøma tarø gha va møni nzø!» kø. ²⁸ Dzøghwa hashi, mbøzli nza ghøshi li shi mbø zømø shiy hashishi, ntsaa sønay tība nda tawa gøzanci na kwøma va tsøgha ngøciw. ²⁹ Ma kø zøzø kwøma nihwøti mbøzli mbø shi na: «Nda sa nzana va, Zhøwdasø ntsa fø ghøshi gøna vø, na gøzanci Yesøw a ghæci dza ta pa shi dī ghøshi ta kwøma *makwaghwa Pakø, aw na, a Zhøwdasø bønshi nihwøti shiy kaa mbøzli ka ndrøma bærkø shiki» kø ghøshi. ³⁰ Ma Zhøwdasø naci ki, war sa bøvø na penj tsa nganati Yesøw vaa dzøti døvø ci tsøgha na, nza'jøw del søvøriy. Pi høvir na ghalaba.

Yesøw gøzanshi nahwøti kwøma 'war'war na kaa mbøzli ci ta nøw ghøshi

³¹ Ma sa søvøriy Zhøwdasø ki, ma kø Yesøw kaa niy tømbo mbøzli tība ki na: «Nana kiy, a dikø tsa mønee yøn Zøghwø yakø ndø ngøri cikøvøriyay tø ngwøla, mba'a møndi sønay dikø tsa Hyalaa søvøri mbø ya dība. ³² Njana nzana mba'a dikø tsa Hyala citøvay søvøri mbø ya tsøgha kiy, ta citøpø dikø tsee yøn Zøghwø nzø dza Hyalaa dzaa søvøri mbø dæ'wø ghøn tsa nzø, sønznøvanata, ka dzaa nzay nzaw. ³³ A ndrøzhi ya, vøghwø jøwø tsøtsø tøzø nzøy tsa ghwømmø lø ghwøy. Ma løy hwøm jøwøy ta palara dza ghwøy. Avee taa zhiniy gøzanjwøy kwøma nja kwømaa niy gøzøhwee va kaa *ka Zhøwifø dība, sa niy nø ya va ngøshi: "Ka dza ghwøy mbyay tsønøjwøy tø pøtsa dzee vaa dzaw" pøn.

³⁴ Sana sønznøvay, avee taa gøzanjwøy nahwøti kwøma 'war'war na, nza ghwøy møni: "Dim ghøn tsa ghwøy kwa jipø ghwøy. Njasa dīnjwøy ya vay, tsøgha pø ghwøy dī ghøn tsa ghwøy kwa jipø ghwøy kwørakwø. ³⁵ Mba'a a pø ghwøy dī ghøn tsa ghwøy tsøghay, ghalaba na ta sønay dza møndi, mbøzli ta sødfø nza ghwøy, kø møndi» kø Yesøw.

Yesøw mbø gøzø vøraslø tsa dza Piyer ta vøraslø

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

³⁶ Dzøghwa Shimanjw Piyer ka dæw kwøma va Yesøw, a kø na: «A Ndø slækønøy, kwøma dza gha ta dzanja baya?» kø. Ma kø Yesøw ki na: «Ta dzara dzee, pøtsa dzee va ta dzøtiy, ka dza gha nøwvøraa dzøti nana diw. War kwa kwøma dzaa nza» kø Yesøw. ³⁷ Ma kø Piyer na: «Wa shiy mønishi nø gha: "Ka dza gha nøwvøra nana diw!" pø gha kīa? Gwa'a gwa'a gwømantøvaree ta ndøghø ya kwøma gar møti ndø mbø na na, war yan, pøn taa ni, tø mbærkø kwøma gha» kø. ³⁸ Ma kø Yesøw na: «Zlata nava kwøma di! Katanj gwømantøvanja gha sana ta zløba ya møti tø mbærkø

kwəmee na? Ə gəzanəe, ta na navay, tsəgha na, ndatsə ka ngələkə gha way, gha zhənti vərəslə: “Sənay tsava ndə yaw, sənay tsava ndə yaw” pə gha, mahkan səfa» kə.

14

Yesəw na kwal tsaa dzaa bəghə ndəə dzəvəgha Hyala

¹ A kə Yesəw kaa mbəzli ta səfa ci na: «Ka dza her ghəwəy ma, bənavəm nefer ghəwəy kaa Hyala, mba'a ghəwəy ndara nefer ghəwəy difa. ² Ma mə ghwəmə kəghi tsa Dirəy, dən na pi nzəy məba. Ta dzara dzee dzəmə ta gwəmantəwəy pi nzəy. Mee kala pi məba tsəgha nzay, ka dzee gəzanəwəy na: “Ta dza dzee ta gwəmantəwəy pi” pənəw. ³ Ma sa kee dza mba'ee dzəmə gwəmantəwəy pi gwa'a kiy, ma nzee zhəghəvaa zhəkə ki, ta pəməwəy dzəməə dzəti pətsa dzee vaa nza. Ta mbə ghəwəy nzəy kwərakwə vəghee tə pətsa nzee. ⁴ A ghəwəy sənay kwal tsaa dzaa dzəti pətsa dzee va kwərakwə» kə Yesəw.

⁵ Ma kə Təmasə na: «A Ndə sləkəpə, a sənay ghəy dzəti pətsa dza ghaw na, njaa njaa ka ghəy sənay kwal nə gha shəka?» kə. ⁶ Ma kə Yesəw na: «Yən na kwal tsa katan tsa, sa dza mbəzliy kwəmavə piy tsaa kədi ma kwa. Tsahwəti ndə tifa dzaa tsəhə vəgha Dirə Hyala mə ghwəmə, kala war dzar kweyew. ⁷ Mba'a pə ghəwəy sənara kiy, ta sənay Dirə dza ghəwəy dza ghalaba kwərakwə ki. Ya sana sənənvanata tala na, a ghəwəy nay, mba'a ghəwəy sənay» kə Yesəw.

⁸ Ma kə Fəlipə na: «A Ndə sləkəwəy, citəwəy Didi tsa va, war məkəwəy dza navaa nza tsəgha» kə. ⁹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Njaa pə ghaa Fəlipəwə? Mbəradzəmmə ghwəmmə lə ghəwəy na, kala sənara gha na? A sənay ma gha, ntsaa nara na, aa nay Didi, pə gha shəkəna? Njaa njaa ka gha zhiniy gəwə na: “Citəwəy Didi tsa va” pə gha difa kia? ¹⁰ Wa ə zləbati ma gha kwəma nza tsa nza na, yən na mbə Dirə, Dirə kwərakwə na, mbə ya ghəci na? Kwəma nja sa kee naa gəzanəwəy, vəya də'wə ghən tsee səəkə naw. Ma shi mənəe vay, Dirə mənishi na mbə ya, sa nzana mbə ya ghəci.

¹¹ Zləbatim kwəma gəzanəwəy ya va, sa nə ya va: “Ka ndə kwətij mənijəy ghəy lə Dirə, mbəya ghəci, dzəghwa mbee kwərakwə” pən. Kala tsəgha na, mba'a ghəwəy zləbati tə mbərkə sləni ghəree na tala tala.

¹² Ə gəzanəwəy ya, ta na navay, tsəgha na, ntsaa ndara nəfə tsa cij, ta ghəra sləni dza na njasa ghəree na. Zhini tərəwəba na ci va sləni dza naa ghərahwə dzaa nza difa. Sa nzanay, ta dzara dzee dzəvəgha Dirə.

¹³ Ghalaba ki ya nimaba shiy dza ghəwəy dī dəw lə slən tseyey, ta ndanəwəy shi dzee dza. Ta mbee cinti njasa nza dikə tsa Dirə kaa mbəzli. ¹⁴ War mba'a pə ghəwəy dəw shiy vəya mbə slən tseyey, ta mənijəwəy shi dzee» kə Yesəw.

*Yesəw gəzəpə kwəma *Safə tsa Hyala tsa dza naa ghəwəni səəkə kaa mbəzli*

¹⁵ Ma kə Yesəw difa na: «War mba'a pə ghəwəy dītəra tsərtəwəy, ta dī fəti dza ghəwəy ta kwəma gəzanəwəy ya. ¹⁶ Ta cə'wə dzee dza va Dirə a ghəci ghəwənikəwəwəy tsahwəti ndə ta kəətijəwəy, Safə tsa ci dəwdəw tsa. Ma nza ghəci nzəy tifa lə ghəwəy ya pa hwəmba. ¹⁷ Safə tsaa cipə na

katanj na kwøma. Ma na mbøzli tø hidfi na nashi kiy, ka kwømavø ghøshi, sa nay ma ghøshi mba'a sa sønay ma ghøshiw. Ghwøy ta na tsa ghwøy ghøn kiy, a ghwøy sønay wøzø. Sa nzana ntsa mbø ghwøy ghøci, mbø nzøy ghøci jakøjakø læ ghwøy.

¹⁸ Ya tsøgha nzøy, ka dzee dzaraa zlanjwøy kwøtijnwøy nja mæzhitiw. Ta zhøghøva dzee zhikøø zhøvøgha ghwøy. ¹⁹ Kwa kwøma jøwøy, ka dza mbøzli tikø tø hidfi naraw. Ghwøy na na ghwøy kiy, ta nara dza ghwøy dza. Sa nzanay, mbø piy nzee. Dzøghwa mbø piy ghwøy taa nza kwørakwø. ²⁰ Ghala pøtsa va sa ka vøghwø tsa va tsøhøyø, ta sønay dza ghwøy mbø Dirø nzee, mba'a ghwøy mbø ya, zhini yøn na mbø ghwøy, pø ghwøy.

²¹ Ma ntsaa føti ghøn ta kwøma gøzøkee, dza na mba'a køsøvø ka di føti tiy, tsava ndø na saa dirø. Ta di ntsaa dirø dza Dirø kwørakwø ki, zhini tsøghøe dzaa di ba. Ghalaða ki na, ta cinti ghøn tsee dzee kaa tsava ndø» kø.

²² Ma kø tsahwøti ntsa har mændiy Zhøwdø, mbøøkøy Zhøwdasø Isøkariyøtø na: «A Ndø sløkøpø, njaa njaa dza nava kwømaa møniva dza ghaa citi ghøn tsa gha kaa ngønøy, ma nihwøti mbøzli tø hidfi na, kala dza ghøshiy mbay nanja nashi kia?» kø. ²³ Ma kø Yesøw na: «Ma ntsaa diray, a ta køsøvø kwøma gøzøkee, ka di føti ti. Ta di ntsa va dza Dirø. Ghøy læ Dirøy, ta sækø dza ghøy vø, ta nzøy ghøy læ kar ntsa va gwa'a. ²⁴ Ma na ntsaa dirø may, ka di føti na ta kwøma gøzø yaw. Kwøma nja kwøma nzee na mbø gøzø nø sana favø ghwøyø, kwøma gøzee dø'wø ghøn tsee naw, kwøma gøzø Dirø tsaa ghwønøkøra va tikø na sava.

²⁵ Ø gøzanjwøy ya shi va gwanashi, ghala vøghwø tsa nzee ghwølara mbø ghwøy. ²⁶ Løy hwøm shi vay, a Dirø dzaa ghwønøkønjwøy Safø tsa ci dæwdew tsa ta køtijnwøy. Ma nza ghøci bønijnwøy kwøma va gwanata, ka zøzønjwøy nahwøti kwøma gøzanjwøy ya gwanata. ²⁷ Avee zlanjwøy mbø zørkø, zørkø tsee na sa ndanjwøy ya va. Njasa ka mbøzli tø hidfi vaa bø kaa mbøzli bønøy ya tsee zørkøw. Ka dza her ghwøy ma, ka hazlønø ghwøy ma. ²⁸ Njasa niy favø ghwøy va yøn gøzanjwøy: "Ta madfi dzee dzara, nanzø kiy, ta zhini dzee zhøghøvaa zhøkøø dzøvøgha ghwøy" pøn niy niy, mba'a pø ghwøy dirø na, ta vøshi dza ghwøy tøरण, sa dzee ta dzaa dzøvøgha Dirø. Sa nzanay, a Dirø tanjøtøra tø dikø. ²⁹ Ø gøzanjwøy ya kwøma va sana ghala nanata di. Ma sa ka na mønøta ki na, nza ghwøy mbøø zløbavø kwøma va. ³⁰ Ka zhinee gøzøhwø kwømer læ ghwøy ghwøla døn dønøy, sa nzanay, mbø sækø na mazø tsaa sløkø hidfi ni. Børci vø dzøkøn yaw. ³¹ Ya tsøgha nø kiy, wøzøða sønay mbøzli tø hidfi gwanashi, e di Dirø tøरणw, mbø mønø shi gøzara na nzee gwa'a, kø ghøshi.

Satim dzammøm tikø!» kø Yesøw.

15

Yesøw na døjw fø tsa katanj tsa

¹ Ma kø Yesøw ba na: «Yøn na døjw fø tsa katanj tsa. Dirø na, ndø za tsaa sløkø vøh føhi va. ² Ma døvøø dzaa yati ma ya, mbø dividiviy dzaa hashi tø ya gwa'ay, ta køslamtishi dza Dirø sækwa tø ya. Ma naa dzaa yati ya døvø na, ka na dza mba'a gwømati slahø nava døvø wøzø ki,

nza ghənzə mbəə gwəməvə ya na wəzə na ya, taŋ na kwa taŋa va. ³ Ma ghwəy sana kiy, mbəzli gaga ni, gwəma gwəma ni, nza ghwəy gwanəwəy, tə mbərkə kwəma banavəŋwəy ya na. ⁴ Jakəŋwəyəm wəzə lə ya, njasa nzeə va jakəjakə lə ghwəy. A ghwəy sənay kiy, ka mbə dəvə fəə yati va kwətita, kala ghənzə tə dəŋw tsa pəsəta na va tiw. Ava tsəgha nza ghwəy kwərakwə ki, ka dza ghwəy mbəə mən̄ti shiy dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala, ghwəy kala jakəjakə lə yaw.

⁵ Yənəy, yən na dəŋw fə, ghwəy na, dividivi tə ya. Ma ntsa jakəy lə yay, tsəgha nzeə jakəjakə li kwərakwə, ta yati ya dza na dāŋ. Kala jakəŋwəy pə ghwəy lə yay, ka dza ghwəy mbay mən̄ti ya namaḃa kwəməw. ⁶ Ntsaa kama jakəjakə lə yay, ta ndəghamti tsava ndə dza mən̄diy dza, njasa ka mən̄di vaa ndəghamti dəvə tə fə, sa ka mən̄diy slanti, nza ghwəlita. Ma gala niva shəghwə dəvə fəə nza kiy, nahwəti kwəma shi tifa, kala ḃasəshi ta pəhə ghwə li shiw. ⁷ Mba'a pə ghwəy jakəŋwəy lə ya, mba'a kwəmee nzəyta mbə ghwəy wəzəy, ghalaba na, dəwəm shiy ya nimaba shiy na shi di ghwəy vəya gwa'a, ta kwəməvəshi dza ghwəy. ⁸ Sa ka ghwəy cikəvəri kwəma wəzə na mən̄i ghwəyəy, ghalaba dza ghwəy nza ka mbəzli ta səfəe karkar ni. Mba'a pə ghwəy mən̄ti tsəghay, a mbəzli dzaa nay dikə tsa Dirə kwərakwə ki. ⁹ Ma yənəy, mbə dīŋwəy nzeə njasa dīra Dirə va kwərakwə. Garəŋwəyəm tə dī tsa dīŋwəy ya va ya hwəmba. ¹⁰ Mba'a pə ghwəy dī fəti ta kwəma gəzəkəŋwəy ya mən̄i nzəy, a ghwəy garəŋwəy tə dī tsa dīŋwəy ya va ya hwəmba dī naa gəzə. Njasa deə va fəti ta kwəma gəzara Dirə mən̄i nzə, mba'ee garəda tə dī tsa Dirə va ya hwəmba.

¹¹ Ma gəzəŋwəy ya kwəma va tsəghay, ta mbə vəshee təhayŋwəy nefeə ghwəy. Ma nza na ghwəy vəshi kərn̄iy yəmayvata kwərakwə ki. ¹² Ma nə ya kaa nee kwəma gəzəŋwəy ya, ta mən̄i ghwəyəy: Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, njasa dīŋwəy ya va kwərakwə. ¹³ A ghwəy sənay, tsahwəti dī tifa ndəə cikəvəri ka taŋəti məti zləḃati ndə tə mbərkə madigahiyəw. ¹⁴ Ma ghwəy ki, mba'a pə ghwəy mən̄i kwəma njasa gəzəkəŋwəy ya vay, madigahiraa gə ghwəy. ¹⁵ Ka dzeə harŋwəy ka ghərada sləni ghwələw. Madigahira dzeə harŋwəy. Sa nzanay, ndə ghəra sləni tsa ndə na kar naa sənashi shi ka Ntsaa sləkəə mən̄iy. Ma ghwəy na na ghwəyəy, cəke' banavəŋwəy ya shi citəra Dirə, va tsəgha harŋwəy ya ka madigahira. ¹⁶ Sanay, ghwəy təravəra naw. Yən na saa təravəŋwəy, ta nza ghwəy ka mbəzlee. A ndəŋwəyee sləni, nza ghwəy dza ta ghəra, nza sləni va mbəə dza kwa kwəma kwa kwəma ka kəəti mbəzli ta kwəməvə piy tsaa kədi ma. Ghalaba ki na, nza Dirə ḃəŋwəy ya nimaba shi dza ghwəy dəw və mbə slən tsee ki. ¹⁷ A nə ya kaa kwəma gəzəŋwəy ya ta mən̄i ghwəy kiy: 'Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy, nə ya' kə Yesəw.

*Ka dī mətəə kar Yesəw lə *mbəzli ta səda ci mbəzli tə hid̄iy*

¹⁸ Ma kə Yesəw ḃa na: «Mba'a pə ghwəy nay kala dī mətəə ghwəy mbəzli tə hid̄iy, sənay tə ghwəy nee mətəə na sa 'wa ghəshiy dī ma, pə ghwəy. ¹⁹ Mba'a pə ghwəy niy nza jakəjakə lə mbəzli tə hid̄i ni nza, ta dī mətəə ghwəy niy dza ghəshi nza, sa ka ghwəy nza ka mbəzli shi. Ma sa nzana ki, mba'ee təravəŋwəy, harkəvəriŋwəy səvəri mbə mbəzli tə hid̄i, mba'a ghwəy mən̄iyəy ka shi ya nana, kala kama ghwəy jakəjakə li shiy,

15:3 15:3 13:10 **15:4** 15:4-5 6:56; 15:7, 10, 16; Rm 11:17-18; 2Kwər 3:5; 4:7; 12hŋ 2:6, 28; 3:6, 24
15:6 15:6 Mt 7:19 **15:7** 15:7 15:16 **15:8** 15:8 14:13; 17:1 **15:9** 15:9 13:1; 5:18 **15:10**
 15:10 14:15 **15:11** 15:11 16:22, 24; 17:13; 12hŋ 1:4 **15:12** 15:12 13:34; 12hŋ 4:11 **15:13**
 15:13 10:11 **15:16** 15:16 14:13; 15:7; 16:23-24; Mt 18:19; 12hŋ 3:22; 5:14-15; tərə: Zhŋ 6:70; 13:18
15:17 15:17 13:34 **15:18** 15:18 7:7

va tsøgha dī ma ghøshi mətšə ghwøy. ²⁰ Talay, njaa niy nə ya kaa ngøñwøy shøka? E niy gøzanwøy: “Ndø ghøra sløni tsaa tanøti ntsa ghøranci na va sløni tība tø dikøw” pøn basaa. War mba'a kə ghøshi niy dī fəti ta kwøma gøzanshee nzay, tsøgha dza ghøshiy dī fəti ta na ghwøy nza kwørakwø. Njasa niy sara ghøshi va ngraa'wøy, tsøgha dza ghøshiy sanwøy kwørakwø ba. ²¹ Kwøma dza ghøshi vaa məmøni tsøgha na lə ghwøy gwa'a kiy, war tø mbərkee dza naa nza. Sa sənay ma ghøshi ntsaa ghwønīkøra. ²² Kalaa niy søəkøree nza, kalaa niy gøzanakøshi kwømee nzay, ka nza fəti vø shi nzaw. Njana nzana mba'ee gøzanakøshiy, kwal vø shi ta banti fəti kən ghøn shi mbø kwøma va ghwølaw. ²³ Ya wa ntsaa dī ma mətšə yay, mətšə Dirø na sa dī ma na kwørakwø. ²⁴ Mbala kalaa søekøe mønti sløni dimødimø na mbø shi, sa søkø ma ghøshiy nay tsahwøti ndøø mbata mønti nzay, ka nza fəti vø shi ya jøw nzaw. Njana nzana nana ki, mba'ee ghøratī sløni va tsøgha, mba'a ghøshi nata njasa nzana, zhini tapø ghøshi ta dī ma kwøma ghøy lə Dirøy, a fəti vø shi. ²⁵ A mønta nava kwøma tsøgha, ta mbø kwømaa niy tsaslitī møndi va mbø zliya kwøma shi pøhøpøhø naa dzøghwata kwa. Ma kə møndi niy niy: “A kwøma møntee tībaw na, gwøravø møndi kala dī ma mətsee, kə” kə møndi niy niy.

²⁶ Ta søkø dza ndø kəøtiñwøy tsa va, søkø va Didi dzee vøliñwøy. Ghøci na Safø tsaa cipø na katanj na kwøma, vøgha Didi søkø na. Sa ka na søkøyøy, ta ndøgha fəti dza na tø ya. ²⁷ Ghwøy kwørakwø kiy, ta ndøgha fəti dza ghwøy tø ya. Sa nzana, kwasøbee ghwøy niy nza ghala ghava kwømee pa' sənzønva.

16

¹ A gøzanwøy ya kwøma va, vantaatøhwøni tsatøñwøy, mba'a ghwøy zlata nøw kwømee taa nza. ² Ghalabay, ta bantøñwøy dza *ka Zhøwife søvøri mbø ciki basøva tsa shi. Mbø zøzø kwøma shiy, sløniy gwøraa tøbø kwa kwøma Hyalaa mønti ghøy, dza ghøshiy ni, sa ka ghøshi bøkøñwøy. ³ Va wa dza ghøshiy møni shi va tsøgha kiy, sa nzana, kala sənay Dirø ghøshi, kala sənara ghøshi na. ⁴ Avee gøzamtøñwøy shi va sanata, ma sa ka ghøshi madfishi ta møni kwøma tsøgha na va ki na, nza ghwøy zøzøve: “Wa a Yesøw niy gøzanøy kwøma shi ni sham” pø ghwøy taa ni» kə Yesøw.

*Sløni dza *Safø tsa Hyala ta ghøra*

«Va wa niy gøzanwøy mee kwøma va ghala kwatanjatay, sa niy nzana ghwølaree tikø mbø ghwøy dī. ⁵ Nana kiy, ta madī dzee dzaraa dzøvøgha ntsaa ghwønīkøra. Ndø mbø ghwøy døw na: “Kwøma dza gha ta dzaa?” kəw. ⁶ War nefer ghwøy shiy slashi va kwøma va, sa gøzøkøñwøyee tsøgha. ⁷ Na katanj naa gøzanwøy ya, va ghwøyøy, wøzøba dzaree na. Kala dzara pønøy, ka dza ntsaa dza vaa kəøtiñwøy søkøyøw. Mba'a pøn dzaray, ta ghwønīkøñwøy dzee. ⁸ Ma sa ka na søkøy kiy, ta cintishi kwøma møni ghøshi jikir na dza na kaa mbøzli tø hidī, mba'a cintishi na tidīd na kwøma, zhini mba'a cintishi ngwøvø Hyala. ⁹ A *Safø tsa Hyala dzaa cintishi kwøma møni ghøshi jikir na, sa nzana kala ndara nøfø tsa shi ghøshi. ¹⁰ A Safø tsa Hyala dzaa cintishi na tidīd na kwøma, sa nzana

15:20 15:20 13:16 15:21 15:21 16:3 15:22 15:22 9:41 15:23 15:23 Lk 10:16; Zhj 5:23; 12hj 2:23 15:24 15:24 5:36 15:25 15:25 Cem 69:5; 35:19 15:26 15:26 1:15; 5:36; 14:16; 12hj 5:6-9 15:27 15:27 1:14; SløniKY 1:8; 12hj 1:2; 4:14 16:2 16:2 9:22 16:3 16:3 15:21 16:4 16:4 13:19 16:5 16:5 8:14 16:6 16:6 16:22 16:7 16:7 14:16 16:8 16:8 SløniKY 24:25 16:9 16:9 2:23; 5:38; 6:36, 64; 7:5; 10:26; 12:37

mba'ee dzaa dzaraa dzəməḡ ghwəməḡ dzəvəḡha Dirə, kala dza ghwəy nara ghwəla. ¹¹ A dzaa cintishi ngwəvə Hyala, sa nzanay, a Hyala kəsəy mazə tsaa sləkə hidī ni lə fəti tē ngwəvə nə.

¹² Daŋ na nihwəti kwemer vəya ta gəzanwəyshi nanzə kiy, nana di na ka gəzanwəyshi yaw. Ka dza ghwəy mbəə favəshi nana diw. ¹³ Ma dzaa nza ḡhala pətsa dza Safə tsa Hyala va cipə na kataŋ na kwəma səkəyəy, nza bəniwəy sənata na kataŋ na kwəma gwanata. Sa nzanay, kwəma di na njasa təkəti na dza naa səkəkə ta gəzəw. Gwanata tsa kwəma favə na dza naa gəzanwəy, ka gəzanwəy kwəma shiy dzaa səkəkə ta məniva kwa kwəma. ¹⁴ Ta ci dikə tsee dza na njasa nzana. Sa nzanay, kwəmee dza naa bəvə ta səkəkə ḡhəciy gəzanwəy. ¹⁵ Ya nimaba shiy na shi va Dirə gwa'ay, shi ya va ḡhəshi. Va tsəḡha nə ya kiy, kwəmee na sa dza Safə tsa Hyala vaa bəvə ta səkəkə ḡhəciy gəzanwəy, pən» kə Yesəw.

Mbəzli tifəmmə ni

¹⁶ Ma kə Yesəw difa na: «Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma ləy hwəm hi jəw difay ta zhini dza ghwəy nara» kə Yesəw. ¹⁷ Dza nava kwəma mba'a səəti nihwəti mbəzli mbə *mbəzli ta səda ci, mba'a ḡhəshi 'wati dəfəw kwəma kwa jipə shi, a kə ḡhəshi na: «Kwəma ka waa na di ntsa na gəzəmmə nə na: “Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma ləy hwəm jəw difay, ta zhini dza ghwəy nara” a kəa? Zhini ba na: “Sa wanay, sa dzee dzaraa dzəvəḡha Dirə” a kə. ¹⁸ Njaa di “Ləy hwəm jəw” tsa vaa gəzəa? Favə ḡəla kwəma va ḡhwəmmə, nda njaa di na gəzəw» kə ḡhəshi.

¹⁹ Mba'a Yesəw sənay mbə di fəw kwəma na ḡhəshi və, kə. Ma kə kaa ngəshi na: «Kwəma gəzanwəy ya va nə ya: “Kwa kwəma jəwəy, ka dza ghwəy naraw. Ma ləy hwəm difay, ta zhini dza ghwəy nara” pən. Va tsəḡha dəfəw ḡhwəy, kwa jipə ḡhwəy na? ²⁰ Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəḡha na, a ḡhwəy dzaa nay ma, ḡhwəy mbə tihwəni, ka ngəlvə. Ma va mbəzli tē hidī nashi ki na, mbər nava vici dzaa mbəərəta ka vici kwa vəshi. Ma ḡhwəy na ḡhwəy ki na, war tifəmmə. Ma taa nza ki na, mbər ka vəshi nzwəy tifəm tsa ḡhwəy va dzaa mbəərəy. ²¹ Nay ḡhwəy tsəy, mba'a kə vici ya mali lə hwər kətikəvata ndəkəwə ndəkəwəy, kar imbə 'wəshiy nza tē miy nzwəy. War tifəmmə ka naa nza, va zəzə vici ngəra'wə tsaa dza vaa səkəkə dzəkən. Ma sa ka na dza baw, yata kiy, gwa'a nza'jəw dənwəz, ka naa zamti ḡhən ta ngəra'wə tsaa səkəkə va kən, kwataka va vəshi mbə nəfə nzwəy ta zəḡhwə yakəḡhwa na vaa dzəti hidī. ²² Ava tsəḡha nza ḡhwəy sana sənznəva kwərakwə ki, war titifəmmə. Ə na na nzana kiy, ta zhini dzee səkəkə nanwəy. ḡhalabay, ta təhəshi dza nefer ḡhwəy va vəshi tərəŋw tərəŋw. Ndə tifa dzaa mbay bəhwə nava vəshi mbə nefer ḡhwəy ḡhwəla tərəw.

²³ Sa dza vəḡhwə tsa gəzanwəyee tsaa mənuy kiy, shi dza ḡhwəy zhiniy fəw vəya tifa ḡhwəlaw. Ə gəzanwəy ya, ta na navay, tsəḡha na, war ta bəŋwəy shi fəw ḡhwəy dza Dirə dza ya nimaba shiy na ḡhəshi, dəwshi ma ḡhwəy lə slən tsee. ²⁴ Pa' sanay, dəwhwə shiy ḡhwəy lə slən tsee diw. Dəwshim və, ta ndanwəy shi dza ḡhwəy vaa fəw və dza na. Nza vəshi ḡhwəy mbəə kəkəkəta» kə Yesəw.

Miydala na Yesəw dzəkən shi tē hidī

²⁵ Ma kə Yesəw difa na: «Ma kwemer gazaŋwəy ya va gwanashiy, war dzar kwa fir kwa fir gazaŋwəyshee. Ma ta nza ki, sa dza tsahwəti vəghwə tsa vaa səkəyəy, ka dzee zhiniy gəzaŋwəy kwəma dzar kwa fir ghwəla teepəw. Kwəma kən Dirə dzee gəzəŋwəy səvəri bazhə bazhə. ²⁶ Ghala tsava vəghwə sa ka na səkəyəy, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy dza naa dəw shi dī ghwəy va Dirə mbə slən tsee. Ka nə ya, e dzaa cə'wəŋwəy shiy və, pənəw. ²⁷ Sa nzanay, mbə dīŋwəy na Dirə də'wə ghən tsa ci. Mbə dīŋwəy na sa nzana mba'a ghwəy dītəra, ka zləbati səkə və səkəe, pə ghwəy. ²⁸ Vəgha Didi kafee, mba'ee səkəraa kəzəti hidī. Sənzənva kiy, ta mađi dzee tə hidī, ta dzaraa dzəvəgha Didi» də Yesəw.

²⁹ Ma kə mbəzli ta səfa ci na: «A Ndə sləkəŋəy, nana kiy, kwəmaa na gəzəŋəy gha na bazhə bazhə, kala kwəma lə fir mbə. ³⁰ Nana gha ghəy sənay, nahwəti kwəma tifa kala sənata ghaw, pə ghəy. Ya ə dī ndə dəw kwəma va ghay, ka ndə gha mađi ta dəw kwəma va na, gha sənamtī kwəma dī na va dəw. Va tsəgha zləbati ghəy vəgha Hyala səkə gha katan, pə ghəy» kə ghəshi. ³¹ Ma kə Yesəw na: «Əy zləbati ghwəy nana kiw? ³² Ə gəzaŋwəyee, a tsahwəti vəghwə dzaa səkə, ya tsəgha nzəy, a vəghwə tsa va tsəhəy. Ta ndaniŋwəy dza ghwəy kwətīŋ kwətīŋ gwanaŋwəy ka dzaŋwəy dzakə ghyeghyer ghwəy, mbərəkə ghwəy zlara kwətira. Nanzəy e sənay kwətira dzee nzaw. Ghəy lə Dirə dza naa nza. ³³ Ma kwəma gəzaŋwəy ya va gwanatay, ta mbə ghwəy nza lə zərkə mbə nefer ghwəy, sa jakəŋwəy ghwəy lə ya nə ya. E sənay, ta sa ngəra'wə dza ghwəy va mbəzli tə hidī. Ya tsəgha nzə kiy, dikəvaŋwəy tə ghwəy tərəŋw. Na nee ta na tsee ghən kiy, e tədanakən kaa shi tə hidī gwa'a gwa'a, miydalaa mənəe» kə Yesəw.

17

Njasa cə'wə Yesəw ta mbəzli ta səfa ci

¹ Ma ləy hwəm sa gəzamtī Yesəw kwemer va gwa'a gwa'a tsəgha ki na, dza na kaf kafəti kwəma ciy dzəta ghwəmə. A kə na: «A Di, nana kiy, a vəghwə tsee tsəhəy. Citi njasa nza dikə tsa mənəe, yən Zəghwə gha, ta mbee ci tsa gha dikə njasa nzana kwərakwə. ² Gha kiy, a gha ndara bərciy dzəkən mbəzli tə hidī gwanashi, ta mbee bənshi piy tsaa kəđi ma kaa mbəzli fambəra gha mbə dəvee gwanashi. ³ Ma piy tsaa kəđi ma tsa kwəmavə ghəshi vay, sa sənəŋa ghəshi ka Hyala kwətīŋa, katan, mba'a ghəshi sənay, Yesəw *Kəristəw na ntsa ghwənikə gha, kə ghəshi. ⁴ Gwa'a cinte dikə tsa gha njasa nza na kaa mbəzli tə hidī. Dza mba'ee kəđamtī ghəra sləni ndara gha ta ghəra nzə tikə gwa'a. ⁵ Nana kiy Diy, zhanavəra dikə tsee va niy nzee mbə kwa kwəma gha, ghala pətsaa niy nza ghwəm ghwəlam lə gha hidī ghwəla ta 'wa ngava.

⁶ Gwa'a cantəŋee kaa mbəzli tərəkəvəri gha va səvəri mbə mbəzli tə hidī, mba'a gha ndarashi. Mbəzli gha niy nza ghəshi ka shi gha, dza mba'a gha ndarashi mbə dəvee. Mba'a ghəshi dīti fəti, ka mənī kwəma gha ki. ⁷ Sənzənva kiy, gwa'a sənay ghəshi, ya nimaba shiy na ni ya shi kwəmavee na, va gha səkə ghəshi, kə ghəshi. ⁸ Sa nzana mba'ee gəzənshi kwəma gəzara gha ngəshi, mba'a ghəshi zləbavə kwərakwə. Mba'a ghəshi sənay

katarj, vøgha gha madfee ta sөөkө tikө, kө ghөshi, mba'a ghөshi zlөbati ghwөni tsa ghwөnikөra gha va mbө nefer shi.

⁹ Va tsөgha cө'wөnejee ti shi, a gha kөetishi. Cө'wөnejee ta na mbөzli tө hid'i gwanashiw, war ta ni ndara gha va mbөzli mbө dөvee cө'wөnejee, sa nzana mbөzli gha ka shi gha ghөshi. ¹⁰ Ya wa ni ya shi vөya gwa'ay, shi gha na ghөshi. Ni gha shiy gwanashi kwөрakwө ba na, shi ya ghөshi. Sөvөri mbө kwөma shi sөnay mөndi dikө tsee. ¹¹ Yөн kiy, ntsa tikө tө hid'i ni nzee ghwөlaw, ta dzaraa dzөvөgha gha dzee sana. Ma ghөshi na nashi kiy, tikө na ghөshi lө nzөy tsa shi. A Didi tsa dewdew tsa, ndөghwөtishi wөzө lө bөrci mbө slөн tsa gha va ndara gha. A ghөshi mbөө jakөti ghөн tsa shi lө miy tsa shi, ta nza ka mbөzli kwөtiñ ni, njasa nza ghwөm va sөnzөnva kwөрakwө. ¹² Ma yөн mbө nzөy tsa nzөynөy ghөy li shiy, ndөghwө niy ndөghwөshee lө bөrci slөн tsa gha va niy ndara gha. E ndөghwөtishi, tsahwөti ndө tifa mbө shi mba'a zay ya kwөtiñөw. War tsaa niy dza vaa zay, ta mbө kwөmaa niy tsasliti mөndi va mbө Zliya gha mbөradzөө mөnta. ¹³ Sana kiy, ta dzara dzee dzөvөgha gha. Ә gөzamtee kwөma va gwa'a ghala yөн tikөra tө hid'i ni. A nefer shi mbөө tihөshi paf lө vөshee. ¹⁴ E gөzanshi kwөma gha. Dzөghwa kiy, kala d'i ma mөtsө shi mbөzli tө hid'i ni, sa kama ghөshi jakөjakө li shi, njasa nzee va kwөрakwө, kala jakөva ma lө mbөzli tө hid'i ni. ¹⁵ Cө'wөnejee a gha sөөkө bantishi tikө tө hid'iw. Ta mbө gha ndөghwөtishi va *ndө jaka tsa shi cө'wөnejee. ¹⁶ Njasa nzee va, kala jakөva ma lө mbөzli tikө tө hid'i, tsөgha ghөshi kwөрakwө. ¹⁷ Ә pө gha zhөghөtishi, ka mbөzli gha katarj katarj ni, lө kwөma gha va katarj na. ¹⁸ Ә ghwөnashee dzөmbө mbөzli tө hid'i, njasa ghwөnikөra gha vaa dzөti hid'i kwөрakwө. ¹⁹ Lanj bөvee ghөн tsee mba'ee ndanja ti shi, ta mbө ghөshiy nza ka mbөzli gha katarj ni kwөрakwө.

²⁰ Mbө cө'wө cө'wөnejee na difay Didiy, war ti shi kwөtishi gwa'a tsөgha cө'wөnejew, lө ta nihwөti mbөzliy dzaa ndara nөfө tsa shi tө mbөрkө kwөma dza ghөshiy gөzanshi cө'wөnejee gwa'a. ²¹ A Di, ә cө'wөnejee, mөntishi ka mbөzli kwөtiñ. Mba'a ghөshi jakөshi lө ghwөm, njasa nza gha va jakөjakө lө ya, tsөghee lө gha kwөрakwө. Kөөtitishi a ghөshi jakөti ghөн tsa shi, nza mbөzli tө hid'i mbөө sөnay, gha ghwөnikөra na, kө ghөshi. ²² E banavөshi dikө tsa ndara gha va kwөрakwө, a ghөshi mbөө nza ka ndө kwөtiñ, njasa nza ghwөm va lө gha sana ka ndө kwөtiñ. ²³ Yөн na, mbө shi, gha na mbө ya, tsөgha. A ghөshi mbөө mөnishi ka ndө kwөtiñ tsөgha slar slar. Ma tsөghay, a mbөzli tө hid'i dzaa sөnay, gha ghwөnikөra na. Ava gha mbө d'ishi, njasa d'ira gha va, kө ghөshi taa ni.

²⁴ A Didi, mbөzli niy, gha ndarashi na, e d'i ghөshiy nza vөghee, tө pөtsa dzee ta nza kwөрakwө, ta mbө ghөshiy nay dikө tsee. Dikө tsa ndara gha, sa nzana mba'a gha d'itora ghala hid'i ghwөla ta gha ngava. ²⁵ A Didi tsaa nөw kwөma lө kwal tsa nзө, gha sөnzөnvay sөnanja mbөzli tө hid'iw. Yөн na nee kiy, e sөnanja. Dzөghwa mba'a mbөzlee ni sөnay, gha ghwөnikөra na, kө ghөshi. ²⁶ E citөnja kaa ngөshi, ta zhini dzee mөtsөhө ciñja ngөshi d'ifa. Ta mbө d'i tsa d'ira gha vaa tahanayshi nefer shi paf kwөрakwө. Mbө shee taa nza dө'wө ghөн tsee ghalaba kwөрakwө ki» kө Yesөw.

17:10 17:10 15:8 **17:11** 17:11-12 6:39; 13:18; nza ka mbөzli kwөtiñ: 10:30; 17:21-23; Gal 3:28
17:13 17:13 15:11 **17:14** 17:14 7:7; 8:23 **17:15** 17:15 Mt 6:13; 2Tes 3:3; 1Zhñ 5:18 **17:18**
 17:18 20:21 **17:21** 17:21-23 5:18; 17:11 **17:24** 17:24 12:26; 17:5 **17:25** 17:25 1:9-10; 8:55;
 Mt 11:25-27 **17:26** 17:26 17:6

18

Njasa kəsə məndi Yesəw

¹ Ma sa cə'wəti Yesəw cə'wə va kiy, mba'a ghəshi madfishi lə *mbəzli ta səfa ci, ka taŋə dzəvəri tə həl tsa har məndiy Kedərən. Ma pəriŋa taŋ həl tsa va na, mba'a tsa pəriŋa. Dza kar Yesəw lə mbəzli ta səfa ci mba'a ghəshi dzəghwashi kwa tsa va. ² Ma Zhəwdasə, ntsaa ngati dafa va ta kəsə Yesəw kwərakwə na, mba'a sənay pətsa va, sa sənabəshi ghəshi mbə dzəghwa.

³ 'Wakəvə kar Zhəwdasə lə ka sawji mba'a ghəshi madfishi lə mbəzliy ndəghwə *ciki Hyala ghwənashi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə *ka Farisahi. War pəhəpəhə ghaa nashima lə shi mbəz shi, mba'a gərkəwahi lə shehwer, gi'wə gi'wə ghwə ti shi və shi ta dividivi shi. ⁴ Ma Yesəw naci ki na, mba'a sənata kwəmaa dzaa mənivaa dzəkən ghala kwatanata. War sa tsəhashi ghəshi kwa tsa va na, dza Yesəw kət kətəghəvay dzəvəgha shi, ka dəw və shi, a kə na: «A ntsa pəla ghwəya?» kə. ⁵ Ma kə ghəshi na: «Yesəw ndə ka Nazaretə» kə ghəshi. Ma kə Yesəw na: «Ane, yən na sava» kə.

Tifa Zhəwdasə tsaa ngati dafa va ta kəsə Yesəw kwasəbə shi ki. ⁶ Ma sa gəzəkə Yesəw: «Ane, yən na sava» kə na, 'wakəvə ghəshi zhəy lə hwəm lə hwəm tsəgha, dididi səyshi, na'i ghəshi shəkətəvashi tə hidfi. ⁷ Zhini Yesəw ka dəw və shi difa: «A mbəzli ni, a ntsa pəla ghwəy, pə ghwəya?» kə. A kə ghəshi na: «Waa Yesəw ndə ka Nazaretə» kə ghəshi. ⁸ Ma kə Yesəw ngəshi ba na: «E gəzəŋwəy nanzə ghala məcanata, avanaram, yən na sava, pən sa? Ma ghənzə tsəgha, yən kə sa pəla ghwəy katanəy, ə pə ghwəy zlashi nini mbəzli, a ghəshi dzashi» kə. ⁹ Ma sa gəzə na va tsəghay, ta mbə kwəma gəzəkə na va kaa Didiy dzəməytə. Sa niy nə na va: «A Didi, ma mbəzli ndara gha va mbə dəvə yay, zamti ndee mbə shi ya kwətijəw» kə. ¹⁰ Dzəghwa Shimanjw Piyer kaa kafa'i sa nzana və tə pətsa va bəkwə tədikəvəri, pətsə kəsləkəghwa sləmə kwa bəzəmə vəgha ghən ndə ghəra sləni kaa dikə tsa ka ta Hyala. Malkwəsə, kə məndi kaa slən tsa ndə ghəra sləni tsa va. ¹¹ Ma kə Yesəw kaa Piyer na: «A Piyer, zhanambə kafa'i tsa gha mbə kwəbək tsa ci taŋtaŋ. Ka dzee sa ngəra'wə tsa ndara Dirə ta saw nə gha mbə zəzə kwəma gha shəkəna?» kə.

*Yesəw kwa kwəma Anə, dikə tsa *ka ta Hyala*

¹² Dza ka sawji tifa ghəshi lə ntsaa sləkə shi, mba'a ka ndəghwə *ciki Hyala mbə *ka Zhəwifə, pay ghəshi kəsəti Yesəw, mba'a ghəshi pəhəti. ¹³ Dza ghəshi pəm pəmanaghə kaa Anə, kwa taŋa di. Ma Anə tsa vay, shiy Kayifə, dikə tsa ka ta Hyala tə nava piya na. ¹⁴ Kayifə tsa va na saa niy gəzənsahi va kaa mbəzli ka Zhəwifə dikə dikə ni, ma kə na: «Aya, wəzəba mətiy ndə kwətijə na tə mbərkə hwəlfə ghwəmmə» kə niy ni.

Kwa taŋa vərəslə tsa Piyer

¹⁵ Ma ghala pətsa pəmə məndi va Yesəw ta dzəkə ghi tsa dikə tsa *ka ta Hyala tsa vay, mba'a Piyer ghəshi lə tsahwəti ntsa ta səfa Yesəw nja ghəci nəwvə. Ma ntsa vay, a dikə tsa ka ta Hyala tsa va niy sənay. Va tsəgha kwəməvə na dzəkə ghi tsa va kwasəbə Yesəw. ¹⁶ Mba'a Piyer garəy pərikey kwa dəgha naci ki. Mba'a ntsa ta səfa Yesəw va, ntsa sənay dikə tsa ka ta Hyala va səvəriy gəzanta kwəma kaa mali kwa ndəghwə dəgha

18:1 18:1 Mt 26:36

18:2 18:2 12:4; Lk 21:37; 22:39

18:3 18:3 7:32, 45

18:9 18:9 6:39

18:10 18:10 Lk 22:36, 38

18:11 18:11 Mt 20:22; 26:39

18:13 18:13 18:24; Lk 3:2

18:14

18:14 11:49-50

18:15 18:15-16 Mt 26:28

va. Mba'a ntsa va pəməghə Piyer dzakə ghi ki. ¹⁷ Dza maliy ndəghwə dəgha va, tapə ta dəw kwəma va Piyer kəyba ki, a kə na: «A ntsa, tsahwəti ntsa ta səda ntsa gha tsəy?» kə. Ma kə Piyer na: «Am, əhəŋ, ntsa ta səda ci nzee nyew» kə.

¹⁸ Ghalaba ki na, mba'a tasli mənta. Dzəghwa mbəzliy ndəghwə pətsa kəghi lə nihwəti ka sləni kəyba bəkə ghəshi pəhəy ghwə. Ka bəghəzli ghwə va Piyer kwərakwə.

*Anə, dikə tsa *ka ta Hyala mbə dəw kwəma va Yesəw*

¹⁹ Dza dikə tsa ka ta Hyala va, ka dəw kwəma va Yesəw dzəkən kwəma mbəzli ta səda ci, lə dzəkən shi bənipə na va. ²⁰ Ma kə Yesəw kaa zləbanci na: «Yən kiy, mbə gəzə kwəma va niy nzee kaa mbəzli dən, pa'i pa'i tə ngwəla. Ka bananshee kaa mbəzli dzar mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, pa' mbə *ciki Hyala, tə pətsa basəva *ka Zhəwifə gwa'a gwa'a. Kwəma tifa mba'ee gəzəhwə tə mbə ya kwətijəw. ²¹ Wa shi zhini ghaa dəw vəya difaa? Ə pə ghaa dəw va mbəzliy niy gəzanshee va, a ghəshi ciŋa njasa niy favə ghəshi yən gəzanshi. A ghəshi sənata gwa'a gwa'a» kə. ²² Ma sa gəzəkə Yesəw kwəma va tsəgha na, 'wakəvə tsahwəti ndə ndəghwə ciki Hyala tifa pa'wə tsavəgha dəwə vəgha ghən ci. A kə na: «Tsəgha ghaa zhananci kwəma kaa dikə tsa ka ta Hyala nee?» kə. ²³ Ma kə Yesəw na: «Tawa ləkəra gha kia? Kwəma jikir na kə sa gəzəkəe vay, ka gəzə gha! Kwəma wəzə na pən gəzəkə kiy, tawa ləkəra gha kia?» kə.

²⁴ Dzəghwa Anə mba'a zhiniy vələghə Yesəw kaa Kayifə dikə tsa ka ta Hyala, war ghwəlay pəhəpəhə tə zə'wə va tsəgha ki.

Kwa bakə vəraslə tsa Piyer

²⁵ Ma ghala pətsa va ki na, war tifa Shimanjw Piyer vəgha mbəzli va mbə bəghəzli ghwə ci va naci ki. Dza tapə məndi madishi ta dəw kwəma və, a kə məndi na: «A ntsa, tsahwəti ntsa ta səda ntsa gha tsəy?» kə məndi. Ma kə Piyer na: «Ntsa ta səda ci nzeyew» kə, ka vəraslə. ²⁶ Dza ma kə tsahwəti ndə kwətij mbə ka ghəra sləni dikə tsa *ka ta Hyala va, ngwardidi ghəshi lə ntsa kəslamti Piyer va sləmə ci na: «Niy nanjəe kwəsəbə ntsa ghala pətsaa nza ghwəy va kwa tsa tsəy?» kə. ²⁷ Zhini Piyer mba'a vərasləti vəraslə difa. 'Wakəvə ngələkə ghala pətsa va ki, mba'a way.

*Yesəw kwa kwəma Pilatə, ngwəmna tsa ka *Rəm*

²⁸ Dza məndi tə həzlimə pəətə mekəshi ki, pəm məndi pəməkə Yesəw kəghi tsa Kayifə, ka dzakə ghi tsa ngwəmna ka Rəm li. Ma *ka Zhəwifə nashi ka ghən tsa shi na, kala dzakə ma ghi tsa ngwəmna ghəshi. Sa naa nza mahalakə dzakə ghi tsa ndə ka Rəm və shi, ndə kə gwəməntəvay ta zəmə shiy mbə *makwaghwa Pakə. ²⁹ Ma sa mbə ma ka Zhəwifə dzakə na, dza ngwəmna Pilatə, mba'a səvəriy kəsashi pərikə kwa dəgha. Dza na ka dəw və shi: «Wa shi mənti ntsa kəsəti ghwəya?» kə. ³⁰ Ma kə ghəshi ngəci na: «War mba'a kə kala ndə lidi kwəma nzay, ka dza ghəy səəkə li ngəŋaw» kə ghəshi. ³¹ Ma kə ngwəmna Pilatə kaa ngəshi na: «Mbalama li, a ghwəy dzaa sla ngwəvə dzəkən də'wə ghən tsa ghwəy njasa gəzəkə kwəma ghwəy pəhəpəhə na» kə. Ma kə ka Zhəwifə na: «Kwal va ghəy ta sla ngwəvə mətij dzəkən ndəw» kə ghəshi. ³² Mba'a nava kwəma mənta

tsøgha, ta mbə kwəmaa niy gəzəkə Yesəw va, ghala pətsa cipə na kwəma məti dza na ta *məti vəgha tsəm dzəghwata kwa.

³³ Mba'a Pilatə zhay zhakə ghi tsa ci fa, da' harvə Yesəw. Ka dəw kwəma ghəci və, a kə na: «Mazə tsa ka Zhəwifə nza gha na ntsa?» kə. ³⁴ Ma kə Yesəw na: «A ngwəmna tsee, kwəma təkəti gha də'wə ghən tsa gha, ta dəw tsətsə na sana shəkənaa, naa kə ndə kaa ngəŋa na?» kə. ³⁵ Ma kə ngwəmna Pilatə na: «Waa yən fa, pə gha, ndə kaa Zhəwifə nzee na? Mbəzli ghwəy ka hwəlfə ghwəy, lə *ka ta Hyala ghwəy dikə dikə ni kəsəkəŋa na ngəra. Va tsəgha dəwee, wa shi mən̄ti gha kəsəŋa mēndia? pən» kə. ³⁶ Ma kə Yesəw ki na: «Mazə tseyey, sa tikə tə hidī ni naw. Mba'a kə niy nzaa sa tikə tə hidī niy nzay, ci gwəla ta səfēe ndəghwətəra, va nəghətaa ka Zhəwifə kwəfaghəti dəvə shi tə ya nza. Ma ki na, mən̄iy naa mazə tsa tə hidī ni kiw» kə Yesəw. ³⁷ Ma kə Pilatə ki na: «Mazə nza gha, ghənzə tsəgha bay?» kə. Ma kə Yesəw na: «Njasa gəzə gha va na, mazə nzee. Ya tsa yakəram lə səkəkə tsa səkəkəree tikə tə hidīy, ta canshi kwəma katanj na kaa mbəzli na. Ya wa ntsaa dzaa di fa na katanj na kwəma kiy, ta fa nee va kwəma dzee gəzə dza na» kə Yesəw. ³⁸ Ma kə Pilatə na: «A shiy na kwəma katanj naa?» kə.

Ka Zhəwifə dəw pəsli Yesəw va Pilatə

Ma ləy hwəm shi va na mba'a zhəkəvəriy dzəghwa kwəma ka Zhəwifə. A kə ngəshi na: «A mbəzli ni, na neyey, kəsata kwəma jikir nee va ntsa gar fanci fəti mēndiw. ³⁹ Nanzə kiy, a ghwəy sənay, njasa sənəbəŋwəy ghwəy mbə mən̄i mbə makwaghwa Pakə. Mbə pəlayŋwəy ndə kee nza kwətīŋ kwa fərshina, ge'i lə vici va. Ka di ghwəy ki, yən pəlayŋwəy mazə *ka Zhəwifə na?» kə. ⁴⁰ Ma kə ghəshi zlanjlanj na: «Awə! Zləbati ghəyəw. Barabasə na sa di ghəy ghaa pəlayŋəy!» kə ghəshi.

Ma Barabasə tsa vay ndə rəda tsa dikə tsa niy nza na.

19

¹ «Əŋkwa» kə ngwəmna Pilatə ki, dza na mba'a gəzanshi kaa ka sawji, a ghəshi pəmə Yesəw ta dzaa də'wəti lə kwərpə. ² Dza ka sawji va pəmə ghəshi pəməvə Yesəw ki, mba'a ghəshi mbərəti tekesli nja mēgapa pərəə ghən mazə sərəmbə mbə ghən ci. Mba'a ghəshi sərənəkən kwəbanj ghəməy nja sa mazə. ³ Ka ghəshiy dza na ka kətivaa dzəvəgha ta sawa ci, ma kə ghəshiy ni na: «A mazə *ka Zhəwifə, ava ghəy səkəwətəŋa» kə ghəshiy ni. Ka ləkə dəvəə dzəvəgha ghən ci.

⁴ Dzəghwa Pilatə mba'a a zhəkəvəriy. A kə kaa ka Zhəwifə va na: «Favəm, na neyey, avee dzaa pəməkəvəriŋwəy Yesəw dzəti ngwəla sənzənva, ti ghwəy sənay, kəsata kwəma jikir nee və gar basə ngwəvəə dzəkənəw, pə ghwəy» kə. ⁵ Dzəghwa pəm mēndi pəməkəvəri Yesəw tə ngwəla ki, lə daghwəba tsa tsatim tə tekesli mbə ghən tsa ci, mba'a kwəbanj ghəməy kən ghən ci. Ma kə ngwəmna Pilatə ngəshi na: «Avanayəm ntsa va ki» kə. ⁶ Dzəghwa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, ghəshi lə dəwgerhi shi, mba'a ghəshi nay Yesəw. Ma sa nay ghəshi, a kə ghəshi zlanjlanj na: «Danjwə pə gha danjwəvəgha vəgha tsəm. Danjwə pə gha danjwəvəgha vəgha tsəm» kə ghəshi. Ma kə Pilatə kaa ngəshi na: «Bəm a ghwəy danjwə sa ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy. Na neyey, kəsata kwəma jikir nee və gar pəsliw» kə. ⁷ A kə ghəshi kaa ngwəmna na: «A kwəma pəhəti ghəy tifa,

mba'a gəzəkə, war ka pəəsliti kə, sa gəzəkə na “Zəghwə Hyala nzee” kə» kə ghəshi.

⁸ Sa favə Pilatə kwəma gəzəkə mbəzli va va tsəgha na, mba'a hazləniy tərənjw. ⁹ Zhini na mba'a pəməwə Yesəw zhəkə ghi diba. Dza na ka d'əw kwəma və, a kə na: «Kwəma tsahwə ghaa?» kə. Dighevə Yesəw nzyəy, kala zləbanci kwəma. ¹⁰ Ma kə Pilatə ngəci na: «Wa ə zləbara ma gha kwəma kia? Ə sənay ma gha, a kwal vəya ta pəlanja, zhini lə kwal vəya ta gəzanshi kaa mbəzli ta danjwəvəgha vəgha tsəm, pə gha na?» kə. ¹¹ Ma kə Yesəw ngəci na: «Kwal va gha ya jəw ta məntərə shiy gha, kala ndanja kwal Hyala səkəkə mə ghwəməw. Va tsəgha nzana ki, ma ntsaa bəvərə vaa fambərə mbə dəvə ghay, tərənjwba na ci *kwəma jikir na na kən na gha» kə. ¹² Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha na, dza na ka pəla kwal tsa pəlay Yesəw. Dza ka Zhəwifə gwanashi ka 'wanə zlanjlan, a kə ghəshi na: «War mba'a pə gha pəlay ntsay, ka zhini ghaa nzaa madiga lə mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi ghəwəlaw. A gha sənay, ya wa ntsaa məniti ghən tsa ci nja mazəy, ndə gabə tsa mazə tsa va na» kə ghəshi.

¹³ Ma sa favə Pilatə kwəma va tsəgha na, mba'a gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi pəmə Yesəw səvəriy dzəti ngwəla diba. Dza na das nzyəy kwa gəzli ka naa nzyə ta sla ngwəwə kwa. Pətsa nzyəy na va tiy, «Gabata» kə məniti kwa kwəma ka *Ebərə. A dī na gəzəy «pətsa ndəbətīm lə hərəzli» ta bəsə ngwəwə ti. ¹⁴ Fəca məniva shi va vay, gar vici kwa ghən niy nza na, məniti taa səvəri ta gha *makwaghwa Pakə. Ma kə Pilatə kaa ka Zhəwifə na: «Avam mazə tsa ghəwəy» kə. ¹⁵ Ma kə ghəshi zlanjlan na: «Ayaw, pəsliti pə gha paslamti. Danjwəvəgha vəgha tsəm, a ghəci mətī» kə ghəshi. Ma kə ngwəmna Pilatə ngəshi na: «Ə dī ghəwəy, yən danjwəvəgha mazə tsa ghəwəy vəgha tsəm na?» kə. Ma kə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala na: «Tsahwəti mazə tība va ghəy na ghəy, kala war mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashiw» kə ghəshi. ¹⁶ Dzəghwa ngwəmna Pilatə ki mba'a pəlanavəshi Yesəw ta dza ta danjwə dzəvəgha tsəm.

Yesəw vəgha tsəm

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)

Dzəghwa ka sawji va ki, pəm ghəshi pəmətī Yesəw, ka səvəri mbə məlmə dzəti ngwəla. ¹⁷ Dza məniti mba'a məniti banakən tsəm tsa dza məniti va ta danjwə dzəvəgha, a ghəci bə də'wə ghən tsa ci. Mba'a ghəshi dzashi liy dzəti pətsa nə məniti «Gwalgwata» kə məniti kwa kwəma ka *Ebərə. A dī Gwalgwata tsa vaa gəzəy, pi nja ghən ndə ngəri.

¹⁸ Ma sa tsəhəshi ghəshi na, dza ka sawji va mba'a ghəshi danjwəvəgha Yesəw vəgha tsəm tə pətsa va ki. Mba'a ghəshi danjwəvəgha nihwəti mbəzli bakə vəgha tseməy, ya wa ndə na tə tsa ci tsəm. Tsahwəti na, tə kwa bəzəmə Yesəw, tsahwəti na tə kwa zləbi ci, mba'a Yesəw kwa jipə shi ki.

¹⁹ Dza Pilatə mba'a gəzanshi kaa mbəzli a məniti tsaslati kwəmaa dzəti shiy, mba'am nahati tə tsəm tsa danjwə məniti vaa dzəti, a kə kwəma va na: «Yesəw ndə ka Nazaretə, mazə tsa *ka Zhəwifə» kə. ²⁰ Kwəma tsaslati məniti vay, ka Zhəwifə danjwəvəgha na, sa nzana ndəkəwə ndəkəwə pətsa danjwəvəgha məniti va Yesəw vəgha tsəm lə məlmə Zherəwzalem. Lə kwəma ka Ebərə, mba'a sa ka *Rəm, mba'a sa ka *Gərekə niy tsaslati məniti kwəma va. ²¹ Dza mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala mbə ka Zhəwifə mba'a ghəshi dzaa kəsəy Pilatə. Ma kə ghəshi kaa ngəci na: «Ma kwəma vay, ə pə gha zhəghanti, ka nə gha “Mazə tsa ka Zhəwifə” pə gha

ma. Ma ka gha tsaslitiiy: “Yøn na mazə tsa ka Zhəwifə” kə ntsa pə gha” kə ghəshi. ²² Ma kə Pilatə ngəshi na: «Na tsaslittee va kwəma na neyey, tsəgha dza naa nza» kə.

²³ Ma sa danjwamti ka sawji Yesəw dzəvəgha tsəm na, mba'a ghəshi basəva kwəbenjer ci, mba'a ghəshi tihəhwəshi kwa jipə shi fadanashi, ya wa ndə mbə shi na lə ni ci. Kwataka gee kən ghən ci saa niy tərə. Gee vay, gəvbaw niy nza na kala cisli ti, ka səkəkə mə ghən pa' kwəkəkə mbə hidfi. ²⁴ Dza ghəshi sləka ghəshi sləkati kwa jipə shi, ma kə ghəshi na: «Ka sləkwə gee na ghwəmmə ma, ə pə ghwəmmə ti dandərdə, ta nighə ntsaa dzaa bə mbə ghwəmmə» kə ghəshi. Kwəma məniti ghəshi va tsəghay, kwəmaa niy tsasliita va mbə Zliya Hyalaa faghwa ghəshi kwa. Ma kə niy niy: «A ghəshi tihəhwə kwəbenjer kən ghən tsee kwa jipə shi. Mba'a ghəshi slati dandərdə ta sənay ntsaa dzaa bə gee ya» kə niy ni. Ava ghənzə na kwəma məniti ka sawji va ki.

²⁵ Tiba niy nza kar mbəghəy Yesəw garə vəgha tsəm tsa danjwəvəgha məniti va, ghəshi lə zhambəghəta, mba'a Marəy, mali Kəleyəwpasə, mba'a Marəy ka Magədala. ²⁶ Mba'a Yesəw nata mbəghəy tifa vəgha, mba'a ntsa ta səda ci va di na tərənəw kwərakwə bə. Dza ma kə kaa mbəghəy na: «A mə, avanay ntsaa zəghwə gha» kə. ²⁷ Zhini ma kə kaa ntsa ta səda ci va bə na: «Avanta mənə» kə. Dzəghwa ntsa va pəm pəməhwə Marəy ghala fəcavataa dzəkəkə ghi tsa ci ki.

Njasa məti Yesəw

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

²⁸ Ləy hwəm shi va kiy, a Yesəw sənay gwa'a gwa'a kədita kwəma njasa di Hyala nana, kə. Ma kə na: «A ndir ghərada» kə. Sa gəzə na va kwəma va tsəghay, ta mbə kwəmaa tsasliita va mbə Zliya Hyalaa dzəkən dzəghwata kwəla' kwa. ²⁹ Ma tə pətsa va na, mba'a ghəwəlpə tifa paf shi sa tati məniti tə shi ndalakwə ni kwa. Dza ka sawji va tsən ghəshi bəvə səwsə tifa, mba'a ghəshi parati tə gəta. Dza ghəshi yəkwə ghəshi yəkəwəmbə mbə shi sa va, ka fanciy dzəghwa miy tsa Yesəw. ³⁰ Ma sa nə Yesəw, bəsə kə bəsəvə shi ndalakwə ni va lə miy tsa ci ki, ma kə na: «Nana kiy, gwa'a mənishi shiy njasa di Hyala» kə. Dzəghwa kwəshənəw ghən tsa ci məniiy, mba'a mətiiy.

Gwapa mbə slərpə Yesəw

³¹ Məniva shi vay, fəca ləwma Bərha. Səvəri way pi na, *vici dəkəva ka Zhəwifə. Kala di *ka Zhəwifə mbəzli danjwəvəgha məniti va vəgha shəghwə nza war ghəwəlashi danjwə danjwə fəca vici dəkəva. Sa nzana, nava vici dəkəva na, vici tərənəw na ghənzə niy nza və shi. Va tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzaa kəsəy ngwəmma Pilatə ta dəw, a ghəci gəzanshi kaa mbəzli, a məniti bəlamti shidshid tə mbəzli danjwəy məniti va vəgha shəghwə, nza ghəshi mbə bəkəwəshi tanjan. Nza məniti mbə pələkəghwa mbəreketi shi tə shəghwə. ³² Dzəghwa Pilatə ki mba'a gəzanshi kaa ka sawji. Sa madfi ghəshi ki na, mba'a ghəshi bəlamti shidshid pərba tə tsahwəti mbə mbəzli danjwəvəgha məniti va vəgha tsəm vəgha Yesəw, zhini bəli tə kwa baka tsa va bə. ³³ Ma madfi ghəshi ta tsəhə vəgha Yesəw naci, njə'wə kə ghəshi na, ghəci mətiiy. Va tsəgha bəlamti ma ghəshi səda Yesəw. ³⁴ Dzəghwa tsahwəti ndə mbə shi kwətiiy, mba'a

'yamti Yesew mbə slərpə ci lə gwapa. Ka səmə miymiy lə yam kwa pətsa va tibatə.

³⁵ Ntsaa gəzə kwəma tsaa dzəkən shiniy, lə mətə ci nashi na shi va, kwəma gəzə na va na, sa katanj na ghənzə. Aa sənata də'wə ghən tsa ci, kwəma katanj na sa gəzee na, kə. Ta mbə ghwəy banavə nəfə tsa ghwəy kaa Yesew gəzə na kwəma va. ³⁶ Ma mənishi shi va tsəghay, ta mbə kwəmaa niy tsasliiti məndi va mbə Zliya Hyalaa dzəghwata kwa. Ma kə niy niy: «Ka dza məndiy bələmti isl tsa ci ya kwətinjəw» kə. ³⁷ Zhini ma kə ge'i kwa nahwəti kwəshala ba na: «Ta zhini dza ghəshi nay ntsa 'yamti ghəshi va lə gwapa» kə.

Məni kwəma kən mbəri tsa Yesew

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)

³⁸ Ma ləy hwəm sa mətuy Yesew ki na, mba'a *Zhezhefə ndə ka Arimate madiy, ka dza ta dəw kwal ta bə mbəri tsa Yesew va ngwəmna Pilatə. Mba'a Pilatə banavə kwal ta bə ghəci. Dza Zhezhefə mba'a səkəkə pələkəghwa mbəri tsa Yesew vəgha tsəm ki, ta dza ta la. Zhezhefə tsa va kiy, tsahwəti ntsa ta səda Yesew niy nza na. Kwa mbəmbə ghəci niy nəw Yesew va hazləni va mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni. ³⁹ Dza Nikwədəm, tsahwəti ntsaa niy səkəkəy vaa dzəvəgha Yesew həvir, ndəs səkəkəy kwərakwə, mba'a bəkə in ta la Yesew. In tsa wəzə tsa, sa kabəti məndi lə *mirə mba'a *Aləye, ka zən nja 'wərdi. In tsa vay, gar kiləw mahkan mətəkəkə na shəndəkəkə tsa ci. ⁴⁰ Dzəghwa ghəshi bakanashi ki, tsanj ghəshi bəvə mbəri tsa Yesew, ka harə lə məgapa, ka shikə in tsa wəzə tsa va ghəshi mbə harə, njasa sənabəshi ka Zhəwifə mbə harə mbəri. ⁴¹ Ma tifa vəgha pətsa danjwəvəgha məndi va Yesew vəgha tsəm na, mba'a tsa tifa. Dzəghwa mba'a məndi lati kwəli kwa tsa va 'war'war, kala səkəkə məndiy laghwa mbəri kwa. ⁴² Dzəghwa mba'a ghəshi laghwa Yesew kwa kwəli va, sa nzana ndəkəkə ghənzə tifa ki. Ma sa lamti ghəshi va ndəkəkə tsəghay, sa nza vici ndəkəkə ta pəkəw, sa nzana tə way pi həzlimə na, *vici dəkəva ka Zhəwifə ghənzə.

20

Zhakati tsa Yesew mbə mətə

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

¹ Ma pəətə fəca dəmasə, pi ghwəlaa wali ki na, mba'a Marəy ka Magədala kafəta, ka dzaa dzəti kwəli Yesew. Tsəhə na, sa nə na njə'wə kə na, kwəli va bənjwəta, tsarakə hakwə tsaa niy nza va miyba dzar kwa nahwəti bəla. ² 'Wakəvə na bəvbəpə madita lə bali. Mba'a dzaa kəsashi kar Shimanjw Piyer ghəshi lə tsahwəti ntsa ta səda Yesew va dī na. Ma kə na: «A kar Piyer, ava məndi bəhwə Ntsaa sləkəmmə kwa kwəli, sənay ghəy kwa pətsa dzashi məndi liw» kə. ³ Ma sa favə kar Piyer lə tsahwəti ntsa ta səda Yesew va kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi madishi ka dzaa dzəti kwəli va ki. ⁴ Kə ghəshi ka kəsli bali bakanashi, mba'a tsahwəti ntsa ta səda Yesew va tanjəti Piyer tə bali. Dza na ndəs tsəhəy pərba ghəci tə kwəli va. ⁵ Tsəhə tsa tsəhə na na, ka kədanjə pətsaa dzəmbə kwəli va, kala dzəmbə ma, njə'wə njə'wə kə na, nashi shiy na kwabaw war məgapaa niy harə məndi va Yesew li sa kwaba tə hidī. ⁶ Dza Piyer kwərakwə ndəs tsəhəy ki, səkəkə lətə dzəmbəy mbə kwəli va. Sa nə na njə'wə kə na, war

məgapa harə məndi va li sa mbəba tə hidfi. ⁷ Ma məgapa pəərə məndi miy tsa Yesəw li ki na, tsarakə kwətita pəərə pəərə vəgha nahwəti bəla kwəli. ⁸ Dza tsahwəti ntsaa gha va va tšəhə, lətə dzəmbəy mbə kwəli va kwərakwə, mba'a nashi shi va war tsəgha lə mətšə ci, mba'a zləbavə kwəma va ki. ⁹ Kwəmaa niy nə Zliya Hyala va: «Ta zhakatiy dza Yesəw mbə mətī» kəy, pa' ghalə pətsa va na, niy favə ghən tsa kwəma va mbəzli ta səfa ciw. ¹⁰ Dza *mbəzli ta səfa Yesəw va bakə ni, mba'a ghəshi zhəghətəvashiy jighi ki.

Yesəw ghəshi lə Marəy ka Magədala
(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11)

¹¹ Ma sa zhəghəkəvata Marəy ka Magədala ki na, mba'a dzaa garəta miy kwəli va, ka wahə. Ma ghənzə mbə wahə va na, dza na ka kədanə pətsaa dzəghwa kwəli va. ¹² Nighə na na, ka kwal Hyala bakə lə kwəbənjer tezezl tezezl ni kən shi, mənəy tə pətsaa niy nza Yesəw va məhəni. Mba'a tsahwəti lati ghən, mba'a tsahwəti ləy mətšəni. ¹³ Ma sa nata mbəzli va ghənzə nighəshi tsəgha, a kə ghəshi ngəta na: «A mali na, a shiy mənishi wahə gha shəka?» kə ghəshi. Ma kə Marəy na: «Wa ə bəhwə məndi Ntsaa sləkəra kwa kwəli tikə, kala sənayee tə pətsa fəy məndi» kə. ¹⁴ War sa zləbakə na kwəma va na, tərəf zhəghətəvata, nighə na na Yesəw tifa məgarə, sənay na Yesəw na sava, kəw. ¹⁵ Dza Yesəw ka dəw və, a kə na: «A mali, a shi wahə gha ti shəka? A ntsa pala ghaa?» kə. Ndəba ndə ghəra sləni kwa tsa va na, kə ghən tsa nžə. Va tsəgha, ma kə ngəci na: «A Ndə sləkəra, gha kə bəhwəy, gəzara tə pətsa fəy gha, e dza ta bə» kə. ¹⁶ Dzəghwa Yesəw ka har lə slən tsa nžə ki, a kə na: «A Marəy» kə. Dza Marəy nza'jəw tərəf zhəghəghə kwəma nžə dzar kwa. Ma kə lə kwəma ka *Ebərə na: «Rabəni» kə. Rabəni tsa vay: «Ndə bəni shiy kaa mbəzli» di na gəzə. ¹⁷ Ma kə Yesəw ngəta na: «Kadiw, ka dapəra gha di ma, sa nzanay ghwəla nžee ta dzəməə dzəvəgha Dirə. Mbala a gha dzaa gəzanshi kaa ngwarməhira, "Avee dzəməə dzəvəgha Dirə, Dəjwəy ghəci kwərakwə, dzəməə dzəvəgha Hyala, Hyala ghwəy kwərakwə bə" kə, pə gha ngəshi» kə Yesəw. ¹⁸ Sa gəzəkə na tsəgha na, dza Marəy ka Magədala mba'a madita ka dza ta gəzanshi kaa *mbəzli ta səfa Yesəw, a kə na: «Ndatsəy e nay Ntsaa sləkəmmə, ka gəzəhwə kwəma ghəy li» kə. Dza na mba'a slanəkəshi kwəma gəzanakə Yesəw va kaa ngəshi.

*Yesəw ghəshi lə *mbəzli ta səfa ci*
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)

¹⁹ Ma fəca dəmasə va vata hetihwer na, dza mbəzli ta səfa Yesəw mba'a ghəshi basambəvashi mbə ciki. Bəsl ghəshi kalakən gəzli kən ghən shi ka jihəti sa hazləni ghəshi va mbəzli *ka Zhəwifə dikə dikə ni. Dzəghwa Yesəw wəd tsahwəy, mba'a garəy kwa jipə shi. A kə ngəshi na: «Nžəyəy zərkə lə ghwəy» kə. ²⁰ Ma sa gəzanakəshi na tsəgha na, dza na mba'a canatishi veviyerhi mbə hwər dividivi ci, lə ni mbə slərpə ci ngəshi. Sa nay mbəzli ta səfa ci Ndə sləkəshi ki na, dza ghəshi ka vəshi tərəjw tsəgha ki. ²¹ Zhini ma kə Yesəw ngəshi bə na: «Nžəyəy zərkə lə ghwəy. Nanay ta ghwəniwəy džee, njasa niy ghwənarə Dirə va kwərakwə» kə. ²² War sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a viyanakənsi *Safə tsa Hyala. A kə na: «Bəm Safə tsa dēwdew tsa. ²³ Ma mbəzli pəlata ghwəy kwəma

shi jikir na kwa hwær tsa ghwøyøy, a Hyala dzaa pølata kwøma shi jikir na kwærakwø. Ma ni pølatanashi ma ghwøy kwøma shi jikir nay, ka dza Hyala pøla kwærakwøw» kø.

Kwøma kar Tømasø læ Yesøw

²⁴ Ghala pøtsaa sækø Yesøw vaa dzøvøgha *mbøzli ta søða ciy, niy nza tsahwøti ntsa nza sløn tsa ci vaa Tømasø, zhini ihwøli, kø møndi tifa kwasøbø nihwøti mbøzli ta søða ciw. ²⁵ Dzøghwa ma kø niy nza va tifa *mbøzli ta søða Yesøw ngøci sa sækøy na na: «Tømasø, a ghøy nay Ntsaa sløkømmø ndatsø» kø ghøshi. Ma kø Tømasø na: «Kala nashi vaviyer danjwø møndi va pøn mbø døvø ci, mba'ee dapashi læ døvøe, mba'ee dapøti ni mbø slørpø ci va læ døvø yay, ka zløba yaw» kø.

²⁶ Ma læy hwøm læwma kwøtiñ ki na, mba'a mbøzli ta søða Yesøw zhiniy basøshi mbø ciki difa. Føca va ki na, mba'a Tømasø tifa. Dza bøl ghøshi kalakøn gøzli køn ghøn shi ka jihøti. Mba'a Yesøw sækøy garøy kwa jipø shi. Ma kø ngøshi na: «Nzøyøy zørkø læ ghwøy» kø. ²⁷ Ma kø kaa Tømasø na: «A Tømasø, nighøvø dividivee ni, ndaka døvø gha va, a gha tibøti vaviyer mbø dividivee ni, dapøti ni vøgha slørpøe ni, ka mønti ghøn tsa gha gha bakø bakø ma, ndara nøfø tsa gha» kø. ²⁸ Ma kø Tømasø na: «A Ntsaa sløkøra, a Hyalee» kø. ²⁹ Ma kø Yesøw ngøci na: «Sa nara gha nana ndara gha nøfø tsa gha ki na? Vøshi na va mbøzliy ndara nefer shi ya kala nara ghøshi» kø Yesøw.

Ntsaa tsasliiti zliya nay, tawa tsasli naa?

³⁰ A Yesøw mømønøhwø nihwøti shi dimødimø ni dññ ghønghøn kwa kwøma mbøzli ta søða ci. Kala tsaslambøshi møndi mbø zliya na gwanashi. ³¹ Ma shi tsasliiti møndi ni mbø zliya nay, nza ghwøy mbø sønay katanj katanj, Yesøw na *Køristøw Ntsa tivø Hyala, pø ghwøy, va tsøgha tsasliitishi møndi. Ghøci kiy Zøghwø Hyala na. Nza ghwøy mbø banavø nefer ghwøy kaa Yesøw tsa va, ma ghalaba ki na, nza ghwøy kwøma vø piy tsaa kødi ma mbø sløn tsa ci, va tsøgha tsasliiti møndi shi ni difa.

21

Yesøw ghøshi læ nihwøti mbøzli ta søða ci mbørføñ

¹ Ma læy hwøm ki na, mba'a Yesøw cinti ghøn tsa ci kaa nihwøti mbøzli ta søða ci miy kwøfa *Tiberiyadø. Avanay njasa canatishi na ghøn tsa ci.

² Kar Shimanjw Piyer, ghøshi læ Tømasø ntsa har møndiy ihwøli, mba'a Natanayel, ndø ka Kana tø hidfi ka Galile, mba'a ndørazhi Zhebede, mba'a nihwøti *mbøzli ta søða Yesøw bakø difa, tsøgha niy basøshi ghøshi.

³ Ma kø Shimanjw Piyer ngøshi na: «A mbøzli ni, e dzara ta køesø kørpi nee» kø. Ma kø nihwøti mbøzli va na: «Tsøgha na, ta nøwñja dza ghøy kwærakwø» kø ghøshi. Mba'a ghøshi madishi, ka dzashi, mba'a ghøshi dzashiy dzøghwa kwambøwal. Hi ghøshi virvir mbø ka kørpi, shanj ghøshi ta køsøvø kølöpø ya kwøtiñ.

⁴ Ma mekøshi sa kødiy pi ki na, mba'a Yesøw tølziy tifa tø hølbø tsa miy kwøfa va. Sønay mbøzli ta søða ci na, ghøci na sava, kø ghøshiw. ⁵ Ma kø kaa ngøshi na: «Køsøvø kørpi va ghwøy tsønna ndørazhee ni?» kø. Ma kø ghøshi ngøci na: «Øhøñ, køsøvøshi ghøyøw» kø ghøshi. ⁶ Ma kø ngøshi na: «A pø ghwøy møntiy, bøm zløkøw tsa ghwøy va, a ghwøy kashi

li tar bəla kwa bəzəmə kwambəwal va, a ghwəy nayma ghwəy kəəsəvə kərpi» kə. «Əŋkwa» kə ghəshi, dza ghəshi ka ka kərpi dzar kwa bəla va ki. Mba'a ghəshi kəəsəvə kərpi dən tərənɟw. Paf zləkwə tsa shi təhəy kala mbə ghəshiy mbahə səvəri mbə yam va ghwəla. ⁷ Ma kə tsahwəti ntsa ta səfa Yesəw va dī na kaa Shimanɟw Piyer na: «Ndə sləkəpə na sasa» kə. War sa favə Shimanɟw Piyer: «Ndə sləkəpə na sava» kə mənđi na, hən bəvə kwəbaŋ tsa ci, sa niy sərəmti na kən ghən ci, pa' pakən, zhidə zliy dzəti yam ta dzar dzəvəgha Yesəw.

⁸ Ma nihwəti mbəzli ta səfa ci va na, ka mbahə zləkwə tsa təhəy va paf tsa va kərpi, ka səkəə dzəvəgha həlbə. Niy nza ghəshi kərəkə lə həlbə tərənɟwəw, war gar bəlakə səfa bələkwə gwa'a tsəgha. ⁹ Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi səkwashiy dzəti həlbə. Mba'a ghəshi nata ladi ghwə tifa, mba'a kəlipə ti, mba'a pən tə pətsa va. ¹⁰ Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Taram kərpi, mbə ni kəəsəvə ghwəy va sənzanva» kə. ¹¹ Dza Shimanɟw Piyer mba'a dzəghway kwa kwambəwal, mba'a mbahəkəmə zləkwə tsa va mbə yam dzəti həlbə, paf kərpi dikə dikə ni kwa, bələkwə mba'a cifə mətsəkə mahkan ti. Ya tsəgha na kərpi va dən tərənɟw ki na, sləkwəy zləkwə tsa va, və shiw. ¹² Ma kə Yesəw ngəshi ki na: «Səkəmə zəməm shi zəmə ki» kə. Ghalaba ki na, ndə tifa mbə mbəzli ta səfa Yesəw maw dəw: «Wa ndə nza ghaa?» kəw. Sa nzana mba'a ghəshi sənay, Ndə Sləkəpə na sava, kə ghəshi. ¹³ Dzəghwa Yesəw kət kətağhəvay dzəvəgha shi, kə hən bəvə pən tsa va, mba'a bənavəshi, zhini mba'a bənavəshi kərpi ba.

¹⁴ Ghala zhakatiy Yesəw mbə mətiy, ghənzə na kwa mahkana səfa ci mbə ci ghən tsa ci kaa mbəzli ta səfa ci.

Gəzə kwəma Yesəw kaa Shimanɟw Piyer

¹⁵ Ləy hwəm sa zəhwə ghəshi shi zəmə ki na, dza Yesəw ka dəw kwəma va Shimanɟw Piyer, a kə na: «Shimanɟw Piyer, zəghwə Zhanj, ka dīra gha lə nəfə kwətɪŋ ka tarəti nihwəti mbəzli ni na?» kə. Ma kə Piyer ngəci na: «Yə Ndə sləkəpə, a gha sənay, e dīŋa» kə. Ma kə Yesəw ngəci na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja ndərazhi tənkesli» kə. ¹⁶ Zhini kwa baka səfa dība tapə ta gəzanci: «A Shimanɟw, zəghwə Zhanj, ka dīra gha lə nəfə kwətɪŋ na?» kə. Ma kə na: «Yə Ndə sləkəpə, a gha sənay e dīŋa» kə. Ma kə Yesəw na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja tənkesli» kə. ¹⁷ Dzəghwa tapə Yesəw ta zhiniy dəw və kwa mahkana səfa dība: «A Shimanɟw, zəghwə Zhanj, ka dīra gha na?» kə. Dzəghwa kwəshay Piyer məniiy, sa zhini Yesəw vaa dəw və: «Ka dīra gha na?» kə kwa mahkana səfa. A kə Piyer na: «A Ndə sləkəpə, gwa'a sənashi gha shiy. A gha sənay, e dīŋa» kə. A kə Yesəw ngəci ki na: «Ndəghwə mbəzlee ni mənishi nja tənkesli. ¹⁸ Ə gəzanəe, ta na navay, tsəgha na, ghalə pətsaa nza ghaa məgəlay, gha də'wə ghən tsa gha niy va naa pəhə kanda gha, ka dzaŋa kwa pətsa dī gha. Sa ka gha halinay, ta kafə dividivi gha dza gha, nza tsahwəti ndə pəhəŋa kanda gha, ka na dza na mba'a pəməghəŋaa dzəti pətsa dī ma gha» kə. ¹⁹ Ma kwəma gəzəkə Yesəw va tsəgha nay, a cipə na njasa dza Shimanɟw Piyer ta məti, mba'a dzaa fanati bama kaa Hyala lə məti ci va. Ma kə Yesəw ngəci ləy hwəm kwəma va ki na: «Nəwra ki» kə.

Yesəw ghəshi lə ntsa ta səfa ci dī na tərəjw

²⁰ Ma sa kəramti Yesəw gəzə kwəma va tsəgha, sa nə Piyer nighə kə ləy hwəm ci na, mba'a nay ntsa ta səfa Yesəw va dī na mbə səəkə tə səəbə shi. Ntsa va na saa niy kətəghəvay vaa dzəvəgha Yesəw ghala pətsaa niy zəmə ghəshi va shi zəmə mbə Pakə. Ghəci na saa niy ni va kaa Yesəw: «A Ndə sləkəpə, tsama ndə dza naa nga dafa tə ghaa?» kə. ²¹ Ma sa nay Piyer ntsa va, ma kə kaa Yesəw na: «A Ntsaa sləkəra, a kwəmaa dzaa kəsay ntsa naci kia?» kə. ²² Ma kə Yesəw ngəci na: «Ya ə nə ya war tifa kə tə ghwəməy pa' fəca dzee zhikə pənəy, wa kwəma gha mbəa? Na na ghay, ə pə ghaa nəwra na gha» kə. ²³ Dza kwəma gəzəkə Yesəw va, mba'a pəlivərivata dzar mbə mbəzliy nəw Yesəw, a kə ghəshi na: «Ma tsava ntsa ta səfa Yesəw naci kiy, ka dza naa mətiw» kə ghəshi. Niy gəzanci Yesəw kaa Piyer na: «Ka dza tsava ntsa ta səfəe mətiw» kəw. Ma kə niy niy: «Ya ə nə ya war tifa kə tə ghwəməy pa' fəca dzee zhikə, pənəy, wa kwəma gha mbəa?» kə niy ni.

²⁴ Ava ghəci ghəci ntsa ta səfa Yesəw va ndəgha na fətij dzəkən shi va. Ghəci tsasliti shi ni difa, a ghəy sənay, kwəma tsasliti na vay, kwəma katarj na na.

²⁵ A Yesəw zhiniy məmənəhwə nihwəti shiy dərj tə hidī. Mba'a kə mēndi niy tsaslitishi gwanashi kwətij kwətij nza, dərjshi dza zliyahiy nza nza. Ma bərkee na, daw dza pətsa tə hidī niy nza ta fə zliyahiy nza.

Ava tsəgha na Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw njasa tsasliti Zhanj ki.

Sløni ghørahwø Ka kwal Yesøw Kwøma dza ghwømmø gha sønataa dzøkən zliya na

Zliya nay, Løwka tsasliti na. Aa tsasløhwø nahwøti zliya Yøwøn kwøma wøzø naa dzøkən Yesøw Køristøw. Dza na mba'a vølanaghø zliyahì va kaa ntsa dikø tsa, Tiyøwfiløsø, kø møndi kaa sløn tsa ci. Ma kwøma tsasliti na mbø zliya nay, va nihwøti mbøzli favø na. Ma nihwøti shiy ghønghøn ghønghøn difa na, va mbøzli favøshi naw, ghøci dø'wø ghøn tsa ci niy nashi na, sa niy nza na kwasøbø Pøl.

Mba'a pø ghwøy nighø mbø vøh 1:8, ta køsata kwøma dza ghwøy mbø, war nja kwømaa niy gøzøkø Yesøw va ghala vøghwø tsaa niy kafø na ta dzay dzømø ghwømø. Ma kø niy ni kaa ka kwal ciy: «Ø na na nzanay, ta kwø mavø børci dza ghwøy, sa ka Safø tsa Hyala dewardew tsa søøkøy dzøkøn ghwøy. Ma ghalafä na, nza ghwøy nzaa ka ndøgha føtiy dzøkønee, ka gøzø kwømee kaa mbøzli. Sa ghwøy dzay, ka gha mbø Zherøwzalem, ka dzar tø hidfi ka Zhøwde gwa'a gwa'a, lø tø hidfi ka Samari, ka kørni tø pøtsa kørkø hidfi gwa'a» kø niy ni.

Avanay njasa nøwva kwøma mbø zliya na:

Vøh 1 pa' tø vøh 7 Sløni ßanavø Yesøw va kaa ka kwal ci vay, a ghøshi manamti. Ghøshi niy nza naa ka ndøgha føti ta kwøma Yesøw, lø ka gøzø ghwøw tsa va mbø mølmø Zherøwzalem.

Vøh 8 pa' tø vøh 12 Tsøgha ghøshi gøzanshi nøwøw tsa va kaa mbøzli tø hidfi ka Zhøwde zhini mba'a tø hidfi ka Samari.

Vøh 13 pa' tø vøh 28 Mba'a ghøshi tsøhøshi pa' tø pøtsa køray hidfi lø gøzø nøwøw tsa va kaa mbøzli.

Ma mbø zliya nay, a ghwømmø køsay, Hyala ghwønøkø na Yesøw ntsa tivø na ta mbøli mbøzli, lø ta ghwønanshi kwal kaa hwølfø mbøzli tø hidfi ghønghøn ghønghøn ta nza ghøshi ka mbøzli nzø. Øy ma ki na, ßan na *ka Zhøwiføø ßi kwøma vaw, ma kø ghøshi mbø zøzø kwøma shiy kwataka hwølfø shi dza Hyalaa mbølantì, kø ghøshi. Ma mbø zliya na kiy, a gøzammø Løwka wøzø, ma Hyalay ka tøra hwølfø mbøzli na tøra tøra ta ßishiw. Ya ntsa mbø hwøhwø tsa ka wa na war ßanavø ma na nøfø tsa ci kaa Yesøwøy, ta kwø mavø piy dza na (vøh 10 mba'a 11).

Ma løy hwøm sa ghwønay Safø tsa Hyala Pøl ta wø tø hidfi kørakø kørakø ni ghønghøn ghønghøn ta gøzø Yøwøn kwøma wøzø naa dzøkən Yesøw kaa mbøzli ki na (13:1-21:16), dzøghwa nihwøti ka Zhøwiføø ka ßø nøføø dzøkøn Pøl, sa gøzanshi na nøwøw tsa va kaa mbøzli kamaa ka Zhøwifø. Mba'a ghøshi køsøvøø faghwa kwa førshina mba'a ghøshi ßøghø pa' mbø mølmø Røm, kaa mazø tsaa sløkø hidfi ka Røm gwanashi ta sla ngwøvøø dzøkøn (21:17-28:31).

Mba'a pø ghwøy ßi favø kwøma mbø zliya na wøzøy, a pø ghwøy jangø pøfä nøwøw tsaa dzøkøn ka Zhøwiføø lø mbøzli kamaa ka Zhøwiføø mba'a dzøkøn Røm, mbø zliya pørasli kwømaa dzøkøn sløn tsa shiy.

*Yesøw ßananshi kwa kørni kwøma ci kaa *ka kwal ci, mba'a dzay dzømø ghwømø*

1 A Tiyəwfiləsə,

Mbə kwa taja zliya tsasləghənee vay, dzəkən sløni ghərahwə Yesew lə kwəma bənəhwə na kaa mbəzli tsasləghənee kwəma, njasa gha na sløni ci, 2-3 pa' fəca vici bəhwə Hyalaa dzəmə ghwəmə. Ghəci ghwəla ta dzay dzəmə ghwəmə ləy hwəm pəsli tsaa pəsli mēndi vay, aa niy zhakatiy mbə mēti. Dza na mba'a citəvay tə ghwəməy kaa ka kwal ci va tsəhavə na. Dan səda ghəci citəvay ngəshi lə kwal ghəngən ghəngən, mbə vici fadə mətəkə, ta mbə ghəshiy sənay tə ghwəməy na, kə ghəshi. Ka gəzanshi lə bərci *Safə tsa Hyala dəwdew tsa njasa dza ghəshiy mēni. Ka gəzanshi kwəmaa dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli. 4 Dza na tə nahwəti vici sa jakəshi ghəshi lə ka kwal ci va na, mba'a gəzanshi kwəma, ma kə na: «Əntaa ghwəy taa barəvəwəy mbə məlmə Zherəwzalem dzanwəy kərakə ma. Ndəghəvə tə ghwəy Safə tsa Hyala va niy gəzəkə Didi vələnəwəy niy gəzanwəyee kwatəja. 5 Sa nzanay, lə yam niy mənəpə Zhan *batem, ma ləy hwəm jəwəy ta səkə dza Safə tsa Hyala dəwdew tsaa dzəkən ghwəy» kə.

6 Dzəghwa ka kwal Yesew va tsəgha ki, ghəshi basə basə vəgha, tapə ta dəw kwəma və, ma kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, ghala vəghwə tsa va dza ghaa zhananshi mazə kaa ka *Izərayel na?» kə ghəshi. 7 Ma kə Yesew ngəshi na: «Na na ghwəyəy, kwəma ghəwəy mbə kwəma sənay vəghwə, ya vici tivə Didi njasa tarəvə na lə bərci ciw. 8 Ə na na nzanay, ta kwəmavə bərci dza ghwəy, sa ka Safə tsa Hyala dəwdew tsa səkəy dzəkən ghwəy. Ghalaba na, nza ghwəy nza ka ka ndəgha fətiy dzəkənee, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli. Sa ghwəy dzay, ka gha mbə Zherəwzalem, ka dzar mbə Zhəwde gwa'a gwa'a, lə *Samari, ka kəni tə pətsa kərkə hidī gwa'a» kə.

9 Ma ləy hwəm sa gəzəkə na tsəgha na, mba'a bərci Hyala kafay, ka dzəmə ghwəmə li. War ghəshi mbə nighə tsəgha na, dzəghwa timbətimbə mba'a kəələhwə ghəci mbə dzəmə, kala zhini ghəshiy nay ghwəla. 10 Ma sa nza ghəshi war mbə vərgə pətsaa dzəmə ghwəmə tsəgha ghəci mbə dzəməy, dza vətəghə zhər bakə tsahwəshi tifa lə kwəbənjer tezlezl tezlezl ni kən ghən shi. 11 Ma kə zhər va ngəshi na: «A zhər ka Galile, wa nava garəvəwəy ghwəy, ka vərgə pətsaa dzəmə ghwəmə? Ma Yesew tsa nay ghwəy va dzay dzəmə ghwəmə səvəri mbə jipə ghwəyəy, ta zhəghəva dza naa səkə njasa nay ghwəy va ghəci mbə dzəmə ghwəmə» kə ghəshi.

Ti Matiyasə dzəghwa pətsa Zhəwdasə

12 Dza *ka kwal Yesew va ki, mba'a ghəshi səkwashi mə kəlan tsa basəshi ghəshi va mə, ka dzashiy dzəmbə Zherəwzalem. Kəlan *Wəlīvə, kə mēndi slən tsa kəlan tsa va. Ma kəlan tsa va na, ndəkəwə ghəci lə məlmə Zherəwzalem gar kiləwmetər kwətin. 13 Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmə ciki tsa ngati mēndi mə ghən tsahwəti, sa ka ghəshiy nza mbə ndimndim. Avanay slən tsa mbəzli va: Piyer ghəshi lə Zhan, Zhakə, Andərə, Fəlipə, Təmasə, Bartelemi, Matiye, Zhakə tsa Alfe, Shimanəw ndə pərsə la hidī ci, mba'a Zhəwde zəghwə Zhakə. Ava tsəgha na ghəshi. 14 Dza ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi sləkati miy tsa shi ka

1:1 1:1 Lk 1:1-4 **1:2-3** 1:2-3 10:41; 13:31; 28:23; Lk 24:36-42, 46-51; 1Tim 3:16 **1:4** 1:4-5 Lk 3:16; 24:49; Zhj 14:16 **1:6** 1:6 Lk 24:21 **1:7** 1:7 Mk 13:32 **1:8** 1:8Lk 24:47-48; ka ndəgha fəti dzəkənee: 1:21-22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39; Zhj 15:27 **1:9** 1:9 Lk 24:51; Zhj 6:62; 1Pi 3:22
1:10 1:10 Lk 24:4 **1:11** 1:11 Lk 21:27; ShiZhj 1:7 **1:12** 1:12 Lk 24:52 **1:13** 1:13 Lk 6:14-16
1:14 1:14 Lk 23:49

sa kwëtiŋ tsa ta cë'wë Hyala, vici va vici va, jakë lë mi'i mbë shi, mba'a Marëy mbëghëy Yesëw, lë kar ngwarmëhiy Yesëw gwa'a.

¹⁵ 'Wakëvë Piyer fëca nahwëti vici mbë basëva tsa shi va tsëgha, gar garëy mbë jipëjipë mbëzliy nëw Yesëw, mbëzli gar bëlëkwë, bakë mëtsëkë ghëkën shi. Ma kë na: ¹⁶ «A ngwarmëhira mbë nëw Yesëw, kwëmaa niy gëzëkë *Safë tsa Hyala ghala kwatänata lë miy tsa Davitë dzëkën Zhëwdasë mbë Zliya Hyalay, aa tëbëë mënta kwa pëtsa gëzëkë na. Ntsaa zhëghëy ka ndë pëmë mbëzliy kësë Yesëw. ¹⁷ Ghëciy, ntsa mbë ghwëmmë niy nza na, lë na ci bëla mbë slëni ghëra ghwëmmë. ¹⁸ Dzëghwa mba'a kwëmavë gëna të kwëma ci jikir na, mba'a pahwë za ti. Ghavë tsëgha ki, bë bëtë tërë, mba'a hwër tsa ci pësliy, ngwëy her të ngwëla, mba'a mëtiy. ¹⁹ Ma kwëma va na, gwa'a gwa'a mëndi sënata mbë Zherëwzalem. Pa' lë slënta ghëshi fanati kaa za va kwa kwëma shi "Hakeldama" kë mëndi. Di slën tsa va gëzëy: "Za miymiy" kë mëndi» kë.

²⁰ Zhini ma kë Piyer bë na: «Vanta kwëmaa tsaslita mbë *zliya kwa cëm tsa *Davitë nanzë ki, ma këy:

Ghi tsa ciy, kwëfi kë taa nza.

Ëntaa ndë ta nzëy kwa ya kwëtiŋ ma, kë.

Zhini ma kë bë na:

Nza tsahwëti ndë bë pi slëni tsa ci, kë.

²¹⁻²² Va tsëgha na ki, sënzënvay, a ndëë tëbë kwëtiŋ dzëvëgha ghëy, ta ndëgha fëtüy dzëkën zhakati tsa Yesëw mbë mëti. Ma ntsa vay, ndë mbë mbëzliy niy nza vici va vici va kwasëbë ghëy ghala vëghwë tsaa niy nza Yesëw lë ghëy, 'wava na të vici mananati Zhan' *batem, ka sar pa' fëca bërva na mbë jipë ghëy ta dzay dzëmë ghwëmë tëbë na» kë.

²³ Sa favë mbëzli kwëma Piyer va tsëgha na, dza ghëshi tëra ghëshi tëravë mbëzli bakë mbë mbëzli va, kar *Zhezhefë tsa har mëndiy Barsabasë, zhini bë na, Zhësëtësë, kë mëndi tsahwëti slën tsa ci, ghëshi lë Matiyasë. ²⁴ Dza ghëshi ki, ka cë'wë Hyala, ma kë ghëshi na: «A Ntsaa slëkëŋëy, ntsaa sënay pëtsa mbë nefer mbëzli gwa'a, citëŋëy tsa tivë gha ndë mbë mbëzli bakë ni ni, ²⁵ a ghëci bë pëtsa Zhëwdasë ta nza ghëci ka ndë kwal tsa gha, njana nzana mba'a Zhëwdasë zlata slëni va ta dzay kwa tsa ci kwal» kë ghëshi.

²⁶ Dzëghwa ghëshi sla' sla' ghëshi slasliti dandërdë ta mbëë tishi. Mba'a dandërdë tsa va tivë Matiyasë. Kë mëndi ki, mba'a mëndi jakambë mbë ka kwal Yesëw va mëŋ lë tan ni.

2

*Njasa sëakë *Safë tsa Hyala dewdew tsaa dzëkën mbëzli*

¹ Dzëghwa sa mënta vici makwaghwa Panëtkewëtë ki na, mba'a mbëzliy bënavë nefer shi kaa Yesëw basëshi gwanashi mbë pëtsa kwëtiŋ tsa. ² Fa ghëshi tsëgha na, gaka tsahwëta sëakë më ghwëmë ndëba gaka sëpapëli, pë gha, gizl gizl gizl tëhay ciki tsa nza ghëshi va mbë gwa'a. ³ Nighë ghëshi ki na nihwëti shiy tsahwëshi nja ghani ghwë. Ka tihëvaa dzëkën shi gwanashi kwëtiŋ kwëtiŋ. ⁴ Dzëghwa tsëgha ki, paf paf Safë tsa Hyala

1:16 1:16 Cem 41:10 **1:18** 1:18-19 Mt 27:3-8 **1:20** 1:20 Cem 69:26; 109:8 **1:21-22** 1:21-22 Lk 1:2; 3:21; 24:51 **1:24** 1:24 Zhn 2:24-25 **1:26** 1:26 Fir 16:33 **2:1** 2:1 SlëniTaH 23:15-21; Nëw 16:9-11 **2:3** 2:3-4 Lk 3:16 **2:4** 2:4 paf paf Safë tsa Hyala tahay nefer shi: 4:31; 6:3, 5; 7:55; 8:17; 10:44; 11:15, 24; 13:9; 15:8; 19:2, 6; gëzë kwëma lë ghani mbëzli ghënghën ghënghën: 4:31; 10:45-46; 19:6; 1Kwër 12:10; 14:2-12

tahay nefer shi gwanashi. Dza gha' ghèshi ghavè gèzè kwèma lè ghanishi mbèzli ghèngghèn ghèngghèn, njasa banavèshi Safè tsa Hyala gèzè nè.

⁵ GhalaBay, a *ka Zhèwifèa nèwti kwèma Hyala, ka hazlèni vè niy nza mbè Zherèwzalem, tè hidì ghèngghèn ghèngghèn niy sèakèshi ghèshi. ⁶ Ma sa favè ghèshi gaka va tsègha na, dza ghèshi basè ghèshi basèkèvashi. Dzèghwa tètèrèw mbèzliy basèkèvashi va hashishi kala sènata ma kwèma ka ghèshi gèzè, sa nzana ya tsamaba ndè mbè mbèzliy sèakèshi va na, ka favè kwèma gèzè mbèzliy zlèbavè Yesew va kwa kwèma ci yakè mèndi li. ⁷ Nja madàrja tètèrèw nava kwèma mènta tìba vè shi gwanashi ki: «Yah'yahèta na nana kwèma» kè ghèshi. Ma kè ghèshi na: «Ka Galile mbèzliy gèzè kwèma ni gwanashi nanzè tsøy? ⁸ War njaa sèakè na sana favè ghwèmmè, njasa nza ghwèmmè kwètìj kwètìj tsa ghwèmmè, kwèma yakèmmè mèndi li ghèshi gèzè? ⁹ Èhètìmam, sènzènvay, ghwèmmè ghwèmmè mbèzli tikè niy, mbè ka Partè, mbè ka Medi, lè ka Elam, mba'a ka Mesèwpètami, mbè mbèzli tè hidì ka Zhèwde, lè ka Kapadèsè, mbè ni tè Pèrjw, mba'a ni tè hidì ka Azøy, ¹⁰ mbè ka Firigi, mbè ka Pamfili, mbè ka *Ezhipètè, lè mbèzli mbè giwahi ka Libiy ndèkwè ni vègha Shiren, mbè niy sèakèshi tè hidì ka *Ròm, mbè *ka Zhèwifè yaya ni lè niy dzèmbèshiy dzèmbè kwèma ka Zhèwifè dzèmbè dzèmbè. ¹¹ Zhini fa, tìba ka Kèretè, lè ka Arapè. Tsègha nza ghwèmmè, vèrtsa, war gwanammè ghwèmmè ka favè, ghèshi ka gèzè kwèma kwa ghani ghwèmmè, kwèmaa dzèkèn sløni Hyala dikè na na?» kè ghèshi.

¹² Mba'a kwèma va sèti mèhèrli shi gwanashi, shaj ghèshi ta sènata kwèma ka ghèshi gèzè. Dza tapè ghèshi mbè d'èd'èw kwèma kwa jipè shi: «Wantsa gèla nana kwèmaa?» kè ghèshi.

¹³ Ma nihwèti mbèzli nashi ki na, ka sawa mbèzliy zlèbavè Yesew va, a kè ghèshi na: «Waa ghìy ghyamtèvashi ghèshi va tay nè mèndi» kè ghèshi.

Gèzè kwèma Piyer mbè makwaghwa Parjtekwètè

¹⁴ 'Wakèvè Piyer tsègha, gar garøy ghèshi lè nihwèti *ka kwal Yesew va møj lè tan ni, dza tapè ghèci ta gèzè kwèma zlanzlan, ma kè na: «A mbèzli *ka Zhèwifè, lè mbèzli mbè mèlmè Zherèwzalem, sènatam kwèma na ndatsè di, favèm kwèma dzèe na ta gèzèrèwøy wèzè. ¹⁵ A mbèzli niy, ghishi ghèshi njasa bèrkè ghwøy vaw. A ghwøy nay sanay, gar tsahi mèslidèshi na bèrkè vici gwa'a tsègha. ¹⁶ Ma kwèma nay, ghènzè na sa niy gèzèkè ndè Hyala Zhèwel va, niy nè na:

¹⁷ A kè Hyalay:

“Dzaa nza ge'i tè kwa kèrni vèghwøy,
ta viyakèn Safè tsee dzèe dzèkèn ke ngèri gwanashi.
Ndèrazhiy zhèr ghwøy, lè ghyehi ghwøy gwanashiy,
ka gèzè kwèmee kaa mbèzli dza ghèshiy nza.
Gwèla ghwøyøy, ta nata kwèma dza ghèshi nja kwa shiw,
ma pèhèpèhir ghwøy na, war mbè shishèw ghèshi taa nza.

¹⁸ Ava tsègha dza naa nza.

Ghala vèghwè tsa vay, ta viyakèn Safè tsee dzèe dzèkèn ka slènee,
shiy zhèr, lè shiy mi'i gwanashi,
nza ghèshi gèzè kwèmee kaa mbèzli.

¹⁹ Ta mèni shi sèakè ma mèndiy nashi dzèe dzøy tè ghwèmmè,
lè shi madàrja ni takè tè hidì:

Ta nza dza miymiy tìba, lè ghwè, mba'a inèghwè nja kwèlèbi.

²⁰ Viciy, nja kwəsli dza naa zhəghəta, tir na, mba'a zhəghəy nja miymiy. Ma ləy hwəm shi va ki na, nza səkəkə tsa Ndə sləkəpə məniva. Vici səkəkə tsa ci vay, vici dikə na lə bama ti dza naa nza.

²¹ Ya wa ntsaa dzaa harkəkə slən tsa Ndə sləkəpə fəcava kiy, ta mbəliy dza na" kə Hyala, kə Zhəwel niy ni.

²² Avanay nana kiy zhər ka *Izərayeləy, ta gəzəŋwəy kwəma dzee, favə tə ghwəy wəzə. Ma Yesəw ndə ka Nazaretə tsa sənay ghwəy vay, ntsa cikəvəri Hyala dikə tsa ci niy nza na. Sa nzanay, a Hyala cikəvəri kwəma maɸaŋa na lə shi dimədime ni, mba'a shiy cipə kwəma səvəri mbə Yesəw tsa va. Mba'a ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy. ²³ Dzəghwa mbəzli kiy, mba'a ghəshi kəsəti Yesəw tsa va. Dza ghwəy, mba'a ghwəy danwavəgha vəgha tsəm njasaa niy gəzəkə Hyala va lə njasaa niy pəhəti na ghala kwatanata. Mbəzliy sənata ma Hyalaa harvə ghwəy ta pəsli ci. ²⁴ Ma dzəghwa Hyalay, mba'a zhanakati mbə mətī, ka bəkəvəri mbə ngərə'wə tsa mətī. Va sa nzana kala mbə mətīy kəsəti. ²⁵ A *Davitə niy gəzəkə kwəmaa dzəkən kwəma ci ghala kwatanata, a kə niy niy: War kwa kwəmee niy nayee Ndə sləkəra njasa səmə vici, tə kwa bəzəmee, va nəghətēe dzaa hazlani.

²⁶ Va tsəgha vəshi nəfə tsee, ka 'wəshee, yən mbə gəzə kwəma. Ya mətīy mətīree na,

gəzliŋə dza ghən tsee nza ta kwəma gəzəkə Hyala.

²⁷ Sa nzanay, ka dza ghaa zlara jakə lə mbəzli bəkwə bəkwə niw. Ka dza ghaa zlay ntsa ghaa ghwaɸəyəw.

²⁸ A gha camtəra kwal tsa dzee dza kwa ta kwəmavə piy.

Paf dza nəfə tsee təhəy va vəshi sa kee nza kwa kwəma gha, kə niy ni.

²⁹ A ngwarməhira zħər, ndaram kwal jəwə, e gəzəŋwəy kwəma bazhə bazhə dzəkən ndə nja jijimmə Davitə. Ghəcīy, aa mətīy, ta na tsa ci ghən. Sa mətīy na na, la' mənđi lamti, tība kwəlī ci vəgha ghwəmmə ya pa' ndatsə. ³⁰ Ma sa nzana *ndə gəzə kwəma Hyala ghəcī niy nzay, mba'a niy sənata kwəma zəmanakə Hyala fəla ta mənī nzə. A kə niy ni ngəcī na: "E zəməkəŋa fəla, yən kala dzaa banavə mazə tsa gha sa ka gha mətīŋa kaa ndə kwətīŋ mbə jijihīŋa" kə niy ni ngəcī. ³¹ Ma sa nata Davitə kwəma va tsəgha ghala kwatanata kiy, mba'a gəzəy kwəma sati tsa *Kəristəw mbə mətī, ghala kwa nə na vaa ni:

Ka dza Hyalaa zlay ntsa tivə na mbə mbəzli bəkwə bəkwə niw, ka dza naa zlay ghwaɸəyəw, kə.

³² Yesəw tsa gəzəŋwəy ya tsa kwəma ciy, ava dzəkən gəzəva kwəma va ki. Hyala də'wə ghən tsa nzə zhakati na mbə mətī. Ma ghəy gwanaŋəy na, ka ndəgha fəti nza ghəy ta kwəma va. ³³ Ma sa zhanakati Hyala mbə mətīy, mba'a bəghə dzəmə ghwəmə, dza na, mba'a fəy tə dəvə kwa bəzəmə nzə, ta mənī mazə ghəcī. Dzəghwa Hyala ki, mba'a banavə Safə tsa nzə va dəwđew tsa niy gəzəkə na. Na viyakəŋŋəy na sana sa nay ghwəy tsa, ka favə lə sləmə ghwəy gwa'a. ³⁴ Ta na Davitə də'wə ghən tsa ciy, zhakatiy

2:21 2:21 22:16; Rm 10:13 **2:22** 2:22 Lk 24:19; Zhj 3:2; SləniKY 2:43; 4:30; 5:12-16; 6:8; 14:3; 15:12; 19:11-12; Rm 15:19; Ebr 2:4 **2:23** 2:23 3:15; 4:28; 7:52; Lk 23:33; 1Tes 2:15 **2:24** 2:24 3:15; Lk 24:5 **2:25** 2:25-28 Cem 16:8-11 **2:27** 2:27 13:35 **2:29** 2:29 1Mezh 2:10; SləniKY 13:36 **2:30** 2:30 2Sam 7:12-13, 16 **2:31** 2:31 Cem 16:10 **2:32** 2:32 1:8 **2:33** 2:33 fəy tə dəvə kwa mbəzəmə Hyala: 2:34; 3:13; 5:30-34; 7:55-56; Mk 16:19; Lk 20:42; 22:69; Rm 8:34; Ef 1:20; Kwəl 3:1; Ebr 8:1; 1Pi 3:22; banavə Safə tsa dəwđew tsa: 1:4; Zhj 14:16-17; 15:26 **2:34** 2:34-35 Cem 110:1; Lk 20:42-43; Ebr 1:13

na mbø mæti, ka dzay dzømə ghwømaw. Nanzøy aa gøzøkø, a kø na:
 "Søøkø nzøyña tø dövø kwa bözømee,

³⁵ pa' fəca kee zhəghəti ka jaka gha ka mbəzli tə dövə gha"
 kə Ndø sləkøpø kaa Ntsaa sləkøra, kə Davitø.

³⁶ Va tsəgha gøzøe kaa ngøjwøy, ghwøy ka Izərayel gwananjwøy. Sənay tø ghøy wəzø wəzø: Ma Yesew tsa danjwəvəgha ghwøy tsa vəgha tsəməy, ghəci na sa mən̄ti Hyala ka Ndø sləkøpø, lə ka Kəristew Ntsa tivø Hyala» kə Piyer.

³⁷ Ma sa favø ghəshi tsəgha na, tərøjw nəfø tsa shi slay. Ma kə ghəshi kaa Piyer lə nihwəti ka kwal Yesew va na: «A ngwarmøhinjøy, njaa ka ghøy mən̄i nana kia?» kə ghəshi.

³⁸ Ma kə Piyer ngəshi na: «Tsam titihwø kaa Hyala, ka zhəghə nzøy tsa ghwøy tə hid̄i. Zləbavəm a mən̄di mən̄injwøy *batem, kwət̄inj kwət̄inj tsa ghwøy mbø sløn tsa Yesew Kəristew, ta mbø Hyalaa pəlaynjwøy jikir tsa ghwøy mbø nəfø tsa nzø. Ma nza ghwøy kwəmavø vøli Hyala, Safø tsa nzø deward tsa. ³⁹ Sa nzana, ma kwəmaa gøzøkø Hyalaa sləkəmmø mbø miy nzøy, kaa ngøjwøy lə kaa ndrəzhi ghwøy mba'a kaa nihwəti mbəzli kərakə ni dza na ta har taa nza na kwəma va» kə.

⁴⁰ Lə gøzø kwemer d̄an̄an̄ tsəgha canatishi Piyer kwəma Hyala, mba'a mətsahanavøshi bər̄ci, ma kə na: «Səvər̄injwøyem mbø jipø mbəzli mbø vəghwø tsa ndatšø tsa zashi, ta mbəlanti ghən tsa ghwøy!» kə.

⁴¹ Dzəghwa ki, d̄an̄ mbəzli zləbavø kwəma Piyer mbø shi, mba'a mən̄di mananatishi batem. Ma fəcava na, ndø ngəri gar bələkəwə bələkəwə mahkan mətšøkø mətšahakənvay na kən mbəzliy nəw Yesew. ⁴² Dza ghəshi ka basəva vici va vici va ta nəw lə bəni shi bənipø ka kwal Yesew, ka jakəva gwanashi lə nihwəti ngwarmømə, ka təhø shi zømə shi, ka cə'wø gwa'a.

Njasa niy nzøysh̄i mbəzliȳi yivø kwəma Hyala

⁴³ Ghalaba kiy, tərøjw ndø ya tsamaɓa ci mbø shi niy hazləni va Hyala. Mbø mən̄i kwəma maɗan̄a na, lə shiy cipø kwəma *ka kwal Yesew niy nza.

⁴⁴ Dzəghwa mbəzliȳi ɓanavø nefer shi kaa Yesew, mba'a ghəshi jakəshi ka mbəzli kwət̄inj, ka fə shi vø shi gwa'a jakəjakø. ⁴⁵ Ka ghəshiy dza na, ka d̄əl vøher shi, lə ya nimaba shi vø shi gwa'a. Ma gəna ka ghəshiy kwəmavø tø shi va na, ka təhø kwa jipø shi. Ya wa ndø na, war ge'i lə ghəzli kən ghəciy kwəmavø gəna. ⁴⁶ Njasa səmə vici gwa'a na, wan mbø basəva ghəshi mbø *ciki Hyala, ka zømə shi zømə shi jakəjakø mbø ceker, sayi lə vøshi mbø nefer shi tərøjw, ⁴⁷ ka fal Hyala mbəzli gwanashi na, ka maw kwəma shi. Dzəghwa ki, vici va vici va Ndø sləkøpø ka mətšahanshi mbəzliȳi mbəl̄ishi.

3

Kar Piyer lə Zhan̄ mba'a vəd̄ir

¹ Dza kar Piyer lə Zhan̄ tə nahwəti vici, mba'a ghəshi kafəshi ta dzəmbø *ciki Hyala ta cə'wø. Vici gar tsahi mahkan ka mən̄diy cə'wø cə'wø va.

² Ma sa tsəhəshi ghəshi miy ciki Hyalay, mba'a ghəshi kəsay tsahwəti ndø tifa, vəd̄ir ghəci ghala yakə mən̄di. Njasa səmə viciy, tsəgha ka mən̄diy bə ntsa vaa səøkø dzəvəgha gəzli miy ciki Hyala tsa va, ta mbø ghəciy

cə'wə va mbəzliy səəkə ta dzəmbə ciki Hyala. Ma gəzli va na, «gəzli wəzə na» kə məndi kaa slən tsa nzə. ³ Ma sa nashi na kar Piyer lə Zhan mbə dzəmbə ciki Hyala na, tapə ghəci ta cə'wə shiy və shi. ⁴ Dza kar Piyer lə Zhan tsəgha, fə ghəshi fati mətəshi shi ti. Ma kə Piyer ngəci na: «Nighəjəy!» kə. ⁵ Tapə ghəci ka nighəshi lə məhərli. Ma kə mbə ghən ci na: «Ta kwəməvə shiy dzee və shi» kə. ⁶ Ma kə Piyer ngəci na: «Na neyey, ghənzə vəya, ya gəna, ya tsahi mbəzəw. Ma nanzəy, ta ndəna ni ya shi vəya dzee: Lə slən tsa Yesəw *Kəristəw ndə ka Nazaretə gəzəjəe, satinja na gha dza» kə. ⁷ Dza na banj kəsəvə tə dəvə kwa bəzəmə ci, mba'a kafakati. Nza'jəw shidshid ci lə pətsa dzar ta tatəlhi ci kwəməvə bərci. ⁸ Dza na, mba'a satiy garəy lə zli, dzəghwa na ka dza. Mba'a kafəy kwasəbə shi ta dzəmbə ciki Hyala. Ma ghəci mbə dza na, kala bərmə, kala fal Hyala ghəciy məni.

⁹ Gwanashi mbəzli tifa mbə nay ghəci mbə dza, ka fal Hyala. ¹⁰ Mba'a ghəshi sənay ghəci saa nza va miy ciki Hyala vəgha gəzli wəzə na mənəy, ka ndəghə mbəzli ta cə'wə shiy və shi. Ma sa sənay ghəshi tsəgha na, tərəjw ghəshi hazlənishi, ka mananshi madəna kwəma mbəli tsa ci va.

*Gəzə kwəma Hyala Piyer mbə *ciki Hyala*

¹¹ Ntsa va kiy, kala bərvə ghəci tə səəbə kar Piyer lə Zhan. 'Wakəvə mbəzli gwanashi tsəgha sa mananshi kwəma va madəna, war ka kəsli bali kwasəbə shi, ka nəwshi dzar dzəmbə gərka har məndiy gərka «*Saləmanjw». ¹² Ma sa nay Piyer məndiy məni tsəgha, ma kə kaa mbəzli va na: «A mbəzli ka *Izərayel, tawa nighə ghəwəy mbəli tsa zal tsa nja kwəma madəna na kia? Wa shi nighəjəy ghəwəy ti njasa nzana ghəy mbəlanti ntsa lə bərci ghəy, ya lə nəw kwəma Hyala ghəya? ¹³ Waa Hyala *Abərahəm lə *Izakə mba' a *Zhakwapə, Hyala jijihimmə fati na shəndəkə tə Yesəw. Yesəw tsa vay, ghəci na saa kəsəghə ghəwəy va kaa mbəzli dikə dikə ni, ta pəəsli ci, dzəghwa ghəwəy mba'a ghəwəy ndəramti kwa kwəma Pilatə, mbə di pəlay Pilatə niy nza ngar. ¹⁴ Tsa dəwdəw tsa ndə slar tsa kiy, ghəci na tsa ndərəti ghəwəy, ma ndə bəkwə mbəzli na, pəlayjəy tsava, pə ghəwəy kaa Pilatə. ¹⁵ Dzəghwa tsəgha ki, mbəh ghəwəy pəəsli tsa mazə tsaa bəpə piy. Dza Hyala nanzə ki mba'a zhanakati mbə mətə. Ghəy na ka ndəgha fətəy dzəkən zhakati tsa ci va mbə mətə. ¹⁶ Ma ntsa sənay ghəwəy tsa nay ghəwəy mbəli mbəli sanay, bərci mbə slən tsa Yesəw mbəliti na. Sa nzana mba'a ghəy bənavə nəfə tsa ghəy kaa slən tsa va. Sa bənavə ghəy nəfə tsa ghəy kaa Yesəw, va tsəgha mbəliy ntsa, sa nay ghəwəy tsa kwərin sana kwa kwəma ghəwəy gwananjwəy.

¹⁷ Ya tsəgha nzə kiy, ngwarməhiray, e sənay kwəma sənata ma ghəwəy mənti ghəwəy, ghəwəy lə mezhihə ghəwəy gwananjwəy. ¹⁸ Mbalaa, ma tala ki na, kwəma gəzəkə Hyala lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə gwanashi ghala kwatəjata na sava, ma dzəghwata na kwa. Sa niy nə ghəshi va: «A *Kəristəw Ntsa tivə Hyala dzaa sahəwə ngəra'wə» kə ghəshi niy ni. ¹⁹ Ghənzə tsəgha kiy, tsam titihwə kaa Hyala, ka zhəghə nzəy tsa ghəwəy tə hidfi. Zhəghanavəm məhərli ghəwəy ngəta, a ghənzə pəlatanjwəy kwəma ghəwəy jikir na kən ghəwəy mbə nəfə nzə. ²⁰ Ma tsəgha kiy, ta bəkə vəghwə dəkəva dza Ndə sləkəpəpə dzəkən ghəwəy, Mba'a ta

ghwønīkəŋwəy Kəristəw tsaā tivə na va ta mbəlinjwəy ghala kwatanata. Ava ghəci na Yesəw!

²¹ Nana diy, mə ghwəmə dza Yesəw nzəyəy pa' ghala vəghwə tsa dza shiy gwanashiy gwəmashi, njasa niy gəzamtī Hyala va mbəradzəta lə miy tsa ka Hyala nzə dēwdew ni. ²² A *Məyizə niy gəzəkə, a kə niy niy:

A Hyala ghwəy kwa sləkəpə taa ghwønīkəŋwəy
*Ndə gəzə kwəma Hyala njee,

ntsa mbə hwəlfə ghwəy dza naa nza.

War və dza ghwəy fa kwəma,

ya wa kwəma dza naa gəzəŋwəy gwa'a!

²³ Ma ta nza, ya wa ntsaa dzaa fa ma kwəma va

ndə gəzə kwəma Hyala tsa vay,

ta təhamti tsava ndə dza məndi mbə mbəzli Hyala,

ka zamti kwa kwədəp, kə niy ni.

²⁴ Ghava na tə *Saməyal, ka dzar lə ka gəzə kwəma Hyalaa səkə ləy hwəm ci gwanashiy, ya wa ndə mbə shi na, aa niy gəzəhwə kwəma ghala kwatanataa dzəkən vəghwə tsa nza ghwəmmə tsa mbə. ²⁵ Ma kwəmaa niy gəzəkə Hyala va lə miy tsa ka gəzə kwəma nzə, ta məni dzee, kəy, kaa ngəŋwəy na. A na ghwəy bəla mbə sla kiri tsaā niy slati Hyala va lə jijihinjwəy, ghala kwa niy nə na va kaa Abərahām: "Səvəri mbə jijihina dzee təfanshi miy kaa mbəzli tə hidī gwanashi" kə niy ni. ²⁶ Ava va tsəgha ghwønīkə Hyala ndə ghəra sləni tsa nzə pərba kaa ngəŋwəy. Ta təfəŋwəy miy ghwønīkə na, sa dza naa nza, mba'a taa zhəghəkəŋwəy kwətīŋ kwətīŋ tsa ghwəy mbə kwəma ghwəy jikir na» kə Piyer.

4

Kar Piyer lə Zhanj tə pi sləka kwəma

¹ Ma kar Piyer lə Zhanj ghwəlashi mbə gəzə kwəma va kaa mbəzli tsəgha na, 'wakəvə *ka ta Hyala, lə Ntsaa sləkə ka ndəghwə *ciki Hyala, mba'a *ka Sadəsehi, ndəs ghəshi səkəkəshi. ² Sati sati nefer shi tə sa bənanshi kar Piyer kwəma kaa mbəzli, mba'a sa nə ghəshi, a Yesəw zhakatiy mbə mətī, kə ghəshi. A ndə mbay zhakatiy mbə mətī, dī ghəshiy gəzə lə kwəma shi va tsəgha. ³ Dza ghəshi, mba'a ghəshi kəəsəhwəshi, mba'a ghəshi dzaa faghwashī kwa fərshina, ta ndəghə vici həzlimə, sa dzata vici ta basə ngwəwə dzəkən shi. ⁴ Dzəghwa ya tsəgha nzə na, dāŋ mbəzliy bənavə nefer shi kaa Yesəw mənishi mbə mbəzliy favə kwəma shi va. Dāŋ tsa mbəzli va na, gar bələkwə bələkwə cifə mətsəkə.

⁵ Ma way pi tə həzlimə va na, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə, lə mətīkwəkwər zhər, lə *ka bənipə kwəma pəhəti Hyala basəshi mbə məlmə Zherəwzalem. ⁶ Kar Anə, dikə tsa ka ta Hyala, mba'a Kayifə, mba'a Zhanj, mba'a Alekəsəndərə, lə niy tərmbə mbəzli mbə hwəlfə ka ta Hyala gwa'a gwa'a. ⁷ Dzəghwa pəmə ghəshi pəməkə kar Piyer ki. Ma sa səkəkəshi ghəshiy dzəghwa kwəma shi na, tapə ghəshi ta dəw kwəma və shi, ma kə ghəshi ngəshi na: «Wa ntsaa ndəŋwəy ni ghwəy ni bərçi məni ghwəy shi ni li shi tay? Naa lə slən tsa wa mənishi ghwəya?» kə ghəshi.

⁸ Ma kə Piyer sa təhəy nəfə tsa ci lə *Safə tsa Hyala ngəshi na: «A mbəzli dikə dikə ni mbə mbəzli ghəy, lə mətikwəkwər ka *Izərayel, ⁹ njana dəw ghwəy kwəma va ghəy ndatsə dzəkən wəzə tsa mananati ghəy kaa vədīr, ka dəw njasa 'wa naa mbəliyey, ¹⁰ wəzəa nava, ta zləbānəwəy dzee. Sənay tə ghwəy gwanəwəy, dibay, sənay tə hwəlfə ka Izərayel gwa'a, Yesəw *Kəristəw ndə ka Nazaretə tsa danəwəvəgha ghwəy va vəgha tsəm pəesliti, dza Hyala mba'a zhanakati mbə mətīy, ava tə mbərkə bərci mbə slən tsa ci nay ghwəy zal tsa məgarə kwa kwəma ghwəy sana mbəli mbəli kwərinj! ¹¹ Waa Yesəw na saa niy gəzə Zliya Hyala va kwəmaa dzəkən, sa niy nə na va:

Ma hakwə tsaa ndəghamti ghwəy va, ghwəy ka ndəbə shiyəy, ghəci na saa zhəghəy ka hakwə tsaa gwəramti jihə ciki, kə niy ni.

Dzəkən Yesəw gəzəva kwəma va. ¹² Sa nzanay, war ghəci kwətīy na saa dzaa mbəlītəpə. Tsahwəti slən tsa ndə tīfə tə hidī, mba'a Hyala gəzanakəshi kaa mbəzli, ta mbəlīnəwəy dza ghwəy li, kəw» kə.

¹³ Dzəghwa sa nay ka bəsə kwəma njasa gəzə kar Piyer lə Zhan kwəmaa dzəkən Yesəw, kala gwərsə ma tsəgha na, tapə nava kwəma mbə mananshi madəŋa ki. Va sa nzana, mba'a ghəshi sənashi tərəŋw. Ma kar Piyer na, mbəzli gəmshī ni ghəshi, a niy nza ghəshi ka mbəzliy jangəshi nja nihwəti mbəzli, gar nə ghəshi, kə ghəshi nzwaw. War ma na sənata ghəshi na, war nza tsaa nza ghəshi kwasəbə Yesəw gwa'a tsəgha. ¹⁴ Zhini dīfə na, mbə nay ntsaa mbəliy va ghəshi kwərinj məgarə tīfə vəgha kar Piyer lə Zhan, kwəma mbata ghəshiy ndəramti mbə tīfaw, war hashi, ghəshiy hashishi tsəgha. ¹⁵ Dza ma kə ghəshi ki na: «Kadiwəm, ləvərinəwəyem di» kə ghəshi kaa kar Piyer. Ma sa gəzanshi ghəshi tsəgha na, mba'a mbəzli va bərvashi mbə jipə shi. Dza ghəshi tapə ta sləka kwəma dza ghəshiy mənī, ¹⁶ ma kə ghəshi na: «Njaa dza ghwəmmə mənī lə mbəzli ni kia? Vanay sanay, a mbəzli mbə Zherawzalem gwanashi sənay, madəŋa dikə na nay, mbəzli ni mənī na, kə ghəshi. Ka mbay ghwəmmə zhiniy ndəramti kwəma va ghwəlaw. ¹⁷ Ghənzə tsəghay, wəzəfa dza ghwəmmə daməshi na, vantaa ghəshi dzaa mətəshə zləlivəri kwəma va dzar mbə mbəzli. Mba'a ghwəmmə nabətishi, a ghəshi zlay gəzanshi kwəma lə slən tsa Yesəw va kaa mbəzli» kə ghəshi.

¹⁸ Ma sa sləkamti ghəshi kwəma shi va tsəgha na, dza ghəshi da' ghəshi harashi. Ma kə ghəshi kaa ngəshi na: «Ndatəpə pə ghwəy kəray lə gəzəpə kwəma ya bənīpə shiy lə slən tsa Yesəw tsa» kə ghəshi. ¹⁹ Ma kə kar Piyer lə Zhan kaa zhananshi na: «Nighətīm də'wə ghən tsa ghwəy di, ndata ka təbə na va Hyala, ghəy kə dzanəy ta dī fəti va ghwəy mbərkəta va Hyala. ²⁰ Ma na na ghəy na ghəyəy, ka mbay ghəy zlatə gəzə kwəma nata mətəshə ghəy, lə na favə sləmə ghəyəw» kə ghəshi.

²¹ Ma sa gəzamti kar Piyer kwəma va tsəgha na, dza mbəzliy bəsə kwəma va, nabə nabayshi dīfə, mba'a ghəshi pəlashi. Sa sənay ma ghəshi njasa ka ghəshi mbay sanamiyshi ngəra'wə ghwəla, sa hazləni ghəshi va mbəzli. Sa nzana ya wa ndə gwa'a na, war mbə fal Hyala ghəci ta mbəli tsa vədīr tsa va va. ²² Ma vədīr tsa mbəliti kar Piyer va lə kwəma madəŋa madəŋa nay, a piya ci tanəti fadə mətəskə ghala yakə mənī.

Cə'wə mbəzliyə nəw Yesəw

²³ War sa pələshi məndi kar Piyer lə Zhan tsəgha na, mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha ngwərməbəghəhishi mbə nəw Yesəw. Tapə ghəshi ta slāshi kwəma gəzanakəshi mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə pəhəpəhir zhər mbə *ka Zhəwifə. ²⁴ Ma sa famti mbəzliyə nəw Yesəw kwəma va tsəgha na, tapə ghəshi dzəmbəshi gwanashi mbə cə'wə Hyala, ma kə ghəshi na: «A Ndə sləkəpə, gha mənti na ghwəmə lə hidī, lə yam, mba'a ya nimafa shiy gwa'a. ²⁵ Gha gəzəkə na lə bərci Safə tsa gha mbə miy tsa jijiyyə *Davitə, ndə ghəra sləni tsa gha, ma pə ghay: Wa shiy mənishi ghwərvəshi mbəzli tə hidia?

Tawa zəzə mbəzli tə hidī war kwemer kama ghən ti shia?

²⁶ Tawa kafəshi ka sləwa hidī ta mbəmbəzəa?

Tawa jakətəvashi mezhizhə ta ghəra kar Hyala kwa sləkəpə, ghəshi lə *Kəristəw Ntsa tivə Hyalaa? pə gha.

²⁷ Katanj kiy, tsəgha na. Ava tikə mbə məlmə na jakətəvashi kar *Erədə ghəshi lə Panwəsə Pilatə, mba'a nihwəti ka məlmə, lə hwəlfə ka *Izərayel gwa'a, ta ghəra ndə ghəra sləni tsa gha dəwdəw tsa, Yesəw tsa tivə gha, ta nza ghəci ka Kəristəw. ²⁸ Mbə kwəma mənti ghəshi va tsəghay, kwəla' faghwa ghəshi kwa kwəmaa niy tarəkə gha kwatanjata lə bərci gha mba'a lə dī tsa gha. ²⁹ Sənzənvə kiy, Ntsaa sləkəyyəy, nighəti gwəlanj tsa məninyə ghəshi! Va tsəgha, ə cə'wənya ghəy, banavə bərci kaa ka ghəranj sləni, a ghəshi mbay gəzə kwəma gha kaa mbəzli kala hazləni ma ya jəw nzə. ³⁰ Ndanəy bərci gha ta mbə ghəy mbəli mbəzli, ka mənī shiy cipə kwəma, lə ka mənī kwəma madanə madanə na, lə slən tsa ndə ghəra sləni tsa gha dəwdəw tsa, Yesəw» kə ghəshi.

³¹ War sa cə'wamti ghəshi cə'wə tsəgha na, 'wakəvə pətsa nzəyshi ghəshi va ti tsəgha, mənjkəf kəf kəf mənjkədiy. Dzəghwa paf paf nifer shi tihəshi gwanashi va *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa. Mba'a ghəshi ghavə gəzə kwəma Hyala tsəgha lə bərci, kala hazləni ma.

Mbəzliyə nəw Yesəw jakəti shi və shi gwanashi, ka təhə shi shi

³² Dzəghwa ghalaba ki, ma mbəzli danj ni va banavə nifer shi kaa Yesəw gwanashi na, war nəfə tsa kwətinj tsa lə məhərli kwətinj na ghəshi mənishi. Ndə tifa mbə shi ya kwətinj, mba'a ni ya wa shi və na: «Am, shi ya ghəshi kwətira nee» kəw. War jakəjakə niy fə ghəshi shi və shi.

³³ Ma *ka kwal Yesəw na, ka ndəgha fəti ta zhakati tsa Ndə sləkəpə Yesəw mbə mətī lə bərci mbə tərənəw. Hyala ki na, ka təfanshi miy dalala kaa ngəshi gwanashi. ³⁴ Niy nza ndə mbə shi ya kwətinj gar gəzə na: «Gwa'ee va ndərma shi tsa' ni va» kəw. Sa niy nzanay, ya war vəh, ya ghi niy nza na va ndə gar dələy, dəl niy dəl na, sa ka na dələmti na, lanj dzaa bəkəvə gəna kwəməvə na gwa'a. ³⁵ Mba'a banavəshi kaa ka kwal Yesəw, ka ma nza ghəshi tihəshi kaa mbəzli gwa'a, ya wa ndə na, gar ghəzli ci, gar ghəzli ci dzaa kwəməvə shiy.

³⁶ Tsəgha mənti *Zhezhefə, ntsa yakə məndi mbə hwəhwə tsa mbəzli Levi, tə məlmə ka Shipər, Barnabasə, kə məndi kaa slən tsa fanati ka kwal Yesəw. Shi dī slən tsa vaa gəzəy: «Zəghwə mətəshəpə bərci». ³⁷ Mba'a dələmti vəh tsa ci. Dza hən bəkə gəna va, mba'a banavə kaa ka kwal Yesəw.

5

Kar Ananiyasə lə mali ci Safira

¹ A tsahwəti ndə niy nza tifa, Ananiyasə, kə mēndi kaa slən tsa ci, mali ci na Safira, dza na naci ki na pa' ghəci pamti shiy tə tsa shi vəh, ² mba'a ngəy nahwəti gəna pavə na kaa ghən tsa ci. Mba'a mali ci va zləbavə ghəciy nga. Dza na hən bəkəvə naa tərmbə, mba'a banavə kaa *ka kwal Yesəw.

³ Ma kə Piyer kaa ngəci na: «A Ananiyasə, a nana kia? Tawa təhay *ndə jaka tsa Hyala nəfə tsa gha lə gəla na tsətsə na na kwəma, war ta slanci dzərvə gha kaa *Safə tsa Hyalaa? Dza gha mba'a gha mbələy nahwəti gəna pavə gha tə za gha. ⁴ Ya' pə gha: Gha ghwəla ta dəl vəh tsay, sa gha niy nza na. Zhini sa dəlamti gha dibay, war sa gha niy nza gəna kwəmavə gha ti. War njaa 'wa ghaa tarəvə mənī shi tsətsə ni ni mbə nəfə tsa ghaa? Ma dzərvə slati gha nay, kaa ndə ngəri slanati ghaw, kaa Hyala na!» kə.

⁵ War sa favə Ananiyasə kwəma va tsəgha na, ghavə na, bəripə, tərəy dzəti pi, mba'a mətīy. Dzəghwa dalala hazləni ghəranatishi kaa mbəzliy favə kwəma va njasa mənta na gwa'a. ⁶ Dzəghwa gwəla gapə gapə ghəshi gapəti mbəri tsa ci, tsan ghəshi bəkən. Mba'a ghəshi dzaa lamti.

⁷ Ma ləy hwəm sa nzata mēndi nza jəw gar tsahi mahkan mēndi mēnti, mba'a mali ci səkətəa dzəmbə ciki tsa va, sənashi shiy mənishi tifa na nanzə kiw. ⁸ Ma kə Piyer kaa ngəta war sa səkəta na na: «A mali na, gəzara di, tsətsə nja sana na gəna pavə ghwəy lə zana tə za ghwəy va na?» kə. Ma kə mali va na: «Yə, ava war tsəgha na» kə. ⁹ Ma kə Piyer ngəta na: «Njaa njaa gha ghwəy sləkati kwəma ghwəy tsətsə ta nighə kwəma Safə tsa Hyala tay? Nay gha tsəy, avanashi mbəzliy bə zana ta la miy ciki tsa va, ta bənja dza ghəshi sənzenva kwərakwə» kə.

¹⁰ War sa gəzanakə Piyer tsəgha na, nza'jəw ghənzə tərəta kwa kwəma ci tsəgha difa, mba'a mətita. Ma dzəmbə gwəla va na, ghənzə mətī mətī. Tsan ghəshi bəti, mba'a ghəshi dzaa lamti vəgha zata. ¹¹ Dzəghwa tərənjw hazləni kəsəvə mbəzliy nəw Yesəw gwanashi, tsəgha mbəzliy favə kwəma va gwa'a difa.

Ka kwal Yesəw mənī kwəma maɗaŋa maɗaŋa na, ka mənī shiy cipə kwəma

¹² Ghalabay, ɗaŋ shiy cipə kwəma, lə shi maɗaŋa maɗaŋa ni dalala mənishi lə dəvə *ka kwal Yesəw mbə mbəzli. Ma mbəzliy nəw Yesəw va na, war mbə gərka *Saləmanjw niy nza ghəshi basə basə gwanashi. ¹³ Ma mbəzliy nəw ma Yesəwəy, ka hazləni va jakəva li shi, ya tsəgha nzə na, war mbə ha'wə mbəzli gwanashi niy nza ti shi. ¹⁴ Ma mbəzliy banavə nefer shi kaa Ndə sləkəpə nashi ki na, war mətəhə ghəshiy mətəhəva, zhər lə mi'i gwa'a.

¹⁵ Ma sa nata mēndi kwəma va tsəgha na, mba'a mēndi dzəmbəshi mbə bəbə ka zəlghwəə səvəri dzəghwa kwal, ka fəshi tə gizli gizli, lə tə kəshəfər. Ma sa ka Piyer səkəy lə dza ci na, nza ya məkəkwə ci dzarshi kən ndə, nza tsava ndə mbəliy. ¹⁶ Dza tsəgha ki, lə mbəzli mbə giwahi tə ghala lə məlmə Zherəwzalem shi gwa'a gwa'a basəkəvashi kwərakwə, mba'a ghəshi bəkəvə ni shi ka zəlghwə gwa'a, lə mbəzli mbə sasa ngərə'wə va gazlaka. Dza ki ya wa ndə mbə shi na, mba'a kwəmavə mbəliy.

*Ngəra'wə tsa sahwə *ka kwal Yesew*

¹⁷ Dzəghwa ki, mba'a hərhə təhay nefer kar dikə tsa *ka ta Hyala, ghəshi lə mbəzli *ka Sadəsehi njasa ka ghəshiy nza kwa zəəgə shi, va kwəma mənə ka kwal Yesew va. ¹⁸ Mba'a ghəshi kasaghwashi kwa fərshina.

¹⁹ Ma həvir na, mba'a ndə kwal tsa Ndə sləkəpə ghwanamti gizlgizl miy fərshina, mba'a pəlikəvərishiy dzəti ngwəla. Ma kə kaa ngəshi na: ²⁰ «Mbalam, garənwəyəm mbə *ciki Hyala a ghwəy gəzanshi kwəmaa dzəkən yəwən piy kaa mbəzli» kə. ²¹ Ənkwa kə mbəzli va, ka səvərishi. Ma mekəshi mekəshi na, mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə ciki Hyala. Tapə ghəshi ta bəni kwəma Hyala kaa mbəzli.

Dzəghwa dikə tsa ka ta Hyala va, ghəshi lə mbəzli kwasəbə ki, basə ghəshi basay mətikwəkwər ka *Izərayel lə *ka sləka kwəma. Dza ghəshi bəj ghəshi ghwənashi ka ndəghwə ciki Hyala ta har kar Piyer səmə kwa fərshina, ta səəkəə dzəghwa kwəma shi. ²² Ma sa tsəhəshi mbəzli va kwa fərshina ki na, kəsashi kar Piyer ghəshi mbə ciki tsaə niy kalayshi məndi mbəw. Dza ghəshi tərəf zhəghəghəvashiy dzəghwa kwəma ka sləka kwəma, ta dza ta gəzə kwəmaa mənta, ²³ ma kə ghəshi sa tsəhəshi ghəshi na: «Sa tsəhəşəy ghəyəy, a ghəy kəsata fərshina kəli kəli wəzə nanzə. Ma mbəzli ka ndəghwə bə na, war məgarəshi pərikə miy ceker. Dza ghəy ki bəşə' i ghəy ghwanamti ciki, mba'a a ghəy dzəmbəşəy, dzəmbə ghəy na, kəsay ndə ghəy va kwətij mbəbaw» kə ghəshi.

²⁴ War sa favə kar ntsaa sləkə ka ndəghwə ciki Hyala lə mezhizhə ka ta Hyala nava kwəma tsəgha na, mba'a məhərli shi səta. Kala sənata ghəshi njasa dza naa zhiniy kəray ghwəla. ²⁵ War ghwəla ghəshi tə pətsa va tsəgha na, mba'a ndə səəkəy ka gəzanshi, a kə na: «A mbəzli nı, ma mbəzli kalay ghwəy va kwa fərshinay, avashi mbə ciki Hyala, ka bənanashi shiy kaa mbəzli» kə.

²⁶ Dza ntsaa sləkə ka ndəghwə ciki Hyala ghəshi lə mbəzli ci, mba'a ghəshi dzaə pəməkəshi lə məhərli, kala mananshi ma gwəlan, sa hazləni ghəshi va nəghətaa mbəzli taa pə'wəshi lə hərəzli.

²⁷ Ma sa pəməkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi garəyshi kwa kwəma *ka sləka kwəma ka Zhəwifə. Tapə dikə tsa ka ta Hyala ta dəw kwəma və shi ki, ²⁸ ma kə ngəshi na: «Makətəşəy ghəy lə nabə nanzə əntaa ghwəy zhiniy bənipə shiy ghwəla lə slən tsa Yesew va ma, pə ghəy sa? Tawa fa ma ghwəya? Sənzəşəy, ava ghwəy təhay məlmə Zherəşəwəzəlem gwanata lə shi ghwəy va bənipə ghwəy ki. Ə dı ghwəy kwəma kən pəşli tsa pəşliti məndi va ntsa vaa zhəghəkəşəvata kən ghəy şəkəna?» kə.

²⁹ Ma kə kar Piyer lə ka kwal Yesew kaa zləbanci na: «Nanzəy, wəzəba kaa Hyala dza naa gwəramti ghəy yi fəti kən kaa mbəzli! ³⁰ Sa nzanay, Yesew tsa danşəwəgha ghwəy va vəgha tsəm pəşlitiy, a Hyala dəhimmə zhanakati mbə məti. ³¹ Mba'a Hyala zhiniy kafəghə zhimə ghwəməşə fəy tə kwa bəzəmə nə. Mba'a mənti ka mazə lə ka *Ndə mbəlipə, ta mbə ka Izərayel kwəməvə kwal tsaə zhəghanti nşəy tsa shi, lə ta pəli kwəma shi jikir na. ³² Ghəy na ka ndəgha fətiy dzəkən kwəma va, mba'a *Safə tsa Hyala dəwəşə tsa bə. Sa bənavəşhi Hyala kaa mbəzliy yanta fəti» kə ghəshi.

³³ Ma sa favə ka sləka kwəma nava kwəma tsəgha bə na, mba'a nəfə tsa shi zhiniy satiy tərəşəw. Ka dı bakwamti ka kwal Yesew va ghəshi. ³⁴ Dza

mba'a tsahwəti ndə Farisa niy nza tifa mbə ka sləka kwəma ka Zhəwifə va ki, slən tsa ci na, Gamaliyel, ndə bənipə *kwəma pəhəti Hyala ghəci niy nza, ka dī fəti mbəzli gwanashi və. 'Wakəvə na gar garəy mbə jipə ka sləka kwəma va. Dza na mba'a gəzanshi mbəzli a məndi pəməkəvəri ka kwal Yesəw vaa dzəti ngwəla jəw. ³⁵ Sa səvəriishi ka kwal Yesəw va na, dza na tapə ta gəzanshi kwəma kaa mbəzliy basətəvashi vam ma kə ngəshi na: «A zhər ka Izərayel, nighə tə ghwəy ghən tsa ghwəy, mbə kwəma bərkə ghwəy na mananshi kaa mbəzli ni di! ³⁶ A ghwəy nay ge'i lə tsahwəti vəghwə niy nza dzəmbə tibay, a Tədəsə niy madiy, ma kə niy niy: "Ma yənəy, ndə nzee gar sənata kwəma" a kə niy ni mbə zəzə kwəma ci, mbəzli gar bələkwə fadə niy mənishi ka nəw kwəma ci va. Dza mba'am paslamti, sa paslamti məndi na, mba'a ka nəw kwəma ci va gwanashi ghavəə ndanishi, ra'i na ci va kwəma zata tifa. ³⁷ Zhini ləy hwəm tsava ndə ba na, kafə Zhəwdəsə ndə ka Galile kafəy kwərakwə, ge'i ge'i lə vici dāhə slən tsa mbəzli. Mba'a ngədīvə mbəzli ta nəw ci kwərakwə. Zhini pəəsl məndi pəəsliti ba. Mba'a mbəzliy niy nəw kwəma ci va kwəshanishi gwanashi. ³⁸ Tsəgha nava nanzə nata ghwəy sa? Sənzənvə kiy, vanta kwəma dēe gəzanjwəy, ka kəslimbə ghən ghwəy kən kwəma mbəzli ni ma, zlashim, a ghwəy nighəshi lə mətə. Sa nzana, səkə, va mbəzli kə təkə kwəma shi va, ya sləni shi va səkəy, ta ghavə dza naa zata. ³⁹ Ma war va Hyala kə kwəma na səkəy, ka dza ghwəy mbay biydantiw. Ava va tsəgha nə ya, wəzəba mənti ghwəy məhərli wəzə na pən, əntaa ghwəy taa mənijnwəy ka mbəz lə Hyala mbə kwəma na!» kə. Dza ka sləka kwəma, mba'a ghəshi zləfati kwəma ci va.

⁴⁰ Dzəghwa ghəshi, da' ghəshi harashi ka kwal Yesəw. Ma sa harkəshi ghəshi na, mba'a ghəshi də'wətishi, dza naβ naβ ghəshi nabayshi, əntaa ghəshi taa gəzə kwəma ghwəla kaa mbəzli lə slən tsa Yesəw. Mba'a ghəshi pəlashi. ⁴¹ Dzəghwa kar Piyer mba'a ghəshi bərvashi mbə ka sləka ka Zhəwifə va, ka dzashi lə vishi. Sa nzana mba'a Hyala bərkətishi mək gar sa ngərə'wə ghəshi tə mbərkə slən tsa Yesəw. ⁴² Dza ghəshi ləy hwəm kwəma va ki na, njasa səəmə vici gwa'a ghəshi war ka bəni shiy kaa mbəzli, ka gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw mbə ciki Hyala, mba'a dzar kəy ghyeghyer.

6

*Mbəzli mbərfəj ta kəəti *ka kwal Yesəw*

¹ Ma ghala vici va na mbə mətəshəva dāj tsa mbəzliy nəw Yesəw ki, mba'a *ka Zhəwifə səkəshi səkə səkə səkə ngwəzliməə dzəkən ni yakəm tə hidī va, ma kə ghəshi na: «Kar məndiy nganshi shiy makanshi kaa ni ghəy mi'i bəkwəshi zhər shi mbə shi ka məndi vaa təhə vici va vici vaw» kə ghəshi. ² Dza ka kwal Yesəw va mən lə bakə ni, basə ghəshi basəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi. Ma kə ghəshi ngəshi sa basətishi ghəshi na: «Aya, ma ghəyəy, ka təbə ghəy zlatə gəzə kwəma Hyala ta dzanjəy war ta kwəma tihə shi zəməw. ³ Va tsəgha, a pə ghwəmmə məntiy ngwarməhinjəy: Təravəm zhər mbərfəj, shi kama miy dzar kwa kabaka shi, shi təhay *Safə tsa Hyala nefer shi paf, mba'a ghəshi sənata kwəma tərənəw. Ma nza ghəy bənavəshi nava sləni. ⁴ Ma ghəy, na

na ghøy kiy, nza ghøy jihøva ghalafaa dzømbø cø'wø Hyala, læ dzømbø gøzø kwøma nzo kaa mbøzli gwa'a» kø ghøshi.

⁵ Dza kwøma va, mba'a tøbanati kaa mbøzliy nøy Yesew gwanashi. Dza ghøshi ki mba'a ghøshi tsøhavø Etiyen, ntsaa banavø nøfø tsa ci gwa'a gwa'a kaa Yesew, mba'a safø tsa Hyala døwdew tsa tøhay nøfø tsa ci. Ghøshi læ kar Følipø, mba'a Pørakwø; mba'a Nikanø; mba'a Timøn, mba'a Parmenasø, mba'a Nikwalasø, ndø ka Antiyøshø, ntsaa niy dzay dzøghwa kwal Hyala tsa ka Zhøwifø ghala kwatanay. ⁶ Dzøghwa gar møndi garøyshi kwa kwøma ka kwal Yesew, mba'a ghøshi cø'wakøn cø'wø køn shi, fø' døvø dzøkøn shi mbø cø'wø va. Dzøghwa mbøzli va, kap køsøvø sløni shi va ki.

⁷ War mbø dzava kwøma Hyala kwa kwøma kwa kwøma ki ghalafa, ma d'anj tsa mbøzliy nøy Yesew mbø mølmø Zherøwzalem na, war ka møtsøhøva tøøryw. Ya mbø *ka ta Hyala na, d'anj mbøzliy banavø nefø shi kaa Yesew.

*Mbøzli dikø dikø ni mbø *ka Zhøwifø læ Etiyen*

⁸ Dzøghwa, ma Etiyen ki na, ntsa tøhanay Hyala nøfø tsa ci læ børci nzo, mba'a wøzø hwøer tsa nzo ghøci. Dza na, ka møni shi mad'anja ni læ shiy cipø kwøma tøøryw kwa kwøma mbøzli. ⁹ Dzøghwa nihwøti ka Zhøwifø ki, kala d'i ma kwøma Etiyen ghøshi. Mbøzli vay, læ tsa shi ciki basøva kwøtishi: «Ciki basøva tsa mevivi pølikø møndi» kø møndi ngøci. Søkø mbø hid'i ka Shiren, læ mbø mølmø ka Alekøsandøri niy søkø nihwøti mbø shi, ma nihwøti na, søkø tø hid'i ka Shilishi læ tø hid'i ka Azø. Dza ghøshi gwanashi ki, mba'a ghøshi basøshi ta nga mbaza læ Etiyen tsøgha. ¹⁰ Dzøghø' ghøshi kaa hashi Etiyen na, shanj ghøshi. Sa nzana mba'a *Safø tsa Hyala banavø børciy sønata kwøma kaa Etiyen ta gøzø kwøma. ¹¹ Ma sa nay ghøshi daw ghøshi ta ghøpø læ Etiyen na, mba'a ghøshi dzaa banavøshi gøna kaa nihwøti mbøzli, ta sla dzørvø ghøshiy dzøkøn Etiyen. Ma kø ghøshi taa ni na: «A ghøy favø ghøci mbø gøzø kwøma sawaa dzøkøn kar *Møyizø læ Hyala» kø ghøshi taa ni. ¹² Dza ki, mba'a ghøshi ngødivø mbøzli mbø mølmø ghøshi læ møtikwøkwø; læ *ka bønipø kwøma pøhøti Hyala ta mbø nøfø tsa shiy satiy dzøkøn Etiyen. Dza mbøzli va sa satiy nøfø tsa shi ki, mba'a ghøshi basakønvasi gwanashi køn Etiyen køsøti. Sa køsøvø ghøshi na, mba'a ghøshi bøghø dzøghwa kwøma *ka sløka ka Zhøwifø. ¹³ Dza mba'a ghøshi pømaghø mbøzli ta tøbø dzørvø dzøkøn Etiyen. Ma kø mbøzli va kaa ka sløka kwøma na: «Ma zal tsay, war kwømaa tøbø ma na sa gøzø naa dzøkøn *ciki Hyala tsa ghwømmø døwdew tsa, læ dzøkøn kwøma pøhøti Hyala! ¹⁴ A ghøy favø ghøci mbø gøzø, ma køy: "Yesew ndø ka Nazaretø tsa vay, ta ngøzlamti ciki Hyala dza na, ma nza zhøghanti kwøma pøhøpøhø na va ndammø Møyizø gwanata" kø» kø ghøshi.

¹⁵ Mbøzliy basøshi mbø ciki sløka kwøma tsa va gwanashiy, war tø Etiyen niy nza møtsøhi shi. Ma ghøshi mbø nighø na, ndøba pøtsa mbø kwøma *ndø kwal tsa Hyala, pø gha ghøshiy nay pøtsa mbø kwøma ci.

7

Gøzø kwøma Etiyen kwa kwøma ka sløka kwøma

1 Ma kə dikə tsa *ka ta Hyala kaa Etiyen ki na: «War tsəgha gəzəkə gha nja shi gəzə mbəzli ni ni katarj nanzə na Etiyen?» kə.

2 Ma kə Etiyen na: «A ngwarməhira lə dəhira, kadiwəm, fatim kwəma dzee ta gəzə di. A ghwəy sənay a Hyala kwa shəndəkə niy təzlita kaa jijimmə *Abəraham, ghəci tə hidfi ka Mesəwpətami, ghalabay, ghəci ghwəla ta nzəy mbə məlmə Haran niy nza na. 3 Ma kə niy ni ngəci na: “Madfi barvanja tə hidfi gha ni lə səvəri mbə mbəzli gha. Mbalaa dzəti hidfi dzee va ta ciŋa” kə niy ni. 4 Dzəghwa na mba'a niy barvay tə hidfi ka Shalde, mba'a dzaa nzəyəy mbə məlmə Haran. Dzəghwa dəy mba'a mətəy mbə məlmə va. Ma sa mətəy dəy na, mba'a Hyala tədikə lə ghi tsa ciy dzəti hidfi nza ghwəy ni sənzenva ki. 5 Ma ghala pətsa va di na, niy banavə pi Hyala kaa ngəci tə hidfi va, ya gar zakwati shiy ghəci ti ya jəw tsətsəw. War ma kə Hyala kaa naa niy gəzanakə na na: “Ta ndanə hidfi va dzee, ma nza jijihinja zəmə ghi ti shi taa nza ləy hwəm gha” kə niy ni, ya tsəgha niy kama zəghwə va Abəraham ghalaba. 6 Dzəghwa ma kə Hyala niy ni kaa Abəraham dzəkən jijihiy dība na: “Tə hidfi ka məlmə dza jijihinaa nza, ta mənəi mevivi dza məndi ti shi, ka sanshi ngəra'wə gar piya bələkwə bələkwə fadə. 7 Ma nanzə taa nza kiy, yən də'wə ghən tsee dza naa slə ngwəvə dzəkən hwəlfə mbəzliy dza vaa mənəi mevivi tə jijihinja. Ma ləy hwəm ki na, nza ghəshi səvərishi mbə hidfi mbəzli va, ta səkə ghəshi ta nəw kwəmee tə hidfi ndanəe ni” kə.

8 Dza kar Hyala lə Abəraham ki, mba'a ghəshi sləy kiri ta kwəma va. Mba'a Hyala gəzəncə *sla fə'yasa kaa mbəzli ci, ma nza məndi zəzə kwəma sla kiri tsa va ti. Va tsəgha nzana, sa yakə Abəraham *Izakə na, dza na mba'a slananti fə'yasa tə kwa dəghasa vici ci. Ma sa kəliy Izakə mba'a yavə *Zhakwapə na, sla' slananti fə'yasa. Dzəghwa Zhakwapə sa kəliy na kwərakwə ki na, mba'a yayakə ndərazhi mənə lə bakə, tsəgha slaslanamtishi fə'yasa kwərakwə.

9 Na dza jijihimmə dəl, mba'a ghəshi mənəti hərhwə va *Zhezhefə tsahwəti zədəshi, dzəghwa dəl ghəshi dəlānaghə kaa ka məlmə, ta dzashi ghəshi liy dzəti hidfi ka *Ezhipətə. Ma Hyala nanzə ki na, war kwasəbə Zhezhefə ghənzə. 10 Dza na mba'a mbəlanti səvəri mbə ngəra'wə tsaa nza va kən gwa'a gwa'a. Dza na mba'a mənəti ka ntsaa sənashi shiy, sa tsəhəy na tə nahwəti vici kwa kwəma *Farawanj, mazə ka Ezhipətə na, dza mazə tsa va mba'a mananati wəzə hwər, mba'a fəy Zhezhefə ka ngwəmna tsa dikə tsa tə hidfi ka Ezhipətə, zhini ghəci ntsaa nighə dzəkən pətsa kəghi tsa mazə tsa va gwa'a. 11 Ma ghalaba ki na, dzəghwa ma dikə na, mba'a mənəta mbə hidfi Ezhipətə lə tə hidfi *Kanana gwa'a gwa'a, tərənəw ngəra'wə mənəy, Kala kwənavə shiy zəmə jijihimmə, gar zəməshi ghəshi.

12 Ma sa favə Zhakwapə a shi zəmə tə hidfi ka Ezhipətə sa basətishi məndi, ka pa səkəm ti shi, kə mənədi na, dza na bənə ghwənashi ndərazhi ci va. Dza jijihimmə tə kwa tanə səfa, mba'a ghəshi dzaa pakə shi zəmə.

13 Sa kərəshi ni kwa tanə va shi zəmə na, zhəghwa na zhən, zhənti ghwənishi kwa baka səfa. Ghalaba ki na mba'a Zhezhefə cintishi ghən tsa ci kaa ngwarməhiy ki. Ava fəcava gha Farawanj mazə ka Ezhipətə sənashi mbəzli Zhezhefə. 14 Dzəghwa mba'a Zhezhefə ghwənəghə miy fəcava, ta har dəy Zhakwapə dzəmbə Ezhipətə lə ghi tsa ci gwanay ki.

Ndə mbərfəŋ mətsəkə cifəti ghəshi kəghi tsa va. ¹⁵ Mba'a Zhakwapə dzaa nzəyey tə hidfi ka Ezhipətə, pəkw ka səəkə mətiy bəhwə war ghəci ti shi. Tsəgha jijihimmə kwərakwə. ¹⁶ Mba'a məndi bəghə mbəreketi shi njasa bəkwə ghəshiy dzəti hidfi ka Shishem, dza la' məndi laghwashi kwa kwəli niy pavə Abəraham tə gəna va ndərazhi Hamər dəy Shishem.

¹⁷ Ma sa kətikəvay vəghwə tsa dza Hyala ta məni kwəmaa niy gəzanakə na kaa Abəraham niy nza ki na, dzəghwa tərəŋw hwəlfə ghwəmmə va tata, ka mənishi dafŋ tərəŋw tə hidfi ka Ezhipətə. ¹⁸ Ma tə nahwəti piya na mba'a məndi pəerəti tsahwəti mazə mbə Ezhipətə, kalaa sənay ma Zhezhefə tsava. ¹⁹ Mba'a tsava mazə manakən kwəma tsəhwəli kən hwəlfə ghwəmmə ki. Sa' sanamiyshi ngəra'wə kaa jijihimmə tərəŋw. Pa' ka gəzanshi kaa məməhi ka vərənje'wer, a ghəshi zlashi vərənje'wer va, ta mbə ghəshiy bəkwəshi, war vantaa ghəshi dzaa kəlishi gwa'a tsəgha.

²⁰ Ava ghala vici va yakə məndi *Məyizə ki. Ma ghəci na, ntsa nza məgəla ti ghəci, wəzə kwa mətsə Hyala. Dzəghwa na mba'a mənəhwə tir mahkan mbə sa 'wa tə mbəghəy. Dza məndi ki mba'am zlay. ²¹ Ma sa zlayəm na, dzəghwa zha Farawan mazə ka Ezhipətə, hən bəvə mba'a dzaa kəliti sa nzə nja zəghwə nzə. ²² Mba'a Məyizə bənəhwə shi sənashi ka Ezhipətə gwa'a gwa'a, lə bərcki və ta gəzə kwəma, lə ta məni sləni gwa'a.

²³ Dzəghwa, sa kəliy na, mba'a mənti piya fadə mətsəkə na, mba'a kwəma səəkəta mbə ghən tsa ci tə nahwəti vici: "E dza ta nighəti ngwarməhira ka *Izərayel" kə. Mba'a kafəy ka dza. ²⁴ Ma sa tsəhəy na na, mba'a nay ndə ka Ezhipətə kən sancı ngəra'wə kaa tsahwəti ndə mbə mbəzli ci va. Dza tapə ghəci ta yip ta ntsa va, ta wanci shi ci, mba'a pəəsliti ndə ka Ezhipətə. ²⁵ Ndəba na ngwardəhiy dzaa sənay yən tivə Hyala ta mbəlishi səvəri mbə ngəra'wə tsa shi niy nə na mbə zəzə kwəma ci. Mbalaa kala sənata nava kwəma ka Izərayel nashi ki! ²⁶ Ma way pi tə həzlimə va na, dza na ghəci Məyizə mba'a kəsashi ka Izərayel bakə mbə mbəz ka ghən tsa shi. Dza na ka gəzanshi kwəma, a ghəshi jakəshi ta sləka kwəma kwa jipə shi, ma kə na: "A madigahira, ghəwə kiy, ngwarməmə kwətirŋ nza ghwəy, wa shi mbəz ghwəy ti ka ghən tsa ghwəy kia?" kə.

²⁷ Dza tsaa sa ngəra'wə va kaa ntsa ci, ka zhəghə hwər ghəci kaa Məyizə, ma kə na: "Wa ntsaa fəyŋa ta məni mazə dzəkən ghəy lə ta sla ngwəvə dzəkən ghəya? ²⁸ Naa ə dfi gha pəəslira njasa pəəsliti gha va ndə ka Ezhipətə mbəra na?" kə. ²⁹ Ma sa favə Məyizə kwəma gəzəkə na va tsəgha na, bəvbəpə hwəy səvəri mbə hidfi ka Ezhipətə, mba'a dzaa nzəyey tə hidfi ka Madiyan. Dzəghwa na tifa mba'a bəvə mali, ya' yavə ndərazhiy zhər bakə.

³⁰ Ma sa mənta piya gar fadə mətsəkə ləy hwəm shi va na, mba'a ndə kwal tsa Ndə sləkəpə tsahwəy kaa Məyizə kwamti vəgha dəlagwa *Shinay səvəri mbə ghanihi ghwə mbə tsə mbə zhəghwə. ³¹ Ma sa nay Məyizə tsəgha na, nja madəŋa gəla nava kwəma mananati. Kə ka kətivaa dzəvəgha pətsa va ta nighə shi va ndəkəwə ndəkəwə. War ghəci mbə kətiva tsəgha na, mba'a favə məli Ndə sləkəpə mbə gəzancı kwəma, ma kə na: ³² "Yən na yən Hyala jijihina, Hyala kar Abəraham, lə Izakə, mba'a Zhakwapə" kə. Dzəghwa tapə Məyizə mbə gwərgwərə va hazləni, kala zhini ghəciy nighə pətsa va. ³³ Ma kə Ndə sləkəpə ngəci na: "Tadfamti kwekweher mbə səda gha! Sa nzana ma pətsa garəŋa gha tsa tiy, pətsa

7:16 7:16 Ghava 23:3-16; 49:29-30; 50:13; Zhə 24:32; Ebr 11:9, 13 **7:17** 7:17-18 Səvəri 1:7-8

7:19 7:19 Səvəri 1:10-22 **7:20** 7:20-21 Səvəri 2:2-10; Ebr 11:23 **7:23** 7:23-29 Səvəri 2:11-15; Ebr 11:24-27 **7:29** 7:29 Səvəri 2:15, 21-22; 18:3-4 **7:30** 7:30-34 Səvəri 3:1-10

dewdew tsa na vøya. ³⁴ Yənøy, e nay ngəra'wə tsa kən mbəzlee tə hidfi ka Ezhipətə, mba'ee favə wahə shi va ngəra'wə tsa kən shi. Va tsəgha səkwaree səkə mə ghwəmə ta mbəlantishi səvəri mbə ngəra'wə tsa va. Ndi sənənva, nee ghwəniŋaa dzəti hidfi ka Ezhipətə kaa ngəshi" kə Hyala.

³⁵ Ma Məyizə tsaa niy di ma ka Izərayel va fəti və, niy nə ghəshi ngəci: "Wa ntsaa fəyŋa ta məni mazə lə ta sla ngwəvəə dzəkən ghəya?" kə ghəshi niy ni ngəci kiy, ghəci zhini Hyalaa ghwənay ta nza ghəci ka mazə lə ta nza ghəci ka ndə mbəlipe. *Ndə kwal tsa Hyala tsaa niy tsahwəy va kaa ngəci mbə zhəghwəy, ghəci gəzanci na dzaa dzəti hidfi ka Ezhipətə. ³⁶ Məyizə tsa va bəkəvəri na ka Izərayel səvəri mbə Ezhipətə lə kwəma madaŋa mənti na, mba'a shiy cipə kwəma mənəhwə na mbə hidfi ka Ezhipətə. Dza na, mba'a zhiniy mənəhwəshi kwa həl tsa ghəm tsa, zhini mba'a mbə gamba. Piya gar fadə mətəkə mənti na lə ka Izərayel mbə gamba va. ³⁷ Ghəci na Məyizə tsaa niy ni va kaa ka Izərayel: "A Hyala dzaa təzlikəvəriŋwəy *ndə gəzə kwəma Hyala njeə səkə mbə ngwərməhiŋwəy" kə. ³⁸ Ghala vəghwə tsaa niy nza ka Izərayel basə basə mbə gambay, Məyizə tsa va niy nza na li shi. Ghəci niy nza naa ntsa kwa jipə jijihimmə lə ndə kwal tsaa gəzanci kwəma mə dəlagwa Shinay. Mba'a Hyala banavə kwəmaa bəpə piy ta gəzəmmə.

³⁹ Ma jijihimmə na, kala fanci fəti, zhini ghəshi ka maw zhəti hidfi ka Ezhipətə. ⁴⁰ Ma kə ghəshi kaa *Aranjw tə nahwəti vici na: "A Aranjw, vasətəŋəy hyalahi ghəy, a ghəshi dza kwa kwəma ghəy. Sa nzana, ma kwəma Məyizə tsaa bəkəvəriŋəy tsa mbə hidfi ka Ezhipətəy, sənay saa mənti va nžəyəy na mə dəlagwa ghəy na ghəyəy" kə ghəshi. ⁴¹ Dza ghəshi mba'a ghəshi vasəvə shiy nja pa məceri fəcava, gəraŋ ghəshi fəy, dza piyəŋ ghəshi sləy sə kaa mbəri tsa shi va. Ka vəshi ghəshi ki, lə sləni mənti ghəshi va lə dividivi shi. ⁴² Dzəghwa Hyala nanzə ki, tərəf zhəghanavəshi hwəm. Mba'a zlashi a ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma shiy dzar tə ghwəmə, nja kar vici lə tir mba'a sasərkwəhi, nja kwəmaa niy tsaslitu ka Hyala va mbəradzə mbə zliya shi. Sa niy nə ghəshi va, ma kə ghəshi na:

Ma kə Hyalay:

"A ka Izərayel, kaa ngəra niy həəni ghwəy shiy, ya vəluy niy vəli ghwəy ghala pətsaa nza ghwəmmə lə ghwəy mbə gamba gar piya fadə mətəkə na? Tiba tepəw!

⁴³ A ghwəy niy bəvə ciki hwəzla mbəri tsa Mələkwə

ka dza li, na ghwəy hyala, pə ghwəy.

Mba'a ghwəy pəghəvə pa sasərkwə,

hyala ghəy har məndiy Refan, pə ghwəy.

Ma shi ngangati ghwəy vay,

ni ghwəy hyalahi tsəfəkwə ghwəy kwa kwəma shi na ghəshi.

Va tsəgha, ma yən kwərakwə kiy,

ta bantəŋwəy dzee dzəti tsahwəti pi kərakə,

taŋ məlmə *Babilaŋw" kə Hyala, kə ghəshi niy ni.

⁴⁴ Ghala vəghwə tsaa nza jijihimmə mbə gambay, a ghəshi niy lati *Gaska kaa Hyala. Mbəba niy fə ghəshi shiy niy tsaslatim *kwəma pəhəti Hyala ti shi. War njasa niy cinti Hyala kaa Məyizə niy lati məndi Gaska va. Sa niy nə Hyala ngəci: "War njasa nata gha va pə gha taa nga" kə niy

7:35 7:35 Səvəri 2:14; 3:2 7:36 7:36 Səvəri 7:3; 14:21-29; veher: Bəla 14:33; 16:1-17; 20:1-11

7:37 7:37 3:22-23 7:38 7:38 Səvəri 19:1-20:17; SləniKY 7:53; Gal 3:19 7:39 7:39 Bəla 14:3

7:40 7:40-41 Səvəri 32:1-8 7:42 7:42-43 Amə 5:25-27; Mələkwə: SləniTaH 18:11 7:44 7:44

ni ngəci. ⁴⁵ Ma sa bəkwəshi ni kwatəŋa va jijihimmə na, mba'a niy səəkə ləy hwəm shi zəməhwə ghi ta Gaska va. *Zhəwzəwe niy nza dikə tsa shi ghalaba. Dzəghwa ghəshi tsəŋ bəvə Gaska va, mba'a ghəshi tsəhəshi li mbə hidiy niy zləghwəhwə ghəshi va, niy təhamti Hyala mbəzli mbə shi lə bərci nzə. *Gaska va ki na, war ghwələta ghənzə niy nza tə hidfi va pa' vəgha vəghwə tsa mənī *Davitə mazə.

⁴⁶ Ma sa mərshi Hyala lə Davitə, mba'a mananati zhəhwər tsa nzə na. Dza Davitə tapə ta cə'wə va Hyala, ta mbə ghəciy nganati ciki kaa Hyala va, ghənzə Hyala Zhakwapə. ⁴⁷ Dzəghwa va tsəgha nzə na, kwəməvə nga ci Davitə ghəci saa cə'wəti cə'wə va va kiw. Zəghwə ci *Saləmanjw ngati na ciki tsa va. ⁴⁸ Ya tsəgha nganati *Saləmanjw ciki kaa Hyala dība kiy, ka nzəy Hyala ta ghwəmə va mbə ciki tsa ngati ndə ngəri lə dəvə ciw. Nja kwəmaa gəzəkə ndə Hyala va, ma kə niy niy: Ma kə Hyala Kwa sləkəpəy:

⁴⁹ “Ma ghwəməy, gəzli mazə tsee na, hidfi na, pi kədī səda tsee ghəshi, kə.

Tsama ciki na sa dza ghwəy vaa ngatəraa?

Kwəma na tsava pi tsa dzee vaa nza gar dəkəva tia?

⁵⁰ A sənay ma ghwəy, yən də'wə ghən tsee ngati na kar ghwəmə lə hidfi gwanashi, pə ghwəy shəkəna?” kə Hyala, kə niy ni.

⁵¹ Avānāy sana ki, ghwəyəy, ghala mbə ghwəy lə jijihinjwəyəw, ka zhini ghən nza ghwəy, ka dzəghwa sləmə ghwəy har tsa Hyalaw, ka ghwəni nefer ghwəy ghwəy kaa ngətaw. War ghən na sa zhini ghwəy kaa *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa. ⁵² *Ndə gəzə kwəma Hyala tība kalaa niy sanamiy ngəra'wə jijihinjwəyəw. A ghəshi niy bakwamti ka Hyalaa niy ghwənikə Hyala kwatəŋa ta gəzəpə səəkə tsa ntsa slar tsa. Vanay sanay, ta ntsa slar tsa va ngati ghwəy dafa, mba'a ghwəy paslamti. ⁵³ Ghwəy kiy, a ghwəy kwəməvə *kwəma pəhəti Hyala, ka kwal Hyala ndanjwəy na. Dzəghwa ghwəy na, kala fə kwəma gəzəkəŋwəy kwəma pəhəti Hyala va ghwəy dzəghwa!» kə Etiyen.

Məndiy pə'wə Etiyen lə hərəzli, pa' ka pəəsliiti

⁵⁴ Ma sa favə ka sləka kwəma va kwemer gəzəkə Etiyen va tsəgha na, hafən nəfə tsa shi zhiniy satiy tərəŋw dība, ndəba ta mbəz, pə gha ghəshi məntəvashi. Ka pərə sli'i ghəshi ta Etiyen. ⁵⁵ Ma dza Etiyen naci, ghəci sa təhanay Hyala nəfə tsa ci lə Safə tsa nzə paf na. Mba'a kafəti kwəma ciy dzəta ghwəmə, ka nighə pətsa məba. Dza na mba'a nay shəndəkə tsa Hyala, mba'a Yesəw məgarə tə kwa bəzəmə Hyala. ⁵⁶ Ma kə na: «Avānara mbə nata ghwəmə ghwəni ghwəni, mba'a Zəghwə ndə ngəri məgarə tə kwa bəzəmə Hyala» kə. ⁵⁷ War sa gəzəkə na tsəgha na, kə mbəzli va mba'a ghəshi na'way slimim shi, ka ngwəmə lala zlanjlanj. Dza ghəshi divəzhəkəwə ghəshi fəsatəvashi ti gwanashi tsəgha. ⁵⁸ Dzəghwa ghəshi mbahə ghəshi mbahəkəvəri mbə məlmə, kə ghəshi ka pə'wə lə hərəzli ta mbəə pəəsliiti. Ma dza mbəzliy ndəgha fətiy dzəkən ta pəəsli mənđi na, mba'a ghəshi fəy kwəbənər shi ta ndəghwanshi vəgha tsahwəti məgəla, Səwl, kə mənđi kaa slən tsa ci.

7:45 7:45 Zhə 3:14-17; 18:1; 2Sam 6 **7:46** 7:46 Cem 132:1-5 **7:47** 7:47 2Sam 7:5-7; 1Mezh 6:1-38 **7:48** 7:48 17:24-25 **7:49** 7:49-50 Ezay 66:1-2 **7:51** 7:51 Səvəri 32:9; 33:5; Zher 4:4; Rm 2:28-29; zhini ghən: Ezay 63:10; Ezhək 2:3-5 **7:52** 7:52 Lk 11:47-48 **7:53** 7:53 7:38; Ebr 2:2 **7:54** 7:54 Cem 37:12; 112:10 **7:55** 7:55-56 Mt 26:64; SləniKY 2:33 **7:56** 7:56 10:11; Lk 3:21; Zhj 1:51 **7:58** 7:58 22:20

⁵⁹ Ma Etiyen naci ki, ka pə'wə ghəshi na, ka cə'wə ghəci, a kə na: «A Yesəw, Ntsaa sləkəra, bəvə piy tsee» kə. ⁶⁰ Dzəghwa na, gələb gələbəy tə shinin ci, kə ka gəzə kwəma zlanjlanj, ma kə na: «A Ndə sləkəpə, əntaa gha mbəra kwəma shi na jikir na mənti ghəshiy dzəkən shi ma!» kə. War sa gəzəmti na kwəma va tsəgha na, bələhə mətiy.

8

Səwl mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw

¹ Ma Səwl ki na tərənjw ghəci vəshiy ta pəəsli tsa pəəsli mēndi va Etiyen. Dzəghwa fəcavata fəca pəəsli mēndi va Etiyen na, tərənjw mēndi kafəshi ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem. Dza mbəzliy nəw Yesəw va mba'a ghəshi ndanamtəvashi gwanashi dzar mbə giwahi tə hidī ka Zhəwde lə *Samari. War kwataka *ka kwal Yesəw gwa'a tsəgha, shiy niy nzəyshi mbə Zherəwzalem. ² Dzəghwa nihwəti zhər *ka Zhəwifə, shiy hazləni va Hyala, mba'a ghəshi lamti Etiyen, mba'a ghəshi təhwəniti tərənjw dalala.

³ War ma Səwl naci ki na, war mbə pəla zamti mbəzliy nəw Yesəw ghəci. Ka nəw ghi tsa va, ghi tsa va ta kəəsə mbəzliy nəw Yesəw, zhər lə mi'i gwa'a, ka fəshiy dzəghwa fərshina.

*Fəlipə mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidī ka *Samari*

⁴ Dzəghwa mbəzliy ndanishi va səvəri mbə Zherəwzalem ki, ka dza kwəba ka dza kwəba ghəshi dzar mbə məlməhi, ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. ⁵ Ma sa hwə Fəlipə naci ki na, tsər dzay dzəmbə məlmə tə hidī ka Samari, dza na ka gəzanshi kwəmaa dzəkən *Kəristəw Ntsa tivə Hyala kaa mbəzli mbəba. ⁶ Ma mbəzliy basəshi gwanashi na, war mbə fə ghən ghəshi ta kwəma gəzə Fəlipə lə nəfə kwətinj. Sa ka ghəshiy favə kwəma maɗaɗa maɗaɗa na məni na, zhini mbə nata ghəshiy nza lə mətsə shi. ⁷ Sa nzanay, mbə səvəri niy nza gazlaka mbə ghən tsa ka gezlekiki, kala ngwəmə lala zlanjlanj ghənəzə mbə səvəri. ɗaɗ vədəvəder niy satishi ka dza, ma mbəzli məəti məəti vəgha ni na, mba'a ghəshi mbəlishi kwəriɗ. ⁸ Dzəghwa ki, mba'a mbəzli vəshishi dalala mbə məlmə va tsəgha.

⁹ Dzəghwa, mba'a tsahwəti ndə niy nza tifa mbə məlmə va, Shimanjw, kə mēndi kaa slən tsa ci. Ndə məni shi maɗaɗa maɗaɗa ni ghəci niy nza, ka dza her ka Samari tərənjw va shi ka na vaa məni. Ka ntsa dikə tsa ghəci niy bəti ghən tsa ci. ¹⁰ Ma mbəzli gwanashi mbə məlmə va na, ka fə ghən ta kwəma ci va, ndərazhi lə mətikwəkwər gwa'a. Ma kə ghəshiy ni na: «Kay zal tsay, hyala nə mēndi bərci dikə na, kə mēndi slən tsa nʒə na ntsa» kə ghəshi. ¹¹ Ghəshi na war ka fə ghən tərənjw, ta kwəma ci va sa nzana ghala kwatanjata ghəci dzamti her kwa shi lə shi maɗaɗa ci va niy məni na.

¹² Ma sa banavə ghəshi nefer shi kaa Yəwən kwəma wəzə na va gəzanshi Fəlipə dzəkən njasa sləkə Hyala mbəzli lə dzəkən slən tsa Yesəw Kəristəw na, mba'a mēndi mananati *batem, zhər lə mi'i gwa'a. ¹³ Ya Shimanjw ci kwərakwə na, mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw. Dzəghwa mba'a mēndi mananati batem kwərakwə. Ləy hwəm sa mananati mēndi batem na, mba'a nzəyəy kwasəbə Fəlipə, sa dzashi her

ci va shi mēni Fēlipē lē bērci Hyala, shi dimēdimē ni lē shiy cipē kwēma dikē dikē na.

¹⁴ Ma sa favē *ka kwal Yesew va niy nza mbē mēlmē Zherēwzalem, a ka Samari zlēbavē kwēma Hyala, kē mēndi na, mba'a ghēshi ghwēnashi kar Piyer lē Zhanj ngēshi. ¹⁵ Dza kar Piyer sa tsēhēshi ghēshi mbē Samari na, tapē ghēshi ta cē'wōē dzēkēn mbēzliy banavē nefer shi kaa Yesew, ta mbē ghēshiy kwēmavē *Safē tsa Hyala dēwdēw tsa. ¹⁶ Sa nzana kalaa sēkway Safē tsa Hyalaa dzēkēn ndē mbē shi ya tsamafa ci di. War lē slēn tsa Yesew Ndē slēkēpē mēndi niy mananatishi batem gwa'a tsēgha. ¹⁷ Dza kar Piyer lē Zhanj ki, mba'a ghēshi fanakēnshi dividivi shi, dzēghwa mbēzli va mba'a ghēshi kwēmavē Safē tsa Hyala gwanashi tsēgha.

¹⁸ Ma sa nay Shimanjw Safē tsa Hyala dzay dzēmbē mbēzli va sa fanakēnshi ka kwal Yesew dividivi na, dza na tsēgha, ka bānshi gēna kaa mbēzli va. ¹⁹ Ma kē ngēshi na: «Ndaram bērci mēni ghwēy ni shini li shi kwērakwē! Ma sa kee fē nēe dēvōē dzēkēn ndē kwērakwē na, nza ghēci kwēmavē Safē tsa Hyala dēwdēw tsa» kē. ²⁰ Ma kē Piyer kaa ngēci na: «Kwēdēp pē gha zanj lē gēna ghata gwa'a. Tē sa bērkēti gha, a mēndiy mbay pavē vēli vēlipē Hyala tē gēna, pē gha. ²¹ Gha na na ghay, kwēma gha mbē slēni mēni ghēy na ya jōw tsētsōw. Sa nzanay mēnēy nēfē tsa gha dēwdēw kwa kwēma Hyalaw. ²² Ə pē gha zhēghanavē hwēm kaa zēzē kwēma gha na gēmgem na, a gha cē'wō va Ndē slēkēpē, nda nza naa pēlanj mbē nēfē tsa ciy dzēkēn kwēma tēkē nēfē tsa gha na gēmgem na. ²³ Sa nzanay, e nay, a nēfē tsa gha tēhēy va ndērēm tsa 'yaghwakēghwak tsa, *kwēma jikir na slēwanj na» kē. ²⁴ Ma kē Shimanjw na: «Cē'wōram Ndē slēkēpē dē'wō ghēn tsa ghwēy vanta shiy ya kwētinj mbē shi gēzēkē ghwēy va sēkēkē dzēkēnē» kē.

²⁵ Dzēghwa kar Piyer ki lēy hwēm kwēma va tsēgha, ka gēzanshi kwēma Ndē slēkēpē kaa mbēzli, ka ndēgha fētiy dzēkēn. Ma sa kēdishī ghēshi na, dza ghēshi ka zhashiy zhēmbē mēlmē Zherēwzalem. Ma ghēshi mbē kwal na, mba'a ghēshi gēzēy Yēwēn kwēma wēzē na dzar mbē giwahi tē hidī ka Samari daj.

Kar Fēlipē lē ndē ghēra slēni ngwēmna tsa ka Etiyēwpiy

²⁶ Ma tē nahwēti vici na, mba'a ndē kwal tsa Ndē slēkēpē tēzliy kaa Fēlipē, ma kē ngēci na: «Sati a gha dzēghwa kwa kwal tsa sēkē mbē Zherēwzalem ta dzēghwa mēlmē Gaza. Ma kwal tsa vay, sa mbē gamba na» kē. ²⁷ Dza Fēlipē tsēgha mad' mad'iy, ka nēw kwal tsa va. Ma ghēci mbē kwal sa nē na tsa' kē na, ndē tsahwēy, ma ntsa va na, ndē ghēra slēni ngwēmna tsa ka Etiyēwpiy ghēci, ntsa tsē'wamti mēndi mba'am fēy ta ndēghwē gēna mazē, maliy slēkē hidī ka Etiyēwpiy, Kandasē, kē mēndi kaa slēn tsa nze. Ntsa va slēkē na gēna nze gwanata. Ma ntsa vay, mbē mēlmē Zherēwzalem niy sēkē na mbē tsēfēkwē kwa kwēma Hyala. ²⁸ Na dzay naa jighi, ghēci mē sharet mēnzēy, kala jangē shiy ghēci kwa zliya tsasliiti *Ezay ndē gēzē kwēma Hyala.

²⁹ Ma kē *Safē tsa Hyala kaa Fēlipē ki na: «Mbala, kētēghēvanjāa dzēvōgha sharet va ndēkwē ndēkwē» kē. ³⁰ Dza Fēlipē, ka kēsli bali, mba'a kētēghēvay dzēvōgha. Ma fa na na, ntsa va mbē jangē zliya ndē Hyala Ezay. Ma kē Fēlipē ngēci na: «Ka favē kwēma jangē gha va, gha sana tsēna?» kē. ³¹ Ma kē ntsa va na: «Njaa kee mbay favē, kala

pəraslikəwərida shi fi na gəzə ndə shəka?» kə. Dza na tsəgha, ka cə'wə Fəlipə a ghəci dzəməə nzəyəy vəgha, mba'a Fəlipə dzəməy. ³² Ma pətsa jangə na va shiy ti kwa zliya vay, avanta kwəma gəzə məndi ti:

War nja təmbəkə tsa kəsə məndiy dzəti pi həni shiy niy məniy na.

Njasa ka zəghwə təmbəkə vaa ghwənyə ma va miy tsa ci,

ta dəwə ntsaa tədi səbə tiy, avə tsəgha niy nzəyəy na.

³³ Dza mbəzli mba'a ghəshi panakən ha'wə.

Tərəh ntsaa niy yipə ti mbə ngwəvə ci.

Dzəghwa ki na, kala kama hwəlfə ci tə hidfi ni,

sa kədantim piy tsa ci, kə.

³⁴ Ma kə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa va kaa Fəlipə na: «Ə cə'wəjəe, gəzara, dzəkən wa gəzə *ndə gəzə kwəma Hyala tsa kwəma na tay? Dzəkən ghən tsa ci shəkənaa? Naa dzəkən tsahwəti ndə na?» kə.

³⁵ Ma kə Fəlipə na: «Dzəkən Yesəw gəzə məndi kwəma va» kə ngəci.

Dza na mba'a gəzanavə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw. ³⁶ War ma ghəshi mbə nəw kwal tsa shi va tsəgha na, mba'a ghəshi kəsashi yam, ma kə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa va na: «Avanashi yam, ka mbay ghaa məntəra *batem sana sa?» kə.

³⁷ Ma kə Fəlipə kaa ngəci na: «War mba'a pə gha banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw gwa'ay, ta mbay dzee məntəjə batem» kə. A kə ntsa va na: «Yə, e banavə nəfə tsee, e zləbati lə nəfə tsee gwanay, Yesəw *Kəristəwəy, Zəghwə Hyala na» kə.

³⁸ Dza na mba'a garəti sharet ci, mba'a ghəshi səkwasshi bakanashiy dzəmbə yam. Kar Fəlipə lə ndə ghəra sləni ngwəmna tsa va. Dzəghwa mba'a Fəlipə mananati batem.

³⁹ Ma sa səəməshi ghəshi kwa yam na, dza Safə tsa Ndə sləkəpə tsəj fanti Fəlipə vəgha ntsa va. Kala zhini ghəciy nay ghwəla. Ma ghəci naci ki na, war ka nəw kwal tsa ci ghəci lə vəshi tərəjw.

⁴⁰ Ma sa bəvə Safə tsa Hyala Fəlipə naci ki na, mba'a dzaa tsahwəy mbə məlmə Azətə. Mba'a kafəy tifa ta dzəmbə məlmə Shezare, ma ghəci mbə kwal na, mba'a gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə dzar na mbə gwa'a.

9

*Səwl zhəghəy ka ndə nəw Yesəw *Kəristəw*

¹ Ma Səwl ghalaba ki na, war ghwəlay ghəci niy nza mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw Ndə sləkəpə, ka bəkwəshi. Dza na mba'a tsəhəy va dikə tsa *ka ta Hyala, ² mba'a dəwvə zliyahi və, ta cishi kaa mbəzliy sləwa *ciki basəva tsa ka Zhəwifə mbə məlmə Damasə, ta mbə ghəshiy banavə kwal tsaa dzəmbəshi. Ya wa ntsa dza naa kəsəy mbə nəw kwal tsa Yesəw va, ya zhər, ya mi'i mbəba na, ma nza kəsəshi, ka pəhəshiy dzəmbə Zherəwzalem.

³ Ma sa bəvə na zliyahi va ki na, mba'a madiy. War ma ghəci mbə kwal, ghəci ndəkəwə ndəkəwə ta dzəmbə Damasə na, vətəghə, wəj pi məniiy səkə mə ghwəmə, mba'a mbərakənvay kən. Dəzlətsəbə ghəci tsəbay.

⁴ 'Wakənci Səwl tsəgha, gwəwəp tərəy dzəti hidfi. Fa na na, məli ndə mbə gəzanci kwəma, ma kə na: «A Səwl, a Səwl, va shiy mənishi ni, sara gha ngəra'wə tay?» kə. ⁵ Tapə Səwl ta dəw kwəma, ma kə na: «Wa ndə nza gha kia Ndə sləkəpə?» kə. Ma kə məli va ngəci na: «Yən na, yən Yesəw

8:32 8:32-33 Ezay 53:7-8 **8:35** 8:35 Lk 24:27 **8:36** 8:36 Mt 28:19 **8:39** 8:39 1Məzh 18:12

8:40 8:40 21:8 **9:1** 9:1 8:3 **9:2** 9:2 19:9, 23; 22:4; 24:14, 22; 28:22 **9:3** 9:3 Aba 3:3-4; 1Tim

6:16; 2Kwər 4:4, 6 **9:5** 9:5 1Kwər 15:8

tsa sancu gha va ngøra'wø! ⁶ Ma nø ya, va tsøgha nzøy, Sati limbøø dzømbø mølmø na, ma mbøbay, nza møndi gøzaja shi dza ghaa mønti» kø.

⁷ Ma mbøzliy nza kar Søwl mbø dza ta dza va li shi kwa zøøø kwøtj na nashi ki na, garø ghøshi garøshi, shalalal ghøshi nzøyshi. Mba'a ghøshi favø gaka gøzø kwøma ndø nanzø ki na, a nay ntsaa gøzø kwøma va ghøshiw. ⁸ Dzøghwa Søwl mba'a satiy tø hidj. Bønjø'i kø kaa møtsøhi ci na, shaj ghøci kaa nay pi. Dza mbøzli nza ghøshi va li shi mba'a ghøshi kəsøghø tø døvø ciy dzømbø mølmø Damasø. ⁹ Sa tsøhøy na mbøfa na, hi mahkan ghøci mønti, shaj ta nay pi, zøhwø shi zømøw, sahwø ya yamøw. War tsøgha ki.

¹⁰ Ma ghala pøtsa va na, mba'a tsahwøti ntsaa nøw Yesew niy nza tifa mbø mølmø Damasø va, sløn tsa ci na, Ananiyasø. Dzøghwa ma kø Ndø sløkøpø kaa ngøci nja kwa shiw na: «A Ananiyasø» kø, ma kø Ananiyasø zløbanci na: «Way, Ntsaa sløkøra» kø. ¹¹ Ma kø Ndø sløkøpø ngøci na: «Sati, a gha nøw kwal tsa har møndiy kwal tsa "Ndihwø tsa". A gha dzaa dzakø ghi tsa Zhøwdasø, sa ghaa tsøhøjay, nza gha døv tsahwøti ndø, Søwl, kø møndi kaa sløn tsa ci, ndø ka Tarsø ghøci. Avaci mbø cø'wø sènzønva køyfa. ¹² Mba'a nay ndø nja kwa shiw, sløn tsa ci na Ananiyasø. Ntsa nay na va na, mbø dzømbø ghøciy dzøkøn, ka fø dividivi ciy dzøkøn ta mbay ghøciy nay pi» kø. ¹³ Ma kø Ananiyasø kaa zløbanci Ndø sløkøpø na: «A Ntsaa sløkøra, ee favø kwøma mønti zal tsa va, va nihwøti mbøzli dfan, ee favø ngøra'wø tsa tøliti na mbøzli gha li mbø mølmø Zherøwzalem. ¹⁴ Ya sana sènzønva sa søkøy na tsa tikøy, lø kwal na vø sa fanavø mbøzli dikø dikø ni mbø *ka ta Hyala, ta mbø ghøciy pøøhø mbøzliy nøwja gwanashi» kø. ¹⁵ Ma kø Ndø sløkøpø ngøci na: «Sati, mbala na gha. Sa nzana, ma ntsa vay, ee tøravø, ta dza ghøciy gøzø sløn tsee kaa mbøzli tø nihwøti hidj, lø kaa mezhihø shi, lø kaa mbøzli ka *Izørayel gwa'a. ¹⁶ Ta sancu ngøra'wø tsa dza na ta sa tø mbørkø sløn tsee dzee dø'wø ghøn tsee» kø.

¹⁷ Əjkwa kø Ananiyasø, mba'a madjy, ka dzaa dzakø ghi tsa va. Sa tsøhøy na køyba na, mba'a fanakøn dividivi ci kaa Søwl. Ma kø na: «A zømøø Søwl, Yesew Ndø sløkøpø tsaa tsahwøy va ngøja kwa kwal tsa søkø gha va kway, ghøci ghwønara na sana, a gha mbøø nay pi, lø ta mbø nøfø tsa ghaa tøyhøy lø *Safø tsa Hyala deward tsa» kø. ¹⁸ Dzøghwa, tsøgha ki war ghwøla na, nza'jøw, sø nja kwafø tøøkøvay søkø mbø møtsøhi ci. War ghwøla ki na, Søwl mbø nay pi. Dza na pølhøm satiy tø pi, mba'a møndi mananati *batem. ¹⁹ Dza møndi, høj møndi fanavø shi zømø, ka zømøshi ghøci. Ma sa zøhwø na shi zømø na, mba'a børci ci zhikøshi.

Søwl mbø gøzø kwøma Hyala mbø mølmø Damasø

Dzøghwa Søwl, mba'a nzata nza gar vici jøwø lø mbøzliy nøw Yesew mbø mølmø ka Damasø. ²⁰ War ghwøla tsøgha na, mba'a dzømbøy mbø gøzanshi kwømaa dzøkøn Yesew *Køristøw kaa mbøzli dzar mbø ceker basøva *ka Zhøwifø, ma kø na: «Yesewøy, Zøghwø Hyala na» kø. ²¹ Ma mbøzliy favø kwøma ci va gwanashi na, madana ghøshiy nata nava kwøma. Kø ghøshi, ka dødøw, ma kø ghøshi na: «Ntsaa niy sasa ngøra'wø va 'yahø'yahøy kaa mbøzliy nøw Yesew mbø mølmø Zherøwzalem sasa tsøy? Ə ghøci søkø tikø sènzønva ta køøø mbøzliy nøw Yesew kaa mbøzli dikø dikø ni mbø *ka ta Hyala sa?» kø ghøshi.

²² War ma Səwl naci ki na, ka mətəhə bərci ta gəzəpə kwəma Hyala, lə bərci mbə tərəjw. Mba'a pəraslanakəvərishi: «Yesəw na Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli» kə. Ma sa favə ka Zhəwifə mbə məlmə Damasə nava kwəma na, mba'a məhərli shi səəta, kala sənashi shi ka ghəshi gəzə ghəshi ghwala.

²³ Ma ləy hwəm vici daj na, dzəghwa ka Zhəwifə mba'a ghəshi pəhəti pəəsli ci. ²⁴ Dzəghwa mba'a kwəma pəhəti ghəshi va tsəhəta kwa sləmə Səwl. Məlmə vay, dəzletsəbə niy tsəbay məndi lə kələm, dza ghəshi ki, mba'a ghəshi fəy mbəzli dzar kwa miy dəghahi, havəghwə lə həvir gwa'a, ka ndəghə ta pəəsli. ²⁵ Dzəghwa mbəzli ta səda Səwl tə nahwəti vici həvir; laj ghəshi bəvəə faghwa kwa ghwani, mba'a ghəshi bay dzəvəri kwa mergi kələm. Ta mbə ghəciy səkway dzəti ngwəla ta hwəy.

Səwl mbə məlmə Zherəwzalem

²⁶ Ma sa tsəhəy Səwl mbə Zherəwzalem na, dza na slar, ka pəla jakəva ghəci tsəgha lə mbəzliy nəw Yesəw. Ma mbəzliy nəw Yesəw gwanashi na, war mbə hazləni ghəshi niy nza və. Ya tsəgha niy nə na: «Ndə nəw Yesəw nze» kə na, niy zləbavə nava ghəshiw. ²⁷ Kə Barnabasə ki mba'a pəməghə dzəvəgha *ka kwal Yesəw. Dza na mba'a gəzanshi njasa nay Səwl Ndə sləkəpə kwa kwal Damasə də'wə ghən tsa ci, lə njasa gəzanakə Ndə sləkəpə kwəma gwa'a. Zhini na difa mba'a gəzanshi njasa gəzəhwə Səwl kwəmaa dzəkən slən tsa Yesəw mbə məlmə Damasə, kala gwərsə ma. ²⁸ Ma ka gha ghəshiy yivə ki. Dzəghwa Səwl, ghala fəcava ki, mba'a məniy ka ntsa kwa zəərə kwətij na li shi. Ka dza kwaba, ka dza kwaba ghəci mbə Zherəwzalem lə gəzə kwəma mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw, kala gwərsə ma. ²⁹ Ka gəzə kwəma ghəci niy nza, ya kaa *ka Zhəwifə gəzə kwəma ka *Gəreka, ka ngərə ghəpə li shi. Ma ghəshi na, ka pəla kwal tsa pəəsli ci. ³⁰ Ma sa favə ngwarməhiy mbə nəw Yesəw kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi pəməghə dzəmbə məlmə Shezare. Dza ghəshi tifa mba'a ghəshi zlay ta dzəmbə məlmə Tarsə.

³¹ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, feeye safə ta mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Zhəwde, lə Galile, mba'a ni ka *Samari gwa'a. Ka kwəma bərci ghəshi kwa kwal Hyala, ka mətəhə yi fəti va Ndə sləkəpə. Zhini ka mətəhəva daj tsa shi, sa kəətishi bərci *Safə tsa Hyala.

Ntsa məti məti vəgha tsa mba'a Piyer

³² Dzəghwa Piyer ki, ka təwrə dzar mbə məlməhi, ya kwəmafa nza, ka wanshi wə kaa mbəzliy nəw Yesəw. Dzəghwa na tə nahwəti vici, mba'a səkəy dzəvəgha ni mbə məlmə Lida mbəzli. ³³ Mba'a kəsəy ndə mbə məlmə va, slən tsa ci na Ene, shaw ghəci ghala piya dəghəsə va zəlghwə tsa məti məti vəgha tsa. War tə pi həni tsa ci ghəciy nza. ³⁴ War sa nay Piyer, ma kə kaa ngəci na: «Ene, ava Yesəw *Kəristəw mbəlija. Sati, pəərə shi həni gha» kə. 'Wakəvə tsəgha, nza'jəw Ene satiy.

³⁵ Ma sa nay mbəzli mbə məlmə Lida lə mbə hidī Sarən gwa'a nava hwəlfə kwəma tsəgha na, mba'a ghəshi zhəghəshi ka ka nəw Ndə sləkəpə tsəgha.

Zhakati tsa Tabita mbə məti

³⁶ A nahwəti mali niy nza tifa mbə ka nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa, Tabita, kə məndi kaa slən tsa nza. «Dərkasə» kə məndi lə kwəma ka

*Gərekə. Dərkasə tsa va na, kimə dī naa gəzə. Mali kwa ghəra sləni wəzə na ghənzə niy nza, ka kəəti ka ndərma, lə vəlanshi vəli tərəŋw.

³⁷ Dza na tə nahwəti vici mba'a tərəta gwərəpəta, kə mba'a mətita. Dza məndi pi məndi pəshamti mbəri tsa nzə, mba'a məndi fəy mbə ciki tsa ngati məndi mə ghən tsahwəti. ³⁸ Mba'a mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa favə mbə Lida na Piyer, kə məndi. Məlmə Lida va na, ndəkwə ghənzə lə məlmə Zhafa. Dza ghəshi mba'a ghəshi ghwənashi mbəzli bakə ngəci. Ta dzaa cə'wə a ghəci səkəkə tantan̄ kala dzaa bəəli wəri kwa kwal.

³⁹ Ma sa tsəhəshi mbəzli bakə ni va na, mba'a ghəshi gəzanci kwəma va kaa Piyer. Dza Piyer mađ mađiy kwasəbə shi tsəgha. Dza ghəshi nishə tsəhəshi. Ma sa tsəhəy na na, mba'a məndi pəməghə dzəmə ciki tsa ngati məndi va mə ghən tsahwəti. Ma sa tsəhəy Piyer məba ki na, dza mi'i mbəreketi gwanashi, war ka kətiva ghəshiy dzəvəgha. Ka tihwəni, ka cici kwəbənərəy cisli Dərkasə ghənzə tə ghwəməta kaa ngəci. ⁴⁰ Dzəghwa Piyer kaa ngəshi tsəgha: «Ləvəriŋwəyəm tə ngwəla gwanəwəy» kə. Ma sa səvərihi ghəshi na, dza na gələbə gələbəy tə shinin ci, tapə ta cə'wə Hyala. Sa cə'wəti na na, dza na tərəđ zhəghətəvay dza kwa mbəri tsa va, ma kə na: «A Tabita, satina!» kə. Dza mali va, bəŋ ghwənəmti mətə nza. Ma sa nay na Piyer na, mba'a satita, dza das nzəyta mənəy. ⁴¹ Dza Piyer pay kəsakati tə dəvə, mba'a garəy. Da' harashi mbəzli Hyala ghəshi lə mi'i mbəreketi va, ci' cintishi Tabita, tə ghwəməta ghənzə. ⁴² War ghwəla ki na, gwa'a gwa'a mbəzli mbə məlmə Zhafa favə nava kwəma ki. Dza mbəzli đan̄ mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Ndə sləkəpə mbə məlmə va. ⁴³ Dza Piyer mba'a mənti vici đan̄ mbə məlmə Zhafa ki, kəghi tsa Shiman̄w. Shiman̄w tsa va na, kwəbə hwətahi na sləni ci ka naa məni.

10

Kar Kwərnəl lə Piyer

¹ Mbə məlmə Shezareyey, a tsahwəti zal niy nza tifa, Kwərnəl, kə məndi kaa slən tsa ci. Mazə tsa ka sawji ka *Rəm bələkəwə ghəci, mbəzli sləwa na va na, ka sawji ka Itali, kə məndi kaa harshi. ² Ma ghəci na, ntsa slar tsa, ka hazləni va Hyala ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi. Dalala ghəciy kəəti *ka Zhəwifə. Zhevi ghəciy nza mbə cə'wə Hyala.

³ Dzəghwa na tə nahwəti vici, ge'i ge'i lə tsahi mahkan hetihwer, mba'a nashi shiy nja kwa shiw. Shi nashi na va na, *ndə kwal tsa Hyala wayway ghəci mbə dzəkə ghi tsa ci, ka har, a kə na: «A Kwərnəl» kə.

⁴ Dza Kwərnəl ka nighə, mba'a her ci dzashi tərəŋw, ma kə na: «Wa saa mən̄y kia Ndə sləkəra?» kə. Ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəci na: «A Hyala zəzətiy dzəkən gha, mba'a zləbavə cə'wə gha, lə kəəti tsa kəəti gha mbəzli. ⁵ Nana kiy, mbala ghwəni mbəzli dzəmbə məlmə Zhafa, ta har̄ŋa Shiman̄w tsa har məndiy Piyer. ⁶ Avaciy ndə məlmə kəghi tsa Shiman̄w, ndə kwəbə hwətəber. Miy kwəfa kərkəva ma na ghi tsa va» kə.

⁷ Ma sa dzay ndə kwal tsa gəzanci kwəma va kaa Kwərnəl ki na, dza na da' harvə mbəzli bakə mbə ka sləni ci, lə ndə sawji tsa ci kwət̄ŋ, ndə sləni tsa ci ghala kwatan̄ata, ndə hazləni va Hyala ghəci. Dzəghwa na mba'a slanəkəshi kwəmaa mənta va gwa'a. ⁸ Ma sa slanəkəshi na kwəma va na, mba'a ghwənashiy dzəmbə məlmə Zhafa ki.

⁹ Ma way pi tə həzlimə, ghəshi mbə kwal shi, ndəkwə ta tsəhə mbə məlmə Zhafa na, mba'a Piyer kafəy dzay dzəmə ghən ciki tsa gwəmati

məndi nja beela ta cə'wə Hyala, vici kwa ghən. ¹⁰ Ghalaba na, ka ghəranci ma, ka dī zəmə shiy ghəci. Ma məndi ghwəlashi mbə tsətsəva ta pəlanci hwər na, dza Hyala mba'a cinti shiy nja kwa shiw. ¹¹ Tsa' kə na, ghwəmə ghwənita, mba'a nay sə mbəba nja gwadə tsa dikə tsa, mba'am kəsəwə slimim ci fadanashi, ka səkwa ghəciy dzəti hidī. ¹² Njə'wə kə Piyer kaa pətsa mbəba na, ya wa slən saa dza səfa tə hidī nza shidshid və fadə gwa'a na, war mbə, lə shiy dza lə hwər difa, mba'a hwəlfə 'yegwer gwa'a gwa'a. ¹³ Ma fa Piyer na, məli ndə mbə gəzanci kwəma, ma kə na: «A Piyer, sati kəsəshi, a gha slaslashi, ka tashi ta zəməshi» kə. ¹⁴ Ma kə Piyer na: «A Ndə sləkəra, awə kiw. Slən sa makəpə Hyala va zəmə ci, ya shi mahalakə niy, səəkə ghəshiy nza nehem tə miy tsee təpəw» kə. ¹⁵ Zhini ma kə məli va ngəci ba na: «Ma shi nə Hyala dəwdəw na ghəshi kəy, ka nə gha awə, mahalakə na ghəshi, pə gha ma!» kə. ¹⁶ War tsəgha war tsəgha, gar mahkan səfa shi va mbə məniva tsəgha ngəci. Dzəghwa ki, nza'jəw ghəshi zhiniy zhashiy zhimə ghwəmə.

¹⁷ Ma Piyer ki na, ghərənə mbə təkə shi dī gəla shi nashi na vaa gəzə. Ma ghəci mbə zəzə kwəma va na, mba'a mbəzli ghwənikə Kwərnəl va səəkəshi kwa dəgha, mba'a ghəshi dəwvə ghi tsa Shimanjw tə pətsa nza na. Səəkə ghəshi garə ghəshi garəshi kwa dəgha. ¹⁸ Tapə ghəshi mbə har mbəzli kəghi tsa va. Sa washī məndi na, dza ghəshi ka dəw, ma kə ghəshi na: «Tikə na tsahwəti ndə məlmə, Shimanjw, kə məndi kaa slən tsa ci, zhini Piyer tsahwəti slən tsa ci bay na?» Kə ghəshi.

¹⁹ Ghala pətsa va na, Piyer ghwəlay war mbə təkə kwəmaa dzəkən shi nashi na va. Ma fa na na, *Safə tsa Hyala mbə gəzanci kwəma, ma kə na: «A Piyer, ava zhər mahkan mbə paləna kwa dəgha. ²⁰ A pə gha məntiy, sati a gha dzəghwa. Nza ghwə dzanjwəy li shi, əntaa gha kə ghəpə ma. Sa nzanay, yən ghwənəkəshi na» kə.

²¹ Əjkwa kə Piyer, dza na mba'a səkway dzəvəgha shi. Ma kə kaa mbəzliy pəla va na: «Ane, yən na sa pala ghwəy va. Wa shiy mənishī səəkə ghwəy ta pəlaraa?» kə.

²² Ma kə ghəshi na: «Kwərnəl, mazə tsa ka sawji bələkwə ghwənəkənəy na. Ghəciy, zal tsa slar tsa na. Ka hazləni va Hyala, mbə fal *ka Zhəwifə gwa'a gwa'a. *Ndə kwal tsa Hyala gəzanci na: "Ghwəni mbəzli a ghəshi harkənə Shimanjw Piyer, ma nza gha fa kwəma dza naa gəzəna" kə ngəci. Va tsəgha ghwənəkənəy na ta harnə» kə ghəshi. ²³ Ma sa favə Piyer tsəgha na, dza na mba'a harəghəshiy dzəkə ghi, mba'a fənəyshi gwəci tsa shi, hi ghəshi kəyfa.

Ma way pi tə həzlimə ki na, kəram Piyer kafəy li shi. Dza nihwəti ngwarməhiy mbə nəw Yesəw mbə məlmə Zhafa mba'a ghəshi dzashi kwasəbə. ²⁴ Dza ghəshi tə həzlimə va, kwədīm ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Shezare. Tiba Kwərnəl niy nza mbə ndəghəshi, mba'a basəkə ngwardəhiy lə madigahiy slar slar ni gwa'a. ²⁵ Ma Piyer kwa miy dəgha mbə dzəkə na, mba'a Kwərnəl madiy ta dza ta ka'wə. Dza Kwərnəl tsəgha tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma ci, ka pəra'wanci dividivi. ²⁶ Dza Piyer mba'a kəsakati. Ma kə ngəci na: «Satiña! Yənəy, ndə nzee nja gha kwərakwə» kə.

²⁷ Ma sa kəsakati Piyer na, ka dzəkə ghi ghəshi kala sla kwəma ghəshi. Dzəkə Piyer na, mbəzli basəshi tərənəw dalala kəyfa. ²⁸ Ma kə Piyer

ngøshi na: «A mbøzlee, a ghwøy sənay kiy, mahalakə na va ghøy, ghøy kaa Zhəwifə, ta jakəva ghøy lə *mbøzliy kamaa ka Zhəwifə. Ya ta dzakə ghi tsa shi nžə. ņy, ma ki na, dza Hyala mba'a citara shiy vantee taa bəti ya wa ndə ci nja ntsa mahalakə tsa kwa kwəma Hyala. Ya nja ntsa kamam gar jakəva li. ²⁹ Ava va tsəgha zləbavee sana nay ghwøy, mba'ee səkəra kala məni ma awə sa harda ghwøy. A nə ya kaa kwəma dəwee va ghwøy nana kiy, tawa harda ghwəya, nə ya?» kə.

³⁰ Tapə Kwərnəl ta zləba kwəma va, ma kə na: «Avanay kwa fada vici na sana ndatə, ma fəcava yən mbə cə'wə Hyala ge'i lə tsahi mahkan kəghi tsəyey, mba'a nahwəti kwəma kəsara. Tsa', pən na, ndə məgarə kwa kwəmee, ka mbərə kwəbarj tsa kən ghən ci nja vici. ³¹ Ma kə ngəra na: «A Kwərnəl, a Hyala favə cə'wə gha, mba'a zəzətij dzəkən kəəti tsa kəəti gha va mbəzli. ³² Va tsəgha səkəee ta gəzəŋa. Sənzənvay, ghwəni miy ta har Shimanjw Piyer mbə Zhafa. Avacij ndə məlmə kəghi tsa Shimanjw, ndə kwəbə hwətəber, miy kwəfaa kərkəva ma na ghi tsa ci va” kə. ³³ Dzee ki, mba'ee ghwənashi mbəzli tanjan ta harja sana nay gha. Sa tsəhəshi ghəshi va gha na mba'a gha zləbavə səkə kwərakwə. Sənzənva kiy, avanajəy tikə gwanajəy kwa kwəma Hyala, ta fa kwəma gəzəŋa Ntsaa sləkəpə va ta gəzəŋəy» kə.

Kwəma Hyala gəzə Piyer kəghi tsa Kwərnəl

³⁴ Ma ləy hwəm sa kədanti Kwərnəl gəzə kwəma ci va na, dza Piyer tsəgha, mba'a ghati gəzanshi kwəma, ma kə na: «Aya, kwagwa'a kwagwa'ay, avanay nana ghee sənay na, ghəghən tsa mbəzli tifa va Hyala na nanzəw, pən! ³⁵ Ya wa ndə na mbə hwəlfəhi mbəzli gwa'a, kama na mbə hazləni və, ka məni kwəma wəzə nay, ghəci na sa dī na. ³⁶ A ghwøy sənay, miy tsa niy ghwənikə Hyala kaa ka *Izərayel. Miy tsa vay, Yəwən kwəma wəzə na, saa bəpə zərkə mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw na. Ghəci na Ndə sləkəpə gwa'a. ³⁷ A ghwøy sənata kwəmaa niy gəzəkə Zhanj dzəkən *batem. A ghwøy sənashi shiy mənishi ləy hwəm kwəma ci va. Sa ghatəvashi ghəshi mbə hidī Galile ka dzar pa' mbə hidī Zhəwde. ³⁸ Zhini a ghwøy sənay njasa banavə Hyala bərci nžə, lə Safə tsa nžə dəwdew tsa kaa Yesəw, ndə ka Nazaretə. Dza Yesəw mba'a təwramti hidī ndəkəw ndəkəw ni, ka mənipə kwəma wəzə na, ka mbəli mbəzli mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala gwa'a. Kwəma məniti na va tsəghay, sa nzana mbə kəəti Hyala niy nza na. ³⁹ Sənzənvay, ghøy na ka ndəgha fətij dzəkən shi mənəhwə na gwa'a gwa'a tə hidī ka Zhəwifə, lə mbə Zherəwzalem. Dza mba'a mbəzli danwəvəgha vəgha tsəm pəəsliti. ⁴⁰ Dza Hyala mba'a zhanakati mbə mətī tē kwa mahkana vici ci. Mba'a banavə bərci, ta cipə ghən tsa ci tə ghwəməy. ⁴¹ Sa ci na ghən tsa ci kaa mbəzliy, citi ghən tsa ci na kaa mbəzli gwa'aw. War kwataka kaa ngəŋəy gwa'a tsəgha citəvay na. Ghøy ghøy shi tsəhavə Hyala ta ndəgha fətij dzəkən ghala kwatanjata. Ləy hwəm sa zhanakati Hyala Yesəw tsa va mbə mətij, a ghøy zəməhwə shiy, ka səhwə shi sa li. ⁴² Dzəghwa na, ghəci Yesəw tsa va mba'a ghwənajəy ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Mba'a ta mbə ghøy gəzanshi kaa mbəzli: “Ava ghəcia sa fəy Hyala ta sla ngwəvə kən mbəzli tə ghwəməshi ni, lə ni bəkwə bəkwə ni” pə ghøy ta ni. ⁴³ Gwanashi gəzəkə ka gəzə

10:30 10:30-33 10:1-8 **10:30** 10:30 1:10; Lk 24:4 **10:32** 10:32 9:43 **10:34** 10:34 Rm 2:11; Zhk 2:1 **10:35** 10:35 Zhj 9:31 **10:36** 10:36 Ezay 52:7; Rm 3:25-26; 5:1; 2Kwə 5:18; Kwəl 1:20; ShiZhj 19:16 **10:38** 10:38 Lk 4:18; 13:16; Zhj 3:2 **10:39** 10:39-40 3:15 **10:41** 10:41 1:4; Lk 24:30-31, 41-43; Zhj 21:12-13 **10:42** 10:42 17:31; Rm 14:9; 2Tim 4:1; 1Pi 4:5 **10:43** 10:43 13:38; Zher 31:34

kwəma Hyala kwəmaa dzəkən, a kə ghəshi na: “Ya wa ntsaa dzaa banavə nəfə tsa ci ngəciy, ta kwəməvə pəli kwəma ci jikir na dza na lə slən tsa ci!” kə ghəshi» kə Piyer.

**Mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwəməvə *Safə tsa Hyala kwərakwə*

44 War Piyer ghwəlay mbə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə Safə tsa Hyala dēwdēw tsa mba'a səkway dzəkən mbəzliy fa kwəma ci va gwanashi. 45 Ma ka Zhəwifəə nəw Yesəw va niy səkəshi kwasəbə Piyer ki na, war ka mananshi madəna kwəma va. Sa nzana, mba'a Hyala vəliti Safə tsa nzə dēwdēw tsa kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwərakwə fa. 46 Katarj nanzə ki na, mbə favə mbəzli va ghəshi ka gəzə kwəma kwa kwəma nihwəti mbəzli ghəngħən ghəngħən. Ka fə shəndəkə ghəshiy dzəti Hyala. Ma kə Piyer ki na: 47 «Avanashi mbəzli ni kwəməvə Safə tsa Hyala dēwdēw tsa nja ghwəmmə kwərakwə. Ka dza ndəə mbay mənī awə ya ta mananshi *batem ghwəla kiw» kə. 48 Dza na mba'a gəzanshi mbəzli, a məndi mananatishi batem lə slən tsa Yesəw *Kəristəw. Ma sa mananamtishi məndi batem ki na, tapə ghəshi ka cə'wə Piyer, a ghəci nzəyayvay li shi, gar vici jəwə.

11

Gəzə kwəma Piyer kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Zherəwzalem

1 Ləy hwəm kwəma va na, mba'a *ka kwal Yesəw ghəshi lə nihwəti mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Zhəwde favə, a *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə zləbavə kwəma Hyala kwərakwə, kə məndi. 2 Ma sa zhəghəkəvay Piyer dzəmbə Zherəwzalem ki na, ka gəzanci kwəma ka Zhəwifəə nəw Yesəw, ma kə ghəshi ngəci na: «Wəzə mənī ghaw» kə ghəshi ngəci. 3 «Ghay, a gha səkə kəghi tsa mbəzliy *slanti ma fə'yasa, kamaa ka Zhəwifə, mba'a gha zəməhwə shiy li shi, ndə ka Zhəwifə gha ngar!» kə ghəshi.

4 Dzəghwa Piyer mba'a madīy ta canshi kwəma va bazhə bazhə njasa məntəvata na ki, ma kə na: 5 «A mbəzlee, vanta kwəmaa mənīta: Ma yən mbə məlmə Zhafa tə nahwəti vici yən mbə cə'wə Hyalay, mba'ee nashi shiy nja kwa shiw, tsa' pən na, shiy nja gwadə tsa dikə tsa, mba'am kəsəvə slimim ci fadənashi, mbə səkə mə ghwəmə, ka səkwa pa' vəghee. 6 Pən pa'i fati mətəvə ti, ka nighə wəzə. Nighee na, shiy mbə, dəbeker fadə səfa ni, lə shəkəwədəshi, lə shiy dza lə hwər, mba'a 'yegwər tə ghwəmə. 7 Fee fa na, məli ndə mbə gəzəra kwəma, a kə na: “A Piyer, sati kəsəshi, a gha slaslashi, ka tashi, ta zəməshi!” kə. 8 Ma pən na: “A Ndə sləkəra, awə kiw. Slən sa makəpə Hyala va zəmə ci, ya shi mahalakə niy, səkə ghəshiy nza nehəm tə miy tsee tepəw!” Pən. 9 Zhini ma kə məli va kaa zləbara səkə mə ghwəmə kwa baka səfa na: “Ma shi nə Hyala dēwdēw na ghəshi kəy, ka nə gha awə, mahalakə na ghəshi pə gha ma!” kə. 10 Dza mahkan səfa shi va mbə mənīva tsəgha. Kə ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi zhashiy zhimə ghwəmə.

11 War ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mbəzli mahkan səkəshiy dzəghwa dəgha ntsa nzee va kəy, səkə mbə məlmə Shezare niy ghwənəkəshi məndi ta harda. 12 Zhini ma kə *Safə tsa Hyala ngəra fa na: “A Piyer, sati madī mbala kwasəbə mbəzli va! Əntaa gha kə ghəpə ma!” kə. Dzəghwa ngwarməhimmə kwarj ni ni nəw Yesəw niy səkəke tikə li

shi, mba'a gheshi newwvora ta dzembə məlmə Shezare. Sa kafə ghəy li shi na, dza ghəy təgwələm dzakənyəy dzakə ghi tsa Kwərnəl. ¹³ Sa tsəhənyəy ghəy na, dza zal tsa va, mba'a gəzanəy njasa nay na *ndə kwal tsa Hyala məgarə kəghi tsa ci, mbə gəzanci kwəma. Vanta kwəma gəzanci ndə kwal tsa va: "A Kwərnəl, ghwəni mbəzli dzəmbə məlmə Zhafa ta harŋa Shimanŋw Piyer a ghəci səkəkə. ¹⁴ Ta gəzanə kwəmaa dzaa mbəlītəŋa lə mbəzli kəghi tsa gha gwanashi dza na!" kə, kə Kwərnəl kaa ngənyəy.

¹⁵ Sa gəzanti na tsəgha, war sa ghatee gəzə kwəma kaa ngəshi tsəgha na, mba'a Safə tsa Hyala səkway dzəkən shi, njasa niy səkway na vaa dzəkən ghwəmmə niy nza kwərakwə. ¹⁶ Pən mba'ee zəzəwə kwəmaa niy gəzəkə Ndə sləkəpə va, niy nə na: "Lə yam niy mənīpə Zharŋ *batem, ma na na ghwəyəy, ta səkəkə dza Safə tsa Hyala d'ewd'ew tsaa dzəkən ghwəy" kə niy ni. ¹⁷ Hyala tarəkə na vələnshi vəli nzə, njasa niy vələvəmmə na va ghala vəghwə tsaa banavə ghwəmmə va nefer ghwəmmə kaa Ndə sləkəpə Yesew *Kəristəw kwərakwə. Ya sa nzana tsəgha Hyala mənti kiy, wa slən tsee nee ki, kee ni "awə" pən kaa Hyalaa?" kə Piyer.

¹⁸ Ma sa favə ka Zhəwifə nəw Yesew kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi dəpəshi. Tapə ghəshi ta fal Hyala, ma kə ghəshi na: «Ma ghənzə tsəghay, ə banavə Hyala kwal kwərakwə kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, a ghəshi tsa titihwə tsa shi kaa Hyala, ta mbə ghəshiy kwəmavə piy tsaa kədi ma!» kə ghəshi.

Mbəzliy nəw Yesew mbə məlmə Antiyəshə

¹⁹ Ma fəca pəəsli məndi va Etiyenəy, tərəŋw niy madishi məndi ta sa ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesew. Dzəghwa mba'a ghəshi ndanivərivashi, ka dza niva kwaba, ka dza niva kwaba, va ngəra'wə tsa va. Dza nihwəti mbə shi mba'a ghəshi dzashi ka tsəhəshi pa' tə hidī Feniki lə mbə məlmə Antiyəshə, mba'a tə hidī ka Shipər. Dza ghəshi na, war kwataka kaa *ka Zhəwifə mbə məlməhi va gwa' tsəgha ghəshiy gəzanshi kwəma Yesew. ²⁰ Dza nihwəti mbəzliy nəw Yesew mbə mbəzliy səkəkə tə hidī ka Shipər lə mbə məlmə ka Shiren, mba'a ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Antiyəshə. Mba'a ghəshi gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Ndə sləkəpə Yesew *Kəristəw kaa ka *Gərekə mbə məlmə va. ²¹ Ma mbəzli va mbə dza shi va na, mbə kəətishi Ndə sləkəpə niy nza lə bərçi. Dzəghwa d'arŋ mbəzli banavə nefer shi kaa Yesew, ka zhəghəshi ka mbəzliy nəw Ndə sləkəpə.

²² Dzəghwa mba'a nəwər tsa kwəma va tsəhəy kwa sləmə mbəzliy nəw Yesew mbə məlmə Zherəwzalem. Ma sa favə ghəshi na, dzəghwa ghəshi bəŋ ghəshi ghwənəghə Barnabasə dzəmbə Antiyəshə. ²³ Ma sa tsəhəy Barnabasə na, mba'a nay njasa təfanatishi Hyala miy tsa nzə kaa mbəzliy nəw Yesew mbə Antiyəshə. Dza na mba'a vəshiy ta kwəma va tərəŋw. Kə mba'a gəzanshi kwəmaa dzaa mətəzahanshi bərçi, a ghəshi kəsəvə nəw Ndə sləkəpə wəzə wəzə, lə nəfə tsa shi kwətīŋ. ²⁴ Ma Barnabasə tsa vay, ndə wəzə niy nza na, lə *Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ci paf, mba'a banavə nəfə tsa ci gwanay kaa Yesew. Dzəghwa mbəzli d'arŋ mba'a ghəshi zləbavə nəw Ndə sləkəpə ki.

²⁵ Ma ləy hwəm kwəma va na, dza Barnabasə ki mba'a kafəy mbə Antiyəshə, ka dzay dzəmbə məlmə Tarsə ta pəla Səwl. ²⁶ Ma sa kəsəy

na mbəba na, mba'a pəməkəe dzəmbə Antiyəshə. Dza ghəshi, ca' ghəshi zakə ha mbəba bakanashi. War ka basəva ghəshi jakə lə mbəzliy nəw Yesəw gwa'a. Mba'a ghəshi bananavə shiy kaa mbəzli d'əŋ mbəba ki. Ava mbə məlmə Antiyəshə ghava kwa taŋa har slən tsa *mbəzli ta səda Yesəw «Mbəzliy nəw Kəristəw».

²⁷ Ghala vəghwə tsa va na, mba'a nihwəti ka gəzə kwəma Hyala səkəshi mbə məlmə Zherəwzalem dzəmbə Antiyəshə. ²⁸ Dzaghwa tsahwəti mbə shi kwətiŋ, slən tsa ci na Agabəsə, mba'a satiy gəzəkəvəri kwəma sa cinti *Safə tsa Hyala, ma kə na: «Avanay lə bərci Safə tsa Hyala gəzee, ta səkə dza ma dikə naa dzəti hid'i ghwəmmə gwa'a gwa'a» kə. (Kataŋ na mba'a ma va niy mən̄ta, ge'i ge'i ghala vəghwə tsaa mən̄i Kwələdə mazə tə hid'i ka *Rəm gwanashi.) ²⁹ Dza mbəzliy nəw Yesəw mbə Antiyəshə mba'a ghəshi sləkati tsəhə shiy ta kəəti ngwarmbəghəhishi mbə nəw Yesəw tə hid'i ka Zhəwde. Ma kə ghəshi na: «Ya wa ndə na mba'a bəkə shiy njasa mbay bərci ci» kə ghəshi. ³⁰ Dza ghəshi tsəgha ghəshi mən̄ti. Sa tsəhamti ghəshi shi va na, mba'a ghəshi tivə kar Barnabasə ghəshi lə Səwl, ta vəli shi va kaa mətikwəkəwər mbə mbəzli nəw Yesəw mbə məlmə Zherəwzalem.

12

Kwəmaa dzəkən Zhakə tsa pəəslitim lə dzəkən Piyer tsa faghwaŋ kwa fərshina

¹ Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mazə *Erədə ghati sa ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw. ² Dza na mbəh pəəsliti Zhakə, zəmbəghəy Zhan, lə kafa'i. ³ Ma sa nay na ka vəshi *ka Zhəwifə ta kwəma va na, dza na mba'a ghwənashi mbəzli ta kəsə Piyer kwərakwə ba. Ma fəcava na, vici tsə ka mən̄diy zəmə peŋ tsa kama cinjini ti mbə ghənzə. ⁴ Ma sa kəsənakə mən̄di Piyer na, mba'a faghwaŋ kwa fərshina. Kə ti tivə ka sawji mən̄ lə kwan̄ ta mbəəgə ndəghwə ci, fadə fadə fadə. Ma kə mbə təkə kwəma ci na: «Nzee sla ngwəvəə dzəkən kwa kwəma mbəzli ləy hwəm *makwaghwa Pakə» kə. ⁵ Ma Piyer na, war mbə ndəghwə ci mən̄di tsəgha kwa fərshina ki. Dza mbəzliy nəw Yesəw tapə ghəshi ta cə'wə Hyala ti, lə bərci, kala dəkəva ma ghəshi.

Səmə tsa Piyer kwa fərshina

⁶ Va mən̄di tə kwa kəni vərđi ta səvəri ta sla ngwəvəə dzəkən Piyer, kwa kwəma mbəzli, tə saa bərkəti *Erədə ki. Ma Piyer na, tə hi ghəci, tsatsa kwa dəŋw tsahi bakə, kwa jipə ka sawji bakə. Ma ka ndəghwə miy ciki fərshina pərikə kwa miy dəgha ba na, mbə ndəghwə ghəshi kwərakwə. ⁷ War vətəghə, ndə kwal tsa Ndə sləkəpə tsahwəy tifa tsəgha. Mba'a wan̄ pi mən̄iy kwa fərshina. Kə ndə kwal tsa va, gwan̄əz, gwan̄əzay Piyer vəgha slərpə ci, mba'a fərgəhəy. Ma kə ngəci na: «A Piyer, sati tan̄tan̄» kə. War gwəravə tsahi tsati mən̄di va li shi tsəgha, dzəghwəbə ghəshi shəkəshi səkwa tə dividivi ci. ⁸ Ma kə *ndə kwal tsa Hyala tsa va ngəci na: «Pəhəti məgapa gha, a gha pambə kwəkweher gha» kə. Mba'a Piyer mən̄ti tsəgha. Zhini ma kə ngəci ba na: «Pakən kwəban̄ tsa gha a gha nəwra» kə. ⁹ Kə Piyer ka nəw tsəghaa səvəri. Ma ghəci na, bəti shi mən̄i ndə kwal tsa va va na nja shi kataŋ ni na naci diw. War njasa shiwti na shiw ghəciy nighə. ¹⁰ Dza ghəshi tan̄ ghəshi tan̄əti kwa taŋa

ka ndəghwə mbəzli kwa fərshina, zhini taŋ kaa kwa baka, mba'a ghəshi səkəshiy dzəvəgha gəzli kwa tsahi miy dəgha va, bazhə ghənzəə dzəmbə məlmə. Dzəghwa na bəŋ ghwənamti ghən tsa nzə kwətita, kwa kwəma shi. Mba'a ghəshi səvəriŋi tə ngwəla, ka dzəghwashiy dzəghwa kwal. 'Wakəvə ki, mbərəkə, ndə kwal tsa va zlay Piyer tsəgha, ra'i zay.

¹¹ Dzəghwa Piyer ki mba'a fəti ghən ta kwəma tifa, ma kə na: «Ma nanay, e sənay ki, katan na, Ndə sləkəpə ghwənay na ndə kwal tsa ci, na mbəlāntəra na mbə dəvə mazə Erədə, lə va kwəma ngəra'wə tsa niy di *ka Zhəwifə va sara» kə.

¹² War sa təkəvə na tsəgha na, mba'a kafəy, karə dzakə ghi tsa Marəy mbəghəy Zhaŋ, ntsa har mənədiy Markə. Ghalaba na, d'əŋ mbəzli basə shi, ka cə'wə Hyala kəyfa. ¹³ Dza na ndəs tsəhəy, ka tsa gəzli ghəci miy dəgha, Ma sa tsata na gəzli na, mba'a makwa maliy ghəra sløni kəghi tsa va səkəta, ta ghwənamci dəgha. Slən tsa nzə na Rəwde. ¹⁴ Tsəhə tsa tsəhə na miy dəgha na, mba'a fəti ghən ta məli Piyer. Dza na ki, mba'a vəshita, kala zhini ghənzəə ghwəni ciki va vəshi di, kə del zhəghəghəvata lə bali. Ma kə kaa mbəzli na: «Aya, waa Piyer na sa va, avaci pərifa miy dəgha!» kə. ¹⁵ Ma kə ghəshi ngəta na: «Əm! Ə gazlaka gha shəkəna? Kwəma naə səkəy tifa?» kə ghəshi. «Awə, ghəci na katan» kə mali va. Zhini ma kə ghəshi na: «Ghənzə tsəghay, məkəkwə ci na ghəshi» kə ghəshi.

¹⁶ War ma Piyer ki na, war mbə tsa gəzli va ghəci naci. Səkə ghəshi ki, bəŋə'i ghəshi ghwənamti miy dəgha. Ma sa nə ghəshi tsa', kə ghəshi na, kar tə Piyer. Nja ma'əŋa ghəshiy nata nava kwəma tsəgha. ¹⁷ Dzəghwa Piyer kafə, kafata dəvə ci, mba'a damətishi, sa gaka ghəshi. Dza na, ka slānshi njasa pəlīkəmə Ndə sləkəpə kwa fərshina. Ma kə na: «Gəzāncim kwəma va kaa Zhakə, lə kaa nihwəti ngwarməhimməə nəw Yesəw» kə. Ləy hwəm kwəma va na, mba'a səvəriy, ka dzay dzəti tsahwəti pi.

¹⁸ Ma tə way pi ki na, kala nay Piyer ka sawji. Dzəghwa tərəŋy ghəshi səvəriyashi va kwəma kən, sa sənay ma ghəshi njasa gha naa bərvay kwa fərshina. ¹⁹ Dza tapə Erədə mbə ghwəni mbəzli ta pəla ci, shaŋ ghəshi vəgha nay. Ma sa pələhwə mənədi Piyer kala nay ma mənədi na, dza tapə mənədi mbə dəw kwəma va ka sawji va, dza na mba'a gəzānshi kaa mbəzli: «Bakwamtim ka sawji va» kə. Dzəghwa mba'a ma'ədiy mbə hidī ka Zhəwde ka dzay dzəmbə məlmə Shezare, mba'a dzaa nza mbəfa.

*Njasa mətīy *Erədə*

²⁰ Ghala vəghwə tsaə mənī Erədə va mazəy, tə hidī ci niy va mbəzli ka Tir lə mbəzli ka Shidaŋy pəla shi ka ghəshiy zəmə. Ma ge'i lə tsahwəti vəghwə na, mba'a nəfə tsa Erədə niy satiy dzəkən shi. Dza ghəshi tə nahwəti vici jakə ghəshi jakəti miy tsa shi, ta dza ta sləka kwəma li, ta mbə kwəmaa kama kwa jipə shi li. Dza ghəshi pərfa va Bəlastəsə, ghəci ntsaa ghəra sløni mbə ciki tsa Erədə, mba'a ghəshi tsəhəshi, ta mbə ghəciy nza dza kwa bəla shi. Mba'a ghəci zləbavə. Dza ghəshi mba'a ghəshi tsəhəshi va Erədə ta sləka kwəma.

²¹ Ma sa səkəta viciy niy titim ki na, dzəghwa Erədə mba'a pakən kwəbāŋ mazə tsa ci. Dza na dərəsə nzəyəy kwa gəzli mazə ci. Tapə ghəci ta gəzānshi kwəma kaa mbəzli zlanzlan. ²² Kə mbəzli ka fal ki, ma kə ghəshi na: «Hyala na nava gəzə na kwəma, ndə ngəri naw!» kə ghəshi.

²³ Tibata ki na, nza'jəw, Hyala ghwənīkə ndə kwal tsa nzə ta fanambə

zəlgəwə mətəla'i kaa Erədə, mba'a mətiy. Ma mətiy kəsay vay, sa nzana mba'a mənti fəgə, ka bəti ghən tsa ci ka Hyala.

²⁴ Ma ləy hwəm məti ci va na, war ə kwəma Hyalaa dza kwa kwəma kwa kwəma. Mbəzliy nəw Yesəw nashi ki na, war mbə mətəshəva ghəshi tərəŋw. ²⁵ Dza kar Səwl ghəshi lə Barnabasə mba'a ghəshi kədəmti sløni shi mbə Zherəwzalem. Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi zhəghəghəvashiy dzəmbə Antiyəshə. Pəm ghəshi pəməvə Zhan tsa har məndiy Markə kwasəbə shi ghəshiy səəkə.

Hyala harvə kar Səwl lə Barnabasə ta dza ta gəzə kwəma nzə kaa mbəzli

13

¹ Ma ghala pətəsa va na, mba'a ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala kaa mbəzli, lə mbəzliy bəni shiy kaa mbəzliy nəw Yesəw niy nza mbə məlmə Antiyəshə. Avany slən tsa mbəzli va: Kar Barnabasə ghəshi lə Shimeyarŋw tsa har məndiy «Ntsa ngəri tsa» mba'a Ləshiyəsə ndə ka Shiren, mba'a Manayen, saa kəli lə mazə *Erədə, mba'a Səwl ki.

² Ma tə nahwəti vici na, mba'a mbəzliy nəw Yesəw jakəshi ta cə'wə Ndə sləkəpə, ka məni səwmay. Ma ghalafə na, mba'a *Safə tsa Hyala gəzanakəshi kwəma, ma kə ngəshi na: «A mbəzli ni, bəkəvəridam kar Barnabasə lə Səwl, tsarakə mbə ghwəy, a ghəshi dza ta ghəra sløni harvəshee va ti» kə. ³ Ma sa gəzanakəshi Safə tsa Hyala tsəgha na, dza ghəshi tifa tapə ta cə'wə Hyala, ka məni səwmay. Ma ləy hwəm sa manamti ghəshi səwmay, gwa'a ghəshi cə'wamti cə'wə ki na, dza ghəshi bəm fanakənshi dividivi kaa mbəzli bakə ni va, mba'a ghəshi zlashiy dzashi.

Gəzə kwəma Hyala kar Barnabasə lə Səwl kaa mbəzli tə hidī ka Shipər

⁴ Ma sa təravə *Safə tsa Hyala kar Barnabasə lə Səwl, mba'a ghwənashi tsəgha ki na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə miy kwəfaa kərkəva ma, Sheləshi, kə məndi kaa slən tsa məlmə va. Dza ghəshi kaf kafəshi mbəbə kwa kwambəwal, ka dzashiy dzəti hidī tə jipə yam, Shipər, kə məndi kaa slən tsa hidī va, ⁵ dza nishə ghəshi tsəhəshi mbə Salamin, nahwəti məlmə tə hidī va. Tapə ghəshi ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli mbəbə mbə ciki basəva *ka Zhəwifə. Tifa Zhan Markə kwasəbə shi ghalafə, ta kətishi.

⁶ Dza mba'a ghəshi kafəshi mbə məlmə Salamin, mba'a ghəshi tanamti Shipər. Dza nishə ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Pafəsə. Ma mbəba na, mba'a ghəshi kəsay tsahwəti ndə dəfəl, saa niy bəti ghən tsa ci, ka *ndə gəzə kwəma Hyala tifa, ndə ka Zhəwifə ghəci. Slən tsa ci na Bar Yesəw. ⁷ Ntsa kwa dəgha ngwəmna tsa tə hidī va ghəci niy nza. Serzhiyəsə Pələsə, kə məndi kaa slən tsa ngwəmna tsa va. Zal ndə məhərli tərəŋw ghəci. Dza na tə nahwəti vici da' harvə kar Barnabasə ghəshi lə Səwl. Ma sa harvəshi na na, ka di favə kwəma Hyala ghəci və shi. ⁸ Ma Bar Yesəw, ndə dəfəl tsa har məndi va lə kwəma ka *Gərekə Elimasə na, ka ndərə kar Səwl lə gəzə kwəma shi va, ka pəla kwal tsaa makamti ngwəmna tsa va, va yə kwəma Hyala. ⁹ Dzəghwa Səwl tsa har məndiy Pəl, sa təhay Safə tsa Hyala na, bəm fati mətə ci ti. ¹⁰ Ma kə ngəci na: «Gha gha sa təhay hwəlfə dzərvə tə hidī tsa, lə ndərəm gwa'a, gha zəghwə *ndə jaka

tsa Hyala tsa! Gha gha saa dī ma kwōma slar na tsa gwa'a! Ka dza ghaa zlay pōla sawa kwōma pōhōti Ndē slākōpē mōni nzē tsōy? ¹¹ Favē tē gha, ava Ndē slākōpē taa mōni ngwōvōē dzākōn gha sōnzōnva. Ta ghwōlfōña dza gha, ka hīña kala nay pi» kē.

War ghwōla na, nza'jōw ndē dōfōl tsa va ghwōlfōy, mba'a zhēghōy nja mbē kwōslī. Tapē ghōci mbē danōrē, ka palā ntsaa dzaa kēsē tē dōvō cī. ¹² Ma sa nashi Ngwōmna tsa va shiy mōnishi va tsēgha na, mba'a bānavē nōfō tsa cī kaa Yesew. Tōrōñw kwōma favē na vaa dzākōn Ndē slākōpē ndōñway mbē nōfō tsa cī.

Kar Pēl lē Barnabasē mbē mēlmē Antiyōshē tē hidī ka Pishidī

¹³ Ma tē nahwōti vici na, mba'a kar Pēl lē mbēzli nza ghōshi li shi kafōshi mbē Pafōsē kwa kwambōwal, mba'a ghōshi tsōhōshi mbē mēlmē Perzhē tē hidī ka Pamfili. Dza Zhan Markō tōhē tōhōvōrivay li shi tīfa, mba'a zhēghōghōvay zhōmbē Zherōwzalem. ¹⁴ Ma ghōshi niy tōrmbē na, kōram ghōshi madishi mbē mēlmē Perzhē, mba'a ghōshi dzashiy dzōmbē mēlmē Antiyōshē tē hidī Pishidī. Dza ghōshi fōca *vici dākōva ka Zhōwifō, mba'a ghōshi dzashiy dzōmbē *ciki bāsōva tsa ka Zhōwifō, mba'a ghōshi nzōyshi mbē mbēzli. ¹⁵ Dza mōndi ka jangō zliya *kwōma pōhōti Hyala lē zliya kwōma ka gōzē kwōma Hyala. Sa jangamtishi mōndi na, dza mbēzliy 'wa kwal mbē ciki bāsōva tsa va mba'a ghwōnanavōshi miy kaa kar Pēl, ma kē ghōshi na: «A ngwarmōhīñōy, mba'a kē kwōma va ghwōy ta mōtsahānshi bōrci kaa mbēzliy, a kwal va ghwōy ta gōzē nzē» kē ghōshi.

¹⁶ Sa gōzōkē ghōshi tsēgha na, dza Pēl mba'a satiyy, kaf kafata dōvō cī ta mbē mbēzliy nzōyshi dēkōdēkō. Ma kē na: «A mbēzli ka *Izōrayel lē ghwōy ghwōy nihwōti mbēzliy hazlōni va Hyala gwa'a. Ya' pō ghwōy. ¹⁷ Hyala mbēzli ka Izōrayel tsōhavē na jijihimmē, ta nza ghōshi ka mbēzli nzē. Ma ghala pōtsaa nza ghōshiy ka mēlmē, ghōshi tē hidī ka *Ezhipōtē na, dza na, mba'a kōliti hwōlfō shi, zhini na, mba'a mōnti kwōma madāña madāña na dan, ta mbōē bōkōvōrishi mbōba. ¹⁸ Sa bōkōvōrishi na na, gar piya fādē mōtsōkē ghōnzē mbē zōmanshi shiy mbē gamba. ¹⁹ Mba'a zamti hwōlfō mbēzli mbōrfōñ, lē mezhizhē shi gwa'a tē hidī ka *Kanana. Ma sa zamtishi na na, dza na mba'a bānavē hidī shi kaa ka Izōrayel va, ta nzōy ghōshi ti shi.

²⁰ Shi va gwanashi na, gar piya bōlōkwō fādē lē cifō mōtsōkē ghōn kōn niy nza ghōshi ghalāfa, 'wava na ghala vōghwō tsa shi mbē Ezhipōtē lē mbē gamba pa' mbē *Kanana. Lōy hwōm na, dza Hyala mba'a bānavōshi ka sla ngwōvō kaa jijihimmē va, pa' ghala vōghwō tsa *Samōyal ndē gōzē kwōma Hyala. ²¹ Ma ghala vōghwō tsa Samōyal na, dza ghōshi ka dōw ndē va Hyala, ta mōni mazē ghōciy dzākōn shi. Mba'a Hyala bānavōshi Sawēl zōghwō Kishē, mbē takē tsa *Benzhamēñ. Piya fādē mōtsōkē Sawēl tsa va mōnti mbē mazē tsa va.

²² Dza Hyala mba'a bānti Sawēl mbē mazē, sa bānti na na, dza na mba'a zhiniyy paranatishi *Davitē ka mazē tsa shi. Tsa' kē niy niy dzākōn na: "Avee pōlavē Davitē zōghwō *Zhese, ntsa diti nōfō tsee gwa'a!" kē. ²³ Sōkē mbē takē tsa Davitē bānakōshi Hyala Yesew kaa ka Izōrayel, ta nza ghōci ka ntsaa

13:11 13:11 9:8; 22:11 **13:13** 13:13 13:5; 15:38 **13:14** 13:14 17:2 **13:15** 13:15 15:21
13:17 13:17 Sōvōri 1:7; Nōw 5:15 **13:18** 13:18 Sōvōri 16:35; Bēla 14:33-34; Nōw 29:4 **13:19**
 13:19 Nōw 7:1; Zhē 14:1 **13:20** 13:20 KaSlaNgw 2:16; 1Sam 3:20 **13:21** 13:21 1Sam 8:5, 19;
 10:21; 11:15 **13:22** 13:22 1Sam 16:12; 13:14 **13:23** 13:23 Ezay 11:1; Rm 1:3; ShiZhnj 5:5

mbəlishi. Tsəgha niy gəzanakəshi na kwatanja. ²⁴ Ghala Yesəw ghwəla ta gha slōni ciy, a Zhan ndə mənīpə *batem niy gəzanamtishi kwəma Hyala kaa ka Izərayel. Ma kə niy niy: “Zhəghantim nzəy tsa ghəwəy gwananjwəy, e mənīnjwəy batem” kə niy ni kaa ngəshi. ²⁵ Ma kə Zhan niy ni mbə kwa kərnī slōni ciy: “Wa ndə nzee bərkəti ghəwəy kia? Ma ntsa ndəghə ghəwəy vay, ghəci nzee na neyew. Na nacyi, mbə səkə na ləy hwəm tsee, tərənjbə ghəci na kaa ngəra. Məndee mək ta pəli ya yidi mbə kwakwahə tsa mbə səda ciw” kə niy ni.

²⁶ Favə tə ghəwəy nana ki ngwarməhira, ghəwəy ghəwəy jijihiy Abəraham, lə ghəwəy ghəwəy nihwəti mbəzliy hazlōni va Hyala. Ma kwəma kwa mbəlīpə nay, kaa ngəmmə ghəwənīkə Hyala. ²⁷ Ta na na mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem ghala vəghwə tsa Yesəw, lə mezhihə shi gwa'ay, niy sənay Yesəw ghəshi, ka Ndə mbəlīpəw. Niy dzəghwa sləmə shi kwəma gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala, ya tsəgha niy nza ghəshi mbə fa nzəw, njasa nza vici dəkəva ka Zhəwifə gwa'aw. Ma fəti banavə ghəshi va kaa Yesəwəy, ge'i faghwa ghəshi kwa kwəmaa niy gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala va. ²⁸ Ya tsəgha nza na kala kwəmavə kwəma ghəshi tar kabaka ci ya namaba nzə gar məti ghəci ti na, war pəesli kə mēndi pəesliti, kə ghəshi kaa Pilatə. ²⁹ Ma sa mēnti ghəshi tsəgha, njasa niy gəzəkə Hyala va gwanata kwa zliya ghala kwatanjataa dzəkən ki na, dza mbə'a ghəshi bəkəghwa tə tsəm faghwa kwa kwəli. ³⁰ Dza Hyala nanzə, mba'a zhanakati mbə məti. ³¹ Dza na vici dān ghəci mēnti, ka canshi ghən tsa ci kaa mbəzliy niy nza kwasəbə ghala kafə na mbə hidī ka Galile, pa' mbə Zherəwzalem. Mbəzliy vay, ghəshi na ka ndəgha fətiy dzəkən sana, ka gəzə kwəma ci kaa mbəzli.

³² Ghəy kwərakwə bə kiy, Yəwən kwəma wəzə na va na sana səkə ghəy ta gəzanjwəy. Ghala kwatanjatay, a Hyala niy gəzəkə: “Ta mənənjwəy shiy dzee” kə kaa jijihimmə. ³³ Dzəghwa na nana ki na, mba'a mēnti shiy niy gəzəkə na va mənishi kaa ngəmmə, ghəwəmmə ndərazhi shi, lə kwəma zhini tsa zhanakati na Yesəw mbə məti. Nja kwəma tsasli mēndi va dzəkən mbə *zliya cəm tsa Davitə, vəh bakə, ma kə mēndi na: “Gha na zəghwee! 'Wava na tə ndatsəy, dənə nzee” kə mēndi. ³⁴ Ma Hyalay, aa niy gəzamti kwatanjata, ta zhanakati Yesəw dza na mbə məti, ka dza naa zhiniy mətiw, ka dza naa ghwabəw, kə niy ni. Ghənzə na kwəmaa niy dī na vaa gəzə, ghala kwa niy nə na va: “War katan njasa gəzamtee va kaa Davitə na, ta ndanjwəy təfə miy tsa dēwdēw tsa kərə ma dzee” kə. ³⁵ Va tsəgha nə naa ni, “Ka dza ghaa zlay ntsa gha slar tsaa ghwabəyəw” kə Davitə dzəghwa tə tsahwəti pi.

³⁶ A ghəwəy sənay, ma na Davitə ta na tsa ci ghənəy, aa niy mətiy, mba'a mēndi lamti kwasəbə dəhiy gwanashi, mba'a ghwabəy. ³⁷ Ma na na ntsa zhanakati Hyala va mbə məti na nacyi, ghwabəy naw. ³⁸⁻³⁹ Va tsəgha, ma ghəwəy kiy ngwarməhiray, sənay tə ghəwəy, mbə slən tsa Yesəw tsa va dza Hyalaa pəlaynjwəy jikir tsa ghəwəy mbə nəfə tsa nzə. Ma ntsaa banavə nəfə tsa ci ngəciy, ta mbəlīy dza na va kwəma ci jikir na. Na na kwəma pəhəti Məyizə na, ka mbələnənjwəy na mbə kwəma ghəwəy jikir na nanzə kiw. ⁴⁰ Ava va tsəgha kiy, mənīm məhərli tərənjbə, vantaa kwəmaa gəzəkə ka Hyala va mbəradzə səkəkətaa dzəkən ghəwəy. ⁴¹ Sa niy nə ghəshi va,

ma kə ghəshi na:

Nighəm ki, ghwəy ghwəy mbəzliy kəli ghən tsa shi ni.

Vanayəy, ta mənī shiy dzee kwa mətəsə ghwəy,

shiy kala gar zləbashi ghwəy,

ndə kə sləkəŋwəyshi ghwəy kala nashi.

Va shi dzee mənīy, ra'i ghwəy ta zarŋwəy,

kala sənashi ma shi dza ghwəy mənī,

a kə ghəshi niy ni» kə Pəl.

⁴² Ma sa kədfamti Pəl gəzə kwəma ki na, mba'a ghəshi səvərishi lə Barnabasə mbə ciki basəva tsa ka Zhəwifə va. Sa səvərishi ghəshi na, tapə mənī mbə cə'wəshi, ta mbə ghəshiy zhikə ta gəzanshi kwəma va tsəgha fəca vici dəkəva zhikə. ⁴³ Ma sa kədfiy jakəva na, dza mbəzli ka Zhəwifə daf, lə nihwəti mbəzliy niy mənishi ka ka Zhəwifə, mba'a ghəshi nəwhwə kar Pəl lə Barnabasə. Dza kar Pəl mba'a ghəshi mətəhanavəshi bərci lə gəzə kwəma. Ma kə ghəshi na: «A Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə, nana kiy, nəwəm kwəma nzə wəzə» kə ghəshi.

⁴⁴ Ma sa səəkəta nahwəti vici dəkəva ki na, dzəghwa dafba mbəzliy basəshi mənishi ta fa kwəma Ndə sləkəpə dza Pəl va ta gəzə. ⁴⁵ Ma sa nay ka Zhəwifə vərəm tsa ndə ngəri basəy dafəy tsəgha na, tapə ghəshi mbə hərhe. Dza ghəshi ka gəzə na shi kwəma, ghəngħən lə na Pəl va, ka tsəərə. ⁴⁶ Dza kar Pəl lə Barnabasə, ka gəzanshi kwəma kala hazləni ma, ma kə ghəshi na: «Əhəməy, kaa ngəŋwəy ghwəy ka Zhəwifə niy di Hyala mənīy gha gəzə kwəma nzə. Dzəghwa ghwəyəy, kala di zləba kwəma va ghwəy. Mba'a ghwəy nay ghən tsa ghwəy kala gar kwəmavə piy tsaa kədfi ma. Ma ghənzə tsəghay, avanəŋəy taa dzaŋəy dza kwa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ta gəzanshi kwəma Hyala nana na ghəy ki. ⁴⁷ Sa nzanay, avanta kwəmaa niy gəzəkəŋəy Ndə sləkəpə tala, ma kə niy niy: "Ma ghay, nja waŋ pi fəyŋee ta ci kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzli gwa'a, a gha gəzanshi njasa dzee mbəlīshi kaa hwəlfəhi mbəzli tə hidī ghəngħən ghəngħən, pa' tə pətsa kərkə hidī" kə niy ni» kə ghəshi.

⁴⁸ Ma sa favə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə nava kwəma tsəgha na, tapə ghəshi ta vəshi, ka fal kwəma Ndə sləkəpə. Ma mbəzliy niy tərati Hyala ta kwəmavə piy tsaa kədfi ma na, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw.

⁴⁹ Dzəghwa kwəma Ndə sləkəpə nanzə ki, gwa'a gwa'a tsəhəta tə hidī va. ⁵⁰ Ma sa nighəti ka Zhəwifə tsəgha na, dza ghəshi tapə ta həhəərə mi'i tə dimə, shiy jahambəvashi mbə nəw kwəma Hyala, mba'a mbəzli ka hidī tifa. Sa həerivərishi ghəshi na, gha' ghəshi ghavə sa ngəra'wə tsəgha kaa kar Pəl lə Barnabasə, dza təl ghəshi banavəshi balī tə hidī shi. ⁵¹ Dza kar Pəl, mba'a ghəshi batamti kwərbi tə shidshid shi, ta mbə ka Zhəwifə vaa sənay, kən ghən tsa ghəy ghəy ka Zhəwifə va na kwəma ghəy jikir na, kə ghəshi. Ma sa mənī ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə məlmə Ikəniyəm. ⁵² Ma mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Antiyəshə, ya tsəgha dzashi kar Pəl ki na, paf paf ghəshi tihəshi va vəshi, mba'a va *Safə tsa Hyala dewdew tsa nashi ki.

14

Kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Ikəniyəm

¹ Ma sa tsəhəshi kar Pəl lə Barnabasə mbə məlmə Ikəniyəm na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, njasa mbə Antiyəshə va. Ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Dza mbəzli daf, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəw mbə *ka Zhəwifə lə mbə niy kamaa ka Zhəwifə mbəzli. ² Dzəghwa ka Zhəwifə zləbati ma yi kwəma va va, tapə dzəmbəshi mbə həəgə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy ndəgə mbəzliy nəw Yesəw. ³ Ya tsəgha nzə na, mba'a kar Pəl hyayvashi mbə məlmə Ikəniyəm, ka gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli lə nəfə kwətiŋ, kala hazləni ma, mba'a ghəshi banavə ghən tsa shi kaa Ndə sləkəpə. Ma Ndə sləkəpə na, ka bənsi bərci, ta mənə shi madəŋa madəŋa ni lə shiy cipə kwəma, ta mbə mēndiy sənay, kataŋ na kwəma wəzə hwər tsa Yesəw va gəzəpə kar Pəl, kə mēndi. ⁴ Dzəghwa mbəzli mbə məlmə ki, bakə mbə ghəshi tihəvərivashi. Dza kwa bəla ka Zhəwifə nihwəti, ma nihwəti na, dza kwa bəla kar Pəl.

⁵ Dza mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ka Zhəwifə jakə ghəshi lə mbəzli shi dikə dikə ni gwa'a, mba'a ghəshi gəzəti dza ta ghəra kar Pəl lə Barnabasə, lə ta pə'watishi ka bakwamtishi lə hərəzli. ⁶ Dza kar Pəl mba'a ghəshi fəti ghən ta kwəma va. Ma sa fəti ghəshi ghən na, mba'a ghəshi hwəshiy dzashiy dzəmbə məlmə Listər, lə Derbə, tə hidī ka Likwaniya, mba'a dzar mbə ni vəgha shi məlməhi gwa'a. ⁷ Sa tsəhəshi ghəshi dzar mbə məlməhi va na, dza ghəshi, ka gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw kaa mbəzli dzar mbə shi.

Njasa pə'wəm Pəl lə hərəzli mbə məlmə Listər

⁸ A tsəhwəti zal niy nza tifa mbə məlmə Listər, war mənəzəy ghəci niy nza, sa bəkwəshi shidshid ci. Vədir ghəci ghala yakə mbəghəy, kala səkə ghəciy dzahwə dza. ⁹ Ma tə nahwəti vici Pəl mbə gəzə kwəma na, war a ghəciy fa kwəma va. Dza Pəl mba'a fati mətəci ti, ka nighə, mba'a nay ghəci banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, ka sənay a Hyalaa mbəliti, kə. ¹⁰ Dza ma kə kaa ngəci zlanzlan na: «A ntsa, sati garəŋa tə shidshid gha» kə. Dzəghwa ntsa va, tsəgha na, kə, mba'a satiy lə zli, ka dza.

¹¹ Ma sa nata mbəzli tifa kwəma mēnti Pəl va tsəgha na, 'wakəvə ghəshi, tapə ta ngwəmə lala, ka gəzə kwəma zlanzlan kwa kwəma shi. Ma kə ghəshi na: «Aya! Waa hyeler tsəhwəshi naa dzəmbə ghwəmmə, ka mēnti ghən tsa shi ka ke ngəri!» kə ghəshi. ¹² Dza mba'a ghəshi fanatishi slonedemer hyeler shi va. *Zəs, kə ghəshi kaa Barnabasə, *Hermesə, kə ghəshi kaa Pəl. Sa nzana Pəl sa tə kwəma mbə gəzə kwəma gəzə ghəshi. ¹³ Ma ciki ta *hil Zəsəy pərikə kwa miy dəghaa dzəmbə məlmə niy nza na. Dza ntsaa ta hil Zəs, mba'a kəsəkə kəbəhi, lə mbərə ghwə shiy ti shi ngaca ngacaa dzəmbə ciki tsa va, ta ta hil, ghəci lə mbəzli shi va gwanashi. Hil tsa di ghəshi va tay, kar Pəl ghəshi lə Barnabasə na ghəshi.

¹⁴ Ma sa favə *ka kwal Yesəw nja kar Barnabasə lə Pəl nava kwəma tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy, dza ghəshi tapə ta slikwə kwəbənər kən ghən shi, ta mbə mbəzli vaa sənay, ka dī shi mənə ghəshi va kar Pələw, kə ghəshi. Ka kəsli bali dzar dzəmbə mbəzli va. Ka zlapanshi kwəma zlanzlan. ¹⁵ Ma kə ghəshi na: «A mbəzli ni, tawa, mənə ghwəy gəla nini shiy tsətsə? Ma ghəy, shi nashi ghwəy niy, ke ngəri nza ghəy njasa nza ghwəy va kwərakwə! Yəwən kwəma wəzə na na sa bəkəŋwəy ghəy va Ndə sləkəpə. A ghwəy mbəə zhəghanavə hwəm kaa ta mbəri tsa shi

kama vøri ni ti shi. A ghwøw zhøghètøvarjwøw dza kwa Hyalaa kwa bøpe piy. Hyalaa ngati ghwømø, lø hidfi, lø kwøfahi, mba'a shiy gwa'a gwa'a. ¹⁶ Hyala vay, aa niy zlashi hwølføhi mbøzli gwanashi, ghala vøghwø tsa kwatanja, a ghøshi nøw kwøma dfi møhørli shi gwa'a. ¹⁷ Ma ya tsøgha nzø na, mbø cipø ghøn tsa nzø niy nza na, yøn na Hyala, kø, dzar mbø kwøma wøzø tsa mømøni na. Sa nzana, mbø nzømønjwøw van ghønzø søøkø mø ghwømø, ka nakønjwøw shi zømø ghwøw wøzø. Ka ngaslaynjwøw lø shi zømø, ka tøhay nefer ghwøw lø vøshi» kø ghøshi.

¹⁸ Ya tsøgha gøzø kar Pøl kwøma caslakø caslakø na tsøgha na, war ngahø kwømavø ghøshi makøti mbøzli va, va hanamshi shiy ta ta shi, ka møjø'a hil tsa shi.

¹⁹ Ma løy hwøm kwøma va na, dza nihwøti *ka Zhøwifø søøkøshi mbø mølmø Antiyøshø tø hidfi ka Pishidi lø mbø Ikøniyøm, ngød' ghøshi ngød'ivø mbøzli tifa, tapø ghøshi ta pø'wø Pøl lø hørezli ta pøesli ci. Sa pø'wamti ghøshi na, mba'a ghøshi mbahøkøvøri mbø mølmø dzøti ngwøla, ndøba naa møtiy, a kø ghøshi niy ni. ²⁰ Dza mbøzliy nøw Yesøw, mba'a ghøshi søøkøshiy dzøkøn Pøl, døzletsøbø ghøshi tsøbay Pøl, dza na mba'a døkøy satiy, ka zhay zhømbø mølmø. Ma tø way pi mekøshi na, mba'a ghøshi dzashi lø Barnabasø dazømbø mølmø Derbø.

Zhøghøva tsa kar Pøl dzømbø mølmø Antiyøshø tø hidfi ka Shiri

²¹ Dzøghwa kar Pøl lø Barnabasø, mba'a ghøshi gøzanavøshi Yøwøn kwøma wøzø na kaa mbøzli mbø mølmø Derbø. Mba'a ghøshi kwømavø nihwøti mbøzliy nøw Yesøw mbøba ðan difa. Mba'a ghøshi zhøghètøvashiy zhømbø Lister, lø Ikøniyøm, mba'a Antiyøshø tø hidfi ka Pishidi. ²² Dza ghøshi mba'a ghøshi møtsahanavøshi børci kaa mbøzliy nøw Yesøw mbø mølmøhi va, lø canshi kwøma Hyala. Ma kø ghøshi kaa ngøshi na: «Jihøvam! Ka zlay nøw kwal Hyala ghwøw ma. Lø sa ngøra'wø tørønjw dza ghwømmøø kwømavø tsøhø tø pøtsa sløkø Hyala!» kø ghøshi.

²³ Dza ghøshi mbø mbøzliy nøw Yesøw mbø mølmøhi va gwa'a, mba'a ghøshi tøravø mbøzliy taa nza ka møtikwøkwøriy 'wamshi kwal mbø kwøma Hyala. Ma løy hwøm na, tapø ghøshi ta møni søwmay ki, ka cø'wø Hyala. Dza mba'a ghøshi zlanayshi kaa Ndø sløkøpø mbø døvø ci, ntsa ðanavø ghøshi nefer shi.

²⁴ Løy hwøm ki na, mba'a ghøshi tanjamti hidfi Pishidi, mba'a ghøshi dzashiy dzøti hidfi Pamfili. ²⁵ Dza ghøshi mba'a ghøshi dzashiy dzømbø mølmø Perzhø tø hidfi ka Pamfili va, mba'a ghøshi gøzanavøshi kwøma Hyala kaa mbøzli mbøba. Ma sa gøzanavø ghøshi kwøma Hyala kaa mbøzli mbø mølmø va na, mba'a ghøshi dzashiy dzøghwa Atali. ²⁶ Ava kwaba dzøghwa ghøshiy dzøghwa kwambøwal ta madiy dzømbø Antiyøshø, mbø mølmø va niy fambøshi mbøzliy nøw Yesøw mbø døvø Hyala, ta mbø ghønzø mananshi wøzø hwøer tsa nzø, ta ghøra sløni nzø. Nana ki na, mba'a ghøshi køfamti sløni va, na zhøghøva ghøshiy zhømbø Antiyøshø.

²⁷ Ma sa tsøhøshi ghøshi na, mba'a ghøshi basøti mbøzliy nøw Yesøw gwanashi tø pøtsa kwøtiñ tsa. Mba'a ghøshi slanakøshi njasa køætøhwøshi Hyala gwa'a. Ka gøzanashi njasa ghwønamti Hyala kwal kaa *mbøzliy kamaa ka Zhøwifø ta mbø ghøshiy ðanavø nefer shi kaa Yesøw. ²⁸ Dza mba'a ghøshi nzahwø nza tifa gar vici ðan, lø mbøzliy nøw Yesøw ki.

15

*Basəva mbə məlmə Zherəwzalem, ta gəzə kamaa dzəkən *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə di nəw Yesəw*

¹ Dza nihwəti mbəzliy səkəshi tə hidī ka Zhəwde, mba'a ghəshi ghavə bəni shiy kaa mbəzliy nəw Yesəw, ma kə ghəshi na: «Kala zləbati *sla fə'yasa ghwəy nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizəy, ka mbay ghwəy mbəlinwəyow!» kə ghəshi. ² Sa gəzəkə ghəshi tsəgha na, kala zləba kwəma shi va kar Pəl lə Barnabasə. Tapə ghəshi ta ngərə ghəpə li shi, ka ngwəngwəlivaa dzəkən kwəma va. Kwa kwəma jəw na, dza mbəzliy nəw Yesəw mba'a ghəshi sləkati, ta dza kar Pəl lə Barnabasə, mba'a nihwəti ngwarməmə mbə nəw Yesəw mbə Antiyəshə dzəmbə Zherəwzalem, ta sləka kwəma va vəgha *ka kwal Yesəw, ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw. ³ Dza mbəzliy nəw Yesəw mbə Antiyəshə mba'a ghəshi pəhashi, ka dzashi ghəshi. Mba'a ghəshi dzaa tsanavə yashi mbə kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidī ka Feniki lə hidī ka *Samari, mba'a ghəshi gəzanavəshi nəwər tsa kwəma zhəghəshi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə ka ka nəw Yesəw. Dza ngwarməbghəhishi, mba'a ghəshi vəshishi tərəjw ta kwəma va.

⁴ Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Zherəwzalem na, dza ka kwal Yesəw, lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a nihwəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi, ka'wə ghəshi ka'wətishi. Sa ka'wətishi ghəshi na, dza kar Pəl mba'a ghəshi slanəkəshi njasa kəətəhwəshi Hyala mbə dza shi. ⁵ Dza nihwəti *ka Farisahiy banavə nefer shi kaa Yesəw, mba'a ghəshi satishi ta gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «Ma nanzəy, aa niy təbə mbəzliy nəw Yesəw va kamaa ka Zhəwifə slanti fə'yasa nza, ka gəzanshi nəw kwəma pəhəti Məyizə» kə ghəshi.

⁶ Dzəghwa ka kwal Yesəw ghəshi lə mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw, mba'a ghəshi basəshi ta nighə dzəkən kwəma va. ⁷ Ma mbə basəva tsa va na, tapə ghəshi ta ghəpə. Ma ləy hwəm sa kəhwə ghəshi ghəpə dān na, mba'a Piyer satiy garəy. Ma kə na: «A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, a nə yay, a ghwəy sənay njasa gha Hyalaa tsəhavəra mbə ghwəy ghala mbəradzə, ta dzee ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzəghwa sləmə shi, ta mbə ghəshiy banavə nefer shi kaa Yesəw. ⁸ Dza Hyala ghenzə saa sənamti nefer mbəzli, mba'a cikəvəri, yən zləbavəshi na, kə. Sa banavəshi na Safə tsa nzə ngəshi kwərakwə njasa niy ndammə na va ghwəmmə ka Zhəwifə. ⁹ Ma na Hyalay, tihəvərimmə na ghwəmmə ka Zhəwifə li shi ghəngən nanzəw. Sa banavə ghəshi nefer shiy, mba'a yabantishi jikir mbə nefer shi. ¹⁰ Ghənzə tsəgha kiy, tawa nighə ghwəy kwəma Hyala lə mənī gəla niva shiya? Shi nə ghwəy va, war ghwəy mənishi pə ghwəy kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy, niy mbay nəwtishi, ya jijihimmə, ya ghwəmməw. ¹¹ A ghwəmmə sənay, tə zhəhwər tsa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw mbəlittəmmə Hyala. Tə sa nəw ghwəmmə kwəma pəhəti Məyizə mbəlittəmmə ghwəmməw. Ava tsəgha na va mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kwərakwə» kə.

¹² Ləy hwəm kwəma Piyer va na, shalalal mbəzli nzəyshi gwanashi. Tapə kar Barnabasə lə Pəl ta gəzə kwəma. Dza ghəshi ka sla shi mənī ghəshi madāna madāna ni, mba'a shiy cipə kwəma lə bərēci Hyala mbə

15:1 15:1 SlēniTaH 12:3; Gal 5:2 15:2 15:2 Gal 2:1-10 15:4 15:4 15:12 15:7 15:7 10:1-43

15:8 15:8 2:4; 10:44 15:9 15:9 10:35 15:10 15:10-11 15:19; Gal 2:16; 3:10-12; Ef 2:5-8 15:12

15:12 2:22

mbözliy kamaa ka Zhewifē. ¹³ Ma sa gēzamti ghēshi kwēma gwa'a na, dza tapē Zhakē ta gēzē na ci kwēma, ma kē na: «A ngwarmēhira mbē nēw Yesew, favēram di! ¹⁴ Əhətiməy, a Shimanjw gēzəkē njasa zəzəti Hyalaa dzəkən mbözliy kamaa ka Zhewifē ghala kwatanjata, lə njasa təravē na mbözli mbē shi, ta nza ghēshi ka mbözli nžē. ¹⁵ Ava war yəmta na kwēma va lə kwēma gēzəkē *ka Hyala va mbē zliya shi kwərakwē. Ma kē ghēshi:

¹⁶ Ma kē Hyalay, ta nzay:

“Ta zhikē dzee, ghalaḃay,
ta zhini dzee ngakati ciki tsa *Davitē va niy ngözlay.
Ta gwəmati dzee dzəghwa tē pətsaa niy ngözlay na,
mba'ee taa garakati.

¹⁷ Ghalaḃa kiy, nihwəti mbözli tē hidfi gwanashiy,
ta pəla kwal tsa nəwra,
yən Hyala Kwa sləkəpə dza ghēshi,
jakē lə hwəlfē nihwəti mbözli harvee gwanashi,
ta nza ghēshi ka mbözlee” kē.

¹⁸ Ava tsəgha gēzəkē Hyala Kwa sləkəpə!
Kwəmaa niy gēzəkē na ta sənata mēndi
ghala kwatanjata na sava mēnti na tsəgha, kē ghēshi.

¹⁹ Va tsəgha, vanta kwēma zəzətee, ka səsə məhərli mbözliy kama vaa ka Zhewifē, zhəghēshi ka ka nēw Hyala ghwəmmə gəm lə kwēma pəhəti Məyizə ma! ²⁰ Ma pə ghwəmmə mēntiy, ə pə ghwəmmə tsaslanaghēshi zliya, ta gəzanshi a ghēshi zlay zəmē sliw tsa ta mēndi mbəri li, lə mēni ghwərghwər, mba'a zəmē sa bərti bərti tsa, lə zəmē miymiy. ²¹ Sa nzana, ma na gəla niva shiyəy, ya ghala vəghwə tsa mbəradzəy tsa na, lə ka gēzə kwēma pəhəti Məyizə niy nza na tifaaz dzəkən shi va, mbē məlmə gwa'a. Zhini diba na, mbē jangē shi va mbözli nza mbē *ciki bəsəva tsa ka Zhewifē, njasa səkē *vici dəkəva shi gwa'a» kē Zhakē.

*Zliya kaa *mbözliy nēw Yesew kamaa ka Zhewifē*

²² Sa gēzəkē Zhakē kwēma va tsəgha na, dza *ka kwal Yesew, ghēshi lə mətikwəkwr mbē mbözliy nēw Yesew, mba'a mbözliy nēw Yesew gwanashi, mba'a ghēshi zləbavə kwēma ci va. Dzəghwa ghēshi ki, mba'a ghēshi tsəhavə mbözli mbē shi, ta ghwənishiy dzəmbə məlmə Antiyəshə kwasəbē kar Pəl lə Barnabasə. Dza ghēshi ti ghēshi tivə Zhəwdə tsa har mēndi Barsabasə, ghēshi lə Shilasə. Bakanashi na, mbözli zləbavə ngwarməmə kwa kwal Hyala kwēma shi wəzə ghēshi. ²³ Mba'a ghēshi tsasli ti zliya, mba'a ghēshi bənavəshi, ta dza li. Tsa' kē ghēshi kwa na:

«Ka kwal Yesew, ghēshi lə mətikwəkwr mbē mbözliy nēw Yesew, mba'a ngwarməhijwəy mbē nēw Yesew səkəwəy na, ghwəy ngwarməmə mbē nahwəti hwəlfə kala kamaa ka Zhewifē, shi mbē məlmə Antiyəshə lə shi mbē məlməhi tē hidfi ka Shirī mba'a Shilishi. ²⁴ A ghəy favə, a nihwəti mbözli mbē ghəy dzaa səwəri məhərli ghwəy, ka dzantəwəy her ghwəy lə nahwəti gēzə kwēma, kē mēndi. Ma mbözli vay, ghəy ghwənashi na ta dzaa gəzəwəy gəla kwēma vaw.

²⁵ Va tsəgha sləkəti ghəy gwanəwəy, a ghəy tsəhavə mbözli mbē ghəy, ta ghwənəghəwəy shi kwasəbə mbözli diti ghəy ni bakē ni, nja kar Barnabasə, ghēshi lə Pəl, ²⁶ mbözliy gə piy tsa shiy zay war ta kwēma

slōn tsa Ndō slōkōmmē Yesōw *Kōristōw. ²⁷ Mbēzli tōravē ghōy va ta ghwēnaghōyōyshi kwasōbē kar Barnabasōy, ghōshi na kar Zhōwdō lō Shilasō. Ghōshi dza naa gōzōyōy kwōma tsaslōghōyōy ghōy va lō miy tsa shi. ²⁸ Sa nzana, ma kwōma dza ghōy na ta gōzōyōyōy, ghōnzē na saa tōbanci kaa safō tsa Hyala lō kaa ngōyōy kwōrakwō. Ka dī ghōy sēsōyōy mōhōrli ghwōy lō kwōma pōhōti *Mōyizōw. Avanta kwōma dī ghōy gōzōyōy: ²⁹ Zlayōm zōmō sliw tsa tahwō mōndi mbōri li, lō miymiy, mba'a sa bōrti bōrti tsa. Zlayōm mōni ghwōrghwōr. Mba'a pō ghwōy ndōghwō ghōn tsa ghwōy va mōni shi va njasa gōzōkōyōy ghōy vay, a ghwōy mōnti kwōma wōzē na va Hyala. Ava ghōnzē na kwōma gōzōyōy ghōy, nza ghwōy nza ki» kō ghōshi.

³⁰ Sa tsaslami ghōshi zliya va na, dza ghōshi mba'a ghōshi bānavō kaa mbēzli ghwōni ghōshi va ki. Mba'a mbēzli va kafōshi mbō Zherōwzalem dzōmbē mōlmō Antiyōshō. Ma sa tsōhōshi ghōshi mbō Antiyōshō na, mba'a ghōshi bāsōti mbēzliy nōw Yesōw gwanashi mbōba, mba'a ghōshi bānavōshi zliya va. ³¹ Dza mbēzli va mba'a ghōshi jangōti zliya va. Ma sa jangōti ghōshi na, tapō ghōshi ka vōshi tōrōyōw, sa dōpōti na nēfer shi. ³² Dza kar Zhōwdō ghōshi lō Shilasō, sa nza ghōshi dō'wō ghōn tsa shi ka gōzō kwōma Hyala, mba'a ghōshi cintishi kwōma Hyala, ka mōtsahanavōshi bōrci kaa ngwārmōmō, lō gōzō kwēmōr ghōnghōn dāy. ³³ Dzōghwa mba'a ghōshi hyayvashi mbōba. Ma lōy hwōm na, mba'a ngwārmōghōshi zlashiy dzashi. «Nza ghwōy tsōhō kwōriy» kō ghōshi kaa ngōshi, mba'a ghōshi zhōghōghōvashiy zhōvōgha mbēzliy niy gwanashi va. ³⁴ Ma Shilasō, naci na mba'a nzōyōy tība.

³⁵ Ma kar Pōl lō Barnabasō bā na, mba'a niva nzōyōyōy nzata nza mbō mōlmō Antiyōshō, ka bōni shiy, lō ka gōzō yōwōn kwōma Ndō slōkōpō wōzē na kaa mbēzli, ghōshi lō nihwōti mbēzli dāy.

Tōhōva tsa Pōl lō Barnabasō

³⁶ Lōy hwōm hi jōw tsōgha ki, ma kō Pōl kaa Barnabasō na: «Wōzōba zhōghōva ghwōm naa zhōti sōbō, a ghwōm zhāa naghāshi ngwārmōhim mbō mōlmōhi gōzānavōshi ghwōm va kwōma Ndō slōkōpō ngōshi gwa'a, nza ghwōm mbōē nashi njasa nza ghōshi nana» kō. ³⁷ «Tsōgha na» kō Barnabasō. Ka dī pōmō Zharj tsa har mōndiy Markō ghōci kwasōbē shi, ta dza va. ³⁸ Ma Pōl naci ki na, nay wōzō tsa pōmō gōla tsava ndō kwasōbē shi ghwōlaw. Sa wanay, sa niy zhōghōtōyay na mba'a zlashi mbō hidī ka Pamfili, kalaa nōwshi ghōci ghwōla ta slōni shi. ³⁹ Dzōghwa tsōgha ki na, mba'a hōērōva dzay dzōghwa jipō tsa shi, ta kwōma Zharj Markō tsa va. Tōrōyōw ghōshi ngōrōhwō ghōpō pa' ka tōhōvōrivashi ghōshi. Dza Barnabasō naci ki mba'a pōmōvō Zharj Markō kwasōbē ci. Ka dzashi lō kwāmbōwal dzōmbō Shipōr. ⁴⁰ Ma Pōl na, mba'a tōravē Shilasō ta dza ghōshi li na naci. Ma ghōshi ghwōla ta kafō na, dza mbēzliy nōw Yesōw mba'a ghōshi cō'wakōn cō'wō kōn shi. Nza Ndō slōkōpō mbōē mananatishi wōzō hwōr tsa ci. Ka dzashi ghōshi ki. ⁴¹ Ma kwa kwal na, mba'a ghōshi garōhwō garō mbō mōlmōhi tō hidī ka Shiri lō shi ka Shilishi. Ka mōtsahānshi bōrci kaa mbēzliy nōw Yesōw, ta mbō ghōshiy nōw kwal Hyala wōzō.

16

Timōte kwasōbō kar Pōl lō Shilasō

15:28 15:28-29 10:19; 15:20; Lk 11:46 15:32 15:32 11:23, 27 15:37 15:37 12:12 15:38
15:38 13:13 15:39 15:39 13:4 15:40 15:40 14:26

¹ Dza Pəl mba'a zhəkəy dzəmbə məlmə Derbə. Mba'a kafəy tifa dzəmbə Listər fa. Ma mbə Listər na, mba'a kəsəy tsahwəti ndə mbə mbəzliy nəw Yesəw, Timəte slən tsa ci, zəghwə nahwəti mali *ka Zhəwifə, mba'a niy zhəghəta ka kwa nəw Yesəw. Ma dəy naci na, ndə ka *Gərekə.

² Timəte tsa va na, ndə wəzə ghəci niy nza va mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Listər lə mbə məlmə Ikəniyəm gwanashi. ³ Dzəghwa Pəl mba'a mawti dza ta gəzə kwəma Hyala li. Dza na mba'a pəməvə, *sla' slanamti fə'yasa ta mbə ka Zhəwifə tə pətsa va, mbə məlmə vaa zləbavə ghəciy nəw Pəl. Sa nzana mba'a ghəshi sənay gwanashi, ndə ka Gərekə na dəy, kə ghəshi.

⁴ Dza kar Pəl ka dzashi dzar mbə məlməhi. Kə ghəshi ka zhanan-shi kwəma pəhəti *ka kwal Yesəw va ghəshi lə mətikwəkwər mbə Zherəwzalem kaa mbəzli. «Nəwəm kwəma pəhəti məndi va wəzə» kə ghəshi. ⁵ Ghalaba ki na, mba'a mbəzliy nəw Yesəw kwəməvə bərçi ta nəw kwal Hyala wəzə. Zhini ka mətəhəva mbəzliy dzəmbə shi vici va vici va gwa'a.

Ndə ka Masedəwan mbə gəzanci kwəma kaa Pəl kwa shiw

⁶ Dzəghwa ki ka di dzəti hidī Azəy kar Pəl ta gəzə kwəma Hyala na, dza *Safə tsa Hyala mba'a damətishi va dzaa dzəti shi. Sa nzana tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi bəvə tsahwəti kwal, mba'a ghəshi tanjamti hidī Firigi lə shi ka Galatə. ⁷ Ma sa tsəhəshi ghəshi ndəkəwə ndəkəwə vəgha hidī Mizi na, ka pəla kwal tsaa dzəmbə hidī Bitini ghəshi, kala banavəshi kwal Safə tsa Yesəw. ⁸ Sa nzana tsəgha na, dza ghəshi mba'a ghəshi tanjəti hidī Mizi, ka səkəshiy dzəmbə məlmə Tərəwasə.

⁹ Ma həvir mbə məlmə va na, mba'a Pəl nashi shiy nja kwa shiw. Shi nashi na vay, ntsaa səkə tə hidī ka Masedəwan səkəy naa garəy, ka cə'wə Pəl ghəci, ma kə na: «Səkə kwa ghəy kwa ghəy, ghəy ka Masedəwan a gha kəətinjəy!» kə. ¹⁰ Ma ləy hwəm sa nashi na shi va tsəgha na, mba'a ghəy sənay Hyala harjəy na ta dza ghəy gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli tə hidī va, pə ghəy. Tapə ghəy ka pəla kwal dzəti hidī ka Masedəwan tanjan. *

Njasa zləbavə Lidi Yesəw mbə məlmə Filipə

¹¹ Dza ghəy ki, mba'a ghəy madinjəy mbə məlmə Tərəwasə kwa kwambəwal, dza tsərə ghəy dzəvərinjəy dzəti nihwəti hidī tə jipə yam, Samətərasə, kə məndi kaa slən tsa shi, hi ghəy tifa. Ma way pi tə həzlimə va na, mba'a ghəy kafənjəy mbə Samətərasə kwa kwambəwal dzəmbə Neyapəlisə. ¹² Sa madī ghəy tifa na, ka dzaa dzəmbə məlmə Filipə, ghənzə kwa tanja məlmə ka ndəə kəsata mbə dzəmbə hidī ka Masedəwan. Zhini fa na, məlmə nza ka *Rəm mbə ghənzə. Mba'a ghəy hinjəy mbə məlmə va jəwə.

¹³ Dza ghəy fəca *vici dəkəva ka Zhəwifə, mba'a ghəy səvərinjəy mbə məlmə dzanjəy dzəy vəgha həl, dzəti pətsaa niy təkəti ghəy, a ka Zhəwifə dzaa basəva tifa ta cə'wə Hyala, pə ghəy. Mba'a ghəy kəsashi mi'i basə basə tifa, mba'a ghəy nzəynjəy ta gəzanshi kwəma Hyala. ¹⁴ A nahwəti mali niy nza mbə shi, slən tsa nza na, Lidi, mbə məlmə Tiyatir ghənzə səkə, kwa dəl kwəbənər ghəm ghəm ni tə dimə ghənzə, ka hazləni

16:1 16:1 14:6; Timəte: Rm 16:21; 1Kwər 4:17; Flp 2:19; 2Tim 1:5 **16:2** 16:2 6:3; Flp 2:20, 22

16:3 16:3 Gal 2:3-5; 1Kwər 9:20 **16:4** 16:4 15:22-29 **16:5** 16:5 2:41 **16:6** 16:6 10:19

* **16:10** 16:10 Ava dzəghwa tikə 'wa Ləwka tsaa tsasliiti zliya na tsaa nəw kar Pəl, mba'a nashi shiy mənishi lə mətə ci. **16:13** 16:13 17:2 **16:14** 16:14 17:4

ghənzə va Hyala. Ma sa gəzə ghəy kwəma na, ka fa ghənzə. Dza Ndə sləkəpə mba'a ghwənanamti nəfə tsa nzə ta fə ghən ghənzə ta kwəma gəzə Pəl gwa'a. Dza na mba'a famti kwəma va wəzə. ¹⁵ Mba'a məndi mananati *batem ngəshi lə mbəzli kəghi tsa nzə gwanashi. Ma ləy hwəm sa mananatishi məndi batem na, dza na ka cə'wəjəy ghənzə, ma kə na: «Mba'a pə ghwəy nighətəra, nja maliy banavə nəfə tsa nzə kaa Ndə sləkəpə katanj katanjəy, wəzəba dza ghwəy naa dzakə ghi tsee, a ghwəy nzəyayvanjəy kəyba» kə. Dza na mba'a dənahwəjəy ta dzakə ghi tsa nzə va.

Kar Pəl lə Shilasə kwa fərshina mbə məlmə Filipə

¹⁶ A nahwəti mali niy nza tifa mbə məlmə Filipə, mava tsa ndə ghənzə, lə *hil tsa məni ghyaghya mbə ghən nzə. Ka kwəmanshi shiy ghənzə niy nza danj kaa mbəzliy sləkə, lə shi ka na vaa nighəpə.

Ma tə nahwəti vici ghəy mbə dza ta cə'wə na, bəgəm ghəy kwəmay li ki. ¹⁷ Dza na tapə ta nəwəjəy, ghəy lə kar Pəl, ka zlapə kwəma ghənzə, ma kə na: «Ma mbəzli niy, mbəzli ka ghəra sləni Hyala ta ghwəmə na ghəshi! Kwal tsa dza ghwəy ta mbəlinjəy kwa na sa cinjəy ghəshi va» kə. ¹⁸ War ka məni ghənzə tsəgha gar dzar vici danj. Dzəghwa Pəl mba'a daliy va fafa kwəma nzə va. Ma ghənzə kwasəbə ghəy tə nahwəti vici, ka gəzə kwəma nzə va na, dza Pəl tərəd' zhəghətəvay dza kwa. Ma kə kaa hil ndə məni ghyaghya tsa mbə ghən nzə va na: «Ava lə slən tsa Yesəw *Kəristəw gəzəjəe, səvəri mbə ghən mali va!» kə. Mba'a hil ndə məni ghyaghya tsa vaa səvəriy mbə ghən mali va, war tə pətsa va ta.

¹⁹ Ma sa nay mbəzli ghəranshi mali va va sləni tsəgha, mba'a kwal pəla zəmə tsa shi kəəlyi na, dza ghəshi banj ghəshi kəsəti kar Pəl lə Shilasə, ka mbahəshi səvəriy dzəti pi basəva, dzəghwa kwəma mbəzli ka Rəm ka sla ngwəvə. ²⁰ Ma sa bəkəshi ghəshi dzəghwa kwəma ka sla ngwəvə ka Rəm ki, ma kə ghəshi na: «Ma mbəzli niy, ə səsə ghəshi mbəzli mbə məlmə ghwəmmə dalala, *ka Zhəwifə na ghəshi. ²¹ Ə bənipə ghəshi kwemer kama kwal va ghwəmmə ta zləbashi, ya ta nəwshi, ghwəmmə ghwəmmə mbəzli ka Rəm» kə ghəshi.

²² War sa favə mbəzliy basəshi va tsəgha na, kala dī kwəma kar Pəl lə Shilasə ghəshi. Dzəghwa ka sla ngwəvə mba'a ghəshi səsəranti kwəbənər kən ghən shi, mba'a ghəshi gəzanshi kaa mbəzli, a məndi də'wəshi lə getesli. ²³ Ma sa də'wətishi məndi dalala na, mba'a məndi faghwashī kwa fərshina. Ma kə məndi kaa ndə ndəghwə fərshina tsa va na: «Gwəməvə tə gha ndəghwəshi wəzə» kə məndi kaa ngəci. ²⁴ Ma sa favə ndə ndəghwə fərshina tsa va kwəma gəzanakə məndi va tsəgha na, dza na mba'a fambəshi mbə ciki tsa kərkə ləy hwəm mbə ceker kwa fərshina, mba'a kalaghwa shidshid shi kwa nihwəti shəghwəə niy gwəmati məndi lə kweler ti shi, ta kəli shidshid mbəzli kwa fərshinaa dzəghwa shi, kala tidiva na ghəshiy səmə.

²⁵ Ma mbə yam vərđi na, mba'a kar Pəl lə Shilasə kafəshi ta cə'wə Hyala shi, ka fal slən tsa nzə lə cəm. Ma mbəzli kwa fərshina li shi gwanashi na, ka fashi. ²⁶ 'Wakəvə tsəgha, vətəghə hidī ghəvə gərgərə dalala, mba'a səda ciki fərshina mənəkədita. Nza'jəw miy ceker ghwənishi gwanashi. Dzəghwa pənjw pənjw dənjər palamətəvashi tə mbəzli kwa fərshina gwanashi tsəgha. ²⁷ Dza fərgəhə ndə ndəghwə fərshina fərgəhəy, mba'a

nashi miy ceker ghwəni ghwəni. Ma sa nashi na tsəgha na, «Na mbəzli kwa fərshina hwəhwəshi basa» kə ghən tsa ci. Dza na fat, tədikəvəri kafa'i tsa ci, ta pəəsli ghən tsa ci. ²⁸ Sa nay Pəl tsəgha na, dza na mba'a ngwəmata lala zlanzlan, ma kə ngəci na: «Kadiw, kadiw! Ka pəəsli ghən tsa gha gha ma! Waa tikə nza ghəy gwanəny!» kə.

²⁹ Sa gəzəkə Pəl tsəgha na, dza ntsa va tapə ta dəw ghwə, sa kwəməvə na na, kə ka kəsli baliy dzəmbə ciki fərshina lə gwərgwərə va hazləni, dza tsəfəkwə tsəfəkwəy kwa kwəma kar Pəl lə Shilasə. ³⁰ Dza na, mba'a pəməkəvərishi tə ngwəla, ma kə na: «A mbəzliy sləkəra! Wa shi kee mənti kee mbəlira kia?» kə. ³¹ Ma kə kar Pəl ngəci na: «Banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw Ndə sləkəpə, ta mbəlinja dza gha, ghwəy gwanənywəy lə mbəzli kəghi tsa gha» kə ghəshi.

³² Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi gəzanavəshi kwəma Ndə sləkəpə ngəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwa'a. ³³ Dza ntsa va mba'a pəməvə kar Pəl həvirvata, mba'a dzaa yabanamtishi zheher shi. Mba'a kar Pəl mananati *batem, ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi tibata. ³⁴ Dza na mba'a pəməghə kar Pəl dzakə ghi tsa ci, mba'a dzaa banavəshi shi zəmə. Ka vəshi ghəci lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi, sa banavə ghəshi nefer shi kaa Hyala.

³⁵ Ma sa kədiy pi na, mba'a ka sla ngwəvə ghwənashi ka sawji ta gəzanci kwəma kaa ndə ndəghwə fərshina. A kə ghəshi ta ni na: «Ma kə ka sla ngwəvəy, "Pəlashi mbəzli va, a ghəshi dzashi" kə ghəshi» kə ghəshi ta ni. ³⁶ Ma sa favə ntsaa ndəghwə fərshina tsəgha na, mba'a gəzanshi kwəma va kaa kar Pəl, ma kə na: «A mbəzlee, a ka sla ngwəvə ghwənəkəra miy, e pəlaynywəy, a ghwəy dzanwəy, kə ghəshi. Ma ghənzə tsəghay, səvəriwəyem mbalam, kwəri!» kə. ³⁷ Ma kə Pəl kaa ka sawji shi va ghwənəkə ka sla ngwəvə na: «Mba'a ghəshi də'wəvənyəy kwa kwəma mbəzli gwanashi, mbəzli ka *Rəm ghəy nanzə ngar ki. Dzəghwa mba'a ghəshi kalaynyəy kwa fərshina, kala mənəhwə ngwəvə məndi ya ngwəvə nzə na. Zhini nana ba na: "Ka di pəlinyəy ghəli ghəli" kə ghəshi na? A awə. Nava tibaw. War ghəshi kəə səəkə də'wə ghən tsa shi, a ghəshi pəlinyəy kwərakwə» kə.

³⁸ Dza ka sawji ghwənəkə ka sla ngwəvə va, mba'a ghəshi dzaa gəzanshi kwəma va kaa ka sla ngwəvə. Sa gəzəy ghəshi kwəma va na, mba'a ka sla ngwəvə hazlənish sa favə ghəshi, ka Rəm na kar Pəl lə Shilasə, kə məndi. ³⁹ Dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi səəkəshi, mba'a ghəshi dəpəti kar Pəl, ta mbə kwəma vaa kərayta tsəgha. Dza ghəshi mba'a ghəshi pəlikəməshi kwa fərshina. «Tihwətihwəm, barvanwəyem mbə məlmə Filipə na» kə ghəshi kaa kar Pəl. ⁴⁰ Dzəghwa kar Pəl mba'a ghəshi səəməshi kwa fərshina, ka dzashi dzakə ghi tsa Lidi. Sa tsəhəshi ghəshi kəyba na, mba'a ghəshi kəsashi ngwərməbəghəshi mbə nəw Yesəw, mba'a ghəshi məsahanavəshi bərci ta nəw kwal Hyala ghəshi tərənyw. Ləy hwəm ki na, ka dzashi ghəshi.

17

Kar Pəl lə Shilasə, mbə məlmə Tesalənikə

¹ Ma sa kafə kar Pəl mbə Filipə ki na, ka dzar mbə məlmə Amfipəlīsə lə Apələni. Dza kwədīm ghəshi tsəhəshi mbə məlmə Tesalənikə. Mba'a

*ciki basəva tsa ka Zhəwifə mbə məlmə va. ² Dza Pəl mba'a tsəhəy mbə ciki tsa va, njasa sənabəy na mbə mənī ndimndim. Mahkan *vici dəkəva dzəvərīta war mbə jakəva Pəl lə mbəzli mbə ciki tsa va, ka gəzanshi kwəma dzəkən kwəma mbə Zliya Hyala. ³ Cəke' ghəci pəraslanavəshi kwəma mbə zliya, mba'a cintishi. Sa ka *Kəristəw Ntsa tivə Hyala ta mbəli mbəzli səkəy taa nzay, ta sahəwə ngəra'wə dza na, ta pəslitū dza mənđi, ka na dza na, mba'a zhəkəməy kwa kwəli, kə. «Kəristəw tsa gəzəkə zliya vay Yesəw na, ghəci na sa gəzəjwəy ya tsa kwəma ci də'wə ghən tsa ci» kə Pəl. ⁴ Dza nihwəti mbəzli mbə *ka Zhəwifə na, mba'a ghəshi zləbavə kwəma va, ka zhəghəshi kwa zəerə kwətīj na ghəshi lə kar Pəl mba'a Shilasə. Tsəgha nihwəti ka *Gərekə d'anj, shiy hazləni va Hyala, ghəshi lə mi'i nza dimə ti shi, mba'a ghəshi zləbavə kwəma kar Pəl va. Ka mənishi ka mbəzli kwa zəerə kwətīj na li shi kwərakwə.

⁵ Ma nihwəti ka Zhəwifə zləbavə va na nashi ki na, tapə ghəshi ta hərəhə va kar Pəl, dza ghəshi, mba'a ghəshi basəvə mbəzli ka dənərə dzar kwa kwal, dza ghəshi ka ngwəngwəmə lala, mba'a mbəzli basəshi. Dza gwa'a gwa'a məlmə va səeta. Təgwələm, ghəshi dzashiy dzəkə ghi tsa Zhasanjw, ka pəla kar Pəl lə Shilasə kəyba, ta pəməshiy dzəti ngwəla kaa mbəzli. ⁶ Pəla' pəla' kə ghəshi kaa mbəzli va na, kala nashi ma ghəshi kəyba. Mba'a ghəshi mbati nəfə tə kar Zhasanjw ghəshi lə nihwəti ngwarməmə, mba'a ghəshi kəsəghəshi kaa ka sla ngwəvə mbə məlmə va. Sa kəsəghəshi ghəshi na, tapə ghəshi ta gəzə kwəma zlanzlan, ma kə ghəshi na: «Mbəzli niy, cəke' səəvəri ghəshi mbəzli tə hidi. Ma sa səkəshi ghəshi tikəə dzəmbə məlmə ghwəmmə na, ⁷ mba'a Zhasanjw ka'wətishi kəghi tsa ci. Mbəzli vay, ka zləba kwəma pəhəti mazə tsa sləkə hidi ka *Rəm gwanashi ghəshiw. Ma kə ghəshiy: "A tsahwəti mazə tifa, Yesəw, kə mənđi slən tsa ci" kə ghəshi».

⁸ Dza kwəma va mba'a zhanati kaa mbəzli mbə məlmə va gwanashi, lə kaa ka sla ngwəvə gwa'a. ⁹ Ma kə ka sla ngwəvə kaa kar Zhasanjw na: «Ngəmbəm shiy mbə kwəma na, ka mənđi gha pəlinjwəy» kə ghəshi. Dza mbəzli va mba'a ghəshi wəy shiy, mba'a mənđi pəlashi ki.

Kar Pəl lə Shilasə mbə məlmə Bere

¹⁰ War sa mənəta vərđi na, «Mbalam dzəmbə məlmə Bere» kə ngwarməmə mbə nəw Yesəw kaa kar Pəl lə Shilasə. Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə Bere na, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə.

¹¹ Na niva *ka Zhəwifə nashi na, wəzəba hwər tsa shi niy nza kaa ni mbə məlmə Tesalənikə ka Zhəwifə. Dzəghwa mba'a ghəshi zləbavə kwəma Hyala gəzə kar Pəl va, lə nəfə tsa shi gwanay. Njasa səmə vici gwa'a na, war tsəgha ghəshi mbə pəla kwəma va mbə Zliya Hyala, ta mbə ghəshiy sənay nda katanj na kwəma gəzanshi kar Pəl va. ¹² Dzəghwa ki d'anj mbəzli ka Zhəwifə banavə nəfer shi kaa Yesəw, d'anj zhər ka *Gərekə diba, zhini d'anj mi'i ka Gərekə nza dimə ti shi.

¹³ Mba'a ka Zhəwifə mbə Tesalənikə favə, na Pəl gəzanavə kwəma Hyala kaa mbəzli mbə məlmə Bere, kə mənđi. Sa favə ghəshi na, mba'a ghəshi səkəshiy dzəmbə Bere. Zhini həər ghəshi həərəvəri niva mbəzli mbə nava məlmə diba, ta mbə ghəshiy dī ma kwəma kar Pəl. ¹⁴ Dzəghwa ngwarməbəghəhiy mbə nəw Yesəw mba'a ghəshi gəzanci kaa Pəl, a ghəci

17:2 17:2 9:20; 13:5, 14, 44; 14:1; 16:13; 17:10, 17; 18:5, 26; 19:8-9; 28:17 **17:3** 17:3 3:18 **17:4** 17:4 13:50; 16:14; 17:17 **17:5** 17:5 Zhasanjw: Rm 16:21 **17:6** 17:6 16:20 **17:7** 17:7 Lk 23:2; Zhj 19:12 **17:10** 17:10 17:2 **17:11** 17:11 Zhj 5:39 **17:12** 17:12 11:18 **17:13** 17:13 14:5, 19; 1Tes 2:14-16

dza ta bæ kwambewal ta dzaa dzæti tsahwæti pi. Dza kar Pæl læ mbæzliy pæhæ, mba'a ghæshi dzashi. Kar Shilasæ ghæshi læ Timæte na, mba'a shi ghæshi mbæ mælmæ Bere nashi. ¹⁵ Dza mbæzliy pæhæ Pæl va, mba'a ghæshi pæhæghæ pa' mbæ mælmæ Aten. Tsa' kæ Pæl ngæshi tifa na: «Mbalam harashim kar Shilasæ læ Timæte, a ghæshi sæekæ kæsara tanjan» kæ. Mba'a mbæzli va zhæghætavashi ki.

Gæzæ kwæma Hyala Pæl mbæ mælmæ Aten

¹⁶ Ma Pæl mbæ mælmæ Aten mbæ ndæghæ sæekæ tsa kar Shilasæ na, mba'a næfæ tsa ci satiy tæræw, sa nashi na mbæreketi tata mændi mbæ mælmæ va dænjshi dalala. ¹⁷ Dzæghwa, tapæ ghæci dzay dzæmbæ gæzæ kwæma Yesew kaa *ka Zhæwifæ læ nihwæti mbæzliy hazlæni va Hyala njasa sæømæ vici, mbæ ciki basæva tsa ka Zhæwifæ. Zhini na, ka gæzanshi kaa mbæzli kwæmæ na li shi dzar tæ læwmahi, njasa sæømæ vici. ¹⁸ Ma tæ nahwæti vici na, dza nihwæti mbæzli ka bænipæ shiy, tapæ ghæshi ta kæ ghæpæ li, mbæzliy bænipæ næw kwæma har mændiy kwæma *Epikwæri mba'a sa *Sætøyæwshi. Ma kæ nihwæti mbæzli mbæ shi na: «Wa shi di ndalaza tsa ni gæzæ sænzenva kia?» kæ ghæshi. Ma kæ nihwæti mbæ shi sa favæ ghæshi Pæl mbæ gæzanshi kwæma Yesew, læ kwæma zhakati tsa ci mbæ mæti na: «Nja ndæ ci ta mbæreketi ka mælmæ kaa mbæzli nay ndæ» kæ ghæshi.

¹⁹ Løy hwæm kwæma va na, mba'a ghæshi pæmæhwææ dzæmæ hwæm pætsa har mændiy *Areyæpazhæ, mæ pætsa ka mændiy basæ kwæma. Sa pæmæghæ ghæshi na, dza ghæshi ka dæw kwæma væ, a kæ ghæshi na: «Gæzanjæy nda wantsa na na kwæma bænipæ gha na 'war'war na di? kæ ghæshi. ²⁰ Sa nzanay, a gha gæzækæ nihwæti shi sæekæ ma ghøy favæ kwa slæmæ ghøy mbæ kwæma gha va, va tsægha di ghøy gha pæraslavænjæy shi di kwæma gha va gæzæ wæzæ, ta mbæ ghøy sænata» kæ ghæshi. ²¹ Sa njædi mbæzli va va kwæma va tsægha va Pæløy, sa nzana, ma kwæma ka Aten, læ ka sæekæ sæekæ mbæ mælmæ shi gwanashiy, nahwæti kwæma ka ghæshiy kæslimbæ ghæn mbæ tifa, nja gæzæy yæwæn kwæmer, læ fafa nihwæti kwæmer gæzæy mændiw.

²² Dza Pæl ki, gar garøy, tæ jipæ mbæzli mæ hwæm pætsa har mændi vaa Areyæpazhæ, a kæ na: «A mbæzli ka Aten, kadiwæm! Ma yæn nighøy, ghwøy na mbæ pæra'wanshi dævæ ghwøy nza ghwøy slar slar kaa mbæreketi gwanashi. ²³ Sa nzanay, e tæwræhwæ tæwræ dzar mbæ mælmæ ghwøy, mba'ee nashi mbæreketi ngangati ghwøy, ta tsæfækwæ kwa kwæma shi. Dzæghwa mba'ee kæsay tsahwæti pi ta mbæri tsa ghwøy, mba'a ghwøy tsaslati shiy ti: "Pi, ta ta mbæri tsa sænay ma mændi" pæ ghwøy. Ma næ ya kiy, ntsa pæra'wanci ghwøy va dividivi ghwøy, kala sænay ma ghwøyæy, ghæci na sa cinwøy ya tsa kwæma ci nana ki. ²⁴ Ntsa vay, ghæci na Hyalaa ngati hidï ni, læ shi ti shi gwa'a. Ghænzæ slækæ na ghwæmæ læ hidï gwa'a. Ka nzøy na mbæ ceker ngangati mbæzli læ dividivi. ²⁵ Ma na Hyalay, ghæzlita na ta shiy ya nimaba shiy, gar mananatishi ndæ ngeriw. Sa nzanay ghænzæ dæ'wæ ghæn tsa nzæ føy na mbæzli tæ ghwæmæ, ghænzæ banshi piy, læ shiy gwanashi kaa mbæzli. ²⁶ Ghænzøy, mbæ ndæ kwætij bækwæri na mbæzli tæ hidï gwa'a. Dza na mba'a tètæhøy mbæzli dzar tæ hidï gwanashi, ta nzøy ghæshi ti shi. Mba'a slanavæshi væghwæ tsa slanavæshi na, ta nza tæ hidï, læ ghala pi tsa dza ghæshiy nzøy ti tæ hidï gwa'a. ²⁷ Ma shi mænti na va tsæghay, ta mbæ mbæzliy dzæghæ pala Hyala, njasa ka ghwælfæ vaa titibæ

pi, mbə pəla shiy. Ma sa ka ghəshi pala tsəgha na, nza ghəshi kəsata, ya tsəgha kama Hyala kərakə lə ndə ya tsamaɓa ci mbə ghwəmmə. ²⁸ Sa nzana, ma piy tsa piy ghwəmmə, lə kwəfəghə kwəfəghə ghwəmmə, lə nza tsa nza ghwəmmə tə ghwəmməy, mbə Hyala na. Njasa tsasliiti nihwəti ka tsasli shiy va mbə ghəwəy, a kə ghəshi na: “Ma ghwəmməy, ndərazhi Hyala nza ghwəmmə kwərakwə” kə ghəshi. ²⁹ Njana nzana ndərazhi Hyala ghwəmmə kiy, ka təbə na ghwəmməə zhiniy yəmə Hyala lə shi mənti ndə ngəri nza kiw. Nihwətiy vas tsahi mbəzə, ya tsahi bənɓa, ta nza ka mbəri tsa shi. Nihwəti ɓa na, ka tsərə hakwə, ta nza ka mbəri tsa shi. Niva shiyəy, shi mənti ndə ngəri lə məcaɗa ci, səvəri mbə zəzə kwəma ci na ghəshi. ³⁰ Ma vəghwə tsa niy sənata ma mbəzli Hyala katanɗ na tiy, ka mbərə tsava vəghwə Hyalaw. Nanay, a gəzanshi na kaa mbəzli ya pa' kwəmaɓa, a ghəshi tsa titihwə, ka zhəghanti nzyəy tsa shi tə hidfi. ³¹ Dzəghwa na mba'a titi vici dza naa sla ngwəwəə dzəkən mbəzli tə hidfi gwanashi ti, lə kwal tsa tidid tsa. Mba'a tivə tpsaa dzəkə ɓasə ngwəwə va. Sa mətiy nay, mba'a zhakatiy mbə məti, ta mbə mbəzliy sənay ghəci dza na sla ngwəwəə dzəkən mbəzli katanɗ, kə ghəshi» kə Pəl.

³² Ma sa favə mbəzliy ɓasəshi va Pəl mbə gəzə kwəma zhakati tsa ndə mbə məti na, dza nihwəti mbəzli mbə shi tapə ghəshi dzəmbəshi mbə sawa kwəma ci. Ma kə nihwəti ɓa na: «Ma kwəma va ghənzə tsəghay, kadiw, fəcahwəti ghaa zhiniy gəzanəy dɓa» kə ghəshi. ³³ Ava tsa' tsətsə səvəriy Pəl mbə shi. ³⁴ Dzəghwa nihwəti mbəzli mbə shi ya tsəgha nzə ki, mba'a ghəshi jakəshi lə Pəl, ka ɓanavə nefer shi kaa Yesəw. Nihwəti mbə mbəzliy vay, kar Dənise, ndə mbə mbəzliy ɓasəshi va mə hwəm pi Areyəpazhə, lə nahwəti mali Damarise, kə məndi kaa slən tsa nzə, lə nihwəti mbəzli dɓa, niy nza ghəshi.

18

Pəl mbə məlmə ka Kwərintə

¹ Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a Pəl maɗiy mbə məlmə Aten, ka dzay dzəmbə məlmə Kwərintə. ² Dza na mba'a kəsay tsahwəti ndə *ka Zhəwifə, Akilase, kə məndi kaa slən tsa ci, tə hidfi ka Pəɗw məndi yakə. Hiy ntsa va tərəɗw tɓa ghalə səəkəy na tə hidfi ka Itali ghəshi lə mali ci Pərishiləw. Sa nzana mba'a Kwələdə mazə tsa dikə tsa mbə *Rəm gəzanshi kaa ka Zhəwifə gwanashi a ghəshi ɓarvashi mbə məlmə Rəm, ta dzashiy dzəti hidfi shi, va tsəgha niy səəkəy naa dzəmbə Kwərintə. Dzəghwa Pəl mba'a jakəy li shi ki. ³ Sa nzana sləni kwətiɗ na sa məni ghəshi li. Sləni cisli shiy ta hawrə geshikiki niy nza sa shi. Sa ka ghəshiy cislitishi na, ka dəlshi. Dza na mba'a nzyəy kəghi tsa shi, ka ghəra sləni shi ghəshi.

⁴ Pəl ki na, mbə gəzə kwəma Hyala ghəciy nza kaa mbəzli mbə *ciki ɓasəva tsa ka Zhəwifə, njasa səəkə *vici dəkəva gwa'a. Ka pəla kwal tsa mbəla ka Zhəwifə ghəshi lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ta mbə ghəshiy zləɓavə kwəma Yesəw. ⁵ Dzəghwa mba'a kar Shilasə lə Timəte səəkəshi tə hidfi ka Masədəwan. Sa səəkəshi ghəshi na, mba'a Pəl zlata sləni ci, dza na mba'a dambəvay mbə gəzanshi kwəma Hyala kaa ka Zhəwifə, ka gəzanshi wəzə wəzə: «Yesəw na *Kəristəw Ntsa tivə Hyala» kə. ⁶ Dzəghwa sa favə

ka Zhəwifə kwəma gəzəkə Pəl va tsəgha na, kala zləba kwəma ci ghəshi, dza ghəshi ka tsəərə Pəl. Ma sa mēni ghəshi tsəgha na, dza Pəl mba'a kwəsamti kwərbi mbə kwəban tsa ci. A kə na: «War ghwəy sənay na lə naa tərmbə, kwəmee mbə ghwəlaw. Ma nanay, kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzee dza ta gəzanshi kwəma Hyala» kə.

⁷ Dza na maɖ maɖiy tifa, ka dzay dzakə ghi tsa tsahwəti ndə, Titiyəsə Zhəsətəsə, kə mēndi kaa slən tsa ci, ntsaa hazləni va Hyala ghəci, ghi tsa ci na, ndəkwə lə ciki basəva tsa ka Zhəwifə. ⁸ Dza ntsa dikə tsa mbə ciki basəva tsa va, Kərispəsə, kə mēndi kaa slən tsa ci, mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Ndə sləkəpə, ghəshi lə mbəzli kəghi tsa ci gwanashi. Dzəghwa ɖaŋ mbəzli mbə ka Kwərintəə favə kwəma gəzanshi Pəl va banavə nefer shi kaa Yesew, mba'a mēndi mananatishi *batem.

⁹ Ma tə nahwəti vərɖi na, mba'a Ndə sləkəpə gəzanakə kwəma kaa Pəl, nja kwa shiw, a kə na: «A Pəl, ka hazləni gha ma! Gəzə pə ghaa gəzə kwəma kaa mbəzli! Ka zlata gha teepə ma! ¹⁰ Sa nzanay, kwasəbə gha nzee, ndə tifa mba'a dzaa kəsəvəŋaa ghəratəŋaw. Gəzə kwəmee kaa mbəzli, sa nzanay, a mbəzlee tikə mbə məlmə na ɖaŋ» kə. ¹¹ Dzəghwa Pəl mba'a nzyəy mbə məlmə Kwərintə ki, gar piya kwətɪŋ lə tir kwan. Ka bananshi kwəma Hyala kaa mbəzli.

¹² Ma ghala vəghwə tsaa mēni Galiyanw ngwəmna tə hidɪ ka Akay, mbə hidɪ ka *Rəm na, dza ka Zhəwifə mba'a ghəshi tsati kwəmaa dzəkən Pəl. Dza ghəshi bəhwə ghəshi kəsəti, mba'a ghəshi bəghə dzəti ngwəvə kaa Galiyanw. ¹³ Ma kə ghəshi sa bəghə ghəshi na: «Ma ntsay, ə ngəɖipə na ta tsəfəkwə kwa kwəma Hyala dzar kwa tsahwəti kwal, par njasa gəzəkə *kwəma pəhəti Hyala» kə ghəshi.

¹⁴ Ma Pəl dza ta ghwəni miy tsa ci ta zləba kwəma na, mba'a Galiyanw ghati gəzə kwəma kaa ka Zhəwifə pərɖa ghəci, ma kə na: «A ka Zhəwifə, tə sa hwəti na rəɖa, ya tə sa mēnti na nahwəti *kwəma jikir na 'yahə'yahəta, pə ghwəy niy kəsəkə nzay, e dzaa fə ghən ta kwəma ghwəy va nza, ka sla ngwəvə dzəkən nja kwəma slar na. ¹⁵ Ma war tə kwəma ka ghwəy bəni, ya tə kwəma slənədemer, ya tə kwəma ghwəy pəhəpəhə na kəy, nighəm nava sa ghwəy kwa jipə ghwəy! Ka dzee slavə ngwəvə dzəkən shi tsəgha niw» kə. ¹⁶ Dza na mba'a tahamtishi tə pi ngwəvə.

¹⁷ Dzəghwa ghəshi gwanashi, mba'a ghəshi kəsəvə Səsəten, ntsa dikə tsa mbə ciki basəva tsa shi. Tapə ghəshi ka də'wə tifa kwa mətsə Galiyanw, tə pi ngwəvə tsa va. Ma Galiyanw naci ki na, nighə nava kwəma na nja kwəma ya jəw tsətsəw.

¹⁸ Ma ləy hwəm kwəma va na, mba'a Pəl zhiniy hyayvay lə ngwarməmə mbə məlmə Kwərintə gar dzar vici ɖaŋ.

Pəl mbə məlmə Antiyəshə

Dzəghwa tə nahwəti vici na, mba'a Pəl kafəy ta dzay mbə shi. Dza ghəshi lə kar Pərishil mba'a Akilasə, mba'a ghəshi dzashiy dzəti pətsa ka mēndiy dzəghwa kwambəwal mbə məlmə Kwərintə, Kenkərə, kə mēndi kaa slən tsa pətsa va. Ma sa tsəhəshi ghəshi na, mba'a slənamtɪ ghən tsa ci tə pətsa va, sa nzana mba'a niy kərkamti kwəmaa niy gəzəkə na ta mēni nzə kaa Hyala. Dza ghəshi ki, mba'a ghəshi dzashiy dzəghwa kwambəwal, ka dzashiy dzəti hidɪ ka Shiri. ¹⁹ Dza kar Pəl ghəshi lə kar Akilasə mba'a ghəshi garəshi mbə kwal mbə məlmə Efesə, dza na mba'a

zlashi mbə məlmə va. Madfi na ta gha dzay na, mba'a tsəhəy mbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, ka gəzanshi kwəma Hyala. ²⁰ Dza mbəzli va, tapə ta cə'wə Pəl, a ghəci hyayvay mbə shi jəw. Kala yi Pəl. ²¹ Dzəghwa na mba'a səkwanitishi, ma kə na: «E dzara nana, ta zhəghəva dzee zhəkə taa nza, Hyala gar zləbati» kə. ²² Mba'a madiy mbə məlmə Efesə kwa kwambəwal, ka dzay.

Dza ndəs ghəci tsəhəy mbə məlmə Shezare. Kə tifa mba'a səəməy kwa kwambəwal, ka dzay dzəmbə məlmə Zherəwzalem. Sa tsəhəy na na, mba'a səkəwati mbəzliy nəw Yesəw. Ma ləy hwəm ki na, ka madi ghəciy dzay dzəmbə məlmə Antiyəshə. ²³ Ma sa hyayvay na mbə məlmə Antiyəshə jəwə ki na, mba'a madiy ta təwrə dzar tə hidfi ka Galatə lə shi ka Firigi. Dza na ka dzar mbə məlməhi tə hidfi va, ka mətəshanshi bərci kaa mbəzliy nəw Yesəw ta mbə ghəshiy nəw kwal Hyala wəzə.

Apələsə mbə məlmə Efesə lə mbə Kwərintə

²⁴ Dzəghwa, mba'a tsahwəti ndə ka Zhəwifə niy nza tifa, Apələsə, kə məndi slən tsa ci, mbə məlmə Alekəsandəri məndi yakə. Dza na mba'a səkəwati dzəmbə məlmə Efesə, ghəci na ndə məcəna gəzə kwəma ghəci, tərənɣ ghəci sənata kwəma mbə Zliya Hyala. ²⁵ Ma ghəci na, tərənɣ ghəci niy bənivə kwəma Ndə sləkəpə mba'a vəshi və tərənɣ ta sləni Hyala. Ka gəzanshi kwəma Yesəw kaa mbəzli. Ka bananshi lə kwal tsa nzə wəzə wəzə njasa nza na. Nanzə kiy, kwataka *batem tsa mənəhwəpə Zhan gwa'a tsəgha na tsa ci batem tsaa niy sənay na. ²⁶ Dza na ki, mba'a ghati gəzə kwəma Hyala lə bərci mbə kaa mbəzli mbə ciki basəva tsa *ka Zhəwifə, shan ta hazləni. Ma sa famti kar Pərishil lə zata Akilasə kwəma ci va gəzə na gwa'a na, dza ghəshi pəm ghəshi pəməvəə dzəkə ghi tsa shi, mba'a ghəshi pəraslanavə kwəma Hyala gwa'a gwa'a wəzə wəzə. ²⁷ Dzəghwa Apələsə ki, ka dfi madi ghəci ta dzay dzəti hidfi ka Akay. A kə ngwarməmə nəw Yesəw mbə məlmə Efesə na: «wəzə na ghaa dza katan» kə ghəshi kaa ngəci. Dza ghəshi, mba'a ghəshi tsaslanavə zliya ta bənsi kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidfi va. Nza ghwəy ka'wəti Apələsə wəzə, kə ghəshi kwaba. Ka dzay Apələsə ki. Ma sa tsəhəy na kwərəkwə na, mba'a Hyala mananati wəzə hwər tsa nzə tərənɣ, ta kəəti mbəzliy bənavə nefer shi kaa Yesəw tə hidfi va. ²⁸ Sa nzana, ma ghəciy, mbə canshi niy nza na kaa ka Zhəwifə bazhə bazhə, a ghwəy sənɣwəy mbə nəw kwal Hyala, kə. Səvəri mbə gəzə kwəma lə kwal tsa nzə, kala gar kə ghəpə ndə, ka naa canshi. Sa ka naa dzay, mba'a bəvə kwəma tsasli məndi mbə Zliya Hyala, lə kwəma va na, mba'a canakəvərishi, Yesəw na *Kəristəw, Ntsa tivə Hyala, kə.

19

Pəl mbə məlmə ka Efesə

¹ Ma Apələsə mbə məlmə ka Kwərintə naci ki na, dza Pəl, mba'a təwramti məlməhi dikə dikə ni tə d'al ni tə hidfi ka Azəy, dza ndəs səkəy dzəmbə Efesə. Mba'a səkəwə kəsashi nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va. ² Ma kə kaa ngəshi sa kəsashi na na: «A pənəy, ghala vəghwə tsaa bənavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw na, niy kwəmavə *Safə tsa Hyala dəwdew tsa ghwəy dzəkən ghən tsa ghwəy na?» kə. Ma kə mbəzli va na: «Am, awə! Səkə ghəy favə ya fafa nzə na, a Safə tsa Hyala

dewdew tsa tifa, kə məndiw» kə ghəshi. ³ Ma kə Pəl ngəshi na: «War tsama *batem na tsa kwəməvə ghwəy shiki?» kə. Ma kə ghəshi na: «War batem tsa Zharj va na sa kwəməvə ghəy gwa'a tsəgha» kə ghəshi. ⁴ Ma kə Pəl na: «Əy, ma na Zharj na naci kiy, kaa mbəzliy tsa titihwə va jikir tsa shi kwa kwəma Hyala, ka zhəghə nzəy tsa shi niy məni na batem. Mba'a gəzanshi kaa ka *Izərayel, a ghəshi banavə nefer shi kaa ntsaa dza vaa səkəkə ləy hwəm tsa ci, ghəci Zharj. Ntsaa dza vaa səkəkə gəzə nay, ghəci na Yesəw» kə Pəl. ⁵ Ma sa favə ghəshi tsəgha na, mba'a ghəshi zləbavə. Mba'a Pəl mananatishi batem lə slən tsa Yesəw Ndə sləkəpə. ⁶ Dza Pəl mba'a fanakənshi dividivi ci, mba'a Safə tsa Hyala dewdew tsa səkəkəy dzəkən shi. Tapə ghəshi mbə gəzə kwemer lə nihwəti ghanishi ghəngən ghəngən. Ka gəzə kwəmaa səkəkə va Hyala kaa mbəzli. ⁷ Mbəzli səkəkəy safə tsa Hyala vaa dzəkən shi gwanashiy, zhər gar mən lə bakə niy nza ghəshi.

⁸ Dza Pəl ki mba'a dzay dzəmbə *ciki basəva tsa ka Zhəwifə, ka gəzə kwəma kaa mbəzli mbəba kala hazləni ma. Tir mahkan ghəci mənti mbə dzəmbə ciki basəva tsa *ka Zhəwifə, ta gəzanshi njasa sləkə Hyala mbəzli, ka pəla kwal tsaa cintishi kwəma Hyala wəzə, ta mbə ghəshiy zləbavə. ⁹ Nihwəti mbəzli darj mbə shi na, mba'a ghəshi mənti ghən tsa shi caslakə, kala yi kwəma Hyala ghəshi. War ka ndərə kwal tsa Ndə sləkəpə va kwa kwəma mbəzli. Dza Pəl mba'a təhəvərivay li shi, mba'a tərəkəvəri mbəzliy nəw Yesəw mbə shi, ka dzay li shi. Dza na, ka bananshi kwəma Hyala ngəshi vici va vici va, mbə ciki lekvel tsa har məndiy Lekvel Tiranəsə. ¹⁰ Piya bakə ghəci war mbə məni tsəgha. Dzəghwa gwa'a gwa'a mbəzli tə hidī ka Azəy favə kwəma Ndə sləkəpə, ka Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a.

Ndərazhi Səkeva mba'a Pəl

¹¹ Ma ghala vəghwə tsa va ki na, tərənɔw Hyala ghərati sləni maɗaɗa maɗaɗa na 'yahə'yahəta lə dəvə Pəl. ¹² Ka mbəzliy dza na, ka bəbə shi ka naa safi ghwətəghwətə li shi, ya nihwəti kəjer ndənɔwashi na, ta fəshiy dzəti ka zəlghwə. Ndənɔway ma shi va ndə zəlghwə na, kwərɔn ghəcɔy mbəliy. Ya gazlaka niy məni na ndə na, kar naa səvəri ta mbə ghən ci.

¹³⁻¹⁴ A tsahwəti ndə ta Hyala tsa *ka Zhəwifə dikə tsa niy nza tifa Səkeva, kə məndi kaa slən tsa ci. Mba'a ndərazhiy zhər və mbərɔfən. Ka ndərazhi vaa dza na, ka dza kwəba, ka dza kwəba ghəshiy nza, ka pala mbəzli gheranshi gazlaka ta mbə ghəshiy tihə səvəri mbə ghən ka gazlaka. Dza ghəshi ki, ka dī tihə gazlaka səvəri mbə ghən tsa mbəzli lə slən tsa Yesəw kwərakwə. Ma kə ghəshi kaa gazlaka va na: «Ava ghəy gəzəɗa lə slən tsa Yesəw tsa gəzə Pəl va kwəma ci, səvəri!» kə ghəshi.

¹⁵ Sa gəzəkə ghəshi tsəgha ki, ma kə gazlaka va kaa zləbanshi lə miy tsa ndə gazlaka tsa va na: «Yesəwəy, ee sənay, Pəl difa na, mba'ee sənay. Ya na ghwəy na ghwəy kiy, wa mbəzli nza ghwəya?» kə. ¹⁶ 'Wakəvə ndə gazlaka tsa va tsəgha, gidə zləmbə zli mbə shi, mba'a tanənatishi bərɔci, mba'a kəkədɔvəri shi tərənɔw gwanashi, mba'a ghəshi hwəhwəshi səvəri kəghi, has hasəshi, war zheher vəgha shi.

¹⁷ Dzəghwa gwanashi məndi sənata kwəma va mbə məlmə Efesə. Ya ka Zhəwifə, lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a, mba'a ghəshi hazlənishiy gwanashi. Dza mbəzli ka fal Yesəw Ndə sləkəpə, ka fə shəndəkəkə dzəti.

¹⁸ Dzəghwa ɗaŋ mbəzli mbə mbəzliyi ɓanavə nefer shi kaa Yesəw səəkəə pələdikəvəri kwemer shi, ka cikəvəri sløni shi niy mənɪ ghəshi jikir na kwa kwəma mbəzli. ¹⁹ Dza nihwəti mbəzli ɗaŋ mbə mbəzliyi niy məmənɪ kwəma ɗəfəl ɗəfəl na, mba'a ghəshi papakə zliiyahi ɗəfəl shi, mba'am ndamtishi kwa mətəş mbəzli gwa'a. Dzəghwa sa mɓərati ghəshi gəna papavə ghəshi zliiyahi va ti na, gəna gar mələyanɗ cifə mətşəkə. ²⁰ Ava tsa' tsətsə pəlivərivata kwəma Ndə sləkəpə Yesəw dzar tə pi gwa'a, ka ci ɓərɓi nɓə Hyalaa səvəri tərəɗw.

Kwəma səəta mbə məlmə Efesə

²¹ Ləy hwəm sa kərəşhi shi va na, dza Pəl, ka təkə mbə nəfə tsa ci, ta maɗi ta dza dzar tə hidɪ ka Masedəwan lə shi ka Akay, ta dzəmbə Zherəwzalem. Ma kə na, ma sa kee tsəhəra mbəɓay, ta dza dzee dzəmbə məlmə *Rəm, kə. ²² Dza na ki, mba'a ghwənashi mbəzli bakə mbə mbəzliyi kəəti, a ghəshi 'wati kwal ta dzəti hidɪ ka Masedəwan, kar Timəte lə Erastə. Ma ghəci də'wə ghən tsa ci na, mba'a nzəyəy nzata nza tə hidɪ ka Azəy.

²³ Ma ge'i ghala vəghwə tsa va ki na, mba'a mbəzli səəshi tərəɗw mbə məlmə Efesə, war tə mɓərəkə kwəma nəw kwal tsa Yesəw. ²⁴ Sa nzana, mba'a tsahwəti ndə niy nza tɪba, Demetəriyəsə, kə mənɪdi kaa slən tsa ci, ndə vas shiy ghəci. Ka naa dza na, ka vas shiy jəw jəw tə tsahi mbəzə. Wa'i ciki ta hyala tsa har mənɪdiy *Artemisə. Dzəghwa, dalala tərəɗw ghəciy kwəmavə gəna ta wa kaa mbəzli ka naa vas shiy li shi gwanashi, lə vas shi ci va. ²⁵ Dza na tə nahwəti vici, mba'a ɓəsəti mbəzli ka na vaa vas shiy li shi, mba'a nihwəti na vas shiy gwanashi. Ma kə ngəshi sa ɓəsətishi na na: «A mbəzlee, a ghwəy sənay tə shi vas ghwəmmə ni kwəmavə ghwəmmə gəna ta pala shi zəməə dzəghwa hwər ghwəmmə. ²⁶ Sana kiy, ava ghwəy nay lə mətşə ghwəy, ka favə sləmə ghwəy njasa gəzə Pəl dzəkən kwəma va. Ma kəy, ma shi ngati ndə ngəri lə dəvə ci, ta nza ghəshi ka hyalay, waa Hyala katarɗ na na ghəshiw, kə. Vanay sənəzvay, kwəma gəzəkə na va tsəgha na, mbəzli ɗaŋ zləɓavə na. Kwataka mbəzli tikə mbə məlmə Efesə na gwa'a tsəgha tala ɓaw, ɗaŋɓa mbəzliyi zləɓavə kwəma ci va mənishi na tə hidɪ ka Azəy. ²⁷ Vanta kwəma vay, ta sawanti sløni ghwəmmə na dza na. Kwataka sløni ghwəmmə na gwa'a tsəgha na tala ɓaw. Ya ciki ta mɓəri hyala ghwəmmə na dikə na, har mənɪdiy Artemisə na, nja shi kama vəri ti dza naa zhəghəy. A ghwəy sənay kaa hyala ghwəmmə va pəra'wanta mbəzli tə hidɪ ka Azəy lə mbəzli tə hidɪ gwa'a gwa'a dəvə shi. Avanta kwəma gəzəkə Pəl na sanay, ra'i dza naa zamti dikə tsa hyala ghwəmmə na» kə.

²⁸ Ma sa favə mbəzli ɓəsəti Demetəriyəsə va kwəma va tsəgha na, mba'a nəfə tsa shi satiy tərəɗw, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə ngwəmə lala zlanɗlanɗ, ma kə ghəshi na: «Kay, dikə na Artemisə hyala ka Efesə!» kə ghəshi. ²⁹ Dzəghwa kwəma va mba'a pəlivərivata dzar mbə məlmə gwa'a gwa'a. Kə mbəzli mba'a ghəshi səəshi tərəɗw. Dza ghəshi mba'a ghəshi kəəsəvə kar Gayəsə ghəshi lə Aristarkə, mbəzli ka Masedəwan, shi kwa zəərə kwətiɗ na lə Pəl mbə dza ci. Dza ghəshi ka tərə kwəshəl gwanashiy dzəti bəghə lə mbəzli va. ³⁰ Ka ɗi dzəghwa kwəma mbəzliyi ɓəsəshi va Pəl ta gəzə kwəma na, mba'a mbəzliyi nəw Yesəw ɗaməti. ³¹ Zhini nihwəti mbəzli dikə dikə ni mbə mbəzli tə hidɪ ka Azəy, madigahiy Pəl ɓa na,

mba'a ghèshi ghwènanakè miy, a kè ghèshi na: «Titihwè ka dza ghaa dzèti bèghè va ma!» kè ghèshi.

³² Ma mbèzli tifa tè bèghè ki na, cèkè' ghèshi sèèshi, war ngwèmè ghèshiy ngwèmè lala. Kwètita na gèzè tsatsa, kwètita na gèzè tsava ghèshi. Ma dafj tsa mbèzli mbè shi na, kala sènay ma shi basèshi ghèshi ti. ³³ Dzèghwa *ka Zhèwifè mba'a ghèshi garøy tsahwèti ndè kwa kwèma shi, Alekèsandèrè, kè mèndi kaa slèn tsa ci. Dza nihwèti mbèzli mbè vèrèm tsaa basøy va, mba'a ghèshi dzaa gèzanci kwèmaa mènta va kaa Alekèsandèrè tsa va. Dza ntsa va mba'a kafèti dèvè ci, a mbèzli mbèè nzèyshi dèkèdèkè, ta mbè ghèciy gèzanshi shiy mènishi. ³⁴ Ma sa fèti ghèshi ghèn, ndè ka Zhèwifè na, kè ghèshi na, dza ghèshi gwanashi ka mètsèhè ngwèmè lala zlanjlanj, gar dzar tsahi bakè ghèshi mènti, war mbè gèzè: «Dikè na Artemisè hyala ka Efesè!» kè ghèshi.

³⁵ Ma sa mènti ghèshi gar tsahi bakè mbè ngwèmè lala ki na, dza ndè tsasli shiy mba'a dèpèti mbèzli, Ma kè na: «A mbèzli ka Efesè, ya wa ndøy, aa sènay, mbè mèlmè Efesè ndèghwè mèndi ciki ta mbèri tsa pèra'wè mèndi dèvè mbè kaa Artemisè dikè na, ghèshi lè pa nzè va tèrèkèvata sèkè mè ghwèmè gwa'a. ³⁶ Njana nzana tsègha ghènzè, kala kwèma gar kè ghèpè mèndiy dzèkènøy, wèzèba dèpayvanwøy ghwøy na, ka mèni kwèma ghwøy va namàba nzè lè diva va jøy ma! ³⁷ Sènzènvay, avanay ghwøy kèèsèkè mbèzli bakè ni ni tikè, a ghèliti shi mbè ciki ta mbèri tsa ghwèmmè ghèshiw, tsèrèti mbèri tsa va ghèshi difaw. ³⁸ Mba'a kè Demetèriyèsè lè ka ghèra slèni ciy di har ndèè dzèti ngwèwøy, a vici basè ngwèwè tifa kwètita, lè mbèzli ka sla ngwèwè va tifa, mbala ghèshi ta gèzè kaa mbèzli va, a ghèshi slèkatishi. ³⁹ Ma mba'a kè nahwèti kwèma di ghwøy slèka tifa, ndèghètim nza ghwøy gèzè fèca basèva tsa ghwèmmè ndimndim tsa. ⁴⁰ Vanay sanay, a mbèzli ka *Rèm dikè dikè niy mbay bètènjwøy ka nihwèti mbèzliy di tsahwè na shi kwèma, mbèrèkèta na nøy mèndi tè hidì ghwèmmè, tè mbèrkè kwèmaa mènta na ndatè. Sa nzanay, kwèma tifa sana gar nè ghwèmmè, ta kwèma tsa' na basènjøy ghøy, pè ghwèmmèw. War hash dza ghwèmmèè hashimmè» kè. ⁴¹ Ma sa gèzèkè na tsègha na, mba'a gèzanshi kaa mbèzliy basèshi va, a ghèshi dzashi.

20

*Pèl dzar tè hidì ka Masedèwan lè hidì ka *Gèrèkè, ta dzèmbè mèlmè Tèrèwasè*

¹ Ma løy hwèm sa dèpèta kwèma mbè mèlmè Efesè na, kè Pèl, basè basèti mbèzliy nøy Yesew, dza na mba'a mètsahanavèshi bèrci, mba'a sèkwamtishi. Ka madì ghèci ta dzay dzèti hidì ka Masedèwan ki. ² Ma ghèci mbè dzar mbè mèlmèhi tè hidì va na, mba'a mètsahanavèshi bèrci kaa mbèzliy nøy Yesew lè gèzè kwèma Hyala ghèngghèn ghèngghèn. Dza na ki, mba'a dzay dzèti hidì ka Gèrèkè. ³ Mba'a nzaynza tè hidì va tir mahkan. Ma ghèci mbè gwèmava ta madìy dzèghwa kwambèwal ta dzaa dzèti hidì ka Shiri na, mba'a favè mbè pèhè kwèma na *ka Zhèwifè ta dza ta pèèshli ci mbè kwal ghèci Pèl, kè mèndi. Sa favè Pèl na, dza na mba'a zhèghèti kwal dza kwa hidì ka Masedèwan ta dzèti hidì ka Shiri. ⁴ Nihwèti mbèzliy nza kwèsèbè ci ta pèhè pa' tè hidì ka Azøyøy, avanashi slènedèmer shi, kar Sèpatèra zèghwè Pìrèsè, ndè ka Bèrè, ghèshi lè kar Aristarkè lè Sèkèndèsè, mbèzli ka Tesalènikè, mba'a

Gayəsə ndə ka Derbə, mba'a Timəte, mba'a kar Tishikə lə Tərəfim, mbəzli ka Azəy. ⁵ Ma mbəzli kwasəbə Pəl va ki na, mba'a ghəshi dzashi tə kwəma ge'i tə tsahwəti pi, ta dza ta ndəghənyəy mbə məlmə Tərəwasə.

⁶ Ma ghəy na ghəy ki na, mba'a ghəy nzənyəy ta tsə ka məndiy zəmə pən tsa kama cinjini ti mbə. Ma sa kədfita tsə na, mba'a ghəy dzənyəy dzəghwa kwambəwal mbə məlmə ka Filipə, ta dzəmbə məlmə Tərəwasə. Sa məniti ghəy vici cifə mbə kwal, mbə dzəy tə yam na, nishə ghəy mbə məlmə Tərəwasə mba'a ghəy dzaa kəsashi mbəzli ghəy va mbəba. Ma sa tsəhənyəy ghəy na, mba'a ghəy hiñyəy mbə məlmə va ləwma kwətiñ.

⁷ Ma fəca dəmasə hetihwer na, mba'a ghəy basənyəy ta zəmə dafaa zəzə dzəkən Yesəw. Dza Pəl mba'a ghati gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli. Tərənyw ghəci nzata nza mbə gəzə kwəma, pa' tar dankala vərđi, sa nzana mbə dī dzay ghəci tə həzlimə. ⁸ Ma mbə pətsa basənyəy ghəy va mbə, mə ghən tsahwəti ciki na, dən gərkəwahi mbəba. ⁹ Mba'a tsahwəti dinikwə niy nza tifa, slən tsa ci na, Ewtikə, mənəy ghəci kwa mergi tsa tə ciki. Ma ghəci na, tərənywəy hi dənəvə. Ma sa nzati Pəl nza tə gəzə kwəma ci va bititi tsəgha ki na, dza zəghwə va naci, fəriñ bəti hi. Kə bivə bəke tərə səkə mə kwa mahkana ciki tsa mə ghən nihwəti ceker səkwa dzəti hidī. Dza mba'a mənđi səkwashi, mba'am səvərişiy dzəkən, sa nə mənđi kafə, kə mənđi kafakati, tsa' kə mənđi na, mətī mətī ghəci. ¹⁰ Dzəghwa Pəl kwərakwə mba'a səkway dzəkən, sa səkway na na, dza na gələb, gələbəy kən, hwətəm hwətəməvə. Ma kə na: «Aya, ka dza her ghwəy ma! Tə ghwəmməy na.» kə. Dza mba'a zhiməy zhimə ciki, ghəci Pəl.

¹¹ Ma sa zhiməy Pəl na, mba'a ngangəvəri pən, mba'a tahanəvəshi kaa mbəzli, mba'a ngəvə tsa ciy zəməhwə. Ləy hwəm dība na, tapə ghəci ta gəzanshi kwəma, pa' tə kəđi pi. Ma ka madī ghəcīy dzay dī ki. ¹² Dza mba'a dinikwə tsa va satiy, mba'a mənđi bəghə jighi ləməcīy. Mba'a nava kwəma dəpəti mbəzli dalala ki.

Pəl kafəy mbə məlmə Tərəwasə, ta dzəmbə məlmə Miletə

¹³ Ləy hwəm shi va, ma kə Pəl kaa ngənyəy na: «Mbalam bəm kwambəwal a ghwəy dzəmbə məlmə Asəsə, na neyey, lə səđa dzeə ta dza, nzeə kəsənyəy» kə. Dza ghəy na ghəy ki, mba'a ghəy dzənyəy tə kwəma tə kwəma kwa kwambəwal dzəmbə məlmə Asəsə ta dzaa ndəghə Pəl mbəba. ¹⁴ Ma sa kəsənyəy na na, mba'a ghəy bəvə kwa kwambəwal tifa ki, ka dzənyəy dzəmbə məlmə Mitilen. ¹⁵ Dza ghəy mad' madīnyəy mbə Mitilen, war kwa kwambəwal, ma tə həzlimə na, mba'a ghəy tsəhənyəy vəgha Shiyəw. Mba'a ghəy kafənyəy, səvəri kwəđim ghəy tsəhənyəy vəgha Saməsə, mba'a ghəy garənyəy tifa. Ma tə vəghwə tsa həzlimədzə na, nishə ghəy mbə məlmə Miletə, mba'a ghəy səmənyəy kwa kwambəwal tifa.

¹⁶ Kala garə ghəy mbə Efesə, sa nzana mba'a Pəl niy gəzəti tanamti məlmə Efesə, kala tsəhəy ma mbə, vantaa ghəci taa dzamti vici tə hidī ka Azəy va. Sa nzana mbə diva ghəci ta mbə vici tsə Panjekwətə kəsay mbə məlmə Zherəwzalem, ghəci gar mbata tsəgha.

Gəzə kwəma Pəl kaa mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə

¹⁷ Dza Pəl ki, sa dī ma na garə mbə Efesə, bəñ ghwənyəy miy ta haka mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesə ta səkə ghəshiy dzəvəgha, ghəci mbə məlmə Miletə. ¹⁸ Ma sa səəkəshi ghəshi, ma kə kaa ngəshi na: «Ghwəy kiy, a ghwəy sənay, njasa niy nza nzyə

tsee lə ghwəy, ghala ghee tsəhə tə hidī ka Azəy, pa' ndatsə gwa'a. ¹⁹ A ghwəy sənay, mbə slənee ghərahwee kaa Ndə sləkəpə mbə ghəyəy, niy kəli ghənee tēpəw. Pək w lə wahəta wahəhwee mbə sləni va. Ngəra'wə tsaa niy sara *ka Zhəwifə, sa ka ghəshiy pəla war kwal tsaa pəslira, ta garəti kwəma Ndə sləkəpə bə na, a ghwəy sənay. ²⁰ Zhini bay, a ghwəy sənay, nihwəti shiy tifa gar kəətītəŋwəy, mba'ee niy mbələyshi va ghwəy mbə kwəma Hyala gəzəhwəŋwəy yaw. Gwa'a gwa'a gəzəmtəŋwəyshee, ka bəniŋwəyshi tə ngwəla mbə mbəzli, lə dzar kəy ghyeghyer ghwəy gwa'a. ²¹ Mbə slənee vay, bazhə bazhə gəzanakəshee kaa ka Zhəwifə, lə kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a, a ghəshi tsa titihwə kaa Hyala, ka zhəghanti nzyə tsa shi, ka bənavə nefer shi kaa Ndə sləkəmmə Yesəw.

²² Avanayəm sana kiy, a pə ghaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem kə *Safə tsa Hyala dēwdew tsa kaa ngəra. Sənashi shiy dzaa kəsara mbəbee kiw.

²³ Ma nanzəy, ya mbə namaba məlmə tsəhee na, mbə gəzəra kwəma na Safə tsa Hyala. Ma kəy, mbə ndəghəŋa nzam ta fəŋaa dzəghwa fərshina, lə ta saŋa ngəra'wə, kə ngəra. ²⁴ Əy, ma ta na neyey, nə ya war hwa' pən kaa piy tsa piy ya tə hidīw. A na dī yay mba'ee kərkamti ghəra sləni ndara Yesəw Ndə sləkəpə. Sləni vay, ghənzə na gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, ta mbə ghəshiy sənay a Hyala mananatishi wəzə hwər tsa nzə, kə ghəshi.

²⁵ E sənay sənənva, ghwəy gwanaŋwəy ghwəy mbəzli təwrəhwee va təwrə mbə ghwəy, mba'ee gəzavəŋwəy kwəmaa dzəkən sləkə tsa sləkə Hyala mbəzliy, ka zhini ghwəy nata mətsee ghwəla gwanaŋwəyəw. ²⁶ Va tsəgha gəzəŋwəy ya ndatsə sana, yənəy, gwa' a na nee sləni, ya a dza ndə mbə ghwəy zayəy, kwəmee mbə ghwəla nee kiw. ²⁷ Sa nzanay, gwa'a gwa'a camtəŋwəy ya kwəmaa niy pəhəti Hyala məni nzə kaa mbəzli. Mbələy nahwətee mbə ya namaba nzəw. ²⁸ Va tsəgha, ghwəy ghwəy mətikwəkwər mbə mbəzliy nəw Yesəwəy, məni tə ghwəy məhərli ta ndəghwə ghən tsa ghwəy, lə ta ndəghwə mbəzli fambəŋwəy Safə tsa Hyala ni mbə dəvə ghwəy, ta ndəghwəshi ghwəy wəzə. Hyala mbəlītishi na lə miymiy zəghwə nzə, gwəmavəm ndəghwə shi wəzə.

²⁹ E sənay, ləy hwəm tsee sa kee dzaray, ta səkə dza nihwəti mbəzliy dzəmbə ghwəy ta məniŋwəy jikir, nja dəghwava jezli. ³⁰ Ya səvəri mbə ghwəyəy, ta tiva dza nihwəti mbəzli, ka ghəshi dza na, ka bəniyə shiy kama katan ni, ta ngədī mbəzliy nəw Yesəw, ta nəw kwəma shi va. ³¹ Va tsəgha kiy, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy wəzə. A ghwəy sənay piya mahkan məntee mbə ghwəy, ka ciŋwəy kwəma kwətīŋ kwətīŋ tsa ghwəy, havəghwə lə həvir, lə wahə kwa mətsee fəcahwəti.

³² Ma nana kiy, gwa'a na nee kwəma. Avee zlanwəy kaa Hyala mbə dəvə nzə. Nza kwəma wəzə hwər tsa nzə ndəghwəŋwəy. Ghənzə Hyala nza bərçi va ta zhiniy bəŋwəy bərçi kwa kwal Hyala lə ta bəŋwəy ni ghwəy shi pəhəti na bəshi kaa mbəzli nzə gwanashi. ³³ Ma na nee kiy, a ghwəy sənay, ghala vəghwə tsaa nzee mbə ghwəyəy mənəhwə mətsee ta gəna ndə, ya ta tsahi mbəzə ndə, ya ta ləkəwəsahi ndəw. ³⁴ A ghwəy sənay də'wə ghən tsa ghwəy, njasa ghərahwee sləni lə dividivee ta tsəhə ghəzli tə ya, lə na tə mbəzli kwasəbee gwa'a. ³⁵ Kwəma mənəe va tsəghay, ta mbə

ciŋwəy, war mbə ghəra sləni lə dividivi ghwəy, kala məni ma mətəsa ta ni ndə shiy dza ghwəy mbay kəətiti ka daw bərçi. Zəzə tə ghwəy dzəkən kwəmaa gəzəkə Yesəw Ndə sləkəpə va də'wə ghən tsa ci, ma kə niy niy: Tərhəwba ntsaa bə shiy kaa ndə ka naa kwəməvə təfə miy tsa Hyala kən ntsa banci mādi va shiy, kə niy niy» kə Pəl.

³⁶ Dza Pəl sa gəzamtı na kwəma va tsəgha na, mba'a gələbəy tə shinin ci, ka cə'wə Hyala ghəci li shi gwanashi. ³⁷ Dzəghwa ghəshi gwanashi, ka təhwəni dalala, dza ghəshi ka hwətəmə Pəl, ta kərni səkwə ci. ³⁸ Ma kwəmaa gwəra vaa mətəsəhəə zhanatishi nefer shiy, sa nə Pəl va: «Ka dza ghwəy zhiniy nata mətsee ghwələw» kə. Ləy hwəm ki na, mba'a ghəshi pəhay pa' tə pətsa mādi na ta dzay dzəghwa kwambəwal.

21

Wə Pəl mbə məlmə Zherəwzalem

¹ Ma sa tihəvəriŋəy ghəy li shi, lə zhə kwa hwər na, mba'a ghəy dzaŋəy dzəghwa kwambəwal. Ka dza slarə dzəti nihwəti hidı tə jipə yam, Kwəsə, kə məndi slən tsa shi. Ma tə həzlimə na, mba'a ghəy kafəŋəy tıba, dza nishə ghəy tsəhəŋəy mbə Rədəsə. Ma sa mādi ghəy tıba na, tsər kwədım mbə məlmə Patara. ² Mba'a ghəy kəsata kwambəwaləə dzaa dzəti hidı ka Feniki mbə Patara, mba'a ghəy dzəghwanəy, ka dzaŋəy. ³ Pə ghəy, mba'a ghəy tsəhəŋəy ndəkəwə ndəkəwə wəgha nihwəti hidı tə jipə yam, Shipər, kə məndi slən sa shi, ka pəzli ghəshi va ghəy, ghəy kwa kwambəwal. Dza mbərəkə ghəy zlashi tə kwa zlebi ghəy, ka dzaŋəy dzəmbə hidı ka Shiri. Sa tsəhəŋəy ghəy mbə məlmə Tir tə hidı ka Shiri ki na, mba'a ghəy səkwanəy kwa kwambəwal, sa dza məndi ta pa shi səəmə kwa tıba.

⁴ Dza mba'a ghəy kəsashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, mba'a ghəy hyayvanəy li shi, vici mbərfeŋ. Ghala wəghwə tsaa nza ghəy va mbə shi ghwələŋəy, a *Safə tsa Hyala niy gəzanshi kwəmaa dzəkən Pəl. Ma kə ghəshi niy ni kaa Pəl ki na: «Ka dza ghaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem ma!» kə ghəshi niy ni. ⁵ Dza ghəy na ghəy ki, sa mənta vici mbərfeŋ na va na, mba'a ghəy səvəriŋəy ta dzaŋəy. Dzəghwa ghəshi gwanashi ghəshi lə mi'i shi, lə ndərazhi shi gwa'a, mba'a ghəshi pəhanəy səvəri mbə məlmə va pa' pərikə tə ngwəla. Ma sa səvəriŋəy ghəy lə shi gwa'a na, mba'a ghəy tsəhəŋəy miy kwəfaa kərəkəva ma. Ma tıba na, dza ghəy mba'a ghəy gələbəy shinin ghəy mbə hidı, mba'a ghəy cə'wəti cə'wə. ⁶ Dzəghwa mba'a ghəy səkwamtəvanəy li shi. Dza ghəy ki, mba'a ghəy dzaŋəy dzəghwa kwambəwal. Ma ghəshi na, ka zhashiy jighi kwərakwə ki. ⁷ Ma sa kafə ghəy mbə məlmə Tir na, mba'a ghəy tsəhəŋəy mbə məlmə Pətələmasə. Ma tıba na, mba'a ghəy səkwəti ngwarməmə mbə nəw Yesəw mba'a ghəy nzəyŋəy li shi vici kwətinj. Ava tıba kəray ghəy lə dza kwa kwambəwal ki.

⁸ Ma way pi tə həzlimə na, mba'a ghəy kafəŋəy tıba, ka dzaŋəy dzəmbə məlmə Shezare. Sa tsəhəŋəy ghəy mbə məlmə va na, mba'a ghəy dzaŋəy dzəkə ghi tsa Fəlipə, ndə ci kwəma Hyala kaa mbəzliy sənata ma, ntsa mbə mbəzli mbərfeŋ ni va niy tivə məndi mbə Zherəwzalem ta sləni. Mba'a ghəy nzəyŋəy li. ⁹ Ma ghəci na, lə ghyehi və fafə, degheghir, kwa ciki shi ghəshi. Ka gəzə kwəmaa səəkə va Hyala ghəshi.

¹⁰ Ma sa hyayvanøy ghøy tifa gar dzar vici jow na, mba'a tsahwēti ndē gəzē kwōmaa səkəkə va Hyala səkəkəy səkəkə tē hidī ka Zhəwde, slōn tsa ci na, Agabəsē. ¹¹ Ma sa səkəkəy naa dzəvəgha ghøy na, dza na tsaŋ bəvə mēgapa pəhəva Pəl, biyakə pəhəti shidshid ci lə dividivi ci lə mēgapa va, ma kə na: «A kə Safə tsa Hyalay: Ava tsəgha dza *ka Zhəwifə mbə Zherəwzalem pəhəti ndē mēgapa tsa, mba'a ghəshi dzaa banavə kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbə dəvə shi, kə» kə. ¹² Ma sa favə ghøy kwəma va, ghøy lə nihwəti mbəzliy nəw Yesew mbə Shezare na, «A Pəl, titihwə bashamti dzaa dzəmbə mēlmə Zherəwzalem» pə ghøy. ¹³ Dzəghwa ma kə Pəl kaa ngəŋəy na: «Wantsa gəla shi mēni ghwəy ni, ka titihwəni, ta mbə hwar tsee zhəra tay? Ma yən tsa nay ghwəy tsa na neyey, e zləbavə mēndi pəhətəra mbə mēlmə Zherəwzalem, ya pa' ka pəslitəra na gwa'a, tē mbərkə slōn tsa Yesew Ndə sləkəpə» kə. ¹⁴ Dzəghwa dzəghə' ghøy kaa daməci na, shaŋ ghəci ta zləbavə. Dza ghøy ki, mba'a ghøy nzəyŋəy gwəŋəŋəy. Ma pə ghøy kaa na kəray ghøy ti na: «Məniva shi va njasa dī Ndə sləkəpə ki» a pə ghøy.

¹⁵ Ma ləy hwəm hi tsa hyayvanøy ghøy va mbə Shezare na, mba'a ghøy pəhəti shi ghøy, ka dzaŋəy dzəmbə Zherəwzalem tsəgha. ¹⁶ Mba'a nihwəti mbəzli mbə mbəzliy nəw Yesew mbə mēlmə Shezare nza kwasəbə ghøy kwərakwə. Dza ghəshi, mba'a ghəshi pəhəghəŋəy dzakə ghi tsa Mənasən, ndə ka Shipər; ta hi ghøy kəyba. Mənasən tsa vay, ndə nəw Yesew ghəci ghala mbəradzəy.

Tsəh tsa Pəl kəghi tsa Zhakə

¹⁷ Ma sa səkəkəŋəy ghøy dzəmbə Zherəwzalem na, mba'a ngwarməmə mbə nəw Yesew ka'wətəŋəy lə vəshi. ¹⁸ Ma tē həzlimə na, mba'a Pəl dzakəy lə ghøy dzakə ghi tsa Zhakə. Dzakə ghøy na, mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesew gwanashi kəyba basə basə. ¹⁹ Dza Pəl ka səkəwəshi ki. Ma sa səkəwamtishi na na, mba'a slanəkəshi shi mēnti Hyala gwanashi səvəri mbə slōni ghərahwə na mbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. ²⁰ Ma sa favə ghəshi kwəma va tsəgha na, mba'a ghəshi falti Hyala. Dzəghwa ma kə ghəshi kaa Pəl ki na: «A gha nay də'wə ghən tsa gha sana ki zəmə, njasa banavə ka Zhəwifə dāŋ nefer shi kaa Yesew. Ghəshi gwanashi kiy, mbəzliy 'yambə ghən tsa shi mbə nəw kwəma pəhanavə Hyala kaa *Məyizə ta bəmmə na ghəshi. ²¹ Mad' kiy, mba'a ghəshi favə kwəma dzar kwa kabaka gha, dzəkən kwəma bananshi gha kaa ka Zhəwifə nzyəshi dzar mbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Zlatam nəw kwəma bəkəmmə Məyizə, əntaa ghwəy *slaslanshi fə'yasa kaa ndərazhi ghwəy ma, ka nənəw kwemer jijihinjwəy ghwəy ma, pə gha kaa ngəshi, kə mēndi. ²² Njaa dza ghwəmmə mēni sana sənzənva kia? Avana y njaaba sana kiy, war ta favə dza ghəshi, a gha səkəkəŋəy tikə, kə ghəshi. ²³ Va tsəgha, ma pə gha mēntiy, zləbati mēni kwəma dza ghøy na ta gəzəŋə. Anay, a mbəzli va ghøy tikə fadə, mba'a vəghwə tsaa niy gəzəkə ghəshi ta mēni slōni kaa Hyala kədiy, tərmbə war dza ta slōni ghən tsa shi, lə mēni na gwanata na kwəma kə mēndiy mēni njasa gəzəkə Hyala kaa Məyizə. ²⁴ Pəməvəshi, a gha dzaa ya'fanti kwəma tar ghən tsa gha njasa gəzəkə kwəma bəkəmmə Məyizə kwasəbə shi. Nza gha banavəshi dəbeker dza ghəshiy slasla kaa Hyala, ta mbə mēndiy slənanamti ghənəfemer shi. Ma

tsəghay, a mbəzli gwanashi dzaa sənay, ma kwəmaa niy favə məndi va dzar kwa gha na, kwəma mbəw, kwəma gəm na na! Na na gha də'wə ghən tsa gha kwərakwə na, mbə nəw kwəma pəhəti Məyizə nza gha wəzə lə kwal tsa nze, kə məndi taa ni. ²⁵ Ma na mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Yesəwəy, a ghəy tsaslanaghəshi zliyahī, njasa niy sləkati ghwəmmə va. Mba'a ghəy gəzanshi a ghəshi ndəghwə ghən tsa shi va kwəfəghə shi tahwə məndi mbəri li shi, lə va zəmə miymiy, lə va zəmə sa bərti bərti tsa, lə va məni ghwərhəwər» kə ghəshi.

²⁶ Dzəghwa Pəl ki, mba'a zləbavə kwəma va, kə mba'a pəməvə mbəzli va. Ma tə way pi həzlimə va na, mba'a dzaa yabanti kwəma tar ghən tsa ci kwasəbə shi. Ləy hwəm na, mba'a dzay dzəmbə *ciki Hyala li shi ta ci vici kərə tsa yabə kwəma kən ghən shi, ya vaa ndə mbə shi na fəcava ghəci dzaa səkəkə ta slasla dəbeker kaa Hyala.

Pəl mbə ciki Hyala

²⁷ Ma tə kwa mbərfanə vici na, dza kar Pəl mba'a ghəshi kərnənti yabə kwəma kən ghən tsa shi. Ma ghalaba na, mba'a nihwəti *ka Zhəwifə səkəkə tə hidi ka Azəy nay Pəl mbə ciki Hyala. Ma sa nay ghəshi na, ghavə ghəshi tsəgha ki, həər ghəshi həərəvə mbəzli gwa'a, ban ghəshi kəsəti Pəl. ²⁸ Ka ngwəmə lala ghəshi, ma kə ghəshi na: «A mbəzli ka *Izərayel, kəətīnəyəm! Avānəyəm ntsaa ndərə hwəlfə ka Zhəwifə va mbə gəzə kwəma ci kaa mbəzli, ya kwamabə dza na. Ava ghəci na saa ndərə kwəma pəhətəmmə Hyala va, mba'a ciki Hyala tsa. Zhini dībā kiy, dza pəm pəmambə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbə ciki Hyala. Shi va sanay, a sawanti dəwdew tsa ciki Hyala tsa va, na gəzə nze» kə ghəshi.

²⁹ Ma gəzə ghəshi kwa kərnī kwəma na tsəghay, sa niy nay ghəshi Pəl dzar mbə məlmə ghəshi lə Tərəfim ndə ka Efesə. Ntsa vay, ndə ka Zhəwifə naw, nda pəmambə Pəl mbə ciki Hyala, kə ghən tsa shi niy ni. ³⁰ Dzəghwa ki, gwa'a gwa'a kwəma va pəlita dzar mbə məlmə, ka səkəkə kwaba, ka səkəkə kwaba mbəzli, dza ban ghəshi kəsəvə Pəl, ka mbahə səvəri mbə ciki Hyalaa dzəti ngwəla. War sa səvərishim li na, disl məndi kakalay miy ceker. ³¹ Dza ghəshi ka pəla kwal tsa pəəsli Pəl. Dzəghwa mba'a nəwər tsa kwəma va tsəhəy va kwəmanda tsa ka sawji ka *Rəm. Ma kə məndi na: «Waa kwəmaa sa nza mbəzli ka Zherəwzalem gwanashi mbəw» kə məndi. ³² Dza na nza'jəw ghəci dzaa harvə ka sawji lə mbəzli dikə dikə ni dzar mbə shi, ka dzaa dzəti pətsa məniva shi va. Ma sa nay mbəzliy basəshi va kwəmanda səkəkəy ghəshi lə mbəzli harvə na va na, mba'a ghəshi zlay də'wə Pəl. ³³ Dza kwəmanda ki, mba'a kətəghəvay dzəvəgha Pəl, ban kəsəti. A kə kaa mbəzli ci na: «Tsaghəwam kwa dənjw tsahi bakə» kə. Dza na tapə ta dəw kwəma va mbəzli, ma kə na: «Wa slən tsa ntsaa? Wantsa shi mənti naa?» kə. ³⁴ Dza nihwəti mbəzli tifa ki, ka gəzanci kwemer va, ghəngən ghəngən: «Ava tsa' na nana kwəkə, kə nihwəti, a' tsa' na nava bay, kə nihwəti dībā.» Kala mbay ghəciy favə kwəma zləbancim va sa nzana tərənjw məndi gaka, ka ngwəngwəmə lala. Dza na ki, mba'a gəzanshi kaa ka sawji a məndi bəghə Pəl dzəti berki tsa ka sawji. ³⁵ Dza ka sawji ka dzashi li. Sa tsəhəshi ghəshi lə Pəl tə dəl pətsa miy berki tsa va ki na, mba'a ka Zhəwifə kafəshi ta pəla pəəsli ci. Dza ka sawji ki, ka bə Pəl bəbə, va nəghətəa ghəshi də'wə. ³⁶ Mbəzli gwanashi na, war ka nəw Pəl lə lala tərənjw tərənjw. Ka gəzə: «Pəəslim! Pəəslitim ka mbəri!» kə ghəshi.

Pəl gəzə kaa mbəzli njasa nza nzəy tsa ci tə hidī

³⁷ Ma Pəl ndəkwə ndəkwə ta dzəmbə tə miy ciki berki tsa va ki na, tapə ghəci ta gəzə kwəma kaa kwəmanda tsa ka sawji tsa va, lə kwəma ka *Gerekə, ma kə na: «Zlayra kwal gha e gəzəna kwəma jəwə na?» kə. Ma kə ntsa va na: «Waa ka favə kwəma ka Gerekə gha di na? ³⁸ Ndəba gha na ndə ka *Ezhipətə tsaa niy ghəvə na ci va kwəma dzəmbə tifa, kala zləba ma kwəma ngwəmna, dzəghwa na, mba'a basəvə mbəzli ka rəda bələkwə fadə mətəkəə dzay dzəmbə gamba li shi niy nə ya ni?» kə. ³⁹ Ma kə Pəl na: «A awə, na neyey, ndə *ka Zhəwifə nzee, mbə məlmə Tarsə tə hidī ka Shilishi yakəram, Tarsə vay, məlmə dikə na na. Ə cə'wənjee na gha, titihwə, zlayra kwal e gəzanshi kwəma jəwə kaa mbəzli ni» kə. ⁴⁰ «A kwal va gha, gəzə kwəma gha va» kə kwəmanda ngəci.

Dza Pəl ki, garə garəy mə dal pi, miy ciki, kaf kafata dəvə ci kaa mbəzli, ta mbə ghəshiy garəti gaka. Ma sa nzəyshi mbəzli shalalal ki na, tapə Pəl ta gəzanshi kwəma kaa mbəzli kwa kwəma ka *Ebərə, ma kə na:

22

¹ «A ngwarməhira ghəwəy lə dəhira, favəm kwəma dəe na gəzənjəwəy sənzəvna, ta pa ghwə kən ghən tsee» kə. ² Ma sa favə ghəshi ghəciy gəzanshi kwəma lə kwəma ka *Ebərə, kwəma shi na, mba'a ghəshi mətəsəhəə nzəyshi dəkədəkə. Ma kə Pəl na: ³ «Yənəy, ndə ka Zhəwifə nzee, mbə məlmə Tarsə yakəra məndi, məlmə tə hidī Shilishi. Tikə kələe mbə məlmə Zherəwzalem na, mba'ee bənəhwə kwəma pəhəti jijihimmə, ka sənata kwa pətsa kəray na. Gamaliyel niy nza naa ndə bənira kwəma va, tərənjw yən niy 'yambə ghən tsee mbə kwəma Hyala, njasa 'yambə ghəwəy tsa gwanañwəy sənzəvna. ⁴ Mba'ee sahəwə ngərə'wə kaa mbəzliy nəw kwal tsa Yesəw, pa' ka bəkwəhwəshi, ka pəhəshi tə zə'wə, ta kəəlīshiy dzəghwa fərshina, zhər lə mi'i gwa'a. ⁵ Sənzanvay, a ndə ta Hyala tsa dikə tsaa mbay ndəghati fəti ta kwəma va ghəshi lə mətikwəkwər mbə ka Zhəwifə gwa'a, sa nzana, yən mbə dzaa dzəmbə Damasə ta kəəsə mbəzliy nəw Yesəw mbəba, ta bəshi səkəkə dzəmbə Zherəwzalem, ta sənshi ngərə'wəy, ghəshi niy tsaslira na zliyahī. Ma sa kee cintishi zliyahī va kaa ngwarməhimmə ka Zhəwifə mbə Damasə na, mba'a ghəshi taa sənay tsəgha, katanj ghəwənīkəram, kə ghəshi.

⁶ Ma yən mbə kwal ta dzəmbə məlmə Damasə, yən ndəkwə ndəkwə lə məlmə va, havəghwə vici kwa ghən na, vətəghə, yən nay wəñ pi mənīy dalala səkəkə mə ghwəmə, ka mbərə. Dəzletsəbə tsəbayra. ⁷ 'Wakəvə tsəgha, gwərəp yən mərə tə hidī. Ma fee na, məli ndə mbə gəzəra kwəma, a kə na: «A Səwl, a Səwl, waa shiy mənishi ni sara gha ngərə'wə tay?» kə. ⁸ Ma pən na: «Wa ndə nza gha kia Ndə sləkəpə?» pən. Ma kə ngərə na: «Yən na, yən Yesəw ndə ka Nazaretə tsa sancī gha va ngərə'wə» kə. ⁹ Mba'a mbəzliy nza ghəy va li shi nay wəñ pi tsa va nanzə ngar ki na, a favə məli ntsaa gəzəra kwəma va ghəshiw. ¹⁰ Dzəghwee ka dəw və: «Wa shi kee mənī sana kia Ndə sləkəpə?» pən. Ma kə kaa ngərə na: «Sati tanjan, mbalaa dzəmbə məlmə Damasə, mbəbay, a məndi dzaa gəzəna shi dī Hyala ghaa mənī gwa'a» kə. ¹¹ Ma sa satiree na, shənee ta nay pi, sa bamamtəra wəñ pi tsa tərənjw tsa va. Dza mbəzli səkəkə ghəy va li shi, mba'a ghəshi kəsəghəra kəsə kəsə tə dəvəə dzəmbə məlmə Damasə.

¹² Mba'a tsahwəti ndə niy nza mbə Damasə ki, slən tsa ci na Ananiyasə. Ndə ka hazləni va Hyala ghəci, ka nəw kwəma pəhəti jijihimmə ghəci tərəŋw, ntsa wəzə tsa ghəci va ka Zhəwifə mbə məlmə va gwa'a gwa'a. ¹³ Mba'a səkəy kəsara, gar garəy vəghee, ma kə ngəra na: "A zəmē, ə kə mətsəhi gha ghwənishi" kə. Dza nza'jəw tsəgha, mba'a mətsəhee ghwənishi ghala pətsa va. Dzəghwa tsa' pən na, ka nayee. ¹⁴ Ma kə na: "Hyala jijihimmə tsəhavəŋa na, ghala kwatanja ta mbə ghaa sənashi shi dī na, nza gha mbəə nay ntsa slar tsa, nza gha favə gaka kwəma gəzanja na lə miy tsa ci. ¹⁵ Sa nzanay, gha dza naa nza ka ndə ndəgha fətiy dzəkən. Nza gha gəzanshi shi nashi gha va, lə kwəma favə gha va gwa'a kaa mbəzli gwanashi. ¹⁶ Nana sənəzəva kiy, wa shi zhini ghaa ndəghə ghwəla kia? Sati, a mēndi mēntəŋa *batem. Nza gha cə'wə Ndə sləkəpə ta mbə Hyalaa yabantəŋa kwəma gha jikir na" kə.

¹⁷ Ma tə nahwəti vici ləy hwəm kwəma va na, mba'ee zhəghəghəvaraa zhəmbə Zherəwzalem. Ma yən mbə cə'wə mbə *ciki Hyala tə nahwəti vici na, mba'ee nashi shiy nja kwa shiw. ¹⁸ Avanashi shi nashee va, ma nighee na, Ndə sləkəpə mbə gəzəra kwəma, ma kə na: "A Səwl, diva mbata gha, a ghaa səvəriŋa mbə məlmə Zherəwzalem. Sa nzana, ma mbəzli mbəəbay, ka dza ghəshiy zləba kwəma dza ghaa gəzəə dzəkən yaw" kə. ¹⁹ Ma pən na: "Əy, a Ndə sləkəpə, a ghəshi sənay wəzə, kwatanja pa' mbə ceker basəva ka Zhəwifə səkəe mbə kəəsə mbəzliy ndəŋa nefer shi, mba'ee dī'wəhwəshi lə də'wəta, ka kəəlīshiy dzəghwa fərshina gwa'a. ²⁰ Zhini ba, sa pəəsli mēndi Etiyen tsaa ndəgha fəti ta kwəma gha na, tibee niy nza kwərakwə, məgarə ndəkəwə vəgha shi, mba'ee falti pəəsli tsa pəəsliti mēndi va. Yən niy ndəghwə na kwəbənər mbəzliy pəəsli va" pən ²¹ Ma kə Ndə sləkəpə ngəra ki na: "Waa sati, e ghwənīŋa kərakə dzəmbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə nə ya" kə kaa ngəra" kə Pəl.

²² War dekədəkə mbəliy basəshi va nzəyshi, ka fa kwəma gəzə Pəl. Ma sa tsəhəy na tə kwəma gəzəkə na va kwa kərnī va ki na, mba'a ghəshi madīshi gwanashi, ka gəzə kwəma zlanjlan, ma kə ghəshi na: «Paslamtim tsatsa ndə, ka təbə na ghəcīy nza tə ghwəməyəw!» kə ghəshi. ²³ Tərəŋw nəfə tsa shi sati, dza ghəshi ka ngwəmə lala zlanjlan, ka bazla kwəbənər shi, ka ngərə kwərbi dzəta ghwəmə. ²⁴ Sa nashi dikə tsa ka sawji ka *Rəm mbəzli vaa mēni tsəgha na, dza na ka gəzanshi kaa ka sawji a ghəshi pəməghə Pəl dzəmbə bərki tsa shi ta də'wə lə kwərpə. Sa dī na va mēndiy də'wəy, ta mbə ghəcīy gəzə kwəmaa səvəri, ya kala dī ghəci. Nza mēndi mbəə sənashi shi ngwəngwəmə mēndi va lalaa dzəkən ti.

²⁵ Ma sa pəhamti mēndi Pəl ta dza ta də'wə ki, ma kə kaa dikə tsa ka sawji bələkwə ghəci məgarə tība vəgha na: «kwal va ghwəy ta də'wə ndə ka Rəm kala mēnta ya ngwəvə nzəə dzəkən na?» kə. ²⁶ Ma sa favə dikə tsa ka sawji kwəma va tsəgha na, nza'jəw dzaa gəzanci kaa kwəmanda, ma kə na: «njaa dza ghaa mēni lə nana kwəma kia? Ndə ka Rəm na ntsay» kə. ²⁷ Ma sa favə kwəmanda tsa va tsəgha na, mba'a səkəy dzəvəgha Pəl, ma kə ngəci na: «Gəzara di, ndə ka Rəm nza gha katanj na?» kə. Ma kə Pəl na: «Əŋ» kə. ²⁸ Ma kə kwəmanda ki na: «Na neyey, gəna dəŋ dalalaa fəyee, ghee nzaa ndə ka Rəm» kə. Ma kə Pəl na: «Iy, a na nee nee kiy, ndə ka Rəm nzee ghala yakəra mēndi» kə.

²⁹ Nza'jəw tsəgha ki na, mba'a mbəzliy niy dza va ta də'wə Pəl, ta mbə ghəciy gəzə kwəmaa səvəriy katantəvashi vəgha. Dzəghwa, mbə hazləni kwəmanda lə ghəciy, sa favə na, «ndə ka Rəm nzee» kə Pəl, mba'a niy mbəlitiy tsaghwa kwa dəjw.

*Pəl tə ngwəvə kwa kwəma ka sləka kwəma mbə *ka Zhəwifə*

³⁰ Ma tə həzlimə ki na, ka dī sənata sləkar tsa kwəma bəsə ka Zhəwifə kwəmaa dzəkən Pəl ti kwəmanda tsa ka sawji. Dza na mba'a pələmti Pəl kwa dəjw. Mba'a gəzanshi kaa mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə *ka sləka ka Zhəwifə gwa'a, a ghəshi bəsəshi. Dza mba'a pəməkə Pəl garəy kwa kwəma shi.

23

¹ Dza Pəl mba'a fati mətse ci tə *ka sləka ka Zhəwifə gwanashi. Ma kə na: «A ngwarməhira, yənəy, dəwdew na nəfə tsee kwa kwəma Hyala, sa nzana, ya pa' ndatsəy wəzə nəwtee kwal tsa nzə» kə. ² A kə Ananiyasə dikə tsa *ka ta Hyala kaa mbəzli vəgha Pəl na: «Ləkətim dəvə tə miy tsa ci va» kə. ³ Ma kə Pəl ngəci na: «Yan ta ləkəyŋa dza Hyala kwərakwə! Gha gha ntsaa bəti ghən tsa ci tsa nja ntsa slar tsa. Ta sla ngwəvəə dzəkənee nja kwəma gəzəkə kwəma pəhəti ghwəmmə gha nzəyŋa tifa sənənva ba na, zhini tapə gha ta gəzə kwəmaa təbə ma va kwəma pəhəti ghwəmmə, ka ghwəni mbəzli ta də'wəra ba, pə gha na?» kə. ⁴ Ma kə mbəzli vəgha kaa ngəci na: «Wa ə tsəərə gha dikə tsa ka ta Hyala na?» kə ghəshi. ⁵ Ma kə Pəl na: «Waa niy sənay ya ghəcia dikə tsa ka ta Hyala pənəw, ngwarməhiraw! Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, əntaa gha gəzə *kwəma jikir naa dzəkən ntsa dikə tsa mbə hwəlfə gha ma, kə» kə.

⁶ Ma sa sənay Pəl bakə na takə tsa mbəzli mbə ka bəsə kwəma, *ka Sadəsehi nihwəti, nihwəti na, *ka Farisahi kəy, dza na, tapə ta zlapə kwəma mbə jipə mbəzli va zlanzlan, a kə na: «A ngwarməhira, yənəy, ndə Farisa nzee, Zəghwə yakə ndə Farisa yən baw ba. Avənan tə mbərkə sa nzana mba'ee zləbavə, ta zhakati dza mbəzli mbə mətə pən, va tsəgha nzee tə ngwəvə sana» kə.

⁷ Ma sa gəzəkə na tsəgha, mba'a ghəpə dzay dzəghwa jipə ka Farisahi lə ka Sadəsehi ki. Dzəghwa bakə mbə ghəshi təhəvərivashi ki. ⁸ Shi ngərə ghəshi va ghəpə ti shiy, sa nzana ma kə ka Sadəsehi niy kaa gəzə kwəma shiy, zhakati tsa ndə tifa mbə mətəw. Ya *ndə kwal tsa Hyala, ya hyələrəy, niva shiy tībaw, kə ghəshiy niy. Ma ka Farisahi na, a ghəshi yivə, a shi va tifa gwanashi, kə ghəshi na nashi. ⁹ Dzəghwa mbəzli ka ngwəmə lala tərəjw tərəjw ki, mba'a nihwəti mbəzli mbə *ka bənəpə kwəma pəhəti Hyala mbə ka Farisahi satishi, dza ghəshi mba'a ghəshi kambə ghəpə mbə kwəma va tərəjw, ma kə ghəshi na: «Am, nata kwəma yədəmti ntsa ghəy na ghəyəw! Nda ə nzana ndə kwal tsa Hyala, ya nihwəti shiy gəzənci kwəmay əndaw» kə ghəshi. ¹⁰ Dzəghwa ka ngwəngwəlvə ghəshi tərəjw mbə kə ghəpə tsa va ki. Ma sa nata kwəmanda tsa ka sawji kwəmaa məniva tsəgha na, mba'a hazləniy vantaa ghəshi ghəvəə slikwəvəri Pəl gəm. Dza na mba'a gəzanshi kaa ka sawji: «Ləghwam dzəmbə mbəzli va, a ghwəy kəsəkəvəri Pəl mbə shi, nza ghwəy pəmay dzəmbə berki» kə kaa ngəshi.

¹¹ Ma fəcava həvir na, mba'a Ndə sləkəpə səəkəy kwa shiw va Pəl, ma kə ngəci na: «Ka dza her gha tēpə ma! Ə pə gha ndahwə nəfə tsa gha! War njasa gəzəhwə gha va kwəmee tikə mbə məlmə Zherəwzalem nay, war tsəgha di Hyala gha dzaa gəzəhwə mbə məlmə ka *Rəm kwərakwə» kə.

*Kwəma tsati nihwəti mbəzli mbə *ka Zhəwifə, ta pəəsli Pəl*

¹² Səvəri tē həzlimə na, mba'a nihwəti mbəzli mbə ka Zhəwifə tsati kwəma shi ka sa kwətiŋ na, ta pəəsli Pəl, mba'a ghəshi zəmənti fəla kwa kwəma mbəzli: «Ka zəmə shiy ghəyəw, ka sa ghəy ya yam, kala pəəsli Pəl ghəyəw» kə ghəshi. ¹³ Daŋ tsa mbəzliyi tsati kwəma va va, ka zəmənti lə fəlata na, a ghəshi taŋəti fadə mətsəkə. ¹⁴ Dza ndəs ghəshi səəkəshi dzəvəgha mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala, lə dzəvəgha mətikwəkəwər mbə ka Zhəwifə. Ma kə ghəshi na: «A ghəy zəmənti fəla kwa kwəma mbəzli gwa'a gwa'a, ka zəmə shiy ghəy ya waba nɛ, kala pəəsli Pəl ghəyəw, pə ghəy. ¹⁵ Va tsəgha nə ghəy kiy, mbalam, ghwəy lə *ka sləka ka Zhəwifə, a ghwəy gəzanci kaa kwəmanda ka sawji, a ghəci pələkəvəriŋwəy Pəl. Njasa di ghwəy gwəməvə njədī kwəma kən va və, pə ghwəy taa mənti. Ma sa ka məndi pəliy səəkəy, ta gwəmatəvəŋəy dza ghəy, nza ghəy paslamti mbə kwal» kə ghəshi.

¹⁶ Dzəghwa mba'a zəghwə zhəmbəghəy Pəl favə kwəma tsati ka Zhəwifə va. Dza na kwərə dzay dzəmbə berki ka sawji, mba'a gəzəy kaa Pəl. ¹⁷ Sa favə Pəl kwəma va na, dza na mba'a harvə ndə ta mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji, ma kə kaa ngəci na: «Pəmanaghə zəghwə na kaa kwəmanda tsa ghwəy, di na gəzanci nahwəti kwəma ngəci di» kə. ¹⁸ Tsəgha na, kə dikə tsa mbə ka sawji, dza na mba'a pəməvə zəghwə va, mba'a pəhanaghə kaa kwəmanda. Ma kə ngəci na: «Waa Pəl, ntsa kwa fərshina va harafə na, mba'a cə'wəvəra ta pəməŋa zəghwə nee, nza kwəma və ta gəzəŋa, kə» kə. ¹⁹ Dza kwəmanda pay kəsəvə zəghwə va tə dəvə ci, mba'a dzay dzəvəgha bəla li. Dza na ka dəw və: «A kwəma di gha gəzəraa?» kə. ²⁰ Ma kə zəghwə va na: «Waa ə tsati ka Zhəwifə kwəma ta pəəsli Pəl. Həzliməy, ta səəkə dza ghəshi ta cə'wəŋa, ta mbə ghaa pəməghə Pəl dzəghwa kwəma ka sləka kwəma. Ka sləka kwəma vay, ta basəshi dza ghəshi, mba'a ghəshi mənti njasa di ghəshi njədī kwəma kən. ²¹ Na na ghay, əntaa gha taa zləba kwəma shi va ma. Sa nzanay gar taŋ fadə mətsəkə na mbəzli mbə shi tē mbə, mbə ndəghə səvəri tsa ci ta pəəsli. A ghəshi zəmənti lə fəlata, ka zəmə shiy ghəy, ya yam nɛ, kala ghəy pəəsli ta Pələw, kə ghəshi. Sənzəvay, gwa'a gwa'a pəhamtəvashi ghəshi, ka ndəghə war va gha» kə. ²² Ma sa favə kwəmanda tsəgha na, dza na mba'a gəzanci zəghwə va: «Əntaa gha gəzə kwəma na ya kaa waba ma!» kə. Mba'a ghəshi təhəvəriyashi.

Kwəmanda tsa ka sawjiy pəmənci Pəl kaa ngwəmnə Felikəsə

²³ Dza Kwəmanda tsa ka sawji ki, mba'a harvə mbəzli bakə mbə mbəzli dikə dikə ni mbə ka sawji ci. Ma kə ngəshi na: «Mbalam bəsətim ka sawji diwəy bakə, mba'a ka gədewesli mbərəfəŋ mətsəkə, mba'a ka gwapa diwəy bakə. Sa ka ghwəy bəsətishiy, nza ghwəy gwəmatəvəŋwəy wəzə gwanaŋwəy, ta dzaa dzəmbə məlmə Shezare, ndatə həvir, tsahi məslidə. ²⁴ Nza ghwəy pəhəti gədewesli, ta bə Pəl. A ghwəy pəmanaghə kwəriŋ kala kwəfaghay shiy kaa ngwəmnə Felikəsə» kə.

²⁵ Dza na mba'a tsasliti zliya, mba'a banavəshi ta dəvə shi. Tsa' kə kwa zliya va na:

²⁶ «Yən Kwələdə Lishiyasə tsali na zliya na, yən kwəmanda, kaa Felikəsə tsee difədibə tsa. Ə səkwəjəe. ²⁷ Ma nə ya kiy, avee pəməghəna Pəl. Ka Zhəwifə niy kəsəvə na, ka dī pəsliti ghəshi. Ma sa favee ndə ka *Rəm na, kə mēndi na, mba'ee dzaa mbəliti lə ka sawji və shi. ²⁸ Dzee mba'ee pəməkəvəriy dzəghwa kwəma *mbəzliy sləka ka Zhəwifə, sa dee sənata sləkar tsa kwəma bānci *ka Zhəwifə va fəti ti. ²⁹ Ma sa fee kwəma shi va na, war ta kwemer shi pəhəpəhə ni ghəshi harati tē ngwəvə. Kala nata kwəma təvəti nee gar pəsliti mēndi, ya gar fə mēndiy dzəghwa fərshina. ³⁰ Sa gəzara mēndi, a ka Zhəwifə gwəmantəvashi, ka tsati kwəma ta pəsliti ci, kə mēndiy, va tsəgha pəməghəjəe sana nee tanʔanʔ. Mba'ee gəzanshi kaa mbəzliy bānci fəti va, a ghəshi dza ta sləka kwəma va vəgha gha də'wə ghən tsa gha» kə.

³¹ Dza ka sawji ki mba'a ghəshi bəvə, kəram ghəshi mafishi lə Pəl həvir njasa gəzanakəshi mēndi va ki. Mba'a ghəshi pəməghə həvir va pa' mbə məlmə Antipətərisə. ³² Ma tə way pi mekəshi ki na, mba'a ka sawji ka səda zhəghətəvashiy zhəmbə berki. Ma ka gədewesli na, ka dzashi lə Pəl. ³³ Ma sa tsəhəshi ghəshi mbə məlmə Shezare na, mba'a ghəshi banavə zliya tsaslanavəshi mēndi va, mba'a Pəl gwa'a kaa ngwəmma ki. ³⁴ Ma sa jangamti ngwəmma zliya va na, dza na ka dəw kwəma va Pəl: «Tə hidī ka wa səkəkə ghaa?» kə. «Tə hidī ka Shilishi» kə Pəl kaa ngəci. Ma sa favə na, tə hidī ka Shilishi səkəkə, kə na, ³⁵ «nzee dəw kwəma va va gha, sa ka mbəzliy bəna fəti va səkəkəshi bay» kə. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzli a mēndi fəy Pəl ka ndəghwə kəghi tsa mazə *Erədə.

24

Pəl kwa kwəma ngwəmma Felikəsə

¹ Ma ləy hwəm sa mēnti Pəl hi cifə mbə Shezare na, mba'a Ananiyasə, dikə tsa *ka ta Hyala səkəkəy dzəmbə məlmə Shezare va ghəshi lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə. Mba'a ghəshi pəməvə ndə yip ta mbəzli mbə ngwəvə, Tertələsə, kə mēndi kaa slən tsa ci. Mba'a ghəshi səkəkəshiy dzəghwa kwəma ngwəmma, ta har Pəl dzəti ngwəvə. ² Dza mba'a mēndi harkə Pəl, dzəghwa tapə Tertələsə ta bānci fəti ki, a kə na: «A Felikəsə ntsa difədibə tsa, tə mbərkə gha nzəyənəy ghəy lə zərkə tərənəw. Tə sa nzana mba'a gha sənata kwəma mbə mēni mazə tsa gha, dza gha mba'a gha zhəghanti shiy, va tsəgha dzava hidī ghwəmmə kwa kwəma kwa kwəma. ³ War mbə mənina 'wəsa nza ghəy, ta shi kwəməvə ghəy va gha ya hwəmba, ya pa' kwəməba gwa'a gwa'a. ⁴ Ka dee yən dzamtəna vici, ka dalantəna lə gəəzə kwəma dānəw. Ə cə'wəjəe gha mēntənəy wəzə hwər tsa gha, a gha fəti kwəma dī ghəy na gəzəna jəwə. ⁵ Ntsay, ə kəsəy ghəy ka ndə lidī mbəzli ghəci dalalay, ghəci ngwashi na miy dzəghwa jipə ka Zhəwifə va pa' kwəməba tē hidī ghwəmmə gwa'a gwa'a. Ghəci na mazə tsa mbə mbəzli nə mēndiy ni, ka Nazariya, kə mēndi. ⁶ Ghəci kiy, pa' lə ciki tsa Hyala ta dzəghəhwə na sawa ci, ka gəzə *kwəma jikir na dzar kwa. Dza ghəy ki, mba'a ghəy kəsəti. ⁷ [Mba'a ghəy niy dī sla ngwəvə dzəkən njasa gəzəkə kwəma pəhəti ghəy na, dza Lishiyasə, kwəmanda

ka sawji mba'a sөөkөө mbahөhwө lө bөrci, ghөshi lө ka sawji mbө dөwө ghөy. Mba'a gөzanshi kaa mbөzliy banci fөti va, a ghөshi sөөkөө dzөghwa kwөma gha, ta har dzөti ngwөwө.] ⁸ Njөdi ma gha kwөma va vөy, ta gөzөkөnjа dza na. Mba'a gha taa favө dө'wө ghөн tsa gha, katarj na shi kөsө ghөy ni ntsaa dzөti ngwөwө ti shi, pө gha» kө. ⁹ Dza ka Zhөwifө gwanashi, jakө jakөti miy tsa shi li, ka sa kwөtijn tsa. «Ava war tsөgha na kwөma va, njasa gөzөkө na va» kө ghөshi.

¹⁰ Dza ngwөmnа ki mba'a banavө kwal kaa Pөл ta gөzө kwөma. Ma sa zlanay na kwal tsөgha, ma kө Pөл na: «Sa sөнay ya, a gha hinjа gar piya dаj mbө sla ngwөwөө dzөkөн mbөzli tө hidj ni pөнөy ngwөmnөy, lө vөshi dzee gөzө kwөma kөн ghөн tsee kwa kwөma gha. ¹¹ Avаны, ya ө njөdi gha sөnzөnvа dө'wө ghөн tsa ghay, tarjөti hi mөj lө bakee na nee, ghala sөөkөree dzөmbө Zherөwzalem fa pөra'wө dөvee kaa Hyalaw.

¹² Na neyey, kөsara ghөshi mbө ya miy ya ghөy lө waba nzө, ya yөн mbө hөөрө mbөzli mbө *ciki Hyala, ya mbө *ciki basөva tsa ka Zhөwifө, ya tө ngwөla dzar mbө mөlmөw. ¹³ Sөnzөnvay, ka gөzөkөnjа mbөzli nashi gha ni, avanay tө kwөma tsa' na va kөsati ghөy Pөл tө ngwөwө, kө ghөshiw.

¹⁴ Ma na nee, e gөzanjа kwөma sөнatayay, Hyala jijihinөy na sa nөwee, njasa gөzөkө kwal tsa 'war'war tsa tsa nө ghөshi kwal ka Nazariya na, sa gөmgөm tsa, kө ghөshi. Yөнөy, ө zlөbee kwөma tsasliti mөndi mbө zliya *kwөma pөhөti Hyala njasa nza na, lө mbө zliya ka gөzө kwөma Hyala gwa'a. ¹⁵ Ma kwөma fөy ya ghөн tsee gөzlinө ti ta Hyala ba na, ti fөy ghөshi ghөн tsa shi kwөрakwө. Ghөnzө na kwөma zhakati tsa mbөzli slar slar ni bөkwөshi mbө mөti, lө mbөzli mbө jikir gwa'a. ¹⁶ Va tsөgha dikөvaree ya hwөmbа, ta nzөy lө nөfө tsee dөwdөw kwa kwөma Hyala lө kwa kwөma mbөzli nzө gwa'a.

¹⁷ Ma sa mөntee piya dаj ghala kamee mbө mөlmө Zherөwzalem, sa niy dzaree na, maa niy sөөkee sana ta kөөti mbөzli mbө mөlmee lө gөna, mba'a ta bө nee vөli kaa Hyala gwa'a. ¹⁸ Ava war yөн mbө vөli va kaa Hyala tsөgha kөsara ghөshi mbө ciki Hyala. Ma ghalaba na, yөн yabanti kwөma tar ghөн tsee dөwdөw na. Niy nza ya mbөzli nzө tifa tala baw, a nza kwөma gar hөөрөti miy na tifa dibaw. Talay, a nihwөti ka Zhөwifөө sөөkө tө hidj ka Azөy niy nza tifa. ¹⁹ Ghөshi niy tөbө naa nza tikө kwa kwөma gha ta hardaa dzөti ngwөwө nza, mee na ghөshi kөsata kwөma taree, gar bөra fөti mөndi nza. ²⁰ Ma kala tsөgha bayөy, gөzөkө fөti niy ndaram ghala vөghwө tsaa nzee va tө pi slөka kwөma mbөzli tikө ni di. ²¹ Kala war kwөmaa niy garөdee va mbө jipөjipө shi, mba'ee gөzөkө zlanzlan, ma pөн niy ni na, avanay war tө sa nzana, mba'ee zlөbava, a zhakati tsa mbөzli mbө mөti tifa, pөн, kөsatөram tө ngwөwө kwa kwөma ghwөy ndatsө, pөн niy ni» kө.

²² Ma Felikөsө ki na, mba'a mөndi niy gөzanci kwөma kөн kwal tsa Yesөw ngөci, mba'a sөнata wөzө. Dza na mba'a fati vici sla ngwөwө va tө fөcahwөti. Ma kө ngөshi na: «Ma pө ghwөy mөntiy, mbalam ndatsө di. Ma sa ka Lishiyasө kwөmanda ka sawji sөөkөyөy, ma nzee sla ngwөwө ghwөy va» kө.

²³ Mba'a gөzanci kaa dikө tsa ka sawji bөлөkwө, a ghөci ndөghwө Pөл, kala mөni ma li njasa ka mөndiy mөni lө nihwөti mbөzli kwa fөрshina

gwa'a ni. «Ɖntaa gha damē mbēzli ci va sækē dzəvəgha ta nighə ma» kə kaa ngəci difa.

Gəzə kwəma Pəl kwa kwəma kar Felikəsə lə mali ci Dərəzilə

²⁴ Ma ləy hwəm hi jəw na, mba'a kar Felikəsə sækəshi lə mali ci Dərəzilə, zha *ka Zhəwifə ghənzə. Dza Felikəsə mba'a ghwənashi mbēzli, ta haranci Pəl. Sa haranakə mēndi na, ka fa kwəma gəzə Pəl dzəkən bə nəfə kaa Yesew *Kəristəw ghəci. ²⁵ Ma sa gəzə Pəl kwəmaa dzəkən nəw kwəma slar na va Hyala, lə ndəghwə ghən va mēni kwəma papama tsa nzə, mba'a kwəma ngwəvə taa sækə dzəkən mbēzli gwa'a na, mba'a her Felikəsə dzashi tərəjw. Ma kə kaa Pəl na: «Mbalā nana di na gha, nzee zhiniy ghwəni miy ta harɲa tə nahwəti vici, sa kee kwəmavə vəghwə» kə.

²⁶ Ka naa dza na, ka har Pəl zhevi ta gəzə kwəma li. Sa nzana, mba'a niy fəy ghən gəzliɲə, nja na Pəl dzaa ndara gəna ta mbee pəlay, a kə ghən tsa ci niy ni. ²⁷ Ma sa mēnta piya bakə na, mba'a Pərshiyəsə Fesətəsə mbəərəhwə mēni ngwəmna va Felikəsə. Ma sa dī Felikəsə fə kwəma kwa saa təbanshi kaa ka Zhəwifə na, dza na mba'a zlay Pəl kwa fərshina ghəciy madi ta dzay.

25

Pəl tə ngwəvə kwa kwəma Fesətəsə mbə məlmə Shezare

¹ Ma sa mēnti ngwəmna Fesətəsə hi mahkan ghala mbəərəvə na mēni ngwəmna tə hidī sləkə na va na, mba'a madiy mbə məlmə Shezare dzəmbə məlmə Zherəwzalem. ² Dza mbēzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala ghəshi lə mbēzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə, mba'a ghəshi sækəshi və, ta dəw mēni ngwəvə dzəkən Pəl, a kə ghəshi ngəci na: ³ «Titihwə na gha ngwəmna, ə cə'wəɲa ghəy, a gha ghwənəghə miy, a mēndi pəməkəvə Pəl tikə dzəmbə Zherəwzalem» kə ghəshi. Na nashiy a ghəshi niy tsamti kwəma shi ti, ta dza ta pəsli ci mēndi mbə sækə li kwa kwal, va tsəgha dəw ghəshi kwəma va tsəgha. ⁴ Ma kə Fesətəsə ngəshi na: «Wa kwa fərshina na Pəl mbə məlmə Shezare, dzəghwa yən tala bə na, ndal tereə ta zhəghəvaa dzəmbə Shezare vaw» kə. ⁵ Ma kə bə na: «Ma pə ghwəy mēntiy, dzanəy ghəy lə mbēzli ghwəy dikə dikə ni, a ghəshi dza ta basəti kwəma va ghəshi lə Pəl tsa va gwa'a mbə Shezare, niy nza kwəma təvəti na tifa» kə.

⁶ Ma sa hyayvay Fesətəsə mbə shi gar dzar vici dəghəsə lə mənə na, mba'a dzay zhəmbə məlmə Shezare. Ma way pi tə həzlimə va na, mba'a səvəriy, dza das nzəyəy mbə ciki ngwəvə. Mba'a ghwənəghə miy ta dza ta pəmə Pəl sækə. ⁷ Ma sa sækəy Pəl ki na, dzəghwa dəzlətsəbə ka Zhəwifə sækəshi mbə Zherəwzalem tsəbay. War kwemer ghəshiy gəzə dɲ, ta bānci fəti kaa Pəl. Kwemer 'yahə'yahə ni shi gəzə ghəshi va, kala gar mbay ghəshiy bəkəvəri ghən tsa tə kwemer shi va, ya ghəshishi. ⁸ Ma sa gəzamti ghəshi kwemer shi va ki na, dza Pəl ka gəzə naci. A kə na: «A yənəy, təvəti kwəmee nee tēpə, ya dzəkən kwəma pəhəti ka Zhəwifə, ya dzəkən shi mbə ciki tsa Hyala, ya kaa mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashiw» kə.

⁹ Ma sa dī Fesətəsə mananshi war kwəmaa dzaa təbanshi kaa ka Zhəwifə ki, ma kə kaa Pəl na: «Ka dī gha ghaa dzəmbə məlmə

Zherəwzalem, a mēndi dza ta sla ngwəvə na mbəbā kwa kwəmee na?» kə. ¹⁰ Ma kə Pəl na: «Am! A na neyey, avee tə ngwəvə sənzənva mbə ciki ngwəvə tsa mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi, tikə kə mēndiy sla ngwəvə dzəkənee. E sənay, na nee, kwəma təvətəe tībā kaa ka Zhəwifəw. A gha sənay ya gha ci də'wə ghən tsa gha kwərakwə. ¹¹ Ma mba'a kə fəti vəya, yən kə mēnti rəfā gar pəəslira mēndi tiy, ka nə ya awə, pən mēndiy pəəsliraw. Ma war kala kwəma katanj na tībā mbə kwemer gəəzə ghəshi va, bəra ghəshi fəti li shiy, ndə tībā gar bānavəra ngəshiw. Kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi kə ngwəvə naa slava bay!» kə. ¹² Ma kə Fesətəse kaa Pəl sa gəzamti ghəshi kwəma lə mbəzli kwa dəgha ci na: «Njana nə gha, war kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidī ka Rəm gwanashi dēe ngwəvə naa slava pə ghay, tsəgha na, ta tsəhə dza gha kwa kwəma ci» kə.

Kar Agəripa lə zhambəghəy dī favə kwəma Pəl

¹³ Ma tə nahwəti vici ləy hwəm sa hiy hi jəw na, mba'a kar mazə Agəripa lə Berənise səkəshiy dzəmbə məlmə Shezare, ta səkəw Fesətəse. ¹⁴ Ma sa nzana, ta hyayvashi ghəshi dza tībā na, mba'a Fesətəse ghəkə slanci kwəma Pəl kaa mazə Agəripa, ma kə na: «A tsahwəti ndə tikə kwa fərshina zlay Felikəsə. ¹⁵ Ma tə nahwəti vici sa niy dzaree dzəmbə məlmə Zherəwzaleməy, mba'a mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala lə mətikwəkwər mbə *ka Zhəwifə niy səkəkəshi ta dəw basə ngwəvəə dzəkən vəya. Ə pə gha bānavə fəti, kə ghəshi kaa ngəra. ¹⁶ Ma pən kaa zləbānshi nee ki na: “Va ka Rəməy, ka bə fəti mēndi kaa ndə kala səkəkə ghəci gar tə ngwəvə, dza mba'a gəzəhwə kwəma kəsəti mēndi va ti, kwa mətse kwa mətse lə mbəzliy kəsəti, nda nza naa gəzəkəvəri kwəma gar pəlamti ghən tsa ci tə ngwəvəw” pən nee.

¹⁷ Dza ki mba'a ghəshi səkəkəshi tikə kwasəbə, kala mawee zhiniy bəəli wəri, war way pi tə həzlimə va na, mba'ee nzəyra mbə ciki basə ngwəvə. Dza mba'ee ghwənay miy ta har ntsa vaa səkəkə. ¹⁸ Ma sa səkəkəshi mbəzliy kəsəti va ki na, nashee gəzəkəvəri kwəma rəfā mēnti Pəl dza kwa bəlaa niy təkəe, gar bānavə fəti mēndiw. ¹⁹ War ma kwemer gəəzə ghəshiy dzəkən na, kwəma dzar kwa kwal Hyala tsa shi, lə kwəma tsahwəti ndə, Yesəw, kə mēndi kaa slən tsa ci, mba'a mətīy. Ma kə Pəl naci ki na, tə ghwəməy na Yesəw tsa va, aa zhakatīy mbə mətī, kə.

²⁰ Ma yən nee ki, sa sənay mee njasa kee mēnti ta mbay sənata sləkar tsa kwəma tsəgha na va na, dzee tsəgha tapə ta dəw va Pəl: “Ka zləbā gha ta dzaa dzəmbə məlmə Zherəwzalem, a mēndi dzaa sla ngwəvə na mbəbā kwa kwəmee na?” pən ngəci. ²¹ Ma kə Pəl na: “Awə, kwa kwəma mazə tsaa sləkə hidī ka *Rəm gwanashi kə ngwəvə vaa slava bay” kə. Dza mba'ee gəzānshi kaa mbəzli, a mēndi ndəghwə kwa fərshina, ma nzee dza ta pəmanci kaa mazə ka Rəm dzaa nza, pən» kə. ²² Ma kə mazə Agəripa kaa Fesətəse na: «E dī favə kwəma ntsa va, yən də'wə ghən tsee kwərakwə di» kə. Ma kə Fesətəse na: «Ndəghə həzlimə ghənzə tsəgha, a gha taa favə» kə.

²³ Ma tə way pi ki, mba'a kar Agəripa ghəshi lə Berənise pəhəkəvashi, lə mbəzli tə səəbə shi, mba'a ghəshi dzashiy dzəmbə ciki basəva ghəshi lə mezhizhə ka sawji, mba'a mbəzli tə slən mbə məlmə. Dza ngwəmna Fesətəse ki, mba'a ghwənashi mbəzli ta har Pəl. ²⁴ Ma kə Fesətəse, sa səkəkəy Pəl na: «A mazə Agəripa, ghwəy lə mbəzli tikə ni gwa'a, ntsa nay

ghwøy tsay, ka sækø vøya, yøn mbø Zherøwzalem, ka sækø vøya, yøn tike sækøshi ka Zhøwifø gwanashi ta kwøma køn. War gha pøesliti, kø ghøshi kaa ngøra. ²⁵ A na neyey, nashi shiyee gar pøesli møndi ti shiw. Ma sa nø na dè wø ghøn tsa ci: “Kwa kwøma mazø tsaa sløkø hidí ka Røm gwanashi kø ngwøvø vaa slava” køy. Va tsøgha dèe pømøø dzøghwa kwøma mazø ka Røm tsa va. ²⁶ Ya tsøgha nzø ki na, a nata kwøma kee tsaslanaghø kaa mazø kwasøbee dzækøn kwøma ciw. Va tsøgha nø ya pømøkee dzøghwa kwøma ghwøy, kwatama dzøghwa kwøma gha bay, gha mazø Agøripa, nda nzee kwøma vø kwøma kee tsaslanci løy hwøm sa ka gha njøditi kwøma va vø. ²⁷ Sa nzana, kwøma kama ghøn ti na pømanci ntsa pøhøpøhø tsa tsøtsø kaa ndø, kala cinti sløkar tsa kwøma kësøti møndi ntsa va ti møndi kaa ngøci vøya na nee” kø.

26

Pøl gøzø: «Føti vøyaw» kø, kwa kwøma Agøripa

¹ Ma kø Agøripa kaa Pøl ki na: «A Pøl, a kwal va gha nana ta gøzø kwøma køn ghøn tsa gha» kø. Dza Pøl tsøgha kafø kaføti døvø ci, ta bø gøzø kwøma. Mad ghøci ta gøzø kwøma køn ghøn tsa ci ki: ² A kø na: «A mazø Agøripa, e vøshira dalala, sa kwømavee kwal tsaa gøzø kwøma køn ghøn tsee ndatsø kwa kwøma ghaa dzækøn kwemer kësøtøra *ka Zhøwifø ti shi gwa'a gwa'a! ³ Ma gawee gøzø sava tsøghay, sa nzana, øke' gha sønata kwøma jiji ka Zhøwifø, lø kwøma tsa ghøpø tsa shi njasa nzana gwa'a gwa'a. Va tsøgha cø'wøñee, a gha sø'wa fø ghøn ta kwømee na wøzø.

⁴ Øhøtiy, a ka Zhøwifø sønay nzøy tsee njasa niy nzana kwatana, ghala yøn zøghwøra. A ghøshi sønay njasa niy nza nzøy tsee mbø hwøhwø tsa ghøy, va mbø mølmø Zherøwzalem gwa'a. ⁵ A ghøshi sønara ndimndim tsee. Ghøshi køø dïy, a ghøshiy mbay gøzøkøvøri kwøma nzøy tsee njasa niy nzee mbø *ka Farisahi, mbøzli nø møndi, ghøshi na mbøzli slar slar ni, kø møndi tø nøw kwøma Hyala ghøy. ⁶ Avanashi ka Zhøwifø haratøra tø ngwøvø, tø mbørkø sa føyee ghøn tsee gøzlinjø ta kwømaa niy gøzanakøshi Hyala møni nzø kaa jijihimmø. ⁷ Hwøhwø tsa mbø hwølfø ka Zhøwifø va møy lø bakø tsay, ta kwøma va føy ghøshi ghøn tsa shi gøzlinjø. War ta sækø dza vøghwø tsa dza kwøma vaa møniva ti, kø ghøshi. Va tsøgha nza ghøshi, war mbø ghøra sløni Hyala, havøghwø lø høvir gwa'a. Ava war tø kwøma ghøn tsa fee ta kwøma va tsøgha kwørakwø, kësøra ka Zhøwifø ki, mazø Agøripa sana! ⁸ A nø yay, wa shi dï ma ghwøy va zløba, ghwøy ka Zhøwifø, a Hyalaa mbay zhanakati ndø mbø møti, pø ghwøy tay?

⁹ Yøn dè wø ghøn tsee kiy, kwagwa'a niy tøkøtee, va dza lø tsamaba kwal, ka zamti sløn tsa Yesøw ndø ka Nazaretø, pøn. ¹⁰ Ava ghønze na kwøma mønøhwø ya mbø mølmø Zherøwzalem. Danj niy kasaghwee mbøzli Hyala kwa føreshina, sa ka mbøzli dikø dikø ni mbø *ka ta Hyalaa ndara kwal tsaa møni tsøgha. Ghala vøghwø tsa ka møndiy dï bøkøwøshi na, dza kwa bøla mbøzliy dï bøkøwøshi kee nza kwørakwø. ¹¹ Kee dzay, ka dza ta sanshi ngøra'wø mbø ceker ka ka Zhøwifø bæsøva mbø shi, ka dzøghø mananshi gwølanj, ta mbø ghøshiy tsøørø sløn tsa Yesøw, pøn ni. Tøørøw niy tøhøy nøfø tsee, ta sanshi ngøra'wø, pøkw ka søvøri mbø Zherøwzalem dzømbø nihwøti mølmøhi, ta palashi.

12 Ma tə nahwəti vici na, mba'ee madira ta dzaa dzəmbə məlmə Damasə, sa ndara mbəzli dikə dikə ni mbə *ka ta Hyala va kwal. 13 Ma yən kwa kwal mbə dza ge'i ge'i vici kwa ghən ki na mazə na, nighee na waŋ pi məniy səəkə mə ghwəmə tifa, daw sa vici va mbərə tsa ci, dza tsəbə tsəbayŋəy, lə mbərə, ghəy lə mbəzli nza ghəy va li shi. 14 Dza ghəy gwanəŋəy, na'i ghəy shikəŋəy dzəti hidī. Ma fee na, məli ndə mbə gəzəra kwəma kwa kwəma ka *Ebərə, a kə na: "A Səwl, wa shiy mənishi ni sara gha ngəra'wə tay? Ma ghay, ta kwəməvə ngəra'wə dza gha gəm mbə zhini ghən tsa gha tsa, nja məcar tsaa sa ngəra'wə va, mbə zhini ghən kaa ntsaa kəsə zə'wə mbə kəshən ci" kə. 15 Ma pən na: "Wa ndə nza gha kia, Ndə sləkəpə?" pən. Ma kə Ndə sləkəpə na: "Yən na yən Yesəw tsa sancī gha va ngəra'wə, ya tsəgha sara gha ngəra'wəy. 16 Sati garəŋa. Sa tsahwəree tsa ngəŋa sanay, ta məntəŋa ka ndə ghərada sləni nə ya. Ta mbə ghaa dza ta gəzə shi nashi gha ni ndatsə kaa nihwəti mbəzli, mba'a shi dzee zhiniy ciŋa taa nza fa. 17 Ta mbəlikəvəriŋa dzee dza mbə dividivi ka Zhəwifə, lə mbə dəvə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dzee ghwəniŋaa dzəmbə shi taa nza gwa'a. 18 Ma ghwəni tsa ghwəniŋee tsaa dzəmbə shiy, a gha dza ta ghwənami mətəb shi, ka zhəghəkəshi zhəkə mbə kwəshiy dzəmbə waŋ pi, ka bəkəvəriŋi mbə dəvə *ndə jaka tsa Hyala, ta dzəvəgha Hyala nə ya. Ta mbə ghəshiy kwəməvə pəli jikir tsa shi, sa ka ghəshi ndara nefer shi. Mba'a ta mbə ghəshiy kwəməvə tsa shi pi nzəy mbə mbəzli Hyala" kə.

19 Ma sa gəzəkəvata kwəma va ngəra tsəgha səəkə mə ghwəmə ki na mazə Agəripa na, zlay danta fətee nee kiw. 20 Dzee tapə yən ghati gəzanshi kwəma Yesəw pərba kaa mbəzli mbə məlmə Damasə, dzəghwa taŋ ka dzəmbə Zherəwzalem, farva tsee mbə Zherəwzalem na, ka gəzə kaa nihwəti mbəzli tə hidī ka Zhəwde gwanashi, ka kəni kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ma pən kaa kwəma gəzanshee kaa mbəzliy: "Zhəghətim nzəy tsa ghwəy, a ghwəy nəw Hyala, ka məni kwəmaa dzaa cipə, a ghwəy zhəghanti nzəy tsa ghəy, kə" pən. 21 Ava war tə kwəma va kəsəra ka Zhəwifə, sa kəsara ghəshi yən mbə *ciki Hyala. Ka pəla kwal tsaa pəəslira ghəshi. 22 Dzəghwa Hyala ki mba'a ndəghwətəra, ma nay gha yən tifa tə ghwəməra pa' ndatsə sana, ta gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzli gwanashi, ndərəzhi, lə mətikwəkwər gwa'a. Na neyey, gəzəhwə nahwəti kwəmee mbə kwəma va kala war kwəma gəzəkə *Məyizə ghəshi lə ka gəzə kwəma Hyala mbərədzəw. Shiy niy gəzəkə ghəshi, tsa' dza ghəshiy məniva, kə ghəshiy, ghəshi na shi gəzee kaa mbəzli. Shiy niy gəzəkə ghəshi va gəzə yay: 23 Ta sahwə ngəra'wə dza *Kəristəw Ntsa tivə Hyala. Sa ka məndi pəəslitiy, ghəci dza naa ghaa zhakati mbə məti, mbə mbəzliy bəkəwəshi zhini ghəci dzaa gəzanshi kwəma waŋ pi tsaa dzaa mbəlitiŋi kaa hwəlfə ghwəmmə, ghwəmmə ka Zhəwifə, mba'a kaa nihwəti mbəzli tə hidī gwanashi, kə ghəshi niy ni» kə.

Pəl gəzanci kaa mazə Agəripa, a ghəci yivə kwəma Hyala

24 Ma Pəl mbə gəzə kwəma va, ta kamti kwəma kən ghən ci tsəgha ki na, tapə Fesətəsə ta gəzanci kwəma zlanzlan, a kə na: «Kwəma gəzə ke ngəriy gəzə ghaw! Ma jangə jangəŋa gha na danjay, shiy zhini naa fambəŋa mbə ghən tsa gha» kə.

25 Ma kə Pəl ngəci na: «Yənəy, ndə lə məhərli ci nzee, Fesətəsə ntsa difədibə tsa. Ma kwəma gəzee nay, kwəma lə məhərli wəzə na, katanj

ghenzø. ²⁶ Ma na mazø Agøripay, aa sønata kwøma va wøzø, va tsøgha, e mbay gøzanci kwømaa dzækøn kala gwørsø ma. E sønay, nihwøti shiy mbø shi va kala sønashi ghøci kwøtinj kwøtinj tsa shiw. Va sa nzanay, kwømaa mønta mbømbø na, tar bøla naw. ²⁷ A mazø Agøripa, yivø gha, tsøgha na kwøma gøzøkø ka gøzø kwøma Hyala katanj pø gha na? E sønay, mbø yi nza gha tala» kø. ²⁸ Ma kø Agøripa kaa Pøl na: «A Pøl, war jøwø tøre na, gha dzaa møntøra ka ndø nøw Køristøw sa» kø. ²⁹ Ma kø Pøl kaa zløbanci na: «Ya war jøw tøre na, ya ta føcahwøti nay, ma yøn na nee na, war Hyala na sa cø'wee, a gha mbøø mønija njasa nzee tsa. Kwataka tø gha cø'wee Hyala baw, lø ta nihwøti mbøzli tikø ni gwanashi, a ghwøy nza gwananjwøy ghwøy ghwøy shiy fa kwøma gøzee na njasa nzee tsa. Nanzøy, cø'wø Hyalee ta nza ghwøy kwa dønjw njasa nzee tsaw» kø.

³⁰ Dza kar mazø ghøshi lø ngwømna mba'a Berønise lø mbøzli nza ghøshi li shi gwanashi tifa, mba'a ghøshi satishi ta dzashi. ³¹ Ma sa søvørihi ghøshi tø ngwøla na, tapø ghøshi ta gøzø kwøma kwa jipø shi, ma kø ghøshi na: «Ma ntsa vay, kwøma bøzamti na tifa ya jøw nze gar pøesli møndi, ya gar fø møndiy dzøghwa førshinaw» kø ghøshi. ³² Ma kø Agøripa kaa Fesøtøse na: «Ntsa tøbø møndiy pølay na ntsa nza, ghøci kalaa pøla dzaa dzøti ngwøvø kwa kwøma mazø tsaa sløkø hidfi ka *Røm gwanashi nza sa» kø.

27

*Møndiy kafø ta bø Pøl dzømbø mølmø *Røm*

¹ Ma sa tarøkø møndi kwa kwambøwal dza ghøy ta dzaa dzøti hidfi ka Itali, kø møndi ki na, mba'a møndi fanambø kar Pøl ghøshi lø nihwøti mbøzli køesøti møndiy dzømbø døvø Zhøliyøse. Ma Zhøliyøse tsa vay, dikø tsa ka sawji bøløkø na. Ka sawji mazø tsaa sløkø hidfi ka Røm gwanashi, kø møndi ka sløn tsa kaa sawji va. ² Ma sa pømøvønøy na na, mba'a kaføy lø ghøy kwa kwambøwal ka Adøramitø. Kwambøwal va na, dzar mbø mølmøhi ka kwambøwal garø tø hidfi ka Azøy ghønzø taa dza. Pø ghøy ka dzanjøy kwa ki. Mba'a Aristarkø ntsaa søkø tø hidfi ka Masedøyan mbø mølmø Tesalønikø kwasøbø ghøy. ³ Ma tø høzlimø na, ndøs ghøy tsøhønøy mbø mølmø Shidanjw. Dza Zhøliyøse sa nzana mbø mananci wøzø hwør ghøci kaa Pøl, mba'a zlanay kwal a ghøci dzaa dzøvøgha madigahiy, nza ghøshi mbøø mananci shi dza naa di.

⁴ Ma sa madinjøy ghøy tifa na, mba'a ghøy dzarnøy vøgha nihwøti hidfi tø jipø yam, sa nij viy safø dzømbø kwøma ghøy, Shipø, kø møndi sløn tsa hidfi va. ⁵ Dzøghwa mba'a ghøy tanjønøy dzøvøri tø kwøfaa kørkøva ma ndøkøwø ndøkøwø vøgha mølmø Shilishi lø Pamfili. Mba'a ghøy tsøhønøy mbø mølmø Mira, tø hidfi ka Lishi. ⁶ Ma tifa na, mba'a dikø tsa ka sawji bøløkøwø kəsata kwambøwalø dzøti hidfi ka Itali, sa ka Alekəsandøri ghønzø. Dza na mba'a faghwanjøy kwa. ⁷ Ma sa kafønøy ghøy tifa ki na, vici ðanj ghøy mønti mbø dza sahø. Ngahø ngahø ghøy tøtørevø tsøhønøy mbø mølmø Kønide. Ma sa damøtønøy safø ta dza kwa kwøma slarø na, mba'a ghøy dzarnøy ta møtsøni nihwøti hidfi tø jipø yam, Køretø, kø møndi kaa sløn tsa shi, njasaa dza kwa mølmø Salmøne. ⁸ Dza ghøy ki, mba'a ghøy tøtørevø tanj, ngahø ngahø tsøgha. Dza ndøs ghøy tsøhønøy tø pøtsa nø møndi, «Pi døkø kwambøwaler tsa wøzø tsa» kø møndi. Ndøkøwø ndøkøwø vøgha mølmø ka Lashe.

⁹ Ma sa nzana, tərəŋw ghəy dzamti vəghwə mbə dza va ki na. Jikir dza kwa kwəma mənta lə kwambəwal. Sa nzana, mba'a vəghwə tsa ka məndiy məni səwmay tsa *ka Zhəwifə ti kərəy. Sa nzana tsəgha ki na, dza Pəl ka gəzanshi kwəma sənata na dzaa məniva naci ki. * ¹⁰ Ma kə na: «A mbəzlee, ma yən nighəy, ta məniva dza shi gəmgəm ni, jikir jikir shi, kwa kwəma dzaa nza. A dza kwəma vaa nza war kəray kwambəwal lə shiy dzaa zashi kwa tala baw, lə ghwəmməshi də'wə ghən tsa ghwəmmə gwa'a dza naa nza mbə» kə. ¹¹ Ma dikə tsa ka sawji naci ki na, war fafa kwəma ndə kabə kwambəwal ghəshi lə ntsaa sləkə kwambəwal va ghəciy fa kən kwəma gəzə Pəl va. ¹² Ma sa kama pətsa ka kwambəwal vaa garə ti tə pətsa va wəzə gar nzəy kwambəwal ti həfəghwə na, war dza kwa kwəma d'əŋ tsa mbəzli kwa kwambəwal mawti. Sa nzanay, pətsa garəŋəy ghəy va ti na, pi wəzə na ta dəkə kwambəwal həfəghwəw. Va tsəgha niy dī ghəshi dzaa dzəmbə Fenikəsə, ta kəramti fəghwə ghəshi gar mbay. Pətsa vay, pətsa ka məndiy dəkə kwambəwaler ti, tə hidī ka Kəretə zhəkə ləy mətsəni njasaa dzəghwa məkwi, kala nighə hidī dzatidzə ni va ka məkwi na.

Van ndə safə kən kar Pəl tə kwəfaa kərkəva ma

¹³ Ma ghalaba ki na, mba'a safə tsaa səəkə njasaa dzəmbə həci ghati viy jəw jəw. Ma kə ghən tsa shi na, nja na ghəy kwəmavə kwəmaa niy dī ghəy va, kə ghəshi. Mba'a ghəshi mbahəkəmə tsahi ka ghəshiy garə kwambəwal li shi, mba'a ghəshi waslavəghavashi ndəkəwə ndəkəwə vəgha həlbə tsaa dzəvəgha hidī ka Kəretə. ¹⁴ War ghwəla jəw tsəgha na, 'wakəvə safə tsa tərəŋw tərəŋw tsa, nza'jəw səəkəy, səəkə mə dəlegwigwi hidī tə jipə yam. Safə tsaa səəkə ləykə kwa ghwəmə, kə məndi ka slən tsa ci. ¹⁵ Ma sa səəkə naa tsanavə dəməzəl kaa kwambəwal na, gwa'a kala zhini kwambəwal mbay zhananati ghən ghwəla. Mba'a ghəy zlanay ghən tsa ghəy kaa safə tifa ki, ka tsəkwə kwambəwal ghəci. ¹⁶ Dza ghəy ki mba'a ghəy dzarəŋəy vəgha nihwəti hidī tə jipə yam, shi har məndiy Kwada, ghəshi mərshi naa kəlatəŋəy. Ma tifa ki na, mba'a ghəy mbəlavə zləghwəvə kwambəwal jəw na ngahə. ¹⁷ Ma sa zləghwəvə ka kabə kwambəwal na jəw naa dzəghwa na dikə na va na, tapə ghəshi ta pəla kwal tsaa mbəli na dikə na. Dza dəzletsəbə ghəshi pahati zhi'wə'wə ti. Ma sa hazlənishi ghəshi va dzashiy dzəmbə ndarghə tə miy kwəfaa kərkəva ma, ge'i njasaa dzəvəgha həlbə tsa hidī Libiy na, mba'a ghəshi fambə tsəm tsa shəndəkə tsa, ta kəəti kwambəwal va safə, ka tsəkwəshi safə tsəgha ki.

¹⁸ Ma sa nzana war ə safə tsa vaa gaganəy ki, way pi tə həzlimə na, mba'a ghəshi ghati shikə shi kwa kwambəwal dzəmbə yam. ¹⁹ Zhəkəvəri ba na, tapə mbəzliy nighəə dzəkən kwambəwal ta ndaka shiy gwəma kwambəwal dzəmbə yam, lə dividivi shi. ²⁰ Vici d'əŋ ghəy mənti, kala nata ghəy va vici, va sasərkəwə nze. War ma van na, ghwəlay mbə kəkədinəy lə bərci ki, zhini ghəy təkə, ta mbəlinəy dza ghəy, pə ghəy ghwəlaw.

²¹ Ma mbəzli kwa kwambəwal va ki na, mba'a ghəshi hishi kala zəməhwə shiy. 'Wakəvə Pəl gar garəy kwa jipə shi. Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzlee, a ghwəy niy təbəə favə kwəmee nza, mbala mbə hidī ka Kəretə niy nzəyəmmə ghwəmə nza, ci ghwəmmə mbəlimmə va tsatsa

27:9 27:9-10 2Kwər 11:26 * **27:9** 27:9 Səwmay tsa vay, tə kwa kərnī vici kwa məslefa tir ka məndiy məni. Ləy hwəm vici va pa' tə kwa mahkana tirəy, kar məndiy mbay dza lə kwambəwaləw. Sa nzanay, tərəŋwəy ka safəə viy. **27:18** 27:18 Zhəwnasə 1:5

ngōra'wē nza, ci shi ghwōmmē ni shakamti ghwōmmē tībashi nza. ²² Ya tsōgha nzō sana kiy, ē gōzanwōy ya, ka dza her ghwōy ma, sōnzōnvay, ndē tība mbē ghwōy ya kwōtīj nzō mba'a dzaa mōtīyōw. War kwambōwal kwōtīta na saa dzaa nza bōtē. ²³ Sa nzanay, a Hyalaa slōwara, Hyala ghōrantee slōni ghōwnīkōra ndē kwal tsa nzō, mba'a sōekōē garay vōghee mbē vōrdī ndatsō na. ²⁴ Ma kō ngōray: “A Pēl, ka hazlōni gha ma! A Hyalaa dī ghaa tsōhōjā tē ngwōvō kwa kwōma mazō tsaa slōkē hidī ka *Rēm gwanashi. Ta mōntōjā wōzē hwēr tsa nzō dza na, mba'a taa mbōlōtī piy tsa mbōzli kwa kwambōwal ni kwasōbō gha” kō. ²⁵ Va tsōgha nō ya kiy mbōzli yay, ka dza her ghwōy ma. Ma Hyalay, ya wa kwōma gōzōkōra na va, ta mōni dza na, kōy, e sōnay war tsōgha dza naa mōntī. ²⁶ Nanzō kiy, tō hōlbē tsa nihwōtī hidī tō jīpō yam dza safōē bōzlōyōmmē» kō.

²⁷ Ma tō kwa mōj lō fadā vōrdī ghōy na, war mbē yīsōjōy safō tsa va tsōgha ghōy dzōy tō kwōfa Mēdītōrane. Ma mbē yam vōrdī hōvir va na, njasa kōtīva ghōy dzōvōgha hidī, ka kabō kwambōwal vaa nīghō. ²⁸ Dza ghōshi mba'a ghōshi bōvō hakwō tsa pōhōtī ghōshi tō ghwēr ndōghaghō, ta nīghō hwēr ta kwōfa. Ma sa nīghōtī ghōshi na, mba'a ghōshi kasay hwēr tsa tī shī, basa bakō mōtsōkō dōghōsōtī. Zhīni mba'a ghōshi kōtīvō dza jōw. Ma sa kōtīvō ghōshi dza jōw na, basa mōj lō cīfō ghōshi kasay hwēr tsa tī shī. ²⁹ Mba'a ghōshi hazlōni shī va nōghōtaa kwambōwal ghāvō tsambōvata mbē kōlbahī. Dza ghōshi mba'a ghōshi faghwa tsahī fadō dzōghwa kwōfa zhōkō lōy hwēm kwambōwal. Dzōghwa mba'a ghōshi garōtī kwambōwal tība. Ngahō ghōshi nīghō wali tsa pī. ³⁰ Dza ka kabō kwambōwal va, ka pōla kwal tsaa hwōshī. Dza ghōshi mba'a ghōshi bōkōghwa na jōw na kwambōwal dzōtī ghōn yam. Sa bōkōghwa ghōshi na, dza ghōshi ka pōla tsōhwōlī, njasa dza ghōshi ta ndōgha tsahī latība latība tō kwōma kwambōwal ghōshi mōntī. ³¹ Ma kō Pēl kaa dīkō tsa ka sawjī bōlōkwō nī, lō kaa ka sawjī gwanashi nī na: «Nay ghwōy na, war mba'a kō mbōzli nī dzashi tīkō kwa kwambōwal nay, ka mbōlījwōy ghwōyōw» kō. ³² Sa gōzōkō Pēl tsōgha na, dza ka Sawjī kaa zō'wō pōhōtī mōndī va kwambōwal jōw na lī, piyōj ghōshi slantī, mba'a ghōshi zlatāa dzata.

³³ Ma ghōshi mbē ndōghō wali tsa pī ki na, dza Pēl ka gōzānshī zōmō shīy, kaa ngōshī gwanashi. Ma kō kaa ngōshī na: «Avanay ndatsō mōnīva kwa mōj lō fadō vīcī ghwōy mbē ndōghō mbōlījwōy, kala zōhwō ghwōy ya waba. ³⁴ Va tsōgha cō'wōjwōy ya, a ghōy zōmō shī zōmō va ma ghwōy, shīy dza mbōlītōjwōy. ē gōzanwōyēe dība, ndē mbē ghwōy mba'a dzaa zata, ya sōtī mbē ghōn tsa cīw» kō. ³⁵ Ma sa gōzōkō na tsōgha na, dza na lāj bōvō pēj, mba'a mananati 'wōsa kaa Hyala kwa kwōma shī tība gwanashi. Dza na mba'a ngāvōrī, mba'a ghātī zōmō cī. ³⁶ Dzōghwa kī mba'a her shī dzōghwashī gwanashi. Ka zōmō shī zōmō ghōshī. ³⁷ Ma dāj tsa ghōy kwa kwambōwal va na, a ghōy mōntī ndō dīwōy bakō, mba'a mbōrfōj mōtsōkō kwājti ghōn kōn. ³⁸ Ma sa zōmōhwō ghōshī shīy, ka ngōslīshī na, mba'a ghōshī shōkambō nihwōtī shī kwa kwambōwal dzōmbō yam nōghōtaa ghōnzō mōnī shōndōkō.

Njasa 'yambōvata Kwambōwal mbē ndarghō

³⁹ Ma sa kōrōy pī kī na, mba'a ghōy nashī ndarghō kwa kwōma ghōy. Sōnay pōtsa nza ghōy va tī ka kabō kwambōwalōw. Dza ghōshī mba'a ghōshī vōrghōvō pōtsa vōgha hōlbō, mba'a ndarghō njā tājā nī. Ma kō

ghən tsa shi na, ta dza ta garəti kwambəwal ti shi ghəshi gar mbay, a kə ghəshi. ⁴⁰ Dza ghəshi pəli ghəshi palamti tsahiy garə kwambəwal zlashi kwa yam lə zhi'wə'wə pəhə məndi shiy kabə kwambəwalta ghəshi pələmti ghala pətsa va. Mba'a ghəshi kafakati shi nja gamta'wal ni va, ka pəhəyshi kwa kwəma nɔə, ta mbə safəə tsəkwəshi. Dza ghəshi ki, ka dzaa li tsəgha tsərəə dzəti kwəma ndarghə va. ⁴¹ Ma ghəshi mbə kwal ki na, mba'a ghən tsa kwambəwal njəfambəvay mbə ndarghə tsəkwəkə yam. Dza pəz kəsəta, kala mbay ya kwəfəghə nɔə ghwəla. Kə bəla ləy hwəm mba'a wəwəredita sa vədəməva yam dzəmbə lə bərci.

⁴² Dza ka sawji ka dī bakwamti mbəzli kasanavəshi məndi va ta bəshiy dzəti hidī ka Itali gwanashi. Va nəghətaa tsəhwəti ndə mbə shi ya kwətiŋ mbərəhwə dəzlə hwəy. ⁴³ Dza dikə ka sawji ka *Rəm bələkwə, sa dī na mbəliti Pəl, mba'a damətishi va məni njasa təkəti ghəshi va. Dza na mba'a gəzanshi kaa mbəzliy mbay mbərə dəzlə a ghəshiy zliy dzəti yam ta tanəshiy dzəvəri həlbə. ⁴⁴ Ka ma nza niy tərmbə nəw shi məba'wə məba'wə tə gəzłəmbə, lə dzar tə bəla shəghwə kwambəwal, shiy tərmbə jəw jəw ni. Ava tsəgha kwəməvə ghəy tanəjəy gwanəjəy dzəti həlbə kwəriŋ, kala shiy məntəjəy tifa.

28

Pəl tə nihwəti hidī tə jipə yam, Maltə

¹ Ma sa tsəhəjəy ghəy tə hidī tə jipə yam va kwəriŋ ki na, mba'a məndi gəzanəy, Maltə na slən tsa shi, kə məndi ngəjəy. ² Ma ghəy tə hidī va na, dza van mba'a ghati nɔmə, ka mənipə tasli tərəjəy. Dza mbəzli tə hidī va, shiy gəzə ma kwəma ka *Gərekə, mba'a ghəshi məntəjəy wəzə hwər dalala. Ka'wə ghəshi ka'wətəjəy, mba'a ghəshi pəhəyŋəy ghwə tərəjəw. Ma ghəy mbə bəghəzli ghwə va na, ³ dza Pəl mba'a kwasəvə kwasəhəbi ta fə shiy dzəti ghwə. Mbalaa na tsapə mbə shiy. Dza tsapə va mba'a səvəriita mbə shiy sa favə na ghətəghətə tsa ghwə. Dza na mba'a həcanti Pəl tə dəvə ci. ⁴ Ma sa nay mbəzli mbə məlmə va shishi tsa va həciti Pəl, war zanəy ghəci tə dəvə ci tsəgha. Ma kə ghəshi kwa jipə tsa shi na: «Ma ntsay, ndə bəkwə mbəzli na. Sa nzana ya tsəgha mbələkəvay na tə yaməy, zləbati pəlay ntsa va ngwəvə Hyala ta nza ghəci tə ghwəməyəw» kə ghəshi.

⁵ Dzəghwa Pəl naci, məs məsati shishi tsa va tə ghwə. Kala zhanci shiy ya jəw tsətsə. ⁶ Ma kə ghən tsa shi na, war ta pə dza dəvə ci va ya njaa, aw bay na, mba'a dzaa tərəy, ka mətiiy, kə ghəshi. Ma sa nzata ghəshi nza tərəjəw, kala nashi shiy mananci kaa Pəl ghəshi na, zhini tərəd ghəshi zhəghanti gəzə kwəma, ma kə ghəshi na: «Kay ntsay Hyala na» kə ghəshi.

⁷ Ma pətsa nza ghəy va ti na, ndəkwə ghəci lə ghi tsa ndə hidī tsa dikə tsa tə hidī tə jipə yam va. Slən tsa ci na, Pəbəluyəsə. Dza na ka'wə ka'wətəjəy lə wəzə. Vici mahkan ghəy mənti kəghi tsa ci. ⁸ Dzəghwa ghalaba na, gwərapəy dəy Pəbəluyəsə kəghi tsa va va təlīmə, lə va ka tərəkəwə. Dza Pəl mba'a dzəmbəy dzəmbə ciki tsa ndə zəlghwə tsa va. Sa dzəmbəy na naa, mba'a cə'wakən Hyala kən, mba'a fanakən dividivi ci. Sa mənti Pəl tsəgha na, dza ntsa va mba'a mbəluy. ⁹ Ma sa mənta nava kwəma tsəgha na, mba'a nihwəti ka zəlghwə tə hidī tə jipə yam basəkəvashi, mba'a ghəshi mbəlishi kwərakwə. ¹⁰ Dza ghəshi tə mbərəkə kwəma va ki, tərəjəw ghəshi fati bama tə ghəy. Ma sa madī ghəy ta dzanəy dzəghwa

kwambəwal ta dzanjəy na, mba'a ghəshi ngavənjəy shiy gar məkənjəy mbə dza ghəy va.

*Kafə tsa Pəl mbə Maltə, ta dzəmbə məlmə *Rəm*

¹¹ Ma gha ghəy mađi tıbay, sa mənti ghəy tir mahkan. Sa kafə ghəy na, mba'a ghəy dzanjəy kwa kwambəwal ka Alekəsandəri, sa niy warə na fəghwə tə hidı tə jıpe yam va. Lamba ti na, slən tsa Diyəsəkwərə. ¹² Dza mba'a ghəy tsəhənjəy mbə məlmə Shirakwəsə. Mba'a ghəy mənti vici mahkan. ¹³ Sa mađi ghəy tıba na, ka dzar vəgha həlbə vəgha həlbə, dza kwəđim ghəy tsəhənjəy mbə məlmə Rejə, tə miy həlbə ka Itali. Ma tə həzlimə va na, mba'a safə tsaa səəkə njasaa səəkə kwa həci ghati viy wəzə, jəw jəw. Bakə vici ghəy mbə dza na, ndəs ghəy tsəhənjəy mbə məlmə Pəzəl. ¹⁴ Ma mbə məlmə va na, mba'a ghəy kəsashi nihwəti ngwarməmə mbə nəw Yesew. Ka cə'wənjəy ghəshi ta mənəhwə ləwma kwətiŋ ghəy li shi. Ava tsəgha mađinjəy ghəy ta dzəmbə məlmə Rəm. ¹⁵ Mba'a ngwarməmə mbə nəw Yesew mbə məlmə *Rəm favə mbə səəkə nza ghəy, kə məndi. Ma sa favə ghəshi na, mba'a ghəshi səəkəshi ta ka'wənjəy. Pa' tə ləwma Apiwəsə lə mbə geshikiki ka məndiy fə mbələfemer mbə shi mahkan ni tıba. Ma sa nashi Pəl tsəgha na, dza na ka mananta 'wəsa kaa Hyala. Mba'a nəfə tsa ci kwəməvə bərçi tıba ki.

*Gəzə kwəma Pəl mbə məlmə *Rəm*

¹⁶ Ma sa tsəhənjəy ghəy mbə məlmə *Rəm ki na, mba'a məndi zlanay kwal kaa Pəl a ghəci nzəy kəy tsa ci ghi, mba'a ndə sawji tsaa dzaa ndəghwə. ¹⁷ Ma ləy hwəm vici mahkan na, mba'a Pəl harkə mbəzli dikə dikə ni mbə *ka Zhəwifə mbə məlmə *Rəm. Ma sa basəshi ghəshi ki, ma kə ngəshi na: «A ngwarməhira, avanay yənəy, mənti kwəma jikir nee ya kaa hwəlfə ghwəmmə, ya dzar kwa kwəma jiji ghwəmmə niy nza kiw. Dzəghwa məndi tsəgha təgəm ki na, mba'am kəsətəra mbə məlmə Zherəwzalem, mba'a məndi banavəra kaa ka Rəm. ¹⁸ Ma sa banavəram kaa ka Rəm na, dza ghəshi mba'a ghəshi njəđiti kwəma va vəya wəzə. Kala kəsata fəti ghəshi tar kabakee gar pəsəlira məndi. Mba'a ghəshi niy dı pəlara. ¹⁹ Ma ka Zhəwifə na, kala zləba ghəshi məndiy pəlara. Ma sa nzana ki kala zləba ka Zhəwifə məndiy pəlara na, nay tsahwəti kwalee ta kəđamti kwəma va, kala təđi nzə səəkə tikə ta basə va mazə tsaa sləkə hidı ka Rəm gwanashi nee kiw. Səəkə tsee va lə kwəma va dıbay, məniy na nja ta bə fəti kaa mbəzli mbə hwəlfə yaw. ²⁰ Ava ghənzə na kwəma dəwənjəy ya ti, ta mbəə gəzəhwə kwəma lə ghwəy. Sa nzanay, war tə sa nəwee ntsa fəy ka Zhəwifə ghən tsa shi gəzliŋə ti kəsaghwara məndi kwa fərshina» kə.

²¹ Sa gəzamti Pəl kwəma ki, ma kə ghəshi ngəci na: «Na na ghəyəy, səəkə ka Zhəwifə tə hidı ka Zhəwde tsaslikənjəy zliyaa dzəkən kwəma ghaw. Ya səəkə mbə ngwarməhimmə mbə məlmə Zhəwdey, səəkə ndə nza tıba va kwətiŋ mba'a sləkənjəy kwəma gha, ya ka gəzəkə *kwəma jikir naa dzəkən ghaw. ²² Ma nanzəy, a ghəy dı ghaa gəzəkənjəy kwəma təkə gha də'wə ghən tsa ghaa dzəkən kwəma va. Sa nzanay, a ghəy sənay, ya pa' kwəməbay, tərənjw ndərə məndi kwal tsa nza gha tsa kwa» kə ghəshi. ²³ Sa gəzamti ghəshi kwəma va na, dza ghəshi mba'a ghəshi slanavə vici dza ghəshi zhiniy səəkə ti kaa Pəl.

Ma sa səkəta viciy niy slati ghəshi va na, mba'a ghəshi səkəshi dāŋ dzəvəgha Pəl fəcava ki. Sa səkə ghəshi na, mba'a Pəl ghati gəzanshi kwəma, ka gəzanshi njasa sləkə Hyala mbəzli. Ka pəla kwal tsa canakəvərishi njasa gəzəkə zliyahī pəhəti *Məyizə, lə zliyahī ka gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw, ta mbə ghəshiy zləba nəw ci. Ghala mekəshi pa' hetihwer ghəci mbə gəzanshi kwəma va. ²⁴ Dza ki, mba'a nihwəti mbəzli yivə kwəma gəzanshi na va mbə shi. Ma nihwəti na, kala zləba ma ghəshi. ²⁵ Dza ghəshi ka ndaniva tsəgha, kala sləkati kwəma va ghəshi wəzə kwa jipə shi. Ma kə Pəl kaa na kəray na ti ngəshi na: «Aya, avanayəy, kataŋ na kwəmaa niy gəzanshi Safə tsa Hyala va kaa jijihŋwəy lə miy tsa *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala, sa niy nə na va:

²⁶ Mbala, ma pə gha kaa hwəlfə mbəzli niy:

“Ma ghwəyəy, mbə favə kwəma ghwəy dzaa nza lə slimim ghwəy ngar na,

a ka dza ghwəy favə shi dī kwəma va gəzəw.

Mbə nay pi ghwəy taa nza nanzə ngar ka nighə shiy na, ka dza ghwəy nashi shi nighə ghwəy vaw.

²⁷ Sa nzana ma ghwəy ghwəy mbəzli niy,

a ghwəy mənti nefer ghwəy caslakə caslakə,

əntaa kwəma gəzə ndə ngəŋwəy tsə'wə mbə nefer ghwəy.

Ka na'way slimim ghwəy,

əntaa ghwəy dzaa favə dzəghwa slimim ghwəy.

Ka kalay mətəhi ghwəy,

əntaa ghwəy dzaa nata ya wa kwəmaa məniva

lə mətəhi ghwəy.

Shi mənī ghwəy va tsəgha niy,

əntaa ghwəy səkəkə dzəvəghee,

ta mbəlantəŋwəyee” pə gha ngəshi,

kə safə tsa Hyala niy ni» kə Pəl.

²⁸ A kə Pəl kaa ngəshi dība na: «Va tsəgha na kiy, sənay tə ghwəy, ghwəy ka Zhəwifə, ma njana zləba ma ghwəy kwəma dī Hyala va mbəlŋwəy liy, kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə dza məndi ta gəzanshi nana. A ghəshi dzaa zləba na na shi» kə. ²⁹ [Ma sa gəzəkə Pəl kwəma va tsəgha na, mba'a ka Zhəwifə dzashi, kala ngərə ghəpə tərəŋwə kwa jipə tsa shi.]

³⁰ Dzəghwa Pəl ki piya bakə ghəci mənti kəghi tsa bəvə na va ta nzəy ghəci kəy. Ka ka'wə mbəzliy səkəkə ta nighə ghəci kəyba gwanashi. ³¹ Ka gəzanshi ghəci njasa sləkə Hyala mbəzli, ka bānanshi kwəma Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw kala hazlənī ma, kala saa makə tība.

Ava tība kəray Zliyaa dzəkən slōni ka kwal Yesəw ki.

Zliya tsasliiti Pøl kaa ka Røm Kwøma dza ghwømmøø gha sønataa dzækøn zliya na

Ma ghala vøghwø tsa tsasli Pøl zliya nay, ghøci tø hidfi ka Kwørintø na. Ghøci mbø wø kwa mahkana wø ci. Kaa mbøzliy nøw Yesøw mbø mølmø Røm tsasli na zliya na. Ghala vøghwø tsa vay, hidfi ka Røm va niy nza hidfiy gwøramti tø dikø tø hidfi gwa'a gwa'a, sa nzanay, mbø shi niy nza mazø tsaa sløkø mezhizhø tø hidfi gwa'a.

Pøl dø'wø ghøn tsa ciy, niy søkø naa kwømavø kwal tsaa tsøhø mbø mølmø Rømøw (15:20-24). Ya tsøgha nzø kiy, ðanj na mbøzliy niy sønashi na mbø mbøzliy nøw Yesøw mbø mølmø va, sa niy kwømay na li shi tø tsahwøti pi (vøh 16). Mbø zliya na kiy, mbø gøzanshi tsøhø tsa ci mbø shi, ta nighøshi na Pøl kaa ka Røm. Dzøghwa na difay, ka gøzanshi njasa nza mbøzli gwanashi jikir kwa kwøma Hyala, lø njasa mbølitishi na lø wøzø hwør tsa nzø, kala kama tø nøw kwøma pøhøti na njasa ðanashi nihwøti mbøzli va dzar mbø shi. Zhini na difay, ka gøzanshi njasa ka ghøshi nzøy mbø jakøva tsa shi ghøshi mbøzliy nøw Yesøw.

Avanay njasa nøwva kwøma mbø zliya na:

Vøh 1:1-17 Pøl gøzø kwømaa dzækøn Yøwøn kwøma wøzø na.

Vøh 1:18 pa' tø vøh 3 Mbøzliy kamaa ka Zhøwifø lø ka Zhøwifø gwa'ay, mbøzli jikir ni ghøshi va Hyala. Ntsaa ðanavø nøfø tsa ci kaa Yesøw na saa dzaa mbay dzøghwa kwøma Hyala kala hazløni tifa.

Vøh 4 Njasa møniy Abøraham gar dzøghwa kwøma Hyala, sa zløbavø na kwøma gøzøkø Hyala.

Vøh 5 Tø mbørkø kwøma Adam kwømavø mbøzli møti. Tø mbørkø Yesøw ghøshi kwømavø mbølishi.

Vøh 6 pa' tø vøh 7:1-6 Ka dza ghwømmø nzøyømmø mbø jikir sa nzana mba'a Hyalaa møni wøzø hwør kaa ntsa jikir tsaw.

Vøh 7:7-25 Gømgøw na kwøma pøhøti Hyalaw. Ghønzø citømmø na gømgøw tsa kwøma jikir na.

Vøh 8 Sløni ghøra Safø tsa Hyala mbø nefer mbøzliy nøw Yesøw.

Vøh 9 pa' tø vøh 11 Pøl gøzø kwømaa dzækøn mbøli tsa ka Izørayel.

Vøh 12 pa' tø vøh 15 Njasa ka mbøzliy nøw Yesøw nzøy.

Vøh 16 Kwa kørni kwøma Pøl, lø sækwø mbøzli ghønghøn ghønghøn.

Mba'a pø ghwøw di favø kwøma mbø zliya ka Røm na wøzø wøzøy, nza ghwøw jangø nøwøw tsaa dzækøn Adam lø saa dzækøn kwøma pøhøti Hyala, pørbø mbø zliya pørasli sløn tsa shiy.

*Pøl sækwø mbøzliy nøw Yesøw mbø mølmø ka *Røm*

¹ Yøn tsasli na zliya na, yøn yøn Pøl ndø ghøra sløni tsa Yesøw *Køristøw. Hyala harvøra na ta nza ka *ndø kwal tsa Yesøw, mba'a tøravøra ta dzee ta gøzø Yøwøn kwøma nzø wøzø na kaa mbøzli. ² Ma Kwøma wøzø na vay, a Hyala niy gøzøkø ghala mbøradzøta lø miy tsa ka gøzø kwøma nzø. Dzøghwa mba'a møndi tsaslambø mbø zliya nzø tsøgha. ³ Kwøma vay, dzækøn Zøghwø nzø Yesøw Køristøw Ndø sløkømmø gøzø na kwøma. Dzar

kwa nde ngəri tsa ciy, ntsa yakəm mbə takə tsa mazə *Davitə na. ⁴ Ghala pətsa zhanakati Hyala zhakati mbə mətı, lə bərçi Safə tsa nzə dəwdew tsa ki na, mba'a citi nza tsa nzana ka Zəghwə nzə karkar lə bərçi. ⁵ Ava war tə mbərkwə Yesəw Kəristəw pəərətəra Hyala ka nde kwal tsa Yesəw, ta dzaa gəzə kwəma nzə kaa hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə gwa'a gwa'a. A ghəshi mbəə zləbavə kwəma nzə, ka d'anta fəti. Ma nza ghəshi mbəə fal slən tsa Yesəw Kəristəw gwanashi tsəgha ki. ⁶ Ghwəy sana sənzənvay, mbə mbəzli va nza ghwəy kwərakwə, ghwəy mbəzli harvə Hyala va ta mbə ghwəy nzaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidı ka Røm.

⁷ A səkwəŋwəy ya gwanəŋwəy tə hidı ka Røm gwa'a gwa'a, ghwəy ghwəy mbəzli dı Hyala, shi harvə na ta nza ghwəy ka shi nzə. Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndəŋwəy zərkwə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Njasa dı Pəl dza ta nighəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə *Røm*

⁸ Ma kwa tanja kwəma gəzee nana diy, 'wəsa nə ya kaa Hyala lə slən tsa Yesəw *Kəristəw, ta kwəma ghwəy gwanəŋwəy, sa nzana, ya pa' kwəmafə tə hidı gwa'a gwa'a na, mba'ee favə tərəŋwə banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw, kə məndi. ⁹⁻¹⁰ Ya hwəmba cə'wə yay, mbə zəzə kee nzaa dzəkən ghwəy. Mbə cə'wə Hyala kee nza a ghənzə mbəə ndara kwal ta tsəhə mbə ghwəy. Hyalaa kwa ndəgha fəti ta kwəma gəzee va. Hyala vay, lə nəfə tsee kwətıŋ ghərantee sləni, ka gəzə Yəwən kwəma wəzə nza dzəkən zəghwə nzə kwa kwəma mbəzli. ¹¹ Ta na navay, tərəŋwə nzəghəree ta nəŋwəy lə mətsee, nza ghwəmmə dzaa tihəhwə ni ya shi ndara *Safə tsa Hyala dəwdew ni, lə ghwəy, nza ghwəy mbəə kwəmavə bərçi mbə nəw Yesəw. ¹² Wəzəfa nə ya bay, ka mətsəhəra bərçi ghwəy, yən na, ka mətsəhəŋwəy bərçi kwərakwə, mbə bə tsa banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Yesəw Kəristəw, pən.

¹³ Va wa gəzee kwəma va tsəghay ngwərməhiray, sa nzana gar dən sədee yan səəkəə təkəti tsəhə mbə ghwəy. Pa' sənzənvə ki na, a kwəmavə kwal yaw, tsəgha. Ma kwəma təfee miy tsee tiy, war mba'ee dzaa ghərati sləni mbə ghwəy, ka zhəghəshi nihwəti mbəzliy ka nəw Yesəw kwərakwə, njasa nzana va tsəghee kwəmavə mənti nihwəti mbəzli tə nihwəti hidı. ¹⁴ Sa nzanay, ghənzə na nee sləni kavəra Hyala ta dzee ta gəzə kaa ya tsamafə ndə ngəri. Ka dzaa gəzənsi kaa mbəzli ghwənita məhərli shi, lə kaa ni ghwənita ma məhərli shi. Ka gəzə kaa mbəzliy sənashi shiy, lə kaa niy sənashi ma gwa'a. ¹⁵ Va tsəgha nzana, war mbə təkəe dzəkən ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Røm kwərakwə ki, ta dzee gəzəŋwəy Yəwən kwəma wəzə na na.

Bərçi mbə Yəwən kwəma wəzə na

¹⁶ Ka ha'wee ya jəw tsətə tə gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliw. Sa nzanay, e sənay lə bərçi Hyala na mbə tərəŋwə, ta mbəlanti ntsaa dzaa zləbavə kwəma va, ya wa ndə na. 'Wava na tə hwəlfə mbəzli *ka Zhəwifə ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbəzli tə hidı gwanashi. ¹⁷ Kwəma wəzə na vay, ghənzə cipə na kwəma mənti Hyala ta mbə ndə ngəriy dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni mbə nəfə ci, ya wa ntsaa zləbavə kwəma mənti Hyala, mba'a banavə nəfə tsa ciy, ta mbay dza naa dzəghwa kwəma Hyala

1:5 1:5 11:13; 15:15-18; Gal 1:1; 2:7, 9 **1:7** 1:7 zərkwə: 5:1; 15:33; 16:20; 1Kwər 7:15 **1:8** 1:8 16:19; 1Tes 1:8 **1:9-10** 1:9-10 15:23; SləniKY 19:21; Ef 1:16 **1:13** 1:13 1Kwər 9:19-22 **1:14** 1:14 Kwəl 3:11 **1:16** 1:16 2:9; SləniKY 13:46; 2Tim 1:8; 1Kwər 1:18, 24 **1:17** 1:17 3:21-30; vəh. 4; 10:4-13; Aba 2:4; Gal 3:9-12; Flp 3:9; Ebr 10:38

kala hazlèni mbè nèfè ci. Ava tsègha tsasliti mèndi mbè Zliya Hyala kwèrakwè, a kè mèndiy:

Ntsaa òanavè nèfè tsa ci kaa Hyalay,
ghèci na saa dzaa mbay dzèghwa kwèma Hyala
kala hazlèni mbè nèfè ci.

Ghèci na saa dzaa kwèmavè piy tsa kèdi ma, kè mèndi.

Jikir tsa mèni ndè ngèri tè hidì

¹⁸ A Hyala cikèvèri njasa satiy nèfè tsa nzè sèèkè mè ghwèmmèè dzèkèn mbèzli, va kwèma jikir tsa mèmèni mèndi gwanay tsa ci tè hidì, kala di fèti mèndi ta kwèma nzè. Ma na sènata ghèshi kwèma wèzè na va Hyala na, mba'a ghèshi biydamti lè na shi va *kwèma jikir na. ¹⁹ Ta na navay, shi nza mèndi gar sènashiy dzèkèn Hyalay, a ghèshi sènashi. Hyala dè'wè ghèn tsa nzè canakèvèrishi na. ²⁰ A ghwèmmè sèny, ta na ndè ngèriy, ka mbay naa nata Hyala lè mètse ciw. Nanzè ki, ghala ngati Hyala hidiy, mba'a kè mèndiy nighè shi mènti na, ka zèzèè dzèkèn shiy, ta sèny dza mèndi, ghènzè na Hyala kwètita, lè bèrci na vè tètènyw kala kèrè ma, kè mèndi. Ava va tsègha kiy, ka dza ghèshiy mbay zhiniy pèlavè kwal vèraslè kwa kwèma Hyala ghwèlaw. ²¹ Ta na navay, a ghèshi sènata Hyala: «Ghènzè na Hyala» kè ghèshi. Ma dza ghèshi ki na, kala fè dikè ghèshiy dzèti Hyala va, njasa tètè na, kala mananta 'wèsa ghèshi ngèta, ya ta namaba kwèma mènti na. War ma na shi tøkè kwèma na, kèrakè ghèshi føy lè tøkè na dzar kwa Hyala kwèma. Dzèghwa disl mèhèrli shi kèlita, kala sènata na katan na kwèma ghèshi ghwèla ki. ²² Ma kè ghèshi mbè zèzè kwèma shi na: «Ghøy na niy gwèramtiy sènata kwèma kèn nihwèti mbèzli» kè ghèshi. Mbalaa ghèshi na hyeler mbèzliy gwèramti mbè mbèzli gwa'a gwa'a. ²³ Dzèghwa mbèrèkè zlata ghèshi gèlèbè ta pèra'wè dividivi shi kwa kwèma Hyala dikè na ndimndim na. Tapè ghèshi dzèmbèshi mbè tsèfèkwè kwa kwèma pa shi pèghèti mèndi nja ke ngèri. Ta bèkwèshi ke ngèri dza ngar ki. Dza ghèshi difa, ka tsèfèkwè kwa kwèma 'yegwer, lè niy dza lè sèda shiy, lè kwa kwèma shesher gwa'a.

²⁴ Va tsègha zlashi Hyala, ka nighèshi war lè mètse, a ghèshi mèmèni ni shi va shi hwètèl ghèshi ta mènishi mbè nefer shi. Dzèghwa ghèshi ki tapè dzèmbèshi mbè sawa ghèn tsa shi lè mèmèni shi ha'wè ha'wè ni kwa jipè shi tsègha. ²⁵ Dzèghwa ghèshi mbèrèkè ghèshi zlata kwèma Hyala katan na, ka nèw kwèma dzèrvè. Mba'a ghèshi dzèmbèshi mbè tsèfèkwè, ka pèra'wanshi dividivi shi kaa shi ngati Hyala, mbèrèkè ghèshi zlata, ghènzè Hyalaa ngati shi va, gar tètè mèndiy mananta 'wèsa ngèta ya hwèmba. *Amin.

²⁶ Va tsègha zlashi Hyala, mba'a ghèshi dzèmbèshi mbè mèmèni shi sèkwa hwètèl va ti shi ha'wè ha'wè ni ki, njana nzana tsègha ghèshi di. Dzèghwa mbèrèkè mi'i zlay hèni lè zhèr, ka dzashi ta mèni shi tètè ma mèndiy mèni. ²⁷ Dzèghwa zhèr kwèrakwè mbèrèkè ghèshi zlay hèni lè mi'i, ka dzashi ta mamaw zhèr tètènyw nja ghèshi, ka hèni li shi. Mbè shi va tsègha kiy, zhèrèy mènti shi ha'wè ha'wè ni va lè tsahwèti zal nja ghèn tsa shi tsèghay, war ta favè ngèra'wè dza ghèshi va Hyala, ka zhèmè jikir tsa shi va danèramti ghèshi mèhèrli shi mbè mèni ci.

²⁸ Sa nzana kala di mbözli vaa sönata Hyala, na zlashi na tsögħa, nza mähärli shi təkə mēni war shi gəmgəm ni, nza ghəshi mēni shiy təbə ma ya jəw nzə, tsögħa ki. ²⁹ Dzəghwa paf paf nefer shi tihəshi, lə təkə mēni ya nimaġa hwəlfə shi jikir ni tē hidi gwa'a gwa'a ki, ka sla mətə ta shi va ndə, ka mēni ndərəm, ka səl va ndə. Zhini ka bəkwəpə, ka həhəərə mbözli, ka 'wanə lə mbözli, ka ngwangwashi miy. ³⁰ Ka gəzə kwəma jikir naa dzəkən nihwəti mbözli, ka pa jaka lə Hyala, ka gwəlan, ka gəzə war kwəma fəgə, ka kəli ghən tsa shi gəmshi tsögħa. War kwal tsa ghakə mēni na 'war'war na kwəma jikir na gwəramti na di ghəshi. Ka fa kwəma ghəshi va mbözli yakəshiw. ³¹ Ka mbə ghəshiy təravə mēni na wəzə na kwəma mbə nəfə tsa shiw. Ka gəzəkə kwəma ghəshi, mba'a ghəshi garəshi tə kwəma gəzəkə ghəshiw, ka di nihwəti mbözli ghəshiw, ntsa zhanshi hwər tsa shi ti tifa ya kwətinjəw, tsögħa. ³² Dzəghwa mba'a ghəshi sənay wəzə wəzə, ngwəvə mēti na sa kən gəla mbözliy məmēni shi tsögħa ni va, va Hyala, kə ghəshi na, zhəghwa tapə ghəshi zhiniy zhimbəshi mbə mēni shiy war tsögħa kwərakwə. Zhini dza ghəshi difa ki na, ka fal mbözliy mēni gəla shi jikir ni va tsögħa ni.

2

Lə kwal tsa katan tsa sla Hyala ngwəvəə dzəkən mbözli

¹ Ma kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, ntsaa sla ngwəvəə dzəkən gəla ntsaa mēni shi tsögħa ni vay, sənay tə ghəciy, dzəkən ghən tsee sle ngwəvə va, kə. Sa ka naa nza, mba'a zhiniy dzəmbəy mbə məmēni gəla shi mēnti ntsa basə na va ngwəvəə dzəkən kwərakwə ħa. ² A ghwəmmə sənay, Hyala basə na ngwəvəə dzəkən gəla ntsaa mēnti shi tsögħa ni va jikir ni, lə kwal tsa katan tsa. ³ Għa għa ntsaa sla ngwəvə vaa dzəkən mbözliy mēnti *kwəma jikir na va, zhini war tsögħa għa mbə mēni jikir nja ghəshi kiy, ta mbəlira dze dza va ngwəvə nee, kala dza Hyalaa kəsəyra, nə għa na? ⁴ Naa ə nzana, ndərə għa ndərə wəzə tsa mēni Hyala dikə tsa, lə wəzə hwər tsa nza, mba'a sə'wa tsa sə'wa na ka ndəghə, kala ħasənə ngwəvə shəkəna? Ə sənay ma għa, wəzə tsa nza va na, ta mbə għa tsanta titihwə ka zhəghəti nza tsa għa nə na, pə għa shəkəna? ⁵ War dza għa na, caslakə slakə għa mēnti ghən tsa għa kwa kwəma Hyala. Kala di għa zlanay nəfə tsa għa ka tsanta titihwə va jikir tsa għa. Għaləba kiy, mətəsəhə mətəsəhə għa ħə nəfə tsa Hyalaa sati, sa ħəti naa dzəkən għa, ta tərəyja ghənə lə fəti fəca dza naa mēni ngwəvə. Fəca va dza Hyala citəpə ngwəvə dza naa sla dzəkən ndə ya tsamaġa ci, lə kwal tsa katan tsa kwa kwəma mbözli gwanashi. ⁶ War ge'i ge'i lə na ci kwəma mənəhwə ndə dza Hyalaa wanci na ci zhəmə. ⁷ Mbözliy jihəva ta mēni kwəma wəzə na, ta mbə Hyalaa falshi, ka fə dikə dzəti shi, lə ka ħanshi piyəy, ta ħanavashi piy tsa kədi ma dza Hyala. ⁸ Ma na mbözliy zhini ghən va, kala di ma zləba na katan na kwəma, mbərəkə ghəshi zlay ghən tsa shi, ta sləkəshi na gəmgəm na va kwəmay, ta satiy dza nəfə tsa Hyala, ka ghwərvəə dzəkən shi.

⁹ Ya wa ntsaa mēni war kwəma jikir nay, ta sancı ngərə'wə dza Hyalaa dza tərəjw dalala. 'Wava na tə mbözli mbə hwəlfə *ka Zhəwifə, ka dzar pa' tə hwəlfə nihwəti mbözli gwanashi. ¹⁰ Ma ntsaa mēni na wəzə

na kwøma naci kiy, war ta fanati dikø læ bama dza Hyala, zhini mba'a mananati zørkø. 'Wava na tø mbøzli mbø hwølfø ka Zhøwifø, ka dzar pa' tø hwølfø nihwøti mbøzli gwanashi. ¹¹ Va sa nzanay, ka møni pørslø Hyala mbø nanzø kwømaw.

¹² Mba'a kø mbøzliy sønata ma *kwøma pøhøti Hyala mønti kwøma jikir nay, ka dza Hyalaa slanshi na shi ngwøvø, læ kwøma pøhøti na vaw. Ma mba'a kø ka Zhøwifø ghøshi shiy sønata kwøma pøhøpøhø na va mønti kwøma jikir nay, læ kwøma pøhøpøhø na va sønata ghøshi dza Hyalaa slanshi na shi ngwøvø. ¹³ Ka bøti ndø Hyala ka ntsa slar tsa war tø sa nzana mbø fa kwøma gøzøkø kwøma pøhøti naw. Øhøj, war ndø nzana mbø fø ghøn ta nøw kwøma pøhøpøhø na va. Ma tsøghay, ntsa slar tsa ghøci va Hyala. ¹⁴ Mbøzliy kamaa ka Zhøwifø ghøshi shi kama kwøma pøhøti Hyala va ta døvø shiy, kar ghøshiy gwøravø, ka møni kwøma war nja kwøma gøzøkø kwøma pøhøti Hyala va, ya tsøgha søøkø ma ghøshiy favø kwøma va. Ghalaba kiy, møhørlø shi mønta na ka na shi kwøma pøhøpøhø na ti shi. ¹⁵ Ya namaba kwøma na kwøma gøzøkø Hyala mbø kwøma pøhøti nay, tsasli tsasli ghønzø mbø nefer shi. Ka civa ghønzø dzøti ngwøla, mbø sløni ghøra ghøshi, læ tøkø kwøma mbø nefer shi, sa nzana mba'a ghøshi sønay tihøvøri na wøzø na, læ na jikir na kwøma. Ghala pøtsa nza ghøshi mbø møni na wøzø na kwøma na, røniki nefer shi, ma ghala pøtsa ka ghøshiy mønti na jikir na kwøma na, ka ndanshi nefer shi nja ghwø. ¹⁶ Kwøma vay, ta dzøti ngwøla dza naa dza gwa'a gwa'a, føca dza Hyalaa sla ngwøvøø dzøkøn kwømer mbømbø ni mbø nefer mbøzli gwanashi. Ngwøvø vay, læ Yesøw *Køristøw dza Hyala ta sla, njasa gøzøkø Yøwøn kwøma wøzø na na gøzanshee kaa mbøzli.

*Nøwti *kwøma pøhøti Hyala *ka Zhøwifø njasa gøzøkø naw*

¹⁷ Ghwøj ghwøj ka Zhøwifø kiy, ka Zhøwiføø gø ghøj na na ghøj, pø ghwøj. Difa na, mbø døvø ghøj na kwøma pøhøti Hyala, pø ghwøj. Dzøghwa ghwøj ka vøshi tø sa nza ghwøj ka mbøzli Hyala ki. ¹⁸ Gwa'a sønanti ghøj na dfi Hyala kwøma, mba'a ghøj sønata tøra na wøzø na kwøma, sa ðanavønøj kwøma pøhøti Hyala, pø ghwøj. ¹⁹ Ma ghwøj mbø tøkø kwøma ghwøj na, ghøjøj, ka ci kwal kaa ghwølefesli, zhini waj pi tsa mbøranshi mbøerø kaa mbøzli mbø kwøslø nza ghøj, pø ghwøj. ²⁰ Ghøj na ka bøni kwøma kaa mbøzliy sønata ma kwøma, ka bøni kaa mbøzliy tøhøshi ma mbø kwøma Hyala, sa nzana, gwa'a gwa'a kwøma pøhøti Hyala citønøj kwal sønata kwøma, læ na katanj katanj na ta gwa'a, pø ghwøj. ²¹ Yanj, tsøgha na. Ya sa nø ghwøj, ka bøni kwøma kaa mbøzliy gø ghøj, pø ghwøj kiy, tawa bøni ma ghwøj kwøma kaa ghøn tsa ghwøj kia? Ghwøj ghwøj shiy ni va, ka ghøli sa ndø gha ma, pø ghwøj kiy, tawa ghøli ghwøj kia? ²² Ka møni ghwørghwørg hø ma, pø ghwøj kiy, tawa møni ghwøj kia? Ghøj dzar kwa kwøma ta mbøri teepøw, pø ghwøj kiy, tawa zhini ghwøj ðaßasø shi dzar mbø ciki mbøri ta zhøghø døvø kia? ²³ Ghwøj kiy, ø vøshi ghwøj sa nza *kwøma pøhøti Hyala mbø døvø ghwøj. Dzøghwa ghwøj ki na, kala møni kwøma gøzøkø kwøma va. Ghalaba kiy, Hyalaa sawa ghwøj. ²⁴ Njasa tsasli tømøndi va mbø Zliya Hyala: «War tø mbørkø kwøma ghwøj ghwøj ka Zhøwifø sawa hwølfø nihwøti *mbøzliy kamaa ka Zhøwifø sløn tsa Hyala» kø møndi.

25 Ghwøy ghwøy ka Zhëwifë ghwøy shiy *slanti fë'yasa vay, mba'a pë ghwøy nëw kwëma pëhëti Hyala na, wëzë na sla fë'yasa ghwøy. Ma kala nëw pë ghwøyëy, ghala mbë ghwøy lë mbëzliy slanti ma fë'yasa kwa kwëma Hyalaw. 26 Mba'a kë ntsaa slanti ma fë'yasa diti fëti va Hyala, ka nëw kwëma pëhëti na wëzëy, nja ntsaa slanti fë'yasa dza naa nza kwa kwëma Hyala. 27 Ghëci ghëci saa nëw kwëma pëhëti Hyala va, ya tsëgha slanti ma na fë'yasa kiy, ghëci dza naa sla ngwëwë dzëkën ghwøy. Ghwøy shiy ni va, a ghëy slanti fë'yasa, zhini mbë dëvë ghëy na kwëma pëhëti Hyala, pë ghwøy, kala nëw ma kwëma va ghwøy. 28-29 Shi përikë të ngwëlay, ka mënti ndë ghëshi ka ndë Zhëwifë tsa slar tsaw. Shi mbëfa mbëfa ni na shiy mënti ndë, ka ndë Zhëwifë tsa slar tsa. Ka mëniy ndë ndë ka Zhëwifë tsa slar tsa, të sa slanti na fë'yasa njasa tsaslitl kwëma pëhëti Hyalaw. War ntsa slanti Hyala fë'yasa ngëci mbë nëfë tsa ci lë Safë tsa nzë dëwdëw tsa na ndë ka Zhëwifë tsa slar tsa va Hyala. Gëla tsava ndëy, va Hyala sëakë tsa ci fal, sëakë va ke ngëri naw.

3

1 Ya sa nzana tsëgha kiy, nama kwëma na sa tanjëti hwëlfë ka Zhëwifë va hwëlfë nihwëti mbëzli ti tsëghaa? Sa nzana mba'a ghëshi *slaslanti fë'yasa shi kiy, wa na ni shi va shi dza ghëshiy kwëmavë mbëa? 2 Na katan katan nay, lë shi kwëmavë ghëshi na tifa mbë tërëjw. Ma kwa tana shiyëy, ghala pëtsaa bëkë Hyala kwëma nzëy, kaa ka Zhëwifë niy banavëshi na. 3 Dzëghwa ki na, kalaa niy nëwnti kwëma va nihwëti mbëzli mbë shi lë kwal tsa nzë tidid. Öy ma pën ngëjwëy kiy, va sa nzana kala mbë mbëzli vaa nëw kwëma Hyala va ka garëshi ti tidid na, dzëghwa mba'a Hyala dzaa bashamti garë tidid të sa nzë nanzë ki, në ghwøy ki na? 4 Öhëj, nava tifa tepëw. Na na Hyalay, ta mëni kwëma gëzëkë na va dza na nanzë, ya war ë mënishl mbëzli gwanashi ka ka slasla dzërvë, njasa tsaslitl mëndi va mbë Zliya Hyala. Ma kë mëndiy: «Gha kiy Hyalay, ë kë mëndi sënanja, ka ntsaa gëzë kwëma katan na. Dza ya të ngwëwë haratëna ndëy, mba'a gha kësëy ntsa va lë fëti.»

5 Ya sa nzana të mbërkë kwëma ghwëmmë jikir na mëndi sënata Hyala ka ntsa slar tsa kiy, ka dza ghwëmmë ni, *kwëma jikir naa mënti Hyala ghënzë kë bëti nëfë ka sla ngwëwë dzëkën ghwëmmë, va kwëma ghwëmmë va jikir na, pë ghwëmmë sa? Kwëma gëzëkëe vay, njasa ka mëndiy gëzë kwëma tikë të hidl gëzëkëe. 6 Ma gëla nava kwëmay, ka gëzëva na tepëw. Ya sa ka Hyala garë ma të kwëma nzë tididëy, njaa dza naa mbë sla ngwëwë dzëkën mbëzli të hidl kia?

7 Ya sa nzana të mbërkë dzërvë slaslee mëndi sënata Hyala ka ntsa slar tsa, ka fë shëndëkëë dzëti kiy, sa wana dza naa zhiniy bëra fëti va kwëmëe va jikir naa? 8 Ma ghënzë tsëghay, wëzëfa mëmëni ghwëmmë jikir na, a wëzë tsa Hyala dzëti ngwëla. Ma kë nihwëti mbëzliy, tsëgha na kwëma bëni ghëy kaa mbëzli, kë ghëshi, ka tsëhtsëhë lë ghëy. Ma gëla mbëzli vay, ge'i na basanshi ngwëwë va Hyala.

Ndë tifa garëy kwa kwëma Hyala kala hazlëni maw

9 Ghwëmmë ghwëmmë *ka Zhëwifë kiy, kwëma na kwëma tanjëti ghwëmmë va nihwëti mbëzli ti kia? Ghënzë tifa teepëw! Ava ghala

məcanata gəzəmtee, gwanashi na mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə lə mbəzli mbə nihwəti hwəlfəhi mbə məni *kwəma jikir na kwa kwəma Hyala, pən. ¹⁰ War nja kwəmaa gəzəta va mbə Zliya Hyala, ma kə məndi: Ndə tifa ya kwətiŋ,

ka garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni maw.

¹¹ Ndə tifa mba'a sənata kwəməw.

Ndə tifa ka pəla Hyalaw.

¹² Mbəzli gwanashi danjərəta məhərli shi, mbərəkə ghəshi zlay kwal.

Ndə tifa məni na wəzə na kwəməw, ya kwətiŋ nžə na, ghəci tifa.

¹³ War nə ma ghəshi, bəŋ kə ghəshi kaa miy tsa shi ta gəzə kwəmay, kwəmaa səkə ləy hwər shi na, ka zən nja pətsaa səkə kwa kwəli bəŋwəta na. Kwəma gəzə ghəshiy, kwəma kwa ngədi mbəzli. Kwəmaa səvəri tə miy shi na, nja darə.

¹⁴ War kwəma bəzla lə kwəma eghwəkə na, na saa tahay nefer shi gwa'a tsəgha.

¹⁵ War ta bəkwə mbəzli ka ghəshiy məni tsa shi kyanjwkyanjw.

¹⁶ War lidi kwəma lə sa ngəra'wə kaa mbəzli, ka ghəshiy nza, ya kwamaba dza ghəshi.

¹⁷ Sənay kwal nžəy lə zərkə kwa jipə shi lə nihwəti mbəzli ghəshiw.

¹⁸ Ka hazləni ghəshi va Hyala ya jəw nžə baw, kə məndi mbə Zliya Hyala.

¹⁹ A ghwəmmə sənay kiy, ya namafa kwəma gəzəkə məndi mbə zliya pəhəti Hyala va gwa'ay, kaa ka Zhəwifə gəzə məndi. Ma tsəgha kiy, ndə tifa ya kwətiŋ, gar gəzəkə mənti kwəma jikir nee kwa kwəma Hyalaw, kəw. Ya ndə ka Zhəwifə na, ya kala ndə ka Zhəwifə nay, a fəti və kwa kwəma Hyala. ²⁰ Va sa nzanay, ndə tifa ya kwətiŋ gar mbay garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni ma, tə sa nəwti na kwəma mbə *kwəma pəhəti naw. War ta mbə ndə ngəriy sənay, ntsa jikir tsa nžee kwa mətə Hyala kə, na kwəma canci kwəma pəhəti Hyala, gwa'a tsəgha.

Njasa cikəvəri Hyala kwal mbəli tsa mbəzli

²¹ A ghwəmmə sənay kiy, ndə tifa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni mbə nəfə ci, tə sa nəwti na kwəma pəhəti Hyalaw. Dzəghwa Hyala ki na, mba'a cikəvəri yəwən kwal tsa ka ndə mbay dzəghwa kwəma nžə kala hazləni mbə nəfə ci. Kwəmaa dzəkən yəwən kwal tsa va na sa niy gəzə məndi va mbə zliya *kwəma pəhəti Hyala, lə mbə zliya ka gəzə kwəma Hyala. ²² Nana kiy, ntsaa zləbavə sləni ghərati Hyala səvəri mbə Yesəw *Kəristəw, mba'a bənavə nəfə tsa ci kaa Yesəw na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala, kala hazləni mbə nəfə ci. Ya mbə hwəlfə *ka Zhəwifə na ndə, war zləbavə ma ndə ya mbə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə na ndəy, war yəmyəmshiy na mbəzli va Hyala gwanashi. ²³ Mbəzli gwanashi mənti na *kwəma jikir na va Hyala, dzəghwa mba'a ghəshi shanjay kwəməvə shəndəkə tsaa bərkəti Hyala fanatishi ta nza ghəshi

mbə tsəgha ki. ²⁴ Ma dzəghwa Hyala də'wə ghən tsa nʒə ki na, mba'a mərshiy yatishi, tə gəm tsəgha, ta mbə ghəshiy dzəghwa kwəma nʒə kala hazləni ma. Tə mbərkə kwəma Yesəw Kəristəw ntsaa mbəlikəvərishi səvəri mbə dəvə kwəma shi jikir na. ²⁵ Hyala fəy na Yesəw Kəristəw nja shi bəvəm ta sla kaa Hyala, mba'a mətuy ta pəli jikir tsa mbəzli mbə nəfə Hyala, lə miymiy ci. Dzəghwa ya wa ntsaa zləbavə shi mənti Hyala va tsəgha ki na, mba'a mənuy ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nʒə kala hazləni ma. Ma mənti Hyala tsəghay, nza mbəzli mbəə sənata nza tsa nzana ka ntsa dewdew tsa. Sa niy nzana, ghala mbəradzəy, kalaa niy basanshi ma ngwəvə ghənzə. ²⁶ War sə'wa ghənzə niy sə'wa jikir tsa niy məməni ghəshi. Ma nana ki na, dza Hyala mba'a basanakən ngwəvə kaa Yesəw Kəristəw tə mbərkə kwəma mbəzli jikir na. Ta mbə mbəzliy sənay, ntsa dewdew tsa na, ka di kwəma jikir na naw, kə ghəshi. Mba'a ghəshi sənay, mbəzliy zləbavə sləni ghərati Yesəw Kəristəw va na, a banavəshi kwal ta dzəghwa kwəma nʒə kala hazləni ma, kə ghəshi. ²⁷ Tsəgha kə kiy, a ghwəmmə sənay ndə tifa mba'a dzaa garəy kwa kwəma Hyala kala hazləni ma, tə sa nəwti na kwəma pəhəti Hyalaw, pə ghwəmmə. War ntsaa zləbavə kwəma mənti Hyala va na saa dzaa garəy kwa kwəma nʒə kala hazləni ma. Ghənzə tsəgha kiy, wa na kwəma dza ndə vaa kəli ghən tsa ci, ka vəshi li kia? Ghənzə tifa.

²⁸⁻²⁹ Ta na navay, kaa ka Zhəwifə na Hyala kwətishiw, Hyala mbəzliy kamaa ka Zhəwifə na kwərakwə. Sa nzanay, mbəzliy zləbavə kwəma mənti Hyala va na shiy dzaa garəshi kwa kwəma Hyala kala hazləni ma. Ka garəy ndə kwa kwəma nʒə, tə sa nəwti ndə kwəma pəhəti na njasa təkəti ka Zhəwifə vaw. ³⁰ War kwətinqaa Hyala. Ta zləbavə mbəzliy dzaa yivə kwəma mənti na dza na, mba'a banavəshi kwal ta garə kwa kwəma nʒə kala hazləni ma. Ya mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə ghəshi, ya mbəzli mbə nahwəti hwəlfə ghəshi. Ava tsəghaa nava. ³¹ Sa nə ya va, war kaa ntsaa zləbavə kwəma mənti Hyala va banavə Hyala kwal ta garə kwa kwəma nʒə kala hazləni tifa, pən kiy, ə biydamtee kwəma pəhəti na tsəgha na? Nava tifa teepəw! Na katarj nay, a biydee kwəma pəhəti Hyalaw, a zhinee mətəshanavə bərci, e gəzarjwəy.

4

*Shiy mənti *Abəraham ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa*

¹ Nighətim ya tə kwəma ndə nja Abəraham, jijimmə tsa mbəradzə sana di. Njaa niy nata ghwəy kwəmaa niy mənta lia? ² Va sa ghərati Abəraham sləni wəzə na niy bəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nʒə ki na? Va nava na teepəw! Ma mba'a kə tsəgha nza, ta mbay niy dza Abəraham vəshi nza. Sa kama na tsəgha ki na, niy mbə naa vəshi kwa kwəma Hyalaw. ³ War nja kwəma gəzə Zliya Hyala va, məntəvata na, saa ni va: «Sa zləbavə Abəraham kwəma gəzəkə Hyala ta mananci, mba'a fakən məhərli ci kən, va tsəgha bəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nʒə kala hazləni tifa» kə.

⁴ A ghwəmmə sənay, ya tsamaba ndə ghərati na sləniy, ta wanci zhəmə sləni ci dza məndi. Sa ka ntsa va kwəmavə zhəmə ci vay. Ka mbə məndiy

3:24 3:24 5:17; Ef 2:8; Tit 3:7 **3:25** 3:25 miymiy: Mt 26:28; Ef 2:13; Kwəl 1:20; Ebr 9:12-14; 1Zhj 1:7; ShiZhj 1:5; 5:9; 5:1; 2Kwər 5:18-21; Ef 2:14-16; Kwəl 1:20; dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa: 1:17; 3:3-4 **3:27** 3:27 3:1, 21, 31; 8:2 **3:28-29** 3:28 Gal 2:16 **3:28-29** 3:29-30 3:22; 4:11-12 **3:31** 3:31 6:15; 8:2-4 **4:2** 4:2 Zhk 2:21 **4:3** 4:3 Ghava 15:6; Gal 3:6; Zhk 2:23

ni na, shi tøgøml ßanavø møndi ntsa va, kø møndiw. ⁵ Ma va Hyala nanzø kiy, tsøgha naw. Sa ghøratl ndø sløni dza Hyalaa ßøti ka ntsaa mbay dzøghwa kwøma nzøw. Ntsaa zløßavø kwøma mønti Hyala, ghønzø saa põli kwøma mbøzli jikir na, mba'a ßanavø nøfø tsa ci, na sa dza Hyalaa ßøti ka ntsaa mbay garø kwa kwøma nzø.

⁶ Gøla kwøma va na sa gøzøkø *Davitø va mbø zliya, tø pøtsa gøzø na va kwømaa dzøkøn vøshi kwømavø ntsa nighøti Hyala ka ntsaa mbay dzøghwa kwøma nzø tøgøml tsøgha, kala kama tø mbørkø sløni ghøratl na. Ma kø na:

⁷ Vøshi na va mbøzli põlata Hyala kwøma shi jikir na, dza na mba'a sad'anamtishi gwanata.

⁸ Vøshi na va ntsa køseti ma Ndø sløkøpø mbø nøfø, kø.

⁹ Ya' põ ghwøy ki, kwataka mbøzliy *slanti føyasa na shiy dzaa vøshi gwa'a tsøgha na? Øhøj, nava tìßaw. Ta vøshi dza mbøzli mbø hwølføhi gwanashi. A ghwøy favø, kwøma gha ghwømmøø gøzø kwømaa dzøkøn, a põ ghwømmøy, sa zløßavø Abøraham kwøma gøzøkø Hyala ta mananci, mba'a fakøn møhørlì ci køn, va tsøgha ßøti na ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø, põ ghwømmø. ¹⁰ Ya ghwømmøø nighø sønzenva kiy, ge'i ghala hwøml nighøti Hyala Abøraham ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø? Ge'i ghala vici slanti na føyasa na tanaa, naa ghøci ghwøla ta sla nzø? A ghwømmø sønay nanzø katan, ghala ghøci ghwøla ta *sla føyasa nighøti Hyala ka ntsaa dzaa mbay garø kwa kwøma nzø. ¹¹ Ma kwøma sla føyasa zhøkø Hyala vaa gøzanci kaa Abøraham løy hwøml a ghøci slantiy, lamba nzø fati Hyala ti, ta mbø møndiy sønay nza tsa nza Abøraham kaa ntsa nzø ßøti na gar garø kwa kwøma nzø tø mbørkø sa zløßavø na kwøma gøzøkø na mananci, ghala kwatanjata, ghøci ghwøla ta sla føyasa. Ava tsøgha møniy Abøraham ka døshi mbøzliy slanti ma føyasa, shiy ßanavø nefer shi kaa Hyala, mba'a Hyala ßøti shi ka mbøzliy dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø. ¹² Zhini ßay, ghøci na døshi mbøzliy slanti føyasa kwørakwø. Nanzø kiy, døshi mbøzliy sla slanti føyasa gwanashi naw, øhøj. War døshi niy ßanavø nefer shi kaa Hyala kwørakwø, njasa niy nza Abøraham va, ghøci ghwøla ta sla føyasa na.

Shi dza mbøzliy yivø kwøma Hyalaa kwømavø va Hyala

¹³ Ghala kwatanjatay, a Hyala niy gøzanci kaa Abøraham: «A Abøraham, ta zømvønja ghi dzee tø hidì nashi gha ni gwanashi ka shi gha, ghwøy lø jijihiña gwa'a» kø niy ni. Ma gøzanci Hyala kwøma va tsøgha kiy, va sa nzana mba'a ghøci nøwti *kwøma põhøti na naw. Øhøj. Sa nzana mba'a ghønzø Hyala sønay njasa ßanavø Abøraham nøfø tsa ci, na ßøti na Abøraham ka ntsaa dzaa mbay dzøghwa kwøma nzø kala hazløni ma.

¹⁴ Ma war mba'a kø ndøø mbay kwømavø shi gøzøkø Hyala ßøpø, tø sa nøwti ndø kwøma põhøti na nzay, gømta niy dza kwøma nø na va, ta ndanja shiy dzee tø gøml, kø. Ka dza møndiy maw zløßa ni gøzøkø na va ßøpø shiy tø gøml nza kiw.

¹⁵ A na ntsaa nøw *kwøma põhøti Hyalay, ta satiy dza nøfø tsa Hyalaa dzøkøn, sa ka na nøwti ma wøzø. Sa nzanay, tø sa põhøti møndi kwøma ka møndiy sønay, a møndi ladamti kwøma, kø møndi. ¹⁶ Ava va tsøgha gøzøkø Hyala ßø shi gøzøkø na va kaa mbøzliy zløßavø kwøma nzø, mba'a ghøshi ßanavø nefer shi. Ghalaßa kiy, lø wøzø hwørl tsa nzø tarøkø na

vølanishi shi va kaa mbøzli tøgøm tsøgħa. Ma nza ghøshi mbøø tsøhøshi va mbøzli mbø hwølfø Abøraham gwanashi ki. Ka dza niva shiy nza war ta mbøzli pøhanavøshi Hyala kwøma nzø gwa'a tsøgħa għalafa kiw. Ya wa ntsaa zløbavø kwøma gøzøkø Hyala va, mba'a banavø nøfø tsa ci nja Abørahamø, ta kwømavø shi va dza na. Għalafa kiy, dømmø gwanammø na Abøraham. ¹⁷⁻¹⁸ Njasa gøzanakø Hyala va mbø zliya nzø: «A Abøraham, avee møntønja ka døshi hwølføhi mbøzli ðan tø hidì» kø. Zhini ma kø ða na: «Ðan dza jijihinjaa nza» kø ngøci. Sa gøzanakø Hyala tsøgħa na, mba'a banavø nøfø tsa ci kaa Hyala. Sa sønay na ghønzø na Hyalaa mbay zhanakati mbøzliy bøkøwøshi, ya kala shiy tifa na, mba'a harkøvøriishi lø gøzø kwøma nzø, kø. Ya tsøgħa niy tarjanati kwøma gøzanakø Hyala va børci kaa Abøraham na, dza na mba'a banavø nøfø tsa ci kaa Hyala, mba'a føy ghøn gøzliñø ta kwøma va. Ava tsøgħa niy mønti Abøraham mbøradzø, na møniy na ka døshi hwølfø mbøzli ðan tø hidì njasa gøzanakø Hyala va.

¹⁹⁻²⁰ Ghala pøtsaa niy gøzanci Hyala va kwøma va kaa Abørahamø, piya ci mønti gar bøløkøwø niy nza na għalafa. Mba'a niy sønay, aa haliy kala gar mbay ghøciy zhiniy yakø zøghwø ghwøla, kø. Dzøghwa mali ci *Sara ða na, jinja ghønzø. Ya tsøgħa nzø kiy, niy kø ghøpø Abøraham ta kwømaa niy gøzanakø Hyala vaw. War ø niy ndøghø na kala dali ma. Sa banavø na nøfø tsa ci kaa Hyala, mba'a kwømavø børci mbø nzøy tsa ci, ka fø shøndøkø dzøti Hyala. ²¹ Sa nzanay, aa niy sønay wøzø wøzø, mba'a zløbavø mbø nøfø tsa ci: «A børci va Hyala ta mbay ghønzøø mønti shi gøzøkø na va, war njasa gøzarashi na va!» kø. ²² Ava va tsøgħa mønti Hyala Abøraham ka ntsaa dzaa mbay garø kwa kwøma nzø kala hazlønì ma. ²³ Kwataka ta Abøraham tsasliti møndi kwøma mbø Zliya Hyala vaw, øhøj. ²⁴ Lø ghwømmø ta na mbø gwa'a kwørakwø. Ta mbay dza naa møntømmø ka mbøzliy dzøghwa kwøma nzø kala hazlønì tifa, ghwømmø mbøzliy banavø nefer ghwømmø va kaa Hyalaa zhanakati Ndø sløkømmø Yesøw va mbø møti. ²⁵ Ma Yesøwøy, Hyala zlay na a ghøci møtiy ta mbø ghøciy køslamti kørhi kwøma ghwømmø jikir na. Zhøghwa na ða, mba'a zhanakati mbø møti, ta mbø ghøciy møntømmø ka mbøzliy mbay dzøghwa kwøma Hyala kala hazlønì tifa.

5

Njasa Kwømavø møndi jakøshi lø Hyala

¹ Ma nana kiy, a Hyala møntømmø ka mbøzliy mbay dzøghwa kwøma nzø, kala hazlønì tifa. Sa nzana mba'a ghwømmø banavø nefer ghwømmø. Mbøzli nza zørkø kwa jipø shi nza ghwømmø lø Hyala nana tø mbørkø sløni ghøratì Ndø sløkømmø Yesøw *Køristøw. ² Ava ghøci Yesøw tsa va ghwønamti na kwal, sa zløbavø ghwømmø sløni ghøratì na ta mbø Hyalaa møni zhøhwør tø ghwømmø. Sana sønønvanay, war kwøma zhøhwør tsa vaa sa garømmø ghwømmø ti. Dzøghwa lø vøshi mbø nefer ghwømmø. Sa nzana gøzliñø ghwømmø føy ghøn tsa ghwømmø ta kwømavø na ghwømmø bøla mbø shøndøkø tsa nzø. ³ Zhini ðay,

4:17-18 4:17-18 Ghava 15:5; 17:4-5; 2Kwø 1:9; Ebr 11:12, 19 **4:19-20** 4:19-20 Ghava 17:1-6; Ebr 11:11 **4:21** 4:21 Ghava 18:14; Lk 1:37 **4:22** 4:22 4:3 **4:23** 4:23-24 10:9; 15:4 **4:25** 4:25 Ezay 53:4-5, 10; Rm 8:32-34; 1Kwø 15:17 **5:1** 5:1 3:21-30; zørkø: 3:25-26 **5:2** 5:2 zhøhwør: 6:14; 2Kwø 6:1; 12:9; Gal 1:6; 5:4; Ef 2:5-8; 1Pi 1:10-11; 4:13-14; 5:10, 12; shøndøkø: Rm 3:23; 5:2; 8:17-18; 8:17-18; 9:23; 1Kwø 2:7; 2Kwø 3:18; 4:17; Kwø 1:27; 3:4; 1Tes 2:12; 2Tim 2:10; 1Pi 5:1 **5:3** 5:3-5 Zhk 1:2-3, 12; 1Pi 1:5-7

war tsøgha dza vøshi ghwømmø kərayəw. Mbə vøshi nza ghwømmø ya mbə ngəra'wə nza ghwømmø gwa'a. Sa nzanay a ghwømmø sənay, a ngəra'wə bənavə sə'wa kwəma kaa ndə. ⁴ Ləy hwəm sə'wa kwəma na, nza ndə 'wəshamti shiy nighə kwəma ndə, ma sa ka ndə 'wəshamti shiy nighə kwəma ci kiy, ta kwənavə bərci dza ndə mbə kwəma fəy ndə va ghən tsa ci gəzliŋə ti tsøgha ki. ⁵ Ma tsøgha kiy, kwəma fəy ghwømmø va ghən gəzliŋə ti na, ka dzaa tərətə gəmtaw. Ta na navay, a Hyala cantəmmə lə Safə tsa nzə va 'Dewdew tsa ndammə na, njasa nza dī tsa va Hyala tə ghwømmø dikə tsa ci.

⁶ A ghwəy nay, ghala pətsaa niy nza bərci ghwømmø daw ta mbəliti ghən tsa ghwømmøy, dzəghwa Kəristəw, ge'i lə vəghwə tsa bərkəti Hyala mba'a səkəkə mətīy ta mbəlimmə, ghwømmø mbəzli jikir kwəma ni. ⁷ A ghwømmø sənay, ngahə na ndə ta zləbavə mətī ta kwəma tsahwəti ndə, ya ntsa dewdew tsa na ntsa va. Gəjiba ta kwəma ntsaa mənī kwəma wəzə na dza ndə zləbavə mətī bərkee. ⁸ Ma na Kəristəw naci kiy, aa mətīy tə ghwømmø, ghala pətsaa niy nza ghwømmø mbə mənī *kwəma jikir na. Ava tsøgha citəmmə Hyala dī tsa dītəmmə na. ⁹ Tə mbərkə sa shəkəshi miymiy Kəristəw tə ghwømmø kiy, dzəghwa Hyala mba'a ndammə kwal tsa dzəghwa kwəma nzə kala hazlənī tība. Njana nzana tsøgha kiy, a ghwømmø sənay a Yesəw dzaa mbəlantəmmə va bə nəfə Hyalaa dzəkən ghwømmø. ¹⁰ Ghala pətsaa niy nza ghwømmø ka mbəzliy pa jaka lə Hyala kiy, aa niy sləkati kwəma kwa jipə ghwømmø li də'wə ghən tsa nzə, mba'a jakəttəmmə li, lə mətī mətīy Zəghwə nzə va. Hanaba nana ki ghala pətsa sləkammə ghwømmø tsa li, ka na mbəlittəmmə ma ta kwa ndimndim, tə mbərkə piy tsa piy Zəghwə nzə va shəkəna. ¹¹ Zhini dībay, mbə vøshi nza ghwømmø tə sa sləkati Hyala kwəma kwa jipə tsa ghwømmø li, tə mbərkə Ndə sləkəmmə Yesəw kwərakwə, ghəci saa məntəmmə ka madigahita Hyala nana.

*Gəzə kwəmaa dzəkən kar *Adam ghəshi lə Kəristəw*

¹² Sanay, səkəkə tə kwəma ndə kwətīŋ ghatəvata mənī *kwəma jikir naa dzəti hidī, Adam, kə məndi kaa slən tsa ntsa va. Sa mənti na kwəma jikir na na, dza mətī mba'a ghati bə ndə ngəri. Dzəghwa ki, mba'a mətī mənta ta mbəzli tə hidī gwanashi, sa nza ghəshi mbə mənī kwəma jikir na gwanashi. ¹³ Madī Hyala ta gha bənci *kwəma pəhəti na kaa *Məyizə kiy, mbə mənī kwəma jikir na niy nza mbəzli tə hidī mbəradzəshi. Ma sa niy nza Hyala ghwəla ta bə kwəma pəhəti naa səkəkə di na, kalaa niy bəla ma jikir tsa niy məmənī mbəzli ghənzə ghalaba ki. ¹⁴ Nanzə kiy, ya tsøgha nzəy, sa ghava na ghala vəghwə tsa Adam ka sar pa' tə tsa Məyizə va vəghwə na, war mbə bəkwə niy nza mbəzli tə hidī, ya tsøgha niy mənti ma ghəshi gəla na Adam va kwəma jikir na, ghəci saa nəwti ma kwəma gəzanakə Hyala.

Ma Adam kiy, aa yəməva lə ntsaa niy dza vaa səkəkə. ¹⁵ Nanzə kiy, ghəngghən na kwəma shi tərəŋw. Na Adaməy, kwəma jikir naa mənti na, dzəghwa mbəzli dafanə, mba'a ghəshi kwənavə mətī tə kwəma jikir na va mənti Adam, ntsa kwətīŋ tsa va. A na zhəhwər tsa mənti Hyala va tərəŋw tsa ta mbəzli dzar kwa tsahwəti ntsay, aa tanəti na mənti Adam va kwəma. Tə mbərkə tsatsa ntsa kwətīŋ tsa tsa ghəci Yesəw *Kəristəwəy, dzəghwa Hyala mba'a mənti zhəhwər tə gəm ta mbəzli dafanə. ¹⁶ Zhini bay,

ka yøməva shi kwəmavə mēndi mbə shi ndapə Hyala va tə gəm, lə shi kwəmavə mēndi mbə kwəma jikir na va mēnti ndə kwətīŋəw. Ghəngħən na ghəshi. Tə mbərkə kwəma jikir na va mēnti ntsa kwətīŋ tsa vay, a Hyala harati mbəzli tə ngwəvə, mba'a banavəshi fəti. A na wəzə hwər tsa mēnti Hyala va ta mbəzli tə mbərkə Kəristəwəy, ya tsəgha mēnti mbəzli kwəma jikir na dāŋ na, a Hyala banavəshi kwal ta dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa. ¹⁷ Ta na navay tsəgha na, war tə mbərkə ndə kwətīŋ, sa mēnti ntsa kwətīŋ tsa va kwəma jikir na bəkwə mbəzli. A na Yesəw Kəristəw, tsahwəti ntsa kwətīŋ tsa tsay, kwətita na na ci sləni mēnti na, a na ci va sləni tanjəti na Adam. Tə mbərkə na ci va sləniy, a Hyala dzaa mananati wəzə hwər tsa nzə va tərəŋw tsa kaa mbəzli, mba'a banavəshi kwal ta dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, mba'a banavəshi piy tsa kədi ma, ka mənishi nja mezhizhə.

¹⁸ Sana kiy, a ghwəmmə nay, tə mbərkə Adam kwətīy, sa mēnti na kwəma jikir na, va tsəgha banavə Hyala fəti kaa mbəzli gwanashi tə hidfi. Ava tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə. Tə kwəma ci kwətīy, sa mēnti na sləni wəzə na banavə Hyala kwal kaa mbəzli, ta dzəghwa kwəma nzə mba'a banavəshi piy tsa kədi ma. ¹⁹ Ghwəmmə kəə nighə kwəma va kiy, mbəzli dāŋ mənishi na ka mbəzliy mēni kwəma jikir na tsəgha tə kwəma ntsa kwətīŋ tsa va dī ma fəti va Hyala. Tsəgha na lə Yesəw Kəristəw kwərakwə ki. Mbəzli dāŋ mēnti Hyala ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə, kala hazləni tifa, tə kwəma ci kwətīy, sa diti na fəti va Hyala.

²⁰ Ma na kwəma pəhəti Hyala vaa banavə kaa Məyizəy, ta mbə jikir vəŋəy tə hidfi pəhəti na. Dzəghwa tə pətsa vəŋəy jikirəy, tərəŋwəy Hyala mətəhay mēni wəzə hwər kaa mbəzli kwərakwə ki. ²¹ Ghalafə kiy, njasa niy kwəmavə kwəma jikir na va bərci ta bəkwə mbəzliy, tsəgha dza wəzə hwər tsa Hyalaa kwəmavə bərci ta bə piy tsa kədi ma kaa mbəzli. Sa ka na mēnti mbəzli ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, tə mbərkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

6

Mevivi kwəma jikir na nza ghwəmmə ghwəlaw

¹ Sana sənzəna kiy, nda nza tsahwəti ndə ni: «Wəzəba nəw ghwəmmə lə məməni *kwəma jikir na nza Hyala mbəə mətəhə mənimmə wəzə hwər» kəə? ² Am, nava tifa tepəw. Sa nzanay, nja mbəzliy bəkwəshi nza ghwəmmə dzar kwa bəla mēni kwəma jikir na. Ghənzə tsəgha kiy, njaa njaa ka ghwəmmə zhiniy zhamməə zhimbə məməni nzə sana difa kia? ³ A ghwəy sənay ghala vəghwə tsa mənimmə mēndi va *bateməy, a ghwəmmə jakəmmə gwanammə lə Yesəw *Kəristəw. Ghalafə kiy, a ghwəmmə bəkwəmmə kwasəbə kwərakwə. ⁴ Sa bəkwəmmə ghwəmmə va kwasəbə mbə bateməy, a mēndi lantəmmə li gwa'a, njasa zhanakati Didi Hyala va Yesəw Kəristəw mbə məti lə bərci nzə va gwəramti gwa'a gwa'ay, tsəgha dza ghwəmmə gha tsahwəti yəwən nzəy kwərakwə.

⁵ Njana nzana jakə ghwəmmə kwasəbə mbə məti ciy, jakə dza ghwəmmə nza kwasəbə mbə zhakati tsa ci mbə məti kwərakwə. ⁶ A ghwəmmə sənay, ghala pətsa dāŋwəvəgha mēndi va Yesəw Kəristəw vəgha tsəm ka mətīy ghəciy, ghalafə dāŋwəvəghammə Hyala vəgha tsəm lə nzəy tsa ghwəmmə va gəmgəm tsa niy nza mba'a ghwəmmə

bøkwømmø kwasøbø kwørakwø, ta mbø kwøma mbø nefer ghwømmø va jikir naa kørøta. Kala dza kwøma jikir naa sløkømmø ghwøla. ⁷ Va sa nzanay, børci va kwøma jikir naa dzøkøn ntsa møti møti tsa ghwølaw. ⁸ Njana nzana mba'a ghwømmø bøkwømmø kwasøbø Køristøwø, a ghwømmø sønay, ta piy dza ghwømmø kwasøbø kwørakwø. ⁹ A ghwømmø sønay ki, a Yesøw Køristøw zhakatiy mbø møti, ka zhini naa møti ghwølaw. Børci va møti gar zhiniy bøhwø ghwølaw. ¹⁰ Ghala pøtsaa niy møtiy na vay, lø kwøma mbøzli jikir na møtiy na, kwøtiñ søfa ci gwa'a tsøgha. Ma sa zhini na tsaa piy nana kiy, ta Hyala piy na gwa'a tsøgha. ¹¹ Ava tsøgha pø ghwøy nighøti ghøn tsa ghwøy kwørakwø ki. Nja mbøzliy bøkwøshi ghwøy føy ghøn tsa ghwøy dzar kwa møni kwøma jikir na. Ma kwa kwøma Hyala na, ka mbøzliy piy ghwøy, tø sa nza ghwøy jakøjakø lø Yesøw Køristøw.

¹² Njana nzana tsøgha kiy, nøghøtaa ghwøy dzaa zløba kwøma jikir naa kwømavø børci mbø vøgha ghwøy va dzaa møtita, ta pømønøywøy ghønzøø dzømbø møni kwøma mawti na ma. ¹³ Ka zlatanavø ghøn tsa ghwøy ghwøy kaa kwøma jikir na a ghønzøø mønti vøgha ghwøy, ka sa bø na ta dzaa møni na di na kwøma jikir na li ma. Njana nza ghwøy ka mbøzliy bøkwøshi va na tsøgha na va kwøma, zhini mba'a ghwøy zhakatiñwøy ta tsahwøti nzøøy, war kaa Hyala pø ghwøy zlanay ghøn tsa ghwøy. A ghønzøø pømønøywøy dzøghwa kwal tsaa møni na wøzø na kwøma.

¹⁴ Njana nzana, tø mbørkø wøzø hwør tsa Hyala ghwøy kwømavø kwal tsaa dzøghwa kwøma nzø kala hazløni tifa, kala kama tø nøw *kwøma pøhøti nay, øntaa kwøma jikir na sløwanøywøy ma.

Zlay ghøn tsa ghwømmø ghwømmø kaa Hyala, ta møni na wøzø na kwøma

¹⁵ Ghønzøø tsøgha kiy, njana nzana tø mbørkø wøzø hwør tsa Hyala ghwømmø kwømavø kwal tsaa dzøghwa kwøma nzø, kala kama tø mbørkø *kwøma pøhøti Hyalay, a kwal va ghwømmø ta møni *kwøma jikir na di naa gøzø na? Am nava tifa tepøw. ¹⁶ A ghwøy sønay, mba'a pø ghwøy banavø ghøn tsa ghwøy kaa ndøy, War kwøma gøzø na dza ghwøy møni, mevivi tsava ndø nza ghwøy.

Sana sønønva, mba'a pø ghwøy zlanay ghøn tsa ghwøy kaa kwøma jikir nay, mevivi kwøma jikir na nza ghwøy, ta bøkwø dza ghwøy. Ma mba'a pø ghwøy zlanay ghøn tsa ghwøy kaa Hyalay, mevivi Hyala nza ghwøy tsøgha! Ta møntønøywøy dza na ka mbøzliy dzaa dzøghwa kwøma nzø kala hazløni tifa. ¹⁷ Ma kwatanay, mevivi kwøma jikir na niy nza ghwøy. Dzøghwa ghwøy nana ki na, mba'a ghwøy diti føti ta kwøma katarj na va banavønøywøy møndi lø næfø tsa ghwøy kwøtiñ. 'Wøsa pø ghwømmø kaa Hyala ta kwøma va. ¹⁸ Nana kiy, a Hyala mbølikøvøriñwøy søvøri mbø dövø kwøma jikir na. Dzøghwa mba'a ghwøy zhøghønøywøy ka mevivi nzø, ta møni na wøzø na kwøma. ¹⁹ Ma kwøma gøzønøywøy ya na dzar kwa kwøma mava, ge'i lø kwøma møni ndø ngøriy, ta mbø ghwøy favø, sa nza møhørlø ghwøy daw ta favø kwøma nø ya. War njasa niy zlanay ghwøy va ghøn tsa ghwøy gwanay kwatanaja kaa hwølfø kwøma jikir na gwanata, ka møtsøhø zhini ghøn kaa Hyala lø nava kwømay, war tsøgha pø ghwøy banavø ghøn tsa ghwøy gwanay kaa Hyala, ta møni na wøzø na kwøma kwørakwø ki, a ghwøy nza ka mbøzli nzø.

²⁰ Ghala pøtsaa niy nza ghwøy ghwølanøy mevivi kwøma jikir nay, niy nza shiy tifa gar iyapambøywøy mbø møni na wøzø na kwømaw ²¹ Ghala pøtsaa niy mømøni ghwøy va shi gømgøm ni va ghøranøywøy ha'wø vø shi nana kiy, wa shiy niy kwømavø ghwøy wøzø ni mbø niva shiya? Shiy tifa ghwøy niy kwømavøw. A na gøla niva shiyøw, war møti na sa ka ndøø kwømavø mbø mønishi. ²² Ma nana kiy, a Hyala mbølikøvøriøywøy søvøri mbø døvø na jikir na kwøma, mba'a ghwøy møninyøywøy ka mevivi nø. Ma shi kwømavø ghwøy wøzø ni mbø gøla tsa nza ghwøy tsa mbø nzøy nana kiy, dewdew dza nzøy tsa ghwøy nza kwa kwøma Hyala. Ma løy hwøm taa nza na, nza ghwøy kwømavø piy tsa køfi ma. ²³ Ta na nava, mba'a kø ndøø møni kwøma jikir nay, ta kwømavø møti dza ndø ka zhømø ci. Ma dza Hyala nanzø kiy, mba'a banavø piy tsa køfi ma tøgøm kaa mbøzliy jakøshi lø Ndø sløkømmø Yesøw *Køristøw.

7

*Mbøzli bøkøwø bøkøwø ni nza ghwømmø, dzar kwa *kwøma pøhøti Hyala*

¹ A ngwarmøhira, ta gøzøywøy kwøma dæe, dzar kwa kwøma pøhøti Hyala, sa nzana mba'a ghwøy sønata gwa'a gwa'a. Ma kwøma pøhøti Hyalay, kørøy ghala pøtsa nza ndø tø ghwømøy, ka børciy nza vøø dzøkøn ntsa va. ² Ya lø mali ta zaløy, a ghwømmøø mbøø nighøti kwøma va. Mba'a kø zata mali tø ghwømøywøy, kwal va mali va ta bø tsahwøti zaløw, kø kwøma pøhøti Hyala. Ma mba'a kø zata tsa va møyiyøy, nahwøti kwøma tifa gar zhiniy makø mali va va bø tsahwøti zal ghwølaw. ³ Di naa gøzøy, mba'a kø zata mali tø ghwømøy, dza na mba'a bøvata ti, mba'a dzaa bøvø tsahwøti zaløy, a nava mali mønti ghwørghwø. Ma mba'a kø zata møyiyøy, nahwøti kwøma tifa gar zhiniy makøti ta bø tsahwøti zal ghwølaw, Ya ø zhini naa bø tsahwøti zal ghalabay, ka dza møndiy har kwa ghwørghwø maliw!

⁴ Ava tsøgha na kwøma va lø ghwøy sana kwørakwø kia ngwarmøhira. Ghwøywøy, mbøzliy bøkøwøshiy gø ghwøy sana va kwøma pøhøti Hyala. Sa nzana mba'a Yesøw *Køristøw møyiy, ka mbøørøhwø møti ghwøy, Ka dza ghwøy nza mbø døvø kwøma pøhøti Hyala ghwølaw, mbøzliy Yesøw tsaazhakatiy va mbø møti dza ghwøy nza, ta mbø ghwømmø møni naa tøbanta kwøma kaa Hyala. ⁵ Ghala pøtsaa niy nza ghwømmø mbø møni shiy njasa di vøgha ghwømmøy, mbø cimmø niy nza kwøma pøhøti Hyalaa dzøkøn kwøma møni ghwømmø jikir na, mbø ci tsaazcimmø na vay, ø niy zhini naa møtsøhømmø maw møni kwøma va. War ø *kwøma jikir na va niy tsøkøwømmø kwa kwøma kwøma, ta dzøghwa kwal møti ki. ⁶ Ghala kiy, kwa døyw tsa kwøma pøhøti Hyala niy nza ghwømmø. Ma nana ki na, mba'a ghwømmø mønimmø ka mbøzliy bøkøwøshi vø, ka mbay naa sløkømmø ghwølaw. Ka ghøra sløni ghwømmø dzar kwa pøhal kwal tsa ni tsaliti møndi va mbø kwøma pøhøti Hyalay. Dzar kwa kwal tsa 'war'war tsa, njasa cimmø *Safø tsa Hyala ghøra ghwømmø sløni nana.

Kwøma pøhøti Hyala citøpø na na jikir na kwøma

⁷ Ghønzø tsøgha kiy, *kwøma jikir naa *kwøma pøhøti Hyala va dza ghwømmø ni ki shøkøna? Am, nava tifa tepøw. Kala kwøma pøhøti Hyala tifa nzay, ka dzee sønata na jikir na kwøma nzaw. Kalaa niy gøzøkø kwøma pøhøti Hyala, ka møni møtsø gha ta sa ndø ma, kø nzay, ka dzee sønay nza na, kwøma jikir naa møni gøla shi tsøgha ni va pøn nzaw.

8 Søværi mbê sa nè kwøma pøhøpøhø na va: «Ka mæni gha tsa' ma» kè ki na, dzøghwa kwøma jikir na mba'a kwøma vø bærciy dzøkønee, ta bōraa dzømbø mamaw mæni ya namafa hwølfø kwøma jikir na. War kalaa niy nza kwøma pøhøpøhø na tifa nzay, ka dza mændiy sønay a kwøma jikir na tifa, kè mændi nzaw. Ka dza sløn tsa kwøma jikir naa nza tifa nzaw.

9 Kwatarja, ghala pøtsaa niy sønata mee kwøma pøhøti Hyalay, ka ntsaa mæni kwøma wøzø na niy nayee ghøn tsee. Ma nana ghala pøtsa favee tsa kwøma pøhøti Hyala na, mba'a kwøma jikir na tæzlitaa. ¹⁰ Dzøghwa mba'ee mænira tsøgha, ka ndø mæni kwøma jikir na. Kwøma pøhøti Hyala va kiy, nza mbøzli nza ka mbøzliy mæni kwøma wøzø na, ta mbø ghøshiy piy niy pøhøti na. Dzøghwa, yøn nee ki na, mba'a kwøma va mæntøra ka

ntsa jikir tsa ta pøeslitøra. * ¹¹ Søværi mbê sa nè kwøma pøhøpøhø na va: Ka mæni gha tsa' ma køy, dzøghwa kwøma jikir na mba'a kwøma vø bærciy dzøkønee ta høerødæa dzømbø mæni kwøma jikir na. Dzøghwa sa cikøvørida kwøma pøhøpøhø na va, ntsa jikir tsa nza gha kè ki na, mba'a kwøma jikir na va pøeslitøra. ¹² Di naa gøzø kiy, kwøma pøhøpøhø na va na, Kwømaa sækø va Hyala na katarj katarj. Ya namafa kwøma gøzø mændi mbø ða na, kwøma Hyala katarj, lø kwal tsa nzø, wøzø ghønzø ta ndø ngøri.

¹³ Øy, ya sa nzana tsøgha kiy, ø nzana mba'a shi wøzø ni zhiniy mænishi ka shiy mæntøra ka ntsa jikir tsa, ta pøeslira ki shøkøna? Am, nava tifa tepøw! Waa ø kwøma vø kwøma jikir na bærci søværi mbø kwøma pøhøti Hyala va wøzø na, ta mæntøra ka ntsa jikir tsa, ta pøeslira, ta mbø kælati sløn tø kwøma jikir na. Sa bøvø kwøma jikir na va kwøma pøhøti Hyala va wøzø na ta pøeslira kiy, ghalafa cikøvøri na gømgø m tsa nzøø dzøti ngwøla gwa'a gwa'a.

Njasa nakøn kwøma mbø ndø jikir na mætsøø dzøkøn ndø

¹⁴ A ghwømmø sønay, ma na *kwøma pøhøti Hyalay, lø safø tsa nzø ðewðew tsa pøhøti na. Øy, ma na nee nee kiy, ndø ngøri nzee gwa'a tsøgha. Mba'a *kwøma jikir na mæntøra ka mava tsa nzø. ¹⁵ Sønay ghønee tø shi mæni yaw. Sa nzana shi ðee mæni mbø nøfø tseyey, ka mæni niva yaw. Ma shi ðimee mbø nøfø tsee na, ghøshi shi mænee. ¹⁶ Nay gha ki, mba'ee mæni shiy kala kama ghøshiy shi ðee mbø nøfø tseyey, e zløbati kwøma pøhøti Hyala, mba'ee bøti ka sa wøzø na ði na gøzø. ¹⁷ Va tsøgha na ki, ma kwøma jikir na va kee mæni kiy, yøn mæni naw, kwøma jikir na va mbø ya mæni na kwøma va. ¹⁸ E sønay karkar, yøn yøn ndø ngøriy, daw na bølitee ta mænti na wøzø na va kwøma ði Hyala pøn. Tørønøw yøn ði mæni ni wøzø ni shiy na, a ka mbay yaa mæntishiw, tsøgha. ¹⁹ Ni wøzø ni va shiy ðee mæni na, ka mænishi yaw, ma ni gømgø m ni va shiy ði mee mæni na, ghøshi ni mænee ki ²⁰ Nay gha ki yøn mæni shiy, kala kama ghøshiy shi ði yay, yøn mænishi naw, kwøma jikir na va mbø ya mænishi na.

²¹ Ma shi nzee mbø mæni nana yøn nighøw: Ghala pøtsa ðee mænti na wøzø na va kwøma, dzøghwa kap pøn kësøvø mæni nzø, kee zhiniy nighø ða na, yøn mbø mæni kwøma jikir na. ²² A na mbøba mbøba mbø nøfø tseyey, mbø ði nøw kwøma pøhøti Hyala nzee tørønøw! ²³ Ma kee nighø ða

7:8 7:8 1Kwøer 15:56 7:9 7:9 5:13 7:10 7:10 SløniTaH 18:5 * 7:10 7:10 Dzøghwa tø pøtsa nè mændi va: «Ntsaa mæni kwøma wøzø na» kè mændiy, «Ntsaa piy» tsaslitli mændi kwa kwøma ka Gøreke. Ma tø pøtsa nè mændi va: «Ndø mæni kwøma jikir na» kè mændi ðifa na, «Ntsa mæti mæti tsa» kè ghøshi. 7:11 7:11 Ghava 3:13 7:12 7:12 1Tim 1:8 7:14 7:14 Cem 51:7 7:15 7:15 Gal 5:17 7:18 7:18 Ghava 8:21; Flp 2:13 7:23 7:23 Gal 5:17; Zhk 4:1; 1Pi 2:11

na, mba'a nihwæti shiy mbê ya, lè bœrci vø shi! Ka njæghœzliva lè kwœma tœkee va wœzè na mbê næfè tsee. 'Wakœvè niva shiy ki na mba'a ghœshi mbahœhwœra, ka mœntœra ka mava tsa kwœma jikir na.

²⁴⁻²⁵ Na nee dœ'wœ ghœn tsee mbê næfè tseyey, mbê nœw kwœma pœhœti Hyala nœee. Ma vœghee na, ka nœw kwœma jikir na. A ngœra'wœ kœnee nee ki mbœzlia! Wa ntsaa dzaa mbœlantœra va vœghee na pœmœraa dzœmbœ mœti kia mbœzlia! War Hyala na sa dzaa mbœlantœra, sœvœri mbê Yesœw *Kœristœw Ntsaa slœkœmmœ! 'Wœsa nœ va ngœta.

8

*Nza tsa nza ndœ kwa kwal Hyala tœ mbœrkœ bœrci banavœ *Safœ tsa nzœ dewdew tsa*

¹ Nana ki ghœnzœ tsœghay, ntsaa jakœy lœ Yesœw *Kœristœwœy, ka dza Hyalaa banavœ fœti ghwœlaw. ² Sa nzanay, ma bœrci Safœ tsa Hyala va dewdew tsa, banavœ piy mbê jakœva tsa shi lœ Yesœw Kœristœwœy, aa mbœlikœvœri sœvœri mbê dœvœ *kwœma jikir na, lœ sœvœri mbê dœvœ mœti.

³ Ma na *kwœma pœhœpœhœ nay, niy mbay naa bœkœvœri ndœ mbê dœvœ kwœma jikir na lœ mbê dœvœ mœtiw. Sa nzanay, daw niy nza bœrci ndœ ngœri ta nœw kwœma gœzœkœ na. Ma kwœma mbata ma kwœma pœhœpœhœ na va kiy, a Hyala mœnti nanzœ ki. Zœghwœ nzœ ghwœnikœ naa dzœti hidî, mba'a sœœkœœ zhœghœy ka ndœ ngœri, ka sœnay njasa maw vœgha ndœ ngœri kwœma jikir na, mba'a mœtiy tœ mbœrkœ kwœma ghwœmmœ jikir na. Ava tsœgha basanakœn Hyala ngwœvœ kaa kwœma jikir na mbê vœgha ndœ ngœri. ⁴ Sa mœnti na va tsœgha kiy, ta mbay ghwœmmœ mœnti kwœma wœzè na va dî kwœma pœhœti na, sa nzanay, kwœma dî safœ tsa Hyala na sa mœni ghwœmmœ. Ka mœni kwœma dî vœgha ghwœmmœ ghwœmmœw

⁵ Ntsaa mœni kwœma dî vœgha ciy, ta nakœn mœtsœ dza kwœma dî vœgha ci va dzœkœn mœhœrli ntsa va. Ma mba'a kœ ndœœ mœni kwœma dî Safœ tsa Dewdew tsa na, mba'a Safœ tsa dewdew tsa va nakœn mœtsœœ dzœkœn mœhœrli ci kwœrakwœ. ⁶ Mba'a kœ mœhœrli ndœ dzataa dzœkœn kwœma dî vœgha ciy, ta kwœmavœ mœti dza tsava ndœ. Ma mba'a kœ mœhœrli ndœ dzataa dzœkœn kwœma dî Safœ tsa dewdew tsa na, ta kwœmavœ piy tsa kœdî ma mba'a zœrkœ dza na. ⁷ Ma ntsaa fakœn mœhœrli ciy dzœkœn kwœma dî vœgha ciy, *ndœ jaka tsa Hyala na tsava ndœ, ka nœw kwœma pœhœti Hyala naw. Ka mbay nœw nzœ na tala bœw. ⁸ Ntsaa mœni kwœma dî vœgha ciy, ka dza naa sœnay mœni kwœmaa tœbanta kaa Hyalaw.

⁹ Ma ghwœy ta na tsa ghwœy ghœn na ghwœy kiy: Va vœgha ghwœy fa ghwœy kwœma mœni ghwœyœw. Va Safœ tsa Hyala dewdew tsa fa ghwœy kwœma. Sa nzana, mbê ghwœy Safœ tsa va nzœyœy. Ma na ntsa kama Safœ tsa Kœristœw mbê næfè tsa ciy, ntsa Yesœw Kœristœw na tsava ndœw.

¹⁰ Mba'a kœ Yesœw Kœristœw mbê næfè tsa ghwœy, ya war tsœgha dza ghwœy ta mœti tœ hidî va kwœma jikir nay. War ta zhini dza ghwœy piy tœ mbœrkœ Safœ tsa Hyala, sa nzana mba'a Hyala mœntœnjwœy ka mbœzliiy dzaa dzœghwa kwœma nzœ kala hazlœni tifa. ¹¹ War kama na katanj kœ Safœ tsa Hyalaa zhanakati Yesœw Kœristœw va mbê mœti mbê nefer ghwœyœy, war ta zhanakati vœgha ghwœy va dzaa mœtita dza na mbê mœti kwœrakwœ lœ Safœ tsa nzœ va dewdew tsa nzœyœy mbê ghwœy!

¹² Ghènzè tsøgha kiy ngwarmøhiray, shiy tifa vøgha ghwømmè dzaa dæw va ghwømmè, ta fè kwøma ghwømmè dzøghwa sa di naw. Va Safè tsa dæwdew tsa dza ghwømmè fa kwøma nana. ¹³ Ta na nava, war mba'a pè ghwøy mæni shi di vøgha ghwøy, ta bækwønøy dza ghwøy. Ma mba'a pè ghwøy zlanay kwal kaa Safè tsa dæwdew tsa a ghæci kætünøy ta pæsliti mæni shi di vøgha ghwøy vay, ta kwømvæ piy tsa kædi ma dza ghwøy. ¹⁴ Ma mbözliy fa kwøma va Safè tsa Hyala mbæ nzøy tsa shi kiy, ghøshi na ndærazhi Hyala. ¹⁵ Safè tsa nzø va ndænøy Hyalay, saa mæntønøy ka mevivi gar zhini ghwøy hazlæni kwa kwøma Hyala naw! Æhøj. Safè tsa mæntønøy ka ndærazhi nzø, ka bømme bærci ta har Hyalaa Dømmè, A Di, gha Dønøy, pè ghwømmè kaa har nzø. ¹⁶ Ya Safè tsa Hyala va dæ'wø ghøn tsa ciy, ka gøzømmè mbæ nefer ghwømmè, ndærazhi Hyala nza ghwøy, kè. ¹⁷ Njana nza ghwømmè ndærazhi nzø kiy, war ta kwømvæ shi wøzø ni va føyømmè na dza ghwømmè. Ghwømmè læ Køristøw dza naa kwømashi. Mba'a pè ghwømmè mbæ sa ngæra'wø kwasøbè katanøy, ta kwømvæ shændækè dza ghwømmè kwasøbè kwærakwè ki.

Tsa ghwømmè shændækè tsa føy ghwømmè ghøn ti

¹⁸ Ma na ngæra'wer sasa ghwømmè ni sana tikè tø hidfi ni diy, e sønay, na navay, ya ta jøw tsøtsø na: Ka dza ghøshiy yømøva læ shændækè tsa dza Hyala ta bømmeøw. ¹⁹ Ya wa shi ngati Hyalaa dzøti hidfi sana gwa'a gwa'ay, tærønøy nzøghøshi ghøshi mbæ ndøghè vici dza Hyalaa ci ndærazhi nzø dzøti ngwøla. ²⁰ Shi ngati Hyala vaa dzøti hidfi gwanashiy. Aa banti dævø nzø ti shi, mba'a zhøghætishi ka shi gømshi ni. A na shi va dæ'wø ghøn tsa shiy, ø niy mawti ghøshi tsøghaw. War Hyala va sa tøkøvø na na, mba'a banti dævø nzø ti shi. Ya tsøgha nzø ba na, zamti ghøn Hyala tsøgha bætø ta kwøma shi tø hidfi kiw. Aa zhiniy banavøshi shi ka ghøshi føy ghøn tsa shi gøzlinø ti shi difa. ²¹ Sa nzanay, ya shi ngati Hyala va na, ta mbælantishi dza na. Ka dza ghøshiy ghwa bø ghwølaw. Njasa nza ndærazhi Hyala va: Ka slækø ghøn tsa shi, læ shændækè ti shiy, tsøgha dza shi ngati Hyala va gwanashiy nza. ²² A ghwømmè sønay ghala ghati na, pa' sanay, war mbæ ngølvø na shi ngati Hyala gwanashi va ngæra'wø, nja maliy kemahø va ta ya zøghwø. ²³ Kwataka ghøshi na shi mbæ ngølvø kwætishi kiw, ya ghwømmè ghwømmè shi ghati Hyala va fø shændækè dzøti ghwømmè, læ Safè tsa nzø va dæwdew tsa ndammè na kiy, mbæ ngølvø nza ghwømmè mbæ nefer ghwømmè kwærakwø. Ka ndøghè vici dza Hyalaa sækø ta kørkamti zhøghømmè ka ndærazhi nzø, sa ka na kærniy mbælanti vøgha ghwømmè va ngæra'wø. ²⁴ Ta na mbøliy, a Hyala mbælantømmè, a na nzanay, ka nay mbøli tsa mbølimmè ghwømmè va ghwømmè læ mætse nana diw. War ghøn na sa føy ghwømmè gøzlinø ti. Ma mba'a pè ghwømmè niy nay læ mætse ghwømmè nzay, ka dza ghwømmè zhiniy fø ghøn ghøn gøzlinø ti nzaw. Sa nzanay, ndø tifa mba'a dzaa zhiniy fø ghøn tsa ci gøzlinø ta shiy tsøhøshi mbæ dævø ciw. ²⁵ Njana nashi ma ghwømmè shi føy ghwømmè va ghøn tsa ghwømmè gøzlinø ti shi diy, war ø dza ghwømmè nøw læ ndøghè shi tsøgha.

²⁶ Ya *Safø tsa Hyala dëwdëw tsa kiy, mbø kætømmø na mbø daw bërci tsa ghwømmø, sa nzana kala sönay ghwømmø njasa tøbø ghwømmø cø'wø Hyala. Ka naa dza dø'wø ghøn tsa ci na, ka cø'wø Hyala tø ghwømmø mbøba mbøba lø gøzø kwøma mbay ma ghwømmø gøzøkø lø miy tsa ghwømmø. ²⁷ Ma Hyala nanzø ghønzø saa sönanti pøtsa mbø nøfø tsa ndø gwa'a gwa'a ki na, mba'a sönata kwøma di Safø tsa Dëwdëw tsa gwa'a. Sa nzanay kwømaa tøbø va Hyala na sa ka Safø tsa dëwdëw tsa vaa cø'wø va Hyala ta mbözli nzø. ²⁸ Mbözliy di kwøma Hyala, shi harvø na ta møni kwøma di nay, a ghwømmø sönay, ya nimaba shiy na shiy kësashiy, kar ghøshiy mønishi ka shi wøzø ni ti shi. ²⁹ Sa nzana mbözliy niy tørti Hyala kwatanatay, mbøradzøta tarøkø na mëntishi nja Zøghwø nzø va. Ma nza Zøghwø nzø va mbøø nza ka mækaji tsa køn ngwarmømə dän ni ki. ³⁰ Dzøghwa na kaa mbözliy taranakøshi na va kwøma va ki, mba'a harvøshi. Sa harvøshi na na, mba'a mëntishi ka mbözliy dzaa dzøghwa kwøma nzø kala hazlèni tifa. Sa mëntishi na tsøgha na, dza na mba'a banavøshi shëndøkø tsa nzø.

Njasa dītømmø Hyala

³¹ Nana ki njana nza Hyala dza kwa na ghwømmø bëlay, tsahwøti ndø tifa gar pati jaka lø ghwømmø ghwølaw. ³² Kwa vøghwø tsa nzana lø Zøghwø nzøta Hyala zlay ma, dza na mba'a ghwønøkø ta søkø ghøciy mätiy tø mbørkø kwøma ghwømmø jikir na kiy, kala dza ghønzø mbøø bømmø ya nimaba shiy na? ³³ A ntsaa dza vaa har mbözli तरavø Hyalaa dzøti ngwøvøa? Tsava ndø tifa. Hyala va dø'wø ghøn tsa nzø gøzøkøvøri na, føti tar kafakashiy, kø. ³⁴ A ntsaa dza vaa basanakønshi ngwøvøa? A Yesøw *Køristøw dø'wø ghøn tsa ci mätiy ta kwøma shi jikir na, zhini na kaa naa gwøramti va difa na, mba'a zhakatiy mbø møti. Sa zhakatiy nay, mba'a dzaa nzøyøy vøgha Hyala, tar bëla kwa bözømə nzø. Ka cø'wø Hyala tø ghwømmø. ³⁵ Wa niva shiy dza vaa mbay tihøvørimmø lø di tsa dimmø Yesøw Køristøw kia? Ya søø vøvørimmø nahwøti kwøma, ya ø sammø mbözli ngøra'wø, ya mbø ma nza ghwømmø, ya mbø ndørma, ya ø søkøta kwøma gømgøm naa dzøkøn ghwømmø, ya ø bøkvwømmø mëndiy, shiy tifa dzaa tihøvørimmø lø di tsa dimmø Yesøw Køristøwøw. ³⁶ Ta na navay war nja kwøma tsasliti møndi va mbø zliya dza kwøma køn ghwømmøø nza. Ma kø mëndiy:

A Ndø sløkøpø, ava war tø mbørkø kwøma gha
nza møndi war mbø pøla bøkvwøwøy ya hwømba.
War nja tønkesli mbambahø mëndiy
dzøti pøtsa dza møndi ta slaslashi
ta hønishi møndi zhøghøtøny! kø møndi.

³⁷ Ya tsøgha nzø kiy, war ghwømmø na shiy dzaa nza ka miydalahi gwa'a gwa'a. Sa dza Yesøw Køristøw tsaa dimmø vaa kætømmø. ³⁸ Va sa nzanay, e sönay, na navay, nihwøti shiy tifa mba'a ghøshi dzaa tihøvørimmø lø di tsa dimmø Hyala va søvøri mbø Yesøw Køristøwøw. Ya bøkvwø bøkvwø nza ghwømmø, ya tø ghwømmømə nza ghwømmøy, war mbø dimmø dza naa nza. Ya ka kwal Hyala, ya nihwøti shi nza bërci vø shi mø ghwøməy, ka tøvøvørimmø ghøshi liw. Ya kwømaa møniva sönzønva,

ya naa taa mæniva taa nzay, ka tæhæværimmæ na liw. ³⁹ Ya nihwæti shi ka bærciy dzar tæ ghwæmæ, ya ni takæ takæ, ya nimafæ shi ngati Hyala gwa'ay, ka tæhæværimmæ ghæshi læ dî tsa dîtæmmæ Hyala va sæværi mbæ Yesæw Kæristæw Ndæ slækæmmæw.

9

*Kwæmaa dzækæn hwælfæ ka *Izærayel*

¹ Kwæma dzee na ta gæzæ sanay, kwæma katanj na na, ntsa mbæ næw *Kæristæw nzee, ka sla dzærvæ yaw. Mbæ cira na Safæ tsa dewdew tsa njasa nza kwæma gæzee va ka sa katanj na, ya næfæ tsee na, mba'a zløbavæ tsægha. ² Yænøy, nja ntsa mbæ mbæri nzee, ya hwæmba na, mbæ zhæra næfæ tsee ³ ta kwæma mbæzli mbæ hwælfæ ghøy ghøy *ka Zhæwifæ. Ngwardæhira na ghæshi. Mba'a kæ Hyala gar bazlantæra, ka tæhæværida læ Yesæw, ta mbæ ka Izærayel mbælishi nzay, wæzæ dzee favæ tsægha nza. ⁴ Ghæshi kiy, jijihiy Izærayel na ghæshi. Hyala tæravæshi na mba'a mæntishi ka ndræzhi nza. Dzæghwa mba'a cintishi njasa nza shændækæ tsa nza, dza na mba'a slaghwa kiri kwa jipæ shi li. Mba'a banavæshi *kwæma pæhæti na ngæshi, mba'a cintishi njasa ka ghæshi pæra'wanta dævæ shi. Dza na mba'a mbælanakæshi miy tsa nza, ta mananshi shi wæzæ ni ghænghæn ghænghæn. ⁵ Sæværi mbæ hwælfæ mbæzli yakæ jijihiyøy, ghala sæækæ tæ *Abæraham sæværi ghæshi. Zhini sa sæækæy Kæristæw, ta nza ka ndæ ngæri ba na, sæværi mbæ hwælfæ shi mændi yakæ difa. Ghænzæ tsægha kiy æ pæ ghwæmmæ fal Hyalaa slækæ shiy gwa'a gwa'a ya hwæmba nza. *Amin! *

⁶ Ya tsægha nzæ bay, æ næ ya, mænti kwæma nzæ va niy gæzækæ Hyala mæni nzæ naw pænæw, æhøj. Ma kwæma dæe gæzøy, gwanashi na jijihiy Izærayel ka mbæzli Hyalaw, dæe gæzæ. ⁷ Ya jijihiy Abæraham kiy, gwanashi niy nza ghæshiy jijihiy Abæraham slar slar ni njasa niy gæzanakæ Hyalaw. Sa nzana ma kæ Hyala niy ni ngæciy: «Mbæzli mbæ hwælfæ *Izakæ na shi dza mændiy har ka jijihija slar slar ni» kæ niy ni. ⁸ Ma mbæ gæzæ kwæma va ghwæmmæ nighæ tsægha kiy, nihwæti ndræzhi yakæ Abæraham na niy mænishi ghæshi ka ndræzhi Hyalaw. War kwataka ndræzhiy niy yakæ Abæraham dzar kwa kwæmaa niy gæzanakæ Hyala va na jijihiy Abæraham slar ni. ⁹ Ma kæ niy ni ngæciy: «A Abæraham, kee zhækæ ge'i læ væghwæ tsa nza ghwæmmæ tsa mbæ sanay, *Sara yakæ zæghwæwæ zal» kæ niy ni.

¹⁰ Kwataka sava na difa kiw. Tsægha mænta na læ ihwæhwær yakæ *Rebeka va ghæshi læ jijimmæ Izakæ ¹¹⁻¹² Ma kæ Hyala niy ni kaa ngæciy, a tsa jæw tsa va zæghwæ dzaa bæhwæ dikæ va zæmbæghøy tsa dikæ tsa, kæ niy ni. Ghala væghwæ tsa gæzæ Hyala va kwæma va tsæghay, Rebeka ghwæla ta ya ndræzhi va niy nza na, ya gar næ ghwæmmæ, sa mænti tsahwæti kwæma jikir na, mba'a tsahwæti mænti na wæzæ na, va tsægha mænti na tsægha, pæ ghwæmmæ. Na na Hyalay, æ gwæravæ naa mænti tsægha ta mbæwæ cipæ njasa ka naa mæni nanzæ kwæma, njasa dî na ya hwæmba, ka tæra ni nzæ mbæzli dzar mbæ mbæzli njasa dî na, kala kama tæ slæni wæzæ na mænti ghæshi.

8:39 8:39 5:5; Zhj 3:16; 2Kwær 13:13; Ef 1:4; 2:4; 1Tes 1:4; 2Tes 2:16 **9:2** 9:2-3 Sæværi 32:32

9:4 9:4 mænti shi ka ndræzhi nza: Sæværi 4:22; *Wæzh 11:1; shændækæ: Sæværi 16:10; 24:16-17; 40:34-35; sla kiri: Ghava 17:7; Sæværi 24:7-8; kwæma pæhæti Hyala: Sæværi 20:24; mbælanakæ miy:

3:2, 4; 4:13, 17; Gal 3:6, 14 **9:5** 9:5 15:8; Sæværi 3:6, 15; Kæristæw: Mt 1:1; Rm 1:3-4 * **9:5** 9:5

Ma kæ nihwæti mbæzli kaa gæzæ kwæma vay: Kæristæw tsa vay, Hyala na. Ghæci slækæ shiy gwa'a gwa'a! æ pæ ghwæmmæ fal ya hwæmba, kæ ghæshi. **9:6** 9:6 3:3-4; 2:28-29 **9:7** 9:7 Ghava 21:12; Mt 3:9 **9:8** 9:8 Gal 3:7; 4:23 **9:9** 9:9 Ghava 18:10, 14 **9:10** 9:10-12 Ghava 25:21-23;

Rm 11:6

13 Njasa nzana va tsøgha mendi tsasliti mbø zliya difaa dzækən ihwøhwør Rebeka va. Ma kə mendi na: «*Zhakwapə na tsee, e diti, mba'ee zlay *Ezaw» kə Hyala, kə mendi.

14 Ghənzə tsøgha kiy, njaa dza ghwəmmə nia? Ka mēni kwəma Hyala lə kwal tsa nzəw, dza ghwəmmə ni na? Am nava tifa tēpəw! 15 Aa niy gəzanakə kaa *Məyizə ghala mbəradzəta, ma kə niy niy: «Ma yənəy, kaa ntsa dee mēni wəzə hwər dzee mēni wəzə hwər. Ta ntsa dee hwər tsee zhəra dza hwər tsee zhəra» kə niy ni. 16 Mba'a kə Hyala təravə ndə, dī na gəzə kiy, ka nzana lə dī tsa ntsa va, ya tə kwəma mēnti ntsa vaw, war Hyala təravə na tsøgha, lə wəzə tsa nzə, tə sa dī na təra ci 17 Ava tsøgha gəzəkə Hyala kaa *Farawanj, mazə ka *Ezhipətə mbø zliya nzə difa. Ma kəy: «Yən tivəŋa naa fiyŋa ka mazə, nza gha zhinidə ghən, ma sa ka gha zhinidə ghən na, nzee mbəə canshi bərceə kaa mbəzli, nza slən tsee mbəə dzantəvay tə hidī gwa'a gwa'a» kə. 18 Ava tsøgha na na Hyala. Kaa ntsa dī na mēni wəzə hwər ka naa mēni, ntsa dī na mēnti ka ndə zhini ghən na, mba'a mēnti.

Ndə tībaa kambə ghəpə mbø kwəma mēni Hyalaw

19 Sa nzana va tsøgha kiy, nda nza tsahwəti ndə ni «Ya sa nzana tsøgha na, waa shi zhini Hyalaa bə fəti kaa mbəzlia? Ta mbay ndəə mēnti nahwəti kwəma dzəghwakən na bərkanati na va kaa ndə shəkəna?» kəy. 20 Gha gha ndə ngəri tsa ngati Hyala va kanta ghəpə lə dəw gəla kwəma tsøgha na va kiy, wa ndə nza ghaa? Kwəma səkə ghaa favə rəkidiy gəzə kaa ndə nga ghəni: «Tawa ngatəra gha tsətsəə» kəa? 21 A kwal va ndə nga ghəni ta mēni shi dī na lə rikidī. Mba'a kəə diy, nga' ngavəri, mba'a ngati shaka kwa cihwanjwa lə tsahwəti, ma tsahwəti na, mba'a ngati shaka kwa ta er gəmshi ni li.

22 Njasa nza ndə nga ghəni va lə ghəniy, ava tsøgha na Hyala lə ke ngəri kwərakwə ki. Ya njaa dī na mēni li shiy, kwəma gha mbə kwəma nzəw. Ə dī na mbəzliy sənay bə nəfə tsa nzə, mba'a cintishi bərçi nzə, dzəghwa na ki ka sə'wa kwəma mbəzli bəti na va nəfəə dzəkən shi, dza na ta zamtishi, war ka sə'wa, war ka sə'wa. 23 Dibay ə dī Hyala mbəzliy sənay njasa nza shəndəkə tsa nzə, dza na ta fəə dzəti ghwəmmə, ghwəmmə shi məntəmmə na va wəzə hwər. Ghala mbəradzəta niy fəyəmmə na vəgha bəla, ta fə shəndəkə tsa nzə vaa dzəti ghwəmmə.

24 Ghwəmmə gwanamməy, mbəzli mananatishi Hyala wəzə hwər mba'a harvəshi ta nza ka shi nzəə gə ghwəmmə. Kwataka mbə hwəlfə *ka Zhəwifə harvəmmə naw, pa' mbə hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə harvə na mbəzli. 25 Njasa niy gəzəkə Hyala va mbə zliya tsasliti 'Wəzhe *ndə gəzə kwəma Hyala. Ma kə niy niy:

Hwəlfə mbəzliy niy kama ka mbəzlee kwatanj, ta harshi dzee, ka mbəzlee.

Hwəlfə mbəzliy niy dīmee kwəma shi kwatanj, ta dī kwəma shi dzee.

26 Ge'i dzəghwa tə pətsaa niy gəzanakəshee va yən Hyala: «Ghwəyəy, mbəzlee nza ghwəyəw!» pənəy, ava zhəghwa tə pətsa va dzee ta harshi

yøn Hyala kwa bəpə piy: «Ghwəyøy ndërazhee nza ghwəy!»
pən ngəshi, kə niy ni.

²⁷ Ma na hwəlfə ka *Izərayeləy, a *Ezay ndə gəzə kwəma Hyala gəzəmti kwəma gəzanakə Hyalaa dzəkən shi gwa'a, ma kəy:

Ya war nja ndarghə kwa həl na mbəzli
mbə hwəlfə ka Izərayel dərj tsa shiy,
war nihwəti mbəzli jəwə gwa'a tsəgha
na shi dza Hyalaa mbəliti mbə shi.

²⁸ Ka dza kwa sləkəpəə dzəmti vəghwəw,
ta səkə dza naa dzəti hidī,
ta mənī shi gəzəkə na va mənishi gwanashi, kə.

²⁹ Zhini fa na, mba'a Ezay tsa va niy gəzəkə kwatanjata:

Kala sa tərəmbəy Hyalaa sləkəpə va
nza bərçi vəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a
nihwəti mbəzli mbə hwəlfə ghwəmmə jəwə nza,
ci ghwəmmə zammə gwanammə nza,
nja mbəzli mbə məlmə ka *Sədəm
lə shi mbə məlmə ka *Gwəmər, kə niy ni.

*Ka kwəmavə tsəhə ndə kwa kwəma Hyala, lə nəw *kwəma pəhəpəhə
nəw*

³⁰ Mbə kwəma va tsəgha kiy, a ghwəmmə nay, ta na *mbəzliy kamaa ka
Zhəwifəy, niy pəla kwal tsa dzəghwa kwəma Hyala ghəshiw. Dzəghwa
Hyala sana kiy, mba'a mənishi ka mbəzliy dzaa dzəghwa kwəma nzə
kala hazlənī tifa, sa banavə ghəshi nefer shi. ³¹ Ma hwəlfə mbəzli ka
*Izərayel nashi ki na, mbə pəla kwəma pəhəti Hyala ghəshi niy nza ta
nəw, nza ghəshi mbəə mənishi ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala kala
hazlənī tifa. Sa kwəmavə ghəshi na, mba'a ghəshi kərayshi mbə kwal.

³² Sa wana kərayshi ghəshi kwa kwal kia? Sa niy banavə ma ghəshi
nefer shi kaa Hyala. Ma mbə zəzə kwəma shiy, a ghəy dzaa mənījəy ka
mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala tə kwəma mənī ghəy, kə ghəshi niy ni.
Mba'a təhwəni tsatsatishi tə hakwə tsa nə mənī va hakwə tsa təhwəni,
kə mənī ki. ³³ Hakwə tsa vay, a mənī gəzəkə kwəmaa dzəkən mbə
zliya, ma kə mənīy: A kə Hyalay:

Avee fəy hakwə† tsa dza mbəzliy tsa təhwəni ti
mbə məlmə *Shiyanw,

kəlba dza səda mbəzliy fəladi dzəy ti ta bə tərə dza naa nza.

Ma ta nza ki, ya wa ntsaa dzaa banavə nəfə tsa ciy,
ka dza naa nza hashiw, kə.

10

¹ A ngwərməhira, jəw dəe ka Izərayel mbəlīshiw, ghənzə na kwəma
cə'wee va Hyala, ya hwəmba mbə cə'wee. ² Na navay, e sənay a ghəshiy
dī nəw Hyala tərəjw. Ə na na nzanay, sənata kwəma ghəshi mbə dī nəw
Hyala shi vaw. ³ Sənay kwal tsa cintishi Hyala kaa mbəzli ta dzəghwa
kwəma nzə ghəshiw. Sa dza ghəshi na mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə
pəla tsa shi kwal də'wə ghən tsa shi, ta dzəghwa kwəma Hyala. Dzəghwa
tsəgha ki, kala dī ma fəti ghəshi va Hyala ta zləba kwal tsa cimmə na va,
ta dzəghwa kwəma nzə ghwəmmə. ⁴ Sa nzanay, mbə *Kəristəw kərkəva

9:27 9:27-28 Ezay 10:22-23 **9:29** 9:29 Ezay 1:9 **9:30** 9:30 10:20 **9:31** 9:31 10:2-3 **9:32**
9:32 4:4-5 **9:33** 9:33 Ezay 8:14; 28:16; 1Pi 2:6-8 † **9:33** 9:33 Ma hakwə tsa va, ya kəlba va kiy,
ghəci na Yesəw Kəristəw. **10:1** 10:1 9:1-3 **10:2** 10:2 SləniKY 22:3 **10:3** 10:3 1:17 **10:4**
10:4 Gal 3:24-25

kwøma pøhøti Hyala. Ya wa ntsaa ßanavø nøfø tsa ciy, ta mbay dza naa dzøghwa kwøma Hyala kala hazløni tifa.

Ta mbøliti mbøzliy ßanavø nefer shi, dza Hyala gwanashi

⁵ A *Møyizø niy tsaslitliy dzøkøn njasa dza ndøø kwømavø dzøghwa kwøma Hyala dzar kwa kwøma pøhøpøhø na. Ma kø niy niy: «Ntsaa dzaa næwti *kwøma pøhøti Hyala va gwanatay, ta kwømavø piy dza na tø sa næwti na kwøma va» kø niy ni. ⁶ A na dzøghwa kwøma Hyala tø sa ßanavø ndø nøfø tsa ciy, avanta kwøma gøzøkø møndiy dzøkøn mbø Zliya Hyala: «Øntaa gha dzaa tøkø mbø nøfø tsa gha na, wa ntsaa dzaa dzømø ghwømø gar dza ghøciy harkøghwa Køristøw møßaa?» pø gha ma. ⁷ Zhini øntaa gha zøzø ßa na: «Wa ntsaa dzaa dzøghwa hidif gar dza ghøciy zhinikømø Køristøw sækø kwa kwølia?» pø gha ma. ⁸ Ma kø møndi kaa kwøma tsaslitli møndi mbø zliya nanzøy: Ava vøgha gha na kwøma Hyala ndøkøwø ndøkøwø, mbø miy tsa gha, lø mbø nøfø tsa gha na, kø møndi. Kwøma va na sa gøzø ghøy va kaa mbøzli, nø ghøy, ßanavøm nefer ghwøy kaa Hyala pø ghøy ngøshi. ⁹ War gøzøkøvøri ma gha lø miy tsa gha tø ngwøla: «Yesøw na Ndø sløkøpø» pø gha, mba'a gha zløßati mbø nøfø tsa gha katan a Hyala zhanakati mbø møti pø ghay, ta mbølantøña dza Hyala. ¹⁰ Mba'a pø ghwømmø ßanavø nefer ghwømmø kaa Yesøwøy, ta ndammø kwal tsaa dzøghwa kwøma nzø dza Hyala. Mba'a pø ghwømmø gøzøkøvøri lø miy tsa ghwømmø, a ghøy zløßavø Yesøw ka Ndø sløkøñøy, pø ghwømmø difay, ta mbølitømmø dza Hyala. ¹¹ Sa nzanay, a møndi gøzøkø mbø Zliya Hyalaa dzøkøn kwøma ci, ma kø møndiy: Ya wa ntsaa dzaa ßanavø nøfø tsa ciy, ka dza naa hashiyøw, wø møndi. ¹² Mbø gøzø kwøma va kiy, tørambø ghala møndi mbø *ka Zhøwifø lø *mbøzliy kamaa ka Zhøwiføw. Ndø sløkøpø tsa kwøtiñ tsa sløkø na mbøzli gwanashi. Ya wa ntsaa har ta køøti ghøciy, ta køøtiti dza na, ya mbø namaba kwøma. ¹³ Tsøgha tsaslitli møndi mbø zliya, ma kø møndiy: «Ya wa ntsaa har Ndø sløkøpø ta køøti ghøciy, ta mbøliti dza Ndø sløkøpø» kø møndi.

¹⁴ Ya tsøgha na kwøma va kiy, njaa dza mbøzliy har ta køøtishi ghøci, ghøshi kø kala ßanavø nefer shi kia? Njaa dza ghøshi ghaa ßanavø nefer shi, ghøshi kø kala sækøø favø gøzø kwømaa dzøkøn kia? Njaa dza ghøshiy ghaa favø kwømaa dzøkøn, ndø kø kala dzaa gøzanshia? ¹⁵ Zhini difa kiy, njaa ka ndø dzaa gøzanshi kwøma va kaa mbøzli, ndi kala dzaa ghwøni ndøa? Mba'a kø møndi ghwønanashi mbøzli ta gøzø kwømaa dzøkøn kiy, njasa tsaslitli møndi va mbø zliya dza naa nza, ma kø møndiy: «Jøw vøshi mbøzli ta mbøzliy sækø ta gøzanshi kwøma wøzø naw» kø møndi. ¹⁶ Ya tsøgha nzø kiy, mbøzli gwanashi zløßavø na Yøwøn kwøma wøzø naw. Va tsøgha nø *Ezay ndø gøzø kwøma Hyala: «A Ndø sløkøñøy, wa ntsaa zløßa kwøma gøzanshi ghøy mbøzli kia? Ðañ na ghøshiw» kø. ¹⁷ Ði na gøzø kiy, sa ka ndøø favø kwømaa dzøkøn Yesøw, ka ndøø ßanavø nøfø tsa ci, difay, ka favø kwømaa dzøkøn Yesøw ndø, kala kaføy ndø ta dzaa gøzanciw.

¹⁸ A na kwøma d'wøee kiy, ø nzana kala favø gaka kwøma va ka Izørayel katan shøkønaa, njaa? Tifaw, a ghøshi favø! Tsøgha kø møndi mbø zliya, ma kø møndiy:

A mbøzli tsøhøshi ta gøzø kwøma Hyala tø hidif gwa'a gwa'a.

A gøzø kwøma shi tsøhøta
ya tø pøtsaa gwøramti kørakø tø hidī, kø møndi.

¹⁹ A na kwøma zhinee døwøy, ø føti ma ka Izørayel ghøn ta kwøma va shøkønaa, njaa? Øj tībaw, ta na navay, a ghøshi føti ghøn, ø dī ma ghøshi zlēba gwa'a tsøgha. Sa nzanay, a Møyizø, ndø gøzø kwøma Hyala niy gøzamti ghala mbøradzøta:

A kø Hyalay, kø:

«Ta kaføkø hørhø dzee kwa hwør ghwøy
nza ghwøy hørhø va hwølfø mbøzli gømsni ni.

Ta bakati nefer ghwøy dzee dzøkøn
hwølfø mbøzliy sønata ma kwøma» kø Hyala,
kø Møyizø niy ni.

²⁰ Zhini ma kø Ezay ndø gøzø kwøma Hyala dība, kala hazløni ma na:

A kø Hyalay: «Ma yøn, yøn Hyalay,
hwølfø mbøzliy niy søøkø maa pølahwøra na shiy nara!

Kaa mbøzliy søøkø maa cø'wøhwøra
cintee ghøn tsee» kø Hyala, kø Ezay.

²¹ Dzøghwa ma kø Hyalaa dzøkøn hwølfø ka Izørayel nashi ki na:

Yøn kiy, ghala mekøshi nzee war tødī tødī døvee

ta ka 'wø mbøzli mbø hwølfø tøravee na,
dzøghwa ghøshiy, kala dī ma føti vøya,
ka zhinira ghøn, kø.

11

*Gøzø kwømaa dzøkøn hwølfø ka *Izørayel*

¹ A na kwøma zhinee døw dība kiy, va sa nzana tsøgha kiy, ndøghaa ndøghamti Hyala hwølfø ka Izørayel, ni nzo va mbøzli tsøgha ki shøkøna? A pøn. Am, nava tība tepøw! Yøn Pøl dø'wø ghøn tseyey, ndø ka Izørayel nzee. Mbø takø tsa *Bøjzhamøj ntsa mbø jijihiy *Abøraham yakøra møndi. ² Ndøghamti Hyalaa ndøghamti hwølfø mbøzli nzo va tsøhave na ghala kwatøjataw. Zøzøtim ya tø kwøma tsasliiti møndi va mbø Zliya Hyalaa dzøkøn kwøma *Eli, ghala pøtsaa gøzø na kwøma kaa Hyala, ta kwøma ka Izørayel. Ma kø niy niy: ³ «A Ndø sløkøjøy, ava gwa'a bakwamti ka Izørayel ka gøzø kwøma gha, mba'a ghøshi ndanamti pøtsa fø møndi shiy ti ta taŋa. War yøn kwøtira tørmbø na ka ntsaa nøw kwøma gha sana. Zhini bay avashi mbø pøla pøeslira kwørakwø ba» kø. ⁴ Njaa niy nø Hyala kaa zlēbanci nanzø kia? Ma kø niy niy: «Kwøtinja nza ghaw. Avana y sønzenvay, mbøzli diwøy diwøy mbørføj møtsøkø tørmbøy ya, shiy nøw kwømee ya hwømba nzo, kala søøkø ghøshiy tsøføkøwøhwø tsøføkøwø kwa kwøma mbøri tsa har møndi vaa *Bal ta cø'wø ci» kø niy ni. ⁵ Ava tsøgha na sana sønzenva, lø tsa ghwømmø tsa vøghwø kwørakwø ki, war mbø tørmbøy nihwøti mbøzli na Hyala, mbø hwølfø mbøzli nzo va tøravø na njasa dī na, lø wøzø hwør tsa nzo. ⁶ Lø wøzø hwør tsa nzo kø Hyala tøravøshi kiy, ka dza naa nza tø sløni wøzø na mønti ghøshiw. Ma mba'a kø tøravøshi tø sløni mønti ghøshi nzay, zhømø shi niy dza naa wanshi nza, ghala na ka dza møndiy ni wøzø hwør mananati Hyala kaa mbøzli, kø møndi ghwøla nzaw.

⁷ Njaa dī kwøma va gøzø sana kia? Dī na gøzøy, ma kwømaa niy nza hwølfø ka Izørayel va mbø pala nzøy, kwømavø ghøshiw. Mbøzli tøvavø Hyala mbø shi na shiy kwømavø. Ma niy tømrbø na, mba'a Hyala mønti nøfə tsa shi caslakø. ⁸ War tsøgha niy tsasliti møndi mbø zliya kwørakwø, ma kə møndi niy niy:

A Hyala mønti møhørlī shi caslakø,
mba'a gharamti mætsøhi shi va nøghøtaa ghøshi nay pi.
Dza na nø'wø nø'way slimim shi,
va nøghøtaa ghøshi favø kwøma,
pa' ghala vøghwø tsa, kə.

⁹ Zhøghwa ma kə *Davitø ßa na:
Mba'a kə ghøshi ßasøshi ta zømø shiyøy,
ø ka ßasøva tsa shi va dzaa mbøøøy,
ka zløkwø tsaa dzaa tømø'wøhwøshi, ta tøvø ghøshi,
ka zhøvaa ngata ta kørinøhwøshi.
Tsøgha kə Hyala wanavøshi na shi zhømø.

¹⁰ Ø kə mætsøhi shi ghwølføshi, kala nay pi ghøshi ghwøla.
Møntishi, a kwemer nza køn shi ya hwømßa,
mba'a ghøshi dalishi va kwemer va, kə.

¹¹ Kwøma zhinee døv dīßa kiy, sa ßøhwø ka Izørayel va tøvø kiy, ø dza ghøshiy nza tø pi kwa gwa'a shøkøna? pøn. Am, nava tīßa tøvøw. Nanzø kiy, tø sa mønti ghøshi va kwøma jikir na na, mba'a Hyala mbølitī hwølfø *mbøzliy kamaa ka Zhøwifø. Sa mønti Hyala va tsøghay, ta mbø ka Izørayel hørhø va nihwøti mbøzli va nø na. ¹² Ghala pøtsa mønti ka Izørayel *kwøma jikir nay, dza Hyala mba'a mananatishi wøzø tøvøw kaa mbøzli tø hidī. Ghala pøtsa tøvøshi ghøshi kwa kwal Hyala na, mba'a hwølfø *mbøzliy kamaa ka Zhøwifø kwømavø tøvø miy va Hyala. Mba'a kə Hyalaa møni wøzø kaa nihwøti mbøzli ghala pøtsa dī ma ka Zhøwifø føvī tøvø kiy, hanaba sa ka ka Zhøwifø tsati titihwø tsa shi kaa Hyala shøkøna. Tøvøwßa ghalaßa dza Hyalaa møni wøzø kaa mbøzli.

Njasa mbølitī Hyala mbøzliy kamaa ka Izørayel

¹³ Nana kiy, kaa ngøwøy ghwøy *mbøzliy kamaa ka Zhøwifø døv gøzø kwøma, sa nzana yønøy ndø kwal tsa Yesøw nzee, sa ghwøni Hyala ta dza ta gøzø kwøma Yesøw kaa mbøzliy kamaa ka Zhøwifø. Mbø vøshi nzee tøvøw ta sløni ndara na va. ¹⁴ Ma dī yay, mba'a mbøzli mbø hwølfø ghøy ghøy ka Zhøwifø nara tsøgha. Ma sa ghøshi nara na, nza hørhø ghøranshi, nza nihwøti mbøzli mbø shi søkø, nza Hyala mbølitishi lø sløni ghøree va. ¹⁵ Kwa vøghwø tsa nzana ghala pøtsa zhøghanavø Hyala hwøm kaa ka Zhøwifø, mba'a sløkati kwøma kwa jipø nzø lø nihwøti mbøzli tø hidī gwanashi, mba'a jakøta li shi kiy, njaa dza naa nza ghala pøtsa dza Hyalaa zhiniy zløßavø ka Zhøwifø kia? Kwøma wøzø tøvøw dza naa nza, ta zhakatishi dza mbøzli mbø møvī.

¹⁶ A ghwøy sønay, ßøvø ma ndø kwa taña dafa gha ndøø ngakøghwa, mba'a ndø ßanavø kaa Hyalay, naa tømrbø va dafa gwanata na, sa Hyala va ka naa nza kwørakwø. Mba'a kə ndø ßøvø døvø føvø ßanavø kaa Hyala dīßay, shi nzø dza naa nza gwanashi, lø dividivi tø fø va shi kwørakwø.

¹⁷ Ma hwølfø ka *Izørayel sønzenva kiy, nja døvøw fø wøzø na ngwøßøy ndø kwa tsa ci na. Dza na mba'a ga'wamti nihwøti dividivi tø døvøw fø va,

mba'a dza slaslakəŋwəy ghwəy shiy kama mbə hwəlfə ka Izərayel, nja dividivi tə fəhi kwamti gəmshi ni ghwəy, mba'a tsəbatəŋwəy dzəti dəŋw fə va, tə pətsaa nza niy slaslamti na va. Ma shi wəzə ni dza ka Izərayel kwəməvə na, mbə kwəməvəshi ghwəy gwanəŋwəy lə nihwəti ka Izərayel tsəgha ki. Sa nzana səkəkə mbə dəŋw fə dividivi tə fə kwəma shi zəmə ghəshi. ¹⁸ Ava va tsəgha kiy, gha gha dəvə fə tsəbati məndi vay, ɔntaa gha dzaa vəshi, ka 'wəshi ni slaslamti məndi va dividivi ma. Wa na na gha va kwəma dza gha vaa zhəmbəŋa mbə vəshi lia? A gha sənay, gha kəsəti na dəŋw fəw, dəŋw fə na saa kəsətəŋa. ¹⁹ Nda nza ndə ni: «A Hyala slaslamti ni va dividivi ta mbee nza kwa pətsa shi na nee, kəy». ²⁰ Yan, tsəghaa nava nanzə a ghwəm sənay. Nanzə kiy, sənay tə gha ba, sa dī ma ghəshi bə nefer shi kaa Hyala va tsəgha slaslamtishi məndi. Ma sa nzana mba'a gha banavə nəfə tsa gha na gha ki na, dza na mba'a tsəbatəŋaa dzəti pətsa shi va. Mbə kwəma va kiy, ɔntaa gha dzaa vəshi ma. Wəzəba hazləni pə ghaa hazləni. ²¹ Kwa vəghwə tsa nata gha Hyala, kala zlashi ka Izərayel ghəshi dividivi tə fəy, hanaba gha gha tsa tsəbati məndi tsəbə tsəbə shəkəna? War kala banavə nəfə tsa gha pə gha kaa Hyala kwərakwəy, ta təhantaa dza Hyala. ²² Nighətim njasa nza Hyala wəzə tsa nzə, zhini ka ndə dī ma *kwəma jikir na ghənzə dība. Mbəzliy shikəshi kwa kwal tsa nzə mba'a ghəshi nəfayəy, ka dī kwəma shi na ghwəlaw. Ma kaa ngeŋwəy ghwəy nihwəti mbəzli na, mba'a mənti wəzə hwər, kama nzəy tsa ghwəy war mbə wəzə hwər tsa nzə va, kala tsəghay, ta zhəghavəŋwəy hwəm dza na kwərakwə ba. ²³ Ka Izərayel va sənzənvə, war mba'a kə ghəshi bə nefer shi kaa Hyalay, ta zhini dza Hyalaa zhanatishiy zhəti pətsaa niy nza ghəshi va ti. Sa nzanay, a bərci və ta mbəə zhanatishi. ²⁴ Ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka Izərayeləy, nja dividivi tə fəhi gəmshi ni kwamti nza ghwəy, dza Hyala mba'a dzaa kəslikəŋwəy, mba'a səkəkə tsəbatəŋwəy dzəti dividivi tə fə nzə ngwəbətī na wəzə na. Mba'a Hyalaa mbay mənti tsəgha lə ghwəy kiy, hanaba ka Zhəwifə, ghəshi shi nja dividivi tə fə va də'wə ghən tsa nzə, ka Hyala mbay zhanaghwashī ma kwa pətsa shi shəkəna, ta mbay dza naa zhanatishi.

*Njasa dza kwal mbəli tsa ka *Izərayel zhiniy gwəmay*

²⁵ A ngwarməhira, e dī gəzəŋwəy nahwəti kwəma sənata ma məndi, a ghwəy mbəə sənata, ɔntaa ghwəy dzaa dzaŋwəy dzəmbə vəshi «Nja mbəzliy tsəhwəlīŋəy nza ghəy na ghəy ki» pə ghwəy taə ni ma. Ma kwəma nata ghwəy va, nahwəti bəla mbəzli ka Izərayel kala dī bə nəfə tsa shi kaa Hyalay, kwa gwa'a dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw. Sa ka mbəzli tərati Hyala mbə hwəlfəhi nihwəti *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə banavə nefer shi gwanashi kaa Hyalay, ta zhəghəva dza mbəzli mbə hwəlfə ka Izərayel dza ta bə nefer shi kaa Hyala. ²⁶ Ma tsəgha kiy, nza Hyala mbəlantishi gwanashi ta nza ghalaba, njasa gəzəkə zliya va, a kəy: Səkəkə mə dəlagwa *Shiyəŋw dza Ndə mbəlīpəə səkəkə. Sa ka na səkəkəyəy, ta yabanti jikir tsa mənti takə tsa mbəzli yakə *Zhakwapə dza na.

²⁷ Ava kwəma va dza naa nza ka *sla kiri tsa slati ghəy kwa jipə ghəy li shi, ghala pətsa dzee yabanti kwəma shi va jikir na, kə Hyala.

²⁸ Mbə kwəma na, ghwəmmə kəə nighəy, a ka Izərayel mənishi ka ka jaka Hyala tə mbərkə sa zləbati ma ghəshi Yəwən kwəma wəzə na. Mənta kwəma va tsəghay, ta mbə ghwəy ghwəy *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə mbəliŋwəy. Dza kwa nahwəti bəla dibay, a Hyala təravəshi, mbəzli diti na na ghəshi, sa nzana tsəgha ghənzə niy gəzamtı kwatanjata kaa jijihishi. ²⁹ A na Hyala war mba'a kə mbəlitiy banavə shiy kaa ndəy, kar naa zhinəhwəshiw. Mba'a kə harvə ndəy, ka zhini naa zlay ghwəlaw. ³⁰ Ma ghwəy ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy, niy di fəti ghwəy va Hyalaw, sa dza mbəzli mbə hwəlfə ka Zhəwifə kwərakwə ki na, tapə ghəshi dzəmbəshi mbə di ma fəti va Hyala, dza hwər tsa nzə, mba'a zhiniy ghavə zhanta tə ghwəy nana ki. ³¹ Tsəgha na lə kwəma shi sana kwərakwə ki: Sənzənvay, ka di fəti ghəshi va Hyalaw. Ta mbəə way, ta mbə hwər tsa Hyalaa zhanta ti shi njasa zhanati na va tə ghwəy kwərakwə. ³² Ava tsəgha zlashi Hyala mbəzli gwanashiy di ma fəti və, ta mbə hwər tsa nzə zhanta ti shi gwanashi.

Dikə na Hyala tərəŋw mbə shiy gwa'a

³³ Hyala katanəy, kwətita na tə tsa nzə va wəzə hwər, tərəŋw na məhərli və, mba'a sənata kwəma gwa'a gwa'a, Kwəmaa tsava ntsaa dza vaa sənata ngwəvə Hyala njasa sla naa? A ntsaa dza vaa sənay kwal tsa nanzə kwəma məni naa? ³⁴ Tsəgha kə zliya nzə kwərakwə, ma kəy: Wa ntsaa dzaa sənata təkə kwəma təkə Ndə sləkəpəa? Wa ntsaa dzaa mbay canci kwəmaa?

³⁵ Kwəmaa tsava ntsaa səkəkə banavə shiy kaa Hyala gar wanci shi ci ghənzəa? Ghəci tibaw! kə.

³⁶ Sa nzanay, səkəkə və səkəkə shiy gwanashi, ghənzə nighə naa dzəkən shiy gwanashi. Zhini, shi nzə shiy gwanashi diba.

Dzəti Hyala kə mbəzli tə hidiy fə shəndəkə ya pa' hwəmba nzə. *Amin!

12

Njasa ka ghwəmmə nza mbə nzəy tsa ghwəmmə, kwa kwal Hyala

¹ Sa nzana tsəgha kiy ngwarməhiray, ə cə'wəŋwəy ya, njana nzana mba'a hwər tsa Hyalaa zhanta tə ghwəmmə tsəghay, ə pə ghwəy banavə ghən tsa ghwəy kaa Hyala mbə dəvə nzə, mba'a nzəy tsa ghwəy məniy nja shi kəsəvə məndi ta slantishi kaa Hyala, məniŋwəyəm ka shi nəy, ka təbanta. Ava tsəgha na gəla cə'wə Hyala slar slar na va ghwəy. ² Əntaa ghwəy dzaa nəw səbə nzəy tsa mbəzli tikə tə hidiy ma. Banavəm kwal kaa Hyala, a ghənzə ndəŋwəy yəwən zəzə kwəma. Ghalabay, ta mbay dza ghwəy təra na di Hyala kwəma, ka sənata na wəzə na kwəma, lə naa təbanta kwəma, mba'a kwal tsa kwəma, gwanata tsa nzə.

³ Tə mbərkə sa pərətəra Hyala ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəwəy, vanta kwəma deə gəzanwəy: Əntaa ndə mbə ghwəy dzaa dzay ta kəli ghən tsa ci gəm ma. Əntaa ghwəy həbə kwəma kən ghwəy ma, ge'i ge'i njasa nza ghwəy, pə ghwəy kəray bəti ghən tsa ghwəy. Dzəghwa tə pətsa kəray na ghwəy va bərçi ndəŋwəy Hyala mbə kwəma nzəy, tsəgha pə ghwəy kəray bəti ghən tsa ghwəy kwərakwə.

11:29 11:29 3:3-4; 15:8 **11:32** 11:32 3:22; Gal 3:22 **11:33** 11:33 Zhəwbə 11:7; Cem 139:17
11:34 11:34 Zhəwbə 15:8; Ezay 40:13 **11:35** 11:35 Zhəwbə 41:3 **11:36** 11:36 16:27; 1Kwər 8:6 **12:1** 12:1 6:13; 1Pi 2:5 **12:2** 12:2 Ef 4:22-24; 1Tes 5:21 **12:3** 12:3 1:5; Mt 20:26; 1Kwər 12:11, 28; Ef 4:17

⁴ Ya wa nde mbø ghwømmø sanay, ðañ na bøla tø vøgha ci kwøtiy. Ya nama bøla tø vøgha ndøy, war lø na nzø sløni na tifa, ⁵ ava tsøgha nza ghwømmø sana kwørakwø ki, mbøzli ðañ ghøngøn ghøngøn nza ghwømmø. Dzøghwa ki na, ka vøgha ndø kwøtøn ghwømmø mønimmø, sa jakømmø ghwømmø tø Køristøw. Zhini, jakøjakø ghwømmø gwanammø kwa jipø ghwømmø njasa ka bølahi tø vøgha vaa nza jakøjakø. ⁶ Dzøghwa Hyala lø wøzø hwør tsa nzø, mba'a tahavømmø børci ghøngøn ghøngøn, ta ghøranta sløni nzø. Njana møntømmø na tsøghay, ya wa ndø na, ø køø ghøra sløni lø nici børci ðanavø Hyala. Mba'a kø Hyala ndañ børciy gøzø kwøma nzø kaa mbøzliy, njasa dza naa dzava kwa kwal Hyala, pø ghaa gøzø. Njasa cija na va kwal tsa gøzø nzø. ⁷ Mba'a kø Hyala ndañ børciy køeti mbøzliy, køeti pø ghaa køetishi, war njasa gøzaña na. Mba'a kø ndañ børciy ðananshi shiy kaa mbøzliy, bøni pø ghaa ðananshi njasa citønashi na. ⁸ Mba'a kø Hyala ndañ børciy gøzø kwøma kaa mbøzli ta møtsahanshi børciy, ø pø ghaa gøzanshi njasa citønã na. Mba'a kø Hyala ndañ børciy nga shiy kaa mbøzliy, lø nøfø kwøtøn pø ghaa nganshi shiy. Mba'a kø Hyala ndañ børciy ndøghwø nihwøti mbøzliy, ndøghwø mbøzli va wøzø, lø nøfø tsa gha kwøtøn. Mba'a kø ndañ børci ta køeti mbøzli kwa tsa shi kwal niy, lø vøshi pø ghaa køetishi.

⁹ Ø pø ghwøy ði mbøzli lø katan, kala dakø ma mbøzli pørikø tø ngwøla. Ka zløba ghwøy ya namaba *kwøma jikir na ma, na wøzø na kwøma pø ghwøy maw. ¹⁰ Dim ghøn tsa ghwøy kwa jipø ghwøy, ghwøy mbøzliy nøw Yesøw, sa nzana ka ngwarmømø kwøtøn ni ghwøy mønijnwøy. Ø pø ghwøy ði føti kwa jipø ghwøy tønøn, ka nighø ya tsamaða ndø ci, war njasa tøðanakøn tsahwøti zømbøghøy tø dikø. ¹¹ Øntaa ghwøy mar ma, ø pø ghwøy jihøvaa dzømbø sløni. Ghøram sløni kaa Ndø sløkøpø lø nøfø kwøtøn. ¹² Vøshi pø ghwøy vøshi, mbø ndøghø shi gøzøkø Hyala va, føy ghwøy ghøn tsa ghwøy gøzliñ tì shi. Ka sø'wa kwøma, ya mbø ngøra'wø nza ghwøy, ka cø'wø Hyala ya hwømba nzø. ¹³ Mba'a kø tsahwøti mbø ghwøy, ghwøy mbøzli Hyala kala shiy vøy, ø pø ghwøy nganci shiy. Wøzø pø ghwøy ka'wø ka mølmø søkø va ghwøy.

¹⁴ Cø'wøml Hyala a ghønzø tøfanshi miy kaa mbøzliy sanwøy ngøra'wø. Ø pø ghwøy cø'wø a ghønzø tøfanshi miy. Øntaa ghwøy cø'wø a ghønzø bazlashi ma. ¹⁵ Vøshi pø ghwøy vøshi lø mbøzli nashi ghwøy mbø vøshi. Tihwønim kwasøbø mbøzli nashi ghwøy mbø tihwøni. ¹⁶ Sløka sløka pø ghwøy kwa jipø ghwøy mbø nzøy tsa ghwøy lø nihwøti mbøzli. Ka køli ghøn ghwøy ma. Øntaa ghwøy møni awø ta ghøra sløni, ya sløni kama vøri tiy ðønwøy møndi ma. Ka nighø ghøn tsa ghwøy ghwøy nja mbøzliy sønashi shiy gwa'a gwa'a ma.

¹⁷ Mba'a kø ndø møntønwøy kwøma jikir nay, ka zhananci ghwøy lø jikir ma. War kwøma wøzø na pø ghwøy pøla møni kwa kwøma mbøzli gwanashi. ¹⁸ Kama na dza kwa na ghwøy bøla mba'a kø gar mønivay, war lø zørkø pø ghwøy kwa jipø ghwøy ya lø tsamaða ndø. ¹⁹ A mbøzlee ni ðee, war mba'a kø ndø møntønwøy kwøma jikir nay, øntaa ghwøy pøla

12:4 12:4-5 1Kwø 12:27 **12:6** 12:6-8 1Kwø 12:4-11; 12:27-14:40; 1Pi 4:10-11 **12:7** 12:7-8 SløniKY 6:1-3; 2Kwø 9:5, 7 **12:9** 12:9 2Kwø 6:6; 8:24; 1Tim 1:5; 1Pi 1:22; 1Kwø 13:4-7 **12:10** 12:10 14:15; Zhj 13:14-15; Gal 5:13; 6:3, 10; Ef 4:2; Flp 2:2-3 **12:11** 12:11 8:9; Gal 5:25; ShiZhj 3:15 **12:12** 12:12 5:2-3; 8:24-25; Mt 24:13, 22; Lk 18:1; 1Kwø 10:13; 1Tes 2:14 **12:13** 12:13 Gal 6:10; Ebr 13:2 **12:14** 12:14 Mt 5:44 **12:15** 12:15 Zhøwbø 30:25; 1Kwø 12:26; 2Kwø 11:29 **12:16** 12:16 Fir 3:7; 1Kwø 1:10-11, 19-20, 27-28; 8:1 **12:17** 12:17 Fir 20:22; 1Kwø 6:7; 1Tes 5:15; 1Pi 3:9 **12:19** 12:19 Nøw 32:35; Mt 5:39

zhananci læ mananci jikir kwærakwø ma. Zlatam Hyala, a ghænzø bø næfæø dzækøn shi, va shi mænijwøy ghøshi va. Sa nzanay a mændi tsaslitl mbe Zliya, ma kø mændiy:

A kø Hyala kwa slækøpøy:

«Yøn dza naa wanja shi gha tø ntsaa mæntøña kwøma jikir na. Yøn dza naa zhananci jikir tsa mæntøña na va» kø, kø mændi.

²⁰ Ma kø kwøma Hyala difbay:

«Mba'a kø ndø jaka tsa gha læ mayøy, nganci shi zømø, a ghøci zømøshi.

Mba'a kø ndir ghøranciy, banci yam, a ghøci sashi.

Sa ka gha mananati tsøghay, ta køsøvø dza ha'wø» kø.

²¹ Ka zlanay kwal gha kaa kwøma jikir na ta tødakønña børci ghænzø ma. Gha kø tødanakøn børci læ mæni na wözø na kwøma.

13

Dim fæti va mbøzli dikø dikø ni sløkø hidfi

¹ Ya wa ndøy, ø køø dfi fæti ta kwøma gæzøkø mbøzli dikø dikø ni, sløkø hidfi. Sa nzana, ya tsamaba ntsaa mæni dikø tø hidfi gwa'ay, Hyala banavø na. Ghænzø føy na ta mæni dikø dzøghwa tø pøtsa nza na va. ² Va tsøgha nzana ki, ya a ntsaa zhini ghøn kaa mbøzli dikø dikø niy, kwøma gæzøkø Hyalaa dfi ma tsava ndø zløba. Ghalaba kiy, ngwøvø na sa dza naa mbahakøn køn ghøn ci. ³ A na ntsaa mæni kwøma wözø nay, ka dza her ci va mbøzli dikø dikø niw. War ntsaa mæni kwøma gømgøm na, na sa ka her ciy dza. Mba'a pø gha kala dfi her ghaa dza va mbøzli dikø dikø niy, mæni pø ghaa mæni kwøma wözø na. Ma tsøghay, nza ghøshi falña. ⁴ Mbøzli dikø dikø ni sløkø hidfiy, slønïa sa ghøranta ghøshi va kaa Hyala, ta køetijwøy, ta mæni na wözø na kwøma. Mba'a pø ghwøy ka mæni kwøma gømgøm nay, ø pø ghwøy hazlønï vø shi! Sa nzanay, tø gømshi banavøshi Hyala børci vø shi vaa dzækøn mbøzliw. Sa ka ghøshi vaa basø ngwøvøø dzækøn mbøzliy mæni *kwøma jikir nay, slønï Hyalaa ghøranta ghøshi, nzam mbøø sønay næfø tsa bøti Hyalaa dzækøn mbøzliy mæni kwøma gømgøm na. ⁵ Ghænzø tsøgha kiy, kwataka va ngwøvø dza ghøshiy basøø dzækøn ndø dza ghwøy dfi fæti vø shiw. Gaw sa sønay ghwøy mbø nefer ghwøy, kwøma læ kwal tsa nzø na, pø ghwøy, dza ghwøy gwøraa danshi fæti.

⁶ Ava va tsøgha tsøhø ghwøy ya ghøn tsa tsøhø ghwøy va. Sa nzanay, Hyala føy na mbøzli dikø dikø ni va tsøhanshi ghwøy ghøn, ta mbø ghøshiy mæni tsøgha. ⁷ Bø pø ghwøy banshi shi nza mbøzli dikø dikø ni, sløkø hidfi gar døwshi va ghwøy. Tsøhanshim ghøn tsa shi kaa ka tsøhø ghøn, ka wanshi ni ka *døwan shiy døw ghøshi. Ka ha'wø tø ntsa nzam gar ha'wø ti, ka fø dikøø dzøti mbøzli tøbø mændiy fø dikøø dzøti shi.

Gæzø kwømaa dzækøn dfi nihwøti mbøzli

⁸ Nøghøtaa ndø næwñwøy tø tøm ya kwøtijn ma, dfi nihwøti mbøzli kø tøm tsa dzaa tøø køn ghwøy gwa'a tsøgha. Sa nzana ya wa ntsaa dfi tsahwøti ndøy, aa næwti *kwøma pøhøti Hyala gwanata. ⁹ Ma kwøma pøhøti Hyala va nø na: øntaa gha mæni ghwørghwør ma.

12:20 12:20 Fir 25:21-22; Mt 5:44 **13:1** 13:1-7 SlønïKY 5:29; Tit 3:1; 1Pi 2:13-14; ShiZhn 13:20:4 **13:1** 13:1 Fir 8:15-16 **13:3** 13:3 1Pi 2:14; 3:13 **13:5** 13:5 2:15 **13:7** 13:7 Mt 22:21 **13:8** 13:8-10 Zhn 13:34; 1Kwør 13; 16:14; Gal 6:10 **13:9** 13:9 Nøw 5:17-21; SlønïTaH 19:18; Mt 22:34-40; Gal 5:14; Zhk 2:8-13

Əntaa gha pəsli ndə ma.

Əntaa gha ghəli ma.

Əntaa gha məni mətə ta shi ndə ma, kə, mba'a nihwəti kwemer pəhəti na gwa'ay, a kwəma kwətiŋ na na jakəhwəshi, saa ni va: «Ə pə ghaa dī tsahwəti ndə, njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə» kə. ¹⁰ Ma ntsaa dī nihwəti mbəzli, ka məni kwəma gəmgəm na na kaa tsahwəti ndəw. Dī na gəzə kiy, mba'a kə ndə dī nihwəti mbəzli na, a ndə nəwti kwəma pəhəti Hyala gwanata.

Gwəmava ta ndəghə zhəkə tsa Yesəw

¹¹ Ə pə ghwəy dīkəvanwəy tərəŋw, ta məni kwəma tsəgha, njana nzana mba'a ghwəy sənay gəla vəghwə tsa nza ghwəmmə tsa mbə sana. Vəghwə tsa nza ghwəy ge'i ge'i gar fərgəhə tə hi tsa ghwəy mbə na sasa. Ta na navay, ndəkəw ndəkəw na vəghwə tsa dza Hyalaa səkəkə ta mbəlimmə ti. Məniy na kərəkə nja ghala vəghwə tsa niy gha ghwəmmə vaa fanavə nefer ghwəmmə kaa Hyalaw. ¹² Nanay, mbə dzata na vərđi, tə kəđi pi nza ghwəmmə. Ghənzə tsəgha kiy, ka zhini ghwəmmə məməni shi ka məndiy məni dzar mbə kwəli ghwəla ma! Pəhətəvammə ghwəmmə, a ghwəmmə bə shi mbəz, ta dza ta tsa havəghwə mbəz nana ki. ¹³ Kwəma ka mbəzli dza mbə wəŋ piy məni pə ghwəmmə məni nana. Ka tsabana tsabanaa kama wəzə na ghwəmə ma. Ka ghi ghi ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə lə shi saa ghipə ma. Əntaa ghwəmmə məni ghwərgəwəy ya dzar kwa nama bəla nəzə ma. Ka məni miy ghwəmmə lə mbəzli ma. Ka hərhə ghwəmmə va ndə ma. ¹⁴ Bə pə ghwəy fanavə ghən tsa ghwəy kaa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw, a ghəci nzaa ntsa kən ghwəy, ka ni ghwəy shi mbəz. Ka zlatanavə kwal ghwəy kaa vəgha ghwəy ta pəməŋwəy ghənzə dzəmbə shi gəmgəm ni va maw na ma.

14

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli təhəshi kwa kwal Hyala, lə mbəzli təhəshi ma

¹ Mba'a kə ndə tifa kala təhəy ghəci mbə kwəma Hyalay, zləba pə ghwəy zləbati a ghəci nza mbə ghwəy. Əntaa ghwəy ngəngərə ghəpə dzəkən na ci va kwəma sənata na ma. ² Tsahwəti ndəy, aa təhəy mbə kwəma Hyala, nihwəti shi zəmə tifa kala zəmə ghəciw. Ma tsahwəti na, war kəslifi shi zəmə na, sa təhəy ma na gar sənata kwəma. ³ Əntaa tsa təhəy va zəmə shiy gwa'a gwa'a dzaa ndərə ntsaa zəmə ma shiy va gwanashi ma. Dibay, ntsaa zəmə ma shiy va na, əntaa ghəci dzaa bə fəti kaa tsa zəməhwə shi va va ma. Sa nzanay, a Hyala zləbavə. ⁴ Wa ndə nza gha, dza ghaa dzaŋa ta bə fəti kaa ndə sləni tsa tsahwəti ndəa? Ya wəzə mənti na sləni ci, ya kala wəzə mənti nay, kwəma gha mbəw! War ntsa ghəranci na va sləni dza naa nighə nava ghəshi li. Ta garəy dza na wəzə wəzə mbə kwəma ci va, e gəzəŋa. Sa nzanay, a bərçi va Ndə sləkəpə ta ndəghwəti va bə tərə ghəci.

⁵ Va nihwəti mbəzli mbə gəzə kwəma shiy, dībədīfəbə nahwəti vici na kən nahwəti va Hyala, ka ghəshiy ni. Ma va nihwəti na, yəmyəmta na

13:11 13:11-12 1Tes 5:5-8 **13:11** 13:11 Ef 5:14-16; 1Kwər 7:29-31 **13:12** 13:12 Ef 5:11; 6:11, 13; 1Zhj 2:8 **13:13** 13:13 Lk 21:34; Ef 5:18 **13:14** 13:14 Flp 2:5; Kwəl 3:15 **14:1** 14:1-15:6
1Kwər 8:1-13; 9:22; 10:23-33; Kwəl 2:16, 20-22; 1Tim 4:4-5; Ebr 13:9 **14:1** 14:1 15:7 **14:2** 14:2
Dani 1:8; 1Kwər 10:25-28 **14:5** 14:5 Gal 4:10

vici gwanata, ya hwëmfa! kə ghəshi. * Ma kiy, wəzəfa nzana, ya wa ndə na mba'a sənay na ci va kwəma zəzə na, ka garəy ti wəzə wəzə. ⁶ Ntsaa ni va difədifəba nahwəti vici na kən nihwəti kəy, dikəə fə naa dzəti Ndə sləkəpə. Tsa nza bərci va və ndə ta zəmə ghəci ya tsamafa sliw gwa'a difay, dikəə fə naa dzəti Ndə sləkəpə, sa nzana mbə mananta 'wəsa ghəci kaa Hyala ta shi zəmə na va. Ntsaa zəmə ma nihwəti shiy va, kwərakwə difa na, dikə ghəci fəə dzəti Ndə sləkəpə, mbə mananta 'wəsa ghəci kaa Hyala, tsəgha.

⁷ A ghwəmmə sənay, ndə tifa mbə ghwəmmə mbə piy tə hidfi, ta fə dikəə dzəti ghən tsa ciw. Ndə difaa mətuy ta fə dikəə dzəti ghən tsa ciw. ⁸ Mba'a pə ghwəmmə mbə piyəy, ta fə dikəə dzəti Ndə sləkəmmə piy ghwəmmə. Mba'a pə ghwəmmə bəkwəmmə fay, ta fə shəndəkəə dzəti Ndə sləkəmmə bəkwəmmə ghwəmmə. Ya tə ghwəmmə nza ghwəmmə mbə piy, ya bəkwə bəkwə nza ghwəmmə gwa'ay, war shi Ndə sləkəmmə Yesəw nza ghwəmmə ⁹ Sa nzana, a *Kəristəw mətuy, mba'a zhakatiy mbə mətuy, ta mbə ghəciy nza ka Ndə sləkə mbəzliy bəkwəshi lə mbəzli tə ghwəmməshi ni gwa'a.

¹⁰ Ya sa nzana tsəgha kiy, gha na na gha na, tawa bə gha fəti kaa zəmənə tsa mbə nəw Yesəw kia? Ya gha kiy, tawa ndərə gha zəmənə difa kia? Ghwəmmə gwanammə kiy, ta dzəghwa kwəma Hyala dza ghwəmmə, ta dzəti ngwəvə. ¹¹ Njasa tsasliiti məndi va mbə Zliya, a kə məndiy:

A kə Hyalaa sləkəpəy,

«Yən gəzanwəy na yən Hyala kwa bəpə piy, lə kwa gwa'a gəzee,

mbəzli gwanashiy, ta səkə dza ghəshi

ta gələbəy shinin shi kwa kwəmee.

Ya wa ndəy, ta gəzə dza na lə miy tsa ci ngərə:

“War gha na Hyala katanj” kə»

kə Kwa sləkəpə, kə məndi.

¹² Di naa gəzə kiy, ya wa ndə na, ta gəzə kwəma dza naa dzəkən kwəma mənti ndə lə miy tsa ci kwa kwəma Hyala.

Gəzə kwəmaa dzəkən zlashi məni shiy dzaa səəti zəmənə kwa kwal Hyala

¹³ Njana nzana tsəgha kiy, ka zhini ghwəmməə bə bə fəti kaa ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə ma. Kwəma ka ghəwəy gəzəy: Ka məni shiy dzaa səəti məhərli tsahwəti zəmənəy ghəy, gar tərəy ghəci kwa kwal Hyalaw, ka ghəwəy ni. ¹⁴ Yən sanay, tə kwəma Yesəw Ntsaa sləkəmmə garədəe, e sənay wəzə wəzə, nihwəti shi zəmə tifa gəmgəm shi kwa kwəma Hyalaw, pən. Ma mba'a kə tsahwəti ndə təkəti, shi gəmgəm ni na ni tsa' ni va shi zəmə kwa kwəma Hyala, kəy, katanj dza shi vaa nza ka shi gəmgəm ni ti kwa kwəma Hyala. ¹⁵ Mba'a pə gha dzaa səəti məhərli zəmənə tsa mbə nəw Yesəw lə shi zəməhwə gha kiy, ka di zəmənə tsa va ghaw, di naa gəzə ki. Ta ntsa va mətuy Yesəw. Ə pə gha mənti məhərli əntaa ghəci dzaa zay tə mbərkə shi zəmə gha. ¹⁶ Ya ə nza nihwəti shiy wəzə va ghay, mba'a pə gha sənay ka shi gəmgəm ni dza mbəzliy bətishi

* **14:5** 14:5 Kwəma gəzə Pəl va tifa, sa nzana mba'a nihwəti vicihi niy nza tifa va ka Zhəwifə pərshi kən nihwəti. Vici nja vici dəkəva ka Zhəwifə, ya nihwəti vicihi ka ghəshiy məni makwaghəwahi ti shi. Va tsəgha niy nza nihwəti ka Zhəwifəwə nəw Yesəw ghəwəlashi mbə fə diməə dzəti vicihi va. **14:6** 14:6 1Tim 4:3-5 **14:7** 14:7-9 2Kwər 5:14-15; Gal 2:19-20 **14:10** 14:10 2:6 **14:11** 14:11 Ezay 45:23-24 **14:12** 14:12 Gal 6:5 **14:13** 14:13 1Kwər 10:32; 1Zhh 2:10 **14:14** 14:14 14:23; Mt 15:11; SləniKY 10:15; Tit 1:15 **14:15** 14:15 1Kwər 8:1, 11-13; 13; Gal 6:10

pə ghay, wəzəba zlashi gha na. ¹⁷ A na nza mbə mbəzli sləkə Hyalay, kwəma dzar kwa kwəma shi zəmə lə shi sa naw. Ka mēndiy ni Hyala sləkə na mbəzli kə mēndiy, tə shi mēni *Safə tsa Hyala dēwdēw tsa mbə nzəy tsa shi, ka canshi nəw kwəma lə kwal tsa nzə, ka bānsi zərkə lə vəshi. ¹⁸ Mba'a kə ndəə nəw *Kəristəw tsəghay, ta vəshi dza Hyala ta kwəma ci, zhini ka fal mbəzli dība.

¹⁹ Ma ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəmməə pəla mēni naa dzaa bəmmə zərkə kwəmaa dzəghwa jipə ghwəmmə mbə nzəy tsa ghwəmmə, ka mēni shiy dzaa kətitəmmə ta kəli kwa kwal Hyala ²⁰ Ka lilidī sləni ghəratī Hyala ghwəy lə kwəma shi zəmə ma. Na navay, a ghwəmmə sənay, shi zəmə tibaa shi gəmgəm ni kwa kwəma Hyalaw. Nanzə ki, mba'a kə nihwəti mbəzli dzaa səəshi kwa kwal Hyala va shi zəməhwə ghay, wəzə na ghaa zəməshiw. ²¹ Ma kwəma wəzə nay, mba'a ndə zlashi shiy dzaa nza gar səəvəri tsahwəti zəmbəghəy kwa kwal Hyala, Ya sliw tsa zəmə na, ya tay na, ya nimaba shiy na ghəshi gwanashi. ²² A na na gha kiy, kwəma sənata gha vaa dzəkən kwəma va na, zlata sa gha mbə nəfə tsa gha kaa ghən tsa gha kwa kwəma Hyala. Vəshi na ta ntsaa nata ma fəti kən ghən tsa ci ghəci mbə mēni shi sənashi na ka shi wəzə ni. ²³ Ma war bakə bakə kə ghən tsa ndə ta kwəma kən nihwəti shi zəmə, dza na mba'a zəməhwəshi tsəghay, a fəti və kwa kwəma Hyala ghalaba. Sa nzanay, ge'i lə kwəma sənata na zəmə na shi zəmə na vaw. Ya war nimaba shiy na shi mēni ndə, bakə bakə, ghən tsa ci ta kwəma kən shi, ka mbəla mənishi ghəci tsəghay, *kwəma jikir naa mēnti na kwa kwəma Hyala.

15

Gəzə kwəmaa dzəkən mēni wəzə kaa nihwəti mbəzli

¹ Ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy təhəmmə va mbə kwəma Hyalay, kəti pə ghwəmməə kəti ni daw daw bərçi ni va mbəzli. Ka mēni ghwəmmə war kwəma nata ghwəmmə wəzə va ghwəmmə ma. ² Ya wa ndə mbə ghwəmməy, ə kəə mēni shiy dzaa təbanci kaa tsahwəti ndə, ta wəzə tsa ntsa va, ta mbə ghwəmməə kətitishi lə kəli kwa kwal Hyala. ³ A ghwəmmə sənay njasaa niy nza *Kəristəw tə hidī. Na nacyi, niy pəla mēni naa dzaa təbanci kwəma naw. War nja kwəmaa tsasliti mēndi va mbə zliyaa dzəkən niy mēnti na, sa niy ni va:

A Hyala, tsəərəə niy tsətsəərəja mbəzli va vay, yən niy sə'wa na, kə niy ni.

⁴ Ya namafa kwəma tsaslambə mēndi mbə Zliya Hyalay, ta mbə ghənzəə bənimmə sənata na katarj na kwəma na. Sa ka ghwəmmə jangə kwəma va na, nza ghənzə mətəhəmmə bərçi, ka bəmmə sə'wa kwəma, ta mbə ghwəmməə fəy ghən tsa ghwəmməə gəzlijə ta ndəghə səəkə tsa shi gəzəkə Hyala va bəmmə. ⁵ Kətitəjwəy Hyala kwa mətəhə bərçi, ka bə sə'wa kwəma kaa mbəzli, nza ghwəy mbəə nza sləka sləka kwa jipə ghwəy. A ghwəy mbəə nəw səəbə kwəmaa mənəhwə Yesəw Kəristəw. ⁶ Ta mbə ghwəy gwanəjwəy fal Hyala, Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw lə niy kwətiŋ ki.

Mbəzli gwanashiy, ta fal slən tsa Hyala dza ghəshi

⁷ Ghənzə tsəgha kiy, ya wa ndə na, ə kəə zləba kwəma tsahwəti mbə nəfə tsa ci, njasa zləbavənjwəy *Kəristəw va. Ghwəy kə mən̄ti tsəghay, a mbəzli taa fə shəndəkəə dzəti Hyala. ⁸ Ə gəzanjwəy ya, ta na navay, sa səkəkə Yesəw va ta kəəti *ka Zhəwifəy, ta mbəə cintishi, ka sla dzərvə Hyalaw nə na. Ta mbəə cintishi ki na, mba'a səkəkə mən̄ti shiy niy gəzanəkəshi Hyala va mən̄ishi kaa jijihishi. ⁹ Zhini na mba'a səkəkəy kəətiti hwəlfəhi nihwəti *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə bə, nza ghəshi mbəə fal Hyala, sa mananatishi na zhəhwər njasa tsasliti mən̄di va mbə Zliya Hyalaa dzəkən kwəma va, ma kə mən̄diy:

A Hyala, va tsəgha dzee ta falja

mbə hwəlfə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.

Ka fal slən tsa gha kwa cəm, ta fə gagaa dzəti gha, kə mən̄di.

¹⁰ Zhini ma kə mən̄di tə Zliya Hyala dibay:

Ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifəy,

jakayəm ghən tsa ghwəy lə mbəzli təravə Hyala,

ghwəy vəshi li shi gwananjwəy, kə mən̄di.

¹¹ Dza, ma kə tə tsahwəti pi bə na:

Faləm slən tsa Hyala kwa sləkəpə

ghwəy hwəlfəhi mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.

Ə kə mbəzli tə hidi gwanashiy fə shəndəkəə dzəti, kə.

¹² Ma kə *Ezay ndə gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw diba na:

Ta səkəkə dza ntsa yakə mən̄di mbə takə tsa *Zhese.

Sa ka na səkəkəy, ta mən̄i mazə dza naa

dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə.

Ti dza ghəshiy fəy ghən tsa shi gəzlinjə ta mbəlitishi ghəci, kə.

¹³ Kəətitənjwəy Hyalaa ni va fəyəm ghən tsa ghwəy gəzlinjə tə ya, kə kaa mbəzli. Nza ghwəy mbəə nza mbə vəshi tərənjw, mba'a ndanjwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy, sa nzana mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy. Ma ghalaba kiy, nza *Safə tsa Hyala bənjwəy bər̄ci ta mbə ghwəy fəy ghən tsa ghwəy gəzlinjə ti tərənjw.

Pəl gəzə kwəmaa dzəkən sləni ci

¹⁴ A ngwarməhira, yən də'wə ghən tseyey, e sənay mbəzli wəzə tərənjw nza ghwəy. E sənay, a ghwəy sənata na katan na kwəma gwanata, a ghwəy mən̄injwəy gar bəni shiy kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. ¹⁵ Ya tsəgha nzə kiy, dzəghwa tə tsahwəti pi na, lə bər̄ci gəzəkənjwəy ya kwəma mbə Zliya tsaslinjwəy ya na, sa dimee ghwəy za ghən ti. Sa nzana mba'a Hyala ndara sləni va lə wəzə hwər tsa nzə. ¹⁶ Ta nzee ka ndə ghəranci sləni kaa Yesəw *Kəristəw mbə hwəlfəhi *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Dzee tsanj yən banavə ghən tsee gwanay kaa Hyala ta gəzə kwəma nzə wəzə na kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ta mbə ghəshiy banavə nefer shi, ma nza ghəshi nza kwa kwəma Hyala, nja shi vələnta mən̄di, ka təbanta ghəshi, sa gwəmatishi Safə tsa nzə dəwdəw tsa, ta nza ghəshi ka mbəzli nzə. ¹⁷ Sa nzana va tsəgha kiy, va tsəgha vəsəhe mbə slən tsa Yesəw Kəristəw lə sləni ghərətəe va kaa Hyala. ¹⁸ Na neyey, nihwəti shiy tifa gar gəzə kwəmee dzəkən shi kala war shi ndara Kəristəw bər̄ci ta mən̄tishi ta mbə mbəzliy kamaa ka Zhəwifəə di fəti va Hyalaw. Aa ndara bər̄ci ta gəzanshi kwəma

lò ta mæni shiy ghøngghøn ghøngghøn mbø shi, søværi mbø kwøma gøzee, lò sløni ghøratee. ¹⁹ Mba'a mænti kwøma maɗaɗa maɗaɗa na lò shiy cipø kwøma, mba'a bærçi *Safø tsa Hyala d'ewd'ew tsa cikøvøriishi. Ava tsøgha kwømavee kwal gøzànshi kwøma wøzø naa dzøkøn Kòristøw gwanata kaa mbøzli dzar mbø nihwøti mælmøhi. Sa ghatee mbø mælmø Zherøwzalem pa' tø hidfi ka Iliri. ²⁰ Dza ta gøzø Yøwøn kwøma wøzø na va kaa mbøzli mbø mælmø sækø ma mændiy favø, na nee kwømaa niy mawtee. Niy dee dza ta gøzø nzø tø pøtsa sækø nihwøti mbøzliy gøzøhwøw. Vantee dzaa zhiniy nahwø pøtsa ghati tsahwøti ndø ghøra sløni ci ti. ²¹ Ø niy dee yøn mænti kwømaa tsaslifi mændi va mbø Zliya, nè mændi:

Ma mbøzliy niy sækø ma mændiy gøzànshi kwøma ciy,
ta nay dza ghøshi!

Mbøzliy niy sækø maa favø ya gaka kwømaa dzøkønøy,
ta favø kwømaa dzøkøn dza ghøshi, kø mændi.

*Pæl mbø dfi dzaa dzæmbø mælmø *Røm, ta wø*

²² Daj søfee sækøe mbø dfi dza ta nighøtøɗwøy ki, war kala kwømavø kwalee nza va kwøma va. ²³ Nana kiy, tøø pi ghwøla tø nini hidfi ta ghøra sløni yaw. Njana nzana tøøɗwee mawti tsøhøra mbø ghwøy ghala piyahi ɗañøy, ²⁴ ta tsøhøra dzee mbø ghwøy, sa kee dzaa dzøti hidfi ka Espanø, nza ghwømmø hyayvammø lò ghwøy jøw, ta mawvø ghøn tsa ghwømmø ghwømmø. Kee madfi ta dzaa dzøti hidfi ka Espanø, nza ghwøy katara ta dza va.

²⁵ Ma nana diy, dzæmbø mælmø Zherøwzalem dzee ta vølanishi shiy kaa mbøzli Hyala. ²⁶ Sa nzanay, a mbøzliy nøw Yesøw tø hidfi ka Masedøwan lò shi tø hidfi ka Akay gøzøti kwa jipø shi, mba'a ghøshi tsøhøti shiy ta køøti ka ndrøma mbø mbøzliy nøw Yesøw mbø mælmø Zherøwzalem. ²⁷ Ghøshi lò dfi tsa shi tøkøti na mæni tsøgha. Kwaakwa na kwøma mænti ghøshi va tsøgha kaa *ka Zhøwifø kwørakwø. Sa nzanay ka Zhøwifø kætitiishi na, ghøshi *mbøzliy kamaa ka Zhøwifø, ta mbø ghøshiy kwømavø tøfø miy tsa Hyala. Wøzø na mbøzliy kamaa ka Zhøwifø kætitiishi lò tsøhànishi shiy kama vø shi kwørakwø. ²⁸ Ma sa kee tsøhøra, mba'ee dzaa banavøshi shi tsøhøti mændi va, mba'a nava sløni sømøta kwa wøree kiy, ma nzee madfi ta dza kwa ghwøy kwa ghwøy, ta sækwøtøɗwøy kee gha dza ta wø tø hidfi ka Espanø ki. ²⁹ E sønay, sa kee tsøhøra mbø ghwøyøy, lò tøfø miy tsa Yesøw *Kòristøw dzee tsøhø mbø ghwøy tøøɗw. ³⁰ A ngwarmøhira, ø cø'wønøwøy ya lò sløn tsa Ndø sløkømmø Yesøw Kòristøw sa nzana mba'a Safø tsa d'ewd'ew tsa ndammø ɗiva kwa jipø ghwømmø. Kætiram lò cø'wø mbø mbøz tsa nzee tsa mbø. Cø'wøm Hyala tø ya. ³¹ Cø'wøm nza ghønø ndøghwøtøra vantaa mbøzliy dfi ma nøw Yesøw mbø hidfi ka Zhøwde sara ngøra'wø. Cø'wøm difa ta mbø shi dzee va ta bønshiy tøbànishi kaa mbøzli Hyala mbø mælmø Zherøwzalem. ³² Ma tsøgha ta nza kiy, ta tsøhøra dzee mbø ghwøy lò vøshi, Hyala zløbati. Ma nzee ɗækayvara mbø ghwøy ki. ³³ Nzøyta Hyalaa bø zørkøø dzøghwa jipø mbøzli lò ghwøy gwanañwøy. *Amin.

15:19 15:19 Mk 16:17; 2Kwø 12:12 **15:20** 15:20 1Kwø 3:10-12; 2Kwø 10:15-16 **15:21**
15:21 Ezay 52:15 **15:22** 15:22-24 1:9-13 **15:25** 15:25 SløniKY 19:21; 20:22; 24:17
15:26 1Kwø 16:1; 2Kwø 8:1-9; Gal 2:10 **15:27** 15:27 1Kwø 9:11 **15:30** 15:30 2Kwø 1:11;
Ef 6:18-19; Kwø 4:3; 2Tes 3:1-2 **15:31** 15:31 SløniKY 21:10-11; 1Tes 2:14-15 **15:32** 15:32 1:7
15:33 15:33 1Tes 5:23

16

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw kwətiŋ kwətiŋ tsa shi gwa'a

¹ Nana kiy, e di gəzarŋwəy kwəmaa dzəkən zhaməmmə Febe. Sa mbə kəətipə lə ghəra sləni Yesəw mbə məlmə Keŋkəre. ² Sa ka na tsəhəta mbə ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy wəzə lə slən tsa Ndə sləkəmmə *Kəristəw. Ka'wəwəm njasa təbə na va mbəzliy nəw Yesəw. Ya namaba kwəma dza naa ghəzlita tiy, kəəti tə ghwəy mbə. Sa nzanay, a kəəkəətəhwə nihwəti mbəzli dfaŋ kwərakwə. Zhini mba'a kəətəhwəra lə yəndfay ta yən Pəl.

³ Səkwətəra tə ghwəy kar Pərishil ghəshi lə Akilasə, mbəzli nza ghəy mbə ghəra sləni Yesəw Kəristəw li shi kwa zəərə. ⁴ Ghəshi na mbəzliy niy zlay ghən tsa shi ge'i lə nahwəti vici, war jəw ghəshi tərmbə ta bəkwəshi ta mbə ghəshiy yatəra! 'Wəsa nə ya kaa ngəshi tərəŋw! Yən kwətira dza naa nza tə mananshi 'wəsa tsa va tala baw, mbə mananshi 'wəsa na mbəzliy nəw Yesəw, kamaa *ka Zhəwifə. ⁵ Səkwətəram mbəzliy nəw Yesəw vaa basəva ta cə'wə kəghi tsa shi gwanashi!

Səkwətəram Epaynetə ntsa dfee, ghəci na kwa taŋa ntsaa ghaa zləbavə nəw Yesəw tə hidī ka Azəy. ⁶ Səkwətəram Marəy, saa ghərahwə sləni va tərəŋw dalala tə ghwəy. ⁷ Səkwətəram manhira wəzə, kar Andəranikwəsə, lə Zhəwnyasə, mbəzliy niy nza ghəy li shi kəəli kəəli kwa fərshina kwatəŋa. Ghəshi bakanashiy, tərəŋw falshi *ka kwal Yesəw. Pərba ghəshi gha naa nəw Yesəw Kəristəw kaa ngəra.

⁸ Səkwətəram Ampəliyətəsə, ntsa dfee mbə slən tsa Ndə sləkəmmə. ⁹ Səkwətəram 'Wərben, ntsa nza ghwəmmə mbə ghəra sləni Kəristəw li. Zhini mba'a ghwəy səkwətəra Sətakisə ntsa dfee. ¹⁰ Səkwətəram Apələsə, ntsaa sahəwə ngəra'wə ta kwəma Yesəw Kəristəw, saa zhəghə ma hwəm kaa Yesəw. Səkwətəram mbəzli kəghi tsa Arisətəbəl gwanashi. ¹¹ Səkwətəram manda Herəwdiwən, mba'a ghwəy səkwəti mbəzliy nəw Ndə sləkəpə kəghi tsa Narshisə gwanashi dība.

¹² Səkwətəram zhaməhimmə, kar Tərifənə lə Tərifəwsə, shi mbə ghəra sləni Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. Zhini mba'a ghwəy səkwəti Pərshidə, nahwəti zhaməmmə di ghwəmmə va, saa ghərahwə sləni Ndə sləkəpə va tərəŋw. ¹³ Səkwətəram Rəfəsə, ntsa təra təra tsa ta ghəranici sləni Ndə sləkəpə. Zhini mba'a ghwəy səkwətəra mbəghəy, saa səkə lə mbə nighəhwəra nja zəghwə yakə na kwa hwər nzə. ¹⁴ Səkwətəram kar Ashinkəritə, lə Fəlegwan, lə Herməsə, lə Patərəbasə, lə Herməsə, mba'a nihwəti niy tərmbə mbəzli nza ghəshi li shi mbə nəw Yesəw gwanashi. ¹⁵ Səkwətəram kar Filələgwə lə Zhəwli mba'a kar Nere lə zhambəghəy, mba'a kar 'Walimpasə ghəshi lə nihwəti mbəzli Hyala nza ghəshi li shi gwanashi.

¹⁶ Səkwətim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy kwətiŋ kwətiŋ tsa ghwəy wəzə wəzə. Mbə səkwəŋwəy na jakəvahi mbəzliy nəw Kəristəw tikə gwanashi tsa shi kwərakwə fa.

Kwa kərnī gəzə kwəma Pəl

¹⁷ A ngwarməhira, ə cə'wəŋwəy ya, ya tə ghwəy ghən tsa ghwəy tərəŋw va mbəzliy di ma vaa zləba shi bənavəŋwəy məndi va. Lə shi tsəgha ni va tihəvəri ghəshi mbəzli, ka səsə məhərli mbəzli, ka kətiva ghwəy dzəvəgha gəla niva mbəzli ma. Kərakə pə ghwəy li shi! ¹⁸ Gəla niva mbəzliy, sləni

Ndə sləkəmmə *Kəristəw na sa ghəra ghəshiw. Hwər tsa shiy pəla ghəshi gwa'a tsəgha. Ka ghəshiy dzay, mba'a ghəshi fənəy ghani kaa ndə ta ngədi. Tsəgha ka ghəshiy ngədəhwə mbəzli kwəf kwəf məhərli ni.

¹⁹ Ghwəy na na ghwəy kiy, gwa'a gwa'a sənay mbəzli njasa dī ghwəy fəti ta kwəma Ndə sləkəpə. Va tsəgha vəshiree dalala tə ghwəy ki. E dī ghwəy məniñwəy ka mbəzli tsəhwəli tsəhwəli ni, ta məni na wəzə na kwəma. Kala kabə ma na jikir na ghwəy dzəmbə. ²⁰ Kwa kwəma dzaa nzay, ta zlərəvəri bərci *ndə jaka tsa nzə dza Hyalaa bə zərkə kaa mbəzli, mba'a taa məntəñwəy ka miydalahiy dzəkən. Məntəñwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

²¹ Mbə səkwəñwəy na Timəte, ntsa nza ghəy li kwa zəərə mbə ghəra sləni. Mbə səkwəñwəy na manhira kar Ləshiyəsə, lə Zhasañw, mba'a Səsəpater.

²² Yən yən Tertiyəsə tsasli na kwəma dī Pəl naa gəzəñwəy mbə zliya na. Avee səkwəñwəy lə slən tsa Ndə sləkəpə tsaa jakətəmmə va kwərakwə ki.

²³ Mbə səkwəñwəy na Gayəsə, ntsa nzee kəghi tsa ci. Kəghi tsa ci ka mbəzliy nəw Yesəw basəva ta cə'wə. Mbə səkwəñwəy na Erastə, ndə kəsə gəna tsa fəy məndi mbə məlmə, mbə səkwəñwəy zəməmmə Kartəwsə dīfa.

²⁴ [Nza wəzə hwər tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw nza kən ghwəy gwanəñwəy. *Amin!]

Pəl fal slən tsa Hyala

²⁵ Ma Hyalay, a bərci və tərəñw ta garətəñwəy ghənzə kwa kwal tsa nzə kala barva ma njasa gəzəkə kwəma wəzə na va cikəvəri Hyala kee gəzə kaa mbəzliy dzəkən Yesəw *Kəristəw. Niy nza mbəradzəy, kwəma mbəmbə na niy nza na kala sənata mbəzli ndimndimndim.

²⁶ Ma nana kiy, mba'a cikəvəriy dzəti ngwəla, dza məndi ka gəzəpə kwəmaa niy tsasliti mbəzliy gəzə kwəma Hyalaa dzəkən Yesəw Kəristəw mbəradzə. Mba'a hwəlfəhi mbəzli tə hidī gwanashi favə kwəma va, njasa niy gəzəkə Hyalaa piy va ta kwa ndimndim, nza mbəzli mbəə dī fəti və, sa ka ghəshi banavə nefer shi.

²⁷ Va tsəgha na kiy, ə pə ghwəmməə fal Hyala ya pa' hwəmbə. Ghənzə na kwa sənata kwəma kwətita. Ghənzə Hyala kwa shəndəkə. Fal ghwəmmə tə mbərkə sləni mənti Yesəw. *Amin. Ava tība kərayee, nza ghwəy nza ki.

Kwa taŋa zliya tsasli Pəl kaa ka Kwərıntə Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, ghəci tə hidfi ka Efesə nza na. Ghala vəghwə tsa vay, məlmə Kwərıntə na sa niy nza dikə na tə hidfi ka Gərekə. Təreŋw nza gəna va mbəzli mbəba, ka zhəghə dəvə tə hidfi ka Rəm lə ni tə hidfi ka Azəyəy, dzəvəri mbə məlmə va ka ghəshiy taŋə. Təreŋw mbəzli mbəba niy məməni ghəwəghwə ki, zhini mba'a ghəshi niy nəwvə ta mbəri tsa mbəzli ghəngħən ghəngħən.

Dza Pəl ki, mba'a tsəhəy mbə məlmə ka Kwərıntə va, ghəci mbə wə kwa baka wə ci. Aa hiy mbə məlmə va tir məŋ lə dəghəsə, ndəkəwə ta mənti piya bakə, mba'a gəzanshi kwəma Yesəw Kəristəw kaa mbəzli mbəba. A ghwəy dza kəsəy nəwər tsa va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 18. Ma sa dzay Pəl ki na, mba'a shiy ghəngħən ghəngħən għati səsə məhərli mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə va, mba'a favə.

A Pəl tsasləhwə zliyahi ghəngħən ghəngħən fəfə kaa ka Kwərıntə: Ma kwa taŋa zliya gha naa tsasli na tsəhəta nava va ghwəmməə ghwəmə shi ndatsə niw, a zata. Kar Pəl gəzə kwəmaa dzəkən zliya va mbə 1 Kwərıntə 5:9-13. Ma kwa baka zliya ciy, a nava tsəhəta va ghwəmmə. Ghənzə na zliya har ghəwəmmə naa «Kwa taŋa zliya tsaslanaghə Pəl kaa mbəzli mbə məlmə Kwərıntə».

Ma kwəma tsasli Pəl zliya na tiy, kwəma bakə na. Kwa taŋa kwəmay, dzəkən kwəma favə na vaa dzəkən shi, kwa bakay, ta zləbanshi kwəmaa dzəkən kwəmaa səti shi mba'a ghəshi niy tsaslanaghə zliya kaa Pəl, ta dəw dzəkən.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-9 Pəl səkwə ka Kwərıntə, ka mananta 'wəsə kaa Hyala ta kwəma shi.

Vəh 1:10 pa' tə vəh 4:1-21 Pəl gəzə kaa ka Kwərıntə a ghəshi zlay tihəva kwa jipə shi.

Vəh 5 Pəl gəzanshi zləba ma kwəma rəfa rəfa na kwa jipə shi.

Vəh 6:1-11 Pəl gəzanshi zlay bə kwəma kwa jipə shi, ta dza ta sləka kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw.

Vəh 6:12-20 Kwəmaa fə shəndəkəə dzəti Ndə sləkəpə dī na mbəzliy nəw Yesəw məni lə vəgha shi.

Vəh 7 Kwəmaa dzəkən bəva lə bəva ma.

Vəh 8:1 pa' tə vəh 11:1 Dzəkən sləkə tsa sləkə ka nəw Yesəw ghən tsa shi.

Vəh 11:2-34 Njasa təbə mbəzliy nəw Yesəw məni mbə jakəva tsa shi.

Vəh 12 pa' tə vəh 14 Gəzə kwəmaa dzəkən bərqi bəpə Safə tsa Hyala ta məni shiy ghəngħən ghəngħən.

Vəh 15 Dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə məti.

Vəh 16 Kwa kərnə gəzə kwəma Pəl, mba'a səkwə tsa səkwə shi Pəl.

Səkwəpə tsa Pəl

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa harvə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Sa təbanati na tsəgha, va tsəgha harvəra na.

Ghëy lë zëmëmme Sësëten tsasli na. ² Kaa ngënjwëy ghwëy mbëzli Hyala nëw Yesëw mbë mëlme ka Kwërintë gwananjwëy tsasli ghëy zliya na, ngënjwëy ghwëy mbëzli mënti Yesëw Këristëw ka mbëzli Hyala. Ghënzë haranjwëy na ta nza ghwëy ka shi nzë. Mbëzliy tsëfëkwë kwa kwëma Yesëw Këristëw gwanashi ya pa' kwëmaba na ghëshiy, ghënzë harashi na ta nza ghëshi ka shi nzë kwërakwë. Ndë slëkëshi na Yesëw Këristëw, Ndë slëkëmmë ghëci kwërakwë. ³ Mëntanjwëy wëzë hwër tsa nzë Dëmmë Hyala, ghëshi lë Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw, mba'a ghëshi ndanjwëy zërkë mbë nzëy tsa ghwëy.

*Shi wëzë ni kwëmavë mbëzli ka Kwërintë të mbërkë Yesëw *Këristëw*

⁴ Yën yën Pël kiy, war mbë mananta 'wësa nzee ya hwëmba kaa Hyala të mbërkë kwëma ghwëy. Sa nzana, mba'a mëntanjwëy wëzë hwër tsa nzë mbë jakëva tsa ghwëy lë Yesëw Këristëw. ⁵ Mbë jakëva tsa ghwëy li kiy, dzëghwa Hyala mba'a ndanjwëy ya nimaba shi wëzë ni kwa kwal tsa nzë gwanashi. Dzëghwa tëranjwëy ghwëy sënata kwëma, mba'a ghwëy mbay gëzë kwëma kaa mbëzli wëzë wëzë. ⁶ Ma mënta kwëma va tsëghay, sa nzana, ghala pëtsaa niy gëzanjwëy ghëy kwëma Këristëwëy, mba'a ghwëy zlëbavë wëzë wëzë, lë nëfë kwëtinj. ⁷ Va tsëgha na kiy, së tifa mba'a ghwëy tërhay mbë shi bë Hyala kaa mbëzli na na ghwëy ghwëy mbëzliy ndëghë vici dza Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw tëlzi tiw. ⁸ Ghëci ghëci Yesëw dë'wë ghën tsa ci dza naa këtëinjwëy, ta mbë ghwëy garënjwëy lë bërçi, pa' të kwa kërni vëghwë. Vantaa fëti dzaa nza dzar kwa kabaka ghwëy fëca dza Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw zhëghëvaa sëakë. ⁹ Na Hyalaa harvënjwëy va ta nza ghwëy jakëjakë lë Zëghwë nzë Yesëw Këristëw Ndë slëkëmmëy, gëzë kwëma bakë bakë na kwa miy tsa nzëw! Ya namaba na kwëma gëzëkë nay, war tsëgha dza naa nza.

Tihëva tsa kwa jipë mbëzliy nëw Yesëw mbë mëlme Kwërintë

¹⁰ A ngwarmëhira, a cë'wënjwëy ya lë slën tsa Ndë slëkëmmë Yesëw *Këristëw, a ghwëy yëmëti miy tsa ghwëy gwananjwëy ka sa kwëtinj tsa. Ka tihëva ghwëy kwa jipë ghwëy ma. Jakëtëm ghën tsa ghwëy wëzë wëzë, a kwëma mbë nefër ghwëy nza ka sa kwëtinj na, tsëgha mëhërli ghwëy difa. ¹¹ Va wa gëzëe kwëma va tsëghay ngwarmëhiray, sa nzana mba'a nihwëti mbëzli këghi tsa zhamëmmë Këlawë tsëhëshi tikë, mba'a ghëshi gëzara, ghwëyëy, mbë hëërëva nza ghwëy kwa jipë ghwëy, kë ghëshi. ¹² Ma tihëva tsa kwa jipë ghwëy va gëzë yay, avanay: Ya wa ndë mbë ghwëyëy, lë na ci gëzë kwëma na kwëtij: «Pël nëwëe» kë tsahwëti, ma kë tsahwëti na: «Apëlësë nëwëe nëe!» kë. Ma kë tsahwëti ba na: «Piyer nëwëe!» kë. Ma kë tsahwëti di ba na: «Na nëyey, Këristëw nëwëe nëe!» kë. ¹³ Öy, kwëma zhini ghwëy tihëvëri Këristëw kia? Yën yën Pël na sa danjwävëgha mëndi vëgha tsëm të mbërkë jikir tsa ghwëy shëkëna? Naa lë slën tsa Pël niy mëntanjwëy mëndi *batem na pën? A ghwëy sënay kwëmëe mbë kwëma vaw pë ghwëy nanzë bay? ¹⁴ 'Wësa në ya kaa Hyala, sa nzana kala mënhwë batemëe kaa ndë mbë ghwëy, dzëghwakën kar Kërispësë ghëshi lë Gayësë. ¹⁵ Ya gar gëzë ndë nza mbë ghwëy na: «*Batem tsa mëntëra Pël vay, lë slën tsa ci mëntëra na» kë. ¹⁶ Eh! Yi

1:2 1:2 2Kwër 1:1; SlëniKY 18:1 1:5 1:5 2Kwër 8:7 1:7 1:7 2Tes 1:7; Tit 2:13 1:8 1:8 Flp 1:6; 1Tes 3:13; 5:23 1:9 1:9 10:13; 1Tes 5:24; 2Tes 3:3 1:10 1:10-11 3:3; 11:18; 2Kwër 12:20; Ef 4:2-6; Flp 2:2; Zhj 17:21-23 1:12 1:12 3:4; Apalësë: 3:5-6, 22; 4:6; 16:12; SlëniKY 18:24; 19:1; Piyer: 1Kwër 3:22; 9:5; 15:5; Gal 2:9, 11-14; 2Kwër 10:7 1:14 1:14 Kirispësë: SlëniKY 18:8; Gayësë: Rm 16:23-24 1:16 1:16 Stefanësë: 16:15

sham ki, e zëzëvë tsahwëti ntsa mënëhwee batem kaa ngëci. E mënëhwë kaa Sëtefanësë ghëshi lë mbëzli këghi tsa ci difa sham. Sënivëe yën zhiniy mënëhwë batem kaa tsahwëti dzëghwakën mbëzli va difa kiw. ¹⁷ Sa nzanay, ghwënarä Yesëw Këristëw ta dza ta mananshi batem kaa mbëzliw. Ta gëzë Yëwën kwëma wëzë na kaa mbëzli ghwënarä na. Ma yën mbë gëzë kwëma va ßa na, ka gëzëe lë sënata kwëma mbë ghën ndë ngëriw. Va way, vantaa mëti mëtiy Yesëw va vëgha tsëm mënta ka kwëma gëmta na.

Bërci Hyala, lë sënata kwëma nzë

¹⁸ Mba'a kë mëndiy gëzë kwëmaa dzëkën mëti *Këristëw va vëgha tsëmëy, nja kwëma kama ghën ti, ka naa pëzli va mbëzliy dza ta zashi. Ma na ghwëmmë, ghwëmmë shi nza Hyala mbë mbëlimmëy, a ghwëmmë sënay, lë bërci Hyala na mbë kwëma mëti Këristëw vëgha tsëm, pë ghwëmmë. ¹⁹ Ava war tsëgha gëzëkë Hyala mbë Zliya nzë kwërakwë, ma këy:

«Ta zamti sënata kwëma mbë ghën mbëzliy sënata kwëma dzëe. Zhini mba'ëe banti mëhërli mbë ghën ka mëhërli!» kë.

²⁰ Tsëgha kë kiy, kwëma dza ka sënata kwëma tikë të hidiy këray lë sënata kwëma shi va kia? Ya ka bënipë kwëma na tsahwëti pëtsa dza ghëshiy këray ti tifa na? Ya mbëzli nja mbëzliy ngëngërë ghëpë vaa dzëkën shi tikë të hidiy na, nahwëti kwëma dza ghëshiy ghakë tifa na? Tifa teepëw! Na Hyalay, a cikëvëri, ma na sënata kwëma mbëzli tikë të hidiy, kwëma kama ghën ti na, kë.

²¹ A Hyala mënti shiy lë sënata kwëma nzë, ka nashi mbëzli tikë të hidiy. Ma ghëshi lë na shi va sënata kwëma na, kala bëti shi mënti Hyala va ghëshi nja shiy. Va tsëgha bëti ghëshi kwëma gëzë ghëy na nja kwëma kama ghën ti. Ma na Hyala nanzë kiy, lë kwëma bëti mbëzli va nja kwëma kama ghën ti tarëkë na mbëli mbëzliy ßanavë nefer shi. ²² Mbëzli *ka Zhëwifëy, war ghëy nashi shi madäna madäna ni dza ghëy bëti kwëma va ka kwëma katanä na, kë ghëshi. Ma ka Gërekë nashi na, war ghëy sënanti kwëma va lë na ghëy sënata kwëma, kë ghëshi. ²³ Ma na na ghëy na ghëy kiy, kwëmaa dzëkën Këristëw tsa danwävëgha mëndi vëgha tsëm na sä gëzë ghëy kaa mbëzli. Dzëghwa ka Zhëwifë nashi ki na, mba'a ghëshi bëti njasa ngëdishim dzëmbë nahwëti kwëma gëmgëm na. Ma hwëlfë *mbëzliy kamaa ka Zhëwifë na, nja kwëma kama ghën ti, ghëshi bëti. ²⁴ Ma va mbëzli tëravë Hyala ta nza ghëshi ka shi nzë, ya ka Zhëwifë na ghëshi, ya mbëzliy kamaa ka Zhëwifë ghëshiy, a ghëshi sënay, mbë ci bërci Hyala, lë sënata kwëma Hyala na Yesëw sëvëri, kë ghëshi. ²⁵ Ma na shi mënti Hyala va nighëshi mbëzli nja shi kama ghën ti shiy, a ghëshi tanëti sënata kwëma ndë ngëri. Ya ë nighëti mbëzli Hyala nja kwa daw bërci difay, a bërci Hyala va daw ni tanëti bërci va ndë ngëri.

²⁶ A ngwarmëhira, nighëtëm di. Sënzënvay, ghwëy gwananwëy, ghwëy mbëzli tëravë Hyala va na, mbëzli njaa shi nza ghwëy tay? Danä na ka sënata kwëma, dzar kwa sënata kwëma mbëzli tikë të hidiy mbë ghwëy nay ghwëy ta na? Danä na hwëlfë ka hidiy mbë ghwëy nashi ghwëy na? Danä na mbëzli difëdifë ni va mbëzli tikë të hidiy mbë ghwëy na?

²⁷ Ma Hyala nanzë kiy, mbëzli zhëghëti mbëzli tikë va të hidiy nja mbëzliy

sənata ma kwəmaa tərəvə na ta nza ghəshi ka mbəzli nɔ. War ta mbə ghənzəə pakən ha'wə kən ka sənata kwəma. Mbəzli daw daw bərɔi ni va mbəzli tikə tə hidiy tərəvə na, ta mbə ghənzəə pakən ha'wə kən ka bərɔi. ²⁸ Mbəzli gəmshi ni sənə məndiy dzəkən shi, ka ndərəshi tikə tə hidiy, ghəshi na shi tərəvə Hyala ta nza ghəshi ka mbəzli nɔ. War ta mbə ghənzəə sawavəri mbəzli dibədibə ni tikə tə hidiy mənti Hyala kwəma va tsəgha. ²⁹ Ma ghalaba kiy, ndə tifa ya kwətiŋ dzaa mbay kəli ghən tsa ci kwa kwəma Hyalaw. ³⁰ Hyala va jakayŋwəy na lə Yesəw Kəristəw. Dzəghwa na mba'a mənti Yesəw ta nza ghəci va ghəy ka na ghəy sənata kwəma sənata ghəy. Tə mbərkə Yesəw Kəristəw nighəmmə Hyala nja mbəzli slar slar ni, kwa mətse nɔ sana. Mba'a ghwəmmə zhəghəmmə ka mbəzli nɔ, mba'a mbəlantəmmə səvəri mbə dəvə *kwəma jikir na. ³¹ Ma mənti Hyala tsəghay, ta mbəə nza nja kwəma tsaslitə məndi va mbə Zliya. Saa ni va:
 «War mba'a kə ndəə di kəli ghən tsa ciy,
 lə kwəma mənti Ndə sləkəpə kəə kəli sa ci»kə.

2

Kwataka kwəmaa dzəkən mətə Yesəw vəgha tsəm niy gəzə Pəl kaa ka Kwərintə

¹ Yən kwərakwə kiy ngwarməhiray, ghala pətsaa niy tsəhəree va mbə ghwəy ta gəzanwəy kwəma shiy niy nza mbəmbə ni, dzəghwa mba'a Hyala citəŋəyshiy, lə məcaŋa gəzə kwəma 'yahə'yahəta na niy gəzee kwəma. Dibay, lə sənata kwəma mbəzli tikə tə hidiy niy gəzee kwəma. ² Sa nzanay, ghala yən ghwəla ta tsəhə mbə ghwəy na, niy tarəkə pəla nahwəti kwəmee mbə ghwəy dzəghwakən Yesəw *Kəristəw gwa'a tsəghaw. Gaw dzəkən mətə mətiy na va vəgha tsəm ta kwəma mbəzli jikir na niy gəzee kwəma. ³ Ghala pətsa vay, war nja ntsa kama bəliti və niy nɔyree mbə ghwəy. Tərəŋw niy ghərada hazləni, kala gwərgwərə yən niy nza. ⁴ Yən mbə gəzanwəy kwəma Hyalay, lə sənata kwəma tikə tə hidiy gar mbay ngədīvəŋwəy niy gəzanwəy ya kwəma. *Safə tsa Hyala niy ciŋwəy na lə bərɔi, katan na kwəma gəzanwəy ya va, kə. ⁵ Ma sa favə ghwəy bərɔi Hyala mbə kwəma va tsəgha ki na, dza ghwəy mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Yesəw. Tə sa favə ghwəy kwəma sənata mbəzli tikə tə hidiy niy nzanaw.

A Hyala sənata kwəma, njasa nza na

⁶ Ya tsəgha nɔ nanzə kiy, mbə bananshi sənata kwəma nzee kaa mbəzliy təhəshi mbə kwəma Hyala. Ə na na nzanay, kwəma sənata mbəzli tikə tə hidiy naw. Dibay kwəma sənata mbəzli dikə dikə ni tikə tə hidiy naw. Ta na niva mbəzliy, ta bəkwəshi dza ghəshi. ⁷ Ma gəla na bananshee na sənata kwəma kaa mbəzliy, na Hyala sənata kwəma na nava, sa tə mbə. Ghala ghənzə ghwəla ta nga hidiy niy tərəvə Hyala sənata kwəma va, ta mbə ghwəmmə nɔy kwəsəbə, mbə shəndəkə tsa nɔ. Dza na mba'a mbələy, kalaa niy nata mbəzli kwatəŋa. ⁸ Nava sənata kwəmay, sənata mbəzli dikə dikə ni tikə tə hidiy. Mba'a kə ghəshi niy sənata nɔy, ka dza ghəshiy danwəvəgha Ndə sləkəmmə tsa gwəramti shəndəkə va ti

vøgha tsëm nzaw. ⁹ Ma kwëma mënti Hyala va tsøgha kiy, nja kwëma tsasli ti mëndi va mbø Zliya nzø va na. Ma kø mëndiy:

«Shi søkø ma ndø ngëriy nashi lø mëtsø ci, kala søkø ghëciy favøshi lø slømø ci. Zhini kala søkø ghëciy tøkøhwøø dzækøn shiy, Ghøshi na shi gwëmati Hyala, mba'a føyshi kaa mbøzliy dï» kø.

¹⁰ Ghwëmmø na na ghwëmmø kiy, a Hyala cikøvërimmø shi va, lø Safø tsa nzø va dewdew tsa. Na *Safø tsa Hyalay, cøke' sënashi na shiy. Ya kwëma tøkø Hyala mbøba mbøba nzøy, cøke' sënata na. ¹¹ Mba'a kø ndø tøkøti kwëma mbø nøfø tsa ci sanay, ndø tifa sënata kwëma va kala war ghøci ghøci ntsaa tøkøti kwëma va vaw. Ava tsøgha na lø Hyala kwørakwø ki, war Safø tsa nzø kwëtuy na saa sënata kwëma mbø nøfø nzø. Tsahwøti ndø tifa sënataw.

¹² Ma ghwëmmø na na ghwëmmø kiy, a Hyala ndammø Safø tsa nzø dewdew tsa. Safø tsa søkø va mbøzli tø hidï naw. Safø tsa nzøø ndammø Hyala, ta mbø ghwëmmø sënashi shi ndammø Hyala lø wøzø hwør tsa nzø.

¹³ Ghala pøtsa ka ghøy gøzanshi kwëmaa dzækøn kwëma va kaa mbøzli kiy, lø sënata kwëma bønivø ghøy va mbøzli tikø tø hidï ka ghøy gøzøw, Safø tsa Hyala ka naa cinøy kwëma ka ghøy gøzø. Ka ghøy dza ki na, ka gøzø kwëmaa dzækøn Safø tsa Hyala kaa mbøzli nza Safø tsa va mbø nefer shi. ¹⁴ Ma ntsa kama Safø tsa Hyala mbø nøfø tsa ciy, ka mbay tsava ndøø zløba shi cipø Safø tsa Hyalaw. Nja shi kama ghøn ti shi ka naa nighøshi. Ka mbay naa favøshiw, sa nzanay, lø børci Safø tsa Hyala ka mëndiy mbay tøvavøshishi. ¹⁵ A na ntsa nza Safø tsa Hyala mbø nøfø tsa ciy, aa sønay tøvavøri shiy gwanashi. Ka mbay ndøø banavø føtiw. ¹⁶ Sa nzana, ma kø mëndi mbø Zliya Hyalay:

«Ndø tifa mba'a sënata tøkø kwëma mbø mëhørlï Ndø sløkøpø na? Ndø tifa gar canci kwëma ka na mëni na?» kø mëndi.

A na ghwëmmø ghwëmmø mbøzli nza Safø tsa Hyala mbø nefer ghwëmmø kiy, tøkø kwëma kwëtuy naa sa mbø mëhørlï ghwëmmø lø *Køristøw.

3

Sløni mbøzliy gøzø kwëma Hyala

¹ A ngwarmøhira, ghala pøtsaa niy nzee mbø ghwøyøy, niy mbay ya gøzanøywøy kwëma njasa ka mëndiy gøzanshi kwëma kaa mbøzli nza *Safø tsa Hyala mbø nefer shiw. Nja kaa mbøzli gømsi ni niy gøzanøywøyee kwëma. Sa nzana ghalabay, war nja ndørazhi ghwølashi ni tø 'wa niy nza ghwøy, kala kølinøywøy ghwøy mbø kwëma Yesøw *Køristøw. ² Kwëmaa niy bøninywøy yay, nja 'wa ka mëndi vaa sa kaa zøghwø niy nza na, niy mënta naa dafaw. Sa nzanay, niy tøyhøywøy ghwøy gar zømø dafaw. Ya pa' sanay, tøyhøywøy ghwøy gar zømø dafaw. ³ Sa nzanay, ghwølanøywøy nza ghwøy mbø mëmøni shiy nja mbøzli tikø tø hidï. Njana nzana mbø hørhø ghwøy kwa jipø ghwøy, ka mëmøni miyøy, ghala mbø ghwøy lø mbøzli tikø tø hidïw, war nja mbøzli gwanashi ni tikø tø hidï mëni ghwøy kwëma. ⁴ Mbø kwëma nø ghwøy va: «Kwëma Pøl nøwee!» kø tsahwøti.

Ma tsahwëti ßa na: «Na Apëlësë nêwëe nee!» këy, kwëmer ka mbëzli gwanashi ni tikë të hidiy gëzë ghwëy nashi shi va sa?

⁵ Ghënzë nja na na ghëy bakanajëy lë Apëlësë kiy, mbëzli nja washì ni nza ghëya? Mbëzliy ghëranta slëni Hyalä nza ghëy gwa'a tsëgha. Na gazanjwëy ghëy kwëma Hyalä, mba'a ghwëy ßanavë nefer ghwëy. Ya wa ndë mbë ghëyëy, njasa ßanavë Ndë slëkëpë nici bërci ta slëni ghërati na slëni ci mbë ghwëy. ⁶ Nja ka za mëniñëy ghëy. Yënëy, hwëlfëë tsanjwambee mbë hidì, dza Apëlësë mba'a ganavë yam. Ma ntsaa pësëti shi va ka këlitishiy, Hyalä na. ⁷ A ghwëmmë sënay, na na kar ndë tsëñwë shiy, lë ndë ga yam kaa shiyëy, mbëzli përsi ni na ghëshiw. Hyalä kwëtita ghënzë saa pësëtishi, ka këlitishi, na sa nza dikë ti mbë kwëma va gwa'a tsëgha. ⁸ Shiy tühëvëri kar ntsaa tsëñwëti shiy lë ntsaa ganshi yam tibaw. Yëmyëmshi na ghëshi. Ya wa ndë mbë shiy, ta wanci zhëmë slëni ci dza Hyalä ge'i ge'i lë slëni ghërati na. ⁹ Ghëy bakanajëyëy, kaa Hyalä ghëra ghëy slëni jakë. Ma ghwëy na, nja za Hyalä ghwëy mëniñwëy kwërakwë ki.

Lë tsahwëti fir dibay, nja ciki tsa nga Hyalä nza ghwëy. ¹⁰ Sa dzee ge'i lë ni ya bërci ndara Hyalä ta ghëra slëni nzëy, mba'ëe ghati ghëra slëni mbë ghwëy nja ndë nga ciki tsaa gwëramtiy sënay fë sëda ciki. Sa fëtee sëda ciki wëzë wëzë na, dza tsahwëti ndë na, ka nga cikiy sati të sëda va ki. Nanzë kiy, ya wa ndë mbë ka nga shiy na, mëni të ghëci mëhërli wëzë, mbë shi nga naa sati. ¹¹ A na sëda ciki nacy, a Hyalä garëy gwa'a, ghëci na Yësëw Këristëw. Tsahwëti ndë tifa ka mbay fëti nahwëti sëda ciki ghwëlaw. ¹² Ma ka nga shiy ki na, ka nga shiy sati të sëda ciki tsa va. Ka nga niy nga lë tsahi mbëzë, nihwëti na, të tsahi bënba, nihwëti na, lë *hërezli ka bërci nza dimë ti shi, nihwëti ßa na, lë shëghwë, ma nihwëti na, lë mazadì, nihwëti difa na lë jivëti, tsëgha. ¹³ Fëca dza ngwëvëë nza kiy, ta dzëti ngwëla dza slëni ndëë dza ya tsamaba ndë ci gwa'a. Sa nzana fëcavay, lë ghwë dza Hyalä dzëghë slëni ghërati ndë ya tsamaba ci gwa'a. Ta sënay nda slëni wëzë naa ghërati ndë, nda slëni jikir naa ghërati na. ¹⁴ Ma ntsa dza na ci slëniy ndita ma va ghwë ghaläba kiy, ta wanci zhëmë ci dza Hyalä dza. ¹⁵ Mba'a kë ghwë dzaa ndëhwë na ndë slëniy, ka dza Hyalä wanci zhëmë ci kaa tsava ndëw. A Hyalä taa mbëlanti nanzë, ë na na nzanay, ngahë dza naa mbëli. Nja ntsaa zlëghwëkëvëri ghën tsa ci mbë jipë ghwë.

¹⁶ Ghwëy kiy, ë sënay ma ghwëy, ciki tsa Hyalä gë ghwëy, ka nzëy Safë tsa nzë fëwdew tsa mbë ghwëy pë ghwëy shëkëna? ¹⁷ Mba'a kë ndë ladamti ciki tsa Hyalä vay, ta zamti tsava ndë dza Hyalä dza kwërakwë. Sa nzanay, sa Hyalä dë'wë ghën tsa nzë na ciki tsa va. Ciki tsa vay, ghwëy na ki.

¹⁸ Æntaa ndë dzaa gwëravëë ngëditi ghën tsa ci gëm ma, war mba'a kë ndë mbë ghwëy nay ghën tsa ci nja ntsaa sënamti kwëma dzar kwa kwëma tikë të hidiy, ghën tsa ciy sëëti tsava ndë. Wëzëba mëniy na nja *hil na va mbëzli të hidì. Ma nza ghëci mbëë kwëmavë mëniy ka ntsaa sënata kwëma tsa katanj tsa ghaläba ki. ¹⁹ Sa nzanay, na ndë ngëri va kwëma sënata na tikë të hidì na, nja shi kama ghën ti nighëti Hyalä. Ta na navay, a mëndi tsasliiti mbë Zliya Hyalä, ma kë mëndiy: Lë sënata kwëma shi dë'wë ghën tsa shi

kəsəy Hyala mbəzliy sənata kwəma va, kə mēndi!

²⁰ Zhini ma kə tē tsahwəti pi ɓa na:

A Ndə sləkəpə sənata təkə kwəma mbə mēhərli mbəzliy sənata kwəma gwa'a gwa'a.

Aa sənay kwəma gəmta na na, kə.

²¹ Ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy dzaa dzaɲwəy ta vəshi lə ke ngəri, ka gəzə, mbəzli ntsa tsa' tsa va nza ghəy, pə ghwəy ma. Kwəma ka ghwəy sənataɲ, sə tɪba kala sa ghwəyəw. ²² Ya yən yən Pəl sana, ya Apələsə, ya Piyerəy, shi ghwəy nza ghəy. Ya shi tē hidɪ ni, ya piy tsa piy ndə ngəri, ya mətiy bəpəy, war shi ghwəy na ghəshi. Ya shi mbə vəghwə tsa sənənva ni, ya ni mbə vəghwə tsa dzaa nzay, war shi ghwəy na ghəshi. ²³ Ma ghwəy kwərakwə ki na, shi Yesəw Kəristəw ghwəy. Ma Yesəw Kəristəw na, sa Hyala ghəci kwərakwə ɓa, tsəgha.

4

Ka kwal Yesəw Kəristəw

¹ Na na ghəy, ghəy *ka kwal Yesəw kiy, ka ghəra sləni Yesəw *Kəristəw nza ghəy. Mbəzli ɓanavəshi Hyala kwəma nzə niy mbələy na, ta gəzə ghəshi kaa mbəzli nza ghəy. Ava tsəgha kə mbəzli ɓətəɲəy gwa'a tsəgha.

² Ma niy təbə na nanzə kiy, ntsa ɓanavə mēndi sləni mbə dəvə ci na, mba'a mənti sləni va lə kwal. ³ Na neyey, ka shashara kwəma gəzə ghwəy dzəkən yaw, ya ndə njaa na Pəl nə nihwəti mbəzliy, kwəma tɪbaa shasharaw. Ya yən də'wə ghən tsee sanay, ka mbay yaa ni ntsa tsa' tsa nzee pənəw. ⁴ Ya tsəgha nata mee kwəma gəmgəm na mbə nəfə tseyey, ka dzee mbay ni kwəma gəmgəm na vəyaw pənəw. Ndə sləkəra dza naa slara nee ngwəvə gwa'a tsəgha. ⁵ Va tsəgha na kiy, ka mbatsə sla ngwəvə ghwəy dzəkən sləni mbəzli di ma. Ndəghətim vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw səkə ti. Sa ka na səkəkəyəy, ghəci dza naa ɓəkəvəri shi mbəmbə ni dzar mbə kwəsli gwanashi, mba'a ɓəkəvəri kwəma təkə mbəzli mbə nefer shi. Ma fəcava kiy, ya wa ndə na, ta falti dza Hyala ge'i lə sləni ghərati na.

⁶ A ngwarməhira, ma kwəma gəzəɲwəy ya vaa dzəkən ghən tsa ghəy lə Apələsə gwanata kiy, ta mbəə kəətitəɲwəy nə ya, nza ghwəy mbəə ɓəniṽə kwəmaa səvəri mbə. Ta mbə ghwəy nəw kwəma lə kwal tsa nzə, njasa tsasli ti mēndi mbə Zliya Hyala gwa'a tsəgha. Əntaa ghwəy dzaa dzaɲwəy ta vəshi lə tsahwəti ndə, ka ndərə tsahwəti ma. ⁷ Ya gha gha ntsaa ɓəti ghən tsa gha va nja pərɲa kiy, wa ntsaa ni, pərɲa nza gha mbə nihwəti mbəzli kə ngəɲaa? Nima shiy na ni kwəməvə gha va lə ɓərɲi gha, kala kama Hyala ndaɲa shi kia? Hyala kə ndaɲa shi va gha gwanashi kiy, tawa dzaɲa gha ta kəli ghən gəm njasa nzana lə ɓərɲi gha gha kwəməvə shi va gha va dɪba kia?

⁸ Mənim kwəma ghwəy gwəla, a ghwəy kwəməvə shi dɪ ghwəy gwa'a gwa'a nana na ghwəy ki. Ka shiy məniɲwəy ghwəy kwa kwal Hyala. A ghwəy ghati məni mazə kala ndəghəɲəy ma. Jəw niy dza naa nza, ghwəy məniɲwəy ka mezhizhə nza katanəw. Ghalabay ta kwəməvə məni mazə dza ghəy, ghəy ka kwal Yesəw kwasəbə ghwəy nza. ⁹ Ma na na ghəy ghəy ka kwal Yesəw, yən nighe nee kiy, war ka mbəzliy kəray ləy hwəm gwa'a gwa'a nighee Hyala fəyɲəy mbə mbəzli. Nja mbəzli slanəkənschim ngwəvə məti, ta dza mēndi ta ɓəkəwəshi tə ɓəghə kwa kwəma mbəzli

3:20 3:20 Cem 94:11 3:22 3:22 Rm 8:38 3:23 3:23 15:28; Rm 14:7-9 4:2 4:2 Lk 12:42

4:4 4:4 Cem 143:2 4:5 4:5 3:8; Cem 139:1-12; Rm 2:16 4:7 4:7 Gal 6:3 4:9 4:9 Rm 8:36;

Ebr 10:33

gwa'a gwa'a. A Hyala føyñøy ka mbözli dza mëndiy basëva gwa'a gwa'a ta nighëshi, ta nighëshi ka kwal Hyala, lë mbözli të hidî gwa'a. ¹⁰ War nja ka gezlekiki zhëghëñøy ghëy va mbözli të hidî, të sa gëzëpë ghëy kwëma Yesëw Këristëw na ghëy ki. Dzëghwa ghwëy na ghwëy ki na, njasa bëtëñwëy mëndi ka mbözliy sënata kwëma të sa jakëñwëy ghwëy lë Yesëw Këristëw ghwëy nighëti. War nja mbözli daw daw bëliti ni nighëñøy mëndi. Dzëghwa ghwëy na ghwëy ki na, njasa bëtëñwëy mëndi ka ka bëliti ghwëy nighëti. Æ tsëerëñøy mëndi na ghëy ki. Ma ghwëy na, njasa fë mëndi dikëë dzëti ghwëy ghwëy nighëti. ¹¹ Ya pa' ndatë sanay, mbë ghëranëy na ma lë ndir gwa'a. Ya kwëbëñer këñ ghëñ ghëy na, war shi hali hali ni. War ngëra'wë mëndiy sanëy tëgëm tëgëm, war ë ghëy dadanërë war danërë. ¹² Æ mëti ghëy dzëmbë ghëra slëni lë dëvë ghëy ta mbë ghëy kwënavë shi zëmë ghëy. Ya tsëerë tsëerëñøy ndë na, war mbë cë'wë Hyala ghëy ti a ghënzë tëfanati miy tsa wëzë tsa. Ya war ë sanëy mëndi ngëra'wë na, war mbë së'wa ghëy. ¹³ Ya ë gëzë mbözli *kwëma jikir naa dzëkëñ ghëy na, ka gëzanshi kwëma kwa kwëma pëesli. War nja kwashebi të kësëkë nighëñøy mbözli të hidî, nja shi kwa dëlagwa vi'i.

¹⁴ Ma kwëma tsasliñwëy ya na tsëtëy, ta mbë ha'wëë ghëranëy va kwëma mëni ghwëy va në yaw. Æhëñ, kwëmaa sava dëe cïñwëy. Sa nza ghwëy ndërazhëe dïtëe. ¹⁵ A na nëe, ya njaa kwënavë ghwëy nihwëti mbözliy bënëñwëy kwëma Yesëw Këristëw lëy hwëmëe dän tsa shiy, war yën kwëtira na dëñwëy mbë kwëma Hyala, yën yën Pël. Sa nzanay, ghala pëtsaa gëzanëy ya yëwën kwëma wëzë na banavë ghwëy nëfer ghwëy kaa Yesëw Këristëw. ¹⁶ Va tsëgha cë'wëñwëy ya a ghwëy mëni kwëma njasa mënee va. ¹⁷ Ava va tsëgha ghwënanëyñwëy ya Timëtë, ghëci zëghwëe dëe, saa kësëvë ghëra slëni Yesëw Këristëw bëkir dëvë. Æ ghwënanëghëñwëy ya, nza ghëci zhiniy cïñwëy nëy tsee kwa kwal tsa Yesëw. Ka cïñwëy njasa kee bananshi nëy kaa mbözliy nëw Yesëw ya kwëmafa.

¹⁸ Nihwëti mbözli mbë ghwëyëy, ë dëmdëmë ghëshi hati, ka këli ghëñ tsa shi, ka dzee zhiniy tsëhëra mbë ghwëyëw, kë ghëñ tsa shi. ¹⁹ War mba'a kë Hyala zlëbati kiy, kwa kwëma jëw na ta tsëhëra dzee mbë ghwëy. Sa kee tsëhëray, nzee nata slëni mbata niva mbözliy këli ghëñ tsa shi va kwërakwë dï. Æntaa ghëshi taa nza war këray gëzë kwëma, sa mbata ghëshi gëzë nëw gwa'a tsëgha, kala civa bërci *Safë tsa Hyala sëvëri mbë shi. ²⁰ Sa wana gëzëe tsëghay, sa nzana mba'a kë Hyalaa slëkë ndëy, kwataka gëzë kwëma ka naa mbata gwa'a tsëghaw, kar bërci Safë tsa Hyalaa civaa sëvëri mbë. ²¹ Nama kwëmaa dï ghwëy yën tsëhë mbë ghwëy li kia? Wëzëfa lë ghëdëm tsëhëe ta dë'wëñwëy ta naa, naa wëzëfa sahë kee dzëmbë ghwëy, ka cïñwëy njasa dïtëñwëy ya na?

5

Nighëm dzëkëñ ghëñ tsa ghwëy, ghwëy mbözliy nëw Yesëw

¹ Ya hwëmëy, war mbë favë kee nza mëndiy gëzë kwëma ghwërghwëw tsa mënti tsahwëti ndë kwa jipë ghwëy. Æ bëvë na mali dëy tsaa yakë, ka nza ghëshi li, kë mëndi. Gëla tsava ghwërghwëwëy, ya kwa jipë ka

4:10 4:10-13 2Kwë 11:23-29 **4:10** 4:10 3:18 **4:12** 4:12 Lk 6:28; SlëniKY 7:60; Rm 12:14; ghëra slëni lë dëvë: SlëniKY 18:3 **4:13** 4:13 WahëZher 3:45 **4:15** 4:15 Gal 4:19 **4:16** 4:16 11:1; Flp 3:17; 1Tes 1:6 **4:17** 4:17 Timëtë: 16:10; SlëniKY 16:1; 2Kwë 1:1 **4:19** 4:19 war mba'a kë Hyala zlëbati: SlëniKY 18:21; Zhk 4:15 **4:20** 4:20 2:4; 15:24 **4:21** 4:21 2Kwë 1:23; 13:10 **5:1** 5:1 SlëniTaH 18:8

ta mbəri, mbəzliy nəw ma Hyala na, səəkə məndiy slavəw. ² Ma zhini ghwəy dība ya tsəgha nzə na, tapə ghwəy dzəmbəŋwəy mbə vəshi, ka kəli ghən tsa ghwəy. Ə sənay ma ghwəy kwəma gar wahə ghwəy və na sava pə ghwəy na? Gar bəkəvəri gəla tsava ntsaa məni shi tsəgha ni va nza ghwəy mbə ghwəy. ³ Ma yən ta na tsee ghən, ya tsəgha kamee kwa jipə ghwəy də'wə ghən tsee sənənəvay, war mbə ghwəy na təkə kwəmee. E slavəri ngwəwəə dzəkən ntsaa mənti gəla shi ha'wə ha'wə ni va tsəgha ni njasa nzee tība mbə ghwəy. ⁴ Lə Slən tsa Yesəw *Kəristəw Ndə sləkəmmə slavəree ngwəvə ci, basəŋwəyəm, war tība dza təkə kwəmee nza mbə ghwəy kwərakwə, zhini tība bərçi Yesəw Ndə sləkəmmə. ⁵ Sa ka ghwəy basəŋwəyəy, nza ghwəy zlanay gəla ntsa tsəgha tsa va kaa *ndə jaka tsa Hyala mbə dəvə ci, ta mbə jikir tsa məni na vaa irəvəri, nza Hyala mbəə mbəliti piy tsa ci fəca dza Ndə sləkəpəə səəkə ta sla ngwəwəə dzəkən mbəzli.

⁶ Kwəma gar kəli ghən li na gəla kwəma vaw. A ghwəy sənay fir tsaa ni va: Is jəwə tsətə ka məndiy manambə mbə ghwəpə, ka naa dza na, mba'a pəslivəri ghwəpə va gwanata, kə məndi. ⁷ Va tsəgha na kiy, bə pə ghwəy bəkəvəri *kwəma jikir na va mənta nja *is mbə ghwəy. A ghwəy nza dəwdew nja ghwəpə 'war hwađi na kama is mbə. E sənay a Hyala manamtəŋwəy ka mbəzli dəwdew ni, lə miymiy Yesəw sa mətiiy na tə ghwəmmə. Ghəci məniiy na ka na ghwəmmə gamə ka məndi vaa sləy ta ta Hyala li mbə *makwaghwa Pakə. ⁸ Ghənə tsəgha kiy, ə pə ghwəmmə təhəvərivammə lə shi gəngəm ni va mənishi nja is. Tsə makwaghwa Pakə ghwəmmə, kala kama lə pəŋ tsa nza is mbə. 'Di na gəzəy, kala kama kwəma jikir na lə ghwərghwər mbə ghwəmmə. Lə pəŋ tsa kama is mbə pə ghwəmməə tsə, dī na gəzəy, lə nəfə tsa dəwdew tsa, ka gəzə na katarŋ na kwəma.

⁹ Mbə nahwəti zliyeə va niy tsasləghəŋwəy yay, e niy gəzarŋwəy: Əntaa ghwəy jakəva lə mbəzliy məni ghwərghwər ma, pən niy ni. ¹⁰ Ma mbə gəzə kwəmee vay, dzəkən mbəzliy məni ghwərghwər gwanashi tə hidī niy nza naw. Dzəkən ka məni mətəə ta shi ndə, lə ka ghəli, lə ka tata mbəreketi tikə tə hidī niy nza naw. A na mbəzliy məni ni tsəgha ni va shiy tə hidī gwanashiy, ka təhəvərivay ndə li shi kala bərvay ndə tikə tə hidīw.

¹¹ Ma gəla ntsaa niy nə ya va ka jakəva ghwəy li ma pənəy, gəla ntsaa ni va, ndə nəw Yesəw gee, kə, zhini, ndə ghwərghwər ghəci, ya ndə məni mətəə ta shiy, ya ndə ta mbəri, ya ndə tsəhtsəhə lə mbəzli, ya ndə ghigħiva lə shi sa, ya ndə ghəli. Gəla tsava ndəy, ka jakəva ghwəy ya ta zəmə shi zəmə li ma nə ya. ¹²⁻¹³ Ma na mbəzliy nəw ma Yesəwəy, yən dza naa sla ngwəwəə dzəkən shiw. Hyala də'wə ghən tsa nzə dza naa slanshi na shi ngwəvə. Ghwəy na na ghwəyəy, ghwəy dza naa sla ngwəwəə dzəkən mbəzli nza ghwəy mbə nəw Yesəw li shi. Ma kə Zliya Hyalay: «Bəkəvərim ntsaa məməni kwəma jikir na mbə ghwəy» kə, tsəgha pə ghwəy mənti ki.

6

Ka har ghən tsa ghwəy ghwəy dzəti ngwəvə kwa kwəma mbəzliy nəw ma Yesəw ma

¹ Mba'a kə kwəma səəti mbəzli kwa jipə shi mbə ghwəy ghwəy mbəzliy nəw Yesəw kiy, a shiy mənishi dza ghəshiy dzashi ta sləka kwəma va va mbəzliy nəw ma Yesəw, mbərekə ghəshi zlay dza ta sləka nzə va mbəzli

Hyalaa? ² Æ sënay ma ghwëy mbëzli Hyala dza naa sla ngwëvëë dzëkën mbëzli të hidî, pë ghwëy shëkëna? Ghwëy kë dzaa sla ngwëvëë dzëkën mbëzli të hidî kiy, a shiy mënishî dza ghwëy mbay ma slavëri na jëw na kwëmaa? ³ Æ sënay ma ghwëy, ya ka kwal Hyala shi na, ghwëmmë dza naa slanshi ngwëvë, pë ghwëy shëkëna? Tsëgha kë kiy, wa shiy mënishî dza ghwëmmë mbay ma slavëri kwëma tikë të hidî kia? ⁴ Ka mëndiy nighë kiy, war në ma kwëma tsahwë kë kwa jipë ndë lë ntsa nëw ghëshi Yesëw li na, gwa'a ka dza ta pëla ntsa të ngwëla, kama kwal dikë tsa mëna ge'i dzar kwa kwal tsa mbëzliy nëw Yesëw, ta slëka kwëma va. ⁵ Ka ghëranjwëy ha'wë nanzë va gëla nava kwëma sa pën? Æ nzana kala ntsaa sënata kwëma mbë ghwëy ya kwëtij nzë, gar mbay ghëciy slëkati kwëma kwa jipë ngwarmëmë mbë nëw Yesëw ki shëkëna? ⁶ Kay, niy tëbë na ndë mbë ghwëy pëmë zëmbëghëy tsa mbë Yesëw *Këristëw dzëti ngwëvë kwa kwëma mbëzliy nëw ma Yesëw Këristëwëw.

⁷ Talay, kwa vëghwë tsa nay ghwëy kwëma kwa jipë ghwëy, war ë ghwëy harva ka ghën tsa ghwëy dzëti ngwëvëy, a ghwëy shikënjwëy kwa kwal Hyala di naa gëzë. Ya ë mëntënjwëy ndë kwëma gëmgëm na, ya ë ghëlëhwë ndë shi ghwëyëy, ka mbë ghwëy së'wahwë sa? ⁸ Zhini përbë ghwëy ki na, ka mëmëni kwëma gëmgëm na kaa mbëzli, ka ghëghëli shi shi. Ya tsëgha na ghëshi ka ngwarmëhi njwëy kwa kwal Hyala. ⁹ Æ sënay ma ghwëy, ka dza ka mëni kwëma gëmgëm naa tsëhëshi të pëttsa slëkë Hyalaw pë ghwëy shëkëna? Ka ngëdijwëy kwëma ma, a na ka ta mbëreketi, lë ka ghwërghwër, lë zhër ka pëslî mi'i mbëzli, lë mi'i ta zhërëy pëslî lë nihwëti zhër, lë zhërëy sësël ghën tsa shi. ¹⁰ Lë ka ghëli, lë ka di gëna, lë ka ghiva lë shi sa, lë ka zëmë mëtsëni mbëzli, lë ka gwëfëy, gëla niva mbëzli gwanashi na, ka tsëhëshi ghëshi të pëttsa slëkë Hyalaw. ¹¹ Kwatanay, mbë mëni gëla shi va niy nza nihwëti mbëzli mbë ghwëy. Ma dza Hyala ki na, mba'a yabamtnënjwëy kwëma ghwëy jikir na, mba'a mëntënjwëy ka mbëzli nzë, mba'a banti fëti kën ghën tsa ghwëy, lë slën tsa Yesëw Këristëw, mba'a lë bërci Safë tsa nzë va.

Mënim kwëmaa dzaa fë shëndëkëë dzëti Hyala lë vëgha ghwëy

¹² Ka nihwëti mbëzli bëlinjëvë mbë ghwëyëy: «A kwal va ghëy ta mëni ya nimaba shi di ghëy» kë ghëshi. Yan, tsëgha na nanzë, ë na na nzanay, ma mbë shi di ghëshi va mëni kiy, gwanashi dza shi vaa nza, ka shiy këtiti shiw. Ya yën dë'wë ghën tsee yën Pël sënzanay, a kwal vëya ta mëni ya nimaba shi dëe. Æ na na nzanay, na nëe na, ka dzee zlanay ghën tsee kaa nihwëti shiy ta nzee ka mava tsa shiw. ¹³ Zhini ma kë ghëshiy ni dibay, tawa ngati Hyala hwër kala ta shi zëmëa? Tawa mënti na shi zëmë kala ta zëmëshiy dzëghwa hwëra? kë ghëshiy ni. Eh yan, tsëghaa nava nanzë. Fëcahwëti nanzë kiy, ta zamti kar hwër lë shi zëmë dza Hyala bakanashi. Ma na vëgha ghwëmmë nanzë kiy, mënti Hyala ta mëni ghwërghwër liw. Ta mëni shiy fë shëndëkëë dzëti Ndë slëkëmmë Yesëw *Këristëw li mënti Hyala vëgha, ma Ndë slëkëpë na, ta slëkë vëgha va. ¹⁴ Njasa mëtiy Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw va mba'a Hyala zhanakati mbë mëtiy, tsëgha dza naa zhanakatëmmë mbë mëti lë bërci nzë kwërakwë.

¹⁵ Aa sënay ma ghwëy vëgha ghwëy va na, nahwëti bëla vëgha të Këristëw na pë ghwëy shëkëna? A shiy mënishî kee dzaa bëvë nahwëti

bëla vëgha Këristëw ta dzaa tsëbatij dzëti mali kwa ghwërghwëra? Ka mëniwa nava kwëmaw. ¹⁶ Sënay ghwëy nanzë, ya wa ntsaa jakëy ta hëni lë mali kwa ghwërghwëra na, mbër ka vëgha kwëtiñ na ghëshi li pë ghwëy sa? Tsëgha kë mëndi mbë Zliya Hyala. Ma kë mëndiy: «Ghëshi bakanashi na, mbër ka vëgha kwëtiñ dza ghëshiy nza» kë mëndi. ¹⁷ Ma na ntsaa jakëy lë Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëwëy, nëfë tsa kwëtiñ tsa na sa shi li naci ki.

¹⁸ Ghënzë tsëgha kiy, ndëghwëm ghën tsa ghwëy va mëni ghwërghwëra. Nihwëti kwëmer jikir jikir ni mëni ndë ngëri gwanashiy, war përikë përikëshi të ngwëlashi ka ghëshiy nza va vëgha ndë. Ma na ntsaa mënti ghwërghwëray, vëgha ciy yëfamtï na dë'wë ghën tsa ci. ¹⁹ Aa sënay ma ghwëy difa na, ghi tsa *Safë tsa Hyala dëwdëw tsa na vëgha ghwëy pë ghwëy na? Hyala fambëñwëy na Safë tsa va mbë nefer ghwëy. Va tsëgha kiy, ghwëy zhini naa slëkë ghën tsa ghwëyëw, Hyala slëkëñwëy na. ²⁰ Sa nzanay të shi nza dimë ti shi mbëërëtiñwëy Hyala. Va tsëgha na kiy, war kwëmaa dzaa fë shëndëkë dzëti Hyala pë ghwëy mëni lë vëgha ghwëy gwa'a tsëgha.

7

Zlëba kwëmaa dzëkën kwëma nzëy tsa mbëzliy bëtëvashiy

¹ Nana kiy, ta zlëbanwëy kwëma dzëe dzëkën kwëmaa niy dëw ghwëy va vëya mbë Zliya tsaslikëvëra ghwëy va. Ma në yay, wëzë na va ndë ghëci kë nzëyëy kala bë mali ghëci. ² Ya wëzë na tsëghay, kala dza kë ndëwë mbëwë nzëyëy tsëgha, ka na dza tapë dzëmbëy mbë mëmëni ghwërghwëra b'a na, wëzë dza naa nzaw. Wëzëba bëwë zal na ci mali ka sa ci. Tsëgha ya nama b'a mali na, mba'a bëwë zata ka sa nze kwërakwë. ³ Kwëma tëbë zal mananta kaa mali ciy, ghënzë kë zal mëni. Mali kwërakwë na, ka mëni kwëma tëbë maliy mëni kaa zata. ⁴ Mali slëkë na vëgha nze, sa zata na. Tsëgha zal kwërakwë, ghëci slëkë na vëgha ciw, sa mali ci na. ⁵ Æntaa ghwëy ini ghën tsa ghwëy kwa jipë ghwëy lë mali gha ta jakëva tsa ghwëy ma. War ghwëy gëzëti na kwa jipë ghwëy li, ta hi jëw, ta mbë ghwëy cë'wë Hyala. Ma lëy hwëmëy, zhini të ghwëy jakay ghën tsa ghwëy tantan, vantaa *ndë jaka tsa Hyala hëërëhwëñwëy, sa dza ghwëy mbay ma së'wati nzëyñwëy kwëtiñwëy.

⁶ Ma kwëma gëzanwëy ya nay, ë në ya war tsëgha ka ghwëy mënti pënëw. Mba'a ghwëy gar mënti tsëghay, wëzë na në ya gwa'a tsëgha.

⁷ Ma war vëya kë ta na tsee ghën nzay, ë mbay gëzë, wëzëba nzëyshi mbëzliy njasa nzeë va kala bëva ma na, pën. Ma nanzë ki na, ka dza naa nza war wëzë tsëgha baw. Sa nzanay, ghënghën ndapë Hyala bërci, kwëti na banavë na kaa tsahwëti ndë, zhini kwëti na banavë na kaa tsahwëti difa. ⁸ Ma na kwëma gëzëe kaa zhër kama mi'i vë shi, lë mi'i kama zhër vë shi mba'a mi'i mbëreketiy, wëzë na ghëshi nzëyshi njasa nzeë tsa, kala bëva. ⁹ Nanzë ki, kala dza kë ghëshiy mbay së'watiy. Æ kë zal bëwë mali ci, mba'a mali bëwë zata. Wëzëba bëva dza naa nza, kën na dza ndëwë nza, war mbë irëva lë maw nava kwëma dzaa nza.

¹⁰ A na mbëzliy bëtëvashiy, vanta kwëma gëzanshëe. Yën gëzëkë naw, Ndë slëkëpë gëzëkë na, a këy: Æntaa mali tëhëva lë zata ma, kë. ¹¹ Mba'a

kë tëhëvërivata liy, ë kë dzaa nzëyta kwëtita kala bë ma tsahwëti zal. Aw na, mba'a ghëshi jakëshiy slëkati kwëma shi lë zata tsaa nza na va vë, mba'a ghëshi zhintëvashi. Zal kwërakwë bëy, ëntaa ghëci tëhë mali ci ma.

¹² Ma nihwëti mbëzliy tërmbëy, avanta kwëma gëzanshee dë'wë ghën tsee, Ndë slëkëpë gëzë naw, mba'a kë ntsaa nëw Yesëw *Këristëw lë maliy nëw ma Yesëw, mba'a ghënzë zlëbati nzëy lë zata tsa va wëzëy, ëntaa zal tsa va dzaa tihë mali va ma. ¹³ Mba'a kë mali mbë nëw Yesëw Këristëw lë zal tsaa nëw ma Yesëw, mba'a ghëci zlëbati nzëy lë mali ci va wëzë dibay, ëntaa mali va dza bërvava vë ma. ¹⁴ Va wa gëzee tsëghay, sa nzana ntsa Hyala mëniy zal tsa va të mbërkë mali ci va mbë nëw Yesëw, maliy nëw ma Yesëw va dëba na, ntsa Hyala ghënzë të mbërkë zata tsaa nëw Yesëw va. Kala tsëgha kë nzay, ka dza ndërathi yakë ghëshiy nza ka mbëzli Hyala nzaw. Njana nzana tsëgha kiy, mbëzli nze na ghëshi.

¹⁵ Ma mba'a kë tsaa nëw ma Yesëw ndë mbë shiy dë ghëshiy tihëvërivashiy, tihëvërivashi të ghëshi. Ghala bëy, kwëma yadantë tsa mbë nëw Yesëw va ndë tifaaw. Sa nzanay ta nza ghwëy mbë kwëma nze cëlikwë harvëwëy Hyalaw. ¹⁶ Sënay gha, gha dzaa mbëliti zana, gha tsa mbë nëw Yesëw gha maliw. Ya zal tsa mbë nëw Yesëw ciy, sënay na ghëci dzaa mbëlanti mali ci kwërakwëw. Ava tsëgha.

Njasaa niy nza gha va ghala pëtsaa harvëna Hyalay, tsëgha pë gha nzëyëna

¹⁷ Ya wa ndëy, ë kë nzëyëy war njasaa niy bërkanavë Hyala kwa slëkëpë va na ci kwëma ghala vëghwë tsaa niy harvë Hyala va ta nëw nze. Ava tsëgha kee gëzë kaa mbëzliy nëw Yesëw gwanashi. ¹⁸ Sënzëvna, mba'a kë ndë niy nzaa, ntsa sla*sla fë'yasa tsa madë Hyala ta harëy, ëntaa ghëci dzaa mbëla biydamti nava kwëma ma. Kalaa niy slanti fë'yasa kë tsahwëti madë Hyala ta harëy, ëntaa ghëci dzaa ni war yën zhiniy slanti fë'yasa, kë ma. ¹⁹ Va sa nzanay, slanti ndë fë'yasa, lë slanti ma ndë gwa'ay, nahwëti kwëma tifa mbë va Hyalaw. War ntsa mbë danta fëti ta nëw kwëma gëzëkë na na ntsa vëshi na ti. ²⁰ Ya wa ndëy, ë kë nzëyëy war njasa niy nza na va ghala pëtsaa harvë Hyala va ta nëw nze. ²¹ Ya war ndë papa niy nza ndë ghala pëtsa har Hyalay, ëntaa ghëci dzaa tøkë nahwëti kwëma ma. Mba'a kë gar kwëmavë kwal tsaa mbaranti ghën tsa ci nanzë kiy, wëzëba mbëerëti na sa ci na. ²² Ka zëzë nahwëti kwëma ghëci ma, sa nzana, mba'a kë Hyala harvë ntsa papa tsa ta nëw nzëy, ka ntsaa slëwa ghën tsa ci dza naa zhëghëy, sa nzana mba'a jakëy lë Yesëw *Këristëw. Mba'a kë Hyala harvë ndë yaya tsaa slëwa ghën tsa ci ta nëw nze dibay, ka mava tsa Yesëw Këristëw ka naa mëniy. ²³ A Hyala mbëerëkëwëy të shi nza dimë ti shi, ta nza ghwëy ka shi nze. Va tsëgha kiy, ëntaa ghwëy zhiniy mënti ghën tsa ghwëy ka mevivi mbëzli dëba ma. ²⁴ A ghwëy favë bëy ngwarmëhira, ya wa ndëy, ë kë nzëyëy kwa kwëma Hyala war njasaa niy nza na va ghala pëtsaa harvë Hyala va ta nëw nze.

Gëzë kwëmaa dzëkën mbëzliy sëakë maa bëhwëvashi, lë dzëkën mi'i mbëreketi

²⁵ Nana kiy, ta zlëbawëy kwëma dzee dzëkën mbëzliy sëakë ma bëhwë mi'i lë mi'iy sëakë maa bëhwë zhër. Kwëma dëe va gëzanwëyëy, yën

təkəti na tsəgha, kwəma favee va Ndə sləkəpə naw. Tə mbərəkə wəzə hwər tsa məntəra Ndə sləkəpə va kiy, a ghwəy taa zləba kwəma dəe va gəzanwəy.

²⁶ Mbə nee zəzə kwəmay, wəzə na zhərəy səkə maa bəhwə mi'i, lə mi'iy səkə maa bəhwə zhər nzəyshi tsəgha, kala zhiniy pəla bəva, va kwəma ngəra'wə tsaa məməniva tsa sənznəva. ²⁷ Mba'a kə mali va ghay, ka nə gha wəzəba təhamtee, pə gha ma. Kala bəvə mali pə ghay, ka pəla bə nžə gha ma. ²⁸ Ya tsəgha gəzəkə yay, ə makee mbəzli va bəvaw. Mba'a kə ndə bəvə mali ciy, mənti *kwəma jikir na naw. Mba'a kə zha bəvə zatay, mənti kwəma jikir na naw. Sa nzana tərəjwəy ngəra'wə va mbəzliy bətəvashi, va tsəgha niy gəzee tsəgha, ta mbəə mbəlanti mbəzliy bətəvashi ma, səvəri mbə ngəra'wə tsa va.

²⁹ A ngwarməhira, a nə ya kaa kwəma dəe va gəzə mbə kwəma vay: Ndəl tərmbə vəghwəw, nanay, ka kəslimbə ghən ka mi'i war mbə kwəma mi'i shi ma. ³⁰ Mbəzli mbə tihwəniy, ka kəslimbə ghən ghəshi mbə tihwəni ma. Ni mbə vəshi bə na, ka kəslimbə ghən ghəshi mbə vəshi ma. Əntaa ka papa shiy kəslimbə ghən mbə bəsə shiy ma. ³¹ Əntaa mbəzliy kwəma və shiy tikə tə hidī dzaa kəslimbə ghən mbə shi va ma. Sa nzana hidī nashi ghwəmmə niy, ka dza ghəshiy nzəyshi war tsəghaw, ta kədi dza ghəshi. ³² Ka dəe ghwəy irəva lə zəzə kwəma w. Ntsaa bəvə ma mali nacy, war kwataka dzəkən kwəma Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw gwa'a tsəgha na na ci təkə kwəma, ka pəla kwal tsaa məni kwəmaa təbanci. ³³ Ma na ntsa nza mali və naci kiy, kar naa zhiniy təkə dzəkən shi tə hidī ni dība, ta pəla kwal tsaa məni kwəmaa dzaa təbanta kaa mali ci ³⁴ Na naci kiy, bakə mbə ka məhərli ciy təhəvərivata. Ghyehiy bəvə ma zhər, lə mi'i mbəreketyiy kama ta zhər nashi kiy, war dzəkən kwəma Ndə sləkəpə ka ghəshiy təkə kwəma gwa'a tsəgha. Mba'a ghəshi bənavə vəgha shi lə məhərli shi gwa'a gwa'a kaa Hyala. Ma na ta zal mali nanzə kiy, kar naa zhiniy təkə dzəkən shi ka na mənti tikə tə hidī, ta mbəə təbanci kaa zata. ³⁵ Sa gəzanwəy va kwəma nay, ta mbəə makətəjwəy va məni kwəma dī ghwəy nə yaw. War ə dəe kəətītəjwəy nza ghwəy mbəə məni naa təbə kwəma, ka nəw Ndə sləkəpə Yesəw lə nəfə tsa ghwəy kwətīn, kala kəslimbə ma ghən mbə zəzə dzəkən nihwəti shiy.

³⁶ Nanay, e dīy gəzanwəy kwəmaa dzəkən ndə lə makwa ci. Mba'a kə kar ndə lə makwa ci niy sləkati ndanishi kwa jipə shi, zhini kala zlay səkə nzəghə zal tsa va ta makwa ci va, war mbə təkə ghəcīy dzəkən kwəma nžə, mba'a nighəti njasa mənti na kwəma gəmgəm nay, ə kə bəvə makwa ci va. Wəzə mənti na. Kwəma jikir na mbə va jəwəw. ³⁷ Ma mba'a kə zal tsa va garəy tə kwəma təkəti na mbə nəfə tsa ci də'wə ghən tsa ci: «Yənəy, tə ghwəmzhi dəe nzəyra ka bə makwee va yaw nə ya» kə. Kala kama va sa daməti məndi, mba'a mbay kəsəti nzəghə ciy, wəzə mənti na ghəcī kə zata zha va kala bə ma. ³⁸ Avanta bazhə tsa kwəma va: Mba'a kə ndə bəvə makwa ciy, wəzə mənti na. Ma mba'a kə ndə kala bə ma makwa ci dībay, ghəcī na saa gwəraa mənti kwəma wəzə na.

³⁹ Kwal va mali nza zata tə ghwəməy, ta dza ghənzə ta bə tsahwəti zaləw. Ma mba'a kə mətīyəy, a kwal və ta bə tsa dī na zal, kama zal tsa vaa ndə nəw Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw kwərakwə. ⁴⁰ Ə na na nzana nanzə kiy, vəya na nee na, wəzəba ghənzə nzəyta kala bə ma tsahwəti

zal dza naa favë vëgha nzë. Ava tsëgha na nee gëzë kwëma. E sënay, a *Safë tsa Hyala mbë nëfë tsee kwërakwë.

8

Gëzë kwëmaa dzäkën zëmë shi tahwë mëndi mbëri li shi

¹ Nana kiy, ta zëbänwëy kwëma dzee dzäkën kwëma zëmë sliw tsa tahwë mëndi mbëri li.

Ma pë ghwëy mbë gëzë kwëma ghwëyëy: «A ghëy sënata kwëma gwanata» pë ghwëy. Yan, tsëgha na, ë na na nzana nanzë kiy, kar sënata kwëma vaa fambë ndë mbë këli ghën tsa ci dëfa. A na dë, mbëzli këë dëva kwa jipë shi kiy, kar naa mëtsahanshi bërci. ² Mba'a kë ndë bëti ghën tsa ci nja ntsaa sënata kwëmëy, sënata kwëma katan na tsava ndë njasa tëbë na va Hyalaw. ³ Ma ntsaa fal ma ghën tsa ci, ka dë Hyala ghëciy, ava ntsa sënay Hyala ka ntsa nzë.

⁴ Kwëmaa dzäkën sliw tsa tahwë mëndi mbëri li kiy, njaa naa? Ta zëmë dza ghwëmmë shëkënaa, naa kala dza ghwëmmë zëmë na? A ghwëmmë sënay, shi katan ni na hyeler kikihë mëndi, lë mbëreketi tata mëndi va tikë të hidiw. Nahwëti Hyala tëfaw, kwëtintä na Hyala të ghwëmmë. ⁵ A ghwëmmë sënay, mbë sësëwrë shi va nza mëndi, ka mbëzli miy kaa niy dzëy të ghwëmë ya ni të hidë njasa nza ghëshiy hyalahi. Dzëghwa dän hyalahi mënish, dän shiy slëkëpë dëfa. Ya tsëgha na kiy, ⁶ ghwëmmë ta na tsa ghwëmmë ghën na, war Hyala më ghwëmë kwëtita na na ghwëmmë Hyala sënata ghwëmmë, ghënzë Didi tsaa ngati shi nashi mëtsë gwa'a gwa'a, ghënzë saa ngatëmmë ta nza ghwëmmë ka shi nzë. Yesëw *Këristëw na tsa ghwëmmë Ntsaa slëkëmmë kwëtüy. Ghëci mënti na shiy gwanashi. War sëkë vë dza ghwëmmë kwëmavë piy.

⁷ Ya tsëgha nzë kiy, gwanashi sënata mbëzliy nëw Yesëw kwëma va tsëghaw. Sa nzanay, a nihwëti mbëzli niy sënabëshi mbë kwëma ta mbëri, lë kwëma kihë hyeler. Ya war pa' ndatë zëmë ghëshi shi tahwë mëndi mbëri li shiy, war lë ngë'wë ghën ka ghëshiy zëmëshi. Sa tëhëshi ma ghëshi mbë kwëma Hyala ki na, njasa ladämü ghëshi ghën tsa shi kwa kwëma Hyala lë zëmë shi tahwë mëndi va mbëri li shi ka ghëshiy nighëti. ⁸ A na na ghwëmmë kiy, a ghwëmmë sënay, ta na shi zëmëy, ka mëntëmmë ghëshi ka mbëzli wëzë ni kwa kwëma Hyalaw. Ya ë zëhwëshi ghwëmmëy, ka mëntëmmë ghëshi ka mbëzliy gwëra mbë kwëma Hyalaw. Ya kala zëhwëshi ghwëmmë dibay, ka nza ghwëmmë mbëzli gëmgëm niw, tsëgha.

⁹ Ta na navay, ghwëy slëkë na ghën tsa ghwëy. A ghwëy mbay zëmë ya nimaba shi dë ghwëy. Nanzë kiy, mënti të ghwëy mëhërlü vantaa kwëma gwëra ghën tsa ghwëy ta zëmë shiy dzaa shakambë nihwëti mbëzliy tëhëshi ma kwa kwal Hyalaa dzëmbë mënti *kwëma jikir na. ¹⁰ Sënzënva mba'a kë ntsaa tëhëy ma kwa kwal Hyala nanä mbë ciki mbëri, ka zëmë dëfa mbëri gha, gha ntsaa sënata kwëma vay, ta tsëkwambë ntsa va dza gha mbë zëmë dëfa mbëri va kwërakwë. ¹¹ Ka gha nighë tsëgha kiy, mba'a tsa daw bërci tsa va ndë zay të mbërkë sënata kwëma gha va. Wëzë na tsëghaw, sa nzanay, zëmënjä tsa mëtiy Yesëw Këristëw ti na. ¹² War mba'a pë ghaa mënti göla shi tsëgha ni kiy, kwëma jikir naa mënti

8:1 8:1-13 Rm 14:1-15:6 **8:1** 8:1 SlëniKY 15:29; Rm 12:16; a dëy mëtsëhë bërci kaa mbëzli: 13:1-7; 14:1; 16:14; Zhj 13:34; Rm 15:1-2; 2Kwër 8:7-8, 24; Gal 6:10; Ef 5:2 **8:3** 8:3 13:12; Gal 4:9
8:4 8:4 10:19-20; Nëw 4:35, 39; 6:4-5; Gal 4:8-9 **8:6** 8:6 12:5-6; Zhj 1:3-4; Ef 4:5-6; Kwël 1:16
8:7 8:7-12 10:23-33 **8:8** 8:8-9 Rm 14:13, 15, 17, 21; Gal 5:13

gha kaa zəmənja tsa mbə nəw Yesəw Kəristəw. Sa nzanay, sənata kwəma na nja ghaw. Sa zəməhwə na va shi vay, njasa lafamti na ghən tsa ci kwa kwəma Hyala nighəti na. Kwəma məniti gha va tsəgha kiy, kwataka kaa zəmənja tsa va mananati gha kwəma jikir naw, lə kaa Yesəw Kəristəw ta də'wə ghən tsa ci məniti gha kwəma jikir na. ¹³ Ma ghənzə tsəgha kiy, mba'a pən sənay a zəmərə tsa mbə nəw Yesəw dzaa dzəmbəy mbə məniti kwəma jikir na, war tə mbərkə kwəma sliw tsa dzee zəhwə pənəy, wəzəba dzee zəmə ma sliw ghwəla na. Nəghətəe dzaa tərāmti kwa kwal Hyala tsa ci.

9

Njasa dī ma Pəl məniti kwəma nza kwal və ta məniti nzo

¹ Kwəma vay, tə ya də'wə ghən tsee dzee bərkətəjwəy. Sana sənəzənvay, e sənay yən gwəra na ghən tsee. Ya ghwəyəy, a ghwəy sənay, Ndə kwal tsa Yesəw nzee, e nay Yesəw lə mətsee ghəci Ndə sləkəmmə. Ghwəy sanay, səvəri mbə sləni ghərāncee kaa Ndə sləkəmmə Yesəw mənijwəy ghəwəy ka mbəzliy nəw ci. ² Ya kala bətəra nihwəti mbəzli ka ndə kwal tsa Yesəwəy, na na ghwəy na a ghwəy sənay ndə kwal tsa ci nzee, pə ghwəy. Nza tsa nza ghwəy vaa mbəzliy nəw Yesəwəy, ti dza mənidiy sənay, ndə kwal tsa Yesəw nzee, kə mənidi.

³ Nihwəti mbəzliy tsəhtsəhə vaa dzəkən yay. Avanta kwəma kee zləbanshi: ⁴ Sənay ghwəy gar bəra shi zəmə lə shi sa nza ghwəy tə mbərkə sləni ghəree, pə ghwəy sa? ⁵ Ə kamee gar bəvə mali ka dza ta wə kwa zəərə li njasa nza Piyer va, lə njasa nza nihwəti *ka kwal Yesəw va, lə nihwəti ngwarməhiy Ndə sləkəpə jəw jəw ni na? ⁶ Ə nzana, ghəy lə Barnabasə na ghəy na, ghəy dzaa ghəra sləni ta pala shi zəmə ghəy na ghəy ki shəkəna? ⁷ Kwəma səkə ghəwəy nay ndə sawji mbə ghəra sləni ka wa zhəmə kaa ghən tsa ci də'wə ghən tsa cia? Kwəmaa tsava ndə za tsaa zəmə ma shi zakə naa? Ndə ndəghwə slay tifa kala sa 'wa ta slay makə na va na?

⁸ Əntaa ghwəy dzaa təkə na, sa nzana tsəgha ke ngəri məniti tikə tə hidfi, va tsəgha gəzə Pəl kwəma va tsəgha pə ghwəy ma. Ya Zliya *kwəma pəhəti Hyalay, tsəgha gəzəkə na kwərakwə. ⁹ Ma kə Hyala mbə kwəma pəhəti naa bānavə kaa *Məyizəy: «Mba'a pə gha kəəsəvə slay ta ghəra sləni mbə hay, əntaa gha pəhə shiy dzəti miy shi va nəghətaa ghəshi pəre ha va ma» kə. Kwataka dzəkən slay gəzə Hyala kwəma va gwa'a tsəgha nə ghwəy na? ¹⁰ Tifaw, dzəkən ghwəmmə gəzə Hyala kwəma va. Tə ghwəmmə tsasliiti mənidi mbə Zliya. Sa nzana, ya wa ntsa mbə zay, a təbəə fəy ghən tsa ci ta kwəməvə shi zəmə. Ntsaa də'wə ha dibay, a təbəə fəy ghən tsa ci ta kwəməvə na ci bəla. ¹¹ Na ghəy ha tsəjwəti ghəy na kwəma Hyala gəzəjwəy ghəy va ki. Ə nzana kwəma tərəjwta ghəy kwəməvə shi tə hidfi va ghwəy, ka ni ghəy shi kwəməvə ghəy tə za zati ghəy shəkəna? ¹² Ma nihwəti mbəzliy gəzə kwəma Hyala mbə kwəməvə shi zəmə ghəshiy nza va ghwəy na, ghəy na niy dzaa kwəməvəshi ma na? Ghəy dza naa gwəraa kwəməvəshi.

Ya tsəgha nzo na ghəy kiy, ka dī ghəy məniti tsəghaw. War ə ka ghəy sə'wa ya namaba kwəma, nəghətaa ghəy dzaa məniti shiy dzaa makəti

mbəzli va səkəkə ta fa yəwən kwəmaa dzəkən *Kəristəw wəzə na. ¹³ A ghwəy sənay mbəzliy ghəra sləni mbə *ciki Hyalay, mbə shi bə mbəzliy səkəkə dzəmbə ciki Hyala tsa va ka ghəshiy kwəməvə ni shi shi zəmə. Mbəzliy slasla shiy ta ta Hyala dibay, kar ghəshiy kwəməvə na shi bəla mbə sliw tsa va ta zəmə ghəshi. ¹⁴ Ava tsəgha gəzəkə Ndə sləkəpə kaa mbəzliy dzaa gəzə Yəwən kwəma wəzə na kwərakwə ki, səvəri mbə kwəma ci va gəzəpə ghəshi dza ghəshiy kwəməvə ni shi shi dza ghəshiy zəmə, kə.

¹⁵ Ma yən nee ki, ya war tsəgha niy nzee gar kwəməvə shi zəmə tə sləni ghəree na, səkəkə dəwhwə sə va ndəw. Əntaa ghwəy dzaa ni shiy dəwee va ghwəy lə kwəma tsaslitee na, pə ghwəy ma, əhən, wəzəbā mətīree na, kən na kee dza ta dəw sə va ndə. Ma tsəghay, ka dza ndəə mbay ndəramti nee va kwəma vəshee li ghalaba kiw.

¹⁶ A na Yəwən kwəma wəzə na na gəzee kaa mbəzliy, kwəma gar vəshee li naw. Sa nzanay, Hyala 'yapambəra na mbə gəzə nzə, war ghaa gəzə, kə kaa ngəra. Kala gəzə pənəy, a ngəra'wə dzaa nza kənee. ¹⁷ Yən kə niy tarəwə ghəra sləni va lə dī tsee nzay, e taa dəw zhəmə nza. Njana kama na yən tarəwə kiy, ka dəw zhəməe tiw, sləni sərəkəndam na nava tsəgha, war ə dzee ghəra. ¹⁸ Ghənzə tsəgha kiy, a nee zhəmə dzee kwəməvə mbə sləni va kia? Nee zhəməy, ghənzə na gəzə Yəwən kwəma wəzə na va kaa mbəzli tə gəm, kala dəw zhəmə ti ya tsəgha na kwal vəya ta dəw zhəmə ti.

¹⁹ Ma yən yən Pəl kiy, yən gwəra na ghən tsee, ndə tībaa sləkəra ya kwətīnəw. Sa dzəghwa yay, mba'ee mənti ghən tsee ka mava tsa mbəzli tə hidī gwanashi, ta mbee kwəməvə kwal tsaa kəttiti mbəzli dən, ta mbə ghəshiy səkəkə ta nəw Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. ²⁰ Mba'a pən mbə *ka Zhəwifəy, nja ndə ka Zhəwifə kee məni kwəma, ta mbee kwəməvə kwal tsaa kəttitishi ta banavə nefer shi ghəshi kaa Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy nəw kwəma pəhəti Hyalay, ya tsəgha kama bərci va kwəma vaa dzəkənee na, war nja ntsaa nəw kwəma va kee məni kwəma, ta mbee kwəməvə kwal tsaa kəttiti mbəzliy nəw kwəma va, ta banavə nefer shi ghəshi kaa Yesəw. ²¹ Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy sənata ma kwəma pəhəpəhə na va dibay, war nja ntsaa sənata ma kee məni kwəma. Ta mbee kwəməvə kwal tsaa kəttitishi, ta banavə nefer shi ghəshi kaa Yesəw Ndə sləkəpə. Sa mənəe va tsəghay, ə kamee mbə nəw na dī Hyala kwəməw, əhən, kwəma gəzəkə Yesəw na sava nəwee tsəgha. ²² Mba'a pən tsəhəra mbə mbəzliy təhəshi ma mbə nəw Yesəw Kəristəwəy, nja ntsaa təhəy ma kee məni kwəma dibā, ta mbee kwəməvə kwal tsaa mətsahanavəshi bərci mbə nəw Yesəw. Ya war gəla mbəzli njaa ni na shi tsəhəree vəgha shiy, war njasa nza ghəshi va kee bəti ghən tsee ta mbee kwəməvə kwal tsaa kəttiti nihwəti mbə shi, lə kwal ghəngən ghəngən, nza ghəshi mbəə mbəlishi. ²³ Kwəma mənəe va gwanata tsəgha nay, ta mbə Yəwən kwəma wəzə na vaa dza kwa kwəma kwa kwəma, mba'ee kwəməvə nee bəla mbə kwərakwə nə ya.

²⁴ A ghwəy sənay ki, mba'a kə mbəzliy kəsli bali ta nighə ntsaa dzaa gwəray, mbəzli dən ka naa nza mbə dzəghə bali va. Ma ntsaa dza vaa tanətī mbəzli gwanashi tə bali kiy, kwataka ghəci na sa ka məndiy wanci

zhëmë. Ghwëy kwërakwë kiy, ë pë ghwëy dikëvanwëy ta bali, ta mbë ghwëy kwëmavë zhëmë ghwëy. ²⁵ Ma ntsaa dî dza ta dzëghëva lë baliy, kwatsëmëta ka naa 'yapanavë kwëmaa dzaa këtiti mbë bali va kaa ghën tsa ci. Na shi va zhëmë ka ghëshiy 'yapëva ti kiy, shiy dzaa këdishi ka ghëshiy nza. Na na ghwëmmë va zhëmë dza ghwëmmë 'yapëva ti na ghwëmmë kiy, shiy dzaa nza va ghwëmmë ta kwa ndimndim na ghëshi. ²⁶ Va tsëgha na kiy, nee bali këslee na, bali ghwëlfë këslee tiw, nee dävë lëkë yay, pëmta pëmta lëkë yaw. ²⁷ Æ 'yapëe vëghee dë'wë ghën tsee, ka i, ta mbë ghënzë fa kwëma vëya vantaa dzaa nza yën saa gëzanshi kwëma Hyala kaa nihwëti mbëzli ëa na, zhini yën saa dzaa nza lëy hwëmra të ngwëlara difa.

10

*Gar tëra kwëma nza mëndi sëvëri mbë kwëmaa mënta lë ka *Izërayel*

¹ A ngwärmëhira, ë dî ghwëy tëkëtiy dzëkën kwëmaa niy mënta va lë jijihimmë mbëradzë, ghala pëtsaa niy sëvërishiy ghëshi mbë hidî ka *Ezhipëtë kwasëbë *Mëyizë. Ghëshi gwanashiy, ta mëcakwë timbëtimbë fakën Hyala kën shi niy nza ghëshi. Zhini gwanashiy ghëshi tanëshi dzëvëri të hël tsa ghëm tsa. ² Ghëshi gwanashiy, *batem na sava mananatishiy Hyala mbë timbëtimbë va, mba'a hël tsa dzëvërishiy ghëshi va ti. Mba'a ghëshi mënishiy ka mbëzli ta sëdä Mëyizë tsëgha ki. ³ Ghëshi gwanashiy niy zëmëhwë na shi zëmë banakëshiy Hyala sëkë më ghwëmë ëa. ⁴ Ghëshi gwanashiy, yam sa kwëtij ni niy banavëshiy Hyala. Yamë hwë sëkë mbë këlba tsa fëy Hyala ta nza kwasëbë shi na shi sawë ghëshi va gwanashiy. Ma këlba va kiy, ghëci na Yesëw *Këristëw. ⁵ A ghwëy nay, ya tsëgha nashiy ghëshi shi madanä madanä ni va cintishiy Hyala ngar tsëgha kiy. Mbëzli danän niy mënti na kwëmaa tëbanta ma kaa Hyala mbë shi. Va tsëgha niy shikëshiy ghëshi, mba'a ghëshi bëkwëshiy mbë gamba va.

⁶ Shiy mënishiy va lë jijihimmë mbëradzë tsëgha ni kiy, ta mbë ghwëmmë tëra kwëma ti shi mënishiy ghëshi. Nza ghwëmmë mbëe ndëghwë ghën tsa ghwëmmë ndatsë, vantaa ghwëmmë dzaa maw mëni shi gëmgëm ni kwërakwë nja sa shi va. ⁷ Nihwëti mbëzli mbë shiy, a ghëshi niy dzëmbëshiy mbë ta mbëri. Tsëgha tsasliti mëndi mbë Zliya Hyala, ma kë mëndiy:

Dzëghwa mba'a mbëzli ka Izërayel nzyëshiy ka zëmë shi zëmë, ka sa tay tsa shi.

Ma lëy hwëm ki na, mba'a ghëshi satishiy,

ka tsë kwa kwëma mbëreketiy shi va ki, kë mëndi.

Ghwëy na na ghwëy kiy, ëntaa ghwëy dzaa tata mbëreketiy nja ghëshi ma. ⁸ Nihwëti mbëzli mbë shi difay, a ghëshiy niy dzashiy dzëmbë mëni ghwërghwër. Dzëghwa Hyala mba'a niy zamti mbëzli gar diwëy diwëy bakë mëtsëkë mahkanti të vici kwëtij, va ghwërghwër tsa va. Ghwëmmë na ghwëmmë kiy, ëntaa ghwëmmë mëni ghwërghwër nja ghëshi ma. ⁹ Nihwëti mbëzli mbë shi difay, a ghëshiy niy dzëmbëshiy mbë mëni shiy nighë kwëma Hyala kwa slëkëmmë. Mba'a shësher niy hacamtishiy, ka bëkwëshiy ghëshiy gwanashiy. Ghwëmmë na na ghwëmmëy, ëntaa

ghwëmmë dzaa mëni shiy nighë kwëma Hyala nja ghëshi ma. ¹⁰ Nihwëti mbëzli mbë shi dibay, a ghëshi niy dzëmbëshi mbë ngwëzlimëë dzëkën Hyala. Dzëghwa *ndë kwal tsa Hyala tsa sëkë ta za mbëzli, mba'a sëkëë zamtishi. Ghwëy na na ghwëy kiy, ëntaa ghwëy ngwëzlimëë dzëkën Hyala ma.

¹¹ Shiy mënishì va lë mbëzli va tsëgha ni kiy, ta mbë nihwëti mbëzliy tëra kwëma ti shi mënishì ghëshi. Vantaa ghëshi dzaa zhiniy mëmëni gëla shi tsëgha ni va kwërakwë. Dzëghwa mëndi, mba'a mëndi tsaslambëshi mbë Zliya Hyala ta tsëhë sëtiy dzëghwa slëmë ghwëmmë, ghwëmmë mbëzliy piy ni, ge'i lë kwa kërni vëghwë tsa.

¹² Va tsëgha kiy, ma ntsaa tëkëti, e garëfa wëzë wëzë këy, ë këë mëni mëhërli vantaa ghëci dzaa bëhwë tërë. ¹³ Ya war nimabä shiy na shi nashi ghwëy va *ndë jakaa mëniñwëy, ta dzëghëñwëy li shiy, tsëgha mananshi na kaa nihwëti mbëzli të hidì gwanashi. A na Hyalay, war njasa gëzëkë na va dza naa mëni kwëma. Ka dza naa ßanavë kwal kaa ndë jaka ta dzëghëñwëy ghëci lë gëla shi dza bërci ghwëy nza daw ta së'watishiw. Mba'a kë ndë jakaa mëniñwëy shiy dzëghëñwëyëy, war ta ndanñwëy bërci dza Hyalaa dza, ta mbë ghwëy së'wahwëshi, ka sëvëriniñwëy mbë shi va kala tërëñwëy ma kwa kwal Hyala.

Kërakë pë ghwëy lë ta mbëri

¹⁴ Va tsëgha kiy mbëzlee ni dî yay, kërakë pë ghwëy lë kwëma ta ta mbërekëti. ¹⁵ Ghwëy ghwëy mbëzli gëzanñwëy ya ni kwëmay, mbëzliy sënata kwëma nza ghwëy, tëkëtim dzëkën kwëma gëzëe va wëzë dë'wë ghën tsa ghwëy, nda tsëgha na, nda kala tsëgha na. ¹⁶ Sa ka ghwëmmë vaa sa shi sa, ka mananta 'wësa kaa Hyala ghwëmmë mbë zëmë dafaa zëzëë dzëkën Ndë slëkëpëy, jakëjakë nza ghwëmmë lë Yesëw të mbërkë miymiy ci va dî naa gëzë. Sa ka ghwëmmë vaa ngavëri pëñ, ghwëmmë mbë zëmë dafaa zëzëë dzëkën Ndë slëkëpë dibay, jakëjakë nza ghwëmmë lë Yesëw *Këristëw të mbërkë vëgha ci va dî naa gëzë. ¹⁷ Njana nzana kwëtiniñwëy pëñ kiy, va tsëgha nza ghwëmmë dän ghwëmmë mbëzliy zëmëy, vëgha kwëtiniñwëy nza ghwëmmë. Sa nzanay, ghwëmmë gwanammë zëmë na pëñ tsa kwëtiniñwëy tsa va.

¹⁸ Tëkëtim të kwëma nja kwëma hwëlfë ka *Izërayel di. Mbëzliy zëmë shi slëy mëndi ta ta Hyalay, jakë na ghëshi lë Hyala va. ¹⁹ Njaa dëe gëzë kia? Shiy na kar mbërekëti ta ta mëndi va lë shi slasla mëndi va kaa ngëshi në ya na? ²⁰ Nava tibaw, shi ka ka ta mbërekëti vaa slaslay, kaa hyeler ka ghëshiy slaslashi, kaa Hyala naw. Yën nëe kiy, ka dëe ghwëy jakëñwëy lë hyelerëw. ²¹ A ghwëy sënay kiy, ka dza ghwëy mbay sahwë tay tsa paslëhwë mëndi mbëri li, zhini ka sëkë ta sa miymiy Ndë slëkëpëw. Ka dza ghwëy mbay, zëmëhwë dafa ta mëndi mbëri li, zhini ka sëkë ta zëmë dafaa zëzëë dzëkën Ndë slëkëpëw. ²² Naa ë dî ghwëmmë bakati nëfë tsa Ndë slëkëpë na pën? Æ nzana tërëñwëfa va ghwëmmë bërci kaa ngëci na?

Kwëmaa dzaa fë shëndëkëë dzëti Hyala pë ghwëy mëni

10:10 10:10 Bëla 14:2, 36; 17:6-15; Cem 106:25-27; Ebr 3:17-18 **10:11** 10:11 7:29-31; Rm 15:4
10:12 10:12 Gal 6:1 **10:13** 10:13 1:9; Zhk 1:13-14 **10:14** 10:14 1Zhn 5:21 **10:16** 10:16 11:24-25; Lk 22:17-20 **10:17** 10:17 12:27 **10:18** 10:18 SlëniTah 7:11-21 **10:19** 10:19 8:4
10:20 10:20 Nëw 32:17; Cem 106:37; ShiZhn 9:20 **10:21** 10:21 2Kwër 6:15-16 **10:22** 10:22 Nëw 32:21

²³ Ma kə nihwəti mbəzliy ni mbə ghwəyəy: «A kwal va ndə ta məni ya nimaba shi di ndə» kə ghəshiy ni. Yan, tsəgha na nanzə, ə na na nzanay, gwanashi na shiy ka shi wəzə niw. A kwal va ndə ta məni shi di na, ə na na nzanay, gwanashi na shi məni məndi ka shiy dzaa kətitəy wəy mbə nəw Yesəw kiw. ²⁴ Ya wa ndəy, ə kəə məni kwəmaa dzaa kətitəy tsahwəti ndə. Ka nzəyəy ndə war mbə məni kwəma kwataka ta ghən tsa ci kwətəy gwa'a tsəgha ma. ²⁵ Ya tsama sliw kəsəy ghwəy tə ləwmay, ə pə ghwəy pa, ka zəmə. Ka təkə kwəma ghwəy ya jəw ma, ka dəw kwəma ghwəy dzəkən ma. ²⁶ Sa nzanay, a məndi tsasliti mbə Zliya Hyala, a kə məndiy: Hidi nashi ghwəmmə ni, lə shi ti shi gwanashiy, shi Hyala kwa sləkəpə na ghəshi, kə məndi.

²⁷ Ava va tsəgha, mba'a kə ntsaa nəw ma Yesəw harjwəy dzakə ghi tsa ci ta shi zəmə, dzəghwa mba'a nəfə tsa ghwəy zləbati dza ti shiy, sa ka ghwəy tsəhəjwəy na, ə pə ghwəy taa zəmə shi bəjwəy na lə nəfə tsa ghwəy kwətəy, ka zəzə kwəma ghwəy ya jəw ma, ka dəw kwəma kən shi zəmə va ghwəy ma. ²⁸ Ma mba'a kə ndə ni ngəjwəy, sliw tsa tahwə məndi mbəri li na sa dza ghwəy tsa ta zəmə, kəy, zlayəm, ka zəmə ghwəy ma! War mba'a pə ghwəy zəməhwə tsəghay, ta banavə təkə kwəma hwəvə hwəvə na dza naa dza kaa ntsaa gəzəjwəy kwəma va va. ²⁹ Ma kwəma gəzəe nay, va na dza ghaa təkə kwəma mbə nəfə tsa gha naw, va kwəma dza ntsaa gəzəja kwəma va vaa təkə nə ya.

Nəghətaa gha dzaa bə fəti kaa ghən tsa gha, kala dza ghaa mbay zhiniy gwəra ghən tsa gha va təkə kwəma tsahwəti ndə ma. ³⁰ Mba'a pə gha mənti 'wəsa kaa Hyala ta shi zəmə gha, ka zəmə shi gha kiy, tawa dza məndiy bəja fəti va zəzə kwəma tsahwəti ndəa? ³¹ Ya shi zəməə zəmə ghwəy, ya shiy sa ghəy, ya war nimaba shiy na shi məni ghwəyəy, shiy dzaa fə shəndəkəə dzəti Hyala pə ghwəy məni. ³² Ə pə ghwəy məni məhərli va nəghətaa ghwəy dzaa mənti kwəmaa dzaa fambə tsahwəti ndə mbə məni *kwəma jikir na kwa kwəma Hyala. Ya ndə Zhəwifə na ndə, ya ntsaa kamaa ndə Zhəwifə, ya ntsaa nəw Yesəw na gwa'a.

³³ Yən də'wə ghən tsee kiy, tsəgha jihəvee ta məni kwəmaa dzaa təbanshi kə mbəzli gwanashi, ya mbə namafa kwəma mənəe. Ka məni kwəmee kwataka ta ghən tsee gwa'a tsəghaw, kwəmaa dzaa kətitəy mbəzli gwanashi, ta mbə ghəshiy mbəlishi na sa pələe məni nzə, tsəgha pə ghwəy məni kwərakwə.

11

¹ Ə pə ghwəy məni kwəma mənəe kwa kwal Hyala, njasa nzee va mbə məni kwəma mənəhwə Yesəw *Kəristəw tə hidi kwərakwə.

Njasa təbə dzəghwa kwəma Hyala va zal lə va mali

² Ghwəyəy, mbə faljwəy nzee tərəjw, sa nzana war mbə zəzəra ghwəy ya mbə namafa kwəma, zhini mbə nəw məni shi banavəjwəy ya ghwəy bə. ³ Ya tsəgha nzə kiy, avanta nahwəti kwəma dēe ghwəy sənata: Yesəw Kəristəw na dikə tsa ghən gwanashi. Zal na, ghəci dikə tsa mali ci, ma Hyala ki na ghanzə dikə tsa Yesəw Kəristəw. ⁴ Va tsəgha ki, war mba'a kə zal cə'wə Hyala, ya kwəmaa səəkə va Hyalaa gəzə na, lə shiy ghəci mbə

10:23 10:23-33 Rm 14:1-15:6 **10:23** 10:23 6:12; 8:7-12 **10:24** 10:24 10:32; 13:5; Rm 15:1-2; Flp 2:4 **10:25** 10:25 Rm 14:2 **10:26** 10:26 Cem 24:1; 89:12 **10:28** 10:28 8:7 **10:30** 10:30 Rm 14:6; 1Tim 4:4 **10:31** 10:31 Kwəl 3:17 **10:32** 10:32 Rm 14:13 **10:33** 10:33 9:19-22
11:1 11:1 4:16 **11:2** 11:2 2Tes 2:15; 3:6 **11:3** 11:3 3:23; Ghava 3:16; Ef 5:23

ghën ciy, ghalaba na, ë ha'wë ma na të Yesëw Këristëw. ⁵ Ma na mali, ghënzë mbë cë'wë Hyala, ya ghënzë mbë gëzë kwëmaa sëäkë va Hyala, kala pëhambë shiy kël mbë ghën nzëy, ë ha'wë ma na të zata tsa mënï dikë vaa dzëkën ghalaba. Ghala mbë lë maliy slënamti ghën tsa nzëw. Kwëma ha'wë ha'wë na dza naa nza kën tsëgha. ⁶ Mba'a kë mali kala dï pëhë shiy dzëmbë ghën nzëy, ë kë slënamti ghën tsa nzë fëlghën? A ghwëy sënay kwëma ha'wë ha'wë na na ya sla ghën, ya slëni ci va mali. Njana nzana tsëgha ghënzë kiy, wëzëba pëhambë na shiy mbë ghën nzë ghala pëtsa va na. ⁷ Ma na zal na naci ghëci mbë cë'wë, ya ghëci mbë gëzë kwëmaa sëäkë va Hyalay, ëntaa ghëci dzaa pa shiy dzëmbë ghën ci ma. Sa nzanay, ta nza nja ghënzë ngati Hyala zal, ka ci shëndäkë tsa nzë sëvëri mbë. Ma na maliy, tsa zal shëndäkë na tsa civa sëvëri mbë. ⁸ A ghwëy sënay, zal kiy, të nahwëti bëla vëgha mali ngati Hyalaw, mali na sa ngati na të nahwëti bëla zal. ⁹ Zhini dïbay, kaa mali ngati Hyala zalëw, mali na sa ngati na kaa zal. ¹⁰ Va tsëgha na kiy, war lë shiy dï na mbë ghën mali, ta mbëë ci dikë tsa mënï zal dzëkën lë të mbërkë kwëma ka kwal Hyala më ghwëmë kwërakwë bë.

¹¹ Ma ghënzë nja na ghwëmmë ghwëmmë mbëzliy nëw Yesëw Këristëw, ya war tsëgha gëzëkë kwëma vay, va ghwëmmë na, a ghwëmmë sënay, ka në mali të mbërkë zal nzee tïbaw, këw, ka në zal të mbërkë mali nzee tïbaw, kë dïbaw. ¹² Njasa nzana va, hëñ Hyala bëvë bëla të zal, mba'a ngati mali tiy, tsëgha zhini naa mënta dïba, mali saa zhiniy ya zal sëkwa. War sëäkë va Hyala tsahwë shiy gwanashi.

¹³ Ya ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëyëy, nighëtïm kwëma va di, ka dza naa tëbë maliy cë'wë Hyala kala pëhë ma shiy dzëmbë ghën nzë na? ¹⁴ Ma na zal sana ya war të pa ciy, kwëma ha'wë ha'wëta na zlashi shëti ciy sëkwashi biti biti. Ya wa ndëy, aa sënata nava tsëgha. ¹⁵ Öy ma na mali, ghënzë kël zlashi shëti nzë tsëgha kiy, lë bama ti tërëñw na, sa nzana mba'a Hyala banavë shëti biti biti ni tsëgha, ta mbë ghëshiy dëpay ghën tsa nzë. ¹⁶ Mba'a kë tsahwëti ndë dzaa zhini ghën, ka ngërë ghëpëë dzëkën kwëma gëzëkë nay, avanta kwëma gëzancee: Tsëgha na na ghëy kwëma sënabëñwëy ghëy mbë mënï, zhini tsëgha nihwëti mbëzliy nëw Yesëw sënabëvë kwërakwë dïba, në ya kaa ngëci.

Njasa ka ghwëmmë zëmë dafaa zëzëë dzëkën Ndë slëkëpë

¹⁷ Kwëma dëe na gëzänwëy sanay, kwëma kwa falñwëy naw. Sa nzanay, ë favë, ghala pëtsa ka ghwëy basëñwëy ta cë'wë Hyalay, kar ghwëy mënï shi wëzë ni mbë basëva tsa vaw, kë mëndi. ¹⁸ Kwa tanja kwëma ghee favë mbë kwëma vay, ghala pëtsa ka ghwëy basëvay, kar ghwëy dzanambë ghala mbë ghën tsa ghwëy ghënghën ghënghën, kë mëndi. Ma sa tëkëe kwëma va kwërakwë bë na, nja tsëghaa yën nighë katan. ¹⁹ Talay, wëzëba dzanambëvata ghala tsëgha mbë ghwëy na, ta mbë ni Yesëw *Këristëw mbëzli slar slar niy cikëvëri ghën tsa shi mbë ghwëy. ²⁰ Ghala pëtsa ka ghwëy basëñwëy ta zëmë dafaa zëzëë dzëkën Ndë slëkëpë kiy, kar ghwëy tëkë na, dafaa zëzëë dzëkën Ndë slëkëpë na sa basëñy ghëy na ta zëmë nzë katan, pë ghwëyëw. ²¹ War basëñwëy ma ghwëy ta zëmë nzëy, ya wa ndëy na ci dafa takë na ka naa zëmë, ka gha nighë ki na, lë mashi nihwëti, nihwëti na, ghëm ghëm mëtsëhi shi sa ka ghëshiy ghyamtvashi. ²² Kwëma ka waa nava tsëghaa? Æ kama ghi va ghwëy gar zëmë shiy ya gar sa shiy ghwëy këy na? Naa, basëva tsa mbëzliy nëw Yesëw na tsa dï

ghwëy va ndëramti, ka pa ha'wë dzëkën ni kama shiy vë shi mbëzli na pën? Njaa dzee ni ngëjwëya? Ta faljwëy dzee mbë gëla kwëma tsëgha na va në ghwëy na? Ka falvëjwëy ya teepëw!

²³ A na neyey, avanta kwëma bënivee va Ndë slëkëpë, tsëgha yën banavëjwëy kwërakwë: Ma hetihwer të vërdi ngati mëndi va dafa ta kësë ciy, dzëghwa Ndë slëkëpë Yesëw tsan bëvë penj, ²⁴ dza na ka mananta 'wësä ti kaa Hyala. Ma sa manamti na 'wësäy, dza na mba'a ngangavëri penj tsa va. Ma kë na: «Ava ghënzë na vëghee ndanwëyee. War tsëgha pë ghwëy dzaa mëni ya hwëmba, ta mbë ghwëy zëzë dzëkënee» kë. ²⁵ Ma lëy hwëm ta zëhwë ghëshi dafa na, dza na hëj bëvë hwëpër shi sa difa. Ma kë na: «Avanashim shi sa niy, ghëshi na yëwën *sla kiri tsa slati Hyala ta jakëva lë mbëzli, lë miymiy ya dzaa shëkëshi. Ya hwëmba dza ghwëy basëjwëy ta sashi taa nzay, zëzë të ghwëy dzëkënee ghwëy mbë sashi» kë. ²⁶ Di naa gëzëy, ya hwëmba basëjwëy ghwëy ta zëmë penj tsa, lë ta sa shi sa niy, bar tsa mëti mëtiy Ndë slëkëpë Yesëw ta mbëë mbëlöpë na sa gëzanshi ghwëy kaa mbëzli. Ka gëzanshi pa' fëca dza naa zhëkë.

²⁷ Va tsëgha nzana ki, ma ntsaa dzaa zëmë penj tsa Ndë slëkëpë, ka sa shi sa ci, kala zëzë maa dzëkën, mba'a bëtishi nja shi zëmë gëmshiy niy, a fëti vë kwa kwëma Hyala, sa nzana mba'a ghëci ndërëti vëgha Ndë slëkëpë, mba'a miymiy ci. ²⁸ Ghënzë tsëgha kiy, ya wa ndë na ë kë dzaa naghanti nëfë tsa ci dë'wë ghën tsa ci ka na gha kwëfëghë zëmë penj tsa va lë shi sa va. ²⁹ Sa nzanay, ya wa ntsaa dzaa zëmë penj tsa Ndë slëkëpë, ka sa shi sa ci, kala tëkë maa dzëkën vëgha Ndë slëkëpëy, ngwëvë Hyala na sa mbahë naa dzëkën ghën tsa ci. ³⁰ Ava va tsëgha nashiy ghwëy mbëzli gwërapë gwërapëshi ni dän mbë ghwëy sana, zhini tsëgha vëdëvëder, ma nihwëti ba na, mba'a ghëshi bëkwëshi. ³¹ Ma mba'a pë ghwëmmë naghanti kwëma mbë nëfer ghwëmmë wëzë dë'wë ghën tsa ghwëmmë ka ghwëmmë gha zëmë nzëy, ka dza Hyalaa basë ngwëvë dzëkën ghwëmmëw. ³² Mba'a kë nabëtëmmë, ka dë'wëvëmmëy, i na nava immë na, vantaa ngwëvë dzaa dzëkën ghwëmmë kwasëbë mbëzliy nëw ma Yesëw fëca dza naa sla ngwëvë mbëzli të hidfi.

³³ Ma kiy ngwarmëhiray, mba'a pë ghwëy basëva ta zëmë dafaa zëzë dzëkën Ndë slëkëpëy, ndëghë pë ghwëy dzaa ndëghëti ghën tsa ghwëy, gwanajwëy ghwëy basëjwëy, ka ghwëy gha zëmë shiy. ³⁴ Mba'a kë tsahwëti ndë nay lë may ghëciy, përbä këghi tsa ci kë dzaa zëmëvë shi zëmë ci. Ma ghalaba kiy, sa ka ghwëy basëjwëy na, ka dza Hyalaa basëjwëy ngwëvëw.

Ma naa tërbmë kwëma kiy, sa kee tsëhëra mbë ghwëy dzee slëka nava.

12

*Njasa tëhëpë *Safë tsa Hyala bërçi ghënghën ta ghëra slëni Hyala*

¹ Mbë kwëma dzee na ta gëzanwëy nana kiy ngwarmëhiray, ë dëe ghwëy sënata kwëmaa dzëkën bërçi vëlöpë Safë tsa Hyala ghënghën ghënghën ta mëni shiy. ² A ghwëy sëny, ghala pëtsaa niy nëw ma ghwëy Yesëw *Këristëwëy, ë niy nëw ghwëy mbëreketi nja ghwëwëfëfëli. Niva shiy kiy, ka mbata gëzë kwëma ghëshiw. ³ Va tsëgha gëzanwëy ya, a ghwëy

11:23 11:23-25 10:16; Mt 26:26-28 **11:25** 11:25 sla kiri tsa 'war'war tsa: Zher 31:31-34; Lk 22:20; 2Kwër 3:6; Ebr 8:6; miymiy: Sëvëri 24:6-8; Ebr 9:12 **11:26** 11:26 Mt 26:29 **11:27** 11:27 11:20-22; Ebr 10:29 **11:28** 11:28 2Kwër 13:5 **11:32** 11:32 Ebr 12:5-6; ShiZhnj 3:19 **12:2** 12:2 8:4-6; Ezay 44:9-20; Gal 4:8 **12:3** 12:3 1Zhnj 4:2-3; Rm 10:9

mbəə sənay, tsəgha na kwəma va nanaw pə ghwəy. Mba'a kə ndəə gəzə kwəma lə bərçi Safə tsa Hyalay, ka dza ntsa vaa ni ntsa bazlamti Hyala na Yesəw, kəw. Dibay, ka mbay ndəə ni Ndə sləkəpə na Yesəw, kə, kala lə bərçi Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ciw. Ava tsəgha na. ⁴ Sanay, ghəngħən ghəngħən na bərçi bəmmə Safə tsa Hyala ta məni shiy, ya tsəgha nze ki na, war Safə tsa Hyala tsa kwətij tsa ghəci. ⁵ Ghəngħən ghəngħən slənihi ghəra məndi tifa diba na, war Ndə sləkəpə tsa kwətij tsa bəpə slənihi va ta ghərashi məndi. ⁶ Ghəngħən ghəngħən kwal tsa ghəra mbəzli sləni kwa diba na, war Hyala kwətij na canshi kwal tsa va kaa mbəzli ta ghəra sləni va. ⁷ Ya wa ndəy, a Safə tsa Hyalaa ghəra sləni li ka bānci bərçi ta kəti nihwəti mbəzli. ⁸ Dza na kaa tsahwəti ndəy, mba'a bānavə bərçiy gəzə kwəma lə sənata kwəma mbə, ma kaa tsahwəti bā na mba'a bānavə bərçi gəzə kwəma lə sənashi shi bəni məndi. ⁹ Kaa tsahwəti diba na, mba'a Safə tsa va vay, bānavə bərçiy bə nəfə tsa ci gwanay kaa Hyala. Ma kaa tsahwəti na, mba'a Safə tsa va vay kwətij bānavə bərçiy mbəli ka zəlgħwə. ¹⁰ Dza na mba'a bānavə bərçiy məni kwəma madanə madanə na kaa tsahwəti. Kaa tsahwəti na, gəzəpə kwəmaa səkə va Hyala. Ma kaa tsahwəti na, mba'a bānavə bərçiy sənay təhəvəri kwəmaa səkə va Safə tsa Hyala dēwdēw tsa, lə naa səkə va hyeler ghwəni *ndə jaka tsa Hyala. Kaa tsahwəti bā na, mba'a bānavə bərçiy gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə ma məndi. Ma kaa tsahwəti na, mba'a bānavə bərçiy mbay zhinikəvəri kwemer gəzəkə tsahwəti ndə va. Ava tsəgha. ¹¹ Shi va gwanashi kiy, war Safə tsa Hyala va kwətij tsa kwətij mənishi na mbə mbəzli. Ghəci tihə na bərçi va kaa mbəzli, ya wa ndəy, mba'a bānavəshi njasa təbānci na.

Njasa nza bəlahi va danəj tə vəgha ndə kwətijəy, tsəgha na mbəzliy nəw Yesəw

¹² A ghwəmmə sənay ndə ngəriy, vəgha kwətij na, mba'a bəlahi danə ti. Ya tsəgha na bəlahi danə ti kiy, war vəgha kwətij ka naa nza. Ava tsəgha na lə Yesəw *Kərītəw kwərakwə ki. ¹³ Ghala pətsaa mənimmə məndi *bateməy, ka vəgha kwətij məntəmmə *Safə tsa Hyala va kwətij tsa gwanammə. Ya mbə hwəlfə *ka Zhəwifə na ndə, ya mbə nahwəti hwəlfə na ndə, ya ntsa papa tsa, ya ntsa yaya tsay, war Safə tsa kwətij tsa va na sa fāmbəmmə Hyala mbə nefer ghwəmmə gwanammə.

¹⁴ Shiy kwətij mənti na vəgha ndə ngəri kiw, bəlahi danə jakəshi na. ¹⁵ Ya ə nə səda sana, bəla tə vəgha ndə ngəri nzee njana kamee ka dəwəw, kəy, katanə dza naa kamaa bəla tə vəgha ndə ngəri na? Tibaw. ¹⁶ Ya ə nə sləmə sana bəla tə vəgha ndə ngəri nzee njana kamee ka mətsəw, kəy, katanə dza naa kamaa bəla tə vəgha ndə ngəri na? Tibaw. ¹⁷ Ya ghənzə niy nza sana, dzəghwa bəlahi tə vəgha ndə ngəri, mba'a ghəshi mənishi ka mətəhi gwanashi kiy, lə wa niy dza ndəə favə kwəma nzaa? Ya ka slimim gwa'a tsəgha niy nza shi tə vəgha ndə kiy, lə wa niy dza ndəə fa zən tsa shiy nzaa? ¹⁸ Njasa nza bəlahi va tə vəgha ndəy, Hyala fəyshi na tsəgha, dzəghwa tə pətsa dī na. ¹⁹ Mba'a kə Hyala niy mənti bəlahi tə ndə ngəri va ka nahwəti bəla kwətij nza, ka dza vəghaa nza tifa nzaw. ²⁰ Bəlahi mənti na va danə ni kiy, ghəshi mənti na vəgha ndə ngəri.

²¹ Tsëgha kə kiy, ka mbay mətəsə ni kaa dəvə na: Kwal tsee tifa lə ghaw, kəw. Ka mbay ghən ni ba na: Kwal tsee lə ghwəyəw, kə kaa shidshidiw. ²² Sana, war mba'a kə na nata gha va bəla tə vəgha gha, kwəf kwəf na kala tifa nzay, ntsa məti məti tsa niy dza ghaa nza nza. ²³ Ghwəmmə kə nighə sanay, bəla tə vəgha ghwəmmə va ka ghwəmmə bəti njasa kama vəri tiy, ghənzə na na ka ghwəmmə gwəraa ndəghwə. Na ha'wə ghwəmmə va li bəla tə vəgha ghwəmmə kala dī ghwəmmə mbəzliy natay. Ghənzə na sa gwəra ghwəmmə fə ghən ti. ²⁴ Dzəghwa naa təbə bəla tə vəgha ghwəmmə na, kala mbə ghwəmmə lə nava bəla vəgha. Hyala ngati na shi va tsəgha gwanashi, ta mbə diməə nza tərəjwəbə tə ni ha'wə ndə va shiy li shi. ²⁵ Ma mənti Hyala tsəghay, nəghətaa vəgha ntsa kwətij tsa dzaa tihəvəri ghən tsa nžə, ta mbə bəlahi tə vəgha gwanashiy kəkəkəti ghən tsa shi kwa jipə shi. ²⁶ Mba'a kə zhi bəhəvə ndə tə nahwəti bəla tə vəgha ciy, vəgha ntsa va gwanata ka naa nza mbə sa ngəra'wə va zhi tsa va. Mba'a kə məndi ghasləti nahwəti bəla vəgha ndə bay, vəgha ci va gwanata ka naa nza mbə təbə kwərakwə bə.

²⁷ Ghwəy gwanəjwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw kiy, vəgha ciy gə ghwəy. Bəlahi tə vəgha ci nza ghwəy, ya wa ndə mbə ghwəyəy lə tsa ci pi na tə vəgha va. ²⁸ Hyala də'wə ghən tsa nžə banavəshi na sləni ghəngən ghəngən mbə dəvə shi kaa nihwəti mbəzli, mbə mbəzliy nəw Yesəw. Dza na kwa tanjanəy, mba'a fəy *ka kwal Yesəw, zhini na kwa baka, mba'a fəy ka gəzə kwəmaa səkəkə və. Ma tə kwa mahkana na, mba'a fəy mbəzliy dzaa bənipə kwəma nžə. Zhini na difa na, mba'a banavə bərci kaa nihwəti mbəzli ta məni shi madəna madəna ni. Ma nihwəti ba na, mba'a banavəshi bərciy mbəli ka zəlghwə. Nihwəti difa na, mba'a banavəshi bərciy kəkəti mbəzli. Nihwəti difa na, mba'a banavəshi bərciy 'wa kwal kaa mbəzli, ma nihwəti difa ki na, mba'a banavəshi bərciy mbay gəzə kwəma lə nahwəti ghani favə ma məndi. Ava tsəgha. ²⁹ Nay ghwəy njasa təhavəpə Hyala sləni nžə sa? Gwanashi na mbəzliy ka kwal Yesəw na? Gwanashi na mbəzliy ka gəzə kwəmaa səkəkə va Hyala na? Gwanashi na mbəzliy ka bənipə kwəma nžə na? Gwanashi na ghəshiy ka ghəra sləni madəna madəna na na? ³⁰ Kaa ngəshi gwanashi banavə na bərciy mbəli mbəzli va zəlghwə na? Gwanashi mbay ghəshi gəzə kwəma lə ghani sənata ma məndi na? Kaa ngəshi gwanashi banavə na bərciy zhinikəvəri kwəma sənata ma məndi va na? Tifaw. ³¹ Ma pə ghwəy məntiy, pəlam kwal tsa kwəmavə niy gwəramti bərci mbə bərci bəpə Hyala.

Nana kiy, ta cinjwəy kwal tsa gwəramti mbə kweler va gwanashi dzee.

13

Di nihwəti mbəzli na shiy gwəramti mbə shiy gwanashi

¹ Sanay, ya war ə nzana, mba'ee mbay gəzə ghanihi mbəzli tə hidi ghəngən ghəngən, zhini ka mbay gəzə ghani ka kwal Hyalay, kala dī nihwəti mbəzli pən na, ghala mbə ya lə kwərəna, ya lə bambadə tsa də'wə məndiw. ² Ya ə nza bərciy gəzə kwəmaa səkəkə va Hyala kaa mbəzli vəya, ya gwa'a gwa'a sanashee shiy, ya ə nza bərciy favə kwəma mbəmbə na 'yahə'yahə na mbə məhərlee, ya ə banavee nəfə tsee kaa Hyala gar mbay ya ni ka kəlanj: 'Barvanja tə pətsa nza gha va, pən, ka barvay ghəciy, kala dī

12:26 12:26 Rm 12:15; 2Kwər 11:29 **12:27** 12:27 6:15; 10:17; 12:12; Rm 12:4-5; Ef 4:4, 16; 5:30

12:28 12:28 12:8-10; 14:1-4; SləniKY 13:1; 15:32; Ef 4:11-12 **12:31** 12:31 14:1 **13:1** 13:1-7

8:1; Rm 13:8-10 **13:1** 13:1 2Kwər 12:3-4 **13:2** 13:2 12:8; Mt 7:22; 17:20

nihwëti mbëzli pën na slëni gëmta naa shi mënee va tsëgha. ³ Ya ë bëvee shi vëya gwanashi, mba'ee tahanavëshi kaa ka cicikwë, ya war lë vëgheta zlatanavee kaa mbëzli ta ndantëra mëndi lë ghwëy, kala dë nihwëti mbëzli pën na, shi dzee kwëmavë mbë niva shiy tibaw.

⁴ Ma ntsaa dë nihwëti mbëzli nacyi, ndë së'wa kwëma ka naa nza. Ka mëni kwëma wëzë na kaa mbëzli, ka sël na va ndëw, ka vëshi naw, ka këli ghën tsa ci naw. ⁵ Ka mëni shi ha'wë ha'wë ni ntsaa dë nihwëti mbëzliw, ka təkë kwëma wëzë na na kwataka ta tsa ci ghën gwa'a tsëghaw, ka bë nëfë na tantanëw, ka kësë ndë na mbë nëfë ciw. ⁶ Ntsaa dë nihwëti mbëzliy, ka vëshi na ta *kwëma jikir na mëni mëndiw. War ta na kataj na kwëma ka naa vëshi. ⁷ Ntsaa dë nihwëti mbëzli na nacyi, gwënjëy ka naa nzëyëy, ya mbë namabë kwëma. War kaa Hyala ka naa banavë nëfë tsa ci, ya mbë namabë kwëma. Vë na nacyi, kwëma tiba kala dza Hyalaa gwëmätiw. War ë ka naa së'wa kwëma gwanata. ⁸ Ma ntsaa dë nihwëti mbëzliy, ya hwëmba na ka dza dë tsa ci vaa kërëyëw. Ta na gëzë kwëmaa sëəkë va Hyala kaa mbëzliy, ta garëti dza mëndi ge'i lë tsahwëti vëghwë. Gëzë kwëmer lë ghanihi sënashi ma mëndi dibay, ta zashi dza ghëshi. Ya sënata kwëma sënata ghwëmmë nay, ta zata dza na. ⁹ A na na ghwëmmë kwëma sënata ghwëmmëy, kërəkëti ghwëmmëw. Gëzë kwëmaa sëəkë va va Hyala gëzë ghwëmmë dibay, kërəkëti ghwëmmëw. ¹⁰ Ma sa dza Hyalaa cikëvëri na kërəkë kërəkë na va kwëma cesl na kiy, ta zata dza na mbë kwalta na va kwëma ki.

¹¹ Ghala pëtsaa niy zëe zëghwëray, kwëma ndërazhi niy gëzee, zëzë kwëmëe na, sa ndërazhi dibë. Nee mëhërli vëya na, war sa ndërazhi gwa'a tsëgha. Nana ki, sa këliree ka mëndëaa zal na, mba'ee zlashi mëni shi ndërazhi. ¹² Nana diy, war fëtëhë fëtëhëshi nashi ghwëmmë shiy gwanashi, njasa nighëshi ghwëmmë kwa nighëmti tsa kama rinjin tsa. Fëca vici gëzee va kiy, ta nashi dza ghwëmmë wëzë wëzë, lë mëtsë ghwëmmë. Nana diy, daw sënatee kwëma, sa dza vici vaa mënta kiy, shiy gwanashi dzee sënashi, njasa sënara Hyala va gwanara kwërakwë. Ava tsëgha.

¹³ Sana kiy, shiy mahkan na shiy mënishish, kala dzaa këdë ma: 'Banavë nëfë kaa Hyala, fëy ghën gozlinë ta kwëma gëzëkë Hyala mëni nzë, mba'a dë nihwëti mbëzli. Ya tsëgha nzë kiy, dë nihwëti mbëzli na shiy gwërämti dikë mbë shi mahkan ni va bëlakee.

14

Bërciy gëzë kwëmaa sëəkë va Hyala lë bërciy gëzë kwëma lë nahwëti ghani

¹ Va tsëgha kiy, ë pë ghwëy jihëva ta dë nihwëti mbëzli. Dibë kiy, lë nëfë tsa ghwëy gwanay pë ghwëy maw kwëmavë bërci bëpë *Safë tsa Hyala. Gaw bërciy gëzë kwëmaa sëəkë va Hyala kaa mbëzli pë ghwëy dzaa gwëraa maw. ² Ntsaa kwëmavë bërciy gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndiy, kaa Hyala kwëtita gëzë na kwëma ci. Kaa mbëzli naw. Sa nzanay, ndë tibiaa favë kwëma gëzë naw. Kwëma Hyala sënata ma mëndi na sa gëzë na gwa'a tsëgha, sa banavë Safë tsa Hyala bërciy gëzë nzë sëvëri. ³ Ma na ntsaa gëzëpë kwëmaa sëəkë va Hyala lë ghani favë mëndi naci kiy, kaa mbëzli gëzë na, ka favë ghëshi, ka këtishish kwëma gëzë na

va, ka mêtsahanshi bërci, ka garëshi wëzë wëzë mbë kwëma Hyala. ⁴ Ndë gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndiy, war ghëci kwëtiy na sa dza kwëma ci vaa këëtiti. Ma na ntsaa gëzëpë kwëma ßanavë Hyala ta gëzë kaa mbëzliy, mbëzliy nëw Yesëw gwanashi dza naa këëtiti lë na ci va kwëma.

⁵ Yënëy, e di Hyalaa ndanjwëy bërciy gëzë kwëma lë nahwëti ghani gwananjwëy. Nanzë kiy, bërciy gëzë kwëmaa sëakë vë kaa mbëzli na sa gwërantee di Hyalaa ndanjwëy. Mba'a kë ndë gëzëpë kwëma lë ghani favë ma mëndiy, mba'a ndë zhinipë kwëma gëzë na va tifa di na, ta mbë kwëma vaa këëti mbëzliy nëw Yesëw. Kala tsëghay, dikëba ntsaa gëzëpë kwëmaa sëakë va Hyala na, kaa ntsaa gëzë kwëma va lë na favë ma mëndi ghani.

⁶ A ngwarmëhira, ya yën dza sënzënva, ndësee tsëhëra mbë ghwëy, tapë, yën ta gëzanwëy kwëma lë ghani favë ma mëndi kiy, dza kwama dzee këëtitiy wëy mbë kwëma va tsëgha ghwëy nighëa? Mba'a pën tsëhëra mbë ghwëy di nay, ka gëzanwëy dzëkën shi citëra Hyala, aw na, ka cinwëy kwal tsaa sënata kwëma, ya ka gëzanwëy kwëmaa sëakë va Hyala, ya ka bëniy wëy nihwëti shiy. Ghalaba kiy, ta këëtiy wëy dzee.

⁷ Tëkëtim kwëma ya të kwëma shi ka mëndiy viy nja shërey, lë ni ka mëndiy tsa nja gëzëpëli di. Njaa ka ghwëy favëshia? Mba'a kë ntsaa viyshi, ya ntsaa tsashi kala yëmëtishi wëzëy, ka dza ndë sënay ghën të gëla ni di na va mëni shiyëw. ⁸ Tsëgha na lë kwëma ndë viy tëlímë dzëmti ta har mbëzli ta pa dëba, war mba'a kë ndë viy tëlímë dzëmti kala viyti tëlímë ci lë kwal kiy, wa ntsaa dzaa kafë ta dza ta paa? ⁹ Ghala mbë lë kwëma ghwëy kwërakwë kiw. Mba'a pë ghwëy gëzë kwëma lë ghani favë ma mëndi kiy, ndë tifa mba'a dzaa favë kwëma di ghwëy va gëzëw. Ghalabay, dzëmbë safë dza gëzë kwëma ghwëy nza. ¹⁰ Ta na ghanihiy, ðanj ghënghën ghënghën na ghëshi të hidi. Nahwëti ghani mbë shi kala gëzëva kwëma liw. ¹¹ Ya tsëgha nzë mba'a kë ndë gëzëra kwëma lë ghani favë mee sanay, ndë mëlmë dzee bëti tsava ndë, tsëgha ghëci dzaa bëtëra, nja ndë mëlmë kwërakwë.

¹² Njana nza ghwëy mbë maw kwëmavë bërci bëpë Safë tsa Hyala kiy, tërënywëa bërciy dzaa këëtiti mbëzliy nëw Yesëw ta këli ghëshi mbë kwëma Hyala pë ghwëy pëla.

¹³ Va tsëgha kiy, mba'a kë ndë kwëmavë bërciy gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndiy, ë kë cë'wë Hyala dëba, a Hyala ßanavë bërciy zhinikëvëri kwëma gëzë na va kaa nihwëti mbëzli. ¹⁴ Mba'a pën cë'wë Hyala kwa kwëma sënata ma mëndiy, mbë cë'wë ka nëfë tsee nza, ma mëhërlee na gwëjëtë. ¹⁵ Njana nzana tsëgha kiy, njaa tëbë na yën mënia? A dzee mëniy, ka cë'wë lë ghani favë ma mëndi, zhini ka cë'wë lë mëhërlee dzee mëni. Ya cëm hee ta fal Hyala dëbay, ka ha lë kwëma favë ma mëndi, zhini ka ha lë mëhërlee dzee ha. ¹⁶ Kala mëni pë gha tsëgha sana, dza gha tapë dzëmbënyë mbë mananta 'wësa kaa Hyala lë kwëma favë ma mëndiy, njaa njaa dza mbëzli tifa sënata maa dzëkën nava kwëmaa ni *Amin, kë ghëshi ta zëbë cë'wë gha vaa? Ka dza ghëshiy mbay gëzë, sa favë ma ghëshi slëkar tsa kwëma gëzëkë gha vaw. ¹⁷ Ya ë niy nza kwëma mëni gha va 'wësa tiy kwëma wëzë nay, sa favë ma mëndi kwëma gëzë gha va na, ka dza naa këëtiti mbëzliy.

¹⁸ Yënëy, 'wësa në ya kaa Hyala. Sa nzanay tërënywëa kaa ngëra ndara na bërciy gëzë kwëma lë nihwëti ghanihiy ghënghën ka tanjamtënywëy

gwananjwøy. ¹⁹ Ya tsëgha nzë ki, mba'a pën mbë basëva tsa mbëzliy nëw Yesëwøy, wëzëba gëzëkee kwëma cifë lë kwëma favë mëndi ta mbëë ßananshi shiy kaa mbëzli kee favë, kën dzaraa dzëmbë gëzë kwëma diwøy diwøy diwøy kwa kwëmer favë ma mëndi.

²⁰ A ngwarmëhira, ëntaa tëkë kwëma ghwëy nza njasa ndërazhi ma. War tëkë kwëma mëtikwëkwër kë sa mbë ghën ghwëy. Dza kwa *kwëma jikir na nanzëy, nja ndërazhi pë ghwëy mënihwëy, sa nzanay, sënay mëni jikir ndërazhiw. ²¹ A mëndi tsasli ti kwëma mbë Zliya Hyala, a kë mëndiy: A kë Hyalay:

«Ka mëlmë dzee ghwëniy sëkë
ta gëzanshi kwëma kaa mbëzlee ni,
kwa ghani sënata ma ghëshi, ya tsëgha nzë kiy,
ka dza ghëshiy fa kwëmee vaw» kë, kë mëndi.

²² Ma gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndiy, kwëmaa canshi Hyala li kaa mbëzliy nëw ma Yesëw, ta mbë ghëshiy sënay ghënghën na ghëshi lë mbëzliy nëw Yesëw, kë ghëshi. Ta ci kwëma kaa mbëzliy nëw Yesëw naw. Ma na bërciy gëzë kwëmaa sëkë va Hyalay, kaa mbëzliy nëw Yesëw ci na kwëma, kaa mbëzliy nëw ma Yesëw naw.

²³ Ya ghwëy dza ghwëy mbëzliy nëw Yesëw gwananjwøy mba'a ghwëy basënjwøy, tapë ghwëy mbë gëzë kwëma gwananjwøy lë nahwëti ghani favë ma mëndi kiy, njaa dza mbëzli tifa sënata maa dzëkën kwëma va, lë mbëzliy nëw ma Yesëw sëkëshiy zhëghatënjwøy sa ka ghëshi favë ghwëy mbë gëzë kwëma vaa? Ka dza ghëshiy ni: Ka gezlekiki na mbëzli ni, kë ghëshi sa? ²⁴ Kala nava kwëma tifa sana, dza ghwëy gwananjwøy ka gëzë kwëmaa sëkë va Hyala lë kwëma favë mëndiy, sa ka mbëzliy nëw ma Yesëw lë nihwëti mbëzli gëmshi ni sëkëshi favë kwëma va na, ta sënay dza ghëshiy dzëkën jikir tsa mëni ghëshi, ka ßanshi fëti kwëma va mbë nefer shi. ²⁵ Kwëmaa niy nza mbëmbë na mbë nefer shiy, cëkë' dza kwëma vaa pëledikëvëri. Ka ghëshi dza ki na, ka tsëfëkwë kwa sëda Hyala, ka përa'wanta dividivi shi. Ma kë ghëshi dzaa ni lë miy tsa shi na: «A ghwëyëy, katan na Hyala mbë jipë ghwëy» kë ghëshi dzaa ni.

Njasa tëbë na, lë kwal tsa nzë, dï na mbëzli Hyalaa mëni kwëma mbë jakëva tsa shi

²⁶ A kwëma ka ghwëy mëni dzee ni ngënjwøy kia ngwarmëhira? Mba'a pë ghwëy basënjwøyëy, a tsahwëti ndë mbë ghwëy dzaa mbay ha cëm, tsahwëtiy, *ka bënipë kwëma Hyala, tsahwëti ßa na, ka gëzëpë kwëmaa sëkë va Hyala, ma tsahwëti difa na, ka gëzëpë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndi, tsahwëti difa ki na, ka zhinëpë kwëma gëzëkë tsahwëti ndë va. Ya nimaba shi mëni ghwëyëy, ta këëti mbëzli Hyala nza ghëshi mëtsähë këli mbë kwëma Hyala pë ghwëy mënish. ²⁷ Mba'a kë mbëzliy gëzë kwëma lë nahwëti ghani mbë ghwëyëy, mbëzli bakëshi, ya mahkan, kë dzaa gëzëhwë gwa'a tsëgha. Këramti na ci tsava, këramti na ci tsava, kë ghëshi dzaa gëzë. Sa ka ghëshi gëzamtiy, nza tsahwëti ndë zhananavë kwëma gëzëkë ghëshi va kaa mbëzli. ²⁸ Kala ntsaa mbata zhini nzë tifa, wëzëba dza ntsaa gëzë kwëma va vaa zlata gëzë nzë zlanzlan mbë mbëzliy nëw Yesëw na. Kaa ghën tsa ci lë kaa Hyala kë dzaa gëzë sa ci mbë nëfë tsa ci. ²⁹ Ya ë nza mbëzliy gëzëpë kwëmaa sëkë va Hyala tifa difa, mbëzli bakë, ya mahkan kë dzaa gëzëpë kwëma gwa'a tsëgha

difa. Ma nihwëti na, ka fa, ka nighë kwëma gëzë ghëshi va, ta sënay nda kwëmaa sëakë va Hyala na katanj katanj. ³⁰ Mba'a kë tsahwëti ndë mbë gëzëpë kwëmaa sëakë va Hyala, dzëghwa mba'a Hyala gëzanci nahwëti kwëma tifa kaa tsahwëti ntsa mënzëy ta gëzëpë ghëciy, ë kë tsa mbë gëzë kwëma va ndë garëti na ci va kwëma, mba'a banavë kwal kaa tsaa di gëzëpë nahwëti kwëma va. ³¹ A kwal va ghwëy ta gëzëhwë kwëma gëzanjwëy Hyala ghwëy gwananjwëy. Nanzë kiy, kwëtij kwëtij di na ghwëy gëzë. Ta mbë ghwëy gwananjwëy bënivë shiy, lë ta mbë ghwëy mëtsahanavë bërci kaa ghën tsa ghwëy kwa jipë ghwëy. ³² Mba'a kë Hyala banavë bërciy gëzë kwëma nzë kaa ndëy, ta mbë dza ntsa va kësëti ghën tsa ci ta gëzë kwëma banavë Hyala va ge'i lë vëghwë tsaa tëbanci. ³³ Sa nzanay, na Hyala na, ka di sawa kwëma naw, zërkë na sa di na ghwëmmëë kwëmavë kwa jipë ghwëmmë.

Njasa ka mbëzli Hyala vaa mëni mbë basëva tsa shi gwa'a gwa'ay, war tsëgha pë ghwëy taa mëni kwa jipë ghwëy kwërakwë. ³⁴ Èntaa mi'i dzaa gëzë kwëma mbë mbëzli ghala pëtsa ka ghwëy basënjwëy ma. Kwal vë shi ta gëzë kwëmaw. Va zhër kë ghëshi dzaa fa kwëma. Njasa gëzëkë Hyala va mbë *kwëma pëhëti na. ³⁵ Ka tëbë na maliy gëzë kwëma mbë basëvaw, mba'a kë nahwëti kwëma gëzëta kala favë ghënzë, ka di dëw kwëma ghënzëë dzëkënyë, këghi kë dzaa dëw va zata.

³⁶ Kwëma Hyala nata ghwëy nay, va ghwëy 'wava naw. Kwataka ghwëy na shiy favë difaw. ³⁷ Mba'a kë ndë ni mbë ghwëy: A bërci Safë tsa Hyala vëya, kë. Ya ma yënëy: Ndë gëzë kwëmaa sëakë va Hyala nzee, në nay, sënay të ghëci: Ma kwëma tsaslinjwëy ya nay, kwëma gëzëkë Ndë slëkëmmë Yesëw na, kë. ³⁸ Kala dza këë zlëba kwëma tsaslitee nay, ka dza Hyalaa sënay kwërakwëw.

³⁹ Ma kiy ngwarmëhiray, lë nëfë tsa ghwëy gwanay pë ghwëy maw kwëmavë bërciy gëzë kwëmaa sëakë va Hyala kaa mbëzli, nanzë kiy, èntaa ghwëy makë mbëzli va gëzë kwëma lë nahwëti ghani favë ma mëndi ma. ⁴⁰ Ya nimaba shi mëni ghwëyëy, njasa tëbë shiy, lë kwal tsa shi pë ghwëy mënish, kala sawa ma kwëma.

15

*Kwëma zhakati tsa *Këristëw mbë mëti*

¹ A ngwarmëhira, nana kiy, ë di zhiniy zazavënjwëy kwëma wëzë na va niy gëzanjwëy ya. Sa zlëbavë ghwëy va, mba'a ghwëy kësëvë mbë nefer ghwëy wëzë wëzë. ² Ghënzë na kwëma dza Hyalaa mbëlënjwëy li, ghwëy kë dzaa kësëvë lë nëfë kwëtij, war njasa gëzanjwëyëe va. Kala dza pë ghwëy kësëvë tsëghay, gëm zlëbavë ghwëy.

³ Yën kiy, kwatanata banavënjwëyëe kwëmaa gwërämti shëndëkë, njasa niy favëe va Yesëw Këristëw dë'wë ghën tsee. Ma pën niy niy: A Këristëw mëtiy ta kwëma ghwëmmë jikir na, njasa gëzëkë mëndi mbë Zliya Hyala.

⁴ Dzëghwa mba'a mëndi lamti, bakë vici ci kwa kwëli, ma të kwa mahkana vici na, mba'a zhëkëmëy kwa kwëli, nja kwëmaa niy tsasliti mëndiy dzëkënbë mbë Zliya Hyala. ⁵ Ma sa sëmëy na kwa kwëliy, dza na mba'a cinti ghën tsa ci kaa Piyer, lëy hwëm na mba'a cinti ghën tsa ci kaa nihwëti

mbëzli ta sêda ci va mënɔ lə bakə ni. ⁶ Zhëghwa mba'a zhiniy cinti ghən tsa ci kaa nihwëti ngwarmëhimmə nəw tə nahwëti vici. Mbëzli gar tanjəti diwəy diwəy cifə. Nihwëti mbëzli mbə shi sanay, a ghëshi bəkwəshi. Ma ðanj tsa shi na, mba'a shi tə ghwëməshi. ⁷ Dzëghwa mba'a zhiniy cinti ghən tsa ci difa kaa Zhakə, ləy hwəm difa na, kaa nihwëti ka kwal ci gwanashi.

⁸ Dzëghwa na, tə kwa kərnɔ kwərakwə ki, ləy hwəm niva mbëzli gwa'a na, mba'a citəra ghən tsa ci. Ma yən fəcava ki na, mba'ee mənɔda mbə shi nja zëghwə yakə mənɔdi tir tsa ci ghwəla ta mənɔ. ⁹ Yən kiw ntsaa gwəramti cəlikwə nzee mbə *ka kwal Yesəw. Mənɔdee gar nzaa ndə kwal tsa Yesəwəw. Sa nzanay, tərənɔw səəkée mbə sanshi ngəra'wə kaa mbëzli Hyala va nəw Yesəw Kəristəw.

¹⁰ Ya tsəgha kiw, dzëghwa Hyala mba'a mənɔti zhəhwər tə ya, va tsəgha nara ghwəy njasa nzee tsa sənznəva. Ma zhəhwər tsa mənɔti Hyala va tə ya tsəgha kwərakwə kiw, dzəmbə safə naw. Dalala mənɔtee sləni ka tanjəti nihwëti ka kwal Yesəw. Nanzə kiw, lə bərceə ghərətée sləni vaw, ghənzə ndara na bərce lə zhəhwər tsa nɔzə va, ta ghəra nɔzə. ¹¹ Ghənzə tsəgha kiw, ya yən, ya nihwëti ka kwal Yesəw, gəzə na Yəwən kwəma wəzə na kaa mbëzliy, ghala mbəw, kwəma kwətiɔ na sa gəzanshi ghəy kaa mbëzli. Sa favə ghwəy va, mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy.

Ta zhakati dza mbëzliy bəkwəshi mbə mətɔ

¹² A Hyala zhanakati Yesəw *Kəristəw mbə mətɔ, pə ghəy kaa kwəma gəzə ghəy kaa mbëzli. Ya sa nzana tsəgha ghənzə kiw, njaa njaa zhəkə na, zhini nihwëti mbëzliy gəzə mbə ghwəy na: Zhakati tsa mbëzliy bəkwəshi tifa mbə mətɔw, kə ghəshia? ¹³ Ndata kala zhakati tsa mbëzliy bəkwəshi tifa mbə mətɔ njasa gəzə nihwëti mbëzli va mbə ghwəyəy, ghənzə tsəgha na, zhakatiy Yesəw *Kəristəw mbə mətɔ kwərakwə kiw, dɔ naa gəzə. ¹⁴ Kala zhakatiy kə Yesəw mbə mətɔ katanj kiw, ghənzə tsəgha na, kwəma gəmɔta naa kwəma Hyala gəzə ghəy va kaa mbëzli. Ghwəy kwərakwə kiw, gəm banavə ghwəy nefer ghwəy kaa kwəma va.

¹⁵ Tsəgha kə difay, dzərvəw təbəkən ghəy kən Hyala dɔ naa gəzə. Sa nə ghəy va kaa mbëzli: A Hyala zhanakati Yesəw Kəristəw mbə mətɔ, pə ghəy. Njana kama zhakati tsa mbëzliy bəkwəshi tifa mbə mətɔy, kwəma ka Hyala zhanakati Yesəw mbə mətɔ naci ghənzə tsəgha fay. ¹⁶ Ndata kala zhakati tsa mbëzli tifa mbə mətɔy, zhanakati Yesəw Kəristəw Hyala mbə mətɔ kwərakwə kiw. ¹⁷ Mba'a kə Yesəw Kəristəw kala zhakatiy mbə mətɔ kiw, təgəm banavə ghwəy nefer ghwəy ngəci. Ghwəla na kwəma ghwəy jikir na kən ghən tsa ghwəy. ¹⁸ Ma mbëzliy nəw Yesəw bəkwəshi kwərakwə fa na, kwa bətə niva mbëzli zashi dɔ naa gəzə. ¹⁹ War mba'a kə na ghwəmmə na kwəma fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti mbə nəw Yesəw dzaa nza, war ta kwəmavə zərkə mbə nɔzəy tsa ghwəmmə tikə tə hidɔ gwa'a tsəgha, kala nahwëti kwəma tifa kwa kwəmay, kay ghwəmmə dza mənɔdiy gwəraa wahə mbə mbëzli gwa'a gwa'a.

²⁰ Tsəgha na kiw, ta na nabay, a Kəristəw zhakatiy mbə mətɔ. Ghəci gha Hyalaa zhanakati mbə mətɔ. Ti sənay mənɔdi, ta zhakati dza nihwëti mbëzliy bəkwəshi mbə mətɔ kwərakwə, kə mənɔdi. ²¹ Njasa nzana va, tə

15:7 15:7 Lk 24:50 **15:8** 15:8 9:1; Gal 1:15-16; SləniKY 9:3-6 **15:9** 15:9-10 1Tim 1:12-16

15:9 15:9 Ef 3:8; Gal 1:13-14 **15:10** 15:10 2Kwər 11:23 **15:11** 15:11 1:12; Gal 1:17-18; 2:6-9

15:15 15:15 SləniKY 1:22; 4:33; 5:30-32 **15:17** 15:17 15:3; Rm 4:25 **15:18** 15:18 1Tes 4:13

15:20 15:20 6:14; Kwəl 1:18 **15:21** 15:21-22 15:45-49; Ghava 3:17-19; Rm 5:12, 14, 18

ndë kwëtiŋ mëti ghavaa dzëti hidiy, tsëgha ghatëvay zhakati tsa mbëzli mbë mëti, të ndë kwëtiŋ kwërakwë. ²² Njasa kwëmavë ndë va mëti, ya tsamaba ci të mbërkë kwëma Adamëy, tsëgha dza mbëzliy kwëmavë zhakatishi mbë mëti të mbërkë kwëma Yesëw kwërakwë. ²³ Ə na na nzaka kiy, ya wa ndë na, lë tsa ci vëghwë zhakati tsa ci mbë mëti na tifa. A Yesëw Këristëw zhakatiy, ghëci ndë 'wa kwëma. Ma fëca vici dza naa zhiniy zhëkë kiy, nza ni ci mbëzli zhakati gwanashi. ²⁴ Ma lëy hwëm ki na, nza Yesëw Këristëw zamti hyeler lë mezhizhë shi gwanashi, mba'a ka bërciy zhini ghën tikë të hidî. Ghalaba kiy, nza hidî madî ta këdî. Ka na dza na, hëŋ bëvë gëzli mazë, mba'a ßanavë kaa Hyala, Dëy ki. Nza ghënzë nzëy kwa ta mëni mazë kwëtita. ²⁵ Sënzënvay, war ta mëni mazë dza Yesëw Këristëw, pa' të vici dza Hyalaa fati ka jaka ci gwanashi të dëvë ci. ²⁶ Kwa kërni ndë jaka tsa dza Hyala ta zamtiy, ghënzë na mëtiy bë mbëzli. ²⁷ A mëndi tsasli ti mbë Zliya, ma kë mëndiy: Shiy gwanashiy fanambë Hyala kaa Zëghwë nzë mbë dëvë ci, kë mëndi. Sa gëzëkë mëndi va tsëghay, aa sëvërita wëzë, lë Hyalata na mbë dëvë zëghwë nzëw. Sa nzanay, ghënzë fë na shi vaa dzëmbë dëvë ci. ²⁸ Sa ka Hyala fanambë shiy gwanashi mbë dëvë Zëghwë nzë kiy, ka zëghwë nzë va dza na, mba'a fambë ghën tsa ci mbë dëvë Hyala ghënzë Dëy, ghënzë saa fanambë shiy va gwanashi mbë dëvë ci. Nza Hyala mëni mazëë dzëkën shiy gwanashi ya dza lë namaba bëla gwa'a ki.

²⁹ Tëkëtim kwëma, ya të kwëma mbëzliy zlëba va mëndiy mananshi *batem, kwa pëtsa mbëzliy bëkwëshi. Tawa zlëba ghëshi mbëzliy mananshi batem, ndata kala zhakati tsa mbëzli mbë mëti tifa kiy, tawa zlëba ghëshi mëndiy mananshi batem ta mbëzliy bëkwëshia? ³⁰ Ya ghëy kiy, ndata kala dza mbëzliy zhakati mbë mëti na, tawa zlëba ghëy mëndiy sasanjëy ngëra'wë ya hwëmfa nzë gar bëkwënjëy? ³¹ Nay ghwëy naa ngwarmëhira, njasa sëmë viciy, war mbë miy mëti nza ghëy. Ə gëzanjwëy ya, sa nzana mbë vëshee të ghwëy sa jakëmmë ghwëmmë lë Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw. ³² Yën sanay, tërënjw sëkëe mbë sa ngëra'wë va mbëzli tikë mbë mëlmë Efesë, njasa mbëz ghëy lë shëkwadëshi. War ta shi tikë të hidî pën niy sa gëla ngëra'wë tsa vay, a shi dzëe 'wëra ti mbë ghwëy nighëa? Ndata kala zhakati tsa mbëzli mbë mëti tifa, tawa ghwëmmë ni tifa kia? Ghënzë tsëgha na, wëzëba dza ghwëmmë mëni njasa gëzë nihwëti mbëzli va, sa në ghëshi va: «Zëmë pë ghwëmmë zëmë shiy bëhë bëhë ghwëmmë, ka sa shi sa, sa nzanay, ta bëkwëmmë dza ghwëmmë hëzlimë» kë ghëshi.

³³ Ka ngëdijwëy kwëma na. Sënay të ghwëy: Mba'a kë ndëë dza kwa zëërë lë mbëzliy mëmëni *kwëma jikir nay, ta mëy dza na mbë mëni jikir nza ghëshi kwërakwë. ³⁴ Mëniŋwëyëm ka mbëzli ka mëhërlî, ka mëni kwëma jikir na ghwëy ma. Yën nighëy, ghwëlashi na nihwëti mbëzli mbë ghwëy kala sënata Hyala ghëshi pa' sana. Va tsëgha gëzanjwëy ya kwëma va, nza ha'wë mbëë ghëranjwëy.

Njasa dza vëgha mbëzliy dzaa zhakatishi mbë mëtiy nza

³⁵ Nda nza tsahwëti ndë ni: Njaa njaa dza ndëë zhakatiy mbë mëti kia? Sa ka na zhakatiy kiy, nja wa dza vëgha ciy nzaa? këy. ³⁶ Ntsaa dëw

15:22 15:22 2Kwër 5:17 **15:23** 15:23 15:51-52; 1Tes 4:16 **15:24** 15:24 Dani 2:44 **15:25** 15:25 Cem 110:1; Mt 22:44 **15:26** 15:26 ShiZhhj 1:18; 20:14; 21:4 **15:27** 15:27 Cem 8:6 **15:28** 15:28 Rm 11:36 **15:30** 15:30 Rm 8:36 **15:31** 15:31 2Kwër 4:10-11 **15:32** 15:32 Ezay 22:13; Lk 12:19-20; 2Kwër 1:8 **15:34** 15:34 Mt 22:29; Rm 13:11-14; Ef 5:6-17 **15:36** 15:36-37 Zhj 12:24

gëla kwëma tsëgha na vay, hil na. Mba'a pë gha tsanwambë hwëlfë mbë hidiy, pësëta ma na na, kar na tsanwambë gha va mbë hidiy ghwabëta.

³⁷ Ghala pëtsa ka gha vaa tsëjwë shiy dzëmbë hidiy, dëjw tsa shi va ka ghaa ngwëbëtiw. Hwëlfë na sa ka ghaa tsanwambë mbë hidiy, ya hwëlfë ha na, ya hwëlfë nihwëti shiy ghëshi. ³⁸ Sa ka ghaa tsëjwëti kiy, ka na dza mba'a pësëta, sa ka Hyala dza ki na mba'a banavë dëjw njasa dï na. Ya namaba hwëlfë shi za mëndi gwa'ay, ghënghën ghënghën na takë dëjw tsa shiy gwanashi.

³⁹ Ava tsëgha na vëgha saa piy të ghwëmë sana ghënghën tsa nzë kwërakwë ki. Kwëtita vëgha ndë ngëri, kwëtita vëgha saa dza sëda, kwëtita na igwë tsa të ghwëmë, zhini kwëtita na këlipë mbë yam kwërakwë ba. Tsëgha na.

⁴⁰ Ni më ghwëmmë shiy dibay, a ghëshi tifa kwëtishi, kwëtishi ni tikë të hidiy diba. Kwëtuy mëgëla tsa vëgha shi të hidiy, kwëtuy tsa të ni më ghwëmë. ⁴¹ Kwëtuy na mëgëla tsa mbërë tsa vici, kwëtuy tsa tir, zhini kwëtuy tsa sasërkwëhi ba. Ya kwa jipë shiy, ghënghën ghënghën na mëgëla tsa të mbërë sasërkwëhi.

⁴² Ava tsëgha dza naa nza lë mbëzliy dzaa zhakati mbë mëti kwërakwë ki. Na vëgha dza mëndi vaa laghwa ndë kwa kwëli liy, ta ghwabëta dza nava nja hwëlfë ha. Na dza ndë vaa zhakati mbë mëti li vëgha kiy, ka dza navaa ghwabëw. ⁴³ Vëghaa niy laghwa mëndi va ndë li kwa kwëli gëmgëm na, kala bërëci mbëy, sa ka na zhakati mbë mëti na, vëgha ka tëbë lë bërëci mbë dza naa nza. ⁴⁴ Ghala pëtsa ka mëndiy la ndëy, sliw vëgha tsa ndë na sa ka mëndiy lamti. Ma sa ka ndë zhakati mbë mëti kiy, lë nahwëti vëgha dza Safë tsa Hyalaa banavë dza naa nza. Njasa nay ghwëmmë va lë vëgha nza sliw ti ghwëmmë tikëy. A na ci vëgha dza *Safë tsa Hyalaa bëpë tifa kwërakwë ki. ⁴⁵ Ava tsëgha tsaslitu mëndi mbë Zliya Hyala. Ma kë mëndiy: Ma kwa taja ntsa gha Hyala ngati, Adamëy, mba'a viyanambë Safë piy ngëci, ta nza ghëci të ghwëmë. Ma na Yesëw *Këristëw tsa në mëndi tsa, *Adam tsaa këray, kë mëndiy, ghëci na Safë tsaa banashi yëwën piy kaa mbëzli dëwë ghën tsa ci. ⁴⁶ Kwa taja vëghaa nza të ndëy, vëgha banavë Safë tsa Hyala ka naa nzaw. Vëgha nza sliw ti ka naa nza. Ma lëy hwëm kiy, nza na banavë Safë tsa Hyala vëgha tsahwë. ⁴⁷ Ma kwa taja Adam tsa vay, ntsa tikë të hidiy na. Lë hidiy ngati Hyala. Ma na Yesëw tsa në mëndi va kwa baka Adam, kë mëndi naci kiy, më ghwëmë sëkë na. ⁴⁸ Njasa nza tsa tikë të hidiy va ndëy, tsëgha dza mbëzli të hidiy nza kwërakwë. Njasa nza tsaa sëkë va më ghwëmë ndëy, tsëgha dza ni më ghwëmë mbëzliy nza kwërakwë. ⁴⁹ Nana diy, war we' tsa ngati Hyala va Adam lë hidiy na pa ghwëmmë. Të nahwëti vici taa nzay, we' tsaa sëkëy va Adam më ghwëmë dza ghwëmmë nza kwërakwë ki.

⁵⁰ A ngwarmëhira, avanta kwëma dëe gëzanwëy: Ka tsëhëy ndë të pëtsa slëkë Hyala lë vëgha ci tikë të hidiy. Ka dza shiy mëti, ka ghwabëë jakëshi lë shiy ghwabë ma ya pa' hwëmbaw.

⁵¹ Aveë dzaa gëzanwëy kwëma mbëmbë na: Ghwëmmë gwanammëy, ka dza ghwëmmë bëkwëmmëw. Æ na dza naa nzay, ta zhëghëta dza vëgha ghwëmmë dza gwanammë. ⁵² Sa ka mëndi viyata tëlímë kwa këni vëghwëy, war zëkwë jëw, dza kwëma vaa mëniwa, nja mëla'wë ka ndë vaa mëla'wëti lë mëtsë ci. War gakata ma tëlímë vay, ta zhakatishi

dza mbëzliy bëkwëshi mbë mëti, lë nahwëti wëghaa dzaa mëti ma. Ma ghwëmmë, ghwëmmë niy dzaa tërbë mbëzli të ghwëmëshi ni na, mba'a wëgha ghwëmmë mbëërëta kwërakwë ki. ⁵³ Tsëgha dza naa nza, wëgha ghwëmmë na nza ghwëmmë li dzaa mëti, ka ghwabëtay, ta zhëghëti dza Hyala ka wëghaa mëti ma, kala ghwabë ma ghwëla.

⁵⁴ Ma sa ka wëgha ghwëmmë na mëti ka ghwabë zhëghëta ka wëghaa mëti ma, kala ghwabë ma kiy, ma nza kwëmaa niy gëzëkë mëndi va mbë Zliya Hyala mëniwa ki. Ma kë mëndi niy niy: Mëti tifa ghwëlaw, dëkëdëkë zamti Hyala.

⁵⁵ A mëti,

kwëma kërëy tsa gha tsa miydala tsaa niy mëni gha kia?

Kwëmaa darë gha va niy bëkwë gha mbëzli li kia?

kë mëndi niy ni.

⁵⁶ Nanzë va darë niy kwëmavë mëti va ta bëkwë mbëzli liy, *kwëma jikir na va niy mëni mbëzli na. Dzëghwa jikir kwërakwë ki na, mba'a kwëmavë ni ci bërci ghëra na slëni li shi sëkë të *kwëma pëhëti Hyala.

⁵⁷ Ghënzë tsëgha kiy, 'wësa pë ghwëmmë mananta kaa Hyala ghënzë saa mëntëmmë ka miydalahi, të mbërkë slëni mënti Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw të ghwëmmë.

⁵⁸ Ava va tsëgha kiy ngwarmëhira mbë nëw Yesëw Këristëw ni dë yay, garënwëyëm wëzë wëzë kwa kwal Hyala, kala gar kwëfëghë ma, kwa kwëma kwa kwëma pë ghwëy dza lë slëni Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw ya hwëmba. A ghwëy sënay slëni tsëva ghwëy va mbë ghëra nzë kaa ngëciy, ka dza naa nza gëmtaw.

16

Tsëhë shiy ta këti nihwëti mbëzliy nëw Yesëw mbë mëlmë Zherëwzalem

¹ Nana kiy, e dë gëzanwëy kwëmaa dzëkën shi dza ghwëy va ta tsëhë ta këti mbëzli Hyala mbë mëlmë Zherëwzalem. Njasa niy gëzanshëe va mëni kaa nihwëti mbëzliy nëw Yesëw të hidë ka Galatëy, tsëgha pë ghwëy taa mëni kwërakwë. ² Ma ka ghwëy mëniy, njasa sëkë vici dëmasë yay, ya wa ndë mbë ghwëy na, mba'a bëvë gëna njasa kërëy ni ci bërci, nza fëy kwëtita. Ghalaba kiy, fëca kee tsëhëra na, war ka basë mëndi dzaa nza gwa'a tsëgha, kala nza ghwëy zhiniy këslibë ghën mbë tsëhë gëna difa.

³ Sa kee tsëhëra mbë ghwëy taa nzay, nza ghwëy gëzara mbëzli tëravë ghwëy ta wëli gëna dza ghwëy vaa basëti ta dzëmbë mëlmë Zherëwzalem. Ma ka nzee tsaslanavëshi zliya ta dëvë shi ghëshiy madë. ⁴ Mba'a kë dzaa nza gar dzee lë yëndëy kwasëbëshi na, nza ghëy dzanëy li shi.

Kwëma dë Pël dza ta mëni nzë

⁵ Ta dzëti hidë ka Masedëwan dzee. Ma sa kee kërëmti dzee të hidë va kiy, ma nzee tsëhë mbë ghwëy, ta nighënwëy. ⁶⁻⁷ Mbë nana bashiy, mba'a kë Ndë slëkëpë zlëbati na. E dë yën hyayvara mbë ghwëy. Ka dëe yën zhiniy tsëhë mbë ghwëy ta këdiy sëdëe gwa'a tsëghaw. E dzaa hyayvara mbë ghwëy bërkëe. Mënmën na mba'ëe warëmti ya ghëli mbë ghwëy. Ma sa kee madë ta dzara, ya kwamaba dzee dza ki na, nza ghwëy këtirë. ⁸ Nana diy, ta nzata nza dzee tikë mbë mëlmë ka Efesë pa' të

tir makwaghwa Pan̄tekwøtë. ⁹ Sa nzanay, a Hyala ghwënamtëra kwal ta ghëra slëni tërënjw na tikë mbë mëlme na. Ya war tsëgha na ka mbëz lë ya ðan̄shi dëba.

¹⁰ Mba'a kë Timøtë tsëhøy mbë ghwëyøy, ka'wøti të ghwëy, wëzë. Mba'a ghëci nzëyøy kwa jipë ghwëy, kala hazlëni tëba. Sa nzanay, ghëci kwërakwë na, ndë ghëra slëni tsa Ndë slëkëmmë na njasa nzee va.

¹¹ ðntaa ndë mbë ghwëy fë ndrëzë dzëti ma. Sa ka na madë ta dzay mbë ghwëyøy, këøtiti të ghwëy nza ghëci mbëzë zhikëy zhëvöghee lë zërkë. Sa nzanay, mbë ndëghë zhëkë tsa ci nza ghëy tikë, lë nihwëti ngwarmëhimmë.

¹² Ma na ndë nja tsahwëti zëmëmmë Apëlësë nacy, ðan̄ na sëdëe mbë ðanci bërci, ta dza ghëciy dzëmbë ghwëy kwasëbë nihwëti ngwarmëhimmë. Ka tsëhëree nana diw, kë. Sa ka na kwëmavë kwalëy, ta tsëhë dza naa dza.

Kwa kërni ci kwëma Pël, lë sëkwëpë tsa ci

¹³ Ma kiy, mëni të ghwëy mëhërli, mba'a ghwëy garënjwëy lë bërci të kwëma Hyala yivë ghwëy va mbë nefer ghwëy. Garënjwëyëm zhër zhër kwa kwal Hyala, mba'a ghwëy mëniñwëy ka mbëzli nza bërci vë shi. ¹⁴ Ya nimaba shiy mëni ghwëyøy, lë dë pë ghwëy mënish.

¹⁵ Zhini dëba kiy ngwarmëhiray, a ghwëy sënay, kar Sëtëfanësë ghëshi lë mbëzli këghi tsa ci na kwa tan̄a mbëzliy ghaa ðanavë nefer shi kaa Yesëw mbë mbëzli të hidë ka Akay gwa'a gwa'a. Dzëghwa tërënjw ghëshi jihëhwëvashi ta këøti mbëzli. ¹⁶ Gëla mbëzli tsëgha ni vay, ë pë ghwëy dë fëti vë shi, ka dë fëti va nihwëti mbëzliy jihëva, mbë ghëra slëni kwa zërë kwëtiñ na li shi.

¹⁷ Tërënjw vëshiree ta sëkë tsa kar Sëtëfanësë tsa, lë Fërtëwnatësë, mba'a Akayëkwësë. Njasa nza ghwëy tikë favee vöghee. ¹⁸ A ghëshi dëpëtëra nëfë tsee, njasa niy dëpëtënjwëy ghëshi lë Përishil lë slën tsa Ndë slëkëmmë ghala pëtsaa niy nza ghëshi va mbë ghwëy. Gëla mbëzli tsëgha ni va kiy, sënay të ghwëy fë bamaa dzëti shi.

¹⁹ Mbë sëkwënjwëy na jakëvahi mbëzliy nëw Yesëw tikë të hidë ka Azëy. Mbë sëkwënjwëy na kar Akilasë ghëshi lë Përishil lë slën tsa Ndë slëkëmmë Yesëw *Këristëw, tsëgha mbëzliy nëw Yesëw ðasëva ta cë'wë këghi tsa shi sëkwënjwëy dëba. ²⁰ Zhini mbë sëkwënjwëy nihwëti ngwarmëhimmë mbë nëw Yesëw tikë gwanashi dëba. Sëkwëti të ghwëy ghën tsa ghwëy kwa jipë ghwëy njasa këray sëkwëva tsa mbëzli Hyala.

²¹ Avee sëkwënjwëy, yën Pël dë'wë ghën tsee kwërakwë ki. Yën tsasliñwëy na sëkwëpë tsa sana lë dëvee.

²² Kala dë kwëma Ndë slëkëmmë Yesëw kë ndëy, mba'a Hyala bazlamti tsava ndë «*Maranatha*», ë pë ghaa sëkë Ndë slëkënjëy.

²³ Mëntënjwëy wëzë hwër tsa ci Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw gwananjwëy. ²⁴ Mbë ðiñwëy nzee, të mbërkë jakëva tsa ghwëmmë lë Yesëw Këristëw. Ava tëba kërayëe, nza ghëwëy nza ki.

16:10 16:10 Timøtë: 4:17 **16:12** 16:12 Apëlësë: 1:12 **16:13** 16:13 15:38; Cem 31:25; Ef 6:10 **16:14** 16:14 8:1; Zhñ 13:34; Rm 13:8-10; 2Kwër 6:6; Gal 6:10; Ef 5:2 **16:15** 16:15 Rm 16:5; Sëtëfanësë: 1:16 **16:18** 16:18 Flp 2:29; 1Tes 5:12 **16:19** 16:19 Rm 16:5; Azëy: ShiZhñ 1:4, 11; Akilasë ghëshi lë Përishil: SlëniKY 18:2 **16:20** 16:20 Rm 16:16 **16:21** 16:21 Gal 6:11; Kwël 4:18; 2Tes 3:17; Flm 19 **16:22** 16:22 Gal 1:8-9; ShiZhñ 22:20 **16:24** 16:24 4:21; 2Kwër 2:4; 11:11; 12:15; Flp 1:8; 2:17; 1Tes 2:8; 3:12; 2Tim 3:10; Flm 9

Kwa bakə zliya tsasliṭi Pəl kaa ka Kwərıntə Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma zliya nay, ghənzə na zliya ka ghwəmmə vaa har kwa baka zliya tsasliṭi Pəl kaa ka Kwərıntə. Nanzə kiy, a Pəl tsaslanaghəshi nahwəṭi zliya, kwa jipə kar kwa taṇa Kwərıntə lə kwa baka Kwərıntə (Nighəm mbə vəh 2:4 mba'a 7:8-9, 11). Nava zliya, tsəhəta na va ghwəmməw, aa zata.

Mbə zliyaa zata vay, tərəṇw nabhəwə Pəl mbəzli mbə məlmə ka Kwərıntə lə bərciy dzəkən shi jikir ni ghəngən ghəngən. Ma ləy hwəm zliya va na, mba'a Pəl niy ghwəṇay ntsa nza ghəshi li, Titə, ta dza ta nighəṭi shi, nda zləbavə kwəma ci va ghəshi, nda kala zləbavə ghəshi? Ma sa zhəghəkəṇvay Titə ki na, mba'a gəzanci kaa Pəl, a ka Kwərıntə tsati titihwə tsa shi, kə (Nighəm mbə vəh 2:12-13 lə 7:6-16). Dza nihwəṭi mbəzli mbə ka Kwərıntə mba'a ghəshi banakati nəfə tsa Pəl, sa nə ghəshi: «Ndə kwal tsa Yesəw na Pələw» kə ghəshi.

Ma sa favə Pəl tsəgha ki na, na tsasli na zliya na ki. Ma ghala vəghwə tsa vay ghəci mbə məlmə Masedəwan na, mbə wə kwa mahkana wə ci.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-11 Pəl gəzanshi kaa ka Kwərıntə njasa sahəwə na ngəra'wə dalala tə hidī ka Azəy, lə njasa mbəliti Kəristəw mba'a dəpanati nəfə tsa ci.

Vəh 1:12 pa' tə vəh 2:1-11 Pəl gəzə kaa ka Kwərıntə nda sa wana bashamti na dza ta wə vəshi, zhini ka gəzanshi a ghəshi pəlay ntsaa banakati nəfə tsa Pəl va mbə nefer shi.

Vəh 2:12 pa' tə vəh 6:1-13 Ka ghəra sləni kaa Yesəw na kar Pəl. Və kwəma ghəshi na shi bərci ta məni ya namaḃa kwəma. Ta jakə mbəzli lə Hyala ghəra ghəshi.

Vəh 6:14-18 Pəl gəzə kaa ka Kwərıntə nza ghəshi ndəghwə ghən tsa shi va jakəvaa dzəmbə mbəzliy nəw ma Hyala ta məni kwəma shi va jikir na.

Vəh 7 Pəl gəzə njasa vəshiy na ta kwəma ka Kwərıntə

Vəh 8 mba'a vəh 9 Pəl bə bərci kaa ka Kwərıntə nza ghəshi mbəə kəramti tsəhə gəna ta kəṭi ka cicikwə tə hidī ka Zhəwde.

Vəh 10 pa' tə vəh 13 Pəl canshi kaa ka Kwərıntə dza kwa kwal ḃaṇ, nza ghəshi mbəə sənay wəzə wəzə, ghəciy, ndə kwal tsa Yesəw na, kə ghəshi. Yesəw banavə na bərci ta ghəra sləni va. Ya ghəci də'wə ghən tsa ciy, daw na bərci ci, bərci Yesəw na shi kən. Ya tə sa vanay, wəzə na ka Kwərıntə zləbavə kwəma ci.

Səkwəpə tsa Pəl

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa tarəvə Hyala, ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliṇwəy na, kaa ngəṇwəy ghwəy mbəzli Hyala nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwərıntə, lə kaa nihwəṭi mbəzliy zləbavə kwəma Yesəw Kəristəw gwanashi tə hidī ka Akay gwa'a gwa'a.

² Mëntən̄wəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndan̄wəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Pəl mananta 'wəsa kaa Hyala sa dəpanati na nəfə tsa ci

³ Fal Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw ghwəmmə. Sa nzanaa didi ndə zhəhwər ta mbəzli. Ghənzə na Hyalaa dəpəmmə, ya mbə tsamaba ngəra'wə gwa'a. ⁴ War mbə kəətin̄əy ka naa nza ya hwəm̄ba nza ghəy mbə sa ngəra'wə, ta mbə ghəy dza ta dəpə gəla mbəzli mbə sa ngəra'wə nja sa ghəy va, lə kwal tsa dəpətən̄əy na va kwərakwə. ⁵ Kwəma dee gəzan̄wəyəy, a Yesəw Kəristəw sahwə ngəra'wə tərən̄w, ghəy kwərakwəy, mbə sa ngəra'wə nza ghəy tərən̄w. Va tsəgha dəpən̄əy Hyala nəfə tsa ghəy tərən̄w kwərakwə, sa nzana jakəjakə ghəy lə Kəristəw. ⁶ Ya ngəra'wə sa ghəyəy, ngəra'wə tsa va na, ta mbəə mət̄səhən̄wəy bərci a ghwəy mbəə jihəva na, lə ta mbə ghwəy garən̄wəy tidid̄ kwa kwal Hyala. Mba'a kə Hyala dəpətən̄əy nefer ghəy ɸa na, war ta mbə ghwəy kwəməvə bərci ndahwə nefer ghwəy ta sə'wa ngəra'wə kwərakwə njasa sa ghəy va na. ⁷ Sa ka ghəy təkəə dzəkən̄ kwəma ghwəyəy, a ghəy sən̄ay shiy tifa taa bantən̄wəy kwa kwal Hyalaw. Kwəsəbə ghəy nza ghwəy mbə sa ngəra'wə tsa kwət̄in̄ tsa, va tsəgha, ta dəpətən̄wəy nefer ghwəy dza Hyala kwərakwə nja shi ghəy va.

⁸ Difa kiy ngwarməhiray, a ghəy dī ghwəy sən̄ay dzəkən̄ ngəra'wə tsa sahwə ghəy tərən̄w tsa tə hid̄i ka Azəy. Ghala pətsaa nza ghəy tə hid̄i vay, tərən̄w sahwə ghəy ngəra'wə, pa' ka tan̄əti bərci ghəy. Niy təkəti ghəy na, a ghəy taa nza tə ghwəmən̄əy, pə ghəyəw. ⁹ Na katan̄ nay, war ta bəkwn̄əy dza ghəy niy zəzəti ghəy. Mbalaa Hyala mən̄ti na kwəma va tsəgha, vanta a ghəy dzaa bərkəti na, lə bərci ghəy nzəyən̄əy ghəy tikə tə hid̄i, pə ghəy, ka kəli ghən̄ tsa ghəy gəm, kala zəzə ma, Hyala fəyən̄əy na ma nza ghəy tə ghwəmən̄əy, pə ghəy. Mbə dəvə nzə, ka ghəy zlan̄ay ghən̄ tsa ghəy gwa'a, ghənzə saa mbəə zhanakati mbəzliy bək̄wəshi sati mbə mət̄i. ¹⁰ Ghənzə mbəl̄ikəvərin̄əy na mbə miy mət̄i niy dza ghəy va ta mət̄in̄əy katan̄ katan̄ va ngəra'wə tsa va. Tsəgha dza naa mbay mbəl̄ikəvərin̄əy, ya mbə tsahwəti ngəra'wə ɸa. Na katan̄ nay, a ghəy sən̄ay, ta mbəl̄antən̄əy dza naa dza səvəri mbə tsahwəti ngəra'wə difa. ¹¹ Ghwəy kwərakwəy, ta cə'wə dza ghwəy tə ghəy, a Hyala dzaa favə cə'wə mbəzli d̄an̄ ni. Mba'a dzaa mən̄tən̄əy wəzə hwər tsa nzə, ma ka nza mbəzli d̄an̄ mananta 'wəsa kaa Hyala tərən̄w tə kwəma ghəy va tsəgha ki.

Pəl gəzə kwəma bashanti na zhaa zhəmbə məlmə Kwərintə və

¹² A ghəy dī gəzan̄wəy kwəma nza nəfə tsa ghəy mbə vəshi ti. Mbə nzəy tsa ghəyəy, mbə cin̄əy na nəfə tsa ghəy, mba'a ghəy sən̄ay njasa nza nzəy tsa ghəy wəzə va Hyala kwa kwəma mbəzli tə hid̄i, lə va ghwəy gwa'a. Kwatama va ghwəy bay na, a ghwəy sən̄ay, lə kwal tsa katan̄ katan̄ tsaa nzəy tsa ghəy kwa kwəma Hyala. Nzəy tsa ghəy vay, lə sən̄ata kwəmaa səəkə va ndə ngəri nzəyti ghəyəw. Hyala mər̄shi naa kəətin̄əy lə wəzə hwər tsa nzə. ¹³⁻¹⁴ Sa bər̄ke neyey, a ghwəy dzaa mbay sən̄ata tsəgha, sa nzan̄ay, ya mbə kwəma tsaslīn̄wəy ghəy dzəti zlīyay, nahwəti kwəma tifa mba'a mbəta, kala gar mbay ghwəy jangəti, ka favə kwəma dī na gəzəw. Pa' sən̄zən̄vay, ka favə kwəma dī ghəy gəzə ghwəy gwanataw.

Kwa kwøma jøwøy, ta favø kwøma ghøy dza ghwøy wøzø, fæca vici dza Yesøw Ntsaa sløkømmø zhøghøvaa zhøkø. Ghalabay, ta vøshi dza ghwøy dza ta kwøma ghøy tørøjw, ghøy kwørakwø na, ka vøshi ta kwøma ghwøy ki.

¹⁵⁻¹⁶ Sa nzana mba'ee sønay katanj, a ghwøy dzaa mbay favø kwømee pønøy. Maa niy dee dza kwa ghwøy, mba'ee tsavøjwøy yashi, yøn dza ta dzømbø mølmø Masedøwan. Sa kee kafø mbø Masedøwan difa na, nzee zhøkø kwa ghwøy kwa ghwøy, ta sækwøtøjwøy kwa baka, ma nza ghwøy katara ta nza, sa kee madi ta dzøti hidji ka Zhøwde. Ma tsøgha ki na, bakø sødee niy dzee kwømvø kwal tsaa kætøtøjwøy. Øy, ma dzøghwa ki na, kala tsøhøree.

¹⁷ Ghala viciy niy gøzee va ta tsøhø dzee mbø ghwøy, pønøy, kwataka lø miy niy gøzatee kwøma va tsøgha, nø ghwøy na? Kwøma nø ya tsa' dzee ta møni pønøy, tawa bøvø ghwøy kwømee nja kwøma mbøzli tø hidji? A na mbøzli tø hidji, yø, ta møni dza ghøy, ka ghøshiy ni, ghøshi kala dzaa møni. Aw bay na, ka dza ghøy mønøiw, kø ghøshi, ghøshi køø dza ta møni. Tsøgha nzee na na yaw.

¹⁸ Ø gøzanjwøy ya, kwa kwøma Hyala ghwømmø katanj na. Kwømaa niy gøzanjwøy ya vay, kwøma katanj na, søøkee gøzøhwøjwøy kwøma bakø bakøw. ¹⁹ Sa nzanay, kwøma Yesøw Køristøw Zøghwø Hyala na sa gøzanjwøy ghøy, ghøy lø Shilasø, mba'a Timøte. Na na Yesøwøy, ya hwømba na ka gøzø kwøma na bakø bakøw. Kwøma katanj na ka naa gøzø ya hwømba. ²⁰ Na kwagwa'a nay, søvøri mbø Yesøw *Køristøw sønay ghwømmø a Hyala mønøti kwømaa niy gøzøkø na, pø ghwømmø. Tø kwøma ci va ka ghwømmø gøzø: «*Amin, tsøgha na!» pø ghwømmø ta fø bamaa dzøti Hyala. ²¹ Zhini difa kiy, Hyala va dø'wø ghøn tsa nzø garøtøjwøy na kwa kwal tsa nzø tsa. Ghwømmø lø ghwøy, gwa'a, sa tøvømmø na jakøtømmø tø sløn tsa Køristøw, a ghwømmø mbøø nza ka mbøzli nzø. ²² Dza na mba'a fati lamba nzø tø ghwømmø, ta mbø ghwømmø nza ka shi nzø, mba'a fambømmø Safø tsa nzø dewdew tsa mbø nefer ghwømmø. Njana ndammø na Safø tsa nzø dewdew tsay, a ghwømmø sønay, ta ndammø nihwøti shi gwanashi ni gøzøkø na dza na.

²³ Ma shi bashamtee dza kwa ghwøy kwa ghwøy yøn dzømbø mølmø Masedøwan tiy, a Hyala sønay, manakønra ngwøvø ghønzø yøn køø sla dzørvø, ta wøzø tsa ghwøy nzøyree kala dza maa dzømbø Kwërintø.

²⁴ Ka di ghøy mønøjwøy ka mbøzliy sløwanjwøy mbø nøw kwøma Hyala ghwøyøw. Sa nzanay, a ghøy sønay, a ghwøy garøjwøy wøzø lø børci tø kwøma Køristøw. Na na ghøyøy, war gøzøjwøy na ghwømmø jakøti miy tsa ghwømmø gwanammø, ta mbay nefer ghwøy høønishi wøzø, røniki kwa kwal tsa Hyala na na ghøy gwa'a tsøgha.

2

¹ Ava ghønzø na kwømaa bashamtøra zhaa dzømbø mølmø ghwøy ge'i ghala vici va. Kala tsøgha, war mba'a pøn tsøhøra ghalaba nzay, ta zhini niy dza nefer ghwøy zhøjwøy tørøjw nza ba. ² Sa ka na nza, tsøhø tsee vøgha ghwøy, mba'a nefer ghwøy dzaa zhøjwøy kiy, ka dza tsahwøti ndøø nza tifa ghwøla ya kwøtøjw mbø ghwøy, mba'a ta mantøra kwøma gar vøshi nøfø tsee ti, sa dza naa nza, sati sati nefer ghwøy gwanøjwøyøw.

³ Ava va tsøgha tøkøtee, wøzøba tsasli tsasli tsasløghøjwøyee kwøma va

pën, va tsøgha niy tsasløghønøy ya nahwëti zliya va. Kala tsøhee dë'wë ghën tsee. Sa nzanay, e sөнay mba'a pën tsøhëra dë'wë ghën tsee ghala pëtsa va nzay, kwëma gaga niy dza nëfë tsee satiy va kwëma ghwøyöw. Öy, ma tëbë na nza kiy, ghwøy na shiy niy dzaa vëshitëra nëfë tsee nza. Na katan katan nay, e sөнay, war mba'a kë nëfë tsee vëshiyöy, ghwøy gwananøy kwërakwë na, mbë vëshi dza ghwøy nza kwasøbee.

⁴ Ma ghala pëtsa tsaslinøy ya va zliya tsasløghønøy ya vay, Pa' lë wahëta niy wahëhwee, ka tøkë kwëma tërønøy. Ya tsøgha niy nzana kiy, öntaa ghwøy taa tøkë na, ta mbë nefer ghwøy zhønøy tsaslitee zliya va tsøgha, pë ghwøy ma. Öhøn, ta mbë ghwøy sөнay e dlinøy tërønøy pë ghwøy, va tsøgha tsaslitee tsøgha.

*Pëlayëm ntsaa mëntønøy *kwëma jikir na mbë nefer ghwøy*

⁵ Mba'a kë tsahwëti ndë mënti kwëmaa zhöpë mbë nëfëy, kaa ngëra dë'wë ghën tsee mëntëra na kwëma vaw, kaa ngønøy gwananøy na. Aw bay öntee dzaa kabëti gëzë kwëma na, ma kwëma ci vay, jëwë zhanati na kaa nihwëti mbëzli, nihwëti na, tërønøy zhanatishi. ⁶ Njana nzana, d'anj mbëzli mbë ghwøy, dzøghay i ci kiy, a ghwøy mbay zlay, wëkë na tsøgha. ⁷ Nana kiy, pëlayëm jikir tsa mënti na va mbë nëfë tsa ghwøy. A ghwøy gëzanci kwëmaa dzaa dëpanci nëfë tsa ci. Kala tsøghay, ta nëfëy dza naa dza dalala, ka nëfë dzay, mba'a zhiniy zamti. ⁸ Va tsøgha, ö cë'wønøy ya nana kiy, manancim kwëmaa dzaa cinti d'i tsa d'i ghwøy kwëma ci. ⁹ Ma nahwëti zliya niy tsasløghønøy ya vaa dzëkën kwëma vay, war ta mbëfë fati kwëma ghwøy niy në ya. Ta mbëe sөнay nda ka yi fëti ghwøy ta kwëma gëzønøy ya gwanata. ¹⁰ Mba'a pë ghwøy pëlay jikir tsa mënti ntsa va vay, yën kwërakwë na, ta pëlay dzëe. Ta na tsee ghënøy, e pëlay ntsa va mbë nëfë tsee, ya tsøgha mëntëra ma na kwëma jikir na dë'wë ghën tseyey, e pëlay mbë nëfë tsee mbëradzëy, kwa kwëma *Këristëw gëzee, war të mbërkë kwëma ghwøy. ¹¹ Vantaa *ndë jaka tsa Hyala dzaa bëhwë ghën kën ghwëmmë lë kwëma ci, va tsøgha gëzee tsøgha. Sa nzana, mba'a ghwëmmë sөнata tsøhwëli ci gwa'a gwa'a, njasa d'i na war pëla kwal tsa kësëyëmmë lë kwëma.

Pël gëzë dzëkën vøghwë tsa mënhwë na mbë mëlmë Tërëwasë

¹² Dzëe të nahwëti vici kiy, mba'ëe kafëra, ka dzaraa dzëmbë mëlmë Tërëwasë, ta dzaa gëzanshi kwëma *Këristëw wëzë na kaa mbëzli mbëbë. Dzøghwa ndës yën tsøhëra mbë mëlmë va. Ma sa tsøhëree na, mba'ëe nay njasa gwëmantëra Tërëwasë Ntsaa slëkëmmë kwal wëzë ta gëzanshi kwëma Hyala kaa mbëzli. ¹³ War ma mëhërlee na, hënita tëpë sa kasay mee Titë zëmërë tsa mbë nëw Yesëw mbë mëlmë vaw, ghavëe tsøgha ki, kafë yën kafëra, nza ghwøy nza, pën kaa mbëzli kwa kwal Hyala mbë mëlmë Tërëwasë tsøgha. War ka dzaraa dzëti hid'i ka Masedëwan.

Mëni miydala të mbërkë Yesëw Këristëw

¹⁴ 'Wësä pë ghwëmmë mananta kaa Hyala tërønøy. Sa nzana mba'a *Këristëw mëniy ndë bërci tsa gwëramti. Të mbërkë bërci Këristëw ki na, mba'a Hyala mëntønøy ka ka ha waza kwasøbë ci. Dzøghwa mba'a ghwënanøy ta dzaa gëzë kwëma ci kaa mbëzli ya pa' kwëmabä gwa'a. Ma kwëma gëzanshi ghëy va kaa mbëzli ki na, nja zën 'wërdi wëzë na vaa

nəwamti pi gwa'a gwa'a lə zən tsa nzə na. Ta mbə mbəzli tə hidiy sənay Kəristəw. ¹⁵ Mba'a ghəy məninyəy ka 'wərdiy zən wəzə na, sa vələnta Kəristəw vəli li kaa Hyala. Ma zən tsa zən ghəy va ki na, ka zənanshi kaa mbəzliy dzaa mbəlishi, lə kaa niy dza zashi gwa'a. ¹⁶ Mbəzli nza Hyala mbə mbəlishiy, zən tsa wəzə tsaa zənanshi ghəy, ka zləba kwəma gəzanshi ghəy ghəshi, dzəghwa mba'a ghəshi kwəmavə piy tsaa kədi ma. Ma va mbəzliy dzaa zashi na, zən tsa gəmgəm tsaa zənanshi ghəy, ka bəkwe ghəshi və kwa kwəma Hyala. Əy, kwəmaa tsava ntsaa dza vaa ghərati sləni tsəgha na va lə bərci cia? Ghəci tifa'w! ¹⁷ Sa nzana, mba'a Hyala ghwənanəy ta ghəranta sləni, va tsəgha nza bərci va ghəy. A ghwəm sənay dən na nihwəti mbəzliy di zhəghə dəvə shi lə gəzə kwəma Hyala, war ta kwəmavə gəna shi gwa'a tsəgha. Ma ghəy na na ghəyəy, məniti kwəma Hyala ghəy ka shiy zhəghə dəvəw. War kwəma Hyala ka ghəy gəzanshi kaa mbəzli lə nəfə tsa ghəy kwətinj kwa kwəma nzə. Sa nza ghəy mbəzliy ghəranci sləni kaa Kəristəw.

3

*Ghəngħən na *sla kiri tsa slati Hyala lə mbəzli kwatənəy lə tsa sənəzəvə*

¹ Kwəma gəzə ghəy va tsəgha kiy, nda avashi zhiniy zhimbəshi mbə kəli ghən tsa shi dza ghwəy ni kia? Na na ghəyəy, ka di ghəy məndiy tsaslavənyəy zliya ta mbəə cinwəy na, *ka kwal Yesəw nza ghəy katan pə ghəyəw. Dəw ghəy va ghwəy ba na, tsaslavənyəy zliya ghəy dza, ta mbəə dzaa canshi kaa nihwəti mbəzli, pə ghəyəw. Ma na nihwəti mbəzliy, a ghwəmmə sənay tsəgha ghəshiy məniti. Na na ghəyəy, kar ghəy məniti tsəghaw. ² Na na ghəyəy, ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy məninyəy naa zliya ta dəvə ghəy. Sa tsaslambənyəy Yesəw *Kəristəw mbə nəfer ghəy. Ya tsamaba ndə gwa'ay, a mbay sənata, ka jangəti zliya va ghəci. ³ Ghwazhə ghwazhə sənay ndə ya wa ndə: Ghwəyəy, zliya tsasli tsa Kəristəw, mba'a ghwənanəy li ta dəvə ghəy nza ghwəy. Zliya vay, tsasli tsa Kəristəw lə yam ka məndiy tsasli zliya li shiw, lə *Safə tsa Hyalaa piy tsasli tsa. Zhini bay, tsasli tsa na dzəti hərəzli bəla'i bəla'i niw, mbə nəfə tsa ke ngəri tsasli tsa na.

⁴ Sa wana gəzə ghəy tsəghay, sa nzana mba'a Kəristəw citənyəy, Hyala ghwənanəy na, kə. ⁵ A ghwəmmə sənay ghəy də'wə ghən tsa ghəyəy, daw na bərci ghəy ta məniti sləni va, pə ghwəmmə. Hyala bənyəy na bərci ghəra ghəy va sləni va li. ⁶ Ghənzə ndənəy na bərci ta nza ghəy ka ghəra sləni nzə. Ta dza ghəy gəzə kwəma kaa mbəzliy dzəkən yəwən sla kiri tsa slati na lə mbəzli. Kwəma jakəva tsa 'war'war tsa vay, məniti na nja *kwəma pəhəti Hyala va niy tsasli tsa məniti kwatənəw. Safə tsa Hyala dəwdəw tsa cinəy na kwal, njasa ka ghəy məniti. Ma kwəma mbə kwəma pəhəti Hyala niy tsasli tsa məniti niy nzay, dzəmbə məniti bə na mbəzli kwa kwəma Hyala. Ma na Safə tsa Hyala dəwdəw tsay, piy tsaa dzaa kədi ma ka naa bə kaa mbəzli.

⁷ Ma niy nza mbəradzəy, dzəti hərəzli balivə məniti niy tsaslanati Hyala kwəma pəhəti na kaa mbəzli. Ghala pətsa bə na kwəma pəhəti na va kaa *Məyizəy, mba'a mbəzli niy nay shəndəkə tsa dikə tsa nzə. Pətsa mbə kwəma Məyizə na, ka mbəre nja vici va shəndəkə tsa nzə va. Ghala pətsa

2:15 2:15 1Kwər 1:18 **2:16** 2:16 Ndə tifa dzaa ghərati sləni tsəgha na va lə bərci ciw: 3:5-6

2:17 2:17 4:2; Flp 1:15-17; 1Tes 2:3, 5, 10; 1Pi 4:11 **3:1** 3:1 5:12; 10:12; SləniKY 18:27 **3:2**

3:2 1Kwər 9:1-2 **3:3** 3:3 Səvəri 24:12; Zher 31:33; Ezhek 36:26 **3:5** 3:5 2:16; Rm 15:18 **3:6**

3:6 Zhj 6:36; Rm 7:5-6; 8:2, 6, 10; 1Kwər 11:25 **3:7** 3:7 Səvəri 34:29-30

va na, shañ niy nza ka *Izërayel ta nighë pëtsa mbë kwëma Mëyizë, sa bamamshi na tërënjw, ya tsëgha niy nza na kala dza shëndäkë tsa vaa nzaynza. A ghwëmmë sënëy kiy, mbëzli bëkwë bëkwë ni na mbëzli kwa kwëma Hyala va kwëma pëhëti na. Kwa vëghwë tsa nza na, mba'a kwëma pëhëti Hyala, ghënzë saa bë mbëzli dzar kwa bëla mëti sëvërita lë ci shëndäkë tsa Hyala kiy, ⁸ hanabä sa ka Safë tsa Hyala ghëra slëni mbë mbëzli shëkëna. Tërënjwba ghalabä dza shëndäkë tsa Hyalaa civa. ⁹ Va kwëma pëhëpëhë nay, mbëzli gwanashiy kësëy ngwëvë Hyala. Kwa vëghwë tsa nzana mba'a kwëmaa basë ngwëvë dzäkën mbëzli cikëvëri shëndäkë tsa Hyalay, hanabä yëwën jakëva tsa ghwëmmë lë Hyala ghëci saa mëntëmmë ka mbëzliy dzaa mbay garë kwa kwëma Hyala kala hazlëni tiba shëkëna. Tërënjwba ghalabä dza shëndäkë tsa Hyalaa civa. ¹⁰ A mëndiy mbay gëzë, ma kwëma pëhëti Hyala va niy ci shëndäkë tsa Hyala kaa mbëzli kwatänay, ka cimmë na nanaw. Sa nzanay, dza kwa tsahwëti kwal ci Hyala shëndäkë tsa nzë kaa mbëzli nana, ka tanëti tsa kwatänä. ¹¹ Kwa vëghwë tsa nzana, mba'a shëndäkë niy nza të jakëva tsa kwatänä ghëci saa niy nza ta vëghwë jëwë tsëtsey, hanabä jakëva tsaa dzaa nza ta pa' kwa ndimndim shëkëna. Tërënjwba ti dza shëndäkë nza.

¹² Sa sënëy ghëy kwëma katanä naa sa gëzë ghëy va gwanata tsa nzë, pë ghëy, va tsëgha mbëlëy ma ghëy nahwëti kwëma mbë ya jaw tsëtsey. ¹³ A na Mëyizë niy nza mbëradzëy, ghala vëghwë tsaa färva shëndäkë tsa Hyala mbë kwëma ci na, aa niy këlätì pëtsa mbë kwëma ci lë kadibël, sa niy di ma na ka Izërayel sënëy njasa färva shëndäkë tsa va. Na na ghëyëy, ka mëni ghëy nja sa Mëyizë va niy nzaw. War bazhë bazhë gëzë ghëy na ghëy kwëmaa sëvëriy dzëtì ngwëla kaa mbëzli. ¹⁴ Ma ka Izërayel niy nza ghala pëtsa vay, caslakë niy nza mëhërli shi, kala mbë ghëshiy favë shiy niy di Hyala canshi mbë kwëma va. War tsëgha na kwëma va vë shi ya pa' sana. Jangë ma ghëshi kwëma mbë zliya slä kiri tsa kwatänay, ka mbë ghëshi favëw. War ghwëlashi na ghëshi njasa nza pëtsa mbë kwëma shi mbëkwë mbëkwë lë kadibël tsa va. Va sa nzanay, war ghala sa ka ndë zlëbavë jakëy lë Këristëw ka kadibël tsa vaa mbëë färvay mbë kwëma ndë. ¹⁵ Tsëgha na ya pa' ndatsë, jangë ma ghëshi kwëma mbë zliya tsaslitì Mëyizëy, ka favë ghëshiw, war njasa nza mëhërli shi këla këla lë kadibël ka naa nza. ¹⁶ Sa nzanay, war nja kwëmaa gëzëta va mbë Zliya Hyala mbëradzë dza naa nza, a kë niy niy:

Ya hwëmbä zhëghäkëvay ma ndë dzëmbë hwër Ndë slëkëpëy.

Ta bantëvashi dza shiy këlätì kwëma ci, kë niy ni.

¹⁷ Tsëghaa nava nanzë, sa nzanay, ma Ndë slëkëpë Yesëw Këristëw, ghëshi lë Safë tsa dëwëfëw tsay, mbëzli kwëtän ni ghëshi. Ma mbëzli nza Safë tsa Ndë slëkëpë mbë ghëra slëni mbë shi kiy, mbëzliy gwëra ghën tsa shi na niva mbëzli. Bërci va kwëma pëhëti Hyalaa dzäkën shiw. ¹⁸ Nana ghwëmmë sënëzëvna ghwëmmë mbëzliy zlëbavë kwëma ciy, a kadibël färvay të mëtsëhi ghwëmmë gwanammë, ka nay shëndäkë tsa mëni Ndë slëkëmmë Këristëw, bam bam kwa mëtsë ghwëmmë nja kwa nighëmti. Ma bama shëndäkë tsa ci va na, ka mëtsëhë zhëghëmmë kwa kwëma kwa kwëma, ta mëntëmmë nja ghëci. Ghalabä kiy, war mbë mëtsëhëva dza shëndäkë tsa ciy nzaa dzäkën ghwëmmë kwa kwëma kwa kwëma. Ava tsëgha na slëni ghëra Safë tsa Ndë slëkëmmë dëwëfëw tsa mbë ghwëmmë.

4

Na na ghwëmmøy, daw na bërci ghwëmmë, a na Hyalay, shiy tibiaa taranati bërciw

¹ A ghëy sënay wëzë hwër tsa nzëë mëntënjëy Hyala, ndanjëy na slëni mëni ghëy va. Ava va tsëgha, ka dza her ghëy tepëw. ² Ghëyëy, ka tsähë dävë ghëy ghëy dzëmbë mëmëni shi ha'wë ha'wë niw. Ka mbëmbë ghëy dzëkën shi mëni ghëyëw, ava tsëgha. Ka dadakë mbëzli ghëyëw, ka dï ghëy kabë dzërvëë dzëmbë kwëma Hyalaw. Ma na na ghëyëy, bazhë bazhë ka ghëy gëzë kwëma katan na. Aa dï ghëy mbëzli gwa'aa sënay, mbëzli slar ni nza ghëy kwa kwëma Hyala, kë ghëshi.

³ Ya tsëgha nzë kiy, a nihwëti mbëzli tifa, kala favë kwëma Hyala gëzanshi ghëy va kaa mbëzli, mba'a ghëshi mënishï njasa mbëkway mëndi kwëma shi. War mbëzliy dzaa zamti piy tsa shi na shiy dzaa mbay ma favë kwëma va. ⁴ Sa favë ma ghëshi vay, sa nzana mba'a *ndë jaka tsa Hyala tsaa mëni mazë tikë të hidï dënj'äy mëhërlï shi vantaa ghëshi dzaa zlebavë kwëma wëzë na va. Ka dï na ghëshiy nighëvë wan pi tsaa mbërë vaa dzëkën shiw. Wan pi tsa vay, sëvëri mbë kwëma wëzë na va gëzëë dzëkën shëndëkë tsa *Këristëw sëvëri na. Këristëw ghëci saa mënyë nja Hyala, ya mbë namafa kwëma ci. ⁵ Ghala pëtsa ka ghëy gëzanshi kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzliy, kwëmaa dzar kwa tsa ghëy ghën ka ghëy gëzanshi. War kwëma Yesëw Këristëw kwëtïnj na sa ka ghëy gëzanshi mbëzli, ghëci na Ntsaa slëkëpë. Na na ghëy, ta na tsa ghëy ghënyë, ka slëni ghwëy nza ghëy gwa'a tsëgha, Sa ghwënanjëy Yesëw. ⁶ Ma kë Hyala niy ni ghala pëtsa nza na mbë nga shi të ghwëmë gwanashiy: «Mënyë wan piy dzëtï hidï, na kwësli barvata!» kë niy ni. Sana sënzënva kiy, Hyalaa niy gëzë kwëma va va mbërambë na wan pi tsa nzë va mbë nefër ghëy. Ma wan pi tsa va ki na, ka cinjëy njasa nza shëndëkë tsa Hyala, sa mbërë na sëakë mbë kwëma Këristëw. Va tsëgha gëzanshi ghëy kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzli ki.

⁷ Ghëy ghëy shiy gëzë kwëma Hyala kwa dimë va kaa mbëzliy, mbëzli ngati Hyala nza ghëy nja nihwëti mbëzli kwërakwë. Ya tsëgha nzë ki na, dza Hyala mba'a fambënjëy kwëma va mbë nefër ghëy. Ma kwëma mënti Hyala va tsëghay, ta mbë mbëzli sënay, ma bërci tërënj ni va kwëmavë ghëy ta ghëra slëni vay, va ghëy sëakë ghëshiw, va Hyala dë'wë ghën tsa nzë sëakë ghëshi kë ghëshi në na. ⁸ Ghëy kiy, tsahwëti ngëra'wë tifa kala sëakëë dzëkën ghëyëw. Ya tsëgha nzë ki na, ka mbanjëy ngëra'wë tsa vaw. Të nahwëti vicy, hash ka ghëy hashinjëy kala sënata kwëmaa mëni ghëy, ya tsëgha nzë na, ka dza her ghëyëw. ⁹ Tërënj mëndi ghëzlitënjëy na, zlanjëy Hyalaw. War mbë këätinjëy ghënzë, mbëb mbëb mëndiy ndabatënjëy të pi na, ka bëkwë ghëyëw. ¹⁰ Ya hwëmbay, war mbë pëhë bëkwënjëy ka mëndiy nza njasa pësliti mëndi va Yesëw. Ya tsëgha nzë ki na, war të ghwëmënjëy ghëy. Ma mënta nava kwëma tsëgha kiy, ta mbë mëndiy sënay mbë piy na Yesëw mbë ghëy, kë mëndi. ¹¹ Mbë nzëy tsa ghëy tikë të hidï ni ya hwëmbay, war mbë pëla bëkwënjëy nza mëndi, sa nza ghëy mbë nëw Yesëw. Ma vëgha ghëy va wëd' kwëd na, ya tsëgha nzë ki na, mëtitaw. Ma ghalafa kiy, a mbëzli sënay, mbë piy na Yesëw mbë ghëy, kë ghëshi. ¹² Ava tsëgha nza ghëy na na ghëy, ya hwëmbay,

4:1 4:1 3:4, 6 **4:2** 4:2 2:17; 6:4 **4:3** 4:3 1Kwër 1:18 **4:4** 4:4 ndë jaka tsa Hyala: Zhp 12:31; Ef 2:2; nja Hyala na Këristëw: Kwël 1:15; Ebr 1:3 **4:5** 4:5 1:24 **4:6** 4:6 Ghava 1:3; Ezay 9:1; 2Kwër 3:18; 1Pi 2:9 **4:8** 4:8 1:8; 7:5; 11:23-29 **4:10** 4:10 1:5; Rm 6:8; Gal 6:17; Flp 3:10-11 **4:11** 4:11 Rm 8:35-36; 1Kwër 15:31 **4:12** 4:12 Kwël 1:24

mbë nëwñjey na mëti. Dzëghwa ghwëy na na ghwëy na, mba'a ghwëy kwëmavë piy të kwëma ngëra'wë tsa sa ghëy va.

¹³ A kë mëndi mbë Zliya Hyala mbëradzëy: «Sa fanavee nëfë tsee kaa Hyala, va tsëgha gëzëe kwëma nzë» kë mëndi. Ma ghëy kwërakwë kiy, a ghëy fanavë nefer ghëy kaa Hyala nja ntsaa gëzë kwëma va va. Va tsëgha gëzë ghëy kwëma Hyala kaa mbëzli. ¹⁴ A ghëy sënay, ma Hyalaa zhanakati Yesëw va sati mbë mëtiy, ta mbay dza naa zhanakatëñjey kwërakwë, ta dza ghëy nzëy të pëtsa kwëtij tsa lë Yesëw. Ka na dza na mba'a fëyëmmë jakëjakë kwa kwëma nzë. ¹⁵ Ma kwëmaa mënta va tsëgha gwanata kiy, war ta mbëë këëtijëñwëy na, nza Hyala mbëë mbëliti mbëzli ðañ lë wëzë hwër tsa nzë. Ghalaba kiy, mbëzli ðañ dza naa mananta 'wësa kaa Hyala, ka fë shëndëkëë dzëti.

Lë nëfë kwëtij pë ghwëmmë ndëghë shi mbashi ma mëtsë ndëë nashi

¹⁶ Va tsëgha mëti ma vëgha ghëy va slëni. Ya tsëgha këdiva bërci mbë vëgha ghëy jëw jëw jëwëy, war lë bërci na mbë nëfë tsa ghëy. Ka yëwën bëñjey Hyala bërci mbëbë mbëbë njasa sëëmë vici. ¹⁷ Ma ngëra'wë tsa së'wa ghëy tsa sanay, ta këdiy dza naa dza kwa kwëma jëw. Ta kwëmavë wahë tsa dikë tsa dza ghëy të mbërkë ngëra'wë tsa së'wahwë ghëy va. Wahë tsa vay, aa tanjëtï shiy gwanashi, pa' kwa ndimndim dza naa nza. Sa ka ghëy zëzëtij dzëkën wahë tsa vay, nja shiy jëw tsëtësë nighëtï ghëy ngëra'wë tsa së'wa ghëy va. ¹⁸ Sa nzana, ma ghëy na na ghëyëy, war këñ shiy sëökë va Hyala, shi mbashi ma mëtsë ndëë nashi na mëhërlï ghëy. Ka fë mëhërlï ghëy dzëkën shi të hidï niw. Sa nzana, shi nashi mëtsë ndë ngëri ni të hidiy, nza'jëw dza ghëshiy këðishi. Ma shi nashi ma mëtsë ndë ngëri vay, ghëshi na shiy dzaa këði ma, pa' kwa ndimndim.

5

¹ Ma vëgha nza ghwëmmë na li tikë të hidiy, ghala mbë lë madzëkëw. A ghwëmmë sënay, sa ka ghwëmmë bëkwëmmëy, ta ndammë yëwën vëgha dza Hyala më ghwëmë. Vëgha mënti na dë'wë ghën tsa nzë, sa dzaa mëti ma pa' kwa ndimndim.

² Nana diy, war ë ngëngëlvë ghwëmmë, sa nzana mba'a ghwëmmë dërammë ta sërakën yëwën vëgha më ghwëmë vaa dzëkën na va ghwëmmë na vëgha. ³ Mba'a kë Hyala dzaa sërakënnëmmë yëwën vëgha va tsëgha kiy, ya ë dza ghwëmmë bëkwë na, ka dza ghwëmmë nza kala vëgha va ghwëmmëw. ⁴ Ghala vëghwë tsa nza ghwëmmë tsa lë vëgha nay, ë sa ghwëmmë ngëra'wë, ka ngëlve. Ya tsëgha nzë kiy, ë ði ghwëmmë bëkwëmmëw. War ë ði ghwëmmë Hyalaa sërakënnëmmë yëwën vëgha va, ta mbë ghënzë mbëërë vëghaa dza vaa mëtita. ⁵ Hyala dë'wë ghën tsa nzë gwëmati na kwal tsa va tsëgha, ta mbë ghwëmmëë kwëmavë mbëëravë vëgha 'war'war na. Mba'a ndammë Safë tsa nzë ðëwðëw tsa, ka mëjë'a lamba manati na të ghwëmmë. Ta mbëë cimmë, ta bëmmë yëwën vëgha va dza na, kë.

⁶ Ava va tsëgha fanavë ghëy nëfë tsa ghëy gwanay kaa Hyala, kala mëni bakë bakë ghën tsa ghëy. A ghëy sënay, kama ghëy lë vëgha na tikë të hidiy, tsëhëñjey ghëy vëgha Yesëw Ntsaa slëkëmmë diw. ⁷ Ma ði naa gëzëy, nay ghëy diw, ya tsëgha nzë kiy, war mbë nëw ghëy, sa nzana mba'a ghëy

banavə nefer ghəy. ⁸ Yə, a ghəy banavə nefer ghəy kaa Hyala kala məni ma ghən tsa ghəy bakə bakə. Ma va ghəyəy, wəzəba dzanəy ghəy mbə na tikə na vəgha, ta dzaa nzəyənəy vəgha Ndə sləkənəy Yesəw dī ghəy. ⁹ Sana kiy, ya war tikənəy nza ghəy tə hidī ni, ya ta dzanəy dza ghəy dzəvəghay, war kwəmaa təbanci na sa dī ghəy məni gwa'a tsəgha. ¹⁰ Sa nzanay, ya wa ndə mbə ghwəmməy, war ta dza dza na, ta garə tə ngwəvə kwa kwəma Yesəw Kəristəw ta nza. Ya tsama ndəy, war lə zhəmə ci dza naa nza ge'i ge'i lə sləni mənəhwə na tikə tə hidī. Mba'a pə ghwəmmə mənti sləni wəzə nay, ta kwəməvə zhəmə sləni ghwəmmə va wəzə na dza ghwəmmə. Mba'a pə ghwəmmə mənti na jikir na na, ta kwəməvə zhəmə jikir tsa ghwəmmə dza ghwəmmə.

Sləni għərati Yesəw ta jakəmmə lə Hyala

¹¹ Sa sənay ghəy, a ngwəvə Yesəw tifa pə ghəy kiy, va tsəgha hazləni ghəy və. Va tsəgha jihəva ghəy ta ci kaa mbəzli, nza ghəshi mbəə sənay mbəzli Hyala nza ghəy, kə ghəshi. A na Hyalay, aa sənənəy wəzə wəzə. Sa zəzəti yay, ya ghwəyənəyshi ba na, a ghwəy sənənəy mbə nefer ghwəy kwərəkəwə. ¹² Sa gəzə ghəy va tsəghay, nda, avashi zhiniy zhimbəshi mbə kəli ghən tsa shi dza ghwəy ni kia? Tibaw! Ka kəli ghən tsa ghəy ghəyəw! War ə na na dī ghəy cinəy kwal tsa dza ghwəy mbəə vəshi tə ghəy, ta mbə ghwəy kwəməvə bərci ta zləba kwəma kaa mbəzliy tsəhtsəhə vaa dzəkən ghəy. Ghəshi na shiy, war kəli ghən tsa shi lə shi nashi mətə pərikə pərikə tə ngwəla na nashi. Ka zəzə nighə na mbə nefer shi kwəma ghəshiw. ¹³ Mba'a pə ghwəy nighəti kwəma ghəy, nja kwəma ka gezlekiki njasa bətənəy nihwəti mbəzli vay, sa zlanay ghəy ghən tsa ghəy kaa Hyala nighənəy məndi tsəgha. Ka gezlekiki nza ghəy na na ghəyəw. War ta mbəə kəətənəy nə ghəy gwa'a tsəgha. ¹⁴ Tərənəw dītənəy *Kəristəw, va tsəgha jihəva ghəy ta sləni ci. Aa mətiy ta mbəzli gwanashi, ma dī na gəzəy, gwanashi bəkwəshi mbəzli kwasəbə kwa kwəma Hyala. ¹⁵ Ta mbəzli gwanashi mətiy Kəristəw, nza mbəzli mbəə məni kwəma dī na. Kala dza ghəshiy zhiniy məni kwəma dī vəgha shi. Sa nzanay, ti shi mətiy na mba'a satiy mbə məti.

¹⁶ Njana nzana tsəghay, naa tərə nana na, ka dza ghəy nighə ndə tə kwəma məni na pərikə pərikə tə ngwəla ghwəlaw. Ya tsəgha niy nighə ghəy Kəristəw kwatanəy, ka nighə ghəy tsəgha ghwəlaw.

¹⁷ Mba'a kə ndə jakəy lə Kəristəwəy, yəwən ndə zhəghəy na ghalaba. Nzəy tsa ci kwatanəy, a tsava kədiy. Nanay, yəwən nzəy na sa dza na ta nzəy. ¹⁸ Hyala də'wə ghən tsa nzə mənti na kwəma va gwanata tsəgha. Sa niy nza ghwəmməə ka mbəz nzə, mba'a ghwənəkəvə Kəristəw dzəghwa jipə tsa ghwəmmə ta mbə ghwəmməə sləkammə, ka jakəmmə li. Dza na ki na, mba'a ndənəy slənəy dza ta gəzanshi kaa mbəzli, a ghəshi səkə ta nəw kwəma Hyala, nza ghəshi mbəə jakəshi li kwərəkəwə ki, tə mbərkə sləni mənti Kəristəw. ¹⁹ Ma dī na gəzəy, ə ghwənəkə Hyala Kəristəw dzəghwa jipə tsa nzə lə mbəzli tə hidī gwanashi ta mbə ghəshiy sləkati kwəma li. Njədi jikir tsa mənti ghəshi naw. Dzəghwa na, mba'a ndənəy slənəy dza ta gəzanshi njasa sləkati na kwəma kwa jipə nzə lə mbəzli, mba'a jakəta li shi.

5:8 5:8 Flp 1:23 5:9 5:9 Kwəl 1:10; 1Tes 4:1 5:10 5:10 11:15; Ezay 2:12; Dani 7:9-10; 12:2; SləniKY 17:31; Rm 2:6; 1Kwər 3:13-15; 4:5; Flp 3:19; 2Tes 1:7-10 5:11 5:11 4:2; 6:4; 1Kwər 9:22 5:12 5:12 1:14; 3:1 5:14 5:14 Zhj 17:23; Rm 8:35; Gal 2:20; Ef 3:19; 5:2, 25; 1Zhj 3:16 5:15 5:15 Rm 6:3-4; 7:4; 14:7-9 5:17 5:17 Ezay 43:19; Rm 6:4; Gal 6:15; Ef 4:24; ShiZhj 21:5 5:18 5:18 Rm 5:10 5:19 5:19 Rm 3:24-26; Kwəl 1:20

²⁰ Ghëy kiy, mbëzli ghwënashi Këristëw ta slëni ci nza ghëy. Njasa nzana, Hyala dë'wë ghën tsa nzë gëzë kwëma kaa mbëzli sëvëri mbë miy tsa ghëy. Æ cë'wënjwëy ghëy, lë slën tsa Këristëw, zlayëm kwal kaa Hyala a ghënzë slëkati kwëma kwa jipë ghwëy li mba'a jakajnywëy li. ²¹ Këristëwëy, sëkë naa mënti *kwëma jikir na ghala nzanaw. Dzëghwa Hyala kiy, mba'a basanakën kwëma ghwëmmë jikir na. Të mbërkë kwëma ghwëmmë mënti Hyala kwëma va tsëgha. Ma sa ka ghwëmmë jakëmmë lë Këristëw kiy, nza zhëghëtëmmë slar slar kwa kwëma nzë.

6

Slëni ghërahwë Pël kwa kwëma Hyala

¹ Ghëy kiy, jakëjakë ghëra ghëy slëni lë Ndë slëkëpë. Njana nzana, mba'a Hyala mëntënjwëy wëzë hwër tsa nzëy, æ gëzanjwëy ghëy nza ghwëy mëni mëhërlë vantaa ghwëy dzaa yadämti wëzë hwër tsa va. ² Ma kë Hyala niy niy:

Sa niy mëniy vëghwë tsaa mëni wëzë kaa mbëzliy,
e niy favë cë'wë gha.

Sa niy mëniy vëghwë tsaa këti mbëzliy, e niy katanja,
kë niy ni.

A ngwarmëhira, favëm, vëghwë tsa sënzënva tsay, ghëci na sa dë Hyala mënimmmë wëzë hwër ti, ghëci na sa dë Hyala mbëli mbëzli ti.

³ Ka dë ghëy mëni shiy dzaa makëti mbëzli va nëw kwal Hyalaw. Sa nzanay, ka dë ghëy mëndiy tsëhtsëhëë dzëkën slëni ghëyëw. ⁴ Ma na na mëni ghëy mbë kwëma mëni ghëy gwanatay, æ dë ghëy ci, ka ghëra slëni Hyala nza ghëy pë ghëy, ya æ kësänjëy ngëra'wë, ya æ sëva mëhërlë ghëy, ya æ tanjëti kwëma bërci ghëyëy, war æ ka ghëy së'wa tsëgha. ⁵ A mëndi sëkë mbë di'wënjëy, ka kësënjëy dzëghwa fërshina, ka hëhëerë mbëzli ta mbë ghëshiy slasla dzërvëë dzëkën ghëy, ka bëkwë ghëy dzëti ghëra slëni, fëcahwëtiy, ka kwëmavë ghëy ya hi, ya zëmë shiyëw. ⁶ Na na ghëyëy dewdfew nza ghëy mbë nzëy tsa ghëy, mba'a ghëy sënata kwëma. Ya namaba kwëmày, æ ka ghëy së'wa, ka mëni wëzë hwër. Lë *Safë tsa Hyala dewdfew tsa na mbë nefër ghëy. A ghëy dë mbëzli gwanashi lë nëfë kwëtiñ. ⁷ Dzëghwa, mba'a Hyala ndänjëy bërci, ka gëzänshi kwëma nzë katan na ghëy kaa mbëzli. Ava tsëgha ci ghëy kaa mbëzli ka ghëranta slëni Hyala nza ghëy, pë ghëy. Ma kwëma wëzë na va mëni ghëy ki na, mba'a mënta nja shi mbëz ghëy, ta ghëra ka jaka ghëy. Zhini na, gal tsa ghëy ghënzë dëba. ⁸ Mbë kwëma va gwanatay mbë fë dikë na nihwëti mbëzli dzëti ghëy, ma nihwëti bë na, ka ndërënjëy. Ka gëzë *kwëma jikir na nihwëtiy dzar ghëy, ma nihwëti bë na, ka gëzë na wëzë na, war tsëgha. Ma kë nihwëti mbëzli bay na: «Kay, ka dzërvë mbëzli na ghëshi» kë ghëshi. Mbalaa ghëy na mbëzliy gëzë kwëma katan na. ⁹ Ma mëndiy nighënjëyëy, nja nihwëti ka mëlmë sënashi ma mëndi, mbalaa gwa'a gwa'a sënänjëy mëndi. War njasa dza ghëy ta bëkwënjëy mëndiy nighënjëy. Ya tsëgha ki na, mbëzli të ghwëmënjëy ni ghëy. War ka sänjëy ngëra'wë mëndi, ta mbë ghëy bëkwënjëy, kë mëndi na, a ka bëkwë ghëy kiy. ¹⁰ Ya tsëgha ka naa nza, mba'a mëndi bëkatënëy ghëy të

5:20 5:20 Mt 10:40; Ezay 52:7 **5:21** 5:21 Zhñ 8:46; Rm 8:3; 1Kwër 1:30; Gal 3:13; Ebr 4:15 **6:1** 6:1 Rm 5:2; 1Kwër 15:10 **6:2** 6:2 Ezay 49:8; Lk 4:19-21 **6:4** 6:4 4:2 **6:5** 6:5-10 11:23-29
6:6 6:6 8:24; Rm 12:9; 1Kwër 13:4-7; Gal 5:22-23; 1Tim 4:12 **6:7** 6:7 10:4-5; Rm 13:12; 1Kwër 2:4 **6:9** 6:9 4:10 **6:10** 6:10 vëshi: 7:4; Rm 5:3; 12:12; ka ndërma lë ka shiy: 8:9; Flp 2:17; 4:12-13; 1Tes 1:6

nahwëti viciy, war ë ka ghëy vëshi vëshi ghëy na na ghëy. Ma mbëzliy nighënjëyëy, njasa nza ghëy ka ndërma, ya tsëgha nzë kiy, ðanj zhëghanti ghëy mbëzli ka ka shiy dzar kwa kwëma Hyala. Mëndiy nighënjëyëy, njasa kama na ya waba va ghëy. Mbalaa shiy tifa kala va ghëy na katanj naw.

¹¹ Ghwëy kiy, ka Kwërintëy, bazhë bazhë gëzanjwëy ghëy kwëma, lë nëfë tsa ghëy kwëtiñ. Kwëma mbëlëy ghëy tifa va ghwëy ya jëw tsëtsëw. ¹² Na na ghëyëy, gwa'a gwa'a bëhwë ghwëy pëtsa mbë nefer ghëy, ghwëy na shiy ndanjëy ma pëtsa mbë nefer ghwëy. ¹³ Avanaaraa gëzanjwëy kwëma nja kaa ndërazhi yakee kwa hwër tsee. Ndanjëyëm pëtsa mbë nefer ghwëy, njasa ndanjwëy ghëy va pëtsa mbë nefer ghëy.

Mëni mëhërli va jakë miy lë mbëzliy nëw ma kwëma Hyala

¹⁴ Èntaa ghwëy jakë miy tsa ghwëy, ta mëni shi kwëtiñ ni lë mbëzliy nëw ma Yesëw *Këristëw ma. Sënzënva kiy, njaa dza shi wëzë ni ði Hyala lë ni jikir niy mbay jakëshi kwa zëërë kwëtiñ, ta ghëra slëni kwëtiñ naa? A shiy dzaa jakëti kar waj pi ghëshi lë kwëslia? ¹⁵ Ghwëy bërke sënzënvay, nza kar Këristëw ghëshi lë *ndë jaka mbay jakëti miy tsa shi kwa jipë shi na? Ntsaa nëw Këristëw ghëshi lë ntsaa nëw ma kiy, njaa dza ghëshiy mbëw zëzëti kwëma kwëtiñ naa? ¹⁶ A kwal tsa jakëti ciki tsa Hyala, ghëshi lë ciki ta mbëri tsa mbëzliy nëw ma Hyalaa? Sënzënva kiy, ghwëmmë na *ciki Hyala. Nja kwëmaa niy gëzëkë Hyala va mbë zliya nzë të tsahwëti pi. Ma kë niy niy:

Yënëy, ta nzëyra dzee mbë mbëzlee, ka dza li shi.
Yën dza Hyala shiy nza, ma ghëshi na mbëzlee, kë niy ni.

¹⁷ Ava va tsëgha në Hyala kwa slëkëpë kaa mbëzli nzë kiy:
Barvanjëyëm mbë kwëma mbëzliy nëw ma Hyala.
Nzënjwëyëm vëgha bëla.

Èntaa ghwëy kwëfëghë shiy kama ðewðew ni ma.
Ma tsëgha kiy, ta zlëbavënjwëy dzee!

¹⁸ Ghalaba ki na, Dënjwëy dzee nza,
ma ghwëy na, ndërazhee,
shiy zhër lë ghyehi gwa'a,
kë Hyala kwa slëkëpëw gwëranti të bërçi.

7

¹ A madigahira, njana nzana mba'a Hyala gëzëkë bëmmë shiy gwanashiy, ë pë ghwëmmë bënti ghën tsa ghwëmmë mbë mëni *kwëma jikir na dzaa lidi vëgha ghwëmmë lë mëhërli ghwëmmë kwa kwëma Hyala. Mba'a ghwëmmë zlatanavë ghën tsa ghwëmmë gwanay mbë ðävë nzë ka ha'wë ti.

Pël gëzë kwëmaa vashanati nëfë tsa ci

² Ma ghwëyëy, ghwënamtim nefer ghwëy kaa ngënjëy lë vëshi, a kwëma kwa jipë tsa ghwëmmë nza lë ghwëy ðewðew. Ghëyëy, ntsa mananati ghëy kwëma jikir na tifa mbë ghwëy ya kwëtiñëw. Ndë tifa mbë ghwëy, mba'a ghëy mananati kwëma gar zlay nëw kwal Hyala ghëci vëw. Sëkë Ghëy ngalëhwë shiy va tsahwëti ndë mbë ghwëy nja dzar kwa tsëhwëliw. ³ Sa gëzee va kwëma va tsëghay, èntaa ghwëy taa ni fëtiy bënjwëyëy, pë ghwëy ma. Nava tifa tëpëw. Sa nzanay, nja kwëma ghee va gëzënjwëy

mëcanay, mbë dîñwëy nza ghëy tërëñw. Tsahwëti së tîba ka mbay tëhëvëri dî tsa kwa jîpë ghëy lë ghwëyëw. War jakëjakë nza ghwëmmë, ya mëti mëti nza ghwëmmë, ya lëmëcimmë nza ghwëmmë. ⁴ Kwagwa'a kwagwa'a fëyë ghën tsee, kala mën ma bakë bakë ta kwëma ghwëy. Tërëñw kee vëshi dëwë ghën tsee lë kwëma ghwëy. E sënay nanzë tërëñw sahweë ngëra'wë, ya tsëgha nzë kiy, ka mëti vëghëe ta slëniw. A bay na, vëshi na na zhinëe kwëmavë tërëñw.

⁵ Ta na navay, a ghëy sahweë ngëra'wë tërëñw. Ya ghala pëtsaa niy tsëhëñëy ghëy të hidî ka Masedëwanëy, sëakë ghëy kwëmavë dëkëva ya jëw tsëtsëw. Hwëlfë ngëra'wë tîba kala sëakë kën ghëyëw. Ka mbëzliy dzay, ka bënëy mbëz, ma ghëy ki na, a favë ghenikë ghëy mbë nefer ghëy gar hënita mëhërli ghëyëw, war mbë dza her ghëy nza. ⁶ Dzëghwa Hyala nanzë ki, ghënzë saa dëdëpanshi nefer ka daw bërci na, mba'a dëpëtëñëy nefer ghëy, lë sëakë tsa Titë dzëvëgha ghëy. ⁷ War të sa sëakëy Titë, mba'a tsëhëy vëgha ghëy gwa'a tsëgha dëpëshi nefer ghëy kiw. Sa gëzëñëy na a ghwëy mëtsahanavë bërci këy, mba'a nefer ghëy zhiniy dëpëshi. Aa gëzëñëy tërëñw dî ghwëy zhiniy kwëmë lë ya, mba'a kwëma mëntëra ghwëy va ndanwëy zëzë kwëma, ka dî yëpë ghwëy të ya mbë mbëz tsa ghëy lë ka jakëe, kë. Sa favëe kwëma va tsëgha kiy, mba'ëe zhiniy vëshira tërëñw.

⁸ Ta na navay, e sënay, zliya tsaslëghëñwëy ya vay, a bakatëñwëy nefer ghwëy tërëñw. Sanay, ka mbëzli miyëe va kwëma zliya vaw. E niy mbazlay miy sa niy sënayëe, a zliya va bakatëñwëy nefer ghwëy ta vëghwë jëw pën. ⁹ Nana kiy, mbë vëshi nzeë ta kwëma zliya tsaslëghëñwëyëe va. Sa nzana mba'a nëfë tsa ghwëy satiy vësheë kiw, sa nzana mba'a nëfë tsa ghwëy va satiy ndanwëy zëzë kwëma ta zhëghanti nzëy tsa ghwëy, va tsëgha vësheë. Nëfë tsa ghwëy va zhëtëñwëy kiy, Hyala mënti na tsëgha, ta mbë ghwëy tsa titihwë tsa ghwëy. ¹⁰ Sa nzanay, mba'a kë nëfë tsa ndëë zhanci të sa bërkëti Hyalay, kar ndëë zhëghanti nzëy tsa ci, mba'a ndëë mbëliy. Ka dza her ghëy va gëla tsava zhëpë nëfë kiw. Ma mba'a kë nëfë tsa ndëë satiy dzar kwa kwëma të hidiy, ghaläba ka ndëë zamti piy tsa ci. ¹¹ Nata kwëmaa mënta ghwëy sa zhëtëñwëy nëfë tsa ghwëy dza kwa bëla bërkëti Hyala sa? Njaa nay ghwëy njasa zhëghëñwëy ghwëy? Nay ghwëy njasa jahambëvanwëy ghwëy mbë kwëma Hyala sa? Njaa nay ghwëy njasa ndërë ghwëy kwëma jikir na nana kia? Sa satiy nëfë tsa ghwëy dzäkën ghën tsa ghwëy va kwëmaa mënta va kiy, njaa nighëti ghwëy njasa dzashi her ghwëy? Njaa nighëti ghwëy njasa mawti ghwëy kwëmë lë yaa? Njaa nighë ghwëy njasa banavë ghwëy nefer ghwëy kaa slëni Hyalaa? Njaa nay ghwëy njasa dî ghwëy i ntsaa mëni kwëma jikir naa? Gwa'a gwa'a cikëvëri ghwëy, niy tsëhambë dëvë ghwëy ghwëy mbë kwëma vaw, pë ghwëy.

¹² Nahwëti zliyëe va niy tsaslëghëñwëy yay, ëntaa ghwëy dzaa tëkë na, ta ntsaa mënti kwëma jikir na va tsaslëghëñwëy ya pë ghwëy ma. ëntaa ghwëy tëkë ba na, ta ntsa mananati mëndi va kwëma jikir na na, pë ghwëy dîba ma. War ta mbë ghwëy citi ghën tsa ghwëy wëzë wëzë kwa kwëma Hyala, njasa nza ghwëy ka mbëzliy dî kwëma ghëy tsaslinwëyëe zliya va. ¹³ Va tsëgha, nana kiy, a kwëma mënti ghwëy va dëpëtëñëy nefer ghëy. Dzäkën sa dëpëshi nefer ghëyëy, a ghëy zhiniy vëshinëy tërëñw, sa nay ghëy njasa vëshiy Titë, sa mëtsahanavë ghwëy bërci gwananwëy.

¹⁴ Ghala væghwë tsaa niy ghwënæghee va Titë ngøn>wøyöy, e niy gëzanci, tærñw væshiree të ghwëy, pën ngäci. Sana kiy, gëmta na væshee va të ghwëyöw. Sæäkë ghay slavn>wøy dzërvë mbë kwëma ka ghëy gëzøn>wøy gwanataw. Kwëmaa niy væshi ghëy va li kwa kwëma Titëy, kwëma katan na, njasaa niy gëzækë ghëy va mënta na. ¹⁵ Ghala væghwë tsaa niy tsëhëy na va mbë ghwëyöy, a ghwëy niy ka'wëti wëzë, ka dï fëti vë, ka ha'wë ti tærñw. Sa ka naa zëzëti kwëma mananati ghwëy vay, tærñw ka naa zhiniy dïtærñwëy. ¹⁶ Va tsëgha fëyee ghën tsee tærñw të ghwëy, sa sënayee mbëzli wëzë nï, katan katan ni nza ghwëy, ya ta namaba kwëma, pën.

8

Pël cipë njasa ka mëndiy væli shiy ta ghëra slëni Hyala

¹ A ngwarmëhira, a ghëy dï gëzån>wøy dzëkën kwëma mënti mbëzliy nëw Yesëw të hidï ka Masedëwan. Hyala mananatishi na wëzë hwër tsa nzë va tsëgha mënti ghëshi kwëma va tsëgha. ² Mbë nzëy tsa shiy, tærñw sæäkë ngëra'wë kën shi. Ya tsëgha nzë ki na, war lë væshi ghëshi mbë nefer shi tærñw. Mba'a ghëshi cikëvari væshi shi va lë shi bækë ghëshi ta slëni Hyala. Ya tsëgha nza ghëshiy ka ndërmay, tærñw bækë ghëshi gëna ta slëni Hyala ³ Na nava njasa gëzån>wøy ya vay, kwa pëtsa kërây bërci shi bækë ghëshi gëna, pa' ka tanjëti bërci shi. Æ nzana ndë gëzånshi war ghwëy bækë shiy tsa' këw. War ghëshi dë'wë ghën tsa shi tarëvë na tsëgha. ⁴ Sa dza ghëshiy, mba'a ghëshi cë'wëvë kwal va ghëy lë titihwë, ta mbë ghëshiy dzëmbë tsëhë shi tsëhë mëndi va ta këëti mbëzli Hyala të hidï ka Zhëwde kwërakwë. ⁵ Tanj kaa naa bërkëti ghëy mënti ghëshi kwëma. Dza ghëshiy, mba'a ghëshi banavë përfä ghën tsa shi kaa Yesëw Ndë slëkëmmë. Madï ghëshi ki na, mba'a ghëshi zëbävë kwëma gëzånshi ghëy dzëkën shi dï Hyala ghëshiy mëni ki.

⁶ Na na ghwëy ghwëy ka Kwërintë kiy, a Titë ghati tsëhë gëna va mbë ghwëy ki. Va tsëgha zhini ghëy cë'wëvë sënzënva, a ghëci zhiniy zhëghëvaa zhëmbë ghwëy, ta mbë ghëciy kërnänti slëni wëzë na va mbë ghwëy. ⁷ A ghëy sënay, na na ghwëyöy, tærñw mbata ghwëy kwëma gwanata, ka tanjëti nihwëti mbëzli. Tærñw banavë ghwëy nefer ghwëy kaa Yesëw *Këristëw. Wëzë mbata ghwëy gëzånshi kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzli. A Hyala ndån>wøy kwal sënata kwëma katan na. A ghwëy zlanay ghën tsa ghwëy gwa'a gwa'a kaa Hyala. Dzëghwa tærñw ghwëy dïnjëy sana. Ava va tsëgha kiy, zhinin mëntim nana slëni dïbä lë nëfë tsa ghwëy kwëtïn, tanj nihwëti mbëzli gwa'a.

⁸ Mbë kwëma gëzån>wøy ya nay, ë në ya: «War ghwëy bækëvë gëna va tsëgha kwërakwë!» pënëw. War gëzëë gëzån>wøy ya njasa dï nihwëti mbëzli këëti nihwëti mbëzli, ta mbee sënay nda ka dï nihwëti mbëzli ghwëy kwërakwë. ⁹ Sa nzanay, a ghwëy sënay zhëhwër tsa Ndë slëkëmmë Yesëw Këristëw. Ma ghëci ghëci Yesëw kiy, të wahë niy nza na ghëshi lë Hyala. 'Wakëvë na, mbëräkë zlay wahë mëbä, dza ndës sæäkëy tikë të hidï, mba'a mëniy ka ndë ndërma. Kwëma mënti na va tsëghay, ta mbëë nza, mbë ndë ndërma tsa mëniy na va na, mba'a ghwëy dzäa kwëmävë mbëærñwëy ka ka shiy mbë nefer ghwëy të kwëma ci, në na.

¹⁰ Ma mbë kwëma gëna nay, kadiwëm e gëzån>wøy nee kwëma tækee dzëkën mbë ghën tsee. Æ në ya war tsëgha ka ghwëy mënti pënëw. Mbë piyaa dzëvërita vay, ghwëy niy nza kwa tanj mbëzliy gha dï tsëhë

gëna va, dza ghwëy, mba'a ghwëy tsëhamti përbä ghwëy. ¹¹ Ava va tsëgha në ya sana difa kiy, wëzëba kërnamti ghwëy slëni ghwëy va, pën. Wëzëba manamti ghwëy na lë vëshi, njasaa niy təkëti ghwëy va mëni nžë kwatana. Ge'i ge'i lë shi va ghwëy pë ghwëy dzaa bë shi. ¹² Sa nzana, mba'a pë ghwëy banavë shiy kaa Hyala lë vëshi, ge'i lë shi va ghwëyëy, ghëshi na shi dza Hyalaa zlëba bëshi kwërakwë. Kala shiy va ghwëy gar bantashi na, ka në Hyala ngënjwëy na, war ghwëy ndara shiy këw.

¹³ Əntaa ghwëy taa təkë, kwal tsaä fambënjwëy mbë ndërma, ta mbë nihwëti mbëzliy nza të wahë pëlee, pë ghwëy ma. War ta mbë shiy nza yëmëm va mbëzli na na dee gwa'a tsëgha. ¹⁴ Njasa nzana tsa sänzënva dän shi zëmë va ghwëyëy, wëzë na ghwëy nganshi kaa nihwëti ni kama ghëshi vë shi. Ya ə dza shi zëmëm kama va ghwëy fëcahwëti, dzëghwa mba'a ghëshi na niva mbëzli tërënjwëy, nza ghëshi këätinjwëy ta nza kwërakwë ki. Ghalaba tsëgha na, yëmëm dza ghwëy nza. ¹⁵ Ghalaba kiy, nja kwëmaa niy tsaslitl mëndi va mbë Zliya Hyala dza naa nza. Ma kë mëndi niy niy:

Mbëzliy niy basëvë shiy dänshiy,
niy nza ghëshi tërënjwëshi vë shiw.

Niy niy basëvëshi jëwshi na, niy nza ghëshi daw vë shiw,
a kë mëndi niy niy.

Titë dzaa dzëmbë mëlmë ka Kwërintë lë mbëzli bakë kwasëbë ci

¹⁶ Wësa pë ghwëmmë kaa Hyala sa mërshi naa banavë vëshi tërënjwë kaa Titë ta dza ta këätinjwëy, njasa dë ghëy va këätinjwëy kwërakwë.

¹⁷ A Titë mërshiy zlëbavë cë'wë ghëy ta zha ghëciy zhëmbë ghwëy. War kwatata sa cë'wë ghëy na difa kiw. Ghëci dë'wë ghën tsa ci təkëti na dza, sa nzana tërënjwë ghëci vëshiy ta këätinjwëy. ¹⁸ Dzëghwa ghëy ghëciy madfi, mba'a ghëy ghwënghë tsahwëti zëmëmmë tsa mbë nëw Yesëw kwasëbë. Ntsa vay, tërënjwë fal mbëzliy nëw Yesëw tikë gwanashi. Sa nzana tërënjwë ghëci sënata gëzë kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzli. ¹⁹ Ya kala navay, ghëci na sa tivë mbëzliy nëw Yesëw tikë ta dza ghëci kwasëbë ghëy, ta basë gëna tsëhë mëndi va. A slëni wëzë na va mëni ghwëmmë dzaa fati shëndəkë të Ndë slëkëmmë Yesëw. Zhini ka ci njasa dë ghwëmmë këäti nihwëti mbëzli bə.

²⁰ Gëna vay, tërënjwë na kwëma mbë, sa nzana gëna dän ghënzë. War lë mëhërli mëni ghëy kwëma kën, vantaa mëndi dzaa hanjë cëm, ka tsëhtsëhë lë ghëy, ka gëgëzë na: «Kay, wëzë kësë ghëshi gëna vaw!» kë mëndi. Am, gëla nava kwëmay, ka dë ghëy favë dzar kwa ghëy tëpëw.

²¹ Na na ghëyëy, war kwëmaa taa nza wëzë naa sa dë ghëy ghëy mëni kwa kwëma Ndë slëkëmmë, lë kwa kwëma mbëzli gwa'a.

²² Ava ghëy taa ghwënay tsahwëti zëmëmmë tsa mbë nëw Yesëw kwasëbë mbëzli bakë ni ni. A ghëy nighëvëri kwëma ci wëzë, mba'a ghëy nay, tërënjwë ghëci dë këäti mbëzli. Ma sänzënva kiy, tërënjwë ghëci düt dza ta këätinjwëy, Sa nzana mba'a favë njasa nza nžëy tsa ghwëy wëzë tsa ci kwa kwal Hyala. ²³ Ma na Titë nacy, ntsa kwasëbëe na tsava ndë, ghëy li ka naa ghëra slëni ta këätinjwëy. Ma ngwärmëmmë mbë nëw Yesëw ni bakë ni kwasëbë Titëy, mbëzliy nëw Yesëw tikë ghwënanashi na. A slëni ghëra ghëshiy fë shëndəkë dzëti Yesëw *Këristëw. ²⁴ Ka'wëti të ghwëy mbëzli va wëzë wëzë. Ma sa ka mbëzliy nëw Yesëw va ghwënanashi favë tsëghay, ta gëzë dza ghëshi: «Gëm niy vëshi kar Pël lë kwëma mbëzli vaw» kë ghëshi.

9

Pël gëzanshi gwëmava kwatsëmëta kaa ka Kwërintë ta tsëhëti shiy, ta këëti ngwärmëmëhi kwa kwal Hyala

¹ Ya kalaa niy tsasliñwëy zliyee dzëkën kwëma gëna tsëhë ghwëmmë na ta këëti mbëzliy nëw Yesëw të hidí ka Zhëwdey, kwëma tífaw. ² Sa nzanay, e sënay mbë dí këëtishi nza ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëy. Lë vëshita vëshihwee lë ghwëy, kwa kwëma mbëzliy nëw Yesëw të hidí ka Masëdëwan. Ma pën ngëshiy: «Gëna gëzë ghwëmmë na kwëma tsëhë nzë sënzënvay, ghala mbëradzëta, tsëhamti mbëzliy nëw Yesëw të hidí ka Akay na shi!» pën ngëshi. War sa gëzanakëshee tsëgha na, dänfa mbëzliy mawti tsëhë gëna va mbë shi. ³ Va tsëgha ghwënëghëñwëy ghëy ngwärmëhimmë mbë nëw Yesëw ni mahkan ni, nza ghwëy mbëë gwëmätëvånwëy kwatsëmëtaa tsëhëti gëna va, njasa gëzee va. Ghaläfa kiy, ka dza vëshiy vëshiti ghëy va lë kwëma ghwëy nza ka kwëma gëmta naw. ⁴ Ma kala dza pë ghwëy tsëhëti gëna va, dzëghwa ndës ghëy dzaa tsëhëñëy lë ka Masëdëwanëy, kwëma ha'wë ha'wë na dza naa nza kën ghëy kwa kwëma shi. Zhini tërëñwëba tsa kën ghwëy dífä. Sa nzana mba'a ghëy mbëlitiy gëzanamtishi, gwa'a gwa'a tsëhamti ghwëy gëna va, pë ghëy ngëshi. ⁵ Sa zëzëtee tsëghay, va tsëgha cë'wëvee ngwärmëhimmë mbë nëw Yesëw ni mahkan ni a ghëshi tsëhëshi përbä ghëshi vëgha ghwëy kaa ngëra. Ta mbë ghwëy basëti gëna gëzëti ghwëy va tsëhë. Ghaläfa kiy, kee tsëhë na, ghwëy gwëmantëvånwëy. Tsëgha kiy, ta sënay dzam ndë tífäa 'yapëtëñwëy ta tsëhë gëna vaw, ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëy tarëvë na tsëhë nzë, kë mëndi.

⁶ Sënay të ghwëy, ma ntsaa zati shiy dänëy, dän dza naa mënivë shiy kwërakwë. Ntsaa zati shiy jëwë na, war jëwë dza naa mënivë shiy kwërakwë. Ava tsëgha na nanzë katan ki. ⁷ Gëna dza ghwëmmë na ta tsëhë kiy, war njasa bërëkëti ndë bë nzë kwa hwër ci kën ndë taa bë. Èntaa ndë taa bë lë zhë kwa hwër ma. Èntaa ndë dzaa tëtë'wëñwëy na, war ghwëy bëkë, kë dífä ma. War ghwëy kë dzaa tarëvë lë vëshi mbë nëfë tsa ghwëy, mba'a ghwëy bëti njasa dza naa tëbanwëy. Sa nzanay, ntsaa bëkë shiy kaa Hyala lë vëshi ghëci mbë nëfë tsa ci na sa dí Hyala kwëma ci. ⁸ A bërëci va Hyala ta mbay bëñwëy shiy tërëñw, ta mbë shiy nza wëkë va ghwëy ya hwëmëba. Kala shi dza ghwëy tërëhashi tífä. Ghaläfa kiy, wëkëñwëy dza shiy nza, ta mbë ghwëy mëni ya namäba slëni wëzë na li shi. ⁹ Njasa niy tsasliti mëndi va mbë Zliya Hyala, ma kë mëndi niy niy: Ntsa wëzë hwër tsay, shiy dän ka naa nga kaa ndë ndërma. War wëzë ka hwër tsa ciy nza ya hwëmëba, kë mëndi niy niy.

¹⁰ Hyalay, ghënzë bänshi na hwëlfë shiy kaa mbëzli, tsëñwëshi ghëshi. Lë shi zëmë ka ndëë zëmë gwa'a. Hyala va kiy, ta mbay dza naa ndänwëy ni ghwëy hwëlfë shiy kwërakwë. Ta täfëtëñwëy miy dza na, nza shi ghwëy mbëë mëtsëhëva. Ma tsëghay ta mbay dza ghwëy mëni slëni wëzë na ghënghën ghënghën lë shi va. ¹¹ Ya nimäba shiy gwa'a na, ta ndänwëyshi dza Hyalaa dza. Ta mbë ghwëy nganshi kaa nihwëti mbëzli kwërakwë lë wëzë hwër tsa ghwëy. Ghaläfa kiy, mbëzli dän dza naa mananta 'wësa kaa Hyala, ta shi ghwëy va ndänëy ghwëy mbë dävë ghay ta bänshi. ¹² Ma gëna tsëhë ghwëy va kiy, mënta na war ta këëti mbëzli Hyala gwa'a tsëghaw. Mbëzli dän dza naa mananta 'wësa kaa Hyala të kwëma gëna va dífä. ¹³ Slëni dza ghwëy va ta ghërati tsëgha nay, ta

cikävëri wëzë tsa mbë nëfë tsa ghwëy dza naa dza kaa mbëzli. Ma nza mbëzli ðan fal Hyala të sa yanta ghwëy fëti kaa kwëma *Këristëw va wëzë na ðanavë ghwëy nefer ghwëy. Zhini ka fal Hyala ta gëna ðanavëshi ghwëy va lë na ðanshi ghwëy kaa nihwëti mbëzli lë nëfë tsa wëzë tsa. ¹⁴ Shi dza ghwëy vaa ðanshi kaa mbëzli dza naa cikävëri wëzë hwër tsa mëntënjwë Hyala tërënjwë tsa. Ma sa ka ghëshi sënay tsëghay, ta ði kwëma ghwëy dza ghëshi tërënjwë, ka cë'wë Hyala të ghwëy. ¹⁵ Mananta 'wësa ghwëmmë kaa Hyala ta shiy gwëramti va ndammë na.

10

Pël gëzë njasa këray na ci vëshi

¹ Nana kiy, ë ðee gëzënjwëy kwëmaa dzäkënee dë'wë ghën tsee, yën Pël. A kë nihwëti mbëzliy dzäkën yay: «Mba'a pë ghwëmmë lë Pël të pëtsa kwëtij tsay, kala hazlëni ka naa gëzëmmë kwëma. Sa ka naa dzay kërakë lë ghwëmmë na, ka gëzëmmë kwëma lë bërci, kala hazlëni ma ya jëw» kë ghëshi. Æ ðee mënira ka ndë mëni kwëma lë mëhërli, lë wëzë hwër nja *Këristëw. Va tsëgha kiy, ² ë cë'wënjwëyee, ka ðee ghwëy 'yapëraa dzëmbë gëzënjwëy kwëma lë bërci, sa kee tsëhëra vëgha ghwëyëw. A na mbëzliy ni va nja mbëzli tikë të hidfi mëni kar Pël shiy, kë ghëshiy, e sënay ta gëzënsi kwëma dzee lë bërci. ³ Na navay, mbëzli tikë të hidfi nza ghëy lë nzëy tsa ghëy, nanzë kiy mëniy tsa ghëy mbëz njasa mbëzli tikë të hidfiw. ⁴ Ma ni ghëy shi mbëz ta dëvë ghëy mbëz ghëy li shiy, shi mbëz ka mëndiy mbëz li shi tikë të hidfi na ghëshiw. Va Hyala dë'wë ghën tsa nzë sëkë ni ghëy shi mbëz mbëz ghëy li shi. Shi mbëz nza bërci mbë shi gar ndanivëri ka jaka Hyala gwa'a gwa'a, lë pëtsa mbëmbëshi ghëshi ti gwa'a. Disl ka ghëy kalanay miyedemer ka dzërvë, ka këkë ghëpë gëmgëm ni va gwa'a gwa'a. ⁵ Ya namaba zëzë kwëma garëti mëndi lë këli ghën ta makë mbëzli va sënata Hyalay, çëkë' ka ghëy biydivëri nava kwëma. Ka gëzënsi kaa mbëzli, a ghëshi zhëghanti kwëma mbë nefer shi, ta yi fëti ghëshi kaa Këristëw. ⁶ Ya ghwëy sa ka ghwëy citi, a ghwëy ði fëti va ghëy pë ghwëyëy, ta iti nihwëti mbëzliy ði ma fëti va dza ghëy dza.

⁷ Ghwëy kiy, war kwëma mëni ndë përikë të ngwëla ka ghwëy nighë gwa'a tsëgha. Mba'a kë ndë ni ntsa Këristëw nzee këy, sënay të ntsa va wëzë, ghëy kwërakwëy mbëzli Këristëw nza ghëy. ⁸ Ya ë vëshi ghëy lë dikë tsa ndanëy Ndë slëkëpë tsaa dzäkën ghwëyëy, ka ghëranëy ha'wëw. Sa nzanay, ta këëtijwëy ndanëy na dikë tsa va, ta ndanijwëy naw. ⁹ Dzäkën kwëma zliyahi tsaslijwëy ya niy, ka ðee ghwëy tækë mbë nëfë tsa ghwëy «ta mbë her ghëy dza tsaslijëy na zliyahi ni» pë ghwëy tēpëw. ¹⁰ Sa nzanay, kar nihwëti mbëzliy gëzë: «Mba'a kë Pël tsaslimmë zliyahi, caslakë slakë ka naa gëzëghwa kwëma kwa shi, ka nabëmmë. Ma mba'a kë tsëhëy kwa jipë ghwëmmë na, mba'a zhëghëy shemëtehëw, nja ntsa kama bëliti mbë kwëma ci» kë ghëshi. ¹¹ Va tsëgha, ma në ya kaa gëla mbëzliy gëzë kwëma va va tsëgha niy, wëzëba sënay ghëshi na, kwëma tsaslambë ghëy va mbë zliyay, war tsëgha dza ghëy ta mënti sa ka ghëy tsëhënjëy mbë ghwëy.

¹² Mbëzliy mënti ghën tsa shi va ka mbëzli dikë dikë niy, ka dza ghëy tækë yëmëva lë gëla niva mbëzli na na ghëyëw. Na na shiy, ghëshi naa

bërkävë tsa shi dikë, tsa' na mëni dikë, kë ghëshi, ka yëmëva lë dikë tsa bërkävë ghëshi va. Hyeler na gëla niva mbëzli. ¹³ Na na ghëy ta na tsa ghëy ghënëy, ka dza ghëy dzanëy ta vëshi lë nihwëti shiy dzëghwakën slëni ndanëy Hyala va mbë dävë ghëyëw. A Hyala ndanëy dza ta gëzë kwëma nzë kaa mbëzli mbë dävë ghëy, mba'a ghëy tsëhënëy lë gëzë kwëma va pa' mbë ghwëy. ¹⁴ Ya ë vëshi ghëy lë slëni ghërahwë ghëy mbë ghwëy kiy, tanjëti ghala ghëyëw, sa nzanay, a ghëy tsëhënëy mbë ghwëy wëzë wëzë, mba'a ghëy gëzanjëwëy kwëma wëzë naa dzëkën Këristëw. ¹⁵ A na na ghëy na ghëyëy, ka dza ghëy tanjëti na ndanëy Hyala slëni, ka dzanëy ta vëshi lë slëni ghëratlë nihwëti mbëzliw. Na na ghëyëy, war kën ghwëy fakën ghëy mëhërli ghëy. A ghwëy mbëë mëtsëhë banavë nefer ghwëy gwanashi kaa Yesëw Këristëw. Ma nza ghëy mbëë mëtsëhë ghëra slëni ghëy mbë ghwëy. Ge'i ge'i njasa dza Hyalaa bërkävënëy. ¹⁶ Ma lëy hwëm kiy, nza ghëy dza kwa kwëma ta gëzë kwëma Hyala wëzë na kaa mbëzli të hidlë kërakë ni, tanjë mëlmë ka Kwërintë. Ka mbay ghëy dzanjëy dzëmbë vëri tsa nihwëti mbëzli, ta vëshi lë na shi slëni mënti ghëshi njasa mëni nihwëti mbëzli vaw.

¹⁷ Talay, a mëndi tsaslitlë mbë Zliya Hyala, ma kë mëndiy: «Mba'a kë ndëë dli vëshiy, lë slëni ghëratlë Ndë slëkëpë këë vëshi gwa'a tsëgha» kë mëndi. ¹⁸ Ta na navay tsëgha na, sa nzanay, mbëzliy falamti ghën tsa shi va dävë ghën tsa shi na, ka dli kwëma shi Hyalaw. War mbëzli falti na dävë ghën tsa nzë ghënzë Hyala na shi dli na kwëma shi.

11

Pël faghwa ghala kwa jipë tsa shi lë ka bëniþë shiy ka dzërvë

¹ Nanay, e dli gëzë nahwëti kwëma, njasa ghëradä gazlaka, yanjë pë ghwëy taa ni na ghwëy. Æ cävëwënyëy ya, yanjë pë ghwëy. ² Tërënëy mënda hërhë të ghwëy, njasa mananta na va kaa Hyala kwërakwë, va kwëma mbëzliy pëla kwal tsaa ngëfëhwënyëy va. Nja zha ka zal vaa bërditi ka më, mba'a mëndi ndëghwanati sa ci wëzë kala kwëma rëda rëda ka tarëy, tsëgha bërditënëyëy ya kaa *Këristëw kwëtinj kwërakwë. Pa' vëgha vici dza ghwëy tsëhë vëgha dëwdëw kala kwëma rëda rëda na tar ghwëy. ³ A ghwëy sënëy njasaa niy sëakë shishiy ngëditi *Evë lë dzërvë ci. Zëzëti mëe dzëkën kwëma vay, tërënëy kee hazlëni nëghëtaa ndë dzaa ngëfëhwënyëy, ka ghwëy dza na, mbëräkë ghwëy dzaa zlay nëw kwal tsa Këristëw lë nëfë kwëtinj. ⁴ Ava ghënzë na kwëma ghëradä hazlëni va vë. Sa nzana, war yanjë kë ndë bëniþë shi dzërvë tsëhëy mbë ghwëy na, mba'a ghwëy banavë kwal ta bëniþjëy shiy. Gëla kwëma ka niva mbëzliy bëniþjëy dzëkën Yesëw kiy, kwëtita naa nza, ghënghën lë na banavënëy ghëy va. Safë tsa dza ghëshiy gëzënëyëy kwëma ci na, ghënghën lë Safë tsa dëwdëw tsa va niy kwëmavë ghwëy. Ka gëzënëyëy kwëma ghëshiy dzëkën Yëwën kwëma wëzë na va niy gëzanjëy ghëy þaw, ka ghwëy dza na ghwëy ki na, gwënënyëy, war ka fa kwëma shi va ya tsëgha nzë.

⁵ Mbëzli þëti ghwëy va nja *ka kwal Yesëwëë gwërämtyy, e sënëy tanjëtëra ghëshi na na yaw. ⁶ Aa nza dawëe të mëcanjä gëzë kwëma kaa mbëzli, a na sënëta kwëmëy, e sënëta nava nanzë. Danjë sëda sëakë ghëy citënëyëy sënëta kwëma ghëy wëzë wëzë ya dza kwa namäba kwëma.

⁷ Ghala pëtsaa gëzënjwëy ya va Yëwën kwëma wëzë nay, niy në ya kaa ngënjwëy na: «Ngaram shiy ka sëdfeel!» pënëw, nja ntsa kama bama ti niy zhëghatëe ghën tsee, ta mbëe këtëtënjwëy, a ghwëy mbëe mënënjwëy ka mbëzli Hyala, pën. Ma bërke ghwëy na, *kwëma jikir naa mëntëe ti na? ⁸ Ghalabay, nihwëti mbëzli Hyala niy ngara na sëdfeel, kala ghwëy mbë. Dza niva mbëzli tsëgha ki, mba'a ghëshi pavëda shi ta dëvë shi, war të kwëma ghwëy, ta mbayee këtënjwëy. ⁹ Ghala pëtsaa nzee va mbë ghwëyëy, karee ghëzlidä ta shiy të nahwëti vici. Ya tsëgha nzëy, sëkeë dëwhwë shiy va ghwëy ya ta vici kwëtënjëw. War mbëzliy nëw Yesëw të hidli ka Masedëwan na shiy niy bëkëvëra shi ghëzliree ti shi. Ya namaba kwëma niy nza na të yay, sëkeë ni këtëtiram mbë pënëw. E sënëy, ya hwëmbay, ka dzee dëwhwë shiy va ghwëyëw. ¹⁰ Tërënjwë vëshire sa nzana, kala sëkeë bëhwë gëna ghwëy. Ya kwamaba dzee të hidli ghwëy ghwëy ka Akayëy, ndë tiba dzaa makëtëra va vëshi lë kwëma vaw. Kwëma gëzee vay, kwëma katanj na njasa ka Këristëw vaa gëzë kwëma katanj na kwërakwë. ¹¹ Sa gëzee va kwëma va tsëghay, ë dënjwëy ma yaw? A Hyala sënëy njasa dënjwëy ya.

¹² Ma yënëy, war tsëgha dzee mënë, njasa mëntëe na sënëzënvä, ka dzee bë gëna va ghwëyëw. Ta mbayee kalanay miy tsa mbëzliy ni va: «Ka kwal Yesëw nza ghëy» kë ghëshi, ka sla dzërvë. Tapë ghëshi dzëmbëshi mbë këli ghën tsa shi. Ma kë ghëshi na: «Ghëyëy, slëni Hyalaa ghëra ghëy nja kar Pël kwërakwë» kë ghëshi. ¹³ Ma gëla mbëzli vay, ka kwal Yesëw katanj ni na ghëshiw. Ə ngëdli ghëshi mbëzli lë slëni ghëra ghëshi, mba'a ghëshi mënti ghën tsa shi nja ka kwal Yesëw Këristëw. ¹⁴ Əntaa ghwëy dzaa nighë nava kwëma nja madanä ma. Sa nzanay, ya *ndë jaka tsa Hyala dë'wë ghën tsa ciy, të nahwëti vici na, kar naa mënti ghën tsa ci ka *ndë kwal tsa Hyala tsaä sëakë më ghwëmë të pëtsa nza wanj tsa Hyala tërënjw. ¹⁵ Ya ë mënti ka slëni va ghën tsa shi nja ka ghëra slëni kaa Hyala katanj ni kiy, ka dza nava kwëmë mënipë madanaw. Ə na nzana, fëca kwa kërni viciy, ta mananshi ngwëvë dza Hyala ge'i lë slëni ghërati ghëshi va.

Ngëra'wë tsa sahwë Pël të sa ghëra na slëni ghwënanj Yesëw ti

¹⁶ Ə zhinëe gëzënjwëy, əntaa ghwëy dzaa nighëra nja ndë gazlaka ma. Mba'a pë ghwëy dzaa nighëra nja ndë gazlakay, bëtëm kwëmëe va nja kwëma ka gazlaka, e mbëe këli tsee ghën jëwë kwërakwë. ¹⁷ E sënëy, na navay, ndara kwal Ndë slëkëpë ta këli ghën tsee lë dikë tsa mënëe njasa dfeel tsa gëzënjwëy sënëzënvaw. Mba'a pën ni, e këliti ghën tsee pënëy, nja kwëma ka ndë gazlaka vaa gëzë dza naa nza. ¹⁸ Ma yën nighë na, dänj mbëzli, ka këkëli ghën tsa shi, lë shi mënë ghëshi tikë të hidli. Əy, ma ghënëzë tsëghay, wëzëbä dzee mënë nja ghëshi na kwërakwë ki. ¹⁹ Ya sa nzana mbëzliy sënëta kwëma ghwëy kiy, njaa mënti na zhini ghwëy fa kwëma va mbëzliy sënëta ma kwëma, ka vëshi li shi kia? ²⁰ War ë ghwëy zlëbä mëndiy zhëghënjwëy nja mevivi. Ka papa shiy va ghwëy kwa tsëhwëli kwa tsëhwëli. Ka ngalënjwëy dzëti zamba, ka ndërë kwëma ghwëy, ka ghëghëzliinjwëy. ²¹ Avam kwëma ghwëy kia gwëla. A na na ghëy ghala vëghwë tsaä niy nza ghëy mbë ghwëyëy, daw niy nza bërçi ghëy ta mënënjwëy gëla na tsëgha na va kwëma.

Nana kiy, avee dzaa gëzë kwëma nja ndë gazlaka, ya namaba kwëmëa këli ghëshi ghën tsa shi liy, yën kwërakwë na, ta mbay dzee këli ghën tsee

lë kwëma va. ²² Mba'a kë ghëshi ni: «Ka *Ebërë gë ghëy» kë ghëshiy. Yën kwërakwë na, ndë Ebërë tsa va nzee. Æ kë ghëshi ni: «Jijihiy *Abëraham nza ghëy» kë ghëshiy. Yën kwërakwë na jijiy nzee. «Ka *Izërayel nza ghëy» kë ghëshiy. Yën kwërakwë na ndë ka Izërayel nzee. ²³ Mba'a kë ghëshi ni: «Ka ghëra slëni *Këristëw gë ghëy» kë ghëshiy. Ghala nava na, njasa vënjëta gazlaka mbë ghënee dzee gëzë: Yën kwërakwë na slëni ci na sa ghëree. E tanjëtishi mbë slëni va, am sëäkëë kalayra kwa fërshina tanj kaa ngëshi, am sëäkëë dë'wëhwëra tanj kaa ngëshi, ðanj sëðee nzee war jëw jëw tërmëë ta mëti. ²⁴ Cifë sëða dë'wëhwëra mbëzli *ka Zhëwifë dikë dikë ni lë kwërpë, mahkan mëtsëkë mëslidëti, mahkan mëtsëkë mëslidëti. ²⁵ Mahkan sëða mbëzli ka *Rëm dikë dikë ni dë'wëhwëra lë ghwëða. Të nahwëti viciy, mba'am pë'wëtera lë hërezli ta pëëslira. Mahkan sëða kwambëwal dëpëhwë dëpë lë yaa dzëmbë yam. E sëäkëë mënhëwë vëghwë lë vërdi mbë yam. ²⁶ Ðanj sëðee sahwee ngëra'wë të ghërakwëli mbë wëhi kee vaa wë. Ka sa ngëra'wë va ka ghëli kwa kwal, ka sa ngëra'wë va hwëlfë nihwëti mbëzli ghëng'hën ghëng'hën, lë va mbëzli mbë nee hwëlfë gwa'a. Tërënjw sahwee ngëra'wë dzar mbë mëlmëhi, lë kwamti, lë dzëy të kwëfa. Mbëzliy ni va ka nëw Yesëw nza ghëy, kë ghëshi, mbalaa kala nëwti ghëshiy, a ghëshi samiyëra ngëra'wë kwërakwë. ²⁷ Tërënjw irëhwëvaree lë slëni, ka sa ngëra'wë mbë. Ðanj sëða kee nza kala kwëmavë ma ya hi. Tërënjw sëäkëë mbë së'wa ma lë ndir gwa'a. Ðanj sëða kee nza mbë mëni sëwmay. Ka hi të tasli ðanj sëða, kala shiy tifa ya ta pa shiy dzëkën ghënee. ²⁸ Ðanj na nihwëti ngëra'wer sasahwee tifa na, ka zhinëe mbëra niva ghwëlaw. Mbë shi va kiy, war zëzëw dzëkën mbëzli Hyala gwanashi na shiy gwëramtiy tsë'wëshi mbë nëfë tsee vici va vici va. ²⁹ Mba'a kë bërçi ndë daw kwa kwal Hyalay, njasa nza na yën kee nighë. Mba'a kë ndë tërëy dzëmbë *kwëma jikir na difa na, ka zhira ghënzë tërënjw.

³⁰ Ma kwëma ðee gëzënjwëyëy, mba'a pën ði këli ghën tseyey, lë daw bërçi tsee va dzee këli ghën tsee. ³¹ A Hyala më ghwëmë Dëy Ndë slëkëmmë Yesëw sënyay, dzërvëë sla yaw, kë. Æ kë mëndiy fal slën tsa nzë ya pa' hwëmëba. ³² Ghala vëghwë tsaa niy nzee va mbë mëlmë Damasë kwatanj, Aretasë niy nza mazë tsa dikë tsa, dza ngwëmna tsa fëy na mbë mëlmë Damasë, mba'a fëy mbëzli kwa miy dëghaa dzëmbë mëlmë va ta kësëra. Dëzlëtsefë mëlmë va niy nza lë këlëm. ³³ Ma sa nay mbëzli Hyala mbë mëlmë va tsëgha na, dza ghëshi mba'a ghëshi faghwara kwa ghwani, biyakë pëhati zë'wë ti. Dza ghëshi mba'a ghëshi bëkëvëridëaa dzëti ngwëla dzëvëri kwa mergi tsa slati mëndi të këlëm. Dzëghwa mba'ëe kwëmavë mbëlira sëvëri mbë dëvë mazë tsa va tsëgha ki.

12

Shi cinti Hyala kaa Pël nja kwa shiw

¹ Ma yënëy, war ta këli ghën tsee dzee. Ya tsëgha nzana mba'ëe sënyay kala kwëmaa tëbë ghënzë. Nanay ta gëzë kwëma dzee dzëkën shi citëra Ndë slëkëpë nja kwa shiw. ² E sënyay tsahwëti ntsaa yivë kwëma *Këristëw tifa. Dzëghwa të nahwëti viciy, mba'a Hyala bëy dzëmë ghwëmë, dzëti

11:22 11:22 Flp 3:5; Rm 11:1 **11:23** 11:23-29 4:8-12; 1Kwër 4:11-13; 12:26 **11:23** 11:23 ghëra slëni: 1Kwër 15:10; fërshina: SlëniKY 16:23 **11:24** 11:24 Nëw 25:3 **11:25** 11:25 SlëniKY 14:19; 16:22 **11:26** 11:26 SlëniKY 9:23; 14:5 **11:27** 11:27 6:5 **11:29** 11:29 1Kwër 9:22; Gal 6:2 **11:30** 11:30 12:5; 1Kwër 1:31 **11:31** 11:31 1:23 **11:32** 11:32-33 SlëniKY 9:23-25

pëtsa nza na dë'wë ghën tsa nzë. A shi va mënti piya mënj lë fadë sënzënva. Sa nay na pëtsa mëba na, mba'a zhëghëkëvay. Kwëma vay, nda kwa shiw dzëmëy na ki? Nda ghëci dë'wë ghën tsa ciy bëghë Hyala ki? Sënay yaw, War Hyalaa saa sënay kwëtita gwa'a tsëgha.

³⁻⁴ Ta na navay tsëgha na, e sënay, a Hyala bëghë ntsa vaa dzëmëmë dzëti pëtsa nzëy na ti. Nda kwa shiw dzëmëy na, nda dë'wë ghën tsa ci bëghë Hyala ki, sënay yaw. War Hyalaa saa sënay kwëtita gwa'a tsëgha. Ma ghala pëtsa va ghëci mëba na, mba'a favë kwëma. Kwëma kala mbata ma ndë ngëriy gëzëkëvëri lë miy tsa ci. Zhini dëba na, ßanavë kwal mëndi kaa ndë ta gëzë kwëma vaw. ⁵ Ava, kwëma nzee gar këli ghën tsee ti, yën këë këli. Sa nzana yën ntsa va. Ma ta na nihwëti shi nzee gar këli ghën li shi gwa'ay. Shiy ci daw bërci tsee sëvëri na shi dzee këli ghën tsee li shi gwa'a tsëgha. ⁶ Öy ma ya tsëgha nzë, yën këë dë këliti ghën tseyey. A shi dzee mbay këli ghën tsee li shi tifa. Kwëma gëmta na nja kwëma ka gazlaka dzee gëzë tiw. Shi dzee vaa këli ghën tsee li shiy, shi katanj ni dza ghëshiy nza. Ma ki na, ka dë këli ghën tsee yaw. Sa nzanay, ka dëe mëndiy fë dikë dzëtëe të sa këlitee ghën tseyew. Wëzëba ha'wë mbëzli të ya, sa nzana, mba'a ghëshi favë kwëmaa sëvëri të miy tsee, mba'a ghëshi nata slëni mëntëe lë mëtsë shi dëe.

⁷ Ma sa dë ma Hyala yën këli ghën tsee lë shi citëra na va madanja madanja ni ki na, dza na kwërakwë mba'a fatëra batsë, lë nahwëti kwëma mbay mee kwadë vë, ya jëw tsëtse. Kwëma të ya vay, njasa nza naa kwëma ghwënikë *ndë jaka tsa Hyala, ta dë'wëra li mënta na, vantëe dzaa këli ghën tsee, ka zamti ghën ta daw bërci tsa nzee va mbë. ⁸ Dzee mahkan sëdëe zhënti cë'wë Ndë slëkëpë: «Titihwë ßantëra batsë të ya na sara ngëra'wë!» pën. ⁹ Ma kë kaa kwëma zläbakëra na na: «Avee mërshiy mëntëja wëzë hwë, ta mbay ghaa së'wa kwëma. Sa nzanay, ghala pëtsa ka gha vaa nza mbë daw bërciy, ghala pëtsa va ka bërcëe civa mbë gha lë slëni ka ghaa ghëra» kë kaa ngëra. Öy, ma ghënzë tsëgha kiy, wa kwëma kee gëzë? Mbë vëshi nzee tërënjw, ka këli ghën tsee lë shiy ci daw bërci tsee sëvëri. Ta mbay bërci Këristëw mëtsëhë ghëra slëni mbë ya tërënjw. ¹⁰ Ava va tsëgha vëshee mbë daw bërci tsa mëneë. Ya hashi nzee va nahwëti kwëma, ya ë tsëërëfa mëndi, ka sara ngëra'wë, ka sëkë kwëma caslakë naa dzëkëneë, të mbërkë Këristëwëy, war mbë vëshi dzee nza. Sa nzana, ghala pëtsa ka bërcëe vaa nza dawëy, ghalaba ka Këristëw bëra bërci ci.

Gëna ka Kwërintë na sa dë Pëlëw, mbëli piy tsa shi na sa dë na gwa'a tsëgha

¹¹ Kwëma nja sa gëgëzëkëe na sënzënvay, kwëma ka gazlakaa gëzëtëe ti. Ghwëy fambëra na mbë gëzë nzë. Sa falra ma ghwëy va tsëgha dzëmbëree mbë fal ghën tsee. Ghwëy niy tëbë naa falra nza ki. Ya war tsëgha nzee ka ntsa kama bama tiy, e sënay, ka tanjëtëra *ka kwal Yesëw ghwëy va, në ghwëy ghëshi gwëramti na pë ghwëyëw. ¹² Talay, a ghwëy sënay ya ghwëy shi dë'wë ghën tsa ghwëy. Ghala pëtsaa nzee va mbë ghwëyëy, ndë së'wa kwëma niy nzee mbë slëneë. Mba'a Hyala mënti kwëma madanja madanja na ghënghën ghënghën ßanj lë ya mbë ghwëy. Shi va gwanashi kiy, ti shi ka ghwëy sënay ndë kwal tsa Yesëw tsa katanj tsa nzee, pë ghwëy. ¹³ Nahwëti kwëma wëzë na tifa, mba'ëe mënti kaa nihwëti mbëzliy nëw Yesëw kala mëntënjwëy yaw. War shiy na shi

12:5 12:5-6 11:16, 30; 12:1; 1Kwër 11:31 **12:7** 12:7 Gal 3:13-14; Zhëwbë 2:6 **12:9** 12:9 Ezay 40:29-31; Rm 5:2; Flp 4:13 **12:12** 12:12 SlëniKY 13:6-12; 14:8-10; 16:16-18; 19:11-16; Rm 15:19

12:13 12:13 11:7-9

dəwhwə mee va ghwəy, ta warashi ghwəy tə sləni ghəree mbə ghwəy. Ma nava kwəmay, ə cə'wənjwəyee, tihwətihwəm, pələram mbə nefer ghwəy.

¹⁴ Ya tsəgha nʒə sanay, kwa kwəma jəw na ta zha dzee zhəmbə ghwəy. Kwa mahkana səfa dzee ta wə mbə ghwəy. Sana dibay, ka dzee zləba ghwəy wara shiyəw. Na neyey, war mbəli piy tsa ghwəy na sa deə gwa'a tsəgha. Gəna ghwəy na sa pəla yaw. Mba'a kə ndə yakə ndərazhi kiy, ndərazhi va ka naa zhini pəla shiy ta kəli dəshiw. Didi na saa pəla shiy ta kəli ndərazhi ci. ¹⁵ Na neyey, ya gwa'a gwa'a kəfamtēe shi mbə dəvee, ya war ə nzee gar mətira va dali sləni ta kəətijnwəyəy, kwəma tībaa shasharaw! War vəshi dzee vəshi gwa'a tsəgha. Ya sa nzana, mba'ee dīnjwəy tərənjw kiy, a nava dī ma ghwəy kwəmee kia?

¹⁶ Ta na navay, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na, a ghwəy sənay, səkee dəwhwə shiy va ghwəyəw, pə ghwəy. Zhini ma kə nihwəti mbəzli kaa ngənjwəy ɓa na: «Ma Pələy, tsəhwəli jəw na sa ciw. War mbə papa gəna ghwəy na nayma ghwəy tsəgha, dzar kwa tsəhwəli kwa tsəhwəli» kə ghəshi. ¹⁷ Dza njaa səkee ɓəhwə shi ghwəy dzar kwa kwal tsəhwəlia? Ya mbəzli kee vaa ghwəni ngənjwəy nja kar Titə kiy, ə səəkə ghəshiy ngaləhwə shiy va ghwəy dzar kwa kwal tsəhwəli shəkəna? Kay, tībaw. A ghəy sənay mənəhwə niva shiy ghəshiw, pə ghwəy. ¹⁸ E niy cə'wəwə Titə, mba'ee ghwənay tsahwəti zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw va sənay ghwəy wəzə kwasəbə, ta dza ghəshi va ghwəy. Ə nza na mba'a Titə ɓəhwə shiy kwa tsəhwəli va ghwəy shəkəna? Tībaw. Sa nzanay, e sənay, kwəma ka Titə mənī lə na kee mənīy, sa kwətīnj na na. Kwəma mbə ghən ci lə na mbə ghən tsee dibay, sa kwətīnj na ghənzə.

¹⁹ Nəghətaa ghwəy dzaa təkə, ta ka kwəma kən ghən tsa ghəy kwa kwəma ghwəy gəzənjwəy ghəy kwəma mbə zliya tsasəghənjwəy ghəy na, pə ghwəy ma. Nza ɓərci ghwəy mətəshəva kwa kwəma kwa kwəma mbə kwəma Hyala nə ghəy. Va tsəgha gəzənjwəy ghəy kwəma va gwanata madigahira. Na na ghəyəy, kwa kwəma Hyala gəzə ghəy kwəma njasa dī *Kəristəw. ²⁰ Sana kiy, sa dzee va ta zhaa zhəmbə ghwəy na, war mbə dza na heree nəghətēe dzaa kəsənjwəy mbə mənī nahwəti kwəma, kala dza kwəma vaa təɓara. Ghalaba kiy, ka dza na mənēe kwəma təɓənjwəy kwərakwə kiw. Mbə dzaa heree, sa nzanay, ka deə kəsənjwəy mbə ngwəngwəliva, ka hər'hə, ka ɓə ɓə nəfə, lə jaka kwa jipə ghwəy, ka tsətsərhəva, ka ngwangwashi miy, ka kəli ghən, ka lilidi kwəmam. ²¹ Sa kee zhəghəva zhimbə ghwəy mba'ee zhaa kəsashi nihwəti mbəzliy niy tsati titihwə kaa Hyala, zhini ghwəlashi mbə nəw lə kwəma shi jikir na, ka mənī ghwərghwər, ka mənī kwəma rəfa rəfa nay, ta wahə dzee dzəkən niva mbəzli. Ghalaba kiy, a Hyala taa pakənda ha'wə kwa kwəma nʒə mbə ghwəy. Ava va tsəgha dza heree dība.

13

Kwa kərnī gəzə kwəma Pəl, lə səkwəpə tsa ci

¹ Avānāy sanay, kwa mahkana səfēe dzee ta dzaa dzəmbə ghwəy. Ma sa ka ghəy tsəhənjwəy, ta ɓanshi fəti dza ghəy kaa mbəzliy mənī *kwəma jikir na va, ka mənī njasa gəzəkə Zliya Hyala va. Ma kəy: «Mba'a kə ndə ɓəsə ngwəwə dzəkən tsahwəti ndəy, mbəzli bakə ya mahkan kə dzaa ɓəzləkən fəti kwətīnj naa dzəkən kwəma mənī ntsa va va» kə. ² Ghala pətsaa niy nzee va mbə ghwəy kwa baka səfa yay, e niy gəzanamtishi

kwatsëmëta kaa mbëzliy mënti kwëma jikir na va mbë ghwëy, lë kaa nihwëti mbëzli gwanashi. Sana dibay, ë zhinee gëzanwëy, yën kërakëra, sa kee tsëhëray, ka dzee zlay ndë ya kwëtiŋ mbë mbëzliy mëni kwëma jikir na vaw. ³ Ghwëy shiy dï vaa sënay nda ka gëzë kwëma *Këristëw lë miy tsee pë ghwëy tsëy? Ghënzë tsëghay, ta citëŋwëy dzee. Na Këristëw ghëciy ghëra slëni mbë ghwëyëy, njasa nza na daw bërci ci naa nzaw. Lë bërci ka naa ghëra slëni mbë ghwëy. ⁴ Ma ghala pëtsaa nza mëndi mbë danwë dzëti tsëm ta pëëслиy, tsëghaa nava, katan katan niy zlanay na ghën tsa ci kaa mbëzli, mba'a zhëghëy nja ntsa daw bërci tsa. Ma dza na ki sa pëësliti mëndi ka lamti na, mba'a zhakatiy mbë mëti ka piy lë bërci Hyala. Ghëy kwërakwë kiy, jakë mëniŋëy ghëy lë Këristëw. Ava va tsëgha zlay ghëy ghën tsa ghëy, ka zhëghëŋëy, ka nighëŋëy mëndi nja ka daw bërci kwërakwë ki. Zhini b'a na, të ghwëmëŋëy ghëy ka piy, lë piy tsa ndanëy na. Ma sa ka ghëy tsëhëŋëy mbë ghwëyëy, lë bërci Hyala dza ghëy mëni kwëma dza ghëy mëni mbë ghwëy.

⁵ A në ya ngëŋwëyëy, nighëtëm ghën tsa ghwëy dë'wë ghën tsa ghwëy, ta mbë ghwëy sënay nda banavë nëfë tsa ghwëy ghwëy kaa Yesëw Këristëw katan. Ka nay Këristëw ghwëy mbë ghwëy sa? Kala nay pë ghwëyëy, mbë nava. ⁶ Ma mba'a pë ghwëy nay Këristëw mbë ghwëyëy, ghala b'a na, ta sënay dza ghwëy, mbë gëzë kwëma na Këristëw mbë ghëy pë ghwëy. ⁷ Mbë cë'wë Hyala nza ghëy të ghwëy a ghënzë ndëghwëŋwëy, nëghëtaa ghwëy mëni kwëma jikir na ya jëw, ta mbë ghwëy sënay njasa ghëratì ghëy slëni wëzë na mbë ghwëy në ghëyëw. War ë na na dï ghëy ghwëy mëni kwëma wëzë na kwa kwëma Hyala gwa'a tsëgha. Ya ë dza mëndiy nighëti njasa nza bërci ghëy daw ta këtiŋwëy. ⁸ Sa nzanay, na na ghëy na, ka mbay ghëy yidï kwëma Hyala katan naw, war yëmaghwa kwëma kwa sa nzë na sa mbata ghëy gwa'a tsëgha. ⁹ War kama ghwëy lë bërci va ghwëy mbë kwëma Hyalay, ya ëy nighëŋëy mëndi nja ka daw bërci na, war mbë vëshi dza ghëy nza tërëŋw. Ava va tsëgha cë'wë ghëy Hyala, a ghënzë këtiŋwëy ta mbë ghwëy mëtsëhë këli kwa kwal tsa nzë. ¹⁰ Ma na kwëma tsaslëghëŋwëy ya na kwëma na ti kwatsëmëta tsëtëy, ta mbë ghwëy zhëghanti nzëy tsa ghwëy ka ghëy madiy tsëhë wëgha ghwëy na ya. Vantëe dzaa nabëŋwëy, sa kee tsëhëra mbë ghwëy. Ta na navay, a Hyala ndara dikë dzakën ghwëy, ta gëzëŋwëy kwëmëe. Nanzë kiy, ndara dikë tsa va Hyala ta dzee ta lidivëriŋwëy liw. Ta mbë këtiŋwëy, nza ghwëy këli kwa kwal tsa nzë ndara na dikë tsa va.

¹¹ Naa tërmbë kiy ngwarmëhiray, të kwa kërni kwëma nzee, kwëma dëe gëzanwëyëy, ë pë ghwëy mëtsëhë dza kwa kwëma kwa kwal Hyala. Mëtsëhëm bërci kaa ghën tsa ghwëy kwa jipë ghwëy, mba'a ghwëy yëmëti miy tsa ghwëy ka sa kwëtiŋ tsa, lë zërkë pë ghwëy nzëyŋwëy kwa jipë ghwëy. Ghala b'a kiy, nza Hyala kwa dï mbëzli ghënzë kwa bë zërkë dzëmbë nëfer mbëzli ndëghwëŋwëy ki.

¹² Sëkwëvam kwa jipë ghwëy kala hwëtëmëva nja ngwarmëmë nëw Këristëw. Mbë sëkwëŋwëy na mbëzli kwa kwal Hyala tikë gwanashi.

¹³ Mëntëŋwëy wëzë hwër tsa ci Yesëw Këristëw, Ntsaa slëkëmmë. Nzëyëy dï tsa Hyala mbë ghwëy, mba'a Safë tsa nzë dëwdëw tsa jakëy lë ghwëy. Tifa këräyëe, nza ghwëy nza ki.

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Galatē Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tē hidī ka Galatē tsasli Pəl zliya na. Ghala kwatanata kiy, a Pəl niy təwramti məlməhi va, ghala vəghwə tsa vay, ghəci gwərapəy va mətsəhi ci niy nza na (nighəm mbə vəh 4:13-15).

Dza na mba'a gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw kaa mbəzli mbə məlməhi va ki, dza mbəzli va mba'a ghəshi zləbavə kwəma va lə nəfə tsa wəzə tsa. Ma sa dzay Pəl ki na, mba'a nihwəti mbəzli səkəshi lə nahwəti kwəma kaa ka Galatē. Ma kə mbəzli va na, mbəzliy nəw Yesəw gwanashiy, ə kə ghəshiy nəw kwəma pəhəti Hyala kaa ka Zhəwifə, ka slanti fə'yasa shi, ghəshi kəə dī mənishi ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, kə ghəshi niy ni. Ma sa favə Pəl tsəgha na, mba'a nəfə tsa ci satiy. Va tsəgha tsaslanaghəshi na zliya na.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 mba'a vəh 2 Kwaakwa na Yəwən kwəma wəzə na va gəzə Pələw, kə nihwəti mbəzli niy ni, va tsəgha gəzanshi Pəl kaa ka Galatē, Yesəw də'wə ghən tsa ci banavəra na Yəwən kwəma wəzə na, dza na mba'a ghwənara ta gəzə nzə kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a ka kwal Yesəw sənay tsəgha na katan, kə ghəshi, mba'a ghəshi zləbavə, kə.

Vəh 3 pa' tē vəh 5:1-12 Ka mbay ndəə mənīy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, sa nəwti ndə kwəma pəhəti Hyala kaa ka Zhəwifəw. Ntsaa zləbavə sləni ghəratī Yesəw Kəristəw vay, ghəci na ntsaa dzaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa. Ya ndə Zhəwifə na ndə ya kala ndə ka Zhəwifə na ndə, slanti ndə fə'yasa lə slanti ma na gwa'ay, shi kwətiŋ ni na ghəshi va Hyala. Ma kwəma dī Hyalay, mba'a ndə banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw Kəristəw gwa'a tsəgha.

Vəh 5:13 mba'a vəh 6 Mbəzliy banavə nefer shi kaa Yesəw Kəristəwəy, ə kə ghəshi zlashi mənī shi dī vəgha shi gəmgəm ni, ka mənī shi dī Safə tsa Hyala, ka kəətiva kwa jipə shi.

Mba'a pə ghwəy dī favə kwəma mbə zliya ka Galatē na wəzəy, pərfa nəwər tsa dzəkən sla fə'yasa lə saa dzəkən kwəma pəhəti Hyala, lə dzəkən mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, mba'a dzəkən Abəraham, pə ghwəy dzaa janğəti, tē zliyaa pərasli kwəmaa kən slən tsa shiy.

Pəl səkwa mbəzliy nəw Yesəw tē hidī ka Galatē

¹ Yən yən Pəl, ndə kwal tsa Yesəw tsasliŋwəy na zliya na. Yənəy, ndə ngəri titəra naw, ndə ngəri ghwənara na dībaw. Yesəw *Kəristəw də'wə ghən tsa ci tivəra na, ghəshi lə Hyala, Dəy tsa zhanakati mbə məti. ² Ghəy lə nihwəti ngwarməhimməə nəw Yesəw tikə gwanəŋəy səkwanəy na, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw tē hidī ka Galatē gwa'a gwa'a. ³ Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndanəwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy. ⁴ A Yesəw Kəristəw

banavē ghēn tsa ci kaa mēti ta mbəə mbəlantəmmə va kwəma ghwəmmə jikir na, vantaa shi jikir ni tikē tē hidī sləkəmmə ghwəla. Tsəgha Dəmmə Hyala dī njasa mēnti na va. ⁵ Fal pə ghwəmməə fal Hyala, kaa ngəta kə Dikē ya pa' hwəmba. *Amin.

Wəzə hwər tsa Hyala na Yəwən kwəma wəzə na gwa'a tsəgha

⁶ Ma sa favee kwəma ghwəyēy, mba'a səəvərida mēhərlee. Ya sa nzana, mba'a Hyala harvənjəy lə wəzə hwər tsa nzə va mēntəmmə na, dzar kwa *Kəristəw ta nza ghwəy ka shi nzə kiy, njaa njaa zhikə na zhini ghwəy zhəghanavə hwəm tsəgha, ka dzanjwəy ta nəw nahwəti Yəwən kwəma wəzə naa? ⁷ Na kwagwa'a nay, nahwəti Yəwən kwəma wəzə na tifa ya jəw tsətsə, dzəghwakən wəzə hwər tsa mēntənjwəy Hyala vaw. Ma gəzanjwəy ya kwəma na tsətsəy, sa nashee nihwəti mbəzli mbə pəla kwal tsaə səəvəri mēhərli ghwəy, sa dī ghəshi zhəghə Yəwən kwəma wəzə na va gəzəvaa dzəkən Kəristəw. ⁸ Mba'a kə ndə zhəkəə banavənjwəy nahwəti Yəwən kwəma wəzə na, dzar kwa tsahwəti kwal kwətiy, ghənghən lə na banavənjwəy ya vay, ntsa bəzla bəzla tsa kə tsava ndə kwa kwəma Hyala ya hwəmba nzə. Ya war ndə tē ghəy na, ya war ndə mbə ka kwal Hyala ghəshi shiy səəkə mə ghwəmə na gwa'a. ⁹ Ava tsəghaa nava, war njasa niy gəzanjwəy ya va niy nzay, war tsəgha dēe zhiniy gəzanjwəy dība sana: War mba'a kə ndə səəkəə banavənjwəy nahwəti Yəwən kwəma wəzə na, dzar kwa tsahwəti kwal kwətiy, ghənghən lə naa zləbavə ghwəy vay, ntsa bəzla bəzla tsa na tsava ndə kwa kwəma Hyala ya hwəmba nzə.

¹⁰ Ma nə ghwəy mbə zəzə kwəma ghwəyēy, ta pəla fal tsa ndə ngəri gəzee kwəma gəzee va, nə ghwəy? Əj, tifaaw! Va Hyala ndaghee tsee fal. Ma nə ghwəy mbə təkə kwəma ghwəy dībay, sləni mənēe na na, ta mbə ghənzəə təbanci kaa ndə ngəri nə ya, nə ghwəy. Nava tifa vəyaw! War mba'a kə tsəgha, ta mbəə təbanci kaa ndə ngəri pən mēni nzay, ka nzee ka ndə ghəra sləni tsa Kəristəw nzaw.

Njasa mənīy Pəl ka Ndə kwal tsa Yesəw, lə dza kwa pətsa səəkə Yəwən kwəma wəzə na gəzə na

¹¹ A ngwarməhira, fatəram, e dī gəzanjwəy kwəma. A nə yay, ma Yəwən kwəma wəzə na na gəzanjwəy yay, səəkə mbə kwəma təkəti ndə ngəri lə na ci təkə kwəma tsəgha naw. ¹² Kwəma ndara ndə mba'a ghwənara li naw, va ndə bənivee baw, tsəgha. Wa Yesəw *Kəristəw də'wə ghən tsa ci citəra na kwəma na.

¹³ A ghwəy niy səəkəə favə, njasa niy nzee mbə nzəy tsee, ghalaa niy nzee mbə nəw kwal Hyala dzar kwa kwəma jiji garəti *ka Zhəwifə niy nza. Ghala pətsa vay, dalala niy səəkəe mbə sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy nəw Yesəw, kala zhəhwər tifa ti shi vəya ya jəw tsətsə. Mba'ee niy dī zamtishi gwanashi. ¹⁴ Gwa'a gwa'ee tanjamti nihwəti banahira mbə hwəlfə ghəy tē nəw kwəma garəti jijihiñəy, mba'ee kəsəvə bekir dəvə njasa banavənjəy mətikwəkwər ghəy ghəy hwəlfə ka Zhəwifə.

¹⁵ Ya tsəgha nzə kiy, mba'a hwər tsa Hyala zhanati tē ya tərənjw. Dza na ghala yən ghwəlara kwa hwər mərə, mba'a niy təravəra. Dzəghwa na, da' harvəra ta ghəranta sləni nzee ki. ¹⁶ Dza na mba'a citəra zəghwə nzə, ta mbee dza ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən zəghwə nzə va kaa hwəlfə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Əy, ma dzəghwee sa

natee kwōma va tsōgha Hyala camtēra gwa'a ki na, zhinee maw dza ta njēdī kwōmaa dzəkən va tsahwēti ndē ghwēla nee kiw! ¹⁷ Sōokee ya mbē Zherōwzalem ta d'aw va kwa taja *ka kwal Yesōw kōnee faw. Nza'jōw, yōn madira, ka dzēti hidī ka Arapē. Dzee tēred' yōn zhini zhōghəkōvara sōekē zhimbē mēlmē Damas. ¹⁸ Dzāghwee, piya mahkan yōn mēnti, ghala citēra Hyala Zōghwē nzē, mba'ee madira ka dzaa dzōmbē mēlmē Zherōwzalem fa dzee sōnay Piyer ki. Dza ndēs yōn tsēhēra vōgha, hi tsa ghōy mōj lē cifē ghōy mēnti li. ¹⁹ Ghalaba na kwōmēti mētō ghōy lē tsahwēti ndē ta ka kwal Yesōw ya kwōtīj nzōw, war Zhakē zōmbōghēy Yesōw Ndē slōkōmmē, gwa'a tsōgha. ²⁰ Kwōma katan' naa sa tsaslin'wōy ya na sōnzōnva. Ava ghwōmmē kwa kwōma Hyala, ka sla dzōrvō yaw.

²¹ Dzāghwee lōy hwōm na, ka dzara ta dza dzar mbē mēlmōhi tē hidī ka Shiri lē shi ka Shilishi. ²² Ma ghala pōtsa va na, niy sōekē mbēzli' nōw Yesōw tē hidī ka Zhōwde nara lē mētō shi gar sōnara ghōshi diw. ²³ War kwemer gōgōzē nihwōtīy dzəkōnee gwa'a tsōgha na shiy niy fafavē ghōshi. Sa niy nē mēndi: «Aya, ntsaa niy sammē ngēra' wō vay, aa bānavō nōfē tsa ci kaa Yesōw nana, ka gōzē kwōma Yesōw va niy dī na zamti kaa mbēzli'» kē mēndi niy ni. ²⁴ Dza tapē ghōshi ka mananta 'wōsa kaa Hyala tē mbērkē kwōma mēnti na lō ya.

2

*Njasa gha Pēl kwōmay lē nihwōti *ka kwal Yesōw mbē mēlmē Zherōwzalem*

¹ Ma sa mōntee piya mōj lē fadōy, mad' ghōy madījōy ta zhaa zhimbē mēlmē Zherōwzalem ghōy lē Barnabasē. Mba'ee pēmōvō Titē kwasōbō ghōy. ² Ma kwōma zhōghōvee va tiy zhimbē Zherōwzalemōy, sa nzana mba'a Hyala gōzara dē'wō ghōn tsa nzē ta zhee zhimbē. Ma sa tsōhēree na, dza ghōy mba'a ghōy basōjōy kwōtījōy ja'ja', ghōy lē mbēzli dikē dikē ni mbē nōw Yesōw. Mba'ee canatishi Yōwōn kwōma wōzē na va canshee kaa *mbēzli' kamaa ka Zhōwifē ngōshi. Sa nzana, kala dī ndōree ya jōw dzar kwa slōni ghēratee niy nza, ya na nzee mbē ghēra nzē sōnzōnva.

³ Ndē nja Titē tsa nza ghōy va li shi kwa zōrōē kiy, ntsa *sla sla fē'yasa tsa naw, ndē ka *Gōrekē na. Ya tsōgha nzē na, gōzanakē kwōma ndē, war gha slanti fē'yasa, kōw. ⁴ Ma gōzee kwōma va tsōghay, sa nzana ghalafay, mba'a nihwōti ka slasla dzōrvō ghōlambōvashi mbē ghōy ta mbē ghōshiy famti njasa gwōra ghōy ghōn tsa ghōy, kala slōkōjōy nahwōti kwōma ghwēla, tē mbērkē sa jakōjōy ghōy lē Yesōw *Kōristōw. Mbēzli' nōw Yesōw nza ghōy, kē ghōshi, tapē ghōshi dzōmbōshi mbē mbēla mbēzli ta sla fē'yasa. ⁵ Na na ghōy na, yanatishi kwōma ghōy ngōshi ya jōw tsōtō na ghōyōw, ta mbē katan' tsa Yōwōn kwōma wōzē na vaa nzōyta mbē ghōyōw kala mbēōrōva ma, pō ghōy.

⁶ Ghala pōtsaa canshee Yōwōn kwōma wōzē na va gōzanshee kaa mbēzli' kaa mbēzli dikē dikē ni va na, kōkōra ghōpō tsahwēti ndē mbē shi ya kwōtīj nzē, avanay tsa' tōrmbē kwōma va gha, kōw. Ma na neyey, kwōmee mbē kwōma mbēzli dikē dikē ni kwa kwōma mbēzli nee, ya war mbēzli dikē dikē niy mōni ghōshi, ya kala ghōshi na ghōshiw. Sa wana gōzee tsōghay, sa nzanay, tihōvōri mbēzli Hyala ghōnghōn ghōnghōn na nanzōw. ⁷ Mba'a ghōshi favē mbē kwōma va, Hyala sōrakōnda na dza ta

gözanshi Yewөн kwөma wөzө na kaa *mbөzliy kamaa ka Zhөwifө, njasa niy sөranakөн na va dza ta gөzө kwөma va kaa hwөlfө ka Zhөwifө kaa Piyer kwөрakwө, kө ghөshi. ⁸ Ta na navay, a Hyala tөрavөra ta nzaa ndө kwal tsa Yesөw, ta dza va mbөzliy kamaa ka Zhөwifө, njasa tөрavө na va Piyer ta nza ka ndө kwal tsa Yesөw, ta dza va ka Zhөwifө. ⁹ Dzөghwa mba'a kar Zhakө lө Piyer, mba'a Zhan, ghөshi shөlhi mbө mbөzliy nөw Yesөw favө njasa mөnti Hyala wөzө hwөр tsa nzө, mba'a ndara slөni tөрөnjw na va. Mba'a ghөshi ndanjөy dөvө shi, ngөnjөy lө Barnabasө, ta mbөө ci jakө tsa jakөti ghөy miy tsa ghөy li shi, ka sa kwөtiñ tsa ta ghөra slөni ghөy. Ghөy na, ka dza ta ghөra mbө mbөzliy kamaa ka Zhөwifө, ma ghөshi na, mbө hwөlfө ghөy ghөy ka Zhөwifө nashi ki. ¹⁰ War kwөma kwөtiñ na sa gөzanөy ghөshi, ta dza ghөy zөzө dzäkөн, war zөzөө dzäkөн kөөti mbөzli kama shiy vө shi mbө mbөzliy nөw Yesөw mbө mөlmө Zherөwzalem gwa'a tsөgha. Ava ghөnzө na kwөma divee ta ghөra nzө sөnzөnvө.

*Ntsaa zläbavө slөni ghөрati *Kөristөw na ntsaa dzaa dzөghwa kwөma Hyala kala hazlөni tifa*

¹¹ Ma sa sөökөy Piyer dzөmbө mөlmө ka Antiyөshөy, dza na mba'a mөnti kwөmaa tөbө ma ya jөw nzө, mba'ee nabөti kwa kwөma mbөzli tifa gwanashi. ¹² Sa nzanay, kwatanja war sa tsөhөy nay, mbө zөmө shi zөmө ghөshi niy nza lө ngwarmөhimmmө nөw Yesөw kamaa *ka Zhөwifө niy *slanti ma fө'yasa, gwanashi jakөjakө. Dzөghwa mba'a nihwөti mbөzli sөökөshi, sa ghwөnikashi Zhakө. Mbөzli vay, ka Zhөwifөө nөw Yesөw, kala dи zлата nөw kwөma pөhөti ka Zhөwifө niy nza ghөshi. Ma sa tsөhөshi ghөshi na, kala zhini Piyer dи zөmө shiy lө ngwarmөhimmmө slanti ma fө'yasa va ghwөla ki, va hazlөni mbөzliy sөökөshi va. ¹³ Ma sa nay nihwөti ka Zhөwifөө nөw Yesөw Piyer mbө mөni tsөgha na, bakө bakө nөfө tsa shi mөniy, mba'a ghөshi dzөmbөshi mbө mөni njasa mөni Piyer va kwөрakwө. Dzөghwa pa' lө Barnabasөy ghөshi kөsambө mbө kwөma va, ka mөni tsөgha nja sa shi va kwөрakwө. ¹⁴ Ma sa nay ya ghөshi dzashiy dzөmbө mөni kwөmaa dzava ma lө Yewөн kwөma wөzө na katan katan kiy, ma pөн kaa Piyer tifa kwa kwөma mbөzli gwanashi na: «A Piyer, ma ghay! A gha sөnay, ndө ka Zhөwifөө nzee, pө gha. Sa sөökөña gha tikөy, mbөрäkө gha niy zлата nөw na ka Zhөwifөө kwөma, ka nzөy njasa nza *mbөzliy kamaa ka Zhөwifөө gha niy nza. Njaa njaa zhini ghaa dи mbөla mbөzliy kamaa ka Zhөwifөө dzөmbө nөw kwөma pөhөti ka Zhөwifөa?» pөн ngөci.

¹⁵ Ma na na ghөyөy, ka Zhөwifөө nza ghөy baw ghala sөökө tө hwөlfө ghөy. Mbөzli yakө hwөlfө mbөzliy niy nөw ma kwөma pөhanavө Hyala kaa ka Zhөwifөө nza ghөyөw. ¹⁶ Ya tsөgha nzө kiy, a ghөy sөnay, ndө tifaа tsөhөy kwa kwөma Hyala kala hazlөni ma, kala war ntsaa yivө slөni ghөрati Yesөw Kөristөwөw, pө ghөy. Ka mbөө ndөө tsөhөy kwa kwөma nzө kala hazlөni ma tө sa mөnti ndө kwөma pөhөpөhө naw. Ghөy sana sөnzөnvay, kaa Yesөw Kөristөwөw banavө ghөy nefer ghөy, ta mbө Hyalaa nighөnjөy ka mbөzliy dzөghwa kwөma nzө kala hazlөni tifa. Sa mbay ghөy nөwti kwөma pөhөpөhө na naw, war sa yivө ghөy slөni ghөрati Yesөw Kөristөwөw na gwa'a tsөgha. Sa nzanay, ndө tifa mba'a mөniy ka ntsaa dzөghwa kwөma Hyala kala hazlөni tifa, sa mөnti na kwөma pөhөpөhө naw.

¹⁷ Avananөy sөnzөnvө, ya ghөy ghөy ka Zhөwifөө kiy, dzar kwa slөni

Keristew va gherati na pola ghew dzoghwa kwema Hyala. Ma dza nihweti mbazliy niy, ka new kwema pehapehe na nza ghewmmeh ghewlaw, ghenze tsogha na, yomyem nza ghewmmeh le hwelfe nihweti mbazli ka meni *kwema jikir na, dza gheshiy ni. Sa nzana tsogha na, e nzana, na jikir na kwema na di Keristew mendiy meni shakenaa njaa? Əh, əhəh, nava tibaw! ¹⁸ Mba'a pən zhiniy zharaa dzembə meni kwema pəhəpəhə na va kama gar kəəfiterə kiy, ntsa jikir tsa dzee nza ghalafa nza, sa nzana, mba'ee niy zlata. ¹⁹ Ma ta na tsee ghen na, ntsa məti məti tsa nzee, va kwema pəhəpəhə na, ghenze pəslitəra na. Nanay bərci və gar zhiniy sləwara ghewlaw, kaa Hyala na piy tsee nana. Sa nzanay, e mətira kwasəbə Keristew ghala pətsa danwəvəgha mēndi va vəgha tsəm. ²⁰ Nana kiy, yən də'wə ghen tsee piy naw, Keristew piy na mbə ya. Ya nimafa shi monee tikə tə hidī niy, tə zləba tsa zləbavee sləni gherati Zəghwə Hyala mənishəe, ghəci saa dītəra tərəhəw, pa' ka zləbavə məti tə ya. ²¹ Ma wəzə hwər tsa məntəra Hyala va lə Yesəw Keristəwəy, ka ndəghamtee tepəw. Mba'a kə ndə gar tsəhəy kwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, war tə sa mənti na kwəma pəhəpəhə na vay, gəmta niy dza məti Keristew nza ghalafa ki.

3

Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala na saa dzaa kwəmavə piy tsa kəfdi ma

¹ A mbazli ka Galatə, wa shiy mənishi nza ghew nja hyeler tay? A ntsaa hərətəhəwəy? E niy citəhəwəy nanze wəzə dzəkən Yesəw *Keristew tsa danwəvəgha mēndi vəgha tsəm mba'a mətiy war tə ghew sa? ² E di dəw kwəma va ghewəy, a ghewəy zləbakəra kwətiŋ. A nə yay: Ya *Safə tsa Hyala va dəwdew tsa ndanwəy na ta nza ghəci lə ghewəyəy, va sa nəwti ghewəy *kwəma pəhəti Hyala va wəzə ndanwəy na tanaa, naa va sa favə ghewəy Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Keristew, mba'a ghewəy zləbavə kwəma va na nə ya? ³ Wa shiy mənishi kama məhərli mbə ghen ghewəy ya jəwa? Mba'a ghewəy niy sənay, tə mbərkə bərci ndanwəy Safə tsa Hyala dəwdew tsa ghewəy niy mənihəwəy ka mbazli Hyala na. Zhini ghewəy nana na, tapə dzəmbəhəwəy, ka di kərni new nza lə ni ghewəy bərci, pə ghewəy na? ⁴ A ghewəy nay sənəzənva kiy, gar dan səda ghenghən ghenghən səəkə Hyalaa citəhəwəy kwəma wəzə tsa mənti na tə ghewəy ki. War gəmta kwəma va ta nza tsogha, pə ghewəy ki na? Tifa tepəw! Ka dza kwəma dikə na vaa mənta war gəmta tsəghaw! ⁵ Nighətiməy, a Hyala ndanwəy Safə tsa nza dəwdew tsa, mbə ghəra sləni madəna madəna na ghenze dzar mbə ghewəy difa. Sa bərkə ghewəy na, sa nzana mbə new kwəma pəhəpəhə na va ghəyəy, va tsəgha ndanəy na, nə ghewəy na? Əhəh! Tsogha naw! Sa favə ghewəy Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Keristew, mba'a ghewəy zləbavə kwəma va, ndanwəy na.

⁶ Təkətim dzəkən *Abərahəm di, njaa niy nə Zliya Hyalaa dzəkəna? A kəy, sa nzana, mba'a Abərahəm banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsogha garəti Hyala ka ntsaa dzaa dzoghwa kwəma nza kala hazləni tifa, kə niy ni. ⁷ Ma sa nzana tsogha ghenze kiy, a ghewmmeh mbəə ni, ya wa ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa zhəghəy ka zəghwə yakə Abərahəm baw, pə ghewmmeh. ⁸ Ghala kwatənata gəzəkə Hyala, ma kəy: «Hwelfe

mbəzliyi dzaa ndara nefer shi gwa'ay, ta mənti shi dzee ka mbəzliyi dzaa dzəghwa kwəmee kala hazləni tifa» kə. Ava va tsəgha nzana, kwatanata Zliya Hyala gəzanamti Yəwən kwəma wəzə na na kaa Abərahəm, ma kə ngəci na: «A Abərahəm, war tə mbərkə gha dza hwəlfəhi *mbəzliyi kamaa ka Zhəwifə kwəməvə təfə miy» kə. ⁹ Ma Abərahəməy, aa niy banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, na təfanati Hyala miy tsa nzə. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ma mbəzliyi dzaa banavə nefer shi kaa Hyala nja Abərahəm kwərakwə kiy, war ta təfanatishi miy dza Hyalaa dza, nja Abərahəm.

¹⁰ Ma na mbəzliyi bərkə va, nja na ghəy dzaa tsəhəjəy kwa kwəma Hyala kala hazləni tifa tə sa mənti ghəy kwəma pəhəti na, kə ghəshiy, mbəzli bəzla bəzla ni na ghəshi kwa kwəma Hyala. Sa nzanay, a zliya Hyalay gəzəkə: «A Hyala bazlamti ntsaa fə ma ghən ta məni kwəma tsaslitim mbə zliya kwəma pəhəti Hyala va gwanata tsa nzə həzlimə həzlimə» kə. ¹¹ Talay, aa patsəkəvəriy dzəti ngwəla gwa'a gwa'a. Ndə tifaə məniy gar dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, tə sa məni na kwəma pəhəti naw. Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə: «Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, ghəci na saa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni mbə nəfə ci, ghəci na saa dza kwəməvə piy tsaə kədi ma» kə. ¹² A ghwəmmə sənay ki, sa banavə Hyala kwəma pəhanavə na kaa *Məyizəy, niy nə na, ntsaa ndara nəfə tsa ci, kəw. Ma kə niy niy, war ntsaa məni kwəma pəhətəe va gwanata na saa dza piy, kə niy ni.

¹³ Ma na na ghwəmmə ki, a Kəristəw pəliti ghən tə ghwəmmə, mba'a mbəlantəmmə və bəzlaə niy nza kən ghwəmmə, sa məni ma ghwəmmə kwəma pəhəti Hyala. Dzəghwa mba'a bəzla Hyala zəghhakənvataa dzəkən, mba'a məndi danjwəvəgha vəgha tsəm, njasa gəzəkə Zliya Hyala va, ma kə na: «Ya va ntsa danjwəvəgha məndi vəgha tsəm ta pəşliyi, ntsa bazlamti Hyala na» kə. ¹⁴ Ma shi mənti Yesəw Kəristəw va kwəma va ti tsəghay, war ta mbə *mbəzliyi kamaa ka Zhəwifə kwəməvə təfə miy tsa gəzanakə Hyala va kaa *Abərahəm tə mbərkə sləni ci va ghəci Yesəw na, mba'a ta mbə ghwəmməə kwəməvə Safə tsa Hyala va dəwdəw tsa gəzəkə na bəmmə tə sa banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə.

*Ka tanjəti kwəma gəzəkə Hyala *kwəma pəhəti naw*

¹⁵ A ngwərməhiraa nəw Yesəw, e di pəəghətəjwəy kwəma lə kwəma sənata ghwəmmə gwanəmmə, sa ka məndiy məni va hwəmba. A ghwəmmə sənay war mba'a kə mbəzli bəliti 'wəslə lə kwal tsa katanj tsa kwa jipə shiy, tsəhwəti ndə tifa mba'a mbay pəlamti bəli 'wəslə tsa bəliti mbəzli va, ya ka zhiniy mətsahakən nahwəti kwəmaa dzəkən təpəw.

¹⁶ Ava tsəgha na lə Hyala kwərakwə, aa niy bəliti 'wəslə lə Abərahəm mbəradzə. A kə niy ni ngəciy: «E taa ndanə shiy, ghwəy lə jijiya» kə niy niy. Gəzəkə Zliya Hyala na, kaa ngəci ghəshi lə jijihiy, kə, gar nə ghwəmmə na, ta nihwəti mbəzli danj na kwərakwə basa, pə ghwəmməw. War nja ndə kwətij na gwa'a tsəgha. Ava ghəcia Yesəw *Kəristəw ki.

¹⁷ Ma kwəma dēe na gəzanjwəy mbə kwəma nay: A Hyala bəliti 'wəslə lə Abərahəm dzəkən kwəma gəzəkə na va mananci gwa'a. Ləy hwən piya bələkwə fadə mba'a mahkən mətsəkə na, mba'a Hyala zhiniy banavə kwəma pəhəti na kaa hwəlfə Abərahəm mbə dəvə *Məyizə ki. Mbay kwəma pəhəti na vaa bashamti bəli 'wəslə tsa bəliti Hyala va lə Abərahəm

tepaw. ¹⁸ Mba'a kè ndèe mbay kwëmavè mbèliy tɔ sa mɔni ndè kwëma pèhèti Hyala nzay, sa niy gèzanti Hyala mbèli ndè dza ndèe mbèliy ghwëla kiw. Abèraham sana kiy, sa niy gèzèkè Hyala banci shiy, va tsègha banavèshi na lè wèzè hwèr tsa nzè.

¹⁹ Ya sa nzana tsègha kiy, war tawa maw Hyalaa bانشi kwëma pèhèti na kaa mbèzli kia? Ma kwëma mètสาหanakè Hyala va kwëma pèhèti na kaa mbèzli tiy, ta mbè ndè ngèriy sènay tèhèvèri na wèzè na kwëma dī Hyala, lè na jikir na dī ma na, na. Pa' ka dzar vèghwè tsa dza ntsa mbè hwèhwè tsa Abèraham vaa sèkè ti, nja kwëmaa niy gèzèkè na vaa dzèkèn sèkè tsa ci. Ma nza bèrci kwëma pèhèti na va kèray ge'i ghalaba ta nza ki. Ma na kwëma pèhèti Hyalay, ka kwal nzè niy ghwènanashi na li. Dza ka kwal va mba'a ghèshi gèzanci kwëma va kaa Mèyizè, ntsa nja mètèkwal tsa kwa jipè shi lè mbèzli. ²⁰ Ya hwèmba favè ghwèmmè, mètèkwal kè mèndi kiy, kwa jipè mbèzli gar bakè na. Èy ma ghala pètsa gèzèkè Hyala shi dza na ta mananci kaa Abèrahamèy, a ghwèmmè favè, Hyala dè'wè ghèn tsa nzè kwètita gèzanci na, kè mèndi.

**Kwëma pèhèti Hyalay, kwal gwëma na, ta mbè ghwèmmè zlèba slèni ghèrati Yesèw *Kèristèw*

²¹ Njaa dī kwëma va gèzè kia? È njèghèzliwa kwëmaa niy gèzèkè Hyala ta mèni, lè kwëma pèhèti naa banavè kaa *ka Zhèwifè dī naa gèzè na? Am, tsègha naw. War mba'a kè nèw kwëma pèhèpèhè naa mbay banavè piy kaa ndè nzay, a ndè dzaa mbay mèniy ka ntsaa dzèghwa kwëma Hyala kala hazlèni tìba lè nèw kwëma pèhèti na nza. Dzèghwa ki na, ka mbè kwëma pèhèpèhè naa mènti tsèghaw. ²² A Zliya Hyala gèzèkè, ma kèy: «War mbè dèwè *kwëma jikir na na va tsamaba ntsa tè hidì gwanay» kè. Ma mènta na tsèghay, ta mbè Hyalaa mananshi kwëma gèzèkè na va mèni nzè kaa mbèzli, lè slèni ghèrati Yesèw Kèristèw, sa ka ghèshi banavè nefer shi ngèci.

²³ Ma niy nza kwatàja, Yesèw Kèristèw ghwèla ta ghèra slèni ciy, mbèzli kwa dèjw niy nza ghwèmmè va kwëma pèhèti *Mèyizè, pa' vègha vici sèkè Hyalaa citèmmè kwal tsa zlèbavè slèni ghèrati Kèristèw. ²⁴ Va tsègha niy mènta kwëma pèhèti Hyala ghalaba va ghwèmmè ka ntsaa immè lè kwal tsa wèzè tsa, ta ndèghè sèkè tsa Yesèw Kèristèw ki. Ma ghala pètsa ka Yesèw Kèristèw sèkèy na, ka mbèzliy dzèghwa kwëma Hyala kala hazlèni tìba, ghwèmmè taa nza va Hyala sa ka ghwèmmè zlèbati slèni ci va. ²⁵ Nana sa ghèramti Yesèw slèni ci kiy, a kwal ghwèniy va ghwèmmè ta zlèba slèni ghèrati na va. Mbèzli kwa dèjw tsa kwëma pèhèpèhè na nza ghwèmmè ghwèlaw. ²⁶ Sa nzanay, war tè zlèba tsa zlèbavè ghwèy slèni ghèrati Yesèw, mèniy wèy ghwèy ka ndèrazhi Hyala, mbè jakè tsa jakèny wèy ghwèy lè Yesèw Kèristèw. ²⁷ Ghala pètsa mèniy wèy mèndi *batemèy, ghalaba jakèny wèy ghwèy lè Kèristèw, gwananjwèy ka ndè kwètij li. Dzèghwa mèhèrli kwètij na sa ghwèy li ghala pètsa va ki. ²⁸ Va tsègha nzana, nana kiy, ghala kwa jipè mbèzliy jakèshì mbè Yesèw Kèristèw nashi ghwèla kiw. War yèm ghèshi gwanashi kwa kwëma Hyala, va ndè ka Zhèwifè na ndè, va ntsaa kamaa ndè ka Zhèwifè, ya ndè papa, ya ndè yaya, ya zal na, ya war mali na gwa'a. ²⁹ War kama ghwèy mbèzli mbè dèwè Kèristèwèy, mbèzli mbè hwèhwè

3:18 3:18 Rm 4:14; 11:6 **3:19** 3:19 Rm 4:15; ka kwal Hyala: SlèniKY 7:38, 53; Ebr 2:2 **3:20** 3:20 Nèw 6:4 **3:21** 3:21 Rm 7:13; 8:2 **3:22** 3:22 Rm 3:9-30; 11:32 **3:23** 3:23 4:3 **3:24** 3:24-25 Rm 10:4 **3:26** 3:26 4:5, 7; Zhj 1:12; Rm 8:14-17 **3:27** 3:27-28 Rm 10:12; 1Kwèr 12:13; Kwèl 3:9-11 **3:27** 3:27 Rm 6:3; Ef 4:24 **3:29** 3:29 3:7, 14, 18; 4:7

tsa yakè *Abèraham gè ghwèy kwèrakwè. Ya nimaba shi zèmə ghi gèzèkè Hyala va ßanci kaa Abèraham lè hwèhwè tsa ciy, a na ghwèy bèla tifa mbè shi kwèrakwè ki.

4

¹ Ma slar tsa kwèma ðee na gèzanwèyèy. Ghala mbè lè kwèma zèghwè zalèè nza va kèghi tsa dèy, war nja mava ghala ka naa nza jèwèyèw. Ya tsègha naa ndè zèmə ghi ta shi kèghi tsa va gwa'ay. ² Nihwèti mbèzli ka mèndiy føy, ka slèkè, ka ndèghwè lè shi ci va shi gwa'a. Pa' tè vèghwè tsa slanati dèy ta slèkè shi ci va ghèci. ³ Ava tsègha niy nza kwèma va lè ghwèmmè kwèrakwè ki. Ghala pètsaa niy nza ghwèmmè nja ndèrazhi kwèrakwè kiy, mevivi tsèfèkwè kwa kwèma hyeler lè mbèreketi niy nza ghwèmmè. ⁴ Ma dzèghwa Hyala sa bèrkèy vèghwè tsa nzè ki na, mba'a ghwènikè Zèghwè nzèè dzèghwa hwèr tsa mali. Dzèghwa baw mali va yakèghwa, mba'a mèniy ka ndè nèw *kwèma pèhèpèhè na, ⁵ ta mbè ghèciy mbèèrèkè mbèzliy niy nza ka mevivi nèw kwèma pèhèpèhè na. Ma nza mèntèmmè ka ndèrazhi Hyala ki.

⁶ Ma dza Hyala nza ghwèy va ka ndèrazhi nzè ki na, mba'a ghwènikè Safè tsa Zèghwè nzèè dzèmbè nefer ghwèmmè. Safè tsa va na, ka har Hyala mbè nefer ghwèmmè: «A Di» kè. ⁷ Nana kiy, mevivi kwèma pèhèpèhè na nza ghwèyèw. Ndèrazhi Hyalaa gè ghwèy nana. Njana nza ghwèy ka ndèrazhi Hyala kiy, war ta bènwèy ni ghwèy shi zèmə ghi fènèy na kaa ndèrazhi nzè dza na.

Njasa sèvèrivata mèhèrli Pèl va kwèma ka Galatè

⁸ Niy nza mbèradzèy, niy sènata Hyala ghwèyèw, mbèreketi niy tata ghwèy, shiy kama ka Hyala katanj na niy slèkènwèy na tsègha. ⁹ Nana kiy, a ghwèy sènata Hyala katanj na, mba'a ghwèy zlèbavè. Awè na ghwèyèw, a Hyala zlèbavènwèy kee ni kaa gèzè nzè. Njaa njaa zhini ghwèy zhèghètèvanwèy ta nèw kwèma jijihinjwèy, kama vèri ti, ghènzè saa mbay maa mènti nahwèti kwèma ya jèw nzè kia? Wa shiy mènishi zhini ghwèy ði nza mbè dèvè niva shiy, ka mèninjwèy mevivi shi kia? ¹⁰ Dzèghwa ghwèy mba'a ghwèy kèslimbè ghèn kèn zèzèè dzèkèn nahwèti vici, ya tsahwèti tir, ya nahwèti piya, njasa niy va jijihinjwèy mèni, tawam kia? ¹¹ Ma gèla kwèma vay, a bèra hazlèni, vantaa slèni ghèratee va gwanata mbè ghwèy mènta ka sa gèmta na.

¹² A ngwarmèhiraa nèw Yesèw, è c'èwènwèyèe, a pè ghwèy mèntiy, sèvèrinwèyèw mbè kwèma jiji, njasa nzee tsa. Njasa niy zlatee va kwèma jijihira *ka Zhèwifè yèn mbè ghwèy kwèrakwè.

Ma yènèy, mèntèra *kwèma jikir na ghwèy ya jèw tsètsèw. ¹³ A ghwèy sènay, ghala vèghwè tsaa niy gèzanwèy ya va Yèwèn kwèma wèzè nay, yèn gwèrapèra niy nza na. ¹⁴ Zèlghwè tsee vay, nja nighè kwèma niy nza na tè ghwèy. Dzèghwa ya tsègha nzè kiy, niy zlara ghwèyèw, niy ndèrètèra ghwèy ðibaw. A ghwèy niy ka'wètèra, tsèrtsèr, njasa nzee ka *ndè kwal tsa Hyala, ya ka Yesèw *Kèristèw dè'wè ghèn tsa ci ghalaba. ¹⁵ Ghala pètsa vay, tèrènjwèy niy vèshinjwèy ghwèy. Dzèghwa nana kiy, gèla vèshi va tibaw. Èy, wa shiy mènishi va kia? E mbay gèzèè dzèkèn ghwèy, mbala a ghwèy niy mbèè lakèmə mètse ghwèy ta faghwara yèn

mbə zəlgħwə tsee va nzay, ci ghwəy lakəmə nza ghalaba, pən. ¹⁶ Naa ə məndfēe ka ndə mbəz tsa ghwəy nana, njana gəzanwəyee kwəma katan na shəkəna?

¹⁷ Ma mbəzliy pala kwal tsaa zhəghəvəri Yəwən kwəma wəzə na vay, kwəma mbə sa shi va ya jəwəw. War kwal tsaa təhəvəriwəy lə ya, ta mbə ghəshiy mbahəhwəwəy dzəvəgha kabaka shi gwa'a tsəgha na dī tsa dīkəvashi ghəshi va. ¹⁸ Yən kwərakwəy, e dīkəvara ta kwəma kən ghwəy nja mbəzli va, nanzə kiy, ta wəzə tsa tar kabaka ghwəy dīkəvaree na nee, ya hwəmba nzəy, mbə pəla wəzə nzee dzar kabaka ghwəy, nzee mbə ghwəy, lə kamee mbə ghwəy gwa'a. ¹⁹ Əy ma kiy ndərazhi ya ni gaga niy, mbə sa ngəra'wə nzee dība ta kwəma kən ghwəy nja maliy nza va mbə kemahə, pa' fəca ka ghwəy mənīwəy nja Kəristəw. ²⁰ Jəw dēe sə fəyemmə lə ghwəy tə pətsa kwətīn tsa e gəzanwəy kwəma sənzənva, ta mbə ghwəy favəw. Gwa'a gwa'a hashiree ta kwəma kən ghwəy nana nee ki.

Kwəmaa dzəkən zəghwə mava mali, lə zəghwə mali bəbə na

²¹ A nə ya ngəwəy di ghwəy ghwəy mbəzliy dī vaa nəw kwəma pəhanavə Hyala kaa *ka Zhəwifəy, fa favə ma ghwəy kwəma gəzəkə kwəma va tanaa, njaa? ²² Ma kə kwəma pəhəpəhə na vay: Ya' yavə *Abərahām ndərazhiy zhər bakə kwa mi'i bakə kwərakwə. Tsahwətīy kwa mava mali, *Agar slən tsa nzə. Tsahwəti na, kwa na bəbə na mali, *Sara slən tsa nzə. ²³ Ma na tsa mava va zəghwə nja Agar nanzəy, hwər tsa nzə bəvə na, njasa ka nihwəti mi'i vaa bəvə kwərakwə. Ma na hwər tsa mali kwa bəbə nja Saray, Hyala də'wə ghən tsa nzə gəzanakə na, kwatanjata, ta bə hwər dza gha, kə ngəta, madī na ta bə.

²⁴ Ma kwəma mi'i bakə ni ni favə ghwəmmə kwəma shiy, kwəma nja kwəma fir tsaa dzəkən kwəma *sla kiri tsa slahwə Hyala bakə tsa ghəngħən ghəngħən lə mbəzli dī naa cimmə. Kwa tanja *sla kiri tsa vay, mə dəlagwa har məndiy, *Shinay sla Hyala lə mbəzli. Ava ghənzə na Agar ki, mava tsa va. Ndərazhi ya na gwanashi na, mevivi ghəshi. ²⁵ Agarəy, ghənzə na dəlagwa har məndiy Shinay, tə hidī ka Arapə. Agar vay, a ghwəmmə mbəə yəməti lə məlmə Zherəwzalem ndatse na. Sa nzana, mbəzli mbə məlmə Zherəwzalem gwanashi na, mevivi kwəma pəhəpəhə na ghəshi. ²⁶ Əy, ma na məlmə Zherəwzalem katan na mə ghwəmə kiy, bərçi va kwəma pəhəpəhə naa dzəkənəw. Ava ghənzə na mənəwəmmə. A ghwəmmə mbəə yəməti lə Sara kwərakwə ki. ²⁷ Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, a kəy:

A jīna maliy səkəmaa yakə zəghwə, vəshi pə għaa vəshi.
War ngwəmə pə għaa ngwəmə lala tərənəw va vəshi,
gha għa saa səkə maa kemahəhwə kemahə ta ya zəghwə.
Sa nzanay, dənba mali ndəghamtīm dza naa
yakə ndərazhi kən mali kwa zal, kə mēndi.

²⁸ Ma ghwəy na ghwəy kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, yəmyəm nza ghwəy lə *Izakə. Ka ndərazhi Hyala mənīwəy ghwəy katan, shiy yakəvashi nja kwəma gəzəkə Hyala kaa Abərahām. ²⁹ Njasa niy nzana va ghala mbəradzə, zəghwəə yay nja ndərazhi gwa'a ni na, kala dī ma mətse tsaa yay dza kwa bərçi *Safə tsa Hyalay, ava war tsəgha zhini kwəma vaa nəwva sana pa' nana ki. ³⁰ Vanta kwəma gəzəkə Zliya Hyala dība, a kəy:

«Tihəkəvəri mava lə zəghwə nzə gwa'a. Sa nzanay, ka dza zəghwə mavaa zəməvə ghi jakə ghəshi lə zəghwə mali bəbə naw» kə. ³¹ Ava va tsəgha na kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, mənimmə ghwəmmə nja ndərazhi mava maliw. Əhəj, ndərazhi mali bəbə na nza ghwəmmə.

5

*Ka nza ghwəy mevivi kwəma pəhanavə Hyala kaa *ka Zhəwifə ma*

¹ Ghwəmmə kiy, a *Kəristəw bəkəvərimmə mbə dəvə *kwəma pəhəpəhə na ta mbə ghwəmmə gwəra ghən tsa ghwəmmə. Nana kiy, gwəməvə tə ghwəy kwəma. Ka zhini ghwəy zləba ndə zəghəjwəy ta nza ghwəy ka mevivi kwəma pəhəti Hyala ghwəla ma!

² Favəm kwəma dee na gəzəjwəy di. A nə ya ngəjwəy yən Pələy, war mba'a pə ghwəy zləbati məndiy *slantəjwəy fə'yasay, ghənzə tsəgha na, gəmta na məti mətiy Kəristəw va tə ghwəy. ³ Ə zhinee gəzəjwəy kwəma va, favə tə ghwəy, ya wa ntsaa zləbati məndiy slanci fə'yasay, war ta nəw kwəma dəw kwəma pəhəti Hyala dza tsava ndə gwa'a gwa'a, di na, lə di ma na! ⁴ War mba'a pə ghwəy pəla kwal tsa mənəjwəy ka mbəzliy dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, lə nəw kwəma pəhəpəhə nay, ghalaba na, a ghwəy tihəvəriwəy lə Kəristəw kwərakwə ki, ndəj nza ghwəy kaa zhəhwar tsa Hyala va mənəjwəy na mbə Kəristəw. ⁵ Ma ghəy na na ghəyəy, a ghəy sənay ta zhəghətəjəy dza Hyala ka mbəzliy dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa, sa zləbavə ghəy sləni ghəratı Kəristəw tə ghəy. Ava kwəma fəy ghəy ghən tsa ghəy gəzlinə ti səvəri mbə bərci *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa. ⁶ War mba'a kə ndə zləbavə jakəy lə Yesəw Kəristəwəy, slanti ndə fə'yasa, lə slanti ma ndə na, ghalaba mbə va Hyalaw. Kwəmaa gwəramti wəzə na mbə kwəma vay, zləbati sləni ghəratı Yesəw Kəristəw tə ghwəmmə, lə di nihwəti mbəzli kwərakwə.

⁷ Ma kwatəjəy, lə kwal tsa katan tsa niy ghati ghwəy zləba sləni ghəratı Yesəw Kəristəw. Sana kiy, wa ntsaa zhini vaa ngədītəjwəy ta zlatə nəw na katan na va kwəma kia? ⁸ Ma kwəma ngəngədīwəy gəla mbəzli va va li tsəgha nay, sənay tə ghwəy, kwəmaa səəkə va Hyalaa harvəjwəy, a ghwəy mbəə nza li naw! ⁹ Gwəməvə tə ghwəy kwəma mbə kwəma məni ghwəy, a kə məndiy niy, cinjini manati mənəy war jəwə tsətsə ka naa pəslamti shi sa gwanashi, kə məndiy ni. ¹⁰ Yən kiy, a Ndə sləkəpə gəzara kwəma mbə nəfə tsee dzəkən ghəwəy, mba'ee sənay katan na, pən. Ghwəyəy ka dza ghwəy zəzəti kwəma ghəngəhən lə sa zəzətəy vaw. Ma na ntsaa ngədītəjwəy va, ya ndə ka waba nay, ta basə ngwəvə dza Hyalaa dzəkən.

¹¹ Ma na nee kiy ngwarməhiraa nəw Yesəwəy, ya war tsəgha na nihwəti mbə gəzə, wa ghwəlay na Pəl mbə gəzəpə war ndə slanti na fə'yasa dza Hyala nighə ndə ka ntsaa dzəghwa kwəma nza, kala hazləni ma kə, kə ghəshiy, dzərvəə slaslara ghəshi. Ghwəlara pən niy nza mbə gəzəpə kwəma va tsəghay, wa na kwəma sasara ghəshi va ngəra'wə ti kia? Mba'a kə ndə gar məniy ka ntsaa dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa lə *sla fə'yasa nza, ka dza kwəma məti Yesəw vəgha tsəm zhanshi kaa mbəzli ghalaba ya war ə gəzə məndi kwəma ci nza. ¹² Ma kwəma gəla mbəzli va vəya ta na tsee ghənəy, shi dikəvashi ghəshi va ta gəzəjwəy, war ka

sla fə'yasa, kə ghəshiy, tsə'wamti tə ghəshi gwanashi fəlghən, lə shəpər shi ta!

*Ghəngħən na shi səkwa hwətəl tsa ndə ngəri ti shi, lə shi dī *Safə tsa Hyala dəwdew tsa*

¹³ Na na ghwəy na ghwəy kiy ngwarməhiray, sənay tə ghwəy, Hyala harvənjwəy naa dzəghwa kwal tsa nžə, ta gwəra ghən tsa ghwəy ghwəy, kala sləwanjwəy kwəma pəhəpəhə na ghwəla, pə ghwəy. Nanzə kiy, əntaa ghwəy ni na, njana ndanjəy na kwal tsa gwəra ghən tsa ghəyəy, ə dza ghəy dza ta məməni ya nimaba shi dī wəgha ghəy bəsa, pə ghwəy ma. Əhəj. War dī pə ghwəy diva kwa jipə ghwəy, ka kəəkəəti ghən tsa ghwəy.

¹⁴ *Kwəma pəhəti Hyala va nə na: «Di nihwəti mbəzli gwanashi njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə!» kəy, mba'a kə ndə nəwti kwəma va na, aa kərkamti nəw kwəma pəhəti Hyala gwanata. ¹⁵ Ma war mba'a pə ghwəy kəslibə ghən mbə ngwəngwəliwa kwa jipə ghwəy ka i i ghən tsa ghwəy, nja shəkwədəshiy, sənay tə ghwəy, ta ghavə dza ghwəy zamti ghən tsa ghwəy, mbə gəla kwəma va tsəgha, pə ghwəy.

¹⁶ Favə tə ghwəy kwəma dēe na gəzanjwəy: Zlanayəm ghən tsa ghwəy kaa Safə tsa Hyala, a ghəci ciŋwəy njasa ka ghwəy dza kwa kwal tsa Hyala. Ghalaba kiy, ka dza ghwəy məni kwəma səkwa hwətəl tsa ghwəy ti ghwəlaw. ¹⁷ Ma shi səkwa hwətəl tsa ndə ngəri ti shiy, ghəngħən na ghəshi lə ni dī Safə tsa Hyala shiy. Ni dī Safə tsa Hyala shiy kwərakwə kiy, ghəngħən ghəshi lə ni dī wəgha shiy. War ə hwəci ghəshi, ka njəghəzliwa kwa jipə shi. Dzəghwa ki na, kala mbə ghwəy məni kwəma wəzə na va dī ghwəy məni nžə. ¹⁸ Mba'a kə Safə tsa Hyala dəwdew tsa mbə sləwanjwəy, ka mbə kwəma pəhəpəhə naa zhiniy sləkətənjwəy.

¹⁹ Ma na ni dī wəgha shiyəy, mbəmbə na ghəshiy, avanashi: Məni ghwərgħwər, ka məni kwəma rəda rəda na, lə kwəma ha'wə ha'wə na, ²⁰ ka ta mbəreketi, ka məni dəfəl, lə danə shiy, kala dī ma kwəma nihwəti mbəzli, ka mbəz, ka hərəhə, ka bə nəfəə dzəkən ndə, ka məni gafə lə mbəzli, ka tihəva, ka məni shiy ghəngħən nihwəti ghəshi lə nihwəti, ²¹ ka dī shi ndə, ka ghiva lə sa shiy ghipə, lə ka zəmə zəmə gəmgəm na va, mba'a məməni nihwəti gəla shi tsəgha ni va. Njasa niy gəzəkənjwəy ya va kwatanay, tsəgha zhinee gəzanjwəy sənženva bə, gəla mbəzliy məni niva shiyəy, ka kwəmavə nžəy ghəshi tə pətsa sləkə Hyalaw.

²² Ma na ni ka Safə tsa Hyala shiy məni səvəri mbə ndə nashi kiy, avanashi: Dipe, vəshi, zərkə, sə'wa kwəma, zhəhwər, wəzə hwər, gərə tə kwəma katan, ²³ wəzə nəfə, lə ndəghwə ghən va kwəma, ava tsəgha. Ma ntsaa məni ni tsəgha ni va shiy kiy, fəti və dzar kwa kwəma pəhəpəhə na ya namabaw. ²⁴ Ma na mbəzliy ni, mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw nza ghəy, kə ghəshiy, a ghəshi paslamti wəgha shi lə hwətəl tsa səkwa mbə wəgha shi ta shi gəmgəm ni gwa'a, wəgha tsəm tsa pəsliti məndi Kəristəw.

²⁵ Ma yəwən piy tsa kwəmavə ghwəmmə tsay, Safə tsa Hyala dəwdew tsa ndammə na. Njana nzana tsəgha kiy, zlay ghwəmmə a ghəci sləwammə njasa dī na. ²⁶ Ka kəli ghən ghwəmmə ma, ka bə bə nəfə ghwəmməə dzəkən nihwəti mbəzli ma, ka hərəhə ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə diba ma, ava tsəgha.

5:13 5:13 1Kwər 6:12; 10:23-24; 1Pi 2:16 **5:14** 5:14 SləniTaH 19:18; Rm 13:9 **5:15** 5:15 Zhk 4:1-2 **5:16** 5:16 5:25; Rm 8:2-13 **5:17** 5:17 Rm 7:13-23 **5:18** 5:18 Rm 6:14; 7/4 **5:19** 5:19-21 Rm 1:28-32; 1Kwər 6:9-10; Ef 5:3-5; Kwəl 3:5-8; 1Tim 1:9-10; 2Tim 3:2-5; 1Pi 4:3; ShiZhj 22:15 **5:22** 5:22 Ef 5:9 **5:23** 5:23 1Tim 1:9; 2Pi 1:6 **5:24** 5:24 2:19; 6:14; Rm 6:6; Kwəl 3:5; 1Zhj 3:6 **5:25** 5:25 5:16; 1Kwər 6:19; Ef 4:30 **5:26** 5:26 Rm 12:10; Flp 2:3

6

Kæktivam mbê kwêma kên ghwêy kwa jipê ghwêy

¹ A ngwarmêhiraa nêw Yesêw, mba'a kê tsahwêti ndê mbê ghwêy mêniti *kwêma jikir na ya gêla namaba kwêma nay, kœti pê ghwêy kœti ntsa va, a ghœci zhêghêvaa zhêghwa kwal tsa ci wêzê tsa. Ghwêy ghwêy mbêzli nza bœrci *Safê tsa Hyala va mbê kœtiy, war sahê pê ghwêy dzaa gœzanci kwêma, lê mœherli wêzê na. A nanzê kiy, mœni tê gha mœherli wêzê, gha gha ntsaa dza vaa dza ta kœti ndê, vanta gha dzaa zhêmbœnja lê ghanayêy mbê mœni kwêma ci va jikir na kwêrakwê fa. ² Æ pê ghwêy kœkœti ghên tsa ghwêy mbê kwêma kên ghwêy shêndêkê na. Ghalabay, kwêma banavêjwêy *Kêristêw ta mœni nzê, na sa mêniti ghwêy tsêgha. ³ Mba'a kê ndê mêniti ghên tsa ci, nja ma yênyê, ntsa pœrda tsa nzee, kê, kala gar nza ghœci tsêghay, ghên tsa ciy sœti tsava ndê dê'wê ghên tsa ci. ⁴ Ya wa ndêy, a kê nêwamti slœni mœni na gwanata, sa wêzê na kœy, ma nza ghœci fal ghên tsa ci. Ka pœla yêmê slœni ci ghœci lê na tsahwêti ndê ma. ⁵ Sa nzanay, ya wa ndê dza naa nighêê dzêkên na kên ghên tsa ci kwêma.

⁶ Mba'a kê ndêê bœni kwêma Hyala kaa tsahwêti ndêy, tœhê kê tsa banancim va ndê kwêma Hyalaa tœhê shi vê wêzê ni, ghêshi lê ntsaa bananci kwêma va.

⁷ Ma na kwêma dœe gœzanjwêyêy, ka ngœdijwêy kwêma ma, Hyala na nanzêy, ndê tifa gar tsabanati tsabana liw. Shi ka ndêê tsanjwambê mbê hidiy, ghêshi ka ndêê mœni sœkê kwamti. Tsêgha na lê ghwêmmê kwêrakwê. Ya wa ndêy, ge'i lê slœni ghêrahwê na dza naa kwêma zhêmê ci. ⁸ Mba'a kê ndêê mœni war shi sœkwa hwêtêl tsa ci ti shiy, ta zay dza na mbê mœni kwêma hwêtêl tsa ci va kwêrakwê. Ma mba'a kê ndêê mœni war kwêma canci Safê tsa Hyala na, ta kwêma piy tsa kœdî ma dza ndê mbê nêw kwêma canci Safê tsa Hyala va kwêrakwê. ⁹ Ghênzê tsêgha kiy, mœni pê ghwêmmê mœni kwêma wêzê na, kala dali ma vê. Sa nzana, kala dza pê ghwêmmê dalimmœy, ta kwêmavê zhîmê ghwêmmê dza ghwêmmê, sa ka vêghwê tsa va mœniy. ¹⁰ Ava va tsêgha na kiy, ya war hwêmba kwêmavê ghwêmmê kwalêy, æ pê ghwêmmê mœni wêzê kaa mbêzli gwanashi. Kwatama kaa ngwarmêhimme nêw ghwêmmê Yesêw li shi.

Kwa kêrni ci kwêma Pêl, lê sêkwêpê tsa ci

¹¹ Kwa kêrni shi nashi ghwêy ni kiy, lê dœvêe dê'wê ghên tsee tsasliŋwêyshe. A ghwêy mbay sœnay, ya tê bœvê bœvê tsa shi. ¹² Ma mbêzliy dikêvashi vaa dzêmbê gœzanjwêy, war ghwêy *slanti fê'yasa, kê ghêshiy, mbêzliy dî mœni shiy war ta tœbanshi kaa mbêzli gwa'a tsêgha na ghêshi. Æ hazlœni ghêshi va nêghêtaa *ka Zhêwifê dzaa sanshi ngœra'wê, sa ka ghêshi ni, war kwataka mœti *Kêristêw vœgha tsœm dza naa mbêliti mbêzli, kê ghêshi. Va tsêgha fambê ghêshi kwêma *sla fê'yasa. ¹³ Ma kwêma gœzee vaa dzêkên shi tsêghay, sa nzana ya ghêshi ghêshi mbêzliy slanti fê'yasa vay, ka nêw kwêma pœhanavê Hyala kaa ka Zhêwifê ghêshiw. War ta slaslantêjwêy fê'yasa, ta mbê ghêshiy vœshi vœshi shi, ka kœli ghên tsa shi lê ghwêy, sa dza ghwêy fanatishi fœti, na

6:1 6:1 Mt 18:15; Zhk 5:19; 1Kwêr 10:12 **6:2** 6:2 1Kwêr 9:21; 2Kwêr 11:29 **6:3** 6:3 1Kwêr 4:7
6:5 6:5 Rm 2:6; 14:12 **6:6** 6:6 1Kwêr 9:11, 14 **6:8** 6:8 Zhj 3:6; 6:63; Rm 8:6, 13 **6:9** 6:9
 2Tes 3:13 **6:10** 6:10 Zhj 13:34; Rm 12:10; 13:8; 14:15; 1Kwêr 8:1; vœh. 13; 2Kwêr 8:7-8; Gal 5:6,
 13-14; Ef 5:2; Flp 2:2; 1Tes 3:12; 4:9; 1Tim 1:5; Ebr 13:1; 2Pi 1:7 **6:11** 6:11 1Kwêr 16:21 **6:12**
 6:12 5:2, 11

nashi kwōma mōni ghōshi ti gwa'a tsōgha. ¹⁴ Ma na nee ta na tsee ghōnōy, sō tība ka vōshee li kala war lō kwōma mōti tsa mōtiy Ndō slōkōmmō Yesōw Kōristōw tō tsōmōw. War tō kwōma mōti ci va mōtiy nay, shi gōmshi ni nighee shiy ya nimaba shiy tikō tō hidī ni. Ma mbōzli tō hidī kwōrakwō ki na, nja shi gōmshi ni ghōshi nashi ni ya va shi dee.

¹⁵ Nana ghala mōtiy Yesōw ta mbōzliy, ghala mbō kar ntsaa slanti fō'yasa, lō ntsaa slanti ma va Hyalaw. War zhōghanti piy tsa ghwōmmō ka yōwōn na sa dī Hyala gwa'a tsōgha. ¹⁶ Ya tsamaba ndō na ntsaa nōw gōla tsa tsōgha tsa va kwaliy, nzōyōy zōrkō tsa Hyala lō wōzō hwōr tsa nzō li, ghōshi lō mbōzli Hyala katan katan ni gwanashi.

¹⁷ Dza nzay, ka dzee dī ndōō sōsōōra mōhōrlee lō zhiniy dōdōw kwōma gōzamtōnwōy ya na dībaw. Ma yōnōy, ya war veviyerhi tō vōghee niy, a ghōshiy cinti kaa ndō, mava tsa Yesōw Kōristōw nzee, kō ghōshi.

¹⁸ A ngwarmōhīraa nōw Yesōw, tība kōrayee, nza ghwōy nza ki, mōntōnwōy wōzō hwōr tsa ci Ndō slōkōmmō Yesōw Kōristōw gwanānwōy. *Amin.

Zliya tsasliti Pəl kaa ka Efesø Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala vəghwə tsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci kwa fərshina niy nza na, (nighəm mbə vəh 3:1 lə 4:1). Daŋ tsa mbəzliy, ghəci kwa fərshina tə hidfi ka Rəm na, kə ghəshi. Dzəghwa nihwəti mbəzli ɓa na, ghəci kwa fərshina tə hidfi ka Shezare na, kə ghəshi.

Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Efesø tsasliti Pəl zliya na. Ma məlmə Efesø vay, məlmə dikə na na, tə hidfi Azəy niy nza na. Mbəzli ka zhəghə dəvə tə hidfi ghəngħən ghəngħən ka naa səkəkə dzəmbə, sa nza məlmə va vəgha kwəfa dikə na. Ghala pətsaa wə Pəl kwa mahkana wə ciy, aa niy nzəyəhwə nzəy mbə məlmə va piya mahkan. A ghwəy dzaa kasata kwəma va mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 19:1 mba'a tə vəh 20:1. Zhini sa kəramti na kwa mahkana wə ci difa na, mba'a niy harvə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə Efesø ta gəzanshi kwəma. Kwəma va ɓay, mbə Zliya ka kwal Yesəw, vəh 20:17-38 na.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 pa' tə vəh 2:1-10 Pəl mbə gəzə njasa məntəmmə Hyala wəzə hwər tsa nzə tərəŋw dalala ghwəmmə mbəzli nzə; mba'a mbəlītəmmə səvəri mbə dəvə məti.

Vəh 2:11 pa' tə vəh 3:1-21 Pəl mbə gəzə dzəkən kwəmaa niy ghwəbəy Hyala, mba'a vadatiy dzəti ngwəla, nza mbəzli mbə sənata. Ma zəzə kwəma nzə va vadati Hyala tə ngwəla kiy, mba'a jakəti mbəzliy nəw Yesəw gwanashi ta nza ka hwəhwə tsa kwətɪŋ tsa. Mbəzli ka Zhəwifə lə niy kamaa ka Zhəwifə na, mbəzli kwətɪŋ ghəshi, war Yesəw sa tə ghən shi gwa'a tsəgha.

Vəh 4 pa' tə vəh 6:1-9 Pəl gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw, nza ghəshi nzəyshi jakəkəkə, ka diva, ka mənɪ shiy təbə va mbəzli Hyala, lə bərci safə tsa Hyala ta mətəhəva ghəshi kwa kwəma kwa kwəma.

Vəh 6:10-24 Pəl gəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw nza ghəshi ɓəvə shi mbəz, ghəngħən ghəngħən, shi ɓanavəshi Hyala ta dza ta pa lə hyeler mba'a ndə jaka ghəci mazə tsa shi, nza ghəshi təfanakənshi.

Kwəma dikə na mbə zliya nay, shəndəkə tsa tə Yesəw Kəristəw lə maza tsa mənɪ naa dzəkən mbəzli dikə dikə ni mə ghwəmə lə ni tikə tə hidfi, mba'a jakə tsa jakəshi mbəzliy nəw Yesəw ka vəgha kwətɪŋ.

Səkwəpə

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa təravə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Kaa ngəŋwəy tsaslee, ghwəy mbəzli Hyala mbə məlmə Efesø, mbəzliy jakəshi lə Yesəw Kəristəw, ka nəw lə nəfə kwətɪŋ.

² Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

*Fal Hyala ghwəmmə ta shi wəzə ni fəyəmmə na tə mbərkə sləni ghərati Yesəw *Kəristəw*

³ Fal Hyala Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghwəmmə, sa nzana

mba'a mərshiy ndammə ya nimaba shi nזə wəzə ni mə ghwəmə gwanashi tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Kəristəw. ⁴ Hyala ghwəla ta nga hidī tərətəmmə na, ta nza ghwəmmə ka mbəzli nזə, tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Kəristəw. Ta mbə ghwəmmə nza dēwdew kala fəti dzar kwa ghwəmmə kwa kwəma nזə tərətəmmə na. ⁵ Sa dītəmmə Hyala kiy, dza na kwatanjata na, mba'a məntəmmə ta nza ka ndərazhi nזə tə mbərkə sləni ghərati Yesəw Kəristəw. Ava ghənzə na nanzə kwəma tarəti Hyala lə ghwəmmə, səvəri mbə wəzə hwər tsa nזə. ⁶ Ghənzə tsəgha kiy, fal Hyala ghwəmmə ta zhəhwər tsa nזə va dalala tsa mənti na tə ghwəmmə, tə mbərkə Zəghwə nזə va dīti na.

⁷ Tə mbərkə miymiy Kəristəw shəkəshi mbəlimmə ghwəmmə, zhini tə mbərkə ghəci Hyala pəlatəmmə kwəma ghwəmmə jikir na mənti ghwəmmə kwa hwər nזə. Ava tsəgha cikəvəri Hyala njasa nza dikə tsa zhəhwər tsa mənti na ta ndə ngəri. ⁸ Dzəghwa na səvəri mbə wəzə hwər tsa nזə va tərənjw tsa məntəmmə na kiy, mba'a ndammə məhərli tərənjw lə sənata kwəma tərənjw difa. ⁹ Ta mbə ghwəmmə sənata kwəma nזə va niy təkəti na məni nזə səvəri mbə Yesəw Kəristəw, mba'a niy mbələy. Ghala kwatanjata niy təkəti na məni kwəma va, lə wəzə hwər tsa nזə. ¹⁰ Ge'i tə kwa kərnī wəghwə dza Hyalaa kərnī məni kwəmaa niy təkəti na va. Ka na dzay, basə basəti shi mə ghwəmmə lə shi tə hidī gwanashi, mba'a fambəshi mbə dəvə Kəristəw, ta məni mazə ghəcīy dzəkən shi kwətiy.

¹¹ Hyala məni na shiy gwa'a njasa tarəkə na, lə njasa dī na də'wə ghən tsa nזə. Va tsəgha tərəvənjəy na ghala kwatanjata, njasa niy təkəti na, ta mbə ghəy nza ka shi nזə, tə mbərkə jakəva tsa ghəy lə Kəristəw. ¹² Ta mbə məndiy fal dikə tsa Hyala tə mbərkə ghəy ghəy shiy 'wa vaa bənavə nefer ghəy kaa Kəristəw!

¹³ Ghwəy kwərəkəw kiy, sa favə ghwəy gəzə Yəwən kwəma katanj na va wəzə na citənjwəy kwal tsa mbəlīnjwəyəy, mba'a ghwəy bənavə nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw. Dza Hyala ki, mba'a fati lamba nזə tə ghwəy lə Safə tsa nזə dēwdew tsa, njasa niy gəzəkə na va məni kwatanja. ¹⁴ Nana ki, njana kwəməvə ghwəmmə *Safə tsa Hyala dēwdew tsay, ta kwəməvə shi wəzə ni fənəy Hyala kaa mbəzli nזə dza ghwəmmə. Tə Safə tsa va sənay ghwəmmə, ta kwəməvəshi dza ghwəmmə, pə ghwəmmə. Fəca dza Hyalaa kərkamti mbəlimmə dza ghwəmmə kwəməvə shi va gwanashi. Va tsəgha kiy, fal dikə tsa Hyala ghwəmmə!

Kwəma mananta Pəl 'wəsa kaa Hyala ti

¹⁵⁻¹⁶ Tə mbərkə kwəma va gwanatay, tərənjw mənəe 'wəsa kaa Hyala. Ya hwəmbay, mbə mananta 'wəsa nzee tə ghwəy difa, sa favee njasa bənavə ghwəy nefer ghwəy kaa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw, zhini tərənjw ghwəy dī mbəzli Hyala. Ya war hwəmba nzee mbə cə'wə kiy, ¹⁷ mbə cə'wə kee nza va Hyala Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, ghənzə Didi kwa shəndəkə, a ghənzə bənjwəy Safə tsa nזə, ta sənata kwəma, ka cīnjwəy Hyala, ta mbə ghwəy sənata wəzə. ¹⁸ Mbə cə'wə, kee nza ta mbə ghənzə ghwənəmtənjwəy məhərli ghwəy, ta mbə ghwəy sənashi shi

1:4 1:4 5:27; Zhj 15:16; 17:24; 2Tes 2:13 **1:5** 1:5 Zhj 1:12 **1:6** 1:6 Mt 3:17; Rm 5:2; Kwəl 1:13
1:7 1:7 tə mbərkə miymiy Yesəw mbəlīshi mbəzli: Kwəl 1:13-14; miymiy: Ef 2:13; Rm 3:25-26;
Kwəl 1:20; 1Zhj 5:7; dikəy zhanta hwər tsa Hyala ta ndə ngəri: Ef 2:7 **1:9** 1:9-10 1:22; Kwəl
1:16, 20 **1:11** 1:11 1:4; Rm 8:28-29 **1:13** 1:13 4:30; 2Kwər 1:22; Kwəl 1:5 **1:14** 1:14 2Kwər
1:22 **1:15-16** 1:16 Kwəl 1:3 **1:17** 1:17 5:17; Fir 2:6; Kwəl 1:9-10 **1:18** 1:18 4:4; Kwəl 1:12

haran̄wøy Hyala va ta fə ghən ghwøy gəzlin̄ə ti shi. Mba'a ta mbə ghwøy sənay njasa nza dimə tə shəndəkə tsa føy Hyala ta fəə dzəti mbəzli n̄ə. ¹⁹ Mbə cə'wə kee nza dība ta mbə ghwøy sənay njasa nza tərən̄w tsa bər̄ci Hyala 'yahə'yahəshi, mba'a ndamməshi ghwəmmə mbəzliy banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw. ²⁰ Ghala pətsa zhinikəmə Hyala va Kəristəw kwa kwəl̄i, mba'a bəvəə føy ka mazə tə kwa bəzəmə n̄ə mə ghwəmmə, bər̄ci va niy ghərati na sləni va gwanata. ²¹ Sa føy na tība ki na, ka mən̄i mazə ghəc̄iy dzəkən hyeler gwanashi, lə dzəkən shi nza bər̄ci və shi dikə dikə ni, lə shi hazlən̄i mən̄di və shi tə hid̄i, lə shiy sləkəpə tə hid̄i gwanashi, mba'a dzəkən slən̄ shi har mən̄di slən̄ tsa shi ya mbə vəghwə tsa sən̄zənvə tsa, ya mbə vəghwə tsaa dzaa səkə. ²² A Hyala bəvə shiy gwanashi, mba'a fanambəshi mbə dəvə Kəristəw ta sləkəshi ghəc̄i. Dza na mba'a mən̄ti ka ghən tsa kən mbəzliy nəw Yesəw gwanashi. ²³ Ma mbəzliy nəw Kəristəw kwərakwə ki na, vəgha Kəristəw ghəshi. Kəristəw na, tība ghəc̄i gwanay tsa ci mbə mbəzliy nəw, ghəc̄i sa tə hid̄i gwanashi ya pa' kwəmaba dība.

2

Wəzə hwər tsa Hyala ndammə ma piy tsa 'war'war tsa

¹ Niy nzay, ya tsəgha niy nza ghwøy tə ghwəmən̄wəy, nja mbəzli bəkwə bəkwə ni niy nza ghwøy kwa kwəma Hyala, va sa danati ma ghwøy fəti mba'a va kwəma ghwøy jikir na. ² Sa niy nzanay, war njasa mən̄i mbəzli tə hid̄i ni nəw ma Yesəw niy mən̄i ghwøy shiy kwərakwə. Ka ghwøy dzay, ka dī fəti niy nza, ta mən̄i kwəma dī mazə tsa hyelerəy n̄əy dzar mbə safə. Ya tsəgha n̄ə sanay, *hil tsa va sləwa na mbəzliy dī ma fəti va Hyala. ³ Ghwəmmə kwərakwə kiy, tsəgha niy nza ghwəmmə gwanammə, njasa nza ghəshi va, ka mən̄i war shi dī nəfə tsa ghwəmmə. Ka pəla war mən̄i shi maw vəgha ghwəmmə, lə shi dī məhərli ghwəmmə. Sa niy nza n̄əy tsa ghwəmmə va tsəgha katar̄ katar̄ kiy, va tsəgha niy nza ghwəmmə ka mbəzli nza fəti və shi kwa kwəma Hyala kwərakwə ki, njasa nza nihwəti mbəzli va sana.

⁴ Dzəghwa ki na, dikəy wəzə hwər va Hyala tə ghwəmmə. Sa nzana tərən̄w ghənzə dītəmmə kiy, ⁵ ya tsəgha niy nza ghwəmmə nja mbəzli bəkwə bəkwə ni kwa kwəma n̄ə va kwəma ghwəmmə jikir na na, dza na mba'a ndammə piy kwasəbə *Kəristəw kwərakwə. Ava va tsəgha kiy, war tə mbər̄kə zhəhwər tsa Hyala tə ghəy mbəl̄in̄wəy ghəy sana. ⁶ Səvəri mbə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəw ndammə Hyala bər̄ciy sati mbə mət̄i, mba'a ndammə mən̄i mazə kwasəbə Yesəw mə ghwəmə. ⁷ Wəzə tsa mən̄təmmə Hyala va mbə Yesəw Kəristəwəy, ta mbə nihwəti mbəzliy taa nza, mbə tsahwəti vəghwə tsaa dzaa zhikə sənay njasa nza dikə tsa zhəhwər tsa n̄ə tə mbəzli, ka tar̄amti nihwəti shiy gwa'a gwa'a, nə na. ⁸ Sa mbəl̄itən̄wəy Hyala vay, tə mbər̄kə sləni ghərati ghwøy naw, vəl̄i tə gəm vəl̄itən̄wəy na, war tə zhəhwər tsa n̄ə tə ghəy gwa'a tsəgha na. Səvəri mbə sa banavə ghwøy nefer ghwøy kaa zhəhwər

1:19 1:19-20 2Kwər 13:4; Kwəl 2:12 **1:20** 1:20 SləniKY 2:33; Kwəl 3:1 **1:21** 1:21 6:12; Rm 8:38; Gal 4:8-9; Kwəl 1:13, 16, 20; 2:9-10, 15, 20 **1:22** 1:22 1:10; 4:15; 5:23; Cem 8:7; Kwəl 1:18; 2:19 **1:23** 1:23 vəgha Kəristəw na mbəzli nəw: 2:16; 4:1-16, 25; 5:30; 1Kwər 12:4-11, 27; Kwəl 2:19; 2:14, 18; 4:1-6; Kwəl 3:15; Kəristəw na sa tə hid̄i gwanashi ya pa' kwəmaba: 3:19; 4:10 **2:1** 2:1 2:5 **2:2** 2:2 6:12; Zhj 12:31; 14:30; SləniKY 26:18; 1Zhj 2:16 **2:3** 2:3 5:6, 8; Rm 1:28; Kwəl 3:6 **2:4** 2:4 Rm 8:39; 9:16; Zhk 5:11 **2:5** 2:5 2:8; Rm 3:24; 6:13; Kwəl 2:13 **2:6** 2:6 1:3; Kwəl 2:12; 3:1 **2:7** 2:7 1:7; Rm 5:20 **2:8** 2:8 Mt 20:15; Zhj 4:10; SləniKY 15:11; Gal 2:16

tsa nzə va. ⁹ Məniy mbəli tsa mbəlitəŋwəy Hyala dzar kwa sləni mənti ghwəy, gar nə ndə na: «Tə slənee mbəliree» kə, ka məni fəgəw. ¹⁰ Gha ghwəmmə mənimmə njasa nza ghwəmmə tsa sanay, tə sləni ghərati Hyala na, səvəri mbə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəw məntəmmə na tsəgha. Sa nzana, ghwəmmə də'wə ghən tsa ghwəmmə sanay, sləni ghərati Hyala nza ghwəmmə, ta mbə ghwəmməə ghəra na wəzə na sləni. Sləni wəzə na va dza ghwəmməə ghəray, Hyala va də'wə ghən tsa nzə gwəmanti na ghala kwatanjata, ta mbə ghwəmməə ghəra nzə.

*Jakəva ka mbəzli kwətij ni tə mbərkə Yesəw *Kəristəw*

¹¹ Nighətim sənəzənvay, *ka Zhəwifə yakəŋwəy məndiw. Ka Zhəwifəy, «Mbəzliy *slanti fə'yasa nza ghəy na ghəy» kə ghəshi, ma ghwəy na, mbəzliy slanti ma fə'yasa ghəshi harnwəy. Fə'yasa slanti ghəshi va tala kiy, sləni mənti ndə ngəri lə dəvə ciy dzəti ndə na. Ghwəy ghwəy ka Efesəy, zəzəvəm njasa niy nza ghwəy kwatanja. ¹² Ghala pətsa vay, mbəzli kərakə kərakə ni lə Kəristəw niy nza ghwəy. Niy nza jakəva tsa ghwəy tifa lə hwəlfə təravə Hyala nja ka Zhəwifəw, ka məlmə niy nza ghwəy və shi. Ma kwəma wəzə na niy pəhəti Hyala ta mananshi kaa mbəzli mbə nanzə va hwəlfə təravə nay, niy nza kwal va ghwəy gar kwəməvəw. Tikə ghwəy niy nza lə nzəy tsa ghwəy tə hidī ni ngar ki na, niy nza na ghwəy kwəma wəzə na fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzlinə ti, ta kwəməvə tifa. Niy sənata Hyala katanj na ghwəyəw, tsəgha niy nza ghwəy. ¹³ Sa jakəŋwəy ghwəy lə Yesəw Kəristəw nana kiy, ghwəy ghwəy mbəzliy niy nza va kərakə ni lə Hyala na, ndəkwə ndəkwə zhəghəŋwəy ghwəy li nana. Tə mbərkə miymiy ci va shəkəshi nza ghwəy tsəgha. ¹⁴ Kwatanjay ka jaka niy nza ka Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Dzəghwa Yesəw mba'a bəkə zərkəə dzəghwa jipə shi, mba'a jakəti ka Zhəwifə lə mbəzliy kamaa ka Zhəwifə, ka hwəlfə kwətij na. Lə məti ci ngəzlamti na zlaraa niy tihəvərimmə, dza na mba'a banti mbəz tsa kwa jipə ghwəmmə. ¹⁵ Kwəma pəhəti ka Zhəwifə lə shi gəzəpə na məni ghəngəhən ni gwa'ay, aa paslamtishi, ta mbəə jakəti hwəlfə bakə na va ka hwəlfə 'war'war na kwətij, mbə jakəva tsa shi li. Dza na mba'a faghwa zərkə kwa jipə shi tsəgha ki. ¹⁶ Lə kwəma məti ci va vəgha tsəməy, li paslamti na mbəz tsa kwa jipə hwəlfə bakə na va, li ghəci jakətishi ka vəgha ndə kwətij, zhini mba'a sləkati kwəma kwa jipə shi lə Hyala. ¹⁷ Ava tsəgha səəkə Yesəw Kəristəw gəzanwəy Yəwən kwəma wəzə na bəpə zərkə, ghwəy mbəzliy kamaa ka Zhəwifə kərakə ni vəgha Hyala, mba'a kaa ngəŋəy ghəy ka Zhəwifə, ghəy ni ndəkwə ni vəgha nzə. ¹⁸ War tə mbərkə Yesəw Kəristəw kwəməvə ghwəmmə kətiva gwanammə dzəvəgha Didi Hyala. *Safə tsa Hyala tsa kwətij tsa kətitəmmə na ta tsəhə vəgha Hyala.

¹⁹ Ma nana kiy, ghwəy ghwəy mbəzliy kama vaa ka Zhəwifəy, ka səəkə səəkə, ya ka məlmə nza ghwəy ghwəlaw. War jakə nza ghwəy gwanəŋwəy mbə hwəlfə mbəzli Hyala, mbəzli kəghi tsa nzəə gə ghwəy

2:9 2:9 Rm 3:28; 1Kwər 1:31; 2Tim 1:9; Tit 3:5 2:10 2:10 Tit 2:14 2:11 2:11-13 Rm 11:17
 2:11 2:11 5:8; sla fə'yasa: Gal 5:6; Flp 3:3 2:12 2:12Rm 9:4; 1Kwər 15:19; Kwəl 1:21-22; 1Tes
 4:13; kaa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə niy nza shiy gəzəkə Hyala bə kaa ni nza mbəzliw: 2:19 2:13
 2:13mbəzli ndəkwə ndəkwə ni lə ni kərakə ni: 2:17; 3:6; miymiy: 1:7; Gal 1:4 2:14 2:14 zərkə:
 2:16; 4:3; Kwəl 1:20; hwəlfə kwətij na: 1:23; Rm 10:12; 1Kwər 12:13; Gal 3:28 2:15 2:15 2Kwər
 5:17; Kwəl 2:14 2:16 2:16 1:23; Rm 5:10; Kwəl 1:20-22 2:17 2:17 Ezay 57:18-19; SləniKY 2:39
 2:18 2:18 3:12; Rm 5:2 2:19 2:19 2:12; 3:6; Ebr 12:22-23

nana kwærakwø. ²⁰ Ghwøyøy nihwøti hørezi ndøbøti mendi ciki li shi nza ghwøy. Ma ka gøzø kwøma Hyala ghøshi læ *ka kwal Yesøw na, hørezi læ mendi sæda ciki li shi. Dzøghwa Yesøw Køristøw dø'wø ghøn tsa ci na hakwø tsaa jhøti ciki tsa va ghøci. ²¹ Ghøci mønti na ciki tsa va dzøj dzøj, zhini tø mbærkø ci ghøci kæliava sati. Ta nza ka *ciki Hyala tsa dæwðew tsa, mbø sløn tsa ci ghøci Ndø sløkøpø. ²² War tø sa jakayvanwøy ghwøy li nza ghwøy ka nihwøti hørezi fambø mendi ta nga ciki tsa dza Hyalaa nzøy mbø, læ Safø tsa nzø dæwðew tsa kwærakwø ki.

3

A Hyala cikøvøri shiy niy føy na tø ghwøbø, ka gøzøshi Pøl kaa mbøzli

¹ Tø mbærkø kwøma va kiy, mbø cø'wø Hyala nzee tø ghwøy, yøn yøn Pøl. Avanay kwa førshina nzee sana sa kalaghwara mendi tø mbærkø kwøma Yesøw *Køristøw sa gøzanwøy ya ghwøy *mbøzli kamaa ka Zhøwifø. ² Ta na navay, a ghwøy favø njasa pøerøtøra Hyala læ wøzø hwør tsa nzø, ta dzee ta møni sløni mbø ghwøy. ³ Dzøghwa na mba'a camtøra kwøma shiy niy zøzøti na va ghala kwatanata ta mønishi, niy føy na tø ghwøbø niy nza ki. E gøzøkøjwøy kwømaa dzøkøn kwøma va jøwø mbø zliya na. ⁴ War jangø ma ghwøy kwøma vay, ta sønay dza ghwøy dza njasa sønatee kwøma tar Køristøw, niy føy Hyala tø ghwøbø. ⁵ Ma niy nzay, niy cikøvøri kwømaa føy na va tø ghwøbø Hyalaa dzøti ngwøla kaa mbøzliw. Dzøghwa na nana kiy, mba'a cikøvøri læ Safø tsa nzø dæwðew tsa kaa mbøzli nzø dæwðew ni, nja *ka kwal Yesøw ghøshi læ ka gøzø kwøma Hyala. ⁶ Tø mbærkø Yøwøn kwøma wøzø na vay, ta kwømavø zømø ghi tsa føy Hyala kaa mbøzli nzø dza *mbøzli kamaa ka Zhøwifø kwærakwø, jakø læ ka Zhøwifø. Vøgha Yesøw Køristøw ghøshi gwanashi. Zhini gwanashi ghøshi taa kwømavø shiy gøzøkø Hyala bøpø mbø Yesøw Køristøw. Ava ghønze na kwømaa niy føy Hyala tø ghwøbø.

⁷ Yøn kiy, tø wøzø hwør tsa nzø ndara Hyala sløni gøzø Yøwøn kwøma wøzø na kaa mbøzli. Sløni ndara na vay, børci nzø na sa va cikøvøri na. ⁸ Yøn kiy, yøn gwøra na kwa tsee kwal mbø mbøzli nøw Køristøw. Ma dza Hyala na, mba'a møntøra wøzø hwør, dzøghwa na høn ndara gøzø Yøwøn kwøma wøzø na kaa mbøzli kamaa ka Zhøwifø, ta dzee gøzanshi kwøma shiy sækø va Køristøw ka tanamti nihwøti shiy gwa'a gwa'a, kala mbay ndø sønay bærkøtishi. ⁹ Hyalaa ngati shiy gwa'a ghwønara na, ta dzee pøraslanavø kaa mbøzli dzøkøn shiy niy zøzøti na møni ghala kwatanaja mba'a niy ghwøbøyshi. ¹⁰ Ma cimmø Hyala kwøma vaa søvøri nana ki, ø di Hyala ka kwal nzø læ ya nimaba shi ka børci mø ghwømmø nashi mbøzli nøw Yesøw jakøjakø ka mbøzli kwøtin, sa ka ghøshi nay jakøva tsa va na, mba'a ghøshi sønay ðan tsa kwøma sønata Hyala ghønghøn tsa nzø. ¹¹ War njasaa niy tøkøti na va møni nzø ghala kwatanatay tsøgha mønti na, læ Yesøw Køristøw Ndø sløkømmø mønti na kwømaa tøkøti na va. ¹² Sa nzana, mba'a ghwømmø banavø nefer ghwømmø kaa Yesøw Køristøw tsa va kiy, jakøjakø nza ghwømmø li. Va tsøgha kwømavø ghwømmø kwal,

2:20 2:20 Mt 16:18; 1Kwør 3:10-11; ShiZhn 21:14 **2:21** 2:21 1Kwør 3:16 **2:22** 2:22 1Pi 2:5
3:1 3:1-3 Kwøl 1:25 **3:1** 3:1 førshina: 4:1; Flp 1:7; Kwøl 4:18; Flm 1, 9 **3:3** 3:3 3:6 **3:4** 3:4
Rm 16:24; 2Kwør 11:6 **3:5** 3:5 Kwøl 1:26 **3:6** 3:6 kwømaa niy føy Hyala tø ghwøbø: 1:9-10;
2:13-14, 18-19; 3:9-11; Rm 16:25; Kwøl 1:26-27 **3:8** 3:8 yøn gwøra na kwa tsee kwal: 1Kwør
15:8-10; Gal 1:13-16; Flp 3:6-8; 1Tim 1:12-16 **3:9** 3:9 1:4 **3:10** 3:10 1:21, 23 **3:12** 3:12 Rm
5:2; Ebr 4:16; 10:19

kala hazlæni kwa hwør ghwømmø ya jøw nzø ta dzøghwa kwøma Hyala. ¹³ Va tsøgha sana kiy, ø cø'wøñwøy ya, øntaa ghwøy taa zhiniy dza her ka zhøñwøy læ hwøm, va sa nzee mbø sa ngøra'wø sana tø kwøma ghwøy ma. Sa nzanay, dimø tøरणw na dza ngøra'wø tsa see tsa tø kwøma ghwøy fatøñwøy.

*Njasa nza di tsa ðimmø Yesøw *Køristøw*

¹⁴ Va tsøgha tsøføkworee kwa søða Hyala sana, ghønzø Didi. ¹⁵ Ghønzø sa søvøri mbøzli mø ghwømø læ ni tø hidì gwa'a søvøri mbø. ¹⁶ Ø cø'wee ghønzø sa nza bama vø tøरणw, a ghønzø ðøñwøy børciy dzømbø nefer ghwøy læ Safø tsa ðewðew tsa, a ghwøy mbøø nza læ børci, øntaa ghwøy ðarva kwa kwal tsa nzø. ¹⁷ Zhini mbø cø'wø Hyalee ta mbø Køristøw nzøy mbø nefer ghwøy sa nzana mba'a ghwøy ðanavø nefer ghwøy. Øø cø'wee ta mbø ghwøy ðiva kwa jipø ghwøy tøरणw nja ngwarmø, kala køði ma ðiva tsa va. ¹⁸ Ma nza ghwøy læ nihwøti mbøzli Hyala gwanaywøy mbøø sønay njasa ðitømmø Køristøw. Mba'a ghwøy sønay di tsa ðitømmø na vay, ka kørkøvaw, mbø ðimmø na ya hwømða, aa ðiti ya wa ndø, ya kwøma na ndø gwa'a, pø ghwøy. ¹⁹ Zhini mba'a ghwøy sønay di tsa Køristøw vay, aa tañamti sønata kwøma ndø ngøri, pø ghwøy. Ya tsøgha sønay ya ka favø ði tsa va gwanay ndø ngøriw pønøy, war mbø cø'wø Hyala nzee ta mbø ghwøy favø. Ma nza Hyala tøhayñwøy nefer ghwøy vidì vidì, ya læ namøða kwøma nzø gwa'a gwa'a.

²⁰ A Hyalaa mbay ghøratì sløni læ børci nzø va fambø na mbø ghwømmø, ka tañamti shi ðøw ghwømmø vø, læ shi tøkø ghwømmø gwa'a. ²¹ Ghønzø tsøghay, ø pø ghwømmøø fal Hyala mbø sløn tsa Yesøw Køristøw, ghwømmø mbøzliy nøw Yesøw. Fal ghwømmø ya hwømða nzø, pa' kwa ndimndim jiji! *Amin.

4

Ka vøgha ndø kwøtiñ mønishi mbøzliy nøw Yesøw

¹ Va tsøgha na ki, yøn yøn sa kwa fərshina tsa tø sa ghøree sløni kaa Ndø sløkøpø Yesøwøy, ø cø'wøñwøyee, a nø yay, nøwøm kwøma Hyala njasa harañwøy na ta nøw nzø. ² Øntaa ghwøy køli ghøn tsa ghwøy ma, ka møherli pø ghwøy mønìñwøy, yañ pø ghwøy kaa kwøma ya namøða nzø. Dim ghøn tsa ghwøy tøरणw, ka sø'wa kwøma ndø, ya tsamøða mønti na kwa jipø tsa ghwøy. ³ Ma jakø tsa jakayñwøy *Safø tsa Hyala va ðewðew tsa mba'a faghwa zørkø kwa jipø ghwøyøy, jihøkøvanwøyøm øntaa jakøva tsa va kørøy kwa jipø ghwøy. ⁴ Ghwøy gwanayñwøy ghwøy mbøzliy nøw Yesøw va kiy, vøgha kwøtiñ nza ghwøy. Safø tsa Hyala ðewðew tsa, sa kwøtiñ tsaa kwømavø ghwøy gwanayñwøy. Shi harañwøy Hyala va ta fø ghøn ghwøy gøzliñ ti shi ða na, shiy kwøtiñ ghøshi. ⁵ Ghwømmø gwanammøy, kwøtiñ na tsa ghwømmø Ndø sløkømmø, kaa ndø kwøtiñ ghwømmø ðanavø nefer ghwømmø, *batem tsa kwøtiñ tsa sa møntømmø møndi. ⁶ War kwøtiñ na Hyala gwa'a tsøgha, ghønzø ðøshi mbøzli gwanashi. Ghønzø møni mazø dzøkøen mbøzli gwa'a gwa'a. Ghønzø ghøra sløni læ mbøzli gwa'a, ya pa' kwømøða.

3:13 3:13 Kwøl 1:24 **3:14** 3:14 6:18-19 **3:16** 3:16 Kwøl 1:11 **3:17** 3:17 Zhñ 14:23; Ef 5:2; Kwøl 1:23; 2:7 **3:18** 3:18 Kwøl 2:2 **3:19** 3:19 1:23; 5:2, 25; 2Kwø 5:14; Kwøl 2:9-10 **3:20** 3:20 Kwøl 1:29 **4:1** 4:1 3:1 **4:2** 4:2 5:2; Kwøl 3:12-13 **4:3** 4:3 2:14-16; Kwøl 3:14-15 **4:4** 4:4 1:23; 2:18 **4:5** 4:5 Zhñ 10:16; 1Kwø 8:6; batem: Mt 28:19; Rm 6:3-4 **4:6** 4:6 1Kwø 12:6

⁷ Vøgha kwætīn nza ghwëmmë tsøgha, ma nanzø kiy, ya tsamaða ndø mbø ghwëmmë sanay, a *Køristøw ðanavø ni ci bærci ta ghøra sløni njasa taranakøshi na. ⁸ Ma kwøma mænti Køristøw va tsøghay, war njasa niy gøzøkø mændi va mbø zliya na, sa niy ni va:

Aa pøhøti ka jaka ci, mba'a dzømøy dzømø ghwëmmë li shi dza na mba'a tahanavø bærci ta ghøra sløni kaa mbøzli tikø tø hidī, kø niy ni.

⁹ Ma sa nø na va aa dzømøy køy, njaa dī kwøma va gøzø kala ø ghøci sækway tikøø dzøti hidī ni dī, ma dī na ta gha dzømøa? ¹⁰ Va tsøgha nzana, ma ntsaa sækway vaa dzøti hidī kiy, ghøcia saa zhimøy vaa dzømøø dzøti pøtsa kørkø ghwëmmë ða ki, ta mbøø nza, war ghøci sa tība va pa kwømaða gwa'a gwa'a. ¹¹ Ava ghøcia saa tahanavø bærci va ta ghøra sløni kaa mbøzli ghøngøn ghøngøn njasa dī na, dzøghwa na, mba'a ðanavø bærci kaa nihwøti mbøzli ta nza ghøshi ka ka kwal ci, nihwøti na, ta nza ka ka gøzø kwømaa søkø va Hyala, nihwøti na, ta nza ka mbøzliy dza ta ci kwøma nzø kaa nihwøti mbøzliy sønata ma, ma nihwøti na, ta nza ka ka ndøghwø mbøzli ci, nihwøti dība na, ta nza ka ka ðananshi kwøma Hyala kaa mbøzli. ¹² Tawa tahanavøshi Køristøw bærci va kaa mbøzli va tsøghay, ta mbø ghøshiy gwøma mbøzli Hyala gwanashi, ta ghøra sløni nzø, mba'a ta mbø ghøshi, ghøshi shiy mønishi va ka vøgha Køristøw kwætīn køli dza kwa kwøma kwa kwøma. ¹³ Ma tsøgha kiy, nza ghwëmmë nza jakøjakø gwanammø, tø sa nzana kaa zøghwø Hyala ghwëmmë ðanavø nefer ghwëmmë, mba'a ghwëmmë sønay Zøghwø va. Ma nza ghwëmmë mønimmø ka mbøzli tøhø tøhø ni, mbøzliy kørkamti kwøma gwanata nja Køristøw ki. ¹⁴ Ghalaba kiy, ka dza ghwëmmø nza nja ndørazhi jøw jøw ni va, ka mændiy ngødøhwø lø dzørvøw. Mbøzliy pala tsøhwøli va ta ngødi nihwøti mbøzliy dzømbø kwømaa kama ka kwøma Hyala katanj nay, ka dza ghøshiy ngødøhwëmmø lø na shi va ðøni kwøma ghøngøn ghøngøn na ghalabaw. ¹⁵ Na na ghwëmmøy, ta nzøyømmø dza ghwëmmø tø na katanj na kwøma Hyala, ka dīva kwa jipø ghwëmmø gwanammø. Ma tsøgha kiy, ta køli dza ghwëmmø kwa kwøma, ka mønimmø yøm lø Køristøw. Ghøci na ghøn tsa ghwëmmø. ¹⁶ War tø mbørkø ghøci, ghøci ghøn tsa va kwømavø ghwëmmø, ghwëmmø mbøzliy nøw gwanashi jakøva ka vøgha kwætīn, njasa tsøbøti Hyala va vøgha ndø kwa dighesler ci, ta nza ghøci ka ndø kwætīn. Ghala pøtsa ka shi tø vøgha ndø vaa nza mbø ghøra sløni shi wøzø wøzø njasa tøbø ghøshiy møni gwanashiy, kar nahwøti bølää nza gwønøta, kala war mbø køøti ghøn tsa shiw. Ava tsøgha na kwøma mbø ghwëmmø, ghwëmmø mbøzliy nøw Yesøw, kama na war mbø møni na ci sløni ndø ya wa ndø, zhini ka dīva ghwëmmø kwa jipø ghwëmmøy, ta møtsøhø køli dza ghwëmmø kwa kwøma kwa kwøma, ghwëmmø vøgha Køristøw va.

Njasa tøbø na ndø nza nana, sa ðanavø na nøfø tsa ci kaa Yesøw

¹⁷ Avanta kwøma ðee gøzanwøy mbø sløn tsa Ndø sløkøpø: Øntaa ghwøy dzaa zhiniy møni shiy ghwøla mbø nzøy tsa ghwøy nja shi møni mbøzliy nøw ma Hyala ma. Ghøshi na nashiy, kwøma gøzanshi møhørlī shi va kama ghøn tiy nøw ghøshi. ¹⁸ Møhørlī shi vay, mbø kwøslī na, kwøma sønata ghøshi tībaw. Caslakø slakø mænti ghøshi ghøn tsa shi. Va tsøgha

4:7 4:7 Rm 12:3, 6; 1Kwø 12:11 4:8 4:8 Cem 68:19 4:9 4:9 Zhj 3:13 4:10 4:10 1:23
 4:11 4:11 1Kwø 12:28 4:12 4:12 1Kwø 14:26 4:13 4:13 Kwø 1:28 4:14 4:14 1Kwø
 14:20; Ebr 5:13-14; Zhk 1:6 4:15 4:15-16 5:2 4:15 4:15 1:22 4:16 4:16 1:23; 2:21-22; 4:13,
 25; Kwø 2:19 4:17 4:17-18 5:8; Rm 1:21; 1Pi 1:14

kiy, ka mbay ghəshiy kwəməvə piy tsa 'war'war tsa bəpə Hyalaw. ¹⁹ Ha'wə kwa na shi mətsə ya jəwəw, mbərəkə zlanay ghəshi ghen tsa shi kaa məni shi ha'wə ha'wə ni jikirkir ni, ya nimaba shi rəda rəda ni gwanashi na, kala di ma ghəshiy təhəva lə məni shi.

²⁰ Na na ghəwəy na ghəwəy kiy, niy banavənjəwəy gəla niva shiy məndi mbə kwəmaa niy bəniənjəwəy məndiy dzəkən *Kəristəwəw. ²¹ A ghəwəy favə kwəmaa gəzəvaa dzəkən gwa'a. Ghəwəy ghəwəy mbəzliy nəw Yesəwəy, a məndi banavənjəwəy kwəma katarj katarj na, njasa banavəpə Yesəw. ²² Ghənzə tsəgha kiy, zlayəm nzəy tsa ghəwəy kwatarja. Ghalabəy, shi di vəgha ghəwəy niy ngədiənjəwəy na, mba'a ghəshi niy fambənjəwəy mbə kwəma hwəvə hwəvə na, mba'a ghəshi yadəfamtənjəwəy. ²³ A pə ghəwəy zlatanavə məhərli ghəwəy lə nəfə tsa ghəwəy kaa Hyala a ghənzə zhəghantishi ta nza ghəwəy 'war'war. ²⁴ Kəsəvəm nzəy tsa 'war'war tsa, saa məniy ge'i kwa zəzə kwəma Hyala. Ma nza na katarj na va kwəma fambənjəwəy mbə nzəy tsa slar tsa təbanta kaa Hyala.

²⁵ Ghənzə tsəgha kiy, zlatam slasla dzərvə, war kwəma katarj na pə ghəwəy gəzə kwa jipə ghəwəy. Sa nzanay, ka bəlahi tə vəgha Yesəw jakəshi ka vəgha ci kwətij, mənimmə ghwəmmə gwanammə. ²⁶ Mba'a kə nəfə tsa ghəwəy satiy va kwəmay, nighə tə ghəwəy əntaa ghəwəy tərənjəwəy dzəmbə *kwəma jikir na, ka nzəy ghəwəy lə nəfə pa' hetihwer ma, ²⁷ əntaa ghəwəy dzaa banavə kwal tsaa kəriənjəwəy dzəti pi kaa *ndə jaka ma. ²⁸ Mba'a kə ndə niy ghəliy, ə kə zlatə ghəli va, a ghəci ghəra sləni katarj na lə dividivi ci, ta mbəə kwəma ni ci shiy, mba'a ta kwəməvə shiy kəəti ka cicikwə. ²⁹ Əntaa ghəwəy gəzə kwemerəy həhəərə mbəzli ma, gəzəm war kwəmaa dzaa təbə, gar kəətiti nihwəti mbəzli ta kwəməvə bərci mbə nzəy tsa shi lə Hyala. Kwəma gar kəətiti mbəzliy fa kwəma ghəwəy mbə kwəma kən shi pə ghəwəy gəzə. ³⁰ Əntaa ghəwəy məni shiy bə nəfə tsa *Safə tsa Hyalaa sati ma, sa nzanay, li fati Hyala lamba nza tə ghəwəy, lamba fatənjəwəy na va ciənjəy na njasa dza Hyalaa mbələntənjəwəy gwa'a gwa'a mbə dəvə kwəma jikir na. ³¹ Ka kəsə ndə ghəwəy kwa hwər ma, ka sati nəfə tsa ghəwəy ma, ka ghwərvə ghəwəy ma, ka nana bə ghen tsa ghəwəy ghəwəy lə gəzə kwemer ghyanakə ni ma, ka tsərəva ghəwəy ma, gwa'a pə ghəwəy banti hwəlfə kwəma ndərəm ndərəm na səvəri mbə ghəwəy. ³² Ə pə ghəwəy məni wəzə hwər, ka zhəhwər ta ghen tsa ghəwəy kwa jipə ghəwəy, pələta tə ghəwəy kwəma jikir na məntənjəwəy məndi mbə nəfə tsa ghəwəy, njasa pələtənjəwəy Hyala va na ghəwəy, tə mbərəkə sləni ghərati Kəristəw.

5

Nzəy tsa mbəzliy nəw Yesəw mbə wan pi tsa nza ghəshi nana

¹ Ghəwəyəy, ndərazhi Hyala diti na nza ghəwəy. Njana nzana tsəgha kiy, məni pə ghəwəy məni kwəma nja ghənzə kwərakwə ki. ² War di pə ghəwəy ci mbə kwəma məni ghəwəy gwanata. Njasa dītəmmə *Kəristəw va pa' ka

4:19 4:19 Kwəl 3:5 **4:20** 4:20 Rm 8:13; Gal 6:8; Kwəl 3:9 **4:23** 4:23 Rm 12:2 **4:24** 4:24 Ghava 1:26-27; 2Kwər 5:17; Kwəl 3:10 **4:25** 4:25 4:16; Zak 8:16-17; Kwəl 3:8-9 **4:26** 4:26 Zhk 1:19-20 **4:28** 4:28 1Tes 4:11 **4:29** 4:29 5:4; Kwəl 3:8; 4:6; Zhk 3:10 **4:30** 4:30 1:13-14; Ezay 63:10; Gal 5:25 **4:32** 4:32 Mt 6:14; 18:22-35; Kwəl 3:12-13 **5:1** 5:1 Mt 5:48; 1Zhnj 3:1 **5:2** 5:2 3:17-18; 4:2, 15-16; 1Kwər 8:1; 2Kwər 5:14; Gal 6:10; Flp 2:2; Kwəl 2:2; 3:14-15; shi sləniy məndi kaa Hyala: Gal 1:4; Ebr 10:5-10

zləbati mətiy tə ghwəmmə, mba'a banavə ghən tsa ci kaa Hyala, ka məjə'a shi vəlanati məndi kaa Hyala, shi slənəy məndi gwəraa təbantə.

³ Sanay, mbəzli Hyala məninqwəy ghwəy. Sa nzana va tsəgha kiy, shiy nja kar məni ghwərghwər, lə kwemer rəda rəda ni, lə məni mətse ta shiyəy, ka təbə məndiy favə gaka shi mbə ghwəy ghwəla va kadfi kadfi nzəw. ⁴ Ya kwemer ha'wə ha'wə ni, lə shi kama ghən ti shi, lə ndi gwəmti gəmgəm nay, ka səkwa gəla ni tsəgha ni va shiy tə miy tsa ghwəy ma. Wəzəba 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Hyala lə miy tsa ghwəy. ⁵ Sənay tə ghwəy, ndə tifa mbə mbəzliy məməni ghwərghwər, lə kwəma rəda rəda na, mba'a dzaa kwəməvə nzəy tə pətsa sləkə Kəristəw, wəgha Hyalaw. Tsəgha na kwərakwə lə ndə mətse, sa nzana, məni mətse ta shiyəy, ghala mbə lə ta mbəriw.

⁶ Əntaa ghwəy zləba məndiy ngədiŋwəy lə kwemer kama ghən va ti shi ma. War va gəla hwəlfə shi tsəgha ni va gwəra nəfə tsa Hyalaa satiy dzəkən mbəzliy di ma fəti va və gwanashi. ⁷ Əntaa ghwəy zləba jakəva lə gəla mbəzli tsəgha ni va tepə ma!

⁸ Niy nzay, mbəzliy dza mbə kwəsli niy nza ghwəy. Nana ki sa jakəŋwəy ghwəy lə Ndə sləkəpə Yesəwəy, mbəzliy dza mbə waŋ pi nza ghwəy. Va tsəgha kiy, mənim kwəma nja mbəzliy dza mbə waŋ pi nana. ⁹ Sa wana gəzee tsəghay, sa nzana mbəzliy dza mbə waŋ piy, shi wəzə ni ka ghəshiy məni, ka gəzə kwəma tidid' na, lə na katar na. ¹⁰ Ghənzə tsəgha kiy, dikəvaŋwəyəm ta pəla bəni sənata naa təbanci kwəma kaa Ndə sləkəpə.

¹¹ Ka tsəhə dəvə ghwəy ghwəy ya jəw dzəmbə məni shi kama ghən va ti shi məni mbəzli mbə kwəsli va ma. Wəzəba ghwəzəhə ghwəzəhə kəslanshi ghwəy kwəma shi va məni ghəshi jikir naa dzəti ngwəla. ¹² Na katar nay, a ha'wəə ghəranci kaa ndə va gəzə shi məməni ghəshi va mbəmbə ni, ya kwataka lə miy gwa'a tsəgha. ¹³ Dzəghwa tə pətsa nza waŋ piy, ghwəzəhəta ka kwəma shi vaa nza tə ngwəla. ¹⁴ Sa nzana ya nimaba shiy na shiy cikəvərivashiy dzəti ngwəlay, ta zhəghəshi dza ghəshi ka shi mbə waŋ pi. Va tsəgha ha ghwəmə kwa cəm, ma pə ghwəmməy:

Fərghəna di, gha ntsa tə hi, zhakatiŋa mbə məti,
a Yesəw Kəristəw mbərəə dzəkən gha nja vici,
pə ghwəmmə.

¹⁵ Ava va tsəgha na ki, mənim məhərli ta dza dza ghwəy kwa kwal Hyala, əntaa nzəy tsa ghwəy taa nza nja sa mbəzliy sənata ma kwəma. Wəzəba nza ghwəy ka ka sənata kwəma na. ¹⁶ Ma wəghwə tsa ndatse tsay, jikir na, ghənzə tsəgha kiy, ka kəslimbə ghən ghwəy ma, kwəma wəzə na pə ghwəy məni ya hwəmba nzə. ¹⁷ Ma difay, əntaa ghwəy dzaa mənti ghən tsa ghwəy nja dəsəhəter ma. Təkəm kwəma wəzə, a ghwəy mbəə sənay njasa di Ndə sləkəpə ghwəy məni.

¹⁸ Ka sa shi sa ghwəy gar ghyamtəvaŋwəy ma, shi dza niva shiy ghakəŋwəy tifa kala war fambəŋwəy mbə kwəma gəmgəm naw. Wəzəba zlashi ghwəy nefer ghwəy a ghəshi tihəshi paf paf lə *Safə tsa Hyala dəwdew tsa na. ¹⁹ Bəm bərçi kwa jipə tsa ghwəy kaa ghən tsa ghwəy lə cemer kwa Zliya Hyala, lə ndəgha waza, mba'a lə nihwəti cemer ghəngəhən

5:3 5:3-5 Gal 5:19-21 **5:3** 5:3 Kwəl 3:5 **5:4** 5:4 4:29; Kwəl 3:8 **5:5** 5:5 Rm 5:17 **5:6** 5:6 Rm 1:18; Ef 2:3; Kwəl 2:4, 8; 3:6 **5:8** 5:8 niy nzay: 2:3, 11-12; 4:17-18, 22; Kwəl 3:7; Tit 3:3; mbə waŋ pi: Zhj 8:12; Kwəl 1:13; 1P1 2:9 **5:9** 5:9 Gal 5:22-23 **5:10** 5:10 Rm 12:2; 1Tes 5:22
5:13 5:13 Zhj 3:20-21 **5:14** 5:14 Ezay 26:19; 60:1; Rm 13:11; Zhk 5:8 **5:16** 5:16 Kwəl 4:5
5:17 5:17 1:17; Rm 12:2 **5:18** 5:18 Fir 23:31-35; Rm 13:13 **5:19** 5:19-20 Cem 33:2-3; Kwəl 3:16-17; Ebr 13:15

njasa dza Safə tsa Hyala dewdew tsaa cinwəyshi. Faləm Ndə sləkəpə, ka hanci cəm, ka zləba wəzə lə nəfə kwətɪŋ gwanəwəy. ²⁰ War 'wəsa pə ghwəy mananta kaa Didi Hyala ta shiy gwanashi, ya hwəmfa nzə, lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw.

Njasa təbə nzəy tsa kar zal lə mali ci

²¹ Dim fəti kaa ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy. Sa nzana mbəzliy dī fəti ta kwəma *Kəristəw ghwəy gwanəwəy.

²² Avee gəzanəwəy ghwəy mi'i, dīm fəti va zhər ghwəy, njasa danci ghwəy kaa Ndə sləkəpə. ²³ Sa nzanay, zal sləwa na mali ci, njasa sləwa Kəristəw va mbəzliy nəw kwərakwə. Mbəzliy nəw vay, vəgha ci na ghəshi, shi mbəliti na. ²⁴ Ghənzə tsəghay, war njasa fa mbəzliy nəw Yesəw va kwəma war və na, tsəgha pə ghwəy ghwəy mi'iy fa kwəma va zhər ghwəy, ya namaba kwəma nzə gwa'a.

²⁵ Ghwəy ghwəy zhər kwərakwə kiy, dī pə ghwəy dī mi'i ghwəy, njasa dīti Kəristəw va mbəzliy nəw, pa' ka zləbavə məti ta kwəma shi. ²⁶ Mənti na tsəghay, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli Hyala, dza na mba'a yabantishi lə *batem, mba'a lə gəzə kwəma ci. ²⁷ Sa dī na ghəshiy səəkə ta garə kwa kwəma ci, nja makwa dza məndi ta pəhanci, lə məgəla ti shi, war ka mbərə riw riw riw, kala para fəti tar kabaka shi gar tsəərəshi ndə.

²⁸ Ava tsəghaa na zhər kwəma ka ghəshi məni kwərakwə ki. Ghwəy ghwəy zhərəy, dī pə ghwəy dī mi'i ghwəy njasa ka ndə vaa dī ghən tsa ci kwərakwə. Ma ntsaa dīti mali ciy, ghən tsa ciy dīti na. ²⁹ A ghwəmmə sənay na kwagwa'a na kiy, ndə tība kala dī ghən tsa ciw, war ka zəmanə shi zəmə, ka ndəghwə, ka ndə məni, njasa məni Kəristəw va lə ghwəmmə, ghwəmmə mbəzliy nəw, ³⁰ sa nza ghwəmmə gwanəmmə bəlahi tə vəgha ci. ³¹ A ghwəy sənay njasa niy tsasliti məndi mbə Zliya Hyala, ma kə məndi niy niy: «Ava va tsəgha dza zal səvəriy bərvay vəgha kar dəy lə mbəghəy, nza ghəshi dzaa jakəshi lə mali ci. Ma nza ghəshi bakanashi mənishi ka vəgha kwətɪŋ» kə məndi niy ni. ³² Ma mbə gəzə kwəma vay, a kwəma tība dikə tə ghwəbə. Ma vəya nēe sa bərkə yay, dzəkən kwəma Kəristəw lə mbəzliy nəw kwəma ci gəzəva kwəma va.

³³ Nanzə dībay, aa gəzəva kaa ngəwəy kwərakwə ki. Ya tsamaba ndə ci mbə ghwəyəy, dī kəə dī mali ci njasa dī na ghən tsa ci. Tsəgha mali kwərakwə bə, ka dī fəti va zata.

6

Njasa təbə nzəy tsa ndərazhi lə mbəzliy yakəshi

¹ Ghwəy ghwəy ndərazhiy nəw Ndə sləkəpə kwərakwə kiy, fam kwəma va mətikwəkwer ghwəy. Sa nzanay, ghənzə na na wəzə na kwəma.

² Ghənzə na kwa tanja kwəma gəzəkə Hyala bəpə zhəmə ti, mbə *kwəma pəhəti na gwanata. Sa nə na va: «Fa kwəma va kar dəŋa lə məŋa,

³ ghalaɓa kiy, ma nza gha nza kwəriŋ mbə nzəy tsa gha dzəghwa daf piya gha taa nza tə hidī» kə.

5:21 5:21-6:9 Kwəl 3:18-4:1; 1Pi 2:18-3:7; 1Tim 2:1-13; Tit 2:1-10; 1Zhj 2:12-17 **5:21** 5:21 1Pi 5:5 **5:22** 5:22-24 Kwəl 3:18; Tit 2:5; 1Pi 3:1 **5:22** 5:22 1Kwər 14:34-35 **5:23** 5:23 1:22; 1Kwər 11:3 **5:25** 5:25-28 1:23; Kwəl 3:19; 1Pi 3:7 **5:25** 5:25 3:19 **5:26** 5:26 batem; Rm 6:3-4; Tit 3:5; Ebr 10:22 **5:27** 5:27 1:4; 2Kwər 11:2; Flp 1:10; Kwəl 1:22 **5:30** 5:30 1:23; 1Kwər 12:27 **5:31** 5:31 Ghava 2:24 **5:32** 5:32 ShiZhj 19:7 **6:1** 6:1 Kwəl 3:20 **6:2** 6:2-3 Nəw 5:16

⁴ Gha gha didi kwərakwəy, ka i ndərazhi gha gha lə nabəshi gar sati nəfə tsa shi ma, bananshi kwəma lə məhərli, ka ishi lə kwal njasa citəwəy Ndə sləkəpə Yesəw kwərakwə.

Njasa təbə nzəy tsa mevivi lə mbəzliy sləwash

⁵ Ghwəy ghwəy mevivi, fam kwəma lə gwərgwərə va mbəzliy sləwanəwəy tikə tə hidī, ka ha'wə ti shi lə nəfə tsa ghwəy kwətīn, njasa ka ghwəy vaa fa kwəma va *Kəristəw. ⁶ Əntaa ghwəy vəshi ta ghəranshi sləni war ghala ka ghəshi nza tifa mbə ndəghwəwəy ta mbəə təbanshi gwa'a tsəgha ma. Ghəra pə ghwəy ghəra sləni njasa diti Hyala ghwəy ghəra, lə nəfə tsa ghwəy kwətīn, nja mevivi Kəristəw. ⁷ Jihəvam, ta ghəra sləni ghwəy lə nəfə wəzə. Njasa ghəransi ghwəy kaa Ndə sləkəpə kala kaa ndə pə ghwəy nighə. ⁸ A ghwəy sənay, a zhəmə ntsaa ghəratī sləni wəzə na tifa va Ndə sləkəpə. Ya tsama ndə na gwa'a, ya ntsa papa tsa, ya ntsa yaya tsa.

⁹ Ghwəy ghwəy mbəzliy sləwa mevivi ghwəy kiy, kəsəvəshim wəzə kwərakwə. Ka gəzanshi kwəma ghwəy war lə 'wanə ma. Sənay tə ghwəy, ghwəy li shi gwananəwəy njasa nza ghwəy vay, mə ghwəmə na Ndə sləkəwəy gwa'a, pə ghwəy. Ghəci na naci kiy, ka ndəgha fəti na tsan bəlaw, yəmshi na mbəzli gwanashi və.

Fir dzəkən shi mbəz banavə Hyala kaa ka nəw Yesəw ta mbəz lə ndə ka jaka

¹⁰ Ma nana kiy, kwa kərnī kwəma na sa deə na gəzanəwəy. Ma pə ghwəy məntiy, nzəyənəwəyəm jakəjakə lə Ndə sləkəpə, pəlam bərci ghwəy səvəri mbə ghəci sa nza bərci və tərənəwəy kala kədi ma. ¹¹ Bəvəm shi mbəz ndanəwəy Hyala gwanashi, ta mbə ghwəy nzəyənəwəy tə pətsa ghwəy, lə ta kamti shi mbəz dza *ndə jaka tsa Hyalaa səkəkə ta ghəranəwəy li shi, dzar kwa tsəhwəli ci ghəngən ghəngən na. ¹² Sa nzanay, tsa ghwəmmə mbəz tsa mbəz ghwəmmə na lə mbəzli ka nashi mətsə ghwəmmə naw. Ghwəmmə lə hyeler, mba'a lə nihwəti shi ka bərci, mba'a nihwəti shiy məni mazəə dzəkən mbəzli mbə kwəshli tikə tə hidī ni, mba'a lə hyeler dzəy tə ghwəmə, mbəz na. ¹³ Va tsəgha ki, ma pə ghwəy mənti nanay, bəvəm shi mbəz ghwəy ndanəwəy Hyala gwanashi. Ta mbə ghwəy ka shiy fəca vici dza ntsa pa ghwəy jaka liy pəshli tə ghwəy. Ma nza ghwəy nza war miy mbəz, kala zhəghə hwəm tsa ghwəy tifa pa' fəca ka mbəz tsa va kədi.

¹⁴ Gwəmatəvanəwəyəm. Kəsəvəm gəzə na katanə na kwəma, a ghwəy pahaməvanəwəy li, ka məjə'a məgapa pəhəva ghwəy li ta mbəz. Dzəghwa pa' ghwəy pakən məni kwəma lə kwal tsa nzə, ka məjə'a kwəbanə tsahi tsa dza səə mbay ma dzəmbəy ti mbə mbəz. ¹⁵ Jihəkəvanəwəyəm ta dza ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na va bəpə zərkə, ka məjə'a kwəkweher mbə səfa ghwəy. ¹⁶ Banavəm nəfə tsa ghwəy ya hwəmba kaa Hyala. Ma nəfə tsa dza ghwəy vaa banavəy, ka məjə'a gal tsa ta dəvə ghwəy dza naa nza, ta mbə ghwəy ka havə kwa darə, sa ka ndə jaka hənəwəy li. ¹⁷ Zləbavəm mbəli tsa mbəlītənəwəy Hyala, ka məjə'a gaza fə ghwəy dzəmbə ghən tsa ghwəy ta ndəghwə ci. Dzəghwa mba'a ghwəy kəsəvə kwəma Hyala ta

dəvə ghwəy ka məjə'a kafa'i ndanwəy Safə tsa dəwdfew tsa ta mbəz lə ndə jaka.

¹⁸ Shi va gwanashiy, kala cə'wə pə ghwəy mənishi, ka cə'wə va Hyala a ghənzə kəətiŋwəy. Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmba njasa ka Safə tsa nzə dəwdfew tsa ciŋwəy. Ka dəkəva ghwəy ta cə'wə tēpə ma. Ka zlay cə'wə ghwəy ta nihwəti mbəzli Hyala gwanashi ma. ¹⁹ Cə'wə tə ghwəy tə ya kwərakwə, a Hyala mbəə citəra njasa kee gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli lə bərçi, kala hazləni kwa hwər tsee. Kwəma wəzə na vay, tə ghwəbə niy fəy Hyala kwatəna, dzəghwa na nana mba'a cikəvəri kaa mbəzli. ²⁰ *Kəristəw fəyra na ka kwəsəkə tsa kən kwəma va ta dzee gəzanshi kaa mbəzli. Ya war tsəgha nzee kwa dəŋw sanay, cə'wəm Hyala, a ghənzə bəra bərçi, ta mbee gəzə kwəma nzə njasa dī na, ghwazhə ghwazhə, kala hazləni mee.

Kwa kərnī səkwpə tsa Pəl

²¹ A ngwarməhira, vanay yən ghwənəghəŋwəy Tishikə ta gəzanwəy kwəmee gwanata, njasa nzee nana tikə, ya njasa mənēe na mənēe sləni gwa'a, ta mbə ghwəy sənata. Ghəci na zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw tsa dēe tərəŋw, ntsaa kəsəvə sləni Ndə sləkəpə bekir dəvə. ²² Ghənzə na kwəma ghwənēe ti kaa ngəŋwəy sana, sa dēe ghəciy gəzanwəy njasa nza ghəy tikə, ta mbə nəfə tsa ghwəy dəpəy. ²³ Bəŋwəy zərkə Didi Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw dzəmbə nefer ghwəy gwanəŋwəy, ghwəy ngwarməhiraa nəw Yesəw. Mba'a ndanwəy dī ghən tsa ghwəy tərəŋw, mba'a bərçi ta mbə ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Kəristəw. ²⁴ A ngwarməhira, məniti wəzə hwər tsa nzə Hyala kaa ndə ya tsamaba ndə ci na ntsaa dī kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw lə nəfə kwətiŋ ya hwəmba. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.

Zliya tsasli ti Pəl kaa ka Filipè Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, ghəci kwa fərshina na. Ma kə nihwəti mbəzliy, ghəci kwa fərshina tə hidfi ka Rəm na, kə ghəshi. Ma kə nihwəti ɓa na, kwa fərshina mbə məlmə Efesə na, kə ghəshi, zhini ma kə nihwəti ɓa na, kwa fərshina mbə Shezare na, kə ghəshi. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipè tsasli Pəl zliya na. Məlmə Filipè vay, va hidfi ka Masedəwan, tə hidfi ka Erəwpə fa na kwəma. Ghala pətsaa nza Pəl mbə wə kwa baka wə harvə Hyala ghəshi lə Shilasə ta dza ghəshiy dzəti hidfi va ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə nay ghalaba niy mənishi ka Filipè ka mbəzliy nəw Yesəw ki. Daɗɓa mbəzliy kamaa ka Zhəwifə niy nza ghəshi. Ta kəsəy nəwər tsa va dza ghwəy lə nəwər tsaa dzəkən shiy kəsashi kar Pəl lə Shilasə mbə məlmə Filipè va, mbə Zliya ka kwal Yesəw vəh 16:6-40.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Pəl fal Hyala, ka vəshi ta kwəma ka Filipè. Zhini na ka gəzəə dzəkən nzy tsa ci kwa fərshina.

Vəh 2:2-18 Pəl gəzanshi kaa ka Filipè a ghəshi jakay ghən tsa shi, zhini mba'a ghəshi ɓəti ghən tsa shi jəw jəw kala kəli ma ghən.

Vəh 2:19-30 Pəl təkə ghwənəghə kar Timəte lə Epafəraditə kaa ka Filipè.

Vəh 3:1-11 Pəl gəzanshi kaa ka Filipè əntaa ghəshi dzaa zləɓa kwəma mbəzliy ni va, war ndə nəwti kwəma pəhəpəhə na dza ndəə mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, kə ghəshi.

Vəh 3:12-21 Na ci kwəma di Pələy, sənay dzəkən Yesəw wəzə wəzə gwa'a tsəgha, ka kəsli bali kwa kwəma ta kwəmavə shi fəy na ghən tsa ci ti shi.

Vəh 4 Pəl gəzanshi kaa ka Filipè nza ghəshi nzy nzy tsa wəzə tsa, ka vəshi ta sləni mənti Yesəw Kəristəw. Zhini na ka falshi diɓa ta shi vələnaghe mbəzli va ta tihə ndərma kən.

Nəwər tsaa gwəramti mbə zliya nay, ka nğəmmə na ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw. Shiy tifa mba'a ghwəmmə tərəhashi mbə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw Kəristəwəw, ə pə ghwəmməə vəshi mba'a nəfə tsa ghwəmmə həniiy.

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipè

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ghəy lə Timəte, ghəy ghəy ka ghəra sləni Yesəw *Kəristəw tsasli na kaa mbəzli mbə məlmə Filipè mənishi ka mbəzli Hyala, tə mbərkə jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəw. A səkwəɗwəy ghəy, ghwəy lə mbəzliy 'wanɗwəy kwal, lə niy kəətishi gwa'a. ² Məntəɗwəy wəzə hwər Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi ndanɗwəy zərkə mbə nzy tsa ghwəy.

Cə'wə Pəl ta mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Filipè

³ Ya hwəmba, war zəzəti mee dzəkən ghwəyəy, mbə mananta 'wəsa kee nza kaa Hyala tə ghwəy. ⁴ Cə'wə mee Hyala tə ghwəy ya hwəmba nzy,

təreŋw ka vəshiy nza mbə nəfə tsee. ⁵ Təreŋw yən vəshira, sa nzana mba'a ghwəy kəətitərə mbə gəzə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli. Sa ghati ghwəy ghala pətsa favə ghwəy kwəma va, pa' sana sənəzənva. ⁶ E sənay wəzə wəzə, ma sləni wəzə na va ghati Hyala ghəra nze mbə nefer ghwəy, ta nəw ghəra nze dza na, ka kərkamti pa' tē vici dza Yesəw Kəristəw zhəkə ti. ⁷ Kwəma lə kwal tsa nze na vəya yən təkəə dzar ghwəy tsəgha, sa nzanay, mbə nəfə tsee na kwəma ghwəy. Ma wəzə hwər tsa mənərə Hyala va ta ghəra sləni vay, aa mənəŋwəy kwərakwə. Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana mbə kəətira ghwəy, ya njasa nzee tsa kwa fərshina sənəzənva, ya ghala vəghwə tsa nzee kwa kwəma mbəzli, ka gəzanshi yəwən kwəma wəzə na, lə katanj bazhə bazhə gwa'a. ⁸ Kay, təreŋw dītəŋwəy ya. A Hyala sənay tsəgha na kə, dzərvəə sla yaw. Njasa diti Yesəw Kəristəw va mbəzliy, tsəgha dītəŋwəy ya kwərakwə.

⁹ Ma shi cə'wee va Hyala tə ghwəyəy, war a ghənzə mənəti, a dī tsa mbə nefer ghwəy mətsəhəə kəliva dza kwa kwəma kwa kwəma, vici gwa'a. Ma ghalaba kiy, nza Hyala ndaŋwəy məhərliy sənata kwəma katanj na, lə naa təra ghalaa dzəghwa na wəzə na kwəma lə na jikir na gwa'a. ¹⁰ Nza ghwəy mbay mənəi naa təbə kwəma. Ghalaba ki na ma nza ghwəy nza ka mbəzli dēwdew ni va Hyala, kala nza fəti nza dzar kwa kabaka ghwəy fəca dza Yesəw Kəristəw zhəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli. ¹¹ Nza ghwəy mənəi kwəmaa təbanta kaa Hyala. Kwəma vay, Yesəw Kəristəw dza naa mənəi mbə ghwəy, ta mbə mənədiy fə bamaa dzəti dikə tsa Hyala, ka fal slən tsa nze.

*Piy mbə Yesəw *Kəristəw na kwəmaa gwəramti dibədibə va ndə*

¹² A ngwarməhira, e dī ghwəy sənay, ma ngəra'wə tsa kənee tsay, war ta mbə Yəwən kwəma wəzə naa mətsəhəva kwa kwəma kwa kwəma na. ¹³ Nighətiməy, ya dəwgerhiy ndəghwə ghi tsa ngwəmna gwanashi, lə mbəzli mbə məlmə na gwa'ay, ndə tifa kala sənay tē mbərkə sa ghəree sləni Kəristəw kəsaghwara mənədi kwa fərshina kəw. ¹⁴ E gəzaŋwəyəy, təreŋw kwəməvə nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw bərçi sa favə ghəshi nza tsa nzee tikə kwa fərshina. Nana kiy, mbə gəzə kwəma Hyala na ghəshi kaa mbəzli, kala hazləni ma.

¹⁵ A nanzəy, a nihwəti mbəzli mbə shi, mbə gəzə kwəma Kəristəw vay, mbə hərhe na ghəshi va sləni ghəratee, ka dī njəghəzli va ghəshi lə ya. Nihwəti ki na, lə nəfə kwətiŋ ghəshi gəzə kwəma Kəristəw. ¹⁶ Ma na niva mbəzliy, mbə dīra na ghəshi, sa nzanay a ghəshi sənay, a Hyala ndara sləni dza ta gəzəə dzəkən katanj tsa Yəwən kwəma wəzə na kwa kwəma mbəzli, kə ghəshi. ¹⁷ Ma niy dza va mbəzli ta gəzəpə kwəma Kəristəw, kala hərhe ghəshi vəyay, lə nəfə kwətiŋ gəzə ghəshiw, war ta tanətəra na kwəma dī ghəshi. A ngəra'wə tsa nzee tsa mbə tikə kwa fərshina mətsəhəva dzəkənee na na dī ghəshi.

¹⁸ Ma vəya, ta na tsee ghən talay, kwəmaa shashara dzar mbə niva shiyəw. War gəzə ma ghəshi Yəwən kwəma Yesəw Kəristəw wəzə na, ya war lə hərhe mbə nəfə shi na, ya war lə kwəma dī mbə nəfə shi nay, kama na mba'a kwəma Kəristəw gəzəta na na vəshee ti. Mbə zhini nzee

nəw lə vəshi va difa. ¹⁹ Sa nzanay, e sənay, ma shi va gwanashiy, shiy dzaa kətitəra ta mbəlira na ghəshi. Ta mbəlira dzee tə mbərkə sa cə'wə ghwəy Hyala tə ya, lə kəti tsa mərshi Safə tsa Yesəw Kəristəw dəwdəw tsa kətitira. ²⁰ Ma na nee kwəma fəy ya ghən tsee ti gəzlinə ka ndəghə lə nəfə tsee gwanəy, ha'wə tsa dza vaa kama kənee na. Ta na navay, e sənay wəzə wəzə, ya sənəvna, ya hwəmbay, ta fə shəndəkə dzee dzəti Kəristəw. Ya ə dzam pəslitəra, ya ə dzam pəlara. ²¹ Sa nzana, vəya ta na tsee ghənəy. Mba'a pən tə ghwəmə na, war ta Kəristəw nzee tə ghwəmə. Mba'a pən mətira na, ka zhəmə kwəmavee nava vəya ghalaba tsəgha, sa nzana dzəvəgha Kəristəw yən taa dza. ²² Ma war ghwəlara pən tə ghwəməray, wəzə na ba, ta mbee mətəhə kəti mbəzli. Dzəghwa nava kwəma sana kiy, mba'a sətəra, kala zhinee sənata na kee təravə kwəma mbə ghwəla. ²³ Bakə bakə na ghən tsee mbə nava kwəma: Ma na gwəree mawtiy, mətira ta nza ghəy tə pi kwəti lə Kəristəw. Ava na wəzə na, kaa na kee nza tə ghwəməra. ²⁴ Ma naa gwəramti wəzə ba na, nza tsəgha tə ghwəməra tə ghəy, ta mbee kətiñwəy. ²⁵ Njana nzana, mba'ee sənata kwəma va tsəgha mbə nəfə tseyey, e sənay war ta nzaynza dzee tifa tə ghwəmə lə ghəy gwanəy, ka kətiñwəy, nza ghəy mbə kəli kwa kwəma kwa kwəma, ka vəshi mbə nəw kwal Hyala. ²⁶ Ma ghala pətsa dzee zhiniy tsəhəra mbə ghəy taa nza difa kiy, ta vəshi dza ghəy tərəñw, ka fal slən tsa Yesəw Kəristəw, tə mbərkə sa dza Hyalaa zhiniy jakətəmmə lə ghəy.

²⁷ Ma nanzə kiy ngwarməhiray, njasa banəñwəy məndi mbə Yəwən kwəma wəzə naa dzəkən Yesəw Kəristəw pə ghəy məni kwəma. Ghalaba ki, ya ə dzee tsəhəra mbə ghəy, ya war kala dzee tsəhəra ta nighətəñwəy na, mba'ee dzaa favə, mbə jihəva nza ghəy, ta ghəra sləni jakə, lə nəfə kwətiñ, kə məndi taa ni. Zhini mba'ee dzaa favə njasa jakəti ghəy miy tsa ghəy ta gəzə Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli, nza ghəshi mbə zləba. ²⁸ Əntaa ghəy dzaa gwərsə va kwəma mbəzli mbəz ghəy li shi ya jəw nze ma. Kala gwərsə pə ghəy, ghənzə na kwəma dza Hyalaa canshi li, njasa nza ghəshi ka mbəzli zaza ni. Zhini ghənzə kwəmaa dzaa ciñwəy mbəli tsa mbəlītəñwəy Hyala. Kwəma va gwanatay, Hyala bərkəti na. ²⁹ Sa nzanay, ma wəzə hwər tsa məntəñwəy Hyala va na, kwataka ta mbə ghəy banəvə nefer ghəy kaa Yesəw Kəristəw məntəñwəy na gwa'a tsəghaw. Əhəñ, lə ta sa ngəra'wə ghəy tə mbərkə kwəma ci na difa. ³⁰ Ma mba'a pə ghəy mbə sa ngəra'wə ta kwəma ciy, mbəz tsa kwətiñ tsa na sa nza ghəwəmmə mbə tsəgha lə ghəy. Mbəz tsa vay, ghəci na saa nara ghəy va yən mbə ghala ndimndim niy nza. Zhini ghəci sa favə ghəy tsa yən mbə tsəva mbə sana ba.

2

Mətiñwəyət nja Yesəw mbə nzəy tsa ghəy

¹ A ngwarməhira, a ghəy sənay jakəjakə nza ghəy lə *Kəristəw ki, ka mətəhəñwəy bərci jakəva tsa va kwa kwal Hyala na? Di tsa dītəñwəy Kəristəw vay, ka mətəhəñwəy jihəva na na? Mbə jakəva tsa ghəy va lə *Safə tsa Hyalay, mbə ghəra sləni na mbə nefer ghəy na? Ka dīva ghəy kwa jipə ghəy na? Ka məni zhəhwər ghəy ta mbəzli kwa jipə ghəy na? ² Ma mba'a kə tsəghay, vanta kwəma dēe gəzəñwəy, yəmətīm miy tsa

ghwøy kwətiŋ, dīvam kwa jipə ghwøy, jakətim nefer ghwøy kwətiŋ, zəzə kwəma kwətiŋ na kə sa ghwøy. Mba'a pə ghwøy mənti tsəghay, tərəŋw dza vəshiy nza vəya tə ghwøy. ³ Əntaa ghwøy məni kwəma lə hərhe va tsahwəti ndə kwa jipə ghwøy ma. Ka məni kwəma ghwøy ta kəli ghən tsa ghwøy, ya mbə namaba kwəma ka ghwøy məni ma. Ya wa ndəy, ə kə mənti ghən tsa ci jəwə kwa kwəma mbəzli. War njasa tədanakən nihwəti mbəzli gwa'a gwa'a ya tə namaba kwəma kə ndə nighə ghən tsa ci. ⁴ Əntaa tsahwəti ndə nza mbə ghwøy, ka zəzə kwəma war kwataka ta ghən tsa ci ma. Ə pə ghwøy zəzə dzəkən kwəma nihwəti mbəzli. ⁵ War njasa niy məni Yesəw Kəristəw va pə ghwøy məni mbə nzəy tsa ghwøy kwa jipə ghwøy.

⁶ Ma Yesəw Kəristəw naci ghala nzanay, ghəshivashi niy nza ghəshi lə Hyala. Əy ma dza na naci ki ya tsəgha nzə na, təkəti na, war yən mənira yəm lə Hyala kəw.

⁷ War mbərəkə zlay na dikə tsa məni na, mba'a zhəghəti ghən tsa ci jəwə, mba'a məniy ka ndə ghərapə sləni. Dza na mba'a bəvə pa mbəzli, ka səkəy dzəti hidī war wa'i ndə ngəri.

⁸ Dzəghwa mba'a mənti ghən tsa ci jəwə, war ka dī fəti va Hyala, pa' ka zləbavə mətiy lə vəgha tsəmta, ta mbəzli.

⁹ Va tsəgha banavə Hyala dikə tərəŋw ngəciy dzəkən shiy gwa'a gwa'a ki, dza na mba'a fanati slən tsaa gwəramti dikə mbə slənedemer.

¹⁰ Ma mənti Hyala tsəghay, ta mbə ya wa slən tsa sa ngati na gwa'a gwa'a, ya mə ghwəmə, ya tə hidī, ya kwa hidī na gwa'a na, ka tsəfəkwə kwa kwəma ci, tə mbərkə slən tsa ci.

¹¹ Mba'a ta mbə məndiy gəzə gwanashi: «Yesəw *Kəristəw na Ndə sləkəpə» kə məndi. Ma mbə gəzə tsəgha ki na, Didi Hyala ghəshi taa fal.

Nzam ka waj pi tsaa mbərə kwa jipə mbəzli

¹² A madigahira, ghala pətsaa nza ghwəmmə lə ghwøy tə pətsa kwətiŋ tsay. War mbə dī fəti niy nza ghwøy vəya ya hwəmba. Ghala pətsa nzee tsa kərakə kərakə lə ghwøy dibay, wəzə na ghwøy di fəti vəya tan na kwatəŋa va. Ə pə ghwøy hazləni va Hyala, banavəm nefer ghwøy gwanashi kaa sləni Hyala, nza ghənzə mbəə mbəlītəŋwəy. ¹³ Sa nzanay, Hyala ghəra na sləni mbə nefer ghwøy ya hwəmba. Ghənzə ndəŋwəy na bərçi ta dī sləni nzə lə ta məni nzə gwa'a, ge'i lə kwəma bərkəti na mbə dī tsa nzə. ¹⁴ Nana kiy, ya mbə namaba sləni məni ghwøy gwa'ay,

2:3 2:3 Rm 12:10; Gal 5:26 **2:4** 2:4 1Kwər 10:24 **2:5** 2:5 Zhj 13:15; Rm 13:14; 15:5 **2:6** 2:6 Zhj 1:1-2; 17:5; Ebr 1:3 **2:7** 2:7 Zhj 1:14; Rm 8:3; 2Kwər 8:9; Ebr 2:14, 17 **2:8** 2:8 Zhj 10:17; Ebr 5:8; 12:2 **2:9** 2:9 SləniKY 2:33; Ef 1:21; Ebr 1:4 **2:10** 2:10-11 Ezay 45:23; Zhj 5:23; Rm 10:9; ShiZhj 5:13 **2:13** 2:13 1:6; Zhj 15:5; Rm 7:18; 15:18; 1Kwər 12:6; 15:10; 2Kwər 3:5

əntaa ghwəy ngwəngwəzlimə ma, ka kəkə ghəpə ghwəy ma. ¹⁵ Ta mbə kwəma ghwəy nza war sa dəwdew na. Kala miy dzar kwa kabaka ghwəy, war ka ndərazhi Hyala, shiy məni ma jikir ghwəy ta nza kwa jipə mbəzli tē hidī ni ni ngəngədīpə, ka məni war ndərəm. War mbərə kə kwəma məni ghwəy mbərə dzəmbə shi nja sasərkwəhi dzəy tē ghwəmə. ¹⁶ Mbə nzəy tsa ghwəy va mbə shiy, gəzanshim kwəmaa dzaa bəpə piy. Ma sa ka ghwəy mənti tsəgha kiy, fəca dza Yesəw *Kəristəw zhəkə ta basə ngwəvə na, ma nzee mbəə tēhəda va vəshi tē mbərkə ghwəy, sa dzee nata sləni ghərahwə lə kwəma mənəhwee va mbə ghwəy kala kama gəmsi.

¹⁷ Ma nefer ghwəy va banavə ghwəy kaa Hyaləy, nja shi slanti ghwəy kaa Hyalə na ghəshi, mba'a kə məndi pəslitəra kiy. Nda nza miymiy ya nza mbər ka shi pasli məndi mbə ta Hyalə va kia? Mba'a kə gar mənta tsəghay, ta vəshi dzee tərəjw, nza ghwəy nza jakə lə ya tē vəshi va. ¹⁸ Ghwəy kwərakwə kiy, vəshi pə ghwəy vəshi, e nza jakə lə ghwəy mbə vəshi va.

Kar Timəte lə Epafəraditə

¹⁹ Sa bərkee neyey, a Ndə sləkəmmə Yesəw dzaa ndara kwal ta ghwənəghəjwəy Timəte kwa kwəma jəw. A ghəci dzaa nighətəjwəy, ma ka nza nəfə tsee mbəə dzəghway, sa kee favə gaka ghwəy və njasa nza ghwəy, sa ka na zhəghəkəvay. ²⁰ Nay tsahwəti ntsa zəzə ghəy kwəma kwətij na lee tikə, ka zəzəə dzəkən ghwəy kala war ghəciw. ²¹ War zəzə naa dzar ghən tsa shi kwəma gwa'a tsəgha na sa tsəva nihwəti mbə, kala zəzə maa dzəkən sləni Yesəw Kəristəw. ²² A na Timəte na naci kiy, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəy na, a ghəwə sənay njasa nza na ka ntsaa sə'wa kwəma. A ghwəy nay njasa ghərahwə na sləni kwasəbee, ta gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. War njasa ka zəghwə vaa ghəra sləni kwasəbə dəyəy, tsəgha mənəhwə na. ²³ Mbə təkə nzee ta ghwənəghəjwəy difa, sa kee nay njasa dza kwəma kənee na kərkəva. ²⁴ E sənay, a Hyalə dzaa ndara kwal dzaa nza ta tsəhəra də'wə ghən tsee, ta nighətəjwəy fa.

²⁵ Zhini mba'ee zəzəvə difa kiy ngwarməhiray, wəzə na yən zhiniy zhinəghəjwəy zəməmmə Epafəraditə, pən. Saa niy ghwənəkə ghwəy va lə shiy ta kəətira mbə ndərma kənee. Sa səkə nay, aa ghəratī sləni kwasəbee tərəjw, ka kəətītəra mbə kwəma mbəz tsa nzee mbə. ²⁶ Ma ghəciy, tərəjw maw na zha ta zhiniy najwəy difa. Gwa'a gwa'a məhərli ci bərvata tikə, ka zəzə war dzəkən ghwəy, sa nzana, mba'a ghwəy niy favə gwərapəy na, kə məndi. ²⁷ Na navay, gwərapəy niy nza na tərəjw, war jəw niy tərmbə na ta mətīy. Dza Hyalə mba'a mənti zhəhwər ti, mba'a mbəliy. Mbə kwəma vay, mənīy zhəhwər tsa Hyalə va war ta Epafəraditə gwa'a tsəghaw, lə tē ya ta na, sa nzana mba'a kə niy mətīy nzay, tsahwəti ngəra'wə na sava dza naa zhiniy mətəsəhəy zhəkən sa nzee tsa mbə kwa fərshina difa nza. ²⁸ Va tsəgha dēe zhinəghəjwəy Epafəraditə sana kyanjwkyanjw, ta mbə ghwəy zhiniy vəshijwəy li sa ka na tsəhəy. Ghalaba ki na, ma nza məhərlee hənita kwərakwə ki. ²⁹ Sa ka na tsəhəyəy, ka'wəti tē ghwəy lə vəshi mbə nefer ghwəy tərəjw, njasa ka ghwəy vaa ka'wə tsahwəti zəmənəjwəy tsa mbə nəw Ndə sləkəpə. Fə pə ghwəy fanshi gaga ka ha'wə tē gəla mbəzli nja ghəci ni va. ³⁰ Sa nzanay, a ghəwə sənay, war jəw niy tərmbə na ta mətīy mbə ghəra sləni kaa Yesəw

2:15 2:15-16 1:10; Nəw 32:5; Dani 12:3; Mt 5:14; 10:16; 1Kwər 1:31; 2Kwər 1:14; Gal 2:1-2; Ef 5:8; 1Tes 2:19 **2:17** 2:17 Rm 15:16; 2Tim 4:6; 1Zhj 3:16 **2:18** 2:18 3:1; 4:4 **2:19** 2:19 1:1 **2:20** 2:20 SləniKY 16:2 **2:21** 2:21 2Tim 4:10 **2:25** 2:25 4:18 **2:29** 2:29 1Kwər 16:16, 18

Keristew. Ma kœti niy dza ghwøy kœtira mbø slønee dœ'wø ghøn tsa ghwøyøy, ghœci kœtitœra na ka mœjœ'a ghwøy. Dzøghwa mbø slœni va ki na, jœw ghœci tœrmbœ ta mœtiy.

3

Njasa dza ndœø mbay dzøghwa kwœma Hyala kala hazlœni tifa

¹ Naa tœrmbœ kwœma nana kiy ngwarmœhiray, war vœshi pœ ghwøy vœshi tœ mbœrkœ jakœva tsa ghwøy lœ Ndœ slœkœpœ. Ma yœnœy, ka dalee va zhiniy tsasliŋwøy kwœma kwœtiŋ naw, sa nzanay, wœzœ na ta mbœø kœtiŋwøy kwa kwal Hyala. ² Ndœghwœ pœ ghwøy ndœghwœ ghøn tsa ghwøy va mbœzliy mœni kwœmer jikirkir ni va, kirekети va, shiy ni va: «War ndœ *slanti fœ'yasa, dza ndœø mbay dzøghwa kwœma Hyala kala hazlœni tifa» kœ ghœshi. ³ Őy, ma ghœnzœ nja na tœkœ ghœshi va kwœmaa dzœkœn kwœma sla fœ'yasa nza tala kiy. Ghwœmmœ na shi nza fœ'yasa ghwœmmœ slasla katan katan va Hyala. Ghwœmmœ shi mbø nœw kwœma Hyala lœ bœrci Safœ tsa nzœ. Na na ghwœmmœy, ka banavœ nœfœ tsa ghwœmmœ ghwœmmœ kaa shi pœhœti ndœ ngœri ta mœnishi. War tœ mbœrkœ slœni ghœrati Yesœw *Keristew tœ ghwœmmœ na na ghwœmmœ vœshi. ⁴ E gozanwøyœy, ta mbay niy dzee banavœ nœfœ tsee kaa shi pœhœti ndœ ngœri va ta mœnishi nza, sa nzana, mbø mœnishee niy nza. War mba'a kœ ndœ tœkœti mœniy ka ntsaa dzøghwa kwœma Hyala kala hazlœni tifa tœ sa nœw na shi pœhœti ndœ ngœri ta mœnishi, pœrba yœn niy dza naa mœnira gar dzøghwa kwœma Hyala kala hazlœni tifa kœn nza. ⁵ Sa nzanay, ndœ ka *Izœrayel nzee baw fœrshi. Mbœ hwœhwœ tsa *Benzhamœŋ yakœra mœndi. Ntsa mbœ hwœlfœ mbœzli ka *Ebœrœ yœn tsœr tsœr. Tœ kwa dœghasa vici ghala yakœra mœndi na, mba'a mœndi slantœra fœ'yasa. Mba'a kœ dzar kwa nœw *kwœma pœhœpœhœ na *ka Zhœwifœ ba na, yœn niy gwœra na tœ nœw nzœ, sa nzana, ndœ Farisa yœn niy nza. ⁶ Ghœnzœ na kwœmaa niy gwœree jahambœvara mbœ, pa' ka sanshi ngœra'wœ kaa mbœzliy nœw Yesœw niy nza. Tœ nœw kwœma pœhœpœhœ na kœ nzay, cœe mœnda ka ntsaa dzøghwa kwœma Hyala kala hazlœni tifa nza. Ka nza fœti dzar kwee nzaw. ⁷ Ma shi mbœrakee vay, nja shiy gwœramti wœzœ ni, dzee 'wœra ti shi niy zhœghœtishee kwatanja. Ma nana difa ki na, war nja shi bœlitee givœe gœm ti shi zhœghœtee niva shiy, war tœ mbœrkœ slœni ghœrati Keristew tœ ya. ⁸ Kwataka shi bœlakee va na difa kiw. Ya nimaba shiy na shiy niy nighœtee nja shi pœrshi ni vœya gwa'ay. War nja shi bœlitee givœe gœm ti shi zhinee nighœtishi nana, sa nzana mba'ee sœnay Yesœw Keristew Ntsaa slœkœra, shi gwœra dimœ ti shi gwa'a gwa'a. War tœ mbœrkœ ghœci zhœghanavee hwœm kaa shiy niy mawœe gwanashi. War nja shi tœ kœsœkœ yœn nighœshi, ta mbee nza ka sa Keristew, ⁹ lœ ta mbœ ghœy jakœŋœy li ka ndœ kwœtiŋ. Ka pœla mœndœe ghwœla ka ntsaa dzœ dzøghwa kwœma Hyala kala hazlœni tifa lœ nœw kwœma pœhœpœhœ naw. Slœni mœnti Keristew va tœ yay, ghœnzœ na sa zlœbavee, va tsœgha mœniree ka ntsaa dzøghwa kwœma Hyala kala hazlœni tifa. Di naa gœzœy, Hyala dœ'wø ghøn tsa nzœ mœni na ndœ ka ntsaa dzøghwa kwœma nzœ kala hazlœni tifa, kama na mba'a ndœ banavœ nœfœ tsa ci ngœta. ¹⁰ Ma nee kwœma gwœree di gwa'a gwa'ay, war sœnay Keristew tsœr tsœr, njasa nza na, mba'a sœnata bœrci ci va zhakatiy na mbœ mœti li shi. Nahwœti kwœma zhinee di bay, jakœra lœ

3:1 3:1 2:18; 2Kwœr 11:13 **3:3** 3:3 Rm 2:28-29 **3:4** 3:4 2Kwœr 11:18, 21 **3:5** 3:5 Lk 1:59; Rm 11:1 **3:6** 3:6 SlœniKY 8:3; 22:4; 26:9-11 **3:7** 3:7 Mt 13:44, 46 **3:9** 3:9 Rm 1:17 **3:10** 3:10-11 Rm 6:8-11; jakœva lœ Keristew mbœ ngœra'wœ tsa sahwœ na: 2Kwœr 4:10-11; sœnata bœrci zhakatiy Keristew mbœ mœti li: SlœniKY 4:2; Rm 5:17

Keristew mbə ngəra'wə tsa sahwə na, lə mbə mətɪ ci va mətɪy na gwa'a.
 11 Sa nzana mba'ee fəy ghən tsee gəzɪnjə, ta zhanakatəra dza Hyala mbə mətɪ kwərakwə, pən.

Kəsli bali ghwəmmə tidɪf' ta kwəməvə zhəmə va Hyala

12 Yən tsa nay ghwəy tsay ngwarməhiray, ə nə ya e kərkamti mənɪ kwəma, mba'ee mənira ka ntsa təhə təhə tsa mbə kwəma Hyala, pənəw. Əhəj, war ə na na dikəvaree, ka dza kwa kwəma, lə bərɪ ta mbə kərkamti sləni ndara Hyala ta mənɪ nzə. Njasa ka ndə vaa dikəvay ta tsəhə tə pi garə mbə yəmə bali. Ma mənəe tsəghay, sa nzana mba'a Yesəw *Keristew harvəra, ta nzee ka sa ci. 13 A ngwarməhira, nighətəe njasa nzana mba'ee kərkamti sləni ndara Hyala ta mənɪw. War ma na mənɪyay, ghən na sa zantee ta ni ləy hwəm shiy gwanashi, ka nighə war kwataka ni tə kwəma shiy njasa dzee mbay kəsashi gwa'a tsəgha. 14 Ava va tsəgha kəslee bali tidɪf' kwa kwəma, ta dzaa kwəməvə zhəməe va Hyala. Ava ghənzə na sa harvəmmə Hyala ta kwəməvə ghwəmmə mə ghwəmə, tə mbərkə Yesəw Keristew. 15 Ghwəmmə gwanammə ghwəmmə shiy təhəmmə va mbə kwəma Hyala kiy, zəzə kwəma tsəgha na kə sa mbə ghən ghwəmmə. Ma mba'a kə təkə kwəma nihwəti mbəzli mbə ghwəy kwətɪtay, Hyala də'wə ghən tsa nzə dza naa ghwənəmtəjwəy məhərli ghwəy ta favə kwəma gəzee va ghalaba ki. 16 Ya war njaaba nay, kwa kwəma pə ghwəmmə dza lə nəw kwal tsa ghwəmmə tsa, war njasa ghati ghwəmmə va, ka sar pa' tə vəghwə tsa. 17 A ngwarməhira war kwəma mənəe pə ghwəy nighə gwanəjwəy, a ghwəy mənɪ tsəgha. Ghəyəy, kwal na sava citəpə ghəy a mənɪ nəw. Ava va tsəgha kiy, nighəm njasa dza mbəzli nəwti kwal tsa va, a ghwəy nəw səəbə shi ki. 18 E gəzəjwəyəy, dəj na nihwəti mbəzli mənishi mbə nzəy tsa shi ka ka jakə lə Yesəw, kala zləba ma Kwəma mətɪ ci va vəgha tsəm ghəshi. Kwəma vay, mbəradzəra nzee mbə gəzəjwəy, ə zhinee gəzəjwəy sana diba, lə wahə kwa mətsee. 19 Ma gəla mbəzli tsəgha ni vay, war hwər tsa shi na na shi Hyala sənata ghəshi. War ni ha'wə ha'wə ni va shiy na ni gargərə ghəshi ta mənishi. Mba'a ghəshi kəsɪmbə ghən mbə zəzə war dzəkən shi tə hidɪ gwa'a tsəgha. Kwa kərəkə kwəma niva mbəzli, ra'i dza Hyalaa zamti piy tsa shi. 20 Ma ta na tsa ghwəmmə ghən, ghwəmmə shiy nəw kwal Hyala kiy, məba mə ghwəmə na na ghwəmmə dəlagwa səəkə ghwəmmə mbə. Nana kiy, war səəkə tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Keristew, ghəci Ndə mbəlɪmmə na sa ndəghə ghwəmmə. Səəkə mə ghwəmə dza naa səəkə ta bəmmə. 21 Sa dza naa səəkəyəy, ta zhəghantəmmə vəgha ghwəmmə na daw bərɪ na, kama vəri ti dza na nja na ci va vəgha, lə bama ti. Lə bərɪ ci va təfanəkən na kaa shiy gwa'a gwa'a ta dənci fəti ghəshi dza naa zhəghantəmmə.

4

Kwa kərni bəni kwəma Pəl kaa ka Filipè

1 A ngwarməhira dɪtee ni tərəjw ni, garəjwəyəm lə bərɪ mbə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. Tə ghwəy vəshi nəfə tsee. Nja zhəmə kwəməvee mbə slənəe nza ghwəy. Tərəjw mawtee dza ta nighətəjwəy.
 2 Ghwəy kiy, kar Evəwdi lə Shintishəy, ə cə'wəjwəy ya, titihwəm, sləkətim kwəma kwa jipə ghwəy, mba'a a ghwəy mənɪjwəy mbəzli kwətɪj mbə nəw

Ndø sløkøpø. ³ Gha kwørakwø kiy ntsee tsa slar tsa nza ghøy li mbø sløni kwøtiñ nay, ø cə'wəñee, a gha kəəti mi'i va, ta mbø ghashiy sløkashi. Ma mi'i vay, tərəñw səkə għəshi mbø jihəva ta ghəra sløni kwasəbee mbø gəzəpə Yəwən kwəma wəzə na bakanashi. A mi'i va kəəthəwəra mbø sløni va għəshi lə kar Kəleman, mba'a nihwəti məcərahiy ghərahwə sløni kwasəbee. Ghəshi gwanashiy, tsasli tsasli na slønedemer shi kwa zliya nza slønedemer mbəzliy dzaa kwəməvə piy tsa kədi ma.

⁴ A ngwarməhira, vəshi pə ghwəy vəshi ya hwəmba, tə mbərkə jakəva tsa ghwəy lə Ndø sløkəpə. Ø zhinee gəzanwəy difa, vəshim. ⁵ Wəzə kə nəfə tsa ghwəy kwa jipə mbəzli gwanashi, ndal tərmbə Ndø sløkəpə ta zhəghəvaa zhikəw. ⁶ Ka kəslimbə ghən ghwəy mbə zəzə dzəkən kwəma ya namafa ma. Ya mbə namafa kwəmay, gəzantam ghəzli kən ghwəy kaa Hyala, ka mbazlanta miy mbə cə'wə ghwəy. Mbə cə'wə ghwəy vay, kala mananta 'wəsa pə ghwəy. ⁷ Ma nza zərkə tsa Hyala ndəghwətiñwəy məhərlihi ghwəy lə nefer ghwəy mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw *Kəristəw. Zərkə tsa Hyala vay aa tanəti zəzə kwəma ndə ngəri gwanata.

⁸ Naa tərmbə kiy ngwarməhiray, ø pə ghwəy fə ghən ta ni gaga ni shiy, ni gar fal ni mēdi. Shiy nja shi katan ni, ni ha'wə mēdi ti shi, mba'a shi slar ni, lə shiy kama ha'wə ha'wə ni, lə shi wəzə ni mbə nəfə, mba'a shi təbanshi kaa mbəzli gwa'a. Shi va gwanashiy, ti shi pə ghwəy fə ghən. ⁹ Shi banavəñwəy ya lə shi kəsəvə ghwəy mbə shiy, mənishim kwaakwa. Ma kwəmaa niy favə ghwəy yən mbə gəzə, lə shiy niy nara ghwəy mbə məniy, tsəgha pə ghwəy mənishi. Ma nza Hyalaa bəmmə zərkə nzəyta lə ghwəy gwa'a.

Pəl mananshi 'wəsa kaa mbəzli ka Filipø ta vəli vəlanati ghəshi

¹⁰ A ngwarməhira, mbəradzəñwəy nza ghwəy mbə zhiniy dī kəətira, kalaa kwəməvə kwal ghwəy. Nana kiy, tərəñw vəshiree mbə slən tsa Ndø sløkəpə, sa nzana mba'a ghwəy zhiniy kəətitera va ndərma kənee. ¹¹ Sa gəzee kwəma va tsəghay, va sa nzee mbə ndərma naw. Ta na tsee ghənəy, e sənabəra mbə nzəy tsee, nza shiy vəya, lə kama ghəshi vəyay, war mbə vəshi nzee. ¹² E sənay nzəy mbə ndərma, e sənay nzəy tə ngwəfa'a. Gwa'a bənivee sə'wa kwəma mbə nzəy tsee, ya kwəmaba, ya mbə namafa kwəma nə. Ya ngəsli ngəsli nzee, ya lə mara nzee, ya fənshi na shiy vəya, ya daw na shiy vəya. Mbə shi va gwanashiy, war mbə vəshi nzee. ¹³ E mbay sə'wəti ya namafa kwəma gwa'a, sa nzana mbə kəətira *Kəristəw lə bərci ci. ¹⁴ Ya tsəgha nzə kiy, wəzə mənəti ghwəy sa kəətitera ghwəy tsa mbə ngəra'wə tsee.

¹⁵ Ghwəy ghwəy mbəzli mbə məlmə Filipø kiy, a ghwəy sənay, ghala pətsaa gha ghəy gəzə Yəwən kwəma wəzə na mbə ghwəy, saa niy kafee ta dzara mbə hidī ka Masedəwanəy, nihwəti mbəzliy nəw Yesəw tība, mba'a ghəshi niy ndara shiy, kala war ghwəyəw. War ghwəy kwətiñwəy na shiy niy jakəñwəy lə ya, ta kəətiva ghwəmmə lə ghwəy kwa jipə ghwəmmə, mbə kəətiñwəyee, mbə kəətira ghwəy kwərakwə. ¹⁶ Yən ghwəlara mbə məlmə ka Tesalənikə dibay, dan səfa niy vəlēghəra ghwəy shiy, ta kəətira. ¹⁷ Ya tsəgha gəzee kwəma vay, əntaa ghwəy dzaa zhəghəti, njasa

nzana war shiy shi palee va ghwøy ma. Æ dee ghwøy sönay, wözø hwør tsa möntøra ghwøy vay, a Hyala nay, ta tæfætøñwøy miy dza na tæ mbærkø ci, pø ghwøy. ¹⁸ Æ gøzanñwøy ya, ma shi ghwönay ghwøy va Epaføraditø ta vølrashiy, cøke' kwønavøshee. Shi vay, a ghøshi tøhamti ghøzliy nza kønee, pa' ka tømbe shiy d'añ. Ma vøli vølitøra ghwøy vay, tøønñw tøbänati na kaa Hyala, sa nzanay, ghala mbø læ shi wözø ni va ka møndiy ðøvø ta ta Hyala li shiw. ¹⁹ Hyala ghørantee na sløniy, vø na shiy gwøramti gwa'a gwa'a, kala kærkøva ma. Gwa'a dza naa ndañwøy ni daw ni shiy va ghwøy, mbø jakøva tsa ghwøy læ Yesøw Køristøw. ²⁰ War kaa Hyala, Dømmø tsa mø ghwømø kø dikø ya pa' hwømba. *Amin!

Kwa kørni sækwøva

²¹ A ngwarmøhira, ava tsøgha køray gøzø kwømee kaa ngønñwøy. Sækwøtøram mbøzli Hyala mbø sløn tsa Yesøw *Køristøw gwanashi tø mælmø ghwøy. Mbø sækwønñwøy na ngwarmøhira tikø vøghee gwa'a kwørakwø. ²² Mbø sækwønñwøy na mbøzli Hyala tikø mbø mælmø nzee na gwanashi. Kwatama mbøzli køghi tsa mazø tsaa sløkø hidí ka *Røm gwanashiy, tøønñw sækwønñwøy ghøshi. ²³ Möntønñwøy wözø hwør tsa ci Ndø sløkømmø Yesøw Køristøw gwanañwøy. Tifä kørayee, nza ghwøy nza ki.

Zliya tsasli Pəl kaa ka Kwələsə Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, daf̄ɔba mbəzliy ni, ghəci kwa fərshina mbə məlmə ka Efesə na, kala tsəgha na mbə məlmə Shezare, aw na mbə məlmə Rəm, kə ghəshi. Kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə ka Kwələsə tsasli Pəl zliya na. Ma məlmə ka Kwələsə vay, tə hidi ka Azəy na, ndəkwə ndəkwe vəgha məlmə ka Efesə. Epafərasə ntsa mbə məlmə shi niy gha naa gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli mbə məlmə Kwələsə va. Ma sa gəzanshi Epafərasə na, mba'a mbəzli daf̄ɔ zhəghəti nefer shi ta nəw Yesəw Kəristəw. Ava tsəgha ghatəvashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə va ki. Ma na Pəl də'wə ghən tsa ciy, səəkə ghəshi kwəmay lə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə vaw (vəh 1:7 lə 4:12).

Ma Pəl kwa fərshina kiy, mba'a Epafərasə tsa va niy tsəhəy və ta gəzanci shiy kəsashi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə. Mba'a gəzanci njasa səəkəshi nihwəti mbəzli ta ngədishi lə bəni nihwəti shiy dzəkən kwəma jijili. Ma kə ghəshiy: War nəw kwəma Yesəw gwa'a tsəghay, ka nzana mək ta mbəliti ndəw, ə kə məndiy nəw nahwəti kwəma jiji, ka slanti fə'yasa, zhini ka santa ngəra'wə kaa vəgha, kə ghəshi. Zhini ma kə ghəshi na, ə kə ndəw ndəghwə ghən tsa ci va zəmə shi mahalakə ni lə va sa shi mahalakə ni, mba'a nihwəti shiy diɓa, kə ghəshi. Ma sa favə Pəl kwəma va ki na, na tsaslanaghəshi na zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-14 Pəl səkwə ka Kwələsə, ka mananta 'wəsa kaa Hyala ta kwəma shi.

Vəh 1:15-23 Pəl gəzə kaa ka Kwələsə njasa nza Yesəw ka ntsaa tanjamti shi ngati Hyala, mə ghwəmə lə tə hidi gwa'a. Zhini ghəci dikə tsa mbəzliy nəw gwanashi.

Vəh 2:4-25 Pəl makə ka Kwələsə va zləɓa kwəma mbəzliy bananshi shi gəngəm ni va.

Vəh 3 pa' tə vəh 4:1-6 Pəl bananshi kwəma kaa ka Kwələsəə dzəkən nzəy tsa 'war'war tsa, lə dzəkən nzəy kwa jipə shi, lə dzəkən nzəy kəy ghyeghyer shi, mba'a nzəy lə mbəzliy nəw ma Yesəw.

Vəh 4:7-18 Kwa kəni gəzə kwəma, mba'a səkwəva.

Pəl səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Kwələsə

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa tərəvə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw, ghəy lə zəməmmə Timəte tsaslinwəy na. ² Kaa ngəŋwəy ghwəy mbəzli Hyala mbə məlmə ka Kwələsə, ngwarməhinəy mbə nəw Kəristəw lə nəfə kwətiŋ. A səkwəŋwəy ghəy, məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə Dəmmə Hyala, mba'a ndaŋwəy zərkə mbə nzəy tsa ghwəy.

Pəl mananta 'wəsa kaa Hyala, ta ka Kwələsə

³ Ya hwəmba cə'wə ghəy Hyala, Dəy Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəwəy, mbə mananta 'wəsa ka ghəy nza tə ghwəy. ⁴ Sa nzanay, a ghəy favə njasa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Yesəw Kəristəw, lə njasa di ghwəy

nihwəti mbəzli Hyala difa. ⁵ Sa məni ghwəy va tsəghay, sa nzana mba'a ghwəy fəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ta shi mə ghwəmə gwəmati Hyala ta bəpəshi na. Ma tə kwatanjata, ghala pətsa tsəhə Kwəma Wəzə na va katarj na va ghwəyəy, a mēndi niy gəzanjwəy kwəmaa dzəkən shi fəy Hyala ta bəpəshi. ⁶ Ava tsəgha pəlivərivata Kwəma wəzə na vaa dzəmbə mbəzli tə hidi gwa'a gwa'a ki. Ya kwəmaba na, mba'a mbəzli zhəghəti məhərli shiy banavə nefer shi kaa Yesəw. Tsəgha na va ghwəy kwərakwə ki. Ya ghala pətsaa gha ghwəy vaa favə kwəmaa dzəkən wəzə hwər tsa Hyala mba'a ghwəy sənay katarj tsa ci, ya pa' ndatsəy, mbə ghəra sləni na kwəma va mbə nefer ghwəy. ⁷ Epaferasə banavənjwəy na Kwəma Wəzə na va. Madiganjəy tsa tərənjw tsa na. Ka ghəra sləni Yesəw Kəristəw nza ghəy li. Ghəciy, lə nəfə kwətiŋ ghəra na sləni Yesəw Kəristəw mbə ghwəy. ⁸ Ava ghəci gəzanjəy na njasa kətitənjwəy *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa, ta dī nihwəti mbəzli.

⁹ Va tsəgha ki, sa favə ghəy kwəmaa dzəkən ghwəyəy, mbə cə'wə Hyala nza ghəy tə ghwəy vici va vici va. Ma mbə cə'wə ghəy na, ka cə'wə Hyala a ghənzə mbəə ciŋwəy shi dī na ghwəy mananta, mba'a ndanjwəy sənata kwəma, ka sənashi ni wəzə ni shiy kwa kwal tsa nzə lə bərçi Safə tsa nzə dəwdəw tsa. ¹⁰ Ghalaba kiy, ma nza ghwəy mbay dza kwa kwal tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw njasa dza naa təbanci. Ya hwəmba na, ka məni shi dza naa dī. Ka məni shi wəzə ni ghəngən ghəngən. Ka mətsəhə sənata kwəma Hyala kwa kwəma kwa kwəma. ¹¹ Mbə cə'wə ka ghəy nza va Hyala, a ghənzə ndanjwəy bərçi dza kwa bəla gwanata lə bərçi mbə shəndəkə tsa nzə, nza ghwəy mbəə sə'wa kwəma gwanata, ka jihəva pa' tə kwa kərni. ¹² 'Wəsa pə ghwəy mananta kaa Dəmmə Hyala lə vəshi. Sa nzana mba'a ghəwanənjwəy kwal ta kwəməvə na ghwəy bəla ghwəy mbə shi wəzə ni fəy na tə pətsa wanj tsa mə ghwəmə, kaa ni nzə mbəzli. ¹³ Tsəgha na, aa zləghwəkəvərimmə mbə dəvə *ndə jaka tsaa kəsətəmmə lə bərçi mbə kwəslī, dza na mba'a fambəmmə mbə dəvə zəghwə nzə dī na, nza ghəci mbəə sləkəmmə. ¹⁴ Tə mbərke zəghwə nzə mbəərekəmmə Hyala va ndə jaka, mba'a pəlatəmmə kwəma ghwəmmə jikir na.

Gəzə kwəmaa dzəkən Yesəw Kəristəw

¹⁵ A ghwəy sənay kiy ngwərməhiray, ndə tiba mba'a mbay nata Hyala lə mətsə ciw. Ma *Kəristəw tsa nay mbəzli va lə mətsə shiy, nja Hyala də'wə ghən tsa nzə na. Ghəci na Məkaji kən shi ngati Hyala gwa'a gwa'a! ¹⁶ Sa nzanay, lə Yesəw də'wə ghən tsa ci ngati Hyala va nimafa shiy gwa'a gwa'a. Shi mə ghwəmə lə ni tə hidi shiy gwa'a. Shi mbay mətsə ndəə nashi, lə ni mbashi ma naa nashi gwa'a. Lə Yesəw tsa va ngati Hyala shi nza bərçi və shi dikə dikə ni mə ghwəmə, mba'a shiy sləkəpə, mba'a hyeler, mba'a nihwəti shi ka bərçi gwa'a. Lə Zəghwə nzə va ngati Hyala shi va gwanashi. Dza na mba'a zlashi mbə dəvə ci, ka shi ci! ¹⁷ Hyala ghwəla ta nga hidiy, tiba niy nza Yesəw ghala ndimndim. Ava tə mbərke bərçi ci nza shi mēnti Hyala ghwəlashi sana. ¹⁸ Ghəci na ghən tsa mbəzliy nəw. Ghəci 'wamshi na kwal, mbəzliy nəwəy, nja vəgha ci na ghəshi.

1:5 1:5 1Pi 1:3-4; Ef 1:13 **1:6** 1:6 SləniKY 2:41; Rm 1:13; 1Tim 3:16 **1:7** 1:7 Epaferasə: 4:12; Flm 23 **1:8** 1:8 1Kwər 8:1 **1:9** 1:9-10 Ef 1:17; Flp 1:9 **1:10** 1:10 Ef 4:1; 2:10; Flp 1:27
1:11 1:11 1:12 Rm 5:2; Ef 1:18 **1:13** 1:13-14 Zhj 5:18; Lk 22:53; SləniKY 26:18; Ef 1:6, 7, 21; 2:2; 6:12 **1:15** 1:15 Zhj 1:18; 2Kwər 4:4; 1Tim 6:16; Ebr 1:3 **1:16** 1:16 1:13; Zhj 1:3, 19; 1Kwər 8:6; Ebr 1:2 **1:17** 1:17 Zhj 1:1; 8:58 **1:18** 1:18 ghəci na ghən tsa mbəzliy nəw: 2:19; 3:15; Ef 1:22-23; ghəci na məkaji tsa kən shiy gwanashi: SləniKY 4:2; 26:23; 1Kwər 15:20; ShiZhj 1:5

Tə mbərkə ci kwəməvə mbəzli yəwən piy. Ghəci na Məkaji tsa Hyala. Ghəci gha Hyalaa zhanakati mbə mbəzliy bəkwəshi. Di naa gəzəy, ghəci na Məkaji tsa kən shiy gwa'a gwa'a. ¹⁹ Tsəgha dī Hyala ta mbə ghən tsa nḡ cikəvərivay ya mbə nimaba shi mənī Zəghwə nḡ gwa'a. ²⁰ A Hyala mawti sləka kwəma ta jakəva lə shi ngati na gwanashi, dza kwa Zəghwə nḡ. Ma nana kiy, a zərkə kwa jipə nḡ lə mbəzli. Ghala mətī Zəghwə nḡ va vəgha tsəm, ka shikəshī miymiy ci tsahwəy zərkə tsa vaa dzəghwa jipə nḡ lə shi mə ghwəmə, mba'a shi tə hidī. ²¹ Ghwəy kwərakwə kiy ngwarməhiray, kwatəja na, mbəzli tihə tihə ni, ka pa jaka niy nza ghwəy lə Hyala, va *kwəma jikir naa niy təkə ghwəy mbə nefer ghwəy. Dzəghwa tsəgha sləni ghəra ghwəy niy nza. ²² Nana kiy, a Hyala ghwənikə Zəghwə nḡ, mba'a mənīy ka ndə ngəri, ta mətī. Lə mətī ci va sləkamti Hyala kwəma kwa jipə ghwəy li nana. Ma mənī Hyala kwəma va tsəghay, ta mbə ghwəy nza ka mbəzli dēwdew ni kwa kwəma nḡ, kala kwəma rəda rəda na dzar kwa ghwəy, kala kama mənī gar ndəjwəy fətī! ²³ Nanzə kiy, ə pə ghwəy garəjwəy lə bərcki tə kwəma Yesəw va banavə ghwəy nefer ghwəy. Mba'a ghwəy kəsəvə wəzə wəzə njasa banavəjwəy mənī. Əntaa ghwəy taa zlata nahwətī təkə kwəmaa səkəkə ta tsəkamti na fəy ghwəy va ghən tsa ghwəy gəzliḡə ti ma. Kwəmaa favə ghwəy va ghala pətsaa gəzəjwəy mənī kwəma Yesəw Wəzə nay, ghənzə na Yəwən kwəma wəzə na gəzəncim kaa ya tsamaba ndə ci tə hidī gwa'a. Yənəy, a Hyala təravəda ta gəzə kwəma va kaa mbəzli.

Sləni banavə Hyala kaa Pəl ta ghəra mbə mbəzliy nəw Yesəw

²⁴ Sənzənvay, mbə vəshi nzee lə ngəra'wə tsa see tə ghwəy. Ma ngəra'wə tsa see tsa tə ghwəy kiy, ə kərnayee ngəra'wə tsaa niy tərə mbə sa sahwə *Kəristəw va ta mbəzliy nəw va mənishi ka vəgha ci. ²⁵ Mba'ee mənira ka ndə ghəra sləni mbə mbəzliy nəw Yesəw. Ava tsəgha na sləni ndara Hyala ta mənī mbə ghwəy. Ma dī na gəzəy, ə ghwənara na ta gəzə kwəma nḡ kwa pətsa kəray na kaa mbəzli tə hidī gwanashi. ²⁶ Kwatəjatay mbəmbə niy nza kwəma zəzətī Hyala va ta mənī, kala sənata mbəzli. Ma dzəghwa na nana ki na, mba'a cikəvəriy dzətī ngwəla kaa mbəzli nḡ ta mbə ghəshiy sənata. ²⁷ Sa nzanay, ə niy dī Hyala canatishi njasa nza shəndəkə tə kwəma nḡ va niy ghwəbəy na tərəjw tsa ci, ta *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə. Ma zəzə kwəma ghwəbəy Hyala va niy nza, ghənzə na Yesəw Kəristəw tsa mbə nefer ghwəy va sənənvə. Tə mbərkə Kəristəw tsa va fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliḡə ta nza li tə pətsa nza shəndəkə tsa Hyala. ²⁸ Kwəma Kəristəw tsa va na sa gəzə ghəy kaa mbəzli gwanashi ki. Dzəghwa ghəy ka gəzanshi, ka bananshi shiy lə məhərli wəzə, ta mbə nza ya wa ntsaa jakəy lə Yesəw Kəristəw na, mba'a mənīy ka ntsaa təhəy kwa kwəma Hyala. ²⁹ Ava va tsəgha ghəree sləni va, ka mbəz, lə bərcki ndara Yesəw Kəristəw va ghəra sləni tərəjw na mbə ya.

2

¹ Sanay, e dī ghwəy sənata njasa nza caslakə tsa sləni nzee mbə ghəra nḡ tə ghwəy, ghwəy mbəzli ka Kwələsə lə ka Lawədishe, lə ta nihwətī

1:19 1:19 2:9-10; Zhj 1:16; Ef 1:23 **1:20** 1:20 Rm 3:25-26; Ef 1:9-10, 21; 2:13-16 **1:21** 1:21-22
 Rm 5:10; Ef 2:12-13; 5:27 **1:23** 1:23 2:7; Ef 3:17; 1Tim 3:16; Ebr 3:6 **1:24** 1:24 2Kwə 1:5;
 11:23-29; Ef 3:13 **1:25** 1:25 Ef 3:1-3 **1:26** 1:26-27 2:2; 4:4; Ef 3:6 **1:27** 1:27 shəndəkə: 3:4;
 Rm 5:2; Ef 1:18 **1:28** 1:28 Ef 4:13 **1:29** 1:29 Ef 3:20; Flp 4:13

mbəzli danan, shiy sənara ma di. ² Ma sləni tsəvee va mbə ghəra nze tsəghay, ta mbə ghwəy nza lə bərci mbə nefer ghwəy gwananwəy, ta jakəti ghən tsa ghwəy ka diva ghwəy kwa jipə ghwəy. E di ghwəy kwəmavə məhərli shiy sənata kwəma Hyala wəzə wəzə tərənɔw, ta mbə ghwəy sənata kwəmaa niy ghwəbəy Hyala va. Kwəmaa niy ghwəbəy na vay, ghənzə na Kəristəw də'wə ghən tsa ci. ³ Kəristəw tsa vay, mbə mbələyvata sənata kwəma wəzə na lə məhərli wəzə na. Ghəci kəttimmə na, ta sənata zəzə kwəma Hyala gwa'a. Ya wa shi di ndə sənashiy dzəkən Hyalay, aa taa kəsashi və. Ma shi vay, shiy gwəramti wəzə na ghəshi.

⁴ Sa wana gəzanwəy ya kwəma va tsəghay, vantaatə tsahwəti ndə dzaa ghavəə ngədəhwənəwəy lə tsəhwəli ci, va nəw kwal Hyala. ⁵ Ya tsəgha nzee kərakə lə ghwəy sənənəvay, tə pətsa kwətij tsa na məhərli ghwəmmə. Lə vəshi nzee mbə nəfə tsee tərənɔw, sa nzana mba'ee favə njasa ghəra ghwəy sləni ghwəy lə kwal, zhini mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy wəzə wəzə kaa Yesəw Kəristəw.

*A ghwəmmə kwəmavə piy tsa 'war'war tsa mbə Yesəw *Kəristəw*

⁶ Njana nzana mba'a ghwəy zləbavə Yesəw Kəristəw, ka Ntsaa sləkənəwəy, jakəkəkə pə ghwəy li mbə nzəy tsa ghwəy. ⁷ Garənəwəyem lə bərci tə Yesəw tsa va, njasa ka fə vaa tsəhə hilingə nzeə dzəmbə hidī tədəm ta garə ti shi. Banavəm piy tsa ghwəy kaa Yesəw Kəristəw mbə nzəy tsa ghwəy gwanay. Mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa ngəci, njasa niy banavənəwəy mbəzliy bənənəwəy kwəma Hyala va. Ka mananta 'wəsa tərənɔw ya hwəmba kaa Hyala.

⁸ A ngwarmərə, mənī tə ghwəy məhərli wəzə, vantaatə tsahwəti ndə dzaa ngədənəwəy lə papala sənashi kwemər, kwemər dzərvə dzərvə nī, kala ghən ti shi. Ma kwemər shi vay, kwəma jijihishi na, zhini kwemər va dibay, ta mbəreketi, lə kihə hyeler na ghəshi. Dzar kwa Kəristəw səəkə ghəshiw. ⁹ Əntaa ghwəy dzaa zləba kwəma shi ma, A na ni Hyala shiy gwanashiy, mbə vəgha Yesəw Kəristəw na ghəshi. ¹⁰ Səvəri mbə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw Kəristəw tsa va kiy, a ghwəy kwəmavə shiy gwanashi, cesl cesli. Yesəw Kəristəw sləkə na shi nza bərci və shi, lə hyeler tə hidī gwa'a.

¹¹ Kwatanəy, a Hyala niy gəzanshi kaa *ka Zhəwifə ta *sla fə'yasa, nza mbəzli mbəə sənashi, mbəzli nzeə na ghəshi, kə mənđi. Ma ghwəy ghwəy shiy jakənəwəy va lə Yesəw Kəristəwəy, aa manati shiy tə ghwəy kwərakwə, nza ghwəy mbəə sənay, mbəzli nzeə nza ghəy, pə ghwəy. Lə dəvə ndə ngəri mənđi na shi va kiw. Yesəw Kəristəw mənđi shi na. Shi mənđi na vay, ə mbələntənəwəy na səvəri mbə dəvə *kwəma jikir na, kala mənī mazə ghənzəə dzəkən ghwəy ghwəla. ¹² Ghala pətsa mənənəwəy mənđi *bateməy, njasa nzana mba'a mənđi laghanəwəy kwa hidī lə Yesəw na. Njasa zhakatīy Yesəw va mbə mətīy, tsəgha zhakatīnəwəy ghwəy kwərakwə. Sa nzana, mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Hyalaa zhanakati Yesəw va sati mbə mətīy, a bərci və ta mbay zhanakatənəwəy kwərakwə. ¹³ Kwatanəy, nja mbəzliy bəkwəshi niy nighənəwəy Hyala, va kwəma ghwəy jikir na. Mbəzliy nəw ma Hyala niy nza ghwəy, niy slaslantī fə'yasa ghwəyəw. Nana kiy, a Hyala zhanakatənəwəy mbə mətī, a ghwəy kwəmavə piy tsa katan tsa mbə Yesəw Kəristəw. Dzəghwa Hyala

mba'a pəlay jikir tsaə məni ghwəmmə mbə nəfə tsa n zə gwa'a gwa'a. ¹⁴ A ghwəmmə sənay, kwatanay, a ngwəvə Hyala niy nza kən ghwəmmə, tə sa nəwti ma ghwəmmə *kwəma pəhəti na. Ma nana kiy, a Hyala bəhwə kwəma ghwəmmə va jikir na, mba'a fakən kən Yesəw Kəristəw ghala danwati məndi vaa dzəti tsəm tə ghwəmmə. Ava tsəgha banti na fəti kən ghwəmmə ki. ¹⁵ Ghala vəghwə tsa məti Yesəw va vəgha tsəmoy, a Hyala tədanakən bərci kaa hyeler lə shi nza bərci və shi gwa'a. Dza na mba'a pəmətishi kwa kwəma n zə nja mevivi. Mba'a 'wəshamtishi kwa kwəma mbəzli gwa'a, ka panavəshi ha'wə.

¹⁶ Njana nzana tsəgha ghənzə kiy, əntaa ghwəy taa zləba ndə sləkəŋwəy ka sləŋwəy ngwəvə va shi zəmə ghwəy, ya va shi sa ghwəy ma. Ka zləba ghwəy ndə sləŋwəy ngwəvə ya va makwaghwa yəwən tir, ya va *vici dəkəva ma. ¹⁷ Ma kwəma niva shiy gwanashiy, nja məkəkwə shiy dzaə səkəkə fəyshi Hyala tsəgha, ta mbəə canshi kwəma kaa mbəzli. Ma na katan na kwəma di shi vaa canshi kaa mbəzli kiy, ghəci na Yesəw Kəristəw də'wə ghən tsa ci. ¹⁸ A nihwəti mbəzli tibay, ə kə ndə zhəghəti ghən tsa ci jəwə, ka sa ngəra'wə kaa vəgha ci, ka tsəfəkəwə kwa kwəma ka kwal Hyala, kə ghəshiy ni. Gəla mbəzli vay, əntaa ghwəy zləba ghəshiy bəŋwəy fəti ma. War lə shi nashi ghəshi kwa shiw ka ghəshiy vəshi, Hyala cinəy na shi va kwa shiw, kə ghəshiy ni. War ka kəli ghən tsa shi gəm tsəgha. Ka zəzə war dzəkən shi tikə tə hidī. ¹⁹ Ghəshiy, jakəjakə na ghəshi lə Yesəw Kəristəw ghəci mazə tsa shi ghwəlaw, Yesəwəy, nja ghən na, ma mbəzliy nəwəy, vəgha ci. Mbəzliy jakəshi lə Kəristəwəy, və kwəma ghəshi bərci. Tə mbərkə ghəci jakəshi ghəshi lə nəfə kwətiŋ. Ava tsəgha kəli ghəshi dza kwa kwəma kwa kwəma kwa kwal Hyala, njasa di Hyala ki. A Kəristəw jakəti mbəzli ci ta mbə ghəciy nza li shi kwətiŋ, njasa ka dəghesler tə vəgha ndə vaa tsəəbəshi ka ndə kwətiŋ lə bəliti.

Ma ntsaa mətiy lə Kəristəwəy, ka sləkəvə shi tə hidī ghwəlaw

²⁰ A ngwarmərə, a ghwəy sənay kiy, mbəzliy bəkwəshi kwasəbə *Kəristəw nza ghwəy gwanəŋwəy. Va tsəgha na kiy, ka mbay hyeler lə mbəreketiy sləkəŋwəy ghwəlaw. Ya sa nzana tsəgha ghənzə kiy, tawa zhini ghwəy zhəmbəŋwəy mbə məni shiy nja mbəzliy sənay ma Yesəw dība kia? Wa shiy mənishi va, zhanwəy ghwəy zhəmbə nəw kwəma jijihinwəy, dība kia? Tawa zləba ghwəy məndiy gəzanwəy gəla shi nə məndi va. ²¹ Shi tsa' ni vay, əntaa gha bəshi ma. Əntaa gha dzəghə nini ma. Əntaa gha dapə nini lə dəvə gha dība ma, kə məndia? ²² Gəla kwəma jijihī vay, dzəkən shiy dzaə kərəshi sa ka məndiy ghərahwə sləni li shi gəzə ghəshi kwəma. Ndə ngəri zəzəvəshi na ta bənishi kaa mbəzli. ²³ Ta na navay, mba'a kə ndə nighə kwəma va na, nja kwəmaa səkəkə mbə sənata kwəma ka naa nza. Sa nzanay, ə gəzə na kaa mbəzli a ghəshi jihəvaa dzəmbə cə'wə Hyala, ka zhəghəti ghən tsa shi jəwə, ka sa ngəra'wə kaa vəgha shi. Shi va gwanashi e gəzanwəyəy, ka dza ghəshiy kətiŋwəy ta mbay ghwəy zhini ghən kaa shi jikir ni maw vəgha ndə ngəriw.

3

¹ Ghwəy kiy, a ghwəy sənay mbəzli zhanakati Hyala sati mbə məti kwasəbə Yesəw Kəristəw nza ghwəy. Va tsəgha na kiy, ta shi mə ghwəmə

pə ghwəy fə ghen. Shi vay, tə pətsa nza Yesəw Kəristəw ghəshi. Məba nzəyəy na tə dəvə kwa bəzəmə Hyala. ² War dzəkən shi mə ghwəmə pə ghwəy zəzə ya hwəmba. Ka zəzə ni tə hidī ghwəy ma. ³ A ghwəy sənayəy, mbəzliy bəkwəshi nza ghwəy. Dzəghwa Hyala mba'a mbələyñwəy piy tsa ghwəy jakə lə Kəristəw. ⁴ Yesəw Kəristəw na piy tsa ghwəy katan tsa. Sa ka na zhəkəy, ta səkəkə dza ghwəy dza li gwanañwəy kwərakwə lə shəndəkə tsa ci.

Nzəy tsa kwatana lə nzəy tsa 'war'war tsa

⁵ Ghənzə tsəgha kiy, kərakə pə ghwəy fəy mənī shi tikə tə hidī ni gəmgəm ni. Mba'a ghəshi mənishi nja shi bəkwə bəkwə ni mbə piy tsa ghwəy. Kərakə pə ghwəy lə ghwərghwər, lə mənī kwəma rəda rəda na, mba'a mənī shi ha'wə ha'wə ni, lə maw shi gəmgəm ni, mba'a mənī mətse. Sa nzanay, mənī mətse ta shiyəy, ghala mbə lə ta mbəriw. ⁶ Tə mbərkə shi gəmgəm ni va gwanashi məmənī mbəzli dza Hyalaa bəkən nəfə kən mbəzliy dī ma fəti ta kwəma nzə va ki. ⁷ Kwatana kiy, tsəgha niy nza ghwəy nja mbəzli va kwərakwə ki. Kwəma jikir na mbə vəgha ghwəy niy sləkəñwəy na.

⁸ Nana kiy, zlashim shi jikir ni va, ka sati nəfə tsa ghwəy ma, ka bə nəfə ghwəy dzəkən mbəzli ma, ka mənī ndərəm ghwəy ma, ka tsəərə mbəzli ghwəy ma, ka gəzə kwəma ha'wə ha'wə na ghwəy səkwa tə miy tsa ghwəy ma. ⁹ Ka slasla dzərvəy ghwəy kaa ghen tsa ghwəy kwa jipə ghwəy ma. Sa nzanay, a ghwəy zlay nzəy tsa ghwəy niy nzəy ghwəy kwatana, lə shiy niy mənī ghwəy gwa'a. ¹⁰ A ghwəy kwəmavənzəy tsa 'war'war tsa nana, Hyala ndañwəy na. Ma nzəy tsa 'war'war tsa vay, Hyala ka naa gwəma njasa səəmə vici, nza ghwəy mbəə nza nja ghənzə, ghənzə saa ngati nzəy tsa 'war'war tsa va, zhini mba'a ghwəy sənata wəzə wəzə.

¹¹ Ava va tsəgha nzana nana kiy, shiy tibiaa tihəvəri *ka Zhəwifə lə *mbəzliy kamaa ka Zhəwifəw. Shiy tibiaa tihəvəri mbəzliy *slanti fə'yasa lə mbəzliy slanti maw. Ya mbəzliy tsəhwəlishi ma, lə niy mənī kwəma nja mbəzli mbəradzəy, shiy tibiaa tihəvəriw. Ya mbəzli pa'pa ni, lə ni ya ya niy, shiy tibiaa tihəvəriw. War *Kəristəw kwətiy na ntsa dikə tsa kən shi. Ghəci sa mbə nefer ni ci mbəzli gwanashi. ¹² Mbəzli Hyala nza ghwəy, sa tsəhavəñwəy na, tə sa dītəñwəy na. Ghənzə tsəgha kiy, mənīñwəyəm ka mbəzliy zhəhwər ta nihwəti mbəzli. Ka mənī wəzə kaa mbəzli, ka kəli ghen tsa ghwəy ghwəy ma, wəzə kə hwər tsa ghwəy, ə pə ghwəy sə'wa kwəma. ¹³ Sə'wa pə ghwəy sə'wa kwəma kwa jipə ghwəy. Mba'a kə ndə məntəñwəy kwəmay, pəlayəm mbə nəfə tsa ghwəy. Ya hwəmbay, pəlatam kwəma mbə nefer ghwəy kwa jipə ghwəy, njasa pəlatəñwəy Ndə sləkəpə va na ghwəy mbə nəfə ci kwərakwə. ¹⁴ Dzəkən shi va gwanashi kiy, mətəhakənəm dī, sa nzanay, dī na saa dzaa jakətəñwəy ka mbəzli kwətiñ. ¹⁵ Zlayəm kwal kaa zərkə tsa ndañwəy Yesəw Kəristəw va a ghəci nighəə dzəkən nefer ghwəy. Sa nzanay, ta nza ghwəy ka ndə kwətiñ harvəñwəy Hyala gwanəñwəy, lə ta mbəə nza mbə zərkə tsa va. War 'wəsa pə ghwəy mananta ya hwəmba. ¹⁶ Zlatanavəm kwal kaa kwəma Kəristəw a ghənzə təhayñwəy nefer ghwəy tərəñw. Bənim kwəma Hyala

3:2 3:2 Mt 6:33 **3:3** 3:3 Rm 6:4; 2Kwər 5:14 **3:4** 3:4 Gal 2:20; Flp 1:21; shəndəkə: 1:27; Flp 3:21; 1Kwər 15:43; 1Zħj 3:2 **3:5** 3:5-8 Gal 5:19-21 **3:5** 3:5 Rm 6:6, 11; Gal 5:24; Ef 4:19; 5:3
3:6 3:6 Ef 5:6 **3:7** 3:7 Rm 1:18; Ef 5:8 **3:8** 3:8 Ef 4:29; 5:4 **3:9** 3:9 Ef 4:22, 25 **3:10** 3:10
Ghava 1:26-27; Ef 4:24 **3:11** 3:11 2:11; Gal 3:28; 1Kwər 12:13 **3:12** 3:12-15 Ef 4:2-4 **3:13**
3:13 Ef 4:32 **3:14** 3:14 Ef 5:2 **3:15** 3:15 1:18, 20; 2Kwər 13:11; Ef 1:23; 4:4 **3:16** 3:16-17
Ef 5:19-20; Ebr 13:15

kwa jipə ghwəy, gəzəm kwəma kaa ghən tsa ghwəy, lə sənata kwəma mbə wəzə, lə məhərli wəzə na. Manantam 'wəsa kaa Hyala kwa cəm, lə nefer ghwəy gwanashi. Ka fal slən tsa nzə lə cemer kwa Zliya Hyala, ka ndəgha waza, ka fal lə cemer dza Safə tsa nzə dəwdew tsaa ciŋwəy. ¹⁷ Ya wa kwəma mənı ghwəy, lə na gəzə ghwəy gwa'ay, lə slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw kə taa nza. Manantam 'wəsa kaa Dəmmə Hyala mə ghwəmə lə slən tsa ci dıba.

Njasa dza nzəy tsa mbəzliy nəw Hyala təbə kwa jipə shi

¹⁸ Favə tə ghwəy, ghwəy ghwəy mi'iy, dım fəti va zhər ghwəy njasa təbə mi'iy jakəshi lə Ndə sləkəmmə mənı.

¹⁹ Ghwəy ghwəy zhər dıbay, dı pə ghwəy dı mi'i ghwəy wəzə. Əntaa ghwəy nza ghyanakə mbə nzəy tsa ghwəy li shi ma.

²⁰ Ghwəy ghwəy ndərazhi bay, fam kwəma, va namaba va mətikwəkwər ghwəy. Ava kwəma dı Ntsaa sləkəmmə ghwəy mənı.

²¹ Ghwəy ghwəy didihi bay, əntaa ghwəy dzaa bə nefer ndərazhi ghwəy sati ma. Vantaa vəgha shi dzaa mətita mbə kwəma dza ghəshiy mənı.

²² Ghwəy ghwəy mevivi dıbay, dı pə ghwəy dənshi fəti kaa mbəzliy sləkəŋwəy ya mbə namaba sləni gwa'a. Əntaa ghwəy dzaa jihəva ta ghəra sləni war ghala pətsa ka ghəshiy nza tıba, ta mbə ghəshiy falŋwəy gwa'a tsəgha ma. Ə pə ghwəy mənı sləni ghwəy lə nəfə kwətıŋ. Sa nzanay, va Ntsaa sləkəmmə hazlənı ghwəy. ²³ Ya wa sləni ghəra ndəy, lə nəfə kwətıŋ kəə ghəra. Njasa nzana kaa Ndə sləkəmmə Yesəw ghəci ghəra. Ka ghəra ghəci njasa nzana kaa ndə ngəri ma. ²⁴ A ghwəy sənay kiy, Yesəw Ntsaa sləkəmmə də'wə ghən tsa ci dza naa wanŋwəy zhəmə ghwəy. Shi wəzə ni fənəy na mə ghwəmə kaa mbəzli ci dza naa bəŋwəy. Kaa Yesəw *Kəristəw ghəci dikə tsa ghwəy ghəra ghwəy sləni va. ²⁵ Ma ntsaa dzaa mənti *kwəma jikir na naci kiy, ta kwəməvə zhəmə jikir tsa mənti na va dza na. Ka dza Hyalaa təra ghalaa dzəghwa mbəzli mbə sla ngwəvə nzəw.

4

¹ Kaa ngəŋwəy gəzee kwəma na, ghwəy ghwəy mbəzliy sləkə mevivi. Kəsəvəm mevivi ghwəy lə kwal tsa katanj tsa, lə nəfə tsa wəzə tsa pə ghwəy nzəyŋwəy li shi. Sənay tə ghwəy, a Ntsaa sləkəŋwəy tıba mə ghwəmə kwərakwə, pə ghwəy.

Kwa kərni gəzə kwəma Pəl

² A ngwarməhira, ə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmba, əntaa ghwəy dali va mənı 'wəsa tsa ghwəy kaa ngəta mbə cə'wə ma. ³ Ghala pətsa ka ghwəy nza mbə cə'wəy, cə'wə tə ghwəy Hyala tə ghəy kwərakwə, nza Hyala mbəə mətsəhə ghwəŋıŋəy kwal ta gəzə kwəma nzə ghəy kaa mbəzli. Ta mbə ghəy canakəvəri kwəmaa niy ghwəbəy Hyala mbə *Kəristəw dzəti ngwəla kaa mbəzli. Tə mbərəkə kwəma va nzee kwa fərshina sənəzəna. ⁴ Cə'wəram Hyala, a ghənzə bəra bərciy gəzəkəvəri kwəma va pa'i pa'i kaa mbəzli, njasa təbə na yən gəzə.

⁵ Lə məhərli wəzə na kə nzəy tsa ghwəy mbə mbəzliy nəw ma Yesəw Kəristəw. War kwəməvə ma ghwəy vəghwə ya hwəmbay, əntaa ghwəy zlay kətishi ma. ⁶ Mba'a pə ghwəy gəzanshi kwəmay, kwəma wəzə na

kə dzaa səvəri mbə miy tsa ghwəy, gar tsə'wəta mbə nefer shi. Sənay tə ghwəy njasa ka ghwəy zləbanci kwəma wəzə kaa ntsaa dzaa dəw kwəma va ghwəy.

Kwa kərnī səkwəpə tsa Pəl

⁷ A ngwarməhira, ta ghwəniŋwəy zəməmmə Tishikə dzee. Zəməmmə tsa dee, ghəy li ghəra na sləni kaa Ndə sləkəmmə Yesəw kwa zəərə kwətiŋ na. Lə nəfə kwətiŋ ghəra na sləni va. Ghəci dza naa gəzanŋwəy kwəma taree njasa nza na gwa'a gwa'a. ⁸ Va tsəgha ghwənee kaa ngəŋwəy, a ghəci gəzanŋwəy njasa nza nzəy tsa ghəy tikə. Nza ghwəy mbəə kwəməvə bərçi mbə nefer ghwəy. ⁹ Ghəshi lə 'Wəneshim, tsahwəti zəməmmə tsa dī ghwəmmə dza naa dza. Ma ghəci kwərakwəy, ntsaa kəsəvə sləni Yesəw bəkir dəvə ci na. Ntsaa səəkə mbə məlmə ghwəy na. Ghəshi dza naa gəzanŋwəy kwəma tikə, ya namaba nzə gwa'a.

¹⁰ Mbə səkwəŋwəy na Aristarkə, ntsa nza ghəy li tikə kwa fərshina sənznəva. Mbə səkwəŋwəy na Markə, ntsa nza kar Barnabasəə kwəy məmə li. Sa ka na tsəhəy vəgha ghwəyəy, ka'wəti tə ghwəy wəzə, njasa niy gəzanŋwəy ya va. ¹¹ Mbə səkwəŋwəy na Yesəw tsa har məndiy Zhəsətəsə kwərakwə. Mbə *ka Zhəwifəə banavə nefer shi kaa Hyalay, war mbəzli mahkan ni va na shiy ghəra sləni lə ya, ta gəzə kwəmaa dzəkən sləkə tsa sləkə Hyala mbəzli. Ghəshi dəpətəra na nəfə tsee.

¹² Mbə səkwəŋwəy na Epafərasə, ntsaa səəkə mbə məlmə ghwəy dība. Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw na. Mbə cə'wə Hyala ka naa nza tə ghwəy tərəŋwəy ya hwəmba, nza ghənzə mbəə garətəŋwəy kwa kwal tsa nzə wəzə wəzə, kala kwəfəghə ma ghwəy. A ghwəy mbəə nza ka mbəzli təhə təhə ni kwa kwal tsa nzə. Mba'a ghwəy sənashi shi dī Hyala wəzə, nza ghwəy mənishi. ¹³ Yən də'wə ghən tseyey, e sənay njasa tsəva na mbə sləni tərəŋwəy ta kəətiŋwəy ghwəy lə mbəzli ka Lawədishe, mba'a ka Hyerapəlisə. ¹⁴ Mbə səkwəŋwəy na madigammə Ləwka tsa dī ghwəmmə, dəkwətər tsa ghwəmmə, mbə səkwəŋwəy na Demasə kwərakwə.

¹⁵ Səkwətəŋəy tə ghwəy ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw mbə məlmə ka Lawədishe. Zhini mba'a ghwəy səkwəti Nimfa dība, lə mbəzliy basəva ta cə'wə Hyala kəghi tsa nzə gwa'a. ¹⁶ Ma sa ka ghwəy jangamti zliya na gwa'ay, nza ghwəy vələnəvəshi kaa mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw mbə məlmə Lawədishe, nza ghəshi jangəti kwərakwə. Sa ka ghəshi vələkəvəŋwəy na shi va tsaslanaghəshee kwərakwə ba na, nza ghwəy zhiniy jangəti. ¹⁷ Gəzancim kaa Arshipə a ghəci məni məhərli, ta mbə ghəciy ghəra sləni fanambə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw va mbə dəvə ci lə kwal tsa nzə.

¹⁸ Yən yən Pəl ki, avandaa tsasli kwəma na dzəghwa tikə lə dəvee, ta səkwəŋwəy. A səkwəŋwəy ya. Əntaa ghwəy zamti ghən ta nza tsa nzee tsa kwa fərshina ma. Nza ghwəy nza ki, nza Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə.

Kwa taṅa zliya tsasliṭi Pəl kaa ka Tesalōnikē Kwōma dza ghwēm̄m̄ə gha sōnataa dzəkən zliya na

Ghala p̄tsa tsasli Pəl zliya nay, gh̄eci mb̄ə m̄əlm̄ə Kw̄erint̄ə na, mb̄ə w̄ə kwa baka w̄ə ci. Kaa mb̄əzliy n̄əw Yes̄əw mb̄ə m̄əlm̄ə Tesalōnikē, t̄ə hid̄i ka Mased̄əwan, nd̄əkw̄ə nd̄əkw̄ə l̄ə m̄əlm̄ə Filip̄ə tsasli na zliya na. Kwatan̄ay a Pəl niy gh̄ərahw̄ə sl̄əni mb̄ə m̄əlm̄ə Tesalōnikē va. Mba'a niy ḡəzanshi Ȳəw̄ən kw̄əma w̄əz̄ə na kaa mb̄əzli mb̄əba, mba'a gh̄əshi m̄ənishi ka mb̄əzliy n̄əw Yes̄əw K̄ərist̄əw ki. Ma l̄əy hw̄əm ki na, dza *ka Zh̄əwif̄ə mb̄ə m̄əlm̄ə va ka h̄ər̄h̄ə va Pəl, mba'a gh̄əshi t̄əhamti ki. A gh̄əw̄əy dzaa k̄əsay n̄əw̄ər tsa va mb̄ə zliya ka kwal Yes̄əw v̄əh 17:1-14. Ma na Pəl naci kiy, niy k̄ər̄ət̄a z̄əz̄ə kw̄əma ciy dzəkən mb̄əzliy n̄əw K̄ərist̄əw mb̄ə m̄əlm̄ə vaw. Va ts̄əgha gh̄əw̄ənay na Tim̄ət̄ə ta dza ta k̄əət̄ishi. Ma sa zh̄əgh̄ək̄əvay Tim̄ət̄ə na, mba'a ḡəzanci kaa Pəl dzəkən n̄əz̄əy tsa mb̄əzli va. Kala shiy s̄əət̄i m̄əh̄ər̄li shi t̄iba ya ts̄əgha sah̄w̄ə gh̄əshi nḡər̄a'w̄ə. Sa fav̄ə Pəl kiy, ma tsaslanagh̄əshi na zliya na ki.

Avanay njasa n̄əwva kw̄əma mb̄ə zliya na:

V̄əh 1 pa' t̄ə v̄əh 3 Pəl mb̄ə fal mb̄əzliy n̄əw Yes̄əw mb̄ə m̄əlm̄ə Tesalōnikē sa gar̄əshi gh̄əshi jarjar kwa kwal Hyala, ya ts̄əgha na gh̄əshi mb̄ə sa nḡər̄a'w̄ə. Mba'a ḡəzanshi d̄iba njasa mawti na dza ta kw̄əmay li shi.

V̄əh 4:1-12 Pəl m̄ətsahanshi b̄ər̄ci kaa ka Tesalōnikē nza gh̄əshi dza kwa kw̄əma kwa kw̄əma l̄ə n̄əw kwal tsa shi va w̄əz̄ə. Nza gh̄əshi n̄əz̄əy shi w̄əz̄ə ba.

V̄əh 4:13 pa' t̄ə v̄əh 5:1-11 Pəl ḡəzanshiy dzəkən s̄əək̄ə tsa Yes̄əw ta bas̄ə mb̄əzli ci.

V̄əh 5:12-28 Kwa k̄ər̄ni ḡəz̄ə kw̄əma Pəl, mba'a s̄əkw̄ə ka Tesalōnikē.

S̄əkw̄əp̄ə

¹ Ȳən ȳən Pəl, mba'a Shilās̄ə, mba'a Tim̄ət̄ə, tsasli na zliya na, kaa mb̄əzliy n̄əw Yes̄əw *K̄ərist̄əw mb̄ə m̄əlm̄ə Tesalōnikē. S̄əkw̄ə s̄əkw̄əṅw̄əy gh̄əy gh̄əw̄əy mb̄əzli Didi Hyala, l̄ə shi Nd̄ə sl̄ək̄əp̄ə Yes̄əw K̄ərist̄əw. M̄ənt̄əṅw̄əy w̄əz̄ə hw̄ər tsa n̄əz̄ə Hyala, mba'a ndan̄w̄əy z̄ər̄k̄ə mb̄ə n̄əz̄əy tsa gh̄əw̄əy!

Njasa nza n̄əz̄əy tsa ka Tesalōnikē l̄ə njasa banav̄ə gh̄əshi nefer shi kaa Yes̄əw

² Ya hw̄əmb̄a c̄ə'w̄ə gh̄əy Hyalay, mb̄ə c̄ə'w̄ə ka gh̄əy nza t̄ə gh̄əw̄əy kw̄ərakw̄ə. War mb̄ə mananta 'w̄əsa ka gh̄əy nza ta kw̄əma gh̄əw̄əy gwan̄əṅw̄əy. ³ Ts̄əh̄əṅw̄əy ma gh̄əy kwa kw̄əma d̄əmm̄ə Hyalay, war mb̄ə z̄əz̄ə ka gh̄əy nzaa dzəkən sl̄əni w̄əz̄ə na gh̄ər̄a gh̄əw̄əy t̄ə sa banav̄ə gh̄əw̄əy nefer gh̄əw̄əy kaa Hyala, l̄ə dzəkən jih̄ə tsa jih̄əva gh̄əw̄əy ta sl̄əni va, sa d̄i gh̄əw̄əy Yes̄əw K̄ərist̄əw, zh̄ini ka z̄əz̄ə dzəkən f̄ə tsa f̄əy gh̄əw̄əy gh̄ən tsa gh̄əw̄əy ḡəzlin̄ə t̄ər̄əṅw̄ ta Nd̄ə sl̄ək̄əmm̄ə Yes̄əw K̄ərist̄əw. ⁴ Gh̄əw̄əy gh̄əw̄əy mb̄əzli d̄iti Hyala niy ngwarm̄əh̄iṅw̄əy, a gh̄əy s̄əṅay Hyala t̄ər̄av̄əṅw̄əy

na ta mbə ghwəy nza ka mbəzli nzə. ⁵ Ghala pətsaa gəzanjwəy ghəy va Yəwən kwəma wəzə nay, niy mənta na nja kwəma ka ndə vaa gəzə lə miy gwa'a tsəghaw, lə bərçi mbə, ka ghəra sləni *Safə tsa Hyala mbə ghəy niy gəzə ghəy kwəma, mba'a ghəy niy sənay wəzə wəzə, kwəma katanj na sa gəzə ghəy va, pə ghəy. A ghwəy sənay ya nzəy tsa ghəy njasa niy nzana, ghala pətsaa nza ghəy mbə ghwəy, ta mbəə kəətiŋwəy niy nzəy ghəy gəla nzəy tsa va.

⁶ Sa dza ghwəy kiy, mba'a ghwəy nəwvə səəbə ghəy, lə sa Ntsaa sləkəmmə. Ghala pətsaa zləbavə ghwəy kwəma Hyalay, tərənɔw niy sahwə ghwəy ngəra'wə. Ya tsəgha nzə kiy, a Safə tsa Hyala dēwdew tsa niy ndanɔwəy vəshi dalala ta kwəma va. ⁷ Mbə kwəma va tsəgha kiy, mba'a ghwəy mənɔŋwəy ka mbəzliy ci kwal tsa wəzə tsa kaa mbəzliy nəw Yesəw tə hidɔ ka Masedəwan lə shi ka Akay gwa'a. ⁸ Ava war tə mbərəkə kwəma ghəy pəliverivata kwəma Ntsaa sləkəmməə dzəmbə mbəzli danj. Kwataka tə hidɔ ka Masedəwan lə ni ka Akay na gwa'a tsəghaw. Ya pa' kwəməbay, a mbəzli favə njasa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala. Sa nzana gwa'a mbəzli favə kwəma va kiy, nahwəti kwəma tifa ghwəla gar zhini ghəy mətəhanshiw. ⁹ Ghəshi də'wə ghən tsa shi ka naa sla kwəma ghwəy. Ka gəzə njasaa niy ka'wətənəy ghwəy ghala pətsaa nza ghəy mbə məlmə ghwəy, ka gəzə njasa zlay ghwəy kwəma ta mbəreketi mba'a ghwəy zhəghanavə nefer ghwəy kaa Hyala, ka ghəranta sləni ghənzə Hyala katanj na, kwa bəpə piy. ¹⁰ Sa zlay ghwəy ta mbəriy, dzəghwa ghwəy ka ndəghə zhəkə tsa Zəghwə nzə va dzaa səəkə mə ghwəmə. Zəghwə nzə vay, ghəci na Yesəw tsa zhanakati Hyala va mbə məti. Ghəci mbəlantəmmə na va *kwəma jikir na, nəghətaa Hyala dzaa bə nəfəə dzəkən ghwəmmə ghala ngwəvəə dza vaa səəkə.

2

Njasa ghərati Pəl sləni Hyala mbə məlmə Tesalōnikē

¹ A ngwarməhɔnəy, ya ghwəy də'wə ghən tsa ghwəyəy, a ghwəy sənay, tsəhə tsa ghəy va mbə ghwəyəy, gəməy niy nza naw, pə ghwəy. ² A ghwəy sənay, madi ghəy tsəhə mbə ghwəyəy, a ghəy sahwə ngəra'wə mbə məlmə ka Filipə, ka tsəərəhwənəy mənɔi. Saa tsəhənəy ghəy mbə ghwəyəy, war ghwəlashi niy nza ka dɔ ma kwəma ghəy danj. Dzəghwa Hyala mba'a fambənəy bərçi mbə nefer ghəy, mba'a ghəy gəzanjwəy kwəma nzə wəzə na ya war mbə ngəra'wə tsa va ghəy tsəgha ki. ³ A na kwəma gəzə ghəy kaa mbəzliy, dzərvə dzar mbəw, kwəma gəmgəm na mbə nəfə tsa ghəy mbə gəzə nzəw, ndə tifa ghəy ngədi liw. ⁴ Na na ghəyəy, kwəma gəzanjəy Hyala na sa gəzanshi ghəy kaa mbəzli. Kwəmaa dzaa təbanshi kaa ke ngəriy gəzə ghəyəw, kwəmaa dzaa təbanta kaa Hyala, ghənzə saa sənashi nefer ghəy na sa gəzə ghəy. Sa nzana mba'a ghənzə nanəy mək gar gəzə kwəma nzə. Va tsəgha fambənəy na gəzə Yəwən kwəma wəzə na va mbə dəvə ghəy.

⁵ A ghwəy sənay, na na ghəyəy, səəkə ghəy fəyŋwəy ghani ta gəzanjwəy kwəmaa dzaa təbanjwəyəw, səəkə ghəy mənəhwə kwəma ta kwəməvə shi mbə dəvə ghwəyəw. Ava Hyalaa favə, ghənzə dza naa ndəgha fəti tə ghəy! ⁶ Səəkə ghəy pəlahwə dikə, a mənɔi fəə dzəti ghəy, pə ghəy mbə

kwøma ghøy, ya va nihwøti mbøzliw. ⁷ A na nava ghøy køø di nzay, a ghøy ni mbøzli dikø dikø ni nza ghøy, pø ghøy. Sa nzanay, *ka kwal Yesøw nza ghøy. Ya tsøgha nzø kiy, di nava kwøma ghøyøw. Ø na naa zhini ghøy mønijøy ka mbøzliy njødi ma kwøma, ka møni kwøma lø ghwøy njasa ka mømø kwa ndrøzahi vaa møni lø ndrøzahi nzø. ⁸ Kwøma gaga søkø ghøy mbø diñwøyøw. Tø mbørkø di tsa vay, kwataka yøwøn kwøma Hyala va wøzø na na saa di ghøy gøzanjwøy gwa'a tsøghaw, lø piy tsa ghøyøw gwa'a niy di ghøy ndanjwøy, sa nzanay, tørønjwøy mawti ghøy kwøma ghwøy. ⁹ A ngwarmøhinjøy, a ghwøy niy nay, ghøy mbø gøzanjwøy yøwøn kwøma Hyala va wøzø nay, tørønjwøy niy irøhwøvanjøy ghøy havøghwø lø hævir lø sløni, ta shi zømøø dzøghwa hwøw ghøy, vantaaw ghøy dzaa fakønjwøy ngøra'wø tsaa pølanjøy shi zømø. ¹⁰ Ghala pøtsaa nza ghøy mbø ghwøy ghwøy mbøzliy ðanavø nefer ghwøy va kaa Yesøw kwøma wøzø na niy møni ghøy, ka nøw kwøma lø kwal tsa nzø, niy nza kwøma tifa gar ndanjøy føti møndi mbøw. Ghwøy dø'wø ghøn tsa ghwøy dza naa ndrøghamti føtiy dzøkøn ghøy, mba'a Hyala dø'wø ghøn tsa nzø kwørakwø ða. ¹¹ Ya ghwøyñwøyshi na, a ghwøy sønay njasa niy møni ghøy lø ghwøy gwananjwøy kwørakwø, war njasa ka didi vaa køøti ndrøzahi ci. ¹² War ø niy cinjwøy ghøy kwøma ka ghwøy møni kwa kwal Hyala, ka møtsøhønjwøy børci, ka pøla kwal tsaa køøtinjwøy ta mbø ghwøy nøw kwal Hyala njasa di na. Hyala va haranjwøy na ta nza ghwøy li mbø shøndøkø tsa nzø tø pøtsa sløkø na.

¹³ Zhini ðay, zlay møni 'wøsa ghøy kaa Hyala diðaw. Sa wanay, sa nzana ghala pøtsaa tsøhønjøy ghøy va mbø ghwøy ta gøzanjwøy kwøma Hyalay, a ghwøy niy fa kwøma va, mba'a ghwøy niy zløðavø mbø nefer ghwøy ka sønay kwøma Hyalaa sava katanj, kwømaa søkø va ndrø ngøri naw, pø ghwøy. Ta na navay, kwømaa søkø va Hyala na. Ghønzø na saa ghøra sløni va mbø ghwøy lø ðøliiti, ghwøy ghwøy mbøzliy ðanavø nefer ghwøy va kaa Yesøw *Køristøw.

¹⁴ Ghwøy kiy ngwarmøhinjøyøw, kwømaa køsashi nihwøti mbøzli Hyala va ðanavø nefer shi kaa Yesøw tø hidì ka Zhøwde na saa køsanjwøy va. Njasaa niy sanamiyshi *ka Zhøwifø va ngøra'wøy, tsøgha samiynjwøy mbøzli tø hidì ghwøy ngøra'wø kwørakwø. ¹⁵ Ka Zhøwifø vay, ghøshi bakwamti na ka gøzø kwøma Hyala niy nza, zhini mbøh ghøshi pøøsliti Yesøw Ndø sløkømmø. Ge'i lø tsa ghøy tsa vøghwø diða kiy, a ghøshi samiynjøy ngøra'wø kwørakwø. Ka møni kwømaa tøðanta kaa Hyala ghøshi ya jøwøw. Ka jaka mbøzli gwa'a gwa'a mønishi ghøshi. ¹⁶ Makø makhønjøy ghøshi va gøzanshi kwøma Hyalaa mbølitishi kaa *mbøzliy kamaa ka Zhøwifø. Mbø kwøma møni ghøshi va tsøghay, ø kørkamti ghøshi møni kwøma shi jikir na, dzøghwa Hyala mba'a ðøti nøføø dzøkøn shi lø ngwøvø nzø.

Nzøy tsa ka Tesalònikè ðøpanati nøfø tsa Pøl

¹⁷ A na na ghøy na ghøy kiy ngwarmøhiray, ya tsøgha kama ghøy mbø ghwøy lø vøgha ghøy nanay, war mbø zøzø nza ghøy dzøkøn ghwøy. Tørønjwøy søkø ghøy mbø pøla zha ta kwømay lø ghwøy, sa nzanay, løy hwøm saa ðarvanjøy ghøy va mbø ghwøy ta vøghwø jøwøy, lø di zhøghøvaa zhømbø ghwøy niy nza ghøy. ¹⁸ Va tsøgha niy di ghøy tsøhønjøy

mbə ghwəy. Yən də'wə ghən tsee yən Pələy, dan səfee səəkee mbə pəla kwal tsaa zha ta nighənwəy, dzəghwa mba'a *ndə jaka tsa Hyala makəhwə kwal va ghəy. ¹⁹ Ta na navay, gar maw kwəmə nza ghəy lə ghwəy, sa nzanay, mbəzli Hyala nza ghwəy, kwataka tə mbərkə nihwəti mbəzli Hyala fəy ghəy ghən tsa ghəy gəzlinə ta zhəmə Hyalaw, lə ghwəy ta na kwərakwə. Ghwəy bənjəy na vəshiy dzəmbə nefer ghəy, tə ghwəy sənay məndi, a ghəy ghərati sləni wəzə na, kə məndi. Lə kwəma ghwəy dza ghəy vəshi kwa kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw fəca dza naa zhəghəvaa zhəkə. ²⁰ Tsəgha na nava katan, ghwəy na ni ghəy mbəzli mənishi sli'i ghəy pay ti shi, lə vəshi nza ghəy mbə nefer ghəy tə mbərkə ghwəy.

3

¹⁻² Ma sa nzana mba'a ghəy hyayvanəy, kala səəkə ghəy favə gaka ghwəy ki na, dza ghəy mba'a ghəy təkəti: «Wəzəba dza ghwəm ghwənanaghəshi Timəte na, mba'a ghwəm nzəyəm kwətim mbə məlmə Aten» pə ghəy. Dzəghwa ghəy tsəgha ki, mba'a ghəy ghwənanəghənwəy Timəte. Ghəci kiy, a ghwəy sənay zəməmmə na. Ntsa ghəra ghəy sləni Hyala li jakəjakə, ta gəzə kwəma *Kəristəw wəzə na kaa mbəzli na. Ma kwəma ghwənanəghənwəy ghəy Timəte tiy, ta mbə ghəciy mətəsavənjəwəy bərci, lə ta mbə ghəciy kətitənjəwəy nza ghwəy mbəə garənjəwəy jarjar tə kwəma Hyala banavə ghwəy va nefer ghwəy. ³ Vantaa ndə ya kwətiŋ mbə ghwəy dzaa hwəy zlata kwəma Hyala, va ngəra'wə tsa sanjəwəy məndi va. Na navay, a ghwəy sənay ngəra'wə tsa tsəgha tsa vay, nahwəti bəla mbə nzəy tsa ghwəmmə na ghwəmmə mbəzli Hyala. ⁴ Ghala pətsaa nza ghəy va mbə ghwəyəy, a ghəy niy gəzamtənjəwəy ta sammə ngəra'wə dza məndi, pə ghəy niy ni. Ghəci na sa kən ghwəy tsa sana njasa niy sənay ghwəy va. ⁵ Va tsəgha nzana, sa sənay va mbə sa ngəra'wə tsa va niy nza ghwəy pənəy, kala mbayee zhiniy sə'wəti nava kwəma. Dzəghwee ki, bənjəy yən ghwənanəghə Timəte kaa ngənjəwəy, a ghəci dzaa nighətənjəwəy, ta mbee sənay nda garənjəwəy ghwəy jarjar tə bə tsa banavə ghwəy va nefer ghwəy kaa Yesəw. Sa nzanay, mbə dza niy nza heree va nəghətaa *ndə jaka tsa Hyala dzaa həərəhwənjəwəy, mba'a ghwəy zlata nəw kwəma Yesəw. Ka gha nighə ki na, givə gəmta sləni ghərati ghəy va mbə ghwəy taa nza.

⁶ Dzəghwa ndəs Timəte zhəkəy sana ki, sa səəkə na mbə ghwəy, dza na mba'a sləkənjəy kwəma nzəy tsa ghwəy njasa nza na. A ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Yesəw gwanashi, mbə dīva nza ghwəy kwa jipə ghwəy, kə. Ma kə bə na: War kən ghəy ka zəzə kwəma ghwəy nza ya hwəmbə, tərənjw dī ghwəy zhiniy kwəmay lə ghəy kwərakwə, njasa nza ghəy va war mbə dī zhiniy kwəmay lə ghwəy, kə. ⁷ Ya tsəgha nza ghəy mbə sa ngəra'wə tərənjw kiy ngwarməhinəyəy, war sa səəkə Timəte gəzanəy kwəma nzəy tsa ghwəy njasa banavə ghwəy nefer ghwəy gwanashi kaa Yesəwəy, mba'a ghəy kwəmavə bərci mbə nefer ghəy. ⁸ Nana kiy, a her ghəy zhəghwashi sa nzana, mba'a ghwəy garənjəwəy jarjar mbə jakəva tsa ghwəy lə Ndə sləkəpə. ⁹ Sənay ghəy njasa dza ghəy mənī tsava 'wəsa kaa Hyala ta vəshi ndanəy ghwəy naa dzəmbə nefer ghəyəw. ¹⁰ Havəghwə lə həvir nza ghəy mbə cə'wə Hyala tərənjw tərənjw a ghənzə ndanəy kwal ta mbə ghwəmmə zhiniy nay ghən tsa ghwəmmə, zhini mba'a ghəy banavənjəwəy nihwəti shi sənashi ma ghwəy kwa kwal Hyala.

¹¹ ð cə'wə ghəy dəmmə Hyala də'wə ghən tsa nzə, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw, a ghəshi gwəmantənjəy kwal tsa tsəhə mbə ghwəy. ¹² ð cə'wə ghəy Ndə sləkəmmə a ghəci mətəhəti kəli dī tsa dī ghwəy va ghən tsa ghwəy tərənjw dalala, lə dī tsa dī ghwəy va nihwəti mbəzli dība, nza dī tsa ghwəy nza yəmyəm lə dī tsa va ghəy tə ghwəy kwərakwə. ¹³ Ma ghalaba kiy, ta fambənjəy bərci dza Ndə sləkəmmə mbə nefer ghwəy, ta mbə ghwəy nza dəwdəw kala fəti dzar kwa kabaka ghwəy kwa kwəma Dəmmə Hyala fəca dza Yesəw Ntsaa sləkəmmə zhəghəvaa zhəkə ghəshi lə mbəzli ci.

4

Naa təbanta kwəma kaa Hyala

¹ Naa tərmbə nana kiy ngwarməhinəyəy, a ghəy niy banavənjəy njasa təbə na mbəzliy nəw Yesəw mənī ta təbanta kaa Hyala. Dzəghwa tsəgha ghwəy mənī sənəzənvə. Sana kiy, a cə'wənjəy ghəy tərənjw lə slən tsa Yesəw Ntsaa sləkəmmə, mətəhəm mənī kwəma va tsəgha. ² Kwəmaa gəzənjəy Ndə sləkəpə Yesəw va, mba'a ghəy banavənjəyəy, a ghwəy sənata. ³ Ma kwəma dī Hyalay, mba'a ghwəy mənīnjəy dəwdəw, Ka ndəghwə ghən tsa ghwəy va mənī njəfa. ⁴ Ya wa ndə mbə ghwəyəy, sənay tə ghəci kəsə ghən tsa ci mbə nzəy tsa ci dəwdəw lə bama ti. ⁵ Əntaa ghwəy zlay ndərshiy tsa ghwəy mbahənjəy dzəmbə kwəmaa təbə ma nja mbəzliy nəw ma Hyala ma. ⁶ Əntaa ndə ya tsaməba ci mbə ghwəy dzaa mananci *kwəma jikir na kaa tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw, ya ka sla mətə ta mali ci, ya ka gwəfə shi ci ma. A ghəy niy gəzənjəy kwəma va wəzə wəzə ghala kwatanjata, ma gəla mbəzliy məmənī shi tsəgha ni vay, ta basanshi ngwəvə dza Ndə sləkəpə, pə ghəy niy ni. ⁷ Ta na navay, ta nza ghwəmmə ka mbəzliy məmənī njəfa harvəmmə Hyalaw, ta nza ghwəmmə ka mbəzli dəwdəw ni harvəmmə na. ⁸ Ava va tsəgha nzana ki, ya wa ntsaa zləba ma kwəma vay, nəghətaa ghəci ni kwəma ndə ngəriy zləba mee kə ma. Kwəma Hyala na sa zləba ma na, ghənzə saa ndanjəy Safə tsa nzə va dəwdəw tsa.

⁹ A na kwəma dīva kwa jipə ghwəy, ghwəy ngwarməmə mbə nəw Yesəwəy, ya kala tsasliənjəy kwəmee dzəkən nava kwəmay, kwəma tībaw. Sa nzanay, a Hyala də'wə ghən tsa nzə banavənjəy dīva kwa jipə ghwəy njasa təbə na. ¹⁰ Ava ghənzə na kwəma mənī ghwəy sana kaa ngwarməhim mbə nəw Yesəw tə hidī ka Masedəwan gwanashi, ə cə'wənjəy ghəy, a ghwəy zhiniy mətəhə dza kwa kwəma kwa kwəma lə dī tsa va. ¹¹ ð pə ghwəy jihəva, ta mbə nzəy tsa ghwəy nza lə zəkə mbə. Ya wa ndəy, ə kəə nighəə dzəkən ni ci shiy, ka mənī sləni də'wə ghən tsa ci ta təhə ghəzli kən ghən ci. Njasa niy gəzənjəy ghəy va ghala kwatanjata. ¹² Mba'a pə ghwəy mənī tsəghay, war ta fal kwəma ghwəy dza mbəzliy nəw ma Yesəw dza tərənjw! Ya nimaba shiy ghalaba kiy, ka dza ghwəy ghishi gar dza ghwəy ta cə'wəw.

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy nəw Yesəw bəkwəshi, lə dzəkən zhəkə tsa Ndə sləkəpə

¹³ A ngwarməhinəy, ka dī ghəy ghwəy kala sənata kwəmaa dzəkən

3:12 3:12 Gal 6:10 **3:13** 3:13 5:1-2; Flp 1:10 **4:1** 4:1 2:13; Kwəl 1:10; 2Tes 3:6 **4:3** 4:3 5:23; 1Kwər 6:13; Ebr 10:10 **4:7** 4:7 4:3; 1Pi 1:15-16 **4:8** 4:8 1Kwər 6:19-20 **4:9** 4:9 Zher 31:33-34; Gal 6:10; Ef 5:2 **4:10** 4:10 2Tes 3:4 **4:11** 4:11 2:9; Ef 4:28; 2Tes 3:10, 12 **4:12** 4:12 1Kwər 5:12-13; Kwəl 4:5 **4:13** 4:13-17 5:1-2; 1Kwər 15:51-52 **4:13** 4:13 1Kwər 15:18-19; Ef 2:12

mbēzli y bēkwēshiw. Ɛntaa ghwēy taa nza cōlikwē, nja mbēzli y fēy ma ghōn tsa shi gēzliŋē ta zhakati mbē mēti. ¹⁴ Ghwēmmē kiy, a ghwēmmē sēnay a Yesēw mētiy, mba'a Hyala zhanakati mbē mēti pē ghwēmmē. Njana nzana tsēghay, kwēma tifa ka sēmmōw, a ghwēmmē sēnay, mbēzli y bānavē nefer shi ka Yesēw, mba'a ghēshi bēkwēshiy, ta zhanakatishi dza Hyalaa dza, ta nzēy lē Yesēw, pē ghwēmmē.

¹⁵ Ma kwēma dza ghēy na ta gēzē sanay, kwēma gēzēkē Ntsaa slēkōmmē Yesēw lē miy tsa ci na, ghwēmmē ghwēmmē mbēzli y dzaa nza tē ghwēmmēmē fēca dza Ndē slēkōmmē Yesēw zhēghēvaa zhēkēy, ka dza ghwēmmē dzammē dzāvēgha Yesēw pērba ghwēmmē kaa mbēzli y bēkwēshiw. ¹⁶ Fēcavay, ta gēzēkēvērī kwēma dza Hyalaa dza ta gha mēniva shiy, ka mazē tsa ka kwal Hyala dzay, mba'a ngwēmata lala, ka mēndi fa ki na, viy tōlimē Hyalaa gaka, ka mēndi nighē ki na, Ndē slēkōmmē Yesēw mbē sēkwa sēkē mē ghwēmō. Ma mbēzli y niy yivē kwēma Yesēw niy bēkwēshi kiy, pērba ghēshi dza naa zhakatishi mbē mēti. ¹⁷ Lēy hwēm ki na, nza Hyala kafammē ghwēmmē niy tērmē lēmōcimmē mbēzli, ta dzaa jakēva mēba tē ghwēmō mbē kwēlefi li shi, ta mbē ghwēmmē madfi gwanammē ta kwēmō lē Ndē slēkōmmē Yesēw mbē safē tsēgha ki. Ma nza ghwēmmē nza gwanammē vēgha Ndē slēkōmmē Yesēw, ya pa' hwēm̄ba ki. ¹⁸ Ghēnzē tsēgha kiy, ē pē ghwēy dēpē ghōn tsa ghwēy kwa jipē ghwēy lē kwēma va.

5

Tsakētəvarŋwəyəm wəzə

¹ A ngwarmēhinjēy, a na vēghwē tsa dza shi vaa mēniva ti lē vici va gwa'ay, ya kala tsasliŋwēy kwēma ghēy dzēkēn na, kwēma tifaaw. ² Sa nzanay, ya ghwēyŋwēyshi na a ghwēy sēnay njasa ka ndē ghēli vaa sēkē vētēghē hēvir dza vici Ndē slēkōmmē sēkē. ³ Ghala pētsa dza mbēzli y ni, kay, a wahē tifa nana, kwēma tifaaw gagapēw kē ghēshiy, war vētēghē dza ngēra'wē sēkēy dzēkēn shi. Njasa ka ya vaa ghavē kafēta ta mali lē hwēr vētēghē. Ka dza kwal nza va ndē gar zhini ghēciy mbēliy ghwēla kiw! ⁴ Ghwēy, na na ghwēy kiy ngwarmēhinjēy, mbēzli y mbē kwēsli nza ghwēyēw, Ɛntaa kwēma va dzaa ngalitēŋwēy vētēghē, njasa ka ndē ghēli vaa ngaliti mbēzli ma. ⁵ Ghwēy gwanajwēy na na ghwēyēy, mbēzli y mbē wāŋ pi nza ghwēy, mbēzli y mēni kwēma havēghwē. Mbēzli y ka mēni kwēma hēvir dzar mbē kwēsli nza ghwēmmōw. ⁶ Njana nzana tsēgha kiy, na na ghwēmmē na, ka hi ghwēmmē nja nihwēti mbēzli y gwanashi ni ma. Tsēm̄tsēm̄mē pē ghwēmmē nzēyēm̄mē, ka ya ghōn tsa ghwēmmē va shi tē hidfi. ⁷ Sa nzanay, hēvir ka mēndiy hi, ntsaa sahvē shiyēy, hēvir ka naa ghi! ⁸ Na na ghwēmmēy, mbēzli y mbē wāŋ pi nza ghwēmmē, ē pē ghwēmmēy ya ghōn tsa ghwēmmē va shi tē hidfi. Ɛ pē ghwēmmē bānavē nefer ghwēmmē kaa Yesēw, ka dī nihwēti mbēzli y ka mējē'a tsa ghwēmmē kwēbanj tsahi tsa pakēn ghwēmmē ta mbēz. Zhini mba'a ghwēmmē fēy ghōn tsa ghwēmmē gēzliŋē ta vici dza Hyalaa mbēlimmē ti ka mējē'a tsa ghwēmmē daghwēba tsahi tsa pambē ghwēmmē mbē ghōn ghwēmmē ta mbēz. ⁹ Ta na navay ta sammē ngēra'wē tēravēm̄mē

4:14 4:14 Rm 14:9; 1Kwēr 15:3-4, 12, 20 **4:15** 4:15 1Kwēr 7:10, 25 **4:16** 4:16 1Kwēr 15:23

4:17 4:17 Zhŋ 12:26; Rm 5:17; Flp 3:20 **5:2** 5:2 1:2-3, 10; 2:19; 3:13; 5:23; Mt 24:36; Flp 4:5; 2Tes 1:7, 10; 2:1-2; nja ndē ghēli: Mt 24:43; 2Pi 3:10; ShiZhŋ 3:3; 16:15 **5:3** 5:3 Zher 6:14-15; Mt 24:39

5:5 5:5-8 Rm 13:11-12; Ef 5:8-9 **5:8** 5:8 Ef 6:11-17 **5:9** 5:9 1:10; 2Tes 2:14

Hyalaw, ta mbəlītōmmē tē mbērķē slēni wēzē na ghērati Ndē slōkōmmē Yesēw *Kōristōw tōravōmmē na. ¹⁰ Yesēw Kōristōw tsa vay, aa mōtiy tē ghwōmmē. Ta mbē ghwōmmē nzōy li tē pōtsa kwōtiŋ tsay, fēca dza naa sōēkē. Ya ghwōmmē bēkwē bēkwē dza naa nza, ya ghwōmmē tē ghwōmmē tsōtsē dza naa nza. ¹¹ Ghēnzē tsēgha kiŋ, ē pē ghwōy mōtsēhē bērci kaa ghēn tsa ghwōy kwa jipē ghwōy, ka kōēti ghēn tsa ghwōy kwa jipē ghwōy, ta kēli kwa kwal Hyala. Njasa nza ghwōy va mbē mōni sēnzōnva.

Kwa kōrni gēzē kwōma mba'a sōkwōpē

¹² A ngwārmōhiŋy, ē cō'wōŋwōy ghōy, dī pē ghwōy dī fōti va mbēzliŋ ghōra slēni Hyala mbē ghwōy, mbēzli fōy Ndē slōkōmmē kwa kwōma ghwōy ta bōniŋwōy shiy. ¹³ ē pē ghwōy ha'wē ti shi tōrōŋw, ka dī kwōma shi dalala, ta slēni Hyala ghōra ghōshi kwa jipē ghwōy. Lē zōrkē pē ghwōy kwa jipē ghwōy lē mbēzli.

¹⁴ ē cō'wōŋwōy ghōy dība ngwārmōhiŋy, ē pē ghwōy gēzē kwōma kaa ka mēredēm mbē ghwōy, ka mōtsahānshi bērci kaa mbēzli nza hazlōni mbē nefer shi, kōētim mbēzli daw daw bērci ni. ē pē ghwōy sō'wa kwōma mbēzli gwanashi. ¹⁵ Mōnim mōhērli wēzē, vantaā ndē mbē ghwōy tōkē wa kwōma jikiri tsa mananati tsahwōti ndē, lē *kwōma jikiri na kwōrakwē dība ma. Ya hwōmbay ē pē ghwōy jihōva ta mōni kwōma wēzē na kwa jipē ghwōy, lē kaa nihwōti mbēzli gwanashi ni.

¹⁶ ē pē ghwōy vōshi ya hwōmba! ¹⁷ Ka dōkōva ghwōy ta cō'wō Hyala ya hwōmba ma! ¹⁸ War 'wōsa pē ghwōy mananta kaa Hyala ya mbē namafa kwōmaa mōniva gwa'a. Ghēnzē na kwōma dī Hyala ghwōy mananta, ghwōy mbēzliŋ jakōŋwōy lē Yesēw *Kōristōw.

¹⁹ Ka makē slēni dī *Safē tsa Hyala dēwdēw tsa mōni ghwōy ma. ²⁰ Ka ndōrē kwōma mbēzliŋ gēzē kwōmaa sōēkē va Hyala ghwōy ma. ²¹ War nighē pē ghwōy nighē shiy gwanashi. Nza ghwōy tōra na wēzē na kwōma mbē shi. ²² ēntaa ghwōy mōni ya namafa hwōlfē *kwōma jikiri na ma.

²³ Nza Hyalaa bōpē zōrkē, mōntōŋwōy dēwdēw kwa kwōma nzē. Mba'a ndēghwōtōŋwōy mōhērlihi ghwōy, lē nefer ghwōy, mba'a vōgha ghwōy gwa'a, kala dza rōdaa nza tar kabaka ghwōy ya jōw, fēca vici dza Ndē slōkōmmē Yesēw Kōristōw zhōkē. ²⁴ Hyalaa harāŋwōy va ta nza ghwōy ka shi nzōy, ta mōnti dza na tsēgha, sa nzanay, ka gēzē kwōma na bakōw.

²⁵ A ngwārmōhiŋy, cō'wō tē ghwōy Hyala tē ghōy kwōrakwē.

²⁶ Sōkwōtim ngwārmōhimmōē nōw Yesēw wēzē wēzē.

²⁷ ē cō'wōŋwōy ya lē slōn tsa Ndē slōkōmmē Yesēw, a ghwōy jangāshira zliŋya na kaa ngwārmōhimmōē gwanashi. ²⁸ Ava tība kōrayēe, nza ghwōy nza ki. Mōntōŋwōy wēzē hwōr tsa ci Ndē slōkōmmē Yesēw Kōristōw.

Kwa baka zliya tsasliti Pəl kaa ka Tesalōnikē Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ghala pətsaa tsasli Pəl kwa baka zliya nay, ghəci ghwəlay mbə məlmə ka Kwərintə nza na, mba'a favə war ghwəlashi na ka Tesalōnikē mbə sa ngəra'wə, kə məndi. Mba'a Pəl favə difaa dzəkən nihwəti shiy səəvəri məhərli shi dalala. Ma kə nihwəti mbəzli mbə shiy, ndəkəwə na Yesəw ta zhəghəvaa səkə ta nama ka ghwəmmə zhiniy ghəra slənia? kə ghəshi. Zhini ma kə nihwəti mbəzli bə na, a Yesəw səkəy mbəradzəy, kə niva. Va tsəgha tsaslanaghəshi Pəl zliya na ki.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Pəl gəzanshi kaa ka Tesalōnikē a ghəshi sə'wa ngəra'wə tsa sanshi məndi va.

Vəh 2:1-12 Pəl gəzanshi shiy dzaa məniva ghəngəhən ghəngəhən ka Yesəw madi ta səkə.

Vəh 2:13 pa' tə vəh 3:1-5 Pəl fal Hyala ta ka Tesalōnikē. Zhini mbə dəwshi ghəci nza ghəshi mbəə cə'wə Hyala ti difa.

Vəh 3:6-15 Ma tə kwa kərni kwəma ci kiy, a gəzanshi Pəl kwəma kaa ka Tesalōnikē nza ghəshi nəw lə mənī sləni shi, ka dza kwa kwəma kwa kwəma. Ya wa ndə na, ka ghəra sləni lə dəvə ci ta pəla shi zəmə ci.

Vəh 3:16-18 Pəl səkəwə ka Tesalōnikē

Səkwəpə

¹ Yən yən Pəl, mba'a Shilasə, mba'a Timəte tsasli na zliya na kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw mbə məlmə Tesalōnikē. Səkwəə səkwəyəy ghəy ghəwəy mbəzli Dəmmə Hyala, lə shi Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw.

² Məntəyəy wəzə hwər tsa nə Dəmmə Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw mba'a ghəshi ndanəyəy zərkə mbə nzyə tsa ghəwəy.

Ngwəvəə dzaa nza tifa fəca dza Kəristəw zhəkə

³ A ngwərməhinəy, ya hwəmbay, war 'wəsa dza ghəy mananta kaa Hyala dalala ta kwəma ghəwəy, wəzə na ghəy mananta 'wəsa tsəgha, sa nzanay, kwa kwəma kwa kwəma mətəshə ghəwəy bə nefer ghəwəy kaa Yesəw, zhini tsəgha ghəwəy mətəshə diva kwa jipə ghəwəy gwanəyəy difa. ⁴ Sa nzana va tsəgha kiy, lə vəshi ka ghəy gəzə kwəma dza kwa ghəwəy, sa ka ghəy tsəhənəy mbə jakəva tsa nihwəti mbəzliy nəw Yesəw. Ghəwəy kiy, tərənəw saŋwəy məndi ngəra'wə, ka irənəyəy dalala. Ya tsəgha nzə kī na, mba'a ghəwəy garənəyəy jarjar kwa kwal Hyala, war ə ghəwəy mətəshə bə nefer ghəwəy kaa Yesəw.

⁵ Ava tə kwəma nja sava sənay ghwəmmə njasa dza Hyala ta sla ngwəvə nzə lə kwal tsa katan tsa. Sa nzana va mba'a ghəwəy sahwə ngəra'wə ta kwəma Hyalay, ge'i ge'i dza ghəwəy nza ta nza mbə mbəzli sləkə Hyala. ⁶ Ta na navay, lə kwal tsa slar tsa dza Hyalaa slavəri kwəma va. Ta sanamiy ngəra'wə dza naa dza kaa mbəzliy samiynəyəy ngəra'wə va kwərakwə.

⁷ Ghəwəy ghəwəy mbəzli mbə sa ngəra'wə va sanay, ta dəkətənəyəy dza

naa dza lè ghəyñəyshi gwa'a, ghala vici dza Yesəw, Ntsaa sləkəmməə zhəghəvaa səkəkə mə ghwəməə zhəti hidī ni. Ghəshi lə ka kwal Hyala nza bərci və shi dza naa səkəkə. ⁸ Ta səkəkə dza Yesəw, lə ghwə ka tsə ngad ngad ngad, ta sanshi ngəra'wə kaa mbəzliy hazləni ma va Hyala, lə kaa mbəzliy dī ma zləba Kwəma wəzə na va gəzə məndiy dzəkən Ndə sləkəmmə Yesəw. ⁹ Kwəma dza Hyalaa irətishi liy, ə dza naa zamtishi kwa ndimndim, mba'a təhamtishi kərakə lə Ntsaa sləkəmmə kala dza ghəshiy nay njasa nza shəndəkə tsa dikə tsa mənī Yesəw Ndə sləkəmmə ki. ¹⁰ Fəca vici dza Ndə sləkəmmə zhəghəvaa səkəkə dza kwəma vaa məniva, fəca nava vici dikə na va dza naa səkəkə, nza nīci mbəzli fal, ka fə dikə mbəzliy banavə nefer shiy dzəti gwanashi. Ghwəy kwərakwə kiy, mbə mbəzli va dza ghwəy nza jakə, sa nzana mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy kaa Yesəw sa gəzanwəy ghəy kwəma ci.

¹¹ Ava va tsəgha ka ghəy cə'wə Hyala tə ghwəy va hwəmba. Ma kwəma ka ghəy cə'wə Hyala tiy, a ghənzə məntəñwəy ka mbəzli ge'i ge'i ni ta kwəməvə piy tsaa kədī ma va haranwəy na ti. Mbə cə'wə ka ghəy nza dība a ghənzə kəətītəñwəy lə bərci nzə, ta mbə ghwəy mənī kwəma wəzə na təkəti ghwəy mənī nzə gwanata, zhini ka kəətīñwəy, nza sləni ghəra ghwəy tə mbərkə sa banavə ghwəy nefer ghwəy nza wəzə. ¹² Ghalafā kiy, ta fal slən tsa Ndə sləkəmmə Yesəw dza mbəzli tə mbərkə kwəma ghwəy. Zhini ka falñwəy mənđi ta nza, tə mbərkə na ci kwəma fa. Kar Hyala ghwəmmə ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw dza naa mənđi kwəma va tsəgha lə wəzə hwər tsa shi.

2

Shiy dzaa məniva ka Yesəw gha zhəkə

¹ A ngwarməhinəy, a ghəy dī gəzanwəy kwəmaa dzəkən vəghwə tsa dza Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw zhəghəvaa zhəkəkə ti ta basəva ghwəmmə kwa kwəma ci. A cə'wəñwəy ghəy, ² Ya ə nə nihwəti mbəzli kaa ngəñwəy, a vici dza Ndə sləkəmməə zhəkəkə ti səkəkəta kə ghəshi: Ya ka gəzə kwəmaa səkəkə va Hyala gəzə na tsəgha, ya mbəzliy bəññwəy kwəma Hyala gəzəkəkə na, ya ə nə mənđi, ghəy tsaslikə na zliya ta gəzanwəy tsəgha, kə mənđiy, əntaa dzaa nza nza'jəw tsəgha na, mba'a məhərli ghwəy səəta, ya her ghwəy na, ka dza ma. ³ Əntaa ghwəy dzaa zləba ndəə ngəđñwəy ya dza njaa ma. Ka vici dza Ndə sləkəpəə zhəkəkə ti mənivay, pəbā zlay dza mbəzli dāñ zlay nəw kwal Hyala. Ka ntsaa gwəra va tə mənī jikir dza Hyala ta gha zamti dza na, mba'a təzliy. Ma ghalafā ki na, nza vici va səkəkə. ⁴ Sa ka Ntsaa gwəra va tə jikir səkəkəy, mba'a fəy ghən tsa ci ka ntsaa tañəti slən shi tsəfəkəwə mbəzli kwa kwəma shi, ya Hyala na, ya nihwəti shi bəti mbəzli ka Hyala na ghəshi. Pa' mbə *ciki Hyala dza naa tsəhəy, ka na dzay, dərəsə nzəyəy mbəba, yən na Hyala, kə dzaa ni.

⁵ E niy gəzanwəy kwəma va niy nza, ghala pətsaa niy nzee va mbə ghwəy, zamti ghən ghwəy ti na? ⁶ Nana diy, kwal və ta səkəkə ta mənī kwəma ci vaw, a nihwəti shiy makəti tība, shi sənashi ghwəy ghəshi. Ma ghala pətsa dza vici bərkəti Hyalaa mənđa gwa'a kiy, ma nza Ntsaa gwəramti jikir va civaa dzəti ngwəla ghwəzə ghwəzə ghalafā ki. ⁷ Ta na navay, ya sana na dāñ na mbəzliy zhini ghən kaa Hyala. Ə na na nzanay, na ci va kwəma na ka dza naa məniva diw. Sa ka Hyala katamti

ntsaa makēti va va sōekē dza naa mōniva. ⁸ Ma sa ka na bārvay kiy, ma nza Ntsaa gwēra jikir va dzēti ngwēla wēzē wēzē ki. Ma sa ka Ndē slēkōpē Yesēw zhōkōy na, nza zamti lē safē tsa mbē miy ci, mba'a lē shēndōkē tsa ci ghālāba ki. ⁹ Ma ntsa jikir tsa vay, lē bērci bānavē *ndē jaka tsa Hyala dza naa sōekē. Ka na dza na, ka mōmōni shi sōekē ma mēndiy nashi, shi maḍaḍa maḍaḍa ni ghēnghēn ghēnghēn kwa kwōma mbēzli, ka ngēdīpē li shi. ¹⁰ Ya nimaḍa hwēlfē shi jikir ni tē hidī gwa'ay, war mōni dza naa mōnishi, ta mbē ghēcīy ngēdīvē mbēzliy dzaa zashi. Shiy dzaa mōnti dza ghēshiy zashiy, sa nzana kala dī zlēba na katanj na va kwōma dzaa mbēlantishi ghēshi, mba'a kē ghēshi niy zlēbavē nzay, ta mbēlantishi niy dza Hyala nza. ¹¹ Sa dī ma ghēshi zlēba na katanj na va kwōma kiy, dza Hyala mba'a bānakōshi bērciy bānsi zēzē kwōmaa dzaa zamtishi, ta mbē ghēshiy bē nefer shi kaa dzērvē. ¹² Ma mōnti Hyala tsēghay, ta mbē ngwōvōē kēsōy mbēzliy dzaa bānavē ma nefer shi kaa na katanj na kwōma gwanashi, ka vōshi war ta mōni na jikir na kwōma.

Mbēzli tsēhavē Hyala ta mbēlitishi nza ghwēy

¹³ Ghēy na ghēy kiy ngwarmōhīyōy, ya hwēmḍa na, war 'wēsā dza ghēy mananta kaa Hyala ta kwōma ghwēy, ghwēy mbēzli dīti Ntsaa slēkōmmē va. Ta na navay, ghala kwatanjata hidī ghwēla ta ghava tsēhavēnwōy Hyala ta nza ghwēy ka mbēzli mbēliti na lē bērci Safē tsa nē dēwdēw tsa. Safē tsa va mōntōy wōy na ka ni Hyala mbēzli. Sa bānavē ghwēy nefer ghwēy kaa na katanj na va kwōma, va tsēgha mbēlantōy wōy na. ¹⁴ Ta mbēlōy wōy tsēgha harānwōy Hyala lē Yēwōn kwōma wēzē na va gēzanwōy ghēy. Ta mbē ghwēy kwōmavē shēndōkē tsa Ndē slēkōmmē Yesēw *Kōristōw harvōnwōy Hyala. ¹⁵ Va tsēgha na kiy, ngwarmōhīyōy, garōnwōyēm tē kwōma Yesēw jarjar. Kēsōvēm shi bānavēnwōy ghēy va mbē nefer ghwēy, ya ni bōnōy wōy ghēy lē miy tsa ghēy, ya ni tsaslēghōy wōy ghēy kwa zliya gwa'a.

¹⁶ Kar Dēmmē Hyala ghēshi lē Ndē slēkōmmē Yesēw Kōristōw dē'wē ghēn tsa ciy, a ghēshi dītēmōmē tōrōy. Dzēghwa ghēshi lē wēzē hwēr tsa shi, ka bēmōmē bērci ya hwēmḍa, ka kōētīmōmē ta fē ghēn ghwēmōmē gēzliyē ta shiy dzaa sōekē wēzē ni. ¹⁷ Nza ghēshi ndānwōy neferiy mōni kwōma, mba'a ghēshi ndānwōy bērci ta ghēra slōni wēzē na, lē ta gēzē naa tēbanta kwōma ya hwēmḍa.

3

Cē'wēm Hyala tē ghēy

¹ A ngwarmōhīyōy, a naa tōrmbē kwōma dza ghēy gēzanwōy kiy, cē'wēm Hyala tē ghēy, ta mbē kwōma Ndē slēkōpē Yesēw pēlivāa dzēmōmē mbēzli tanjan. Ma nza mbēzli dza kwa nahwēti bēla fē shēndōkē dzēti, njasa nza ghwēy va mbē fē shēndōkē dzēti kwōrakwē. ² Zhini bay, cē'wēm Hyala tē ghēy, a ghēnzē mbēlantōy mbē dōvē ka ndōrēm gēmōmē ni va. Sa nzanay, mbēzli gwanashi bānavē na nefer shi kaa Yesēwōw.

³ A na Ntsaa slēkōmmē naci, ka gēzē kwōma na bakē bakōw. Ta kōētītōy wōy dza na, nza ghwēy mbē nza lē bērci, mba'a ndēghwētōy wōy

va *ndø jaka tsa Hyala. ⁴ Tø mbærkø sa kætítøñøy Ntsaa sløkømmøy, mænti ghøn ghøy bakø bakø ta kwøma ghwøyøw, a ghøy sønay mbø mæni kwøma gøzånñøy ghøy nza ghwøy, zhini ta nøw ghwøy dza læ mæni nzø ya hwømba nzø ba.

⁵ Nza Ndø sløkømmø kætítøñwøy mbø nefer ghwøy ta mbø ghwøy ði Hyala, ka mbay sø'wa kwøma njasa sø'wahwø *Køristøw va.

Wøzø na ndøø ghøra sløni

⁶ A ngwarmøhinøy mbø nøw Yesøw, læ sløn tsa Yesøw *Køristøw Ntsaa sløkøpø gøzånñwøy ghøy. Kørakø pø ghwøy læ ka mar mbø nøw Yesøw va ði ma ghøra sløni. Niva mbøzli, ø ði ma ghøshi føti ta kwøma ðanavøñwøy ghøy. ⁷ A ghwøy sønay wøzø wøzø njasa dza ghwøy mæni ta nøw søbøø kwømaa niy mæni ghøy. Ghala pøtsaa niy nza ghøy mbø ghwøyøy, ka mar niy nza ghøyøw ⁸ Niy zøhwø shi zømə ndø ghøy tøgøm mbø ghwøyøw. Ghøy dø'wø ghøn tsa ghøy niy tsøva na læ ghøra sløni, havøghwø læ høvir gwa'a, ta mbø ghøy kwøma vø shi zømə ghøy. Vantaa mæni kwøma køn ghøy dzaa nza køn ndø mbø ghwøy ⁹ Saa niy mæni ghøy va sløni va tsøghay, ø niy kama ghøy gar døw shi zømə va ghwøyøw, nza ghwøy mbøø nøw kwøma mæni ghøy va niy nø ghøy.

¹⁰ Ghala pøtsaa nza ghøy va mbø ghwøyøy, a ghøy niy gøzånñwøy, ma pø ghøy niy niy: «War mba'a kø ndø kala ði ghøra sløni, ka nga shi zømə ghwøy kaa tsava ndø kwørakwø ma!» pø ghøy niy ni. ¹¹ Sa wana gøzånñwøy ghøy kwøma va tsøgha sana kiy, sa favø ghøy mændiy gøzø «A nihwøti mbøzli mbø ghwøyøy, ka ði ghøshiy ghøra sløniw, war kakahwø kwøma køn shi nihwøti mbøzli na na shi kwøma mæni ghøshi» kø mændi. ¹² Gøla mbøzli vay, avanta kwøma gøzånshiy ghøy, a ghøshi mæni. Læ sløn tsa Ndø sløkømmø Yesøw Køristøw gøzånshiy ghøy, ø kø ghøshiy ghøra sløni shi læ kwal, a ghøshi pøla shiy dzøghwa hwør shi læ døvø shi dø'wø ghøn tsa shi.

¹³ Na na ghwøy na ghwøy kiy, nihwøti ngwarmøhinøyøy, ø pø ghwøy nøw læ mæni kwøma wøzø na, ka dali ghwøy vø ma. ¹⁴ Mba'a kø tsahwøti ndø dzaa nza mbø ghwøy, kala dza ghøciy ði føti ta kwøma gøzånñwøy ghøy mbø zliya nay, cati tø ghwøy døvø tø tsava ndø, mba'a ghwøy zlay jakøva li, ma nza ghøci mbøø sønay kwøma gømgøm na na sa mæntee na, kø. ¹⁵ Ya tsøgha nzø ðifa kiy, øntaa ghwøy taa nzøyñwøy li nja ndø jaka tsa ghwøy ma! War ø pø ghwøy dzaa gøzanci kwøma njasa ka ghwøy gøzanci kwøma kaa zømøñwøy tsa mbø nøw Yesøw ghøci kø mænti *kwøma jikir na.

Kwa kørni gøzø kwøma Pøl

¹⁶ Ndø sløkøpø Yesøw tsaa bø zørkø va kaa mbøzli, ndånñwøy zørkø ghøci dø'wø ghøn tsa ciy dzømbø nefer ghwøy ya hwømba, ya dza kwa namaba bøla gwa'a. Nzøyøy tø ghøci læ ghwøy gwanånñwøy.

¹⁷ Dzøghwa tø pøtsa sækwøñwøy ya tsa mbø zliya nay, yøn yøn Pøl dø'wø ghøn tsee læ døvee tsasli na nava bøla. Tsøgha kee tsasli sløn tsee dzømbø ni ya zliyahiy tsaslee. Ni ya tsasli shiy na shi ni. ¹⁸ Ava tifa kørayee, nza ghwøy nza ki. Mæntøñwøy wøzø hwør tsa ci Ndø sløkømmø Yesøw *Køristøw gwanånñwøy.

Kwa taŋa zliya tsasli Pəl kaa Timôte Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ta bə kaa madigay Timôte tsasli Pəl zliya na. Ma kə kaa har Timôte tsa vay: «Zəghwee» kə. Sa nzana ghəci niy kətititi Timôte ta banavə nəfə tsa ci ghəci kaa Yesəw, va tsəgha har na tsəgha. Timôte tsa va difay, ndə mbə mbəzli ghəra Pəl sləni Yesəw li shi niy nza na. Piya daŋ mənti Timôte mbə ghəra sləni ghəshi lə Pəl tə pi kwəti, cəke' ghəci sənay nzəy tsa Pəl wəzə.

Ma kə nihwəti mbəzliy, ghala pətsa tsasli Pəl zliya nay, məndi pəlay səəmə kwa fərshina mbə məlmə Rəm na, ghəci mbə zhiniy təwrə tə hidī ka Masedəwan, kə ghəshi. Ma na Timôte naci kiy, ghəci mbə məlmə Efesə na. Pəl niy gəzanci na nzəyəy mbəba, ta mətsəhə bərci lə ta bəni shiy kaa mbəzli mbəba. Məlmə Efesə vay, məlmə dikə na, ndəkwə vəgha kwəfa dikə na. Daŋ ka mbəzliy təwrə mbə ta zhəghə dəvə.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Pəl gəzanci kaa Timôte nza ghəci makə mbəzli va bəni shi dzərvə dzərvə ni kaa mbəzli, ka gəzəə dzəkən wəzə hwər tsa mananati Hyala ghəci Pəl. Zhini ka gəzə kaa Timôte a ghəci kəsəvə ndəghwə kwəma Hyala wəzə mbə nəfə tsa ci.

Vəh 2 Pəl gəzanci kaa Timôte a ghəci gəzanshi cə'wə Hyala kaa mbəzli, ka gəzanci njasa dza zhər lə mi'iy nzəy mbə jakəva tsa mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Pəl gəzanci kaa Timôte njasa təbə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw, nza ghəci sənay tərashi.

Vəh 4 Pəl mbə gəzanci kaa Timôte dzəkən kwəma dza mbəzliy məni ge'i lə kwa kərnī vəghwə. Zhini ka gəzanci a ghəci mbəə mənti məhərli lə kwəma dza naa bananshi kaa mbəzli dība.

Vəh 5 pa' tə vəh 6:1-10 Pəl gəzə kaa Timôte dzəkən nzəy tsa mi'i mbəreketi, lə nzəy tsa ka 'wa kwal kaa mbəzli, lə nzəy tsa mevivi kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw, lə nzəy tsa ka shiy.

Vəh 6:11-21 Kwa kərnī gəzə kwəma Pəl kaa Timôte

Pəl səkwə Timôte

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw. Kar Hyalaa mbəlītəmmə ghəshi lə Yesəw Kəristəw ntsa fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə gəzliŋə ti fəyra na ka ndə kwal tsa Yesəw.

² Kaa ngəja gha Timôte tsaslee zliya na. Ghay, nja zəghwee yakee katan katan məniŋa gha, sa kətitəŋee mba'a gha banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw *Kəristəw. Məntəŋa wəzə hwər tsa nzwə Didi Hyala ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zhəhwərti zhəhwər tə gha, zhini mba'a ghəshi ndaŋa zərkə mbə nzəy tsa gha.

Məni tə ghwəy məhərli va mbəzliy bəniŋwəy shiy kama katan ni

1:1 1:1 Ndə kwal tsa Yesəw: 2:7; Hyalaa mbəlītəmmə: Tit 3:4; fəy ghən gəzliŋə: Kwəl 1:26-27

1:2 1:2 Timôte: 1Kwər 4:17; zəghwee: 1Kwər 4:15; 1Tes 2:11; Tit 1:4

³ Ɖ dee ghaa nzəyŋa mbə məlmə Efesə, njasaa niy gəzanjəe va yən mađi ta dzaraa dzəti hiđi ka Masedəwan. A nihwəti mbəzli mbə məlmə vay, kwəmaa kama katanj na kwa kwal Hyalaa bəni ghəshi kaa mbəzli. Ɖ pə ghaa makəshi va bəni niva shiy kaa mbəzli. ⁴ Gəzanshi, ka kəslimbə ghən ghəshi kən kwəma mbəzli mbəradzə lə bəbala jijihi, ka dzar ka dzar, kala kərkəva ma ma, pə gha kaa ngəshi. Niva shiyəy, war ghəpə na sa fə ghəshiy dzəghwa jipə mbəzli tə gəm gwa'a tsəgha. Ka kəəti mbəzli ghəshi ta sənay njasa mbəli Hyala mbəzliw. Mba'a kə ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, ta mbəliy dza na. ⁵ Sa wana dza ghaa gəzanshi kwəma va tsəghay, ta mbə ghəshiy Ɖi nihwəti mbəzli lə Ɖi tsaa səkəkə mbə nefer dewdew ni, ka mənɪ kwəma wəzə na ghəshi, mba'a ghəshi banavə nefer shi katanj kaa Hyala. ⁶ A nihwəti mbəzli tibay, mbərəkə zlashi ghəshi mənɪ shi wəzə ni va, mba'a ghəshi kəslimbə ghən war mbə ngəngərə ghəpə tsa gəmgəm tsa gwa'a tsəgha. ⁷ Mba'a ghəshiy Ɖi nza ka *mbəzliy bəni pə kwəma pəhəti Hyala na, a ka sənata ghəshi va kwəma gəzəpə ghəshi vaw. Ya shi dətəvashi ghəshi vaa dzəti bənishi kaa mbəzli na, sənashi ghəshiyw.

⁸ A ghwəmmə sənay, ta na *kwəma pəhəti Hyalay, jəw na wəzə mənɪ kə bəvə ta mənɪ kwəma bərkəkə Hyala liw. ⁹ Favə tə ghwəmmə wəzə: Na na Hyalay, ta mbəzliy mənɪ kwəma wəzə na bəkə na kwəma pəhəti naw. Avanshi mbəzli bəkə na kwəma pəhəpəhə na ti shi: Ta mbəzliy liđi kwəma pəhəti na, lə ta ka zhini ghən kala nəw ma kwəma pəhəti Hyala, lə ka ndərəm, lə ka mənɪ *kwəma jikir na, mba'a mbəzliy ha'wə ma tə Hyala, ka ndərə ya nimaba shi dza bəla kwa Hyala. Zhini mba'a ta mbəzliy pəesli dəshi, ya mbəghəshi, lə ka bəkwəpə gwa'a. ¹⁰ A Hyala banavəshi kwəma pəhəti na difa kaa ka mənɪ ghwərhwər, lə kaa zal tsaa hənɪ lə zal nja mali, lə kaa ka Ɖəl mevivi. Aa banavəshi difa kaa ka slasla dzərvə, lə ka zəzəmə fəlaa dzəkən kwəma sənata ma ghəshi, mba'a ta mbəzliy mənɪ shiy dzava ma kwa kwal Hyala. ¹¹ Kwəma bənɪwəy ya nay, mbə Yəwən kwəma wəzə na va ndara Hyala mbə dəvee na. Dzəkən Hyala kwa shəndəkə gəzə na kwəma, səkəkə va Hyala va ghava təfə miy dzəkən mbəzli.

Pəl mananci 'wəsa kaa Yesəw tə sa zhəhwərti na zhəhwər ti

¹² 'Wəsa nə ya kaa Yesəw *Kəristəw Ntsaa sləkəmmə, ghəci saa ndara bərɪci ta ghərənɪ sləni cee. 'Wəsa nə ya ngəci, sa nzana, mba'a nighətərə ka ntsa slar tsa dzaa bəvə sləni bəkir dəvə, va tsəgha bəvərə na ta ghərə sləni ci. ¹³ Kwatanay, ə niy tsəree, ka sanshi ngərə'wə kaa mbəzliy niy nəw, ka tsəerəshi. Dzəghwa Hyala mba'a zhəhwərti zhəhwər tə ya tərəŋw. Saa niy sənata mee ghalaba sləni jikir naa sa ghəree va pən. Kalaa niy banavə nəfə tsee ya ngəci. ¹⁴ Dzəghwa Ndə sləkəmmə Yesəw, mba'a mənɪ wəzə hwər tə ya dalala, dza na mba'a ndara kwal ta mbee banavə nəfə tsee, mba'a kəətitərə ta mbee Ɖi nihwəti mbəzli, sa nzana jakəjakə ghəy li.

¹⁵ Avanta kwəma dzee na ta gəzə sənənəvay, kwəma katanj na na, a kə mbəzli zləbavə lə nefer shi gwanashi: A Yesəw Kəristəw səkəkəy dzəti hiđi

1:3 1:3 Efesə: SləniKY 20:1mbəzliy bəni pə kwəmaa kama katanj na kwa kwal Hyala: 4:1-10; 6:3-5, 20-21; 2Tim 2:16-18, 23-26; Tit 1:10-16; 3:9-11 **1:4** 1:4 4:7; 6:20; 2Tim 2:16, 23; 4:4; Tit 1:14 **1:5** 1:5 1:14, 19; 2:15; 4:12; Rm 12:9; 13:10; 1Kwər 8:1; Gal 6:10; 2Tim 1:3, 13; 3:10; Tit 1:15 **1:6** 1:6 1:4; 6:4, 20; Tit 1:10 **1:8** 1:8 Rm 7:12, 16 **1:9** 1:9-10 Gal 5:19-21 **1:10** 1:10 4:6; 6:3; 2Tim 1:13; 2:2, 15; 3:14; 4:2-3; Tit 1:9; 2:1, 7-8 **1:11** 1:11 1Tes 2:5 **1:12** 1:12-17 2:7 **1:12** 1:12 Gal 1:15-16 **1:13** 1:13 SləniKY 8:3; 9:1-5; 1Kwər 15:9; Gal 1:13 **1:14** 1:14 1:5; 1Kwər 15:10 **1:15** 1:15 Lk 15:2; 19:10; Rm 5:8

ta mbæli mbæzliy mæni *kwøma jikir na. Mbø mbæzli vay, yøn gwøra naa mænøhwø kwøma jikir na. ¹⁶ Ma dza Yesøw Køristøw na, mba'a zhøhwerti zhøhwør tø ya, yøn yøn saa gwøramti vaa mænøhwø kwøma jikir na, ta mbøø canshi kaa mbæzli njasa nza Yesøw ndø sø'wa kwøma. Ma kwøma mænti na va lø ya tsøghay, ta mbøø canshi kaa mbæzli, njasa dza naa sø'wa kwøma ti shi kwørakwø. Sa ka ghøshi banavø nefer shi kaa Yesøw na, nza ghøshi kwømavø piy tsa kædi ma. ¹⁷ Fal Hyala ghwømmø nana ki. Ghønzø na mazø pa' kwa ndimndim, na nanzøy, ka mæti naw, ka nata ndø dibaw, war ghønzø na Hyala kwøtita. Ø pø ghwømmø fø shøndøkø dzøti, ka fø dikø dzøti ya hwømba. *Amin.

Pøl mætsahanci bærci kaa Timote

¹⁸ A zøghwee Timote, avee fambøña kwøma na mbø døvø gha. Ghønzø na kwøma gøzøkø ka gøzø kwøma Hyala kwatanjaa dzøkøn gha. Kwøma gøzøkø ghøshi vay, zøzø tø ghaa dzøkøn, mænta ghønzø ka shi mbøz gha, ta bønja bærci, ta mæni sløni wøzø na. ¹⁹ Ma ghala vøghwø tsa dza ghaa mæni sløni gha vay, war kaa Hyala pø gha taa zlatanavø nøfø tsa gha. Zløbavø tø gha kwøma gøzøña *Safø tsa Hyala mbø nøfø tsa gha. A nihwøti mbæzli tibay, kala zhini ghøshiy di zløba kwøma gøzanshi Safø tsa Hyala mbø nefer shi. Va tsøgha di ma ghøshiy zlatanavø nefer shi kaa Hyala ghwøla. ²⁰ Ma gøla mbæzli gøzee vay, mbø shi na kar Himene lø Alekøsandørø. Mbæzli bakø ni vay, ø tahanavøshi kaa *ndø jaka tsa Hyala, nza ghøshi mbøø bønivø nzøyshi kala tsøerø ma Hyala ghwøla.

Kwømaa dzøkøn nzøy tsa mbæzliy nøw Hyala

2

¹ Avanta kwa taja kwøma dæe gøzanshi kaa mbæzli, ta mæni ghøshi: Ø pø ghwøy cø'wø Hyala, ka mbazlanta miy, ka mananta 'wøsa ta mbæzli gwanashi. ² Cø'wøw Hyala ta mezhizhø, lø ta mbæzli dikø dikø ni gwanashi, ta mbø hidì ghwømmø nza wøzø, ghenikø nzøy ti shi. Ma mbø nzøy tsa ghwømmø va kiy, ta mbø dza ghwømmø nøw Hyala lø nøfø kwøtøj, ka tøbanta nzøy tsa ghwømmø kaa Hyala. ³ Nava kwømay, ghønzø na sa wøzø na, ka tøbanta tørønøw kaa Hyala kwa mbølimmø. ⁴ Tawa tøbanta nay, sa nzana ka di ghønzø mbæzliy mbølishi gwanashi. Zhini ka di ghønzø mbæzliy sønata na katanj na kwøma. ⁵ Ta mbæzli gwanashi na kwøma va, sa nzanay, kwøtøjta na Hyala gwa'a tsøgha. Zhini kwøtøjøj mætøkwal tsa kwa jipø Hyala lø mbæzli diba. Ntsa vay, ghøci na Yesøw *Køristøw. ⁶ Ndøes søkøy na, mba'a zlay piy tsa ci ta mbø mbøerøti mbæzli gwanashi. Kwøma mænti na vay, ta mbø mbæzliy sønay a Hyalaa di mbølishi gwanashi ge'i lø vøghwø tsa bøkøti na va kø ghøshi, mænti na tsøgha. ⁷ Va tsøgha føyra Hyala ka ndø kwal tsa nzø, ta dzaa gøzanshi kwøma va kaa mbæzli. A kø ngøra na: «Mbala bananshi kwømee kaa *mbæzliy kamaa ka Zhøwife, ta mbø ghøshiy sønata na katanj na kwøma,

1:16 1:16 Ef 3:7-9; Kwøl 1:25 **1:17** 1:17 Rm 16:27 **1:18** 1:18 4:14; 6:12; 1Kwør 9:24-25; 2Tim 4:7-8; Zhøwø 3 **1:19** 1:19 1:5 **1:20** 1:20 Himene: 2Tim 2:17; Alekøsandørø: 2Tim 4:14; ndø jaka tsa Hyala: 1Kwør 5:5 **2:1** 2:1 Ef 6:18-19; Flp 4:6 **2:2** 2:2 Esd 6:10 **2:3** 2:3 Tit 3:4
2:4 2:4 Ezhek 18:23; 2Tim 2:25-26; 2Pi 3:9 **2:5** 2:5 Nøw 6:4-5; 1Kwør 8:6; Rm 3:29-30; 10:12-13
2:6 2:6 Mk 10:45; 2Kwør 5:15; Gal 1:4; Tit 2:14; 1Zhnj 3:16; vøghwø tsa bøkøti Hyala: Gal 4:4; Tit 1:3 **2:7** 2:7 ndø kwal tsa Yesøw: 1:11-17; Gal 1:1; 2:7-8; Ef 3:7; 2Tim 1:11

nza ghøshi banavø nefer shi kaa Yesøw» kə. Kwøma gøzee vay, dzørvø mbøw, kwøma katanj na na.

⁸ Ma d'ee kiy, ya pa' kwømafay, ka cə'wə Hyala zhər, ka kafə dividivi shiy dzøta ghwømø, ta cə'wə Hyala lə nəfə tsa d'ewdew tsa. Əntaa ghøshi bə nəfə ma, əntaa zøzø kwøma gəmgəm na nza mbø ghən shi ma.

⁹ Mi'i dibay, ə d'ee ghøshiy dza lə shi wəzə ni tə vøgha shi, nanzə kiy, əntaa ghøshi dzaa pa shiy, nza mbøzli mbøø falshi ma. Əntaa ghøshi dzaa ghasløva ya lə mbərə ghən tsaa gwøramti, ya lə shi ghaslə ka d'anj gəna, ya lə kwødeler ka d'anj gəna ma. ¹⁰ Ma ni shi shi ka ghøshi pəla ghasløva li shiy, mənì sləni wəzə na. Ma na mi'iy ni, a ghøy d'ì fəti va Hyala, kə ghøshiy, avanay njasa təbə na ghøshiy mənì: ¹¹ War gwøñøshi kə ghøshi dzaa nzøyshi, ka fa shi bananshi mənì va, ka d'ì fəti ti shi. ¹² Banavø kwalee kaa mali ta bəni shiy ghənzə kaa zhər, ya ta sləwashiw. War gwøñøshi kə mi'ì nzøyshi. ¹³ Sa nzanay, pərba *Adam gha Hyalaa ngati, mad'ì na ta nga *Evø. ¹⁴ Zhini bay, Adam na sa həərətì *ndə jaka tsa Hyalaw, mali na sa həərətì na, ghənzə saa d'iti ma fəti ta kwømaa niy gəzəkə Hyala. ¹⁵ Ya tsøgha nzøy, ta ya ndərazhi dza mi'ì, ma nza Hyala mbəlìtishi, ghøshi kə dzaa banavø nefer shi kaa Hyala, ka d'ì nihwəti mbøzli lə nəfə tsa shi d'ewdew kwa kwøma Hyala, kala kəli ma ghən tsa shi.

3

Njasa təbə mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesøw nza

¹ Avanta kwøma d'zee na ta gəzøy, kwøma katanj na na. Mba'a kə ndəø d'ì mənìy ka ntsaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesøwøy, sləni wəzə naa sa tivø na. ² Ma ntsaa 'wa kwal va kiy, ka təbə na mənìdiy hanci cəm dza kwa *kwøma jikir na ya jøw nzøw. Mali kwətìnj təbə na vø. Ntsaa ya ghən tsa ci va kwøma ghəci, ndə ka zøzø kwøma wəzə, ka ka'wə ka məlmə wəzə kəghi tsa ci, mba'a mbay bananshi shiy kaa mbəzli wəzə, ava tsøgha təbə na. ³ Əntaa ghəci dzaa nzaa ndə sasa shiy, ka ghi ma, əntaa nzaa ndə ghwampa ghwampay ma. Ndə sə'wa kwøma d'ì na ghəci kala d'ì ma miy, kala mənì ma mətšə ta gəna. ⁴ Ghəci dibay, ntsaa mbay kəsəvø mbəzli kəghi tsa ci wəzə, mba'a iti ndərazhi ci, ka ha'wə ghøshi ti, ka d'anci fəti wəzə, d'ì na. ⁵ Ma gøzee kwøma va tsøghay, sa nzana kala mbay kə ndəø kəsəvø ni kəghi tsa ci mbəzli wəzøy, njaa dza naa mbay kəsəvø niy nəw Yesøw mbəzli kia? ⁶ Mba'a pə ghwøy d'ì fə ndə ka ntsaa 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesøwøy, əntaa ghwøy fə ntsaa zləbavø kwøma Hyala 'war'war ma. Sa nzana, mba'a kəø yəwən ndə mbə kwøma Hyalay, ta kəli ghən dza na. Ka gha nìghə ki na, Hyala basanakən ngwəvø njasa basanakən na va kaa *ndə jaka tsa nzø. ⁷ Ma ntsa va dibay, ntsa fal mbəzliy nəw ma Yesøw d'ì na ghəci, kala tsøgha na ta ndəø dza ghøshiy dza, ma ghalaba ki na, tantanj dza ndə jakaa kəriñəhwəø dzəti zamba ci ta mənì kwøma gəmgəm na.

Njasa təbə mbəzliy kəəti mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesøw

⁸ Ma təbə mbəzliy kəəti ka 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesøw kwørakwøy: Wəzə kə nzøy tsa shi mbə sləni ghəra ghøshi gwanata, kala

gözə ma kwəma ghəshi bakə bakə, kala sa ma tay ghəshi gar ghi shi, kala gwəfə ma gəna va mbəzli. ⁹ Kwəmaa dzəkən banavə nəfə tsa ci ndə kaa Yesəw, sa cikəvəri Hyala dzəti ngwəlay, mba'a ghəshi ndəghwəti lə nefer shi dewdew. ¹⁰ Mba'a pə ghwəy dī tsəha mbəzliy kəəti mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəwəy, pərba sləni shi pə ghwəy taa nighəti di, mba'a kə sləni shi wəzəy, nza ghwəy banavəshi sləni va mbə dəvə shi ghalaba ki. ¹¹ Mi'i mbəzli va kwərakwəy, wəzə kə nzəy tsa shi mbə sləni ghəra ghəshi gwanata. Əntaa ghəshi nzaa mi'i ka zəmə mətsəni mbəzli ma, na na shiy, ə kə ghəshiy ya ghən tsa shi va kwəma, mba'a ghəshi kəsəvə sləni shi bekir dəvə ya hwəmba. ¹² Ma ntsaa kəəti mbəzliy 'wa kwal vay, kwətiŋ dī na mali və, mba'a ghəci sənay kəsəvə ndrəzhi ci lə nihwəti mbəzli kəghi tsa ci wəzə. ¹³ War mba'a kə ghəshi ghərati sləni shi va wəzəy, ta ha'wə dza mbəzli ti shi, ka falshi. A ghəshi taa mbay gözə kwəma kaa mbəzli, dzəkən nəw kwal Hyala tsaa jakayəmmə va lə Yesəw *Kəristəw kala hazləni ma.

Shiy gwəra dikə ni cikəvərimmə Hyala

¹⁴ Ya tsəgha tsasliŋee zliya nay, mbə bərkə dza nzee ta kwəmə lə gha kwa kwəma jəw. ¹⁵ Ya ə dzee tsəhəra ma tanŋəy, ta kəətitəŋa dza zliya na, ta mbə ghaa sənay njasa təbə nzəy tsa mbəzli Hyala. Ma mbəzli Hyala va gözə yay, ghəci na jakəva tsa mbəzliy nəw Yesəw lə Hyalaa bəpə piy. Mbəzli Hyala vay, ghəshi na shiy kəsəvə kwəma Hyala katanŋ katanŋ, njasa ka shəl vaa nza. ¹⁶ Ma kwəma Hyala va niy nza mbəmbə nay, a Hyala cikəvərimməə dzəti ngwəla nana ki. Ghwəmmə gwanamməy, a ghwəmmə sənata:

Ma sa səkəy Kəristəw dzəti hidfiy,
mba'a zhəghəy nja ndə ngəri tsa gwanay tsa.
A *Safə tsa Hyala dewdew tsa cikəvəri
njasa nza naa ntsa slar tsa,
mba'a ka kwal Hyala nay,
mba'a mbəzli gözənsi kwəma ci
kaa mbəzli tə hidfi gwa'a gwa'a,
mba'a mbəzli banavə nefer shi ya pə' kwəmafa tə hidfi,
mba'a Hyala kafəghə dzəmə ghwəmə,
mba'a kwəmavə shəndəkə tsaa gwəramti.

Kwəma vay, kwəma dikə na tərəŋw. Ghənzə cimmə na kwal tsaa nəw Hyala.

4

Ka bəni dzərvə kaa mbəzli

¹ A *Safə tsa Hyala dewdew tsa gözəkə bazhə bazhə, ma ge'i ghala kwa kəni vəghwəy, ta zlay nəw kwal Hyala dza nihwəti mbəzliy dza, kə. Ka dī fəti ta kwəma dzərvə dzərvə na, ka nəw kwəmaa səkə va hyeler. ² Ka slasla dzərvə lə gözə kwəma bakə bakə ni va dza naa ngədfəhwəshi. Ma mbəzli vay, ha'wə kwa mətsəshiw, cəke' pənishi ghəshi, kwəma tifaa tsə'wə mbə nefer shiw. ³ Ma kə mbəzli vay: Wəzə na ndəə bə maliw, kə ghəshi. Zhini ma kə ghəshi bə na: Wəzə na zəmə nihwəti shi zəməw, kə ghəshi. Ma na Hyala nanzə kiy, ta zəməshi mbəzli ngati na shi zəmə

3:11 3:11 Tit 2:3 **3:15** 3:15 Ef 1:23; 2:19-22 **3:16** 3:16 Mt 28:18-19; Mk 16:19; Zhŋ 1:14; SləniKY 2:33; Ef 1:20-21; Flp 2:6-11; Kwəl 1:6, 23; 2Tim 4:17 **4:1** 4:1-11 1:10 **4:1** 4:1 2Tim 3:1
4:3 4:3 bəva: 1Kwər 7:1; zəmə shi zəmə: Ghava 9:3; Rm 14:2; Kwəl 2:21; Ebr 13:9; məni 'wəsa kaa Hyala: Rm 14:6; 1Kwər 10:30

va. Va mbözliy banavə nefer shi kaa Yesəw *Kəristəw, shiy sənata na katan na kwəmay, war mənti ma ghəshi 'wəsa kaa Hyala na, war ka zəmə shishi kala kwəma tifa. ⁴ Sa nzanay, wəzə na shi ngati Hyala gwanashi. Nihwəti shiy mbə shi gar ndərəshi, mənti ma məndi 'wəsa kaa Hyala ti shiw. ⁵ Wəzə dəwdew na shiy ya nimafa, sa gəzəkə Hyala tsəgha, mba'a sa ka ghwəmmə cə'wakən cə'wə kən shi.

*Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw wəzə tsa*

⁶ War mba'a pə gha bananavəshi kwəma va njasa gəzanəe va kaa ngwarməhimmə mbə nəw Yesəwəy, ghalaba na, ta nza dza ghaa ndə ghəra sləni tsa Yesəw Kəristəw wəzə tsa. Ta sənay dza məndi ntsa təhə təhə tsa nza gha kwa kwal Hyala, kə məndi, sa nzana mba'a gha banavə nəfə tsa gha kaa Yesəw, lə sa ka ghaa nəw kwəma katan na va bənivə gha. ⁷ Ka fafa kwemər jiji gəngəm ni va təbanta ma kaa Hyala gha ma. Ə pə ghaa bəni məni kwəmaa təbanta kaa Hyala, ka dza kwa kwəma kwa kwəma li. ⁸ Kəsli bali ta kwərīn vəgha ghay, wəzə na, nanzə kiy, ka kəəti ndə na tərəjwəw. Ma jihəva ta sənata kwəma Hyalay, ava ghənzə na saa kəəti ndə tərəjw. Sa nzanay, ka kəəti ndə ta nzəy tsa tə hidi sənəzəna, zhini ka kəəti ndə ta nzəy tsa ci mbə vəghwə tsaa dzaa səkəkə taa dza. ⁹ Ava ghənzə na kwəma katan na, wəzə na mbözliy zləbavə lə nefer shi gwanashi. ¹⁰ Va tsəgha ghəra ghwəmmə sləni lə bərçi, ka jihəva, sa nzana mba'a ghwəmmə fakən məhərli ghwəmmə kən Hyalaa bəpə piy. Ghənzə saa mbəliti mbözli gwanashi, gaw na mbözliy banavə nefer shi kaa Yesəw.

¹¹ Ava ghənzə na kwəma ka gha bananashi kaa mbözli wəzə. ¹² Əntaa gha dzaa zləba ndəw ndərəna sa nza ghaa zəghwəna, kə ma. Ə pə gha məniḡa ka ntsa katan tsa, saa canshi kwal tsa wəzə tsa kaa mbözliy nəw Yesəw. Wəzə kə kwəma gəzə gha səvəri mbə miy tsa gha, wəzə kə nzəy tsa gha, a pə ghaa di nihwəti mbözli, ə pə gha banavə nəfə tsa gha kaa Hyala, war dəwdew kə nəfə tsa gha ya hwəmba. ¹³ Ə pə ghaa jihəva ta janganshi kwəma Hyala kaa mbözli, ka gəzanshi kwəma Hyala, war ka canshi kwəma pa' tə vəghwə tsa dzee səkəkə ti. ¹⁴ Əntaa gha sawa bərçi ndəna *Safə tsa Hyala va ta ghəra sləni va li ma. Ghala pətsa gəzanə ka gəzə kwəma Hyala va məni sləni va, lə ghala vəghwə tsa fakən mətikwəkwər va dividivi kən gha kwəməvə gha bərçi va. ¹⁵ Ava ghənzə na sləni ka gha jihəvaa dzəmbə ghəra nə lə nəfə tsa gha kwətiḡ, ta mbə mbözliy nay njasa dza gha kwa kwəma kwa kwəma mbə ghəra sləni Hyala. ¹⁶ Məni tə gha məhərliy dzəkən dza gha kwa kwal Hyala, lə dzəkən shi bananshi gha kaa mbözli. Ka nəw lə məni tsəgha kala dali ma ya hwəmba. Mba'a pə ghaa məni tsəghay, ta mbəlivə ghən tsa gha dza gha lə mbözliy fa kwəma gha ta gwa'a.

5

*Njasa ka gha məni kwa kwəma mbözliy nəw Yesəw *Kəristəw*

¹ Mba'a pə ghwəy lə pəhal zaləy, əntaa gha dzaa nabə lə gwəlay ma. Sahə pə gha dzaa gəzənci kwəma, njasa gəzə gha kaa dəḡa. Mba'a pə ghwəy lə gwəlay, nja kaa ngwarməḡa pə ghaa gəzanshi kwəma. ² Kaa pəhəpəhir mi'i pə gha di gəzə kwəma na, ka gəzanshi nja kaa məḡiḡa.

Ma kaa mekwikwi mi'i ba na, nja kaa zhamoŋiŋa, lə nəfə tsa dɛwɛdɛw tsa pə ghaa gəzanshi kwəma, kala nahwəti zəzə kwəma tifa.

³ Ha'wə tə gha tə mi'i mbəreketi kama ni shi mbəzli ti shi, mba'a gha kəsəvəshi wəzə. ⁴ Mba'a kə ndərazhi va mi'i mbəreketi, ya kəhəhita na ghəshiy, a kə ndərazhi va taa bənivə nəw kwal Hyala lə mənī wəzə hwər pərba kaa mbəzli kəghi tsa shi di. A kə ndərazhi va kəsəvə mbəzli shi dikə dikə ni njasa niy kəsəvəshi mbəzli shi va dikə dikə ni kwatanja kwərakwə. Ava ghənzə na naa təbə kwəmava Hyala. ⁵ Ma mali mbəri kwətita na, kala ndə ti gar kətiy, war dzəkən Hyala kə dzaa fakən nanzə zəzə kwəma, ka cə'wə havəghwə lə həvir gwa'a, nza Hyala mbəzə kəti. ⁶ Ma nahwəti mali mbəriy nza va, ka mənī shi dī vəgha nzəy, məti məti na kwa kwəma Hyala ya tsəgha na mbə piy. ⁷ Ava ghənzə na kwəma ka gha zazanshi kaa mi'i mbəreketi, vantaa cəm nza dzar kwa kabaka shi. ⁸ War mba'a kə ndə kala tsəva kən ngwardəhiy, kwatama mbəzli kəghi tsa ciy, a tsava ndə zlay kwal Hyala. Wəzəba ntsaa yivə ma Yesəw na kən tsava ndə tərəjw.

⁹ Mba'a pə ghaa dī dahə slənədemer mi'i mbəreketi ta kətišiy, maliy tanjəti piya kwanj mətsəkə, kwətinj səda ghənzə səəkə ta zal ghala yakə mənđi pə gha taa dahə. ¹⁰ Təbə na dibay, mali ka fal mənđi, tə sləni nzə wəzə na ghəra na, saa iti ndərazhi nzə kwa kwal tsa wəzə tsa. Mba'a kə ka məlmə tsəhəshi kəghi tsa nzə na, mba'a sənay ka'wəshi wəzə, ka yabanshi shidshid mbəzliy nəw Yesəw. Ka kəti mbəzli tə ngəra'wə, war sləni wəzə na ghənzə mənī. Ma ghalabay, nza gha dahə slən tsa nzə ki.

¹¹ Ma na mi'i mbəreketi ndərazhishi ni diy, əntaa gha dahə slənədemer shi na nashi ma. Sa nzanay, a ghəshi dzaa zhiniy dī bə tsahwəti zal, ka ghəshi dza na, mbərəkə ghəshi zlay nəw Yesəw. ¹² Mba'a kə ghəshiy mənī tsəghay, ta bənsi fəti dza Hyala. Sa nzana kala zhini ghəshiy mənī shiy gəzəkə ghəshi mənishi kaa Hyala. ¹³ Zhini ba, sa ka gha dahəti slən tsa gəla mi'i tsəgha ni va ya kala dza ghəshiy bəhwə zaləy, ta kəslimbə ghən dza ghəshi mbə tətəwrə, ka dzar kəy ghyeghyer mbəzli, kala ghəra ma sləni. Shiy gwəra dikə ni dibay, ka miy dza ghəshiy nza. Ka njafənjafe miy ta mbəzə sənata kwəma mbə nefer mbəzli, ka ghəshi dza na, ka zhananshi kwəma njədivə ghəshi va kaa nihwəti mbəzli. ¹⁴ Va tsəgha dēe mi'i mbəreketi ndərazhishi niy zhiniy bə nihwəti zhər, ka ya ndərazhi, ka ndəghwə ghi tsa shi. Ma tsəgha kiy, ka dza ka mbəz ghwəmməwə kwəmavə kwal tsaa gəzə kwəma gəmgəm naa dzəkən ghwəmməw. ¹⁵ Ma gəzee kwəma va tsəghay, sa nzana mba'a nihwəti mi'i mbəreketi ndərazhishi ni va zlay nəw Hyala, ta nəw *ndə jaka tsa Hyala. ¹⁶ Mba'a kə mali tifa mbə nəw Yesəw ghənzə, lə mali mbəri mbə manhitay, ə kə dzaa kəti. Əntaa ghənzə zlatanavəshi sləni va kaa mbəzliy nəw ma Yesəw ma. Ma tsəgha kiy, nza mbəzliy nəw Yesəw kəti kwatoka mi'i mbəreketi kama ndə ti shi.

¹⁷ Ma ka 'wa kwalə kəsəvə ghəra sləni wəzə na kwa jipə mbəzliy nəw Yesəwəy, a pə ghwəy fa kwəma və shi, aa təbə mənđiy ha'wə ti shi, ka wanshi zhəmə tanj kaa ni gwanashi ni, kwatama niy tsəva lə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, lə ka bənipe shiy. ¹⁸ Sa nzanay, tsəgha gəzəkə Zliya Hyala. Ma kəy: Mba'a pə gha kəsəvə slay ta ghəra sləni mbə hay, əntaa gha pəhə shiy dzəti miy shi vantaa ghəshi pərə ha va ma, kə. Zhini ma kə ba na: Aa təbə mənđiy wanci zhəmə ci kaa ndə ghəra sləni, kə.

¹⁹ Mba'a kə ndə səəkəwə pati ləvə ta ntsaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw

Yesəw va gha, kwətiy kə kala mənti ghəshi gar bakə, ya gar mahkan, ta ndəgha fəti ta kwəma vay, əntaa gha zləba kwəma ci va ma. ²⁰ Mba'a kə ndə mənti *kwəma jikir nay, ə pə gha iti kwa kwəma mbəzli gwanashi, ta mbə nihwəti mbəzliy tərmbə vaa hazləni va məni kwəma jikir na kwərakwə.

²¹ A Timote, ə cə'wəjəe, kwa kwəma Hyala, lə kwa kwəma ka kwal nזə, lə kwa kwəma Yesəw Kəristəw. Məni shiy niy gəzanjəe na, əntaa gha təra ghalaa dzəmbə mbəzli ghaa ishi ma. War yəmshi pə gha taa nighə mbəzli gwanashi. ²² Əntaa gha dzaa diva ta fə dəvəə dzəkən ndə, ta ghəra sləni ghəci kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw ma. A pə gha dzaa naghəmti nזəy tsa ci wəzə, ka gha gha ti. Sa nzana, mba'a pə gha tivə ndə tsəgha lə ghənəy, sa ka na mənti kwəma jikir na na, dzəkən gha dza naa zhəghakənvata. Ndəghwə tə gha ghən tsa gha wəzə, mba'a gha mənija ka ntsa dēwdew tsa.

²³ Əntaa gha dzaa sa kwataka yam ngəri ma. Sa tə gha tay jəw jəw, va hwər tsa gha va gaganja, nza gha mbəə kwəməvə gəna'a.

²⁴ Nihwəti mbəzliy, kar məndiy nay jikir tsa məni ghəshi bazhə bazhə, ya məndi ghwəla ta basə ngwəvəə dzəkən shi. Na na nihwətiy, war ləy hwəm məndi basanakənsi ngwəvə, ka tsa shi jikir civaa dzəti ngwəla.

²⁵ Ma na sləni wəzə na məni mbəzliy, nza'jəw ka məndiy sənata. Ya kala sənata məndi kyanjwkyanjwəy, fəcahwəti na, ta sənata dza mbəzli. Va tsəgha gəzanjəe, pərba nזəy tsa ndə pə gha dzaa naghəmti di, ka gha gha ti ndə ta sləni, pən.

6

¹ Ya nimafa mevivi kwa jipə mbəzliy nəw Yesəwəy, ə kə ghəshiy dənshi fəti wəzə kaa mbəzliy sləkəshi. Va nəghətaa məndi dzaa sawa slən tsa Hyala, ka ndərə shi bananshi ghwəm va kaa mbəzli. ² Mba'a kə ndəə mava tsa ntsaa nəw kwal Hyalay, əntaa mava dzaa ni, yəmyəm nza ghəy li sa nza ghəy ngwərməmə mbə nəw Yesəw li, kə, kala di ma fəti va ntsa ci dikə tsa ma. War ə kə dzaa mətəhə ghəra sləni ci wəzə wəzə, sa nzanay, mbəzli shi va dikə dikə ni na, a ghəshi banavə nefer shi kaa Hyala kwərakwə, ka məni kwəma wəzə na kaa mevivi shi difa. Bananshi kwəma va kaa mbəzli, ka gəzanshi a ghəshi məni tsəgha.

Mbəzli ka bənipə shi gəmgəm ni lə ka bənipə shi slar ni

³ Mba'a kə tsahwəti ndə ghəvə bənipə nihwəti shiy kwətishi kala kama ghəshi yəm lə na katanj na va kwəma banavəmmə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw, zhini kala kama ghəshi yəm lə shi bəni ghwəmmə kaa nihwəti mbəzli kwa kwal Hyalay, ⁴ ghən tsa ciy kəli tsava ndə gəməy. Shi sənashi na tifaw, gwa'a na va zəlghwə kə ghəpə, kala kərə ma li, war ka məni miy lə mbəzli ta nihwəti kwemer ghəngən ghəngən. Ka kwəma ci va dza na, mba'a bəkə hərəhə, lə 'wanjə mba'a dəghar, mba'a zəzə kwəma gəmgəm naa dzəkən mbəzli. ⁵ Ka ghəshi dza ki na, ka dzar lə ngərə ghəpə kwa kwəma kwa kwəma. Sa wana nza na tsəghay, sa nzana məhərli jikir na sa mbə ghən shi, kala sənata na katanj na kwəma ghəshi ghwəla. Ma kə zəzə kwəma shiy, war mba'a pə ghwəmmə mbə nəw kwal Hyalay, ta kwəməvə gəna dza ghwəmmə, kə ghəshi.

⁶ Na katarj nay, ma ntsaa nêw kwal Hyalay, ndê shiy tsa têrêjw tsa na, war kama nêfê tsa ci mbê vêshi ta ni vê shiy. ⁷ A ghwêmmê sênay, dirêjêmmê sêkê ghwêmmê dzêti hidî, kala shiy ta dêvê ghwêmmê. War njasa sêkê ghwêmmê vay, tsêgha dza ghwêmmê zhiniy zhammê kala shiy ta dêvê ghwêmmê difa. ⁸ Ghênzê tsêgha mba'a pê ghwêmmê kwêmvê shi zêmê, mba'a shiy paa dzêkên ghên tsa ghwêmmê, mêk na niva tê ghwêmmê. ⁹ Ma na mbêzliy dî mênishi ka ka shiyêy, a *ndê jaka tsa Hyala dzaa ngêdêhwêshi ta mênî war shi sêkwa hwêtêl tsa shi ti shi, kala mênî ma mêhêrli ta shiy dzaa ladamti nzêy tsa shi, ka zamtishi. ¹⁰ Di gênay, ghêngên ghêngên ka naa banakê *kwêma jikir na kaa ndê. Nihwêti mbêzli dâj zlay na nêw kwal Hyala sa dî ghêshi gêna têrêjw. War ka sa ngêra'wê ghêshi va kwêma va mbê nefer shi ki.

Pêl mbê gêzanci kwa kêrni kwêma kaa Timôte

¹¹ A na na gha gha ntsa Hyalay, ê pê ghaa ya ghên tsa gha va gêla ni tsêgha ni va shi jikir ni. Ê pê ghaa pêla mênîja ka ntsa slar tsa kwa kwêma Hyala, ê pê gha nêwvê kwal Hyala wêzê wêzê, gwanay pê gha banavê nêfê tsa gha kaa Hyala ya hwêmba. Di pê ghaa dî mbêzli gwanashi, ka sê'wa kwêma, mba'a gha mênîja ka ntsa wêzê hwêr tsa. ¹² A pê ghaa jihêva ta nêw kwal tsa *Kêristêw lê nêfê kwêti. Ê pê ghaa fê ghên ta piy tsa kêdî ma. Sa nzanay, a Hyala harvêja ta bêja piy tsa va ghalavêghwê tsaa niy gêzêkêvêri gha va kwa kwêma mbêzli dâj, mba'a ghêshi sênay njasa banavê gha nêfê tsa gha kaa Kêristêw. ¹³ Avee gêzêja kwa kwêma Hyalaa banavêshi piy kaa shi tê ghwêmmê gwanashi, lê kwa kwêma Yesêw Kêristêw tsaa gêzêkêvêri kwêma katarj na va kwa kwêma ngwêmma Panwêwê Pilatê. ¹⁴ Di fêti ta mênî kwêma gêzêje na mênî nzê, ka zlata nahwêti gha mbê ya kwêti. Vantaa mbêzli zêmê mêtêni gha lê kwêma jikir na. Tsêgha pê ghaa mênî pa' fêca dza Ndê slêkêmmê Yesêw Kêristêw zhêghêvaa zhikê. ¹⁵ Vici dza naa zhêghêvaa zhikêy, gê'i lê vêghwê tsa bêrkêti Hyala dza naa nza. Hyala vay, a bêrci vê dzêkên shiy gwanashi, ghênzê na Hyala kwêtita, vê ghava têfê miy dzêkên mbêzli. Ghênzê mênî na mazê dzêkên mezhizhê gwanashi, zhini ghênzê slêkê mbêzliy slêkêpê. ¹⁶ Hyala va kwêtita na kwa va tê ghwêmmê. Pêtsa nzêyta na tiy, warj pi tsa bamêpê têrêjw na, kala mbê ndê tsêhêy ti. Ndê tîba mba'a sêkêwê nataw, ndê tîba mba'a dzaa nata difaw. Ê kê mândiy fal Hyala ghênzê sa nza shêndêkê vê lê bêrci ta kwa ndimndim jiji. *Amin.

¹⁷ A Timôte, ê pê ghaa gêzanshi kaa ka shiy tikê tê hidî, êntaa ghwêy dzaa mênî fêgê, ka kêli ghên, ghêy ghêy ka shiy na ghêy ki, pê ghwêy ma. Êntaa ghwêy dzaa fêy ghên ta gêna va ghwêy ta mêtêjwêy ghênzê ya namaba kwêma ma, pê gha kaa ngêshi, sa nzanay, sênay ghêshi nda nza gêna shi va zataw. Wêzêba dzêkên Hyala kê ghêshiy fê ghên tsa shi, ghênzê saa bêmê shiy têrêjw dalala, ta mbê ghwêmmê vêshi li shi. ¹⁸ Ê pê ghaa gêzanshi a ghêshi mênî kwêma wêzê na, ka mênî têrêjw. Ê kê ghêshiy vêli lê gêna shi va, lê nêfê tsa wêzê tsa, ka têhê kaa nihwêti mbêzli. ¹⁹ Mba'a kê ghêshi mênî tsêghay, shi vê shiy mbêlêy ghêshi ta

kwa kwəma tə pətsa wəzə tsa dza shiy mbay ma yidəhwəshi. Ghalabay ta kwəməvə piy tsa katarj tsa dza ghəshi.

²⁰ A Timote ə pə gha kəsəvə sləni fambəŋa Hyala na mbə dəvə gha bekir dəvə. Ə pə ghaa ndəghwə ghən tsa gha va gəzə kwəma gəmgəm na va səəkə ma va Hyala. Ndəghwə ghən tsa gha va mbəzliy ni va: A ghəy sənashi shiy, kə ghəshi, mbalaa dzərvə ka ghəshiy bəni kaa mbəzli.

²¹ Ma gəzanjəe kwəma va tsəghay, sa nə nihwəti mbəzli, a ghəy sənashi shiy, kə ghəshi, dzəghwa mbərəkə ghəshi zlay nəw kwal Hyala. Ava tifa kərayee, nza gha nza ki. Nza Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nza.

Kwa baka zliya tsasli ti Pəl kaa Timote Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, kwa baka zliya tsasli ti Pəl na kaa Timote. Ghala pətsa vay, ghəci kwa fərshina kwa baka səfa ci tē hidī ka Rəm na.

Tə kwa kərnī zliya nay, mbə gəzə na Pəl dzəkən shiy kəsay. Ghəciy, wəzə nəwhwə na kwal tsa Yesəw. Nana kiy, mbəzli dan zlay na kwətīy, ghəci na, aa sənay ndəkwə nzee ta mətī, kə. Na gəzanci na kaa Timote nza ghəci səkə ta kwəmay mətse ci li tanjan (vəh 4:6-22).

Zliya naa kwa kərnī mbə zliyahī tsasləhwə Pəl gwa'a gwa'a.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:3 pa' tē vəh 2:1-13 Pəl mənī 'wəsa kaa Hyala ta dī tsa Timote lə ta bə tsa banavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw. Dzəghwa na dība ka gəzanci kaa Timote a ghəci garəy jarjar kwa kwal Hyala ya mbə ngəra'wə, nza ghəci jihəvaa dzəmbə gəzə kwəma Hyala katan na.

Vəh 2:14 pa' tē vəh 4:1-5 Pəl gəzanci kaa Timote a ghəci ndəghwə ghən tsa ci va mbəzliy pala ghəpəhi gəmgəm ni va kəəti ma mbəzli kwa kwal Hyala, kala dzar ma kwa mbəzliy bəni shi dzərvə va kaa mbəzli. Zhini na ka gəzanci a ghəci nəw səbə Pəl, ka garəy wəzə wəzə tē kwəma bənivə na va ghəci jəwəy.

Vəh 4:6-22 Pəl gəzə kwəmaa dzəkən sləni ci mənəhwə na, zhini ka mənī 'wəsa ghəci kaa Ndə sləkəpə sa kəətiti na.

Pəl səkwə Timote

¹Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ntsa tarəvə Hyala ta nza ka ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw, ta gəzə kwəma kaa mbəzliy dzəkən piy tsaa gəzəkə Hyala bənsi səvəri mbə jakəva tsa shi lə Yesəw Kəristəw. ²Kaa ngəna gha Timote tsaslee zliya na. Gha gha zəghwee dītee tərənjw. Məntəna wəzə hwər tsa nze Didi Hyala, ghəshi lə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw, mba'a ghəshi zhəhwərti zhəhwər tē gha, zhini mba'a ghəshi ndəna zərkə mbə nze y tsa gha.

Pəl mətəhanci bərci kaa Timote

³'Wəsa nə ya kaa Hyala ghərantee va sləni lə nəfə tsee dēwdēw, njasa niy mənəhwə jījihira va. Mbə mananta 'wəsa kee nza tē gha. Ya hwəmba cə'wee Hyalay, war mbə cə'wə kee nzaa dzəkən gha, havəghwə lə həvir gwa'a. ⁴Ka za ghən tsee ta wahə niy wahəhwə gha va tē ya ghala vəghwə tsaa madēe va ta dzaraw. Tərənjw mawtee zhiniy nənə, ta mbə nəfə tsee vəshiy. ⁵Ka za ghən tsee dība ta nəfə tsa gha va banavə gha gwanay kaa Yesəw *Kəristəwəw. Ma kwatanəy, pərba kəhəna Ləwizə banavə na nəfə tsa nze kaa ngəci, zhən mənə 'Wənīsə. E sənay, gha kwərakwə kiy, a gha banavə nəfə tsa gha gwanay kaa Yesəw. ⁶Va tsəgha gəzanee əntaa ghən tsa gha zay, ə pə ghaa jihəva ta ghəra sləni Hyala lə vəli vəlitəna *Safə tsa Hyala. Ghala vəghwə tsaa fakənnee va dəvə ndəna Hyala bərci va. ⁷A na Safə tsa nze va ndammə Hyalay, Safə tsaa mənimmə hwəlīkwə

naw, bərci naa bəmmə, ta mbə ghwəmmə ghəranta sləni kaa Hyala, ka bəmmə bərci ta mbə ghwəmməə dī nihwəti mbəzli, lə ta sənay kəsə ghən tsa ghwəmmə wəzə wəzə.

⁸ Ghənzə tsəgha kiy, əntaa gha ha'wə lə gəzə kwəmaa dzəkən Ndə sləkəmmə kaa mbəzli ma. Əntaa gha ha'wə dība ya tsəgha nzee kwa fərshina ta kwəma Yesəw ma. Ə pə ghaa sa ngəra'wə tə mbərkə ta kwəma wəzə na va, njasa see tsa kwərakwə. Ə pə ghaa sa ngəra'wə lə bərci ndanə Hyala va. ⁹ Hyala vay, ghənzə mbəlītəmmə na, zhini ghənzə harvəmmə, ta mbə ghwəmməə mənimmə ka mbəzli nʒə. Ma dībay, mbəlītəmmə na tə sləni mənti ghwəmmə wəzə naw. Sa nzana tsəgha ghənzə dī mbəlītəmmə na, sa dī na mənəttəmmə wəzə hwər tsa nʒə. Ghala hidī ghwəla ta ghava tarəkə na mənimmə wəzə hwər tsa va tə mbərkə sləni dza Yesəw Kəristəw ta mənī. ¹⁰ Nana kiy, a wəzə hwər tsaə niy tarəkə Hyala va mənī kaa mbəzli cikəvərivay dzəti ngwəla bazhə bazhə. Sa nzana mba'a Ndə mbəlimmə Yesəw Kəristəw səkəkəy dzəti hidī, mba'a 'wəshamti bərci mətī. Səvəri mbə kwəma mənī na va tsəghay, ə dī naa cimmə, mba'a pə ghwəmmə zləbavə kwəma wəzə na vay, ta kwəməvə piy tsaə kəfī ma dza ghwəmmə.

¹¹ Hyala fəyra na ka ndə kwal tsa nʒə, ta gəzanshi kwəma wəzə na va kaa *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə lə ta bananshi. ¹² Tə mbərkə kwəma va nzee mbə sa ngəra'wə sənʒənvə kwa fərshina. Ya tsəgha nʒə kiy, ka hazlənəe va ngəra'wə tsa va tepəw, sa nʒanay e banavə nəfə tsee kaa Yesəw, mba'ee sənay, mbə nəfə tsee na, a bərci və ta ndəghwəti sləni ci va ndara na pa' fəca vici dza naa zhəghəvəaa səkəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli, pən.

¹³ Ma kwəma katanj na va gəzəna yay, gəzanshi kaa nihwəti mbəzli war njasa favə gha va vəya. Gha mbə gəzanshiy, dī tə gha mbəzli. Mba'a gha banavə nəfə tsa gha gwanay kaa Yesəw Kəristəw. Ma bərci ka ghwəmmə vaa kwəməvə ta mənī tsəghay, sa nza ghwəmmə jakəjakə lə Yesəw Kəristəw na. ¹⁴ A pə gha kəsəvə kwəma wəzə na va ndanə Hyala bekir dəvə. Safə tsa Hyala va fambə na mbə nefer ghwəmmə dza naa kəətija ta kəsə nʒə.

¹⁵ A gha sənay, a mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Azəy zlara gwanashi. Mbə shi na kar Fizhel ghəshi lə Erməwzhen. ¹⁶ Ma na 'Wənesifər na naci, mbə dəpəra nəfə tsee ka naa nza ya hwəmba. Kar naa ha'wə ta dzəvəghəe kwa kwəma mbəzli ya tsəgha nzee kwa fərshinaw. Ə cə'wee Ndə sləkəmmə a ghəci mananatishi wəzə hwər kaa mbəzli kəghi tsa ci gwa'a. ¹⁷ War sa səkəkəy na tikəə dzəmbə məlmə Rəməy, tərənjw pələhwə na pətsa nzee ti wəzə, dza na mba'a kəsara. ¹⁸ A Timəte, a gha sənay kwərakwə njasa kəətəhwəra na, ghala pətsaa nzee va mbə məlmə Efesə. Ə cə'wee Ndə sləkəmmə, a ghəci mananati wəzə hwər tsa ci, fəca vici dza naa səkəkə ta mənī ngwəvəə dzəkən mbəzli.

2

*Ndə ghəra sləni tsa Yesəw *Kəristəw lə nəfə kwətinj*

¹ Na na ghay zəghwee Timəteyey, a pə ghaa sə'wa kwəma mbə sləni gha. Wəzə hwər tsa Hyala va ndammə na mbə jakəva lə Yesəw Kəristəw

dza naa ndanja bërçi ta mœni nzœ. ² Kwœma Hyalaa niy favœ gha va sœvœri mbœ miy tsee, yœn mbœ gœzanshi kaa mbœzli d'anjœy, bœvœ kwœma va, a gha banavœshi mbœ dœvœ shi kaa mbœzli katanj ni gar mbay ghœshiy bananshi kaa nihwœti mbœzli kwœrakwœ.

³ Mba'a kœ ngœra'wœ kœsanja tœ mbœrkœ kwœma Yesœw Kœristœwœy, œ pœ gha dzaa sa, njasa ka nihwœti mbœzli vaa sa. Sœ'wa mbœ slœni Kœristœwœ njasa ka ndœ sawji vaa sœ'wa mbœ mbœz. ⁴ Mba'a kœ ndœ sawji mbœ mbœzœy, wœzœ wœzœ ka naa ghœra slœni ci, ta tœbanci kaa ntsa ci dikœ tsa. Kar naa kœslimbœ ghœn mbœ mœni shi mœni mbœzli gœmshi ni dzar mbœ mœlmœw, tsœgha na lœ gha kwœrakwœ ki. ⁵ A gha sœnay ba, mba'a kœ ndœ pœhœtœvay ta kœsli bali ta gwœramti, mba'a kœ kala kœsli lœ kwal njasa dœ mœndiy, ka dza mœndiy wanaghœ zhœmœ ciw. ⁶ Ndœ za tsaa sahwœ ngœra'wœ dalala mbœ zay, pœrba ghœci ka naa kwœmavœ na ci bœla mbœ shi zati na va kwœrakwœ. ⁷ Tœkœ tœ gha wœzœ dzœkœn kwœma gœzanjœe va. Mba'a pœ ghaa tœkœ kwœmaa dzœkœnœy, a Ntsaa slœkœmmœ taa ndanja mœhœrli wœzœ na ta sœnata kwœma dœ kwœma va gœzœ gwa'a.

⁸ Zœzœtiy dzœkœn Yesœw Kœristœwœ, ntsa mbœ hwœhwœ tsa mazœ *Davita. Sa pœœsliœti mœndiy, dza na mba'a satiy mbœ mœti njasa gœzœkœ kwœma wœzœ na va. Ghœnzœ na kwœma wœzœ na va gœzœ kaa mbœzli. ⁹ War tœ mbœrkœ ti kee sa ngœra'wœ. Mba'a mœndi tsaghwara kwa dœnjwœ nja ndœ yidi kwœma. Ya tsœgha tsaghwara mœndi kwa dœnjwœy, ma na kwœma Hyala na, ndœ tœba ka mbay tsaghwa kwa dœnjwœw. War mbœ mœtsœhœ gœzœ nzœ dza nihwœti mbœzliy nza kwa kwœma kwa kwœma. ¹⁰ Ava va tsœgha sœ'wee sa ngœra'wœ ghœnghœn ghœnghœn. Tawa sœ'wee ngœra'wœ tsa va kiy, sa dee nihwœti mbœzli tsœhavœ Hyalaa mbœlœshi mbœ Yesœw Kœristœwœ kwœrakwœ. Ta dza ghœshiy nzœyshi tœ pœtsa gwœmati Hyala mbœ mazœ tsa nzœ shœndœkœ tsa mœ ghwœmœ pa' kwa ndimndim. ¹¹ Tsœgha dza ghaa sœ'wa kwœrakwœ ki, sa nzana kwœma dzœe na ta gœzœy, kwœma katanj katanj na na:

Mba'a pœ ghwœmmœ bœkwœmmœ lœ Kœristœwœy,
ta piy dza ghwœmmœ li kwœrakwœ.

¹² Mba'a pœ ghwœmmœ garœmmœ jarjar tœ kwœma Hyala
ya mbœ ngœra'wœy,

ta mœni mazœ dza ghwœmmœ li kwœrakwœ.

Mba'a pœ ghwœmmœ ni sœnay tsava ndœ ghœyœw pœ ghwœmmœy,
ta gœzœ dza na, sœnashi nini mbœzli yaw,
kœ kaa ngœmmœ kwœrakwœ.

¹³ Mba'a pœ ghwœmmœ zhœghanavœ hwœm kaa kwœma ciy,
na naci na, ka dza naa zhœghœ hwœm kaa kwœma ciw.
Sa nzanay, ka mbay naa zhiniy
vœraslœti vœraslœ kaa ghœn tsa ciw.

Njasa ka ndœ ghœra slœni nzœ, ka na tœbantœ kaa Hyala

¹⁴ Zazanshi tœ gha kwœma gœzœkœnjœe va kaa mbœzliy nœw kwal Hyala. Ma nza ghœshi tœkœ dzœkœn. Gœzanshi wœzœ lœ slœn tsa Hyala: Ka hœ hœrœva ghwœy ta kwœmer ghœnghœn ghœnghœn ni ma, pœ gha kaa ngœshi. Sa nzanay, gœla ni tsœgha ni va shiy na, ka dza ghœshiy kœœtiti ndœ ya jœw nzœw. War œ na na dza ghœshiy yidi vœri nefer mbœzliy fafashi gwa'a tsœgha. ¹⁵ Ta na tsa gha ghœnœy, œ pœ ghaa jihœva, nza shi mœni gha tœbœ

kwa kwōma Hyala. Ə pə gha mənija ka ndə ghəra sləni tsa kama shi ha'wə ha'wə ni mbə sləni ci kwa kwōma Hyala, saa canshi kwōma katan na lə kwal tsa nzə kaa mbəzli. ¹⁶ Ma na kwemer gəmshi ni va təbə ma va Hyalay, ka i miy tsa gha ghaa dzəmbə shi ma.

Sa nzana, mbəzliy gəəzə gəla shi tsəgha ni vay, sahə sahə na, mbərəkə dza ghəshiy zlay kwal Hyala. ¹⁷ Ma kwōma shi va dibay, ə naa zləliva dzar mbə mbəzli nja zhi danwazha tsaa nza va tə ndə kala kədi ma. Mbə gəla mbəzli ka bananshi *kwōma jikir na va kaa mbəzli na kar Himene ghəshi lə Filetə. ¹⁸ Ma mbəzli vay, ka bananshi kwōma katan na ghəshi kaa mbəzliw, war dzərva na bananshi ghəshi kaa mbəzli. Ma kə ghəshiy: A Hyala zhanakati mbəzli mbə məti mbəradzəta, kə ghəshi. Dza ghəshi mba'a ghəshi səəvəri məhərli nihwəti mbəzli lə kwōma shi va, mba'a niva zlay nəw kwal Hyala sənənva. ¹⁹ Ya tsəgha nzə kiy, na katan na kwōma Hyala na ka zhəghəva naw. Ghala mbə lə səfa ciki tsaa nzəyta va bəlbələw. A məndi tsaslatiy dzəti səfa ciki tsa va: «A Ndə sləkəpə sənashi nici mbəzli» kə məndi. Zhini bə na: «Ntsaa ni, ntsa Ndə sləkəpə *Kəristəw nzee kəy, ə kə zlata məni kwōma jikir na» kə məndi.

²⁰ A ghwəmmə sənay, mbə ciki tsa ndə shiyəy, ghəngən ghəngən na shiy mbəba, tifa kwekwer məntim tə tsahi mbəzə, tifa kwekwer 'yesler, tifa kwekwer gagahi, tifa həlepipi, dza ghaa kəsashi. Ni wəzə wəzə ni vay, fəca nza makwaghwa tifa ka məndiy bəshiy səvəri. Ma nihwəti va na, ta zəmə shi zəmə kəghi ya hwəm na sləni shi. ²¹ Tsəgha na lə ghwəmmə kwərakwə. Mba'a kə ndə zlata məni kwōma jikir na njasa gəzee vay, nja kwakwa tsa məntim va tə tsahi mbəzə ka məndiy bəə səvəri war ta makwaghwa dza naa nza. Ma ntsa vay, sa Hyala dza naa nza, ta bəvə dza Hyala ta sləni nzə. Ghəciy, ya ta namaba sləni wəzə na gwa'a na, war yə ka naa ni.

²² Ə gəzənee, əntaa gha məməni gəla shi dī nihwəti gwəla va məni gəmgəm ni ma. Tsarakə pə gha zlay kwal tsa gəla shi tsəgha ni va. Lə kwal tsa nzə pə ghaa nəw kwōma, ya namaba nzə. Kəsəvə kwōma Yesəw Kəristəw, banavə nəfə tsa gha wəzə wəzə. Ə pə ghaa dī nihwəti mbəzli, ka nzəy lə zərkə kwa jipə tsa ghwəy lə mbəzli nza nəfə tsa shi dəwdəw, mbəzliy cə'wə Ndə sləkəpə. ²³ Ma na ghəpəhi kama ghen va ti shiy, ka i miy tsa gha ghaa dzəmbə shi ma. A gha sənay, gəla ghəpəhi tsəgha ni vay, war lə miy ka ghəshiy kərkəva. ²⁴ Ta na ndə ghəra sləni kaa Ndə sləkəpəy, ka təbə na ghəciy məni miy lə mbəzliw. Na nacyi, war wəzə təbə na ghəciy mananshi kaa mbəzli gwanashi. Ka bananshi shiy kaa mbəzli lə məhərli, mba'a sənay sə'wa kwōma shi. ²⁵ Ya ə nza mbəzli tifa kala dī zləba kwōma ciy, mba'a sənay bananshi shiy lə məhərli. Nda nza Hyala ghavə kətitishi, mba'a ghəshi zhəghanti nzəy tsa shi, ta sənata na katan na kwōma. ²⁶ Ya tsəgha kəəsətishi *ndə jaka tsa Hyala nja kwa zhəva, ka mananci kwōma dī na ghəshiy, a məhərli shi wəzə na taa zhəkəta bərkee, ta mbə ghəshiy mbəlishi səvəri mbə dəvə ci.

3

Shiy dzaa məniva hidī ndəkwə ta kərə

¹ A zəghwee Timote, fə tə gha ghen wəzə ta kwōma dēe na gəzəna tikə: Gə'i lə kwa kəni vəghwəy, vəghwə tsa 'yah'yahə tsa dza naa nza. ² Sa

dza naa nza ghalabay, war tsa shi ghèn dza mbəzliy di, ka mēni mətəş tərənjw ta gəna, ka vəshi, ka kəli ghən tsa shi, ka tsəərə Hyala, ka dza mbəzliy di fəti va mbəzliy yakəshiw, ka ghəshi dzay, kala mēni ma 'wəsa kaa mbəzliy kətitishi, ka dza ghəshiy ha'wə tə shiy dzar kwa bəla Hyalaw. ³ Mbəzli va difay, jikir dza hwər tsa shiy nza, ka dza hwər tsa shiy zhanshi ta ndəw. War ə dza ghəshiy tsəhtsəhəə dzəkən nihwəti mbəzli, ghwampa ghwampashi dza ghəshiy mēni shiy, ka ndərəm lə mbəzli. Ka dza ghəshiy di mēni wəzəw. ⁴ Ka nga dafa ta nihwəti mbəzli dza ghəshiy nza, ka mēni war kwəma kama ghən ti, ka kəli ghən tsa shi tərənjw. Na nashiy, shiy təbanshi dza ghəshiy di mēni, kala di ma Hyala. ⁵ Ka ghəshi dzay, mba'a ghəshi mēnti ghən tsa shi nja ka nəw Hyala, kala zləba ma na katarj na kwəmaa dzaa bənsi bərci kwa kwal Hyala tsa va. Gəla mbəzli vay, kərəkə pə gha zlay kwal tsa shi. ⁶ Nihwəti mbəzli mbə mbəzli vay, ə ka ghəshiy dzəkə ghi tsa mbəzli ka dzaa ngədi mi'i daw daw bərci ni kəsashi ghəshi kəyba, ta mbə mi'i vaa bəwə kwəma shi va tsəgha. Mi'i vay, ka mēni *kwəma jikir naa ghəshi tərənjw, ka mēni kwəma di vəgha shi. ⁷ Mbə di bənivə shiy mi'i va na, daw məhərli shi ta sənata na katarj na kwəma. ⁸ Gəla mbəzli vay, mbazaa nga ghəshi lə kwəma Hyala njasaa niy mēni kar Zhanesə va ghəshi lə Zhambəresə mbəradzə, * kala zləba ma kwəma Məyizə. Na nashiy, yidi yidi na məhərli shi. Banavə nəfə tsa shi ghəshi katarj katarj kaa Yesəwəw. ⁹ Ka dza ghəshiy dzavə dza kərəkə lə na shi va sləniw, sa dza naa nzay, daj dza mbəzliy fəti ghən ta sləni shi va kama ghən ti, njasa niy fətim va ghən ta sləni kar Zhanesə va kama ghən ti ghəshi lə Zhambəresə mbəradzə.

Kwəmaa zəzəə dzəkən ya hwəmba

¹⁰ Ta na tsa gha ghənəy Timətəyey, gwa'a gwa'a sənashi gha shi bəanshee kaa mbəzli. Gwa'a naghamti gha ya nzəy tsee kwa kwal Hyala. A gha sənata kwəma dēe mbə sləni ghəree. A gha sənay ya njasa banavee nəfə tsee kaa Yesəw, ya njasa sə'wee kwəma gwa'a. A gha sənay difa njasa dēe mbəzli, njasa kəsəvee kwal Hyala wəzə. ¹¹ A gha sənay njasa sahwəmra mbəzli ngəra'wə difa. A gha sənata kwəmaa səkə kənee mbə məlmə Antiyəshə, lə mbə məlmə İkaniyəm, mba'a mbə məlmə Listər gwa'a. Na katarj nay, tərənjw samiyrə ghəshi ngəra'wə. Ləy hwəm shi va kiy, a Ndə sləkəpə mbələkəvərifa mbə ngəra'wer va gwanashi. ¹² Ta na nava na katarj nay, ya wa ntsaa di nəw kwal Hyala wəzə njasa təbə na, tə sa nzee ntsa Yesəw *Kəristəw kəy, ta sancı ngəra'wə dza mbəzli. ¹³ Ma na mbəzliy kəsəvə war mēni jikir tsa shi, lə slasla dzərvə shi na shiy, war ə dza ghəshiy dza kwa kwəma kwa kwəma lə kwəma shi gəmgəm na. War ka ngədishı *ndə jaka tsa Hyala, ka ngədi nihwəti mbəzli ghəshi kwərakwə.

¹⁴ Na na ghay Timətəyey, ə pə gha garəna tə shi bənivə gha va wəzə, sənashi gha ka shi katarj ni, lə nəfə tsa gha gwanay. Sa nzanay, a gha sənay gəla ntsa bənivə gha va shi va və wəzə. ¹⁵ Kəsəvəshi wəzə, sa nzanay, ghala ghaa zəghwəna sənata gha kwəma mbə Zliya Hyala. Kwəma mbə vay, ghənzə dza naa citəna kwal tsa sənata kwəma, ta

3:5 3:5 Mt 7:15, 21; Rm 2:19-20; Tit 1:16 **3:6** 3:6 Tit 1:11 **3:8** 3:8 Səvəri 7:11, 22; 8:3, 14; 1Tim

6:4-5 * **3:8** 3:8 Kar Zhanesə lə Zhambəresə tsa vay, slənedemerəy niy fanati ka Zhəwifə kaa ka dəfələə niy nga mbaza va lə Məyizə tə hidı Ezhıpətə na ghəshi (Səvəri vəh 7:11-12). **3:10** 3:10 Rm 16:24; 1Tim 1:5 **3:11** 3:11 SləniKY 13:50; 14:5; 14:19; sa ngəra'wə: Cem 34:20; 2Kwər 11:23-29 **3:12** 3:12 Mt 16:24; Zhj 15:20; SləniKY 14:22; 1Tes 3:3 **3:14** 3:14 2:2; 1Tim 1:10

3:15 3:15-16 Zhj 5:39; Rm 15:4; 1Tim 4:13; 2Pi 1:21

mbə Hyalaa mbəlitəŋa, sa banavə gha nəfə tsa gha kaa Yesəw Kəristəw. ¹⁶ Gwanata kwəmaa tsaslita mbə Zliya Hyalay, kwəmaa səəkə va Hyala na, na tsasliiti mēndi. Zliya vay, wəzə na ta bənimmə kwəma katanj na. Mba'a pə ghwəmmə mēnti *kwəma jikir nay, ka cimmə ghənzə, zhini ka zhəghəmmə zhəghwa kwal tsa wəzə tsa, ka bənimmə mēni sləni njasa dī Hyala. ¹⁷ Sa mēni kwəma Hyala va tsəghay, ta mbə ntsa Hyalaa nza gwəma gwəma mba'a kwəmavə shiy dzaa kəəti ta mēni sləni wəzə na gwanata.

4

¹ Ə cə'wəŋee mbə slən tsa Hyala lə mbə slən tsa Yesəw Kəristəw a gha gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli. Ə cə'wəŋee tə mbərkə səəkə tsa Yesəw Kəristəw ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli tə ghwəməshi ni lə ni bəkwə bəkwə ni, ghəci saa dza va ta səəkə ta sləkə mbəzli, ² Ə gəzəŋee, ə pə ghaa gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli, ka jihəvaa dzəmbə gəzə nzə. War ə pə ghaa gəzanshi. Ya ghala vəghwə tsa dī mbəzli fa nza, ya ghala vəghwə tsa dī ma ghəshi favə gwa'a. Mba'a kə mbəzliy mēni *kwəma jikir nay, ə pə ghaa nabəshi, ka gəzanshi a ghəshi zlata mēni nza. Ə pə ghaa mətəsaŋanshi bərci ta mēni na wəzə na kwəma. Gha mbə bananshi kwəma Hyalay, ə pə ghaa sə'wa kwəma. ³ Sa nzanay, a tsahwəti vəghwə dzaa səəkəy, vəghwə tsa vay, ka dza mbəzliy dī favə na katanj na kwəma mēndiy bananshiw. War kwəma dī vəgha shi dza ghəshiy mēni. Ka ghəshi dza na, tsəha' ghəshi tsəhavə mbəzliy bənipə shiy təbanshi. ⁴ Ka dza ghəshiy dī fa na katanj na kwəmaa dzəghwa sləmə shiw. Mbərkə dza ghəshiy zlata na katanj na kwəma, ka dzashi ta fafa kwəma jiji.

⁵ Na na ghay Timoteyey, gwəmavə ndəghwə ghən tsa gha wəzə, mbə shiy gwanashi kwa kwəma Hyala. Ə pə ghaa sə'wa ngəra'wə tsaa dzəkən gha. Gəzanshi Yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzli. Wəzə wəzə pə ghaa mēni sləni ndəna Hyala mbə dəvə gha ta mēni nza.

⁶ Ta na tsee ghəŋəy, ndal tərə vəghwə tsee ta mətəw. Nja shi ka mēndi vaa dza ta ta Hyala li shi nzee. ⁷ Wəzə wəzə ghərantee sləni kaa Yesəw Kəristəw, ghala mbə ghəy lə ntsaa mbəzəti mbəz tsa wəzə tsa vaw. E kərkamti sləni ndara Hyala ta mēni nza, nja ntsaa kədamti kəsli bali ci va nzee. E nəwti kwal Hyala pa' tə pətsa kərkə na kala zhəghanavə hwəmee. ⁸ E sənay nanay, mbə ndəghəra na zhəmee va Hyala mə ghwəmə, sa nzana mba'ee mənira ka ntsa slar tsa. Ndə sləkəmmə tsaa mēni ngwəvə va lə kwal tsa nza, ghəci dza naa bəra zhəmə va. Fəca dza naa səəkə ta mēni ngwəvəə dzəkən mbəzli dza naa bəra. War kaa ngəra dza naa bəra zhəmə va kwətiraw, ya va ntsaa ndəghə vəghwə səəkə tsa Kəristəw lə nəfə kwətəŋəy, ta banavə dza na kwərkəwə.

Pəl har Timote, ta səəkəə dzəvəgha

⁹ A zəghwee Timote, ə pə ghaa diva ta səəkə tikəə dzəvəghəe kyanjkyanjw. ¹⁰ Sa nzanay, a Demasə zlara mba'a dzay dzəmbə məlmə Tesalənikə, sa dī na shi tə hidī. Ma Kəresensə naci na, mba'a dzay dzəti hidī ka Galatə, mba'a Titə dzay dzəti hidī ka Dalmati. ¹¹ Kwatakə Ləwka na saa tərmbə vəghəe tikə gwa'a tsəgha. Fəca ka gha madiy səəkəy, pəməkəvə tə gha Markə kwasəbə gha. Sa nzanay, ta kəətitərə dza naa

3:17 3:17 2:21 **4:1** 4:1 SləniKY 10:42; 2Kwə 5:10; 1Pi 4:5 **4:2** 4:2 SləniKY 20:20, 31; Tit 1:13 **4:3** 4:3 1Tim 1:10; 4:1 **4:4** 4:4 1Tim 1:4 **4:6** 4:6 Flp 2:17; 2Pi 1:14 **4:7** 4:7-8 1Kwə 9:24-25; Flp 3:12-14; 1Tim 1:18 **4:10** 4:10 Flp 2:21; Demasə: Kwəl 4:14; Flm 24; 1Zhj 2:15; Titə: 2Kwə 2:13 **4:11** 4:11 Ləwka: Kwəl 4:14; Markə: Kwəl 4:10

dza tikə mbə slənee. ¹² Na na Tishikəy, e ghwənyay tsavaa dzəmbə məlmə Efesə. ¹³ Ghaa səkəy, tsəhəŋa tə gha mbə məlmə Tərəwasə, nza gha dzakə ghi tsa Karpəsə bəvəra kwəbaŋ tasli tsee kəyba. Bəvə tə gha Zliyahi kwəma Hyala dība, gaw ni ka hwəta va na ni gwəree dī.

¹⁴ Alekəsandərə ndə pəsli tsa vay, tərəŋw məntəra na *kwəma jikir na tike. Ndə sləkəmmə dza naa wanci zhəmə kwəma ci va jikir na. ¹⁵ Ya gha ciy, ndəghwə tə gha ghən tsa gha və, nəghətəa ghəci məntəŋa kwəma jikir na kwərakwə. Sa nzanay, ka dī naa favə shi bəni ghəy va kaa mbəzli ya jəw tsətsəw.

¹⁶ Fəca ghee garə kwa kwəma mbəzli tə ngwəvə, ta gəzə kwəma kən ghən tsee səvəriy, ndə tība mba'a niy kəətəhwəraw. Mbəzli gwanashi niy zlara na kwətira. Ə cə'wee Hyala a ghənzə pəlashi kwa hwər nə. ¹⁷ Ya tsəgha niy zlara mēndi talay, niy zlara Ndə sləkəpəw. Aa niy kəətitəra, mba'a ndara bərci, ta mbayee gəzanshi kwəma ci kaa mbəzli kwa pətsa kəray na, kala hazləni mbə nəfə tsee ya jəw nə. Dan *mbəzliy kamaa ka Zhəwifə favə kwəma Hyala fəcava. Ava tsəgha kəətitəra Ndə sləkəpə, mba'ee mbəlira va dzəghwa miy zhəl. ¹⁸ Ya namaɓa kwəma jikir na səkə naa dzəkən yay, e sənay ta mbəlantəra dza Ndə sləkəpə və. Ta ndəghwətəra dza na ta mbayee tsəhəra mə ghwəmə tə pətsa sləkə na. Ə pə ghwəmməə fal dikə tsa Hyala ya hwəmba. *Amin.

Pəl kərnī zliya ci lə səkwə nihwəti mbəzli

¹⁹ Kwa kərnī kwəma dēe gəzəŋa kiy Timətəyey, ə dēe ghaa səkəwətəra Pərishil ghəshi lə zata Akilasə, mba'a gha səkəwətəra mbəzli kəghi tsa 'Wənesifər kwərakwə. ²⁰ Erastəy, mbə məlmə Kwərintə nzəyəy na, na na Tərəfim na mba'ee zlay mbə məlmə Miletə sa nzana gwərapəy ghəci niy nza. ²¹ Na na ghay, ə pə ghaa diva ta səkə tikə kyanwkyanw, ka vəghwə tasli səkə. Mbə səkəwəŋa na kar Ewbələsə, lə Pəwdesə, mba'a Linəwsə, mba'a Kwələwdiia. Zhini mbə səkəwəŋa ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tikə gwanashi.

²² Nana kiy Timətəyey, nza gha nza, ndəghwətəŋa Ndə sləkəpə, mba'a məntəŋəwəy wəzə hwər tsa ci gwanəŋwəy. Tība kərayee, nza gha nza ki.

4:12 4:12 Tishikə: Kwəl 4:7-8 **4:13** 4:13 SləniKY 20:6 **4:14** 4:14 Mt 16:27; Alekəsandərə: 1Tim 1:20 **4:16** 4:16 1:15 **4:17** 4:17 Dani 6:21; Cem 22:22; SləniKY 1:8; 23:11 **4:18** 4:18 2Kwər 1:10; Flp 1:19-20 **4:19** 4:19 Akilasə lə Pərishil: SləniKY 18:2; 'Wənesifər: 2Tim 1:16-17 **4:20** 4:20 Erastə: SləniKY 19:22; Rm 16:23; Tərəfim: SləniKY 21:29 **4:22** 4:22 Gal 6:18

Zliya tsaslati Pəl kaa Titø Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma kə nihwəti mbəzliy, ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, məndi pəlikəmə kwa fərshina tə hidī ka Rəm, ghəci mbə təwrə dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən na, kə ghəshi (vəh 1:5 lə 3:12).

Kaa Titø tsasli Pəl zliya na. Ma Titø nacyi, ntsaa nəw kwal tsa Yesəw na, mbə hwəhwə tsa ka Gərekə ghəci (nighəm mbə Galatə 2:3). Aa niy pəhəhwə Pəl mbə dza ta wə ghəngħən ghəngħən. Mba'a məniiy ka ntsaa kəəti mbə sləni ci (nighəm mbə 2 Kwərıntə 7:6-16).

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Ma ghala pətsaa tsasli Pəl zliya nay, Titø mbə hidī Kəretə na. Pəl niy zlay na mbəba ta mbə ghəciy kərni sləkati naa niy tərmbə kwəma mbəba. Zhini nza ghəci tivə mbəzliy dzaa 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw tə hidī ka Kəretə. Dzəghwa Pəl ki mba'a cinti njasa ka na təra mbəzli va.

Vəh 2 Dzəghwa Pəl dība ki mba'a cinti kaa Titø njasa dza naa bəni kwəma kaa nihwəti mbəzli gwanashi ni mbə mbəzliy nəw Yesəw.

Vəh 3 Pəl gəzanci kaa Titø a ghəci gəzə kaa mbəzli njasa ka ghəshi nəy tikə tə hidī, zhini ka gəzanshi, əntaa ghəshi zləba kwəma mbəzliy həərə mbəzli va ta tihəva lə ta nəw kwəma jiji.

Səkwəpə

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pəl, ndə ghəra sləni tsa Hyala, zhini dība na, ndə kwal tsa Yesəw *Kəristəw yən. Hyala ghwənara na ta dzee ta kəəti mbəzli təravə na, nza ghəshi mbəə banavə nefer shi kaa ngəta, mba'a ta mbə ghəshiy bənivə kwəma nəzə katanj na. Na katanj na va kwəma Hyalay, ghənzə cimmə na njasa ka ghwəmmə nəy ta təbanta kaa Hyala. ² Ma nə yə kaa kwəma mənəe va tsəghay, a mbəzli mbəə fəy ghən gəzliņə ta kwəməvə piy tsaa kədi ma dza ghəy katanj, kə ghəshi, nə ya. Ghala kwatanjata hidī ghwəla ta ghavay, a Hyala niy gəzəkə bənsi piy tsaa kədi ma va kaa mbəzli. A na Hyala nanzə kiy, ka sla dzərvə na tərəw. ³ Ma sa bərkəti na vəghwə tsa va kiy, dza na mba'a cikəvərimmə piy tsa vaa dzəti ngwəla, səvəri mbə kwəma nəzə va bənəe kaa mbəzli. Ghənzə ghənzə Hyalaa mbəlittəmmə va, fambəra na kwəma va mbə dəvee. «Mbala, a gha dzaa gəzanshi kwəma va kaa nihwəti mbəzli kwərakwə» kə kaa ngəra.

⁴ Kaa ngəja tsaslee zliya na Titø. Ghay, nja zəghwə yakee məniiya gha, sa nzanay, kaa ntsa kwətiņ tsa banavə ghwəm nefer ghwəm. Məntəja wəzə hwər tsa nəzə Didi Hyala, ghəshi lə Yesəw Kəristəw Ndə mbəlittəmmə, mba'a ghəshi ndəja zərkə mbə nəy tsa gha.

Sləni Titø tə hidī ka Kəretə

⁵ Kwəma zlanjəe va tə hidī ka Kəretə tiy, a gha sləkati naa niy tərmbəta kwəma ta sləka mbəba gwa'a nə ya. Ma niy dee kiy, mba'a gha tsəhəja dzar mbə jakəvahi mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi tə hidī ka Kəretə

gwanashi. Sa ghaa dza ya mbə tsamaba jakəvay, mba'a gha dzaa titivə mbəzli ta nza ghəshi ka mbəzliy 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw mbəba, njasaa niy gəzanəe va. ⁶ Ma ntsa dza ghaa fə ka Ndə 'wa kwal təbə nay, ntsa hanci na mēdi cəm dzar kwa *kwəma jikir na ya jəw nəw. Mali kwətinjta sa və, mba'a ndərazhi ci banavə nefer shi kaa Yesəw *Kəristəw, wəzə nzəy tsa shi kwa kwəma mbəzli, kala zhini ma ghən ghəshi. ⁷ Ma ntsa fəy mēdi ka ntsaa 'wa kwal mbə mbəzliy nəw Yesəwəy, ndə ghəra sləni tsa Hyala na tsava ndə naci. Va tsəgha kiy, ka təbə na mēndiy hanci cəm dzar kwa kwəma jikir na ya jəw nzəw. Ka təbə na ghəciy ndə kəli ghən tsa ciw. Ka təbə na ghəciy bə nəfəw. Ka təbə na ghəciy sa sa shiy ka ghiw, ka təbə na ghəciy ndə pəla miyəw. Ka təbə na ghəciy gwəfə shiy va mbəzli dibaw. ⁸ Ma təbə nay: Ndə ka ka'wə ka məlmə ghəci wəzə kəghi tsa ci, ndə mēni kwəma wəzə na, ndə ka zəzə kwəma wəzə, ntsaa nəw kwəma lə kwal tsa nzə, dəwdəw nəfə tsa ci kwa kwəma Hyala, ntsaa mēni ma kwəma ghwampa ghwampata. ⁹ Ma təbə nay, mba'a ghəci kəsəvə na katarj na va kwəma bananavə mēdi wəzə mbə nəfə ci. Ma ghalabə kiy, aa taa mbay mətəshanshi bərci kaa nihwəti mbəzli, lə kwəma katarj na va. Zhini dibay, aa taa mbay cikəvəri wəzə mēnti mbəzliy di ma zləba kwəma va vaw, kə.

¹⁰ Ava mbəzli tsəgha ni va pə gha taa ti, sa nzanay, dənj na nihwəti mbəzli tifa, ka zhini ghən ghəshi, war kwemer gəmgəm ni va kama ghən ti shi ka ghəshiy gəgəzə, ka dadakə mbəzli. Kwatama *ka Zhəwifə nəw Yesəw gwəramti na kwəma va. ¹¹ War hashi kə mēdi dzaa hashay gəla mbəzli va. Sa nzanay, gwa'a gwa'a ka ghəshiy yidivəri nihwəti mbəzli mbə nzəy tsa shi kəghi tsa shi lə shi bənipə ghəshi va. Shi təbə ma mēndiy bananshi kaa mbəzli na shi bəbəni ghəshi va kaa mbəzli. Ta nahwəti na kiw, war ta pəlavə gəna shi nə ghəshi kaa kwəma va gwa'a tsəgha. ¹² A tsahwəti *ndə gəzə kwəma Hyala tsa shi ghəshi mbəzli ka Kəretə niy gəzəkə kwəma də'wə ghən tsa ciy dzəkən shi. Ma kə niy niy: «Mbəzli ka Kəretəy, war dzərvə ka ghəshiy slasla, nja shəkwadəshi ndərəm ghəshi, ka mərədēm na ghəshi, war hwər tsa shi na sa sənay ghəshi gwa'a tsəgha» kə niy ni. ¹³ Ma kwəma gəzəkə ntsa va vay, kwəma katarj na. Va tsəgha kiy, gəla mbəzli va na, ə pə ghaa gəzanshi kwəma lə bərci, nza ghəshi mbəwə nəw kwal Hyala njasa təbə na. ¹⁴ Gəzanshi kwəma a ghəshi zlata nəw kwəma jiji ka Zhəwifə, ka zlata nəw kwəmaa dzəkən mēni dəwdəw va pəhəti mbəzliy di ma fəti va ta nəw kwəma katarj na. ¹⁵ Mba'a kə nəfə tsa ndə dəwdəw kwa kwəma Hyalay, ya nimafa shiy na war dəwdəw dza ghəshiy nza və kwərakwə. Ma na mbəzliy yivə ma kwəma Hyala, shi kama nefer shi dəwdəw kwa kwəma Hyalay, shiy tifa dəwdəw və shi na shi kiw. Na na shiy, war shi gəmgəm ni ghəshiy zəzə ya hwəmba. Ya ə mēnti ghəshi shi gəmgəm ni na, kwəma tifa shashanshiw. ¹⁶ Ma mbə kwəma shi ka ghəshiy gəzəy: «Mbəzliy sənata Hyalaa gə ghəy» kə ghəshiy ni. Ma sa ka ndəw ni ghə sləni shi mēni ghəshi gəmgəm na ba na, war nja mbəzliy sənata ma Hyala ghəshiy pəzli. Ka zhini ghən na ghəshi, war shi di ma Hyala na shi mēni ghəshi, ka mbay ghəshiy mēni na wəzə na kwəma tepəw.

2

Njasa ka mbözli nza kwa kwöma Hyala

¹ Na na ghay Titöy, kwömaa dzava lö na katanj na kwöma bönipö mändiy dzökön nöw kwal Hyala, pö ghaa bananshi kaa mbözli. ² Gözanshi kaa pöhepöhör zhör, öntaa ghöshi ghöghi ghön tsa shi lö shiy sa, ö kə ghöshi mönishi ka zhör ka möhörli, ka ndög hwö ghön tsa shi, ma nza möndi mböe fa kwöma vö shi. Ö kə ghöshi banavö nefer shi gwa'a gwa'a kaa Hyala, ka di mbözli, ka sö'wa kwöma. ³ Tsögä pö ghaa gözanshi kaa pöhepöhör mi'i diäa. A ghöshi mböe nza ka mi'i dewdew nöfö ni kwa kwöma Hyala. Öntaa ghöshi tsöhtsöhöe dzökön mbözli ma. Öntaa ghöshi vönövö sa shiy ghipö törönj ma. War kwöma wözö na ka ghöshi ci kaa nihwöti mbözli. ⁴ Ava tsögä dza ghöshiy mbay bananavöshi di zhör shi lö di ndöräzhi shi kaa mekwikwi mi'i. ⁵ Ma nza ghöshi mböe nza ka mi'i ka möhörli, dewdew nzöy tsa shi, ka köse ghi tsa shi bekör divi shi, ka möni slöni wözö na köghi tsa shi, ka di föti va zhör shi. Ma ghalabay, ka dza mbözliy kwömvö kwal gar ndörö kwöma Hyalaw.

⁶ Tsögä pö gha taa gözanshi kaa gwöla kwörakwö äa, a ghöshi nza ka mbözli ka möhörli. ⁷ Gha dö'wö ghön tsa gha kwörakwö kiy Titöy, war kwöma wözö na pö ghaa möni, ta mbö nihwöti mbözliy böni möni kwöma wözö na va va gha. Mba'a pö ghaa böni shiy kaa mbözliy, lö nöfö kwötöj pö ghaa bönishi. Öntaa gha böti shi böni gha va kaa mbözli nja shi tsabana ma. ⁸ Kwöma katanj na, lö kwal tsa nzö pö ghaa gözöe sövöri, kala kama ghönzö gar ndöröti ndö, ta mböe 'wöshamti mbözliy di ma kwöma ghwömmö va, sa ka ghöshi nata ma kwöma gar ndörö na mbö kwöma gha va.

⁹ Ma na mevivi mbö mbözliy, ö pö ghaa gözanshi a ghöshi dönsi föti ya hwömba kaa mbözliy slököshi, ka mananshi kwöma kaa ngöshi njasa di ghöshi. Öntaa ghöshi dzaa kanshi ghöpö ma, ¹⁰ öntaa ghöshi ghöli ya nimäba shi mbözliy slököshi va ma. War slöni wözö na kə ghöshi dzaa möni, ta mbö mbözliy slököshi vaa sönay, mbözli slar slar ni na mevivi ghöy ni, kə ghöshi. Ma tsögäy, ta fö dimö dza mbözliy dzöti kwöma böni ghwömmö va kaa mbözliy dzökön Hyalaa mbölitömmö va.

¹¹ A na Hyalay, aa cikövöri wözö hwör tsa mönti naa dzöti ngwöla, wözö hwör tsa nzö va dza naa mbölitö mbözli gwanashi. ¹² Wözö hwör tsa möntömmö Hyala vay, ghöci citömmö na zlashi möni shi gömgöm ni töbö ma kwa kwöma Hyala, lö zlashi maw shi tö hidö gömgöm ni. Ta mbö ghwömmö mönimö ka mbözli nza möhörli vö shi, ka möni kwöma slar na lö kwömaa töbö va Hyala tikö tö hidö ni. ¹³ Ava war tsögä ka ghwömmö möni nana di, kala ndöghe vici wözö na va föy ghwömmö ghön tsa ghwömmö gözlinö ti, sa dza Ndö mbölimö Yesöw *Köristöw vaa söökö ti lö shöndökö tsa ci ghöci Hyala ghwömmö dikö na. ¹⁴ Ma Yesöw Köristöwöy, ö söököy na, mba'a mötiy tö ghwömmö, ta mbölimö va kwöma ghwömmö jikir na gwanata. Ta mbö möntömmö dewdew kwa kwöma ci, mönti na tsögä, nza ghwömmö nza ka mbözli ci, ka di möni kwöma wözö na ya hwömba. ¹⁵ Ava kwöma ka gha bananshi kaa mbözli, ka mötsahanshi börci, ka näbö mbözliy fa ma kwöma. Ö pö ghaa gözanshi

kwəma kaa mbəzli lə bərçi ndaŋa Hyala va. Ka zləba gha mbəzliy ndərə kwəma gha ma.

3

Njasa təbə mbəzliy nəw Yesəw tikə tə hidī

¹ A zəmə, gəzanshi wəzə kaa mbəzliy nəw Yesəw əntaa ghəshi za ghən ta fa kwəma va mezhizhə, lə va nihwəti mbəzli dikə dikə ni tə hidī gwa'a. Ə kə ghəshiy dī fəti və shi. War mənī kwəma wəzə na kə sa mbə ghən shi ya hwəmba. ² Gəzanshi, əntaa ghəshi dzaa gəzə *kwəma jikir naa dzəkən ndə ya tsamaba ci ma. Əntaa ghəshi məmənī miy lə mbəzli ma. War ka mbəzli sayi ni kə ghəshi mənshī. Ka mənī wəzə kaa mbəzli gwanashi.

³ War tsəgha pə ghaa gəzanshi mənī, sa nzanay, kwatəna na mbəzli kama məhərli mbə ghən shi niy nza ghwəmmə kwərakwə, niy dī fəti ghwəmmə va Hyalaw. Mbəzli zaza ni niy nza ghwəmmə. War mənī shi gəmgəm ni va səkwa hwətəl tsa ghwəmmə ti shi na kwəmaa niy kavə ghwəmmə. Ka mənī war ndərəm, ka hərhe va nihwəti mbəzli. Niy dī mətəp ghwəmmə nihwəti mbəzliw, ghwəmmə kwərakwə na, niy dī na shi ghwəmməw, tsəgha. ⁴ Ya tsəgha niy məmənī ghwəmmə ki na, dza Hyalaa mbəlītəmmə va, mba'a citəmmə wəzə hwər tsa nze, dza na ba, mba'a citəmmə njasa diti na mbəzli gwanashi. ⁵ Mba'a mbəlāntəmmə, sa mənī ghwəmmə sləni wəzə na mbəlāntəmmə na kiw, war təgəm tsəgha mbəlāntəmmə na, sa zhanta hwər tsa nze tə ghwəmmə. Aa yabantəmmə va kwəma ghwəmmə jikir na, mba'a ghwəmmə yammə kwa baka səda. Dībay, aa ndammə piy tsa 'war'war tsa, dzar kwa Safə tsa nze dəwdəw tsa. ⁶ A Hyala fambəmmə Safə tsa nze dəwdəw tsa tərəŋw mbə nifer ghwəmmə, tə mbərəkə kwəma mənī ndə mbəlīməm Yesəw Kəristəw. ⁷ Ta mbə wəzə hwər tsa mənəmmə Hyala vaa zhəghantəmmə ka mbəzliy dzəghwa kwəma nze kala hazləni tība, nza ghwəmmə mbəə kwəmavə piy tsa kədi ma va fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti gəzliŋə. ⁸ Ma kwəma gəzəkəe vay, kwəma katarŋ na na.

Ə dee ghaa jihəva tərəŋw dzəmbə gəzə kwəma va kaa mbəzli, ta mbə mbəzliy bənavə nifer shi kaa Hyalaa mənī kwəma wəzə na ya hwəmba. Ghənzə na na wəzə na kwəma, ghənzə na saa dzaa kəətiti mbəzli. ⁹ Ngərə ghəpə tsa gəmgəm tsa vay, ka i miy tsa gha ghaa dzəmbə ma. Mba'a kə mənī ghakə kə ghəpəə dzəkən bəbala jijihiŋwəyəy, ka dzəmbə tsava ghəpə gha ma. Ka məmənī miy gha lə mbəzli ma. Ka zləba kə ghəpə ghaa dzəkən kwəma pəhəti *Məyizə ma. Niva shiyəy, shi gəmgəm ni na ghəshi, ka kəətiti ndə ghəshiw. ¹⁰ Mba'a pə gha nay ndəə həhəərə mbəzli ta tihəvərishiy, ə pə gha nəbəti kwa təna səda. Kala dī fəti kəy, nəbəti kwa baka səda dība. Ma sa ghaa nay dība kala di zlata mənī kwəma ci vay, bərvəna mbə kwəma ci, zlay kərakə. ¹¹ A gha sənay, gəla mbəzli tsəgha ni vay, a ghəshi zlay nəw kwal Hyala tsa katarŋ tsa. War kwəma jikir na ka ghəshiy mənī. Tə kwəma shi va jikir na mənī ghəshi ka ndə sənay, a ngwəvə kən shi kə ndə.

Kwa kərnī gəzə kwəma Pəl kaa Titə

¹² Mbə bərəkə ghwənəghəŋa ndə nzee, ta kar Artemasə ghəshi lə Tishikə.

Ma sa ka gha nay tsa dzee ghwənhəghə ndə mbə shi kwətiŋ tsəhəyəy, nza gha divaa səəkə ta kəsara mbə məlmə Nikwəpəlisə. Mbə məlmə va dzee ta nzəy, ge'i lə tir tasli. ¹³ Sa ka kar Zhenasə ndə bəni pə *kwəma pəhəti Hyala ghəshi lə Apələsə madishi ta wə wəshiy, kətitishi tə gha wəzə, kala gar ndərma shiy ghəshi ya kwətiŋ mbə kwal. ¹⁴ Mbəzliy nəw Yesəw va nja ghwəmməy, ə kə ghəshiy bəni məni sləni wəzə na kwərakwə, ta mbə ghəshiy kəti mbəzli gar kəti ni. Mba'a kə ghəshi bənivə məni tsəghay, ka dza nəw kwal Hyala tsa shiy nza gəməw.

¹⁵ Mbəzli nza ghəy li shi tikə gwanashiy, mbə səkwəŋa na ghəshi. Səkwətəŋəy tə gha madigahinəy, mbəzliy nəw kwal Hyala va gwanashi. Nza Hyala məntəŋwəy wəzə hwər tsa nzə gwanəŋwəy ki. Tiba kərayee, nza gha nza.

Zliya tsasliti Pøl kaa Følemøn Kwøma dza ghwømmøæ gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, Pøl kwa fərshina tsasli na kaa Følemøn. Kwøma tsasli na tiy, ta cə'wə Følemøn a ghəci zləbavə ka'wə 'Wəneshim sa mənii na ka ntsaa nəw Yesəw Kəristəw nana. 'Wəneshim tsa vay, mava tsa Følemøn niy nza na kwatəŋa, mba'a niy hwəy.

Avanay njasa nəwva kwøma mbə zliya na:

Kwəshala 1-7 Pøl mbə vəshi, ka mananta 'wəsa kaa Hyala, ta dī tsa dī Følemøn nihwəti mbəzli.

Kwəshala 8-22 Pøl mbə cə'wə Følemøn a ghəci ka'wəti 'Wəneshim.

Kwəshala 23-25 Səkwəpə.

Pøl səkwə Følemøn

¹ Yən tsasli na zliya na, yən yən Pøl tsa kwa fərshina tə kwøma Yesəw *Kəristəw. Ghəy lə zəməmmə Timəte tsasliŋa na kaa ngəŋa gha Følemøn, ntsa ghəra ghəy sləni kwətij na li, sa diti ghəy tərəŋw tsa. ² Zliya na dībay, kaa mbəzliy basəva ta cə'wə Hyala kəghi tsa gha ya hwəmba tsasli ghəy, mba'a kaa zhaməmmə Apiya, lə kaa Arshipə kwərakwə ba, ntsa nza ghəy li kwa zəərə kwətij mbə mbəz ta kwøma Hyala. ³ Məntəŋwəy wəzə hwər tsa nza Dəmmə Hyala ghəshi lə Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw. Mba'a ghəshi ndanŋwəy zərkə mbə nza tsa ghwəy.

Njasa diti Følemøn mbəzli Hyala, lə njasa banavə na nəfə tsa ci kaa Yesəw

⁴ A ntsee Følemøn, ya hwəmba cə'wee Hyalay, mbə zəzə kee nzaa dzəkən gha, war mbə mənii 'wəsa kee nza kaa ngəta. ⁵ Sa nzana, mba'ee favə njasa dī gha mbəzli Hyala gwanashi, lə njasa banavə gha nəfə tsa gha kaa Ndə sləkəmmə Yesəw. ⁶ Mbə cə'wə nzee va Hyala, a jakəva tsa jakəmmə ghwømmə tə mbərkə sa banavə gha nəfə tsa gha kaa Yesəw mbəə ndaŋa sənashi gwanashi tsa shi wəzə ni kwəməvə ghwømmə mbə slən tsa Yesəw *Kəristəw wəzə wəzə. ⁷ A zəmərə Følemøn, gəla dī tsa diti gha va ngwarməhimmə mbə nəw Yesəwəy, tərəŋw ndara na vəshi, zhini tərəŋw ndara bərciy dzəmbə nəfə tsee dība. Kwøma jəw səəkə gha mbə mətəhanshi bərci kaa mbəzli Hyalaw.

Pøl cə'wə Følemøn ta kwøma 'Wəneshim

⁸ A Følemøn, ya tsəgha ndara Yesəw bərciy dzəkən gha ta gəzəŋa mənii kwømaa təbə ghaa mənii tə sa nzee ndə kwal tsa ciy, ⁹ ka d'ee mənii tsəghaw, cə'wə cə'wə d'ee cə'wəŋa, a gha mənii kwøma dzee na ta gəzəŋa, tə sa nzana mbə dī nihwəti mbəzli gha. Yən yən Pøl, pəhal zal tsa tezlezl ghən tsa, zhini kwa fərshinee sənəvə tə kwøma Yesəw *Kəristəw! ¹⁰ Ə cə'wee kwøma va ghaa dzəkən zəghwee 'Wəneshim. Nja zəghwə yakee mənii na tikə kwa fərshina, sa nzana mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Yesəw

Køristøw tikø vøghee. ¹¹ Kwatanay, niy nza na gar kəətītəŋaw. Nana kiy, jøw dza naa kəətītəm bakanamøw.

¹² Va tsøgha kiy, avee zhinəghəŋa sənzənva, ma ghwəni tsa ghwənəghəŋee tsa 'Wəneshim sanay, njasa tsəhəree kwa kwəma gha də'wə ghən tsee na. ¹³ Yən kiy, e niy dī ghəciy nzyəy vøghee tikə nza, ta kəətira ghəci, ka məjə'a gha, ghala pətsa nzee tsa tikə kwa fərshina tə mbərkə sa gəzee kwəma wəzə na va kaa mbəzli. ¹⁴ Ya tsøgha mawtee kiy, ka dee yən mənti kwəma kala zləbavə ghaw. Ka dee yən 'yapəŋa ta mənfa kwəma wəzə naw. War va gha dee ghənzə səkəkə mbə nəfə tsa gha.

¹⁵ Təhə tsa təhəvəriŋwəy ghwəy tsa lə 'Wəneshim ta vøghwə jəwəw, sənay ghwəm nda Hyala mənti na tsøgha, ta mbə ghəciy zhəvəgha gha ta nzyə ghwəy li kwa ndimndiməw. ¹⁶ Sa nzanay, nana na, nja nihwəti məvivi gwanashi ni naw. Aa tanəti bərçi nava, zəməm tsa dī ghwəm mbə nəw Yesəw məniy na. Jəw dītee kwəma ci mbə nəfə tseyew. Tərəŋwəba gha dza naa diti, sa nzanay, mava tsa gha niy nza na, zhini nana ba na zəməŋa ghəci mbə nəw Ndə sləkəpə.

¹⁷ Va tsøgha nə ya sana ngəŋa kiy Følemənəy, mba'a pə gha bətəra ka ntsa ghay, ka'wəti 'Wəneshim lə vəshi njasa ka'wətəra gha də'wə ghən tsee. ¹⁸ Mba'a kə niy təvətəŋa kwəma, ya təm tsa gha niy nza na vøy, gəzara, e taa watəŋa sa gha. ¹⁹ Avanay yən yən Pəl tsasli na kwəma gəzəŋa miy tsee na lə dəvee, ta wavəŋa shi gha va və dzee pən. Sənay tə gha a təm kwəma Hyala tsee va gha pə gha kwərakwə. Sa nzanay, vəya favə gha Yəwən kwəma wəzə na. Gha də'wə ghən tsa gha na tsee təm tsa kən gha. ²⁰ Va tsøgha nə ya kiy zəməy, yan pə gha na gha, ə cə'wəŋee, məntəra kwəma va tsøgha tə mbərkə slən tsa Ndə sləkəpə Yesəw Køristøw. Dəpətəra nəfə tsee sa nza ghwəmmə mbəzli kwətīŋ ni mbə Køristøw.

²¹ Ghala pətsa tsasliŋee tsa zliya na sanay, gwa'a sənay ya, ta mənfa kwəma dəwee va dza gha, pən. E sənay, tan kaa na dəwee va va gha dza ghaa mənti. ²² Ma løy hwəm sa ka gha ka'wəti 'Wəneshim kiy, gwəmatəra tə gha ciki kəghi tsa gha. Sa nzanay, sa bərkee na a Hyala dzaa zləbavə cə'wə ghwəy, ta ndara kwal tsaa tsəhə vøgha ghwəy dza na.

Kwa kərni kwəma Pəl

²³ A Epafərasə ntsa nza ghəy li kwa fərshina tə mbərkə Yesəw *Køristøw, səkəwəŋa. ²⁴ Tsøgha kar Markə, lə Aristarkə, mba'a Demasə, mba'a Ləwka, mbəzli ghəra ghəy sləni li shi, mbə səkəwəŋa ghəshi kwərakwə. ²⁵ Məntəŋwəy wəzə hwər tsa ci Ndə sləkəmmə Yesəw Køristøw gwanəŋwəy, tība kərayee, nza gha nza

Zliya tsasliti tsahwæti ndə kaa ka Ebərə Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ntsaa tsasli zliya nay, ndə mbə hwəlfə ka Zhəwifə na, zhini ntsaa nəw Yesəw Kəristəw ghəci dībā. Ma ta slən tsa ciy, ndə tībāa sənayəw. Ma kə nihwəti mbəzliy niy, Pəl na, kala tsəgha na Shilāsə, kə ghəshi. Zliya nay, kaa ka Ebərə tsaslanaghə mēndi. Di naa gəzəy, kaa ka Zhəwifə tsaslitim. Mbəzli vay, a ghəshi niy zhəghəti nefer shi ta nəw Yesəw Kəristəw, mba'a a ghəshi zləbavə Yesəw ka ntsaa mbəlantishi.

Ma sa ghati nihwəti mbəzli mananshi ndərəm sa zləbavə ghəshi nəw Yesəw ki na, ka dī ghəshiy zhəghətəvashi zhəkəy ləy hwəm ta nəw kwəmaa niy pəhanavə Hyala kaa Məyizə ta bə kaa ka Zhəwifə kwatəŋa. Dzəkən sava tsaslanaghəshi ntsa zliya na, ta gəzanshi a ghəshi garəshi jarjar kwa kwal tsa Yesəw Kəristəw lə nəfə kwətīŋ. Ka gəzanshi njasa nza Yesəw dikəba ghəci kən kwəma pəhəpəhə na. Yesəw tsa vay, ghəci mbəliti na mbəzli lə katanj.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 mba'a vəh 2 Gəzə kwəmaa dzəkən tanj tsa tanjəti Yesəw ka kwal Hyala tə dikə.

Vəh 3 pa' tə vəh 4:1-13 Gəzə kwəmaa dzəkən kar Yesəw ghəshi lə Məyizə. Dikəba Yesəw na kaa Məyizə. Mbəzliy niy pəməkəvəri Məyizə va mbə hidf Ezhipətəy, kwəməvə dəkəva tsa katanj tsa ghəshi va Hyalaw. Ma mbəzliy zləbavə nəw Yesəwəy, ta kwəməvə dəkəva tsa katanj tsa dza ghəshi va Hyala na nashi ki.

Vəh 4:14 pa' tə vəh 7 Gəzə kwəmaa dzəkən kar dikə tsa ka ta Hyala mbə *ciki Hyala ghəshi lə Yesəw. Ma na ka Zhəwifəy, mba'a kə ndə dī jakəva lə Hyalay, ə ka ndə ta Hyalaa hənəy dəkəkə kaa Hyala dī. Ma nana kiy, tsəgha na ghwəlaw. Yesəw də'wə ghən tsa ci na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa. Ghəci jakəmmə na lə Hyala. Dikəba ghəci na kaa ka ta Hyalaa ghəra sləni mbə ciki Hyala. Sa nzana na nacyi, ka mətī naw, war ghəci na ndə ta Hyala tsa kwa kwəma Hyala ya hwəmba nə.

Vəh 8 pa' tə vəh 9:1-22 Jakə tsa ka Yesəw vaa jakətəmmə lə Hyalay, jakəva tsa katanj tsa na, tanj tsa kwa tanj va. Sa nza jakəva tsa vay, Yesəw shəkanti na miymiy ci, nza mēndi mbəə jakəshi lə Hyala.

Vəh 9:23 pa' tə vəh 10:1-39 Ma na miymiy Yesəw nashiy, a ghəshi tanjəti miymiy dəkəkə. Ka ta Hyalay, piya va piya va ka ghəshiy slasla dəkəkə kaa Hyala ta pəli kwəma mbəzli jikir na. Ma na Yesəw naci kiy, kwətīŋ sādā banaghə na ghən tsa ci kaa mətī mək tsəgha. Miymiy ci va yabanti na kwəma ghwəmmə jikir na, ta pa' kwa ndimndim kwa kwəma Hyala.

Vəh 11 Gəzə kwəmaa dzəkən njasaa niy banavə mbəzli kwatəŋa nefer shi kaa Hyala wəzə wəzə.

Vəh 12 mba'a vəh 13 Gəzə kwəma kaa mbəzli nza ghəshi bə nefer shi kaa Hyala. Aa gəzanshi na nza ghəshi mbəə sə'wa kwəma kwa kwal Kəristəw, ma nza ghəshi nzəy nzəy tsa wəzə tsa kwa kwəma Hyala.

Mba'a pə ghwəy dī favə zliya ka Ebərə na wəzəy, nza ghwəy jangə nəwər tsa dzəkən Məyizə, ndə ta Hyala tsa mbə ka Izərayel, mba'a

dzækən sla kiri læ dzækən Gaska fal mēndi Hyala mbə. Mbə zliyaa pərasli kwəmaa dzækən slən tsa shiy na shi va gwanashi.

Lə miy tsa Zəghwə nzə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə Hyala kwəma nana

¹ Ma niy nza mbəradzəy, a Hyala niy gəzanshi kwəma kaa jijihimmə, læ miy tsa ka gəzə kwəma nzə. Dəŋ səda niy gəzanshi na, læ kwal ghəngħən ghəngħən. ² Ma ge'i læ kwa karni vəghwə tsa kiy, læ miy tsa Zəghwə nzə də'wə ghən tsa ci gəzəmmə Hyala kwəma nzə. Lə Zəghwə nzə va ngati na shi tē hidi læ ni mē ghwəmə gwanashi. Dza na mba'a banavə shi va gwanashi ngəci mbə dəvə ci, a ghəci sləkəshi, ya pa' hwəmba. ³ Tə Zəghwə nzə va sənay mēndi njasa nza shəndəkə tsa Hyala. Ghəciy, pa Hyala na we' we'. Lə bərce mbə kwəma gəzə na səkwa mbə miy tsa ci jihəti na shi tē hidi gwanashi. Dzəghwa na mba'a banti kwəma shi jikir na kən ke ngəri, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli dəwdəw ni va Hyala. Ma ləy hwəm sa banti na jikir tsa shi na, dza na mba'a dzəməy mē ghwəmə nzyəy tē dəvə kwa bəzəmə Hyala nza bərce vəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a.

Dikəba Zəghwə Hyala na kaa ka kwal nzə

⁴ Ma Zəghwə Hyala vay, a Hyala banavə shəndəkə dikəba və kaa ka kwal nzə, aa fanati slən kaa Zəghwə nzə va, slən tsa fanati na vay, dikəba ghəci na kən tsa shi. ⁵ Ta na navay səkə Hyalaa gəzəkə kaa ndə kwal tsa nzə:

«Gha na Zəghwee,
'wava na tē ndatsəy, Dəŋa nzee» kəw.
Səkə naa gəzəkə difa kaa *ndə kwal tsa Hyala:
«Yənəy, dəy dzee nza,
ghəci na zəghwee ghəci kwərakwə» kəw.
War kaa Yesəw niy gəzəkə Hyala tsəgha. ⁶ Avanta nahwəti kwəma gəzəkə Hyala ghənzə madi ta ghwəni Məkaji Zəghwə nzə səkəkə dzəti hidi:
«Ə kə ka kwalee səkəkə gwanashi,
a ghəshi tsəfəkəw kwa səda ci» kə.

⁷ Ma kə Hyala kaa na gəzəkə naa dzəkən ka kwal nzəy:
«Mbəzli vay, mbəzliy ghərada sləni na ghəshi.
Ghəshiy, nja safə tsaa viy na ghəshi,
zhini nja ghani ghwəə tsə va ghəshi difa» kə.

⁸ Ma ta na Zəghwə nzə kwəma naci kiy, a Hyala gəzəkə nava bazhə bazhə:
«Gha na Hyala,
ta sləkə mbəzli dza gha ya pa' hwəmba.
Ka mēni mazə dzəkən mbəzli sləkə gha va
lə kwal tsa tidid' tsa.

⁹ Shiy læ kwal tsa shi na shi dī gha,
ka dī *kwəma jikir na ghaw.
Dzəghwa Hyala, Dəŋa Hyala kiy, mba'a təravəŋa,
mbərəkəshi nihwəti mbəzli nza ghwəy li shi,
mba'a pəərətəŋa ka mazə,
mba'a vəshitəŋa nəfə tsa gha tərəŋw» kə.

¹⁰ Zhini ma kəə zhəkən Zəghwə nzə difa na:
«A Ntsaa sləkəpə, ghala kwatanjata

1:2 1:2 Zəghwə: 5:8; læ zəghwə nzə ngati Hyala shiy gwanashi: Zhŋ 1:2; Kwəl 1:16; Ebr 11:3
1:3 1:32Kwər 4:4; Kwəl 1:15; dəvə kwa bəzəmə: 8:1 **1:4** 1:4 Ef 1:21; Flp 2:9 **1:5** 1:5 Cem
2:7; 2Sam 7:14; Mt 3:17; SləniKY 13:33; Ebr 5:5 **1:6** 1:6 Cem 89:28; 97:7 **1:7** 1:7 Cem 104:4
1:8 1:8-9 Cem 45:7-8 **1:10** 1:10-12 Cem 102:26-28

hidiy ghavay, gha ngatishi na.
Gha dè'wè ghèn tsa gha ngati na ghwëmè ßa.

¹¹ Shi ngati gha va gwanashi kiy,
ta kërèshi dza ghèshiy dza,
war gha tìßaṅa tè ghwëmè na na gha,
ta halishi dza ghèshi njasa ka lèkwèsahi vaa halishi.

¹² Ta takwèlamtishi dza gha,
ka ghèshi dzay, mba'a ghèshi mbèrèkè nahwèti pa.
Gha na na gha kiy, war tsègha dza ghaa nza,
kala mbèrèva pa gha, ya pa' hwëmßa,
pa' kwa ndimndim dza ghaa nza» kè.

¹³ Dìßay, sèèkè Hyalaa gèzèhwè ya kaa tsamaba ndè kwal tsa nzè na:
«Ndi nzèyṅa tikè vèghee tè dèvè kwa bèzèmee,
pa' sa kee mènti ka jaka gha
ka shi kèdì gha sèfa gha ti shi» kè,

njasa gèzè na va kaa Zèghwè nzèw. ¹⁴ A mbèzli na ka kwal Hyalaa? Mbèzli
mbay ma ndèè nashi na ghèshi, mbèzliy ghèranta slèni kaa Hyala. Ghèshi
ka Hyalaa ghwèni ta dza ghèshiy kèèti mbèzli dza Hyalaa mbèli.

2

Ka bèti kwèma gèzè Hyala ghwèmmè nja kwèma gèmta na ma

¹ Ndata tsègha na kiy ngwarmèhiray, è pè ghwèmmè mètsèhè mèni
mèhèrli tèrèyṅ, ta nèw kwèma ßanavèmmè mèndi va, vantaa ghwèmmè
zamti kwal tsa wèzè tsa va. ² Ma kwèmaa niy gèzèkèvata vay, ka kwal
Hyalaa mbèradzè niy gèzè na, mba'a dimè niy dzètita ti tèrèyṅ. Ya wa
ndè na saa niy dì ma fèti ta mèni kwèma gèzèkè ghèshiy, a mèndi niy
slanakèn ngwèvè ge'i ge'i lè dì ma fèti ci va. ³ Nana kiy, a ghwèmmè favè
njasa mbèli Hyala mbèzli, ma kwèma vay, aa tanjèti kwèma ka kwal Hyala.
Mba'a pè ghwèmmè bèti kwèma mbèlipè tsa va nja kwèma gèmta na kiy,
njaa dza ghwèmmèè mbay mbèlimmè kia? Ta ßasèmmè ngwèvè dza
Hyalaa dza. Ndè slèkèpè dè'wè ghèn tsa ci gèzèmmè na njasa mbèlimmè
Hyalaa. Dza niy favè kwèma va va mbèzli vè, mba'a ghèshi kèslatèmmè
slèn ti. ⁴ Ma ghalaba kiy, mba'a Hyala mènti kwèma madanṅa madanṅa
na tèrèyṅ ghèngghèn ghèngghèn, ta mbè mbèzliy sènata, kwèma katanṅ
na sava, kè ghèshi. Mba'a Hyala va tahanavèshi bèrci Safè tsa nzè dèwèdèw
tsa, njasa dì na kaa mbèzli nzè.

Yesèw na ntsaa mbèli mbèzli

⁵ Ma ni 'war'war ni va hidì gèzè ghwèmmèy, ßanavèshi Hyala kaa ka
kwal nzè ta mèni mazè ghèshiy dzèkèn shiw. Kaa ke ngèri ßanavèshi na.

⁶ Avanta kwèmaa gèzèta dzèghwa tè tsahwèti pi mbè zliya, a kèy:
«A Hyala, a shiy na ndè ngèri zèzè ghaa dzèkèn kia?
Wa na ndè ngèri kèèti ghaa?

⁷ Dzèghwa ghay, mba'a gha mènti jèwßa
ghèci kaa ka kwal gha, ta vèghwè jèwè tsètsè.
Zhini gha dìßa ki na, hènṅ gha ßanavè shèndèkè,
nja mazè tsa dìßèdìßè tsa.

⁸ A gha ßanavè shiy gwanashi, ta slèkèshi ghèci» kè.

Njasa gəzəta na va mbə kwəma Hyala: «A Hyala banavə shiy gwanashi ta sləkəshi ghəci» kəy, mbə gəzə kwəma vay, tsahwəti sə tifaə tərmbə ghwəla kala banavə Hyala va kaa ngəciy dzəmbə dəvə ci ta sləkə ghəciw. Zhini dība kiy, mba'a pə ghwəmməə nighə sanay, nay ndə ngəri ghwəmməə sləkə shiy gwanashi nanzə diw. ⁹ War ma na na sənata ghwəmməy, ge'i lə wəghwə jəwə tsətsəy, a Hyala niy mənti Yesəw jəwəba ghəci kaa ka kwal nzə. Dzəghwa na dība na, mba'a mənti ka ntsa dībədifə tsa, lə bama ti, tə mbərkə ngəra'wə tsa sahwe na va mbə məti ci va. Di naa gəzə kiy, ta mbəli mbəzli gwanashi mətuy na, sa nzana mba'a Hyalaa zhəhwər ta mbəzli. ¹⁰ Hyalaa ngati shiy va gwa'a gwa'a, zhini ghənzə fəyshi tifa tə ghwəmə ka shi nzəy, ghənzə mənti na tsəgha, sa ka Yesəw sahwe ngəra'wə mbə mətuy, nza ghəci mbəə kəramti sləni haray Hyala ti wəzə. Sa mənti na va tsəghay, nza mbəzli dān mbəə nza ka ndərazhi nzə, nza ghəshi təhə shəndəkə tsa nzə. Sa nzanay, Yesəw na ntsaa dzaa pəmə mbəzliy dzəghwa kwal tsa dza ghəshiy mbəlishi kwa.

¹¹ Yesəw də'wə ghən tsa ci ghəci saa yaḃanti kwəma mbəzli va jikir na, ta mbə ghəshiy nza ka mbəzli dəwdew nəfə ni kwa kwəma Hyalay, Didi tsa kwətij tsa na sa shi lə mbəzli yaḃanti na va. Ava va tsəgha ghəramci ma ha'wə va harshiy ngwarməhiy. ¹² Ma kə Yesəw tsa vay: «A Hyala, ta cintishi slən tsa gha dzee kaa ngwarməhira gwa'a gwa'a.

Ta fal slən tsa gha dzee kwa cəm mbə ḃasəva tsa shi» kə.

¹³ Zhini ma kə ḃa na:

«Kaa ngəna dzee ndəna nəfə tsee» kə.

Zhini ma kə dība na:

«A Hyala, avanara kwa kwəma gha

ghəy lə mbəzli gha va ndara gha ta mbəlishi» kə.

¹⁴ Mbəzli gəzə Yesəw va kiy, ke ngəri na ghəshi. Va tsəgha mənti Yesəw ghən tsa ci ka ndə ngəri kwərakwə, nja ghəshi. Sa mənti na va tsəghay, ta mbə ghəciy mətuy ta 'wəshamti *ndə jaka tsa Hyala tsa nza bərci va və ta bəkwə mbəzli. ¹⁵ Kwatanay, ə niy hazləni mbəzli va məti, njasa ka mava va hazləni va ntsaa pakə. Nana kiy, a Yesəw mbəərətishi va hazləni məti.

¹⁶ Na katanay, səkəy Yesəw ta kəti ka kwal Hyalay. Ta kəti mbəzli tə hidī, hwəlfə *Abərahəm səkəy na. ¹⁷ Ava tsəgha na lə Yesəw ki, mba'a mənti ghən tsa ci, ka ndə ngəri, yəmyəm lə ngwarməhiy ya mbə naməba kwəma, ta mbə ghəciy nza ka ndə ta Hyala tsa shi dikə tsa. Ndə ghəra sləni lə nəfə kwətij ghəci kaa Hyala, ka zhanci hwər tsa ci ta mbəzli, mbə sləni ci va ghəra na. Ma məti mətuy Yesəw va ta pəli kwəma mbəzli jikir nay, ta mbə ghəshiy sləkashi lə Hyala nə na. ¹⁸ Sana kiy, ta mbay dza naa kəətiti mbəzli həərə *ndə jaka tsa Hyala gwa'a. Sa nzana mba'a ndə jaka niy dzəghəti həərə ci, mba'a sahwe ngəra'wə kwərakwə.

3

*Dikəba Yesəw na kən *Məyizə*

¹ Ghwəy kiy ngwarməhiray, mbəzli Hyala nza ghwəy, ghənzə harvənwəy na ta kwəməvə na ghwəy bəla mbə shi wəzə ni mə ghwəmə. Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy fakən zəzə kwəma ghwəy kən Yesəw

2:9 2:9 Flp 2:8-9 **2:10** 2:10 1Kwər 8:6; 12:2; SləniKY 3:15 **2:11** 2:11 Mt 25:40; 12:50; Zhj 20:17 **2:12** 2:12 Cem 22:23 **2:13** 2:13 Ezay 8:17-18 **2:14** 2:14 2:17; Zhj 1:14; ndə jaka tsa Hyala: Zhj 8:44; 12:31; 1Zhj 3:8; ShiZhj 12:10 **2:15** 2:15 Rm 8:21 **2:16** 2:16 Ezay 41:8-9 **2:17** 2:17 4:14; 5:2; Flp 2:7; 1Zhj 2:2 **2:18** 2:18 4:15; Mt 4:1-11 **3:1** 3:1 4:14

ghèci *ndè kwal tsa Hyala, zhini ghèci dikè tsa *ka ta Hyala. Kaa ngèci òanavè ghwèmmè nefer ghwèmmè. Kwèma ci na sa gèzè ghwèmmè va kaa mbèzli. ² Hyala garøy na Yesèw, bekir dèvè niy kèsèvè na slèni va. Njasa niy nza *Mèyizè va ka ntsaa kèsèvè slèni Hyala bekir dèvè ta mbèzli nzè gwanashi. ³ A ghwèmmè sènay, falba ndè nga ciki ka mèndiy fal kèn mbèzli mbè ciki tsa va. Va tsègha nzana sènzèvna kiy, falba Yesèw falèm kèn Mèyizè. ⁴ Ya tsamafa cikiy, ndè ka naa ngati. A ghwèmmè sènay kiy, Hyala ngati na shi tè hidí gwanashi. ⁵ Ma na Mèyizè nacy, kaa Hyala niy ghèra na slèni, ka gèzanshi kwèma dí Hyalaa gèzanshi kaa mbèzli. Slèni vay, bekir dèvè niy kèsèvè na mbè mbèzli Hyala. ⁶ Ma na *Kèristèw kiy, Zèghwè Hyala na. Mbè dèvè ci na mbèzli Hyala gwanashi, ka zhèghanshi hwèm naw. Ghwèmmè kwèrakwèy, mbèzli Hyala va nza ghwèmmè, ghwèmmè kè òanavè nefer ghwèmmè kaa Yesèw lè katanj, ka jihèva ghwèmmè ta kwèmavè shi føy ghwèmmè va ghèn gèzlinjè ti shi.

Dèkèva dza Hyala ta bè kaa mbèzli nzè

⁷ Va tsègha gèzèkè Hyala lè Safè tsa nzè, ma køy:

«War mba'a pè ghwèy favè gaka mèleè ndatsøy,

⁸ èntaa ghwèy taa mènti mèhèrli ghwèy caslakè

njasa niy mènti jijihinjwèy va niy nza ma.

Ghala pètsaa niy nza ghèshi va kwamti mbè gambay,

a ghèshi niy zhinidà ghèn,

ka nighèra kwèmee, ta nighè njasa dzeè mèni li shi.

⁹ Piya fadè mètsèkè mènti ghèshi

mbè nata slènee madanja madanja na niy mèneè kwamti.

Ya tsègha nzè kiy, ka nighèra kwèmee ghèshi niy nza.

¹⁰ Va tsègha satiy nèfè tsee dzèkèn shi tètèrjw,

ma pèn na: A mbèzli niy,

mèhèrliy mèni kwèma wèzè na vè shiw.

Favè kwèma dee ghèshiw, pèn.

¹¹ Ma tè kwa kèrni kwèma vay,

mba'a nèfè tsee satiy vè shi tsègha,

tapè yèn mbè zèmè lè fèlata gwa'a,

ma pèn na, ka tsèhèshi ghèshi na nashi tè hidí fènyè ya

kaa mbèzlee ta dèkèvaw, pèn» kè.

¹² Ava va tsègha na kiy ngwarmèhiray, mèni tè ghwèy mèhèrli vantaa

tsahwèti ndè nza mbè ghwèy, lè nèfè tsa caslakè tsa, lè nèfè tsaa zèlèba

ma kwèma Hyala, ka na dza na mba'a zhèyèy lèy hwèm zlata Hyala kwa

bèpè piy. ¹³ War kwèmaa bè bèrci kaa ghèn tsa ghwèy pè ghwèy gèzè

kwa jipè ghwèy ya hwèmba, vantaa *ndè jaka ngèdèhwènjwèy ta mèni

*kwèma jikir na, ka ghwèy nighè na mba'a ghwèy ndèghamti kwèma

Hyala. Sè'wam kwèma vici va vici va mbè nzèy tsa ghwèy, sa nzanay, a

ghwèmmè sènay a Hyalaa dí gèzammè kwèma ndatsè difa. ¹⁴ Mbèzli

kwasèbè Yesèw Kèristèw mènimmè ghwèmmè lè katanj ghwèmmè kè

garèmmè tè òanavè nefer ghwèmmè kaa ngèci, njasa 'wati ghwèmmè

va, pa' tè kwa kèrni.

¹⁵ Avanta kwèma gèzèkè Hyala tè Zliya nzè, a køy:

«War mba'a pè ghwèy favè gaka mèleè ndatsøy,

3:2 3:2 Bèla 12:7 **3:6** 3:6 Zèghwè: 5:8; shi føy ghwèmmè ghèn gèzlinjè ti shi: 3:14; 4:14;

6:18-19; 9:28; 10:22-24, 35; 13:14; Kwèl 1:23; Flp 3:20; 2Tim 4:8 **3:7** 3:7-11 Cem 95:7-11 **3:8**

3:8 Sèvèri 17:7; Bèla 20:2-5 **3:11** 3:11 Bèla 14:21-23 **3:14** 3:14 3:6

øntaa ghwøy mēnti mēhērli ghwøy caslakø

njasa niy mēnti jijihñwøy va niy nza

mbø gamba, ghala pøtsaa niy zhiniða ghēshi va ghøn ma» kø.

¹⁶ A mbøzliy niy favø gaka mēli Hyala va, mba'a ghēshi niy zhananati ghøn kia? Mbøzliy niy sēvøriy *Møyizø va li shi mbø hidfi ka Ezhipøtø kwatanja, ta mbølishi na ghēshi. ¹⁷ Dzøkøn nima mbøzli niy satiy nēfø tsa Hyala mbø piya fadø møtsøkø difa kia? Dzøkøn niy niy mēnti kwøma jikir na va. Ghēshi na shiy niy bakwamtøvashi va mbø gamba. ¹⁸ Ghalafa kiy, a Hyala niy zømøkø føla, a kø niy niy: «Ka tsøhøshi ghēshi na nashi tø hidfi fønøy ya kaa mbøzlee ta døkøvaw» kø niy ni. Dzøkøn nima mbøzli niy gøzø Hyala kwøma va tsøghaa? Dzøkøn mbøzliy niy zhini ghøn va niy gøzø na ßa. ¹⁹ A ghwømmø sønay kiy, kwømavø tsøhøshi jijihimmø tø hidfi niy fønøyshi Hyala va kaa ngøshi ta døkøva liw, sa nzanay, niy zløßa kwøma nzø ghøshiw.

4

¹ Kwømaa niy gøzøkø Hyala va kaa jijihimmø: «Ta tsøhøjwøy dza ghwøy tø hidfi føjñwøy ya va, ta døkøva ghwøy» køy, kaa ngømmø na ndatsø kwørakwø. Va tsøgha na kiy, mēni mēhērli ghwømmø tøjñw, ka køslimbø ghøn ghwømmø ma, vantaa ghwømmø dzaa kwømavø ma døkøva føjømmø Hyala va. ² Sana kiy, a ghwømmø favø kwøma Hyala wøzø na njasaa niy favø jijihimmø va niy nza mbø gamba. Ya tsøgha niy favø ghēshi kwøma va kiy. Niy tsøhøshi ghēshi tø hidfi va ta døkøva ghēshi kiw, sa nzanay, sa favø ghēshi kwøma va na, niy ßanavø nefer shi ghøshiw. ³ Ghwømmø na na ghwømmøy, ta kwømavø døkøva gøzø Hyala va dza ghwømmø, sa nzana mba'a ghwømmø ßanavø nefer ghwømmø kaa Hyala. Ma na jijihimmø, sa niy ßanavø ma ghēshi nefer shi kaa Hyalay, aa niy gøzanakøshi, ma kø niy niy:

Sa satiy nēfø tsee vø shiy, dzee mba'ee zømanakøshi føla.

Ka tsøhøshi ghēshi nashi tø hidfi

fønøy ya kaa mbøzlee ta døkøvaw, pøn, kø niy ni.

Sa gøzø na va kwøma va tsøghay, tø sa ßanavø ma ghēshi nefer shi na. A na døkøva kiy, ya ghala vøghwø tsaa niy nga Hyala hidfi na, aa niy nza tifa. ⁴ Kwa Zliya Hyalay, a mēndi gøzøkø kwømaa dzøkøn *vici døkøva dzøghwa tø tsahwøti pi. A kø mēndiy: «Gwa'a gheramti Hyala sløni nzø mbø vici kwan, ma tø kwa mbørfañay, mba'a døkøtøvata!» kø mēndi.

⁵ Zhini ma kø mēndi tø na gøzø ghwøm na zliya difa na: «Ka tsøhøshi ghēshi tø hidfi fønøyshee ta døkøvaw» kø mēndi. ⁶ Mbøzliy niy 'wa va favø Yøwøn kwøma wøzø na va kwatanjay, kwømavø døkøva va ghøshiw, sa nzanay, niy ßanavø nefer shi ghēshi kaa Hyalay. A na nihwøti mbøzliy, a kwal tifa ta kwømavø døkøva va ghøshi. ⁷ Va tsøgha zhini Hyalaa føy nahwøti vici ta døkøva mēndi ti ki, «ndatsø» kø kaa har vici va. Ma løy hwøm, sa zløßavø ma jijihimmø kwøma Hyalay, mba'a Hyala nzay nza gar piya ßañ, mba'a zhiniy 'wati gøzø kwømaa dzøkøn vici va, lø miy tsa *Davitø. Ma kø na:

«War mba'a pø ghwøy favø gaka mølee ndatsøy,

øntaa ghwøy taa mēnti mēhērli ghwøy caslakø ma» kø.

⁸ Mba'a kə *Zhəwzəwe niy pəmēghə jijihimmə dzəti pi dəkəva tsa katarj tsa va nzay, ka dza Hyalaa maw gəzə kwəma nahwəti vici dəkəva nzaw. ⁹ Ava va tsəgha kiy, a dəkəva tifa difa ta mbəzli Hyala, nja dəkəva tsa Hyala va tə kwa mbərfaŋa vici. ¹⁰ Ya tsamaba ndə kwəmavə na dəkəva tsa katarj tsa va Hyalay, ta dəkəva dza naa dza va ghəra sləni njasa dəkətəvata Hyala va mbə ghəra nanzə kwərakwə. ¹¹ Ghənzə tsəgha kiy, a pə ghwəmmə dikəvammə nza ghwəmmə mbəə kwəmavə dəkəva Hyala va. Mənti məhərli ghwəmmə, vantaa tsahwəti ndə dī ma fəti va Hyala, njasa niy dī ma jijihimmə va niy nza kwərakwə ɓa.

¹² Ma na kwəma Hyalay, piy ɓə na kaa mbəzli, ka ghəra sləni mbə nefer shi. Bərɓifa və na kən kafa'i tsaa sla shiy va lə ɓəla ci bakanata. Ma kwəma vay, kar naa tsəhəta pa tə kwa kərəkə nəfə tsa ndə, nja kafa'i tsaa sla isl va, pa' tə məltətə. Aa sənay sla ngwəvəə dzəkən kwəma maw ndə lə na zəzə ndə mbə nəfə tsa ci gwa'a. ¹³ Tsahwəti sə tifa mba'a mbələyvay kwa kwəma Hyala, mbə shi ngati naw, cəke' nashi na. Kaa ngəta dza ghwəmmə gəzə shi mənti ghwəmmə gwanashi kwa kwəma nzə bazhə.

Yesəw na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa

¹⁴ A ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa va ghwəmmə. Ghəci na Yesəw Zəghwə Hyala. Aa dzay dzəmə ghwəməə dzəvəgha Hyala. Ghənzə tsəgha kiy, wəzəɓa jihəva ghwəmmə ta ɓanavə nefer ghwəmmə kaa Hyala na. Ghənzə na na ghwəmmə kwəma nə ghwəmmə wəzə na, pə ghwəmmə. ¹⁵ Ndə ta Hyala tsa ghwəmmə vay, aa sənata kwəmaa gagammə, a zhəhwər tə ghwəmmə, sa nzana mba'a ghəci də'wə ghən tsa ci dzəghəti həərə tsa həərəpə ndə jaka gwa'a gwa'a, njasa nza ghwəmmə tsa kwərakwə. Na naci kiy, niy mənti *kwəma jikir na naw. ¹⁶ Ghənzə tsəgha kiy, ka hazləni ghwəmmə ma, ə pə ghwəmmə kətivaa dzəvəgha Hyala. Ghənzə saa zhəhwər ta mbəzli. A hwər tsa nzə taa zhanta tə ghwəmmə, ka na dzay, mba'a məntəmmə wəzə hwər tsa nzə ka kəətimmə mbə kwəmaa gagammə ya hwəmba nzə.

5

¹ Ya tsamaba dikə tsa *ka ta Hyalay, mbə ke ngəri ka məndiy tivə, mba'am fəy ta ghəra sləni Hyala ta mbəzli. A ka naa slasla shiy kaa Hyala, ta pəli kwəma mbəzli jikir na. ² Ma ghəci kwərəkəw kiy, ndə ngəri na nja ghwəmmə, kar bərɓi ciy məni daw, ka tərəvə dzəmbə məni *kwəma jikir na ghəngən ghəngən. Va tsəgha ka naa zhəhwər ta mbəzliy məni kwəma jikir na, sa sənay ma ghəshi kwal tsa Hyala. ³ Ma sa nzana, ka ntsa daw ɓəliti tsa ghəciy, va tsəgha ka naa slanta shiy kaa Hyala, ka slashi ta na ci kwəma jikir na, ka slashi ta na nihwəti mbəzli kwərakwə. ⁴ Ndə tifaə pəlavə məniy ka dikə tsa ka ta Hyala də'wə ghən tsa ciw. Hyala də'wə ghən tsa nzə ka naa təravə ndə, njasa niy təravə na va *Aranjw kwatəŋa.

⁵ Ava tsəgha na *Kəristəw kwərakwə ki. Ghəci fəy na ghən tsa ci ka dikə tsa ka ta Hyalaw. Hyala niy tərati na, ma kə ngəci na:
«Gha na Zəghwee,

4:8 4:8 Nəw 31:7; Zhə 22:4 **4:10** 4:10 4:4 **4:12** 4:12 Ezay 49:2; 55:11; Zher 17:10; Zhj 12:48; Ef 6:17; 1Pi 1:23; ShiZhj 1:16 **4:14** 4:14 5:8; 8:1; Ndə ta Hyala tsa dikə tsa: 2:17-18; 3:1; 5:1, 4-6; 7:24-28; 8:3; 9:7, 11 **4:15** 4:15 2:18; 5:2; 7:26; 9:12; 1Zhj 3:5 **4:16** 4:16 10:19 **5:1** 5:1 4:14
5:2 5:2 2:17-18; 4:15; 7:28 **5:3** 5:3 7:27; 9:7; SləniTaH 9:7; 16:6, 15 **5:4** 5:4 Aranjw: Səvəri
28:1 **5:5** 5:5 1:5

'wawa na tē ndatsəy, Dəŋa nzee» kə.

⁶ Zhini ma kə dzəghwa tē tsahwəti pi mbə Zliya nze ba na:

«Ndə ta Hyala dza ghaa nza ya pa' hwəmfa, njasa niy nza *Melkisedekə ndə ta Hyala tsa kwatəŋa va» kə.

⁷ Ghala pətsaa nza Yesəw tikə tē hidī niy, aa niy cə'wəhwə Hyala tərəŋw lə wahə kwa mətəpə ci, ka wahə zlanzlan, ta mbə Hyalaa mbəlanti va mətī. Aa niy sənay a Hyala taa mbay mbəliti kə. Dzəghwa mba'a Hyala niy zləfavə cə'wə ci va, mbə fa kwəma ghəci niy nza va Hyala. ⁸ Ya tsəgha na ka Zəghwə Hyalay, aa niy bənivə dī fəti səvəri mbə ngəra'wə tsa sahwe na va. ⁹ Ma sa kəramti na sləni ci lə sa ngəra'wə tsa vay, mba'a mənīy ka ntsa səkəkə mbəli tsa mbəzliy danci fəti dza kwa. Ka bənsi piy tsa kədi ma, ta kwa ndimndim. ¹⁰ Ta na navay, a Hyala garəy ka ntsa dikə tsa mbə ka ta Hyala njasaa nza *Melkisedekə va kwatəŋa.

Mənīm məhərli vantaa ndə zlay kwal Hyala

¹¹ A ngwarməhira, dən na kwəma tifa ta gəzəŋwəy dzəkən kwəma va. Ə na na nzanay, ngahə dza ndəə ciŋwəy, sa nzana kala dza ghwəy mbəə favə tanəŋ. ¹² A ghwəy bənivə kwəma Hyala mbəradzəŋwəy, gar mənīŋwəy ghwəy ka bənipə kwəma nza. Ma dza ghwəy ki pa' sana na, war ghwələnəwəy ghwəy mbə dī ndəə bəniŋwəy shiy niy 'wa ghwəy bənivə ghala kwatəŋata mbə kwəma Hyala dīfa. Kala mbə ghwəy favə na dībədībə na kwəma Hyala. Mba'a ghwəy mənīŋwəy nja mbəzliy 'wa bəni kwəma Hyala. ¹³ Ya wa ntsaa sa 'wa tē məmə ghwələyəy, vərŋjə'wə na tsava ndə ghwələy. Dī naa gəzəy, təhəy tsava ndə mbə kwəma Hyala dīw. Sa nzana kala sənay ghəciy dzəkən na wəzə na kwəma, lə na jikir na. ¹⁴ A na mbəzli təhə təhə niy, shi zəmə bəlbəl ni ka ghəshiy zəmə. Gəzə nzəy, a ghəshi sənabəntəvashi mbə mənī nava kwəma, mba'a məhərli shi təhəta ta fa kwəma Hyala, mba'a ghəshi sənay tihəvəri na wəzə na kwəma, lə na jikir na gwa'a.

6

¹ Ghənzə tsəgha kiy, ka kəslimbə ghən ghwəmmə dzar tē na ka mənīy 'wa bənipə kwəmaa dzəkən *Kəristəw ma. Kwa kwəma pə ghwəmmə dza, ta nza ghwəmmə ka mbəzliy təhəshi mbə kwəma Hyala. Ka dzəy ghwəmmə ləy hwəm ta bəni kwa tanə kwəma ka mənīy bəni mbə kwəma Hyala ma. Kwa tanə kwəma vay, shiy nja kar tsa titihwə ta zlata mənī *kwəma jikir na, lə bənta nəfə kaa Hyala. ² Kwa tanə kwəma va dībəy, bəni kwəmaa dzəkən *batemhi ghəŋghən ghəŋghən, lə kwəmaa dzəkən fə dividīy dzəkən mbəzli, lə dzəkən zhakati tsa mbəzli mbə mətī, mba'a dzəkən bəpə ngwəwə Hyala fəca dza hidīy kərə. ³ Na ka ghwəmmə pəla Hyala kə zləfavə nana kiy, dza kwa kwəma, ta mbə ghwəmmə nza ka mbəzli təhə təhə ni mbə kwəma Hyala.

⁴⁻⁶ A na kwəma, nja kwəmaa dzəkən mbəzliy niy bənavə nifer shi kaa Hyala, dza mba'a ghəshi zhīy zhəghanavə hwəməy, ka zhini ghəshiy zhəghəva ta zhiniy tsa titihwə kaa Hyalaw. Mbəzli vay, a ghəshi niy kwəməvə wəŋ pi tsa Hyala mbə nifer shi. Mba'a Hyala niy bənavəshi bərēci ta ghəranta sləni, mba'a ghəshi niy kwəməvə Safə tsa nze dēwdēw

5:6 5:6 Cem 110:4; Ebr 6:20 5:7 5:7 Mt 26:36-46 5:8 5:8 1:2; 4:14; 6:4-6; 7:3, 28; 10:29; Zhj 1:34; dī fəti: 4:15; Flp 2:8 5:9 5:9 7:27 5:10 5:10 5:6; 6:20 5:12 5:12-13 1Kwər 3:2 5:14 5:14 13:9; Rm 16:19; 1Kwər 14:20; Ef 4:14 6:1 6:1 9:14 6:2 6:2 Zhj 3:25-26; SləniKY 19:1-6 6:4-6 6:4-6 2:1-3; 5:8; 10:26-29; 12:25; Mt 12:31; 1Zhj 5:16

tsa ba. A ghøshi sənay wəzə tsa mbə kwəma Hyala, mba'a ghøshi dzəghəti ghəra sləni lə bərçi dza Hyalaa mənī shiy tə yəwən hidī. Ya tsəgha nzə kiy, dza ghøshi mba'a ghøshi zhəghanavə hwəm kaa Hyala. Ka mbay məndiy zhiniy zhəghəkə gəla niva mbəzli ta tsa titihwəw. Sa nzana, ma mbəzli vay, njasa zhini ghøshiy danwə zəghwə Hyalaa zhəti tsəm ta kwa baka səda, ka sawa kwa kwəma mbəzli gwa'a na.

⁷ Sa ka van nzəmə, mba'a tsəwəy mbə hidiy, tsənwəti ma mənī shiy tə tsahwəti vəh na, kar ghøshiy pəsəshi, ka kəlishi, ka nakəshi, mba'a ndə vəh kwəməvə shi zəmə tə vəh tsa va. Gəla tsava vəhəy, kar Hyalaa təfanati miy. ⁸ Ma hidī mənī ma shiy ti shiy, war tekesli ghøshiy pəsəkə, shiy tība mənīy kwəməvə ti shiw. Ta bazlamtishi dza Hyala. Mba'a ndəti ghwə ti shi.

⁹ Ya tsəgha favə ghwəy ghəy mbə gəzanwəy kwəma va tsəgha kiy ngwərməhiray, a ghəy sənay dza kwa bəla wəzə na nza ghwəy, ta mbəlītərwəy dza Hyala. ¹⁰ Ma Hyala na nanzəy, ntsaa nəw kwəma lə kwal tsa nza na. Ka dza naa zamti ghən ta sləni wəzə na va ghərahwə ghwəyəw. Ka zamti ghən na ta kəəti niy kəətəhwə ghwəy va mbəzli nza ghala kwatanaja, zhini tsəgha ghwəy kəətishi ya pa' ndatsə dībaw. Sa nzana mba'a ghwəy dī Hyala va tsəgha mənī ghwəy sləni va tsəgha. ¹¹ Ma dī ghəy kiy, ya wa ndə mbə ghwəy na, ka nəw ghəra sləni va ghəci tsəgha pa' tə kwa kərkə, ta mbə ghwəy kwəməvə shi fəy ghwəy va ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti shi va Hyala gwanashi. ¹² Ka dī ghəy ghwəy mənīwəy ka meredeməw. Səəbə kwəma mbəzliy 'waa banavə nefer shi kaa Hyala, ka sə'wa kwəma kwatanaja pə ghwəy nəw. Ma mbəzli vay, ta kwəməvə shi gəzəkə Hyala va bānshi dza ghøshi.

Ka bashiva kwəma gəzəkə Hyalaw!

¹³⁻¹⁴ A ghwəmmə sənay kwatanaja kiy, a Hyala niy gəzanakə kaa *Abəraham: «A Abəraham, yən gəzəna na, ta tətətəna miy dzee, nza gha ya ndərazhi, ka kwəməvə jijihi dan tərənjw» kə niy ni ngəci. Ma sa gəzanakə na tsəghay, mba'a niy zəməkə fəla lə slən tsa nza. Sa nzana kala ndə tība dikəba ghəci kən Hyala gar zəmə fəla ghənzə li. ¹⁵ Dzəghwa Abəraham mba'a zləbavə kwəma gəzanakə Hyala va, gwənjəy ghəci nzəyəy ka ndəghə. Dzəghwa mba'a kwəməvə shi gəzanakə Hyala va ki. ¹⁶ Mba'a kə ndə ngəryi zəmə fəlay, lə slən tsa ntsaa təfanakən ka naa zəmə. Ma sa ka ndə zəməkə fəla tsəghay, nza kwəma kwa jipə shi lə tsahwəti ndə slavərivata ki. ¹⁷ Ava va tsəgha zəməkə Hyala fəlaa dzəkən shi dza na ta bānci kaa Abəraham lə kaa hwəlfə ci gwa'a. Sa dī na mbəzli vaa sənata wəzə, mba'a kə gəzəkə ta bə shiy dzee kaa ndə kəy, tsəgha ka naa nza njasa gəzəkə na va, kə ghøshi. ¹⁸ Di naa gəzəy, shi bakə ni va mənī Hyala, gəzə gəzəkə lə miy tsa nza, zhini zəmə' kaa fəlay, ka bashiva na teepəw. Sa nzanay, ka sla dzərvə Hyalaw. Ma ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy hwəə dzəwəgha Hyala ta mbəy, a shi va banavə bərçi kaa nefer ghwəmmə tərənjw, ghwəmmə mbəzliy zlashi shiy va gwanashi, ta gərammə wəzə wəzə tə shi fəy ghwəmmə va ghən gəzliŋə gəzəkə Hyala bəmmə. ¹⁹ Shi fəy ghwəmmə va ghən gəzliŋə ti shiy, nja zlərabazhi tsa dikə tsa vaa kwəfəghə ma tə pətsa nza na, na ghøshi. Tə mbərkə shi va gərammə ghwəmmə kwa kwal tsa Hyala, jarjar

kala zhøghanta ma hwøm. Tø mbærkø shi føy ghwømmø va ghøn gæzliņ ti shiy, a ghwømmø kwøma vø kwal ta dzøvøri mbø gwadøø kølati pøtsa nza Hyala ti, ta dzøvøriy jakøva lø Hyala tø pøtsa va. ²⁰ Ava ghøci na pøtsa 'watømmø Yesøw kwal dzømbøy di, tø ghwømmø. Dzømbø nay, mba'a møniy ka ndø ta Hyala tsa dikø tsa, ta kwa ndimndim, njasa niy nza *Melkisedekø va kwatana.

7

*Kwømaa dzøkøn *Melkisedekø, ndø ta Hyala*

¹ Ma Melkisedekø tsa vay, mazø tsa mbø mølmø Salem niy nza na mbøradzø, ndø ta Hyala tsa Hyala ta ghwømmø niy nza na. Ma tø nahwøti vi na, mba'a *Abøraham niy dzay ta mbøz. Mba'a dzaa 'wøshamti mezhizhø va. Ma ghøci mbø zhøghøvaa søkø na, mba'a Melkisedekø tsa va søkøy dzøghwa kwøma ci. Dza na mba'a tøfanati miy kaa Abøraham. ² Dzøghwa Abøraham ki, mba'a bøkøvøri danjwal kwøtiņ kwøtiņ søvøri mbø shiy mønti ma ghøshi møy, mbø shi zlēghwøvø na va. Mba'a banavøshi kaa Melkisedekø ki. Kwa tana shi di sløn Melkisedekø tsa vaa gøzøy: «Mazø tsa nøw kwøma lø kwal» zhini ða na: «Mazø tsa mølmø Salem ghøci» njasa nø møndi «Mazø tsa Zørkø» kø møndi. ³ Ghøci kiy, døy tsaay yakø tibaw, mbøghøy tibaw, ya jiiy tibaw, Sønay møndi nda hwøm yakø møndi, nda hwøm møti naw. Njasa nza Zøghwø Hyala va na gwa'a tsøgha. Mba'a ghøci ka ndø ta Hyala ta kwa ndimndim.

⁴ Nighøtim di, njasa nza dikø tsa møni Melkisedekø va, kwa vøghwø tsa nzana lø Abørahamøy, ghøci jiiy jijihimmø dø'wø ghøn tsa ci, høy banavø danjwal tsa ci søvøri mbø shi zlēghwøvø na mbø pa. ⁵ A ghwømmø sønay kiy, war mbøzli mbø takø tsa Levi niy nza naa *ka ta Hyala gwa'a tsøgha. A *kwøma pøhøti Hyala niy banavøshi kwal ta ðø danjwal va ka *Izørayel. Ngwardøshi niy nza ka Izørayel ki. Di shi va gøzøy, mbøzli Levi va na, va ngwardøshi niy ðø ghøshi danjwal, ya tsøgha niy nza ka Izørayel jijihiy Abøraham nja ghøshi. ⁶ Melkisedekø tsa gøzø ghwømmø va naci kiy, ntsa yakø møndi mbø takø tsa Levi naw. Dzøghwa kaa ngøci Abøraham banavø danjwal tsa ci søvøri mbø shi vø. Mba'a Melkisedekø tøfanati miy ngøci ki, ghøci sghøn Abøraham tsaay niy gøzanakø Hyala va, ta ndana shiy dzee, kø. ⁷ A ghwømmø sønay, ntsaa tøfanci miy kaa ndøy, dikøða ghøci na køn ntsa tøfanci na miy. Di naa gøzøy, dikøða Melkisedekø na køn Abøraham. ⁸ Mbøzli mbø takø tsa Leviy, ke ngøri na ghøshi, ka bøkøwø. Ghøshi ðasø na danjwal tsa ðanshi ngwardøshi. Ma na Melkisedekø tsaay niy ðøvø danjwal va va Abørahamøy, ndø va tø ghwømmø kala møti ma na, njasa gøzøkø Zliya Hyala va. ⁹ Di kwøma vaa gøzøy, ghalaa niy ðanci Abøraham va danjwal tsa ðøti na søvøri mbø shi ci kaa Melkisedekøy, a Levi niy banavø danjwal tsa ci kaa Melkisedekø kwørakwø. Ya tsøgha nzana kaa hwølfø ci mbøzli ka Izørayel ðasø danjwal tsa shi. ¹⁰ Sa nzana, ghala pøtsa kwømø kar Abøraham va lø Melkisedekø mba'a niy banavø danjwaløy, møndi ghwøla ta ya Levi niy nza na, mbø vøgha jijiy Abøraham niy nza na, ghalaða niy banavø na danjwal tsa ci kaa Melkisedekø ki.

¹¹ A ghwømmø sønay, a Hyala niy banavøshi kwøma pøhøti na kaa ka ta Hyala, kaa hwølfø Levi, nza ghøshi ghøra sløni Hyala mbø mbøzli shi. Ma sløni ghøra ghøshi vay, daw børci shi ta kørkamti njasa di Hyala. Mba'a kø børci niy nza vø shi gar kørkamti sløni shi va nzay, ka dza Hyala

maw ghwəni Yesəw ka tsahwəti ndə ta Hyala nja Melkisedekə nzaw. Mbə hwəlfə *Aranj ghəci jijiy Levi niy dza naa fəy ndə ta Hyala nza. ¹² Mba'a kə ta Hyala mbəərətəa dzəti tsahwəti ndə kala kama mbə takə tsa Leviy, ta mbəərətə dza kwəma pəhəpəhə na kwərakwə ki. ¹³⁻¹⁴ Ma nana kiy, a ka ta Hyala mbəərəshi. Aa fəy Ndə sləkəmmə Yesəw ta mbəərə pətsa shi va, ghəciy, ntsa mbə takə tsa Levi naw, ndə mbə tsahwəti takə na. A ghwəmmə sənay, mbə takə tsa ka Zhəwda yakə məndi Ndə sləkəmmə, səkə ndəə nza ka ndə ta Hyala, ya ka ndə fə shiy ta ta Hyala mbə takə tsa shiw. Sa niy gəzə *Məyizə kwəmaa dzəkən ka ta Hyalay, niy gəzəhwə kwəma na dzar kwa takə tsa ka Zhəwdaw.

*Kwəmaa dzəkən Yesəw ndə ta Hyala nja *Melkisedekə*

¹⁵ Kwəmaa gwəramtiy cikəvəri daw niy nza bərci *ka ta Hyala kwatəna ta kərkamti kwəma njasa di Hyala, kə kiy, tsahwəti ndə ta Hyalaa fəy Hyala nja Melkisedekə ghəci. ¹⁶ Ghəci na nacyi, va sa tivə məndiy garəy nja kwəma sləkəti məndi, ta nza ghəciy ndə ta Hyala, məniiy na ka ndə ta Hyalaw. Sa nzana lə bərciy piy və, ka va tə ghwəmə pa' kwa ndimndim na. ¹⁷ Ta na nava difay, aa gəzəkəvata mbə Zliya Hyala, ma kəy: Ma ghay, ta nza dza gha ka ndə ta Hyala pa' kwa ndimndim, njasa niy nza ndə ta Hyala Melkisedekə va, kə.

¹⁸ Mbə kwəma va tsəgha kiy, naa niy pəhəta kwəma kwatəna na, vəgha bəla na sa nzana kala bərci və ta kəəti mbəzli. ¹⁹ Ta na navay, kwəma pəhəti Məyizə va na, shiy tifa ghənzəə mənti ta zhəghəti ndə ka ntsa slar tsa kwa kwəma Hyalaw. Nana kwəməvə ghwəmmə shiy tanəti kwəma pəhəpəhə na. Ghəci na Yesəw *Kəristəw, gəzliŋə fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti. Ti dza ghwəmmə mbəə kətivaa dzəvəgha Hyala.

²⁰ Nahwəti kwəma difay, sa fəy Hyala Yesəw ka ndə ta Hyalay, aa zəməkə lə fəlata də'wə ghən tsa nzəə dzəkən kwəma ci. A na takə tsa Leviy, ghala pətsaa niy fəy məndi ka takə tsa ka ta Hyalay, niy zəməkə fəla Hyalaa dzəkənəw. ²¹ Ma na Yesəw na, Hyala gəzəkə na, zəmə kaa fəla:

Yən yən kwa sləkəpə gəzəkə na, zəmə kaa fəla,
ndə ta Hyala dza ghaa nza ta kwa ndimndim.
Ka zhəghwee kən kwəma gəzəkə vaw, kə.

²² Di na gəzəy, *sla kiri tsa slati Hyala lə miymiy Yesəw ta jakəva lə mbəzliy, aa tanəti jakəva tsa nzə lə mbəzli kwatəna lə miymiy dəbəkə.

²³ Avanta nahwəti kwəmaa cimmə a Yesəw tanəti ka ta Hyala kwatəna kə difa: Ni kwatəna va ka ta Hyalay, a ghəshi niy bəkəwə, ka zlata sləni shi, ka mbəərəshi nihwətiy nza. Di na gəzə na, dən niy nza ghəshi. ²⁴ Ma na Yesəw naci kiy, tsəgha naw. Ka məti na ya hwəmbaw, ndə tifa mbəərəw. Sləni ci ghəra nay, ta kwa ndimndim na. ²⁵ Ava va tsəgha dza naa mbəliti mbəzliy kətivaa dzəvəgha Hyala mbə slən tsa ci ya ndatsə, ya pa' hwəmba. Aa mbay mbəlitiishi, sa nzana ndə va tə ghwəmə ghəci. Ka cə'wə Hyala ghəci ti shi.

²⁶ Yesəw kiy, ghəci na dikə tsa ka ta Hyala tsa niy təbə tə ghwəmmə ya kwatəna. Sa nzanay, war ghəci na ntsa d'əwd'əw tsa, ka mənii *kwəma jikir na na ya jəwəw. A Hyala banti mbə mbəzli jikir ni, mba'a bəghə dzəmə

ghwëmæ føy vøgha. ²⁷ Ghøngøn na lə ka ta Hyalaa niy nza va kwatanja, niya mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyalay, vici va vici va niy slasla ghəshi shiy kaa Hyala va na shi kwəma jikir na, ka ghəshi madī ta slaslashi ta na mbəzli kwəma jikir na. Ma na Yesəw naci, tsəgha naw. War kwətin səda banavə na ghən tsa ci kaa Hyala ta məti. Məti ci vay, wəkə na ta banti kwəma mbəzli jikir na, ta kwa ndimndim. ²⁸ A ghwəmmə sənay kwatanjay, a mbəzli niy tivə mbəzli dikə dikə ni mbə ka ta Hyala, njasa niy gəzəkə kwəma pəhəti Məyizə. Ma ka ta Hyala vay, nja ghwəmmə niy nza ghəshi gwanashi, ka mənī kwəma jikir na. Lə hwəməy, mba'a Hyala zlata kwəma pəhəti Məyizə va, mba'a zəməkə fəla mba'a føy zəghwə nzə ta nza ka dikə tsa ka ta Hyala, mba'a mənī ka ntsaa kərkamti kwəma gwanata, ta pa' kwa ndimndim.

8

*Yesəw na tsa ghwəmmə dikə tsa *ka ta Hyala*

¹ Vanta kwəma dikə na mbə kwəma gəzanwəy ya na: A tsa ghwəmmə dikə tsa ka ta Hyala tifa, ghəci na Yesəw. Məba mə ghwəmə nzəyəy na tə kwa bəzəmə Hyala kwa bərciy mənī mazəə dzəkən shiy gwa'a gwa'a. ² Ghəci ghəra na sləni dikə tsa ka ta Hyala, tə pətsa dəwdew tsa va nza Hyala. Kwatanjay, a mbəzli niy ngati pi ta ghəra sləni shi ka ta Hyala mbə. Ma pətsa ghəra Yesəw va na ci sləni tiy, mə ghwəmə na. Pətsa mənī Hyala wəzə tsa, də'wə ghən tsa nzə kala kama ndə ngəri mənī.

³ Dikə tsa ka ta Hyala tsa niy nza va kwatanjay, ta banta shiy kaa Hyala, lə ta slaslanta shiy niy føy mənī. Ghənzə tsəgha kiy, Yesəw kwərakwə ghəci tsa ghwəmmə dikə tsa ka ta Hyala na, ta bə shiy dza na kaa Hyala.

⁴ Tikəy tə hidī kə niy nza nzay, ka dza naa nza ka ndə ta Hyala nzaw. Sa nzanay, a nihwəti ka ta Hyalaa banta shiy kaa Hyala tifa njasa gəzəkə kwəma pəhəti *Məyizə kaa *ka Zhəwifə. ⁵ Ka ta Hyala vay, mbə *Gaska ngatim ta ta Hyala ghəra ghəshi sləni shi. Sləni shi vay, pəghə sləni ghəra Yesəw mə ghwəmə katanja na na, məkəkwə nzə na dība. Məyizə madī ta nga pətsa vay, Hyala niy gəzanci na, ma kə niy niy: «A Məyizə, a pə gha mənī məhərli wəzə, a gha ngati pətsa va, war njasa citəjəe va mə dəlagwa» kə. ⁶ Sana kiy, sləni ghəra Yesəw mə ghwəmə na, wəzəba ghənzə na tərəjw kaa na ka ta Hyala tikə tə hidī. Sa nzanay, Yesəw na mətəkwal tsa jakə mbəzli wəzə lə Hyala. Jakəva tsa vay, aa tanəti *sla kiri tsa niy slanti Hyala ta jakəva lə mbəzli kwatanja. Sa nzana shi dī Hyala bəmmə sənəzənvay, a ghəshi tanəti ni kwatanja.

⁷ Mba'a kə sla kiri tsa kwatanja va niy nzaa sa kama kwəma dzar kwa nzay, niy dza Hyalaa sla kwa baka kiri nza lə mbəzliw. ⁸ A ghwəmmə sənay ya tə nahwəti kwəmaa niy gəzəkə Hyala va kaa mbəzli nzə. Fəti niy bānshi na mbə gəzə kwəma nzə va niy ni:

A tsahwəti vəghwə dzaa nza tifa, kə kwa sləkəpəy, hala vəghwə tsa va na,

ta sla yəwən kiri dzeə lə ka *Izərayel,
mba'a lə ka Zhəwda, ta jakəva ghəy li shi.

⁹ Yəwən sla kiri tsa dzeə va ta slay,

7:27 7:27 5:3, 9; 7:25; 9:12, 26, 28; 10:10, 12; Rm 6:10; 1Pi 3:18 **7:28** 7:28 5:1-2, 8; 7:19; KEM 2:7
8:1 8:14:14; dəvə kwa bəzəmə: 1:3, 13; 7:25; 10:12; 12:2, 25; KEM 110:1; Mt 22:44; SləniKY 2:33;
Rm 8:34; Ef 1:20; Kwəl 3:1 **8:2** 8:2 8:5 **8:5** 8:5 9:9; 10:1; Kwəl 2:17 Gaska latim kaa Hyala:
9:2; Səvəri 25:9, 40 **8:6** 8:6 7:22; 8:2, 6, 13; 9:11, 15; 12:24; Ezay 55:3; Zher 31:31-33; Ezhek 37:26;
1Kwər 11:25 **8:8** 8:8-12 Zher 31:31-34; Ebr 10:16-17

ghəngəhən dza naa nza lə sla kiri tsa kwatəŋa.
 Ghala pətsaa niy kəəsəkəvəree va jijihishi ka Izərayel
 lə dəvee səvəri mbə hidfi ka *Ezhipətə,
 ta jakəva ghəy li shi niy slee kiri tsa va.
 Dzəghwa mba'a ghəshi zhəghanavə hwəm
 kaa jakəva tsa ghəy va li shi.
 Dzəghwee ki mba'ee zlashi tə mbərkə kwəma va
 kala zəzə mee dzəkən shi, kə kwa sləkəpə.
 Yən yən kwa sləkəpə gəzə na kwəma va.

¹⁰ Ma yəwən sla kiri tsa dza ghəy va
 ta sla lə ka *Izərayeləy, vanay njasa dza naa nza:
 Ghala vəghwə tsa vay, ta fanambəshi
 kwəma pəhətee dzee mbə ghən shi,
 mba'ee tsaslambə mbə nefer shi difa.
 Yən dza naa nzaa Hyala shi,
 ghəshi na, ni ya mbəzli kwərakwə.

¹¹ Ka dza tsahwəti ndəə nza mbə shi
 gar gəzə kaa ndə ghalay, ya kaa zəmbəghəy na:
 A ntsa, wəzəba sənata gha
 Hyalaa sləkəpə na, kəw.
 Sa dza naa nzay,
 ta sənara dza ghəshi gwanashi
 ya tsa jəw tsa, ya tsa dikə tsa.

¹² Ta pəlata kwəma shi jikir na dzee mbə nəfə tsee,
 ka dzee zlata mbə nəfə tsee ghwəla.
 Yən yən kwa sləkəshi gəzə na tsəgha, kə.

¹³ Njana nə Hyala yəwən kiriy slee lə mbəzli, kə kiy, aa fəy tsa kwatəŋa
 va sla kiri ka tsa pəhal tsa dī naa gəzə ki. Nashi gha shiy halishi, mba'a
 ghəshi mənishiy shi kwatəŋa kiy, gwa'a na vəghwə tsa niva shiy.

9

*Sləni *ka ta Hyala tə hidfi lə sləni Yesəw mə ghwəmə*

¹ Ghala vəghwə tsaa niy gha Hyala vaa *sla kiri ta jakəva lə mbəzli
 kwatəŋay, a Hyala niy banavəshi *kwəma pəhəti na kaa ngəshi, nza
 mbəzli mbəə sənay njasa dza ghəshiy tsəfəkwə kwa kwəma Hyala. Mba'a
 mbəzli niy ngati pi ta tsəfəkwə kwa kwəma Hyala mbə. ² Avənay njasa niy
 ngati ghəshi *Gaska va. Mba'a ghəshi təhəvəri Gaska va kwa jipəjipə nze
 lə gwadə. Ma kwa tənə pətsa vay, pətsa Hyala dəwdew tsa, kə məndi slən
 tsa ci. Mba'a ghəshi fambə gərkəwa mbəba, mba'a tabəl tsa ka məndiy
 fə pən tsa Hyala ti. ³ Ma kwa baka pətsa ləy hwəm gwadə tsa vay, pətsaa
 gwəra dəwdew tsa, kə məndi kaa slən tsa ci. ⁴ Mba'a ghəshi fambə shi
 məntim tə tsahi mbəzə, nza ka ta Hyala ndi shiy zən wəzə ni nja 'wərdi ti
 shi. Zhini mba'a ghəshi fambə *sərndəkə mbəba, tə hwəm ci lə kwa hwər
 ciy, mba'a məndi manəkən tsahi mbəzə. Sərndəkə tsa vay, ghəci ci na sla
 kiri tsa slati Hyala li shi. Ma kwa sərndəkə tsa va na, mba'a həlapə mbəzə
 kwa, lə shi zəməə niy banavəshi Hyala va mbə gamba, *manə kə məndi
 kaa slən tsa shi kwa həlapə va. Kwa sərndəkə tsa va difay, mba'a gəta

8:13 8:13 8:6 **9:2** 9:2 Gaska latim kaa Hyala: 8:5; 9:11-12; Səvəri 26:1-30; gərkəwa: Səvəri
 25:31-39; tabəl:Səvəri 25:23-30 **9:3** 9:3 Səvəri 26:31-33; SləniTaH 16:2; Ebr 6:19; 9:7, 12; 10:20
9:4 9:4 tabəl tsa məntim tə tsahi mbəzə: Səvəri 30:1-6; sərndəkə: Səvəri 25:10-16; manə: Səvəri
 16:32-35; gəta Aranw: Bəla 17:21-25; hərəzli tsaslati Hyala kwəma pəhəti na ti shi: Səvəri 25:16

Aranj va pəsəkə kəslifi niy nza kwaba. Mba'a hərəzliy niy tsaslati Hyala kwəma pəhəti na ti shi kwaba dība. ⁵ Tə sərndəkə tsa vay, mba'am vasati shiy bakə lə bəkəbəkəhi nja *ndə kwal tsa Hyala ti shi, nza mbəzli mbəə sənay tə shi va, mbə pətsa ngatim va na Hyala, kə ghəshi. Ma bəkəbəkəhi shi va na, mba'a ghəshi pələkənsi kən sərndəkə tsa va, tə pətsa ka ndə ta Hyala tsa dikə tsaa məsə miymiy dəkəkə ta pəli kwəma mbəzli jikir na. Ava kwəma dee gəzanjwəy jəwə tsətsəə dzəkən pətsa va.

⁶ Ma sa ngati ghəshi pətsa va lə shiy ghəngəhən ghəngəhən tsəgha kiy, ka dzəmbə kwa taŋa pətsa va ka ta Hyala vici va vici va ta mənī sləni shi. ⁷ Ma kwa baka pətsa Hyala vay, war dikə tsa ka ta Hyala na saa nza kwal və ta dzəmbə ghəci. Kwətij səda ci gwa'a tsəgha ka naa dzəmbə mbə piya. Ma sa ka naa dzəmbəy, lə miymiy dəkəkə ka naa dzəmbə ta dəvə ci ta bəshi kaa Hyala, ta pəli kwəma ci jikir na, lə sa mbəzliy mənī *kwəma jikir na, kala sənata ghəshi. ⁸ Avanta kwəma dī *Safə tsa Hyala cimməə dzəkən shi va: Kama na war ghwəlay kə kwa taŋa pətsa ka ka ta Hyala vaa ghəra sləni shi mbə tibay, ka kwəməvə kwal nihwəti mbəzli ta dzəmbə kwa baka pətsa vaw, war dikə tsa ka ta Hyala kwətij na sa nza kwal və. ⁹ Ma sləni ghəra ka ta Hyala va mbə pətsa vay, avanta kwəma dī na cimməə ghwəmmə mbəzli ndatse: Shi ka mənī vaa banta kaa Hyala, lə dəkəkə tsa ka mənī vaa bantay, mək ghəshi ta pəli jikir tsa mbəzliy bə shi vaa səkəkə kaa Hyala, ta kwəməvə nəfə tsa dēwdew tsa ghəshiw. ¹⁰ Ma ntsaa bə shi tsəgha ni va kaa Hyalay, a nəw na *kwəma pəhəti Hyalaa dzəkən shi zəmə lə shi sa, mba'a dzəkən yabə shiy ghəngəhən ghəngəhən. Ma kwəma pəhəpəhə na vay, dzəkən shi tikə tə hidī na gwa'a tsəgha. Ta vici jəwə tsətsə pəhəti Hyala kwəma va, pa' va vici dza naa mbaranti kwəma pəhəti na va ki.

¹¹ Nanay, a *Kəristəw səkəkəy ki, ghəci dikə tsa ka ta Hyala. A ghwəmmə kwəməvə shi wəzə ni mbə dəvə ci. Ma pətsa ghəra na va sləni ci tiy, wəzəba ghəci na tərənəw kaa pətsa kwatəna va. Tikə tə hidī na pətsa vaw, mbəzli ngati na pətsa vaw, Hyala ngati na. ¹² Sa dzəmbəy Kəristəw dzəmbə pətsaa gwərənti dēwdew vay, lə miymiy bəshər, ya lə miymiy məcərir ta dəvə, ta bəshi kaa Hyala dzəmbəy naw. Ghən tsa ciy bənavə na kaa mətī, mba'a dzəmbəy lə miymiy ci ta bəshi kaa Hyala. Kwətij səda dzəmbəy na, makə tsəgha ki. Lə miymiy ci va shikəshi mbəlītəmmə na va kwəma ghwəmmə jikir na, ta kwa ndimndim. ¹³ Ma kwatəna sa ka mbəzliy cə'wə Hyalay, hən ka ghəshiy bəvə miymiy bəshər mba'a miymiy kəbəhi, ka məsəshiy dzətī vəgha mbəzliy lədənti kwəma pəhəti Hyala. Hən ka ghəshiy bəvə mbəkəwəli sla, hənī ghəshi hənənti, ndi ghəshi ndənti ka ti pəsər tsa vaa dzətī vəgha mbəzli va dība. Sa ka ghəshi vaa mənī kwəma va tsəghay, ta yabanti ndə va sa hwayvay na va lə kwəma jikir na. ¹⁴ Mba'a kə miymiy dəkəkə mbay yabanti mbəzli va kwəma kən shi jikir na kiy, hanaba miymiy Kəristəw ki na. A ghwəy nay ka mənī kwəma jikir na Kəristəwəw, aa bənavə ghən tsa ci də'wə ghən tsa ci kaa Hyala ta mətī. Safə tsa Hyala kwa bəpə piy ya hwəmba kəətiti na. Miymiy ci dza naa yabanti kwəma ghwəmmə jikir na, nza nəfə tsa ghwəmmə nza dēwdew, kala dza ghwəmmə mənī kwəmaa dzaa zantəmmə, nza ghwəmmə ghəra sləni kaa Hyala kwa bəpə piy. ¹⁵ Tə mbərkə mətī ci va mənīy Kəristəw ka mətəkwal ta jakə mbəzli lə Hyala.

9:5 9:5 Səvəri 25:18-22 9:6 9:6 10:11; Bəla 18:2-6 9:7 9:7 5:3; 9:25; 13:11; SləniTaH 16:2-16
 9:9 9:9 7:19; 9:2 9:10 9:10 SləniTaH 11; 15; Bəla 19 9:11 9:11 4:14 9:12 9:12 7:27; 10:4;
 SləniTaH 16:14-16; miymiy Kəristəw: 9:25; 12:24; 13:12, 20; Mt 26:28; Rm 3:25-26; 1Pi 1:2, 18-19;
 12Jh 1:7 9:13 9:13 Bəla 19:1-17 9:14 9:14 Rm 6:20-23; 8:2 9:15 9:15 8:6

A dī na gəzəy, yəwən sla kiriy slati Hyala lə mbəzli. Sənzənvay mbəzli harvə Hyala na, ta kwəməvə shi wəzə ni gəzəkə Hyala bānshi kaa mbəzli nʒə ta kwa ndimndim dza ghəshi. Tə mbərkə məti mətīy Yesəw va dza ghəshiy kwəməvə shi va. Sa nzanay, mətī va mbəlīti na mbəzliy mən̄ti kwəma jikir na, ya ghala pətsaa niy jakəshi ghəshi lə Hyala mbə kwatəŋa jakəva tsa va.

¹⁶ A ghwəmmə sənay, mba'a kə ndə tsasliti njasa dza mbəzliy zəmə ghi tsa ciy, sa ka mən̄diy nay ghəci mətīy ka mən̄diy gha mən̄i kwəma tsasliti na va. ¹⁷ Sa nzanay, ka mbə ka zəmə ghiy dzəmbəshi mbə zəmə ghi tsa ntsa va ghəci ghwəlay tə ghwəməy diw, war sa ka na mətīy. ¹⁸ Ava tsəgha na ya lə tsa mbəradzə va sla kiri kwərakwə ki. Piyəŋ ka mən̄diy slakən miymiy dzəkən, ta mbə jakəva tsa vaa nza wəzə. ¹⁹ Ma niy nza mbəradzəy, pərbə kwəma pəhəti Hyala gwanata niy gəzanshi *Məyizə kaa mbəzli gwanashi, njasa niy gəzanakəshi Hyala. Ləy hwəm ki na, həŋ bəwə miymiy məcərīr lə miymiy bəsher, mba'a jakətishi lə yam. Dzəghwa həŋ bəwə kəslifi *Isəpə mba'a pəərətishi lə shiti təmbəkə tsa ghəm tsa. Ka yəkwə miymiy va ghəci lə shi va, ka məsəshiy dzəkən Zliyahī kwəma pəhəpəhə na va, ka məsəshiy dzəti mbəzli va gwanashi dīfə. ²⁰ Ma kə n̄i kaa mbəzli va ghəci mbə məsəshi na: «Ava lə miymiy məsəŋwəy ya ni sləy Hyala kiri ta jakəva lə ghwəy nza ghwə danta fəti» kə. ²¹ Ka na dza dīfay, tsəgha ghəci bāslakən miymiy va kən pətsa ngatim va ta ta Hyala, lə dzəkən shi ghəra mən̄di sləni li shi mbəbā gwa'a. ²² Ma kə kwəma pəhəti Hyalay, bəla dikə na mbə shiy gwanashiy, war mən̄di məsəti miymiy ti shi ka ghəshiy nza wəzə va Hyala. Kala mba'a miymiy shikəshi kiy, ka mbə Hyalaa pələta kwəma ndə jikir naw.

*Lə miymiy ci shikəshi banti Yesəw *kwəma jikir na kən mbəzli*

²³ A ghwəmmə sənay, sləni niy ghəra *ka ta Hyala va kwatəŋa mbə pətsa ngatim va ta ta Hyalay, pəghə shi mə ghwəmə niy nza na. A ghəshi niy məsəti miymiy tə shiy gwanashi ta mbə ghəshiy nza wəzə kwa kwəma Hyala. Ni katan̄ ni shiy mə ghwəmə kwərakwə kiy, nihwəti miymiyəy tan̄əti miymiy dəbəkə dza ghəshiy nza. Miymiy Yesəw *Kəristəw tsaa bānavə ghən tsa ci va kaa mətī na ghəshi. ²⁴ Dzəmbəy Yesəw dzəmbə pətsa ngatī mbəzli ta ta Hyalay. Pəghə shi katan̄ ni mə ghwəmə na ghəshi gwa'a tsəgha. Ma na Kəristəwəy, dzəmə ghwəmə dzəməy na, tə pətsa nza Hyala. Nanay, kwa kwəma Hyala na mbə cə'wə tə ghwəmmə. ²⁵ Dikə tsa ka ta Hyala mbə *ka Zhəwifəy. Piya va piya va ka naa nza mbə dzəmbə pətsa katan̄ tsa va dēwdēw tsa. Lə miymiy dəbəkə ka naa dzəmbə ta dəwə ci, ma na Yesəw Kəristəw naci kiy, kwətīŋ səda bānavə na ghən tsa ci kaa Hyala ta mətī. Wəkə ghənzə tsəgha. ²⁶ Mba'a kə niy bānavə ghən tsa ci kaa mətī dan̄ səda nza, tərəŋwə niy dza naa sahəwə ngəra'wə ghala ngatī Hyala hidī. Ghala vəghwə tsa nza hidī ndəkəwə ndəkəwə ta kədī səkəy na, mba'a bānavə ghən tsa ci kaa Hyala ta mətī kwətīŋ səda, ta pəli kwəma mbəzli jikir na. ²⁷ A ghwəmmə sənay, ya wa ndəy, kwətīŋ səda dza naa mətī. Ma ləy hwəm na, nza Hyala sla ngwəwə dzəkən. ²⁸ Ava tsəgha mən̄ta na lə Kəristəw kwərakwə ki. Kwətīŋ səda mətīy na ta pəli jikir tsa mbəzli dan̄. Sa ka na səkəkə tə kwa baka səda ciy, ta pəli kwəma mbəzli jikir na dza naa səkəkə ghwəlaw, ta mbəli mbəzliy ndəghə dza naa səkəkə.

10

¹ A na kwəma pəhəti Məyizəy, nja məcakwə shi wəzə ni dzaa səəkə va Yesəw na gwa'a tsəgha. Mənti ghəshi ya pəghə kwəma ni katanj ni va shiyəw. Ka mbay naa mənti nefer mbəzliy di kətivaa dzəvəgha Hyala dəwdəw tēpəw. Shi slasla mēndi va war shi kwətinj ni, zhevi kaa Hyala njasa səəkə piyay, ka mənti nefer mbəzli ghəshi dəwdəw ta dzəvəgha Hyalaw. ² Mba'a kə shi slaslam va kaa Hyala wəkə ta nza nefer mbəzli dəwdəw nzay, a ka ta Hyala niy dzaa zlashi slasla shiy kaa Hyala nza. Sa nzanay, slaslahwə ma ghəshi shiy kwətinj səfa nzay, ka dza mbəzliy favə jikir tsa kən shi mbə nefer shi nzaw. ³ A na shiy niy slaslam va njasa səəkə piyay, slasla shi ma mēndi na, kwəma mənti mbəzli jikir na na sa ka ghəshiy zhiniy zazanshi kaa mbəzli. ⁴ Sa nzanay, ya njaa na, ka mbay miymiy slay lə kwəy pələmti jikir tsa mbəzli mbə nəfə Hyala tēpəw.

⁵ Va tsəgha niy nə Yesəw Kəristəw kaa Hyala, ghəci dzaa madiy səəkə dzəti hidī. Ma kə niy niy:

«A Hyala, e sənay, ka dī shi slaslanja mēndi ni, lə shi bəbənja mēndi ni ghəngəhən ghəngəhən ni ghaw. A gha ngatəra nja ndə ngəri, nzee mbəə ndanja piy tsee.

⁶ Vəshinja gha ta dəbəkə tsa ndindinja mēndi, lə ta dəbəkə tsa slaslanja mēndi, ta mbə ghaa pəlanay jikir tsa mbəzliw.

Ma na dī ghay, ka dī fəti mbəzli va gha.

⁷ Ava va tsəgha nə ya ki: Avanara Hyalee.

E səəkəraa dzəti hidī ta mēni kwəma dī nəfə tsa gha.

Njasa tsasli ti mēndi vaa

dzəkənee mbə Zliya gha, pən» kə Yesəw niy ni.

⁸ Ghənzə na kwəma gha Kəristəw gəzəkə kaa Hyala, sa nə na va: «E sənay, ka dī shi slaslanja mēndi lə ni bəbənja mēndi ghəngəhən ghəngəhən ghaw. Vəshinja gha ta dəbəkə tsa ndi ndinja mēndi lə ta dəbəkə tsa slaslanja mēndi ta mbə ghaa pəlanay jikir tsa mbəzliw» kə. Ya tsəgha gəzəkə kwəma pəhəpəhə nay, ka təbanta ghəshi kaa Hyalaw. ⁹ Ma kə Kəristəw dibay: «A Hyala, avanara, ta mēni kwəma dī nəfə tsa gha səəkəree dzəti hidī» kə. Ava tsəgha paslamti Hyala sləni slasla shiy niy slaslantam va kwatanja nanzə ki, mba'a mbəerəti lə məti Yesəw Kəristəw.

¹⁰ Nanay a Hyala bəhwə *kwəma jikir na kən ghən tsa ghwəmmə, sa nzana mba'a Yesəw mənti kwəma dī nəfə tsa nza. Aa banavə ghən tsa ci kaa məti kwətinj səfa ta kwa ndimndim.

¹¹ Ka ta Hyalay, tifa ka ghəshiy nza vici va vici va məgarə, ta mēni sləni shi. Ka slasla shiy ya hwəmba kaa Hyala. Va tsəgha nza kiy, ka nza miymiy dəbəkə wəkə ta banti jikir tsa kən mbəzliw. ¹² Ma na Yesəw Kəristəw nacy, war tser kwətinj səfa ci bəvə na ghən tsa ci kaa Hyala ta mətīy. Gwa'a, mək nava məti ta pəli jikir tsa mbəzli, ya ta pa' hwəmba. Dza na lə hwəm ki na, mba'a dzaa nzəyəy tə dəvə kwa bəzəmə Hyala.

¹³ Sənzənvay, ə ndəghə na vəghwə tsa dza Hyalaa mənti ka jaka ci ka shi kədi na səfa ci ti shi. ¹⁴ Sa banavə Yesəw ghən tsa ci kaa məti kwətinj səfay, mba'a pələmti kwəma jikir na kən mbəzli ta kwa ndimndim. Mba'a fəyshi ka mbəzli ci.

¹⁵ Ya *Safə tsa Hyala dəwdəw tsay, mbə gəzəmmə na katanj na kwəma va, kə. Sa nzanay, aa gəzəkə:

16 «Ləy hwəm vəghwə tsa vay, ta sləy yəwən *sla kiri dzee kwa jipə ghəy lə mbəzlee.

Ta fanambəshi kwəma pəhətəe dzee mbə ghən shi, mba'ee tsaslanambəshi mbə nefer shi dība, kə kwa sləkəpə» kə.

17 Zhini ma kə Safə tsa Hyala dība na: «Ka dzee zlata kwəma shi jikir na, lə kwəma təvəti ghəshi mbə nəfə tsee ghwəlaw» kə. 18 Ya sa nzana, mba'a Hyala pələta kwəma jikir na məməni məndiy, tawa ka ndə maw zhiniy ta Hyala ta pəli kwəma ci jikir na ghwəla dība kia?

Kətiva ghwəmmə dzəvəgha Hyala

19 Ava tsəghaa nava ki ngwarməhira. Tə mbərkə məti Yesəw lə miymiy ci shəkəshiy, a kwal ghəwəniy ngəmmə ta səkəə dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tība. 20 Fəca banavə Yesəw va ghən tsa ci kaa mətuy, a gwadə tsaa niy kəlāti pətsa ka Hyalaa nza ti təhəvərivay bakə mbə. Nana kiy, a yəwən kwal tsaa kətivaa dzəvəgha Hyala ghəwəniy. Yesəw də'wə ghən tsa ci na kwal tsa va, ghəci bəmmə na piy. 21 Yesəwəy, ghəci na ndə ta Hyala tsa ghwəmmə dikə tsa. Ghəci na ghən tsa mbəzli Hyala. 22 Njana nzana tsəgha ghənzə kiy, kətiva ghwəmmə dzəvəgha Hyala ghwəmmə lə katarj katarj. Mba'a ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə, kala zəzə ma nahwəti kwəma ghwəmmə. Sa nzanay, a miymiy Yesəw *Kəristəw bənti ha'wə kən ghwəmmə, ta nza nəfə tsa ghwəmmə payəy kwa kwəma ci nana ki. Mba'a yabəntəmmə lə yam dəwdew ni. 23 Fəy ghən tsa ghwəmmə ghwəmmə gəzliyə wəzə wəzə ta kwəma gəzəkəmmə Hyala va, gəzə ghwəmmə kaa mbəzli. Sa nzanay, a ghwəmmə sənay ka gəzə kwəma Hyala bakə bakəw. War ta mənti kwəma gəzəkə na va dza na. 24 Ə pə ghwəmmə kətiva kwa jipə ghwəmmə, ta mbəə bə bərçi kaa ghən tsa ghwəmmə ta dīva kwa jipə ghwəmmə, nza ghwəmmə mbəə məni na wəzə na sləni. 25 Ka zlay səkə ghwəmmə ta basəva kwa jipə ghwəmmə ghwəmmə mbəzliy nəw Yesəw, njasa ka nihwəti mbəzli vaa dī ma səkə ma. War kəti pə ghwəmmə kəti ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə. Sa nzanay, a ghwəmmə sənay, ndəkwə ndəkwə na vici dza Ndə sləkəmmə Yesəw səkə ti.

26 A ngwarməhira, a ghwəmmə sənata na katarj na kwəma va Hyala nana. Mba'a pə ghwəmmə zhiniy məni *kwəma jikir na lə dī ghwəmməy, nihwəti shiy tība gar slənəyshi ghwəmmə kaa Hyala ta pəlayəmmə jikir tsa ghwəmmə ghənzəw. 27 Ntsaa dzaa mənti kwəma jikir na tsəghay, tərmbə nahwəti kwəma ci kala war ndəghə sla ngwəvə Hyalaw. Ngwəvə vay, ghwəə gwəramti dza naa nza, ghwəə dzaa ndi ka jaka Hyala. 28 A ghwəmmə niy favə njasa niy nza na mbəradzə. Ya tsaməba ndə niy dī ma na fəti ta kwəma pəhəti *Məyizə, mba'a mbəzli gar bakə, ya mahkan gəzəkə, a fəti və, kə ghəshiy, ə ka məndiy pəsliti, kala zhənsi ma hwər tsa mbəzli ti. 29 Kwa vəghwə tsa nzana tsəgha məndi niy məni lə ntsaa dī ma fəti ta kwəma pəhəti Məyizə kiy, njaa dzam məni lə ntsaa ndərəti Zəghwə Hyala, mba'a nighəti miymiy Yesəw va yabənti nəfə tsa ci dəwdew, ta jakəti Hyala lə mbəzli, nja shi gəmshiy ni, zhini ka sawa *Safə tsa Hyalaa gwəramti wəzə ghəci dība kia? Sənay tə ghwəy, tərəjwəba

10:16 10:16-17 Zher 31:33-34; Ebr 8:10, 12 **10:19** 10:19 4:16; 9:8 **10:20** 10:20 gwadə tsaa kəlāti pi: 9:3; Mt 27:51; yəwən kwal tsaa kətivaa dzəvəgha Hyala: 2:14-15; 9:14-15; Zhj 14:6
10:21 10:21 3:6; 4:14 **10:22** 10:22 Ezhek 36:25; Ef 5:26 **10:23** 10:23 3:6 **10:24** 10:24 13:1
10:26 10:26 6:4-6 **10:27** 10:27 Ezay 26:11 **10:28** 10:28 Nəw 19:15; 2Kwər 13:1 **10:29** 10:29 2:3; 5:8; 9:12; Mt 12:31

ghəci dza naa sahwə ngəra'wə. ³⁰ A Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, ma kəy: «Yən dza naa basə ngwəvə mbəzli gwa'a. Ta mananati kwəma dzee kaa ntsaa ndərəfa» kə. Zhini ma kə ba na: «Ta basə ngwəvə dza Ndə sləkəpəə dzəkən mbəzli ci» kə. ³¹ Mba'a kə fəti va ndə tə ngwəvə kwa kwəma Hyalaa bəpə piyəy, kwəma 'yahə'yahə dza naa nza kən.

³² Zəzətım dzəkən kwəmaa nza ghwəy mbə ghala vəghwə tsaa gha ghwəy zləba nəw kwal Hyala. A ghwəy niy sahwə ngəra'wə tərəjw va mbəzli. Ya tsəgha nzə kiy, mba'a ghwəy niy sə'wahwə. ³³ Tə nahwəti viciy, ka tsəərəjwəy, fəcahwəti na, ka sajwəy ngəra'wə kwa kwəma mbəzli. Zhini ka ghwəy dzay, ka dəpə madigahinjwəy ka məndiy sanshi ngəra'wə. ³⁴ War mbə sləjwəy hwər tsa ghwəy nza ta nihwəti mbəzli kwa fərshina. Sa ka mbəzliy zləghwəhwə shi ghwəyəy, kar ghwəy zləbavə lə vəshi, sa nzana mba'a ghwəy sənay a ghwəy dzaa kwəməvə shiy dzaa tanətishi, ta kwa ndimndim, pə ghwəy.

³⁵ A ngwəməhira kwa kwal tsa wəzə tsa nza ghwəy, banavəm nefer ghwəy kaa Hyala, kala zəzə ma nahwəti kwəma. Sa nzanay, ta ndanjwəy zhəmə tərəjw na dza Hyala. ³⁶ Wəzə na ghwəy mbay sə'wati kwəma ta mbə ghwəy dza kwa kwəma kwa kwəma. Ta mbə ghwəy mbata mənı na dı Hyala va kwəma ghwəy mananta. Ma tsəghay, a ghwəy dzaa kwəməvə shi gəzəkə Hyala bənjwəy wəzə ni. ³⁷ Sa nzanay, a Hyala gəzəkə mbə Zliya nzə, a kəy:

Ndal tərmbə vəghwəw, jəwə tsətsə tərmbə na,
ntsaa dzaa vaa səəkəy, ta səəkə dza na,
ka dza naa dzamti vəghwəw.

³⁸ Mbəzlee dzaa mbay dzəghwa kwəmee
kala hazləni mbə nefer shiy,
tə mbərkə sa ndara ghəshi nefer shi dza ghəshiy
kwəməvə piy tsaa kərə ma.
Ma mba'a kə tsahwəti ndə dzaa tiy mbə shi,
mba'a zhəyəy ləy hwəməy,
ka dzee vəshi ta kwəma ciw, kə.

³⁹ Na na ghwəmməy, mbəzliy zhəghətəvashi va zhəy ləy hwəm kwa kwal Hyala ta zashi nza ghwəmməw. Mbəzliy banavə nefer shi kaa Hyala nza ghwəmmə. Ma tsəghay, a Hyala dzaa ndammə piy tsaa kədi ma.

11

Mbəzliy niy banavə nefer shi kaa Hyala kwatəjə

¹ Ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa sənay lə katan, a shi ndəghee va va Hyala dzaa mənishi, kə. Aa sənay, shi nashi ma na vay, a ghəshi tifa, kə. ² Tsəgha niy banavə mbəzli kwatəjə nefer shi kaa Hyala, mba'a Hyala faltishi.

³ Sa banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Hyala sənay ghwəmmə, lə gəzə kwəma nzə ngati Hyala ghwəmə lə hidi pə ghwəmmə. Di naa gəzəy, shi nashi ghwəmmə ni na, lə shi nashi ma ghwəmmə ngatishi Hyala.

⁴ Sa nzana mba'a *Abel banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha sləniy na shiy kaa Hyala, ka tanətı ni *Kayən. Sa banavə na nəfə tsa ci kaa Hyalay, mba'a Hyala fəy ka ntsaa dzaa dzəghwa kwəma nzə kala hazləni tifa.

Mba'a Hyala zləbavə shi banavə Abel, mba'a ghəshi təbanati kaa Hyala. Ya tsəgha mətiy Abel, sa banavə na nəfə tsa ci kaa Hyalay, kwal tsa wəzə tsaa cimmə na ndatsə.

⁵ Sa nzana mba'a Henəkwə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha bəhwə Hyalaa dzəmə ghwəmmə, ghəci ghwəla ta məti. Ndə tifaazə zhəkəə nay, sa nzana mba'a Hyala bəhwəə dzəkə ghi tsa nzəw. Aa tsaslita kwa Zliya Hyala: «Ghala vəghwə tsaa niy nza Henəkwə tikə tə hidfiy, ntsaa məni shiy təbanta kaa Hyala niy nza na» kəm. ⁶ Mba'a kə ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa təbanta kaa Hyala. Tsahwəti kwal tifa ta təbə kaa Hyalaw. Ndə kəə dī kətivaa dzəvəgha Hyalay, a kə ndə zləbavə lə katanj: «A Hyala tifa» kə ndə, mba'a sənay, a Hyala dzaa banavə zhəmə shi kaa mbəzliy pəla kwal tsa nzə, kə.

⁷ Sa nzana mba'a *Nəwə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha niy zləbavə na kwəmaa niy gəzanakə Hyala: «Ta ghwənikə yam dzee tərənəw ta zamti mbəzli. A pə gha mənti kwambəwal» kə. Ya tsəgha niy nashi ma Nəwə shi vay, aa niy dīti fəti ta kwəma gəzanakə Hyala. Mba'a niy ngati kwambəwal, mba'a ghəshi dzəmbəshi lə mbəzli ci gwanashi. Mba'a ghəshi mbəlishi va yam va. Sa nzana mba'a ghəci banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa bəkə ngwəvə Hyalaa dzəkən nihwəti mbəzli tə hidfi. Mba'a Hyala fəy ka ntsaa dzaa mbay garə kwa kwəma nzə, kala hazləni tifa.

⁸ Sa nzana mba'a *Abərahəm banavə nəfə tsa ci kaa Hyala, va tsəgha niy dīvə na fəti ta har tsa Hyala. Mba'a dzay dzəti nihwəti hidfi dī Hyala va bānci ka shi ci. Aa madfiy kala sənashi ma hidfi va ghəci, mba'a tsəhəy. ⁹ Sa nzana mba'a ghəci banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa niy zləbavə nzəyəy ka ndə səkəkə səkəkə tə hidfiy niy gəzəkə Hyala va bānci. Sa niy kafə na tə tsahwəti pi ta dzəti tsahwətiy, mbə *Gaska niy nzəy na. Kar *Izakə ghəshi lə *Zhakwapə, shiy niy gəzəkə Hyala va bānsi hidfi va kwərakwəy, mbə Gaska niy nzəy ghəshi difa. ¹⁰ A Abərahəm zləbavə nzəy mbə *Gaska, sa nzana mba'a fəy ghən ta məlmə dikə na va ngati Hyala. Məlməə dzaa ngəzla ma.

¹¹ Tə sa banavə Abərahəm nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha kwəməvə na kwal tsaa yakə Izakə kwa *Sara, ya tsəgha niy nza naa jina, dzəghwa gwa'a gwa'a Abərahəm niy halantəvay, kala gar zhini ghəciy yakə zəghwə nza. Tsəgha mənta na, sa sənay na: «A Hyala dzaa mbay mənti kwəma gəzəkə na, sa sla ma na dzərvə» kə. ¹² Ya war tsəgha niy nza Abərahəm nja ntsa məti məti tsa va hali ghala pətsa vay, aa niy kwəməvə jijihiy dāj tərənəw tikə tə hidfi ndəba sasərkwəhi dzəy tə ghwəmə, lə nja ndarghə kwa həl, pə gha. Kala gar mbə ndəə bəlatishi.

¹³ Dzəghwa mbəzli va gwanashi ki, mba'a ghəshi bəkəwəshi, war lə nəfə tsa shi va banavə ghəshi kaa Hyala. Ma ghəshi ta na nashiy, niy kwəməvə shi wəzə ni va gəzəkə Hyala ta bānsi ghəshiw. War ə na naa nashi ghəshi shi va ghəshi ghwəlashi kərakə, mba'a ghəshi vəshishi ti shi. A ghəshi niy sənay, na nashiy, ka məlmə, lə ka səkəkə səkəkə gə ghəy tikə tə hidfi ni, kə ghəshi. ¹⁴ Mbəzliy gəzə kwəma va tsəghay, ə citəpə ghəshi na, mbə pəla ni shi hidfi na ghəshi ka ni shi, kə ghəshi. ¹⁵ Mbala na ghəshi niy nza mbə zəzə ni səvəri ghəshi va hidfi mbə shi nzay, a ghəshi niy dzaa kwəməvə kwal tsaa zhəghəvaa zhəti shi nza. ¹⁶ Ma dza ghəshi na shi ki na, wəzəba

11:5 11:5 Ghava 5:21-24 **11:7** 11:7 Ghava 6:13-22; Rm 4:3; 1P1 3:20 **11:8** 11:8 Ghava 12:1-2
11:9 11:9 Ghava 35:12, 27 **11:10** 11:10 13:14 **11:11** 11:11 Ghava 17:19; 18:11-14; 21:2;
Rm 4:19-20 **11:12** 11:12 Ghava 15:5 **11:13** 11:13 11:9; 13:14; Ghava 23:4; 47:9; Cem 39:13
11:16 11:16 13:14; Səvəri 3:6; Mt 22:32

ni tərəŋw ni va hidfi dza ghəshi ta kwəməvə məba mə ghwəmə ghəshi mawti kən ni tikə. Va tsəgha ha'wə ma Hyala ghəshiy har slən tsa nzə. «Hyala ghəy» kə ghəshi. Sa nzana mba'a ghənzə gwəmanamtishi na shi məlmə dza ghəshiy nzəy mbə.

17-18 Va sa banavə Abəraham nəfə tsa ci kaa Hyala zləbati na kəsəvə zəghwə ci Izakə ta ta Hyala li. Ya tsəgha niy gəzanakə Hyala kaa Abəraham: «Mbə Izakə dza ghaa kwəməvə jijihija» kəy, sa dəw Hyala və ta nighə kwəma ci, nda nza naa di fəti və na, a Abəraham niy zləbavə slənəy kaa Hyala. Ya tsəgha niy nza Izakə kwətiŋəy və. 19 Sa nzana mba'a sənay a bərçi va Hyala ta mbəə zhanakati Izakə mbə məti, kə. Va Abəraham nacy, njasa niy mətīy zəghwə ci va, mba'a Hyala zhanakati mbə məti na.

20 Sa nzana mba'a Izakə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha təfanatishi na miy kaa kar Zhakwapə ghəshi lə *Ezaw njasaa niy sənata na kwəmaa dzaa məniva li shi.

21 Sa nzana mba'a Zhakwapə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala ghala pətsaa niy dza na ta mətīy, aa təfanakənsi miy kaa ndərazhi *Zhezhefə bakanashi. Mba'a garəy tə gəta ci ka fal Hyala.

22 Sa banavə *Zhezhefə nəfə tsa ci kaa Hyalay, aa niy gəzanakə kaa ka Izərayel ghəci ndəkəwə ta məti. Ta səvəriŋwəy dza ghəwəy mbə *Ezhipətə ta nza, kə. Mba'a gəzanakəshi njasa dza ghəshiy mənī lə 'yesler ci, sa ka na mətīy dība.

23 Sa nzana mba'a mbəzliy yakə *Məyizə banavə nefer shi kaa Hyalay, sa yakə ghəshi Məyizə mba'a ghəshi nay ka zəghwə wəzə na, kala hazlənishi ma ghəshi, mba'a ghəshi dzəghwashi kən kwəma gəzəkə mazə ka Ezhipətə, mba'a ghəshi mbələy tir mahkan.

24 Sa nzana mba'a Məyizə banavə nəfə tsa ci kaa Hyalay, sa kəliy na na kala zləba ma nza ka zəghwə zha mazə ka Ezhipətə ghəci. 25 Wəzəba sa ngəra'wə kwasəbə mbəzli Hyala Məyizə diti kən mənī wahə ta vici jəwə tsətsə kəy mazə mbə *kwəma jikir na. 26 Mba'a təkəti, tərəŋwəba tə ngəra'wə tsa dza ndəə sahəwə va dəghar tikə tə hidfi njasa *Kəristəwə va, dza bamaa nza, kən shi dza naa kwəməvə gwa'a gwa'a mbə hidfi ka Ezhipətə, kə. Va sa nzana, mbə fə ghən ghəci ta shi dza Hyalaa bānci kwa kwəma.

27 Sa nzana mba'a banavə nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha mbay naa zlashi hidfi ka Ezhipətə ka dzay, kala hazləni ma ghəci va sati nəfə tsa mazə. Kala gwərgwərə ma ghəci ya jəwə nzə, njasa nzana garrə ghəci nata Hyala mbata ma məndiy nata tība kwa kwəma ci mbə ndəghwə.

28 Sa nzana mba'a Məyizə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala va tsəgha 'wakə na *makwaghwa Pakə, mba'a gəzānsi kaa ka Izərayel, a ghəshi slasla shiy, ka bābasli miymiy shi vaa dzəti miy ceker shi gwa'a, vantaa *ndə kwal tsa Hyala tsa nza kwal bəkwəpə və səəkə dzakə ghi tsa shi ta bəkwə ni shi Cīkwahi kəy ghyeghyer shi.

29 Sa nzana mba'a ka Izərayel banavə nefer shi kaa Hyala va tsəgha slavərīvashi yam kwa həl tsa ghəm tsa, war həlasan, dzəghwa mba'a ghəshi tənəshiy dzəvərishi nja dzar tə hidiy ghəwəlīshi. Ma sa dī ka Ezhipətə mənī tsəgha na, mba'a yam zhəkəshiy pahwəshi.

³⁰ Sa nzana mba'a ghəshi banavə nefer shi kaa Hyala, va tsəgha ngəzlay kələm tsa tsəbay məndi məlmə Zherikwə li, sa dəzlay ghəshi kələm tsa va mbə vici mbərfəj, ma tə kwa mbərfaña vici na, mba'a kələm tsa va ngəzlay. ³¹ Sa nzana mba'a *Rahabə mali mbə ghi kwa ghwərghwər banavə nəfə tsa nze kaa Hyala, va tsəgha zləbavə na ka'wəti mbəzli ka Izərayelə səəkəshi ta nighə kwəma mbə məlmə va, mba'a mbəlyi shi. Va tsəgha niy paslamti ma ka Izərayel kwasəbə mbəzliy niy dī ma fəti va ta kwəma Hyala.

³² Njaa dzee niy dzəkən nihwəti mbəzli kwatəña kia? Vəghwə vəya gar gəzə kwəmee dzəkən ka sla ngwəvə nja kar *Zhədiyənəw, *Barakə, *Samsənəw, *Zhefəte mba'a mazə *Davitə ghəshi lə *Saməyal, mba'a nihwəti ka gəzə kwəma Hyala kwərakwə bə kiw. ³³ Sa nzana mba'a mbəzli va banavə nefer shi kaa Hyala va tsəgha niy mbay ghəshi mbəz, ka zəmanti hidī nihwəti mbəzli gwa'a gwa'a, ka mənī mazə dzəkən mbəzli dza lə kwal tsa katan tsa. Mba'a ghəshi kwəməvə shiy niy gəzəkə Hyala bənsi. Sa ka məndiy kasambəshi mbə zhəlhiy, mba'a ghəshi kalay miyedəmer zhəlhi va. ³⁴ Dza mba'a ghəshi shirkwanti ghwə pəhəy məndi, ngad ngad na ta ndishi li. Sa ka mbəzliy pələshi ta bəkwəshi lə kafa'i na, mba'a ghəshi mbəlishi. Mbəzli daw daw bərçi ni ghəshi ngar na, dzəghwa mba'a ghəshi kwəməvə bərçi shi va Hyala. Mbəzliy bənivə mbəz ka mbay tərənəw tərənəw ghəshi mənishi. Mba'a ghəshi təhanavə bali kaa ka sawji mbəzli pa ghəshi li shi gwa'a.

³⁵ Sa niy banavə nihwəti mi'i mbəradzə nefer shi kaa Hyala niy zhananakatishi Hyala mbəzli shi mbə məti, ka nashi ghəshi.

Nihwəti mbəzli kwatəña vay, war ngərə'wə niy sanshi məndi tərənəw, ka bəbəkəwəshi, ta mbə ghəshiy zlatə nəw kwəma Hyala. Dza ghəshi na, kala ya ma ghən tsa shi ghəshi nashi, va na tikə məti. Ta mbə Hyalaa zhanakatishi mbə məti, ta dza ghəshiy kwəməvə piy tsa gwərəmti wəzə.

³⁶ Mbəzliy niy banavə nefer shi va kaa Hyala, ka 'wəshi nihwəti mbə shi, ka di'wə nihwəti lə ghwəda, ka tsashiy dzəghwa dənəw, ka kəəsəshiy dzəghwa fərshina. ³⁷ Ka jaja'wə nihwəti lə hərəzli bakwamtishi. Ka nərə nihwəti mbəzli mbə shi lə hwa bakə mbə bakə mbə. Ka bəkwə nihwəti lə kafa'ihī, niy mənī məndi li shi. Ka nihwətiy dzay, ka dza kwəba, ka dza kwəba, lə kwəbənəjer hwətahi kwəy ya shi tənkesli kən ghən shi, sa kama shiy və shi. Ka məndiy dzay, ka sanshi ngərə'wə, ka irəshi. ³⁸ Niva mbəzliy, sa shi niy nza nzəy tsa tə hidīw. War təwrə niy təwrə ghəshi dzar mbə gamba nja 'yegwer, lə dzar mbə dəlegwigwi. Ka hihi dzar mbə ləgwə lə dzar kwa ke'wer.

³⁹ Ma mbəzli va gwanashi kiy, mbəzliy niy banavə nefer shi kaa Hyala niy nza ghəshi. Dzəghwa mba'a Hyala vəshita tərənəw ta mbəzli va ki. Ya tsəgha nze kiy, kwəməvə nashi shi wəzə ni va gəzanakəshi Hyala bənsi ghəshi na shiw. ⁴⁰ Va wa mənəta na tsəgha kiy, tə sa nzana mba'a Hyala tarəkə bəmmə niy gwərəmti wəzə va shiy ngəmmə kwərakwə li shi. Ma dī na gəzəy, a Hyalaa dī ghwəmmə kwəməvə shiy kwa pətsa kəray ghəshi gwanammə li shi.

11:30 11:30 Zhə 6:12-21 **11:31** 11:31 Zhə 2:11-12; 6:21-25; Mt 1:5; Zhk 2:25 **11:32** 11:32 KaSlaNgw 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sam 16:1-1Mezh 2:11; 1Sam 1:1-25:1 **11:33** 11:33 KaSlaNgw 14:6-7; 1Sam 17:34-36; Dani 6:1-27 **11:34** 11:34 Dani 3:23-25 **11:35** 11:35 1Mezh 17:17-24; 2Mezh 4:18-37 **11:36** 11:36 Zher 20:2; 37:15 **11:37** 11:37 2NəMezh 24:21 **11:38** 11:38 1Sam 13:6

12

Tə Yesəw pə ghwəmmə fati mətse ghwəmmə

¹ Ghwəmmə sana sənzenva kiy, war dəzlətsəbə tsəbayəmmə dəŋ tsa mbəzliy banavə nefer shi kaa Hyala kwatanəta. Ghəshi ndəghammə na fəti ta mbə ghwəmməə banavə nefer ghwəmmə kaa Hyala kwərakwə. Ghənzə tsəgha kiy, zhəghanavə hwəm ghwəmmə kaa shiy dzaa kəriŋəmmə ghwəmmə mbə nəw kwal Hyala tsa ghwəmmə gwa'a gwa'a. Zhəghanavə hwəm ghwəmmə kaa *kwəma jikir na va ka ghwəmmə dəra maa tərəə dzəmbə. A ghwəmmə mbəə jihəva ta kəsli bali dzati kwa kwəma, ta tsəhə pa' tə kwa kərkə, kala dza ghwəmməə dali ma. ² War tə Yesəw njasa nzana va pə ghwəmmə fati mətse ghwəmmə na ghwəmmə. Tə mbərkə Yesəw tsa va banavə ghwəmmə nefer ghwəmmə kaa Hyala, ghəci dza naa kəətimmə ta kərkamti banta nefer va ghwəmmə. Yesəwəy, aa yivə sə'wa ngəra'wə, ghala dəŋwə məndi vaa dzəvəgha tsəm ta pəəsli, kala ghəranəci ha'wə va gəla mətəi tsəgha na va vəgha tsəm. Tə sə nzana, mba'a ghəci zəzətiy dzəkən shi dza Hyalaa bənci ta vashənci nəfə tsa ci. Məba na mənəzəy vəgha Hyala tə pi mazə tsa nžə.

³ Təkətim dzəkən Yesəw di, nighəm njasa sə'wahwə na ngəra'wə tsaə niy sancı mbəzliy mənı kwəma jikir na. Ava tsəgha təbə na kwəma vaa kəətitəŋwəy, ta sə'wa ngəra'wə nja ghəci nza kwərakwə. Ka təbə ghwəy zhiniy fə daw bərciy dzəti ghən tsa ghwəyəw. ⁴ Sa nzanay, mbə mbəz tsa mbəz ghwəy va lə kwəma jikir nay, ntsaa mətəiy tifa mbə, mbə ghwəy diw. Njana nzana tsəghay, ka mənı daw bərci ghwəy ma. ⁵ Ə zamti ghwəy ghən ta kwəma gəzəkə Hyala va, ta mətəshəmmə bərci na? Njasa ka didi vaa gəzə kwəma kaa zəghwə ci gəzammə na kwəma, ma kəy:

«A Zəghwee, war mba'a kə Hyalaa sləkəŋjaa inəy,
ə pə gha zləbavə.

Ka bə nəfə ghaa dzəkən ghənzəə nabəŋa ma.

⁶ Sa nzanay, ə ka kwa sləkəpəə i ntsa di na,
də'wə ka naa də'wə ntsaa mənıy ka zəghwə nžə» kə.

⁷ Njana nzana tsəghay, sə'wa pə ghwəy sə'wa ngəra'wə. Ngəra'wə tsa va cinwəy na nza tsa nza ghwəy ka ndərazhi Hyala. Kwəmaa tsava zəghwə tifa mba'a dəy və na, kala dza dəy tsa vaa iya? Ghəci tifa. ⁸ Va tsəgha i Hyala ndərazhi nžə gwanashi, ma kala inwəy kəy, ndərazhi nžə nza ghwəyəw. Ndərazhi kwa tsa nza ghwəy. ⁹ Zəzəvəm njasa ka dəhimmə tikə tə hidiy immə di, war mbə dəŋshi fəti ghwəmməə nza ngəshi tsəgha. Hanaba Dəmmə Hyala mə ghwəmə ki pə ghwəy ki na. Fəti pə ghwəmməə di və tərəŋw, ta mbə ghwəmməə kwəməvəy piy tsaə kərə ma. ¹⁰ Dəhimmə tikə tə hidiy, ta vəghwə jəwə ka ghəshiy immə njasa di nəfə tsa shi. Ma dəmmə tsa mə ghwəmmə nacıy, ta wəzə tsa ghwəmmə immə na, ka kəətimmə, ta mbə ghwəmməə nza ka mbəzli dəwdew nja ghənzə, ta kwa ndimndim. ¹¹ Ghala pətsa ka na vaa imməy, nja kwəma 'yahə'yahə na ka ghwəmmə favə, kala vəshi va ghwəmmə. Ma ntsaa sə'wəti kwəma vay, ləy hwəm na aa taa sənay wəzə tsa kwəma va, kwəmaa təbanta kaa Hyala dza naa mənı, ka bənci zərkə ghənzə taa nza.

Kwəma ka mənı mənı məhərliy dzəkən

12 Ghwəy ghwəy shiy nəw kwəma Yesəw kiy, jihəvam, pəlhəm, pə ghwəy satıñwəy ta dza kwa kwəma kwa kwal Hyala. 13 War kwa kwal tsa tidid tsa, pə ghwəy dza. Əntaa mbəzliy cigəzlanə bəti tərə ma, wəzəba mbəlishi ghəshi na, ma nza ghəshi garəshi wəzə kwa kwal Hyala.

14 Pəlam kwal tsa kwəməvə zərkə kwa jipə ghwəy lə mbəzli gwanashi, zhini ka pəla mənıñwəy ka mbəzli dəwdəw ni. Sa nzanay, war ntsa dəwdəw tsa na saa dzaa nay Ndə sləkəpə lə mətəşə ci. 15 Məntim məhərli vantaa ndə mbə ghwəy ya kwətıñ təhwəlay kwəməvə wəzə hwər tsa mənti Hyala va ta mbəzli. Məntim məhərli vantaa ndə mbə ghwəy dzaa məniy nja kəşlifi darə 'yaghwakə na, ka na dza na, ka kəli, ka sanshi ngərə'wə kaa nihwəti mbəzli lə darə ci va. 16 Dıbay, məntim məhərli vantaa ghwəy dzaa məni kwəma ha'wə ha'wə na. Nəghətəa ghwəy fati ndərəw tə shi wəzə ni ndaıñwəy Hyala nja shi gəmgəm ni, njasa niy mənti *Ezaw va ma. Sa dza nay, mba'a panavə dikə Məkaji tsa nzana kaa məsəkən tsa ci *Zhakwapə, war ta zəmə dəfa kwətıñ səda ci gwa'a tsəgha. 17 Dza ləy hwəm dıba kiy, a ghwəmmə favə njasa niy zhini naa pəla təfə miy tsa dəy lə bərçi, dza tərəh ghəci tərhay. Ya tsəgha niy nzana, lə wahətə Ezaw niy zhiniy zhimbəyəy, niy mbay dəy zhiniy zhəghanti kwəma gəzəkə na kwa kwəma Hyala ghwəlaw.

18 Na ghwəmmə dəlagwa dzammə ghwəmmə naa dzəvəghay, dəlagwa tikə tə hidı gar ndəñwata məndi njasa niy basəshi hwəlfə ka *Izərayel va ta səda nızə kwatəñə naw. Dəlagwa *Shinay niy basəshi ghəshi va ta səda nızə. A ghəshi niy nata ghwə mbə tsə mbəba birəw birəw birəw, mba'a ghəshi niy nata kwəşli tərəñw tərəñw na məba, kalaa nza wan pi tıba. Mba'a ghəshi favə səpəpli mbə gaka nja dərəzli van. 19 Mba'a ghəshi favə gaka təlimə, mba'a ghəshi favə məli Hyala mbə 'wanə. Dza mba'a hazləni niy kəsəvəshi. Mba'a ghəshi dzəmbəshi mbə cə'wə Hyala va nəghətəa ghənzə zhiniy gəzanshi gəla kwəma va. 20 Sa nzana 'yahə'yahə kwəma nızə va və shi. Ma kə Hyala na: «Mənim məhərli, mba'a kə ndə, ya dəbəkə kwəfaghata dəlagwa vay, mba'am pə'wanti lə hərəzli, paslamti» kə. 21 Kay, shiy niy nashi ghəshi vay, tərəñw niy dzamti ghəshi her shi, lə *Məyızəy ka gəzə: «Tapə yən dzəmbərə mbə gwərgwərə va hazləni» kə.

22 A na na ghwəy na ghwəy kiy, ta səda dəlagwa har məndiy «Dəlagwa *Shıyanw» səəkə ghwəy garəñwəy. Mə pətsa nza məlmə Hyala kwa bəpə piy. Məlmə nə məndi: «Məlmə Zherəwzəlem mə ghwəmə» kə məndi. Mbə məlmə va ka vərəm tsa ka kwal Hyalaa basəva gwa'a gwa'a. Ka fal Hyala ghəshi lə vəshi. 23 A ghwəy jakəñwəy lə kwatəñə ndərəzhi Hyala, shi tsasli ti na slən tsa shi və mə ghwəmə, səəkə dzəmbə dəvə Hyalaa dzaa slıa ngwəwə ntsa tə hidı gwa'a gwa'a səəkəñwəy ghwəy. A ghwəy tsəhəñwəy kwa kwəma mbəzli dəwdəw ni va Hyala, di naa gəzəy, məcakwə mbəzliy tsəhəshi mə ghwəmmə va Hyala. 24 Dzəvəgha Yesəw səəkəñwəy ghwəy. Ghəci ndə dimə ghən tsa kwa jipə Hyala lə mbəzli, li slati Hyala yəwən *sla kiri tsa slati na lə mbəzli tə mbərkə miymiy ci shikəshi. Ni Yesəw va miymiy shəkati məndi tə hidıy, a ghəshi tanamti ni *Abel va miymiy niy nza.

25 Nana kiy, wəzəba məni ghwəy məhərli wəzə ta dı fəti ta kwəma gəzəñwəy Yesəw. Ma mbərədzəy, mbəzliy niy dı ma fəti va Məyızə tsa

niy gəzəpə kwəma Hyala va tikə tə hidī niy. Tərənjw niy sahwə ghəshi ngəra'wə. Hanaba ghwəmmə ki, ka ghwəmmə mbəlimmə va ngəra'wə ghwəmmə kala dzaa dī fəti kaa Yesəw ghəci tsaə gəzəmmə kwəma səəkə mə ghwəmə na? ²⁶ Ghala pətsaa niy gəzə Hyala va kwəma kaa ka Izərayeləy, a hidī niy mənəkədfishi. Sana kiy, mbə zhini naa gəzəmmə ndatse: «Ta zhini dzee mənəkədfiti shiy kwətīnj səda dība, ka dza naa nza kwataka hidī shi dzee mənəkədfiti gwa'a tsəghaw, lə ghwəməta dza naa nza» kə. ²⁷ Mbə kwəma gəzəkə na va, nə na: «Ta zhini dzee mənəkədfiti hidī, kwətīnj səda dība» kəy. Ta kwəfəghə dza shi ngati na gwanashi, ka zamtəvashi dī naa gəzə. War shiy kwəfəghəshi ma dza naa tərə ta kwa ndimndim.

²⁸ Njana nzana mba'a Hyala dzaa ndammə pətsa sləkə na kwəfəghə ma kiy, mananta 'wəsa ghwəmmə, fal ghwəmmə lə nəfə kwətīnj, ka mənī shiy təbanta, ka hazlənī wə, ka ha'wə ti. ²⁹ Na katanj nay, ma Hyala ghwəmmə na nəw ghwəmmə kwəma nze na, nja ghwə na, war ka tsə də'wə ghən tsa nze birəw birəw birəw. Ta mənī ngwəvə dza naa dzəkən mbəzliy mənī kwəmaa təbanta ma.

13

Njasa ka mbəzli mənī ta mbəə təbanta kaa Hyala

¹ Ə pə ghwəy dīva kwa jipə ghwəy nja ngwarməmə mbə nəw Yesəw *Kəristəw. ² Əntaa ghwəy zlay ka'wə ndə məlmə lə wəzə, ka fanci gwəci tsa ci kəghi tsa ghwəy ma. Ava tsəgha mənī nihwəti mbəzli niy nza, dzəghwa ghəshi mba'a ghəshi ka'wəti mbəzli wəzə mba'a ghəshi fəəyshi gwəci tsa shi, kala sənashi mbəzli va ghəshi. Mbalaa ka kwal Hyala na shi va. ³ Zəzəm dzəkən mbəzli kasaghwa mənī kwa fərshina, war njasa nza ghwəy kwa fərshina va li shi kwərakwə. Zəzəm dzəkən mbəzli ghəzlitim, njasa nza ghwəy li shi jakə tə ghəzli ghəzlitishi mənī va dība.

⁴ Ya wa ndəy, ə kə fati bamaa dzəti kwəma gəzə Hyala vaa dzəkən bəva. Mbəzliy bətəvashiy mba'a ghəshi ndəghwəti jakəva tsa shi dəwdew. Sa nzanay, ta sla ngwəvə dza Hyalaa dzəkən mbəzliy məmənī ghwərghwər lə dzəkən mbəzliy mənī kwəma ha'wə ha'wə na.

⁵ Əntaa ghwəy dzaa banavə ghən tsa ghwəy kaa dī gəna ma, war vəshi pə ghwəy vəshi lə ni mbə dəvə ghwəy shiy. Sa nzanay a Hyala gəzəkə, a kəy: «Ma ghay, ka zlanj yaw ta kəətīnja dzee, ya hwəmba» kə. ⁶ Va tsəgha mbə ghwəmməə garəmmə, ka gəzə lə nəfə kwətīnj, kala hazlənī ma. Hyala kwa sləkəpə na saa kəətira. Shiy tibee hazlənī və shiw.

A shi dza ndə vaa mənərəa? pə ghwəmmə.

⁷ Zəzə tə ghwəy dzəkən mbəzliy niy 'wanjwəy kwal mbə kwəma Hyala, mbəzliy niy gəzanjwəy kwəma Hyala. Nighətīm njasa niy nəw ghəshi kwal Hyala pa' va mətī shi. A ghəshi niy banavə nefer shi kaa Hyala. Nja ghəshi pə ghwəy mənī kwərakwə. ⁸ Yesəw Kəristəw tsa sənay ghwəy vay, war ghəci va vay niy nzana ya kwatanj, ya ndatse, ya pa' hwəmba na, ka zhəghəva naw. ⁹ Mənīm məhərli wəzə vantaa ghwəy gwəravəə nəwhwə nihwəti hwəlfə kwemer bənīpə mənī va ghəngghən ghəngghən ni, mba'a

12:26 12:26 Səvəri 19:18; Azh 2:6, 21 **12:28** 12:28 13:14 **12:29** 12:29 Nəw 4:24 **13:1** 13:1 6:10; 10:24; 13:16; 1Pī 1:22 **13:2** 13:2 Ghava 18:1-8; 19:1-3; Zhəwbə 31:32; Rm 12:13; 1Tim 3:2; 5:10; 1Pī 4:9; 3Zhj 8 **13:3** 13:3 10:34; Mt 25:36 **13:4** 13:4 1Kwər 7:2-4; 1Tes 4:3-8 **13:5** 13:5 Nəw 31:6, 8; Flp 4:11-12; 1Tim 6:7-10 **13:6** 13:6 Cem 118:6 **13:7** 13:7 6:12; 1Kwər 4:16 **13:9** 13:9 Rm 14:2; Kwəl 2:20-22; 1Tim 4:3

ghwəy zlay kwal Hyala. Wəzəba ndammə wəzə hwər tsa məntəmmə Hyala va bərciy dzəmbə nefer ghwəmmə na. Nza ghwəmmə mbəə nəw kwəma Hyala ya pa' hwəmba. Shi zəmə zəmə məndi ka naa bə bərci kaa nefer mbə kwəma Hyalaw. Mbəzliy nəwvə shi bəni məndi vaa dzəkən shi zəməy, shiy tifa ghəshiy kəətishiy nzaw.

¹⁰ Ka ta Hyala *ka Zhəwifə va niy ghəra sləni mbə *Gaska Hyala niy nzay, ka zəməvə shi fə ghwəmmə ta ta Hyala ghəshiy. Di naa gəzəy, məti Yesəw va tə ghwəmməy, ka kəətishi naw, sa nzanay war kwəma jiji shi na sa fə ghəshi ghən ti. ¹¹ Ka dikə tsa mbə *ka ta Hyala ka Zhəwifə dzay, tsaj bəvə miymiy saa dza səda tsa slantim ta dəvə ci, ta dzəmbə pətsaa gwəramti dəwdew va, ta bə shiy kaa Hyala, ta mbə Hyalaa pələta kwəma mbəzli jikir na. Ta na sliw tsa dəbəkə tsa vay, pərikə tə ngwəla, kala kama mbə məlmə ka məndiy ndanti. ¹² Ava tsəgha na məti Yesəw va kwərakwə ki, sa nzana mba'a məndi pəməkəvəri mbə məlmə ta pəəsli. Dza mba'a miymiy ci shəkəshi ta mbəə pələta kwəma mbəzli jikir na, lə ta mbə nəfə tsa mbəzli nza dəwdew. ¹³ Njana nzana tsəghay, zlatə kwəma jiji ka Zhəwifə ghwəmmə, dzammə ghwəmmə dzəvəgha Yesəw. A ghwəmmə sə'wa ha'wə tsa va jakə li. ¹⁴ Sa nzanay, tsa ghwəmmə pi nžəy ta kwa ndimndim va ghwəmmə tikə tə hidī niw. Gəzliqə kə ghən tsa ghwəmmə ta pi nžəy tsa dza Hyala ta bəmmə mə ghwəmmə. ¹⁵ Njana nzana tsəgha kiy, war fal pə ghwəmməə fal Hyala ya hwəmba tə mbərkə shi mənti Yesəw va tə ghwəmmə. Ka məjə'a ni ghwəmmə shi slaslanta ghwəmmə kwərakwə. Di naa gəzəy, fal Hyala ghwəmmə kwa kwəma mbəzli gwanashi ya hwəmba. ¹⁶ Əntaa ghwəy za ghən ta məni kwəma wəzə na ya hwəmba ma. War kəəti pə ghwəy kəəti ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy lə shi va ghwəy. Sa nzanay, ghənzə na slasla shiy təbanta kaa Hyala.

¹⁷ Danshim fəti kaa mbəzliy 'wanwəy kwal mbə kwəma Hyala, ka məni kwəma cinwəy ghəshi. Ghəshiy, mbə ndəghwə na ghəshiy dzəkən piy tsa ghəy, sa nzanay, ta dəw kwəma dza Hyala və shiy dzəkən. War mba'a pə ghwəy mbə dənshi fəti wəzə kiy, ta ghəra sləni va dza ghəshiy dza lə vəshi. Kala dza pə ghwəy dənshi fətiy, lə zhə kwa hwər dza ghəshiy ghəra. Tsəgha kə kiy, ka dza sləni shi vaa kəətitənwəy ghalabaw.

¹⁸ Cə'wə pə ghwəy cə'wə Hyala ya hwəmba tə ghəy. A ghəy sənay mbəzli dəwdew nefer ni nza ghəy, sa nzanay, shi wəzə niy dī ghəy məni ta mbəə təbanta kaa Hyala ya hwəmba. ¹⁹ Ə cə'wənwəy va kwataka ta nee bəla dība, a ghwəy cə'wə Hyala tə ya, a ghənzə ndara kwal ta kwəmave zhəghəvee zhəvəgha ghwəy.

Cə'wə ntsaa tsasliti zliya na

²⁰ A Hyalaa bə zərkəə dzəti hidī zhinikəmə Ndə sləkəmmə Yesəw kwa kwəli. Dzəghwa mba'a məniy ndə ndəghwə shiy tsa dikə tsa, ta ndəghwəpə, sa nzana mba'a mətiy tə ghwəmmə. Ma sa shəkəshi miymiy ciy, mba'a Hyala slati kiri tsa 'war'war tsa, ta kwa ndimndim lə ghwəmmə. ²¹ Kəətitənwəy Hyala, a ghwəy mbəə ghəraanta sləni wəzə na dī na. Ghənzə ghənzə Hyala də'wə ghən tsa nžə dza naa ghəra naa təbanta va

13:11 13:11 9:7; SləniTaH 16:27 **13:12** 13:12-13 11:26; Mt 27:31-33 **13:14** 13:14 11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; Flp 3:20; 2Kwər 5:6; 1Pi 2:11; ShiZhj 21:2 **13:15** 13:15 Ef 5:19-20; Cem 50:14, 23 **13:16** 13:16 Gal 6:10; Flp 4:18 **13:17** 13:17 Ezhek 3:17; SləniKY 20:28-31; 1Kwər 16:16
13:18 13:18 10:22; Rm 15:30; 2Kwər 1:12; SləniKY 24:16 **13:20** 13:20 zərkə: 12:14; Rm 5:1; 2Kwər 13:11; sla kiri: 8:6; miymiy: 9:12 **13:21** 13:21 Ef 2:10; Flp 2:12-13

sləni wəzə na mbə ghwəmmə lə bərci Yesəw *Kəristəw kwərakwə. Dzəti Yesəw Kəristəw kə mbəzliy fə shəndəkə, ta pa' kwa ndimndim. *Amin.

Kwa kərnī gəzə kwəma lə səkwəpə

²² A ngwarməhira, ə cə'wəñwəy ya, zləbatim kwəma na lə vəshi mbə nefer ghwəy. Sa nzanay, kwəmaa dzaa mətəshətəñwəy bərci ta nəw kwəma Hyala na. Ma kwəma tsasliñwəy ya na mbə zliya nay, kwəma biti naw.

²³ Ə dee gəzanwəy, a ghwəy mbəə sənay, nanay, a məndi pəlay zəməmmə Timəte kwa fərshina. Mba'a kə dzaa tsəhəy tikə vəghee tanjanəy, ghəy li dza naa dza ghala pətsa dzee vaa madī ta nighəñwəy.

²⁴ Səkwətəram mbəzliy 'wanwəy kwal gwanashi, mba'a mbəzli mbə nəw kwal Hyala gwanashi. Mbə səkwəñwəy na ngwarməhimmə tə hidi ka Itali kwərakwə.

²⁵ Məntəñwəy zhəhwər tsa nzo Hyala gwanəñwəy ki. Tiba kərayee, nza ghwəy nza.

Zliya tsasliti Zhakə Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zhakə tsa tsasliti zliya nay, zəmbəghəy Yesəw na, kə məndi. Ma kə də'wə ghən tsa ciy: «Yənəy, ndə ghəra sləni tsa Hyala mba'a sa Yesəw Kəristəw nzee» kə. Ləy hwəm sa mətiy Yesəwəy, a Zhakə tsa va niy məniy ka ntsa dikə tsa kwa jipə mbəzliy nəw Yesəw mbə Zherəwzalem (nighəm mbə zliya ka kwal Yesəw vəh 15:13-21, mba'a mbə Galatə 2:12).

Ghala pətsa tsali na zliya nay, ghəci mbə Zherəwzalem na, kə məndi. Ta vəli kaa mbəzli Hyala ndanishi tə hidī gwanashi tsasliti na. Mbə zliya nay, dzəkən sləni dza mbəzli Kəristəw məni kaa ghən tsa shi, lə na dza ghəshiy məni kwa jipə mbəzli tikə tə hidī gəzə Zhakə kwəma. Mba'a kəə dī gəzəə dzəkən kwəmay, lə shi tikə tə hidī ka naa pəghə, lə shi sənashi ghwəmmə, nza məndi mbəə favə shi dī na gəzə wəzə wəzə. Njasa pəghəti na va ghani ghwəmmə lə radzama mbə miy gədəw, mba'a lə ghwə(vəh 3:3, 6), zhini mba'a pəghəti nzyə tsa ghwəmmə tikə tə hidī lə timbətimbəə zlərhəta va tibata (vəh 4:14).

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1-8 Gəzə kwəmaa dzəkən sə'wa kwəma, mba'a dzəkən cə'wə Hyala lə nəfə kwətiŋ.

Vəh 1:9-11 Gəzə kwəmaa dzəkən ndə cicikwə lə ndə shiy tsa tərəŋw tsa.

Vəh 1:12-18 Dza kwama səəkə shiy həərə ndəa?

Vəh 1:19-27 Mba'a kə ndə favə gəzə kwəma Hyalay, ə kəə məni kwəma favə na va.

Vəh 2:1-13 Ka təra ghala ghwəy dzəghwa jipə mbəzli ma.

Vəh 2:14-26 Bə nəfə kaa Yesəw lə məni sləni wəzə nay, ka təhəva ghəshiw.

Vəh 3:1-12 Gəzə kwəmaa dzəkən ghani ndə ngeri.

Vəh 3:13-18 Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzli ka məhərli.

Vəh 4:1-12 Njasa dza mbəzli Kəristəw nzyə kwa jipə shi.

Vəh 4:13-17 pa' tə Vəh 5: 1-6 Gəzə kwəma kaa ka zhəghə dəvə lə ka gəna.

Vəh 5:7-20 Njasa dza mbəzli Yesəw sə'wa kwəma, lə njasa dza ghəshiy cə'wə Hyala kwa jipə shi, ka kəəti mbəzliy shikəshi kwa kwal Hyala.

Səkwəpə

¹ Yən tsali na zliya na, yən yən Zhakə, ndə ghəra sləni tsa Hyala lə sa Ndə sləkəpə Yesəw *Kəristəw.

Ə səkwəe mbəzli Hyala gwanashi tihəvərivashi dzar tə hidī gwanashi.

Njasa ka ndə sə'wa kwəma mbə ngera'wə

² Ma nə ya kiy ngwarməhiray, mba'a kə ngera'wə kəsəŋwəy ghəngən ghəngən kiy, vəshi pə ghwəy taa vəshi. ³ Sa nzanay, a ghwəy sənay, mba'a pə ghwəy fanavə nəfə tsa ghwəy kaa Hyala, pa' ghala pətsa dza ngera'wə tsa vaa kərəy kiy, ta kwəməvə bərçi dza ghwəy ta sə'wa kwəma.

⁴ Nanzə kiy, məni tə ghwəy məhərli wəzə, əntaa ghwəy dali ma, sə'wa tə ghwəy, pa' tə kwa kərnı ngəra'wə. Mba'a pə ghwəy mənti tsəgha kiy, mbəzli Hyala kərkamti kwəma dza ghwəy nza. Shiy tifa gar sharjashi ghwəy taa nza tsəgha kiw.

Dəw shiy va Hyala lə nəfə kwətij

⁵ Mba'a kə kwəma tananati bərçi kaa tsahwəti ndə mbə ghwəyəy, dəw ghəci va Hyala, nza ghənzə canati zəzə kwəma wəzə na, nza məni. Ta canati dza na. Sa nzanay Hyala bānci na shiy kaa ya tsamaba ndə ci, lə wəzə hwər tsa nzə. Ka ini ndəw. ⁶ Mba'a kə ndəə dəw shiy va Hyalay, lə nəfə kwətij kəə dəwshi. Kala məni ma ghən bakə bakə. Sa nzanay, ntsaa mənti ghən va bakə bakə ghəciy dəw shiy va Hyalay, yəmyəm na nəfə tsa tsava ndə lə ghərakwəli ka safə vaa tsəkwə, ka dzar li kwəkə, ka dzar li kwəkə. ⁷ Tsa tsəgha tsa va ndəy, əntaa ghəci taa təkə na, e dzaa kwəmavə shiy mbə dəvə Ndə sləkəmmə, kə ma. ⁸ Sa nzanay, aa mənti ghən tsa ci bakə bakə mbə shi məni na, kala garəy tə kwəma kwətij mbə nəfə tsa ci.

Gəzə kwəmaa dzəkən ndə ndərma, lə ndə shiy

⁹ A ngwarməhira, a kə ndə ndərma tsa mbə nəw Yesəw *Kəristəw vəshi tərənjw, sa nzana mba'a Hyala taa kafakati. ¹⁰ Ndə shiy tsa mbə nəw Yesəw kwərakwə bə na, a kəə vəshi tərənjw, sa nzana mba'a Hyala zhəghəkəy ləy hwəm. Nanzəy, ta mətiy dza ndə shiy njasa ka mbərə ghwə vaa ghwəlita tə gamba. ¹¹ Sa ka viciy madfita ta mbərə lə bərçiy, ə ka kəslifi shiy ni'wə. Ma mbərə ghwə ti shi na, ka shikə tsəgha. Ka nza məgəla ti ghwəlaw. Ava tsəgha dza ndə shiy nza, ghala pətsa ka na kəsliimbə ghən kən kwəma shi ci, mba'a dzaa mətiy, njasa ka mbərə ghwə vaa ghwəlita.

*Dza kwama səəkə shiy həərə ndəə dzəmbə *kwəma jikir naa?*

¹² A ngwarməhira, ə gəzanjwəy ya, ma ntsaa sə'wəti ngəra'wə va ghəci kəsəy, kala zhəghanavə hwəm kaa Hyalay, ə kəə vəshi tərənjw. Sa nzana mba'a kə sə'wəmti gwa'ay, ta kwəmavə zhəmə ci dza naa dza. Ghənzə na piy tsaa kədi ma, sa gəzəkə Hyala va bānshi kaa mbəzli nzə di na. ¹³ Mba'a pə gha tərənəa dzəmbə məni jikirəy, əntaa gha dzaa gəzə na: «Hyala məntərə na» pə gha ma. Sa nzanay shiy tifa gar həərəti Hyala ta məni jikirəw. Ghənzə də'wə ghən tsa nzə bə na, ka həərə ndəw. ¹⁴ War shi təkə ndəə dzəkən shi, ka səkwa nzəghə ci ti shi, ka naa ngədi ndə mbə nəfə tsa ci ta məni *kwəma jikir na. ¹⁵ Ma sa ka nzəghə ndə va mətsəhəta dikə ki na, irətsə ndə mbə məni kwəma jikir na ki. Dzəghwa sa ka jikir mətsəhəy na, mba'a bānakə məti, mba'a piy tsa ci zay ki.

¹⁶ A ngwarməhira dəe ni tərənjw ni, ghənzə tsəgha kiy, əntaa ghwəy taa zəzə va Hyala səəkə bəzə kən ghəy, pə ghwəy ma. ¹⁷ War shiy gwərəmti wəzə, shi kama fəti tar bəla shi na shi vəlimmə Hyala səəkə mə ghwəmə. Ghənzə saa ngati kar vici lə tir mba'a sasərkwəhi mə ghwəmə. Ta na nanzəy, ka mbəərəva na nja vici, ka səmə, ka pəkəw mba'a zlanjwəy mbə kwəsliw, war wəj pi na gwa'a tsəgha na nanzə. ¹⁸ Hyala də'wə ghən tsa nzə tarəvə na ndəmmə piy tsaa kədi ma səvəri mbə kwəma nze gəga na, ta mbə ghwəmmə nzaa kwa tənə mbə shi ngati na gwanashi.

Mba'a kə ndə favə kwəma Hyaləy, ə kəə mənɪ njasa gəzəkə kwəma va

¹⁹ A ngwarməhira, fəti tə ghwəy ghən ta kwəma dzee na ta gəzə wəzə wəzə! Mba'a kə mbəzliy gəzanwəy kwəmay, a pə ghwəy fati wəzə di, əntaa ghwəy dzaa dərənwəy ta zləba ma, əntaa nəfə tsa ghwəy dzaa sati tan̄tan̄ diɓa ma. ²⁰ Sa nzanay, ntsa satiy nəfə tsa ci na, shiy təbanta kaa Hyalaa mənɪ naw. ²¹ Va tsəgha na kiy, a pə ghwəy zhəghanavə hwəm kaa shi jikir ni mbə nefer ghwəy, zlayəm mənɪ ndərəm kwa jipə ghwəy. Məntim ghən tsa ghwəy jəw jəw kwa kwəma Hyala, ma nza ghwəy zləba kwəma nzə ndən̄wəy na mbə nefer ghwəy. Sa nzanay a bər̄ci va kwəma nzə va ta mbəlantəjwəy.

²² Əntaa ghwəy taa bər̄kə na, war favə ma ghəy kwəma Hyalaa dzəghwa sləmə ghəyəy, gwa'a na tsəgha, pə ghwəy ma. A aw! Mənɪ pə ghwəy mənɪ shi favə ghwəy Hyala gəzəkəjwəy mbə kwəma nzə gwa'a. ²³ Ma ntsaa favə kwəma Hyala kwataka lə sləmə ci, kala mənɪ may, yəm na lə ntsaa nighəti ghən tsa ci kwa nighə mətɪ, ta nay njasa nza na. ²⁴ Dzəghwa sa zhəghətəyay na na, ka dzay. Dza dən̄jwəzl zamti ghən ta shi nashi na va mbə kwəma ci tsəgha nza'jəw. ²⁵ Ma na ntsaa di jangə shi gəzanakə *kwəma pəhəti Hyala wəzə, ka zəzəə dzəkən shi ya hwəmbay, mənɪy na nja ntsaa favə kwəma va lə sləmə gwa'a tsəgha, nza'jəw zamti ghən tiw. Ta dzaa mənɪ kwəma favə na va dza na na naci. Ta təfanati miy dza Hyalaa dza mbə sləni ci mənɪ na gwa'a. *Kwəma pəhəti Hyala va dɛwɛdɛw na mbəlɪkəvər̄immə na mbə dəvə *kwəma jikir na.

²⁶ Mba'a kə ndə bər̄kəti ghən tsa ci: «Ma yən neyey, ndə nəw kwal Hyala nzee» kə, zhini ka ndagha kwəma vətəghə vətəghəy kala zəzə may, ava tsava ndə sətɪ ghən tsa ci. War gəməy nəw na kwal Hyala. ²⁷ Ma ntsaa nəw Didi Hyala lə nəfə dɛwɛdɛw njasa di nay, ntsaa fə ghən ta kəti məzhətɪti, lə mi'i mbəreketi dzar mbə ngəra'wə tsa kən shi na. Ka ndəghwə ghən tsa ci wəzə va nzəghə shi tə hidɪ səkəkə dzəmbə nəfə tsa ci, ta mənɪ kwəma jikir na.

2

Ka təra ghala ghwəy dzəmbə mbəzli ma

¹ A ngwarməhira, ma ghwəy ghwəy mbəzliy zləbavə kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw *Kər̄istəw, ntsa nza shəndəkə tiy, əntaa ghwəy dzaa təra ghala dzəmbə mbəzli ma. ² Nja pəghə shiy sən̄zən̄va: Dzəghwa mba'a mbəzli səkəkəshi bakə ta dzəmbə basəva tsa ghwəy. Dza tsahwəti ti shi mba'a pakən kwəbən̄er tərən̄jw tərən̄jw ni, lə ja'wa ka təbə kwa dəvə ci. Ma tsahwəti na, ndə ndərma, mba'a pakən kwəban̄ tsa halihali tsa. ³ Dzəghwa mba'a ghwəy ka'wəti tsa pakən shi tərən̄jw ni va. Ma pə ghwəy na: «Ndi tikə, nzəȳna tə pətsaa gwər̄amti wəzə» pə ghwəy. Ma kaa ndə ndərma tsa va na: «Garəna tsəgha tar̄ba na na gha. Aw na, mba'a gha səkəkə nzəȳna tikə tə hidɪ» a pə ghwəy ngəci. ⁴ Mba'a pə ghwəy mən̄ti tsəghay, ghala sava tərəghwa ghwəy kwa mbəzli va basə. Tsəgha kiy, aa təra ghwəy ghala dzəmbə mbəzli lə təkə kwəma ghwəy va gəmgəm na tikə tə hidɪ, mən̄ta na nja təkə na Hyala kwəma.

1:19 1:19 3:2; Fir 15:1; NdəSən 7:8-9 **1:21** 1:21 Kwəl 3:8; 1Pɪ 2:1 **1:22** 1:22 2:17; Mt 7:24, 26; Rm 2:13 **1:25** 1:25 2:12, 24; Cem 19:8; Zhj 13:17; Rm 8:2; Gal 6:2 **1:26** 1:26 3:2, 10; Cem 34:14; 141:3 **1:27** 1:27 Cem 10:14, 18; Ezay 1:17; Mt 25:35-36 **2:1** 2:1 2:1-9; Nəw 1:17; 10:17; 16:19; 2NəMezh 19:7; Zhəwbə 34:19; Cem 82:2; Fir 24:23; Mt 5:45; SləniKY 10:34; Rm 2:11; 10:12; Gal 2:6; Ef 6:9; Kwəl 3:25; 1Pɪ 1:17

⁵ A ngwarməhira dfee ni tərəjw ni, favə tə ghwəy e gəzanjwəy kwəma. Wa Hyala təravə na mbəzli ka ndərma tə hidī, a ghəshi nza ka ka shiy tə zləba kwəma Hyala, nza ghəshi nza mbə mbəzli sləkə na, njasa niy gəzəkə na va sləkə mbəzli nzə dī na. ⁶ Ma dza ghwəy na ghwəy ki na, mba'a ghwəy ndəranti ka ndərma. Ndəba mbəzli nza shiy va və shi sa sarjwəy na nğəra'wə gəm, ka kəəsəjwəy dzəti ngwəvə nə ya shiki? ⁷ Ghəshi na ka sawa slən tsa Yesəw Kəristəw va wəzə tsa haranjwəy Hyala li.

⁸ A Hyala pəhəti kwəma kaa mbəzli sləkə na, saa tsasliita va mbə zliya nzə. Ma kəy: «Di nihwəti mbəzli gwanashi njasa dī gha va ghən tsa gha kwərakwə» kə. Mba'a pə ghwəy kəsəvə *kwəma pəhəti na va bekir diviy, nja mbəzəkəwə na va Hyala tsəgha. ⁹ Mba'a pə ghwəy tərə ghalaa dzəmbə mbəzli ta ka'wəshiy, jikir na tsava mənti ghwəy. A *kwəma pəhəti Hyala ndanjwəy fəti, sa diti ma ghwəy fəti ta kwəma va. ¹⁰ Ya ə nəwanti ndə kwəma pəhəti Hyala gwa'a gwa'a, dza na mba'a zlata nahwəti mbə kwətin, kala nəwtiy, diti fəti na ti gwanataw. A ngwəvə Hyala taa nza kən. ¹¹ Nanzəy, a Hyala gəzəkə, a kəy: «Əntaa gha məni ghwərgwəw ma» kə. A kə dībay: «Əntaa gha pəəsli ndə ma» kə. Ya ə məni ma gha ghwərgwəw, mba'a pə ghaa pəəsli ndəy, diti fəti gha ta kwəma pəhəti na va gwanataw. Tsəgha na va Hyala. ¹² Ta məni ngwəvə dza Hyalaa dzəkən ghwəmmə lə kwəma pəhəti na va mbəlīkəvərīmmə mbə dəvə *kwəma jikir na. Va tsəgha na kiy, məntim məhərli ta kwəma gəzə ghwəy lə ta shi məni ghwəy. ¹³ Sa nzanay, ka dza Hyalaa məni zhəhwər ta sla ngwəvə dzəkən ntsaa dī ma məni zhəhwər ta nihwəti mbəzliw. Mba'a kə ndə məni zhəhwər ta mbəzliy, ka dza Hyala slanci ngwəvəw, ta zhəhwər dza na ti kwərakwə.

Banta nəfə kaa Hyala lə ghəra sləni wəzə nəy, ka təhəva ghəshiw

¹⁴ A ngwarməhira, a nə yay, ya ndə ni: Yənəy, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, kə, kala məni sləni gəzəkə Hyala ghəcīy, ta mbəliy dza na va gəla nəfə tsa banavə na va kaa Hyala tsəgha tsa na? ¹⁵ Aa nza sənənva, mba'a nihwəti ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw tība, kala kwəbenjər və shi, kala shi zəmə və shi. ¹⁶ Dza sa nashi gha tsəgha, ma pə gha ngəshi na, kəətītəjwəy Hyala, mbalam bəghəzlivam, ka zəmə shiy ngəsle ngəsle ghwəy. Mbalam nza ghwəy nza kwərīj, pə gha. Ghwəy inti ngwarməhījwəy ta shiy tsəgha ki na, wəzə na na? ¹⁷ Ava war tsəgha na lə banta nəfə kaa Hyala kwərakwə ki. War mba'a kə ndə ni, yənəy, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, kə, kala məni sləni gəzəkə Hyala ghəcīy, wəzə naw. Tə gəm nə na, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, kə. Njasa banavə ma na na tsəgha.

¹⁸ Ya ndə ni, a tsahwəti ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala. Ma tsahwəti na, ka ghəra sləni gəzəkə Hyala, kəy. Ma dzee ni kaa ntsaa banavə nəfə tsa ci va kaa Hyalay: Citəra nda njaa banavə gha nəfə tsa gha kaa Hyala, kala ghəra sləni gəzəkə na gha. Ma nzee citəjə sləni gəzəkə Hyala ghəree, ta mbə ghaa sənay səvəri mbə sləni va, e banavə nəfə tsee kaa Hyala, pə gha, dzee ni. ¹⁹ A gha zləbavə kwəma nə məndi va kwətiŋtaa Hyala, kə məndi. Wəzəa nava, ya hyelerəy, a ghəshi zləbavə kwəma va kwərakwə. Ghəshi na, ka gwərgwəwə, ka hazləni və tərəjw.

²⁰ Ma ghay, ntsa caslaké mēhərli tsa nza gha. Ka dī gha yən citəŋja, ndə banavə nəfə tsa ci kaa Hyala gwa'a tsəgha, kala ghəra sləni gəzəkə Hyala ghəci na mək na tsəghaw, pən na? ²¹ Zəzətiy dzəkən jijimmə *Abərahām. Tawa bəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzo kala hazləni mbə nəfə cia? Sa ghərati na sləni gəzanakə Hyala na, sa bəvə na zəghwə ci *Izakə, ka dza ta slənti kaa Hyala. ²² Nay gha, sləni ghərati *Abərahām va na, jakə ghənzə lə nəfə tsa ci va banavə na kaa Hyala kəsa. Sləni ghərati na vay, ghənzə mənti na Abərahām ka ntsaa banavə nəfə tsa ci kaa Hyala katan katan. ²³ Tsəgha ghənzə mənta nja kwəma tsa sliti məndi va mbə Zliya Hyala. Saa ni va: Sa zləbavə Abərahām kwəma gəzəkə Hyala, mba'a banavə nəfə tsa ci, va tsəgha bəti Hyala ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma nzo kala hazləni tifa, kə. Na har Hyala ka madigata. ²⁴ Ka nay gha tsəgha kəsa, ka ndə nza ka ntsaa dzaa mbay dzəghwa kwəma Hyala kala hazləni tifa, tə sa banavə ndə nəfə tsa ci na gwa'a tsəghaw. Awə, lə sa məni ndə sləni gəzəkə Hyala na difa.

²⁵ Ava tsəgha na difa lə nahwəti məgwəmba kwa ghwərghwər mali nza slən tsa nzo vaa *Rahabə. Ghala vəghwə tsaa ghwənəkə ka *Izərayel ka kwal shi ta nighə məlmə kar Rahabə vay, mba'a mali va niy ka'wətishi kəghi tsa nzo wəzə. Mba'a cintishi tsahwəti kwal nza ghəshi mbəlishi. Tə sləni mali va va wəzə na mənti na kaa mbəzli va bəti Hyala ka maliy dzaa mbay dzəghwa kwəma nzo kala hazləni tifa.

²⁶ War njasa ka vəgha ndə vaa nza, piy səvəriy mbə, məti məti kiy. Ava tsəgha na banta nəfə kaa Hyala, kala məni sləni gəzəkə na kwasəbə. Njasa banavə ma ndə nəfə tsa ci na tsəgha.

3

Ndəghwətim ghani ghwəy wəzə wəzə!

¹ A ngwarməhira, əntaa ghwəy taa nzəghəŋwəy ta nza danba ka bəni shiy kaa mbəzli ma, sa nzanay a ghwəy sənay, caslakəba ngwəvə ghwəmmə, ghwəmmə ka bəni shiy kaa mbəzli dza naa nza kaa nihwəti mbəzli. ² Ghwəmmə ghwəmmə ke ngəriy, dalalay məməni ghwəmmə jikir lə kwal ghəŋghən ghəŋghən. War mba'a kə ndə kala mbələkə gəzə *kwəma jikir na səvəri mbə miy tsa ciy, tsava ndə na ntsaa kərkamti kwəma na. Ntsaa mbəvə ndəghwəti ghən tsa ci va kwəma gəmgəm na gwanata na tsava ndə. ³ A ghwəmmə sənay, mba'a pə ghwəmmə fanambə radzama mbə miy tsa gədəwəy, nza ghəci mbəvə dī fəti ta bəmməvə dzəti pətsa dī ghwəmmə ka naa nza. ⁴ Zəzətim dzəkən kwambəwal difa. Ya tsəgha na dikə tərəŋwəy, lə shiy jəwə tsətsə ka ntsaa kabəvə zhəghə dza kwa pətsa dī na gwa'a. Ya war ə səəkə safə ka zhəghə və na, war ka dzay dzəti pətsa dī na. ⁵ Tsəgha na ghani ndə difa. Ghənzə na shi jəw ni tə vəgha ndə, zhini difa ki na, li ghwəmməvə kəli ghən tsa ghwəmmə.

A ghwəmmə sənay, sa ka ndəvə tsərati ghwəvə tə tipə jəwə tsətsəy, kar naa mətəhəta ka ndamti gamba dikə tərəŋw. ⁶ Yəmyəm na ghani nata gha va lə ghwə. Ghənzə ka naa bəkə kwəma jikir na kaa ndə dalala. Zhini mba'a ghənzəvə lidivəri nzəy tsa ghwəmməvə lə gəzə kwəma jikir na va ka naa gəzə. Kar naa lidivəri nzəy tsa ghwəmməvə, ka gha tə vici ya ghwəmməvə pa' tə vici məti ghwəmməvə. Gəzə kwəma jikir na va ghani ghwəmməvə nay,

va *ndə jaka tsa Hyala səkə na. ⁷ A ghwəmmə sənay a bərçi va ndə ngəri ta iti dəbəkə ghəngħən ghəngħən. Ya shi kwamti għyanakə ni, ya 'yegwerəy zli tə ghwəmə, ya shiy dza lə hwər, ya kərpi mbə yam gwa'ay, a ndə ngəriy mbay itishi. ⁸ Ma na għani nanzəy, ndə tifa ya kwətij gar itiw. Ya njaa dzəghə ndə i nzəy, ka iva naw, sa nzanay, għani ghwəmmə na na, shi gəmgəm ni na. Ghənzə də'wə ghən tsa nzəy, darə kwa pəəsli ndə na. ⁹ Lə għani ghwəmmə va ka ghwəmməə fal Dəmmə tsa sləkəpə. Zhini li ghwəmməə bazla mbəzli Hyala, shi ngati na war we' ghən tsa nzə difa. ¹⁰ Fal slən tsa Hyala, lə bazla mbəzli na, war lə għani kwətij na va gəzəva na. E gəzəy wəy kiy ngwarməhiray, əntaa ghwəmmə məni gəla shi tsəgha ni va ma. ¹¹ A ghwəmmə sənay yam wəzə ni lə yam ndezhekə niy, ka hwə ghəshi kwa kə'wə tsa kwətij tsaw. ¹² Zhini bay ngwarməhiray, a ghwəy sənay, ma dənjw daskway, ka mbay naa yati ya shəkənəw, tsəgha hikəni ba, ka mbay naa yati ya daskwaw. Ava tsəgha na kwərakwə ki, ka mbay yam ndezhekə niy zhəghəshi ka yam wəzə niw.

Məhərliy səkə va Hyala

¹³ Ndə mbə ghwəy mba'a məhərli və, mba'a sənata kwəma na? Mba'a kə tifa, cikəvəri ghəci kaa mbəzli lə nzəy tsa wəzə tsa, lə ghəra sləni wəzə na, kala məni ma fəgə, war lə məhərli. ¹⁴ Mba'a kə ndə ni: «Ndə məhərli nzee» kə, ka hərħə ghəci va nihwəti mbəzli, ka məni shiy war ta tsa ci ghən, ta mbəə tanəti mbəzli gwa'a tsəghay, ghən tsa ciy fal tsava ndə tə gəm, dzərvə ciy slasla tsava ndə. ¹⁵ Ma gəla na tsəgha na va məhərliy, məhərliy səkə va Hyala naw. Saa səkə mbə zəzə kwəma tikə tə hidfi lə mbə zəzə kwəma ndə ngəri na nava, va *ndə jaka tsa Hyala səkə nava məhərli. ¹⁶ Dzəghwa tə pətsa nza hərħə kwa jipə tsa mbəzli, ya tsamafa ndə na, war tsa ci ghən sa təkə naa dzəkən gwa'a tsəghay, nihwəti shiy tifa ka dzava lə kwal tsa shi kwa jipə shi ghwəlaw. Ya tsamafa jikir na ta nza dza na tifa kwərakwə. ¹⁷ Ma na məhərliy səkə va Hyalay, kwətita na. Ntsaa kwəməvə gəla nava məhərliy, dəwdəw na nəfə tsa ci. Ka gəzə kwəma zərkəə dzəghwa jipə tsa mbəzli. Kwəf kwəf nəfə tsa ci. Wəzə nzəy tsa ci lə mbəzli. Ka məni caslakə ghənəw. Ka məni zhəhwər ta nihwəti mbəzli. Ka məni sləni wəzə na. Ka təra mbəzli na ta ka 'wəshiw. Ka dakə mbəzli na lə gəzə kwəma pərikə tə ngwəlaw. Shiy gwəra mbə shi va gwanashi kiy, a kə ndə kwəməvə nəfə tsa dəwdəw tsa. ¹⁸ Ma mbəzliy gəzə kwəma zərkəə dzəghwa jipə mbəzliy, ə ka ghəshiy jakə ghən tsa shi lə nihwəti mbəzli ta mbəə nzəyshi wəzə li shi. Na shi sləni məni ghəshi gwa'ay, war saa vashanta nəfə tsa Hyala.

4

Ka nza ghwəmməə mbəzliy dī shi tə hidfi ma

¹ A ngwarməhira, a shiy mənishi va nza ghwəy war lə mbəz kwa jipə ghwəy, war ka həhəərəvəa? Shi səkwa hwətəl tsa mbə nefer ghwəy va ti shi, ngəđijwəy vici va vici vay, ghəshi ka naa bəkə shi vaa dzəghwa jipə ghwəy. ² Mba'a ghwəy mawti nihwəti shiy na, a kwəməvəshi ghwəyəw. Ka ghwəy dza ki na, ka dī bəkwamti nihwəti mbəzli ta kwəməvə shi va. Ka maw shiy ghwəy na, ka kwəməvəshi ghwəyəw. Va tsəgha ka ghwəy

3:7 3:7 Ghava 9:2 **3:8** 3:8 Cem 140:4; Rm 3:13; Ef 4:29 **3:9** 3:9 Ghava 1:26-27 **3:12** 3:12 Mt 7:16 **3:13** 3:13 Rm 12:16 **3:14** 3:14 1Kwər 3:1-3; Gal 5:20-6:4 **3:15** 3:15 1:5, 17 **3:17** 3:17 Mt 5:48; 1Kwər 13:4-7; Gal 5:22-23; Flp 1:9-11 **3:18** 3:18 Mt 5:9 **4:1** 4:1 Rm 7:5; 1Pī 2:11
4:2 4:2 1Zhj 3:16

høhøerøva kwa jipø ghwøý, ka mbøz ki. Ma shiy mønishi kwømvavø ma ghwøý shi di ghwøý va kiy, sa nzana, kala di ghwøý døwshi va Hyala, a ghønzø bønøwøyshi. ³ Ya ø døw ghwøý shiy va Hyala, kala bønøwøyshi ghønzøý, sa nzana læ zøzø kwømaa kama wøzø na ghwøý døwshi na. War ta tihø ghøzli tar tsa ghwøý ghøn ghwøý døwshi gwa'a tsøgha. Ka ini nihwøti mbøzli ti shi.

⁴ Ghwøýøý, ka nøw Hyala ghwøý læ nøfø kwøtijnøw. Sønay ghwøý, ma ntsaa banavø nøfø tsa ci kaa shi tikø tø hidí na, *ndø jaka tsa Hyala na pø ghwøý sa? Na nava mba'a kø ndøø di banavø nøfø tsa ci kaa shi tikø tø hidíy, a tsava ndø zhøghøý ndø jaka tsa Hyala. ⁵ Øntaa ghwøý bøti kwømaa tsaslita va mbø Zliya Hyala, nja kwøma gømta na ma. Ma kø kwøma vay: «Ka di Hyala nihwøti shiy nza mbø nefer ghwømmø dzøghwakøn Safø tsa nzø va fambø na mbø nefer ghwømmø tømøw» kø. ⁶ Va tsøgha møntømmø Hyala wøzø hwøer tsa nzø dikø tsa, nza ghwømmø mbøø zhøghanavø hwøm kaa shi tikø tø hidí. Njasa gøzøkø møndi va mbø Zliya Hyala, ma kø møndiy: «Kar Hyalaa di kwøma ka mømøni føgøw. Kaa mbøzliy mønti ghøn tsa shi jøw jøw ka naa møni wøzø hwøer tsa nzø» kø møndi.

⁷ Ghønzø tsøgha kiy, ø pø ghwøý di føti va Hyala tømønøw, ka zhananci ghøn kaa ndø jaka. Ma ghalabay, nza hwøý kørakøø zlanøwøý. ⁸ A pø ghwøý køtivaa dzøvøgha Hyala, nza ghønzø køtivaa dzøvøgha ghwøý kwørakwø. Ghwøý ghwøý mbøzliy møni jikirøý, yabantim *kwøma jikir na tø dividivi ghwøý. Ghwøý ghwøý shiy dakø mbøzli ni læ kwøma pørikø tø ngwølay, ø pø ghwøý yabanti nefer ghwøý. ⁹ Cølikwø, pø ghwøý mønijnøwøý, va kwøma jikir na mønti ghwøý kwa kwøma Hyala. Wahø pø ghwøý wahø, ka tømønøni ghøn tsa ghwøý. Ka 'wøshi ghwøý ma, ø pø ghwøý wahø, ka vøshi ghwøý ma, ø pø ghwøý tifømø. ¹⁰ Møntim ghøn tsa ghwøý jøw jøw kwa kwøma Ndø sløkøpø, ma nza kafakatønøwøý.

Øntaa ghwømmø ndørø nihwøti ngwarmøhimmmø ma

¹¹ A ngwarmøhira, ka zømø møtsøni nihwøti mbøzli ghwøý ma. Ma ntsaa zømø møtsøni mbøzli, ka ndørø shiy, tsava ndø na, dzøkøn *kwøma pøhøti Hyala gøzakøn na *kwøma jikir na, zhini kaa kwøma va ghøci banavø føti diba. Mba'a kø ndøø bø føti kaa kwøma pøhøti Hyala kiy, ndø di føti ta kwøma va na tsava ndø ghwøla kiw. Ndø sla ngwøvøø dzøkøn mønøy na ghalaba. ¹² Hyala kwøtita na kwa pøhø kwøma ta nøw møndi, zhini ghønzø kwøtita kwa sla ngwøvøø dzøkøn mbøzli. Ghønzø kwøtita na sa nza børci vø gar mbay mbølantømmø, zhini ghønzø saa dzaa mbay zantømmø. Gha na gha kiy, a ndø bøti gha ghøn tsa gha, bñanci gha føti kaa ndø nja ghaa?

Øntaa ghwømmø kæli ghøn ma

¹³ Favø tø ghwøý kwøma dæe na gøzanøwøý wøzø di. Ghwøý ghwøý mbøzliy ni va: «Ndatsø, ya hælzimøý, ta madí dza ghøý ta wø mbø mælme tsa' na va, ta dzaa nzøynøý mbø, ka mønti piya, ta zhøghø døvø mbøba, nza ghøý zømøvø gøna tømønøw» pø ghwøý niy, ¹⁴ sønashi shiy dzaa møniva hælzimø ghwøý, ghøwøý shiy gøzø kwøma va tsøgha na? A ghwøý sønay nzøý tsa ghwøý tø hidíy, dækwø tsøtsø na, nja timbøtimbøø nza va tø kødi

4:4 4:4 Mt 6:24; Zhj 15:18-19; 1Zhj 2:15 **4:6** 4:6 4:10; Fir 3:34; Mt 23:12; 1Pi 5:5 **4:7** 4:7 Ef 6:12; 1Pi 5:8-9 **4:8** 4:8 Cem 18:21, 25; Ezay 1:16; Zak 1:2-3; Mala 3:6-7 **4:9** 4:9 Lk 6:25
4:10 4:10 4:6; 1Pi 5:6 **4:11** 4:11 Cem 101:5; 1Pi 2:1 **4:12** 4:12 Rm 14:4; 1Kwø 4:5 **4:13** 4:13-14 Fir 27:1; Lk 12:18-20 **4:14** 4:14 Zhøwbø 7:9-10; Cem 39:6

van nza'jow na, mba'a zata. ¹⁵ Ma niy tæbø gæzø kwøma ghwøy nzay: «Mba'a kə Hyala zləbati zlay piy tsa ghwømmø kwøriņøy, ta mæni shi tsa' ni dza ghwømmø, ya ni tsa' ni» ka ghwøy ni nza. ¹⁶ Dza ghwøy kiy, kala gæzø ma ghwøy tsøgha. Ka mæni war fægø. Ka kəli ghøn tsa ghwøy læ kwømaa søvøri mbø miy tsa ghwøy. Gəla kəli ghøn tsa tsøgha tsa va kiy, kwøma gømgøm na na.

¹⁷ Nay ghwøy na, mba'a kə ndø sənashi mæni shi wəzø ni, kala mənishi ghøciy, kwøma jikir naa mænti tsava ndø.

5

Mæni mæhərli mbøzli ka shiy, va kwømaa dzaa dzækən shi

¹ Nana kiy, favø tø ghwøy kwøma dæe na gəzanjwøy wəzø, ghwøy ghwøy ka shiy. Ghatim tæhwøni, ka ngølvø va ngøra'wø tsa dzaa søøkø dzækən ghwøy. ² A shi ghwøy ghwabantøvashi. A mbørtø ndøbamti lækwøsa hi hwøy gwa'a. ³ Dzøghwa tsahi mbøzø va ghwøy læ gəna ghwøy na, mba'a viya zømantishi. Viya tø gəna ghwøy vay, ghønzø ciņwøy na, ma shi basøti ghwøy va gwa'ay, shi gømshi ni ghøshi, kə. Ta zømantø vøgha ghwøy dza viya, njasa ka ghwø vaa ndøhwø ndø. A ghwøy sənay, mbø kwa kørni vøghwø nzam, zhini ba na war ghwølanjwøy mbø basø shi ghwøy. ⁴ A wanavø zhømø mbøzliy mæniņwøy shiy søøkø kwamti ghwøyøw. Fam gaka tæhwøni mbøzli va, sa bøti ghøshi næfæø dzækən ghwøy. A gaka wahø shi tsøhøta va Hyala kwa sløkøpø, sa nza bərçi vø ka tanjøti ya nimaba shiy gwa'a gwa'a. ⁵ Ghwøy ka shiyøy, mbø ngwaba'a læ mbø vøshi na nzøy tsa ghwøy tikø tø hidø ni, ka zømø shi døi ghwøy. Dza ghwøy, ndøgha ndøgha, ghwøy ndøghamtøvanjwøy, nza Hyala slanjwøy ngwøvø, njasa ka mbøzli vaa kəlamti kibifi ta hænishi. ⁶ Dza mba'a ghwøy banavøshi fəti kaa mbøzliy mænti ma *kwøma jikir na, ka bakwamtishi. Ghøshi ki na, a zhiniņwøy ghøn ghøshi va jøwøw.

A pø ghwømmø sə'wa kwøma, ndøkwø na Yesøw ta zhøghøvaa søøkø

⁷ A pø ghwøy mænti kiy ngwarmøhiray, kəsøtim nefer ghwøy ta sə'wa kwøma pa' tø vici dza Ndø sløkømmø Yesøw *Køristøw zhøghøvaa søøkø. Zøzøtim dzækən ndø za di, sa ka naa tsøhwamti za kwatanjata ta ndøghø van. Sa ka van ghati nzømø na, ka tsøjwø hwølfø shiy. Ka naa dza na, ka sə'wa dali mbø kwahø za ci va. Ka ndøghø, ka ndøghø, pa' tø vici dza naa basø shi ci vaa søøkø jighi. ⁸ Ava tsøgha na læ ghwøy kwørakwø ki. Ø pø ghwøy sə'wa kwøma ta ndøghø Yesøw Køristøw. Əntaa ghwøy dalinjwøy tanjan ma, sa nzanay, ndøkwø na Ndø sløkømmø Yesøw Køristøw ta zhøghøvaa søøkø.

⁹ A ngwarmøhira, ka ngøngølvøva ghwøy kwa jipø ghwøy ka ghøn tsa ghwøy ma. Kala tsøghay ta mæniņwøy ngwøvø dza Hyala. Sanay, ndal tøgø ndø mæni ngwøvø ta søøkøw. ¹⁰ A ngwarmøhira, zøzøti tø ghwøy dzækən ka gæzø kwøma Kwa sløkøpø kwatanja. Saa niy ghwønashi Kwa sløkøpø ta gæzøpø kwøma nzøy, a ghøshi niy sahwø ngøra'wø ghøngøn ghøngøn, ya tsøgha nzø kiy, a ghøshi niy sə'wahwø. Va tsøgha kiy, nøwøm kwal tsa shi va sana ki. ¹¹ A ghwømmø mbay gæzø, mbøzli vøshi vøshi ni,

4:15 4:15 SløniKY 18:21; Rm 1:10; 1Kwø 4:19; 16:7 4:16 4:16 1Tim 6:17; 12h 2:16 4:17 4:17 Lk 12:47 5:1 5:1-6 Fir 15:6; Ezay 5:8-10; Amø 6:3-7 5:1 5:1 1:10; Lk 6:24 5:2 5:2-3 Mt 6:19 5:4 5:4 Søvøri 3:7; SløniTaH 19:13; Zher 22:13; Mala 3:5 5:5 5:5 Zher 12:3; 25:34 5:7 5:7 Zhaw 2:23; 2Pi 3:3 5:8 5:8 Rm 13:11-12; 1Tes 5:5-8; Ebr 10:25, 37 5:9 5:9 Mt 7:1-2 5:10 5:10 Mt 5:12; Ebr 11:32-38 5:11 5:11 1:12; Søvøri 34:6; Zhøwbø 1:21-22; 2:10; 42:10-17

tøfanatishi Hyala miy na ghøshi, pø ghwømmø sana, sa nzana mba'a ghøshi sø'wamti ngøra'wø tsaa niy nza køn shi. A ghwøy sækøø favø njasa niy sø'wahwø Zhøwbø ngøra'wø tørøjw. Ma tø kwa kørni ngøra'wø tsa vay, a Kwa sløkøpø niy tøfanati miy. Sa nzanay, Hyala na nanzø na, kwa møni zhøhwø na ta mbøzli, ka mananshi wøzø kaa mbøzli gwa'a.

¹² Ngwarmøhira, avandaa gøzanwøy nahwøti kwøma dikø na: Ka zømø føla ghwøy ma. Øntaa ghwøy zømø føla ya lø sløn tsa Hyala, ya lø shi tø hidfi ma. Ka zømø føla ghwøy ya lø nimaba shiy tikø tø hidfi ma. Mba'a pø ghwøy zløbavø kwømay: «Yø» pø ghwøy gwa'a tsøgha. Ma kala zløbavø pø ghwøyø: «Awø» pø ghwøy gwa'a tsøgha. Kala tsøghay, ta mønijwøy ngwøvø dza Hyala.

A pø ghwømmø cø'wø lø næfø kwøtinj

¹³ Mba'a kø tsahwøti ndø mbø ghwøy mbø sa ngøra'wøy, cø'wø Hyala ghøci nza ghønzø køøtiti. Mba'a kø ndø mbø ghwøy lø vøshi mbø næfø tsa ciy, cøm tsa ci køø ha, ka fal sløn tsa Hyala. ¹⁴ Mba'a kø ntsa shaw tsa mbø ghwøyøy, har mbøzliy 'wa kwal kaa mbøzliy næw Yesøw ghøci, a ghøshi sækøø cø'wøti Hyala ti, mba'a ghøshi varanati in lø sløn tsa Ndø sløkøpø. ¹⁵ Ma mba'a kø ghøshi cø'wøti Ndø sløkøpø lø næfø kwøtinjøy, ta mbølitit ndø zølghwø tsa va dza na, ka satiy. Ka Hyala dza na, mba'a pølatat kwøma ci jikir na mønti na. ¹⁶ Ghønzø tsøgha kiy, tsam titihwø va kwøma ghwøy jikir na kwa jipø ghwøy. Cø'wøm Hyala ya ta tsamaba ntsa ghwøy kwørakwø, a ghønzø mbøø mbølantøjwøy. Favø tø ghwøy e gøzanwøy, mba'a kø ntsa slar tsa cø'wøti Hyala lø næfø kwøtinjøy, a børci mbø cø'wø ci va ta mbay mønti shiy tørøjw. ¹⁷ Tøkøtim dzøkøn cø'wø *Eli va niy nza di. Ndø ngøri niy nza na nja ghwømmø. Sa niy cø'wøti na Hyala lø næfø tsa ci kwøtinj øntaa van taa nzømøy, dzøghwa Hyala mba'a garøti nzømø van, ghala føcava pa' tar piya mahkan mba'a tir kwanj. ¹⁸ Ma løy hwøm difay, mba'a zhiniy cø'wøti Hyala, a van zhiniy nzømø. Dzøghwa Hyala mba'a pølay van, mba'a zhiniy ghati nzømø ki. Ma gha møndiy zavø shiy, ka kølishi, mba'a ghøshi nakøshi.

¹⁹ A ngwarmøhira, mba'a kø tsahwøti ntsa ghwøy zlay næw kwal tsa katanj tsay, a pø ghwøy zhøghøkøø dzøghwa kwal tsa ci kwøtanja. ²⁰ Sønay tø ghwøy, mba'a kø ndø zhøghøkøø ntsaa møni *kwøma jikir na kwa kwal tsa nza na va gømgøm tsa, ta dzøghwa kwal tsa Hyala ghøciy, a tsava ndø mbølitit piy tsa ntsa va va møti. Tø mbørkø kwøma ci vay, a Hyala dzaa pølanay jikir tsa ntsa va, ya danj niy nza na.

Ava tsøgha køray gøzø kwømee kaa ngøjwøy, nza ghwøy nza ki.

Kwa taɲa zliya tsasliti Piyer Kwɔma dza ghwɔmmɔɔ gha sɔnataa dzɔkɔn zliya na

Piyer ntsa ta sɔfa Yesɔw tsasli na zliya na. Ma kɔ nihwɔti mbɔzliy, ghɔci mbɔ mɔlmɔ Rɔm na ghalaba, kɔ ghɔshi. Mbɔ zliya nay, mbɔ gɔzɔ na Piyer dɔ'wɔ ghɔn tsa ciy dzɔkɔn mɔlmɔ *Babilanɲw (nighɔm mbɔ vɔh 5:13). Ma kɔ mbɔzli va na, fir na sava bɔli naa dzɔkɔn mɔlmɔ Rɔm, kɔ ghɔshi. Ma kɔ nihwɔti mbɔzli na, ghɔci mbɔ mɔlmɔ Babilanɲw na katanɲ, kɔ ghɔshi. Kaa mbɔzli Kɔristɔw dzar mbɔ mɔlmɔhi ghɔnghɔn ghɔnghɔn tsasliti Piyer zliya na. Tɔ hidɔ har mɔndiy hidɔ ka Tɔrki sɔnzɔnva niy nza mɔlmɔhi va. A mbɔzli Kɔristɔw mbɔ mɔlmɔhi va sahwɔ ngɔra'wɔ tɔrɔɲw tɔ sa nɔw ghɔshi Yesɔw Kɔristɔw. Va tsɔgha tsaslanaghɔshi Piyer zliya na ki, nza ghɔshi mbɔɔ sɔ'wa kwɔma, ya mbɔ ngɔra'wɔ na ghɔshi. A dɔ na mbɔzli vaa sɔnay ngɔra'wɔ tsaa niy sahwɔ Kɔristɔw va na ghɔciy sa ghɔshi kwɔrakwɔ, kɔ ghɔshi. Ma sa ka vɔghwɔ pɔghɔy ki na, nza ghɔshi tɔhɔ zimɔ ghɔshi li. A dɔ na mbɔzli vaa mɔni wɔzɔ tsa shi, ta canshi wɔzɔ hwɔr tsa Hyala kaa mbɔzli.

Avanay njasa nɔwva kwɔma mbɔ zliya na:

Vɔh 1:1-12 Piyer zazanshi kaa mbɔzliy nɔw Yesɔw njasa mbɔlitishi Hyala dza kwa mɔti Kɔristɔw.

Vɔh 1:13 pa' tɔ vɔh 2 Piyer gɔzanshi kaa mbɔzliy nɔw Yesɔw a ghɔshi nzɔy nzɔy tsa wɔzɔ tsa njasa dɔ Hyala kwa jipɔ mbɔzli tikɔ tɔ hidɔ.

Vɔh 3:1-17 Gɔzɔ kwɔma kaa mi'i lɔ kaa zhɔr shi, mba'a kaa mbɔzliy nɔw Yesɔw gwanashi.

Vɔh 3:18 pa' tɔ vɔh 4 Ya ɔ sa ndɔ ngɔra'wɔ tɔ sa nɔw ndɔ kwal tsa Kɔristɔwɔy, war a kɔɔ sɔ'wa, ɔntaa ghɔci bɔ nɔfɔ ma.

Vɔh 5 Ma tɔ kwa kɔrni kwɔma mbɔ zliya ci kiy, a gɔzanshi Piyer kaa ka 'wa kwal mbɔ mbɔzliy nɔw Yesɔw lɔ kaa mbɔzliy nɔw Yesɔw shi gwa'a, nza ghɔshi nzɔy nzɔy tsa wɔzɔ tsa kwa jipɔ shi.

Sɔkwɔva

¹ Yɔn tsasli na zliya na, yɔn yɔn Piyer, ndɔ kwal tsa Yesɔw *Kɔristɔw. Kaa ngɔɲwɔy ghwɔy mbɔzli Hyala tsɔhavɔ na tsaslee, shiy ndanivɔrivashiy dzashi, ka mɔnshiy ka sɔkɔ sɔkɔ tɔ hidɔ mbɔzli ghɔnghɔn ghɔnghɔn. Tɔ hidɔ ka Pɔɲw, lɔ shi ka Galatɔ, lɔ shi ka Kapadɔsa, lɔ shi ka Azɔy, lɔ ni tɔ hidɔ ka Bitini gwa'a. ² ɔ sɔkwɔɲwɔy ya. A nɔ yay, waa Didi Hyala mɔ ghwɔmɔ bɔrkɔti na tsɔgha, mba'a tsɔhavɔɲwɔy ghala kwatanata, ma sa kɔɔtitɔɲwɔy Safɔ tsa nzɔ na, mba'a ghwɔy mɔniɲwɔy ka shi nzɔ, ta mbɔ ghwɔy danci fɔti kaa Yesɔw Kɔristɔw, lɔ ta mbɔ miymiy ciy yabamtɔɲwɔy kwɔma ghwɔy jikɔr na.

Mɔntɔɲwɔy wɔzɔ hwɔr tsa nzɔ Hyala mba'a ndanɲwɔy zɔrkɔ mbɔ nzɔy tsa ghwɔy tɔrɔɲw.

Kwɔma fɔy mbɔzliy nɔw Yesɔw ghɔn tsa shi gɔzliɲɔ ti

³ Wɔsa pɔ ghwɔmmɔɔ mananta kaa Hyala, Dɔy Ntsaa slɔkɔmmɔ Yesɔw *Kɔristɔw. Sa nzana mba'a mɔrshiy mɔnti zhɔhwɔr dalala tɔ ghwɔmmɔ,

ka ndammə piy tsa 'war'war tsa. Tə mbərkə sa zhakatiy Yesəw Kəristəw mbə məti. Ava ghənzə na na ghwəmmə kwəma fəy ghwəmmə ghən tsa ghwəmmə ti gəzliŋə. Ta kwəməvə piy dza ghwəmmə kwərakwə, pə ghwəmmə. ⁴ Zhini ba, mba'a ghwəmmə fəy ghən ta kwəməvə shi fənəy Hyala kaa mbəzli nzə mə ghwəmə. Tə pətsa kama ghəshi gar ghəwəbəshi, kala gar lidishi ghəshi, zhini kala gar ndəjwashi rəfa, məba fəyŋwəyshi na. ⁵ Ghwəy ghwəy shi ndəghwə bərci nzə va dikə ni pa' fəca dza mbəli tsa mbəzliy tsahwə, ge'i lə kwa kərnī vəghwə, ta mbə ghwəy mbəliŋwəy, sa nzana mba'a ghwəy zləbavə kwəma Hyala mbə nəfə tsa ghwəy.

⁶ Va tsəgha kiy, war vəshi pə ghwəy vəshi ta kwəma va, ya tsəgha zhəjŋwəy nefer ghwəy va sa ngəra'wer sa ghwəy ghəngħən ghəngħən ni. ⁷ Ma kwəma nay ghwəy va ngəra'wer tsəgha ni va kən ghwəy tiy, ta mbəə dzəghətəjŋwəy, ta sənay njasa banavə ghwəy nefer ghwəy kaa Hyala na. A ghwəy sənay, ya shiy nja tsahi mbəzə ghəshi shiy kama ta kwa ndimndiməy, kar məndiy yiwamtishi mbə ghwə, ta mbəə yiwakəvəri mbəzə wəzə na mbə shi gəmgəm ni. Hanaba nefer ghwəy va banavə ghwəy kaa Yesəw ghəshi shi nza dimə ti shi va Hyala tərəjŋw, taŋ tsahi mbəzə shəkəna. War tsəgha dza məndiy dzəghantəjŋwəy kwərakwə. Ma ləy hwəm sa ka məndi dzəghantəjŋwəy kiy, ma nza Hyala falŋwəy, ka fə shəndəkə lə dikəə dzəti ghwəy fəca dza Yesəw Kəristəw zhəghəvaa zhikə. ⁸ Sənzənvay, ya tsəgha nay ma ghwəy lə mətsə ghwəy na, war mbə dī ghwəy, ya war tsəgha nzana kala mbə nay mətsə ghwəy na, mba'a ghwəy banavə nefer ghwəy ngəci tsəgha. Va tsəgha nza ghwəy lə vəshi mbə nefer ghwəy tərəjŋw, kala mbay ndəə bərkəti nava vəshi. ⁹ Sa nzana mba'a ghwəy sənay, ta mbəliy dza piy tsa ghwəy, pə ghwəy, ghənzə kwəma fəy ghwəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ti.

¹⁰ Ka gəzə kwəma Hyalaa niy gəzəkə kwəma kaa mbəzli ghala kwatəjŋataa dzəkən shi wəzə ni va niy fəyŋwəy Hyalay, tərəjŋw niy pəla ghəshi kwal tsaa sənay njasa dza Hyalaa mbəli mbəzli, ka 'yambə ghən tsa shi mbə kwəma va wəzə. ¹¹ Ma sa nzana lə Safə tsa Kəristəw niy nza mbə nefer shi na, ka gəzənsi ghəci: «Sa ka Kəristəw səkəy, ta sahwə ngəra'wə dza na, ma ləy hwəm na nza ghəci bə shəndəkə tsa ci» kə niy niy. Mba'a ghəshi jahambəvashi mbə pəla kwal tsaa sənay vəghwə tsa dza shi vaa məniva ti, lə njasa dza ghəshiy məniva gwa'a. ¹² Dzəghwa ghala mbəradzəta ki na, mba'a Hyala canatishi. Ma kə na: «Ma kwəma ghəwəniŋwəy ya na ta gəzəy, ghwəy mbəw. A ghwəy gəzənsi sa mbəzli nə ya gwa'a tsəgha» kə kaa ngəshi. Ma mbəzli gəzə Hyala va kiy, ghwəy na. Dza mbəzliy gəzəjŋwəy Yəwən kwəma wəzə na, mba'a ghəshi gəzəjŋwəy kwəma va gwa'a. Sa nzanay, lə bərci Safə tsa nza dəwdfew tsa banavəshi Hyala ghəshi niy gəzə kwəma va ngəjŋwəy. Ya ka kwal Hyala sənay ghwəy vay, mbə dī sənashi shi va ghəshi sana, kala kwəməvə ghəshi.

Njasa ka məndi nza, ka na təbanta kaa Hyala

¹³ Sa nzana va tsəgha kiy, a pə ghwəy gwəmati məhərli ghwəy wəzə ta mbə ghwəy ghəra sləni wəzə na. Məntim məhərli, ka ndəghwə ghən tsa ghwəy, a ghwəy fə ghən war ta shi wəzə ni va dza ghwəy ta kwəməvə fəca dza Yesəw *Kəristəw tsahwə. ¹⁴ Dantam fəti wəzə ya hwəmba kaa kwəma gəzəjŋwəy Hyala. Əntaa ghwəy taa zhiniy zhəghəvaa zhəmbə

məni shiy niy səəkə nzəghə ghwəy ti shi niy nza ghalaa niy sənata ma ghwəy kwəma Yesəw ma. ¹⁵ War njasa nza Hyala ghwəy va harvəŋwəy ta nza ghwəy ka ni nzo mbəzli, kala jakəva ma lə jikirəy, war tsəgha pə ghwəy məniŋwəy kwərakwə kala jakəva ma lə jikir, ya mbə namaḃa kwəma ghwəy məni ghwəy. ¹⁶ Sa nzanay, a Zliya Hyala gəzəkə, ma kəy: «Ghwəyəy, məniŋwəyem ka mbəzliy jakəva ma lə jikir, njasa nzee vaa ntsaa jakəva ma lə jikir» kə.

¹⁷ Ghala pətsa ka ghwəy cə'wə Hyalay: «A Dəŋəy tsa mə ghwəmə» ka ghwəy ni kaa slən tsa Hyala. Sənay tə ghwəy nanzə, mə Hyala vay, ghənzə na kwa sla ngwəvə diba. Ka tərə ghala naa dzəmbə mbəzli mbə ngwəvə nzəw. Ghənzə tsəgha kiy, ə pə ghwəy ha'wə ti, ka məni kwəma wəzə njasa gəzəkəŋwəy na, ya hwəmba nza ghwəy tikə tə ghwəməŋwəy gwa'a. ¹⁸ Ma niy nza kiy, kwəma jijihiŋwəy niy nəw ghwəy, kwəma gəmta na kwəma va. Dzəghwa Hyala nana ki mba'a mbəərəkəŋwəy mbə kwəma va. Ma mbəərə mbəərəkəŋwəy na vay, lə shiy gar yidi, ya gar kərəshi nja kar tsahi mbəzə lə kajəhə naw. ¹⁹ Awə, lə miymiy Kəristəw mbəərəkəŋwəy na. Kəristəw ghəci sa dewdew tsa, kala ndərə dzar kwa, nja zəghwə təmbəkə tsa ka mēndi vaa ta Hyala li. ²⁰ Ghala kwatanata Hyala ghwəla ta maḃi ta nga hidī niy titi na Kəristəw ta mbəli mbəzli, dza na mba'a fəy. Dzəghwa na ge'i lə kwa kərnī vəghwə tsa ki na, mba'a ghwənikəvə ta mbəliŋwəy. ²¹ War tə mbərkə kwəma ci kwəməvə ghwəy ḃanavə nefer ghwəy kaa Hyala, Hyalaa zhanakati va mbə məti ka ḃanavə dikə. Nana kiy, a ghwəy ḃanavə nefer ghwəy kaa Hyala va, mba'a ghwəy fəy ghən tsa ghwəy gəzliŋə ta kəətiŋwəy ghənzə. ²² Ma nza kiy, sa nzana mba'a ghwəy yaḃanti rəḃa tar ghən tsa ghwəy lə fəti diti ghwəy ta kwəma katan na va gəzəkə Hyala, sa di ghwəy kwəma nihwəti ngwarməhiŋwəy kwa kwal Hyalay, wəzə na nava. Nana kiy, zhinim mətsəhəm di va kwa jipə ghwəy tərəŋw lə nəfə kwətiŋ ki. ²³ A ghwəy sənay nanay, mbəzliy yashi 'war'war ni nza ghwəy. Ya tsa yanwəy ghwəy va 'war'war tsay, səvəri mbə didi tsaa məti naw, didi tsaa məti ma yakəŋwəy na, lə kwəma ci ndimndim na, saa ḃanshi piy tsaa kəḃi ma kaa mbəzli. ²⁴ Njasa gəzəkə mēndi va mbə Zliya Hyala, ma kə mēndiy:

Ya tsamaḃa ndə ngəriy, war njasa ka gwəzən vaa nza na.

Ya njaa njaa na mēgəla tsa tə gwəzənəy, war ghwəliy ma na na, cəke' ka mbəərə ghwəə shikəta ti.

²⁵ Ma na kwəma Ndə sləkəpə nanzə kiy,

ka kəḃi ya hwəmbaw, kə mēndi.

Ava kwəma va na sa ḃəkəvəŋwəy mēndi va mbə gəzanwəy Yəwən kwəma wəzə na va gəzanwəy mēndi.

2

Nja hakwə tsaa gwəramtiy jihəti ciki na Yesəw

¹ Njana nzana tsəgha kiy, ḃəkəvərim ya namaḃa kwəma ndərəm ndərəm na mbə nefer ghwəy gwa'a gwa'a, ka slasla dzərvə ghwəy ma, ka dakə mbəzli ghwəy lə kwəma pərikə tə ngwəla ma, ka hərḃə ghwəy va ndə ma, ka tsəhtsəhə ghwəy dzəkən ndə ma. ² Ma pə ghwəy məniy,

1:15 1:15-16 SləniTaH 19:2 **1:17** 1:17 Ezay 63:16; Zher 3:19; Mt 6:9; 16:27; Rm 2:6; Zhk 2:1; 1Pi 4:5 **1:18** 1:18 Mt 20:28; 1Kwər 7:23; 6:20 **1:19** 1:19 1:1-2; Zhj 1:29; SləniKY 20:28; 1Kwər 5:7; Ef 1:7; Ebr 9:12 **1:20** 1:20 Ef 1:4 **1:21** 1:21 shəndəkə : 5:1; Rm 5:2 **1:22** 1:22 2:2 1:7; 3:8; 4:8; Rm 12:9; Gal 6:10; 2Pi 1:7; 1Zhj 4:11 **1:23** 1:23 Zhj 1:13; Ebr 4:12; Zhk 1:18 **1:24** 1:24-25 Ezay 40:6-8; Zhk 1:10-11 **2:1** 2:1 Ef 4:25; Zhk 1:21; 4:11 **2:2** 2:2 1Kwər 3:2

war kwøma Hyala slar na, pø ghwø y maw, ya hwøm̄ba ta mbø ghwø y kwømavø børci kwa kwal Hyala, ta mbøliñwø y ki. Njasa ka vørñjè'wø vaa maw 'wa tø hati mbøghø y ta sa ya hwøm̄ba, ta kèli ghèci li. ³ Ta na nava, sa gøzø kwøma tsaslitì møndiy, a ghwø y dzøghøti njasa nza wøzø tsa kwøma Ndø sløkøpø.

⁴ Kètivam dzøvøgha Ntsaa sløkøpø. Ghèciy, nja hakwø tsaa piy na. Dzøghwa mbøzli na, mba'a ghøshi bøti nashi ki, nja sa gømgø m tsa. Ma na Hyala na, mba'a titi ka sa nza dimø ti. ⁵ Ghwø y kwørakwø kiy, mønijnwø yøm nja hørèzliy piy, kètivam dzøvøgha, a møndi nga ciki tsa dza *Safø tsa Hyala dèwdew tsaa nzø y mbø lø ghwø y. A ghwø y nza ka *ka ta Hyala dèwdew ni, shiy ßanavø ghøn tsa shi ta ghøranta sløni mbø sløn tsa Yesøw *Køristøw. Sløni dza ghwø y vaa ghøranta kaa Hyala mbø sløn tsa Yesøwø y, ghønzø na nanzø kwøm̄aa dzaa tøßanta. ⁶ Sa nzanay, vanta kwøma tsaslitim mbø Zliya Hyalaa dzøkøn, ma kø Hyalay: Avee titi ndø ka hakwø tsa nza dimø ti, mba'ee føy ka hakwø tsaa gwøraa jihøti ciki mbø mølmø *Shiyanjw.

Ma ntsaa dzaa ßanavø nøfø tsa ci kaa ntsa vay, ka dza kwøm̄aa mbayøw, kø.

⁷ Va ghwø y ghwø y mbøzliy nøw Yesøwø y, hakwø lø dimø ti na sava, ma va mbøzliy ßanavø ma nefer shi kaa Yesøw na: Ghèci na ntsa nja hakwø tsa bøti ka ndøbø shiy ka hakwø tsa gømgø m tsa, mba'a ghøshi ndøghamti. Dzøghwa na mba'a zhøghø y ka ntsa nja hakwø tsaa gwøramti jihø ciki, kø.

⁸ Zhini ma kø møndi mbø zliya dzøghwa tø tsahwøti pi ßay: Ma ntsa vay, nja hakwø tsa tsa mbøzli tøhwøni ti na, kølbøaa føladì shidshid mbøzli, ka bø tø rø ghøshi ti, kø.

Va wa tsa mbøzli tøhwøni tiy, sa nzana kala dñ ghøshiy zløba kwøma gøzøkø Hyala. Ta kwøma va tsøgha niy bøkøtishi Hyala ghala kwatanjata.

⁹ Ma na na ghwø y kiy, mbøzli Hyala tsøhavø na nza ghwø y, ka ta Hyalaa ghøranta sløni nzø, ghønzø mazø tsa dikø tsa, mbøzliy jakøva ma lø *kwøma jikir na, mbøzli Hyala ka shi nzø. Hyala harkøvørinwø y na søvøri mbø kwøslì, mba'a ßanjwø y dzøti pøtsaa mbø rø wøzø tø rø yw, ta mbø ghwø y gøzanshi kwøma sløni nzø wøzø na kaa mbøzli. ¹⁰ Ma kwatanjw, mbøzli Hyala niy nza ghwø yøw, nana kiy, mbøzli nzø mønijnwø y ghwø y. Kwatanja ßay, niy kwømavø zhøhwø r tsa Hyala ghwø yøw. Ma nana kiy, a ghwø y kwømavø zhøhwø r tsa va.

Ka ghøra sløni Hyala pø ghwø y mønijnwø y

¹¹ A madigahira, ma ghwø yø y, mbøzli søkø søkø ni, ka mølmø gø ghwø y tikø tø hidì ni, ø cø'wøñwø y ya, a ghwø y ndøghwø ghøn tsa ghwø y va møni shi maw vøgha ghwø y. Ma shi maw vøgha ghwø y va kiy, shiy dzaa za piy tsa ghwø y na ghøshi. ¹² Ø kø nzø y tsa ghwø y mønìy, ka sa wøzø tsa kwa kwøma mbøzliy nøw ma Yesøw. Ghalaba, ya ka mbøzli jikir

2:3 2:3 Cem 34:9 **2:4** 2:4 Cem 118:22; Ezay 28:16 **2:5** 2:5 2:9; Rm 12:1; Ef 2:21-22 **2:6** 2:6 Ezay 28:16; Rm 9:33 **2:7** 2:7 Cem 118:22; Mt 21:42; SløniKY 4:11 **2:8** 2:8 Ezay 8:14; Rm 9:33 **2:9** 2:9 1:2; Søvøri 19:5-6; SløniTaH 19:2; Nøw 4:20; 7:6; 14:2; Ezay 9:1; 43:21; 61:6; SløniKY 26:18; Rm 5:17; 2Kwar 4:6; Ef 5:8; Tit 2:14; Ebr 13:12; 1Pi 2:5; ShiZhnj 1:6; 20:4 **2:10** 2:10 'Wøzh 2:25; Rm 9:25 **2:11** 2:11 1:1, 17; Cem 39:13; Rm 7:15, 17-23; Gal 5:17; Ebr 13:14 **2:12** 2:12 Ezay 10:3; Mt 5:16; 2Kwø 5:10

ni bətəŋwəy ghəshiy, war ta nata sləni wəzə na mənti ghwəy dza ghəshi, ka ghəshi dza na, ka fal Hyala, fəca dza Hyalaa tarəkə canshi kwəma.

¹³ Tə sa nzana mbə nəw kwəma Ntsaa sləkəmmə Yesəw *Kəristəw ghwəyəy, fam kwəma va mbəzli dikə dikə ni tə hidī gwa'a. Fam kwəma va mazə tsa dikə tsa tə hidī, ghəci sa dikə tsa kən niy tərmbə mezhizhə gwa'a gwa'a. ¹⁴ Fam kwəma va ngwamənahi fəy mazə tsa dikə tsa va kwərakwə. Ma kwəma fəyshi na tiy, ta i mbəzliy məməni *kwəma jikir na, mba'a ta fal niy məni na wəzə na kwəma. ¹⁵ Mbə nzəy tsa ghwəy va lə mbəzli gəmgəm ni va sənata ma kwəma, nzəyshi war mbə tsəhtsəhə dzəkən ghwəyəy, ə dī Hyala ghwəy kalay miy tsa shi lə məni sləni wəzə na kwa kwəma shi. ¹⁶ Məniŋwəy mbə nzəy tsa ghwəy ka mbəzliy sləkə ghən tsa shi. Nanzə kiy, əntaa ghwəy taa ni ka nama sləkə ghəy ghən tsa ghəya, pə ghwəy, ka dzanwəy ta məni kwəma jikir na tsəgha ma. Ka ghəra sləni Hyala pə ghwəy məniŋwəy. ¹⁷ Ha'wəm tə mbəzli gwa'a, ka dī kwəma ngwarməhiŋwəy mbə nəw Yesəw, ka hazləni va Hyala, ka ha'wə tə ntsaa sləkə hidī.

*Nəw səəbə ngəra'wə tsa sahwə Yesəw *Kəristəw ghwəmmə*

¹⁸ Ghwəy ghwəy ka ghəra sləni kaa mbəzliy, dī pə ghwəy dāŋshi fəti wəzə kaa mbəzli ghəranshi ghwəy va sləni, əntaa ghwəy taa dī fəti war kaa ni wəzə hwər ni mbəzli nza məhərli və shi gwa'a tsəgha ma. Dī pə ghwəy dāŋshi fəti ya kaa ni jikir məhərli ni mbəzli kwərakwə. ¹⁹ Ta na nava, mba'a kə ndə sə'wahwə ngəra'wə mbə kwəma tə sa danta na fəti kaa Hyala, ya kala fəti və gar sa ngəra'wə mbə kwəma vay, kwəma wəzə na va Hyala. ²⁰ Ma mba'a kə ndə sə'wa ngəra'wə, ya ə də'wə məndi tə kwəma təvəti na kəy, ndə tifa taa ni na, tawa kəw. Ma mba'a kə ndə mbə məni kwəma wəzə na, tapə məndi ka sancī ngəra'wə, ka sə'wa ghəciy, kwəma wəzə na nava va Hyala. ²¹ Ghənzə na gəla kwəma haraŋwəy Hyala ti. Sa nzana, mba'a Kəristəw də'wə ghən tsa ci sahwə ngəra'wə tə mbərəkə ghwəy kwərakwə. Kwal na sava citəŋwəy na a ghwəy mbəə nəw səəbə ci mbə sa ngəra'wə tsa va tsəgha ki. ²² Ya tsəgha sahwə na ngəra'wəy, na naci na səəkə naa mənəhwə *kwəma jikir na ya hwəmbaw, səəkə ndəə favə kwəma dzərvə dzərvə na səkwa tə miy tsa ci ghala nza naw. ²³ Ghala pətsaa nza na tə hidiy, mbə tsəəre niy nza məndi, na naciy, niy zhananshi na lə tsəəre kaa mbəzliy, ka sancī ngəra'wə məndi na, kalaa niy gwəlan ghəci, war dighevəy ghəci niy nzəyəy, mba'a zlanay kwəma kən ghən ci kaa Hyala, ghənzə kwa sla ngwəvə lə kwal tsa katanj tsa. ²⁴ Kəristəwəy, ghəci bəhwə na kwəma ghwəmmə jikir naa dzəkən ghən tsa ci, lə məti mətiy na sa dāŋwəvəgha məndiy dzəvəgha tsəm, ta mbə ghwəmmə nza kala kwəma jikir na tar kabaka ghwəmmə, lə ta mbə ghwəmmə məni na slar na kwəma. Zheher paslanati məndi vay, ghəshi mbəlitenwəy na. ²⁵ Sa nzanay, nja tənkesliy zashi niy nza ghwəy. Dzəghwa Hyala mba'a zhiniy zhəghəkəŋwəy dzəvəgha ndə ndəghwə shiy nana, ndə ndəghwəŋwəy piy tsa ghwəy.

2:13 2:13-14 Rm 13:1-7; Tit 3:1 **2:15** 2:15 3:16 **2:16** 2:16 1Kwər 6:11, 19-20; Gal 5:13 **2:17** 2:17 1:22; 3:16; Fir 24:21; Mt 22:21; Gal 6:10; Flp 2:12 **2:18** 2:18-3:7 Ef 5:21-6:9 **2:18** 2:18 Ef 6:5-8 **2:19** 2:19-20 5:12 **2:20** 2:20 4:14 **2:21** 2:21 Mt 16:24; 20:26-28; Zhj 13:15; Rm 15:5
2:22 2:22 Ezay 53:9; Zhj 8:46; Ebr 4:15 **2:23** 2:23 3:9; Ezay 53:7; Mt 26:55-56, 67; 27:14, 27-31
2:24 2:24 Ezay 53:4, 5; Rm 6:2, 11; Kwəl 2:14; Ebr 9:28 **2:25** 2:25 Ezay 53:6; Ezhek 34:5-6; Mt 9:36; Zhj 10:16; Ebr 13:20

3

Nzøy tsa kar zal læ mali ci

¹ Ghwøy kwærakwø kiy mi'iy, ə pə ghwøy di fəti va zhər ghwøy. Ta mbə zhər ghwøy nza, ya ə niy di ma ghəshi yi kwəma Hyala na, mba'a nzøy tsa ghwøy zhəghəti məhərli shi ta yivə kwəma Hyala tsəgha. Ya kala dza ghwøy gəzanakəshi kwəma Hyala læ miy tsa ghwøyəy, ² war a ghəshi dzaa nay nzøy tsa ghwøy njasa nzana wəzə tsa ci, læ njasa di ghwøy fəti. ³ Əntaa ghwøy dzanwəy dzəmbə pala təbə læ ghaslə vəgha ghwøy ta mbə məgəlaa nza tə ghəy, pə ghwøy ma. Ghaslə vəgha tsa gəzəe vay, shiy nja kar gwəmantı mbərə ghən tsa tərənw tsa, læ pa kwana gwəra gəna ti kwa wəri, læ titi gwa'a, mba'a pakən kwəbənər tə dimə. ⁴ Lə kwəmaa səvəri mbə nəfə tsa ghwøy kə tsa ghwøy məgəlaa civa, læ məni məhərli wəzə na, kala pala ma kwəma. Tsava məgəlay, ka lidiw. Ghəcia məgəla tsa gwəra dimə ti va mali kwa kwəma Hyala. ⁵ Lə gəla məni nava kwəma niy mənishi mi'i ka nəw Hyalaa niy fəy ghən tsa shi ta Hyala mbərədzə, ka mi'i nza məgəla ti shi. Ka di fəti va zhər shi. ⁶ Tsəgha niy nza *Sara. Tərənw səəkə na mbə di fəti va zata *Abəraham. Pəkw læ ka harhwə slən tsa ci: «A ntsaa sləkəra» kə ngəci. Ghwøy sənzanva kwærakwø kiy, mba'a pə ghwøy məni kwəma wəzə nay, ghyehi nzə mənıwəy ghwøy. Ghwøy kala dzaa hazlənıwəy ya va namaba kwəma.

⁷ Tsəgha ghwøy ghwøy zhər kwærakwø fa kiy, mbə nzøy tsa ghwøy læ mi'i ghwøy na, sənay tə ghwøy yəm na bərçi mi'i læ ghəyəw, pə ghwøy. Ə pə ghwøy ha'wə ti shi, sa nzanay, ta kwəməvə piy tsa kədi ma va dza Hyala ta bənıwəy təgəm dza ghəshi kwærakwø nja ghwøy. Tsəgha pə ghwøy məni əntaa shiy dzaa makəti Hyala ta fa cə'wə ghwøy.

Sa ngəra'wə tə sa məni ndə kwəma wəzə na

⁸ Ma nə ya nana difa kaa kwa kərni gəzə kwəma kaa ngənıwəy kiy, zəzə kwəma kwətın na kə sa ghwøy mənta gwanıwəy. Ə pə ghwøy zhəhwər ta ghən tsa ghwøy kwa jıp ghwøy, dim ghən tsa ghwøy, sa mənıwəy ghwøy ka ngwarməmə, jəw jəw pə ghwøy zhəghəti ghən tsa ghwøy.

⁹ Mba'a kə ndə məntənıwəy *kwəma jikir nay, əntaa ghwøy taa ni, war ghəy wati shi ghəy ti læ mananci jikir kwærakwø, pə ghwøy ma. Ya tsəərə tsəərətənıwəy ndəy, ka nə ghwøy, kadiw a ghəy tsəərəvə kwærakwø, pə ghwøy ma. A pə ghwøy təfanci miy. Sa nzanay, ta məni tsəgha harvənıwəy Hyala, ta mbə ghwøy kwəməvə təfə miy tsa nzə. ¹⁰ Njasa tsaslıti məndı va mbə Zlıya Hyala, a kə məndıy:

Ya wa ntsaa di ghəciy kwəməvə nzøy tsa wəzə tsa war læ vəshi ghəci mbə nzøy tsa tə hidı vici gwa'ay, zлата gəzə kwəma jikir na ghəci səkwa tə miy ci, læ sla dzərvə.

¹¹ Mba'a zлата məni kwəma jikir na, ka məni na wəzə na kwəma. Ka pəla war kwəmaa dzaa mənıpə zərkə ya pa' hwəmba gwa'a.

¹² Sa nzanay, war kən mbəzlıy nəw kwəma ci na məhərli Ndə sləkəpə, ka fa kwəma dəw ghəshi və mbə cə'wə shi, ta mananshi. Ma na mbəzlıy məni jikirəy,

tərəf ka naa zhəghanavəshi hwəm, kə məndi.

¹³ A pənəy, wa tsava ntsaa dza vaa məniŋwəy kwəma jikir na, ghwəy kə 'yambə ghen tsa ghwəy dzəmbə məni na wəzə na kwəmaa? ¹⁴ Tala kiy, ya war ə sanjwəy məndi ngəra'wə tə sa məni ghwəy kwəma wəzə na va dī Hyalay, war vəshi na tə ghwəy. Va tsəgha kiy, əntaa ghwəy hazləni va ngəra'wə tsa dza ndə ngəriy sanjwəy ma. Ka dza her ghwəy və tepə ma. ¹⁵ Fəm dikə dzəti *Kəristəw mbə nefer ghwəy, ghəci Ntsaa sləkəŋwəy. Gwəmatəvanjwəyəm wəzə ya hwəmba ta zləbanshi kwəma kaa mbəzliy dzaa dəw kwəma va ghwəy dzəkən kwəma Kəristəw na fə ghwəy ghen ti. ¹⁶ Nanzə kiy, lə məhərli wəzə na, ka ha'wə tə mbəzli, pə ghwəy taa zləbanshi kwəma. Əntaa ghwəy məni kwəma jikir na ma. Ya war ə dza mbəzliy bətəŋwəy ka ka yidi kwəmay: Mbəzliy dza vaa ni wəzə məni ghwəy, kə ghəshi kaa kwəma məni ghwəy va wəzə na kwa kwal tsa Kəristəw na, ta nza dza ha'wə kən shi va kwəma dza ghəshi vaa gəzəkə tsəgha na. ¹⁷ A ghwəy sənay, mba'a kə ndə sa ngəra'wə tə sa məni ndə kwəma wəzə nay, wəzəba nava na, Hyala kə mawti tsəgha, kən na ka ndə sa ngəra'wə tə sa mənti na kwəma jikir na. ¹⁸ A ghwəy nay Kəristəw də'wə ghen tsa ciy, sa' sahəwə na ngəra'wə, ka mətiy, kwətij səda, war tə kwəma jikir tsa mbəzli tə hidī gwanashi. Ghəci kiy, na ci kwəma jikir na mənəhwə na tifaŋ, dzəghwa na mba'a mətiy ta kwəma mbəzli jikir na. War ta mbə ghwəy kwəməvə tsəhə vəgha Hyala mənti na tsəgha ki. Ghəci lə vəgha ci tikə tə hidī pəəsliiti məndi. Dza Hyala mba'a zhanakati mbə məti lə Safə tsa nə dəwdew tsa. ¹⁹ Lə bərçi *Safə tsa Hyala vay, pəkw lə kaa məcakwə mbəzli ta dza Kəristəw gəzanavə kwəma Hyala kwa fərshina. ²⁰ Məcakwə gəzəm vay, shi mbəzliy niy zləba ma kwəma Hyala va niy nza, ya tsəgha niy nza Hyala mbə sə'wa kwəma shi, ka ndəghə nda ka ghəshi zləba kə niy ni, ghala pətsaa niy fədi *Nəwe va kwəmbəwal. Ghalabəy, mbəzli jəwə tsətə, dəghəsə dəvəshi niy dzashi naa dzəghwa kwəmbəwal, mba'a Hyala mbəlitişi va yaməni niy zamti mbəzli va. ²¹ Ma yam va kiy, kwəma *batem tsa məniŋwəy məndi tsa sana ta mbəlŋwəy niy 'wati ghəshi ciy səvəri. *Batem tsa vay, ta yabanti kwəma jikir na tə vəgha ndə məni məndiw, ta bənavə ghen tsa ci ndə kaa Hyala lə nəfə tsa dəwdew tsa. Tə mbərəkə sa zhakatij Yesəw Kəristəw mbə məti mbəlitiŋwəy batem tsa va. ²² Yesəw tsa vay, a zhay dzəmə ghwəmmə mba'a dzaa nzyəy tə kwa bəzəmə Hyala, ka məni mazə dzəkən ka kwal Hyala, lə dzəkən nihwəti shi dikə dikə ni mə ghwəmə, lə dzəkən ya nimaəba shi nza bərçi və shi gwa'a mə ghwəmə.

4

Nzəy tsa 'war'war tsa

¹ Njana nzana mba'a *Kəristəw sahəwə ngəra'wə lə vəgha ci ghala pətsaa nza na tikə tə hidij, ghwəy kwərakwə na, gwəmatəvanjwəyəm wəzə ta zləba sa ngəra'wə tsəgha, nja sa ci va. Sa nzana, mba'a kə ndə mbə sa ngəra'wə lə vəgha ci ta kwəma Hyalay, a tsava ndə təhəvəriyay lə məni *kwəma jikir na. ² Ma ghənzə tsəgha kiy, ghala ndatsə, pəkw ka nzyə tsa ghwəy kəray tikə tə hidij, war njasa dī Hyala ghwəy məni kwəma pə ghwəy məni. Əntaa ghwəy məni shi səkwa hwətəl tsa mbə vəgha

3:13 3:13 Rm 13:3 **3:14** 3:14 4:14; Mt 5:10 **3:15** 3:15 1:3-5; Kwəl 4:6 **3:16** 3:16 2:15 **3:18** 3:18 2:21; Rm 5:6-8; 6:10; Ebr 4:15; 7:27 **3:19** 3:19-20 Ghava 6:2; 2Pi 2:4; Zhəwdə 6 **3:20** 3:20 Ghava 6:14-22 **3:21** 3:21 Rm 6:3-4; Ebr 10:22; dəvə kwa bəzəmə: Mt 22:44; Rm 8:34; SləniKY 2:33 **3:22** 3:22 SləniKY 1:9; Ef 1:21 **4:1** 4:1 2:24; 2Kwər 4:10; Gal 5:24 **4:2** 4:2 2:21

ghwøy ti shi ma. ³ A ghwøy sənay, niy nzay, ndimndim niy nza ghwøy mbə məməni shi dī vəgha ghwøy, njasa nza nihwəti mbəzliy nəw ma Hyala va. Mək na tsəgha ki. Ma ghwøy ghalaba niy nzay, war ka məni ghwərghwər; ka məni mətsə ta shi ndə, ka sasa shiy ghipə, ka tsə tsə, ka zəmə shiy tərəjwshi, ka ta mbəri, kwəmaa gwəramti mahalakə na va Hyala ki. ⁴ Ma nana ki, sa nanjwøy ma mbəzliy nəw ma Hyala va ghwøy mbə zhiniy jakəva li shi ta məni kwəma jikirkir na va məni ghəshi ghwəla na. Tapə nava kwəma ka mananshi nja maɗaɗa ki. Va tsəgha dzəmbəshi ghəshi mbə tsətsəərəjwøy nana. ⁵ Ava ndəkəwə na Hyala mbə səkə ta sla ngwəwə dzəkən mbəzli tə ghwəməshi ni lə niy bəkəwəshi kwərakwə. A ghəshi taa dzəghəti ngəra'wə tsa shi. ⁶ Ava va tsəgha niy gəzanavəshi məndi yəwən kwəma wəzə na kaa mbəzliy bəkəwəshi, ghala ghəshi tə ghwəməshi, ta mbə piy tsa shiy mbəliy ta kwa ndimndim va Hyala. Ta na məti mətishi ghəshi va kiy, ngwəwə kən mbəzli tə hidī gwanashi na nava, ndə tifa kala dzaa mətiw.

Ghəram sləni lə bərci ndanjwøy Hyala

⁷ Avanayəm kiy, ndal tərmbə hidī ta kərəw. Va tsəgha kiy, məni tə ghwøy məhərli wəzə mbə nzəy tsa ghwøy, fərghe fərghe kə məhərli ghwøy, ta mbə ghwøy cə'wə Hyala. ⁸ Mbə kwəma va gwanatay, pərba dī pə ghwøy dīva tərəjw tərəjw kwa jipə ghwøy. Sa nzana mba'a pə ghwøy dīva kwa jipə ghwəyəy, ya ə mənti tsahwəti ndə *kwəma jikir na kaa tsahwəti na, ta pəlay dza na mbə nəfə ci. ⁹ Ka'wə pə ghwøy ka'wəva kəy ghyeghyer ghwøy kwa jipə tsa ghwøy lə vəshi, ka məni tifəm ghwøy va ntsa ghwøy ghəci səkəy dzəkə ghi tsa ghwøy ma. ¹⁰ Ghwøy gwənanjwəy, a Hyala təhavəjwəy bərci ta məni shiy va nimaba. Va tsəgha ki, ya tsamaba ndəy, məhərli kəə məni wəzə ta ghəra sləni lə na ci vəli vəlanavə Hyala ta kəəti nihwəti mbəzli ghəci li. ¹¹ Mba'a kə ndəə *ndə gəzə kwəma Hyala kaa mbəzliy, kwəmaa səkə va Hyala kə taa gəzə kaa mbəzli. Mba'a kə ndə məniy ka ndə ghəra sləni mbə *ciki Hyalay, njasa banavə Hyala bərci kə dzaa ghəra sləni ci. Tsəgha pə ghwøy məni, ta mbə sləni məni ghwøy gwənataa fə dikə dzəti Hyala, tə mbərkə sləni ghəratī Yesəw *Kəristəw, ntsa nza shəndəkə ti lə ntsa nza bərci və ya pa' hwəmba. *Amin.

*Sa ngəra'wə tə mbərkə kwəma Yesəw *Kəristəw*

¹² A madigahira, əntaa ghwøy nighe ngəra'wə tsa dalala tsa tsa dzəghəjwəy Hyala li nja nahwəti kwəma 'war'war na, kala kama gar dzəkən ghwøy ma. ¹³ Vəshi pə ghwøy vəshi, sa nzanay, ngəra'wə tsa niy sahəwə Kəristəw va na sava sa ghwøy kwərakwə. Ma fəca ka Kəristəw səkə lə dikə tsa ciy, ta vəshi dza ghwøy kwasəbə kwərakwə. ¹⁴ War mba'a kə məndiy tsəərəjwəy tə sa nza ghwøy mbəzliy nəw Yesəw Kəristəw, kə məndiy, vəshi na tə ghwøy ghalaba na ghwøy ki, sa nzana, ghala pətsa tsətsəərəjwəy məndi vay, lə ghwøy na *Safə tsa Hyala shəndəkə tsa. ¹⁵ Nanze kiy, əntaa ndə taa sa ngəra'wə mbə ghwøy, tə sa nzana ka ndə bəkəwəpə, aw na, tə sa ghəliti na ghəli, ya tə sa təvəti na nahwəti kwəma, ya tə sa 'yambə na miy tsa ci mbə kwəma mbəzli ma. Gəla tsava sa ngəra'wəy, ta kwəma Hyala naw. ¹⁶ Ma mba'a kə məndiy

4:3 4:3 Gal 5:19-21; Ef 2:3; Tit 3:3 **4:5** 4:5 1:17; 2Tim 4:1 **4:7** 4:7 1Kwər 10:11; 1Tes 5:5-8; 1Zhj 2:18 **4:8** 4:8 1:22; Zhk 5:20 **4:9** 4:9 Ebr 13:2 **4:10** 4:10 Rm 12:6-8 **4:11** 4:11 Rm 12:7; 1Kwər 10:31; 12:8; Zhk 3:1 **4:12** 4:12 1:7 **4:13** 4:13 5:1; 2Kwər 4:10; Rm 5:2 **4:14** 4:14 2:20; 3:14; Mt 5:10-12; Mk 13:11; SləniKY 7:55 **4:16** 4:16 2Tim 1:8

sanci ngëra'wë kaa ndë war të sa nzana ka ntsaa nëw Këristëwëy, ëntaa tsava ndë dzaa ha'wë ya jëw tsëtsë va kwëma va ma. War 'wësa kë dzaa zhiniy mananta kaa Hyala, sa har mëndi ka ntsa Yesëw.

¹⁷ E gëzanjwëy kwëmay, a vëghwë tsa dza Hyala ta sla ngwëvëë dzëkën mbëzli sëäkëy, përfä të ni nzë mbëzli ka shi nzë dza Hyalaa gha sla ngwëvë va. Kwa vëghwë tsa nzana përfä të ghwëmmë ghwëmmë ni nzë mbëzli Hyala ghati sla ngwëvëy, njaa dza naa nza kën mbëzliy zläba ma yëwën kwëma Hyala va wëzë naa? ¹⁸ Njasa në nahwëti kwëma va mbë Zliya Hyala: «Kwa vëghwë tsa nza na, ngahë ni në mëndiy ni mbëzli: "Ghëshi na mbëzli slar slar ni" kë mëndi kwëmavë mbëlishi kiy, njaa dza ngwëvë kën ka ndërëm lë ka mëni jikir naa nzaa?» kë. ¹⁹ Ma ghënzë tsëgha kiy, mba'a kë ndëë sa ngëra'wë të sa di Hyala tsëghay, ëntaa tsava ndë dzaa zlata mëni kwëma wëzë na ya tsëgha nzë ma. Zlanay ghën tsa ci ghëci gwa'a gwa'a kaa Hyala mbë dëvë nzë, ghënzë saa ngati ntsa va. Ka dza Hyalaa zlay tëpëw.

5

Gëzë kwëma kaa mbëzliy 'wa kwal kaa mbëzliy nëw Yesëw

¹ Nana kiy, kaa ngënjwëy, ghwëy ka 'wa kwal kaa mbëzliy nëw Yesëw *Këristëw deë gëzë kwëma. Yën kwërakwëy, ndë 'wa kwal tsa va nzee nja ghwëy. E nay lë mëtsëë njasa sahwë mëndi ngëra'wë kaa Këristëw. E sënay ta kwëmavë dikë tsa dza Hyala ta bë kaa mbëzli nzë dzëë. A në yay: ² Gwëmavëm ndëghwë mbëzli Hyala ni nëw kwal tsa nzë, ndanjwëy na mbë dëvë ghwëy ta ndëghwëshi lë wëzë. Ndëghwëshim lë nëfë kwëtij, njasa di Hyala. Ëntaa ghwëy dzaa mëni njasa 'yapavënjwëy mëndi ndëghwëshi ma. Ëntaa ghwëy dzaa mëni slëni va të sa maw ghwëy kwëmavë shiy ti ma. War njasa nzana, ghwëy tarëvë mëni slëni va mbë nëfë tsa ghwëy pë ghwëy mëni. ³ Ëntaa ghwëy mëni njasa mëni ghwëy mazë dzëkën mbëzli Hyala ndanjwëy na ta ndëghwëshi ghwëy ma. War ka mbëzli dza ghëshiy mbay bëni nëw sëbë shi, ta dza ghëshi nja ghwëy kwa kwal Hyala, pë ghwëy mëniñjwëy.

⁴ Mba'a pë ghwëy mënti tsëgha kiy, sa ka Këristëw, ghëci ntsaa slëkë ka ndëghwë mbëzli Hyala sëäkë na, ta kwëmavë mëgapa pëerë ghën tërënjw na dzaa kërë ma dza ghwëy ghaläba, ghëci na piy tsaa këdi ma.

Gëzë kwëma kaa gwëla

⁵ Ghwëy kwërakwë kiy gwëlay, ðim fëti va mbëzli dikëfä ghëshi ni kaa ngënjwëy. Ghwëy gwananjwëyëy, ka këli ghën tsa ci tsahwëti ndë ya tsamäba ci mbë ghwëy ma, ë pë ghwëy këkëëti ghën tsa ghwëy kwa jipë ghwëy. Sa nzanay, a Zliya Hyala gëzëkë:

Kar Hyalaa zläba kwëma mbëzliy këli ghën tsa shiw, kaa mbëzliy mënti ghën tsa shi jëw jëw ka naa mëni wëzë hwër, kë.

⁶ Ghënzë tsëgha kiy, mëntim ghën tsa ghwëy jëwë kwa kwëma Hyala kwa bërci, nza ghënzë mbëë fë dikëë dzëti ghwëy fëca ka na tarëvë. ⁷ Ya nama zëzë kwëma nata ghwëy tanëñjwëy bërci gwa'ay, zlatanavëm kaa Hyala kwëtita mbë dëvë nzë. Sa nzanay, kën ghwëy na mëhërlì nzë ya hwëmbä.

Kwa kërni gëzë kwëma ghënghën ghënghën

4:17 4:17 Zher 25:29; Ezhek 9:6; 2Tes 1:8 **4:18** 4:18 Fir 11:31 **4:19** 4:19 Cem 31:6 **5:1**
5:1 1:21 **5:2** 5:2 Zhj 21:15-17; SlëniKY 20:28; 1Tim 6:5 **5:3** 5:3 2Kwër 1:24; Flp 3:17; Tit 2:7
5:4 5:4 1Kwër 9:24-25; 1Pi 1:4 **5:5** 5:5 Fir 3:34; 29:23; Ef 5:21; Zhk 4:6 **5:6** 5:6 Zhk 4:10
5:7 5:7 Cem 55:23; Mt 6:25-30; Flp 4:6

⁸ Ma pə ghwəy məntiy, war kəŋə pə ghwəy fəy məhərli ghwəy ka ndəghwə ghən tsa ghwəy wəzə. Sa nzanay, mbə dəzlimmə na ndə mbəz tsa ghwəmmə, ghəci ghəci *ndə jaka tsa Hyala, nja zhəl, ka pəla kwal ta ngədimməə dzəmbə mənī *kwəma jikir na, ta mbəə zamti piy tsa ghwəmmə, njasa ka zhəl vaa nza mbə zhəzhəni mbə pala sə ta kəsə, ta pərə. ⁹ Garəŋwəyəm lə bərçi tə kwəma Hyala va banavə ghwəy nefer ghwəy. Ə pə ghwəy zhananci ghən, sa nzanay, a ghwəy sənay, war tsəgha sa nihwəti ngwarməhinwəy kwa kwal Yesəw tə hidī gwa'a ngəra'wə tsa va kwərakwə, njasa sa ghwəy va. ¹⁰ Ma ləy hwəm ngəra'wə tsa dza ghwəy vaa sahwə gar vici jəw dzaa nza kiy, ma nza Hyalaa gwəranti va tə zhəhwər kərniy gwəmantəŋwəy də'wə ghən tsa nzə, ka məntəŋwəy ka mbəzli gaga ni, mba'a dzaa ndəŋwəy bərçi ta mbə ghwəy garə dzəŋ dzəŋ kwa kwal tsa nzə. Hyala vay, ghənzə harəŋwəy na, ta mbə ghwəy kwəməvə dikə tsa nzə tərəŋw tsa, pa' kwa ndimndim, tə mbərkə jakəva tsa ghwəy lə Yesəw *Kərīstəw. ¹¹ War mbə dəvə Hyala va kə bərçi ya pa' hwəmba. *Amin.

Kwa kərni səkwəva

¹² A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, zliya jəw na na tsasləghəŋwəy yay, ghəy lə Shilasə tsasli na. Ghəci zəmərə tsa mbə nəw Yesəw slar tsa. Ma zliya nay, ə dəe mətsəhəŋwəy bərçi li, ka gəzəŋwəy: «Wəzə hwər tsa Hyala va nza ghwəy mbəy, ghəci na sa wəzə tsa, ka zlay nəw ci ghwəy ma» pən, va tsəgha tsasliŋwəy ya zliya na.

¹³ A mbəzliy nəw Yesəw tikə mbə məlmə *Babiləŋw səkwəŋwəy tərəŋw. Hyala tsəhavəshi na, njasa tsəhavəŋwəy na va kwərakwə. Mbə səkwəŋwəy na zəghwee Markə kwərakwə. ¹⁴ Səkwətim ghən tsa ghwəy kwətij kwətij tsa ghwəy, lə hwətəməva nja ngwarməmmə kwa hwər tsa kwətij tsa.

Nzəyəy zərkə tsa Hyala lə ghwəy gwəŋwəy, ghwəy mbəzliy nəw Yesəw *Kərīstəw. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.

Kwa baka zliya tsasliti Piyer Kwøma dza ghwømmøø gha sønataa dzøkøn zliya na

Piyer ntsa ta søða Yesøw tsasli na zliya na. Kaa mbøzliy nøw Yesøw tø hidfi ghøngghøn ghøngghøn tsasliti na, aa niy tsaslanaghøshi nahwøti kwa taja (nighøm mbø vøh 3:1). Ma ghala vøghwø tsa tsasli na nana zliyay, aa niy sønay ndal tøree ta møtiw kø (nighøm mbø vøh 1:14). A dfi na mbøzli køsøvø kwøma Hyala bananavøshi na va bekir døvø, øntaa ghøn tsa shi taa zay ti, va tsøgha tsaslanaghøshi na zliya na ki.

Avanay njasa nøwva kwøma mbø zliya na:

Vøh 1 Piyer gøzanshi kaa mbøzli va njasa nza dimø tø har tsa harvøshi Hyala, ka canshi njasa dza ghøshiy møni sa banavø ghøshi nefer shi kaa Yesøw, ka gøzanshi njasa nza kwøma Køristøw va ka sa katan na, ghøci Piyer dø'wø ghøn tsa ci na, ndø ndøgha føti ta nzøy tsa nzøyhwø Køristøw tikø tø hidfi.

Vøh 2 Piyer gøzanshi a ghøshi ndøghwø ghøn tsa shi wøzø va mbøzliy bønipø nøw kwal Hyala va dzar kwa dzørvø. Ka bønipø shi vay, kwøma jikir na ghøngghøn ghøngghøn ka ghøshiy møni, war ngødi mbøzli Køristøw ta nøw kwal tsa shi va na na mbøla ghøshi gwa'a tsøgha.

Vøh 3 A gøzanshi Piyer wøzø wøzø, ma Yesøw nacy, zhøghøkøvay naa dzøti hidfi diw. Sa nzanay, a ndøghø na mbøzli tsati titihwø tsa shi ka na gha søkø.

Søkwøpø

¹ Yøn tsasli na zliya na, yøn yøn Shimanjw Piyer, ndø kwal tsa Yesøw *Køristøw, zhini ndø sløni tsa cee difa. Kaa ngøjwøy ghwøy shiy banavø nefer ghwøy kaa Yesøw Køristøw tøerjw tøerjw njasa banavø ghøyi ni ghøyi va kwørakwø. Ndø sløkømmø Yesøw Køristøw, ghøci Hyala ghwømmø mønti na tsøgha, sa nzana lø kwal tsa nzø ghøci møni kwøma.

² Møntøjwøy wøzø hwøt tsa nzø Hyala mba'a ndanjwøy zørkø, søvøri mbø søni tsa sønataa ghwøy Hyala ghøshi lø Ndø sløkøpø Yesøw.

Jihøvam ta mbø nzøy tsa ghwøy nzaa sa wøzø tsa

³ A Yesøw *Køristøw ndammø børci ta mbø ghwømmøø sønata Hyalaa tsøhavømmø, nza ghwømmøø mbøø nzøy li mbø dikø tsa nzø, lø mbø wøzø tsa nzø. Dza na lø børci ci dikø ni kiy, mba'a ndammø ya nimaba shiy kama va ghwømmø ta mbø ghwømmøø kwømavø yøwøn piy, lø ta mbø ghwømmøø dza njasa tøbanta na kaa Hyala. ⁴ Ava lø kwal tsa tsøgha tsa ndammø na shi tøerjw ni va niy gøzøkø na bømmøshi ghala kwatanata. Shi vay, shiy lø dimø ti shi tøerjw na ghøshi va ghwømmø. Ma mønti na tsøghay, ta mbøø nza sa ka ghwøy kwømavø shi gøzøkøjwøy na vay, nza ghwøy mbay mbølijwøy va shi gømgøm ni va zapø tikø tø hidfi, ma nza kwøma ghwøy nzaa sa kwøtiñ na lø Hyala. ⁵ Va tsøgha nø ya ngøjwøy kiy, løy hwøm sa banavø ghwøy nefer ghwøy kaa Hyalay, ø pø ghwøy jihøva ta mbø dza ghwøy tøbø kwa kwal Hyala. Zhini dibay, nza ghwøy pøla

məniŋwəy ka mbəzliy sənata kwəma. ⁶ Ləy hwəm sa ka hwəy sənata kwəmay, nza ghwəy pəla məniŋwəy ka mbəzliy mbay ndəghwə ghən tsa shi. Ləy hwəm nava ba na, ka mbəzli ka sə'wa kwəma. Ləy hwəm sə'wa kwəma na, ka pəla məni ka mbəzliy danta fəti kaa Hyala. ⁷ Ləy hwəm dī fəti kaa Hyala ki na, nza ghwəy pəla məniŋwəy ka mbəzliy dīva kwa jipə shi, ka dī nihwəti mbəzli gwanashi. ⁸ Ma sa ka gəla məni shi tsəgha ni va təhəshi mbə ghwəy tərəŋw kiy, ta bəŋwəy bərçi dza ghəshiy dza, ta mbə ghwəy dza kwa kwəma kwa kwəma lə mətəshə sənata kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw. ⁹ Ma ntsa kama gəla məni kwəma tsəgha na va mbə nəfə tsa ciy, nja ghwəlfə na. Ka nay pi naw. Dəŋwəzl zamti na ghən ta kwəma ci jikir na niy yabanamti Hyala.

¹⁰ Va tsəgha na kiy ngwarməhiray, jihəvam lə bərçi ghwəy tərəŋw, ta mbə ghwəy kəsəvə məni kwəma haraŋwəy Hyala va, tsəhavəŋwəy na ta məni nzə. War mba'a pə ghwəy kəsəvə məni nzə tsəghay. Ka dza ghwəy tərəŋwəy dzəmbə məni *kwəma jikir naw. ¹¹ Ghalaba kiy, ghəpə tifa ya jəwəw, ta ghwənamtəŋwəy kwal dza Hyala ta dzəti pətsa sləkə Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghəci ndə mbəlimmə. Ma pətsa va kiy, pa' kwa ndimndim dza ghwəmməə nza ti.

¹² Va tsəgha nzana, war mbə zhinee gəzaŋwəy kwəma va. Ya tsəgha sənata ghwəy gwanata, mba'a ghwəy garəŋwəy lə bərçi tə kwəma katan na va bəniwə ghwəy. ¹³ Ghala vəghwə tsa nzee tə ghwəməra tikə tə hidiy, e sənay, wəzə na yən zhiniy gəzaŋwəy kwəma va ta mbə ghwəy nza fərgəhə fərgəhə. ¹⁴ Sa nzanay, e sənay, dikə tərə vəghwə tsee tə hidiw, tsəgha niy gəzara Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw niy nza. ¹⁵ Ava va tsəgha dzee jihəva ta məni ya namafa kwəma mbata bərcee məni nzə nana. Ta mbə ghwəy zəzə kwəma va taa nza, ya hwəmba nzə, ləy hwəm sa kee mətira.

Mbəzliy nay dikə tsa nza Yesəw li lə mətəshə shi

¹⁶ Kwatanay, a ghəy niy gəzaŋwəy njasa niy səəkəy Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw lə bərçi ci dikə ni. Əntaa ghwəy taa bərke na, kwəma nja mbəraghwəti ka məndi vaa pəghəvəə slatəŋwəy ghəy, pə ghwəy ma. Lə mətəshə ghəy nay ghəy dikə tsa Yesəw Kəristəw. ¹⁷ Ghala vəghwə tsa bānci Didi Hyala shəndəkə lə dikə kaa Yesəw Kəristəwəy, tifa niy nza ghəy. Mba'a ghəy favə Hyalaa tanəti shiy gwanashi tə dikə ghənzə mbə gəzə, a kəy: «Favə tə ghwəy, ava ghəci na zəghwee dee, tərəŋw yən vəshi ti» kə. ¹⁸ Ghala gəzə na va kwəma vay, tifa niy nza ghəy də'wə ghən tsa ghəy kwasəbə Yesəw Kəristəw mə kəlan tsa dəwdəw tsa. Mba'a ghəy favə gaka məli va lə slimim ghəy, ghənzə mbə gəzə kwəma səəkə mə ghwəmə.

¹⁹ Sa nata ghəy kwəma va tsəgha ki na, mba'a ndaŋəy bərçi tərəŋw, ta zləba kwəmaa niy gəzəkə ka gəzəkə kwəma Hyala va niy nza. Wəzəba məni ghwəy məhərliy dzəkən kwəma va na kwərakwə. Sa nzana, kwəma vay, nja ghwə kwa gərkəwa vaa tsə ka məni waŋ mbə kwəli na. War ə pə ghwəy məni məhərliy dzəkən pa' sa ka pi waliy, fəcava kiy, Yesəw ghəci sasərkwə kwa kədi pi na, ta tsahwəy dza na ta məniŋwəy waŋ pi mbə nəfer ghwəy.

²⁰ Kwa taja kwəma dee ghwəy sənata wəzə wəzəy: Kwəmaa niy gəzəkə ka gəzə kwəma Hyala va niy nza mba'a ghəshi tsaslati tə Zliyay, səvəri mbə sənata kwəma ndə ngəri niy səəkə kwəma vaw, ghəshi lə sənata

kwøma shi niy bø na kwøma vaa søvøriw. ²¹ Sa nzanay, kwøma tifa mbø kwøma ghyaghya tsasliti ka gøzø kwøma Hyala, mba'a ghøshi tsasliti lø sønata kwøma shiw. *Safø tsa Hyala dewardew tsa niy sækøy naa dzømbø møhørlø shi, maa niy gøzø ghøshi kwøma gøzanshi Hyalaa søvøri.

2

Kwømaa dzøkøn ka bønipø nøw kwal Hyala dza kwa dzørvø

¹ Njasa niy tsahwøshi ka gøzø kwøma Hyala ka dzørvø va mbø mbøzli Hyala mbøradzø. Tsøgha dza nihwøti ka bønipø nøw kwal Hyala dza kwa dzørvø tsahwøshi mbø ghwøy nana kwørakwø. Ta sækø dza ghøshi ta bønijwøy kwøma dzørvø. Saa dzaa zantøpø. Dzøghwa fiyøkø ghøshi dzaa ndøghamti Ndø bønipø kwøma tsaa niy mbølantishi mbø kwøma shi jikir na. Mbø kwøma mønø ghøshi va tsøgha nay, kwa kwøma jøw na, ta sækø dza Hyalaa zamtishi. ² Kwal mbø mbøzliy dzaa nza mbø nøw kwøma shi va ha'wø ha'wø naw. Tø mbørkø kwøma shi va tsøgha ki na, ka mbøzli dza ka gøzø kwøma gømgøm naa dzøkøn kwal Hyala tsa katanj tsa. ³ Ka bønipø kwøma dzørvø vay, tøryjw ka ghøshiy maw shi mbøzli. Ka ghøshiy dza na, ka slasla dzørvø, ka ngødijwøy ta mbøø kwømavø shi ghwøy. Mbøradzøta slanti Hyala ngwøvøø dzøkøn shi, kwa kwøma jøw na kørøp dza naa sækøø zamtishi.

⁴ Ya ka kwal Hyalaa niy mønø *kwøma jikir na niy nzay, niy zlashi Hyalaw. Aa niy køesøvøshi, mba'a shakambøshi mbø ghwø, mba'a niy zlashi mbø kwøslø dikwødikwø na, pa' føca dza Hyalaa sækø ta mønø ngwøvøø dzøkøn mbøzli. ⁵ Ya mbøzliy niy mønø kwøma jikir na mbøradzø ghala vøghwø tsa kar *Nøwe kwørakwøy, niy zlashi Hyalaw. Aa niy ghwønøkø yam tøhay pøtsa tø hidfi, mba'a ghøshi zamti mbøzliy niy mønø kwøma jikir na. War Nøwe ghøci saa niy gøzøpø kwøma katanj na na saa niy mbølitø na, mba'a mbøzli ci mbørføn kwasøbø. ⁶ Mbøzli mbø mølmø *Sødømlø *Gwømørdibay, a Hyala niy slakøn ngwøvøø dzøkøn shi, bøkridø ndamtishi lø ghwø, lø mølmø shi gwa'a. Mbø kwøma va tsøgha kiy, ø camshi na kaa mbøzliy yi ma føti vø, ta mananshi ngwøvøø dza na tsøgha, kø. ⁷ Ghala pøtsa va na, mba'a Hyala niy mbølitø *Løwtø. Sa nzana, ntsaa mønø kwøma di Hyala ghøci. Dalalay Løwtø niy nza mbø sa ngøra'wø va nøfø tsa ci sa zhanci na, va kwøma jikir na mømønø mbøzli. ⁸ Sa nzana, war mbø shi Løwtø niy nzøyøy tsøgha lø wøzø tsa ci vay, møtsø ci na, mbø nata kwøma shi va jikir na mønø ghøshi, ka favø, na gøzø ghøshi gøzø gøzø na lø slømø ci vici va vici va. Dzøghwa tøryjw nøfø tsa ci ka zhanci, sa di ma na tsøgha ki.

⁹ Ma mbø gøla kwømaa mømønta va tsøgha lø mbøzli mbøradzø vay, ø citømmø na, njasa sønay Ndø sløkøpø, kwal tsa dza naa mbøli ni ci mbøzli søvøri mbø kwøma ngøra'wø tsa køn shi, lø njasa sønay na pøtsa dza naa fø mbøzliy mønø kwøma jikir na ti, kala ndøghø vici dza naa sla ngwøvøø shi ti ta sanshi ngøra'wø. ¹⁰ Kwatama dzøkøn mbøzli nja mbøzliy bøliti mønø va war shi sækwa hwøtøl tsa shi ti, dzøghwa mba'a ghøshi zhøghøti dikø tsa Hyala, ka shi kama vøri ti.

Mbøzli ka bønipø nøw kwal Hyala va dza kwa dzørvø na shi gøzanjwøy ya va kwøma shi. Ma na nashiy, shi gwørsø ghøshi vø tifa ya jøwøw!

1:21 1:21 2Tim 3:15-16 **2:1** 2:1-22 Zhøwdø 4-13 **2:1** 2:1 Mt 7:15 **2:3** 2:3 1Tim 6:5 **2:4** 2:4 1Pi 3:19-20; Zhøwdø 6 **2:5** 2:5 3:6; 1Pi 3:20 **2:6** 2:6 Ghava 19:24-25; Lk 17:29; Zhøwdø 7
2:7 2:7 Ghava 19:1-16 **2:9** 2:9 Zhøwbø 4:7; 1Kwø 10:13; ShiZhnj 3:10 **2:10** 2:10 Zhøwdø

War kwømaa kəli ghən tsa shi ka ghəshiy məni gwa'a tsøgha. Dza mba'a ghəshi fati ndərə tə kwøma mbəzli Hyala dikə dikə ni mə ghwəmə, ka tsøərəshi. ¹¹ Ya ka kwal Hyala, ghəshi shiy tanəti ka bənipə nəw kwal dzərvə va tə dikə lə bərciy, pəla tsøərə mbəzli Hyala va dikə dikə ni mə ghwəmə ghəshi kwa kwøma Ndə sləkəpəw. ¹² Ka dzərvə vay, war kwøma kama ghən tiy məni ghəshi. Ka məni shiy nja shəkwareshi yakə məndi ta hənishi gwa'a tsøgha. Dza ghəshi tapə dzəmbəshi mbə tsøərə shi kama kwal tsa shi li shi, shi sənashi ma ghəshi. Na kwa gwa'a nay, ta bakwamtishi dza Hyala, njasa ka məndi vaa bəkwə shəkwareshi kwərakwə. ¹³ Ta zhananshi ngəra'wə tsa shi dza Hyala, njasa sanamiy ghəshi va kaa nihwəti mbəzli kwərakwə. War shi gəmgəm ni dī vøgha shi ka ghəshiy məni, ka vəshi tərənjw ta mənishi ya havəghwə. Ka ghəshiy dzay, ka nzyə lə ghwəy, ka zəmə shiy kwa pətsa kwətiy tsa lə ghwəy. Ha'wə tərənjw nava kwøma tə ghwəy tsøgha ki. Ka ghəshiy dzay ka vəshi ta ngəngədiy wəy. ¹⁴ War pala mi'i mbə ghi ta ghwərghwər gwa'a tsøgha na nashi kwøma kavə ghəshi. Ka dali vøgha shi va məməni shi jikir ni tepəw! War ka pəla ngali mbəzli daw daw bərci ni kwa kwal Hyala, ta shikəshiy dzəmbə kwøma jikir na va. War gəna ka ghəshiy dīy dzəghwa jəba shi na nashi. Niva mbəzliy, mbəzli bazlamti Hyala na ghəshi. ¹⁵ Na nashiy, a ghəshi səməshi kwa kwal tsa katan tsa, ka zlənjərəshiy dzəmbə gamba lə dza shi. Mba'a ghəshi nəwhwə səbə tsahwəti ntsa mbərədzə va, niy nə məndi *Balam, kə məndi slən tsa ci, zəghwə Bəwsər. Saa niy dī vaa məni war kwøma jikir na, ta mbə ghəciy kwəməvə gəna ti. ¹⁶ Dza mba'a Hyala naβəti Balam *ndə gəzə kwøma Hyala tsa va, va jikir tsa mənti na va. Ghala vəghwə tsa vay, mba'a kwantəmca gəzanakə kwøma nja ndə ngəri, kwømaa səəkə maa mənta. Mba'a makəti ndə gəzə kwøma Hyala tsa va nəghətəa ghəci məni kwøma dishəti dishəti na va.

¹⁷ Ma gəla mbəzli nja shi gəzanwəy ya niy, yəmyəm na kwøma shi, lə pətsa mbəsəshi yam ti. Yəm ghəshi lə kwəlebi van tsaa sliy va, mba'a safə pamtishi. A Hyala gwəmanti pətsa dza naa kəlishi kwa, mbə kwəsli tərkwəsl na. ¹⁸ Ka ghəshiy dzay, ka məni fəgə lə pə'wə kwøma kama ghən ti zlanzlan. Ka məməni shi maw vøgha ndə, ta mbə ghəshiy zhiniy ngədfəhwə mbəzliy niy mbəlikəvashi vaa səvərishi mbə mbəzli mbə kwəsli dība. ¹⁹ Ma ka mbəzliy pə'wə shi va vaa ni kaa mbəzli ka ghəshi vaa ngədiy: «Ghwəyəy, kwømaa dzaa sləkənjwəy tībaw! Ghwəy dza naa gwəra ghən tsa ghwəy» ka ghəshiy ni. Ya ghəshi də'wə ghən tsa shi, ghəshi ka gəzə kwøma va na, mevivi kwøma jikir na va dzaa zamtishi ghəshi dība ki. Sa nzana, ya namaba kwøma nza bərci ndə daw vøy, mava tsa nava kwøma na ndə.

²⁰ Mba'a kə ndə niy sənay Yesəw *Kəristəw Ntsaa sləkəmmə, Ndə mbəlimmə, mba'a mbəlikəvərivay mbə dəvə bərci shi tikə tə hidī dzaa zamtəpə, zhini na, mba'a zhini zhəghəghəvay ləy hwəm ka zhini ghəshiy məni mazə dzəkənəy, kwa kərnī kwøma mbəzli vay, gəmgəmta dza naa nza. Wəzəba na kwa tanja dība. ²¹ Wəzəbaa niy ghati ma ghəshi sənay kwal Hyala niy nza na, kən na nzana, mba'a ghəshi sənanti shi dī Hyala, lə ni dī ma na gwa'a na, dza mbərəkə, ghəshi zlata məni kwøma gəzanakəshi Hyala ba. ²² Ma kwøma mənti ghəshi va tsøgha na kiy, war we' kwøma gəzə məndi va mbə zliya lə fir na. Saa ni va: «Kiri zhiniy

zəhwə vənəhwə tsa ci» kə. Zhini na, ma kə ba na: «Ngərdə tsa yabanti məndi dəwdew tsa zhiniy hənambəvay mbə rədiβə ba» kə.

3

*Ta zhəghəva dza Yesəw *Kəristəw zhəkə*

¹ A madigahira, avanata kwa baka zliya na sana tsasliŋwəy ya. Ma kwəma pəlee mbə zliyahı tsasliŋwəy ya va bakə ni gwa'ay: Ə dəe gəzanwəy shi sənashi ghwəy mbəradzəshi ta mbəə fərgəhə məhərli ghwəy ta təkəə dzəkən shi wəzə wəzə. ² Ka dəe ghwəy zamti ghən ta kwəmaa niy gəzə ka gəzə kwəma Hyala dəwdew ni mbəradzəw. A Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw ghəci ndə mbəlimmə ghwənikəŋwəy ka kwal ci ta bəniŋwəy shiy. Kwəmaa niy gəzanwəy na va səvəri kwa miy shi ta məni ghwəyəy, əntaa ghwəy zamti ghən ti dıba ma. ³ Ma kwəma gwərantee dı ghwəy sənata wəzə wəzəy, ge'i lə kwa kərnı vəghwə na, ta tsahwəshi dza nihwəti mbəzli, ka məməni shi gəmgəm ni dı vəgha shi, mbəzli vay, ta sawanwəy dza ghəshi. ⁴ Ma dza ghəshiy niy: «Ya sa nə Yesəw ta zhəghəva dzee zhikə, kə kiy, kwəma na tsahwə ma na kia? Avanay sanay, a jijihimmə bəkəwəshi, şanə ghəci ta zhikəy. War njasaa niy nza shiy va ghala ghava hidiy, tsəgha tsəghavashi na ghəshi sana nashi» dza ghəshiy ni. ⁵ Gəla mbəzli tsəgha ni vay, a ghəshi sənay: «Lə kwəmaa səvəri mbə miy nzə niy məntı Hyala hidı lə ghwəmə, mba'a bəkəvəri hidı mbə yam, mba'a təhəvəri kar hidı lə yam» kə ghəshi, lə dı shi zləβa ma ghəshi kwəma va. ⁶ Lə yam bəkə naa dzəti hidı niy zamti Hyala kwa tanə shiy niy nza tikə tə hidı dıba. Sa niy səəkəshi yaməy, mba'a ghəshi zləghwəwə pətsa tə hidı gwa'a gwa'a. ⁷ Tsəgha na kwəma ghwəmə nata ghwəmmə na, lə hidı ni gwa'a sənənva. A Hyala gəzəkə: «Lə ghwə dza ghəshiy ndıva» kə. Sa nashi ghwəmmə tsa sənənəvay, Hyala zlazlashi na dı, ka ndəghə vici dza naa səəkə ta sla ngwəvəə dzəkən mbəzli jikir ni dı ma fəti və, ma nza zamtishi gwa'a ki.

⁸ A madigahira, a kwəma tıfa kwətıŋ kala gar za ghən ghwəy ti: Va Ndə sləkəpəy, piya bələkəwə mənə na, ghala mbə lə vici kwətıŋəw, vici kwətıŋ na, ghala mbə lə piya bələkəwə bələkəwə mənəw. ⁹ Ma kə nihwəti mbəzli mbə təkə kwəma shiy: «Ka məni kwəma nzə kwa sləkəpə kyanwkyanwəw, kwəma gəzəkə na, ta mən dzee kəy, ka məni naw» kə ghəshi. Mbalaa tsəgha na kiw. A na Kwa sləkəpəy, ta məni kwəma gəzəkə na va dza na. Ghwəy ndəghə na. Sa dı na mbəzli gwanashiy səəkə ta tsati titihwə kaa ngəta va kwəma shi jikir na, a ghənəzə pəlashi mbə nəfə tsa nzə. Sa nzana kala dı ghənəzə ndəə zay ya kwətıŋ.

¹⁰ Ya tsəgha nzə kiy, sa ka vəghwə tsa va bərkəy na, ta zhəghəva dza Ndə sləkəpə Yesəw Kəristəw səəkə. Na katan katan na nanzəy, war vətəghə dza naa səəkə njasa ka ndə ghəli vaa səəkəə dzəkə ndə ta ghəli. Fəcavay tərənəw dza mbəzliy favə gaka, ka tanəti dərəzli van səəkə mə ghwəmə. Ka ghwəmə dza na, mba'a zata. Mba'a ghwə dzaa səəkəə ndəhwə shiy dzəy tə ghwəmə gwanashi. Cəke' dza hidı ni, lə shi ti shi gwanashiy zashi kwərakwə ba.

¹¹ Njana nzana tsəgha shi va dzaa zamtəvashi kiy, ə pə ghwəy məni məhərliy dzəkən nzyə tsa ghwəy. Dəwdew kə nəfə tsa ghwəy kwa kwəma

Hjala, ka dī fəti və mbə kwəma gwanata. ¹² Ə pə ghwəy ndəghə vici dza Hjalaa səəkə ti. Dikəvaŋwəyəm ta mənī kwəma wəzə na, a vəghwə tsa va mbəə mbatsavaa səəkə. Fəca vici va dza ghwəməə ndita, ka zata kwədəp. Shi mə ghwəməə gwa'a gwa'a na, mba'a ghəshi ndishi kala tərə shiy ya jəw. ¹³ Ma kə Hjala kaa ngəmmə kiy, ghalaba na ta zhini dzee ngatəŋwəy nahwəti ghwəməə 'war'war na, lə hidī 'war'war ni, kə. Pətsa vay, ka dza mbəzliy mənī *kwəma jikir naa nza tifa. War mbəzliy mənī kwəma dī Hjala na shiy dzaa nza tifa. Ava ghənzə na kwəma ndəghə ghwəmmə sana.

¹⁴ A madigahira, va tsəgha dee gəzaŋwəy ki, njana nzana mbə ndəghə vici va ghwəyəy, ə pə ghwəy jihəva ta mənī kwəma wəzə na. Ta mbəə nza, sa ka na səəkəy na, nza kəsəŋwəy dəwdew kala kwəma rəda rəda na mbə nzəy tsa ghwəy. Nza ghwəy mbəə kwəməvə zərkə kwa jipə ghwəy li. ¹⁵ Sənay tə ghwəy, sa nay ghwəy tsa Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw kala səəkə kyaŋwkyəŋwəy, ə dī na mbəzliy kwəməvə kwal, ta tsati titihwə tsa shi ta mbə ghəshiy mbəlishi. A Pəl zəməmmə tsa mbə nəw Yesəw va dī ghwəmmə tərəŋw tsasləghəŋwəy kwəma va tsəgha ba. Hjala banavə na sənata kwəma, ta mbə ghəcīy tsasliŋwəy kwəma va tsəgha. ¹⁶ Tsəgha ka Pəl gəzə kwəmaa dzəkən kwəma va kaa mbəzli mbə nihwəti zliyahī ci tsasliti na dəŋ ni gwa'a. Mbə nihwəti zliyahī Pəl tsasliti nay, a kwəma mbə shi caslakəta dalala ta favə ndə. Ka nihwəti mbəzliy sənata ma kwəma va kama bərci kwəma Hjala mbə nefer shiy dza na, mba'a ghəshi ghavəə zhəghanti kwəma va. Ka ladamti kwəma dī kwəma vaa gəzə. Tsəgha sənabəshi ghəshi mbə zhəzhəghə nihwəti kwemer dzar mbə Zliya Hjala dzar kwa kwal tsa gəmgəm tsa. Mbə kwəma mənī ghəshi va tsəghay, ngwəvə Hjalaa mbahe ghəshiy dzəkən ghən tsa shi.

¹⁷ Na na ghwəy kiy madigahiray, ava ghəy gəzaŋwəy kwəma va, mba'a ghwəy favə gwa'a gwa'a, va tsəgha gəzaŋwəy ya. Mənīm məhərli tərəŋw vantaa mbəzliy yidi kwəma Hjala va ghavəə ngədəhwəŋwəy dzəmbə kwəma shi va, mba'a ghwəy taa shikəŋwəy gəm. Ka zləba ghwəy ghəshiy ngadantəŋwəy tə kwəma Hjala kəsəvə ghwəy va bekir dəvə ma. ¹⁸ Ma pə ghwəy məntiy, mətsəhə pə ghwəy mətsəhə kəli ka dza kwa kwəma, lə nəw kwəma Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw Ntsaa mbəlīmə, a ghəcī mbəə mətsəhə mənīŋwəy wəzə hwər tsa ci ka mətsəhə ghwəy sənay kwa kwəma kwa kwəma.

Fal slən tsa ci mbəzli tə hidī gwanashi, ghala ndatə ka dzar pa' kwa ndimndim. *Amin. Ava tifa kərayee ki, nza ghwəy nza.

Kwa taŋa zliya tsasliiti Zhanj Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma zliya nay, tsasliiti slən tsa ci ntsaa tsasli mbəw. Ma kə nihwəti mbəzliyi, Zhanj ntsa ta səfa Yesəw tsasli na. Sa nzana, kwəma tsasliiti na mbə gha tsasli zliya nay, aa dī yəməva lə Yəwən kwəma wəzə na va tsasliiti Zhanj, kə ghəshi. Nanzə kiy, gəzəkəvəri Zhanj bazhə bazhə naciw. Nda kaa ka wa tsasliiti na zliya nay, sənay mēndiw. Ma kə nihwəti mbəzliyi, kaa mbəzli ghəngəhən ghəngəhən tə hidī ka Azəy tsasliiti na, kə ghəshi.

Avanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1:1 pa' tə vəh 2:1-17 Zhanj gəzə kaa mbəzliyi nəw Yesəw, a ghəshi nzəy mbə wəŋ pi, mba'a ghəshi sənay, a Yesəw pələta kwəma shi jikir na, kə ghəshi. Mbə nzəy tsa shi va kiy, ka dī nihwəti mbəzli.

Vəh 2:18-29 Njasa dza ka jakə Kəristəw tsahwəə dzəmbə mbəzliyi nəw Yesəw.

Vəh 3 Njasa dza mēndiy sənashi ndərazhi Hyala.

Vəh 4:1-6 Njasa dza mēndiy mby təra ghalaa dzəghwa na katanj na kwəma lə dzərvə.

Vəh 4:7-21 Ntsaa dī mbəzliyi, Zəghwə Hyala na. Mba'a kə ndəə dī Hyalay, ta dī ndərazhi Hyala dza ndə kwərakwə.

Vəh 5 Zhanj gəzə njasa tēdanakən mbəzliyi nəw Yesəw kaa shi tə hidī. Zhini mba'a gəzata kwəma jəwəə dzəkən kwəma gəzəhwə naa dzəkən.

Gəzə kwəmaa dzəkən ntsaa bəmmə piy

¹ Avanaŋəy tsasliŋwəy zliya dzəkən ntsa nza slən tsa ciy «Kwəma Hyala» saa bānshi piy kaa mbəzli. Kwəma vay, madī Hyala ta nga shiy gwa'a gwa'a na ghənzə tifa. Ntsa har mēndi vaa Kwəma Hyalay, a ghəy favə ghəciy gəzə kwəma, ka nay ghəy lə mətəhi ghəy, mba'a ghəy nay wəzə wəzə, ka dapəhwə lə dividivi ghəy. ² Ghala pətəsa səkə ntsa har mēndi vaa «Kwəma Hyala» ta civa kaa mbəzliyi, a ghəy nay. Va tsəgha ndəgha ghəy fətiy dzəkən, ka gəzanwəy kwəmaa dzəkən ntsaa bəpə piy tsa kə dī ma. Ntsa vay, vəgha Didi Hyala mə ghwəmmə niy nza na, ma səkə Hyalaa citəmmə nana. ³ Shi nashi ghəy lə mətəhi ghəy, lə shi favə ghəy lə slimim ghəy na shi gəzanwəy ghəy ni kwəmaa dzəkən shi kwərakwə, ta mbə ghwəy nza kwasəbə ghəy mbə jakə tsa jakəŋəy ghəy lə Dəmmə Hyala, mba'a lə Zəghwə nə Yesəw *Kəristəw. ⁴ Ta mbə vəshi ghwəmməə kərkəta, va tsəgha tsasliŋwəy ghəy kwəma na.

Hyala na wəŋ pi

⁵ Ma kwəma gəzanwəy ghəy nay, kwəma favə ghəy va Yesəw *Kəristəw Zəghwə Hyala də'wə ghən tsa ci na. Ma kəy: «Wəŋ pi na Hyala. Kwəma kwəsli kwəsli na dzar kwa kafaka nəzə ya jəwəw» kə. ⁶ Ghənzə tsəgha ki, mba'a pə ghwəmmə ni, mbəzli jakəjakə ni nza ghəy lə Hyala, pə ghwəmmə, dza ghwəlammə ghwəmmə mbə mēni kwəma dzar mbə

kwæsli kiy. A ghwëmmë slavë dzërvë ghalaba. Kwëma Hyala katanj na mbë nëfë ghwëmmë ya jëw tsëghaw. ⁷Ma mba'a pë ghwëmmë ka mënï kwëma mbë wanj pi, njasa nzana va mbë wanj pi Hyala kwërakwë kiy, mbëzli jakëjakë ni nza ghwëmmë kwa jipë ghwëmmë ghalaba ki. Ma nza miymiy Yesëw, Zëghwë nzë yabantëmmë kwëma ghwëmmë jikir na gwanata, kala rëda tar ghwëmmë ghwëla ki.

⁸Mba'a pë ghwëmmë ni: «Ka mënï *kwëma jikir na ghëy na ghëyëw» pë ghwëmmë, ava ghwëmmë dzëmbëmmë mbë sla dzërvë kaa ghën tsa ghwëmmë ghalaba ki. Gëzëkë kwëma katanj na ghwëmmë ti ya jëwëw.

⁹Mba'a pë ghwëmmë tsati titihwë va jikir tsa ghwëmmë kwa kwëma Hyalay, a Hyala dzaa pëlay jikir tsa mënï ghwëmmë mbë nëfë tsa nzë gwa'a, ka zhëghëtëmmë ka mbëzli dëwdëw ni. Sa nzanay, Hyala na, a ghwëmmë sënay, ntsa slar tsa na. Kwëma në na ta mënï dzëe këy, ta mënï dza na tsëgha. ¹⁰War mba'a pë ghwëmmë ni: «Ka mënï *kwëma jikir na nza ghëyëw» pë ghwëmmë, ghalaba na, Hyalaa na zhëghëti ghwëmmë ka kwa sla dzërvë ki. Zlëbavë kwëma nzë ghwëmmë mbë nëfer ghwëmmë tsëgha kiw.

2

*Yesëw *Këristëw na ntsaa dzaa këttimmë*

¹A ndërazhëe, ma kwëma tsasliñwëy ya na kwëma na tiy, vantaa ghwëy dzaa mënï *kwëma jikir na në ya. Mba'a kë kwëma jikir na mbëlita va ndëy, sënay të ghwëmmë, a gal tsa ghwëmmë tifa, ta këttimmë kwa kwëma Didi Hyala, ghëci na Yesëw Këristëw. Na nacyi, ntsa slar tsa na.

²Yesëw Këristëw dë'wë ghën tsa ci zlay na ghën tsa ci, mba'a mëtiy ka shi ta mënï Hyala li shi të mbërkë ghwëmmë. Ta mbë Hyalaa pëlayëmmë jikir tsa ghwëmmë. War ta pëli tsa ghwëmmë jikir gwa'a tsëgha naw. ðhëj, ta pëlanshi jikir tsa mbëzli të hidï gwanashi mëtiy na.

³Mba'a pë ghwëmmë diti fëti ta mënï kwëma gëzëkë Hyalay, ghalaba na, a ghwëmmë taa sënay, mbëzliy sënata Hyala nza ghwëmmë, pë ghwëmmë. ⁴Mba'a kë ndë ni: «E sënata Hyala» kë, dzëghwa kala dï fëti ghëci ta mënï kwëma gëzëkë Hyala mënï nzëy, ndë dzërvë gëmëy na tsava ndë. Kwëma Hyala katanj na mbë nëfë tsa ci ya jëwëw. ⁵Ma ntsaa dï fëti ta mënï kwëma gëzëkë Hyalay, a tsava ndë dï Hyala katanj katanj. Ava ti dza ghwëmmë sënay jakëjakë nza ghwëmmë lë Hyala, pë ghwëmmë. ⁶Ma ntsaa ni: «Jakëjakë nza ghëy lë Yesëw» këy, war njasa niy nza nzëy tsa Yesëw va tikë tëbë na ghëciy nzëy kwërakwë.

Nahwëti kwëma 'war'war na

⁷A madigahira, ma kwëma tsaslëghëñwëy ya nay, mënta na nja nahwëti kwëma gëzanjwëyëe 'war'war na ta mënï, kala sëäkë ghwëy favëw. Kwëma sëäkë ghwëy favë na. Kwëma mbaradzëta na va niy nza tifa, mba'a tsëhëta va ghwëy ghala kwatanjata na. ⁸Ya tsëgha nzë kiy, kwëma 'war'war na tsasliñwëy ya të kwëma va. Të nzëy tsa *Këristëw të hidï, lë tsa ghwëy nzëy sënay mënï kwëma katanj naa kwëma va, kë mënï. Sa nzana, mbë barvata kwëma mbë kwësli, ma wanj pi tsa katanj tsa na, mbë mbërë ghëci nana.

⁹Mba'a kë ndë ni: «Ntsa mbë wanj pi nzee» kë, dzëghwa kala dï kwëma

ngwarməhiy nəw ghəshi Yesəw li shi ghəciy, ghwəlay na tsava ndə mbə kwəsli. ¹⁰ Ma ntsaa di ngwarməhiyəy, ghəci na ntsa mbə wan pi. Tsava ndə kiy, kwəma tifa dzaa tərāmbə dzəmbə *kwəma jikir naw. ¹¹ Ma na ntsaa di ma kwəma ngwarməhiy mbə nəw Yesəw vay, mbə kwəsliy na tsava ndə ki. Mbə kwəsli dza naa dza ci, kala sənay ma kwa pətsa dza na, sa nzana mba'a kwəsli ghwəlfay.

¹² Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy ndərazhi yay, sa nzana, gwa'a gwa'a Hyala pəlayŋwəy jikir tsa mənti ghwəy mbə nəfə tsa nə, tə sləni mənti Kəristəw. ¹³ Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy dəshi ndərazhiy, sa nzana, mba'a ghwəy sənay ntsaa nza tifa ghala kwatanjata. Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy gwəlay, sa nzana, mba'a ghwəy tədanəkən kaa *ndə jaka tsa Hyala va jikir tsa.

¹⁴ Ma kwəma tsasliŋwəy ya kwəma na ti bəy ndərazhiy, sa nzana, mba'a ghwəy sənay Didi Hyala. Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na tiy dəshi ndərazhiy, sa nzana mba'a ghwəy sənay ntsaa nza tifa kwatanjata. Ma kwəma tsasliŋwəy ya na kwəma na ti dibay gwəlay, sa nzana, lə bərci va ghwəy mba'a ghwəy kəsəvə kwəma Hyala mbə nefer ghwəy. Dzəghwa, mba'a ghwəy tədanəkən kaa ndə jaka tsa Hyala va jikir tsa.

¹⁵ Ka səkwa nzəghə ghwəy ta nzəy tsa tikə tə hidī ni, ya ta shiy jəw mbə shi tikə tə hidī ma. Mba'a kə nzəghə ndə səkwa ta nzəy tsa tə hidīy, ka di Didi Hyala na mbə nəfə tsa ciw. ¹⁶ Ma na shi tikə tə hidī gwanashi, shiy nja shi gəmgəm ni maw vəgha ndə ngəri, lə məni mətə ta shi tə hidī, lə kəli ghən kiy, va Didi Hyala səkə niva shiyəw. Tikə tə hidī səkə ghəshi. ¹⁷ Kar hidī lə shi məni mbəzli va mətə ti shi gwa'ay, ta kədishi dza ghəshi. Ma na ntsaa məni kwəma njasa di Hyala kiy, tə ghwəməy dza naa nza pa' kwa ndimndim.

*Ndəghwəm ghən tsa ghwəy va ka jaka Yesəw *Kəristəw?*

¹⁸ A ndərazhee, ndal tərmbə vəghwə ta kərə hidīw. A ghwəy niy favə, ma kə məndi niy niy: «Ghala pətsa dza hidīy nza ndəkəwə ta kərəy, ta səkə dza ndə jaka tsa Kəristəw» kə məndi niy ni. Avanay sənəzəna kiy, kwal mbə ka jakahi Kəristəw tifa, sa səkəshi ghəshiy. Ava va tsəgha sənay ghwəmmə kiy, a vici va səkəta nana ki, pə ghwəmmə. ¹⁹ Ka jaka Yesəw vay, mbə ghwəmmə səvəri ghəshi. Sa kama ghəshiy mbəzli mbə ghwəmmə karkar niy, va tsəgha bərvashi ghəshi mbə ghwəmmə. Mba'a kə ghəshi niy nza ka mbəzli mbə ghwəmmə karkar ni nzay, ka dza ghəshiy səvəri shi mbə ghwəmmə nzaw. Ma sa zlammə ghəshi vay, ta mbə citi nza tsa kama ghəshiy mbəzli mbə ghwəmmə na.

²⁰ Ma ghwəy ta na na ghwəyəy, a Yesəw Kəristəw fambəŋwəy Safə tsa ci mbə nefer ghwəy, mba'a ghwəy sənata kwəma katan na gwanəŋwəy.

²¹ Sa sənata ma ghwəy kwəma katan na tsasliŋwəy ya kwəma tsasliŋwəy ya na kiw. Sa nzana, mba'a ghwəy sənata na katan na va kwəma, zhini mba'a ghwəy sənay, dzərvə mbə na katan na kwəməw, pə ghwəy. Va tsəgha tsasliŋwəy ya. ²² A ndə dzərvə kia? Ya wa ntsaa ni Kəristəw Ntsa tivə Hyala na Yesəwəw, kəy, ghəci na ndə dzərvə, ghəci na ndə jaka tsa Kəristəw ki. Ntsaa zləbavə ma kar Dəmmə Hyala va, ghəshi lə Zəghwə nze. ²³ Sa nzana, ya wa ntsaa zləbati ma Yesəw ka Zəghwə Hyalay, zləbavə Dəy Yesəw tsa va na kwərakwəw. Ma ntsaa zləbavə: «Zəghwə Hyala

na Yesəw!» kəy, aa sənay Didi kwərakwə. ²⁴ Ghənzə tsəgha kiy, kwəma favə ghwəy va ghala kwatanjatay, məntim məhərliy dzəkən wəzə, mba'a ghwəy kəsəvə mbə nefer ghwəy. War mba'a pə ghwəy kəsəvə kwəma gha ghwəy vaa favə wəzə mbə nefer ghwəyəy, ghalaba na, mbəzli jakəjakə ni nza ghwəy lə Yesəw, mba'a lə Dəy kwərakwə fa. ²⁵ Ma kə Kəristəw kaa kwəma gəzəkəmmə nay: «Ta ndanwəy piy tsa kəfi ma dzee» kə.

²⁶ Kwəma tsaslitənwəy ya nay, dzəkən mbəzliy ngədiŋwəy va, ta zamtənwəy tsaslitee. ²⁷ Na na ghwəy tala kiy, a Yesəw ndanwəy *Safə tsa Hyalaa dzəmbə nefer ghwəy. Njana nzana, mba'a Safə tsa Hyala mbə nefer ghwəy tsəgha kiy, kwal tsa ghwəy tifa lə pəla tsahwəti ndə bəniŋwəy kwəma ghwəlaw. Sa nzanay, mbə bəniŋwəy kwəma di Hyala gwanata na Safə tsa nze va. Ni ghwəy shi bəniŋwəy na vay, shi katanj ni na ghəshi, dzərvə dzar mbə shi ya jəwəw. Va tsəgha kiy, nzəyŋwəyem jakəjakə lə Kəristəw, njasa banavənwəy Safə tsa Hyala va.

²⁸ A ndərazhee, garənwəyem tə jakə tsa jakənwəy ghwəy va lə Kəristəw mbə nefer ghwəy, vantaa ghwəmmə taa hazləni ta nza, fəca ka na səkəkə. Kala dzaa ha'wəə mənimmə kwa kwəma ci, fəca dza naa səkəkə. ²⁹ Na na ghwəy kiy, a ghwəy sənay ntsa slar tsa na Kəristəw pə ghwəy. Va tsəgha na kiy, sənay tə ghwəy, ya wa ntsaa məni kwəma slar nay, Zəghwə Hyala na kwərakwə, pə ghwəy.

3

Ndərazhi Hyala nza ghwəmmə

¹ Nighətim njasa cikəvəri Dəmmə Hyala mə ghwəmə di tsa dītəmmə na dikə tsa ci di, pa' ka harəmmə ghəciy ndərazhi ci. Ta na navay, ndərazhi ci nza ghwəmmə katanj. Va tsəgha mbə ma mbəzliy nəw ma Yesəw sənammə, ka ndərazhi Hyala, sa nzanay, sənata Hyala ghəshi kwərakwəw. ² A madigahira, nana diy, ndərazhi Hyala mənimmə ghwəmmə. A na kwəmaa taa nza kwa kwəma, nda njaa dza ghwəmmə nzay, sənata nava ghwəmmə diw. Na sənata ghwəmmə gwa'a tsəghay, sa ka Yesəw *Kəristəw tsahwəyəy, ta nza dza ghwəmmə njasa dza na vaa nza ghalaba. Sa nzanay, ta nay dza ghwəmmə njasa dza pa ciy nza wəzə wəzə. ³ Ya wa ntsaa fəy ghən tsa ci gəzliŋə ta nza njasa nza Kəristəw kwərakwə kiy, mba'a mənti ghən tsa ci dəwdəw, njasa nza Yesəw Kəristəw va dəwdəw kwərakwə ki.

⁴ Ya wa ntsaa məni *kwəma jikir na gwa'ay, fətiy di ma tsava ndə ta *kwəma pəhəti Hyala. Sa nzanay, məni kwəma jikir na na, di ma fəti va kwəma pəhəti Hyala na. ⁵ A ghwəy sənay kiy, ta yabanti kwəma ghwəmmə jikir na səkəy Yesəw Kəristəw tikə gwa'a tsəgha, ma ghəci na nacy, kwəma jikir na və ya jəwəw. ⁶ Ghənzə tsəgha kiy, ntsaa jakəy kwagwa'a lə Yesəw Kəristəw mbə nəfə tsa ciy, aa zlata məni kwəma jikir na. Ma na ntsaa nəw lə məni kwəma jikir nay, səkəkə tsava ndə nay Yesəwəw, sənay Yesəw na dibaw.

⁷ A ndərazhee, ka zləba ghwəy məndiy ngədiŋwəy ma, ya wa ntsaa mənti kwəma slar nay, ntsa slar tsa na tsava ndə, njasa nza Yesəw Kəristəw vaa ntsa slar tsa kwərakwə. ⁸ Ma na ntsaa nzəyəy war mbə

məni kwəma jikir nay, tsa *ndə jaka tsa Hyala na tsava ndə. Sa nzanay, ndə məni kwəma jikirkir na na ndə jaka tsa Hyala naci ghala kwatanjata. Va tsəgha səkəy Yesəw Zəghwə Hyala tikə tə hidfi ta mbəə zamti sləni ndə jaka.

⁹ Ma na ntsaa məniy ka Zəghwə Hyala naci kiy, ka nəw na lə məni kwəma jikir na ghwəlaw. Sa nzanay, lə piy tsaa səkə va Hyala na mbə nəfə tsa ci. Ka mbay naa nəw lə məni kwəma jikir na ghwəlaw. Sa nzanay, Dəy na Hyala. ¹⁰ Avana, njasa təhəvərivashi ndərazhi Hyala lə ni ndə jakə tsa Hyala: War mba'a kə ndə kala di məni na wəzə na kwəma, kala di mətsə tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw ghəciy, tsava ndə na, məniy ka Zəghwə Hyalaw.

«Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy!» kə Hyala

¹¹ Avanta kwəma gha ghwəy favə ghala kwatanjata: «Dim ghən tsa ghwəy kwa jipə ghwəy» kə Yesəw. ¹² Nəghətaa ghwəmmə məni shiy nja *Kayən ma. Ghəci na naciy, zəghwə ndə jaka tsa Hyala, jikir kwəma tsa niy nza na. Dza na mba'a pəəsliti zəmbəghəy. Ma kwəma pəəsliti na zəmbəghəy tsa va tiy, sa nzana kwəma wəzə na zəmbəghəy məni, ma ghəci ghəci Kayən naci ki na, *kwəma jikir na ghəciy məni.

¹³ A ngwarməhira mbə nəw Yesəw, ya əy di ma mbəzliy nəw ma Yesəw mətsə ghwəyəy, əntaa məniy wəy nja maɗaɗa ma. ¹⁴ Ghwəmmə na na ghwəmməy, a ghwəmmə sənay, mbəzli bəkwə bəkwə ni niy nza ghwəmmə. Dzəghwa nana na, mba'a ghwəmmə satim mbə məti, mbə piy ghwəmmə ki. Tə wa sənay ghwəmmə mbəzli mbə piy nza ghwəmmə pə ghwəmməy, tə sa nzana mbə di kwəma ngwarməhimmə ghwəmmə. Ma ntsaa di ma kwəma zəmbəghəy vay, ntsa məti məti tsa na tsava ndə ghwəlaw. ¹⁵ Ma ntsaa di ma kwəma zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw kiy, ndə bəkwə mbəzli na tsava ndə. A ghwəy sənay, war mba'a kə ndəə, ndə bəkwə mbəzliy, kwəməvə piy tsaa kədi ma tsava ndəw. ¹⁶ A Yesəw *Kəristəw dītəmmə, dzəghwa na mba'a səkəy mətiy tə ghwəmmə. Ava tə kwəma ci va dza ghwəmmə sənay, njasa ka ghwəmmə di kwəma ngwarməhimmə mbə nəw Yesəw kwərakwə, ta mbə ghwəmmə zləbavə, ya məti ta kwəma shi. ¹⁷ Sənzənvay, mba'a kə ntsa nza shiy və tərənəw nay tsahwəti zəmbəghəy tsa mbə nəw Yesəw kala shiy və, dzəghwa kala zhanci hwər tsa ci ti ya jəw, gar katay ghəciy, njaa njaa ka ntsa tsəgha tsa va mbə ni na: «Mbə di Hyala nzee lə nəfə tsee kwətiŋ» kə kia? Tifaw. ¹⁸ A ndərazhee, əntaa ghwəmmə dzaa gəzə a ghwəmmə di nihwəti mbəzli, pə ghwəmmə kwataka lə miy gwa'a tsəgha ma. Əhəŋ, ə pə ghwəmmə di mbəzli mbə nəfə tsa ghwəmmə katan katan. Ka ci di tsa vaa səvəri lə məni kwəma wəzə na kaa mbəzli.

Njasa dza ghwəmmə mbay garə kwa kwəma Hyala kala hazləni tifa

¹⁹ Mba'a pə ghwəmmə di nihwəti mbəzli tsəgha kiy, ti dza ghwəmmə sənay, mbəzliy nəw kwəma katan na nza ghəy, pə ghwəmmə. Difay, ghənzə na kwəmaa dzaa bəmmə bərçi, ta garə kwa kwəma Hyala, kala hazləni tifa. ²⁰ Sa nzana, ya ə bəmmə nəfə tsa ghwəmmə fəti ta kwəma jikir tsa mənti ghwəmməy, ka dza her ghwəmmə kwa kwəma Hyalaw. A ghwəmmə sənay, a Hyala tanəti nefer ghwəmmə tə sənata kwəma. Kwəma tifa kala sənata gwa'a gwa'aw. ²¹ Ava tsəgha na nava

ki, madigahira, kala bəmmə fəti kə nəfə tsa ghwəmmə ta kwəma jikir tsa mən̄ti ghwəmməy. A bərci va ghwəmmə ta garə kwa kwəma Hyala, kala hazləni tifa ki. ²² Ya nimaba shiy dəw ghwəmmə va Hyalay, ta ndammə shi va dza na kwərakwə ki. Sa nzana mbə di fəti ghwəmmə ta kwəma gəzəkəmmə na mən̄i n̄ə, ka mən̄i kwəmaa təbanta ba. ²³ Avanaata kwəma gəzəkəmmə na, ta mən̄i: Ə pə ghwəmmə banavə nefer ghwəmmə kaa Yesəw *Kəristəw Zəghwə n̄ə. Ka di ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə njasa gəzəkəmmə Yesəw Kəristəw va. ²⁴ Ntsaa di fəti ta kwəma gəzəkə Hyala mən̄iy, a jakəy lə Hyala, mba'a Hyala jakəta li kwərakwə. Lə Safə tsa n̄ə va dəwdew tsa ndammə Hyala, sənay ghwəmmə jakəjakə nza ghwəmmə li, pə ghwəmmə.

4

*Njasa dza ghwəmmə sənay təhəvəri *Safə tsa Hyala lə tsa *ndə jaka tsa Yesəw *Kəristəw*

¹ A madigahira, mba'a kə ndə səkəy dzəmbə ghwəy, lə Safə tsa Hyala n̄zee, kəy, əntaa ghwəy zləba kwəma ci war tsəgha ma. Ə pə ghwəy dzaa naghanti wəzə, ta mbə ghwəy sənay nda Safə tsa Hyala na sa və katanj katanj, ka ghwəy gha zləba. Va wa gəzanjwəy ya tsəghay, sa nzana, dan̄shi ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə tsahwəshi dzəti hid̄i nana. ² Avanaata njasa dza ghwəy sənay, a Safə tsa Hyala va ndə pə ghwəy: Ya tsamaaba ndə na ntsaa dzaa ni: «A Yesəw Kəristəw mən̄ti ghən tsa ci ka ndə, mba'a səkəy tikə tə hid̄i» kəy. Ava ghəci na ntsa nza Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ci. ³ Ma ntsaa ni: «Zhəghəy Yesəw ka ndə ngəri, mba'a səkəy tikə tə hid̄iw» kəy, tsava ndə na, Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa ciw. Safə tsaa səkə va ndə jaka tsa Kəristəw na sa mbə nəfə tsa ci. A ghwəy niy favə: «Ta səkə dza na» kə mən̄di niy ni. Aa səkəy dzəti hid̄i nana ki.

⁴ Na na ghwəy tala kiy ndərazhiyay, mbəzli Hyala nza ghwəy, a ghwəy 'wəshanti ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə. Sa nzanay, bərciba mbə Safə tsa Hyala va mbə ghwəy na kən safə tsa mbə mbəzliy nəw ma Yesəw. ⁵ Ka gəzə kwəma Hyala ka dzərvə vay, mbəzliy nəw kwəma tikə tə hid̄i na ghəshi, sa nzana kwəma shi tikə tə hid̄i ni na shi kwəma gəzə ghəshi kiy, va tsəgha fə mbəzliy nəw ma Yesəw ghən ta fa kwəma gəzə ghəshi va. ⁶ Ghwəmmə na na ghwəmmə kiy, ndərazi Hyalaa gə ghwəmmə. Va tsəgha kiy, ntsaa sənata Hyala na, ta fa kwəma gəzə ghwəmmə dza na. Ma na mbəzliy kamaa shi Hyalay, ka fa kwəma gəzə ghwəmmə ghəshi ya jəwəw. Ava tsəgha dza ghwəmmə mbay tihəvəri mbəzliy gəzə kwəma lə Safə tsa Hyala dəwdew tsa, lə mbəzliy gəzə kwəma lə safə tsa ndə dzərvə.

Tə di tsa d̄itəpə Hyala sənay ghwəmmə di ghən tsa ghwəmmə

⁷ A madigahira, di pə ghwəmmə di ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə. Sa nzanay, va Hyala səkə di. Ya wa ntsaa di Hyala, ka di nihwəti mbəzliy, Zəghwə Hyala na tsava ndə, aa sənata Hyala. ⁸ Ma ntsaa di ma Hyala, kala di nihwəti mbəzliy, sənata Hyala tsava ndə na ciw. Sa nzanay, di na Hyala də'wə ghən tsa n̄ə. ⁹ A Hyala ghwənikə Zəghwə n̄zə dzəti hid̄i, zəkəwəti ghəci və, ta mbə ghəciy ndammə piy tsaa kədi ma. Kwəma mən̄ti na va tsəghay, aa cikəvəri di tsa d̄itəmmə

na wəzə wəzə. ¹⁰ Avanaŋ dī njasa njana: Sa nzana mba'a ghwəmmə dīti Hyala pərba ghwəmmə naw. Əhəŋ, sa nzana ghənzə saa 'waa dītəmmə pərba ghənzə. Dza na mba'a ghwənikə Zəghwə nzə tə ghwəmmə, ta mbə ghwəmmə kwəməvə pəli kwəma ghwəmmə jikir na tə mbərkə mətī ci.

¹¹ A madigahira, njana nzana tsəgha Hyala dītəmmə kiy, ə pə ghwəmmə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə kwərakwə ki.

¹² A ghwəmmə sənay, ndə tība mba'a səkəkə nata Hyala njasa nzanaw. Ya tsəgha nzə, mba'a pə ghwəmmə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə, jakəjakə na Hyala lə ghwəmmə. Ghalaba kiy, dī tsa nzə va na aa kwəməvə bər ci mbə nefer ghwəmmə.

¹³ Sa ndammə Hyala va Safə tsa nzə dēwdēw tsay, ti sənay ghwəmmə jakəjakə nza ghwəmmə li, jakəjakə ghənzə lə ghwəmmə kwərakwə, pə ghwəmmə. ¹⁴ Ghəy də'wə ghən tsa ghəyəy, a ghəy nay lə mətəsə ghəy, dəmmə Hyala ghwənikə na Zəghwə nzə ta səkəkə ta mbəli mbəzli tə hidī. Va tsəgha gəzə ghəy kaa mbəzli katanj na kwəma va, pə ghəy.

¹⁵ Ya tsamaba ndə zləbati na: «Zəghwə Hyala na Yesəw» kəy, jakəjakə na Hyala lə tsava ndə, ghəci kwərakwə na, jakəjakə ghəci lə Hyala. ¹⁶ Na na ghwəmmə, a ghwəmmə sənay, a Hyalaa dīmme, pə ghwəmmə, mba'a ghwəmmə zləbavə dī tsa nzə va.

Di na Hyala. Ma ntsaa dī nihwəti mbəzli, ka dī Hyalay, tsava ndə na jakəjakə na lə Hyala, jakəjakə Hyala li kwərakwə. ¹⁷ Mba'a kə dī tsa citəmmə Hyala va mbə ghəra sləni njasa dī na mbə nefer ghwəmmə, njasaa niy nza nzəy tsa Yesəw *Kəristəw va tikə tə hidī niy nzaŋ, tsəgha dza tsa ghwəmmə nzəy nza ghalaba kwərakwə. Ka dza hazləniy ghərammə kwa kwəma ci fəca dza nza basə ngwəvəə dzəkən mbəzli kiw.

¹⁸ Ma ntsaa dī Hyalay, ka nza hazləni mbə nəfə tsa ci ya jəwəw. Sa nzanay, gwa'a gwa'a ka dī tsa Hyala va katanj tsaa bəkəvəri hazləni mbə nəfə ci. Mba'a kə ndəə hazləniy, kwəməvə ghəra sləni dī tsa Hyala va mbə nəfə tsava ndə njasa dī naw. Ta kəsə dza ngwəvəə. Sa nzanay, tə kwəma hazləni səkəkə ngwəvəə dzəkən ndə.

¹⁹ Ma na na ghwəmmə, a ghwəmmə dī nihwəti mbəzli, ka dī Hyala. Sa nzanay, pərba Hyala 'wa naa dītəmmə. ²⁰ Mba'a kə ndə ni: «Mbə dī Hyala nzee!» kə, dzəghwa kala dī ma mətəsə mbəzli ghəciy, dzərvəə slasla tsava ndə, ka dī Hyalaw. Kwa vəghwə tsa nzana kala dī mbəzli ghəci, ghəshi shi nashi na kwa mətəsə ciy, njaa ka na mbəə dīti Hyala nanzə, ghənzə sa səkəkə ma naa nataa? ²¹ Ma kə Yesəw də'wə ghən tsa ci kaa kwəma gəzəkəmmə na ta mənīy: «Ma ntsaa ni mbə dī Hyala nzee kəy, dī kəə dī ngwərməhiy mbə nəw Yesəw kwərakwə!» kə.

5

Njasa dza mbəzliy nəw Yesəw 'wəshamti kwəma tə hidī

¹ Ya tsamaba ndə zləbati na mbə nəfə tsa ci: «Yesəw na *Kəristəw tsa tivə Hyala va ta mbəlipə» kəy, Zəghwə Hyala na. Ghənzə tsəgha mba'a kə ndəə dī kwəma Dəyəy, ta dī kwəma nihwəti ndərazhi yakə Didi tsa va dza na kwərakwə. ² Vanay njasa dza ghwəmmə sənay mbə dī ndərazhi Hyala nza ghwəmmə, pə ghwəmmə: War mba'a pə ghwəmmə mbə dī Hyala, ka dī fəti ta kwəma gəzəkə nay, mbə dīshi nza ghwəmmə. ³ Ma

4:10 4:10 2:2; 3:5; Rm 5:8, 10 **4:11** 4:11 3:11; 4:21; Mt 5:44-45; 18:33; Zhj 13:34; 2Zhj 5 **4:12** 4:12 2:5; 4:17; Zhj 1:18 **4:13** 4:13 3:24 **4:14** 4:14 Zhj 15:27 **4:15** 4:15 2:23 **4:16** 4:16 4:8-10; Zhj 15:5 **4:17** 4:17 2:28; 4:12 **4:20** 4:20 2:9 **4:21** 4:21 4:11; Mt 22:34-40 **5:1** 5:1 1Pī 1:22-23 **5:3** 5:3 2:5; Nəw 30:11; Mt 11:30

kwøma dī tsa nø ghwømmø va, a ghwømmø dī Hyala, pø ghwømmø, ghønzø na dī føti ta kwøma gøzøkø na møni nzø. Talay, 'yahø'yahø na dī føti ta kwøma gøzøkø Hyala va møni nzø va ghwømmøw. ⁴ Sa nzana, ya wa ntsaa møniy ka Zøghwø Hyalay, ta mbay dza naa 'wøshamti børci shi tø hidī ni. Sa nzana mba'a ghwømmø banavø nefer ghwømmø kaa Yesøw, va tsøgha dza ghwømmø mbay 'wøshamti børci shi tø hidī. ⁵ Wa tsahwøti ntsaa dzaa mbay 'wøshamti børci shi tø hidī ni kia? Ghøci tība kala war ntsaa zløbati mbø nøfø ci: «Yesøw na Zøghwø Hyala» køw.

*Gøzø kwømaa dzøkøn kwøma Yesøw *Køristøw*

⁶ A Yesøw Køristøw dø'wø ghøn tsa ci søøkøy dzøti hidī, mba'a dzarøy kwa yam *batem, mba'a miymiy ci shøkøshi ghala pøøslī møndi va. Kwataka dzar kwa yam batem dzarøy na gwa'a tsøghaw, a shøkamti miymiy ci dība. Dzøghwa *Safø tsa Hyala dewdew tsa dø'wø ghøn tsa ci, mba'a gøzøkønyø kwøma va: «Katanj na tsøgha» kø. Ma Safø tsa Hyala nacy, ka sla dzørvø naw. ⁷ Mahkan na shiy cimmø, Zøghwø Hyala na Yesøw katanj, kø ghøshi. Ma shi vay: ⁸ Ana Safø tsa Hyala, lø yam, mba'a miymiy. Ma ghøshi mahkanavashiy, kwøma kwøtiñ na na sa shi. ⁹ Mba'a kø ndø ngøri ndøghakøn føtiy dzøkøn kwøma nata nay, kar ghwømmøø zløba tsøgha na, pø ghwømmø. Føti ndøghati Hyala dø'wø ghøn tsa nzø kiy, aa tanjøti føti ndøgha ndø ngøri. Ghønzø ghønzø Hyala dø'wø ghøn tsa nzø ndøghakøn na føti vaa dzøkøn Zøghwø nzø va tsøgha ki. ¹⁰ Va tsøgha na, ya wa ntsaa banavø nøfø tsa ci kaa Zøghwø Hyalay, war ta zløbavø føti ndøghati Hyala va dza na mbø nøfø tsa ci: «Katanj na tsøgha» kø. Ma ntsaa banavø ma nøfø tsa ci kaa Hyalay, kwa dzørvø dza naa føy Hyala. Sa nzana, kala zløba føti ndøghakøn naa dzøkøn Zøghwø nzø ghøci.

¹¹ Avanta føti ndøghakøn Hyalaa dzøkøn kwøma va, a køy: «Aa ndammø piy tsaa kødi ma, søøkø dzar kwa Zøghwø nzø» kø. ¹² Ya wa ntsaa jakøy lø Zøghwø Hyalay, aa kwømavø piy tsaa kødi ma. Ma ntsaa jakøy ma liy, kwømavø piy tsa vaw.

¹³ Ma kwøma tsasliñwøy ya kwøma va ti, ghwøy mbøzliy banavø nefer ghwøy kaa Zøghwø Hyalay, ta mbø ghwøy sønay katanj, a ghwøy kwømavø piy tsaa kødi ma, pø ghwøy.

Kwømaa dzøkøn piy tsaa kødi ma

¹⁴ Mba'a pø ghwømmøø dzøghwa kwøma Hyalay, ka dza her ghwømmøw. Sa nzanay, a ghwømmø sønay, mbø fa kwøma cø'wø ghwømmø vø na, kama kwøma va ge'i njasa diti na. ¹⁵ Njana nzana mba'a ghwømmø sønay, mbø fa kwøma cø'wø ghwømmø vø na, pø ghwømmø, a ghwømmø sønay kwørakwø kiy, ta ndammø dza na, ya nimaba shi cø'wø ghwømmø va vø, pø ghwømmø.

¹⁶ Mba'a kø ndø nay tsahwøti zømbøghøy tsa mbø nøw Yesøw mbø møni *kwøma jikir naa dzaa kama gar møti ghøci vøy, ø køø cø'wø Hyala ti. A Hyala dzaa banavø piy tsaa kødi ma kaa zømbøghøy tsa va. Ma kwøma cø'wø gøzee vay, war ta mbøzliy mønti jikir tsaa kama gar møti ghøshi vø, dza naa nza wøzø. Sa nzanay a kwøma jikir na tība kwøtiñ gar møti ndø vø. Gøla nava kwøma jikir naa na dza ghwøy cø'wø tiw. ¹⁷ A ghwømmø sønay, kwøma røfa røfa na møni møndi gwa'ay, kwøma jikir

na na. Nanzə kiy, kar nihwəti kwemer jikir niy nza tifa na, kala gar mēti ndə və shi.

¹⁸ A ghwəmmə sənay, ya wa ntsaa mēniy ka Zəghwə Hyalay, ka nzəyəy na war mbə mēni kwəma jikir naw. Sa nzanay, war mbə ndəghwə ka Yesəw Zəghwə Hyalaa nza, ka mbay *ndə jakaa kwəməvə kwal tsaa kwəfaghayəw.

¹⁹ A ghwəmmə sənay, na na ghwəmməy, mbəzli Hyala nza ghwəmmə. Ma niy tərmbə mbəzli tə hidī gwanashi na, ni ndə jaka tsa Hyala niva.

²⁰ A ghwəmmə sənay, a Yesəw *Kəristəw Zəghwə Hyala səəkəy tikə tə hidī, dza na mba'a ndammə məhərli ta mbə ghwəmmə sənata Hyala katanə na. Dzəghwa mba'a ghwəmmə kwəməvə jakəva lə Hyala katanə na, tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Zəghwə nzə Yesəw Kəristəw ki. Zəghwə nzə vay, Hyala katanə na na də'wə ghən tsa ci, zhini ghəci saa bə piy tsaa kədī ma kaa mbəzli dība. Tsəgha.

²¹ Zhini bə kiy ndərazhiyay, mənīm məhərli, vantaa ghwəy dzanəwəy dzəmbə ta mbəri. Ava tifa kərayee, nza ghwəy nza ki.

Kwa baka zliya tsasliti Zhanj Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma ntsaa tsasliti zliya nay, gəzə slən tsa ci na mbəw, war a na nə na: «Ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw na» kə. Ma kə mbəzli nashi ki na, Zhanj ntsa ta səfa Yesəw na. Sa nzana nəwər tsa mbə zliya nay, aa dī yəməva lə sa mbə kwa taja zliya Zhanj va. Dzəkən mbəzli ka slasla dzərvə gəzə na lə dzəkən dī ghən kwa kwal Hyala. Kaa nahwəti mali dikə na ghəshi lə ndərazhi nzə tsasliti Zhanj zliya na. Ma kə nihwəti mbəzli na, ta vəli kaa nihwəti mbəzli Yesəw tsasliti na, kaa mali lə ndərazhi nzə katan naw, kə ghəshi.

Səkwəpə

¹ Yən yən ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw *Kəristəw tsasli na zliya na kaa ngəja gha mali təravə Hyala, lə kaa ndərazhi gha va dēe. Kwataka yən kwətira dīnwəy naw, mbə dīnwəy na ya tsamafa ntsaa sənata kwəma Hyala katan na gwa'a. ² Sa nza ghwəy lə kwəma katan na mbə nefer ghwəy, va tsəgha dīnwəy ya, lə sa nzana, mbə nefer ghwəmməə ghənzə taa nza ya pa' hwəmba.

³ Nza Didi Hyala ghəshi lə Zəghwə ci Yesəw Kəristəw məntəmmə wəzə hwər tsa shi, ka məntəmmə zhəhwər, ka fambəmmə zərkə mbə nefer ghwəmmə. Tsəgha dza shi vaa nza tə ghwəmmə, ghwəmmə shiy nəw kwəma katan na va, ka dīva kwa jipə ghwəmmə.

Kwəma katan na, lə kwəma dī ghən

⁴ Ma yənəy, dalala vəshiree, sa favee njasa nəw nihwəti ndərazhi gha kwəma katan na. Njasa gəzəkəmmə Didi Hyala va məniiy, tsəgha mənii ghəshi. ⁵ A kwajinee na, ə pə ghwəmməə dī ghən tsa ghwəmmə kwa jipə ghwəmmə! Ma kwəma gəzanwəy ya nay, nahwəti kwəma gəzəkə mənii 'war'war na ta məniiy ghakee tsasliwəy tiw. Kwəmaa niy favə ghwəy va kwatanata na. ⁶ Mba'a pə ghwəmməə dī ghən tsa ghwəmmə, ka dī Hyalay, ghalaba na, mbə dī fəti nza ghwəmmə ta kwəma gəzəkəmmə Hyala va ta mənii. Ma kwəma gha Hyalaa gəzanwəy kwatanata ta mənii ghwəyəy: «Dim ghən tsa ghwəy» kə. Ava kwəma dza ghwəy nəw mbə nzəy tsa ghwəy.

⁷ Danj tsahwəshi ka dzərvəə dzəti hidi. Mbəzli vay, ka dī zləba ghəshi a Yesəw *Kəristəw səəkəy tikə tə hidi, ka zhəghəti ghən tsa ci ka ndə ngeri, kə ghəshiw. Ma ntsaa dī ma vaa zləba tsəgha kiy, ghəci na ndə jaka tsa Kəristəw, ghəci na ndə slaslapə dzərvə ki. ⁸ Va tsəgha na kiy, mənii məhərli tərənw. Vantaa sləni ghərati ghəy va mbə ghwəy nza gəmta, war mba'a ghwəy kwəməvə zhəmə ghwəy gwanata dī na.

⁹ Sənay tə ghwəy, ntsaa fə ma ghən ta nəw kwəma ya hwəmba njasa banavəmmə Yesəw Kəristəw, war dzar kwa tsa ci kwal kwətiiy ghəciy dī mənii kwəmay, jakəy tsava ndə ghəshi lə Hyala ya jəwəw. Ma ntsaa nəw kwəma ya hwəmba njasa banavəmmə Yesəwəy, a tsava ndə jakəy

lə Didi Hyala mba'a lə Zəghwə nɛ. ¹⁰ Va tsəgha nə ya kiy, war mba'a kə ndə səəkəy, ka bəniŋwəy shiy, dzəghwa kala dzaghəvashi shi va lə ni bənavəmmə Yesəw Kəristəwəy, əntaa ghwəy taa zləbə gəla tsava ndə ghəciy dzakə ghi tsa ghwəy ma! Əntaa ghwəy səkwə ya səkwə nɛ ma!
¹¹ Sa nzana, ma ntsaa dzaa səkwətiy, jakə dza ghəshiy nza tə kwəma ci va jikir na lə tsava ndə.

Səkwəva lə kwa kərnɪ gəzə kwəma

¹² Sənzənyə kiy, mbəzliyay, dən na nihwəti shi dəe gəzanwəy. Kala dəe tsasliŋwəy shi va tsasli tsasliy dzəti zliya. Ma dɪ yay, mba'ee tsəhəra vəgha ghwəy də'wə ghən tsee, nza ghwəmmə sləkəhwə kwəma kwa mətə sə kwa mətə, ta mbə vəshi ghwəmməə kərkəta.

¹³ Mbə səkwəŋə na ndərazhi zhaməŋə. Zhaməŋə təravə Hyala va, njasa təravəŋə na va kwərakwə. Ava tɪbə kərayee, nza ghwəy nza ki.

Kwa mahkana zliya tsasliti Zhanj Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Ma zliya nay, Zhanj ntsa ta səfa Yesəw tsasliti na, kə məndi dība. Sa nzanay, aa yəməva lə kwa baka zliya ci. Kaa «Gayəsə» madigay tsa dī na tərənɔw tsatsasliti na, ta mətəhanci bərɔci ta məni wəzə, lə ta ka'wə ka məlmə. Mba'a ta tsəhanaghwa səti kwa sləmə madigay, va tsahwəti ntsaa pəla laɔfanti wəzə tsa kwa jipə mbəzli Yesəw, slən tsa ciy, Diyətərefə.

Səkwəpə

¹ Yən yən ndə 'wa kwal kaa mbəzliy nəw Yesəw tsasli na zliya na kaa ntsee Gayəsə, madigara tsa dfee katanj katanj tsa.

² A madigara Gayəsə, mbə cə'wə nzee va Hyala, a gha mbəə mətəshə dza kwa kwəma kwa kwəma ya mbə namaba kwəma gha. Ka cə'wə va Hyala, a gha mbəə nza kwərinj, njasa nza kwəma mbə nəfə gha va wəzə kwa kwəma Hyala. ³ A nihwəti ngwarməhimməə nəw Yesəw səəkə wəgha gha, mba'a ghəshi səəkəə gəzara, a gha kəsəvə kwəma katanj na va, ka garəɲa ti, ka nəw lə nəfə kwətɔnj, kə ghəshi. Sa gəzəkəra ghəshi tsəghay, dalala vəshiree ta kwəma gha. ⁴ Ma yən, war favə mee njasa nəw ndərazhee kwəma katanj na kwa kwal Hyalay, nahwəti kwəma tība ghwəla mba'a nəfə tsee vəshi ti nja savaw.

Sləni Gayəsə gwəraa təbanati kaa Zhanj

⁵ A ntsee Gayəsə, ghay, e favə mbə tsəva nza gha lə kwal tsa katanj tsa mbə kəti ngwarməhimməə nəw Yesəw. Ya ni ghwəy mbəzli mbə məlmə ghwəy, ya ka məlməə səəkəshiy dzəmbə ghwəy gwa'a, kə məndi. ⁶ Mbəzli kətititi gha vay, ghəshi səəkə naa falɲa tikə, ka gəzə njasa dəhwəshi gha kaa mbəzliy nəw Yesəw. Va tsəgha na kiy Gayəsəy, ə cə'wəɲee, a gha zhiniy kətitishi njasa təbə na va Hyala, mbə dza ta wə wəshi va. ⁷ Ma kafə tsa kafəshi ghəshi vay, ta gəzanshi kwəma Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli kafəshi ghəshi, kala dī ghəshiy bə shiy va mbəzliy nəw ma Yesəw mbə dza va. ⁸ Ghənzə tsəgha kiy, ghwəmməə ghwəmməə mbəzliy nəw Yesəw na, aa təbə ghwəmməə kəti gəla mbəzli tsəgha ni va. Ta mbə ghwəmməə nza jakə li shi mbə ghəra sləni gəzanshi kwəma katanj na va kaa mbəzli ghalaba.

⁹ E niy tsaslanaghə zliya jəwə tsətsə kaa mbəzliy nəw Yesəw. Ma dza Diyətərefə, sa dī na mənɔy ka ntsa dikə tsa mbə mbəzliy nəw Yesəw va na, kala dī ghəcɔy fa kwəma gəzəkəe dzəghwa sləmə ci. ¹⁰ Sa kee tsəhəray, ta cikəvərinjwəy kwəma ci va jikir na məni na dzee. Dzərvə ka na vaa slaslaa dzəkən ghəy. Nahwəti *kwəma jikir na məni na dɔbay, ka dī naa ka'wə ya ngwarməhimməə mbə nəw Yesəw sa ka ghəshiy səəkə və dɔbaw. Ya ə dī nihwəti mbəzli ka'wəshi na, ka makə mbəzli va ghəcɔy nza va ka'wəshi, ka tihəshi səvəri mbə basəva tsa mbəzliy nəw Yesəw.

¹¹ A ntsee Gayəsə, ma pə ghaa məniy, ka bəni nəw kwəma ntsaa məni kwəma jikir na gha ma, kwəma ntsaa məni na wəzə na kwəma pə ghaa bəni. Sa nzanay, ntsaa məni kwəma wəzə na na, ntsa Hyala na tsava ndə. Ma ntsaa məni war kwəma jikir nay, sənata Hyala tsava ndəw.

¹² Ma na Demetəriyəsə kiy, ya tsamafa ndə gwa'a na, war mbə fal na. Ya kwəma katarj na va məni nay, war mbə ci kwəma ci wəzə na naa səvəri. Ya ghwəmmə na, mbə gəzə ghwəmmə: «Ntsa katarj tsa na» pə ghwəmmə. A gha sənay kiy, ka sla dzərvə ghwəmməw.

Səkwəva

¹³ Sənzənva kiy ntseyey, dəj na nihwəti shi dəe gəzaŋa. Kala dəe tsasliŋashi, tsasli tsasli dzəti zliya. ¹⁴ Ma dī yay, kwa kwəma jəw na mba'ee tsəhəra vəgha gha də'wə ghən tsee, ma nza ghwəm sləkahwə kwəma ghwəm kwa mətsə kwa mətsə.

¹⁵ Nza Hyala ndaŋa zərkə mbə nzy tsa gha.

Mbə səkwəŋa na madigahiŋa tikə. Nza gha səkwətəra madigahimmə kwətij kwətij tsa shi kwərakwə ki. Ava tiba kərayee, nza gha nza.

Zliya tsasliti Zhəwdə Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzəkən zliya na

Zliya nay, kaa slən ntsaa nəw Yesəw tsasliti Zhəwdə. Kwəma gwəra naa tsasli zliya na tiy, ta gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy bənipə nəw kwal Hyala va dzar kwa dzərvə, ta mbə mbəzliy nəw Yesəw ndəghwə ghən tsa shi və shi.

Tərənjw gəzəkə Zhəwdə kwəmaa dzəkən shi, ka gəzə njasa dza Hyalaa slanshi ngwəvə (kwəshala 3-16). Dzəghwa dība ki, ka gəzanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw a ghashi nzəyshi jarjar kwa kwal Hyala (17-23).

Ma tə kwa kərnī ki na, dza Zhəwdə ka fal Hyala kwa mbəlipə.

Səkwəpə

¹ Yən tsaslinjwəy na zliya na, yən Zhəwdə, ndə ghəra sləni kaa Yesəw *Kəristəw. Yən na yən zəmbəghəy Zhakə. Kaa ngənjwəy ghwəy shi diti dəmmə Hyala va tsaslee zliya na, ghwəy ghwəy shi harvə na va ta nza ghwəy ka mbəzli nə. Mba'a fəyñwəy kaa Yesəw Kəristəw.

² Məntənjwəy zhəhwər tsa nə Hyala, mba'a ndanjwəy zərkə mbə nəzə tsa ghwəy, mba'a fambənjwəy dī tsa nə mbə nefer ghwəy tərənjw dība.

Gəzə kwəmaa dzəkən mbəzliy bənipə nəw kwal Hyala dzar kwa dzərvə

³ A madigahira, tərənjw səəkəe mbə dī tsaslinjwəy zliya ta gəzanjwəy kwəmaa dzəkən mbəli tsa mbəlītəmmə Hyala gwanammə. Sa dītee tsəgha ki na, mbay yaa nzəyraw, wəzəba tsaslinjwəy ya zliya na, pən, ta bənjwəy bərci nza ghwəy mbəə jihəva ta kwəma wəzə na va banavə ghwəy nefer ghwəy. Kwəma wəzə na vay, Hyala banavəshi na kaa mbəzli nə, ka dza naa mbəərəva ya pa' hwəmbaw. ⁴ Sa wana gəzee tsəghay, sa nzana mba'a mbəzliy dī ma fəti va va Hyala ghələmbəvashi mbə ghwəy. Dza ghəshi ka zhəghə gəzə kwəmaa dzəkən wəzə hwər tsa Hyala. A Hyala ndapə kwal tsaa mənī ya namaba kwəma ha'wə ha'wə na, kə ghəshi. Mbə kwəma gəzə ghəshi va tsəgha nay, a ghəshi ndəghamti Yesəw *Kəristəw ntsa ghwəmmə dikə tsa, zhini ghəci mazə tsaa sləkəmmə kwətīy. Kwatanjata tsasliti mənđi mbə Zliya Hyala, ta banakənsi ngwəvə dza Hyala kaa gəla mbəzli va, kə mənđi.

⁵ Ya tsəgha sənashi ghwəy shi dzee ni ta gəzanjwəy kwəmaa dzəkən shiy, ta zazavənjwəyshi dee dība. Niy nzay, a Kwa sləkəpə niy kəətiti ka *Izərayel, mba'a bəkəvərishi mbə hidi ka *Ezhipətə. Ləy hwəm kwəma va na mba'a nihwəti mbəzli niy nza mbə shi, kala banavə nefer shi kaa Hyala. Dzəghwa Hyala mba'a bakwamti niva mbəzli. ⁶ Nihwəti ka kwal Hyala kwərakwəy, mba'a Hyala niy banavəshi bərci na, ka dī təfanakən ghəshi kaa na Hyala va. Mba'a ghəshi bərvashi tə pətsaa fəyshi Hyala. Sa mənđi ghəshi tsəgha na, dza Hyala mba'a kəəsəvəshiy tsaghwashī kwa dənjw, mba'a fəyshi tə pətsa tərkwəsl kwəsl tsa, tība dza ghəshiy nza ya hwəmba, pa' fəca dza Hyalaa mənī ngwəvəə dzəkən

mbözli. ⁷ Zözötüm dzəkən məlmə *Sədəm lə məlmə *Gwəmə mba'a nihwəti məlməhi vəgha shi dība. Mbözli mbə məlməhi vay, ghwərghwər niy mēni ghəshi nja ka kwal Hyala va, ka mēmōni shi gəmgəm ni, shi kama ndə ngəri gar mənishi. A Hyala shəkambəshi mbə ghwəwə kədi ma ya pa' hwəm̄ba. Kwəma vay, sətəiy tsəhaghwa na kwa slēmə mbözli ngəhətāa ghəshi mēni shi tsəgha ni.

⁸ Ya tsəgha nzə kiy, mbözliy səkəshi vaa dzəmbə ghwəy na, tsəgha mēni ghəshi shiy, sa ka ghəshiy dzay, ka mēni ghwərghwər, tsəgha shiwti ghəy shiw, kə ghəshiy ni. Ka zləba ghəshi Hyalaa sləkəshiw, ka ghəshiy dza na, ka fə ndərəə dzəti mbözli Hyala dikə dikə ni mə ghwəmə, ka tsərəshi. ⁹ Ya Mishel, ghəci mazə tsa ka kwal Hyala gwanashiy, niy tsərəhwə *ndə jaka tsa Hyala naw. Niy nza kwatanay, a ghəshi niy zləghwəhwəvashi lə ndə jaka tsa Hyala ta mbəri tsa *Məyizə. Niy kəliti ghən tsa ci Mishel mbə kwəma va kiw, niy banavə fəti na lə gəzə kwəma gəmgəm na kaa ndə jaka tsa Hyalaw. War nza Ndə sləkəpə mēni ngwəwə dzəkən gha, na kwəmaa niy gəzanci na. ¹⁰ A na mbözli va kiy, ə tsərə ghəshi shi sənashi ma ghəshi, ka mēmōni shiy pəmshi pəmshi nja shi mbə gamba. Shiy dzaa zamtishi na niva shiy. ¹¹ A ngərə'wə dzaa nza kən shi, sa nzanay, səbə *Kayən nəwvə ghəshi. Səbə *Balam nəwvə ghəshi dība, ka mēni kwəma jikir na nja saa niy mēni Balam va, ta mbə ghəshiy kwəmavə gəna. War njasa niy zhini *Kwərə va ghənəy, tsəgha zhini ghəshi ghən kaa Hyala kwərakwə, va tsəgha bəkwə ghəshi.

¹² Ghala vəghwə tsa ka ghwəy basənywəy ta zəmə shiy jakəjakəy, nja rədaa tekwatəvata va tə kwəbanj ka ghəshiy nza mbə ghwəy. War shiy ka ghəshiy sa jakə lə ghwəy. Kar ha'wə nza kwa mətə shi ya jəw nzəw. War dzəkən tsa shi ghən ka ghəshiy zəzə gwa'a tsəgha. Ghala mbə shi lə kwələbiy nza va ngəri ni ka safə səkəpə pamtishi, kala nzəmə van ghəshiy. Ghala mbə shi lə fəhiy ya ma va, ya ə mənuy vəghwə tsa ka ghəshiy ya tiw. Ghala mbə shi lə fəhi lakəmə mēndi kwa hidfi lə hililinə shi ta, mba'a ghəshi ghwəlishi hyanəw. ¹³ Ghala mbə shi lə yam dazləbə dazləbə niw. Kwəma shi va ha'wə ha'wə nay, tə ngwələta ka naa nza nja məshəni. War nja sasərkwəwə da danərə va dzar tə ghwəmə na ghəshi. Mbözli vay, a Hyala gwəmanatishi pətsa dza naa kələishi kwa, mbə kwəslī tərkwəsl kwəsl na, tība dza ghəshiy nzəy pa' kwa ndimndim.

¹⁴ Ghala kwatanata niy nzay, a Henəkəwə, kwa kwanə jijiy *Adam niy gəzəkə kwəma cinti Hyalaa dzəkən mbözli va. Ma kə ni niy: «Mbə səkə lə Ndə sləkəpə lə ka kwal Hyala ci danj tərənəw. ¹⁵ Ta mēni ngwəwə dzəkən mbözli tə hidfi gwanashi səkə na. Ta basanakəshi ngwəwə dza na kaa mbözliy zləba ma nəw Hyala gwanashi, tə mbərkə shi gəmgəm ni gwanashi mēnti ghəshi kaa ngəci. Sa nzana shi mēnti ghəshi vay, ghən zhini ghəshi kaa Hyala. Ta basanakəshi ngwəwə dza Ndə sləkəpə kaa mbözliy ha'wə ma va tə Hyala, tə mbərkə kwemər gəmgəm ni va gazakən ghəshi kən» kə niy ni. ¹⁶ Ava ghəshi na shi gəzə Henəkəwə va kwəma vaa dzəkən shi. Ya hwəmbay, war tifəmmə ka gha kəsashi, war ka ngwənəngwəni. Ya nimaḃa shi dī vəgha shiy, war ə ka ghəshiy mənishi, jəw ka ghəshiy gəzə kwəmaa kəli ghən tsa shiw, ka ghəshiy dzay, ka dakə mbözli nza mbözli mbəwə zləba mēni kwəma dī ghəshi va.

Njasa dza mbözliy nəw Yesəw mēni lə mbözli ghəngən ghəngən

1:7 7 Ghava 19:1-24; 2Pi 2:6 **1:8** 8 2Pi 2:10 **1:9** 9 Nəw 34:6; Zak 3:2; 2Pi 2:11; Mikayel: ShiZhnj 12:7 **1:10** 10 2Pi 2:12 **1:11** 11 Kayən: Ghava 4:3-8; 1Zhnj 3:12; Balam: Bəla 22:7, 17; 1Pi 2:15; Kwərə: Bəla 16:1-34 **1:12** 12 2Pi 2:13, 17 **1:13** 13 Ezay 57:20; 2Pi 2:17 **1:14** 14 Mt 25:31; Enwəke: Ghava 5:18, 21-24; Ehr 11:5

17-18 Ghala kwatanatay, a ka kwal Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw niy gəzanjwəy kwəmaa dzaa məniva. Ma kə ghəshi niy niy: «Ge'i lə kwa kərnə vəghwəy, ta tsahwəshi dza mbəzli, ka ghəshi dzay, ka sawanjwəy, ka mənə kwəma gəmgəm na dī vəgha shi» kə ghəshi niy ni. Na na ghwəy kiy madigahiray, əntaa ghwəy zamti ghən ta kwəma shi va ma. ¹⁹ Mbəzli vay, ghəshi naa faghwa tihəva kwa jipə mbəzli. Zəzə kwəma tə hidī na sa mbə ghən shi, *Safə tsa Hyala mbə nəfə tsa shiw.

²⁰ A na na ghwəyəy madigahiray, ə pə ghwəy jihəva ta kətiva kwa jipə tsa ghwəy, nza ghwəy mbəə kwəməvə bərçi tərənjw mbə kwəma Hyala na dəwdew na banavə ghwəy nefer ghwəy. Ya hwəmbay, ə pə ghwəy cə'wə lə bərçi Safə tsa Hyala dəwdew tsa. ²¹ Mbə nzəy tsa ghwəyəy, əntaa ghwəy zamti ghən ta dī tsa dītənjwəy Hyala ma. Tsəgha pə ghwəy nzəyənəy kala ndəghə vəghwə tsa dza Ndə sləkəmmə Yesəw Kəristəw zhəhwər tə ghwəmmə, mba'a ndammə piy tsa kədi ma.

²² A nihwəti mbəzli tībay bakə bakə na ghən tsa shi, zhənjwəy tə hwər tsa ghwəy ta gəla mbəzli va. ²³ Nihwəti bay, kwəmaa dzaa bəghəshiy dzəmbə ghwə na sa mənə ghəshi. Ə pə ghwəy kətishi va nəghətaa ghəshi dzashiy dzəmbə ghwə. Nihwəti mbəzli dibay, kala zhənjwəy hwər tsa ghwəy ti shi, kala hazlənə va nəghətaa ghwəy shikənjwəy dzəmbə kwəma shi va jikir na, pə ghwəy taa nza.

Ya kwəbənər shi va hwayvashi va *kwəma jikir nay, ndəghwə tə ghwəy ghən tsa ghwəy wəzə va ndənjwəshi.

Fal Hyala ghwəmmə

²⁴ Fal Hyala ghwəmmə ghənzə saa dzaa mbay ndəghwətənjwəy va shikə dzəmbə kwəma jikir na gwanata. Ə pə ghwəmməə fal, sa nzanay, ghənzə na saa dzaa mbay bəkəvərijwəy, kala fəti tar kabaka ghwəy, mba'a bəghənjwəy dzəmbə shəndəkə tsa nza, ka vəshi ghwəy tərənjw.

²⁵ Fal Hyala ghwəmmə, ghənzə na Hyala kwətita. Ghənzə mbəlītəmmə na səvəri mbə Ndə sləkəmmə Yesəw *Kəristəw. Ti kə shəndəkə, ka mənə dikə, lə bərçi və, ka sləkə mbəzli, ghava na tə vəghwə tsa dzəvəriy gwanay, lə sənənva, pa' kwa ndimndim. *Amin. Ava tība kərayee, nza ghwəy nza ki.

**Zliyaa dzækən
Shi nashi Zhanj
nja kwa shiw
Kwəma dza ghwəmməə gha sənataa dzækən
zliya na**

Zhanj ntsa ta səda Yesəw tsasliti na zliya na. Sa cinti Yesəw shiy ghəngħən ghəngħən, mba'a gəzanci, tsaslitiishi, kə, va tsəgha tsalishi na. A Yesəw sənay a mbəzliy nəw tə hidiy sa ngəra'wə dalala dzar mbə məlməhi ghəngħən ghəngħən, kə. Va tsəgha ci na shi va kaa Zhanj ta mbəə mətsahanshi bərci.

Mbəzli dān tərənw pələhwə na sənay ghən tsa shi bələkə Zhanj ni ghəngħən ghəngħən mbə zliya na, shiy nja shi nja kəmbə ni va, ya saa dza səda tsa nza ghən va və mbərfəj. Ma kə nihwəti mbəzliy: «Ghənedemer mbərfəj ni vay, mezhizhə na ghəshi» kə ghəshi. Ma kə nihwəti ba na: «Shi gəzə Zhanj ni mbə zliya nay, a shi va mənishi ghala vəghwə tsa ci» kə ghəshi. Ma kə nihwəti mbəzli ba na: «Ghwəla na shi va ta məniva sahə, kwətij niva, kwətij niva dza ghəshiy məniva ka dzar pa' va kərə tsa hidī» kə ghəshi. Ya tsəgha nzə kiy, ntsaa sənashi slar tsa shi va tibaw.

Ayanay njasa nəwva kwəma mbə zliya na:

Vəh 1 Njasa nza shəndəkə tsa Yesəw.

Vəh 2 mba'a a vəh 3 Zliyahi tsasli Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlməhi mbərfəj.

Vəh 4 Njasa nza pi mazə tsa Hyala mə ghwəmə.

Vəh 5 pa' tə vəh 16 Ngəra'wə tsa dzəti hidī gwanayəy, Hyala pəlay na.

Va tsəgha gəzə na kwəmaa dzækən dimə mbərfəj nahə nahə tə miy nahwəti zliya, lə njasa səkəy ngəra'wə ghala vəghwə tsa balamti Yesəw diməhi va. Mba'a zhiniy gəzəkəə dzəkən ka kwal Hyala mbərfəj, shiy dzaa viy təlimə, ka tsahwəti ngəra'wə zhiniy səkəə ba. Zhini mba'a gəzəkəə dzəkən nihwəti ka kwal Hyala mbərfəj lə hələpipi ta dəvə shi, tsahwəti ngəra'wə tsa vaa bəkə ghəshi ba. ngəra'wer vay, ta mbəə ci bə nəfə tsa bəti Hyalaa dzəkən mbəzliy zləba ma kwəma nzə, mba'a ta mətsəhə bərci kaa mbəzli nzə nza ghəshi mbəə garəshi wəzə wəzə kwa kwal tsa nzə bəkəshi Hyala.

Vəh 17 pa' tə vəh 20 Dzəkən bərci va Hyala, ka tanjəti shiy gwanashi, dza kwa Yesəw Kəristəw ghəci saa təfanakənsi kaa ka mbəz ci ghəngħən ghəngħən, lə dzəkən səkəə tsa Yesəw ta sla ngwəvə.

Vəh 21 mba'a a vəh 22 Dzəkən yəwən ghwəmə mba'a dzəkən yəwən hidī, pətsa dza mbəzli Kəristəw nzəy ti.

Kwa taja kwəma dza məndiy sənataa dzəkən shi nashi Zhanj va

¹ Ma zliya nay, dzəkən shi cinti Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli ka ghəra sləni Hyala gəzə na kwəma. Hyala gəzanci na «canshi shi va» kə, ta mbə ghəshiy sənashi shiy dzaa məniva kwa kwəma jəw. Ava va tsəgha, ghwənanakə Yesəw Kəristəw *ndə kwal tsa Hyala tsa ci kaa Zhanj ndə ghəra sləni tsa ci ki, ta canci shi va. ² Dzəghwa Zhanj ki mba'a gəzanshi kwəma shi nashi na va gwa'a a kaa mbəzli. Ma kə na: «Kwəmaa səkəə va

Hjala na sava katanj, Yesəw Kəristəw gəzə na: “Katanj na kwəma va” kə” kə.

³ Ntsaa dzaa jangə zliya na, lə mbəzliy dza vaa favə kwəma mbə, mba'a ghəshi diti fəti tiy, vəshi na ta niva mbəzli. Sa nzanay, shiy gəzəshi va mbə zliya va gwanashi na, ndal tərmbə vici məniva tsa shi ta səkəw.

Zhanj səkwə mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi ghəngəhən ghəngəhən mbərfənj

⁴ Yən tsasli na zliya na, yən Zhanj. Kaa mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə məlməhi ghəngəhən ghəngəhən mbərfənj tə hidī ka Azəy tsaslee. Məntənjwəy wəzə hwər tsa nžə Hjala, mba'a ndanjwəy zərkə mbə nžəy tsa ghwəy. Ghənzə na Hjala ghala hidī ghwəla ta ghava, ghənzə Hjala sana, zhini ghənzə sa dzaa səkə difa. Məntənjwəy wəzə hwər tsa ci safə tsa mbərfənj tsa va garəy kwa kwəma gəzli Mazə Hjala, mba'a ndanjwəy zərkə mbə nžəy tsa ghwəy. ⁵ Məntənjwəy wəzə hwər Yesəw *Kəristəw mba'a ndanjwəy zərkə mbə nžəy tsa ghwəy. Ghəci na ndə ndəgha fəti tsa katanj tsa, ghəci gha naa sati mbə mətī, ghəci saa mənī mazə dzəkən mezhizhə tə hidī gwanashi.

Ma Yesəw tsa vay, aa dīmmə. Ta mbəlimmə mətīy na. Miymiy ci va shikəshi tə ghwəmməy, ghəshi mbəlantəmmə na mbə kwəma ghwəmmə jikir na. ⁶ Dza na mba'a zhəghətəmmə ka nici mbəzli sləwa na. Dzəghwa na mbəer mbəerətəmmə ka hwəlfə mbəzli ka mazə *ka ta Hjalaa ghəra sləni kwa kwəma Didi Hjala. Ghənzə tsəgha kiy, war Yesəw Kəristəw kə mbəzliy fal, ka fə dikə džəti ya pa' hwəmba. *Amin.

⁷ Nighə tə ghwəy, mbə səkə na mbə kwələbi dzəy tə ghwəmə. Ya wa ndəy, ta nay dza na lə mətə ci. Ya mbəzliy niy dzərəhwə va lə gwapa gwa'a na, war ta nay dza ghəshi. War lə wahə dza naa nza kwa mətə hwəlfə mbəzli tə hidī gwanashi va kwəma ci. Ava tsəgha dza naa məniva. Amin.

⁸ Ma kə Hjala kwa sləkəpəy: «Yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a difa» kə. Hjala vay, və gwəramti bərci gwa'a gwa'a. Ghənzə na Hjala ghala hidī ghwəla ta ghava, ghənzə Hjala sana, zhini ghənzə sa dzaa səkə difa.

Njasa cinti Yesəw ghən tsa ci kaa Zhanj

⁹ Yən gəzanjwəy na kwəma na sana, yən zəmənəwəy Zhanj. Mbəzli kwətīnj ni mənimmə ghwəmmə lə ghwəy tə mbərkə jakəva tsa ghwəmmə lə Yesəw. Mbə sa ngəra'wə nžee ta kwəma ci kwərakwə, njasa sa ghwəy va, mbə sə'wa nžee njasa sə'wa ghwəy va. Zhini mbə mazə tsa ci ghwəmmə gwanammə difa. Yən nee kiy, ə niy kəsəvəra məndi mba'am dzaa ndəghəyra tə nihwəti hidī tə jipə yam, «Patəməsə» kə məndi kaa slən tsa shi. Sa wana niy ndəghəyram tibay, sa zləbavee kwəma Hjala, ka gəzə kwəmaa dzəkən Yesəw *Kəristəw kaa mbəzli. ¹⁰ Ma yən tə pətsa ndəghəyra məndi va fəca dəmasə kiy, mba'a safə tsa Hjala səkəy dzəkənee. Fee na, məliy gaka səkə ləy hwəmee nja viy təlimə. ¹¹ Ma kə məli va ngəra na: «A Zhanj, bəvə zliya, lanj gəta tsasli shiy, a gha tsasli shi dzee niy cinja, njasa dza ghaa nashi. Sa ka gha tsaslantishiy, nza gha vəlanshi kaa mbəzliy nəw Yesəw mbə məlməhi mbərfənj tə hidī ka Azəy: Kaa mbəzli mbə məlmə Efesə, lə ni mbə Səmirənə, lə shi mbə Pergam,

lə shi mbə Tiyatir, lə shi mbə Sardə, lə shi mbə Filadelfi, mba'a shi mbə Lawədishe» kə.

¹² Dzəghwa sa gəzara na kwəma va tsəgha na, tərəd yən zhəghətəvara, ta nay ntsaa gəzara kwəma va. Nighə pən na, kar tə gərkəwahi mbərfəñ, shi məntim tə tsahi mbəzə. ¹³ Mba'a shiy dzəghwa tə jipəjipə gərkəwahi va, wa'i zəghwə ndə ngəri, kirip kwəban kən ghən ci pa' mbə hidi. Dza biyakə məndi pəhəti kwəban tsə va sar tə hati ci lə kanda məntim tə tsahi mbəzə. ¹⁴ Njə'wə pə gha kaa shiti mbə ghən ci na, ndəfa ghwəpə məgapa pə gha tezezl tsa shi. War birəw birəw birəw mətəhi ciy məni, njasa ka ghani ghwə vaa məni. ¹⁵ Ma shidshid' ci na, ka mbərə nja tsahi bənbə 'war səvəri ni mbə ghwə kwa gəzla. Fa' pən kaa gaka zləngwər tsa məli ci na, ndəfa gaka kwa mədzərə yam, pə gha. ¹⁶ Dza na mba'a kəsəwə sasərkwəhi mbərfəñ ta dəvə kwa bəzəmə ci, mba'a kafa'i səvəri kwa miy tsa ci, kikw kikw kikw miy ti, ka zəmə ya kwa namafa bəla nzə gwa'a. Ma pətsa mbə kwəma ci na, war ka bamə ndə, njasa ka vici vaa bamə ndə ghənzə kwa ghən. ¹⁷ Ma sa nay ya na, bəripə, yən mərə tə pi tifa kwa kwəma ci, nja ntsa məti məti tsa. Dza na bəm fati dəvə kwa bəzəmə ci tə ya. Ma kə kaa ngəra na: «A Zhanj, ka hazləni gha ma. Yən na kwa tənə mbə shiy gwa'a gwa'a, zhini yən kwa kəni mbə shiy gwa'a gwa'a difa. ¹⁸ Yən na ntsa tə ghwəməy tsa. Ma yənəy, e niy mətira, dzəghwa mba'ee satira mbə məti. Tə ghwəmə dəzee nza ya pa' hwəmba. A bərci vəyaa dzəkən məti lə dzəkən pətsa nza mbəreketi ti gwa'a. ¹⁹ Ma shi nashi gha niy məniva tikəy, ə pə gha tsaslitishi. Shiy məniva ni sənzənva, lə niy taa məniva dzaa nza kwa kwəmay, ə pə gha tsaslitishi gwanashi. ²⁰ Ma sasərkwəhi nashi gha ni mbərfəñ ni ta dəvə kwa bəzəməe, ghəshi lə gərkəwahi mbərfəñ ni ni məntim tə tsahi mbəzəy, vanta kwəma dī ghəshi gəzə: Sasərkwəhi mbərfəñ ni vay, ka kwal nzə təy Hyala mbərfəñ ta ndəghwə mbəzliy nəw Yesəw dzar mbə məlməhi mbərfəñ ni va na niva. Ma gərkəwahi mbərfəñ ni niy, ghəshi na mbəzliy nəw Yesəw, dzar mbə məlməhi mbərfəñ ni va ki» kə.

2

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Efesə

¹ A kə ntsa va ki na: A Zhanj, tsasli kwəma dəzee na ta gəzanəaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Efesə. A pə gha ngəciy: Avanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsaa kəsəti sasərkwəhi mbərfəñ ni va ta dəvə kwa bəzəmə ci, ntsaa dza mbə jipə gərkəwahi mbərfəñ ni va ngatim tə tsahi mbəzə shamshama. ² «Ghwəyəy gwa'a gwa'a sənateə sləni ghəra ghwəy. E sənay mbə jihəva nza ghwəy ta ghəra sləni tərənəw. Gwa'a sənateə ya njasa nza ghwəy mbə sə'wa kwəmaa gaganəwəy. E sənay, ghwəyəy, ka dī zləfa kwəma mbəzliy məni *kwəma jikir na ghwəyəw. Ma mbəzliy ni va, *ka kwal Yesəw nza ghəy, kə ghəshi ghavə gəm tsəghay, gwa'a naghəmti ghwəy kwəma shi, mba'a ghwəy fəti ghən ta kwəma shi, "ka dzərvə na ghəshi" pə ghwəy. ³ Dalala sə'wa ghwəy kwəma. Mbə sə'wa ngəra'wə nza ghwəy tə mbərkə kwəmee, kala dali ma ghwəy va sə'wa ci.

⁴ Ma nanzə ki ya tsəgha nzəy, a nahwəti kwəma tifa mbə nzəy tsa ghwəy kala dīmee: Ghwəyəy, ka di kwəmee ghwəy ghwəla njasaa niy di ghwəy va kwatanaw. ⁵ Ava va tsəgha, nana kiy, zəzətim kwəma wəzəə dzəkən nzəy tsa ghwəy va kwatana, a ghwəy nighəti dzəghwa tə pətsa zhəyngwəy ghwəy ləy hwəm, nza ghwəy tsa titihwə tsa ghwəy kaa Hyala, mba'a ghwəy zhəghəti nzəy tsa ghwəy. Njasaa niy mənī ghwəy va kwəma kwatanay, tsəgha pə ghwəy zhiniy mənī. Ma kala tsəghay, ta səəkə dzee banti gərkəwa ghwəy tə pətsa nə va. ⁶ War ma kwəma nzee mbə faljwəy ti na ghwəy ya tsəgha nzəy, war kwəma nzana va, kala di zləba kwəma bənīpə mbəzli *Nikwəlayitə va ghwəy. Njasa nzee va kala dēe zləba gəla kwəma va kwərakwə.

⁷ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghen wəzə ta kwəma di *Safə tsa Hyala dēwdēw tsaa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra. Mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahiy, ta banavəshi kwal dzee nza ghəshi ngəli ya fə kwa tsa Hyala ta zəmə. Fə dza ghəshi vaa ngəli ya nzəy, fə kwa bə piy kaa mbəzli na» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Səmirənə

⁸ A kə dīfa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanāa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Səmirənə. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsaa gha shiy gwa'a gwa'a, zhini ghəci dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a. Ntsaa niy mətīy, mba'a zhakatiy mbə mətī, mbə piy ghəci nana: ⁹ «Ghwəyəy e sənay ngəra'wə tsa nza ghwəy mbə. E sənata ndərma kən ghwəy gwa'a. Ya tsəgha nza kiy, ghwəy na ka shiy tərəjw ni va Hyala. Kwəma gəgəzə nihwəti mbəzli va gəmgəm naa dzəkən ghwəyəy, gwa'a favee dīfa. Mbəzliy gəgəzə kwəma va vay, *ka Zhəwifəə gə ghəy, kə ghəshi, mbalaa ka Zhəwifə na ghəshi kiw. Mbəzliy nəw *ndə jaka tsa Hyala na ghəshi. ¹⁰ Sana sənənzəvay, ta sa ngəra'wə dza ghwəy, əntaa ghwəy dzaa hazlənī ma. Ta kasaghwa nihwəti mbəzli mbə ghwəy dza ndə jaka tsa Hyalaa dzəghwa fərshina, ta nighə kwəma ghwəy. Ta sa ngəra'wə dza ghwəy dza mbə hi mən. Ma kiy, əntaa ghwəy dzaa zlay nəw kwal tsee lə nəfə kwətīj ya ə bəkwəjwəy mənī ma. Ta ndəjwəy piy tsaa kərə ma dzee ka zhəmə ghəw.

¹¹ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghen wəzə, ta kwəma di safə tsa Hyala dēwdēw tsaa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra. Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahiy, ka dza ghəshiy mətī kwa baka sədfaw» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Pergam

¹² A kə dīfa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanāa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Pergam. Ma pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nza kafa'i tsa kikw kikw miy tsa, ka zəmə ya dza kwa namafa bəla ci və. ¹³ «Ghwəyəy, e sənay njasa nza pətsa nza ghwəy va ti sənənzəvā gwa'a. Pətsa nzəyəy ndə jaka tsa Hyala ka mənī mazə tsa ci ti na sava. Ya tsəgha nzəy, mbə nəwra nza ghwəy lə nəfə tsa ghwəy kwətīj. Ya ghala vəghwə tsaa niy pəslī mbəzli va Antipasə, ntsaa niy ni va ndə nəwja nzee, kə kwa kwəma mbəzli gwanashi mbə məlmə ghwəy, tə pətsa nza ndə jaka tsa Hyalay, niy zlara ghwəyəw.

14 Ma nanzə ya tsəgha kiy, a nahwəti kwəma tifa mbə nzəy tsa ghwəy, kala dimee: A nihwəti mbəzli mbə ghwəy, ka nəw kwəmaa niy bəni *Balam va kaa mbəzli kwatana. Balam tsa vay, ghəci niy bananavə na kaa Balakə njasa ka na mənəi ta mbəə ngadambə mbəzli ka *Izərayel dzəmbə mənəi *kwəma jikir na. Dza na ki mba'a ngadambəshiy dzəmbə zəmə sliw tsa ta mənədi mbəri li, mba'a dzəmbə mənəi ghwərghwər. 15 Difay, a nihwəti mbəzli mbə ghwəy kwərakwə ka nəw shi bənipə mbəzli *Nikwəlayitə va. 16 Ava va tsəgha, mba'a pə ghwəy dī kwəma yay, ə pə ghwəy tsati titihwə kwa kwəma Hyala, a ghwəy zhəghəti nzəy tsa ghwəy. Ma kala tsəghay, ta səəkə dzee dzəmbə ghwəy kwa kwəma jəw ta zamti mbəzli va, lə hwa kwa badəkəwə səvəri mbə miy tsee va.

17 Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dī *Safə tsa Hyala dəwdəw tsa gəzə kaa mbəzliy nəwra. Ma mbəzliy dzaa səvərihi ka miydalahi mbə kwəma vay, ta banavəshi shi zəmə mbələy Hyala dzee. Sa kee dza difay, vəkə vəkə tatahanavəshi hakwə tsa pay tsa, sar tsasl yəwən slən tə hakwə tsa va. Slən tsa vay, ndə tifa dzaa sənay kala war ntsa bəncim va ngəciw» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Tiyatir

18 A kə difa na: Tsasli kwəma dzee na ta gəzanəa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsaa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Tiyatir. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa Zəghwə Hyala, ntsa tsə mətəshəi ci birəw birəw njəa ghwə. Ma shidshid ci na, ka mbərə nja tsahi bənfə 'war səvəri ni mbə gəzla. 19 «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a. E sənay njasa dī ghwəy mbəzli, lə njasa nəwra ghwəy lə nəfə tsa ghwəy gwanay. Ya njasa sə'wa ghwəy kwəma. Ya njasa jahambəvənyəw ghwəy va mbə ghərada sləni yay, cəke' sənayee. Sləni ghəra ghwəy sənənzəy, e sənay tərənjbə ghənzə na kən na kwatana.

20 Ma ya tsəgha nzə kiy, a nahwəti kwəma tifa mbə nzəy tsa ghwəy kala dimee. Kwal tsa banavə ghwəy va kaa mali nə mənədi va Zhezabel, kə mənədi slən tsa nzə, ta nzəy ghənzə mbə ghwəy, ka bananshi kwəma dzərvə dzərvə na kaa mbəzliy ghərada sləni, ta mbə ghəshiy mənəi ghwərghwər, ka zəmə dafa mbəriy, ava kwəma dimee. Maliy gəzəpə kwəmaa səəkə va Hyalaa gee kəy, dzərvə slaslanjəwəy na. 21 Mba'ee zlanay vəghwə, ka na tsa titihwə va kwəma nzə va jikir na, a ghənzə zhəghəti nzəy tsa nzə, pən na, dī zlay mənəi ghwərghwər tsa nzə vaw. 22 Ma njana mənira na tsəgha nee kiy, avee taa sləvati tə pi, war sləmahə dza naa nza tə gəzliy hənəi, ka sa ngəra'wə tərənjbə. Mbəzli ka na va mənəi ghwərghwər tsa nzə va li shi gwanashiy, ta sa ngəra'wə dza ghəshi tərənjbə kwərakwə. War ghəshi dza naa tsati titihwə va ghwərghwər tsa shi va, mba'a ghəshi zlay, dzee zlashi. 23 Ta bakwamti ndərazhi nzə dzee dza gwanashi difa. Ta mbə mbəzliy nəwra gwanashiy sənay, yən na ntsaa sənata kwəma təkə ndə ngəri, lə na dī na mbə nəfə tsa ci ta gwa'a, kə ghəshi. Ghwəy gwananjəwəy, ta nganjəwəy zhəmə ghwəy dzee, kwətinj kwətinj tsa ghwəy, njasa dza naa nza ge'i ge'i lə kwəma mənəti ndə.

24 Ta na na ghwəy, ghwəy nihwəti mbəzliy nəw Yesəw mbə məlmə Tiyatirəy, zləbavə nəw gəla shi jikirir ni va bənipə mali va ghwəyəw. Ma shi nə mbəzli va va: "Shi *ndə jaka tsa Hyala mbəmbə ni" kə ghəshiy, zləbavə niva shiy ghwəyəw. Na na ghwəyəy, nahwəti kwəma

dzee gəzanwəy məni nə təfə gar dalıwəy ghwəyəw. ²⁵ War garə pə ghwəy garəwəy tə kwəmee wəzə wəzə mbə nəfə tsa ghwəy, ka nəw wəzə, pa' fəca vici dzee zhiniy zhəghəvaa zhəkə.

²⁶ Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahi, ka kərkamti lə nəw kwəma dəe vay, ta məntishi dzee ka mezhizhə kən mbəzli gwa'a gwa'a. ²⁷ Dikə tsa ndara Dirə vay, ghəci na sa dzee ta fanavəshi kwərakwə. Mezhizhə ghyanakə ghyanakə ni dza ghəshiy nza. Ta 'yapamti mbəzli dza ghəshiy dza, njasa ka məndi vaa 'yapə imbə kwakwa. ²⁸ Kee dza difay, mba'ee fanavəshi sasərkwə kwa kədi pi.

²⁹ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dī *Safə tsa Hyala dəwdew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

3

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Sardə

¹ A kə difa na: Tsalı kwəma dzee na ta gəzanāa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsa ndəghwə mbəliy nəwra mbə məlmə Sardə. Ma pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nza *Safə tsa Hyala tsa mbərfən tsa və, mba'a sasərkwəhi mbərfən ni va mbə dəvə ci: «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. Nja mbəzliy kwəmavə piy pəzli ghwəy kwa kwəma mbəzli, mbalaa mbəzli bəkwə bəkwə ni nza ghwəy ki.

² Ma pə ghwəy məntiy, fərgəhəwəyəm, a ghwəy jihəkəvanwəy ta banta bərci kaa naa tərəmbəta va bəla vəgha ghwəy. Vanta ghənəzə kərnıy mətita. Sa nzanay e nata njasa nza sləni ghəra ghwəy. Mənta na kwaakwa kwa kwəma Hyala yaw. ³ Va tsəgha, wəzəba zəzəvə ghwəy na, njasa niy favə ghwəy kwəma Hyala kwatəna, lə njasa niy zləfavə ghwəy. Ma sa ka ghwəy zəzəvəy, nza ghwəy tsati titihwə kwa kwəma Hyala, ka zhəghəti nzwəy tsa ghwəy, mba'a ghwəy zlatə məni *kwəma jikir na, ka nəw məni war njasa niy gha ghwəy vaa favə. Ma kala fərgəhə pə ghwəyəy, ta səəkə dzee, ka dza ghwəy sənata vici dzee vaa səəkə tiw. War vətəghə, dza ghwəy nara yan tsahwəra, njasa ka ndə ghəli vaa səəkə dzəkə ndə.

⁴ Ya tsəgha nəzə kiy, a nihwəti mbəzli tifa mbə ghwəy, mbə məlmə Sardə, kala hway kwəbənər shi ghəshi lə rəfə. Na niva mbəzliy, a ghəshi mənishi gar panshi kwəbənər tezlezl tezlezl ni va, ma nza ghəy dza li shi kwa zəərə kwətın na. ⁵ Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahiy, ta panakənsi kwəbənər tezlezl tezlezl ni dzam ngəshi. Ka dzee banti tsa shi slən kwa zliya tsasli tsi məndi slən tsa mbəzliy dzaa kwəmavə piy tsa kədi ma ya njaabaw. Ma sa dzee nza kwa kwəma Dirə ghəshi lə ka kwal ci gwa'ay, ta gəzanshi dzee dza lə miy tsee: "Mbəzlee na shi ni" pən taa ni.

⁶ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dī *Safə tsa Hyala dəwdew tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Filadelfi

⁷ A kə difa na: Tsalı kwəma dzee na ta gəzanāa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Filadelfi. A pə gha ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy tsa ntsa dəwdew tsa katan tsa. Ntsa nza shi ghwəni ciki mazə *Davıtə mbə dəvə ci. Mba'a kə ghwənamti

piy, tsahwəti ndə tifa gar kalayəw. Mba'a kə kalay ɓa na, ndə tifa gar ghwənamtiw. ⁸ «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. E sənay ka daw bərɔi nza ghwəy. Dzəghwa ghwəy ya tsəgha nzəy, war mbə dī fəti ghwəy ta mənī kwəma gəzanwəyee. Bazhə bazhə gəzəkəvəri ghwəy kwa kwəma mbəzli: “Mbəzli Yesəw nza ghəy” pə ghwəy. Avee ghwənamtəŋwəy miy pi. Ndə tifa mba'a taa mbay kalayəw.

⁹ Ə gəzanwəy ya, ta mənī nihwəti shiy dzeə kaa nihwəti mbəzli mbə ghwəy, mbəzliy nəw *ndə jaka tsa Hyala va. Mbəzliy ni va ka Zhəwifə nza ghəy, kə ghəshi, ka slasla dzərvə gəm, kala kama ghəshiy ka Zhəwifə. Ta kakəvəshi dzeə lə bərɔi, nza ghəshi səkəkə ta tsəfəkwə kwa kwəma ghwəy. Ta sənay dza ghəshi, e dīŋwəy, kə ghəshi. ¹⁰ Avana, ta səkəkə dza ngəra'wə tsa tərəŋwə tsa dzəkən mbəzli tə hidī gwanashi, ta dzəghə kwəma ndə, ya tsamaba ci. Na na ghwəy, ghwəy shiy dīti fəti va vəya, mba'a ghwəy sə'wahwə kwəma njasa niy gəzanwəy ya vay, ta ndəghwətəŋwəy dzeə va ngəra'wə tsa va. ¹¹ Ndal tərēe ta zhəghəvaa zhəkəw. Va tsəgha, ə pə ghwəy kəsəvə kwəma favə ghwəy wəzə. Vantaa tsahwəti ndə dzaa pləghwəhwə zhəmə dzeə va ta bəŋwəy, ghwəy miydalahi. ¹² Ma ntsaa dzaa səvəriy ka miydalay, ta mənī dzeə ka shəl tsa mbə ciki Hyalee. Ka zhəkəvəriy na ghwəla ya pa' hwəmbaw. Kee dzay mba'ee dəhəti slən tsa Hyalee mba'a slən tsa məlmə nza dikə na ti. Məlmə nza vay, ghənəzə na “Zherəwzalem 'war'war na”. Hyala dza naa vələkəghwa səkəkə mə ghwəmə. Kee dza dibay, mba'ee dəhəti tsee slən tsa 'war'war tsa tə ntsa va.

¹³ Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma dī safə tsa Hyala dəwdəw tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

Kwəma gəzə Yesəw kaa mbəzliy nəw mbə məlmə Lawədishe

¹⁴ A kə dīfa na: Tsasli kwəma dzeə na ta gəzanjaa dzəti zliya, kaa *ndə kwal tsa Hyala tsa ndəghwə mbəzliy nəwra mbə məlmə Lawədishe. A pə gha kaa ngəciy: Vanta kwəmaa səvəri mbə miy ntsa nə mənī *Amin, kə mənī slən tsa ci. Ntsaa ndəgha fəti karkar naa dzəkən kwəma mənī Hyala, kala dzərvə kwa miy ci ya jəw. Ntsa ngati Hyala shiy gwa'a gwa'a lə dəvə ci. ¹⁵ «Ghwəyəy, e sənata sləni ghəra ghwəy gwa'a gwa'a. Ghwəyəy, jahambəvanwəy ghwəy dzəmbə slənee gar nə ya kwəram kwəram nza ghwəy pənəw. Zlata mənī nza ghəy gar nə ya rəniki nza ghwəy pənəw. Ava tsəgha mənīŋwəy ghwəy. Jəw dēe ghwəy tivə nahwəti kwətīŋ mbə, ka mənī nee kiw. ¹⁶ Ma njana mənīŋwəy ghwəy bətəbətə, kala jihəva maa dzəmbə sləni, kala zlata mənī nza, ta təfəkəvəriŋwəy dzeə səvəri mbə miy tsee.

¹⁷ Ma pə ghwəy kaa na bərkə ghwəy mbə nefer ghwəyəy: “Ghəy na na ghəy na, gwa'a nza ghəy, a ghəy mənīŋəy. Ka shiy tərəŋwə ni nza ghəy, nihwəti shi tərhashi ghəy tībaw” pə ghwəy. Mbalaa sənay ghwəy kiw. Ghwəy na shi barɔicəkwə ni, gar zhanci hwər tsa ndə tə ghwəy. Ghwəy na ka ndərma. Dirīŋ dirīŋwəy nza ghwəy, zhini ghwələfesli ghwəy dīfa. ¹⁸ Ava va tsəgha dēe gəzanwəy kwəma sana nee ki, ghwəy kə gar zləbati. Səkəkəm pəvəm tsahi mbəzə rīŋrīŋ ni yəwamti mənī mbə ghwə vəya. Ma ghalaba kiy, ta mənīŋwəy dza ghwəy ka mbəzli ka shiy tsətsər ni. Ndim

pavəm kwəbeŋer tezlezl tezlezl niy dzəkən ghən tsa ghwəy vəya ɓa, ta mbə ghwəy ɓanti ha'wə tsa kən ghwəy, va sa nza ghwəy dirinj dirinjwəy. Ka ghwəy dza dibay, pa' ghwəy pavə ghwə'i mətse vəya, ta mbə ghwəy nay pi. ¹⁹ Ma yən na neyey, nabə kee nabə ni ya mbəzli dee kwəma shi, zhini ka i shi. Ma pə ghwəy mənti kiy, ə pə ghwəy tsatəra titihwə, mba'a ghwəy zhəghəti nzəy tsa ghwəy, a ghwəy jhəva ta nəw kwəmee wəzə wəzə. ²⁰ Favəm, avandə məgarə miy dəgha, mbə harŋwəy. Ma ntsaa favə gakee miy dəgha ci, dza na ɓəŋə'i ghwənamtəra dəgha ta mbee dzakəy, ta dzakə ghi tsa ci va dzee, ta dzaa nzəyŋəy li, ka zəmə shi zəmə ghəy li gwanəŋəy jakəjakə.

²¹ Ma mbəzliy dzaa səvərishi ka miydalahiy, ta ɓanavəshi kwal dzee ta nzəy vəghee kwa gəzli mazə. Njasa nzee va mənəzəy tə pətsa kwətinj tsa ghəy lə Dirə sana kwa gəzli mazə ci, sa nzee miydala.

²² Ma ntsa nza sləmə və ta fa kwəmay, fə tə ghəci ghən wəzə ta kwəma di *Safə tsa Hyala dewardəy tsa gəzanshi kaa mbəzliy nəwra» kə, pə gha kaa ngəshi, kə kaa ngəra.

4

Njasa fə məndi dikə dzəti Hyala mə ghwəmə

¹ Ma ləy hwəm kwəma gəzara na va, sa nə ya njə'wə, pənəy, kar tə miy dəgha ghwəni ghwəni mə ghwəmə. Ma fee ɓa na, məli ntsaa niy gəzara kwəma va, niy nza gaka məli ci, war we' gaka viy təlīmə mbə gəzara kwəma diba, a kə na: «A Zhan səmə tikə, e citəŋa kwəmaa dzaa zhiniy məniya ləy hwəm shi va» kə. ² War ghwəla na nza'jəw *Safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee tsəgha. Nighee na, gəzli nzəy mazə kwa mə ghwəmə tifa, mba'a tsahwəti ndə kwa mənəzəy. ³ Ma pətsa mbə kwəma ci na, war ka mbərə kyasə, nja shi ghaslə. Shi har məndiy «Zhasəpə, lə Sardəwan». Ma gəzli nza na va kwa na, dəzletsəbə ghənzə va ɓəriŋ. ɓəriŋ tsa va na, tərəŋw ghəci təbə kwərakwə, ka mbərə njasa ka shi ghaslə vaa nza. ⁴ Dzəghwa dəzletsəbə nihwəti gəzli gəzli mezhizhə bakə mətəkə fadəti tsəbay nava gəzli mazə diba. Dərasə dərasə dərasə pəhəpəhir zhər bakə mətəkə fadəti mənəzəy kwa shi. Lə kwəbeŋer tezlezl tezlezl ni kən ghən shi. War pəərə pəərə ghaa nay ghən tsa shi gwanashi lə shi pəərə ghən mazə məntim tə tsahi mbəzə. ⁵ Ma ge'i dzəghwa tə pətsa nza gəzli maza va ti, tə jipəjipə tsa va na, war ə piy wampidi ka ndəməndəmə, ka dərazli. Mbərəfəŋ gərkəwahi tifa kwa kwəma nza, lə ghwə kwa shi, ngam ngam ngam. Gərkəwahi mbərəfəŋ ni vay, ghəshi na safə tsa Hyala va mbərəfəŋ tsa mbə nzəy kwa kwəma nza. ⁶ Mba'a shiy tifa kwa kwəma gəzliy nzəy va, riŋriŋ, nja niğhə məti, bəŋw ghəshi ndəɓa kwəfa dikə na, pə gha.

Zhini ɓa na, mba'a nihwəti shiy piy tifa fadə, tə jipə shi gəzli nza maza va kwa, dzar vəgha bəla nza fadənata ghəshi. Ma shi va na, war mətəshi ghaa niğhəma vəgha shi gwa'a gwa'a, dzəghwa kwa hwəm tsa shi lə kwa kwəma shi. ⁷ Ma pa shi va ndəə niğhə shiy, tsa kwa taŋa va na, nja pa zhəl. Kwa baka na, nja pa məcar. Kwa mahkana na, nja pa ndə ngəri ghəci mbə kwəma ci. Ma kwa fada na, nja pa zəlīkə ghənzə mbə zli tə

3:19 3:19 Fir 3:11-12; Ebr 12:5-6 **3:20** 3:20 Mt 8:11; Zhj 14:23 **3:21** 3:21 1:6; Mt 22:44; Ebr 8:1 **4:2** 4:2-3 5:7; Cem 11:4; 103:19 **4:3** 4:3 Ezhek 1:26-28 **4:4** 4:4 pəhəpəhir zhər: 5:5, 8, 10; 7:11, 13; 11:16; 14:3; 19:4; Ezay 24:23; tezlezl tezlezl: 6:11 **4:5** 4:5 8:5; 11:19; 16:18; 17:9; Səvəri 9:24; 19:16; Ezhek 1:13-14 **4:6** 4:6 15:2; Ezhek 1:22; shiy piy fadə: 5:6, 8, 11; 6:1; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4; Ezhek 1:5-12; 10:14

ghwəmə. ⁸ Ya tsamaba ci mbə shi va gwanashi na, war lə bəkəbəkə kwanj kwanj kwanj və. Paf paf paf ghaa nashi ma bəkəbəkəhi va, va mətəshi, mbəba mbəba lə pərikə pərikəshi gwa'a. Ma ghəshi, ya hwəmba ki na, war mbə ha cəm havəghwə lə həvir gwa'a, kala dəkəva tifa, a kə ghəshiy ni na:

«Gha na Ndə sləkəpə, gha sa dēwdēwdēw tsa,
gha na Hyalaa gwəramti tə bərçi.
Gha na Hyala ghala hidī ghwəla ta ghava,
gha sa tə ghwəmə sana,
zhini gha saa taa səkə bə» kə ghəshi.

⁹ Ava war tsəgha nzəyshi shi fadə ni va, mbə ha cəm ta fal Hyala mənəy va kwa gəzli mazə nə, sa tə ghwəmə va ya pa' hwəmba. Ma cəm tsa ha ghəshi vay, ta fə bama, ka fə dikə dzəti, mba'a ta mananta 'wəsa, ha ghəshi. ¹⁰ Ghala pətsa ka shi fadə ni vaa nza mbə ha cəm tsa va tsəgha kiy, ma pəhəpəhir zhar bakə mətəkə fadəti ni va na, tsəfəkəwə tsəfəkəwə tsəfəkəwə ghaa nashi ma, kwa kwəma ntsaa nzəyəy va kwa gəzli mazə ci, ka fal, ghəci saa piy ya pa' hwəmba. Mba'a ghəshi palamti məgapipi pəerə ghən shiy pələyshi kwa kwəma ci. A kə ghəshi na:

¹¹ «A Ntsaa sləkənəy, a Hyala ghəy,
gha na saa mənījaa ndə bərçi kən shiy gwanashi.
Mək nza gha ta fə shəndəkə mbəzliy dzəti gha,
ka ha'wə tə gha.
Sa nzanay, gha ngati na shiy ya nimaba.
Lə dī gha ngatishi gha.
Gha zləbavə na nza ghəshi tifa» kə ghəshi.

5

Kwəmaa dzəkən zliya nahayəm, mba'a zəghwə təmbəkə tsa Hyala

¹ Zhini, sa nə ya njə'wə pən na, mba'ee nata zliya pəerə pəerə ta dəvə kwa bəzəmə ntsa kwa gəzli mazə va. Ma zliya va na, tsasli tsasli ghənzə mbəba mbəba lə pərikə pərikə gwa'a. Mba'a mēndi nahay lə dimə. Dzəghwa mba'am tetekwati dimə mbərfən tiy, nahay. ² Nighee na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala tsa dikə tsa kafəy, ka zlapə ghəci zlanjlanj, a kə na: «Wa ntsaa taa mənīy gar balamti dimə tə zliya naa ghwənamti kia?» kə. ³ Ma ki na, ndə tifa ya kwətīn, ya məba mə ghwəmə, ya tikə tə hidī, ya mbə mbəzliy bəkəwəshi, gar balamti dimə va, ka ghwənamti zliya vaa nighəti pətsa mbəba kiw. ⁴ Ma sa nay mee ndə kala tifa ya kwətīn, ta ghwənamti zliya va na, tapə yən dzəmbəra mbə wahə.

⁵ Dza ma kə tsahwəti ndə kwətīn ngəra mbə pəhəpəhir zhar bakə mətəkə fadəti ni va na: «A Zhanj, tawa wahə gha tay? Nighətima, a ndə tifa. Slən tsa ciy: “Zhəl tsa mbə takə tsa ka Zhəwda, Jijiy mazə *Davitə”. War ghəci na saa mənīy miydala, gar balamti dimə mbərfən na va tə zliya, ka ghwənamti, ta nighə pətsa mbəba» kə.

⁶ Ma zhinee nighə ki na, zəghwə təmbəkə tifa məgarə kwa jipə gəzli mazə. Tə jipəjipə pəhəpəhir zhar va, lə shi fadə ni va piy. War ma ndə nighə zəghwə təmbəkə tsa va na, war njasa niy səkəmə pəəsləhwə.

4:8 4:8 1:17; 11:17; Ezay 6:2-3; Ezhek 1:18; 10:12 4:11 4:11 Ghava 1:1, 31; ShiZhnj 5:9, 12; 11:15, 17; 12:10; 15:3-4; 19:6 5:1 5:1 10:2; Ezay 29:11; Ezhek 2:9-10; Dani 12:4, 9 5:5 5:5 4:4; Ghava 49:9; Mt 1:1; Rm 1:3-4; Ebr 7:14 5:6 5:6:6-7; WahəZher: 5:9, 12; 6; 7:17; 12:11; 13:8; Ezay 53:7; Zher 11:19; Zhnj 1:29; 1Pi 1:19; safə tsa Hyala mbərfən; 4:5; Zak 3:9

Mbørføn tølímím, mbørføn mætsæhi vø. Ma shi mbørføn ni vay, ghæshi na safø tsa Hyala mbørføn tsa ghwønay naa dzæti hidí, ya pa' kwømafa. 7 Dza zøghwø tømbekekø tsa va mba'a madíy, mba'a dzaa bøvø zliya va ta døvø kwa bözøme ntsaa nzøyøy va kwa gøzli mazø ki. 8 Ma sa bøvø zøghwø tømbekekø tsa va zliya va na, dzøghwa shi fadø ni va piy, ghæshi lø pøhepøhir zhør bakø mætsækø fadøti ni va mba'a ghæshi tsætøfækwøshi kwa kwøma ci. Lø gøzøpølihi ta døvø shi. Mba'a høløpipi mæntim tø tsahi mbözø gyadø gyadø hílilinjø zøn nja 'wørdi ti shi. Hílilinjø zøn va nja 'wørdi nay, ghønzø na cø'wø cø'wø mbøzli Hyala. 9 Dza ghæshi ka ha cøm tsa 'war'war tsa, a kø ghæshi na:

«Gha na saa mænija gar bø zliya na ta balamti dimø ti va, ka ghwønamti.

Sa nzanay, a møndi pøæslitøna, mba'a gha mbaranakø mbøzli kaa Hyala lø miymiy gha va shikøshi.

Ya mbø takø ka wa na ghæshi, ya kwøma ka waa gøzø ghæshi, ya mbø hwølfø ka wa na ghæshi, ya sækø tø hidí ka wa sækø ghæshiy, cøke' mbaranakøshi gha.

10 Dza gha mba'a gha zhøghøtishi

ka ni gha mbøzli sløwa gha.

Dzøghwa mbøer gha mbøærøtishi

ka hwølfø mbøzli ka mazø,

*ka ta Hyalaa ghøra sløni kaa Hyala ghwømmø,

mba'a ta møni mazø taa nzaa dzækøn mbøzli tø hidí» kø ghæshi.

11 Zhinee nighø fa na, ka kwal Hyala mbø gaka tifa. Daj tsa shi na, mba'a mænti gar bøløkwø bøløkwø bøløkwø daj kala gar mbay ndøø mbøarantishi, døzletøbø ghæshi tsøbay gøzli mazø tsa va, ghæshi lø shi fadø ni va piy, mba'a pøhepøhir zhøer bakø mætsækø fadøti ni va. 12 Ka ha cøm ghæshi zlanzlan, a kø ghæshi na:

«A zøghwø tømbekekø tsaa niy pøæsliti møndi tsa, gha na saa mænijaa ndø børci, køn shiy gwanashi.

A gha mænija gar nzaa ndø sønata kwøma,

gar nzaa ndø shiy, lø gar nzaa ndø børci.

Gar ha'wø ndø ya tsamafa ci tø gha,

ka fø dikøø dzæti gha, ka falja» kø ghæshi.

13 Ma zhinee fa fa na, shi ngati Hyala mø ghwømmø, lø ni kwakø tø hidí, lø ni kwafa kwa hidí, lø ni mbø yam, gwanashi mbø ha cøm, a kø ghæshi na:

«Fal ntsa mænøyøy va kwa gøzli mazø ci,

ghæshi lø ntsa nja zøghwø tømbekekø tsa va ghwømmø.

Ha'wø ghwømmø ti shi.

Ghæshi na mbøzli nza børci vø shi.

Fø shøndøkø ghwømmøø dzæti shi,

ya pa' hwømba» kø ghæshi.

14 Dzøghwa shi fadø ni va piy: «Amin» kø ghæshi zløbati. Ma pøhepøhir bakø mætsækø fadøti ni va ghalaba na, mætsøfækwø gwanashi kwa kwøma

5:7 5:7 4:2, 9; 5:1, 13; 6:16; 7:10, 15; 19:4; 20:11; 21:5; 1Mezh 22:19; Ezay 6:1; Ezhek 1:26-28; 10:1

5:8 5:8 8:3-4; Cem 141:2; gøzøpøli: 15:2 5:9 5:9 4:11; 5:6; 7:9; 14:3; Cem 96:1 5:10 5:10 1:6

5:11 5:11 ndø kwal tsa Hyala: Zhøwbø 1:6; Dani 7:10; Ebr 12:22 5:12 5:12 4:11 5:13 5:13

Cem 150:6; Flp 2:10

ntsa mənəzəy va kwa gəzli mazə ci, ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa va, ka falshi.

6

Kwəma zəghwə təmbəkə tsa bali dimə tə zliya pəərətī məndi va

¹ Zhini, ma sa nə va njə'wə pən na, zəghwə təmbəkə tsa va madīy ta ghwəni zliyaə bəvə na va. Dzəghwa na, bal balamti kwa tanja nahə mbə dimə mbərfəj na va niy nahati məndi. Mba'ee favə tsahwəti sə kwətīj mbə shi fadə ni va piy ndəməndəməy, ndəba dərəzli van ə pə gha: «Ca səəkə» kə. ² Ma nighee na, gədəw tsa tezlezl tsa səvəriy tifa, lə ndə mə dallə, mba'a rigi mbə dəvə ci. Dza mba'a məndi panambə daghwəba miydala mbə ghən ci. Dza na ka tərə kwəshəl ghəci, ta zha ta mənī miydala difa.

³ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa baka dimə nahati məndi va. Fee kwa baka sə ta shi fadə ni va piy ba na: «Ca səəkə» kə.

⁴ Mba'a tsahwəti gədəw ghəməy səvəriy, lə ndə mə dallə. Mba'a məndi banavə kafa'i tsa dikə tsa. Dza mba'a məndi banavə bərēci ta həərə mbəzli tə hidī gwanashi, ta mbəz ghəshi kwa jipə shi. Ka bəkwə ghən tsa shi, kala zərkə tifa.

⁵ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa mahkana dimə nahati məndi va. Fee kwa mahkana sə ta shi fadə ni va piy ba na: «Ca səəkə» kə. Mba'a gədəw tsa ngərjəkəjəkə tsa səvəriy, lə ndə mə. Nighee na, ntsa mə va lə tasaw bərkə shiy ta dəvə ci. ⁶ Ma fee na, məliy gaka, war nja məli ndə ngəri səəkə mbə shi fadə ni va piy. Ma kə na: «A pə gha dzaa mənīy, ma gəna ka ndə kwəməvə tə sləni vəghwə tsa ci kwətījəy, gar pavə ha tasaw kwətījəy. Ma cikizl kə na, gar ta er kwətīj səda. Ma na kar in ghəshi lə tay nashiy, əntaa niva taa nza caslakə ma» kə.

⁷ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa fadə dimə nahati məndi va. Fee kwa fadə sə ta shi fadə ni va piy ba na: «Ca səəkə» kə. ⁸ Nighee na, gədəw tsa kwərtəhə tsa səvəriy dallə ndə mə. Məti, kə məndi kaa slən tsa ntsa va, mba'a pətsa ka mbəreketiy nza ti kwasəbə. Mba'a məndi banavəshi bərēciy dzəkən nahwəti bəla hidī kwətīj, sa təhəvərişim fadə mbə. Nza ghəshi bakwamti mbəzli tə nava bəla hidī gwa'a lə kafa'i, mba'a lə ma, lə zəghwə ghəngən ghəngən, mba'a lə shəkwadəshi.

⁹ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa cafa dimə nahati məndi va. Njə'wə pən na, piy tsa mbəzliy niy bakwamti məndi tə mbərkə kwəma Hyala lə tə mbərkə sa niy gəzə ghəshi kwəma va kaa nihwəti mbəzli kala hazləni ma. Piy tsa shi va na, ta pətsa ka məndiy fə shiy ti ta ta shi kaa Hyala ghəci. ¹⁰ Ka zlapə kwəma ghəshi zlanjlan, a kə ghəshi na: «A ntsa ghəy dikə tsa, gha na ntsa dēwdew tsa, gha na ndə sla ngwəvə tsa katanj tsa. Va tsəgha dəw ghəy, nighə, ndatəma nza ghəy tikə kia? Hwəm bərkə gha basə ngwəvə dzəkən mbəzli tə hidī, a ghəshi kəsli kərhiy dzəghwa ghəy, sa bakwamtəjəy ghəshi kia?» kə ghəshi. ¹¹ Dzəghwa məndi kaa ya tsamaba ndə mbə shi ki, mba'am banavə kwəbanj tsa tezlezl tsa. Ma kə məndi zləbanshi na: «Kadiwəm di, ndəghətim jəw. Dəj na nihwəti ngwarməhinjwəy dza məndiy zhinīy bəkwə tə mbərkə sa ghəra ghəshi sləni ta Hyala njasa nza ghwəy va kwərakwə» kə məndi.

¹² Zhini zəghwə tərbəkə tsa va mba'a balamti kwa kwanja dimə nahati məndi va dība. Dzəghwa mba'a hidī mənəkədiishi gwanashi, lə bərçi tərənɔw tərənɔw. Njə'wə pə gha kaa vici na, ndəba ləkəwəsa ngəri na pə gha ngəri tsa nɔə, sa ləvətə na. Tir na, ndəba miymiɔy pə gha ghəm tsa ci. ¹³ Ma sasərkwəhi tə ghwəmə na, war ka kwətəkəwəti səkwaa dzəti hidī, njasa ka ya daskwaa təhətə ma vaa shikə səkwa mə daskwa, safə viy lə bərçi. ¹⁴ Gwəravə ghwəmə tsəgha, bətə zata, njasa ka ndə vaa paramti kəshidī. Dzəghwa məndi kaa dəlegwigwi ghəshi lə hidī dzar tə jipə yam gwa'a, mba'a məndi bantishi tə pətsaa niy nza ghəshi. ¹⁵ Dzəghwa mbəzli gwanashi, mba'a ghəshi mbəmbəshi. Mbəzli nja mezhizhə tə hidī, lə mbəzli dikə dikə ni sləkəpə, lə ka sawji dikə dikə ni, lə mbəzli ka ghi tərənɔw tərənɔw ni, lə ni nza bərçi və shi mbəzli tərənɔw, lə mevivi mbəzli, lə ni yaya ni gwa'a, mbəmbəshi dzar mbə ləgwəhi dəlagwa, lə dzar ta hərəzli. ¹⁶ A kə ghəshi na: «A dəlegwigwi ghwəy lə hərəzli ni, ngazlavam dzəkən ghəy, a ghwəy mbələyɔy di. Nəghətəa mətse ntsa mənɔy va kwa gəzli mazə nanəy, lə vantaa zəghwə tərbəkə tsaa bəti nəfə va dzaa nanəy. ¹⁷ Sa nzanay, a vəghwə tsa gar ci sati nəfə tsa shi ti mənəy, ta mənī ngwəvəə dzəkən mbəzli. Va tsəgha na kiy, ndə tība lə bərçi ghwəla mba'a dzaa zhiniy mbay garə kwa kwəma shiw» kə ghəshi.

7

*Mbəzli 144'000 (bələkəwə bələkəwə mən bələkəwə, mba'a fadə mətəsəkə fadəti ghən kən) fati Hyala lamba nɔə ti shi, mbə mbəzli ka *Izərayel*

¹ Ma ləy hwəm nava kwəma ki, nighee na, ka kwal Hyala fadə, garə garə dza kwa bəla slərəpəpi hidī fadanashi. Ma ghala pətsa garəshi ghəshi va na, mba'a ghəshi daməti safə tsa fadə tsa va, vantaa ghəci viy, ya dzəti hidī, ya dzəy tə kwəfa, ya va kwəfəghə fəhi. ² Ma nighee bə na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala səəkəy kwa ghwəmə, dəmakə lamba Hyala kwa bəpə piy ta dəvə ci. Dza na ka zlapanshi kwəma kaa nihwəti ni fadə ni va ka kwal Hyala, shi bənavəshi Hyala va bərçi, ta ladamti shi tə hidī, lə ni mbə yam gwa'a. ³ Ma kə kaa ngəshi na: «A mbəzli ni, kadiwəm di, ka lidī shi tə hidī, ya ni mbə yam, ya fəhi ghwəy di ma. Ndəghətim, a ghwəmmə faghwa lamba Hyala kwa dəghan kwəma mbəzliy ghəranta slənī kaa Hyala ghwəmmə» kə. ⁴ Dzəghwa mba'a məndi gəzara njasa nza dən tsa mbəzli dza məndi va ta fə lamba Hyalaa dzəghwa dəghan kwəma shi gwanashi. Ma na dən tsa shiy: Mbəzli bələkəwə bələkəwə mən bələkəwə, mba'a fadə mətəsəkə fadəti ghən kən, (144'000). Mbəzli mbə takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka Izərayel na ghəshi gwanashi. ⁵⁻⁸ Mba'a məndi dzaa fati lamba Hyala tə mbəzli təravəm mbə takəhi mən lə bakə ni va. Ya mbə tsama takə na, mbəzli diwəy mən, mən lə bakə shi fanatishi məndi lamba. Vanay slən tsa takəhi va: Takə tsa Zhəwda, mba'a sa Rəwben, mba'a sa Gadə, mba'a sa Aser, mba'a sa Nefətəli, mba'a sa Manase, mba'a sa Shimeyanɔw, mba'a sa Levi, mba'a sa Isakar, mba'a sa Zabəlanɔw, mba'a sa *Zhezhefə, mba'a sa *Bənzhamenɔw. Tsəghaa takəhi fati məndi va lamba ti shi. Ya mbə tsamaba takəy, mbəzli diwəy mən, mən lə bakə na shi fanatishi məndi lamba va.

6:12 6:12-13 8:5, 12; 11:13, 19; 16:18; Zhəw 2:10; Mt 24:29 **6:14** 6:14 16:20; 20:11; Ezay 34:4; Ebr 1:11-12 **6:15** 6:15 Ezay 2:10, 19, 21; 24:21 **6:16** 6:16 5:7; 'Wəzh 10:8; Lk 23:30 **6:17** 6:17 Zhəw 2:11; Nahwəm 1:6; Səf 1:14-18; Mala 3:2 **7:1** 7:1 9:14-15; Zher 49:36; Dani 7:2 **7:3** 7:3 9:4; 14:1, 3; 22:4; Ezhek 9:4, 6 **7:4** 7:4-8 14:1, 3; 21:12-13

Vørəm tsaá basəy səəkə mbə hwəlfə mbəzli tə hidí gwanashi

⁹ Ma ləy hwəm, sa nə ya njə'wə pən dība ki na, kar mətsee tə vørəm ndə ngəri tsaá səəkə ya kwəmafa na tə hidí, ya kwəma ka waa gəzə na, ya hwəhwə ka waba na, ya hwəlfə ka waba na. Kala gar mbay ndəə bəlati dafj tsa shi. Gar gar gar ghəshi gagarəshi kwa kwəma gəzli mazə va, lə kwa kwəma ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va. War lə kwəbənjer tezlezl tezlezl ni ghaa nashi ma kən ghən shi. Mba'a kəslifi slərpə ta dividivi shi.

¹⁰ Dza ghəshi ka gəzə kwəma zlanzlanj, ma kə ghəshi na: «Ghwəmməy, war Hyala ghwəmmə va mənəy kwa gəzli mazə nə, ghəshi lə ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va na ni ghwəmmə mbəzliy mbəlītəmmə na na ghwəmmə» kə ghəshi. ¹¹ Ma ka kwal Hyala gwanashi na, war gar gar ghəshi garəshi, dəzlətəbə ghəshi tsəbay gəzli mazə, lə shi pəhəpəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va, mba'a sa shi fadə ni va piy gwa'a. Dzəghwa, tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsətsəfəkwəshi, nžəy, nžəy, nžəy kwəma shi mbə hidí, kwa kwəma Hyala, Ka fal ghəshi, ¹² ma kə ghəshi na:

«*Amin, tsəgha na katanj, Hyala ghwəmməy, ghənzə na Hyala kwa fal məndi pa' kwa ndimndim, ghənzə na Hyala shəndəkə na, kwa sənata kwəma, lə bərzi və tərəy. Mananta 'wəsa ghwəmmə, ka ha'wə ti. War ghənzə na Hyalaa məni mazə pa' kwa ndimndim. Amin» kə ghəshi.

¹³ Ma kə tsahwəti ndə kwətij mbə pəhəpəhir zhər bakə mətəkə fadəti ni va ngəra na: «A zəghwee, mbəzli njaa ni na ni nza kwəbənjer pay pay ni ni kən shi mbə mbəzli ni baya? Sənay gha nda kwəma səəkə ghəshi na?» kə. ¹⁴ Ma pən ngəci na: «A Ndə sləkəra, a kwəma sənatee mbə kwəma va, kala war gha na saa dzaa sənay kia» pən. Ma kə ngəra na: «Ma mbəzli nashi gha niy, ghəshi na mbəzliy garəshi lə bərzi kwa kwal Hyala mbə ngəra'wə tsa tərəy tsa səəkə kən shi ta kwəma Hyala. Kwəbənjer kən shi va tezlezl tezlezl ni nashi ghay, ə yabantishi ghəshi mbə miymiy zəghwə təmbəkə tsa Hyala va shikəshi. ¹⁵ Va tsəgha nza ghəshi gar gar gar kwa kwəma gəzli Mazə Hyala, ya hwəmba nə. War ka ghəra sləni ngəta mbə ciki tsa nə, havəghwə lə həvir gwa'a. War mbə ndəghwə shi ntsa mənəy va kwa gəzli mazə ki. ¹⁶ Ma ghəshi nashi kiy, ya ma, ya ndir na, ka zhini naa ghəranshi ghwəlaw. Ya viciy, ka dza naa mbərə ta ndindishi ghwəlaw. Nihwəti shiy tība dzaa ndindishi, ka sanshi ngəra'wə ghwəlaw. ¹⁷ Sa nzana, ma ntsa nja zəghwə təmbəkə tsa va kwa jipəjipə gəzli mazəy, ghəci dza naa ndəghwəshi. Ta pəməghəshi dza naa dzəməy yaməə bəpə piy. Ka Hyala dza na, mba'a sadəmti wahə kwa mətə shi» kə.

8*Zəghwə təmbəkə mbə bali kwa mbərfaŋa nahə dimə*

¹ Zhini zəghwə təmbəkə tsa va mba'a balamti kwa mbərfaŋa dimə nahati məndi va ti. War sa nə na bal kə na, dzəghwa pətsa tə ghwəmə tsəgha, dəkədəkədəkə nžəyəy. Gar minti mahkan mətəkə, kala favə gaka nihwəti shiy ndə ya jəw nə.

7:9 7:9 5:9; 6:11; SləniTaH 23:40 **7:10** 7:10 5:7 **7:11** 7:11 4:4, 6 **7:12** 7:12 4:11 **7:13** 7:13 6:11; 7:9 **7:14** 7:14 1:5; 22:14; Cem 51:9; Dani 12:1; Mt 24:21 **7:15** 7:15 21:3 **7:16** 7:16 Ezay 49:9-10 **7:17** 7:17 5:6; 21:6; Zhj 10:10, 11; Ezhek 34:11-16, 23-24; sadí wahə kwa mətə: 21:4; Cem 126:5-6; Ezay 25:8 **8:1** 8:1 Zak 2:17; Aba 2:20

² Ma nighee na, ka kwal Hyala garøshi mbørføn kwa kwøma nzø, mba'a møndi ta tahanavøshi tølímim kwøtín kwøtín ngøshi.

³ Dzøghwa tsahwøti *ndø kwal tsa Hyala mba'a søøkø garøy vøgha pøtsa ngati møndi tø tshai mbøzø, ta ndanta shiy ti kaa Hyala. Mba'a hølápø møntim tø tshai mbøzø ta ndanta hililínø zøn nja 'wørdi kwa kaa Hyala vø ta dövø ci. Dzøghwam ðarj møndi tanaghwa hililínø dza na va ta ndanta kaa Hyala, a ghøci ndanta tø pøtsa ka møndiy ndanta shiy kaa Hyala, kwa kwøma gøzli mazø nzø va, dzavøðø lø cø'wø cø'wø mbøzli Hyala gwanashi. ⁴ Sa madí inøghwø tsa hililínø va jakø lø cø'wø cø'wø mbøzli Hyala va gwa'a ta dövø ndø kwal tsa Hyala tsa møgarø va kwa kwøma Hyala ki na, ka dzømø. ⁵ Dza ndø kwal tsa Hyala tsa va, mba'a bøvø hølápø niy nza hililínø va kwa, gyadø ghøci hønzøvø ghwø kwa, kwa pøtsa ndanta na va shiy ti kaa Hyala. Sa hønzøvø na na, dza na føyik, ndøghakøghwaa dzøti hidí. War sa ndøghakøghwa na na, ghavø shiy tsøgha ka døræzli, ka ndømndømø, ka wampidí. Mba'a hidí gørgøøshi.

Njasa viy ka kwal Hyala tølímim

⁶ Ghalabá kiy, mba'a ka kwal Hyala mbørføn ni va, niy ðanavøshi møndi tølímim mbørføn ngøshi ta viyshi gwømantøvashi gwa'a ta viy shi ki.

⁷ Dzøghwa kwa tarja *ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølímø, mba'a viyata na ci tølímø. Ma sa viyata na na, dza kar kwacakasla lø ghwø, mba'a miymiy, dzavøðø ghøshi shøkøkøghwavashi søøkø mø ghwømøø dzøti hidí. Ma sa tøvøvørim hidí mahkan mbøy, dzøghwa nahwøti bøla kwøtín, bærkidø ghønzø ndita. Sa tøvøvøri møndi føhi mahkan mbø ðíba na, mba'a nahwøti bøla shi kwøtín ndita. Gwa'a gwa'a gwøzøn tsa neføkø tsa ndantøvay.

⁸ Dza kwa baka ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølímø, mba'a viyata na ci tølímø kwørakwø. Ma sa viyata na na, dzøghwa møndi kaa nihwøti shiy, ndøba ðølagwa dikø na, pø gha ngøshi, war ka tsø ghwø søvøri mbø shi, føyik møndi ndøghakøghwashiy dzøti kwøfa dikø na. Ma sa tøvøvørim høl tsa dikø tsa mahkan mbø na, dzøghwa nahwøti bøla shi kwøtín mba'a zhøghøta ka miymiy. ⁹ Dzøghwa shiy piy mbø yam ge'i ge'i lø bølaa zhøghøta va ka miymiy, cøke' ghøshi bøkøwøhi kwørakwø. Tsøgha kwambøwaler lidíshi, ge'i ge'i lø bøla va kwørakwø ða.

¹⁰ Dza kwa mahkana ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølímø, mba'a viyata na ci tølímø kwørakwø. Ma sa viyata na na, 'wakøvø sasørkwø dikø na, war ka tsø, baram baram baram ndøba ghwø tø shihwø pø gha, mba'a tøøkøvøta søøkø mø ghwømøø dzøti kwa mahkana bøla yam kwa høløcfemø lø møtsøhi yam gwa'a. ¹¹ Sløn tsa sasørkwø vay, «shi 'yaghwakø ni». Dzøghwa kwa mahkana bøla yam va sa tøvøvørishí møndi mahkan mbø, 'yaghwakø ghwakø ghwakø, ghøshi mønishi. Mba'a mbøzli bøkøwøhi tøørnj war sa sahø ghøshi yam va, sa nza ghwø'iy bøkøwø mbøzli mbø shi.

¹² Dza kwa fadà ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølímø mba'a viyata na ci tølímø kwørakwø. Ma sa viyata na na, dza nahwøti bøla kwøtín mbø bøla vici mahkan, sa tøvøvørim, mba'a shirkwøta. Tsøgha nahwøti bøla tir kwøtín sa tøvøvørim mahkan mbø shirkwøta ðíba, zhini tsøgha nahwøti bøla sasørkwøhi kwøtín sa tøvøvørishim mahkan mbø ðíba. War kwøslí ghaa nata ma kwa mahkana bøla va shi va gwanashi. Ka mbøø nahwøti

bøla vici kwëtiŋ havøghwøw. Ka mbøre na kar tir læ sasørkwøhi høvir kwørakwøw. Tsøgha.

¹³ Dzøghwa sa nø ya njø'wø pøn na, kar tø zølikø, dzøyt tø ghwømø, møba kørakø. Fee na, ghønzø mbø wa zlanzlan, a kø na: «Waa ngøra'wø, waa ngøra'wø! Avanay sanay mahkan tømbe nihwøti ka kwal Hyala, ta viy na shi tølímø. Ya wa ndø sa ka na viyata na ciy, ta sækø dza ngøra'wø dzøkøn mbøzli tø hidí tøryŋw» kø.

9

¹ Dza kwa cafa ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølímø, mba'a viyata na ci tølímø kwørakwø. Ma nighee na, sasørkwø tøkøvata sækø mø ghwømøø dzøti hidí. Dza mba'a møndi ßanavø shiy ghwøni miy kø'wø tsa tødøm tsa va tøryŋw tsa ta dövø nzø. ² Dza sasørkwø va, ßøŋ ghwønami kø'wø tsa tødøm tsa va ki. Ma sa ghwønami na na, ghavø inøghwø tsøgha, takwøm kwøm kwøm sømøy kwaba. Ndøba inøghwø tsaa ndi vø'i, pø gha. Dzøghwa na, nza'jøw, dømbe'wamti vici læ pøtsa dzar tø ghwømø ta gwa'a. Dzøghwa zhømbølbøl pi møniy. ³ Dzøghwa jørvødøm tsahwø sømø kwa kø'wø tsa va, søvøri mbø inøghwø tsa va. Mba'a dzaa pøslambøvay mbø mbøzli tø hidí. Mba'am ßanaghø børci ta ndindi mbøzli nja yiti. ⁴ Ma kø møndi kaa jørvø tsa va na: «A jørvø, mbala, ma sa ka gha tsøhøŋay, øntaa gha taa kwøføghø nihwøti shi gømshi ni nja gwøzøn, ya fø, ya nimaba køslifi shiy ma. War ndø ngøri, mbøzli kama lamba Hyala kwa døghaŋ kwøma shi nahø nahø gwa'a tsøgha, pø gha dzaa sanshi ngøra'wø» kø møndi kaa ngøci. ⁵ Nanzø kiy, ßanavø kwal møndi kaa jørvø tsa va ta bakwamti mbøzli ghøciw. War ta sanshi ngøra'wø kaa mbøzli, ge'i ge'i gar tir cifø ßanavø møndi kwal gwa'a tsøgha. War njasa ka yiti vaa zhanci kaa ndø ghønzø nditi ndøy, war tsøgha na zhipø tsa shigø ci va ghøci nditi ndø.

⁶ Ghala tir tsa cifø tsa vay, ta dövø møti dza mbøzli tø hidíy dza. Ka dza møtiy ßøshi kiw. Tøryŋw ghøshi taa maw møti na, ka hwøta møti taa nza vø shi. ⁷ Ma pa jørvø tsa va ndø nighøy, war ndøba gødewesli pahamti møndi ta dza ta mbøz, pø gha. Mba'a shiy mbø ghøn shi nja daghwøba tsa møntim tø tsahi mbøzø. Ma pøtsa mbø kwøma shi ndø nighø na, war nja pøtsa mbø kwøma ndø ngøri. ⁸ Ndøba shiti mbø ghøn mi'i pø gha kaa shiti shi biti biti tsa shi. Ma sli'i shi na, war nja sli'i zhøl. ⁹ Dzøghwa møndi kaa pøtsa sati kwa hati shi mba'am pahamti læ shiy, nja røbøci tsa tsati møndi tø tsahi. Ma ndø fa gaka bøkøbøkøhi ci na, war njasa ka gaka møwtiti gødewesli vaa nza mbø mbahø shiy, ghøshi mbø diva ta mbøz. ¹⁰ Jørvø tsa vay, læ shigø na ti kikw kikw kikw, njasa ka shigø yiti vaa nza. Lø shigø shi va dza ghøshiy ndindi mbøzli, ta sanshi ngøra'wø mbø tir cifø. ¹¹ Ma mazø tsaa sløwashiy, ghøci na ndø kwal tsa kø'wø tsa tødøm tsa va, tøryŋw tsa. Sløn tsa mazø tsa va læ kwøma ka Eberøy: «Abadøŋw». Lø kwøma ka *Gørekø na: «Apøliyøŋw». Ma ßi sløn tsa va gøzøy: «Ndø zapø na» ßi na gøzø.

¹² Ava gwa'a kørøy kwa taja ngøra'wø naci ki. Ghwøla na tsahwøti ngøra'wø bakø mbø sækø.

¹³ Dza kwa kwanja ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølímø, mba'a viyata na ci tølímø kwørakwø. Ma sa viyata nay, fee na, møli ndø gaka sækø dzar

kwa bēla fadē na va tē pētsa ngati mēndi va kwa kwōma Hyala. Pētsa vay, tē mbēzē ngati mēndi ta ndanta shiy ti kaa Hyala. ¹⁴ Ma kē gaka mēli va kaa kwa kwarja ndē kwal tsa Hyala tsa viyata tēlimē va ki na: «A ndē kwal tsa Hyala, mbala pēlashi nihwēti ka kwal fadē ni va pēhēti mēndi miy hēl tsa dikē tsa va nē mēndi, “Efēratē”, kē mēndi kaa slēn tsa ci» kē. ¹⁵ Dzēghwa mēndi ki mba'am pēlashi ka kwal va. Ma ghēshi fadānashiy, Hyala niy pēhētishi na, mba'a gwēmōyshi, ta ghēra slēni ghēshi tē piya va, ge'i lē tir tsa va, zhini ge'i lē vici va, mba'a ge'i lē ler va dīfa. Slēni shiy: Sēkē tē bēkwē nihwēti mbēzli tē bēla kwētīj, sa tēhōvērishim mahkan mbē. ¹⁶ Nigheē na, ka sawji dāj tērōjw sēkēshi tīfa mē gēdōw mē gēdōw. Dza mba'a mēndi gēzara dāj tsa shi. Ka sawji gar miliyanj bēlōkwē bēlōkwē bakē ghēshi (200'000'000). ¹⁷ Ma yōn mbē nigheē shi va nja kwa shiw kiy, mba'ee nashi gēdewesli, lē mbēzli lē mbēzli mē shi. Ma mbēzli mē shi va na, lē kwēbējer rēbēci kēn ghēn shi. Ghēm ghēmshi tē nahwēti bēla, tē nahwēti bēla na, nja isl ghwēmō, ma tē nahwēti bēla bā na, nja shamshama. Ma ghēnedemer gēdewesli va na, war nja ghēn zhēl. Ka sēvērī ghwē lē inēghwē, mba'a bārēwdōw kwa miy shi. ¹⁸ Dzēghwa ngēra'wē tsa mahkan tsa va sēvērīy mbē miy gēdewesli va, mba'a zamti nihwēti mbēzli tē bēla hidī kwētīj sa tēhōvērishim mahkan mbē. ¹⁹ Gēdewesli vay, mbē miy tsa shi lē mbē shigigi shi na ni shi bērci ghēra ghēshi mbēzli li shi. Ma ndē nighē shigē shi va na, war nja shishi nja shishi, lē ghēn lē ghēn ti, li ka ghēshiy hēōci mbēzli. ²⁰ Ma nihwēti mbēzliy tērēmbēshi kala bēkwēshi va ngēra'wē tsa mahkan tsa vay, va tsēgha nzē na, tsa titihwē ghēshi kaa Hyala, ka zhēghēti nzōy tsa shiw. War ghwēlashi niy nza ghēshi mbē ki kihē hyeler shi, ka tsēfōkwē kwa kwōma mbēreketi ngati ghēshi tē tsahi mbēzē, lē tē tsahi bēnba, ya ni fēditi mēndi tē shēghwē, ya tē hērezli. Gēla shi vay, shiy nay ma pi, kala favē na kwōma, kala mbēē dza, na ghēshi. ²¹ Mbēzli va dībay, war ghwēlashi niy nza ghēshi mbē bēbēkwē mbēzli, ka mēmōni mbēl, ka mēmōni ghwērghwēr, ka ghēghēli shi mbēzli.

10

**Ndē kwal tsa Hyala sēkēy lē zliya jēwē ta dōvē ci*

¹ Zhini, sa nē ya njē'wē pēn dīfa na, ndē kwal tsa Hyala tsa dībēdīfē tsa mbē sēkwa sēkē mē ghwēmō. Vēgha ci na, lē kwēlēbi kēn, mba'a bēriņ pērē pērē dzar ta ghēn ci. War ndēba vici pē gha pētsa mbē kwōma ciy mbērē. Ma shidshid' ci na, nja ghani ghwē. ² Tasl ghēci kēsōvē zliya jēwē, ghwēni ghwēni ta dōvē ci. Dza na madē kēdati sēfa kwa bēzēmē ci tē kwēfa dikē na, ma kwa zlēbi ci na, madē tē hidī. ³ Dza na mba'a ngwēmata lala zlanjlanj, ndēba gaka wahē zhēl, pē gha. Sa ngwēmata na lalay, dzēghwa van mbērēfēj ghēci dērazliy, ta zlēbanci lala ci va. ⁴ Ma sa kēfita gaka dērazli van tsa va na, mba'ee niy gwēmantēvara, ta tsasli kwōma gēzēkē na mbē dērazli ci va. Ma fee na, mēli ndē mbē gēzara kwōma sēkē mē ghwēmō, ma kē na: «A Zhanj ōntaa gha tsasli shi gēzēkē dērazli van va ma, mbēlōyshi mbē nēfē gha» kē.

⁵ Dzēghwa ndē kwal tsa Hyala tsa niy nay ya va mēgarē, mba'a nahwēti sēfa ci tē kwēfa dikē na, mba'a nahwēti tē hidī, kaf kafata dōvē kwa

bözəmə ciy dzəta ghwəmə. ⁶ Ka zəmə fəla ghəci lə slən tsa Hyala tə ghwəmə ya pa' hwəmba. Saa ngati ghwəmə, lə hidī mba'a shi ti shi gwanashi. Saa mēnti kwəfahi lə shi kwa shi gwa'a. Ma kə na: «Shi vay, ta məniva dza ghəshi, sənzənvana. ⁷ Ma sa ka kwa mbərfaŋa ndə kwal tsa Hyala viy na ci təliməy, ma nza Hyala kərni mēni kwəma nzə mbəmbə na, niy təkəti na mēni nzə. Njasaa niy gəzanshi na kaa mbəzli ka ghəra sləni nzə, lə ka Hyala nzə dza na ta mēni» kə.

⁸ Fee na, gaka mēli niy favee vaa gəzara kwəma səkə mə ghwəmə, mbə gəzara kwəma dība, a kə na: «A Zhanj, mbala bə zliya jəw na va ghwəni ghwəni na ta dəvə ndə kwal tsa Hyala tsa məgarə va, tə kwəfa dikə na nahwəti səda ci, tə hidī nahwəti» kə. ⁹ Əŋkwa pən, mba'ee madīra, «ndara zliya va» pən kaa ndə kwal tsa Hyala tsa va. Ma sa dəwee ki, ma kə ngəra na: «Bə a gha pərəhwə. Sa ghaa pərə nanzə kiy, nja mbəzəkəwə dza ghaa favə njəm̄njəm̄ tsa nzə mbə miy gha. Ma sa ka gha ndahwə na, ndəba tsəna gha taa favə kwa hwər gha» kə. ¹⁰ Dzee hən̄ yən bəvə zliya va və ta dəvə ci. Mba'ee pərəhwə. War tsəgha ghənzə njasa gəzara na va ki, ndəba mbəzəkəwə yən favə mbə miy tsee yən mbə pərə. Ma sa ndahwee na, ndəba tsəna yən favə kwa hwər tsee.

¹¹ Dza ma kə mēndi ngəra dība na: «A Zhanj, ta gəzə kwəma gəzəkə Hyalaa dzəkən nihwəti hwəlfəhi mbəzli tə hidī dən̄, lə dzəkən nihwəti hidī, lə mezhizhə shi gwa'a dza gha kaa mbəzli. Ya namafa ghaniy gəzə mbəzliy, ta gəzanshi kwəma gəzəkə Hyala dza gha» kə mēndi kaa ngəra.

11

Ka gəzə kwəma Hyala bakə ni va

¹ Dzəghwa mēndi mba'am ndara gwələvə tsa ka mēndiy bərkə shiy li ta dəvee, war nja gəta ghəci. A kə mēndi ngəra na: «A Zhanj, mbala a gha dzaa bərkəti njasa nza dikə tsa *ciki Hyala, lə pətsa ka mēndi vaa fə shiy ta ta Hyala ti gwa'a. Zhini mba'a gha bəlati njasa nza dən̄ tsa mbəzliy cəwə Hyala mbəba. ² Ma nanzəy, əntaa gha dzaa bərkə ngwəlaa tərə va kwa kələm tsa va ma. Zlata tə gha nava. Sa nzanay, a Hyala banavəshi tsava pi kaa hwəlfəhi mbəzli ghəngħən ghəngħən, ka ghəshi dzay, ka kəkədi məlmə Hyala dəwəfəw na mbə tir fadə mətəkə bakəti.

³ Ta ghwənashi ka gəzə kwəmee va bakə ni dzee. Lə kwəbənər ka mēndiy təhwəni mbəri li shi dza ghəshiy nza kən ghən shi. Ka ghəshi dza na, ka gəzə kwəmee kaa mbəzli mbə vici bələkəwə bələkəwə mən̄ lə diwəy bakə mba'a kwan̄ mətəkə ghən kən na va» kə. ⁴ Ma ka gəzə kwəmee va bakə ni kiy, ghəshi na fəhi bakə ni va har mēndiy «*Wəlivə». Mba'a gərkəwahi bakə ni va garəshi kwa kwəma Ntsaa sləkə shi tə hidī gwanashi. ⁵ War mba'a kə ndəpəla mananshi jikirəy, ta səvəri dza ghwə kwa miy shi, nza ghənzə zamti ka mbəz shi. Ava war tsəgha dza mbəzliy pəla mananshi jikirəy zashi. ⁶ Ma mbəzli va, ghala vəghwə tsa dza ghəshi vaa nza mbə gəzanshi kwəma Hyala kaa mbəzliy, a bər̄ci taa nza və shi ta garəti van kala nzəmə ghəci. A bər̄ci taa nza və shi ta zhəghanti yam ka miymiy dība. Ya hwəlfə tsamafa ngəra'wəy, a bər̄ci taa nza və shi ta bəkəə dzəti hidī, njasa dza ghəshiy dī.

⁷ Ma sa ka ghøshi kødfamti gøzø kwøma Hyala kaa mbøzli kiy, ka saa dza søfa tsaa søemø va søøkø kwa kø'wø tsa tødføm tsa va tøरणw tsa dzay, mba'a pøshiy ti shi, ka mbøz li shi. Ka na dza na mba'a bakwamtishi. ⁸ War bølähø bølähø dza mbøreketi shiy nza dzar kwa kwal tsa dikø tsa mbø mølmø dikø na va. Mbø pøtsaa niy danwawøgha møndi va Ntsaa sløkø shi vøgha tsøm. «*Ezhipøtø» ya «*Sødøm» kø møndi kaa sløn tsa mølmø va kwa fir. ⁹ Ma mbøreketi mbøzli va vay, ta nashi dza mbøzli gwanashi dzaa tifa bølähø bølähø mbø vici mahkan mba'a reeta. Ya mbø hwølfø ka wa na ndø, ya tø hidfi ka wa søøkø ndø, ya mbø hwøhwø ka wa yakø møndi ndø, ya kwøma ka waa gøzø ndø, war ta nashi mbøreketi mbøzli bakø ni va dza ghøshi. Ka dza ghøshiy zløba møndiy lashiw. ¹⁰ Tøरणw dza mbøzli tø hidfiy vøshishi, Ka ta shi zømø, ka tsø, ka vøli, tø sa nzana mba'am bakwamti mbøzli bakø ni va. Sa niy nzana tøरणwshi mbøzli va niy sanamiyshi ngøra'wø lø shiy niy møni ghøshi va.

¹¹ Løy hwøm sa kørøta vici mahkan na va mba'a reeta kiy, dza Hyala mba'a viyanambø piy tsa nzø kaa mbøreketi mbøzli bakø ni va. Ma sa tsøhøy piy tsa va mbø shi na, mba'a ghøshi satishiy garøshi. Ya wa ntsaa nata nava kwøma na, mba'a her ci dzashi tøरणw. ¹² Ma fa ka gøzø kwøma Hyala bakø ni va satishi mbø møti na, møli ndø mbø gøzanshi kwøma zlanzlanj søøkø mø ghwømø, a kø na: «A mbøzli ni, ndim, søemønwøym tikø» kø. 'Wakøvø ghøshi tsøgha, mba'a ghøshi kaføshi, ka dzashiy dzømø ghwømø mbø timbøtimbø tifa kwa kwøma mbøzliy di ma møtsø shi va. ¹³ Ghala vøghwø tsa va difa na, mba'a hidfi ghati gørgøvø tøरणw. Dzøghwa bøla kwøtiñ mbø mølmø dikø na va, sa tøhøtim møn, mba'a ngangazlata. Ma ghala gørgøvø hidfi vay, mba'a mbøzli bøløkwø bøløkwø mbørføn møtsøkø bøkøwøshi (7'000). Ma niy bøkøwøshi ma va mbøzli na, mba'a her shi dzashi tøरणw. Mba'a ghøshi dzømbøshi mbø fal Hyala dikø na mø ghwømø.

¹⁴ A kwa baka ngøra'wø kødiy naci. Mbø søøkø na kwa mahkana ngøra'wø kyanwkyanw.

*Kwa kørni *ndø kwal tsa Hyala viyata na ci tølimø*

¹⁵ Dza kwa mbørfanø ndø kwal tsa Hyala tsaa viy tølimø, mba'a viyata na ci tølimø. Ma fee na, mølihi mbø gøzø kwøma lø børci lø børci søøkø mø ghwømø, ma kø ghøshi na: «Nana kiy, a mbøzli tø hidfi sønay, kar Hyala kwa sløkømmø ghøshi lø *Køristøw tsa tivø na sløkø na mbøzli, kø ghøshi. Mazø tsa shi vay, ta kwa ndimndim na» kø ghøshi. ¹⁶ Ma sa gøzamti mølihi va kwøma na, dza pøhepøhir zhøv bakø møtsøkø fadøti ni va, nzøyshi tø gizli gizli mezhizhø kwa kwøma Hyala, mba'a ghøshi tsøtsøføkøwø shi kwa kwøma Hyala, nzøणw nzøणw nzøणw kwøma shi mbø hidfi, ka fal. ¹⁷ Ma kø ghøshi na:

«A Hyalaa kwa sløkøpøø gwøramti tø børci,
gha na Hyala ghala hidfi ghwøla ta ghava,
zhini gha Hyala sana ba.
'Wesaa mønina ghøy ta børci gha,
sa nzana mba'a gha fambø shiy mbø døvø gha gwa'a gwa'a,
ka møni mazø ghaa dzøkøn shi.

11:7 11:7 13:1-2; 17:8 **11:8** 11:8 Lk 13:33-34; Sødøm: Ghava 18:20; Ezay 1:10; Ezhek 16:46; Ezhipøtø: Søvøri 3:16-19; 7:3-5 **11:10** 11:10 Zhñ 16:20 **11:11** 11:11 Ezhek 37:9-10 **11:12** 11:12 2Mezh 2:11; SlniKY 1:9 **11:13** 11:13 6:12-13; Ezhek 38:19-20 **11:15** 11:15 4:11; Søvøri 15:18; Cem 22:29-30; Dani 2:44; 1Kwøv 15:24-28 **11:16** 11:16 4:4 **11:17** 11:17 1:8; 4:8; 15:3; 16:7; 19:6, 15; 21:22; Amø 4:13; 2Kwøv 6:18

18 Hwölfəhi mbəzliyi niy kamaa mbəzli ghay, tərəŋw niy satiy nəfə tsa shiy dzəkən gha. Nana kiy, a vəghwə tsa dza nəfə tsa gha ta satiy dzəkən shi ti səəkəy. A vəghwə tsa dza gha ta bəsə ngwəvə tiy dzəkən mbəzliyi bəkwəshi səəkəy. Vəghwə tsa səəkəy vay, mbə vəghwə tsa va dza ghaa nganshi zhəmə kaa ka ghəra sləni gha, mbəzli nja ka gəzə kwəma gha kaa mbəzli. Mbə vəghwə tsa va dza ghaa nganshi zhəmə shi kaa mbəzli gha dī fəti va gha gwanashi dība, ya ni jəw jəw ni, ya ni dikə dikə ni gwa'a. Ma na mbəzliyi bəkwə mbəzli va tə hidiy, kərəp, dza ghaa zamtishi» kə ghəshi.

19 Ma sa kədishi ghəshi lə gəzə kwəma va tsəgha na, 'wakəvə *ciki Hyala tsa dikə tsa mə ghwəmə bəŋ ghwənəmti ghən tsa ci. A *sərndəkə tsa fəy məndi shi *sla kiri tsa kar Hyala lə mbəzli kwa niy nza mbəba. Ya wa ndə nana ki na, mba'a nay wəzə wəzə. Dza pi ka wampidi, ka ndəmndəm, ka dərəzli. Mba'a hidī gərgərəshi. Tərəŋw kwacakasla nzməkəvata səəkə mə ghwəmə.

12

Kwəma mali ghəshi lə sa nja kəlbə tsa

1 Ma nighee bə na, nahwəti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na təzliɗa dzəy tə ghwəmə. Nahwəti mali na sava təzliɗa na. Kwəbaŋ tsa kən na, vici. Mba'a kədəti səɗa nɗə tə tir, mba'am mananavə salabiy miyɗala tə sasərkwəhi mənɗ lə bakə. 2 Ma mali va ki na, lə hwər ghənzə vəghə ta ya. Ka kemahə ghənzə, ma sa zhanta zəghwə tərəŋw na, dza na ka wahə zlanɗlanɗ.

3 Zhəghwa nahwəti kwəma maɗaŋa maɗaŋa na mbə'a təzliɗa dzəy tə ghwəmə dība. Tsahwəti sə na sava təzliyi na, we' kəlbə ghəci. Ghəməy ghəci, ava dikə tsa ci. Mbərɗəŋ ghənədəmer ti. Lə dzakwə mezhizhə lə dzakwə mezhizhə mbə ghənədəmer ci va. Mba'a təlimim mənɗ mbə ghənədəmer va. 4 Dzəghwa na lə shigə ci, mba'a pavə nahwəti bəla sasərkwəhi tə ghwəmə kwətiŋ sa təhəvərishim mahkan mbə. Sa pavəshi na na, mba'a shəkəkəghwashiy dzəti hidī. Dzəghwa na mba'a səəkəə garəy ndəkəwə ndəkəwə vəgha maliy kemahə va ta ya. Ta ndəghə səkwa tsa zəghwə nɗə va. Səkway ma zəghwə vay, nza bəhwəə ndahwə. 5 Dzəghwa mali va, baw yakə zəghwəə zal. Saa dzaa məni Mazə tsa ghyanakə tsa dzəkən hwölfə mbəzli tə hidī gwa'a gwa'a. Ma sa nə na baw kə na, nza'jəw məndi bəhwə zəghwə vaa dzaa fəy vəgha Hyala, ghənzə kwa gəzli mazə nɗə. 6 Ma na məmə nanzə ki na, mba'a hwətaa dzəmbə gamba. Mba'a nɗəyta mbəba, tə pətsa gwəmanati Hyala ta nɗəy ghənzə ti. Dzəghwa ka ndəghwə Hyala, ka zəmantə shi zəmə, mbə vici bələkəwə mənɗ lə diwəy bakə mba'a kwaŋ mətəkə ki. (1'260)

7 Dzəghwa mbəz pizlə, ghay mə ghwəmə tsəgha ki, kwa jipə kar *ndə kwal tsa Hyala tsa dikə tsa mə ghwəmə, «Mishel» kə məndi kaa slən tsa

11:18 11:18 19:5; Cem 2:1-5; 110:5-6 11:19 11:19 4:5; 6:12-13; 8:7; 15:5; Zhəwbə 38:22-23; sərndəkə sla kiri: 1Mezh 8:1, 6 12:1 12:1 Ezay 7:14; 26:17 12:3 12:3 tsahwəti sə wa'i kəlbə: 12:7, 9, 13; 13:2; 16:13; 20:2; Dani 7:7, 24 12:4 12:4 Dani 8:10 12:5 12:5 19:15; Cem 2:9 12:6 12:6 1Mezh 17:1-7; 19:5-7; Mt 2:13; 1260 vicihi: 11:2 12:7 12:7 Dani 10:13; Zhəwdə 9

ci, ghèshi lè sa nja kèlmbè tsa va. Ya wa ndè mbè shi na, lè ni ci mbèzli ta sèdà ci, lè ni ci mbèzli ta sèdà ci. ⁸ Dzèghwa ndè kwal tsa Hyala tsa har mèndi vaa Mishel, ghèshi lè ni ci va ka kwal Hyala, mba'a ghèshi banavèshi bali kaa kar sa nza kèlmbè tsa va ghèshi lè ni ci va mbèzli. Kwèrec ghèshi tèhèkèghwashi sèèkè mè ghwèmè. Kala zhini ghèshiy kwèmavè pi gar nzyèshi ghèshi mèba. ⁹ Dza mba'a ghèshi ndèghakèghwa sa nja kèlmbè tsa va dikè tsa dzèti hidì. Ghèci na shishi tsa ndimndim tsa va hèhèèrè mbèzli tè hidì gwanashi.«Mazè tsa hyeler» kè mèndi kaa slèn tsa ci. Zhini ba na: «*Ndè jaka tsa Hyala» kè mèndi kaa tsahwèti slèn tsa ci.

¹⁰ Ma fee ba na, mèli ndè mbè gèzè kwèma sèèkè mè ghwèmè zlanzlan, a kè na:

«Aya, nana kiy, a Hyala mbèlantèpè katanj!

Aa citèpè bèrci mbè mazè tsa mèni na.

Avanay sènzènva kiy, a *Kèristèw ntsa tivè na cikèvèri dikè tsa bèrci ci kwèrakwè ba.

Sa nzana, ma ntsaa bànsi fèti va kaa

nihwèti ngwarmèhimmè,

havèghwè lè hèvir kwa kwèma Hyalay,

a ghèshi ndèghakèghwa sèèkè mè ghwèmè dzèti hidì.

¹¹ Ma ngwarmèhimmè vay,

a ghèshi tédanàkèn kaa sa nja kèlmbè tsa va.

Sa nzana mba'a miymiy zèghwè tèmbèkè shikèshi ti shi.

Zhini mba'a sa gèzèhwè ghèshi kwèma Hyala kaa mbèzli.

Mba'a ghèshi zlèbavè mèndiy bakwamtishi,

tè mbèrkè kwèma va.

¹² Va tsègha na ki,

ma ghwèmè, ghèshi lè ni mèba shiy gwanashiy,

vèshi kè ghèshiy vèshi tètèrèjw.

Ma na hidì ghèshi lè kwèfahi dikè dikè ni ti shi gwa'ay,

a ngèra'wè kèn ghwèy.

Sa nzana, tè ghwèy sèkway ndè jaka tsa Hyala,

lè nèfè lè nèfè tètèrèjw.

Sa nzana mba'a sènay

ndal tèrmbè vici nèè kwèma ta kèfiw, kè» kè.

¹³ Dzèghwa, sa sènay sa nja kèlmbè tsa va. «Yènèy, ntsa ndègha ndègha tsa nzeè sèèkè mè ghwèmè dzèti hidì nana» kèy, dza na mad' mad'iy

ta nèw mali yakè zèghwèè zal va. ¹⁴ Ma dza mèndi na, mba'a mèndi

banavè bèkèbèkèhi zèlikè dikè na kaa mali va, a ghènzè zli li shi, ta

dzataa dzèmbè gamba, dzèti pètsa nze va ta zèmantà shiy mèndi mbè

piya mahkan mba'a reeta. Dza tèhwèl, sa nja kèlmbè tsa va tèhwèlata

kwèfèghè mali va tè pètsa va ki. ¹⁵ 'Wakèvè shishi tsa nja kèlmbè tsa va

mba'a vènèhwèkè yam sèèkè lèy hwèr ci, nja ghèrakwèli kwasèbè mali

va, ta mbè ghèshiy bèhwè. ¹⁶ Dzèghwa hidì mba'a ghèshi yati mali va.

Sa ghwènamtèvashi ghèshi, mba'a ghèshi samti yamèè sèèkèshi va lèy

hwèr shishi tsa va gwa'a. ¹⁷ Dzèghwa ki, tètèrèjw sa nja kèlmbè tsa va bèti

nèfèè dzèkèn mali va. Dza na mba'a zhèghètèvay, ta dza ta pa ghèshi lè

ndèrazhi mali va. Ndèrazhi mali va va dza na ta pa li shiy, mbèzliy d' fèti

ta *kwøma pøhøti Hyala, mbøzliy nøy kwøma katarj na va gøzøkø Yesøw, løy nøy tsa shi gwanay.

¹⁸ Dza sa nja kølmbø tsa va ki, mba'a dzaa garøy miy kwøfa dikø na.

13

Kwømaa dzøkøn Shøkwadeshi bakø

¹ Zhini, ma nigheø ba na, tsahwøti saa dza søfa søemøy kwa kwøfa dikø na. Mbørføj ghønedemer vø, mba'a tølirim møy dzømdzøem mbø ghønedemer ci va. Ma tølirim møy ni va gwanashi na, war løy dzakwø mezhizhø løy dzakwø mezhizhø kwa ghøn shi. Dzøghwa mba'a mendi tsatsaslati kwømaa tsøerø Hyala dzar tøy ghønedemer va gwanashi. ² Ma yøn nay saa dza søfa tsa va kiy, søy war we' døghwava ghøci. Ma shidshid ci na, nja shidshid fawøer. Miy tsa ci na, nja sa zhøl. Dzøghwa sa nja kølmbø tsa va, mba'a banavø nici va børci, løy mazø tsa møy na va, løy tsa ci va dikø tsa møy na dibødibø tsa gwanay, kaa saa dza søfa tsa va ki.

³ Ma yøn nigheø tsahwøti ghøn kwøtiq mbø ghønedemer mbørføj ni va tøy saa dza søfa tsa va na, war njasa niy søkø mendi kølslami bøzhøhø mendi niy pøøsløy zhini mba'a zhi tsa va kødiy. Dzøghwa mbøzli tøy hidø gwanashi, ka nigheø nava kwøma nja madøja, mba'a ghøshi dzømbøshi mbø nøy saa dza søfa tsa va ki. ⁴ Dza ghøshi ka tsøføkø kwa kwøma sa nja kølmbø tsa va. Tøy sa nzana mba'a banavø børci ci va kaa saa dza søfa tsa va. Zhini tsøgha ghøshi tsøføkø kwa kwøma saa dza søfa tsa va. A køy ghøshi na: «Wa na ntsaa dza vaa yømøva løy saa dza søfa tsa kia? Wa ntsaa dza vaa mbøzøti mbøz li kia?» køy ghøshi.

⁵ Dzøghwa mba'a mendi banavø kwal kaa saa dza søfa tsa va, ta møy møy kwøma føyøø ci njasa di na. Ka tsøerø Hyala. War tsøgha ghøci dzaa møy møy mbø tir fadø møtsøkø bakø ti. (42) ⁶ Dzøghwa na mba'a ghati gøzø kwøma, ka gøzøø *kwøma jikir naa dzøkøn Hyala, ka sawa sløn tsa nzø, løy pi tsa nzøy na ti, løy mbøzli møy ghwømø gwa'a. ⁷ Mba'a mendi zhiniy banavø kwal ta dza ghøciy mbøz løy mbøzli Hyala, pa' ka dza ghøciy zømanavøshi bali. Dzøghwa mba'a mendi zhiniy banavø kwal ta møy mazøø dzøkøn hwøhwø tsa mbøzli tøy hidø gwa'a gwa'a, ya mbø hwøhwø ka wa na ghøshi, ya kwøma ka waa gøzø ghøshi, ya hwølfø ka wa na ghøshi, ya tøy hidø ka wa søkø ghøshi. ⁸ Ma mbøzli tøy hidø gwanashiy, ka tsøføkø kwa kwøma saa dza søfa tsa va. War mbøzli tsaslaghwa mendi sløn tsa shi ghala hidø ghwøla ta ghava kwa zliya nza slønedemer mbøzliy dzaa kwømavø piy tsaa kødi ma na shiy tsøføkø ma kwa kwøma ci. Zliya nza slønedemer shi va kway, sa zøghwø tømøkø tsa Hyala va niy paslamtim na.

⁹ Ntsa nza slømø vø ta fa kwømay, føy tøy ghøci ghøn wøzø ta kwøma dzøe na ta gøzø: ¹⁰ «Ntsa bøkøkanati Hyala, ghay, køø køø dza mendi køøhwøja na gha, køy. Katarj dza mendi køøhwø tsava ndø. Ma tsø bøkøkanati na, gha na na ghay, løy kafa'i dza mendi pøøsløja køy, war katarj katarj dza mendi pøøsløti tsava ndø løy kafa'i. Ma ghønzø tsøgha kiy, wøzøba jihøva mbøzli Hyala na ta søy'wa kwøma, ka banavø nøy tsa shi gwanay kaa Hyala.»

¹¹ Nigheø ba na, tsahwøti kwa baka saa dza søfa søyøriy mbø hidø.

13:1 13:1 kwøfa: Dani 7:3; saa dza søfa: 11:7; 13:11-17; 16:10; 17:3, 7-13; 19:20; Dani 7:3-8, 21, 25
13:2 13:2 2Tes 2:9 **13:3** 13:3 17:8 **13:4** 13:4 Cem 89:7 **13:5** 13:5-6 Dani 7:25; 11:36; 42
 tir: 11:2 **13:7** 13:7 12:17 **13:8** 13:8 3:5; WahøZher: 5:6 **13:10** 13:10 14:12; Zher 15:2;
 43:11; Lk 8:15 **13:11** 13:11 Mt 7:15

Mba'a tɛlimim bakɛ mbɛ ghɛn ci, war ndɛba tɛlimim gamɛ, pɛ gha. Ka gɛzɛ kwɛma ghɛci. Ma mɛli ci na, nja sa kɛlmbɛ tsa va. ¹² Bɛrciy nza va, va kwa tana saa dza sɛfa tsa va na, ghɛshi shi vɛ kwɛrakwɛ. Ka mɛni kwɛma madana madana na ghɛci kwa mɛtsɛ tsa kwa tana va. Dza na mba'a 'yapambɛ mbɛzli, lɛ shi tɛ hidɛ gwa'a gwa'a mbɛ tsɛfɛkwɛ kwa kwɛma tsa kwa tana va saa dza sɛfa. Saa niy kɛslɛyɛm va bɛzhehɛ, dzɛghwa mba'a zhi tsa ci va niy kɛdiy. ¹³ Kwa baka saa dza sɛfa tsa vay, danj mɛnɛhwɛ na shi madana madana ni. Ka naa dzay, mba'a bɛkɛ ghwɛ sɛkɛ mɛ ghwɛmɛɛ dzɛti hidɛ, kwa kwɛma mbɛzli gwanashi ¹⁴ Ma sa nzana mba'a mɛndi banavɛ bɛrciy mɛni shi madana madana ni va kwa kwɛma tsa kwa tana va saa dza sɛfa na, dza na tsɛgha mba'a ngɛdɛhwɛ mbɛzli tɛ hidɛ. Ma kɛ kaa ngɛshi ki na: «A pɛ ghwɛy mɛntiy: Ngatim pa shiy war we' pa kwa tana saa dza sɛfa tsa va, ta fɛ shɛndɛkɛɛ dzɛti. Saa niy kɛslɛy mɛndi va bɛzhehɛ va tsɛgha nzɛ na, ka zhini ghɛciy piy» kɛ. ¹⁵ Dzɛghwa saa dza sɛfa tsaa gɛzɛ kwɛma va va, mba'a kwɛmavɛ bɛrciy fanambɛ piy kaa pa saa dza sɛfa tsa ngati mɛndi va, we' tsa kwa tana va, pɛkw ka gɛzɛ kwɛma ghɛci. Ma kwɛma mɛnti na va tsɛghay, ta mbɛ shi ngatim vaa bɛkwɛ mbɛzliy dzaa dɛ ma tsɛfɛkwɛ kwa kwɛma shi. ¹⁶ Dzɛghwa saa dza sɛfa tsa va ki, mba'a 'yapambɛ mbɛzli gwanashiy dzɛmbɛ tsasli lambaa dzɛghwa dɛghanj kwɛma shi, ya tɛ dɛvɛ kwa bɛzɛmɛ shi. Ya ndɛrazhi, ya mɛtukwɛkwɛr, ya ka shiy, ya ka ndɛrma, ya mevivi, ya ni yaya ni mbɛzli na, cɛkɛ' 'yapambɛshi mbɛ tsasli lamba va. ¹⁷ Ma ntsa kama lamba va tiy, ka pavɛ shiy naw, ka dɛlɛvɛ shiy naw, tsɛgha. Lamba vay, slɛn tsa saa dza sɛfa tsa va na. Slɛn tsa vay, aa tsasli va lɛ bɛla shiy dɛfa.

¹⁸ Ma kiy, zɛzɛ tɛ mbɛzli kwɛma wɛzɛ. Ntsa nza mɛhɛrli mbɛ ghɛn ciy, ta sɛnay slɛn tsa saa dza sɛfa tsa va va tsasliti mɛndi lɛ bɛla shiy dza na. Bɛla shi vay, slɛn tsa ndɛ ngɛri na ghɛshi: «Bɛlɛkwɛ bɛlɛkwɛ kwanj mba'a kwanj mɛtsɛkɛ kwanji ghɛn kɛn» na slɛn tsa va, sa tsasliti mɛndi lɛ bɛla shiy (666).

14

Mbɛzli Hyala mbɛ ha yɛwɛn cɛm, mɛ ghwɛmɛ

¹ Nighee ba na, zɛghwɛ tɛmbɛkɛ tsa Hyala va mɛ garɛ mɛ ghɛn kɛlan tsa har mɛndiy «kɛlanj *Shiyanjw». Ghɛshi lɛ mbɛzli tsaslanaghwashim va slɛn tsa ci mba'a slɛn tsa dɛy kwa dɛghanj kwɛma shi. Mbɛzli vay, mbɛzli bɛlɛkwɛ bɛlɛkwɛ mɛnj, bɛlɛkwɛ mba'a fadɛ mɛtsɛkɛ fadɛti ghɛn kɛn, na ghɛshi (144'000). ² Ma fee na, mɛliy gaka sɛkɛ mɛ ghwɛmɛ, ndɛba gaka yam kwa mɛdzɛrɛ yam, pɛ gha. Zhini gaka va dɛfa na, ndɛba dɛrazli van, pɛ gha. Ma yɛn fa gaka mɛli va na, ka tɛbɛ fa nzɛ kwa slɛmɛ, njasa ka mɛndi vaa yɛmɛti zlɛba tsa gɛzɛpɛlihi. ³ Ma mbɛzli bɛlɛkwɛ bɛlɛkwɛ mɛnj, bɛlɛkwɛ mba'a fadɛ mɛtsɛkɛ fadɛti ghɛn kɛn shi ni va gwanashiy, gar gar ghɛshi gagarɛshi kwa kwɛma gɛzli mazɛ Hyala va, lɛ kwa kwɛma shi fadɛ ni va piy, mba'a kwa kwɛma pɛhɛpɛhir zhɛr va gwa'a. Dza ghɛshi ka ha yɛwɛn cɛm. Tsahwɛti ndɛ tɛba mba'a mbay hakɛ cɛm tsa shi va, kala war ghɛshi ghɛshi mbɛzli mbɛɛrɛkɛ Hyala va tikɛ tɛ hidɛ gwa'a tsɛghaw. ⁴ Na nashi ghɛshi niva mbɛzliy, a ghɛshi ndɛghwɛti ghɛn tsa shi dɛwdɛw, sɛkɛ ghɛshi dzar kwa mi'iw. War dza dzashi kwa

13:13 13:13 16:14; 20:8 **13:15** 13:15-16 14:9, 11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4; Ezay 44:5; Dani 3:5
13:17 13:17 13:18; 15:2 **14:1** 14:1 22:4; kɛlanj Shiyanjw: Ezay 4:5; Zhɛw 3:5; 144'000 mbɛzli:
 3:12; 7:3-4 **14:2** 14:2 1:15; 15:2; 19:6; Ezhek 1:24-25 **14:3** 14:3 4:4, 6; yɛwɛn cɛm: 5:9 **14:4**
 14:4 Zhj 10:4-5

zæərə kwa zæərə ghæshi læ zəghwə tæmbəkə tsa Hyala va, ya pa' kwəmafa gwa'a tsəgha na nashi kwəma. Na nashiy, mbəzli kar Hyala ghæshi læ zəghwə tæmbəkə tsa nza va na ghæshi. Ghæshi na mbəzli mbærəkə Hyala mbəzli tæ hidî. ⁵ Ma ghæshiy, sækə dzærvəə səkwa tæ miy shi ya kwətiŋəw. Nahwəti *kwəma jikir na dzar kwa kabaka shiw.

Kwəmaa dzəkən ka kwal Hyala mahkan

⁶ Zhini sa nə ya njə'wə pən na, kar tæ tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala, dzəy tæ ghwəmə məfa kərakə, ghæci mbə sækə tæ gəzə Yəwən kwəma wəzə na. Kwəmaa taa nzaa sa kwa ndimndim na ta mbəzli tæ hidî gwanashi. Ta gəzanshi ghæci kaa mbəzli tæ nihwəti hidî ghəngən ghəngən ni, ya kwəma ka waa gəzə ghæshi, ya hwəlfə ka wa na ghæshi, ya hwəhwə ka wa na gwa'a. ⁷ Dzəghwa ka gəzə kwəma ghæci kaa mbəzli zlanzlan, a kə ngəshi na: «A mbəzli tæ hidî gwa'a! Ə pə ghwəy hazlənî va Hyala, ka fə shəndəkəə dzəti. Sa nzanay, a vəghwə tsa dza naa sækə tæ sla ngwəvəə dzəkən mbəzli kətikəvay. Ə pə ghwəy tsəfəkwə kwa kwəma nza. Ghənza na Hyalaa ngati ghwəmə læ hidî, læ kwəfahi, mba'a mətəshi yam gwanashi» kə.

⁸ Dzəghwa kwa baka tsahwəti ndə kwal tsa Hyala, mba'a tsahwəy tæ səəbə tsa kwa tənə va. Tapə ghæci mbə gəzə kwəma, a kə na: «Aya! Gwa'a na kwəma, ngazla ngazla na məlmə *Babilanw dikə na va. Waa ngazla ngazla na. Ghwərghwər tsa mbə məlmə Babilanw dikə na vay, cəkə' pəslambəvay naa dzəmbə hwəlfə mbəzli tæ hidî gwa'a gwa'a. Aa ghivəri mbəzli læ ghwərghwər tsa nza va, njasa ka tay vaa ghivəri mbəzli» kə.

⁹ Nighee fa na, tsahwəti kwa mahkana ndə kwal tsa Hyala tsahwəy tæ səəbə ni bakə ni va 'waa sækə. Dza na ka gəzə kwəma zlanzlan, a kə na: «Ya wa ntsaa tsəfəkwə kwa kwəma kar saa dza səfa tsa va ghæshi læ pa ci va ngati məndi, dzəghwa mba'a məndi tsaslanaghwa lamba ci, ya kwa dəghan kwəma ntsa va, ya tæ dəvə ciy, ¹⁰ ta sa ngəra'wə dza na va Hyala tərənŋ. Ka dza naa mənî zhəhwər tî ya ce' tsətsəw, sa nzanay, tərənŋ sətîy nəfə tsa nza. Ya wa ntsaa tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səfa tsa vay, war ta sahwə ngəra'wə dza na mbə ghwə, læ mbə barəwdəw, kwa kwəma ka kwal Hyala dəwdəw ni mə ghwəmə, læ kwa kwəma zəghwə tæmbəkə tsa Hyala va. ¹¹ Ma inəghwə tsa ghwə sa ghæshi va ngəra'wə mbəy, war mbə takwəsə dza naa nza ya pa' hwəmba. Mbəzliy tsəfəkwəhwə tsəfəkwə va kwa kwəma saa dza səfa tsa va læ kwa kwəma pa ci va ngati məndi, mba'a məndi tsaslanatishi lamba ciy, ka dza ghæshiy kwəmavə dəkəva tərəw. War tsəgha dza ghæshiy nza mbə sa ngəra'wə, havəghwə læ həvir gwa'a» kə.

¹² Ma na mbəzliy di fəti ta *kwəma pəhəti Hyala, mbəzliy nəw Yesəw læ nəfə tsa shi gwanay ghæshi mbəzli Hyalay, ə kə ghæshiy sə'wa kwəma.

¹³ Ma fee fa na, məli ndə mbə gəzə kwəma sækə mə ghwəmə, a kə na: «A Zhanj bəvə gəta tsasli shiy, a gha tsasli kwəma dzee na ta gəzanə: Ghava na sənzenva, pa' ka dzar kwa kwəmay, mbəzliy zləbavə kwəma Ndə sləkəpə, ka nəw ghæshi læ ghəra slənî pa' ka bəkwəshi mbəy, mbə vəshi dza ghæshiy nza» kə. Sa gəzəkə na tsəgha, ma kə *Safə tsa Hyala kaa zləba kwəma va na: «Yi katanj, tsəghaa nava. Gwa'a kədamtî ghæshi

sləni shi, ta dəkəva dza ghəshi va sləni ghərahwə ghəshi va tərəjw na. Sa nzanay, mbə ci na sləni ghərahwə ghəshi va, mbəzli wəzə ni na ghəshi» kə.

Njasa dza ka kwal Hyalaa kərə shi tē hidī

¹⁴ Zhini sa nə ya njə'wə pən difa na, kar tē zhamakwa kwələbi dzəy tē ghwəmə zləlahə. Təzlezlezlezl ghaa nashima. Dzəghwa mba'a tsahwəti sə dzəy tē zhamakwa va mənəy war we' ndə ngəri, mba'a daghwəba miydala tsa məntim tē mbəzə mbə ghən ci. Mba'a mbetə ta dəvə ci, ka zəmə mbetə tsa va.

¹⁵ 'Wakəvə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala tifa bələhwətə səvəriy mbə *ciki Hyala. Tapə ghəci ta gəzanci kwəma zlanzlanj kaa ntsa mənəy va dzəy tē zhamakwa kwələbi, a kə ngəci na: «A ntsa lə mbetə tsa, ə pə ghaa kəsli shiy nakəshi ni lə mbetə tsa gha va. Sa nzanay, a vəghwə tsaa məni shiy səəkə kwamti məniy. Ava gwa'a gwa'a nakamtəvashi shiy tē hidī, gar kəsli ghəshi» kə. ¹⁶ Dzəghwa tsa mənəy va ndə dzəy tē kwələbi zhamakwa ki, tapə mbə kəsli shi tē hidī lə mbetə tsa ci va. Dza na pəjw pəjw, kəslamtishi.

¹⁷ Nighee bə na, tsahwəti ndə kwal tsa Hyala səvəriy mbə ciki Hyala tsa mē ghwəmə va, mba'a tsa ci mbetə və kwərakwə, ka zəmə mbetə tsa va.

¹⁸ Zhəghwa tsahwəti ndə kwal tsa Hyala mba'a səəkəy dza kwa pətsa ka mēndi vaa fə shiy ti ta pəsanta shiy kaa Hyala. Ma tsava ndə kwal tsa Hyala naci kiy, ghəci sləwa na ghwə. Dzəghwa na ka gəzə kwəma zlanzlanj kaa ndə kwal tsa Hyala tsa lə mbetə tsaa zəmə va ta dəvə ci, a kə na: «A ndə kwal tsa Hyala tsa lə mbetə tsa ta dəvə ci, ə pə ghaa slasla ya fəhi tē vėher tē hidī lə mbetə tsa gha tsa zəmə, sa nzanay, a ghəshi təhantəvashi gwa'a gwa'a» kə. ¹⁹ 'Wakəvə ndə kwal tsa Hyala tsa va, mba'a slaslanti ya fəhi tē hidī, lə mbetə tsa ci va. Dza na mba'a bəsəvə ya fəhi va, mba'a dzaa shəkaghwashī kwa tsə'wə tsa ka mēndiy bəsə shiy kwa ta bəsəshi. Sa satiy nəfə tsa Hyala va tsəgha mənti na tsə'wə tsa va. ²⁰ Ma tsə'wə tsa ka mēndi vaa bəsə shiy kway, vəgha bəla niy fəy mēndi, kala kama mbə məlmə. Ma sa kəfdi mēndi ya fəhi va ta mbə mēndiy bəsə yam səvəri mbə shi ki na, dza miymiy səvəri mbə shi, war ka hwəwə səmə, ka dzəy tē ngwəla nja ghərakwəli, ka dza kərakə, gar kiləwmetər bələkwə bələkwə mahkan (300). Təfəm tsa həl tsa kəsli ghəshiy, gar pa' tē bazli ndə kwa.

15

Njasa dza ka kwal Hyala mbərfəj, ta bə kwa kərnī ngərə'wə mbərfəj dzəti hidī

¹ Nighee difa na, nihwəti shiy təzlishi 'yahə'yahəshi dzəy tē ghwəmə, ka mənira madəja niva shiy tərəjw. Shi vay, ka kwal Hyala na ghəshi mbərfəj. Ya wa ndə mbə shiy, lə ngərə'wə kwətij mbə dəvə ci. Ma ngərə'wer mbərfəj ni va və shi kiy, ghəshi na kwa kərnī ngərə'wer. Sa nzanay, li shi civa kwa kərnī bə nəfə tsa Hyalaa dzəkən mbəzli tē hidī.

² Nighee bə na, nihwəti shiy tifa, rinrij ndəba nighə məti, bəjw ghəshi nja kwəfa dikə na. Zhini mba'a ghwə mbə shi kabə kabə. Nighee na, mbəzli tifa, mbəzliy mənishi ka miydalahi, sa niy zləba ma ghəshi tsəfəkwə kwa kwəma saa dza səda tsa va ghəshi lə pa ci va niy ngati mēndi, zhini kalaa niy zləba ghəshi mēndiy tsasli lamba ciy dzəti shi. Gar

gar gar ghøshi gagarøshi tø shi nja nighø mæti ni va. Lø gøzhøpipir ta døvø shi, sa tahanavøshi Hyala. ³ Dza ghøshi ka ha cøm tsa niy ha *Møyizø ndø ghøra sløni tsa Hyala va. Cøm tsa va difay, cøm tsa ntsa har mændi vaa «Zøghwø tømøkø» na. A kø ghøshi kaa ha cøm tsa va na:

«A Hyala kwa sløkønyø, saa gwøramti tø børci gwa'a gwa'a, a ta sløni ghøra ghay, dikø na tøरणw, wøzø na tøरणw, ka tanamti shiy gwanashi.

War lø kwal tsa nzø mæni gha na gha kwøma, ya hwømøa.

Ya hwømøay, kwøma katan na sa mæni gha difa.

Gha sløkø na hwølfø mbøzli tø hidfi gwanashi.

⁴ A Ntsaa sløkønyø, wa tsava ntsaa dza vaa ni:

“Gar hazlæni nzee va gha neyew” køa?

Kwøma sækø tsava ntsaa dza vaa dfi ma

fø shøndøkø dzøti ghaa?

Tsava ndø tifa ya kwøtijnøw.

Sa nzanay, gha na sa dæwdæw tsa kwøtinja.

Ta sækø dza hwølføhi mbøzli tø hidfi gwanashi,

ta tsøfækwø kwa kwøma gha.

Sa nzanay, a mbøzli tø hidfi gwanashi

nata sløni ghøra gha njasa nza na lø kwal tsa nzø» kø ghøshi.

⁵ Nighee øa na, *ciki Hyala tsa mø ghwømø ghwønantøvay. Mba'a ciki

Hyala tsa tsati mændi tø mægapa, niy føy mændi shi *sla kiri tsa Hyala

lø mbøzli kwa mbøøa. ⁶ Nighee na, ka kwal Hyala mbørføn ni va nza

ngøra'wer mbørføn mbø døvø shi, mbø søvøri, cidfidfidfid, sækø mbø ciki

Hyala tsa va. Lø kwøbøner tøरणw tøरणw ni, tezezl tezezl ni køn ghøn

shi. Mba'a mændi pøhøti kwøbøner va lø kanda tø mbøzø sar mbø hati shi.

⁷ Dzøghwa tsahwøti kwøtijn mbø shi fadø ni va piy, kwøtijn kwøtijn kwøtijn

ghøci tahanavøshi høløpipi kaa ka kwal Hyala mbørføn ni va, pøya' pøya'

pøya' nøfø tsa Hyala ti shi, sa satiy naa dzækøn mbøzli. Hyala vay, mbø piy

na ya pa' hwømøa. ⁸ Dzøghwa inøghwø takwøs kwøs kwøs sækøy mbø

børci Hyala, lø mbø shøndøkø tsa nzø, paf ghøci tøhay ciki Hyala. Shan

ndø kaa kwal tsa zhømbøy dzømbø ciki Hyala ghwøla ghala pøtsa va. Pa'

ghala pøtsa dza ka kwal Hyala vaa kødamti mæni ngøra'wer mbørføn ni

va banavøshi mændi kwal ta mæni shi gwa'a.

16

Ka kwal Hyala mbørføn mbø shøkø kwa kørni ngøra'wer dzøti hidfi

¹ Løy hwømø ki, ma fee na, mæli ndø mbø gaka zlanzlan, sækø mbø *ciki

Hyala, mø ghwømø. Ka gøzø kwøma ghønzø kaa ka kwal Hyala mbørføn

ni va, ma kø na: «A ka kwal Hyala mbørføn ni ni, mbalam shikøm nøfø

tsa Hyala va satiy pøya' pøya' pøya' tsa mbø høløpipi dzøti hidfi. Shikøm,

sa kwa høløpipi va va mbørføjanavashi» kø.

² Sa gøzøkø mæli va kwøma va tsøgha na, dza kwa tanja ndø mbø ka kwal

Hyala va mba'a dzaa shøkati tsa vø va nøfø tsa Hyala mbø høløpøø dzøti

hidfi. Ma sa shøkati na na, 'wakøvø zheher jikir gaga ni ka zhipø tøरणw,

15:3 15:3-4 4:11 15:3 15:3 16:5-6; 19:2; 22:12; Nøw 32:4; Cem 145:17; cøm: Søvøri 15:1; Cem 111:2; 139:14 15:4 15:4 14:7; Cem 86:9; 98:2-3; Ezay 2:2-3; Zher 10:6-7 15:5 15:5 11:19; Søvøri 40:34; SløniKY 7:44 15:6 15:6 1:13; Dani 10:5 15:7 15:7 4:6; 14:10; 16:1 15:8 15:8 Søvøri 40:34-35; Ezay 6:4; Ezhek 44:4 16:1 16:1 15:1; Cem 69:25; Ezay 66:6; Zher 10:25 16:2 16:2 13:15; Søvøri 9:10

mba'a ghèshi ndandaghati mbèzli nza lamba saa dza sèfa tsa va va ti shi, shiy tsèfèkwè va kwa kwèma pa ci va ngati mèndi.

³ Dza kwa baka *ndè kwal tsa Hyala, mba'a dzaa shèkati tsa vè va nèfè tsa Hyala mbè hèlapèè dzèti kwèfa dikè na. Ma sa shèkati na na, ndèfa gwèyèm mbèri, pè gha kaa yam, sa zhèghèshi ghèshi. Dzèghwa shiy piy mbè yam va, mba'a ghèshi bèkwèshi gwa'a gwa'a.

⁴ Dza kwa mahkana ndè kwal tsa Hyala mba'a dzaa shèkati tsa vè nèfè tsa Hyala mbè hèlapèè dzèti yam kwa hèledemer, lè mètsèhi yam gwa'a. Ma sa shèkati na na, mba'a yam va mbèèrèshi gwanashi ka miymiy. ⁵ Fee ki na, ndè kwal tsa Hyala tsaa slèwa yam mbè fal Hyala, a kè na: «A Hyala, war gha na Hyala kwètiŋa.

Dewdew nza gha, gha na Hyala
ghala hidì ghwèla ta ghava,
zhini gha Hyala sana ßa.

Ngwèvè slati gha nay, ngwèvè lè kwal tsa nzè na.

⁶ Ma mbèzli tè hidì niy,
tèrèŋw sèèkè ghèshi mbè shèkè
miymiy mbèzli ghaa dzèti hidì,
lè shi ka gèzè kwèma gha.

Sa dza gha sanay,
mba'a gha ßanavèshi miymiy ta sashi ghèshi.
Jèw mènta kwèma va lè kwal tsa nzèw» kè.

⁷ Fee ki na, mèli ndè mbè gèzè kwèma sèèkè mè pètsa ka mèndi vaa fè shiy ti ta ta Hyala, ma kè na:

«Yè katan, Hyalaa gwèramti tè bèrci,
dzèrvè mbè na gha ngwèvèw,
lè kwal tsa nzè ka ghaa sla ngwèvèè dzèkèn mbèzli» kè.

⁸ Dza kwa fada ndè kwal tsa Hyala, mba'a dzaa shèkàkèn tsa vè va nèfè tsa Hyala mbè hèlapèè dzèkèn vici. Ma sa shèkàkèn na na, dza vici ghala pètsa va ki, mba'a kwèmavè kwal ta ndindi mbèzli tèrèŋw tèrèŋw nja ghwè. ⁹ Ya tsègha ndindi vici mbèzli nja ghwè ki na, a dī tsa titihwè ghèshi kaa Hyala ka zhèghèti nzèy tsa shiw, zhini a dī fè shèndèkè ghèshiy dzèti Hyalaw. Dza ghèshi, tapè ghèshi dzèmbèshi mbè tsètèèrè slèn tsa Hyala. Sa nzana sèvèri mbè bèrci Hyala va ngèra'wè tsa sanshi ghwè va va sèèkè.

¹⁰ Dza kwa cafa ndè kwal tsa Hyala, mba'a dzaa shèkaghwa tsa vè va nèfè tsa Hyala mbè hèlapèè kwa gèzli mazè saa dza sèfa tsa va. Ma sa shèkaghwa na na, 'wakèvè pètsa mèni na va mazè ti tèrkwèsl, mèniy va kwèsl. War è mbèzliy pè pèrè sli'i shi va ngèra'wè tsa kèn shi. ¹¹ Ya tsègha na ghèshi mbè sa ngèra'wè va zheher ti shi va ki na, a dī tsa titihwè ghèshi kaa Hyala ta zlata mèni kwèma shi va jikir naw. War tsèèrè na tsètèèrè ghèshi Hyala mè ghwèwè, va ngèra'wè tsa va.

¹² Dza kwa kwanja ndè kwal tsa Hyala mba'a dzaa shèkati tsa vè va nèfè tsa Hyala mbè hèlapèè dzèti hæl tsa dikè tsa. «Efèratè» kè mèndi kaa slèn tsa ci. Ma sa shèkati na na, dza hæl tsa va nza'jèw mbasèy, ta mbè mezhizhè tè hidì dza kwa ghwèwèè kwèmavè kwal ta tanè ghèshi.

¹³ Nighe dība na, hyeler tèzlishi tè pètsa va mahkan, war nja gwambè nja gwambè gha nashima. Tsahwèti mbè hyeler vay, sèvèri mbè miy sa wa'i

kəlmə tsa va səvəri na. Tsa hwəti na, səvəri mbə miy saa dza səfa tsa va. Ma tsa hwəti tsa va na, səvəri mbə miy ndə Hyala ndə dzərvə. ¹⁴ Hyeler va mahkanashiy, səəkə va *ndə jaka tsa Hyala səəkə ghəshi. Ka ghəshiy dzay, ka məməni kwəma maɗaŋa maɗaŋa na dzar mbə mbəzli. Ka dza va mezhizhə tə hidfi gwa'a gwa'a, ta basətishi, ta dza ta mbəz lə Hyalaa gwəramti va tə bərçi gwa'a gwa'a, fəca vici dza naa ci dikə tsa nzə vaa səvəriy dzəti ngwəla.

¹⁵ Ma kə Ndə sləkəpəy: «Favə tə ghwəy wəzə. Yənəy, war vətəghə dzeetə səəkə njasa ka ndə ghəli vaa səəkə dzəkə ndə. Ma ntsaa dzaa nzəyəy kala bə ma hi, lə kwəbənər ci kən ghənəy, lə vəshi dza naa nza. Na nacyi, ka dza naa nza hasəy gar ha'wə ghəci kwa kwəma mbəzli sa kee səəkəw» kə.

¹⁶ Ma sa dza hyeler mahkan ni vaa basəkə mezhizhə ki na, səəkə ghəshi rəssə ghəshi basəyshi tə pətsa har məndi vaa: «Harmagedaŋw» lə kwəma ka *Ebərə.

¹⁷ Dza kwa mbərfaŋa ndə kwal tsa Hyala mba'a dzaa shəkambə tsa və va nəfə tsa Hyala mbə həlapə mbə safə. Ma sa shəkambə na, fee na məli ndə mbə gaka lə bərçi, səəkə mbə ciki Hyala, sa səəkə na tə pətsa nza gəzli maza Hyala va. Ma kə na: «Waa gwa'a na kwəma» kə. ¹⁸ 'Wakəvə pi tsəgha war ka wampidi, ka ndəmndəmə, ka dərəzli. Dzəghwa hidfi mba'a ghəshi gərgərəshi tərəŋw tərəŋw. Gəla gərgərə hidfi vay, ghala ngati Hyala ndə ngəri na, səəkə hidiy gərgərəhwə gərgərə tsəgha tərəŋw tsa shiw. ¹⁹ Ma sa gərgərəshi hidfi tsəgha na, mba'a məlmə dikə na va tsatsavərivata mahkan mbə. 'Wakəvə məlməhi tə hidfi gwanashi, mba'a ghəshi ngangazlashi. Dzəghwa Hyala mba'a zhiniy zəzəvə kwəma *Babilaŋw məlmə dikə na va. Dza na mba'a sanamiy ngəra'wə tərəŋw tərəŋw, sa nzana tərəŋw nəfə tsa nzə sati y dzəkən. ²⁰ Ma hidiy niy nza dzar kwa jipə yam na, ra'i ghəshi zashi. Zhini ra'i kəlenər kala nashi məndi ghwəla. ²¹ Dzəghwa kwa cakasla dikə dikə na, ndəba hərəmbəzli ndəba hərəmbəzli, mba'a nzməkəvata səəkə mə ghwəmə dzəkən mbəzli tə hidfi. Ma shəndəkə tsa nzə kwətiŋ məndiy bərkəy, gar reeta bəhwə 'wəni. Tapə mbəzli dzəmbəshi mbə tsətsəərə Hyala, sa zhanshi kwacakasla va, ka sanshi ngəra'wə 'yahə'yahə.

17

Kwəmaa dzəkən məlmə bətim nja mali kwa ghwərghwər lə dzəkən saa dza səfa

¹ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dza *ndə kwal tsa Hyala kwətiŋ ta ka kwal Hyala mbərfaŋ ni va nza həlepipi mbərfaŋ və shi, ndəs səəkəy dzəvəghee, ka gəzara kwəma, a kə na: «A Zhanj, ndi e ciŋa njasa dza Hyala ta santa ngəra'wə kaa mali kwa ghwərghwər dikə na va. Kwa ghwərghwər vay, ghənzə na məlmə dikə na va ləy məndi dzəy vəgha hələdemər ɗaŋ. ² Mezhizhə tə hidfiy, tərəŋw səəkə ghəshi mbə məni ghwərghwər lə mali va. Zhini tsəgha ghənzə ghyamti mbəzli tə hidfi lə ghwərghwər tsa nzə va, njasa ka tay vaa ghyamti mbəzli» kə.

³ War sa gəzəkə na tsəghay, nighee na safə tsa Hyala səəkəy dzəkənee, dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a bəghəraa dzəti gamba. Ma yən

mbə gamba va ki na, mba'ee nata mali tifa dalle ghənzə mə saa dza səda. Saa dza səda tsa vay, ngezhezhez ghəci. Mbərfəŋ ghənedemer ti, mba'a təlimim məŋ mbə shi. Dza mba'a məndi tsatsaslati slənedemer dzar tē vəgha ci gwanata, slənedemer va na, shiy tsəəə Hyala ghəshi. ⁴ Ma mali va nanzə ki na, mba'a pakən kwədeler ka gəna tərəŋw tərəŋw ni. Dzəghwa na ghaslə ghaslə ghaslamtəvata tərəŋw, lə shi vasətim tē mbəzə, mba'a nihwəti shi ghaslə tē dimə ghəŋghən ghəŋghən. Mba'a həlapə mbəzə və ta dəvə nzə. Pəya', kwəma jikirkir na ti, kwəma nja ghwərg hwər tsa nzə va ka naa mənī. ⁵ Mba'a slən kwa dəghaŋ kwəma nzə tsasli tsasli, slən kala gar sənay bazhə tsa ci mbəzli. Ma kə mənī kaa slən tsa va na: «Məlmə *Babilanw dikə na, mbəghəshi ka mənī ghwərg hwər lə ka mənī kwəma rəda rəda na tē hidī gwa'a» kə mənī.

⁶ Ma mali va na, tərəŋwee nata ghənzə ghita sa sah wə na miymiy mbəzli Hyala bakwamti mənī, mbəzliy niy nəw Yesəw lə nəfə kwətīŋ. War sa natee tsəgha na, war ə nava kwəmaa mənīda mađaŋa gwa'a tsəgha.

⁷ Dzəghwa ma kə ndə kwal tsa Hyala tsa va kaa ngəra na: «A Zhan, tawa mənīŋa kwəma va mađaŋa shəka?» kə. Ma kə dība na: «Kadiw e citəŋa sləkər tsa kwəma kən mali nata gha na, lə sa kən saa dza səda tsa nata gha tsa ghənzə mə dallə. Saa dza səda tsa vay, ghəcivavay na sa nza ghən va ti mbərfəŋ, mba'a təlimim məŋ. ⁸ Ma saa dza səda tsa nay gha vay, sa tē ghwəməy tsa ka piy niy nza na. Nanay tē ghwəməy na ghwəlaw. Nanzə ki, taa nza kwa kwəma jəwəy, ta zhini dza naa piy. Ka na dza na, mba'a zhəkəməy kwa kə'wə tsa tədəm tsa va. Sa ka na səəməy na, ka Hyala dza mba'a zamti kwa bətə. Ghala ghava hidiy, a Hyala niy tsaslaghwa slənedemer mbəzliy dzaa piy ta kwa ndimndim kwa zliya. A nihwəti mbəzli tībay, niy tsaslaghwa slənedemer shi naa dzəghwa zliya vaw. Ma sa ka mbəzli kama slənedemer shi va kwa zliya va nay saa dza səda tsa vay, mađaŋa dza ghəshiy nata nava kwəma. Sa nzana tē ghwəmə ghəci niy nza, mba'a mətīy na na, zhini kwa kwəma jəw na, ta zhəkəy ghəci dza dība.

⁹ Ka ndə gha favə shini wəzəy, war ndə nzana lə məhərli və, ka mbata təkə kwəma tərəŋw dza ndəə favəshi. Nighəti sana, ghən tsa nay gha tsa mbərfəŋ tsa tē saa dza səda tsay, dəlegwigwi mbərfəŋ, ghəŋghən ghəŋghən, Shi nzəyta mali va mə shi na ghəshi. Zhini, mezhizhə mbərfəŋ ghəŋghən ghəŋghən ghəshi dība. ¹⁰ Ma nihwəti mbəzli cifə mbə mezhizhə mbərfəŋ ni vay, gwa'a na tsa shi vəghwə tsaa mənī mazə. Kwa kwanə mazə nacyi, ghwəlay na sana mbə mənī mazə tsa ci. Ma na kwa mbərfəŋa tsaa tərmbə va nacyi, ghwəla na tsa ci vəghwə tsa dza naa mənī mazə ti ta səkə. Sa ka vəghwə tsa ci va səkəyəy, ka dza naa hiy mbə mənī tsa ci va mazəw. ¹¹ Ma saa dza səda tsaa niy nza va tē ghwəmə ka piy, zhini kala zhini ghəcīy nza tē ghwəmə sana dībay, ghəci na kwa dəghasa mazə də'wə ghən tsa ci. Ghəci ba na, tsahwəti mazə mbə shi mbərfəŋ ni va ghəci niy nza dība, ta zamti Hyala dza, kwa bətə. ¹² Ma təlimim məŋ ni va nashi gha mbə ghən saa dza səda tsa vay, mezhizhə məŋ ghəŋghən ghəŋghən na ghəshi. Ghwəla na ghəshi ta səkə ta mənī mazə. Sa ka ghəshi səkəshiy, ta kwəməvə bər ci dza ghəshiy dza, ta mənī mazə kwasəbə saa dza səda tsa va, ge'i gar vəghwə jəwə tsətsə gwa'a tsəgha. ¹³ Ghəshi ghəshi mezhizhə va maŋanavashiy, kwəma kwətīŋ na na sa mbə ghən shi. Kwəma mbə ghən shiy, ghəra sləni kaa saa dza səda tsa va lə bər ci shi gwa'a gwa'a, ta mbə ghəcīy mənī mazə, na kwəma mbə

ghøn shi. ¹⁴ Ma sa ka ghøshiy dzay, ka dza ta mbøz gwanashi læ ntsa nja zøghwø tømøkø tsa va. Ka ntsa va dza ghøshi læ ni ci va mbøzli na, mba'a 'wøshamti shi, sa nzana Ntsaa sløkø mbøzliy sløkøpø ghøci. Zhini ghøci mazø tsaà møni mazø dzøkøn mezhizhø. Ni ci va mbøzliy nøw va læ nøfø kwøtiñøy, mbøzli tøravø Hyalaa harvøshi na ghøshi» kø.

¹⁵ Zhini ma kø ndø kwal tsa Hyala tsa va ngøra difa na: «A Zhan, ma yam nashi gha va mali kwa ghwørg hwøwø va mønzyø køn shiy, mbøzli ðañ na ghøshi, mbøzliy søøkø tø hidì ghøng høn ghøng høn, ya hwølfø ka wa ghøshi, ya kwøma ka waa gøzø ghøshi. ¹⁶ Ma na tølímím møy ni va nashi gha, læ saa dza søða tsa va ta gwa'ay, ka dza ghøshiy ði kwøma mali kwa ghwørg hwøwø vaw, ka ghøshi dzay, mba'a ghøshi papahwø shiy mbø ðøvø nzø gwa'a gwa'a, mba'a ghøshi zlata dirinjta. Ka ghøshi dza difa na, bañ køsøti, ka pøø. Sa ka ghøshi pøøvøy, ka ghøshi dza kaa naa dzaa tørmøbø vøgha nzø bærkidø ghøshi ndamti mbø ghwø. ¹⁷ Hyala mønti na nza kwøma kwøtiñ na mbø ghøn mezhizhø møy ni va, ta ghøra sløni ghøshi kaa saa dza søða tsa va, ta mbø ghøciy møni mazø. Ma mønti Hyala kwøma va tsøghay, ta mbø mezhizhø vaa mønti kwøma ði na. Ma sa ka saa dza søða tsa va dza ki na, ka møni mazø pa' ghala pøtsa ka kwøma gøzøkø Hyala dzøghwata kwa.

¹⁸ Ma na mali nata gha va ta na tsa nzø ghøn kiy, ghønzø na mølmø dikø na va, nza bærçi vøø dzøkøn mezhizhø tø hidì gwa'a gwa'a» kø.

18

*Ngwøvø Hyalaa dzøkøn mølmø *Babilanw*

¹ Ma læy hwøm kwøma va ki, sa nø ya njø'wø pøn na. Tsa hwøti *ndø kwal tsa Hyala mbø søøkø mø ghwømø, læ bærçi vøø tøøryw. War ka mbøø bama tø vøgha ci dzar tø hidì gwa'a gwa'a. ² Dzøghwa na ka zlapø kwøma ghøci zlanzlan, a kø na: «Aya, waa gwa'a na kwøma, a mølmø Babilanw dikø na va ngazlata. Gwa'a gwa'a ngazlata Babilanw. Nanay, pøtsaa nzøy tsa hyeler zhøghøta na. Mbø basøva hyeler. 'Yegwer gømgøm ni gwøramti mbøzliy ðimay, mbøba basøva ghøshi. ³ Sa wana ngazlata mølmø Babilanwø, sa nzana mba'a ngadambø mbøzli tø hidì gwa'a gwa'a dzømbø møni ghwørg hwøwø tsa nzø va, mba'a ghyamtishi li, njasa ka ndø vaa ghyi va tay. Mba'a mezhizhø tø hidì gwanashi dzømbøshi mbø møni ghwørg hwøwø li. Dzøghwa tøøryw ka zhøghø ðøvø tø hidì mønishi ka ka shiy, tø mbørkø shi nze va wøzø wøzø ni gwøra ndø ngøriy maw» kø.

⁴ Fee difa na nahwøti møli mbø gøzø kwøma søøkø mø ghwømø, a kø na: «Na na ghwøy ghwøy ni ya mbøzliy. Søvøriñwøyøm mbø mbøzli mbø mølmø va. Vantaa ghwøy dzaa dzømbøn wøy mbø møni kwøma shi va jikir na. Ka ghwøy nighe na, jakø ghwøy taa nza li shi tø ngøra'wø tsa shi va dza ghøshiy sa kwørakwø ða. ⁵ Søvøriñwøyøm mbø shi nø ya ngøn wøy. Sa nzanay, tøørywøy na jikir tsa mønti mbøzli va. Zamti ghøn Hyala ta kwøma shi va jikir na tepøw. ⁶ War ø pø ghwøy wanshi ngøra'wø tsa shi va kwørakwø, njasaa niy sanamiy ghøshi va kaa mbøzli. Tan kwøma mananati ghøshi va kaa mbøzli pø ghwøy mananshi. Bakø søða pø ghwøy dzaa sanamiy ngøra'wø tsa sanamiy ghøshi va kaa mbøzli. ⁷ War ø kø

17:14 17:14 19:16, 19; Nøw 10:17; Cem 136:3; Dani 2:47; 1Tim 6:15 **17:15** 17:15 17:1 **17:16** 17:16 17:2; 18:8; SløniTaH 21:9; Ezhek 23:29; 'Wøzh 2:5 **17:17** 17:17 17:13 **18:1** 18:1-24 Ezay 13; 47; Ezhek 27 **18:2** 18:2 14:8; 16:19; Ezay 13:20-22; 21:9; 34:11, 14; Zher 50:39-40; 51:8 **18:3** 18:3 17:2; 18:11-19; Ezay 23:8; Ezhek 27:22-23, 33 **18:4** 18:4 Ezay 48:20; Zher 51:45; 2Kwø 6:17 **18:5** 18:5 Ghava 18:20 **18:6** 18:6 Cem 137:8; Zher 50:29 **18:7** 18:7-8 Ezay 47:8-9

mëndi sanamiy shi ngëra'wë tërënjw. Ka pëzli ghëshi barciëkwë, ge'i ge'i lë dikë tsaa niy fati ghëshi va të ghën tsa shi, lë wahë tsaa niy në'wë ghëshi va kwërakwë. Ma kë ghëshi mbë zëzë kwëma shiy: "Ghëyëy, nja mezhizhë nza ghëy të pëtsa nza ghëy tsa, nahwëti mëlmë nza va nja mali mbëri na mëlmë ghëyëw. Ka dza ghëy nza ta mbëri ka ghëy nza tepëw" kë ghëshi. ⁸ Sa zëzë ghëshi va kwëma tsëgha nay, ava war vici kwëtinj dza ngëra'wer ni gwanashiy sëäkë dzëkën shi ki. Ka sëäkë zëlg hwë, ka bëkwë mbëzli, zhini ka sëäkë ma, dza ghëshiy sëäkë dzëmbë mëlmë shi va, të vici kwëtinj na. Ka ghwë dza difa na bërkidë sëäkë ndamti. Sa nzana Hyala kwa slëkëpëy, Hyala dikë na. Ghënzë sla na ngwëvë vaa dzëkën shi tsëgha» kë.

⁹ Ma mezhizhë të hidfi gwanashi niy mënëhwë ghwërg hwër mbë mëlmë va, ka mëni wahë tsa shi mbëy, ta wahë dza ghëshiy dza sa ka ghëshi nay inëghwë takwëm kwëm mëlmë va mbë ndi, mbë mbëri dza ghëshiy nza ti. ¹⁰ Ka ghëshi dzay, mba'a ghëshi nzëyshi kërakë kërakë sa dza ghëshiy hazlënishi va gëla tsava ngëra'wë tsa mbë mëlmë va va. Ma kë ghëshi taa ni na: «Akyä kya kya kya! Ngëra'wë, gwa'a kwëma mëlmë Babilanw dikë na na niy nza lë bërci tërënjw ki mbëzlea! War dza mbë ler kwëtinj gwa'a tsëgha na, gwa'a Hyala manamti ngwëvë gha, gwa'a kwëma gha kërëta na? ðh ëhënj» kë ghëshi taa ni.

¹¹ Ka zhëghë dëvë të hidfi kwërakwëy, ta wahë dza ghëshi, mbë mbëri dza ghëshiy nza ta mëlmë va ßa. Sa kama ndë tifa ghwëla gar sëäkë ta pa shi shi va ka ghëshiy dël. ¹² Ma shi ka ghëshi vaa dëlëy, shiy nja kar tsahi mbëzë, lë tsahiy mëni gëna, lë nihwëti shi ghaslë nza dimë ti shi, lë tërmiyhi ka gëna ghëng hën ghëng hën, lë lëkwësahi. Nihwëti difa na, shëghwë ka dimë ghëng hën ghëng hën. Lë shi fëdfiti mëndi dzar të sli'i ciw, lë të shëghwë ka bërci, mba'a ni pësliti mëndi të tsahi mbëzë, mba'a ni të tsahi ngëri ni, mba'a të hakwë. ¹³ Ka zhëghë dëvë va dibay, kar ghëshiy dël shi ka mëndiy mëniy dzëmbë er ta mbë ghëshiy nza wëzë, ka dël 'wërdihi ghëng hën ghëng hën, lë shëghwë zën wëzë. Ka dël tay, mba'a in, ka dël hangway, lë ghwëpë gwa'a. Ka dël slay, lë tënkesli, mba'a gëdewesli, lë mëwftiti gëdewesli va shi gwa'a. Ka dël mevivi, ka dël lë piy tsa ndë ngëri ta gwa'a. Ka dza ndë nza tifa gar sëäkë ta pa shi va gwanashi va ka zhëghë dëvë va ghwëlaw. ¹⁴ Ka ghëshi dza ki na, ka wahë. Ma kë ghëshi dzaa ni kaa mbëzli mbë mëlmë va na: «A kia, a mbëzli mbë mëlmë Babilanw ki. Nashimam shi mbë mëlmë ghwëy ni wëzë wëzë ni niy maw ghwëy lidishi katanj ki. Shiy niy nza ni va ghwëy tërënjw ni, lë wahë tsaa niy mëni ghwëy va na, ra'i niva shiy zashi. Nëk kala dza ghwëy zhiniy kwëmavëshi ghwëla ka ghwëy nza. Kay, kwëtita nava kwëma ki» kë ghëshi taa ni.

¹⁵ Mbëzliy niy zhëghë dëvë va mba'a ghëshi kwëmavë shiy ka mënishu ka ka gëna tërënjw tërënjw ni mbë mëlmë vay, kërakë kërakë kërakë dza ghëshiy nzëyshi sa dza ghëshiy hazlënishi va gëla tsava ngëra'wë tsa mbë mëlmë va va. Ka ghëshi dza na, ka wahë dzëkën, ta mbëri ghëshi dzaa nza ta mëlmë va. ¹⁶ Ma kë ghëshi dzaa ni na: «Akyä, kya kya kya! Ngëra'wë. Gwa'a kwëma mëlmë niy nza na dikë na ki mbëzlea! Niy nzay, ndëba maliy pakën kwëdeler ka gëna ghëng hën ghëng hën niy nza na. Dzëghwa tërënjw mëndi niy ghaslamti pëtsa mbëba lë shi vasëtim të mbëzë, mba'a nihwëti shi ghaslë të dimë. ¹⁷ Dzëghwa war mbë ler kwëtinj tsëtë gwa'a tsëgha ki na, kwëdëp shi mbë va ndishi ki mbëzlea!» kë ghëshi taa ni.

Ma sa ka mbözliy kabø kwambøwaler læ mbözli shi dikø dikø ni, mba'a ka zhøghø dövøø dza kwa kwambøwaler va, mba'a ka dza kwa kwambøwaler gwanashi dza na, mba'a ghøshi nzøyshy kørakø kørakø kørakø. ¹⁸ Ka ghøshi dzay, ka nighø mølmø va. Ma sa ka ghøshi nay inghøwø takwøm kwøm mølmø va mbø ndi na, ka ghøshi dza ka gøzø kwøma zlanjlanj, a kø ghøshi taa ni na: «Nahwøti mølmø tifa ka yømøva læ mølmø dikø na naw» kø ghøshi dzaa ni. ¹⁹ Ta mbøri dza ghøshiy nza ta mølmø va, ka ngrøø hidiy dzækøn ghøn shi, ka gøgøzø kwøma zlanjlanj, a kø ghøshi dzaa ni na: «Akyä, ngøra'wø. Gwa'a kwøma mølmø niy nza na dikø na ki mbøzlea! Mbø mølmø na mønishi ka kwambøwaler ka mbözli ka shiy tørønjw ni nay gha ki mbøzlea! Dzøghwa war bærkidø ndita sana, war mbø ler kwøtiñ gwa'a tsøgha ki! Kay» kø ghøshi dzaa ni.

²⁰ Ma ghwøý na ghwøý ki, ghwøý mbözli mø ghwømmøý, ø pø ghwøý vøshi sa ndamti ghwø va mølmø va. Ghwøý mbözli Hyala, læ *ka kwal Yesøw, mba'a ka gøzø kwøma Hyalay, ø pø ghwøý vøshi. Sa nzanay, tø kwøma møntønjwøý ghøshi jikir na basanakønshi Hyala ngwøvø va.

²¹ Løy hwøm kwøma va ki na, dza tsahwøti ndø kwal tsa Hyala læ børci vø mba'a madiy, dza na cimbønñ bakøn hakwø nja vøna dikø na. Kø bøzløm ndøghaghwa kwa kwøfa dikø na. Ma kø na: «Ava war tsøgha, dza møndiy ndøgha mølmø Babilanñw dikø na va nata ghwøý. War læ børci dza møndi ndøgha. Ka dza møndiy zhiniy nata ghwølaw. ²² Ma mbözliy niy nza va mbø mølmø Babilanñw, ka tsa gøzhøpipir nihwøti, ka haha cemer nihwøti, ka viy sherey nihwøti, ka viy tølímø nihwøtiy, ka dza møndiy favø gaka shi mbøfa ghwølaw. Ka dza møndiy nashi ka fødi shiy mbø mølmø va ghwølaw. Ya gaka jøvøna møndi mbø hø liy, ka dza møndiy favø mbøfa ghwølaw. ²³ Ka zhini møndiy nay wanñ tsa ghwø kwa gørkøwa mbø mølmø va ghwølaw. Ka møndi nzay, ka dza møndiy zhiniy favø bøva tsa kar mali læ zal mbø mølmø va ghwølaw. Ma gha gha mølmø Babilanñw kiy, ka zhøghø dövø mbø gha niy gwøra na, mbø mbözli ka zhøghø dövø tø hidí gwa'a gwa'a kwatarña. Dzøghwa mbözli mbø gha difay, ka mømøni shi dimødimø ni læ børci *ndø jaka tsa Hyala. 'Wakøvø ghøshi kaa møhørlí hwølføhi mbözli tø hidí cøke' ghøshi ngødfhwø læ møni shi shi va» kø ndø kwal tsa Hyala tsa va.

²⁴ Mbø dövø mbözli mbø mølmø Babilanñw nashi Hyala miymiy ka gøzø kwøma nzø, mba'a miymiy mbözli nzø bakwamti møndi. Zhini mba'a nashi miymiy mbözli bakwøhwøm gwanashi tø hidí mbø dövø mbözli mbøfa difa. Ava va tsøgha slanakønshi na ngwøvø va tsøgha.

19

¹ Ma løy hwøm kwøma va, fee na mølihi mbözli mbø gaka mø ghwømmø, ndøfa mølihi mbözliy basøshi tørønñw, pø gha, ma kø gaka shi va na:

«Kay, faløm Ndø sløkøpø.

Hyala ghwømmøý, ghønzø na kwa mbølipø, zhini ghønzø sa shøndøkø na læ børci vø tørønñw.

² Ngwøvø katarñ na na nanzø ngwøvø.

Lø kwal tsa nzø ka naa sla ngwøvøø dzækøn mbözli.

Njasa nzana tsa sana,

mba'a basanakøn ngwøvø nzø kaa mali kwa ghwørghwør na.

Mali vay, gwa'a gwa'a yidivəri na mbəzli tə hidfi
lə ghwərgwər tsa nzə va.

A Hyala basanakən ngwəvə,
sa bakwanamti na ka ghəra sləni nzə» kə ghəshi.

³ Zhini ma kə ghəshi ɓa na: «Aleləwya war ə pə ghwəy fal Ndə sləkəpə.
Inəghwə tsaa takwəsə tsa səkə mbə məlmə dikə na na sa ndiva nay,
ka dza naa kəfi ya hwəmbaw, war tsəgha dza naa takwəsə pə' kwa
ndimndim» kə ghəshi.

⁴ Dzəghwa pəhepəhir zhər bakə mətsəkə fadəti ni va, ghəshi lə shi fadə
ni va piy, tsəfəkwə tsəfəkwə ghəshi tsətsəfəkwəshi, ka fal Hyala mənəy
va tə gəzli mazə nzə, a kə ghəshi na: «*Amin, tsəgha na katanj, Aleləwya,
fal pə ghwəy fal Hyala» kə ghəshi.

*Bəli fir dzəkən jakəva tsa kar zəghwə təmbəkə tsa Hyala lə mbəzliy
zləbavə kwəma ci*

⁵ Ma ləy hwəm kwəma va ki na, dzəghwa məli ka gaka səkə tə pətsa
nza gəzli Mazə Hyala va, a kə na:

«Waa ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə,
ghwəy gwanəwəy ghwəy mbəzliy ghəranta sləni,
lə ghwəy mbəzliy dī fəti və gwa'a.
Ya ni jəw jəw ni mbəzli, ya ni dikə dikə ni gwa'ay,
war ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə» kə.

⁶ Zhinee fa ɓa na, məlihi mbə gaka ndəba məlihi mbəzliy ɓasəshi
tərənjw, pə gha. Ma gaka va difay, ndəba gaka yam kwa mədzərə, pə
gha yən fa, zhini gaka va difa na ndəba dərəzli van, pə gha. Ma kə kaa
kwəma gəzə na na:

«Aleləwya, ə pə ghwəy fal Hyala ghwəmmə,
ghənəzə gwəramti na tə bərci gwa'a gwa'a.

Sa nzanay,
war ghənəzə kwətita məni na mazə dzəkən shiy gwanashi sana.

⁷ Waa ə pə ghwəmmə vəshi, ka gargarə tərənjw,
ka fə shəndəkə dzəti Hyala.

Sa nzanay, a vəghwə tsa dza
məndiy pəhanci makwa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va səkəy.

Ava gwa'a gwa'a pəhantəvata makwa ci va.

⁸ A məndi ɓanavə kwal kaa makwa ci va

tə pakən kwəbanj tsa tə dimə,
dewdew ghəci war ka mbərə wisl wisl wisl» kə.

Ma kwəbanj tsa wəzə tsa va pakən makwa va kiy, sləni wəzə wəzə na dī
Hyala ghərati mbəzli Hyala na sava.

⁹ Ma kə tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala kaa ngəra na: «A Zhanj, ɓəvə gəta
tsasli shiy gha a gha tsaslaghwa kwəma na kwa zliya. A pə ghay: "Ma
mbəzli harashi məndi va, ta dza ghəshi ta zəmə shiy mbə pəhə makwa
zəghwə təmbəkə tsa Hyala vay, vəshi na ta niva mbəzli" pə gha. Kwəma
vay, kwəma katanj na, Hyala gəzəkəvəri na lə miy tsa nzə» kə.

¹⁰ Ma sa favee kwəma va tsəgha na, dzee mba'ee tsəfəkwəra kwa kwəma
ci, ta fal. Ma kə kaa ngəra na: «Am, əhənj Zhanjəw, ka məni gəla niva shiy
gha ma. Yən tsa nay gha tsay, ntsaa ghəranta sləni Hyala nzee kwərakwə,

njasa nza gha tsa sənzənva ghwəy lə nihwəti ngwarməhinjaa nəw Yesəw. Va tsəgha na kiy, ka tsəfəkwə gha kwa kwəmee ma, kwa kwəma Hyala pə ghaa tsəfəkwə» kə. Ma kwəma cikəvəri Yesəw vay, ghənzə na ghən tsa kwəma gəzə ka gəzə kwəma Hyala kaa mbəzli.

Ntsa mə gədəw tsa pay tsa

¹¹ Ma nighee na, ghwəmə ghwənita, mba'a gədəw təzliyi payəy, dallə ndə mə. Ma kə məndi kaa slən tsa ntsa mə va na: «Ntsaa mənī kwəma lə kwal tsa nzə, ntsa katanj tsa» kə məndi. Na ci ngwəvə lə tsa ci mbəz gwa'ay, war lə kwal njasa təbə na na ghəshi. ¹² Ndəba ghani ghwə, pə gha kaa mətəshi ci. Dza pəər pəər pəər ti məgapa mazə tə dimə ta ghən tsa ci dən. Mba'a məndi tsaslati slən ti. Slən tsa vay, tsahwəti ndə tiba mba'a sənay kala ghəci kwətəyəw. ¹³ Dza kirip kwəbanj tsa dikə tsa kən ghən ci. War miymiy ghaa nay ma kwəbanj tsa va. Ma slən tsa ntsa va ki na: «Kwəma gəzəkə Hyala» kə məndi. ¹⁴ Mba'a ka sawji mə ghwəmə kwasəbə, dal dal dal ghəshi mə gədewesli pay pay ni. Zhini lə kwəbənjer tə dimə kən ghən shi, pay pay shi kwəbənjer va, dəwdew ghəshi ba. ¹⁵ Dza mba'a kafa'i səvəri kwa miy tsa ci, kikw kikw kikw ghaa nayma miy ti. Lə hwa va dza naa 'wəshamti mbəzliyi zləba ma kwəma ci tə hidī gwa'a. Mazə tsa ghyanakə tsa dza naa mənīy dzəkən shi. Ka na dzay, ka kəədishi nja ya fə ka məndi vaa kədi kwa tsə'wə, ta bəsə yam mbə. Ma kwəma dza na vaa mənī tsəghay, ta ci nəfə tsa bəti Hyalaa gwəramti tə bərçi gwa'a gwa'a na. ¹⁶ Dza məndi kaa slən tsa ci mba'am tsaslatiy dzəti kwəbanj tsa kən ghən ci va, mba'a dzar tə dərsə ci. «Mazə tsaa mənī mazə dzəkən mezhizhə gwanashi lə Ndə sləkə mbəzliyi sləkəpə gwa'a gwa'a na» kə məndi kaa slən tsa va.

¹⁷ Nighee ba na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mə garə dzəy tə hwər vici. Dza na ka zlapə kwəma kaa slən igwə tsaa zli dzəy tə ghwəmə məba kərakə, a kə na: «A 'yegwerəy zli kərakə ni dzəy tə ghwəmə, waa basəvam səəkə gwananjwəy ta makwaghwa mənətənwəy Hyala. ¹⁸ Səəkəm, a ghwəy tsənjwə sliw tsa tə vəgha mezhizhə tə hidī, lə sa ka sawji, mba'a sa mbəzli shi dikə dikə ni. Səəkəm a ghwəy tsənjwə sliw tsa tə vəgha ka zləvə gədewesli, lə gədewesli shi ta, mba'a sliw tsa mbəzli gwa'a gwa'a. Ya sa mbəzli yakə məndi yaya ni, ya sa ni papa ni. Ya sa mbəzli dikə dikə ni, ya sa mbəzli jəw jəw ni gwa'a» kə.

¹⁹ Ma nighee ki na saa dza səda tsa va ghəshi lə mezhizhə tə hidī gwanashi, mba'a ka sawji shi, ghəshi basəshi ta dza ta mbəz lə ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, ghəshi lə ni ci va ka sawji kwərakwə ki. ²⁰ Dzəghwa mba'a məndi kəsəhwə kar saa dza səda tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. Ndə Hyala ndə dzərvə tsa va na saa niy məmənī shi madəna madəna ni va kwa kwəma saa dza səda tsa va, mba'a niy ngəngədhəwə mbəzliyi nza lamba saa dza səda va ti shi. Mba'a mbəzliyi niy tsəfəkwə va kwa kwəma pa saa dza səda tsa va. Ma sa kəsəvə məndi kar saa dza səda tsa va, ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va tsəgha ki na, mba'am dzaa shəkambəshi ləməcishi mbə ghwə pəhatam tə barəwdəw. Ndəba kwəfə, pə gha kaa nava ghwə. ²¹ Dzəghwa ntsa mə gədəw tsa pay tsa va, mba'a nzərati niy tərmbə va mbəzli tə hwa mbə miy tsa ci va.

19:11 19:11 4:1; 19:2; Cem 72:1-14; 98:9; Ezay 11:4; Ezhek 1:1-3; SləniKY 7:56 **19:12** 19:12 1:14-15; 2:17 **19:13** 19:13, 15 Ezay 63:1-6 **19:13** 19:13 Zhj 1:1 **19:14** 19:14 6:2-8, 11 **19:15** 19:15 1:16; 2:26-27; 11:17; 14:14-20; Zher 25:30-31 **19:16** 19:16 17:14 **19:17** 19:17-18 Ezhek 39:4-5, 17-19 **19:18** 19:18 13:16 **19:19** 19:19 17:12-14; Cem 2:2; Ezhek 38:2-9, 14-16; Zak 14:2 **19:20** 19:20:13:1-2, 13, 15; ghwə pəhatam tə barəwdəw: 14:10; 20:10, 14; 21:8; Ezay 30:33

Mba'a 'yegwer tē hidfi gwa'a gwa'a basəkəvashi, ta tsəŋwə sliw tsa shi. Bəhə bəhə ghəshi bahantəvashi.

20

Kwəmaa dzəkən piya bələkwə mən (1'000)

¹ Nighee ba na, tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala mbə səkwa səkə mə ghwəmə, lə shiy ghwəni miy kə'wə tsa tədəm tsa va, mba'a dəŋw tsahi və ta dəvə ci. ² Dza na tasl dzaa kəsəti sa nja kəlbmə tsa va. Ghəci na shishi tsa nīy nza va kwatəŋa, sa nə məndi va: «Mazə tsa hyeler»kə məndi, tsahwəti slən tsa ci na: «*Ndə jaka tsa Hyala» kə məndi. Ma sa kəsəvə ndə kwal tsa Hyala tsa va na, dza na mba'a dzaa tsaghwa kwa dəŋw, ta məni piya ghəci bələkwə mən war tsatsa tsəgha. ³ Ma sa tsamti na na, fiyəkə dzaa ndəghaghwa kwa kə'wə tsa tədəm tsa va. Kə disl kalay kwaba, kap fati gwambə ti, zhini nah nahay, va nəghətaa ndə jaka tsa va taa zhiniy kwəməvə kwal tsa zhəkə ta həərə hwəlfəhi mbəzli tē hidiy dzəmbə *kwəma jikir na difa. Ma sa ka na mənəhwə piya bələkwə mənəŋ, ma nza məndi zhiniy pəlay taa nza ki. Ə na na nzanay, ka dza naa zhiniy nzata nza sa ka məndi pəlayəw.

⁴ Ma ləy hwəm shi va ki, nighee na gizgizl mezhizhə tifa, mənəzəy mənəzəy mbəzli kwa shi. Dza Hyala mba'a banavəshi kwal tsa sla ngwəvə dzəkən mbəzli. Zhini difa na mba'ee nay piy tsa mbəzli bakwamti məndi, tē mbərkə sa zləbavə ghəshi kwəma gəzəkə Yesəw, lə sa gəzanshi ghəshi kwəma Hyala kaa nihwəti mbəzli. Ghəshi na nashiy, zləbavə tsəfəkwə ghəshi kwa kwəma saa dza səfa tsa va, ya kwa kwəma shi mənəti məndi va nja pa ciw. Niy zləbavə ghəshi mənədiy tsaslanshi lamba ci ya dzəghwa kwəma shi, ya dzəti hwər dividiyi shiw. Nighee ki na, mbəzli vaa sati mbə məti shi, ka zhini ghəshiy piy. Dzəghwa ghəshi ka məni mazə kwasəbə Yesəw *Kəristəw dzəkən nihwəti mbəzli. Piya bələkwə bələkwə mən ghəshi mənəti mbə məni mazə tsa va.

⁵ Ghəshi na, kwa təŋa mbəzliy ghaa satishi mbə məti mbə mbəzliy niy bəkwəshi. Ma nihwəti mbəzliy tərmbə bəkwə bəkwə niy, war ghwəlashi dza niva mbəzliy nza ka ndəghə piya bələkwə mən na va. Sa ka na kərəta ki na, ma nza ghəshi sati mbə məti. ⁶ Mbəzliy dza vaa gha sati mbə mətīy, vəshi na ti shi nashi. A Hyala fəyshi vəgha bəla ta nza ghəshiy mbəzli nzə. Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwə kwa baka səfa ghwəla na nashi kiw. Ka ghəra sləni kaa Hyala lə kaa Kəristəw dza ghəshiy nza. Piya bələkwə mən dza ghəshiy mənəti mbə məni mazə kwasəbə Kəristəw.

*Məndi bəzlambə *ndə jaka tsa Hyala mbə ghwə*

⁷ Ma sa ka ndə jaka tsa Hyala kəranti piya slanavə məndi va bələkwə bələkwə mən na war tsatsa kwa dəŋw, kwa kə'wə tsa tədəm tsa vay, wərət dza mənədiy pəlikəmə. ⁸ Ka na dza na, ka dzay ta zhiniy ngəngədi hwəlfə mbəzli tē hidfi gwanashi. Hwəlfə mbəzli vay: «Ka Gwəgə lə ka Magwəgə» kə məndi kaa slən tsa shi. Ka na dza ki basə basəti mbəzli va ta dza ta mbəz lə Hyala. Mbəzli vay, dən dza ghəshiy nza tərəŋw nja ndarghə kwa həl. ⁹ Nighee ki na, bəlidin ghəshi tsahwəshi, dza ghəshi ka tihəva dzar tē hidfi gwa'a gwa'a, dza dəzlətsəbə, ghəshi dəzlay pətsa nza mbəzli Hyala ti, lə məlmə gwəra Hyala vaa di gwa'a. Ma sa dəzlay ghəshi mbəzli Hyala va gwa'a ki na, 'wakəvə ghwə tsəgha bəratatətə nzəməkəvata səkə

mə ghwəməə dzəkən shi. Bərkidə ghənzə ndamtishi gwanashi. ¹⁰ Sar mənđi kaa ndə jaka tsa Hyala va ghəci ndə ngəđipə kwərakwə ki tasl mənđi kəsəvə. Dza fiyəkə mənđi ndəghatiy dzəti ghwə pəhata mənđi tə barəwdəw, ndəba kwəfa, pə gha kaa nava ghwə. Ghwə vay, dzəmbə niy ndəghambə mənđi kar saa dza səđa tsa va ghəshi lə ndə Hyala ndə dzərvə tsa va. War tsəgha dza ghəshiy nza mbə ghwə va, ka sa ngəra'wə havəghwə lə həvir, pa' kwa ndimndim.

Njasa dza Hyalaa basə kwa kərni ngwəvə nzə

¹¹ Nighee dība na, gəzli nzəy mazə tība payta, dikə ghənzə. Mba'a ndə kwa mənəy. War sa ghavə kar ghwəmə lə hidfi tsəgha na, ra'i ghəshi zazashi tība kwa kwəma ntsa kwa gəzli va, kala zhini mənđiy nashi ghwəla. ¹² Zhini nighee ɸa na mbəzliy bəkwəshi satishi mbə məti tība, məgarə məgarə vəgha gəzli mazə va. Mbəzliy bəkwəshi dikə dikə ni, lə ni jəw jəw ni mbəzli gwa'a. Dza bəŋ bəŋ bəŋ mənđi ghwaghwanamti zliyah tība dāŋ. Dza mənđi mba'am ghwənamti nahwəti zliya kwətiŋ dība. Nava zliya kiy, zliya tsaslaghwa mənđi slənedemer mbəzliy dzaa kwəməvə piy tsa kəđi ma kwa na. Dza Hyala ki mba'a slanti ngwəvəə dzəkən mbəzliy bəkwəshi. Ge'i ge'i lə sləniy niy mənəhwə ghəshi tə hidfi niy tsaslaghwa mənđi kwa zliya va. ¹³ Ma mbəzliy niy bəkwəshi kwa kwəfa dikə na gwanashi na, cəke' ghəshi zhikəməshi. Niy niy bəhwə məti niy nza tə pətsa ka mbəreketiy nza na, cəke' ghəshi zhikəshi dība. Dza Hyala mba'a slakən ngwəvə kən shi. Ya wa ndə na, ge'i lə sləni niy mənəhwə na tike tə hidfi mənđi slanəkən. ¹⁴ Dzəghwa mənđi kaa kar məti ghəshi lə pətsa ka mbəreketiy nza ti ki, laŋ laŋ mənđi ɸəbəvəshi, dza 'wapə mənđi dzaa shəkambəshi mbə ghwə nja kwəfa na va. Mbəɸa na kwa baka məti dza mbəzli vaa məti gəzə mənđi. ¹⁵ Ya wa ntsa tsaslaghwa ma mənđi slən tsa ci kwa zliya nza slənedemer mbəzliy kwəməvə piy tsa kəđi ma kwa na, mba'a mənđi ndəghambə mbə ghwə nja kwəfa na va.

21

Ka shi 'war'war ni dza Hyalaa mənđi shiy gwanashi

¹ Ma ləy hwəm shi va ki, nighee na, ghwəmə 'war'war na, lə ni 'war'war ni hidfi təzlishi. Ma na kwa taŋa va ghwəmə ghəshi lə ni kwa taŋa va hidfi nashi na, gwa'a niy zashi ghəshi. Ya kwəfahi dikə dikə ni na niy tərmbə ghəshiw. ² Nighee dība na, məlmə Hyala va har mənđiy Zherəwzalem 'war'war na təzlitə, ka səkwa ghənzə səəkə mə ghwəmə, səəkə va Hyala. Məlmə vay, tərəŋw niy ghaslamti Hyala, ka təbə tərəŋw nja maliy ghaslamtəvata va mənđiy dza ta pəhə kaa zal. ³ Ma fee na, məli ndə mbə gaka, ka gəzə kwəma zlanzlan səəkə tə pətsa nza gəzli mazə va, ma kə na: «Nanay, a Hyala mənđi pi nzəy tsa nzə mbə jipə ke ngəri. Ta nzəy dza na mbə shi. Ke ngəriy, mbəzli nzə dza ghəshiy nza. Mbə shi dza Hyalaa nzəy də'wə ghən tsa nzə. Ghənzə dza Hyala shiy nza kwətita. ⁴ Gwa'a dza naa sadənamtishi wahə kwa mətəwə shi. Ka dza ghəshiy zhiniy bəkwəw, ka nza təhwəni mbəri tība ghwəlaw, ka dza ngəra'wəə kəsashi

20:10 20:10 19:20 **20:11** 20:11 5:7; 6:14; 21:1; Cem 114:3, 7; Mt 24:35; 2Pi 3:10 **20:12** 20:12-13 3:5; 22:12; Dani 7:9-10 **20:12** 20:12 Səvəri 32:32 **20:14** 20:1420:10; 1Kwər 15:26; kwa baka məti: 2:11 **20:15** 20:15 3:5 **21:1** 21:1 21:5; Ezay 65:17; 2Pi 3:13 **21:2** 21:2 3:12; 19:7; 21:9-22:5; 22:17; Ezay 52:1; Mt 22:2; Gal 4:26; Ebr 11:16; 12:22 **21:3** 21:3 7:15; SləniTaH 26:12; Ezhek 37:26-28; Zak 2:9; 2Kwər 6:16 **21:4** 21:4 7:17; Ezay 26:19; 35:10

ghwəlaw. Ma niy nza shiy tifa kwatanjaj, gwanashi dza niva shiy zashi» kə.

⁵ Dzəghwa ma kə ntsaa nzyəy va kwa gəzli mazə ki na: «Avanaraa mənī shiy gwa'a gwa'a, ka shi 'war'war ni» kə. Ma kə ngəra na «A Zhanj bəvə gəta tsasli shiy, a gha tsasli kwəma na. Sa nzana, ma kwəma nay, kwəma katanj na, dzərvə mbə tēpəw» kə. ⁶ Zhini ma kə ngəra dīfa na: «Nay gha na, gwa'a na kwəma. Yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən taa kərə shiy gwa'a gwa'a dīfa. Zhini tē ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a dīfa. Ya wa ntsa ghəranj ndirəy, ta tanavə yam dzee tē gəm. Yam vay, səkə kwa mətə yam ka bəpə piy dzee tanakəshi. ⁷ Ma ntsaa dzaa mənīy ka miydalay, ta banavə shi va dzee. Yən yən Hyala dza naa nzaa Hyala ci. Ma ghəci kwərakwə na zəghwee. ⁸ Ma na mbəzli nja ka hazlinin lə mbəzliy banavə ma nefer shi kaa Yesəw, kar ka məmənī shi gəmgəm ni, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka ghwərgwər, lə mbəzliy dafanə shiy, lə ka ta mbəri, mba'a ka slasla dzərvə gwanashiy, va nashi na war dzəmbə ghwə nja kwəfa na va pəhata mənī tē barəwdəw dza mənīy shakambəshi. Ava ghanzə na kwa baka mətī gəzə mənī va» kə.

Məlmə Zherəwzalem 'war'war na

⁹ Dzəghwa tsahwəti *ndə kwal tsa Hyala kwətīn, mba'a səkəy dzəvəghē. Ndə kwal tsa Hyala tsa vay, tsahwəti kwətīn ta shiy niy nza va mbərfən ni na. Shiy niy nza va lə həlapə lə həlapə, pəya' pəya' pəya', kwa kərni ngəra'wə tsa dza Hyala ta sa kaa mbəzli mbərfən tsa kwa shi. A kə ngəra na: «A Zhanj, ndi e dzaa citənja makwa dza mənī ta pəhanci kaa zəghwə təmbəkə tsa Hyala» kə. ¹⁰ War sa gəzəkəra ndə kwal tsa Hyala tsa va kwəma va tsəgha na, mba'a safə tsa Hyala dəwdew tsa səkəy dzəkənee. War ghwəla ki na, lanj ndə kwal tsa Hyala tsa va bəghəraa dzəmə ghən dəlagwa dikə na, yakəyakə na. Ma ghəy mə dəlagwa va na, dza na mba'a citəra Zherəwzalem, məlmə Hyala dəwdew na, ghənzə mbə səkwa səkə mə ghwəmə, səkə vəgha Hyala. ¹¹ Njə'wə pə gha kaa nava məlməy, war ka mbərə ghəzli zli nja shi ghaslə nza dimə ti shi, zhini nja nighə mətī tsa mbərə viciy dzətī, ka nay ghən tsa ci ndə kwa. Shəndəkə tsa Hyala na saa mbərə va tsəgha mbə. ¹² Dzəghwa mənī dəzlətsəbə, mənī tsəbay məlmə va gwanata lə zlara. Dīfədīfə mənī ndəbətī zlara va, sətə ghənzə ta ghwəmə dīfa. Dza mən lə bakə mənī fəy miy dəghaa dzəmbə. Mba'am fəy ka kwal Hyala mən lə bakə ta ndəghwə miy dəghahi va. Dza mənī kaa slənədemer takəhi mən lə bakə ni va mbə hwəlfə ka *Izərayel tsasl tsasl tsasl mənī tsatsaslati tē miy dəghahi mən lə bakə ni va gwanashi. ¹³ Dzəghwa mahkan mahkan mahkan, mənī fəy miy dəghahi va dza kwa bəlahi məlmə va fəfanashi. Mahkan ka dzəghwa ghwəmə, mahkan ka dzəghwa həci, mahkan ka dzəmbə mərkwī, mahkan ka dzati kwa məw. Tsəgha. ¹⁴ Ma hərezli fə mənī va səfa zlara tsəbay mənī va məlmə va li shiy, hərezli dikə dikə ni mən lə bakə na ghəshi. Dzəghwa mənī kaa slənədemer ka kwal zəghwə təmbəkə tsa Hyala va mən lə bakə ni, tsasl tsasl mənī tsatsaslati tē hərezli va.

¹⁵ Ma ndə kwal tsa Hyala tsa gəzara kwəma vay, mba'a gəta mənīm tē tsahi mbəzə və ta dəvə ci. Gəta vay, saa bərkə shiy ghənzə. Ta dza ta

21:5 21:55:7; 21:1; Ezay 43:19; 2Kwər 5:17; kwəma katanj na: 19:9 **21:6** 21:6 1:8; 7:17; 22:1; Ezay 55:1; Zak 14:8; Zhj 7:37 **21:7** 21:7 2Sam 7:14; Ezhek 11:20 **21:8** 21:8 2:11; 19:20; 21:27
21:9 21:9–22:5 Ezay 54:1–17 **21:9** 21:9 15:1 **21:10** 21:10 17:3; Ezhek 40:2; Mt 4:8 **21:11** 21:11 21:18, 23; Ezay 60:1–3, 19; Ezhek 43:2 **21:12** 21:12–13 7:5–8; Ghava 35:22–26; Səvəri 28:21; Ezhek 48:30–35 **21:14** 21:14 Ebr 11:10; Ef 2:20 **21:15** 21:15 11:1; Ezhek 40:3

bærkə dikə tsa mælmə va, lə miy dəghahi ti va mba'a zlara dəzlay məndi va li dza na li. ¹⁶ Mælmə vay, fadə niy nza bəlahi ti. Bəlahi va fadanavashi na, war yəmyəm ghəshi. Dzəghwa ndə kwal tsa Hyala tsa va ki bærkə bærkanti mælmə va lə gəta mbəzə ci va. Sa bærkanti na na, mba'a kəsəy biti tsa nze, kiləwmetər bələkwə bələkwə bakə mətəkə bakəti (2'200). Tsəgha ghəci kəsəy bəŋw tsa nze, zhini tsəgha biti tsa nzeə dzəta ghwəmə difa. ¹⁷ Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va mba'a bærkəti njasa nza biti tsa zlara tsəbay məndi va li, ka dzəta ghwəmə kwərakwə ki. Mba'a kəsəy biti tsa nze, metər mbərfəŋ mətəkə bakəti. War njasa sənabəshi mbəzli mbə bærkə shiy bærkəti na shi va.

¹⁸ Ma hərəzli ndəbətə məndi va zlara va li shiy, *hərəzli ka dimə nə məndi: «Zhasəpə» kə məndi slən tsa shi, na ghəshi. Ma na mælmə va də'wə ghən tsa nze, lə tsahi mbəzə riŋriŋ ni, ka nay ghən tsa ci ndə kwa ngati məndi. ¹⁹ Dza məndi kaa səda zlara va məndiy fə ghaslə ghaslə məndi ghaslamti lə *hərəzli nza dimə ti shi ghəngħən ghəngħən. Kwa taja hakwəy, hakwə Zhasəpə, kwa bakay, hakwə Safir, kwa mahkana na, hakwə Agatə, kwa fada na, hakwə Emərəwdə. ²⁰ Kwa cafa na, hakwə 'Wənikəsə, kwa kwanə na, hakwə Sardəwan, kwa mbərfanja na, hakwə Kərisəlītə, kwa dəghasa na, hakwə Bəril, kwa məsleda na, hakwə Twəpazə, kwa maŋa na, hakwə Kərisəpərasə, kwa məŋ lə taŋ na, hakwə Tərkwazə, kwa məŋ lə bakə ki na, hakwə Amətisətə, tsəgha na ghəshi. ²¹ Ma gizlgizl miy dəghahiy dzəmbə mælmə va va məŋ lə bakə niy, nihwəti shi tə dimə niy nza ghəshi gwanashi. Pərelə, kə məndi kaa slən tsa shi va. Ma kweler dzar mbə mælmə va na, rayiyi məndi shəkakən tsahi mbəzə riŋriŋ ni kən shi, ka nay ghən tsa ci ndə kwa shi.

²² Ma sa nighee pətsa mbə mælmə vay, nay *ciki Hyala tsa ngati məndi ta cə'wə Hyala mbee tepəw. Sa nzanay mbəba na kar Hyala kwa sləkəpə gwəranti gwa'a gwa'a tə bərçi, ghəshi lə zəghwə təmbəkə tsa nze va, ka dza məndiy di ciki Hyala ghwəlaw, ya kwəma cə'wə ndəy, tifa na ghəshi.

²³ Mbə mælmə va difay, nashi kar vici lə tiree mbərəw. Ndə tifa dəw mbərə tsa shi mbə mælmə vaw. Sa nzanay mbə mbərə na shəndəkə tsa Hyala mbəba. Ma zəghwə təmbəkə tsa nze va na, ka məni wəŋ pi nja gərkəwa. ²⁴ Hwəlfə mbəzli tə hidī gwa'a gwa'ay, wəŋ pi tsa mbə mælmə va dza naa canshi kwal. Ka mezhizhə tə hidī dzay, ka səkəkə dzəmbə mælmə va lə dikə tsa shi ta banta kaa Hyala. ²⁵ Mbə mælmə vay, ka dza məndiy kəəli dəghaw, sa nzanay, ka dza vərđiy nza tifaw. War havəghwə dza piy nza ya hwəmba. ²⁶ War dzəmbə mælmə va dza hwəlfə mbəzli tə hidiy səkəkə lə dikə tsa shi, lə shi wəzə ni tə hidī. ²⁷ Nanzə kiy, shi gəmgəm ni na, ka dza ghəshiy dzəmbə mælmə vaw. Mbəzli gəmgəm ni, lə ka slasla dzərvəy, ka dzəmbəshi niva mbəzliw. War mbəzli tsaslaghwa məndi slən tsa shi kwa zliya nza slənəfemer mbəzliy dzaa kwəməvə piy tsa kədi ma na shiy dzaa tsəhə mbə mælmə va. Zliya vay, sa zəghwə təmbəkə tsa Hyala va na.

22

¹ Dza ndə kwal tsa Hyala tsa va ba, mba'a citərə həl tsa nza yaməə bəpə piy tsa kədi ma kwa. War riŋriŋ għaa nashima. Səvəri mbə gəzli mazə

21:16 21:16 Ezhek 48:16-17 **21:18** 21:18-21 21:11; Ezay 54:11-12; Ezhek 28:13 **21:22** 21:22 11:17 **21:23** 21:23 22:5; Ezay 60:1-2, 19-20; 24:23 **21:24** 21:24 Cem 68:30; Ezay 60:3 **21:25** 21:25-26 Ezay 60:11 **21:27** 21:27 21:8; 22:15; Ezay 35:8; 52:1; Ezhek 44:9; 1Kwər 6:9-10; 2Pi 3:13; zliya nza slənəfemer mbəzliy dzaa kwəməvə piy tsa kədi ma kwa: 3:5 **22:1** 22:1-2 21:6; Ezhek 47:1-12

kar Hyala va ghëshi læ zëghwë tëmbëkë nzë va sëäkë hël tsa va. ² Ka hwë ghëci dzëy të jipëjipë kwal tsa mbë mëlme va. Ma dzëy vëgha hël tsa va përike, læ përikë na, mba'a dëjw fëë bëpë piy tsa këdi ma pëseta. Dëjw fë vay, mëj læ bakë sëda ka naa yahwë ya mbë piya kwëtinj. Njasa sëäkë tir va na, war mbë ya ka naa nza. Këslifi ti vay, ghëshi na ghwë'iy mbëli hwëlfë mbëzli të hidji.

³ Slën tsa shi në Hyala, shi gëmgëm ni na nini shiy, këy, ka kësashi niva shiy ndë mbë mëlme vaw. Mbëba dza gëzli mazë kar Hyalaa nza ghëshi læ zëghwë tëmbëkë tsa nzë va. Mbëzli Hyala ghërantata slëniy, mbëba dza ghëshiy gëlëbë kwa kwëma nzë. ⁴ Ghëshi na nashiy, ta nata Hyala dza ghëshiy dza mbë kwëma nzë. Lë slën tsa nzë dza ghëshiy nza kwa dëghanj kwëma shi. ⁵ Ka dza vërdiy nza tifa ghwëla mbë mëlme vaw. Va tsëgha kiy, ndë tifa mba'a dzaa tsërë ghwëë dzëti gërkëwa ta nighë piw. Ndë tifa dzaa di ya mbërë tsa viciw. Sa nzanay, Hyala kwa slëkëpë dza naa mbërë wan pi tsa nzëë dzëkën shi mbë mëlme va. War mazë tsa shi dza ghëshiy mëni tsëgha, pa' kwa ndimndim.

Kwëmaa dzëkën zhëkë tsa Yesëw

⁶ Dzëghwa ki, ma kë *ndë kwal tsa Hyala tsava ngëra na: «A Zhan, nay gha na, ma kwëma favë gha na gwanatay, kwëma kataj na, dzërvë mbë tëpëw. Hyalaa slëkëpë vëli na safë tsa nzë dëwdëw tsa sëäkëë dzëkën ka gëzë kwëma nzë kaa mbëzli, ta gëzë kwëma ghëshi kaa mbëzli nzë. Ghënzë ghwënikë na ndë kwal tsa nzë ta sëäkë ta canshi shiy dzaa mëniva kwa kwëma jëw kaa mbëzliy ghërantata slëni nzë» kë.

⁷ Ma kë Yesëwëy: «A Zhan, favë të gha, yënëy, ndal tërë ta zhëghëvaa zhëkëw. Mbëzliy di fëti va ta kwëma citënja Hyala na mbë zliya nay, vëshi na ta niva mbëzli» kë.

⁸ Yën yën Zhan tsa gëzë kwëma na tsa dë'wë ghën tseyey, yën favë na shi va læ slëmee, mba'ëe nashi læ mëtsee bë. Ma sa famtee shi va, ka naghämtishi gwa'ay, tsëfëkwë yën tsëfëkwëra kwa kwëma ndë kwal tsa Hyala tsa citërashi va, ta fal. ⁹ Dza ma kë kaa ngëra na: «Am, ëhëj Zhanëw, ka mëni gëla niva shiy gha ma. Yën tsa nay gha tsay, ndë ghërantata slëni Hyala nzee kwërëkwë njasa nza gha tsa sana, ghwëy læ nihwëti ngwarmëhinja mbë nëw Yesëw, ka gëzë kwëma Hyala kaa mbëzli, mba'a nihwëti mbëzliy di fëti ta kwëma tsaslitit mëndi kwa zliya na. Va tsëgha na kiy, ka tsëfëkwë gha kwa kwëmëe ma, kwa kwëma Hyala pë ghaa tsëfëkwë» kë kaa ngëra.

¹⁰ Zhini ma kë ngëra bë na: «A Zhan, favë gha na, ëntaa gha mbëë dzëkën kwëma cikëvërinja Hyala na, tsaslaghwa ghaa dzëghwa zliya na. ð pë gha dzaa ci kaa mbëzli. Sa nzanay, a vëghwë tsa niy bërëkëti Hyala va, ta mëniva shi va ti këtikëvay ndëkwë ndëkwë. ¹¹ Nana kiy, ya wa ntsaa ni war *kwëma jikir naa dëe mëni nëe këy, war ë këë nëw læ mëni kwëma ci va jikir na. Ntsaa ni war kwëma rëda rëda na dëe mëni nëe këy, war ë këë nëw læ mëni sa ci. Ma tsa ni ndë, wëzë dëe mëni kë na, ka nëw ghëciy læ mëni wëzë tsa ci. Ntsaa ni, Hyalaa nëwëe læ nëfë kwëtinj na nëe kë dëba na, war ka zhini ghëciy nëw sa ci» kë.

¹² Ma kə Yesəwəy: «A Zhanj, ndal tere ta zhəghəvaa zhəkəw. Lə zhəmə mbəzli dzee zhəghəvaa zhəkə. Sa kee səkəray, ka bānshi zhəmə mbəzli. Ya wa ndəy, ge'i lə sləni ghərati na dzee bānavə zhəmə ci. ¹³ Yənəy, yən gha na shiy gwa'a gwa'a, zhini yən dzaa kərə shiy gwa'a gwa'a dība. Yən na kwa taŋa mbə shiy gwa'a gwa'a, zhini yən kwa kərni mbə shiy gwa'a gwa'a dība. Tə ya ghava shiy gwa'a gwa'a, zhini tə ya shiy kərkəva gwa'a gwa'a dība» kə.

¹⁴ Vəshi na ta mbəzliy yabanti kwəbənjer shi dəw dəwdew. Ghəshi na mbəzliy dzaa kwəməvə kwal ta dzəkə kwa miy dəgha məlmə va. Na na shiy, a kwal və shi ta dza ghəshiy zəmə ya fə kwa bəpə piy tsaa kədi ma.

¹⁵ Ma ka mənī kwəma rəda rəda na ghəshi lə ka d'adənə shiy, lə ka mənī ghwərgħwər, lə ka bəkwə mbəzli, lə ka ta mbəri, mba'a mbəzliy maw kwəma dzərvə dzərvə na, lə ka slasla dzərvə va bəy. War pərikəshi tə ngwəla dza niva mbəzliy nza. Ka dza ghəshiy dzəmbəshiy dzəmbə məlmə va nashi tēpəw.

¹⁶ «Yən yən Yesəw də'wə ghən tsee ghwənīkə na ndə kwal tsee, kaa mbəzliy nəwra, ta səkəkə ghəciy gəzənəwəy kwəma kən shi va. Yən na ntsa ndəghə ghwəy va niy dza mənidiy yakə mbə takə tsa mazə *Davītə. Yən dībay, sasərkwə kwa kədi pi nzee» kə Yesəw.

¹⁷ Ma kə *Safə tsa Hyala ghəshi lə makwa dza mənidi va ta pəhə kaa zləba kwəma va na: «Yawaa, səkəkə» kə ghəshi. Ya wa ntsaa favə kwəma vay, «səkəkə» kə kwərakwə.

Ya wa ntsa ghəranci ndrīy, səkəkə ghəci ta sa yamə bə piy kaa mbəzli. War tə gəm dza mənidiy tanavəshi kaa mbəzliy dī sa yam va.

Kwa kərni kwəma

¹⁸ Yən yən Zhanj sana kiy, kwəma na sana cīnəwəy ya, a ghwəy mbə mənī məhərli wəzə. Ma ghwəy ghwəy mbəzliy favə kwəma kwa zliya na na cikəvəri Hyalay, nighə tə ghwəy. War mba'a kə ndə mətsahakən nahwəti kwəma kən sa kwa zliya na nay, ta fanakən ngərə'wer gəzə Hyala ni kwa zliya va dza Hyala kwərakwə. ¹⁹ War mba'a kə ndə tamti nahwəti kwəma ya kwətīn səvəri mbə kwəma cikəvəri Hyala na kwa zliya na dībay, ta banti na ci ya fə kwa bə piy kaa mbəzli dza Hyala. Ka dza naa kwəməvə kwal tsaa dzəmbə məlmə Hyala va gəzəkə mənidi kwəmaa dzəkən kwa zliya naw.

²⁰ Avanta kwəma gəzəkə ntsaa ni, katanj na shi va gwanashi, kə. Ma kəy: «Yi katanj, ndal tere ta zhikəw» kə.

*Amin, tsəgha dī na katanj, ə pə ghaa zhikə Yesəw Ndə sləkənəy.

²¹ Ma dī nay, mba'a Yesəw Ndə sləkəpə mananati wəzə hwər ya kaa tsamaba ndə gwa'a.

Amin. Ava tība kəray zliya shi nashi Zhanj nja kwa shiw.

22:12 22:12 2:23; 6:10; 15:3; 16:5-6; 19:2, 11; 20:12-13; 22:7; Cem 28:4; Fir 24:12; Zher 17:10; Mt 16:27 **22:13** 22:13 1:8 **22:14** 22:14 7:14; Cem 118:19-20; dəŋw fə:22:2 **22:15** 22:15 21:27; Ef 5:5 **22:16** 22:16 1:1; 5:5; sasərkwə kwa kədi pi: 2:28; Bəla 24:17 **22:17** 22:17 21:2, 6 **22:18** 22:18-19 Nəw 4:2; 13:1 **22:18** 22:18 Nəw 29:19 **22:19** 22:19 fə: 2:7; zliya: Səvəri 32:32 **22:20** 22:20 3:11; 22:6; 1Kwər 16:22 **22:21** 22:21 Gal 6:18